

הלכות גדולות

מסכת כתובות

תורת אדם קדמאי ושמו פלאי, כי מלאך ד' צבאות הוא, תורה יבקשו מפיהו
חברו

רבי יתודאי נאון וליש מרבתינו רבי שמעון סירא

עם פירושי

קמח סולת

לפרש בקיצור פשטות דברי רבינו הקדושים, ופירוש

משנה הלכות

הבא בארוכה לפלפל ולסלסל בדבריו הקדושים, וגדולי הראשונים והאחרונים שנמשכו אחריו בפה
מלא ועל ידו גם הרבה סוגיות מש"ס בבלי וירושלמי מתחוררים כשמלה

הוצאה חדשה

עם הוספות ותקונים מאת מרן המחבר שלימ"א

אשר חנן ד' את עבדו מקים מעפר דל

מנשה הקטן

רב דק"ק ח' ליאדי נוסח האר"י ומנהל רוחני ישיבת שארית הפליטה, ברוקלין, נ. י.
בן לאאמו"ר הקדוש ר' אליעזר זאב הי"ד

יוצא לאור ע"י

מכון משנה הלכות גדולות

שנת

חמשת אלפים ושבע מאות ושלשים ושמנה
לבריאת העולם

Published by

Mishne Halachoth Gedoloth Institute

Under the leadership of

Rabbi Menashe Klein

of Ungvar

Dean of Yeshiva Beth Shearim

1578 53rd Street

Brooklyn, NY 11219

לרכוש ספר זה או תקליטור תורני של כל הספרים
עם תוכנית חיפוש ובתבנית צילום, להתקשר:

To purchase printed copies of this volume or a Compact Disk
containing all the volumes in searchable text files & PDF format,
contact:

ארה"ב (888) 498-8642 Toll Free

ניו יורק (718) 851-0806 New York

ארץ ישראל (02) 587-0613 Israel

MishnaHalachos@mail.com

תרומתכם תאפשר לנו להמשיך בהפצת תורה בישראל

Your financial contribution is appreciated as it will help us continue to spread torah
through publishing seforim and making them available on computer.

נא לשלוח תרומתכם החשובה:

Please send your generous donations to:

Machon Mishne Halachos

3301 W. Strathmore Ave.

Baltimore, MD 21215

USA

כל הזכויות שמורות תשס"ד

Copyright © 2004

עקביא בן מהללאל אומר המתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון מאין באת מספה סרוחה ולאן אתה הולך למקום עפר רימה ותולעה ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה (אבות פ"ג מ"א). וכתב הרע"ב דבהני ג' דברים ניצול מן הגאווה ומן התאוה וחמדת ממון ופורש מן החמא ע"ש. דברי התנא אלקי עומדין נגד עיני אדם לתבל דמה ספה סרוחה יסודו מעפר וסופו רמה ותולעה. חרד מאימת יום הדין שעתידי ליתן דין וחשבון לפני מס"ה הקב"ה. בזה היום אשר קויניהו לראות ספרי הזה בכורי אביב פרי עמי לחזור ולהדפיסו איצדא ולהפיצו בין לומדי ואוהדי התורה, אשר ב"ה נתקבל באהבה רבה מפי חכמים וסופרים גאוני הודר ראשי ישיבות ותלמידיהם,

והגה תוכן הספר ומעשהו אין צריך לכתוב כי כבר חזכרתי כתובים בהקדמה ואין לכפול הדברים גם כי בס"ד לרוב כבר הוכר הספר בין לומדי התורה, ומי שתורה חדשה היא אצלו ימחול נא לעיין בהקדמה ראשונה או בפנים הספר או במפתח הענינים ויראה דרכנו בס"ד. ברם צריך להזכיר כי הוספנו קצת חגהות ותיקונים והערות אשר נתעוררתי קצת במשך הזמן, והדפסנום על נליון הספר על הרוב במקומו ואי"ה יהיה לתועלת הלומדים בספרים בס"ד.

כמו כן בעזה"י זכני השי"ת להוציא לאור שאר ספרי משנת הלכות שאלות ותשובות שבעה חלקים בס"ד. וראה זה דבר חדש אשר הוספנו לבקשת הרכים ובפרט הרבנים הדופקים בתשובות ותלמידי הישיבות המעיינים בענינים עשינו מפתח חדש לפי סדר ארבעה חלקי שו"ע, ועוד מפתח אחד לפי סדר הענינים לפי האלפ"א בית"א מכל הז' חלקי משנת הלכות והדפסנום בס"ד בחלק ראשון מהתשובות וכל מי שיכנס בשער התשובה ויבקש דבר בעזה"י ימצא במפתחות רוב מהדברים והענינים הנמצאים מפוררים אחת הנח ואחת הנח ויקל עול חיפוש על המעיינים בהספרים. ומיהו גם המפתח הישן נשאר כמו שהיה.

וזאת למודעי שעשינו שיני קמן בהוצאה זו ולדעתינו לטובה הוא, והוא דבהוצאה ראשונה נספה מדור התשובות עם רבינו הבה"ג על מסכת כתובות, וכן בחלק ב' נספחו מדור התשובות עם רבינו הבה"ג על מסכת נדרים ונויר, ובהוצאה זו צרפנו דברי רבינו הגדול הבה"ג על כתובות נדרים ונויר בחיבור אחד והשו"ת ג"כ אל התשובות ובעזה"י יהיה זה לתועלת למצוא דבר על אופנו. עוד תיקנו כמה תיקוני טעות הדפוס הראשון.

ומעתה חנני מבקש שנית מאת לומדי ומעייני בספרי משנת הלכות, היות כי לא כתבתי הדברים רק מקושיא אלא מרחתי תרבת על כל הלכה והלכה כפי כחי לעמוד על בורי' בש"ס ופוסקים ובמפרשי ש"ס ראשונים ואחרונים ולכן אל ימחר המעיין למצא שניאות ומעויות אלא יעיין עכ"פ כמה שעיניתי אני כי לא נפל הדיו על חנייר ונעשה אותיות מאלו אלא כתבתי בכבוד ראש. ואם לאחר העיין ימצא אעפ"כ דברים בלתי טובנים וכיצא בזה, אם ישלח לי אמיר לו תודה רבה ואם יהיה בידי להשיבו וליישב דברינו אשיבנו בתודה וכאם לאו אמיר לו תודה על אשר העמידני על האמת ומיניה ומיני יתקלם ברי' ואי"ה בספרים הבאים ובהוצאה אחרת נתקן המעויות וככן אבקש מכל מעיני בספרי משנת הלכות שלא לסמוך על דברי ההלכה ולמעשה על שום דבר חדש, כי לא באתי לידי מדה זו לחדש חדשות ולא כתבתי רק לעמוד ולפלפל כדרכה של תורה. ואם לאחר העיין יראה בעצמו שהדברים מכוונים להלכת, או ישאל ממורה הוראה מובהק או במקום ספק יוכל לצרף לפעמים גם את סברותינו ונמטי ליה כשבא מכשורי.

ועל הכל מודה אני לפניך ה' א' על כל החסד אשר עשית עמדי, לנכות פי רצה נא ה' ומשפטיך למדנו, לשערי שמים פתח והסכת לתפלתנו, דאעבר לתקן אשר שחתנו. — ועל העתיד חנני מבקש ומתחנן לפניך, יהי ה' אלקינו עמו כאשר היה עם אבותינו אל יעזבנו ואל יפשו להמות לבבנו אלא כדי שנוכה ללמוד תורה לשמה וללמדה לאחרים בלי שום פני' בלתי לח' לבדו ויתקדש שם שמים על ידינו ויתרבה הדעת וכבוד שמים.

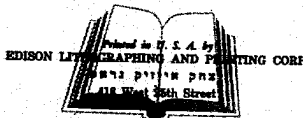
והגני העני ממעש, קרוץ מחומר ונבער מדעת, מתחנן לפניך שוכן שחקים, בכפי פרושות ממעמקים, לזכנו לגדל את בנינו, ובהצלחתם יראו עינינו, לתורה ונודולה עושר וחיים, הן חסד ורחמים מן השמים, ברכה והצלחה, לכל המשפחה, ואם הבנים שמחה, מגדול החל ועד קמן כלה, על אם הדרך ולא במסילה, בני אליעזר זאב, דוד שלמה, עמרם, משה, ורע ברך מהשם המבורך — והבנות בנותי מרים מלכה, רחל לאה, שייגה, רשקא, לאמותם הרבנית אהרובה ליבא, יזכו לבעלי גדולי תורה קדושי עליון כפי הכתובה, ויהיו צנועות, כאמהות, וזוכה לראות ביצועת ה' כהרף עין בבית משיח צדקינו.

דברי חרם הנשבר אסקופה הנדרסת העומד לשרת בפני חכמי התורה ולומדיה, הפרוד והעמוס בעבודת הקודש, הכותב בידיים רותתות החותם ברעדה בלב ונפש

מנשה הקמן

ד' שבט, א' לסדר ובני ישראל יוצאים ביד רמ"ה

Published and Copyrighted 1978 by
MISHNE HALACHOTH GEDOLTH INSTITUTE
5306 — 16th AVENUE, BROOKLYN, N.Y. 11204
Author
RABBI MENASHE KLEIN
of Ungvar
Dean of Yeshiva Beth Shearim
1578 — 53rd STREET BROOKLYN, N.Y. 11219

הגדלות

גדולות

מחבר ומזכיר להלכות כפי סדר שתא סדרי
חלמוד הבבלי

חבור זה הספר נזכר בהרכה מקוברת בתוספות על החלמוד וכל
המוסקים שבאיסק פסק ודעת הלכות גדולות כתב בעל הלכות
גדולות אמס בשם תולדות מחבר הספר נמצא דעות מחולקות
כאשר יתבאר מעבר זה העמוד ולמד דעת הרב רבינו משה מקוצי
ול בהקדמת ספר המצות שלו ול ראו תמונתיים שעמדו אדרי
האמוראים שאין יכולין להסמיק לרבים כל החלמוד ועשו ספרים
קצרים מהלכות פסוקות לקיים תורה בישראל רב יהוראי
גזון עשה הלכות גדולות וכו' וליכל הדעות כלל
אסרו קדמוניו ול קבל האמת ממי שאסרו
וחתורה כולה מרועה אחד נתנה

דפוס ונסקן שהויניציאה עד הגדולה המסוללה אשר תחת המסלת
סטרוס ילס תגדל ותבטל חלכטה אין כדמס
אדר שנת שס לפק :

בבית בן משק בית הדרין מליקו איננוני יאטניכילין

ספר הלכות גדולות, מחובר ומיוסד להלכות כפי סדר שתא סדרי תלמוד בבלי. חבור זה הספר נזכר בהרכבה מקומות כתוספות על התלמוד וכל הפוסקים מביאים פסק ודעת הלכות גדולות, כתב בעל הלכות גדולות. וזכירת שם המחבר ותולדות זה הספר גמצאו דעות מחולקות. הרב הגדול הרמב"ם בהקדמת ספר הי"ד ז"ל: חברו הגאונים שבכל דור ודור חבורים לבאר את התלמוד מי שפירש הלכות יחידות ומי שפירש פרקים יחידים שנתקשו בימיו וכו' עוד חברו הלכות פסקות בענין האסור והמותר והפטור והחיוב בדברים שהשעה צריכה להם וכו'. דעת הר"ם מקוצי ז"ל נתבאר מעל"ע זה (בהקדמת ספר המצות שלו ז"ל: ראו הגאונים שעמדו אחרי האמוראים שאין יכולין להספיק לרכים כל התלמוד ועשו ספרים קצרים מהלכות פסקות לקיים תורה בישראל. רב יהודאי גאון עשה הלכות גדולות וכו'). ולפי דעתו קשה לשון הכיאה המחבר בהלכות ברכות, אקשי ליה רבנן למר רב יהודאי גאון הרי בונה ירושלים וכו', א"כ נראה מזה שהוא לא היה המחבר. בספר הקבלה להראב"ד נמצא בסדר הגאונים כדור שני ז"ל: רבא בר נטרונאי היה לראש ישיבה בשנת ד' אלפים תע"ט ואחריו רב יהודאי גאון ואחריו ר' יוסף בשנת ד' אלפים תצ"ט, ואחריו ר' שמואל בר מרי בשנת ד' אלפים תק"ח ובימי רב שמואל זה היה ר' שמעון קיירא ולא נסמך לגאון וחבר הלכות גדולות בשנת אלף נ"ב לשטרות שהיא שנת ד' אלפים תק"א בשנה השלישית לגדולת רב שמואל בר מרי. כדור השלישי אחר רב מרי הכהן מנהר פקוד היה לראש ישיבה רב אדא חצי שנה ונפטר באותה שנה ואחריו רב יהודאי שלשה שנים ומחצה ומת בשנת ד' אלפים תקכ"ג והוא חבר הלכות פסקות ומהלכות גדולות קבצם וסגני נהור היה. בספר כריתות להרב רבינו שמשון בן עטר החכמים הרב רבינו יצחק ז"ל בחלק הנקרא ימות עולם לא הזכיר מדברי הגאונים שהיו אחרי האמוראים ומחבוריהם וספריהם דבר. בספר הליכות עולם שחבר הנבון ר' ישועה הלוי זצ"ל בסדר תנאים ואמוראים ורבנן סבוראי והגאונים אשר עמדו אחריהם הזכיר שמות כל החכמים ולא התבאר בשם מחבר ומוליד זה הספר ונמצא בהרכבה מקומות בתוס' ובכל הפוסקים כתב בעל הלכות גדולות. חקרתו ובקשתו, בדקתי וחפשתי לברר שם המחבר והמוליד זה הספר אחרי כי נסתם שם המחבר ונזכר בעל הלכות גדולות במתם ומצאתי דעות חלוקות בזה אמרתי יהי מכירו ברוך ושמו יכון לעולם. הצעיר והקטן המרוד יהודה הלוי בן לא"א כה"ר יצחק סג"ל ז"ל מורנקבורט (ע"כ מהשער דפוס וויען ווארשא).

ודע דבספר אחר מצאתי כתב יד ישן נושן וז"ל: ועיין בספר מאה שערים לר' יצחק בן רבי יאודה אבן גיאות ז"ל מזכיר ספר זה בשם הלכות עיין שם בהלכות פסחים כמה פעמים לענין מאני דקוניא ולענין מאני דאישתמש בהון ולענין בורמא דגללי ולענין תרתי ליליתא דמחייבין למיכל מצה מובא לשון בלשון ועיין שם שינויי הגירסא ועיין שם בשו"ת לענין כוס ה' בסדר הגדה ועיין שם בהלכות חדש וספירת העומר ומשם היה נראה כי רב יהודאי גאון לחוד והלכות גדולות לחוד ע"ש ע"כ. עוד כתב שם עיין ספר יראים לרא"ם שנשתמש בספר ה"ג לרי"ג וכתובים כאן ועל מענת החוקרים אשר לא שמענו על רי"ג שיהיה ממוני המצות כתב שם עיין בסוף ספר יראים ע"כ. ומה שנלע"ד דתרווייהו איתא דרב יהודאי גאון חבר ספר הלכות גדולות ובא ר' שמעון קיירא אחרייו והוסיף על דבריו בהלכות גדולות דילי' ונמצא תרווייהו אמת, ואי"ה בחלק הבא אשר ברצוני להוציאו בקרוב בעזהש"י אביא שם מבוא עם יותר פרטים מחיי המחבר וספרו יזכנו ד' לסדרו ולהדפיסו למען שמו יתברך, ואת הקוראים הסליחה על לא הבאתי המבוא במהדורא דין כי לשרדות הזמן לא היה בידי לעשותו.

נאום הצעיר כאלפי ישראל העמוס בעבודה,

מנש"ה בן לאאמו"ר הקדוש רא"ז הי"ד

יליד ארליווע מגולי משעכיע

מצבת זכרון

לזכר עולם יהיו הורי היקרים ונפשי קשורה בנפש קדוש
אאמו"ר הרה"מ בתוי"א ובשקידתו העצומה על התורה ובמדותיו התרומיות,
הרכיץ תורה בישראל והעמיד תלמידים הרבה

הקדוש ר' אליעזר זאב ב"ר צבי דוב הי"ד

ואמי מורתי הצדקנית החסודה והצנועה מנשים כאהל תבורך עקרת הבית

מרת רחל לאה בת הרה"ח ר' שלום צבי הי"ד

אשר במסירת נפשם גדלוני על ברכי התורה

ולע"נ אחותי הצנועה ומעוננת מרת שרה

אשת הרה"ח ר' יעקב בן הרה"ח ר' פנחס הי"ד עם ארבעה ילדים

ואחותי הצנועה הענוגה והמשכלת מרת רשקע עם בעלה הרה"מ ירו"ש ת"ח
מפורסם תמים במעלות מוה"ר ר' מאיר ב"ר מרדכי הי"ד עם ששה ילדיהם

נחרגו ונשרפו על קידוש השם ב' רחג השבועות תש"ד.

לז"נ הרימותי בחור מעם איש השלם מושלם בתורה ויראה
אחי הב' שלום ז"ל

שנקמף ברמי ימיו בן ה"י שנה, כ"ג כפלו
הנאחבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו

ת נ צ ב " ה

ישא ברכה מאת ד' לאחותי האשה הצנועה והחשובה מנשים כאהל תבורך

מרת רעכיל תחי' עם בעלה הרה"ח אהב תורה ומוקיר רבנן

ר' צבי ב"ר שמואל אויסלענדער נ"י

יה"ר שיצליחו בכל אשר יפנו ויזכו לראות בטוב ירושלים עם פני משיח צדקנו

ותהא זאת לז"נ אביו ר' שמואל ב"ר אליהו ז"ל

ולז"נ אמו החשובה עמא ב"ר מרדכי הי"ד

ואחיו אליהו עם בניו מרדכי, אברהם דוב, ואחיותיו חנה ואידל

הנה ברך לקחתי וברך ולא אשיכנה בכרכה מיוחדת לאחי וראשי הרה"מ בתוי"ש

שוקד על דלתי תורה לומד בכל יום שיעורים ברבים

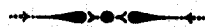
ר' בן ציון קליין שיחי'

וזוגתו האשה החשובה מנכ"ת מרת פראדל תחי'

ובניהם: אליעזר זאב, שמואל, משה יהודה, שלום צבי,

רחל לאה, שרה צירל, פיגא עמא נ"י

יזכו לגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים.

ברכה משולשת לאחי, בן זקונים לאדוני אבי, אלקים יחנך בני, הרה"מ בתוי"ש

שוקד על דלתי ביהמ"ד קובע עתים לתורה

ר' צבי קליין שיחי'

וזוגתו האשה החשובה מנכ"ת מרת לאה תחי'

ובניהם: אליעזר זאב, יעקב יחיאל, משה דוב, חנה סילקא נ"י

יזכו לגדל את יוצאי הלציהם לתורה, לחופה ולמעשים טובים.

מגאוני וצדיקי וקדושי הדור, אנשי כנסת הגדולה, בישיבה של מעלה, עמודי העולם, ראשי מנהדראות, אשר כל בית ישראל נשען עליהם, וכגחלי אש קודש דבריהם, ואלה שמותיהם (ע"פ א"כ): *

מכ"ק ארמו"ר מרן מקלוזענבורג שליט"א
קרית צאנז

ב"ה, יום מ"ז מנחם אב, תשי"ז.

שלום וברכה לכבוד תלמידי הרב הגאון המפורסם, נודע בשערים, עוקר הרים, הולך מישרים, חובר חכורים, באלה הדברים, בצדק נאמרים וכו' כש"ת הרב מוה"ר מנשה קליין נ"י, רב בביהמ"ד ליאדי, ברוקלין ומנהל דישיבתנו הקדושה שארית הפליטה.

אחדשת"ה, הקומנרסים שלך על הלכות גדולות, אשר אתה מביא לבית הדפוס ראתה עיני עם ההסכמות מגדולי ישראל אשר אין בודקין מן המזבח ולמעלה, ויישר כוחך וחילך לאורייתא, חזק חזק והתחזק להגות בתורה"ק ולראות בתפארתה ולהתעלות מעלה מעלה כאשר אותה נפשי.

הדורש שלומך ומוכתך כל הימים, המצפה להרמת קרן התורה וישראל בנחמת ציון וירושלים.

יקותיאל יהודה האלבערשטאם

שייך לסימן א'

מה שהקשית על לשון בה"ג שהתחיל מצד האיש, לפי שיטת הרד"ך בבית ט' ח"ו ולקט הקמח בשם הרדב"ז ז"ל והרב פ"מ ח"א, הביאו במ"ל פ"י מה"ג הי"ח, ובקהלת יעקב ח"ב ל"ח א"ה שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות לא אמדינן רק באיש ולא באשה דאיתתא לא מיפקדא ע"ה, ודלא כהמ"ל והר"ח אלפאנדרי, ועיין גוב"י ח"א אה"ע סוסי נ"ד ובפ"ת אה"ע סי' קמ"ט סק"ב עיי"ש, י"ל שבה"ג ג"כ ס"ל כותייהו וממילא התחיל מצד האיש ויהי' ראוי גדולה מבה"ג לשיטת האחרונים הנ"ל ודו"ק. ולפי זה י"ל דזה נמי שיטת הר"ן והיש"ש בקידושין שנדחקו בטעם דמצוה בה יותר מבשלוחה, ובמקנה פ' האיש מקדש העיר על דבריהם ע"ש, ולפי שיטת הפוסקים הנ"ל אתי שפיר שיטתם ז"ל ודו"ק.

* הסכמת הגה"ק אבדק"ק בריסק זצ"ל, עיין מדור התשובות ח"א סי' ב'.

הסכמות ומכתבי עידוד

מנאוני וצדיקי וקדושי הדור, אנשי כנמת הגדולה, בשיבה של מעלה, עמודי העולם, ראשי מנהדרות, אשר כל בית ישראל נשען עליהם, וכבלי אש קודש דבריהם, ואלה שמותיהם (ע"פ א"ב):

אליעזר זילבר

הרב לאגה"ק פה, וראש

נשיאות אגודת הרבנים

סינסינטי, אהי"א

בית המדרש גבוה באמריקה

אהרן קאטלער

כבוד ידידי הרב המאוהב"ג חריף ונקי

מלויין מוהר"מ קליין שליט"א מוילנא

לאור ספר בה"ג עם הערות והארות בס"ד, ערה"ש ה'תשח"י, שנת

משלו נשם משנה הלכות, והציל בו יבנו בית הבחירה, לפ"ק.

לפני קונטרסים נדפסים ובהמטע להודיע בשער בת רבים צלתי שמליאכ

שכספקתי לעיין ראיתי שהרחיב לפרש גדולה נפלה בחלקי, כי לא כבר נשלחו חלי

הדברים ולכרר צטוב טעם שיטות קונטרסי' אחד'י מכפ"י הנפלא משנה

הראשונים ונשא ונתן כבענייני צקיות הלכות על הלכות גדולות כלי

וציטות ישר כמו וחילו לאוריות חכות כתובות לכרר הגאון המלויין מוהר"מ

התורה חטמוד לכל המסייעים צידו קליין שליט"א, ר"מ דישיבת, שאלתי

להוילא מחשבתו לפועל.)* הפליטה" ורר צצרוקלין, ומחוך הפירוש

הכרתי צס"ד את המחצר כי איש גדול

החותם לכבוד התורה ולכבוד לומדי, הכו, סדך ומפולפל, כל דצרו מלחיס

חריפות וצקיות. מצחר ומחיר כל דצרי

הראשונים יחד עם שיטות האחרונים,

ומחוס מוילנא הפנייניס העמוניס

שצכלכות גדולות, מוילנא, מצרר ומלכך

ללומדי תורה ולמורי

גדול יכ"י לכל החומך צידו להוילא כל דצרי צעל הלכות גדולות ולכרר הכל, יתן ד' מצכ לראות צכדו נדפס

כל דצרי כ"ג. יתצרך כר"ג המחצר ויתצרכו כל תומכיו חכו כולם לככת צספר החייס עוציס והשלום וכו'.

הכותב למען כבוד התורה ולומדיה.

אליעזר זילבר

הרב לאגה"ק סינסינטי, ראש נשיאות אגודת הרבנים דאה"ב וק'

מכ"ק אדמו"ר קוח"ק מרן
ר' אהרן רוקח מבעלזא וצוק"ל
ב"ה, ד' מסעי, פעה"ק ירושלים תובב"א.
שוכט"ס לכבוד הרב הגאון הח'
המפורסם כש"ת מוה"ר מנשה בן רחל
לאה נ"י.

אחדשכ"ט כמשפט,
כנני צוכ שמסרתי פתקתו וכי'
לכ"ק אדמו"ר שליט"א וברכו
לבה"ג ושיצליח בחבורו
ושימצא חן בעיני אלקים ואדם
ושיזכה להיות ממזכי הרבים
ושימכור את החצור צמקט עוב וכי'
כנני מקוב שכצרכות של כ"ק אדמו"ר
שליט"א יחולו עליו וילליח כמו שנתן
לו הסכמה כי יש לו הסכמות מגדולי
ח"י והצרכות יש מקום לחול.
ידידו הדושכ"ט צלונ"ת,

שלום פויגל יום ג' וירא י"א מרחשון שנת תשי"ח.
משמש בקודש אצל אדמו"ר שליט"א
(וצוקללה"ה זי"ע ועכ"י) מבעלזא

שיך לסימן ה' מה שהעיר הגה"ק מוהר"א קאטלער שליט"א

* מ"ש בדף ד' סימן ה' להוכיח דדעת רבינו דבפ"ח אפילו חד נמי סגי מדכתב משבעה ועד תלתין בין אמר ליה בלשון יחיד ולא אמר בין אמר להו אין זה מוכרח דמשבעה ועד תלתין אין נ"מ בין פ"ח או לא ולא מיירי כאן מפ"ח כלל, ע"כ.

אמ"ה: מה שאמרתי להכריח כן הוא מדכתב רבינו משבעה ועד תלתין בין אמר ליה מחמת הלולא וכי' מברך שהשמחה במעונו וכתב אמר ליה ולא כתב למי אמר וע"כ דקאי אלעיל מיני' מ"ש וכל שבעה אי איכא פנים חדשות דמברך כולהו אמנם משבעה ועד תלתין אפילו אית ליה האי פנים חדשות שוב לא מועיל בזה וא"כ ע"כ קאי אפנים חדשות דלעיל מיני' ומדאמר בלשון יחיד דקדקתי דהאי פ"ח ביחיד מיירי. וגי' מעלות יש בדבר, יום ראשון לעולם מברך ז"ב, מא' ועד ז' אי איכא פ"ח אין אי לא לא, מז' ועד ל' אפילו איכא פנים חדשות לא מברך אלא שהשמחה במעונו, מל' ועד שנה אי אמר מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונו ואי לא לא, שוב האיר ד' עיני ומצאתי בס' ר' עמרם גאון ס' ב"ח שכתב ח"ל ודוקא הוא שיש גם פ"ח וכי' משבעה ועד שלשים אע"ג דאיכא פנים חדשות אם אמר מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונו ואי לא לא, ע"כ. הרי שכתב להדיא משבעה ועד שלשים אע"ג דאיכא פ"ח וקאי אפ"ח דלעיל וא"כ הכי' לדעת רבינו כנלע"ד וצ"ע, ועיקר דברי רע"ג מש"כ משבעה ועד תלתין וכי' אי אמר מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונו ואי לא לא, בגמרא מפורש היפך, דמז' ועד ל' לעולם מברך וכמ"ש רבינו ומכאן ואילך היינו מל' ועד י"ב חדש בעי דוקא מחמת הלולא אבל עד ז' לעולם מברך וצ"ע. ואני טרוד כעת ואין בידי לעיין בהפוסקים אם הרגישו בזה.

מגאוני וצדיקי וקדושי הדור, אנשי כנסת הגדולה, בישיבה של מעלה, עמודי העולם, ראשי סנהדראות, אשר כל בית ישראל נשען עליהם, וכנהלי אש קודש דבריהם, ואלה שמותיהם (ע"פ א"ב):

דוב בעריש וויידענפעלד

אב"ד דק"ק טשעבין ור"מ
דישיבת כוכב מיעקב
כעת בעיה"ק ירושלים תובב"א

**יוסף אליהו ב"ר אליעזר ז"ל
הענקין**

(לפנים רב בסמאליאן ושאר קהלות)
מחבר ספר "פירושי איברא"

יונתן שטייף

לפנים רב"ד דקהל יראים בבודאפעסט
יע"א, אב"ד לקהל עדת יראים
פה בדוקלין יע"א

ב"ה, כ"ד תמוז תשי"ז.

ב"ה, ירושלים, ח"י שבט תשי"ז לפ"ק.

כי ידידי הרב הגאון הנעלה בחו"ב בעזה"י.
מוה"ר מנשה קליין שליט"א.
שלום וברכה.

כן נשלחו אלי עלים לתרופה מספרו של כבוד הרב הגאון הגדול חו"ב וכו' מוה"ר מנשה קליין שליט"א, רב צבכ"ג נוסח האר"י בצרוקלין, ביאורים על ההלכות גדולות, ואמנם כרגע קשה עלי כעיון, ואולם חזקה על חבר שמוציא מחמת ידו דבר מחוקק, וכשגם כי כבר גדולי הזמן נהגו מהודם עליו, ע"כ חמינא לפעלא עבא יישר כוחו וחילו, ואזכרו שיטת על מי מנוחות להכות צחוק"ק מתוך הרחצה ויגדיל תורח ויאדיר.

קונטרסו על בה"ג קבלתי עלעלתי מפארים כש"ת. מוה"ר מנשה קליין צו מקופיח ורואתי שעיניו כיונים על שליט"א. הרב לקבלת חזרה ליאדי, פה אפיקי הראשונים והאחרונים, ושמתחי צרוקלין, נ. י., כחצתי שורות כלנו להעיד שגם צדורנו שמרצית האעירים הזניחו כי עיינתי בחיבורו הגדול שחיבר על אה הסוגיות ופסקי הלכה למעשה ספרו של בעל הלכות גדולות שצא"ח ואכ"ע ועוסקים בצדוד צם' וכמעט לא נראה כנושם הזכ קדשים, עד שקשה למצוא מצין הלומדים לדייק על כל חיבה ועל כל ענין המוצהקים מורה הלכה למעשה, הנה כ"ג של צעל הלכות גדולות ולפרשו סיטב מן השרידים שנאלחו קו למו צמה שיש ולצרר הכלכה גם על פי ספריהם לו משפט הקדומה, הוא הלכה למעשה של ראשונים ועד השו"ע להלכה ולמעשה וחודרים לעומקי דיינא ולצירורי ממקוריו ומשמית קא זכו לי לחצר חיבור כ"ל. — יאשר כחו וילך בכחו זה וכניי צצרכה שחכה לצרך על המוגמר להרביץ תורה לאחרים בדרך לפרש כל הספר של צכ"ג והמסייעו להוציא החיבור הנפלא לאור יתצרך זה וזה יהי בעזרו.

הכותב למען כבוד התורה ולומדיה.

וכניי מצקט מכ"ג שלא להדפיס משמים ממעון הצרכות.

דוב בעריש וויידענפעלד

מכתבי זה צחור הסכמה, כי יודע אני את ערכי שאינו ראוי לכך, וכ"ג אינו נריך לזכ וכרי כבר הסכימו עליו גדולי ירושלים וכבר אחז"ל כל המוסף גורע. בברכה ידידו יוסף אליהו הענקין

אח ערכי שאינו ראוי לכך, וכ"ג אינו נריך לזכ וכרי כבר הסכימו עליו גדולי ירושלים וכבר אחז"ל כל המוסף גורע.

יונתן שטייף

ישראל זאב מינצברג

רב ומר"צ בעיה"ק ירושלים ת"ו

ב"ה, יום כ"ו אלול תשי"ז, ירושלים ת"ו.

מנגלין זכות ע"י זכאי כ"ה הרב הגדול חו"ב קנקן חדש מלא ישן כו' מו"ה מנשה קליין שליט"א, שקבל על עצמו לחזור ולהדפיס ספר בה"ג, שכל דבריו דברי קבלה וסניב לספר הנו' מציא הרה"ג הנו' דבריו הפוסקים שמציאים החדושי דיינים מה שנמלאו צבכ"ג ומוסיף מדילי לפלפל בהם ורואתי כי ידיו רב לו למשקל ולמטרי צמלחמתה של תורח, ודבריו ראויים לקבעם בדפוס. ודי יחי צעורו לצרך על המוגמר בעצודכ שקבל עליו.

באתי על החתום.

ישראל זאב מינצבערג

מנאנוי וצדיקי וקדושי הדור, אנשי כנסת הגדולה, כשיובח של מעלה, עמודי העולם, ראשי פנהדראות, אשר כל בית ישראל נשען עליהם, וכגחלי אש קודש דבריהם, ואלה שמותיהם (ע"פ א"ב):

מכ"ק אדמו"ר הרהגה"צ בקש"ת

מנחם מענדל שניאורסאהן

שליט"א מליובאוויטש

ב"ה ט' אלול תשי"ז, ברוקלין.

הרה"ג ווי"ח אי"א גוי"ג עוסק בצ"צ

רב פעלים כו' מו"ח מנשה שי' קליין.

שלום וברכה!

נעם לי להודע ע"ד יגיעתו זכו"ל

של הכ"ו דחד מקמאי — הלכות

גדולות — עם פירוש מקיף, ואשר

זיכהו השי"ת והלילו שזקרוז יופיע

הספר בדפוס, ויב"ר אשר מתוך הרחבה

ירצה חיילים צחורה וצחורה בכלל,

גדולות (מכלל דליכא) וקטנות, דבר גדול

ודבר קטן, כפירוש רז"ל (צ"צ קלד, ח')

גופי תורה ושמחה לאורייתא, כלשון

וציבור הזכר (ח"ג קנב, ח) תורה

תמימה.

בכבוד ובברכת כוח"ט.

ח. שניאורסאהן

ולחציבותא דמילתא דברי הראשונים

אשר מפיהם אנו חיים, מועתק זה

חיזה בערות זעלכ הדפס, מתחלת

הספר זה אשר הנית.

משג"ה, סק"א. צר ישראל —

מתחיל צאיש: צר ישראל כו' לקדושה

כו' וכלי המשנה הליש מקדש — שכרי

כן הוא לשון הכתוב: כי יקח איש

אשה גוי. ראה ג"כ לי' רמז"ס ריש

כלי אישות. ומה ששינה דרפ"ק

דקידושין: האשה נקנית — תירלו

נגמרא שם. וצפרע זכאן שממשך: מיצעי

ולכעיר מדח"ל כוזאכ צפירש"י (ש"א כ, ל).

יש לזכר אס זכו סגונו דזה"ג, צר ישראל דצעי"י

דצעי"י. ואולי נקטו אגז דסיוס הענין: ממקור ישראל.

בפנים. ומימסר לה כתובה. זמן מסירת הכתובה כמה דיעות זכו. רמז"ס כלי אישות פ"י. עוש"ע אה"ע

סס"ו וש"ג זנ"ב. וכנה זכל אופן תמוכ שלא הזכר כאן ע"ד זרכת חתנים אס לאחרי המסירה או לפניכ. ולדידי

השמעת המעתיק והדפוס דמוכח היא.

וצשאלות (חיי שרה. עז): מאן דצעי למינס ציחחא מיצעי לי' לקדושי זרישא וזרכי זרכת אירוסין

צעשרה וזרכת חתנים צעשרה ומימסר לה כתובה. ועל דרך זה ל"ל כאן. ואחי שפיר גם המשך הענין: דאר"כ

כו' מנין לזרכת חתנים.

וצעמק שאלה על השאלות שם מגי' ומוסיף זכ"ג כאן תיבת צעשרה, אחרי התיבות זרכת אירוסין, ומפרש

טונתו להציא ראוי מצ"ח (דלא מיירי זה כלל) דלריך עשרה על ז"א דלריך עשרה, ומלכד דח"ל לזה"ג לפרש זה

— כרי נשאר הפליאה דהשמעת ענין ז"ח.

משה פיינשטיין

ר"מ תפארת ירושלים בנוא יארק

בע"ה.

הנה יודי הרב הגאון חו"צ סוע"כ

יר"ש זלמנט וזתמים כש"ת מוהר"ר ב"ה

מנשה קר"יין שליט"א מנהל ישיבת

שארית הפליטה, הראה לי את חצרו

על בה"ג השייך לרב יהודאי גאון

ז"ל, לפרש ולצאר דבריו אשר עד עתה לא

נמלא חצרו ופירוש עליו רק מה שרבותיו

הראשונים ז"ל מצארים דבריו במקומות

מפוזרים כשמציאין דבריו ולריך להיות

ח"ח גדול אשר זקי זכל דברי רבותיו

הראשונים לידע דברי הגאון זעל כ"ג ז"ל

ולכן אמרתי לפעלא עזא הדין יישר כי

דבר גדול עושכ זזה לצאר דברי זעל

כ"ג אשר כל דבריו דברי קבלה,

עיין זתוס' חולין דף מ"ז, ורליתי

חיבורו זכרזב מקומות שדבריו נכונים

וישרים. וזוב ל"ח ת"ח וכן תורה

לקנות ספר בכסף מלא ולעיין

בו בלמודו. והנני זכרזב להרז

המחבר שיליחכו השי"ת לגמור צארו

על כל דברי זכ"ג ולהדפיסו שודאי

יתקבל בבי מדרשא ויעל על

ש"חן מלכי רבנו.

ובאתי עז"ח לחשיבות הדבר ולכבוד

הרב המחבר ביום א' לס' ראשי המטות.

ט"ו תמוז תשי"ז בנוא יארק. גאום

משה פיינשטיין

עקיבא סופר שרייבער

בה"ג מוהרש"ב זצ"ל

אב"ד ור"מ פרעסבורג תע"א

בעיה"ק ירושלים ת"ו

ירושלים. יום ח' לחדש תמוז תשי"ז.

הנה יד שלוחה אלי כתיי ציבורים

על ספר הלכות גדולות, אשר

כוננו כבוד הרב הגאון, המאו"ב, חריף

זעל פיפיות וכו', כש"ת מו"ח

מנשה קר"יין שליט"א, רז דזכרנו נוסח

האר"י זרוקלין. והיחכ לצאר ציבור

חובות דברי הלכות גדולות ורלווי

להציאם לצית הדפוס. ופוק חזי דגאוני

זמננו אסחידו עלי זשזח המגיע לכתבים

שזחא דאחי מיני. ודי יזכו לזכך על

המוגמר יפולו מעיינותיו חולכ, יגדיל

תורה ויאליר אמן כיכ"ר.

הבעה"ח לכבוד התורה.

הקי עקיבא

בה"ג מוהרש"ב סופר ז"ל

אשר כ"ז פעולות הליש הן. — אשר כ"ז פעולות הליש הן.

ולקמן מוזא מאו"ז הגירסא "מאן

דצעי"י. ואולי נקטו אגז דסיוס הענין: ממקור ישראל.

בפנים. ומימסר לה כתובה. זמן מסירת הכתובה כמה דיעות זכו. רמז"ס כלי אישות פ"י. עוש"ע אה"ע

סס"ו וש"ג זנ"ב. וכנה זכל אופן תמוכ שלא הזכר כאן ע"ד זרכת חתנים אס לאחרי המסירה או לפניכ. ולדידי

השמעת המעתיק והדפוס דמוכח היא.

וצשאלות (חיי שרה. עז): מאן דצעי למינס ציחחא מיצעי לי' לקדושי זרישא וזרכי זרכת אירוסין

צעשרה וזרכת חתנים צעשרה ומימסר לה כתובה. ועל דרך זה ל"ל כאן. ואחי שפיר גם המשך הענין: דאר"כ

כו' מנין לזרכת חתנים.

וצעמק שאלה על השאלות שם מגי' ומוסיף זכ"ג כאן תיבת צעשרה, אחרי התיבות זרכת אירוסין, ומפרש

טונתו להציא ראוי מצ"ח (דלא מיירי זה כלל) דלריך עשרה על ז"א דלריך עשרה, ומלכד דח"ל לזה"ג לפרש זה

הסכמות ומכתבי עידוד

מנאנו וצדיקי וקדושי הדור, אנשי כנסת הגדולה, בישיבה של מעלה, עמודי העולם, ראשי פנהררות, אשר כל בית ישראל נשען עליהם, וכנהלי אש קודש דבריהם, ואלה שמותיהם (ע"פ א"ב):

צבי פסח במוהרר"ל פראנק

פנחס בהגר"י ז"ל עפשטיין

ראש הרבנים ואב"ד לירושלים עיה"ק תובב"א

ראב"ד מח"ס מנ"ח על מס' סוטה, מנ"כ, או"ת ועוד בעיה"ק ירושלים תובב"א

ב"ה, ירושלים ת"ו, יום כ"ב לחדש תמוז שנת תשט"ו.
חזיתי איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתייבז, מאן מלכי רבנן, הוא ניכו הרב הגאון המפורסם **מוהר"ר מנשה קריין שליט"א**, ראש ישיבת שארית הפליטה ורב צביכ"ג (ליאדי) נוסח הארי צרוקלין, הנה ראיתו שטע בשני עולמות, מלך אחד הוא ערוך ועסוק צענינים מדיניים גדולים ונכבדים, וכשנפגשנו פה צמוכני עיה"ק ירושלים ח"ו הראני גליון כתוב הדור מחידושו אשר הוא מסדר על **ספר הלכות גדולות**, וראיתי שאף כי ידיו מלאות עבודה צהליכות עולם לו בשמים עלתה לו לקיים גם כמדרכו אל תקרי הליכות עולם אלא הלכות, שהוא מתרענן להוליא לאור עולם ספרו על הלכות גדולות, שהוא ראשון לראשונים שחיברו ספרים על פסק הלכות על סדר הש"ס, ודוקא ספר זה לא אסתייע מילתא להדפיס עליו ספר להרחיב את הענין צדכריו הקדושים שנאמרו בקיור גדול, ואף שלא הי' לפני חלק גדול חסוד מהספר, גם מהמעט שדברנו בע"פ ראיתיו שהוא כעץ שחול על פלגי מים, מלא דבר בגמרא וסדרא, וכפי שאני משער דבריו מלאים זיו ומפיקים נוגה על דברי צכ"ג ורבים יבנו לאורו.

ולחיבת הקודש איני מה שאמרת להעיר צדכריו תמים דעים צכ"ג ל"ח שאומר ז' צרכות אין מצרכין עד שעת נשואין כלל אבל צרכת אירוסין מצרכין בשעת קידושין וכו', אבל צרכת אירוסין בצעודה לא שמעתי מעולם, וצרכת נשואין מפני שיש בה שמחת חתן וכלה תקנה כל ז' וצעודה אבל צרכת אירוסין אינה אלא בצרכת המלות הלא תראה קדשנו צמזותיו ולונו על העריות ע"כ.

ומע"כ הרב המחבר מוסיף ע"ז, והנראה מדברי הראצ"ד ז"ל להדיח צרכת אירוסין היא צרכת המלוא וממלא ליצעי נמי עובר לעשייתו. הנה לכאורה יש להעיר מדברי הרא"ש פ"ק דכתובות שהוא מוכיח צרכת אירוסין לאו צרכת המלות היא משום דלאו מלוא הוא שהרי אפשר צפלגש צלי קידושין, והרי שיעת הראצ"ד דצפלגש לא צעי קידושין, ונמלא דמכה סצרת הרא"ש יש להוכיח דלהראצ"ד צרכת אירוסין לאו צרכת המלוא וכעעמו של הרא"ש ולמה (נימא) דהראצ"ד יחלוק על סצרת

ב"ה, ירושלים עיה"ק ת"ו יום כ"ח לחדש מ"ח שנת תשי"ז התשב"י לפ"ג, לסדר גור בארץ הזאת וגו' ואברכך.
הנה יד שוחה אלי קונטרסים חד"ת מלא עתיק **הלכות גדולות** שנו כאן גדולות מכלל דאיכא אחרינא ושנה ופירש דברי רבינו אדם קדמאה צעל **הלכות גדולות** ועשה ליאים ופרחים לדבריו הקדושים שחלם וחיבן כ"ה הרה"ג המפורסם הנעלה צחו"צ, זית רענן, חכם ונבון ונחית לעומקא וכו' נא כל מדה נכונה כש"ת **רבי מנשה קריין שליט"א**, אצן יקרה ורב צקהלה חסוד צצרוקלין, ארה"צ, ואף שערוד גדול אני הא צמילי דמתא ודברי ריבות צצערין והא צמילי דציתא וחלישותי, מ"מ קצעתי לו זמן לצקשתו וראיתי ועיינתי בהם צכמה וכמה גליונות ומלאחי בהם טעם לשצח פירושים נכונים ודיוקים מתאימים צציאור וליצון צשיעמו של אחד ממייסדי הפוסקים מגאוני קדמאה, אשר עוצה לפרנס של ראשונים ואשר מדור דורת רבים עמלו צו לפרש דבריו (ועיין צכ"ג) הגר"ש מקידאן ז"ל ומלא כר נרחצ לאסופי מילא וקמחא צחו"צ וצכל הנוגע צכל מפרשי השו"ע צהלכות אלו וצחוכס יש כמה הערות וחידושי דינים שטחן וצירר ויהי לתועלת גדולה ללומדי שו"ע אכע"ז צהלי אישות אלו, ועל פי ספרים וסופרים אשר ע"כ, **כל מן דין סמוכי לנא** צשפה צרורה וצנעימה עילאה ונכונים וישירים דבריו וראויין לאדפוסי אידרא ולהפילו צישראל חכמי התורה ולומדיה צצהכ"ה.

והי יעורכו ע"ד כ"ש להפיץ תורתן של ראשונים ולצאר כל דברי רבינו צצה"ג ולהוליא ממנו הלכתא צצירתא, וצצכות זה נכה ללמוד וללמד לשמור ולקיים עד כי יצא שילה ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסים צצ"א.
כה יפלל פנחס ותעצר.

נאם פנחס בהגר"י ז"ל עפשטיין
ראב"ד הבר"ך דבתי דפה עה"ק ירשת"ו

רק לאות שעינתי צקונטרסיו הוקרים, איזה הערות שחספקתי לרשום אותם והרצה שכבר שכחתי צעיוני לפני ר"ה צקיץ העצר, וכן נשמטו ממני צמשך הימים.

(החשך מהערת הרהג"צ אדמו"ר מליובאוויטש שליט"א)

משנ"ה סק"ב. ורבינו לא גרס צר נתן, וכן לא גרס זה צשאלתות שם, ופי' צהעמק שאלה דעכ"ל דחיבות צ"ג דצש"ס עה"ד הוא, כי רצב"ג מלך אחרי ר' אשי שנוול כשמת רצא חצירו של ר' נחמן וכצר העיר צסה"ד (מע' רצ הונא צ"ג) דמלינו דרצב"ג הקשה לרצא (נדריס יצ, א) ואולי זקן גדול הי' כו' ואולי שנים היו. אבל צרש"י נדריס שם נדפס ר' הונא סתם צהשמעת החיבות צר נתן ויל"ע צכ"ז צדקדוקי סופרים.

משנ"ה סק"ג. ע"י חופה וקידושין, ע"פ מרז"ל מילתא אלבישייכו יקירא, מעתיק הנני מש"כ צזה צמאמר אדמו"ר הזקן (צעל הצניא), צספרו תורה אור (נח, ד) ו"ל: מה שאומרים מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקדושין, וקצשו למה שינו הסדר להקדים חופה לקדושין, אלא כי החופה הוא צחינת מקיף והוא ענין שצפה עליהם כר כגיגית שזה צחינת הצגלות המקיף כנ"ל, ולכן הולך להקדים החופה לקדושין שכדי שיצאו לקצלת התורה שהוא צחינת הקדושין הוא ע"י המשכת המקיף תחלה שעל ידי זה צאו לצחינת הצעול להקדים נעשה כו', ואז וכל להיות המשכה והגילוי צחינת התורה, עכ"ל.

(המשך הסכמת הגאון מוהרצ"פ פראנק שליט"א)

הרא"ש שאומר דמשום דמותר בלי קידושין אין זו ברכת המלוכה, שוב ראיתי דא"כ יקשה דברי הב"י בעור אהע"ז סי' ל"ד שמיציא בשם הש"י הרא"ש דהוא ס"ל כשיעת הראב"ד דברכת אירוסין לריך לברך קודם הקידושין כדין ברכת המלות שמצרכין עובר לעשייתן, אבל יתכן לומר דהרא"ש בתשובה אה"י דס"ל דברכת אירוסין הוא ברכת המלוכה, אבל בפסקיו חזר בו וס"ל דלאו ברכת המלוכה מכה סברתו דעלם לאו מלוכה היא.

ובעיקר הענין כד נעוין נראה דמש"כ בתמים דעים אינה אלא כברכת המלוכה, זה לא מכריח שיטתו דס"ל דברכת אירוסין היא ברכת המלוכה, והרבה דקדוקים יש בלשונו לפי הנחה זו דמה בלשון אומרת, אבל ברכת אירוסין אינה אלא כברכת המלות כקף הדמיון, כברכת המלות, דמשמע ולא ברכת המלוכה עצמה, ולמה לא נקט לשון קלרה, אבל ברכת אירוסין היא ברכת המלוכה, וממילא דאין לברך אותה אלא בעשיית המלוכה לבד, גם אריכות לשונו שכוא מציה רא"י מנוסח הברכה שאומר קדשנו במלותיו ולונו על העריות ולמה מחזיר ולונו על העריות שא"ז שייך להכריע דברכת אירוסין הוי ברכת המלוכה, ואפילו לשון אשר קדשנו במלותיו כל שאינו מחזיר להדיח שם המלוכה שכוא עושה עכשיו אין זה הכרע שהאירוסין מלוכה היא, הא כל עיקר שאנו דנים כאן הוא אם ברכת אירוסין היא ברכה על מלות אירוסין צפרע, ומה שמחזיר בכללות אשר קדשנו במלותיו אין זאת אומרת שכוא מצרך על מלות אירוסין צפרע. ומתוך כל זה ה"י נראה לומר דהראב"ד לא נחית כאן לענין זה אי אירוסין הוי מלוכה ואי ברכת אירוסין היא ברכת המלוכה או לא, ויתכן דתתחזר דע"ז בעלמו ג"כ ס"ל דברכת האירוסין לאו ברכת המלוכה, היינו דאין הברכה מיוחדת על מלות אירוסין, וכל עיקר דבריו מוסבים להסביר בעוב עטם דברכת נשואין מצרכין בסעודה וכל ז', אבל ברכת (אירוסין) היא רק בשעת אירוסין. לבד, ולזה אמר דברכת נשואין נזכר שמחת חתן וכלה ולכן שייך לברכה כל ז' זמן שהחתן והכלה מחוייבין, אבל בברכת אירוסין אין רמז לשמחת חתן וכלה אלא היא בברכת המלות, ודיוק לשונו כברכת המלות לשון רבים ולא אמר כברכת המלוכה, משום דכונתו לומר דהברכה היא שבה על כל המלות לא דוקא על אירוסין שעושה עכשיו אלא משבה על כל המלות שנתן לנו וכן על אשר לונו על העריות ומכיון שאינו שבה על שמחת חתן וכלה לא תקוה רבנן לברך כל ז' ולא בתוך הסעודה. וגמלא דיש להוכיח מדבריו לאידך גיסא שברכת אירוסין אינה ברכה על מעשה האירוסין ולא שייך כלל לומר שזה ברכת המלוכה.

ומלבד זה יש לדון בהך תשובה (בתמים דעים סי' ל"ח) דאפשר דלאו מהראב"ד הוא, שהרי בלא"ה בספר תמים דעים מוצאים הרבה תשובות גאוני קדמאי שאינם מהראב"ד ולכן בהרבה תשובות כחוצ להדיח שם הראב"ד עליהם, אבל תשובה זו של סי' ל"ח דלא מרומז בה שהיא מהראב"ד יש מקום לומר שאינה מהראב"ד אלא מגאונים אחרים.

וכנני חוזר למעין הפתיחה בשבחו של חיבורו זה ותקותי חזקה שיהיה למאור לכל באי שער ההלכות גדולות הולך ואור עד נכון היום, ואמינא לפעלא עבא ישר חילו לאורייתא ורבים יהנו מאורו וכנני פונה למוקירי תורה שיחנו את ידם לחזק ידי הרב המחזר הג"ל לקוח את ספר

(המשך הסכמת הגאון מוהר"פ עפשטיין שליט"א)

אות ע"ו צמ"כ כ' שניחא ליה לישב צמה שכי בהגהות מרדכי אבל בדבר תקנה דרבנן וכו' ע"ש, אינו מוצן, למ"ל להציה הישועה מהמרדכי, הא גמרא ערוכה היא סברה זו בגמ' דכתובות דף נ"ו ע"א ופ"ד שאמר, כתובה דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וברי פירות דרבנן ולא עבדי לכו רבנן חיזוק וכו' עיין שם.

(א"כ:) לא זכיתי להצין קושית הגאון שליט"א, דאדרבה הרי המרדכי שם הציה הגמ' כנ"ל, ואני לא הבאתי מדברי המרדכי רק הפסק שפסק שם, אבל ודאי ראיתי בעזכ"י דברי הגמרא, והם מצווארים שם בדברי המרדכי ע"ש, ודו"ק).

שם לקמן באותו עמוד, יש ע"ם דבריו, שכתב מחויב הצעל לקוצרה, ול"ל לפדוטה.

שם. לענין הפלוגתא אי מזונות הבנים דאורייתא עיין ארעא דרבנן אות מ' סי' ת"ה (א"כ:) עיין מדור התשובות מהש"י ע' ואל"ק).

בעמוד ע"ו ה"כ מה שמעתיק מהפני"מ על הירושלמי מעשרות רפ"ג ראיתי שם צפנים וליחא התם כלשנא שכתתיק, וכנראה מעורבצ פה הדברים צענין חלות הכר שחין שייך לדין צרייתא זו (א"כ:) עיין משנה הלכות ס"ק י"ג, והוא מירושלמי כתובות, ובהעתיקה לפני הגאון שליט"א ה"י שם ע"ס).

מש"כ להשיב על הגכת החכמה שלמה באהע"ז סי' ס"ע יפה מאוד וצ"ה כתבתי אני צוה מכזר וכמדומה שבאחד מספריו הגדולים ראיתי זה ועוד חכם אחד בספרו שהציה מכאן ראיה זו לענין חייב מזונות אשתו ויל"ע שם צפ' משפטים בספר הכחצ והקבלה וצריד הזהב על התורה.

לענין אצלות צ"מ ליום הראשון ואתי עשה דברים וכו' ועיין חדושי רע"א צמו"ק דף י"ד ע"צ וצש"ות שלו ובתוס' רעק"א.

בעמוד י' מעתיק את דברי התוס' רי"ד לכתובות דף י' ע"א דפליג על הבב"ג שאמר שמחוייבת לשלם לו הכולאות מסעודה גדולה, וס"ל להתוס' רי"ד דאינו נאמן להוציא ממנה הכולאות הסעודה רבתי והוא נאמן רק להחזיק עי"ש.

כן בערותי מה כזר על שו"ת הגאון רבי יצחק אלחנן בספרו עין יצחק סימן ס"ח סעיף כ"ז בחלק א' דפסק צה"ד בפשיעות בהא דכתובות שאמרין חזקה אין אדם עורה בסעודה ומפסודה. אף שצריכה לשלם לו הכולאות כנ"ל — מ"מ בכל זאת העיקר הוא מה שחם על ערחתו וכו' ומציין גם להציה מאיר ס"ם ס"ח שכתב סברה זו, ויש לעיין שם בצ"מ צפנים, ע"כ.

ואי"ה עוד חזון למועד.

התורה הזו והביאו ברכה לתוך בתיכם, יתכרנו העושים וכמעשים, זכות גאון הראשונים יחי' חופף עליכם תמיד.

כעתירת הבא על החתום למען כבוד התורה ולומדיה בטהרה, נאם

צבי פסח במוהר"ל פראנק

* עיין מדור התשובות ח"ב סי' ג' תשובה להגאון זצ"ל בדברי הראב"ד ז"ל.

כ"ה

מן המיצר קראתי י' ענני במרחב י'.

אמנם כבר אמרו הכל תלוי כמזל ס"ת שבהיכל אפילו, מרישא ועד גמירא מכריאת העולם כולו, ועינינו ראו ראשונים רבים, אשר רבינו קדם להם תשעה קבים, חברו חבורים שנים מאות אחר ספר רבינו הקדוש, וכבר פירשו דבריהם בכמה פירושים מלא וגדוש, וזכו לכמה עמדות סביב למשכנותם, וגדלה תפארתם לבית אבותם, וכראשם הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור והעיטור ועוד רבים מהם, כל אחד ואחד למשפחותיהם, לא כן רבינו אשר הי' ממש הראשון במינו, לא עמד איש על ימינו, ולא נתפרשו עדיין דבריו כי אם זעיר שם זעיר שם, מקום אשר צדיקים ילכו בו, ומה שהביאו דבריו הקדושים בספרי הראשונים, ופירשו אותם החכמים ונכונים, ומאו נתמעטו הלבבות, וירדו אלפים אחורנית, ואין יוצא ואין בא, להבין תורת רבינו הגאון ארוכה מארץ מדה, ועל ידי זה נשתבשו הגירסאות בעונותינו הרבים, ונכנסו בכרם ד' קוצים ועקרבים, ואמר לי לבי אני הקטן והשפל, חזק לעבודתך הקדושה ועליך הגורל נפל, ועת לכל חפץ החכם כבר אמר, ואלפי שנה יהי' הדבר שמור, ומצינו מקום הניחו להתגדר בו אמרו, ומה שהזניחו הראשונים האחרונים גמרו, ואף כי צעיר ודל אני, וידעתי ערכי וערך מקומי, נסיתי שכמי אולי אדבר כפי מעט ידיעתי, וכפי קוצר השגתי, ואם אני הקטן כדורי, מכל אשר יוציא פרי, הדעת השכל והמזימה, אשר נשאה גבוה ורמה, תמכתי יתדותי בזכות רבינו ראש הגאונים, זכותו יעמוד עלי משמי מעונים, וזכות אבותי הקדושים לי יעמוד, ורגלי לעולם כל תמוט, לחקוק בעם סופר, הגיון אמרי שפר, ובאם אשגה לא אהפר, הנה אבות העולם לא עמדו על דבריהם, ואני נבער מדעת איך אעמוד בפניהם, ואם תמתי לריק ימי הבלי, זה חלקי מכל עמלי, מצורף כי איננו כוונתי להשכיל מי שמעלתו גדולה, בלתי לקצרי יד בדעת כמוני פחותי המעלה, וארגתי לי כל החושים, לעשות לו שני פירושים, פירושי הקצר „קמח סולת ביאורי הלכות קראתי לו, וכונתי רק לפרש דבריו הקדושים למען ירוץ הקורא בו, ובעזרת השי"ת הוא כקמח סלת, מנוקה מכל פסולת, וגם קמ"ח ר"ת מ"נשה ק"טן ח"וק, ופירושי הארוך המכונה בשם „משנה הלכות", לשמח בו פני שובע שמחות, כמו שאמרו קודשא בריך הוא חדי בפלפולא, ונלך בו בדרך המלך ובמסילה, שיהיה לכבוד שמו לשם ולתפארת ולתהלה, ועמלתי עליהם כיושבת על המשבר, להסיר התבן ולהוציא הבר, ורשמתי אלה הדברים, כמשפט מחברי ספרים, שמים יזכרו על ספרם, אם שפל אם רם, ולכן קראתי שמו בשם משנה הלכות, עליהם שמי ליחס, כאותיות דין, כן אותיות דין, עוד יש לי דברים בנז, וכלם ישנם בו, משנה הלכות ראשי תבות מ"ה, בידיעתנו ונחנו מה, גם שמי ראשי תבות

משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה, והיו בני יושבים איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו, בשמחת לב כביום חתונתו, וכשהשחיתו דרכם נתקיים בם וישליכם אל ארץ אחרת, נפלה העמרה ונפלה הכותרת, ואף בהיותם בארץ אויבהם כרת להם ברית עולם, שתי תורות (שבכתב ובע"פ) לא ימישו מפיהם ומפי זרעם, ומשגבר האויב והתלאות והצרות רבו, היגון והשכחה שניהם נתרבו, דרשו רשומות לחפש אחר הדברים יצאו, תורה שבעל פה להעלותה על הכתב קרא מצאו, עת לעשות לד' הפרו תורתך מותרת, דברים שבע"פ לכתבם לאומה הנבחרת, וקם רבינו הקדוש וקבץ כתות וחבורות, לברר וללכך הקלות והחמורות, לאסף ולחבר בלשון צח וזהורית, המשניות וברייתות אשר בפיהם שגירות, והמשיכו אחריו האמוראים באמרותיהם אמרות פהורות, עד שקם רב אשי ואזן וחקר וחתם התלמוד עד סוף כל הדורות, ואחריו קמו רבני סכראי והגאונים, ובכל התורה המה חכמים ונכונים, הרימו ידם בכתב מהודרת, לבאר כל דבר הקשה בלמוד ולהעלותם בחוכרת, דבריהם הקדושים הנבויין ע"פ סברות ישרות, כל קוץ וקוץ הוכתר בכותרות, אמנם כבר אמרו אם כמלאכים הראשונים, ככני אדם האחרונים, ובמשך הזמן כשנתמעטו הלבבות, וכבר היו אנשים לאלפים ורכבות, אשר לא ירדו בכרם בכל העיון, ובכל הש"ס לא היו בקיין, קם רבינו הגאון מוכחר שבגאונים, אב לחכמים וראש לנבונים, וקבץ ואסף כל ההלכות בדרך קצרה, שנמצאו בתוספתא ספרא ספרי ברייתא מדרשי חז"ל במשנה ובגמרא, צח ומצוחצח מנופה בי"ג נפה, עמיקא וממירא וברורה שפה, ואזן וחקר אחר כל תקלה, ותקן הכל ע"פ קבלה, והאיר את כל העולם בתורתו, ועל ישראל גאותו, כקטון כגדול ראשונים ואחרונים מכאור ישנו כל, ומינה לא תזיע ימין ושמאל, ומימי הגאונים הראשונים ימי הגבורה, דבריו היו כהלכה מפי הגבורה, ואפילו אות אחד לא נאמרו בו לבטלה, כי כל דבריו עד מפי משה רבינו באו בקבלה, (ועיין תוס' אלו טריפות מ"ד א ובכמה דוכתי, וכ"כ הרא"ש פ' תפלת השחר ועוד, וכ"כ מהרי"ק שרש ק"ג וק"ס, והמהרי"ט ז"ל בח"ב יו"ד סי' י"א כתב הפעם בזה מפני שקבל מהגאונים ומרבנן סבוראי ומרבנן דסוף הוראה ע"כ והש"ך יו"ד סי' כ"ה ס"ק ב' הוסיף דכמה פעמים מצינו שהתוס' וכל הפוסקים חששו לדברי בה"ג אפילו היכא דלא מסתבר מעמיה אפילו להקל מפני שכל דבריו דברי קבלה וכ"ש היכא דהוא מחמיר ומסתבר מעמיה ע"כ ע"ש).

והנה שנה העברה יד ד' היתה עלי ונפשי אותה לעלות לארצנו הקדושה ארץ אשר לא זכה בה בר כתיב, ומסבב כל הסבות זכני לעלות לארצנו הקדושה ולנשק אבניה ולהשתטח על קברי הצדיקים בתפלת כלב בן יפונה, ובדברי עם גאוני וקדושי דארעא דישראל ואורא דארץ ישראל מחכים (ואי"ה אם יהי' לא-ל ידי אספר ביחוד מכל אשר ראיתי שם דברים נפלאים בס"ד, ועיין של"ה הק' שער האותיות ענין קדושת המקום וש"ת חת"ם יו"ד סי' רל"ג), וכעזר תולה ארץ על בלימה, נתתי לחידושי על רבינו בח"ג אלו דין קדימה, ובהסכם הגאונים הקדושים דשם ודפה, הן בכתב הן בעל פה, ואתחנן עוד הפעם להשי"ת דל מעפר קימה, שיתקבלו דברי בלי כושה וכלימה, ואזכה לפרש ולהדפיס מרישא ועד גמירא, ואז אשרי חדשה שירה.

ומעתה אפרוש כפי למרום בתפלה ואומר ד' אלקים אתה עשית את עבדך חסד גדול והוצאתני מאור כ'סדום והבאת אותי עד הלום מבין שיני אריות לשים לי שארית בארץ ולשרת בקדש בקהלה המפוארה ולהרביץ תורה בס"ד לתלמידים בישיבתנו הקדושה מאת ד' היתה זאת היא נפלאות בעינינו ותקמן עוד זאת בעיניך ד' זיכתני כהיום לראות מעשי ידי חקוקים בעפ ברזל ועופרת ואני צעיר לימים ואלו פי מלא שירה כים ולשוני רנה כהמון גליו אין אני מספיק להודות לך על כל החסד ולא בצדקתי וכתם לבני כ"א מתנת חנם וזכות אבותי ורבותי הקדושים שעמדה לי עד הנה וגם כל הצרות והיסורים יסורי איוב שמבלתי מעודי בשביל תורתך הק' ובפרט בהמחנות אשר כמה פעמים נלקיתי מכות רצח עכור תורתך הקדושה, כגון הנחת תפילין, ולא רציתי לגלח בתער, ופעם אחת עשה אותי הקאפ"א פארארכייטער על ילדי בני' וכבואו לעת הצהרים וראה שהמלאכה עדיין לא נעשת כמו שצוה מיד התחיל להכות אותי ונתקיים כי ויכו שופרי בני ישראל, ומיד העבירוני מהמשרה ונתנו לאחר ועוד, לכ יודע מרת נפשו.

ומן המיצר קראתי י' ענני כמרחב י' פי' כשהקריאה באה מתוך צער ודוחק ובדרך כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר, ומי שאמר לעולמו די יאמר לצרותינו די, ואבקש ואתחנן ואתפלל לפני אדון כל שיוכני לישוב על מי מנוחות ולברך על המוגמר ולהוציא לאור פירושי על כל ספר בה"ג ולהגות בתורתנו הקדושה, כי הם חיינו, ויראנו נפלאות בתורתו משפטים וחוקים, לדלות מים חיים מכורות עמוקים, ויהי חלקי בין הצדיקים, אשר בתורת ד' המה מעמיקים, כביאת בר נפלי ב"ב ולו יקתה עמים, חכצלת השרון שושנת העמקים, וד' יהי' לאור עולם ועמך כולם צדיקים. זעירא דמן חבריא,

מ"ה (מנשה הקמן), ד' שאני רק כלומד הלכות, מלשון ושנתם שיחיו מחודדים כפיך לרוחות, וכך צוה לנו תבורא, כאשר למדנו רבינו משה במשנה התורה, ה' כמו שאמר שאין לפסוק ממשנה בלי גמרא, כן לא לסמוך עלי חלילה להלכה ולסברא, והם שניהם יחנו מביב, וחביבים הם עלי כי הם בכורי אביב. והתחלתי מהלכות כתובות מכמה מעמים וסבות, א' כי ראיתי גאונים כרום המעלות, אשר בקיאים בפתרון כל השאלות, וכשבאים לאבן העזר, הם צריכים אהיעזר, ב' כי בעונ"ה רוב השאלות במדינה זאת הם מדיני אישות, הצריכין עיון רב כהולכי נמושות, וצריך להיות בקי בהלכה על תלה, שלא לבא חלילה להשיג גבולה, אשר גבלו הראשונים נו, כדת משה וישראל מאת אשר בחר בנו, ולא יבואו חלילה לחילול השם, כששואלין אותן ואין בהם, ג' כשעלה על דעתי ראשונה לעשות פירושי, למדתי מס' כתובות עם תוס' ומפרשיו, פעם ששי.

והקורא בחבורי זה אותו אבקשה, ידינני לכף זכות ממנו אדרשה, ומלמד חוב ממני הרף, וכמ"ד חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב, (וראה מה שכתב הגאון מוהר"י אייבשיטץ ביערות דבש ח"א ז"א תקל"ה בענין אחשוורוש וושתי וסיים ומזה נלמד כמה יש לאדם לחפש בזכות טרם שידין אותו ובעוה"ר כעת נהפך שאם יש חלק א' מאלף לחוב יחפשוהו מממונים לדון אותו לחוב ואין דן דינו למזור ולא כן עשו גויים קדמונים ע"כ ע"ש דברים כגחלי אש). וכ"ש בימינו אלה מה נאמר, דברים כאלו הם בכל תאמר, כי כל אחד רצונו להתכבד בקלון חכירו, ולסתום כעפר פי בארו, אל נא אחי תרעו, כי ידם דמים מלאו, ואם ימצא כי דבר מקובל ומתוקן, לעוה"ב יהי' לי ולנשמתי לתקון, ואם דבר משגה או בלתי מוגה ימצא, המה נקיים וכידי השמצה, ואלקי אבי יהי' בעזרתי, שלא ימצא דופי בתורתי, דברי הכותב בכבד הלשון, המבקש רחמים למי ששם לאדם פה ולשון, ויתן לי לשון לימודים, ויתקבלו דברי בין התלמידים, גאונים וחסידים, ויתנני לחן ולחסד בעיני בני"א ומלאכים, עד שיבא גואלנו במהרה ויקבץ נדחים. והנה דרך של מחברים כתוב לאמר מה ראו להביא ספרו לבית הדפוס, וכש"כ שיש לי סבה מיוחדת אכתוב כאן. הנה זה יותר משתי שנים אשר התחלתי לסדר להביא לביה"ד חידושי תורה אשר זיכני תבורא ב"ה אשר החלפתי במכתבים בשו"ת מרוב גאוני זמננו הן מארצות הברית וקאנאדא הן מארצנו הקדושה ומשאר ארצות אשר התחלתי בעוה"י לכתוב כד הוינא פליא בר כ"ב שנין ויש לי לערך ר' תשובות כמעט הכל מסודר לכה"ד בס"ד, וכמה מחברי וגם מכותי אשר יעצו אותי להוציאם ויפוצו מעינותיך חוצה, וכבר הי' נגמר בדעתי לעשות כן.

חסדי ד'

כי אמרתי עולם חסד יבנה.

דברי מגיד המשנה הקטן והצעיר בן לאאמו"ר הקדוש אלעזר זאב הי"ד חסדי ד' אשירה ואספרה, גבורת הכורא מיום עברה ותבערה, ותחת השאלה איה גבורותיו, תשובת אנשי כנסת הגדולה הן הן נפלאותיו. הנה נא תואלתי לדבר, ואנכי עפר ואפר, כבר הייתי מוכן להעשות, בחשמלי בוכענוואלד ואוישווימיץ, עת הגזירה מהימלך שר"י, עם כל יוצר משרתיו, בהלקחי עם אאמו"ר הקדוש הי"ד, ארץ אל תשתקי למו, ואמי מורתי רחל לאה הצדיקת מנשים, עם שתי אחיותי הרכות והענוגות נשואות לאנשים, כולם נשרפו על קידוש השם המה וילדיהן, ואחריהן הרגו גם לבעליהן, בחדש השלישי תש"ד גבר חרון בתוקף עוז ובמשנה שברון, הרגיו ארץ ממקומה ונתפלצו עמודיה, ונהפך כחומר חותם לאבדן חכמיה, ובחמישי בו נוסף לדאבון ומארה, החדש אשר נהפך ליגון וצרה, כיום מתן דת חג השבועות, בו נשרפו הגליונות וחזרה עם היריעות, עלתה לה למרום למקום מדורה, עם תיקה ונרתיקה והדורשה והחוקרה, אקרא תמה על מאורי היום, אשר יזרח על כל כחום היום, וחשך אורה בעד העם, אשר בזכותם נבראו שמים וארץ וכל אשר בהם, ובמצולה של גהינם בלי אב ואם, נשארתי לכדי שכול וגלמוד מהם, ועיני רואות הס"ת השנשרפו בידי הרשעים כזרוע, ואין עלי בגד לקרוע, כי הכל לקחו מאתי, ערום נשארתי כמבטן יצאתי, ואני את לבי קרעתי לגזרים, והודאה להש"ת נתתי בדברים, כמו שאמרו לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה חייב, כמו על נשיקת האוהב כן על מכת חרב וסיף, ושכחתי את המתים אשר מתו כבר, ועל קידוש השם גופם נבער, מהחיים אשר חיים עודנה, מהמראה אשר עינינו תחזינה, אשריהם משכילים כרקיע זוהרים, במנוחת שלום ינוחו ישרים, ועליהם אמרו אשר במחיצתם אי אפשר לעמוד, זכותם עלי לעולם תעמוד, ואוי ואבוי שוד ושבר לנותרים, לדיבת נפש וחבלים וצירים, לערב אומר מי יתן צפרים, מחזיון עינים אשר המה שרים, מעונה כיסורים וענויים קשים אשר לא נשמעו תחת השמים, הלואי מי יתן מות תחת החיים, ומיום הוסדה הארץ, לא נעשה כמהו בשמים ובארץ, ולולי האמונה וההכטחה, נאבדתי בעמק הבכא, אז נדרתי נדר גדול, אם יעזרני ד' הנורא והגדול, ויוציאני מתחת ידי הרשעים הארורים, ויצילני מכור שאון ומשיני הכפירים, ויתן לי בריאות וחיים, ממעונו הגדול מן השמים, אקדיש לו לילות וימים, ואהי' מן המקיצי נרדמים, לסכול ולעמול בעול התורה, המסורה לנו מסיני על פי המסורה, אשר צנוריה יורדים מן השמים עד נקבי תהום, ואהי'

בה שעשוע כל היום, וממי שאמר והיה העולם אבקש דעת, אף כי אין בידי מעש, מתנת חנם ממנו אבקש, ינחני במעגלי צדק ולא להתעקש, להגדיל תורה ולהאירה, בלימודה ובמידורה, ואחר גודל יסורים וצער, אשר בקולמוס אי אפשר לכאר, ואפילו אם ירכה כחול ימים, ודיו יעשה מכל אנמים, לא יצויר אפילו כפיפה מן הים, הנגישות הרשעים והשפיכת דם, מרוב אחינו בני ישראל, אשר נשפך דמם על קדושת גאל ישראל.

אני הגבר עיני ראו, אלפים מישראל ע"י הרשעים גאו, ועל אש המוקד (קרעמאטאריאום) אותם שרפו, ובגאותם את עצמם חרפו, ואחד מעיר ולא שנים ממספחה הנשארים, בראות גופים הקדושים מומלים כאשפה חמרים, ואשא קינה עליהם, לבי לבי על הלליהם, מי יתן ראשי מים ועייניי מקור דמעה, ואזעק מרה על הקדושים שמתו במהומה, ואבכה כל ימי חיי מאין הפוגות, על חללי עמי מומלים ערומים הרכות וענוגות, היש מכאוב למכאובי על אבדן הקדושים על ידי אויבי, נבלתם כסוחה לחיות ארץ ולבהמות, יונק עם איש שיבה עלמים ועלמות, ובכה אבכה רב והרב, על רוב קהלות ישראל שנשרפו ועל עם ה' שנפלו בחרב, אראלים צאו וצעקו מרה, ספוד חמורות על עדת שה פזורה, וברחפי בכל רגע בין מות לחיים, וישקף ד' מן השמים, קול דממה דקה ישמע, מאנחת הגוף והנשמה, כל כך שברו אותה והכניעוה זדים, עד ששאלו הלנו אתה או לשדים, ועוד בו נשמתו בקרבנו, הלא זה ד' קוינו לו, להוציאנו מבית מוקד החשמלים, מתמהון השאון ומחמון גלים, וכשבאה השמועה הטובה, פקוד יפקדנו יהי' הי' והוה, היינו כחרס הנשבר וכציץ נובל, דמנו כאדם אשר חי מאה יוכל, בידי לא אוכל קום נתנני, וצורת אדם ממני נשתנו, ובראותי השמים החדשים, אשר עד הנה היו נכבשים, ואזכיר אכן אך שני דברים, שהם כדאי להיות נאמרים, כאשר רק זכיתי להעמיד כף רגלי על הארץ, היו שם עמי אנשים כופרים בכורא שמים וארץ, ופתו אלפים מילדי ישראל, לשוב תחת ממשלת המינים הקאמ' ולכפור בגאל ישראל, ובעזר צורי אשר הי' עמי שם, לחמתי נגדם ותפר עצתם, ועלי קשתם חרגו, וכמעט אשר אותי חרגו, וכל זה שוה לי, כי בעוה"י כמה מאות ילדים מידיהם נצלו, ורובם מהם משם יצאו, ומנוחתם בארצנו הקדושה ולהכדיל בארה"ב מצאו.

וכשיציאתי שוב עלי חופשי, וחפשתי לי מקום נופש, ומכותי אני לתור דרוש, את מסכות הזמן מסוף עד ראש, וראיתי דור הולך ודור בא, ויסודם על ארץ רבה, ויד החמס גברה בהם, וכמעט אין לעמוד נגדם, כי דור תהפוכות המה, עד שאין מותר אדם מן הכהמה, וכל היצורים אשר נבראו עמל ואון בקרבם, ועל הצדק ישליכו חרבם, איש חרכו על ימינו, וקשתו על לשוננו,

בהסתמכות, הנהג נפשך כדי ספקך, לחם חקה ושם בתורה חלקך, ומה לך אחר המותרות, לאצר מעות באוצרות, שמח בחלק גורלך, המעט אם רב וחכמתך היא משגבך, וכשמעי את הקול וארכובתי נקשן דא לדא, ואני אנה אני בא, מרעש הקול אשר יצא, כי מי אנכי לכתוב תורתנו המשובצת, ויאמר אלי אל תירא ולבבך אל ירך, רק חזק ואמץ לערוך את המערך, כי למען הראותך הובאת הנת, לדעת חכמה ומוסר להבין אמרי בינה, ואקום כאשר ציונו, ואשלח יד ימיני, ואחותני רעדה, ואבקש למי אשר מאור כשדים אותי פדה, והוציאני מסבלות עבודת הפרך, כי לו תכרע כל ברך, את הדרך אשר אלך בה אותי ללמד, למען ארוץ בו ולא אמוט, ובתורתו עיני להאיר, כי לימים אנכי צעיר, ואך לידי כח באתי, וכינה לא מצאתי, "לכ" מהור תן לי להבין, ולכשתגיע לל"ג את הסוד הזה תבין, ימים מעט ורעים ראיתי ולא אמעול חלילה בחובתי, וכיותר כי חלק גדול מימי נעורי בידי הרשעים הארורים בלתי, ויסורי מות שם סבלתי, וללמוד תורה לא הי' בידי, ואף לא לעמוד על מעמדי, ובימי אכלו של משה נשתכחו הלכות, מפני שלא הי' ב"י בשובע שמחות, ק"ו למי שכל ימיו כעס ומכאובים, ככל רגע ניתן תחת הרב האויבים, ומה שלמדתי כד הוינא מליא, בהשרף העינבל נלקח האלי, עד שאלקי אבי הי' עמדי ושמר אותי ואת כל צעדי, ומן שערי מות אוישוויץ ובר-כענוואלד הוציאני, ועד הלום הביאני, וראיתי את המעשה אשר נעשה תחת השמש, ונוכרתי בנדדי אשר נדרתי לאלקי אמש, אמנם גם כאן נסיונות נתנסיתי פעמים עשר, באמרם לי במדינת אמעריקא אבדה התורה הכתר, נא הוי איש שר ונכבד, חגור אפוד בד, ופניו צהובים, ואל תפנה אל הרהבים, (ופניך יהיו כפני הכלבים), ופרצת על מלא כל הארץ, ממקור התאוה עד רמון פרץ, ואין אומר ואין דברים, כאלו וכאלו נשמעו המאמרים, וכמעט נשמה לא נותרה בי, וכל רוח אין בקרבי, וכי זוהי מפרתי, ולא לוואי מבטן לא יצאתי, ולא הפייתי אוון לאלה הדברים, שמתי יד לפה נגד השקרים, כל אלה עברו עלי, זכרה לי אלקי לטובה בזכות אבותי הקדושים הלוואי, ונפיתי שכמי לסכול עול תורה, בלי התרשלות וכלי שום מורא, ולישועתך ד' קייתי, שלא אכשל בדברים אשר לא צייתי.

ד'רשין בכבוד אכסניא תחלה, ושוב לכל בני הקהלה, ישיבה שארית הפליטה ראשונה היתה, אשר אז נפשי חיתה, בנשיאות כ"ק אדמו"ר מרן הגה"ק שר התורה, אשר הכנים בחשכה נהורא, בחכמתו וגאונותו הגדיל תושיה, והחזיר אלפים מישראל לתחיה, חיים רוחניים כמעט אין גם אחד משארית הפליטה, אשר לא נתחמם כאורו או לקח ממנו עצה, כקש"ת מוה"ר יקותיאל יהודה האלבערשטאם,

ואחר עיניהם לבם הטו, הרה עמל וילד שקר הכיטו, וימליכו עליהם את מראה עיניהם, בזנותם אחריהם ואכלו וישבעו ממשמניהם, והקנאה והתאוה לעשות מקנה וקנין, ולהגדיל הרכוש רבה במנין, כי לא נקראים אלופים, מלבד שרי האלפים, הם היושבים ראשונה עם ראשי אלפי המדינה, ואשר נתן כתר מלכות בראשו, לרוב הונו ורכושו, ואחיהם אשר צרורות כספיהם איננו במספר מרובה, יהי' זה לאיזה שהיא סכה, כבר לא עלו במעלותם, בושים להביט בתמונתם, והעשירים הרמים אפילו אנשים רקים ופוחזים, בכנף בגדיהם כלם אוהזים, שמלה לך קצין תהיה לנו, ובזכותך חיים ולך נשמע כלנו, וממשפחת פרץ, עלה הפורץ, ויתקעו את אהליהם מול הגלגל, אשר במעגל, ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו, ככספם אשר אצרו, ויסעו מגבורות התאוה ויחנו בחצרות, בין מגדול ובין הים מקום כל בעלי עבירות, ותשובתם הרמתה, נלך בדרך אפרתה, למקום שאין מכירים, ואשב בין הגבירים, ואעשה כמעשיהם, ואתחבר בצלעותיהם, ולא אבקש חשבונות רבים, בדאגות ומכאובים, ומה בצע כי נאכה, עשות ספרים הרבה, לדעת הלכה ברורה, הנתונה מפי הגבורה, לישב כל חמורה, מדקדוק קל ומסתירה, כל זאת ראתה עיני, ותפעם רוחי ונבהלו רעיוני, ואחשבה לדעת זאת עמל הוא בעיני, כי לא העדיף המרבה והמעמיע לא החסיר, ומה יתרון לעני נגד פתח הגביר, וכמעט אשר רגלי נסיו, ובתר שטף מים ההמון באו, ובכסף וזהב יחיל דרכי, ובין נגידים מושבי יהי' ערכי, ויכבדוני לפי השכר, והייתי זריו ונשכר, ויהי האדם לנפש חי, ואכנים טובות ומרגליות יתרוצו כל בעי, ומבעות זהב משובצים במלואותם, ובלעדם לא ירחבו לעשות שום חותם, עודני מחריש ודומם, משתאה ומשתומם, לדעת סוד נאמן, על מזימות הזמן.

ותלבש בי תחרות וקנאה, כלהבת אש בוערה, קנאת תורתנו הקדושה, הנתונה לנו ממשה מורשה, קורא באזני וקולה הולך וחזק מאד, מהרה חושה אל תעמוד, אספרנא הבא לך מגלת ספר, וכתוב אמרי שפר, תורת ד' תמימה, מבלי סוג ופגימה, ולא תלך אחר התאוה, ומנע רגלך מנתיבות הגאווה, הרחק מעליהם דרכך, ואל יזכר בנתיבותם שמך, מות יומתו שניהם דמיהם במ, יהי אחריתם ככוש וחם, והם אכות המומאה שנים, היושבים בפתח עינים, ובניהם אשר יקומו מאחריהם, לא טובים הם מאכותיהם, כל מעשיהם ופעולותם, לתולדותם ולמשפחותם, כי יפול איש בחבלם, מוציאים אותו מן העולם, ואדם כמה יתנאה, הלא ישיב אל לבו ויראה, ויפקח עין, בידיעת באת מאין, ואין אדם מת וכידו חצי תאותו, ולא יתאוה עוד בשעת מיתתו, לכן עמוק בתורה בה להתחזקות, ותמור התאוה

לתורה ולגדולה במקום אחד, שיהיו לשם ולתפארת כל אחד ואחד, ונבורות ד' מי ימלל, ובכל יום ויום אני עליהם מתפלל, שיחום ד' על כל אחד בשבילו, ולא יהא חלילה תלמיד תלמיד המקדיח תבשילו, ולא יהא חלילה ישרים, שלא ישתו התלמידים מים המרים, ויהא מקורם ברוך, וכל אחד מהם יהי' כדורו ארוך. ומבשרך לא תתעלם, ברכה מביתי ומשפחתי לא אעלים, יהי שמם מבורך לעולם, מן העולם ועד העולם.

ואחרון אחרון חביב, בני היניק וחכים **אליעזר זאב** בכור לאביו, בלבי אתה חקוק וצמוד ומאד חביב, וכל מה שאביך עליך חושב, יתן לך קדוש תהלות יושב, ברכות אביך גברו על ברכות הורי, כי אתן לך גם ברכת רבותי ומורי, הוי גביר לאחייך, ומטל השמים ונשמי הארץ יהא מושבך, אוררך ארור וברוך יהי' מברכך, בכל אשר תפנה תצליח כל ימי חיך, ויזכינו הבורא ב"ה וב"ש לגדלך לתורה ולחופה ולגדולה במקום אחד, וירום מזלך מכל נין ונכד, וזכות אבותינו וקניך מראפשיץ ובארדימשוב ובעלז ועוד, הגאונים הקדושים והצדיקים, ישמרו אותך מכל המזיקים, ותזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ויגדלך וירוממוך בכל הנעשות, ונזכה ליתב בעילא דרתא, בדרוש ובשיר דא שירתא, ובראית בית המקדש במהרה תבנה, כי אמרתי עולם חסד יבנה.

אב"ד דק"ק קלויזענבורג שליט"א, וכישיבתו קבלתי מקום קליטה, שם קבלו אותי תחלה, בכבוד ולתפארת ולתהלה, יהי ד' אליקים אליהם, וכל העוסקים שם עם כל משפחותיהם, וזכות הרבים יגן עליהם, הם ובניהם ונשיהם, אלפים משארית ישראל אשר הצילו, אחר החורבן שלידי גויים לא יפלו, ושם שמתי לילות כימים, ושמתי חלקי בין שומרי כרמים, וד' הטוב הי' בעזרתי, והצליח אותי במשנתי, ושם נסמכתי בסמיכת חכמים, מאת כ"ק רבינו שר התורה, והרה"ג המובהק **מוהרא"י ווילנער** שליט"א ראש הרמ"ם, ועוד אתן לאל תהלה, שהזמין לי ב"ה תיכף קהלה, עם אנשים ובעלי בתים חשובים, יראי ד' ות"ח עד לאחד הם עלי כולם אהובים, בהכ"נ **חברה ליאדי** נוסח האר"י, והיו לי לעטרת צבי, ושמחתי כי יקרא שמי על שם מקום האדמו"ר הזקן **מליאדי**, וקבלו אותי בשתי ידים, תהי משכורתם כפולה מן השמים, תהי ברכת ד' עליהם חופף כל היום, יעמם להם ישע ופדיום, וגם כל ידידי אוהבי ומכירי רבנים גאונים ובעלי בתים חשובים לרבות, כי אהבתי אליהם לא תוכל לכבות, וכמעט אשר עברתי, מהישיבה שארית הפליטה אשר למעלה זכרתי, יש לי להם ברכה משולשת, ולכל העוסקים שם המשפחה המיוחסת, ובראשם כ"ק אדמו"ר גאון יעקב פאר עוזנו, אשרנו מה טוב חלקנו, אשר בחר בי זה כשלוש שנים, לראש ישיבתנו הקדושה בהנהלה רוחניית לגדל **הבנים**,

**

משי משנ"ה	והיה שכרי	יכתרוך יושב תהלות,	מ עשי משנה הלכות,
ב משנ"ה	ומשחרותי עמלתי	לא בלתי מעולם,	ג עזרי בתענוגות העולם,
ב משנ"ה	ולעסוק לשמה	תזכני לכתר התורה,	ש רנא טובא ונחורא,
ה משנ"ה	להבינני פתרי	לבן רחל לאה,	ה שכל טוב והדעה,
כ משנ"ה	כמלך ולא	ותשלוט על הגוף,	ה נשמה תהיה לאלוף,
כ משנ"ה	באור צפון	בשמורין עיניו גל,	קטן עני ודל,
ה משנ"ה	כזאב יטרפו	בתורת אבן העזר,	חוק לבן אליעזר,
ב משנ"ה	וכארי יתגבר	לבני אליעזר זאב	חוק מכל כאב

בר א ישראל דבעי למינסב אינתתא מיבעי ליה לקדושה ברישא וברוכי ברכת אירוסין ומימסר לה כתובה. דא"ר נחמן ב אמר לי הונא תנא מנין לברכת חתנים בעשרה. שנאמר ויקח בעז עשרה אנשים מזקני העיר. ר' אבהו אמר מהכא. במקהלות ברכו אלקים ה' ממקור ישראל. בשעה שאתה מברך על מקור משום פריה ורביה עשו קהלא ומן קמי הלולא ומן בתר הלולא מברך שהשמחה במעונו. ת"ר מברכין ברכת חתנים בבית חתנים ר' יהודה אומר אף בבית האירוסין אמר אביי ביהודה שנו מפני שמתייחד עמה

במקהלות ברכו אלקים ה' ממקור ישראל. על צרכות מקור לריך קבל וכיינו עשרה כמו הקבל את העד (במדבר כ') ואין הקבל צפחות מעדה, ועד עשרה, כדילפינן (ברכות כ"א ע"ג) מעדה מרגלים עד מחי לעדכ הרעכ ילאו יחושע וכלל: בבית חתנים. כשנכנס לחופה נישואין:

אף צניח האירוסין. כשמקדש מצרכין כל צרכת חתנים: שמתייחד עמה. צאירוסין כדי שיכא לצו גם צה,

משנה הלכות

עד דמקדש לא קניא לה ולא שגא מטצילכ ע"כ כ"ג. ובספרי כ"ג שלפני לא מלאחי גירסא זו, אלא כמו שכוה צפנים. וכחז עוד שם, מיכו כיכא דמקדש את האשכ צכספ ובשטר, לריך לצרך אשקצ"ו על קידושי אשכ, ולא כשמקדש צביאכ משום דטריד צטירדכ דמלוכ, דכרי אמר צירושלמי (פי הרוכח כלככ ג') כל המלות טעונות צרככ צשעה עשייתן חוץ מחקיעב וטצילכ, וי"א קידושין צצטילכ, משמע אכל שאר קידושין, כספ או שטר, לריכין צרככ צשעה עשייתן לרצ כוגא, ולרצי יוחנן, עוצר לעשייתן וקיימא לן כר' יוחנן דפליג ארצ כוגא כחס צירושלמי, דרצ ור' יוחנן כלככ כר"י, פ"ק דציכא דף ז', וכ"ש גצי רצ כוגא חלמדיכ, וכ"ג פ"ק דפסחים דף י"ב ע"א וע"ב (ועיין בתשובות צסוף כספר מכ שכשצתי צדצרי צירושלמי פלפול צס"ד להגאון רי"ז מינלצרג, צירושלים).

וראיתי צבעמק שאלה פי חיי שכתב אדצרי ריא"ז ובעיטור ור"ג ח"ל, קשכ לידוכו דא"כ, כי קאמר צפסחים ד"ז, צי רצ אמרו חוץ מטצילכ לישצ נמי חוץ מצרכת אירוסין, וכן ראיתי מקשים כאחרונים ז"ל לרציו כר"צ"ד ז"ל צכשגות פ"ג מכ"א, שכתב כעטם דקודם מקדש ואחר כך מצרך כוא, משום דחיישין דלמא כדרכ צכ וכוי צרככ לצטלכ, וכקשו עלוי דא"כ אמאי לא אמרו צי רצ נמי חוץ מצרכת אירוסין וע"ש מכ שחירו ז"ל. ולפי מכ שכתצתי צסמוך (צס"ק ו') צס"ד מכ דאין לריך עוצר לעשייתן צצרכת אירוסין כוא, כיון דאין מזכיר צכ עשיית המלוכ, וא"כ לפי זה שפיר יש לישצ דעת רציו וכשאלות ז"ל, דכיון דלא מזכיר צצרככ זו עשיית המלוכ, צככ"ג לא מיירי צגמי. וכ"ז לדעת רציו וכר"א צשאלות, אכל לדעת כר"צ"ד ז"ל, כצחתי לקמן צצוכ"י דס"ל דצרכת אירוסין כוי כשאר צצרכת המלות, ואם כן כוי כמו שאר כל המלות, קשכ דכיה לו לכשמיענו צי רצ, וי"ל. ועיין לקמן צס"ק ו' מכ שכתצתי צשם כרמצ"ם, ועיין צכסכמה להגאון ר' לצי פסח פראנק שליט"א, ומכ שכשצתי לו צצוכ"י, צדצרי כר"צ"ד כללו ודו"ק.

ב ומ"ש אמר לי כוגא וכי, כתובות דף ז' ע"א, וצגמי גרם אמר לי כוגא צר נתן, ורציו לא גרם

א דברי רציו ז"ל מתחילים, צר ישראל דצעי למינסב אינתתא מיבעי ליה לקדושה ברישא וברוכי ברכת אירוסין וכו', ומתחיל מלד האיש, וצגמי כתובות דף צ' צחולכ נשאת, וכן צקידושין דף צ', האשכ נקית, וכתחילו מלד האשכ, וגראכ דעת רציו צזכ דלכן שגכ מלשון כגמי וכתחיל מלד האיש, כיון דאיש מחויב צדצר, וכדקיי"ל האיש מלוכ על פ"ו ולא האשכ, עיין יצמות ס"ב ע"ב, ורמצ"ם פט"ו מכ"א, וש"ע אכ"ע סי' א', ולכן מתחיל צר ישראל, וכגראכ דדעת רציו ז"ל דקודם מקדש וכדר מצרך צצרכת אירוסין, וכמו שכתב מיצעי לקדושה וכי, וכן כיה דעת ר"ח פסחים דף ז' ד"כ צלעצר, וכן נראה דעת כר"ש ז"ל צצירוש. אמנם כר"י"ק ז"ל צתשובכ, כציואו כר"ש ז"ל צתשובותיו כלל ל"ו וכן כסכים שם, דלריך לצרך קודם קידושין, ועיין ש"ע אכ"ע סי' ל"ד, ומ"ש כצ"ח וצ"ש שם, ועיין ק"י.

ובע"ז כעיטור צשער צצרכת חתנים כתב, שגם דעת רצ אחאי גאון צשאלות פ' חיי סי' ע"ז כרציו, ונתן עטם לדצר, דמכדי אכתי לא קניכ לה וכיכי מצרכין ואסר לנו את הארוסות, אלא לקדש צרישא וכדר מצרך צצבע צצרכות, מידי דכויא אטצילכ טעמא מאי טציל וכדר מצרך משום דצצרה לא חזי, ככי נמי עד דמקדש לא קני לה ולא שגא מטצילכ ע"כ.

ורבינו ירוחם נתיב כ"ב ח"ב כתב: צצרכת אירוסין מצרכין אוחה קודם נתינת הקידושין כדאמרין כל המלות כולן מצרכין עליהן עוצר לעשייתן, וכן כתב כר"י"ק צתשובכ וכרמצ"ם וכתוספות וכי. ועוד שאין מצרכין לקדש האשכ כמו שטושים צשאר מלות על עשיית המלוכ, הלכך לא דמי לשאר צצרכות שאנו מצרכין על המלות, ע"כ.

ובאו"ז הגדול סי' כ"ה, כציה דצרי רציו צצניו לשון קלח ח"ל, כ"ג מאן דצעי למינסב אינתתא, מצעי ליה לקדושי צרישא ולצרכי צצרכת אירוסין, ולא צצריך צרישא טעמא מאי מכדי אכתי לא קניא לה וכיכי מצרכין ואסר לנו את הארוסות, אלא לקדש צרישא, וכדר מצרך צצבע צצרכות, מידי דכוכ אטצילכ טעמא מאי טציל וכדר מצרך משום גצרה לא חזי ככי נמי

תניא איך מברכין ברכת חתנים בבית חתנים וברכת אירוסין בבית האירוסין. מאי ברכת אירוסין רבין בר רב אדא ורבה בר רב אדא תרווייהו משמיה דר' יהודה אמרי ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקידושין ב"א ה' א' מקדש (את) עמו ישראל על ידי חופה וקידושין. תנו ז' רבנן מברכין ברכת חתנים בבית חתנים כל שבעה אמר רב יהודה אמר רב והוא שבאו פנים חדשות. ברכת חתנים מאי מברך בורא פרי הגפן. שהכל ברא לכבודו. יוצר האדם.

כדלקמן (דף י"ג) לפיכך מצרכין ברכת חתנים מתחלה דתניא צמסכת כלה, כלכל כלל ברכה אסורה לצעלה כנדה: וצונו על העריות. ולונו לקדש אשה המותרת לנו ולא אחת מן העריות: ואסר לנו את הארוסות. מדרכנן שגזרו על הייחוד של פנויה ואף ארוסה אמרו כלל

כלל ברכה אסורה לצעלה כנדה, ואם כן חרי מילי נינהו ולונו על העריות כו' דאורייתא ואסר לנו את הארוסות דרבנן. זו דעת רש"י. והרא"ש צרכי ילחק אב צ"ד פירש ואסר לנו הארוסות מדכתיב חופה דאורייתא מדדרכינן כי יכיר נערה בתולה בתולה ולא צעולה מארוסה ולא נשואה, ואמרין מאי נשואה אי לימא נשואה ממש היינו בתולה ולא צעולה אלא נשואה שלא נכנסה לחופה ולא נבעלה ש"מ דארוסה אכתי מיחסרה מסורה לחופה וכיון דצעינן מסורה לחופה שמת מינה לא קניא ליה לגמרי, כלכך הויה ליה כארוסה אחר לגביה ואסורה ליה כדין אשת איש. והוצאו דבריו באצדורסה. ולפי דבריו אדם נהרג על ארוסת עמו, והוא פלא: והתיר לנו. את נשותינו הנשואות לנו על ידי חופה וקידושין, אבל הייבוי לאוין שאין להם חופה לא אף שיש להם קידושין. אמר רב יהודה אמר רב והוא שצאו. אל המשחה: שהכל צרא לכבודו. על שם עושה שלום וצורא את הכל. והרמ"ה פירש שנתקנה על שם הפסוק כל הנקרא בשמי ולכבודי וגומר, כנגד שהכל צרא לכבודו. ילרחיו, כנגד יולר האדם. אף עשיתיו, כנגד אשר ילר את האדם. ופירש רש"י ברכה זו נתקנה לאסיפה העם הנאספים שם לגמול חסד לכבוד המקום זכר לחסדיו שנהג עם אדם הראשון שנעשה לו שושבין, ע"כ: יוצר האדם. ברכה זו נתקנה כנגד ילירת אדם הראשון עד שלא יעלה ממנו הלל:

משנה הלכות

בר נחן. ומ"ש ומן קמי וכו', שם ח' ע"א, ומעיקרא מאימא. ועיין רש"י. ומ"ש ת"ר וכו', דף ז' ע"ב, ועיין סוכה כ"ה תוס' ד"ה אין שמחה, צ"ל. ג' ומ"ש מקדש עמו ישראל ע"י חופה וקידושין וכו', שם וכרז אחא צריה דרבא, ודפוס ווען לספר צה"ג יש כאן עטות הדפוס ובלבול דברים, שכתב צלמאע בדברים עמו ישראל ע"י חופה וקידושין, ת"ר מצרכין ברכת חתנים, "מקדש" צבית חתנים וכו', והאי תיבת "מקדש" מקומו נשורה הקודמת שם, מקדש עמו ישראל וכו', וכן הוא בדפוס וורשא והוא פשוט.

והנה בגמ' גרס מקדש ישראל, ורבינו גרס עמו ישראל, וכן אנו נוהגין לומר מקדש עמו ישראל. ודעת רבינו להתוס על ידי חופה וקידושין, ואין כן דעת רב האי גאון ז"ל, והרמב"ן ז"ל כתב, ונראה שאין חותמין צב מקדש ישראל ע"י חופה וקידושין, אף על פי שכתוב צמקל' נוסחאות לפי שאינו ראוי לדרך על החופה שאינה נעשית עכשיו, ועוד שמקדש ישראל הוא מעין הפתיחה שקדשם בכל עסקי נישואין, לפיכך אין להתוס אלא מקדש ישראל בלבד. והר"ן כתב שכן מלא בכתב יד הרי"ף ז"ל, והעור ס"י ל"ד הביא צ' הדעות וכתב, דהאידיגא נהגו לומר בחופה וקידושין, ועיין צ"י שם, וסמ"ג מ"ע מ"ח. ודע דהרמב"ם ז"ל כתב לאמור, באקצ"ו והבדלנו מן העריות ע"ש מה שהאריך, ועיין אחרונים מה שבעירו עליו, והדברים עתיקין. אבל דעת רבינו נראה כדיון וליונו על העריות, וגם בחופה וקידושין.

וכתב העיטור ז"ל ש"ל ע"י חופה וקידושין, צב"ת שמשיה, רק שהסופרים עשו וכתבו צו"א. וכתב עליו הט"ז ז"ל דהעיטור הוכרח לזה, מדכתיב חופה קודם לקידושין וצאמת הקידושין קדמו, ואם אומר בקידושין ינחא דכיינו חופה ע"י קידושין שבו תחלה, וממילא עכשיו שהקידושין תחת החופה אין לריך לזה ע"ש. והר"ן כתב ג"כ צ"ש צעל העיטור כי הקידושין קודמין לחופה. ועיין ח"מ אה"ע ס"י ל"ד, וצביאור הגר"א שם, וגירסת רבינו צו"א וקידושין כדיון. ועיין שו"ת צית אפרים בפקדמה לחלק אה"ע ע"ס למה שינו הסדר והקדימו חופה לקידושין.

ד' ומ"ש תנו רבנן מצרכין ברכת חתנים וכו', שם ע"ב. ומ"ש שהכל וכו', ח' ע"א. ומ"ש עד דמקדש מבי רמי שערי צלכותא וכו', שם. וכתב רבינו ירוחם נתיב כ"ב ח"ב, מבי רמי שערי צלכותא, יש מפרשים מבי השליכו שעורים לשרות לקלוף לעשות שער צעיל החופה. ויש מפרשים שהיו זורעים שעורים צעילין נקוב. ומציאין אותם לפני החתן והכלה לומר פרו ורבו כאלו, כל זה פשוט בכתובות. וכתב עוד שם: מה שאמרנו דמצרכין שהשמה צמעונו מבי רמי שערי צלכותא, בני מילי לדידכו דמקדשי מעיקרא וכבר התחילו השמחה, אבל אין דלא מקדשין רוצא דעלמא עד יום הנישואין, לא מצרכין שהשמה צמעונו, עד כאן. ובגמרא הקשו: איני והא רב פפא איעסק לאצא מרי צריה וצריך משעת

אשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות. שוש תשיש. שמח תשמח. אשר ברא ששון ושמחה ברוך משמח חתן וכלה. רב אשי איקלע לבי רב כהנא יומא קמא בריך כולהו למחר אמר להו אי איכא פנים חדשות מברכינן כולהו

שחניה צריחא ממה שביחא קודם לכן: **בצלמן**. שנאמר נעשה אדם בצלמו וכתוב צלם חלקים עשה את האדם, ור"ל על אורה נפש האדם שנאלתה מכבוד הצורה: **בצלם** דמות תצניתו. שז אל האדם ור"ל דמות תצניתו שהוא אורה גופו לר אותו צלמו שהוא אורה בגופו. וכל זה פירש לדמות הכפירה הרעה שעשו צב רבים שאמרו שעל הוחר תצנית אדם נאמר שנצרא צלמו, רמז"ס ריש מורה: **שוש תשיש**. כנגד שמחת ירושלים בעתידה כמו שנאמר כמשוש חתן על כלה ישש עליך חלקיך: **שמח תשמח**. אלו החתן והכלה שהם רעים אהובים זה על זה: **אשר ברא ששון ושמחה**. משום דשייכא צריחא בחתן וכלה אמר לשון ברא בששון ושמחה: **משמח חתן וכלה**. הוא דרך צקשא לצקש רחמים על חתן וכלה לשמחם בזיווגם ולהליתם צמטשא ידיהם, ולפיכך חותם משמח חתן וכלה שריך לצקש רחמים על שניהם הצדורכ"ס:

משנה הלכות

אירוסין, ומשני, שאני רב פפא דכוכ טריח ליב. ועיין בספר האשכול הלכות צרכת חתנים.

ורפי שראיתי דבר נפלא מרזינו מהר"ם מרוטנבורג, **בשצ"ן** קטן סימן חס"ד, אליגו כאן לתועלת הרבים, ח"ל: ואמר מהר"ם מרוטנבורג ז"ל, כי מה שאומר החתן כרי את מקודשת לי כדת משב וישראל, לפי שמנינו בצרכה מקומות שאירים הקצ"ה לישראל צתורה, וכל אותן אירוסין ונישואין וכתובה אנו עושין, וביחא נקראת חורה אירוסין דכתוב חורה לכו לנו משב מורשא וארז"ל אל תקרי מורשא אלא מאורשא, כרי החורה כשורה בצרכה מקומות לכלה, לכך מתחיל החתן צב"י כרי את מקודשת כנגד חמשה חומשי חורה, וכנגד ה' דברים שחניה טבעת מציה, לנישואין, לגטין, לחליצה, ליבום, למיאון, ולפי שהחורה מתחלת צצ"ת, לפיכך הכתובה מתחלת צצ"ת, וכמו שהיו צמתן חורה ז' קולות, דכתוב כצו לדי וגו', קול ד' על המים וגו', כנגדן תקנו ז' צרכות, וכמו שיש בעשרת הדברות י"ד אזכרות, כך יש צצצצ צרכות, וכמו שהיו י' ימים מניחא מלרים עד מתן חורה, כך נתן הקצ"ה י' שערי צינה וכמו כן הכתובה י' שקלים, דכתוב כסף ישקול כמוכר בצחולות, ואמרו ח"ל זהו י' שקלים.

וצוגרת כדאיתא צגמרא, ככותב). ומה שאנו שופכין כוס של צרכה על פני הבית, סימן עוב שישיפיע להם הקצ"ה צרכה עד צלי די וכו'. חתן צגימטריח ח"ן נשי"ם, לפיכך יש לו חן לפי שדומה למלך. חת"ן ע"ל הכל"ה צגימטריח החור"ה, לומר כל המשמח חתן וכלה כאלו עסק צתורה וכו'. פרי"ה ורצ"ה צגימטריח חת"ן וכל"ה. זכ"ר צגימט" צרכ"ה. נקצ"ה צגימטריח קלל"ה. ארז"ר המ"ן צגימטריח צרו"ך מרדכ"י. צחול"ה צגימטריח אפרסמו"ן, לומר שיש לשלוח לכלה צשמים. צחז"ר ביר"א, צלשון אשכנז, לומר לאיזה צחור אנו חייבין לשמח ולעשות כל מה שאמרנו לביחא את דצר ד', אצל צחור עס הארץ ואינו ירח את דצר ד' אסור, וכל הכוכה מסעודה ח"ה וחצר כאלו נכוכ מזוי השכינה, שנאמר ויצא אהרן וכל זקני ישראל וגו'.

ובמד"ש יש: ג' מוחלין לכן עונותיהם, מלך, נשיא וחתן וכו', חתן דכת"י וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת וגו'. צג"ן צגימטריח כל"ה, כל המשמח חתן וכלה יצא צגן עדן. חת"ן צגימטריח שחקי"ם, לומר כל המשחק לפני חתן וכלה זוכה ליבנות ממן שמשחקים צרקיע שחקים. חת"ן נוטריקון ח' חורין, ח' תלמיד חכם, י' נשיא, תלמד שנעשה חורין ממלאך המות, ואינו לריך לעמוד מפני תלמיד חכם, ולא מפני נשיא, ודומה למלך ונשיא, מה מלך ונשיא אינם כולכים יחידים, אף חתן לא ילך יחיד. וג' אותיות מלך וג' אותיות חתן, מה מלך חיילים מקיפין אותו אף חתן שושצניין מקיפין אותו, מה מלך שולחין לו מנות אף חתן שולחין לו מנות. מה שאנו נוהגין למסור כלל לחתן ג' פעמים, נגד כי יקח איש אשה וצא אליה ושנאה, וכי יקח איש אשה וצעלה, וכי יקח איש אשה חדשה, רמז ג' מסירות וכו'. צן י"ח לחופה דכתוב וכוה כחתן יולא מחופתו, וכו"א צגימטריח י"ח. חת"ן ע"ל כל"ה צגימטריח חרי"ג וגימטריח מש"ה רציו"ן, כשמטש רציו קבל החורה ביחא הכלה וכתחן זה הקצ"ה, וזה שייסד כפייתן צקצלת כלל כתובת חתן וכו'. ומה שזורקין נרות דולקות, רמז למתן חורה שנאמר ויכי קולות וצרכים. נקוע

עוד שם (סי' חס"ה) וכמו שהענינו צו ישראל, כמו כן החתן מתענה, וצמתן חורה כיו גשואין דכתוב אהצת כלולותיך. עשרה פעמים נקראו ישראל כלל לפני במקום, שצב פעמים צשיר השירים, ושלשה פעמים צספרים אחרים, כנגד עשרת הדברות, וכנגדן מקצצין עשרה לצרכת חתנים, שנאמר ויקח צועז עשרה אנשים, וכמו שנאמר ויכתבם על שני לוחות אצנים ויכתם אלו כך החתן חותם ונותן הכתובה, (אנו אין נוהגין לחתום הכתובה ע"י החתן), וכמו שהיו ישראל צמלרים שנים עשר חודש, משעה שנאמר ושאלה אשה משכנתה, כמו כן נותנין לאשה שנים עשר חודש לפרנס את עמיה צתכשעייה (דוקא לצחולה ולא לצלמנה

ואי לא לא. ה) וכל שבעה אי איכא פנים חדשות מברך כולהו ואי לא מברך שהשמחה במעונו ואשר ברא. משבעה ועד תלתין בין אמר ליה מחמת הלולא חדשות לאחר שבעת ימי המשחה עד שלשים יום: בין ח"ל לאותו שקראו: מברך שהשמחה במעונו. מחלה הזימן: משבעה ועד תלתין. אם באו פנים חדשות לאחר שבעת ימי המשחה עד שלשים יום: בין ח"ל לאותו שקראו:

משנה הלכות

ולפי דעה כ"ל אסור לברך עליו, ולריך שיון מנח לבו לבחיר, וצפרט כי ספק צרכות להקל.

ודע דנסתפקתי, לדעת הפוסקים דצעי דוקא לאכול אי לא אכל בפעם הראשונה וצא פעם אחרת ואכל אי מקרי פנים חדשות או לא, מי נימא דכיון דצראשונה לא אכל וכשתא הוא לאכל מקרי פנים חדשות, או דלמא נימא, כיון דכבר היה פעם אחת אף שלא אכל, מ"מ לא מקרי שוב פנים חדשות. שצחי וראיתי לרבינו הרא"ש ז"ל בכתובות דף ז' ע"ב, שכתב: ת"ר צרכת חתנים כל שבעה, אמר ר' יהודה והוא שצאו פנים חדשות שלא אכלו עד עתה, אפילו היו שם צעמא החופה ע"כ. ונראה להדיא דדעתו דעת תורה הקדושה ז"ל, דאכילה דוקא צעי ואי לא אכל אף שיהיה שם צעמא החופה לאו כלום הוא.

שוב ראיתי ברבינו ירוחם נתיב כ"ב ח"ב ח"ל: פנים חדשות נקראים, שאוכלים שם אנשים שמרצים בשבילם שמחה, ולא אכלו עדיין שם, אפילו היו יושבין צעמא החופה, ואותו היום שצאו פנים חדשות בכל הסעודות מצרכין, כמו ביום ראשון, ואם באו צלילה, מצרכין צלילה ולמחרתו, וכן כתבו הגדולים. ויש מפרשים דאינם נקראים פנים חדשות אם היו שם צעמא החופה אפילו לא אכלו שם עדיין, והראשון חפס הרא"ש לעיקר, וכן כתב הרמ"ה ע"כ. ונראה דהא צאמת הוא מחלוקת הפוסקים הראשונים ז"ל, וכמו שכתבתי, וצ"ל לא ראיתי מקילין כדעת הרא"ש ז"ל.

עוד כתב שם: יש אומרים הא דמצרכין צרכת חתנים כשצאו פנים חדשות, דוקא לאחר סעודה, ובמסכת סופרים נהגו רבותי לומר בצקר צרכת חתנים על הכוס צעמא, ופנים חדשות כל ז', וכן צערז קודם סעודה מצרכין אותה, ונהגו העם לברך כל שבעה כשיש פנים חדשות, ע"כ. וכן כתב הרא"ש ז"ל. והנה נסתפקתי זה כמה אי צרכת חתנים תלוי בסעודה דוקא, ואם אין אוכלין אין מצרכין, או דלמא צרכת חתנים מצרכין כל שבעה בין אוכלין בין לא, ונפקא מינה כגון שהיו צמקום שאין להם סעודה, או מאיזה סיבה שהוא לא אכלו הסעודה כל היום, אי צעי צרכי צרכת חתנים או לא. ומדברי רבינו ירוחם כ"ל נראה לפשוט דסעודה לאו דוקא, דברי נהגו לברך בצקר קודם הסעודה, וכן צערז קודם הסעודה היו מצרכין אותה. ולדעת רבותי דמס' סופרים מותר לברך לעולם קן. ומעתה נמי אין להקפיד לדעתם ז"ל, כמו שנהגו בינינו שמדקדקים שכלה האכל ג"כ כזית פת. אמנם ודאי

כאי כללא צידך, כל המנהגים של חתן וכלה אנו למדין ממחן תורה שבי' ה"ב מראה עלמו כחתן נגד כלב שהם ישראל. בעצמ"ה צגימטריה הקידושי"ן. וכי"ו תואמ"ם צגימטריה חת"ן וכל"ה וכי"ו. וכל המשמח חתן וכלה חכה לראות צעמחח לויתן, שנאמר לויתן זה יצרת לשחק בו, ע"כ. הצאחי הדברים להראות חיבתן של מנהגי ישראל ושכל מנהג ישראל תורה הוא צנשוואי אשה. ודלא כצעמ"ר צמדינה ז', שכל אחד עושה לפי דעתו מעשה חבל והוללות צלי שום מנהג ישראל, וצטלו כמעט כל מנהגי ישראל הראשונים, אשר עליהם נשען בית ישראל, וכמה מנהגים אשר שרשם יורד לנקצי תבוס, ועולה עד לרקיע השמימה צקדושה וצעמרה, ועתה נהפוך הוא צעמ"ר, אוי נח לנו כי כך עלתה צימינו, והקולר תלוי צאותן המסדרים סדרים חדשים צעמס מקור מים חיים, ודי צזה, והשומע ישמע ויתצרך מדי העוב.

ה) **ומ"ש** וכל שבעה אי איכא פנים חדשות מצרך כלבו וכי' שם צגמרא. והנה לא פירש לנו רבינו כאי פנים חדשות אי צעי לאכול עמהם נמי או לא. וראיתי צזה מחלוקת הראשונים ז"ל, הרמב"ן ז"ל כתב דכל שצא פנים חדשות ועמד שם, אף על פי שאינו אוכל שם מצרך שבע צרכות. ועיין ר"ן. והעור סימן ס"ב כתב: ואינו נקרא פנים חדשות אלא אם כן מרצים בשבילם, ע"כ. אמנם גם כן לא ציאר מה כוונתו צריצוי זה אי צעי לאכול גם כן, או דלמא סגי צריצוי אף על פי שאינו אוכל. ומסתברא לכאורה דגם צעי לאכול, דאם לא כן מרצים בשבילו מאי אהני ליה, וי"ל אמנם רבינו חס, הציאו הר"ן והמרדכי כתב: דפנים חדשות קרוי אדם חשוב שהוא צבוד החתן ודרך להרצות בשבילם, אכל אינש אחריונא לא, עכ"ל וכתב עליו הצ"ח ז"ל: משמע, דכל שצא פנים חדשות אף על פי שלא הרצו בשבילם מנות, מכל מקום כיון דדרך להרצות בשבילם, מצרכין ז' צרכות. ועיין צ"ש וח"מ. ולפי זה אפשר דאכילה נמי לאו דוקא, דהכל תלוי בצבוד החתן, וזה לעניות דעתי צרור לפירוש זה.

ומערתה נראה גם כן, שאם באו פנים חדשות שאינו צבוד לחתן, אף אם אוכל נמי מסעודת חתן אין מצרכין עליו, דכבי כתב המרדכי צעם רבינו חס להדיא, אכל אינש אחריונא לא. ועיין צ"ח כאן. ולפי זה לריך שיון כמה פעמים בסעודת חתן שצא מי שהוא לפנים חדשות אף שאינו צבוד לחתן, וכמה פעמים אפילו לא לראין יהיה לו רק לפי שאין צריכה לצירוף י' קוראין אותו ומצרכין עליו,

ובין לא אמר ליה מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונו מכאן ואילך אי אמר

משנה הלכות

לכתולה עוב לחוש לדעת יש אומרים דצעי דוקא לאחר הסעודה.

ועד כמה מצרכין צעזיל פנים חדשות כתבו התוספות שאם באו צליכה מצרכין עליהם לילכ ויוס, והוא שעמד בכל שעת צרכה. ועיין ר"ן שם. וכן נראה ברבינו ירוחם שהצאתי לעיל בסמוך בס"ד.

ואיכא למידק מה שכתב רבינו ז"ל וכל שצעה אי איכא פנים חדשות מצרך כלכו, ומשמע דעתיכ ז"ל דכל ז' צעי פנים חדשות ואי לא לא מלי לצרכי, ולריך עיין, שהרי צעצת לא צעי פנים חדשות, כמו שכתבו התוס' והרא"ש והסמ"ג ז"ל, משום דאמרינן במדרש מזמור שיר ליום השבת, אמר הקצ"ה פנים חדשות באו לכאן, ודרך להרבות צעצת שמחה ומנות, ואם כן לא צעי רק שעה ימים פנים חדשות, ולמה כתב רבינו וכל שצעה אי איכא פנים חדשות.

ולר"י דמסתפינא הוה אמינא, דעת רבינו דשבת ויוס עוב גמי צעי פנים חדשות, ובגמרא לא נתפרש אי צעי או לא, ועל כל פנים לא מפורש דלא צעי. ואי נימא הכי יש לי לישב הלשון שכתב המחבר בשולחן ערוך אכן בעזר סימן ס"ב וזה לשונו: ויש אומרים דשבת ויוס עוב ראשון ושני, הוי כפנים חדשות. ולכאורה למה כתב ויש אומרים, ולא כתב סתם דשבת ויוס עוב הוי פנים חדשות, דנימא דצרי הכל הוא. ויש לומר דדיוק כתב כן דלאו דצרי הכל הוא. ועיין שם בבית יוסף. שוב ראיתי בחידושי הר"ן שם ד"ה וחתנים מן המנין שצביא צעם הירושלמי ומסכת סופרים, ז"ל: ומצרכין צעצת ואין חוששין לדעת אם יש פנים חדשות, לפי שאי אפשר שלא יהיה צעצת אחד שלא היה אחרת. וי"א שסומכין על מה שאמרו במדרש וכו', עיין שם. הרי מפורש הדבר בירושלמי ומסכת סופרים כדעת רבינו, דגם צעצת צעי פנים חדשות, רק דלא צעי לחוש דודאי איכא. אמנם אי יודעים בצרור דליכא פנים חדשות גם צעצת, אין לצרך לדעתם ז"ל. ונראה דגם דעת רבינו כן. ומעתה לריך עיין גם כן לדידן הכי יודעינן ודאי דליכא פנים חדשות אמאי סמכו השתא לצרך אפילו צעצת, כיון דספק צרכות להקל, ובפרט שידוע בכללי הלכה דכיכי דפליגי המדרש והירושלמי הלכה בירושלמי, וי"ל.

גם לא ביאר לן רבינו ז"ל פנים חדשות בכמה, אחד או שנים. ודעת הרמב"ן ז"ל שכתב דכל שצא פנים חדשות ולא כתב באו, לשון רבים, משמע דאפילו חד

סגי. וכן נראה דעת הירושלמי והר"ן ז"ל ומסכת סופרים שכתבו דאי אפשר שלא יהא צעצת אחד שלא היה אחרת. ומשמע דאפילו אחד סגי. וכן דעת הרי"ף והסמ"ג. וצ"ג הביא מחלוקת בזה. ועיין באחרונים ז"ל. והאידנא נהגו להקל. וצ"ל שכתב העזר כתב דצרכין שאין מנהג אין להקל, ע"כ. ולעניות דעתי נראה דאף שלעולם קיימא לן דספק צרכות להקל, מכל מקום נראה לעניות דעתי כאן דרוז צנין ומנין סבירא להו דאפילו אחד סגי, ויש להם על מה שיסמוכו, אפילו במקום דליכא מנהג כן נראה לעני"ד. אחרי כתבי נחמתי, דדעת רבינו דאפילו אחד גמי סגי מדאמר רבינו משצעה ועד תלחין צין אמר ליה וצין לא אמר ליה מחמת הלולא מצרך וכו' ומדאמר צין אמר ליה צלשון יחיד ולא כתב צין אמר להו צלשון רבים משמע גמי דס"ל דאפילו חד סגי, וזה לעני"ד צרור.

ודע דראיתי במהרי"ל ה"ג שכתב: צמדינת ריבוס אין מצרכין שצע צרכות צעעודת העם עם החתונה רק צליל שצת וצשחרית, דאין לנו פנים חדשות רק יוס השבת, וצעעודה שלישיית שהשמחה צמעונו ואשר צרא. ומהרי"ל היה אומר גם כן דוי הסר צעעודה שלישיית (בזה יש מנהגים שונים, יש שאין מצרכין שצע צרכות כלל צעעודה שלישיית, ויש מצרכין ואין שותין הכוס דהוי קודם הצדלה, ויש ששותין גם כן, ויש שאין אומרים דוי הסר ציוס השבת, ויש שאפילו צחול אין אומרים דוי הסר, וצכגון דא נהרא ונהרא ופשטיב, וכל מקום יחזיק את מנהגו וצלצד שיכוין לצו לשמים) צהלולת צחו. וצימות החורף דסועדים צמולאי שצת עם החתנים אומר גם כן שהשמחה ואשר צרא, וחו לא צעום סעודה אחר כך כל שצעה (ועיין יורה דעה סימן שצ"ד וצרמ"א וצ"ה שם וצע"ז ס"ק ה' וש"ך שם וצרוקח סימן שצ"ד ד"ה שמעתי מרבינו ציוס שני אחרי נישואין רגילין לאכול דגים. והצ"ש סימן ס"ב סעיף קטן ז' הקשה על הצ"ח והש"ך ז"ל, ועיין בית מאיר שם. ועיין חסובות חתם סופר סימן קצ"ב מה שכתב לישב המנהג שנוהגין שלא לצרך אחר צעילת מלוה כלל). וסיים המהרי"ל ז"ל ציש מקומות כל שצעת הימים אחר נישואין, כי יצא אדם נכרי צצית החתן וכלה שלא היה צהלולא מצרכין שהשמחה ואשר צרא. ונראה דסבירא ליה דאפילו חד סגי וק"ל. ומה שכתב כי יצא אדם נכרי משמע שום אדם שהוא, אפילו אינו לכבוד החתן, ואינו אדם חשוב, וזה דלא כמו שהצאתי לעיל צעם רבינו חס, ר"ן ומרדכי, דצעי דוקא אדם חשוב, וצ"ע.

ונסתפקתי אי נשים צכלל פנים חדשות או צעי דוקא אנשים. והשני נראה עיקר, ממה שכתבו

ליה מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונו ואי לא לא. (ו) ועד דמקדיש ומסר לחופה. דעת רבינו למצד אחר החופה דעת הרמב"ם והרמב"ן לברך קודם החופה, ועיין משכ"ל.

משנה הלכות

הפוסקים בכל המקומות, דוקא בלשון זכר כגון אדם, אינוש וכדומה. שצחי ורחיחי בש"מ מפורש דנשים לא הוי בכלל פנים חדשות. *

נשמר מזה, ולכן בהשגותיו ספ"ג מה"א כתב, בטעם דאין מזרכין עובר לעשייתן משום דחיישינן משום זרעה לבעול ולשיטתיה אחי שפיר, ודברי הפרישה ל"ע, ועיין לעיל ס"ק א'.

(ו) ומ"ש ועד דמקדש ומסר לחופה לא ליצרך וכו', הנה דעת רבינו נראה, דזרכת חתנים ל"ל אחר שנכנס לחופה, וכן כתב הר"ן בפ"ק דפסחים, וז"ל: ולענין זרכת נישואין נהגו שאין מזרכין אלא לאחר שנכנס לחופה, לפי שאין בזרכות כללו אלא זרכת תפלה ושבח וכו'. אמנם הרמב"ם כתב לזרכין קודם נישואין, וכן פסק הטור. ועיין בית יוסף ודרכי משכ"ל סימן ל"ד. והפרישה כתב דטעור פסק בהרמב"ם, ולאו מטעמיה, שהוא סבירא ליה שאפילו אם היה נדה הוי חופה גמורה, וזה דלא כרמב"ם, דסבירא ליה דחופה נדה אינה קונה, אלא עעמיה משום דכל מנות מצד עליהן עובר לעשייתן, כמו שכתב בית יוסף, אלא שקשה מאי שנא מזרכת אירוסין, דכתב רבינו בסיומן ל"ד בשם הרא"ש, דיש אומרים דאין לריך לזרכין אוחה קודם, כיון דאין מזכיר בה עשיית המלוה לא שייך בה עובר לעשייתן, וכאן כתב בפשיטות דמצד קודם, עיין שם. ולריך לומר דגם רבינו סבירא ליה דחופה היא יחוד גמור כדי לקנות התוספות וכמ"ש לעיל, ומשום הכי כתב דבעינן זרכת קודם, ז"ש בסו"י ס"ג ס"ק א' ע"ש ודו"ק.

ודע דנחלקו הראשונים ז"ל בחופה שנעשתה קודם הקידושין, אי חשובה חופה להשיבה כנשואה מיד כשקדשה. והרמב"ן בחידושו בקידושין דף י"ד כתב אהא דאי תחלת זיאה קונה וז"ל: ונפק מינה דקנו בתולה זיאה, והקשה דלו יכא דתחלת זיאה קונה, הרי קיימא לן דזאת נישואין אזלינן, ואם כן אסור לכונסה, דהוי לה בעילת עלמו, ותירץ דמייירי בשכנסה לחופה בלי קידושין, וקדשה זיאה, דכיון דקנאה זיאה נעשית כאשתו לכל דבר. וכן כתב הרמב"ם ז"ל בחידושו שם. והנה שמעין מינה על כל פנים, דסבירא לכו דחופה מהני קודם קידושין. וזכתויות משאת בנימין רחיתי שכתב דלא מהני. ועיין משנה למלך פ"י מהלכות אישות ה"ג, ומכר"י כולי ביאה רחיה למשאת בנימין מתוספות פרק הנה על יבמתו דף נ"ו ד"ה רב, ומדברי רש"א בחידושו, ועיין רבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"ב, וזכתויות שער אפרים סו"י קט"ו כתב דמהני, וחילו מהביא דקטנה שהשיאה שהביאה המדוכי. ועיין שעה"מ בחופה חתנים שם, ותשובות יעלה חן, וז"ש סו"י ס' ס"ק ב', ודו"ק.

והתוספות ז"ל הביאם התש"ן חלק ב' סימן ר"ח, כתבו לחלק בין החתן מצדן לאחר שזירך, דכשהוא עלמו מצדן ודאי לא יעשה זרכת לבעלה, כיון שזירו לעשות המעשה, מה שאין כן כשהוא מצדן האין מצדן על מה שהאחר עתיד לעשות, דשמא ימלוך ולא יעשה המלוה ונמלא זרכת לבעלה, ע"כ.

(ז) ומ"ש וזרכת חתנים בעשרה וחתנים מן המנין וכו', הנה זרכת אירוסין לא זיאה לן רבינו מאי דעתיך אי צעי עשרה או לא. וכבר נחלקו בו אבות העולם ר' אחאי גאון בפ' חיי סימן ע"ז כתב לריך עשרה, ורבינו שמואל הנגיד חולק עליו ואמר דלא צעי עשרה אלא לזרכת חתנים בלבד, שלא הזכירו י' אלא בזרכת חתנים, הביאם הרא"ש והר"ן ז"ל. ונלענ"ד לדייק דגם רבינו צעיט ר' אחאי משבחא אזיל, שהרי התחיל בהלכה ה"ג, ח"ל: בר ישראל דצעי למנסב אינתחא מיצעי ליה לקדושי זרישא וזרכי זרכת אירוסין ומימסר לה כתובה, דאמר רב נחמן אמר לי הונא תנא מנין לזרכת חתנים בעשרה שנאמר במקלות זרכו וכו'. ולכאורח דברים אלו אין להם פירוש כלל, ולאו רישא סיפא ולאו סיפא רישא, שהרי התחיל בזרכת אירוסין ומציא לו ראיה מרב נחמן אמר רב הונא מנין לזרכת חתנים, ומה ראוי לזרכת אירוסין מרב הונא דמייירי בזרכת חתנים, וברי זרכת אירוסין וזרכת חתנים תרי מיילי נינהו. אמנם אי נימא כדעת הר"א גאון ז"ל ודאי אחי שפיר רחיתו מרב נחמן אמר רב הונא, דתרווייכו כהדדי נינהו. וזאתה לשון רבינו הוא ממש לשון השאלות ז"ל, ח"ל שאלתא: דאילו מאן דצעי למינסב אינתחא ז' כ"ח אדם אחד מאלף מצאתי אשה בכל אלה לא מצאתי. ועיין ירושלמי ברסות חישב אדם לעשות מצוה. ובר"ה ט"ז חייב אדם לטהר ברגל וי"ל דשם אדם על שם שנברא מן האדמה אבל אשה שהיא מן הצלע ל"ש גבה שם אדם ועיין.

וראייתי בתמים דעים להראב"ד ז"ל סו"י ל"ה וז"ל: ז' זרכות אין מזרכין עד שעת נישואין כלל, אבל זרכת אירוסין מזרכין בשעת קידושין האחרונים שאחם רגילין לתת, ושהשמחה במעונו מזרכין בליל שני, הואיל ויש שם קידושין, אבל זרכת אירוסין בסעודה לא שמעתי מעולם, וזרכת נישואין מפני שיש בה שמחת חתן עם הכלה תקווה כל ז' ובסעודה, אבל זרכת אירוסין, אינה אלא בזרכת המנות, הלא תראה, אשר קדשנו במנותיו ולונו על העריות, ע"כ. והנראה מדברי הראב"ד ז"ל להדיא, דזרכת אירוסין היא זרכת המנות, והוי בזרכת כל המנות, וממילא לצעי נמי עובר לעשייתן, והדרת קושית בזית יוסף ז"ל, ולהראב"ד לא קשה מידי דהוא ז"ל * ופלא על מין הח"ס בחי' דכתב נשים הוי בכלל פ"ח ועיין משנה הלכות ח"ז סימן רמ"ו. ובמדרש תהלים א' האת תורת האדם זאת שכתבת בתורתך (תצא כ"א ד') לא יבא עמוני ומואבי לא כתבת אלא על האדם אבל נקבות מהן מותרות מיד וכו'. ובקהלת

מתצטו ליה לקדושי ברישא וזרכו ברכת אירוסין בעשרה וברכת חתנים בעשרה וממחר לה כתובה, דאמר רב נחמן וכו'. הרי ממש לשון אחד להם, רק דרב אחאי ז"ל כוסיף דברכת אירוסין בעשרה ואתרווייהו קאי ברכת אירוסין וברכת חתנים, דריתו קאי אתרווייהו וזה ברור לעניות דעתי.

ומדברי רבנו ז"ל נראה ראייה גדולה לפי הרא"ש ז"ל בכתובות ז' ע"ב סי' י"ב שכתב אחר שהביא מחלוקת רב אחאי גאון ור' שמואל הנגיד ז"ל: ולי נראה דברי רב אחאי, דלמאי דילפינן מצוה הרי צוה עשה גם ברכת אירוסין בעשרה, ולמאי דילפינן ממקבלות גם ברכת אירוסין על עסקי מקור בזה, דאי אפשר לישא בלא ברכת אירוסין, ודי בשנים לקידושין, ובברכה לריך עשרה. ומדברי רבנו ראי' ברורה לדבריו ז"ל, שהרי הוא ז"ל כתב מפורש דתרווייהו ברכת אירוסין וברכת חתנים ממקבלות גמרינן, וכדעת הרא"ש ז"ל. ועיין ש"ג בכתובות ה"ג. ומעתה נראה ברור דעת רבנו דברכת אירוסין גם כן בעשרה. ואם כן לריך עיין אמפרשים ז"ל שלא הביאו כן בשמו, ובפרט רבנו הרא"ש דשצ"ל רבנו נכירין לו בכל מקום.

וראייתי צ"ש סימן ס"ב ס"ק ד' שכתב שם בסופו ז"ל: וברכת אירוסין לכולי עלמא אין לריך עשרה אלא לכתחלה, כמ"ש סוף סי' ל"ד, ועיין שם מה שכתב במחזר צ"ד. וצ"י אכן העזר סי' ס"ב (ובצ"ש ע"ם שכתב מ"ב). ודבריו לריכס עיין מה שכתב בברכת אירוסין לכולי עלמא רק לכתחלה צעי עשרה, וברכת חתנים אפילו דיעבד, דלענ"ד הפוסקים שהלריכו עשרה בברכת אירוסין לא חלקו בין לכתחלה לדיעבד לענין עשרה, דלמאן דצעי עשרה בברכת אירוסין סבירא ליה דהלמוד בין דצוה בין דמקבלות אתרווייהו קאי וממילא דין אחד להם, ואי כאן לעכב הכי נמי לעכב, וכמו שכתב הרא"ש ז"ל, ואותן דסבירא לכו דהלמוד רק אברכת חתנים נאמרה ממילא ברכת אירוסין לא צעי עשרה כלל, דא"כ לא פש לן לימוד אברכת אירוסין דצעי עשרה כלל. ואם כן לריך עיין מנא ליה דגם להפוסקים דמלרכי עשרה בברכת אירוסין דוקא לכתחלה הוא וצ"ע. ואצ"ת יוסף לא קשה מידי, דהוא לא כתב לכולי עלמא אמנם אצ"ת שמואל קשה כנ"ל.

איברא דלכאורה קשה גם אמחזר דלמה פסק דאין לריך עשרה אלא לכתחילה, מאחר שברנו דהרא"ש ודעימי' אפילו דיעבד סבירא לכו דצעי עשרה, וכנ"ל, ואם כן אף דצ"י סבירא ליה כהרשב"א בתשובה דדוקא ברכת חתנים צעי עשרה אפילו דיעבד, מכל מקום כיון דהרא"ש ודעימי' סבירא לכו דגם ברכת אירוסין כן, ואם כן על כל פנים ספיקא הוא וספק ברכות להקל, ואם כן האיד פסק דלברך כהרשב"א נגד הפוסקים ה"ל. וצנתי בספרים

ומאלתי בספר יעלה חן ש"י שהקשה כן כבר אצ"ש ה"ל, וגם אשלחן ערוך הקשה כן. והרבה להקשות מנא ליה לצ"י לדיוק מתשובה הרשב"א דאין לעשות נישואין אפילו דיעבד פחות מעשרה, דבתשובה הרשב"א סימן אלף קס"ז נשאל אם מצרכין אשר צרה פחות מעשרה, והשיב דברכת חתנים אינה פחותה מעשרה וכו', וברכת אשר צרה בכלל, אבל שנאמר שיכיו הברכות מעכבות הנשואין כשאין שם עשרה לא שמענו כלל מדברי הרשב"א וכו' ע"ש. וכן ראיתי עוד בתשובה הרשב"א סימן תרמ"ו ז"ל: עוד השיב דאין הפרש בין ז' ברכות לברכת אשר צרה אלא לענין פנים חדשות וכו' אבל מכלל ברכת חתנים היא ולריכה עשרה, וכדאמרינן בתם מאי מצרך וכו', עיין שם מה שהאריך בזה, וסוים שיש להחמיר שלא לברך ברכת אירוסין פחות מעשרה, וכל שכן שהראתי לדעת בצ"ח"י דגם דעת רבנו הבה"ג להחמיר ודאי דאין להקל, כנלענ"ד. ועי' נודע ציחודא מה"ק סי' נ"ו, שהביא ראיות מש"ס בצ"ל וירוש' דדיעבד אין מעכב עשרה עיין שם ודו"ק.

שוב ראיתי בהעמק שאלה פרשת חיי שכתב ז"ל: והרא"ש פרק א' בכתובות הביא זה הדין משמו של רב אחאי, וכתב דהר"ש הנגיד נחלק על זה, ואמר שאין לריך עשרה אלא לברכת חתנים בלבד, שלא החזיר עשרה אלא זה, ועוד הרי קידושין צפני שנים ואחה מלריך עשרה. ול"ג דברי רב אחאי דלמאי דילפינן מצוה הרי צוה עשה גם ברכת אירוסין בעשרה, ודי בשנים לקידושין וברכה לריך עשרה וכו'. ועיקר מחלוקת הגאונים הראשונים תלוי בברכת רבקה, ומשום דתני במסכת כלה והביאו התוספות שם בכתובות מנין לברכת חתנים מן התורה שנאמר ויזכרו את רבקה וגו', ומנין שאפילו אלמנה אסורה שנאמר ויקח צוה עשרה אנשים וגו', משמע דברכת רבקה וצוה חד נבגא דברכתא נייכו, ודלא כמו שכתבו התוספות דיש לומר דברכת רבקה ברכת אירוסין וברכת צוה בנשואין וכו', וסבירא ליה לרבנו וצ"ג, דברכת רבקה דקידושין הוה וכו', הרי למדנו בני תרתי מילי דברכת קידושין בעשרה מהא דצוה, וגם למדנו דברכת קידושין אחר הקידושין (עיין לעיל ס"ק א' מה שכתבתי בזה צ"ד) ואפילו אחר זמן מרובה כהא דרבקה וכו', וממילא אצ"ת קושית ר"ש הנגיד ז"ל, שהרי הקידושין צפני שנים ואינו מלריך עשרה, ולא קשה מידי, שהרי לא צעין דוקא לקבץ עשרה בשעת קידושין, ואימתי שיזדמנו עשרה יזכרו הברכות וכו' ע"ש. והנאני שכונתי לדעתו בזה.

ודע דראיתי עוד שם דגרס בהדיא דברי רבנו עשרה בברכת אירוסין גם כן ז"ל: וזרכו ברכת אירוסין בעשרה כנ"ל דאמר רב נחמן וכו'. וכבר הבאתי דבספר שלפני לא גרס תיבת בעשרה בברכת אירוסין כי אם בברכת חתנים וכנ"ל.

פסק (וכד ח) מפיק ליה לסודרא מחייב

וכד מפיק לה לסודרא : כיונו
כסודר שכיב מוכן לזכר
הבחולים לאחר ציאה ראשונה כמו שאמרו בגמרא דף ו' מפס למכ ודף יו"ד הביאו לו את הסודר, ועיין משנ"ה.

משנה הלכות

שוב ראיתי ציס של שלמה כתובות פרק קמח סע"ו
שביצא דעת רבינו יונה צמי שלא צירך זכרה
אירוסין דימח אוחס לזכרה המזון שלא צירך אחר אכילתו
שחזר ומצרך אחר המזון כל זמן שלא נתעכל המזון
שצמטים וכל זמן שלא נגמרה החופה יכולין לצרך בשעת
נישואין, וכן הסכים הרא"ש והריב"ש, וכחזר וכתב אמה
שדימח רבינו יונה ז"ל זכרה אירוסין לזכרה המזון שמענו
היכא שעשו נישואין בחופה ולא זכרו ועברו שצעת ימי
המשחה שאין לצרך כלל, דהוי כמו עיכול המזון וזכרות
אין מעכבין כמו שכתבתי בסיומן י"ד, ומשום הכי כתבתי
בסיומן י"ג אפילו ליכא עשרה יכול לעשות נישואין, וכן
משמע להדיא בהשואת רבינו שמעון וכן ברש"י ומכרי"י
קולון ע"כ. והנראה מדברי המש"ל ז"ל דס"ל דעת הרשב"א
דאפילו ליכא עשרה נמי וכן דעת מהרי"ק ומכרי"ש וזה
נמי דלא כצ"י שכתב היפך זה. ומדברי היש"ש ל"ע אדברי
העמק שאלה הנ"ל שכתב דאפילו לאחר זמן מרובה מצרך
ומשמע דאין לו שיעור שהרי צ"ש נחן שיעור והוא שצעת
ימי המשחה ול"ע.

יין ולא יזכנה בלא כוס. ומכרי"ל כתב דלא נהגינ לצרך
זכרה זו. ועיין צ"ח. והאחרונים כתבו לזכרה צלי שס
ומלכות.

ולענ"ד יש לומר טעם חדש למה אין מצרכין כעת
זכרה אשר נג, דלענ"ד האי זכרה לא נחקרה
אלא לקטנה שנשאת שיש לה בחולים שלמים ולא לזוגרת
שזכר כלו בחוליה ופתחה פתוח ואין זה נק' מעין חתום,
וכיון דעכשיו אין נושאין לקטנות ע"פ רוב וכמש"כ בגמ'
ואף שצחוס' ישבו המנהג מכל מקום כיון דעל פי רוב
אין נושאין הקטנות ולזוגרת לא תקנו האי זכרה אלא
לזחולה ולכן נקראה זכרה בחולים, ולכן אין מצרך אותה,
כלענ"ד טעם נכון.

ולפי שלענ"ד הלכה זו עוממת היא נאריך קלת צפירושה.
וזה דמה שכתב כד מפיק לה לסודרה מחייב לזכרי
וכו', נראה פירושו פשוט דכוננו הסודר שהזמינוהו לזכר
בחולים כדמצינו בגמרא כתובות דף ו', מפס למה, ופירש
רש"י לזכר הבחולים. ודף י' ע"ג, הביאו לו אותה הסודר.
ועיין רש"י דף י"ג ע"ג ד"ה למש"ש. וז"ל בעל העיטור
אות כ': הטמינה כתובה, נשרפה כתובה, רקדו לפנייה
שחקו לפנייה, העצירו לפנייה כוס של צעירות או מפס
של בחולים. ונראה להדיא שכיב אז דרכם להעציר מפס
של בחולים לפנייה צפני העדים עיין שם. ומאחר שהוליא
הסודר ומלא הדם אז מחייב לזכרי. וכן כתב הרא"ש
ז"ל: ומסתברא אחר שמלא בחולים. והרמב"ן כתב הטעם
לפי שאין ראוי לצרך על המלוא אלא כשהיא מזומנת
לפניו לעשותה וזאתה שעה הוא עם האשה צמטה. והמגיד
משנה הביאו סוף פרק ג' מהלי אישות על הא דאמר
בירושלמי זכרות כל המלות מצרך עליהן עובר לעשייתן
חוץ מקידושין צבעילה, ע"ש. והר"ן פ"ק דפסחים נמי הביאו.

וראיתי לפרישה ז"ל שכתב עליו וז"ל: אבל קשה לי
עוצה על טעם זה שכתב הרמב"ן ז"ל, שהרי
בזכרות פרק הרוחה קאמר כי מתער משנתיה לימא חלקי
נשמה, כי שמע קול חרנגולא וכו', אלמא שיכול לצרך זכרה
חלקי נשמה וזכרה נותן לשכוי צינה צעוד שהוא ערום,
וכיונו על ידי שהוא מכסה צדדין למטה מלצו כדי שלא
יהא לצו רוחה את הערוה, כמו שהיה נוכח רבינו חס
כשהיה רוחן צחמין, כמו שכתב הרא"ש צשמו סוף פרק
מי שמחו וכו'. (ועיין או"ח סיומן ע"ג וע"ד וסיומן ר"ו
ובית יוסף סיומן ר'). אם כן הכי נמי גצי קידושין

וראיתי בהגהות מרדכי שילבי קידושין סיומן תקמ"ה
שכתב וז"ל: וצטום מקום לא מלינו זכרות
מעכבות וכי תעלה על דעתך דאם אין עשרה צמדינה
לא חכנס אשה לפי שזכרה חתנים צעשרה ע"כ, הרי
להדיא דדיעבד אינו מעכב ולריך עיון אצ"י והנבצ"י ז"ל
וגם שאר אחרונים שלא הביאו דברי הגהות מרדכי הנ"ל.
(*)

ודע דכתובות הרשב"א חלק קע"ה, הביא השואל שמלא
בסודר שיש הפרש בזכרה נשואין צין אלמן שנשא
אלמנה לזחור שנשא בחולה, ואלמן שנשא אלמנה זכרה
אחת בלצו מצרכה שזכרו הזקנים לצוטו. והרשב"א ז"ל
השיב שלא שמע זאת מעולם, וגם בגמרא אין זכר לזה,
וכן הביא הכל צו דעת אותו הסידור וגם כן חולק עליו
שהמנהג עתה לצרך שבע זכרות, אפילו לאלמן שנשא
אלמנה, עיין שם ודו"ק.

(ח) וכד מפיק לה לסודרה מחייב לזכרי אי היכא כסא
ואסא וכו'. הרא"ש פ"ק דכתובות כתב דהא
זכרה מתקנת הגאונים היא דלא מלאנו זכרה זו צטום
מקום צחלמוד. וכן הביא העור אצן העור סיומן ס"ג,
וצ"י שם צטום הרא"ש. והדרכי משה הביא צטום רבינו
ירוחם נתיב כ"צ ח"צ ע"ש ר"ן גאון שצרכין כוס של

(*) ועיין ד"מ סיומן קס"ז שהביא דברי הגהות מרדכי הללו
וכ"פ בתשו' מהרי"ו סיומן ו'.

צבעלה חיפשי לברך בעוד ששניהם ערומים על ידי כסוי
 הסדין למטה מן הלז וכו'. וכתב: ולולי פה קדוש של
 הרמב"ן היה נראה לי טעם הירושלמי משום שמה ימלא
 פתח פתוח וכו' כמו קידושי טעות. וכו' נמי הטעם של
 הרא"ש שכתב גבי ברכת צתולים שיש לברך אחר שמלא
 צתולים שמה ימלא פתח פתוח וכו', עיין שם.

ויראי פה קדוש של הפרישה לענין דברי הרמב"ן נכונים,
 וטעם הפרישה ז"ל לריך עיון, דודאי לא חיישין
 שמה ימלא פתח פתוח דמוקמינן לה אחזקה שהיא צתולה.
 ולדעתו ז"ל תקשה לו בכל קידושי אשה האיך מצרכין
 ברכת אירוסין וברכת נשואין יחוש דילמא ימלא פתח
 פתוח ויבי מקחו מקח טעות והוי ברכה לצטלה, ומאי
 שנה קידושי ביאה משאר קידושין לענין ברכה מטעם
 שמה ימלא פתח פתוח. אמנם לטעם הרמב"ן אחי שפיר
 דשנה ושנה משאר קידושין וכנ"ל. עוד קשה לדעתו ז"ל
 תינה קידושי צתולה יש לחוש כדעת הפרישה, קידושי
 אלמנה מאי חיבה למימר, שהרי התם ליכא חששא שמה
 ימלא, אם כן אלמנה לדעתו שפיר יצרך מקודם כשהוא
 עמה צמטה והתם אמרו סתם חוץ מקידושין צבעלה
 צין צתולה צין אלמנה. ואף שיש לדחוק ולישב זה דמשום
 לא פלוג, מכל מקום פשטות הגמרא לא משמע הכי. ועל
 כל פנים הראשון קשה, ולריך עיון.

איברא דלכאורה מקום יש צראש לישב דברי הפרישה ז"ל
 מקושייתי בני"ל, דמאי שנה ברכת אשר לג מקידושי
 כסף לענין פתח פתוח וברכה לצטלה, והוא ממה שאמרו
 בגמרא דף ע"ג ע"א, ספק תחתיו ספק אין תחתיו ואם
 תמלי לומר תחתיו ספק צאונם ספק צלאון, והוי ספק
 ספיקא ואינו נאמן לאוסרה עליו צטענה פתח פתוח,
 רק לענין להפסידה כתובה נאמן, ע"כ. ומעשה היה
 מקום לכאורה לחלק דצטלמא קידושי כסף דחיבה ספק
 ספיקא דלמא לאו תחתיו ודילמא תחתיו, ואם כן יש
 לומר על כל פנים צטענה קידושין עדיין לא הוי פתחה
 פתוח לפיכך לא חיישין, מה שאין כן ביאה דליכא אלא
 חד ספק אם פתחה פתוח או לא והכי נמי ברכת אשר
 לג דאין מספקין אי פתחה פתוח או סתם כהאי גוגא
 חיישין משום ברכה לצטלה דילמא פתחה פתוח.

אמנם דא צורכה דמאי נפקא מינה צספק ספיקא כזו
 ואין זה ספק ספיקא סוף סוף אי חיישין משום
 פתח פתוח הכי נמי ליחוש דודאי כספק ספיקא אינו עושה
 שינוי צגוף האשה דלא ליחוש לה כשיש ספק ספיקא
 ולא כשאין לה ספק ספיקא, ועוד תינה אשה ישראל
 אשה כהן מאי חיבה למימר דליכא ספק ספיקא, וכן קידשה
 פחות מצה שלשה (ואגב עיין תשובות הרא"ש שאלה כ"ט
 שכתב, דאין חילוק צין אשה כהן צין אשה ישראל צין

קידשה חיבה פחות מצה ג' צין קידשה גדולה או קידשה
 עממה בכל ענין נאמן להפסידה מנה ומאתים ע"כ).

הן אמה דדבר זה צמחלוקת שנוי, צמה דאשה נאמנת
 לומר מוכת עץ אני או משארסתני נאנסתי, אי נאמנת
 לגמרי צין לאיסורה וצין לממונה, או דוקא לענין ממון
 באמינות ולא לאיסורה. וברמב"ם ז"ל פ"א מהלכות אישות
 הלכה י' כתב: ויש אומרים אמרה היא, אמה אמר שלא
 מלאני צתולה ואיש צה עלי צאונם אחר שנתארסתני לו,
 הרי זו נאמנת. וכן לעיל צמוכת עץ וצפרק י"ח מהלכות
 איסורי ביאה הלכה י' כתב, כהן שקידש גדולה או קטנה
 ואחר זמן צה עליה וטען שנמלאה דרוסה איש נאסרה
 עליו מספק שמה קודם קידושין נבעלה או אחר קידושין,
 אצל ישראל שטען טענה זו לא נאסרה עליו, שיש כאן צי
 ספיקות שמה קודם קידושין ושמה אחר קידושין וכו'.
 וכתב עליו הרב המגיד ז"ל: ודע ששם נתבאר צפ"י,
 שהאשה נאמנת לומר מוכת עץ אני, או משארסתני נאנסתי,
 לענין ממון הכתובה. ויש מן המפרשים סוברים שהוא
 הדין להיותה נאסרת עליו שאם טענה צצרו דבר המתירה,
 שהיא מותרת. ולא אמרו נאמן לאוסרה עליו אלא צמכחשת
 וטוענת צתולה שלימה נבעלת, אי צשוחקת, אצל צמודה
 וטוענת שנאנסה קודם שנתארסה צאשה כהן, אי נמי
 שנתארסה אחר כך צאשת ישראל, או שטוענת צשתיבה
 מוכת עץ אני נאמנת. ויש מן המפרשים חולקין ואומרים
 דלענין איסורה צכהאי גוגא דליכא אלא חד ספיקא אסורה
 היא ואין משגחין על דבורה. וזה נראה דעת רבינו. והראשון
 דעת הרא"ש והרשב"א ז"ל, ע"ש, ועיין ר"ן כתובות בני"ל.

וראיתי למשנה למך שם שכתב דדעת הרמב"ם יש
 להוכיח מדברי הירושלמי, דאמרינן עלה דכך
 דצוגרת, ואחיה כהא דתינין הנושא את האשה ולא מלא
 לה צתולים והיא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתפחה
 שדך, והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתך ומקחי מקח
 טעות, נאמנת, הדה דתימא לכחובה מנה אצל לקיימה
 אינו רשאי משום ספק סוטה ע"כ. וכן צאומרת מוכת עץ
 אני, אמרינן התם דאסור לקיימה משום ספק סוטה.
 חו גרסינן התם ואחיה כהא דתינין תמן צתולה ואלמנה
 גרשה וחלוה מן האירוסין, כחצתן מאתים, ויש להם
 טענת צתולים וכו', אצל לקיימה אינו רשאי משום ספק
 סוטה, ע"כ. והנראה מדברי הירושלמי צטוען פתח פתוח
 אשתו אסורה עליו ואינו רשאי לקיימה היינו משום ספק
 סוטה ולא צצירה להו כספק ספיקא כש"ס דילן. והנה
 צגמרא אמרו כנסה צחזקת צתולה ונמלאה צצולה מקח
 טעות, ואמר רבא מקח טעות לגמרי משמע, וממילא
 קידושין קידושי טעות הוי כשמתמינים לו, וכן אי אחי עדים
 ואמרו אנו ראינוה שזינתה קודם שנתקדשה, קידושי טעות
 הן ובעלו הקידושין. ואפילו לדעת הירושלמי דעשה ספק
 סוטה, מכל מקום אי הוי לן עדים דזינתה קודם הקידושין

לברוכי ט) אי איכא כסא ואסא מברך עילויהו

משנה הלכות

או שבעל מיד אחר הקידושין ומנאלה בעולב דעל כרחק קודם קידושין זינחב דלזו ודאי ללא נאסרע עליו מספק סופב, מכל מקום מודכ דכוי קידושי טעות מכה פחה פחות, דכנסב בחזקה בחולב ונמנאלה בעולב היא.

ומעתה דברי הרמב"ן מוכרחין, דודאי אי אפשר לומר בטעם משום דילמא ימנאל פחה פחות וכו' ברכה לבטלה, דאם כן בכל קידושי כסף נמי ניחוש דילמא ימנאל פחה פחות וכו' ברכה לבטלה משום דכוי מקח טעות, ולכן כתב בטעם משום דא"ל משום דכזה עמו במעב ולפחה פחות לא חיישין דמוקמינן אותה בחזקה בחולב משום דרוב נשים בחולות נשאות. ועיין לעיל מה שהבאתי בס"ק א' מאור זרוע דלכן אינו מצריך כשמקדש בביאה משום דטרוד טרדה דמלוה, ועכ"פ ג"כ לא חייש משום פ"פ. וכ"כ רבינו ירוחם. וממילא גבי ברכה אשר נג נמי אי אפשר לומר בטעם של הפרישה ז"ל שמה ימנאל פחה פחות. ובעטם כמו שכתב הרמב"ן ז"ל וכנ"ל. ועיין טור סימן ס"ה וזית שמואל אכן העזר סימן הנ"ל סעיף קטן כ"ד בד"ה אם רוצה לקיימה, דנשמע מהוספות כתובות י"א דאיכא דכוי מקח טעות לריך לקדש מחדש. וכן כתב הש"ג דף הע"א לריך לגרשה, אבל אם אינו מגרשה אינו נאמן, עיין שם. ונראה ברור דלדעת הפוסקים דחיישין דכוי מקח טעות נמי כוי ברכה לבטלה בברכה נישואין ושפיר יקשה מה שהקשיתי לעיל לדעת הפרישה ז"ל.

ובישוב קושיה הפרישה ז"ל דמוחר לברך במטה, אף שאינו כדאי, נלע"ד בדיוק לשון הרמב"ן ז"ל שכתב וז"ל: ולא הלריכו חכמים לבעול הוא בבגדו והיה בבגדה ולהתכסות בשעת ברכה וכו'. ולכאורה מה בא הרמב"ן ז"ל להשמיענו בזה דלא הלריכו חכמים, ואפילו הלריכו מכל מקום עדיין במטה אחת הם. ונראה ברור דהרמב"ן ז"ל נשמר בזה מקושיה הפרישה ז"ל, דודאי ידע שאפשר להם למלוה דרך לברך גם אז בשעת המעשה, וכגון שהוא בבגדו והיה בבגדה, או ע"י כיסוי בסדין למטה מלבו וכו', ע"כ כתב בהדיא ולא הלריכו חכמים וכו' ולהתכסות בשעת ברכה, דלא הלריכו חכמים גם אז. ואפשר דאכ"נ אם רוצה להתכסות שפיר דמו, ורק דלא הלריכו, או אפשר דכיון שתקנו לברך לאחר בעילה שוב לא ישנה משום לא פלוג אפילו אם ירצה. על כל פנים אחר היתה קושיה הפרישה ז"ל ושלחה, ודברי הפרישה ז"ל ע"ע בזה לענ"ד.

עוד נלע"ד ליישב קושיה הפרישה ז"ל, דלא דמי להא דמוחר לברך כשהאשה עמו במטה, שהרי כתבו הפוסקים בטעם דמוחר לברך אף כשאשתו עמו הוא

משום דאשתו כגופו. וז"ל המחבר סימן ע"ג או"ח ס"ב: אם כ"י ישן עם אשתו קורא בחזרה פנים לד אחר, אפילו בלא הפסקה עליה, משום דהשיבכ אשתו כגופו. ויש מי שאוסר וראוי לחוש לדבריו, ע"כ. ועיין ברכות כ"ד וב"ר"ף ורמב"ם בפ"ג מהלכות קריאת שמע. וכתב הכסף משנה בטעם משום דאשתו כגופו ורגיל בה וליכא הכרורא. ומכל מקום לריך חזרה פנים, דפנים לבדי פנים אי אפשר דליכא הכרורא, ע"ש. ועיין ברכ"י. ומעתה זה דוקא באשתו שהיא כגופו החירו, מה שאין כן כאן שעדיין לאו אשתו היא, ודאי לאו כגופו מיקרי לומר דליכא הכרורא, ועוד דאדרבה דברי עוסק בבה"א, והאיך נאמר דליכא הכרורא, ואם כן הלא לדברי הכל אסור לברך, כנלע"ד. ומיושב קושיה הפרישה בס"ד. ועיין בסוף הכפר בחשוכה להגאון רי"ז מינלברג שליט"א צירושלים חו"א.

טז) ומ"ש אי איכא כסא ואסא מברך עלויהו בורה פרי הגפן ועני בשמים והדר ברוך וכו'. כבר הבאתי בסמוך ס"ק ח' דעת רי"ז, ודרכי משב סימן ס"ג בשם ר"ן גאון דברכה בחולים לריכין כוס, ולא יברכם בלא כוס. ולכאורה נראה שגם דעת רבינו דצעי כוס דוקא שכתב וכד מפיק לה לסודרה מחייב לברוכי אי איכא כסא ואסא וכו', והדר בא"ד אמ"ה וכו'. כרי שכתב אי איכא כסא ואסא מחייב לברוכי, משמע אי לא, לא מחייב. והוסיף רבינו אסא מה שלא מלאתי להפוסקים להזכיר אסא כלל ול"ע, מכל מקום כוס ודאי צעי. איברה דגם כוס אי צעי לעכז לכאורה אינו מוכרח בדעת רבינו. ומראשית דבריו שכתב וכד מפיק וכו', אי איכא כסא ואסא מברך, והדר מברך אשר נג וכו', יש לומר דהאי והדר מברך קאי ארישא, דדוקא אי איכא כסא ואסא מברך ואי לא לא מברך. ויש לומר דהאי והדר מברך קאי אסיפא, וכוי פירושו כבי, אי איכא כסא ואסא מברך עליוהו, אמנם דוקא אי איכא, אולם אי ליכא אז ממילא מברך אשר נג, ואז האי אי איכא קאי רק אכוס ולא אברכה אשר נג. והראשון נראה עיקר דכוס דוקא. וכן משמע הלשון מברך ודו"ק. והוא כדעת ר"ן גאון הנ"ל.

ובהיות כן עלתה לי תמיכה עמומה על רבינו הפרישה ז"ל שהרבה להפליא על רי"ז ז"ל, וז"ל: ומה מאוד נפלאהי הפלא ופלא על רבינו ירוחם ז"ל בסי' אדם וחוב בנתיב כ"ב ח"ב שכתב בשם ר"ן גאון, והביאו רמ"א בדרכי משב ובשלחן ערוך כמה פעמים, על ברכה בחולים שזריכה כוס ואין לברכה בלא כוס, ואם אין יין ישיר למוקים ויסחוט אותם ויברך עליו, ואם לא ימנאל יברך על השכר וכו', עכ"ל. שהרי גם הרא"ש בפ"ק

אשר לג אגוז בגן עדן. אלו ישראל שנמשלו לאגוז דכתיב **ש"ש ז'**, אל גנת אגוז ירדתי ומרמז נמי על בתולים של צנות ישראל דמה אגוז יש בו קליפות זה על זה כך צנות ישראל שמשמרין קליפות בתולה, וכן מסיק כל ימשל זה צמטין חתום, פרישה. ואפשר כיון דהבתולים חמונתם כאגוז שחתום ובראשו יש לו פה קטן לדחוק ולפתוח וכן: **שושנת** העמקים ישראל נמשלו לשושנה דכתיב כשושנה צין החוחים, ומרמז נמי על הבתולים כדכתיב סוגה בשושנים שהוא גדר קל ואין פורץ בו ליכנס הכי נמי חתן נכנס לחופה ולבו מגעגעת לחיבת חיתוניו זא ליזקק אמרה לו עיפת דם כחדל ראייתי הרי פורש מיד הרי סוגה בשושנים (רש"י בשיר השירים): **איירת** אהבים. ישראל נמשלו לאילת אהבים ומרמז על הבתולים דמה אילת רחמב"ל ובתולה חוזרין כל פעם ולעולם אינה בלא בתולים כך צנות ישראל שמשמרין בתולה ובעולם אינן בלא בתולים עד שתנשא:

משנה הלכות

דאין כל כך הכרע, ולכן הביא מדברי ר"ן גאון דמפורש דאפילו לעכב אמרו דצעי כוס, ואי לית ליה לא יבך וק"ל

וב"ש הפרישה דמדברי הרא"ש בכתובות מוכח מיינה וז"ל צ"ל שגון הר"ן גופיה דלא קאי אצרכה בתולים, מדסיים וכתב וז"ל: אצל צרכה חתנים שהוא שבע צרכות חייב לברך על הכוס וכו', אלמא דתחלת דבריו נמי איירי בצרכה חתנים וכו'. לעני"ד בוכחה לא קחזינא הכא, ואדרבה לעני"ד מוכח היפך דבריו ז"ל, והוא דנראה ראיתי מדכתב אצל"ל ושגון אצל משמע ליה דקאי אדלעיל, ואי משום הא הרי כתב שם נמי אצל צרכה אירוסין אם לא ימלא כוס, והתם אהיבא קאי דכתב אצל, לשיעתיח ז"ל, אמנם לפי דעת רי"ו אחי שפיר סדר לשון הרא"ש, דקודם כתב דין דצרכה אשר לג וכוס מעכב צו והדר כתב צרכה אירוסין אצל צו אינו מעכב כוס והדר כתב אצל צרכה חתנים ודאי מעכב, ואחי שפיר לשון הרא"ש ז"ל, איברא דלכאורה אי אפשר לפרש דברי הרא"ש ז"ל צעין אחר מחרי טעמי, חדא שכתב שב לאחר כתבו צרכה אשר לג והורה הר"ן וכו', ואי נימא דהאי והורה הר"ן לא קאי אצרכה אשר לג שלפניו, היה לו לומר הורה הר"ן בלא וא"ו החיצור, וכמו שכתב שם צסמוך צסימן ו"ו כתב ר' שרירא, ולא כתב וכתב ר' שרירא בוא"ו החיצור לפי שהוא דין חדש, אלא על כרחך דאלפניו קאי. צ' לדעת הפרישה ז"ל דהאי הורה קאי אצרכה חתנים, יתור לשון קחזינא הכא וכפולי מילי למה לי, דמאחר שסיים ולא סגי לי' אלא בכוס, וקאי אצרכה חתנים אם כן למה לי' לחזור ולשנות אצל צרכה חתנים שהוא שבע צרכות חייב לברך על הכוס שהרי כתב דצרכה חתנים לא סגי לי' אלא בכוס, וא"כ הכי מילי מיותרין הן, דמאי אשמעינן מה שלא ידענו כבר, ומתיבתא אצל צ"ח שהוא ז' צרכות וכו', אין להם פירוש כלל לפי פי' ז"ל. אמנם לפי פי' הר"ן ורמ"א, אחי שפיר דברי הרא"ש ז"ל, דבראשון קאי שלפניו אצרכה אשר לג ואחר כך כתב דין צרכה אירוסין ואחר כך צרכה חתנים, ואחי הכל בדיוק, וזה לעני"ד צרור צפי

דכתובות הביא דברי הר"ן ושם מוכח לכדיא מיינה וז"ל צ"ל שגון הר"ן גופיה דלא קאי כלל אצרכה בתולים אלא אצרכה חתנים דוקא, ומסיים וכתב וז"ל: אצל צרכה חתנים שהוא שבע צרכות חייב לברך על הכוס וכו', אלמא דתחלת דבריו נמי מייירי בצרכה חתנים דוקא. וכן צטור אצן בעזר הביא דברי הר"ן המזכר צסימן ס"צ גצי צרכה חתנים, אצל צצרכה בתולים צסי' ס"ג לא זכר ולא פקד דברי הר"ן. וכן בקילור פסקי הרא"ש וכו'. והכי מסתברא דהר"ן לא מייירי כלל מענין צרכה בתולים, דאם כן קשה האיך מחמיר יותר בצרכה בתולים דוקא על הכוס יותר מצרכה אירוסין שכתב הרא"ש צשמו שאין לריך כוס. וזה יליבא בארעא וגירורא צשמי שמיא וכו'. ואולי פסק הרא"ש בטעמו לרצונו ירוחם ז"ל, לפי שראה שהרא"ש כתב דברי הר"ן המזכר תיקף וסמוך ממש אחר צרכה בתולים, והוא סבר דדברי הרא"ש צשם הר"ן קאי אשלפניו דהיינו אצרכה בתולים, וכבר ראיתי להם אחד שטעה גם כן בזה, ובאמת הא ליתא שדברי הרא"ש צשם הר"ן קאי שם אלפני פניו אצרכה חתנים וזה פשוט כנ"ל, עכ"ל. וכן ראיתי בתשובות באר שבע שהקשה זה. ואחריהם באו הביא שמואל והח"מ ותמכו על פסק רמ"א. והח"מ שם הביא דברי הפרישה צשם וראיתי מי שכתב, ע"ש ודו"ק, וכן תפשו כל האחרונים ז"ל.

והגה אף שאיני כדאי, מכל מקום אני תמה על דצריכה ז"ל שהרי רצונו צב"ג שהוא צעל הצרכה הזו, וממנו הביאה הרא"ש ז"ל, וכמו שכתב שם לכדיא, ורצונו ז"ל נמי בלריך כוס לברכה זו וכדעת ר"ן גאון, ומאי כל הרעש על רי"ו ורמ"א ז"ל שפסקו כן, כיון דאית לן מר"ן צעל הצרכה שהביאה הראשון, וצצירא ליה דצעי כוס, ודאי הכי קים ליה דעל הכוס נחקבה. והא דלא תקשה לי אם כן אמאי לא הביא הרא"ש כן צשם רצונו דצעי כוס כיון שגם רצונו הכי צצירא לי, י"ל דרצונו הרא"ש ז"ל נמי היה כמסתפק צלשון רצונו אי כוס לכתחלה צעי או לעכב אמרה, וכמו שהבאתי לעיל

שמרה בטהרה חוק לא הפרה ברוך הבוחר בזרעו של אברהם. והיכא י דאיכא
 עדים דאתיחד ארוס בבית חמיו וכד נסיב לא מצא בתולים לאו דינא למיטען
 טענת בתולים אבל ודאי לא אתיחד עמה ועבד סעודתא רבתי דינא הוא
 בחולים: אבל ודאי לא אייחד. פי' כשילענו ברור שלא נתייחד עמה אז אפילו זיכודת מלי טעין טענת בתולים:

משנה הלכות

הרא"ש ז"ל ובקרבן נתנאל פי' כדעת הפרישה ג"כ, ע"ש,
 ומשך אחר דצריכס ז"ל, ולא נכנס לכל הכ"ל.

ומה שהביא ז"ל ראוי לדבריו מדברי הטור וקילור פסקי
 הרא"ש, אמר נכון בדבר דהכין סצירא ליה הטור
 ז"ל, מ"מ וכי גצרא אגצרא קרמית, ורי"ו וד"מ לא ס"ל
 הכי בפירוש הרא"ש ז"ל, גם קושיתו ז"ל דאם כן יהא
 יליצא בארעא וכו', לולי דבריו ז"ל גם הא אפשר לישב
 דברכת אירוסין לא הוי רק הכשר מלוה, וצלי ברכת
 חתנים אין ברכת אירוסין עושה כלום, דכלה צלא ברכת
 אסורה לצעלה כגדה, וכן כתב המרדכי בשם הראב"י
 בכחוצות, הביאו בהגה להרא"ש דף ז' ע"ג ע"ש, וכיון
 דברכת אירוסין אינה עיקר המלוה ולכן קיל הוא, מה
 שאין כן ברכת בתולים דשעת קיום המלוה ממש הוא
 ולכן שפיר צבי כוס, ולא הוי יליצא בארעא, ועוד לאלקי
 מילין, ועיין ראב"ד סי' ל"ח צ"ט תמים דעים ודו"ק
 ולע"ק. ומה שכתב וכבר ראיתי לחכם אחד שטעה בזה,
 נראה דאוחו חכם כתב כן מעמיס הכ"ל. שזו ראיתי
 בערוך השלחן א"ע הכ"ל שהביא דברי רבינו בהכ"ג דמלריך
 כוס גם כן והגאון שפירש כדברי. אמנם לא נחית בכל מה
 שכתבתי ולענ"ד זה ברור. וכתשוצותי להגאון הקדוש ר'
 זאב סולובייטשיק אב"ד צריסק, ירושלים הארכתי בזה צ"ט ד.
 ועיין מדור התשובות.

וראיתי לפרישה הכ"ל שיא להקשות לרבינו ז"ל מדברי
 הירושלמי והש"ס צצלי, דנראה דסצירא לכו
 דאין מצרכין ברכה זו וסוים בדבריו וכיון דמשמע מגמרא
 דידן ומיירושלמי שהצאתי לעיל שאין מצרכין ברכה זו
 של צווליס ולכן סצירא ליה לרש"ל שלא לצרכה כלל, ואף
 שאירף שם עוד טעמים אחרים מכל מקום נראה דסצירא
 ליה להא טעם כעיקר ע"ש.

ודגה מה שר"ה לדייק מהירושלמי דהוי ליה למימר חוץ
 מקידושין צצעילה וברכת בתולים לפי מה שכתב
 הרא"ש שיש לצרכה אחר שמלא בתולים, לולי דבריו הקדושים
 קושית לא קחזינה הכא, דמאן יימר לן דהירושלמי הכי
 סצירא ליה, והרא"ש גופיה לא כתב רק צלישגא דמסתבר
 ולא דדינא הכי, ואפשר לדעת הירושלמי הכי נמי דמלי
 לצרכי מקודם. גם מה שיא לדייק מגמרא דידן, מדקאמר
 בפסחים צפ"ק כל המנות מצרך עליהן עובר לעשייתן חוץ
 מעצילת הגר, ואם כדבריו הוה ליה למימר נמי ברכת

בתולים, וקושיתו זו הוי יכול להקשות גם מירושלמי אש"ס
 דילן דאמרו חוץ מקידושי צצעילה, ולמה אמ' צש"ס דילן רק
 עצילת הגר והשמיטו קידושי צצעילה, וע"כ לוי דש"ס דילן
 פליג בהא אירוי' וס"ל דדוקא במקום דגצרא לא חזי, כגון,
 האזי דלחו צר הכי הוא, אולם במקום דגצרא ראו הוא,
 לא אמרי ומצרך עובר לעשייתן. והש"ס דילן חולק בזה
 אירושלמי, ואם כן קידושין צצעילה כיון דאפשר לצרך
 מקודם מצרך עובר לעשייתן, וכבר כתב כן הרמב"ן ז"ל
 הביאו ה"ה הכ"ל צצשונו הזכ"ב, ח"ל: ומדלא אמר בגמרא
 דילן חלל חוץ מן העצילה לא סמכין אגמרא דברי מערבא
 וכו' ע"ש, ואם כן הכי נמי, כיון דלגבי קידושין סצירא
 ליה להש"ס דילן דמצרך עובר לעשייתן, הכי נמי לענין
 ברכת בתולים, דחד טעמא הוא, וכמו שכתב הפרישה
 בעלמו ז"ל. והנה כל זה לרוחא דמילתא, ולעיקר הדין
 קושיתו מעיקרא ליתא, שהרי הרא"ש ז"ל וכל הפוסקים
 כתבו דהאי ברכתא תקנת הגאונים היא ואינה צש"ס
 כלל, ואם כן מאי מקשה מדאינה מפורשת צש"ס צצלי
 וירושלמי, ומדייק דדיוקים דחוקים דלא היו מצרכין אותה
 בזמן הש"ס, ודאי הכין הוא, דברי לאחר חתימת התלמוד
 נתקנה, ופלא על הגאון ז"ל שלא הרגיש בזה, ודברי רבינו
 ז"ל כראי מולקין מכל הקושיות הכ"ל. וכדי לישב דברי
 הפרישה קל"ה הוי נראה לענ"ד דהקשה כן לשיטתו ז"ל
 שכתב שם צצמוך לישב סתירת הרא"ש ז"ל, וז"ל: ואפשר
 דהוא תקנת הגאונים, שלא ברור ליה דאינה תקנת חז"ל,
 ואילו הוי ברור ליה לא היב כותב לצרכה כשיטתו צכ"מ
 דאין מצרכין ברכה שלא הזכרה צש"ס צצמנה, ומעתה
 מאחר שהביא ראוי שאינה כתובה צצמנה וממילא אין
 לצרכה כלל, כן נלענ"ד צישוב קל"ה דברי הפרישה ז"ל ומי
 שדעתו רחבה יותר יפרש צצנין אחר.

וראיתי לרוקח סי' שצ"ב שכתב, ח"ל צב"ג, ברכת חתנים
 צצערה וחתנים מן המנין. וכד מפיך סודרא מייחייב לצרכי
 פרי הגפן, צא"ה אמ"ה אשר לג אגוז עד הבוחר צצרו
 של אצרכס אצינו ע"כ, ומכא ודאי קשה אמאי לא הביאוהו
 וגם לריך עיין אצעל הרוקח ז"ל שלא מצכיר בדם, ול"ע.
 ועיין צצצודרהס שהביא מחלוקת צבה.

ובדרך אגב נלע"ד מה שכתב צפרישה וכן ראיתי צצאר
 פוסקים א"ע סימן ס"ג, וציו"ד סי' קצ"ג, למה
 קראו צצילה ראשונה צצילת מלוה וכבר כתבתי טעם

לזה, וכעת נלע"ד, משום דמלוכה לשמוע דברי חכמים, שאמרו כלה בלא ברכה אסורה לצעלה כנדה, וזה מהקנתן ז"ל, דמדאורייתא מיד שקידש מותר בה, והם תקנו שלא לצא עליה צבית אציה כל זמן שלא ברכו ברכת חתנים, וכיון ששמע להם והמתין מלצטול מכה מלותן, מקרי צעילה מלוכה משום דמלוכה לשמוע דברי חכמים כנ"ל.

י' וז"ל והיכה דאיכה עדים וכו', כבר הבאתי לעיל מחלוקת הראשונים ז"ל באשה ישראלית צמאי מהימן, דעת החוספות שם דף י"א דדוקא באשה כהן או אשה ישראלית וקבל בה אציה קידושין פחות מנה ג' שנים, דאז אסורה לו ומפסיד הסעודה, וכן נמי למאן דאמר כנסה בחזקה בתולה והיא צעולה אין לה כתובה אז מפסיד הסעודה ואינו נאמן. וכן כתב הש"ג בלשון הרי"א"ז כתובות הני"ל, דמחייב לגרשה ואסור לדור עמה אף שנתרנו שניהם וכתב לה כתובה מנה, אבל גרשה בגט ואחר כך נתרנו שניהם להחזירה לו מחזירה, וכותב לה כתובה צעולה, כמבואר בקונטרס הראיות. והדרכי משה כתב דהרמב"ם חולק על זה, והח"מ השוה דעת הרמב"ם לדעת הרי"א"ז ז"ל, ובסמוך דף י"א כתב שם הש"ג עוד לשון הרי"א"ז ז"ל: כנסה בחזקה בתולה וגמלאה צעולה אין לה כתובה כלום לפי שמקחו מקח טעות, ואין לה חוס', כמבואר בקונטרס הראיות ע"כ. ורבינו ז"ל לא ציאר לן לא בעיקר ולא בחוספות כתובה, אי נפקא מינה בין כהן לישראל ודו"ק בכל זה.

י"ג לי מקום עיון הש"ג הני"ל, שקדם וכתב חבל אם גרשה בגט ואח"כ נתרנו שניהם להחזירה לו מחזירה, נראה דסבירא ליה דאף דאסור לדור עמה מכל מקום גט נריכה כאשה איש, ולא אמרינן מדהוי קדושי טעות גם גט לא ליבעי, ובסמוך כתב, כנסה בחזקה בתולה וגמלאה צעולה אין לה כלום לפי שמקחו מקח טעות ואין לה חוספת, ומשמע דגם גט לא צעי דהוי מקח טעות לגמרי, וגמלאה לכאורה דבריו סותרים.

איברא דגם דבריו הראשונים נריכים עיון, ולאו רישא סיפא, שהרי בראשונה כתב ז"ל: ולמה הוא נאמן צענה זו וכו', ולא האמינוהו חכמים צענה זו אלא להפסידה כתובתה לצד אצל לא את החוספת כדברי הגאונים. ולי נראה שאף על החוספת נאמן, ומשביעין אותה שבעה היסח כדן כל הכופר ממון לחצרו, ראה לקיימה בחזקה בתולה אין שומעין לו, אצל אם גרשה בגט וכו'. והנה כיון דסבירא ליה שאף על החוספת נאמן, על כרחיך סבירא ליה דאין קידושי קידושין כלל וזנות צעלמא הוא, דאם לא כן על כל פנים חוספת יש לה, והכי אמרו בגמרא כתובות דף ק' ע"ב, הממאנת והשנייה והאילונית אין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות, ואם מתחלה נעלה לשם אילונית יש לה כתובה, מכלל

דרישא בלא הכיר בה, ואמרינן בגמרא אמר שמואל לא שנו אלא מנה ומאחיס אצל חוספת יש להם, תניא נמי הכי נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה כגון הממאנת וחזרותיה אין להם מנה ומאחיס אצל חוספת יש להם, נשים שאמרו חכמים יולאות שלא בכתובה כגון עוברת על דת וחזרותיה אין להם חוספת וכל שכן מנה ומאחיס וכו', והנראה דכיון שמהימן אף על החוספת ע"כ דאין כאן קידושין כלל ודו"ק.

ודע דרבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"ח כתב סתם שיטת הגאונים דאין לה עיקר כתובה אצל יש לה חוס' וכתב בלשון הורו כל הגאונים וכו' דליכא פלוגתא בזה, ולריך עיון לעני"ד, שהרי מלינו בזה פלוגתא וכנ"ל.

שוב העיר ד' עיני וראיתי בהשגות הראב"ד כתובות דף ק' בד"ה עוד כתב הרב ז"ל צענין אילונית ואלמנה לכהן גדול וחזרותיה שאם לא הכיר בהן אין להם כתובה מאחיס אצל חוספת יש להן, וז"ל: אמר אצרכם ומאחר דמקח טעות הוא אמאי יש להן חוספות בשלמא ממאנת כיון דידע דיכולה למאן ואוסיף לה אדעתא דהכי כי לה ומתנה הוא דצעי למיתן לה, שניה נמי כיון דידע דשניה היא מפקינן לה מיניה אדעתא למיתב לה מדיליה כתב לה, אלא אילונית ואלמנה שלא הכיר בהן כיון דמקח טעות אללו אמאי יש להן חוספות ובהדיא אמרינן בשמעתא אילונית אי דלינתהו איפכא מסתברא וכו'. ואפשר וכו', ואף על פי כן אין הדעת מקבלת כן ואין השכל מודה עליהן וכו' עיון שם.

וראיתי בספר המכריע לרבינו ישעיה הזקן ז"ל, שכתב אגמרא דף ק' הני"ל ז"ל: איכא למידק מרישא דיש לאילונית חוספת, ואף על פי שלא הכיר בה, שמע מינה קידושיה קידושין הן, דאי אינו קידושין זנות צעלמא הוא, ואמאי שקלא חוספות אלא ודאי קידושין הן וצעי גט, וחו מדקתני אין להם כתובה, כתובה הוא דאין לה הא גיטא צעי, דאי לא צעי גיטא פשיטא דאין לה כתובה, דלאו איתתיה היא. וה"ל דייקנין בגמרא פי המדיר דף ע"ג ע"א, דתנן החם כנסה סתם וגמלאו עליה נדרים תלא שלא בכתובה, כתובה הוא דלא צעי הא גיטא צעי וכו' ע"ש. והנראה להדיא דהא בזה תליא, אי אמרינן דלית לה חוספות גם כן על כרחיך סבירא ליה דאין כאן קידושין כלל ולא צעי גט גם כן ואי צעי גט על כרחיך דלית לה חוספת מדאמרינן קידושי קידושין לענין גט, והוא כמו שכתבתי לעיל דכיון דמהימן אף על החוספות על כרחיך דאין כאן קידושין כלל, ומעתה עלתה לי חמיה עזומה בדברי רי"א ז"ל, כיון שכתב דאין לה חוספות ודלא כשיטת הגאונים, ומעתה על כרחיך סבירא ליה דאין כאן קידושין כלל, ואם כן למה סיים ואם גירשה בגט, משמע דעל כל פנים צעי גט ולא ידענא גט מאי צעי הכא לפי שיטתו ז"ל.

דשקיל אוזינקיה מ"ט חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה וכי אייחד ליה בהדה לא מצי טעין דאיתרע חזקיה. איבעי' יא' להו הני בתולים מיזל אזלי ואתו או דילמא איתצורי הוא דלא איתצרי אלא לאחר ג' שנים תא שמע דא"ר חסדא פחות מכאן כנותן אצבע בעין מה עין מדמעת וחוזרת ומדמעת אף הכי נמי מדמעת וחוזרת ומדמעת אלא לאו שמע מינה בתולים מיזל אזלי איתצורי הוא דלא איתצרי אלא לאחר שלש שנים. פירוש לשון יאירה. כלומר איתצורי גרם איתצורי הוא דלא מתלדי גדליית, ופי' רש"י לשון יאירה, כלומר איך נעלמו על ידי ציאה, ואינו דם בתולים עד ג' שנים ויום אחד, ע"כ: **מיזל** אזלי ואתו. אחרוני, כדמע עין:

משנה הלכות

אודינא מן האשה מטעם רב, ואינו נ"ל, דעד כאן לא הימנוכו אלא להפסיד כתובתה שהוא מוחזק בה אבל להוציא ממנו ממנה אינו נאמן בטענתו. וכתב רבינו יצחק ז"ל: חזין לגאון דקאמר בני מילי לענין מנה מאתים אבל לתוס' לא מהימן, וטעמא דמסתבר הוא דלא תקינו רבן אלא מנה ומאתים אבל תוספות איכו כתב לה מנפשיה הלכך לא מהימן, ע"כ עיי"ש. ועיין לקמן בשם המרדכי דלדעת רבינו תם אין נאמן הצעל להפסיד כתובתה ודו"ק.

יא) **איבעי** לכו בני בתולי, נדה מ"ב, ושם נחבאר.

יב) **והיכי** דערה בכל מילי, וכתב כתובת ומסרה לחופה וכו', דף ג' ע"ב, הכי שהי' פתו אפויב ועצחו עבוח ויינו מזוג, ומת אצוי של חתן או אמה של כלל מכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה וכו', ורבינו הוסיף תיבת בכל מילי, מה שלא מפורש בגמרא, וגם הוסיף כתב כתובת ומסרה לחופה. ונראה דרק אז מותר כשיש כל התנאים הללו. אמנם בגמרא לא מפורש רק פת וצער ויין. ואפשר דהיתה גירסא זו בגמרא שלי.

ודאיתי צ"ח סי' שמ"ג צו"ד שכתב חז"ל: ודוקא שהכין כל לרכי חופתו, אבל אם לא הכין הכל, כגון שאפו פתו ועצחו עבוח ולא מזוג יינו או איפכא, דכשחא צעל כרחק לריך הוא להשדל להכין לו יין, ידחה החופה וישתדל לו להכין פעם אחרת גם הפת והצער. וכן לריך לפרש דהכינו כל החכשיעין להכלה מה שצריך לחופה, דאם לא הכינו כל החכשיעין ומתה אמה של הכלה תדחה החופה מטעמא דאמרן ע"כ. והש"ך חלק עליו, וכתב דאין דבריו מוכרחין, דהא על כל פנים אם לא יעשה החופה מיד מפסיד מה שהכין כבר ושזב אין מכין להם מה שכבר נפסד וכו'. והביא ראוי לדבריו, שצדמאים פ"ק דכתובות לא כתב אלא מי שהיה עצחו עבוח ויינו מזוג ומת אצוי וכו', ולא כתב פתו אפויב. וכן מה שכתב הצ"ח וכל"ל דהכינו כל החכשיעין, אינו מוכרח מטעמא דאמרן,

ונראה דצמחני' כתובות ע"ב ע"א אמרו, המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ונמלאו עליה נדרים תנא שלא בכחובה וכו'. ובגמ' איתמר קידשה על תנאי וכנסה סתם, רב אמר לריכב הימנו גע ושמואל אמר אינה לריכב הימנו גט, אמר אצוי לא תימא טעמא דרב כיון שכנסה סתם אחולי אחלה לתנאי, אלא טעמיה דרב לפי שאין אדם עושה צעילתו צעילת זנות וכו'. ודף ע"ג ע"א המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים וכנסה סתם ונמלאו עליה נדרים אינה מקודשת, קדשה סתם וכנסה תנא שלא בכחובה, כתובה הוא דלא צעי הא גיעא צעי וכו'. אמר רב לריכב גט מדצריהס. וכן אמר רב חסדא לריכב גט מדצריהס. רבא אמר תנא ספוקי מספקא ליה, גבי ממונא לקולא גבי איסורא לחומרא, ע"כ.

וכתבו החוספות שם צד"ה ע"מ בקושיתם דמאי שנא אילונית לדרותיהם מותרות, משמע אפילו מדרבנן לא צעי גט, וחלקו בין מוס דאילונית לשאר מומין, והא דמשמע צהשולח מ"ו ע"ב, דאילונית לריכב גט, התם מיירי בספק אילונית, ע"ש. ועיין תוספות דף ק' שהרגישו צזה, והוא צלמת מה שהאריך שם בספר המכריע הרבה, התוס' ז"ל צלחות לשונם תירלו ממש כסדרת הגאון ז"ל, ע"ש ודו"ק. והיולא לנו דהתוספות והמכריע סבירא לכו דיש לחלק בין מומין למומין, ואילונית לא צעי גט ושאר מומין צעי גט, וצזה לא תקשה עוד קושייתו לריא"ז ז"ל דאף דס"ל דחוספת אין לה דהוי מקח טעות, מכל מקום גיעא צעי, דדוקא צאילונית לא צעי גיעא. ושפיר כתב תרווייכו. או יאמר דעל כל פנים מספק צעי גט וכנ"ל כרבא, וגבי ממונא לקולא כרבא ורב חסדא, ולריכב גט מדצריהס. ועיין תשובת ר"א מזרחי סימן כ"ט בטענת לא מלאתיך בתולה והיא שותקת ואם מכחישתו, עיין שם מה שהעלה צדינים אלו.

ודאיתי בתוספות רי"ד כתובות דף יו"ד, חז"ל: וראיתי צה"ג דאי עביד צעל סעודה רבתי, דינא דשקיל

דטרח בכל מילי. היינו לרכי סעודה: **ומן** קמיה דליעול לחופה. קודם שנכנס לחופה מת אביו של חתן או אמה של כלה: **ואיכא** קמיה תרתין מילי דמצוה חדא בעילת מצוה וחדא מקבר שכביה ליקיים ברישא בעילת מצוה קמיה תרתין מילי דמצוה. יש לפניו שתי מצוות לקיים, צעילת מצוה ולקבור את מתו, לקיים צעילת מצוה: **מקבר** שכביה. לקבור מתו:

משנה הלכות

דאם אינס ראוין לערוח נוכג אצילות ואפילו כיכא דאיכא פסידא, ע"כ, ומכאן לריך עיון מה שנכגו שנושאים אפילו במקום שאין האב והאם עורחים לסעודה כגון זקניט והולים וזה נגד דעת רבינו ורבו ר' אברהם ולא ראיתי נזכרים בזה.

ויש לחקור בגרוש שנשא גרושה או אלמן שנשא אלמנה, אי נימא דינא כתי, ולכאורה דבר זה הלוי בחילוק הטעמים, לדעת החוספות דכתבו דטעם שהחירו הוא משום דליכא דטרח להו, אם כן צבני כיון דלא שייך האי טעמא ממילא לעולם צבי לכמתין עד לאחר השצעה או יותר כפי הזמן דצבי, אמנם לדעת הרמב"ן ז"ל דפי' צי טעמים אחרים, ביחאם רבינו ז"ל, א) לדעת הגאון דהקובר מתו צו"ט שני שהוא דרצק עולה לו למתן אצילות, אם כן ימי המשחה שהם גם כן דרצקן יעלה לו גם כן לימי האצילות, ותיקן דאם יעלו אם כן לא ינהגו ימי אצילות כלל, מה שאין כן התם ינהגו אצילות בשאר ימים על כל פנים. עוד חירן דדוקא יום טוב שני שהוא מספיקא עולה אצל ימי המשחה שהם ודאי דרצקן אין עולין לו כלל, וכן כתב הרא"ה ז"ל, ואם כן לחירון הראשון דאם כן לא ינהגו כלל ימי אצילות, אמנם כתי כתי ינהגו עוד ימי אצילות לאחר ג' ימים ידחה את האצילות אפילו צבני. אצל לטעם צבי משום דדוקא יום טוב שני שהוא מספיקא עולה, אם כן הכי נמי הו ודאי דרצקן, ודו"ק. שוב ראיתי ציעלה חן ס"ג שעמד על מדוכה זו צאלמן שנשא אלמנה דאינו נוכג רק ג' ימים מהמשחה, וכתב דלחירון הראשון עולה לו שהרי נהוג אחר כך עוד ד' ימי אצילות, ולחירון צבי אינו עולה לו. וזה כמו שכתבתי בצמח"י ודו"ק.

ולכאורה עלה צדעתי לפשוט ספקי בני"ל, דראיתי צספר אשכול דפוס ס"ש שהקשה אגמרא בני"ל שכתבו צועל צעילת מצוה ופורש, ומשמע דאי לאו אצילות לא הוי פורש דכתי דייק לישנא דמשום אצילות דוקא פורש, וקשה הא קו"ל דכל תינוקת שנשאת צועל צעילת מצוה ופורש מפני שדם צתולים מרגילים לדם נדה, שמפני שגרעדה מן הצעילה תחלה היא פורסת נדה, וכתוב ותחלחל המלכה מאד וגו' (הוא בתשובת רב האי גאון בהלכות פסוקות סי' פ"א וצט"ט סי' קס"ח צשינוי ק"ת), ואיכא מאן דחירן

דצחכשיטין נמי איכא הפסד כמ"ש רבינו והמחבר וכו' ע"ש. ועיין באה"ט שם. ומדברי רבינו לכאורה ראינו צרורכ לדברי רבינו ז"ל, שהרי כתב להדיא דטרח בכל מילי, ומשמע דוקא כל מילי ולא כשעדיין איזכ דבר חבר, דאל"כ הי' לו ז"ל לצרר מה הוא נכלל בכל מילי לרבינו, אע"כ דהכל משמע וכדעת רבינו. ודע דכתי' אצל כ' רבינו כתי' בגמרי דידן, וז"ל: ת"ר אסור לעשות סעודה אירוסין ל' יום וכו', אצל אם היה טעמו טעמו ויינו ופתו אפיו וכו'. כתי ממש כידון, וא"כ תיבות אלו שבוסוף רבינו כאן ידידיה ינהו וראוים לו, דאם לא כן נתח דצריך לשיעורין, דלעולם יכיה שם שום דבר שיפסיד, ועל ידי זה יצאו להקל באצילות יום ראשון שהוא לכמה פוסקים דאורייתא ודו"ק. גם מה שכתב רבינו דלריכין להיות כל הצחכשיטין נמי ראי' לדברי רבינו ז"ל דלריך דוקא כל הצחכשיטין, וגדולה מזו צבי, דאף הכתובה צבי רבינו דלכויו צבר כתובה, וגם מסורה לחופה. ומזה נמי ל"ע לפי מה שכתב בפרישה, ביצאו הע"ז, דצמקום שנכגו לכמות ראש הכלה צסודר אם כסוכו גם זה מקרי חופה, ול"ע אי כה"ג לרבינו מסורה לחופה מקרי, ודו"ק. והנה ר"ל החמיר הרבה צבאי דינא. ועיין אחרונים ז"ל שביקלו ק"ת. ואפשר דרבינו לשיעתיכה, כמו שאצו"ט צס"ד צסמוך דצבירא ליה דאצילות יום ראשון על כל פנים הוי דאורייתא, ולכן החמיר צדבר.

שבתי וראיתי דדבר זה צמחלוקת שנוי, דהרשב"ה כתב צמלחין דלאו דוקא נקט כל כתי אלא או או קתני, עיי"ש, והוא כדעת הש"ך. אמנם הרשב"ה כתב אהא דאמר צגמרא אצל לא נתן מים על גבי צשר מצדין, וז"ל: וא"ת נכי צשר מצדין הא איכא פסידא ציין המוג, וי"ל כיון צשר מצדין שפיר אף על גב דיין מזוג לא מצדין הא מצדין ק"ת צלא פסידא גדולה וכו', ותרתוי צעינן צשר רחוק ויין מזוג, עכ"ל. כתי דכריתעצ"ה ז"ל חולק ומדברי הרשב"ה לכאורה ראינו להצ"ח, וי"ל. ועיין רמב"ם פ"א מהלכות אצל.

ורבינו ירוחם נתיב כ"צ ח"צ כתב צסם מורו רב צצרכס צן אסמעאל ז"ל כתי הא דאמרי דדוקא שמת אציו של חתן או אמה של כלה דליכא דטרח וכו', דמסתברא

וכי, הניבא דמתניתין דתינוקת גזכ ס"ד, דצית כלל עד שתהי המכה או ארבע לילות וכו', ואיכא מאן דחריך הא דאמרין הכא פורש משום אצילות, הא לאו הכי שרי בצלמנה שהיא צעולה שאינה לריכה לפרוש אלא משום אצילות, ע"כ. ולכאורכ נראה להדיא דאפילו בצלמנה נמי אמרינן כן, דאם לא כן האיך משנה בצלמנה הא בצלמנה ליתא להאי דינא כלל. אמנם דא צורכא הוא, דע"כ הכא מיירי בצחור שגשא אלמנה שהרי אמרו ונוכג שצעת ימי המשחה, ואי בצלמן שגשא אלמנה אינו נוכג רק ג' וכנ"ל שוב ראינו שכן כתב המהרש"א כתובות הנ"ל להדיא דמיירי בצחור שגשא אלמנה וק"ל. ועיין כתובות דף ד' בתוספות ד"ה צועל.

לאחר זמן האיר ה' עיני ומלאתי לרבינו ירוחם חלק חוב נתיב כ"ב ח"ב ח"ל: וכתבו המפרשים כי הא דמתירין לו לצועל צעילת מלוא ולפרוש ולנהוג ז' ימי המשחה תחלה דוקא בצתולה, אבל אם נשא אלמנה ללא מחייבת לטרוח בצעודה שלשה ימים אינו צועל צעילת מלוא קודם קצורה, אלא נוכג ז' ימי אצילות ולזמן שהתירו לנישואין כונס אחר כך, ע"כ. והנראה מדבריו ז"ל דאפילו בצחור שגשא אלמנה נמי אינו צועל צעילת מלוא ואינו כונס קודם קצורה אלא נוכג ז' ימי אצילות קודם, וכל שכן גרוש שגשא גרושה, ופעם לדבר משום דאינה מחוייבת לטרוח בצעודה ג' ימים, ונראה דעתיה דהכל תלוי צעם אי צעי לטרוח ג' ימים, וזה היפך ממה שכתבתי דתלוי צעמים הנ"ל וז"ע אבעל יעלה חן דאשתמיטתיה מיינה דברי רבינו ירוחם וכתב היפך דבריו ז"ל ולע"ג.

ויום טוב שני כיון דאחי לידן נימא צה מילתא, כתב רבינו בהלכות אבל ח"ל: והכין אמרו משום גאון דהיכא דשכיב ל' שכיבא ציוס עוב ראשון או בשני או בחולו של מועד או ציוס עוב ראשון של שני ימים טובים האחרונים, לא נכג אצילות עד דנפקי יומי טובי כולבו, אבל יומא צתרא דמדרבנן הוא מסלק סלק ליה למנין שצעה, ואצילות לא נכוג כלל, אבל שכיב ליה שכיבא ציוס עוב שני שליוס האחרון כיון דעיקר מרארא יום ראשון הוא, דכתיב ואכלת חטאת היום, היום אסור למחר מותר, וכתיב ואחריתא כיוס מר, וכיון דיוס ראשון דאורייתא ויוס אחרון ספיקא דרבנן, אחי ספיקא ודאי דיחיד חאל על עשה ספיקא דרביס ע"כ. והנה סוף דברי רבינו ז"ל אין להם הצנח כלל צמה שכתב אחי ספיקא ודאי דיחיד וכו'. וראיתי בתוספות עירובין מ"ו דיש להם גירסא אחרת בדברי רבינו ז"ל וגריסתם היא כך: וכיון דיוס ראשון דאצילות דאורייתא ויוס עוב אחרון ספיקא דרבנן אחי עשה ודאי דאורייתא דיחיד וחיל על עשה ספק דרביס דרבנן וכו' עיי"ש. וגירסא אחרת היא לעני"ד, ולפי מה שהוא לפני אין לו פירוש כלל, ודו"ק.

ובתשב"ץ קטן סי' תכ"ז כתב ח"ל: צב"ג יש היכא דשכיב שיכבא ציוס עוב האחרון מותר לבתאבל דאחי אצילות דאורייתא ודחי יום עוב האחרון דרבנן כדאיתא בפ"ק דצילא דף ד' שלחו מתם וכו', וזה אינו, שהרי ז' ימי המשחה דרבנן ודחו ז' ימי אצילות דאורייתא אלא רב יהודאי גאון מאור עינים היה וכתבו בתלמידים משמו מה שלא היה ע"כ.

וכר הפוסקים כולם פה אחד תפסו ארצו ז"ל צהא הלכתא, כיון שאצילות יום ראשון דאורייתא לדעתו ז"ל, אם כן האיך אמרו מכניסין את המת לאחר ואת החתן ואת הכלה לחופה וצועל צעילת מלוא ופורש וכו', לדעתו ע"כ דהכי נמי ינוכג אצילות ציוס ראשון, דשצעת ימי המשחה ודאי דרבנן הם, והתוספות עירובין הנ"ל תירלו שם דשמא מועד דחתן עדיף טפי, ולא פירשו למה. ולכאורכ דצריכס סתומים דמ"ש. והרא"ש ז"ל כתובות דף ד' ע"א כתב: מכאן קשה למה שכתב צעל הלכות, והרי מאיר ז"ל כתב דיוס א' של שמחת חתן הוי דאורייתא דכתיב, שיר ג', ציוס חתונתו וציוס שמחת לבו, אלמא דשמחת לבו יש לו סמך מן התורה. ויש אומרים דלא עלה על דעת הגאון לומר דאצילות יום ראשון הוי דאורייתא, דלא אשכחן שום אצילות מן התורה אלא אנינות ליאסר צקדשים וצמעשר שני, אלא דעת הגאון לפי שאצילות יש לו רמז ואחריתא כיוס מר, ויוס עוב האחרון אינו אלא מנהג, כדאיתא במסכת יום טוב דף ד', הלכך דחיק יום טוב אחרון מן קדם אצילות, והכי נמי הוה עבדינן כן, אלא שהיה לריך להפסיק באצילותו שאחר יום ראשון, והיה נוכג ז' ימי המשחה ואחר כך ישלים אצילותו, הלכך לריך שינוכג ז' ימי המשחה תחלה ואחר כך ז' ימי אצילות, ע"כ.

ולכאורה יש לי ראי' לדעת ה"ש אומרים מלשון רבינו שכתב בנשון, דהכין אסמיכו רבנן דעיקר אצילות וכו', הרי שלא כתב רק בנשון אסמכתא, דאם לא כן היה לו לומר דעיקר אצילות דאורייתא יום ראשון הוא, וכן כתב ציוס עוב שני דהוי רק עשה ספק דרביס הרי דלא צא עלי' רק מכה דיוס עוב אחרון הוי ספק דרבנן, והוא כמו שכתב הרא"ש דהוי מנהג דצחמת ספק דרבנן צעלמא להקל, רק הכי אסור מכה מנהג, וכמו שאמרו בגמרא דעכשיו אפילו דרבנן אינו, רק דשלחו מתם הזכרו. ועיין צעב"מ צרכות דף ט' ד"ה רמי לי צא"ד גדר הוא שגדרו, וצבשגות ד"ה גדר הוא ודו"ק. אמנם קלת לריך עיין שהרי רבינו כתב להדיא בצמוך ח"ל: וכיון דיוס ראשון דאורייתא הוא הרי סצירא ליה צחמת דהוי דאורייתא. והנה התוס' פי' אלו מגלחין כתבו לחלק צין אנינות לאצילות, דאנינות הוי דאורייתא ואצילות דרבנן אפילו ציוס ראשון, ולכאורכ דצריכס סותרים מעירובין הנ"ל דנראה דפסקו כרבינו, ועיין תוספות נזיר דף ע"ו ע"כ ד"ה אלא באצילות דרבנן, ובמפרש שם, והרא"ש ז"ל כתב בצרכות דף ט' גם כן כדעת

קטן, וכך אמרו צ"ר וכו', וכל זה אסמכתא בעלמא, שהרי זה של לזן אינו חלף מנהגא בעלמא שהיו נוהגין בזמן הזה, חזל בגמרא צבלי מועד קטן מסיק לה מוישב שלמח וכו', וכיוצא בו מלינו בז' ימי אצילות שהירושלמי הביא כמה מקראות על זה וכולן אינן חלף דרך אסמכתא בעלמא, שהרי ז' ימי אצילות אינן חלף מדברי סופרים, כדחניא בפ"ק דכתובות ה"ו עזחו עזות וכו', ומכאן הוכיח הסמ"ג שהאצלות הוא מד"ם אף ציוס כראשון, וחלף כצ"ג שסובר שיוס ראשון הוי מן התורה, דאם כן האיך דחי את יוס ראשון. וכחצ הרמב"ם ז"ל אף על פי שנאמר בתורה ויעש לאציו חזל שצעת ימים נחנכ תורה ונחחדש כלכה. והדין עמו, שהרי עד כאן לא קמייפלגי רבותא אס האצלות הוא מן התורה או מדברי סופרים, חלף ציוס ראשון כלכד, חזל בשאר ימי אצלות לכולי עלמא אינה חלף מדרבנן, ע"כ.

ואני חמה על דבריו ז"ל צמח שכחז שעד כאן לא פליגי וכו' חזל בשאר ימי אצלות לא פליגי ולכולי עלמא הוי דרבנן, שהרי אית לן צזכ פלוגתא גדולה, דעת רב האי גאון, ושיעט שאר גאונים שהציוס חש"ג הצאתי דבריו לעיל, דסבירא לכו דכל שצעה הוי דאורייתא. ואף חלף קיי"ל כווחיכו מכל מקום לא הוי לו לומר דכולי עלמא הכי סבירא לכו, דודאי שיעת בגאונים שיעכ עזומכ היא וצ"ג. וממילא גם מה שכחז שס דכל חלו הפוסקים לא הוי רק דרך אסמכתא בעלמא ודאי לאו ד"כ הוא וכנ"ל, דודאי להפוסקים דסבירא לכו דהוי דרבנן, הפוסקים לא הוי רק אסמכתא בעלמא וכמ"ש צעב"מ חנ"ל ושאר פוסקים. ועיין צהשגות הראצ"ד שס שגס דעת רבינו אפרים כשיעית בגאון ז"ל והוא ז"ל דחכ דבריו ע"ש. ודברי המחרי ל"ע.

ובמה שבצאתי לעיל דעת הרא"ש ז"ל דזוקא ספק דרבנן דחי ולא ודאי דרבנן, ראייתו בצפר האשכול חלף סבירא ליה הכי, חנ"ל צבלי מועד קטן: וכחצ ר' יבדכ ז"ל על הא דאמרינן דאתי עשכ (ודחי) ודאי (ד)יחיד דאורייתא, דהוא יוס המיתכ ויוס הקצורה, ודחי עשכ דרביס ודאי דרבנן, ונקיע אצילות ציוס עוז אחרון של חג או יוס שני של עזרת וכו'. ונראה לכדיח דסבירא ליה דאפילו ודאי עשכ דרבנן דוחכ ולא כדעת היס אומרים שצרא"ש חנ"ל. ואף שראיתי מי שרצה לכגיכ בצפר האשכול כדעת היס אומרים חנ"ל, אמנס המעיין שס יראה חלף לזקו דברי הכגכ שס, מדכציו שס עוד מאחיו ואחותו צתולה מאמו ואחותו נשואה, צין מאציו צין מאמו, דהוי אצילות דרבנן וכחצ חלף אחי עשכ דיחיד דרבנן ודחי עשכ דרביס וכו' ע"ש, הרי דסבירא ליה דאפילו ודאי דרבנן נמי דחי ודו"ק. וכן מלאתי להראצ"ד צחמים דעים סי' ק"כ חנ"ל: וי"א אף וכו' חזל מנח לכו הא מילתא ליתא צגמרא כל עיקר, חלף מסבירא הוא דקאמרי רבותא הכי דכא קיימא לן דיוס ראשון דאורייתא היא, דכתיב ציוס מר, ויוס עוז שני

התוס' חלו מגלחין, לחלק צין חנינות יוס ראשון דהוי דאורייתא ואצילות לעולם הוי דרבנן וזה הוא דעת חכמי צרפת. ודעת הגאונים והרי"ף ז"ל כדעת רבינו. חנ"ל חש"ג צרכות חנ"ל: דעת רב האי גאון וגאונים סבוראי דכל שצעת ימי האצילות חס דאורייתא, וכתוספות וסמ"ג ואשר"י סברי דליכא אצילות כלל דאורייתא, ודעת הרי"ף כדעת רבינו, ע"ש. ועיין ש"ג כתובות חנ"ל.

ודע דראיתי עוד צע"ג כתובות חנ"ל שכתב צעס הרי"ף, והרי"ן גאות, דסבירא לכו דלעולם מכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה, וצועל צעילת מלוח ופורש וקוצר מתו, ואין חלוק צין היכא דאיכא פסידא, להיכא דליכא פסידא, חלף צדאיכא פסידא נוכג ז' ימי המשחה צרישא, ויכא דליכא פסידא נוכג ז' ימי אצילות צרישא, חזל צשניכס צועל צעילת מלוח קודס שיקצר המת, דאם לא כן הוי לו לומר קוצר את מתו ונוכג אצילותו ואתר כך מכניס את הכלה לחופה, וכחצ שכן מלח צעס רבינו ז"ל, ואני חפשי בצפרי רבינו ולא מלאתיו, ומדבריו כאן לכאוי משמע היפך זה, מכל מקום נאמן עלינו חש"ג ז"ל. ועיין ר"ן צד"כ ודוקא אציו של חתן וכו', חזל איפכא לא. וצהגות חצ"ח שס.

שבתי וראיתי לרבינו ירוחם נתיב כ"צ ח"צ חנ"ל: וצכל מקום שאמרו שנוכג ז' ימי אצילות תחלה צועל צעילת מלוח קודס שיקצר המת, כמו צאותן המקומות שאמרו ז' ימי המשחה תחלה וכן נראה לרי"ף. וצכ"ג ור"י אצן גיאות כחצו דצשאר קרוצים שמתו לחתן או לכלה שמכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה וצועל צעילת מלוח ופורש ונוכג ז' ימי אצילות ואתר כך ז' ימי המשחה. וברמב"ן כתב חלף אמרו צועל צעילת מלוח ופורש וכו' קודס קצורה המת חלף דנוכג ז' ימי המשחה תחלה דאם הוי לו לכוזג ז' ימי אצילות תחלה אסור הוא צחשמיש כמו שמתו מועל לפניו. וכן כחצו התוספות והרא"ש, ונראה לכדיח שכחז גם כן כדעת ש"ג.

וברי ליצ קלח שיעת רבינו הוי נראה לענ"ד, דיודע שיעת רבינו חס דכשמתה אחותו חכל צשר ואמר כי עדיין לא חלה עליו אצילות וכיון דיט לכו קוצרין מותר צצשר, והתוס' חולקין, ומעתה י"ל ח"ג דצשאר קרוצין כיון דעדיין לא חלה עליו אצילות קודס שיקצר המת ולכן סבירא ליה ז"ל דגס צשאר קרוציס שמתו דצועל צעילת מלוח ופורש. ולכן דייקו לומר שמכניסין את המת לחדר וכו' עדיין קודס קצורה ולא חלה עליו אצילות. וצכא מיושבת קושית הרמב"ן ז"ל חלף אמרו וכו', דאם הוי לו לכוזג ז' ימי אצילות תחלה אסור הוא צחשמיש כמו שמתו מועל לפניו, דיט לומר דכחאי גווגא שעדיין לא חלה עליו אצילות מותר, ודו"ק.

ודאייתי להגאון רבינו אליהו מזרחי ז"ל צפרשת וינח שכחז צד"כ וחס חנ"ל: ז' ימי המשחה צירושלמי מועד

מצוה והדר ליקבר שכביה. דתניא הרי שהיתה פתו אפויה וטבחו טבוח וכולי דנסיב איתתא . כי יקח בהלכות אבל. ובר יג) ישראל דנסיב איתתא מיחייב בלבושה ובכסוייה ובכל אשה:

משנה הלכות

צפרק אף על פי נ"ח ע"צ קסצר כי תקנו רבנן מזוני עיקר, משמע שאף הכסות אינו אלא מדבריהם, ואפשר דדרשינן שארם זו קירוב צפר, כדדרש לה ר' יוסף בגמרא, ועונתה כמשמעה, וכסותה דרשינן מינה שלא ישמש מעטו על גבי קרקע אלא צמטה מונעת, וכולה קרה לעונתה הוא דאחי. וכן נראה דעת הרמב"ן על התורה ע"כ. ולפי דברי הר"ן הללו, לא קשה קושית ה"ה הג"ל, וגם דיוק הב"י על מקומו יבוא צלום מקושית הרמב"ן ז"ל.

ודעת רבינו נראה דסבירא ליה דמזונות הוי דרבנן, שהרי הביא דעת ר"ה אמר רב, יכולה אשה שתאמר לצעלה איני מזונת ואינו עושה, מאי עמאל עיקר מזונות משום תקנתא דאשה הוא דתקון רבנן, ולאו משום דמשעה ידיה לצעלה הוא דתקון רבנן וכו'. ומדכתב ה"ה שמוע מינה דסבירא ליה דמדרבנן הם. וכן דעת החוספות וספר התרומה כתב בן צפשיעות צ"ח הר"ף ז"ל צ"ח א"ל, דין א"ל, ודקדקו גם בן מלשון תקנו דמשמע דהוי תקנת חכמים. ועיין דרישה סימן ס"ט דא"ח ז"ג צ"ח ודו"ק. וראיתי צ"ח כתובות הג"ל צ"ח הירושלמי דדעת רבנן דמזונות הוי דאורייתא, דמייתי לה בקל וחומר, וכן כתבו בתוס' ז"ל, והתוס' הקשו מהא דתניא תקנו מזונות תחת מעשה ידיה, וכתב הר"ה ז"ל דאפשר דאית ליה כר"ב ז"ל ק"ו, אם כן אפשר דסבר כי האי תנא דתני רב יוסף, שארם כמשמעו קירוב צפר שלא ינהג בה מנהג פרושים וכו', ומוקים אחר לקירוב צפר, ומוקים כסותה לצדדי מעה, שלא ישמשו אלא צמטה מונעת (עיין לע"ה צ"ח הר"ן). ופסקו כל המפרשים האחרונים ז"ל דמזונות דרבנן ורצא האי תנא קאמר ולי' לא סבירא ליה, ע"כ.

וראייתי צ"ח של שלמה כתובות פ"ד סי' ע"ו צ"ח ז"ל : וכתבו עוד המנ"י שג"ל מזונות דרבנן, ואי מדאורייתא לא תקנו שום דבר כנגדו כדפרישית, וכן הלכתא דמשמע מרבא, ועוד רבנן פליגי צ"ח דרייתא ודרוש שארם כסותה ועונתה הכל על הכסות, ולפוס שארם תן כסותה שלא יתן של וכו', ומה שפירש רש"י שאף הוא סבר דאורייתא, שהרי מסיים בתוספות מזונות מנין אמרת קל וחומר מה דברים שאין צ"ח קיום נפש כך שיש צ"ח קיום נפש על אחת כמה וכמה, דרך ארץ מנין אמרת קל וחומר ומה דברים שלא נשאת לכתחילה אין ראוי למנוע ממנה דברים שנשאת עליהם מתחלה לא כל שכן, אדרבה אמיינא מדלח מהני בתלמודא דידן שמע מינה דלא מיתניא בי רבי חייל ורבי אשיטא, ואינו

דרבנן או מספקא דאורייתא ואתי ודאי דאורייתא ודאי ספיקא דאורייתא, ומשום הכי אי איתרע מילתא לאינש צ"ח טוב שני שהוא יום טוב האחרון וכו', מחייב למיחז באצילות, וכל שכן שחייב בקריעה מפני שהיא חמורה מאצלות שהרי אצלות אינה דוחה את המועד וקריעה דוחה את המועד וכו'. וכן כתב עוד צ"ח קכ"ט והביא שם דברי ר' יהודה הג"ל, שהצ"ח צ"ח ספר האשכול והביא כל דבריו עיי"ש, ומכאן נמי ראוי לדין להגיה כהגה הג"ל, דדברי רב ר' יהודה ז"ל וק"ל.

יג) ופ"ש ובר ישראל דנסיב איתתא מחייב בלבושה ובכסוייה ובכל מלה, וחייב בקצורתה ואי משתצ"ח, אי ישראל הוא פרק לה ויתצ"ח תותיה, ואי כהן הוא, ואף על גב דאסירא ליה שצ"ח, דאשת כהן אסורה לפילו בצונס, פרק לה ומתדר לה לדוכתה וכו', גמרא כתובות דף מ"ו ע"ב ודף מ"ז ע"א ומ"ח, ונ"א, ונ"ב.

וכתב הרמב"ם ז"ל צפרק י"ב מהל' אישות הביאו הטור והמהצר א"ע סי' ס"ט וז"ל : כשנשאת אדם אשה צ"ח בתולה צ"ח צעולה צ"ח קטנה צ"ח גדולה, אחת צ"ח ישראל או גיורת או משוחררת, יתחייב לה צ"ח דברים ויחה צ"ח דברים. העשרה שנתחייב צ"ח ג' מן התורה, דכתב שארם כסותה ועונתה לא יגרע, שארם מזונותיה, כסותה כמשמעו, ועונתה לצ"ח עליה כדרך כל הארץ. והשצעה מדברי סופרים וכו'. וכן כתב הסמ"ג והרשב"א, ובגמרא פליגי צ"ח תנאי צ"ח מ"ו, ת"ק ור"א סבירא להו מזונות מדאורייתא מחייב, ור"ב צ"ח ליה דפירוש שארם כסותה ועונתה, הכל אכסות קא"י, והכי קאמר, כסותה לפוס שארם תן לה כסותה, שלא יתן לא של ולזה לזקנה ולא של זקנה לילדה.

והרשב"ן ז"ל כתב שזונות וכסות הוי דרבנן, והקשה עליו ה"ה ז"ל דהא כוליה תנאי דרייתא שוין שסותה הוא כמשמעה. והב"י צ"ח סי' ט"ז כתב אדברי המגיד ז"ל : וכן נראה לי לפי שלא מלאתי שהזכיר צ"ח תקנת חכמים, ע"כ. אולם הר"ן כתב שם גם כן דעת הרמב"ן ז"ל : וכיון דכוליה תנאי דגמרא סבירא להו דכסותה כמשמעה היה נראה לומר דכסות מדאורייתא אלא כיון שנינו צ"ח שנינו חייב מזונותיה, ולא הזכיר כסות כלל, נראה שהכסות בכלל מזונות, ועלה דמתניתין תנן צ"ח תקנו מזונות תחת מעשי ידיה, דמשמע שהכסות גם כן אינו אלא מן התקנה, וכיון דסוגיין דעלמא דמזונות דרבנן כדאיתא

וראיתי בחכמת שלמה אכן העזר סימן ס"ט דברי תימה הפלא ופלא שאלה לחמוהו אשיעת הפוסקים דסבירא להו מזונות אשה דרצון מגמרא קידושין כ"ב, דקאמר שם וילאה אשתו עמו, אמר רבי שמעון אם הוא נמכר אשתו מי נמכרה, מכאן שרצו חייב במזונות אשתו, ואם כן מוכה להדיא שהבעל חייב במזונות אשתו דאורייתא, ולכן עכשיו שמכר את עלמו ואי אפשר צידו לפרנס שגריך לעבוד את רצו ע"כ לריך הרב לפרנסה ואם גאמר שהוא עלמו פטור ממזונותיה, אם כן אם הוא עלמו פטור מדוע יתחייב הרב לפרנסה, ולא יגרע כוחו מהעבד עלמו וכו', והניח הדבר בתימה, וסוים זה ברור וכוון, ע"כ.

ותמיהתו לריך עיון גדול ולא זכיתי להבינו, חדא דאפילו לשיטתו ז"ל מה יענה למה שאמרו שם בגמרא שהאדם חייב במזונות אשתו וצניו, ותרוויכו שוין צניו כאשתו, וצניו ודאי לית מאן דסבירא ליה דהאב מחייב לזונס דאורייתא, ואפילו צניו הקטנים רק מתקנת חכמים הוא כמו שאמרו בגמרא כתובות, ואם כן הדרה קושיא לדוכתא, תינה אשתו, אמנם צניו לא יהא כה האדון גרע מכת העבד עלמו, שהוא פטור, ואם כן אמאי חייב האדון במזונות צניו, ובמכילתא משפטים וילאה אשתו עמו מגיד שהוא חייב במזונותיה ובמזונות צניו, וכן הוא בספרי צבר, עיון שם, וגם ממה שכתבנו שם בגמרא ולריכי (פירוש תרי קראי דילפינן מנייביהו צניו ואשתו, ויקרא כ"ב ילפינן צניו ובמשפטים ילפינן אשתו), דאי אשמעינן צניו משום דלאו צני מועבד ומיכל נינהו, אבל אשתו דצת מיכל ומועבד היא אימא הועבד ותיכול, ואי אשמעינן אשתו דלאו דירכה להדורי אבל צניו דדירכייהו להדורי אימא לא, לריכא, ע"כ, ואם נימא דשיעת הגמרא התם גס כן אליבא דמאן דאמר דמזונות אשתו דאורייתא, ודאי לריכי קרא אחרינא לצניו, דמזונות צניו הוי דרצון לגבי צניו ואשתו דאורייתא, ואם כן תרי מילי נינהו אלא על כרחך דשיעת הגמרא התם גס כן אליבא דמאן דאמר דמזונות אשתו נמי הוי דרצון, ולכן שפיר מתמה למה צני תרי קראי כיון דכי הדדי נינהו, ודו"ק.

והנה כ"ז לשיעת הגאון ז"ל אולם צאמת לאחר נשיקת עפר רגליו אישתמיטתיה מנייה דהגאון אגב חורפיה דצרי הריעצ"א ז"ל צחידושיו התם, ודברי הרמב"ן על התורה, שהרי הריעצ"א כתב שם ז"ל: מן התורה לא מייחייבה תורה לאדון מה שאין העבד מחויב ומשועבד, וא"ל דכיון דסתמא דמילתא כל אדם זן ומפרנס אשתו וצניו רתה תורה שלא יפסידו מפני מכירתו ושיכא הרב זן ומפרנס אותן, דקים לרחמנא שאם לא נמכר היה מפרנסם אותם הלכך חייב במזונותיהם וכסותיהם ע"כ.

וזה לשון הרמב"ן על התורה פרשת משפטים: והנראה צעני שהוא נכנס במקום הבעל, כי חמלה התורה

עיקר חלה אסמכתא בעלמא, כי אינו קל וחומר ממש, אלא סברה ואסמכתא בעלמא קאמרי. אבל מכל מקום צעונה מודה שאין מקרא דעונתה יולא מידי פשוטו וכו'. ועיון ח"מ וב"ש אה"ע הג"ל, וראיתי צפרישה ס"י הג"ל שכתב דרוב הפוסקים סבירא להו דמזונות דאורייתא. ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים דאיפכא שמענא ל"י לענ"ד, וכמו שהבאתי בשם הש"מ והיש"ש, וז"ע.

ובעיקר דברי היש"ש ז"ל שכתב דהאי ק"ו לאו דוקא הוא רא"י גדולה לדבריו ז"ל מדברי הרא"ה שהבאתי לעיל, ותמימה שהביא כן מעלמו ולא הביא בשם הרא"ה ז"ל, ומכל מקום. לריך עיון קצת צמה שכתב אדרבה, מדלא תנא בתלמודא דידן שמע מינה דלא מתני' צי ר' הייא ור"א, מכיון דהדבר מפורש בירושלמי ודאי דיש לסמוך עליו דכלל גדול צידונו ככל מקום דדבר שאינו מפורש בש"ס צבלי להיפך, כירושלמי פסקין וסמכין עליהו, ואפשר לומר דדעתו ז"ל דכיון דריכעא דגמרא דידן דהוי דרצון, ואי נסמוך אירושלמי הוי כמו הופך מש"ס דילן דסבירא ליה דהוי דרצון, ולכן הלכה בש"ס דידן, ועדיין לריך עיון.

וראיתי בתוספות יוס עוב פ"ד מ"ד צד"ה ותייב, שהקשה ז"ל: ואני תמה דלא תנן שחייב בצכוחה אבל דלא תנן חיוב הטובה לא קשה, די"ל דלא תני אלא מה שהוא חייב לה צדצכים דלא כגו בלאו הכי, ע"ש, וז"ע שלא הרגיש דבוא קושיא הר"ן ז"ל, והוא ז"ל תירץ שם צ' תירוטים אי דמתני' סברה כברייתא, דאמרה לעיל תקנו מזונות, ושהם מדבריהם, ולהכי אולטרין למיתני ע"ש, ופ"י זה סויע גדול להרמב"ן ז"ל צפ"י החומש שסובר דמזוני הוי דרצון דהא סתם משנה הכי סבירא לה. ועוד צרפ"ג דמעשרות, מוקמינן למתני' דהתם כמאן דאמר שאין מזונות לאשה מדאורייתא.

וראיתי בירושלמי ריש פ"ג דמעשרות, המעביר תאנים בחלרו לקלות, צניו וצני ביתו אובלין ופטורין וכו', ובגמרא שם ניחא צניו וצני ביתו ואין לה עליו מזונות, כמאן דאמר אין מזונות לאשה דבר תורה, ופ"י הפני משה כמאן דאמר וכו', על בעלה דבר תורה אלא מדבריהם והקילו לאכול עמו ארעי צדבר שלא נגמר מלאכתו, ועיון מראה הפנים שם, וכן אימא עוד בירושלמי כתובות פ"ז ה"א, המדיר את אשתו מליכותה לו עד שלשים יום וכו', כמאן דאמר אין מזונות האשה מדברי התורה, ופירש הפני משה כלומר אלא דעממא לאו משום הכי אלא דאיתא כמאן דאמר מזונות האשה מדבריהם הן, הל הגדר אפילו אינו רואה לזונה, ורצון הוא דתקנו שיעמיד לה פרנס שלשים יום, שמא ינאל פתח לגדרו, ותו לא כדלקמן. ועיון מראה הפנים שם. וכבר הקשו המפרשים תויבוחא מדברי בירושלמי כללו לשיעת הרמב"ם ז"ל ודעמייה ודו"ק.

מילי יד) וחייב בקבורתה ואי טו) משתביא אי ישראל הוא פריק לה ויתבה ואי משתביא. אי נשנית האשה שלקח:

משנה הלכות

על האשה והבנים שחייבם תלויין להם מנגד מפנים לידו הצעל, ועתה שנמכר יאצדו צלחתם, ולכן לוב את האדון אשר הוא לוקח מעשה ידיו, לכוות להם במקומו וכו', וכל זאת חמלה מאת השם עליהם ועל העבד שהא ימותו בלעז, זכויות עמלו צבית נכרו וזניו ואשתו יהיו נאזדים. ואף על פי שלא היה הוא מחויב במזונותיהן מדין החורב כמו שנתבאר בתלמוד זכחצות, אבל כיון שדרך כל הארץ לפרנס אדם אשתו וזניו הקטנים לוב האל-ברחמיו לכוות הקונה כאז רחמן להם וכו'. ושז מלאחי זמכילתא אחריתא דרבי שמעון אס צעל אשה הוא, מה הוא חייב במזונותיו אף אשתו וזניו חייב במזונותיהן, עדיין אני אומר אשתו וזניו שיהי לו עד שלא לקחו רבו חייב במזונותיהן וכו', אבל אשה וזניו שיהי לו משלקחו רבו לא יהא חייב במזונותיהן תלמוד לומר אס צעל אשה הוא וגו', שתי נשים כאן וכו', יכול אפילו היה לו ארוסה ושומרת יבם שהוא אינו חייב במזונותיהן אשתו וזניו יוכיחו וכו'. כרי לכדיא דהרמזין והריעצ"א ז"ל ידעו מהאי קושית ותירובה. ומפורש יולא מדברי המכילתא כדצריכס ז"ל ועיין במזרחי שם. ודברי החכמה שלמה לע"ג. ועיין בתשובות צסוף בספר להב"ק אדמו"ר מליובאוויטש.

וראייתי בג"א על החורה שיבז קושית הריעצ"א והרמזין ז"ל דאף על גז דאס ירלה הצעל אין חייב במזונות, כיון שעוב הוא לו כאשר יש לזניו ולאשתו מזונות, וכחצי צעזד עברי כי עוב לו עמד, לכך חייב האדון במזונותיה, עיין שם, וגם כן לריך עיין כנ"ל. שלא הרגיש ז"ל מה שכתבתי צסס המכילתא וק"ל.

והשאלות פרשה משפטים כתז כדעת הרמזין ז"ל, חה לשונו: מאן דנסיז איתתא מחייב בשארוב כסותה ועונתה, שנאמר ואס אחרת יקח לו וגו', מסייעא ליה לרב הונא דאמר כל האומר אי אפשי אלא הוא צנגדו והיא צנגדה יוליא ויתן כתובה, אלא קסבר ראצ"י כולי-האי צכסות משחטי, עונה לא לריכא קרא, מזונות תקנתא דרבנן, דתניא תקנו רבנן מזונותיה וכו', הרי שכתז דמזונות הרי דרבנן. וזמה שכתז דעונה לא לריכא קרא מיושב קושית החוספות יוס עוב הצאתי לפיל עיין שם. וצכסות נראה דסצירא ליה דהוי דאורייתא ודלא כדעת הרמזין ז"ל וק"ל.

ודעת רבינו נראה גם כן דסצירא ליה דהוי דרבנן. אמנם לא צריח כ"כ דאיכא למידק אדרבה מדכתז וצר ישראל דנסז איתתא מחייב צלבושה וצכסוי וצכל

מילכ ומחייב צקצורכ וכו', ומדלא ערז ותני לכולהו יחד היה אפשר למידק משום דראשונים הוי דאורייתא ואחרונים דרבנן, ודו"ק, וי"ל. ועיין לקמן מה שבצאתי מזה צעזרת השי"ת צס"ק ע"ו וי"ז ועוד עיין ח"מ סי' ל"ז סעי' כ"ד וצש"ך שם ס"ק י"ז וצסמ"ע ס"ק נ"ז ודו"ק. ורתיתי צשאלת שלום פרשה משפטים שבאריך הרבה צדינים אלו והשיג על הש"ך והניח דצרו צלריך עיין, וכתז, ודע דמה שכתז המזרחי צסס הסמ"ג דלראצ"י מזונות הוי דרבנן וכו', צסמ"ג שלפנינו דפוס וויניליא ל"ת פ"א איתא שארוב כסותה ועונתה לא יגרע, ועיקר גירסת הסמ"ג דסצירא ליה לראצ"י דאורייתא קאמר, וכן נקעו רוב האחרונים צפירוש הסמ"ג.

יד) וחייב צקצורתה וכו', משנה צפרק נערה דף מ"ו, וברא"ש וברש"א כתבו דצכלל זה האצן שנותנין על הקצר (והוא מה שקוראין צלשונו מלצה). ועיין עור אצן העזר סימן פ"ע וצית יוסף שם ודרכי משכ דהוא הדין לכל מה שנוכחין צו צני משפחתו הוא לצורך קצורכ. וצגמרא מ"ח אפילוגי צדבר שאורחיה דידיה להספידה צכך ולאז אורחיה דידה, תנא קמא סבר כי אמריין עולה עמו ואינה יורדת עמו הני מילי מחיים אבל לא לאחר מיתתה ורבי יחודה סבר אפילו לאחר מיתתה. וצחר הני אמר רב הונא וכו'. וכן היה גירסת רש"י וחוספות צסס רבינו חס. ועיין צ"ח אצן העזר הני"ל וצירושלמי גרס: לא רלה הצעל לקצורה האז קצורה ומוליא ממנו צדין, אמר רב חגי לא אמרו אלא האז אבל אחר אינו גוצה, רבי יוסי אומר צין אצ צין אחר גוצה ותליא אלון פלוגתין וכו'. והר"ן כתוצות מ"ז כ"ו. דכיון דלדצרי הכל אצ צקצורה גוצה נקטיין הכי אבל לגצי אצ מזונות או לגצי אחר צקצורה כיון דפלוגתא היא מספיקא לא מפיקין ממונא. והרמז"ס פסק כר"י צפרק ד' מהלכות אישות, ועיין ש"ג שם. וצכגרות מרדכי דפוס החדש הביא צסס מוכר"ס צלחד שלא היו יודעים לו ממון וקצרו אשתו ממעות לדקא ואחר כך נודע לו מעות ופסק דלריך לשלם אפילו למאן דאמר אין מוליאין אלא לאז צנדון זה מודה, עכ"ל. והדרכי משה הביאו. והעטור הביא דצרי הירושלמי כצורתו. ועיין אצן העזר סימן ק' אי האשה חייבת צקצורת צעלה.

והנה דעת כמה פוסקים דאיכא דלא הכניסה לו כלום אינו חייב צקצורתה דהא דתקנו קצורתה תחת כתובתה דוקא כשכניסה לו מצית אציה והוא יורשה צמיתתה וזו כיון דלא הכניסה לו כלום אינו חייב

פריק לה. חייב לפרוק אותה תותיה ואי כהן הוא ואף על גב דאסירא ליה שבויה דאשת כהן אסורה ומותרת לשנת תחתיו:

משנה הלכות

כיון דאין לה עיקר מדאורייתא אלא מלד החקיקה לעובתה יכול לומר אינו יורש ואינו קוצר, מה שאין כן בשואכה דעיקרו מדאורייתא וכו', ודבריו ז"ל לענין ד"ע, צמח שכתב דעיקר קצורת אשתו מדאורייתא, באיך יפרנס דעת הרמב"ם, שכתב בפ"ב מהלכות אצל הלכה א': אלו שאדם חייב להתאצל עליהם דבר תורה, ומדבריהם שיתאצל האיש על אשתו הנשואה וכן האשכ על צעלה. וכתב הרד"ב שם: רבינו אינו גורם צברייתא אשתו אלא צהדי הכך דהוסיפו עליהן, ולפיכך כתב שאשתו מדבריהם. והא דכתבו כי אם לשאר הקרוב אליו וכו', דרשה דרבנן היא. עוד שם בהלכה ז': אשתו של כהן מתעמא לה צעל כרחו, ואינו מתעמא לה אלא מדברי סופרים, עשאוה כמת מלוא כיון שאין לה יורש וכו'. וכתב הרד"ב: כבר כתבתי, רבינו אינו גורם אשתו וקראי דמייתי אסמכתא בעלמא הוא, ואם תאמר היכי אחי רבנן ומעקרא קרא דלא יעמא צקום עשה וכופין אותו להתעמא לאשתו, לתרץ קושיא זו כתב רבינו עשאוה כמת מלוא שאין לו קוצרין, וכבן וזר מעמאין למת מלוא וכו', ע"ש. הרי לן צהדיא דקצורת אשתו הוי דרבנן. הן אמר דהכסף משנה שם כתב לתרץ דמה שכתב הרמב"ם דאינו אלא מדברי סופרים כוונתו כשיעמו צ"מ דמידי דאחי מדרשא דברי סופרים קרי ליה, אמנם לענין דברי הרד"ב מוכרחין, דדברי סופרים ממש קאמר וכמ"ש שם, ממה שהלריך העטם דעשאוה כמת מלוא, ואי ככסף משנה למה לריך לה, ודו"ק. ואם כן דברי רבינו הפללה לענין ד"ע. ולענין קושייתו, לולי ראה צעמא כתובה דברי השיטה מקובצת לא היה קשה ולא מידי, שהרי כתב לחלק בין נשואה לארוסה, ודו"ק.

עוד אציה לי ראה נגד דעת הפללה ז"ל, ממה שכתב עוד שם השיטה מקובצת הג"ל ח"ל: כיון דשקיל צעל נדוניה ירשה הוא, היכי אמרו קצורתה תחת כתובתה, והלא אף נכסי מלוג הוא יורש, ועוד למאן דאמר ירשה הצעל דבר תורה הוא באיך תקנו להחזירה במקנת, וא"ל דכתי קאמר כיון דכתובתה לצעל או מדאורייתא או מדרבנן צמח חקבר, והלא קרובים כיון דאיהו קריית לה, קריית, ולא ענו לה, לפיכך תקנו לה קצורה מפני שלא נשאת על מנת להשליכה לכלבים וכו'. ומעתה אי כדעת הפללה דמדאורייתא מחוייב לקוצרה אכתי מאי להשליכה לכלבים איכא, הא צעלה מחוייב לקוצרה, אלא ודאי דגם מדאורייתא פטור, ודו"ק.

שן וצ"ש ואי משתבי אי ישראל הוא פריק לה וכו', משנה פרק נערה דף מ"ו ע"ב, כ"א ע"א, ועור אבי"ע סי' ע"ח, ואינו יכול לומר הרי זה גיטך וכתובתך ותפדה את עצמך, ואפילו אם יאמר איני פודך

צקצורתה, אמנם מוכרי"ל בשו"ת כתב דצעל חייב צקצורת אשתו אפילו כנס אותה ערומה, וכן היא דעת רוב הפוסקים. והא דאמר צקצורתה תחת כתובתה, עיקר התקנה היה צעל הכתובה, ומאחר שתקנו חז"ל לכוני עלמא תקנו אף למי שאין לה כלום משום לא פלוג, וכן היא דעת רבינו וק"ל, ועיין ח"מ וצ"ש א"ע סי' פ"ט ס"ק א' וס"ק ב'.

ואלמנה אינה נקצרת מנכסי צעלה אלא יורשי כתובתה חייבין צקצורתה. ואם מתה קודם שנצטעה שבעת אלמנה, דעת הרמב"ם ז"ל פרק י"ח מהלכות אישות שירשי צעלה חייבין צקצורתה, והראב"ד והר"ן חולקין עליו והעור כתב: יראה שחשב יורשי הצעל ירשה כיון שאין יורשיה נועלין כל זמן שלא נצטעה, ולא נהירא כיון שראויין לירש אותה, ע"כ. והמחבר צאצן העור הביא צ' הדעות. ועיין ח"מ ובית שמואל.

ותב עיני צשיטה מקובצת כתובות נ"ג ד"ה או כז לה שכתב חז"ל: פירוש דקסלקא דעתיה דתקנו קצורתה תחת כתובתה, היינו תחת עיקר כתובתה, ודחי לה שהרי לא נתנה כתובה לגבות מהיים, וכשמתה צחיו לא זכו מינה כלום, ותקנו קצורתה תחת נדוניה הוא, ומיהו לא פלוג רבנן כיון דרוב נשים יש להן נדוניה, והיינו דלא אמר תחת ירושתה, דזמנין דלא ירית ומחייב צקצורתה, הריעצ"א ז"ל. וכתב עוד שם צד"ה אין חז"ל: ולהכי לא תקנו קצורה תחת נדוניה ממש, אלא תחת מנה ומאחיס, משום דאי הכי צעלה הכניסה לו נדוניה לא היה מוטל עליו לקוצרה, אצל השתא דתקינו תחת מנה ומאחיס לא פלוג רבנן צנשואה כלל בין הכניסה ללא הכניסה וכו', עיין שם.

ובדברי השיטה מקובצת אלו נלע"ד ליישב מה שראיתי בהפללה כתובות נ"ג ע"א צד"ה שם חז"ל: לכאורה משמע מדאמר או כז לה כתובה, דכצורה צידו לומר אין רונה לירשה ואינו קוצרה, ולכאורה העטם צזה, מדאמרין לעיל קצורתה תחת כתובתה, משמע כתובתה עיקר, וכדדייק לקמן נ"ח ע"ב גבי מזונות תחת מעשה ידיה, ואם כן גם לפי המסקנא נמי צנשואה יכול לומר אינו יורש הנדוניה ואינו קוצר. והוא נגד דעת הפוסקים צאה"ע סימן פ"ט כמש"כ צבית שמואל שם צשם השו"ת מוכרי"ל, ואפשר לחלק לפי מש"כ לעיל דף מ"ז ע"ב, דעיקר קצורתה הוא מדאורייתא דכתיב לה יעמא מלוא, אלא דעיקר התקנה תחת כתובתה הוא שיקצרה לפי צבודה וכבודו, אם כן יש לומר דכא צארוסה דמפורש צברייתא דאינו מתעמא לה, אף דלא ידע לדייק מהצרייתא הא מתה היא אין לה כתובה, מכל מקום

ולא אטול פירותיך, אין שומעין לו, אפי"פ שחקנו פורקנה תחת פירות שאוכל משלכו, אפילו הכי אין שומעין לו. וזכה ודאי הדין שאפילו לא חבל פירות כלום, גם כן מחוייב לפדותה. וכן כתב רמב"ם בפשיטות. ואף על גב דכתב הרמ"ם בפסקיו דלכן אינו יכול לומר הכי זה גיעך וכתובתך, דכבר נתחייב צפורקונה בשביל פירות שאכל עד היום הזה, דבר הכורה תפס בלשונו, ושרגילות הוא שאכל פירות משעת נשואין, אבל הוא הדין אפילו לא אכל כלום. והכי מורה לשון רמב"ם ז"ל מ"ז ע"ב ד"ה דלא מלו שכתב דהכי תקון. ועיי' בתוס' שם ד"ה זמנין. ועיין לעיל ס"ק י"ד בשם תש"י מוכרי"ל. וכן נראה להדיא מדברי הר"ן הבאתי לקמן בס"ד שכתב: כל הנשים כשיבא להם פירות וכו', וכשלא יבא להם פירות נחייב את הבעל וכו'. הכי דרור ליה דאפילו כשאין לה פירות מחייב הבעל לפדותה, ודו"ק.

ואם היא יכולה לומר איני רוצה בתקנתה דרצנן ולא אתן פירות, דעת החוספות דאין יכולה לומר כן, ואף דגבי מזונות אמר רב הונא יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניחנית ואיני עושה, והטעם כתבו החוספות ז"ל: חדא כדי שלא תטמע בין העכו"ם א"כ שאני פירות דידו כידה. והר"ן נתן עוד טעם לדבר, דהכי דלתקנתה דידיה חתקין אפילו הכי תקנה נמי איכא לדידיה זכאי, כדי שכתב לו שפחה לשמשו, ולא דמי למזונות דמלי למימר איני ניחנית ואיני עושה, דהתם ליכא פסידא דבעל, שהרי עומדת לפניו ומשמשתו, אבל צפורקונה ליכא למימר הכי, כלכך אין שומעין לה. ועוד שאם אהה אומר דשומעין לה מה הועילו חכמים בתקנתן שחקנו לו פירות, שכל הנשים, כשיבא להן פירות יבא אומרות כן, וכשלא יבא להן פירות נחייב את הבעל לפדותן וכו'. אלא ודאי אין שומעין לה. וכן כתב הרמב"ן ז"ל וכן נראה דעת הגאונים.

והנה החילוק בין הני תרי טעמי דחוספות לטעם הר"ן הוא לכאורה, דלדעת תוס' אפילו אי נתלעו שניהם יחדיו הסכימו, אפילו הכי אין שומעין להם כדי שלא תטמע בין העכו"ם. אמנם לטעם הר"ן מפני שאין לו שפחה לשמשו, אם יסכימו שניהם שפיר דמי. וגם לטעם הכי שכתב הר"ן ז"ל משום דלקחה מדה הדין נמי דוקא היכא דהוא אינו רוצה, והיא רוצה דוקא אז אין שומעין לה, אבל אם הסכימו שניהם אין כאן לקחה מדה הדין, וק"ל. ולחירון ז' של תוס' משום דידו כידה נמי אם הסכים לה שפיר דמי.

ובבאן קשה לי אח"מ וזית שמואל סי' ע"ה סק"א, דתרווייכו הסכימו בפשיטות, דאף דהיכא דשניהם מסכימים ה"א והאשה דזית דין מוחין בהם כדי שלא תטמע בין העכו"ם, ולא הביאו כלל דעת הר"ן ז"ל ותוס' בתירון הכי, דלדידכו אין חוששין לה, ואם כן אפשר כשרוצין להוציא ממון שפיר מלי למימר קים לי כדעת הר"ן ז"ל.

וראייתי זכאני מילואים שהקשה לדעת הר"ן ז"ל: אם כן אשת כהן תבא רשאה לומר איני נפדית ואיני נותנת פירות, כיון דלית לי פסידא לבעל, דבלאו הכי אסורה לחזור אליו ולריך הוא לגרשה. מיכו נראה דגם באשת כהן משכחת שכתב מותרת לחזור לו, כגון דאיכא עד אחד, ואפילו עבד ואפילו שפחה שמעידין שטורה היא, וכיון דמשכחת לה תקנתא דבעל נמי באשת כהן, משום הכי אינה יכולה לומר איני נפדית וכו', כיון דאיכא תקנתא דידיה אפילו באשת כהן ודו"ק. שזכר ראיתי שהביא שם דברי הח"מ וכתב עליו: משמע דנקט עיקר טעמא כדי שלא תטמע בין הגויים וכו', וז"ל.

ובעיקר דינא ה"י קשה לי לכאורה דהא קי"ל מתנה על מה שכתב צחורה בדבר שצממון תנאו קיים, אם כן כשהסכימו צניייהם כן, למא לא יחול בהםכס על כל פנים ככל תנאי שצממון. ויחא לי צמאי דראיתי בהגהות מרדכי סימן רל"ד כתובות, שהביא קושית הר"ן ז"ל ורצנו חס ז"ל מן הירושלמי, וכתבו ז"ל, דאף דאמרין מתנה בדבר שצממון תנאו קיים, אבל בדבר תקנה דרצנן אפילו צממון תנאו בעל, דחכמים עשו בדבריהם חיזוק יותר משל תורה ע"ש. והכי נמי הכי. וזה ברור לעג"ד. ועיין בהשנות בסוף הספר, בהגהות הגאון מוכ"ר ר' פנחס עפשטיין אצ"ד דירושלים ומה שהשנתי לו בעזכ"ה.

ואי פודין יותר מכדי שוין דבר זה מחלוקת הפוסקים. ובגמרא דף נ"ב גרסינן: תנו רבנן, נשצית והיו מבקשין ממנו עד עשרה צדמיה, פעם הראשונה פודה, מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה. רבן שמעון בן גמליאל אומר אין פודין את השצויין יותר על כדי דמיהם מפני תקון בעולם וכו'. וכתב הר"ן ז"ל והרמב"ם פרק י"ד מהלכות אישות הלכה י"ט, והעיקור בזה כ', דהלכה כרשב"ג (והר"ן ע"ש) והעיקור גרסי בגמרא דברי רבא ובגמרא דידן (יתא). והרא"ש ז"ל הביא פסק הר"ן ז"ל וכו', ואחר כך הביא ח"ל: והר"ר מאיר הלוי ז"ל פוסק כתנא קמא, דהלכה כרבים, ומתניתן דגיעין איירי בשאר שצויין, אבל אשה כגופו, וכמו שאדם יכול לפדות עצמו בכל ממון אשהו נמי וכו'. וכן מסתבר. ועיין עו"ש ז"ל ובש"ג שם. ולריך עיון שלא הביאו ראיה לדבריהם מדברי רבינו ז"ל שכתב לקמן ס"ק קנ"א ח"ל: ת"ר, נשצית והיו מבקשין ממנו עד עשרה צדמיה פעם ראשונה פודה, מכאן ואילך רצה פודה וכו'. והלכתא כתנא קמא. וזה ראוי גדולה לשיטת הר"ר מאיר ולרא"ש ודעמי'. וזיאת לריך עיון לברא"ש ז"ל שדרכי רבינו לפניו פתוחים. וגם לא ראיתי לאחד מהאחרונים שהזכירו, וז"ל.

וראייתי צח"מ ס"ק ז' ד"ה אין מחייבין, שהקשה, דמשמע הא אם רצה לפדותה אין מוחין בידו, ואם כן היכ לו לומר ויש אומרים דמחייב לפדותה בכל מה שיוכל לה. (ועיין צביאור הגר"ח דגרס וחייב לפדותה בכל אשר לו, וכן הוא צטור). ועיין צ"ש שם. שזכר הקשה דבאמת

עליו וחייב לגרשה שוב אין לבעל פירות, וגם היא אין לה פדיון ממנו וכו', ע"ש.

והנה לכאורה דבריו ז"ל ל"ע שכרי רש"י פ"י שם ד"ה ר"ב דלא תקנו רבין אלא חד פדיון, וע"ש בתוס' ד"ה ר"ב, וכן הסכים הרא"ש ז"ל לפירוש רש"י, ובהגהות מרדכי כתב וז"ל: ת"ר גשזית וכו' ר"ב פודה ר"ב אינו פודה, י"ל ר"ב פודה יותר מכדי דמיה אצל בכדי דמיה לריך לפדותה, ומיכו רש"י פירש דאינו פודה כלל וכו', וכפירושו משמע לישנא טפי, וכן פסק המיימוני. וכוונתו למה שכתב הרמב"ם פרק י"ד מהלכות אישות הלכה י"ע וז"ל: צמח דברים אמורים פעם ראשונה, אצל אם פדאה וגשזית פעם שנייה ור"ב לגרשה הרי זה מגרשה וכו'. והכסף משנה כתב שם: גרשה מדברי רבינו דדוקא כשרשה לגרשה, אצל אם אינו רוצה לגרשה אינו חייב ליתן לה כתובה לפדות עצמה. ולענין דגם דעת המרדכי צפ"י הרמב"ם כן הוא, וזה דלא כמו שכתב הרב המגיד דעת הרמב"ם דאין כופין אותה לפדותה פעם שנייה, מכל מקום תוכל לומר לו או תפדני או תגרשני. וכן כתב הרמ"א כצ"י. ולפי זה כל שכן הוא, דמה אשת ישראל דמותרת לו אין מחוייב לפדותה שנית, כהנה דאסורה לו לא כל שכן.

שבת וראיתי דדברי הגאון ז"ל נכונים, שכרי הוא ז"ל הקשה כן לדעת הר"ם ז"ל, הביאו החו"ם דסבירא ליה דמחוייב לפדותה פעם שנית. והנה כי כן חקירתו נכונה. ונראה לענין לפשוע ספקתו מהא דאמרו בגמרא נדרים ז' ע"ב, מהני, דראשונה היו אומרים שלש נשים יולאות ונוטלות כתובה, האומרת עמאה אני לך וכו'. ובגמרא, דיק לן רבא, אשת כהן שנאנסה יש לה כתובה או אין לה כתובה, כיון דאונס לגבי כהן כרזון לגבי ישראל דמי אין לה כתובה, או דילמא מני אמרה ליה אנהא הא חזינא וגברא הוא דנסתפחה שדכו, ואמרינן ליה מהני הוא, האומרת עמאה אני לך יש לה כתובה, צמחי עסקינן חילימא צאשת ישראל אי צרזון כלום יש לה כתובה, ואי צאונס מי קא מיתסרא על גברא, ואלא צאשת כהן וכו', אלא לאו צאונס וקתני יש לה כתובה ע"כ.

ופירש הר"ן ז"ל אלא לאו צאשת כהן צאונס, דנהי דאסורה ליה אית לה כתובה, דמני למימר ליה אנהא קאימנא, וגברא הוא דנסתפחה שדכו, שקדושת כהונתו גרמה לו שתהא אסורה לו, דהא אונס צישראל משרי שרי הלכך מזלו גרם, ומשום הכי יש להם כתובה, ע"כ. והנראה מדבריו ז"ל דצ"מ שאין העכו"ם מזדה, רק שמא קדושתו אסורה לו לעולם, מני אמרת לו אנהא קאימנא ונסתפחה שדך, ואם כן הכי נמי היא אומרת אנהא קאימנא לך, ואילו הוית ישראל מותרת הוינא לך, ומזלך גרם דאת כהן, ולטעם זה אין נפקא מינה צין ראשון לשני ולעולם צידה לומר מזלך גרם. ועיין בתוספות שם ד"ה אשת קשה להר"ם וכו', וזה נלע"ד ברור צמח"י. וכיון שכן ודאי לדעת ר"ם מחוייב לפדותה גם פעם שנייה ככל הנשים ישראליות וק"ל.

למה כתב אין מחייבין, דהא לבעל הדעה שפסק כרשב"ג, אסור לפדותה מפני תקון העולם יותר מכדי דמיה, וצפרט לפי מה שפסק הרמב"ם כמאן דאמר בגיעין צפרק השולח, דסבירא ליה דלא לגרבו ולייתו טפי ע"כ אין פודין יותר מכדי דמיה ע"ש. ואישתמיטתי מייב דברי הב"ח ז"ל ד"ה ומ"ש ח"ל: צכאן כתב רבינו מחלוקת הפוסקים צזה, וציו"ד סימן רנ"ב כתב צסתם אשתו כגופו דיכול לפדות את עצמו צכל מה ציראה, וכן לאשתו. וי"ל דסבירא ליה לרבינו דלא נחלקו הפוסקים אלא צאם חייב לפדות את אשתו ציותר מכדי שוי, אצל אם ירצה לפדות את אשתו צתקצי דדינרי אין למחות צידו, דליכא למיהא משום דלא ליגרבו ולייתו טפי, ולא לדוחקא דליצורה צפודה את אשתו שהוא כגופו דבהא לא פליגי אלא צחיוצא פליגי וכו'. ועיין צ"ה יו"ד סי' רנ"ב מה שפלפל דדברי הראשונים ז"ל והאריך להקשות אצית יוסף ז"ל מה שבצין דדברי הר"ן. ועיין תוספות דף נ"ב פרק נערה ובהגהות מרדכי, ודו"ק.

ותב עיני צלחם משנה פרק י"ד מהלכות אישות הכ"ל, שהקשה קושיה הח"מ הכ"ל וחזק קושייתו מדברי הר"ן ומדברי הרמב"ם פרק ח' מהלכות מתנות עניים, שכתב: אין פודין אותן בשצויים יותר מכדי דמיהם מפני תיקון העולם, שלא יבא האצויים רודפים אחריהם לצרותם. ואין לומר דיש לחלק צין אשתו לאחר, דאשתו כגופו דמי כמו שחלקו החו"ם ז"ל, דאם כן אמאי פסק כרשב"ג, מטעמא דמתניתין צהשולח, הא לא קאמרה מהני אלא צבי אחר אצל אשתו לא, אלא ודאי דאין לחלק. ותיצן דהכי קאמר, דאפילו כשכתובתה יותר על דמיה, דאז ודאי אם היה נותן לה הכתובה היתה פודה את עצמה צממונה, דאף על פי שהוא יותר על דמיה האדם פודה את עצמו אפילו יותר, ולכך הוה סלקא דעתן דנחייב את הבעל לתת לה כתובתה והיא פודה את עצמה צממונה אף על פי שהוא יותר מכדי דמה קמ"ל, ע"כ. והע"ז ז"ל אזיל צשיטת חמיו הב"ח ז"ל, והכריח כן ממה שכתב הרמ"א, ויוכל היינו מחוייב, דאי לא תימא הכי מאי ויש אומרים שכתב הרמ"א, הא אין כאן פלוגתא, דע"כ הדיעה הראשונה לא אמרה אלא שאין מחייבין ומודה ל"א שיש רשות, ע"ש. שוב ראיתי צאגודה סי' נ"ה שכתב צפשיטות דעת ר"י דמשום אשתו כגופו מתיר לפדותה אפילו יותר מכדי דמיה. וגדולה מזו כתיר הב"ח יו"ד הכ"ל, דאפילו צניו וצנותיו וקרציו יכול נמי לפדותו יותר מכדי דמיה. והש"ך פסק כדבריו. ועיין תשו'. מהר"ם מלובלין סימן ט"ו פירוש מהו כדי דמיו ועד כמה מקרי, וצחשו' רצ"ו החדשות סימן מ'.

וראיתי צצ"מ שנסתפק צאשת כהן שנשזית ופדאה, ולא סיפק לגרשה עד שנישזית שנית אם מחויב לפדותה (עד כדי דמיה), כיון שנאסרה עליו, ואף על גב דצכהנת הכנאי כתובה הוא ואהדרינך למדינתך, הכי מילי הכי דאיסור שצויה זו גרם לה, אצל היכא שכבר נאסרה

אפילו באונס פריק לה ומהדר לה לדוכתה (טז) ואי מיקצרא וצריכא אסיא מיחייב למיתן אגרא לאסיא דטרח בה דתנן חייב במזונותיה ובפורקנה ובקבורתה ותנן לא כתב לה דאם תשתבאי אפרוקינך ואותיביניך לי לאנתו ובכהנת אהדרינתך למדינתך חייב מפני שהוא תנאי בית דין ותנן לקתה חייב לרפאותה (יז) וכי היכי דהוא משעבד לה כי היכי דקאמרינן היא נמי משעבדא ליה דתנן ואלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה ומכבסת ומבשלת (יח) ומניקה את בנה ומצעת המטה ועושה

זכא יורשא במיתתה : משעבד לה. לתן לה כל מה שחייבו אותו : טוחנת. ומניקה את בנה. כאחד ולא תאומים, עיין משנה הלכות :

משנה הלכות

אשה חייבת לעחון היא עמיה ברחיים גדולים במקום צמח שזכ עורה גדול שא"ל לסבול (ובצ"ח הוסיף : ולענ"ד אפילו אפשר לסבלו לחיים נחנה ולא לזכר), ותיזן אימא מעחנת, כלומר מחמרת אחר הצמחה, ומשמרת רחיים. וכך כתב בעור א"ע סי' פ'. ועיין שו"ע שם ומה שכתב בצ"ח שם הגמ"יי ובבב"א.

(יח) ומ"ש ומניקה את בנה וכו', שם דף ס"ד ע"ב. וצירושלמי גרם אמר ר' חנינא לא אמרו אלא אחד אבל תאומים לא, ולא זן חצרתה, הביאה הרי"ף ז"ל ופירש הר"ן ז"ל : כלומר למה אמרו בנה ולא אמרו את הבן, דשמעינן נמי דייקא זן אבל תאומים לא, ולא שמעינן דוקא בנה, אבל זן חצרתה לא, כלומר שאם מת בנה אינה מחויבת להניק בשכר ותעלה לו שכרה. ועיין הגהות בצ"ח שם. אבל הרא"ש ז"ל כתב להיפך, וז"ל : ומניקה את בנה, וצירושלמי אמר ר' חגי (בריי"ף גרם ר' חנינא), לא אמרו אלא אחד אבל תאומים לא, ולא זן חצרתה כדקתני צירושלמי, ואין הגירסא כך כמו שהביאה הרב אלפס, אלא הכי גרסינן לר' חגי לא אמרו אלא בנה, אבל תאומים לא ולמה אמרו בנה שלא תנוק זן חצרתה, והכי פירושו הא תאומים לא, בחמיה, והלא יכולה להניק שנים למה לא תניקם, אלא ודאי חייבת להניק שניהם, ואם כן למה אמרו בנה למעוטי זן חצרתה, ואפילו הוא זן בעלה, ע"כ. והרמב"ם והסמ"ג סבירא להו כדעת הרי"ף ועיין ש"ג. ובשו"ע א"ע סימן פ' פסק הב"י כדעת הרי"ף והרמב"ם, והרמ"א פסק כדעת הרא"ש ז"ל, ובצ"ח תמה עליו למה פסק כחידא, דדעת הרא"ש ז"ל יחידא הוא, ועוד דהוי מוליא מחצרו. ועיין ח"מ שמישצ דבריו. וראיתי להב"י צ"ח ג' ח"ל : ונראה דאף רב אלפס דהיא דעה קמייחא צטור דפוערת בתאומים, היינו דייקא צאינה יכולה להניק שניהם מחמת חולשא, אבל צאם יכולה רק שאינה רוצה להעריט, מודה לדעה אחרונה דתנוק שניהם, ואינה פטורה משום שלום בית, ע"כ. ולא זכיתי להצין דבריו הקדושים ז"ל, דלפי מה שפירש דהרי"ף מיירי כשאינה יכולה להניק שניהם אז פטורה, ואם כן הרא"ש דפליג עליו סבירא ליה דאפילו אינה יכולה נמי

(טז) ומ"ש ואי מקלרי ולריכא אסיא מיחייב למיתן אגרא לאסיא דטרח בה דתנן, כתובות הנ"ל, וברמב"ם פרק י"ד מהל' אישות, ופרק י"ח שם. ובגמרא תנו רבנן אלמנה ניזונית וכו', רשב"ג אומר רפואה שיש לה קצבה תתרפא מכתובתה, ושאין לה קצבה הרי הוא כמזומת, והרי"ף והרמב"ם והרא"ש ושאר פוסקים סבירא להו כרבן שמעון צ"ג. ודעת בעיטור דגם צאשה איש הדין כן, ולאו דוקא אלמנה, והביא ראייה מירושלמי, דגרסינן בפרק מי שמת הלכה ד', קרובתי דר"ש צר אצח חששו עיני, אחת קמי דר' יוחנן אמר לה קלין הוא, אסייך מן פורקך, ואי לא בעליך יחיב לך וכו', ע"ש. ודעת רוב הראשונים ז"ל דלא כבעיטור. והר"ן כתב שגם דעת הרמב"ם דלא כותבי, וכן כתב הרא"ש ז"ל, וכן דעת החוס' רי"ד כתובות נ"ב ע"ב ח"ל : ונראה לי דוקא יורשין שאין חייבין בפרקונה אין חייבין ברפואה שיש לה קצבה, אבל בעל שחייב בפרקונה חייב אפילו ברפואה שיש לה קצבה ע"כ, וכן פסק בעור סימן ע"ט. ועיין ח"מ וצ"ש. ודעת רבינו לא איחצבר לן בזה. ועיין לקמן (ס"ק קנ"ג) מה שכתבתי בדעת רבינו. (יז) ומ"ש וכי היכי דהוא משעבד לה כי היכי דקאמרינן היא נמי משעבדא ליה דתנן ואלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה וכו', צ"ח על פי דף נ"ט. וצירושלמי אמרו שבעה גופי מלאכות מנו הכמים והשאר לא הלאו למנות, דפשיטא שצריכה לעשות כל צרכי הבית, ולעמוד לפני בעלה לשרתו. וכתב הרמב"ם : וכל אלו המלאכות אין מחייבין אותה אלא אם כן יהיה דרך משפחה ומשפחתה לעשותן, אבל אם אין דרכם לעשותם אינה חייבת בהן, ע"כ. ובגמרא שם, טוחנת סלקא דעתך, אלא אימא מעחנת, ואי בעית אימא צריחם של יד. ופירש רש"י : טוחנת סלקא דעתך, הכיים מגלגלין האזן ועוחן, מעחנת, מכינה צרכי עחינה, נוחנת בצפרכסת, וקולטת את הקמת. והרמב"ם פכ"א כתב : ומעחנת כילד, מעחנת יושבת ברחיים ומשמרת בקמה ואינה טוחנת ומחמרת אחר צמחה כדי שלא יבעל רחיים, ואם היה דרכם לעחון ברחיים של יד טוחנת, עכ"ל. וכתב הבית יוסף דנראה מדבריו ז"ל, שהוא מפרש דהא דתמה טוחנת ס"ד, היינו לומר, שאין אפשר שתהא

איני נחזינה. משלך: ואיני עושה. לך כלום חלה לעלמי, ועיין תוס' ד"ה תקנו מחזות תחת מטעם ידיה (דף מ"ז בצמר. אמר רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני נחזינה ואיני עושה מאי טעמא עיקר מזונות משום תקנתא דאשה הוא דתקון רבנן ולא משום דמעשה ידיה לבעלה הוא דתקון רבנן והאי דאקנינהו

משנה הלכות

שעמוס, והלכתא כיבוסא בוי חיותא וחייבין וחיי אחרים חייבין קודמת לחיי אחרים וכן הלכתא, ע"כ. הרי שהסביר בגאון ז"ל דכובס נמי בוי חיותא משום דשמואל, והוא בגמרא פ"א ע"א. אמנם משום לערע דגופיה ודאי לא בוי פסק כ"י, דצמקום סכנת אבר לערע לא חיישינן, ואם כן אזכר לה ראיית כ"ש ז"ל, דודאי צמקום לער גופיה לא שצקינן לסכנה צמקום לער (וכשי למורכ הרגיש צדברי השאלות).

וראייתי רבינו יונה צרכות דף י"ח ע"ג ד"ה מתני' רחן צלילה כרשאון שמחה אשתו וכו', איסעניס חני, פ"ח ז"ל משום דכיה ליה סכנה ולפיכך מותר, ואין זה נכון, חלה אפילו צלה סכנה כיון שיש צו לער מותר. וראיה לדבר מדחזינן ציובכ"פ שאסור סיכה, ואפילו הכי אמרו יומא דף ע"ז שאם יש לו חטטין צראשו סך כדרכו וכו', כיון שיש לו לער, כדאמרין צנדיס ערצוציתא דרישא, דמתיל לדי עירא, פירוש מתוך האצק שנעשה צראשו והמאכלות מזיק לעינים אם מאחר לרחן ע"כ. והש"ג הביא שם דעת רב האי גאון ז"ל: וכחז רב האי גאון לאו כל האומר איסעניס חני שומעין לו, אבל ודאי אי מגליא מילתא דחיה ציה האי מילתא, דאם אינו רוחן צא לדי סכנה, רוחן דדמי לסכנה ורפואה, משום דאיסעניס כחולה גדול הוא ממדכ ז', ולא כל מי שנוכג צשרו צנקיין איסעניס הוא, חלה מי שצא לדי סכנה אם אינו רוחן ע"כ. חולס הרמב"ן כתב עליו ז"ל: מה שכתב לא כל מי שאומר וכו', יפה כיון אבל מה שכתב שאם אינו רוחן צא לדי סכנה לאו סכנה ממש, חלה מלעטר כרצה וצא לדי מיהוש צכך ע"כ.

ודגראתה דדבר זה הוא מחלוקת הראשונים ז"ל, דעת ר"ח ורב האי גאון נראית לכאורה כדעת השאלות ודעת הרמב"ם ז"ל, דהאי ערצוציתא דרישא חיותא הוא משום סכנה ממש, וכמו שהסביר לן רבינו השאלות ז"ל, ודעת כ"י והרמב"ן וכפי מה שפירוש צרב האי גאון לאו סכנה ממש הוא רק שיש לו לער גדול, ולדידכו ודאי דאין לפסוק כ"י, כיון שאין כאן סכנה ממש. וכפי מה שפירש הרמב"ן צדברי רה"ג היה אפשר לפרש גם דעת ר"ח ז"ל, דסכנה לאו דוקא קאמר. אמנם דעת השאלות אי אפשר לפרש כן, דודאי סכנה ממש קאמר, שהרי נתן טעם לדבר משום דחייבין וחיי חזרן חייבין קודמין, כרי דדוקא קאמר, ולכן פסק נמי כ"י. **ומעתה** שפיר י"ל דגם רה"ג ור"ח דוקא קאמרין, וכדעת השאלות, ודלא כמו שפי' צכן הרמב"ן ז"ל, ולדידכו רחילת כגוף נמי בוי צכלל סכנה, וצכלל חייך

לריכה להניק שניכס, ומאחר דאינה יכולה אמאי מחוייבת והאיך חניק, וכי תסתכן בעלמא צתמיב, וכלל צמקום סכנה אפילו צן אחד אינה לריכה להניק, משום דחייך קודמין לחיי חזרן, חלה על כרחך דדעת כ"י אפילו כשיכולה להניק שניכס אפילו הכי פוער, ועל זה פליג כ"ש ז"ל וצצירא ליה דמאחר ליה להניק שניכס חלה שאינה רואה להעריח, חן מחייבין להניקס וק"ל, ודברי כ"ש לענ"ד לריכס עיין.

ויש לדחוק לפי מה שכתב שם המחבר צאכ"ע סימן פי צס"ק י"ב: פסקו לה מזונות הראויים לה והיא מתאוה לאכול יותר או לאכול מאכלות אחרות, יש מי שאומר שאין הצעל יכול לעכב מפני סכנת הולד, שאמר גופה קודם, ויש מי שאומר שיכול לעכב. וצ"ח"מ הקשה ז"ל ס"ק כ"ב: אם לולד ספק סכנה ולה אין סכנה רק לער מבי חיתי דמכה לער תסתכן הולד, ואם גם לה סכנה לא ידעתי מי שחולק ע"ז דחייב קודמין צודאי, ע"כ. ועיין צ"ש מה שחירן על זה, ומעתה אפשר לומר דכ"ש מיירי דחיה לה לערע יתירה צהנקה שניכס, אבל אין צה סכנה, וכחאי גונח כ"י פוער והר"ש מחייב, אבל צמקום סכנה כולכו עלמא פוערין, וכן צמקום שאין לער כלל כ"ש מחייבין, ודוחק, גם לשון כ"ש לא משמע הכי. **ובא"י** ס' תר"ל הביא פירוש רבינו חננאל ז"ל: וצפ"ח כתב פי' קמעא אם היה צה חולי וקשה לה לאכול הרבה והיו חוששים אם אכלה הרבה יותר ממה שהיא יפה לה שהוא רע ליונק ופסקו עמה שחלל קמעא כדי לורכה והיא צחליה מלעטרת אם לא חלל הרבה כחאוותה אינה חייבת לעשות כמו שפסקו עמה חלה שאם פסקו מזונות עמה כפי לורכה אין לה לצבוע אותם ממה שהיא מתאוה חלה שהיא אוכלת משלה ואף על פי שמוסיף חוליה עכ"ל פ"ח. ועיין לקמן ס"ק קע"א.

וראייתי צ"ש שם סקט"ו צד"ה שאמר, שכתב אקושיח ח"מ ז"ל: ואפשר לומר אף על גב דמגיב לולד ספק סכנה מכל מקום מותר לאכול, כמה שאיחא צש"ס נדרים דף פ' צביסחו וחיי אחרים, צביסחו קודם, אף על גב דאינו חלה לער, מיהו שם רבי יוסי צצירא ליה כן, וצצין פליגי עליה וצצירא לכו חיי אחרים קודם, ומנח ליה לרמב"ם לפסוק כרבי יוסי, ע"כ. **ודגנה** מה שהקשה דמנח ליה להרמב"ם לפסוק כרבי יוסי, מלאתי לו חזר כי רב הוא, צשאלות פרשת ראה שפסק נמי כרבי יוסי, ונתן טעם לפסוק שם ז"ל: צרם לריך למימר כרי דכרי נכרע לחוריי וכו', ועעמא מאי משום דשמואל דאמר ערצוציתא דמנח אחיה לדי

רבנן למעשה ידיה לבעלה לאו משום דניזונית מיניה אלא דאי ניחא לה ומיתזנא מיניה תתן לו מעשה ידיה הלכך אי אמרה איני ניזונית ואיני עושה הרשות בידה והתניא תקינו רבנן מזונות תחת מעשה ידיה איפוך תקנו מעשה ידיה תחת מזונות. והלכתא כרב הונא אמר רב לאפוקי מדרבי שמעון בן לקיש דאמר רבי שמעון בן לקיש מתוך שיכול לכופה על מעשה ידיה אלמא קסבר רבי שמעון בן לקיש עיקר תקנתא מעשה ידיה לבעל ולית הלכתא כוותיה. יט) והיכא דאשכחא מציאה שויה רבנן

משנה הלכות

לבעלה, וכוח דעת רבינו האי גאון ז"ל, וכן פסק הטור, הוא כדון צמיתא על ידי הדחק נמי לבעלה כו', והפוסקים דסבירא לכו דהעדפה על ידי הדחק לאשה, הוא כדון צמיתא על ידי הדחק נמי הוי לאשה, כן כתב הב"ח בטור ח"ע סימן פ"ד.

ודעת הרמ"ה הביאו הטור דהא דמיתאחא לבעלה דוקא בניזונת מצעלה, אבל אינה ניזונת מיתאחא לעלמה.

וכר"ש ז"ל חולק עליו, דלא משכחת איני ניזונת ואיני עושה, וכיון דברשות קא עבדי חיישינן לאיבה ומיתאחא לבעלה. והב"ח כתב על כר"ש ז"ל: תימה האיך יאמר כר"ש על המאור הגדול הרמ"ה דלא דק בזה, מטעם סברתו זאת צלי ראייה כלל, והלא יאמר הרמ"ה אדרבה איפכא מסתברא, כיון דמזוני עיקר ומעשה ידיה וגם ההעדפה על ידי הדחק ומיתאחא על ידי הדחק הכל תחת מה שניזונת ממנו כדי שלא יהא עליה איבה, כשחא דאינה ניזונת ואינה עושה, כיון דמעשה ידיה וגם ההעדפה זין שהוא על ידי הדחק זין שאינה על ידי הדחק לעלמה, כך מיתאחא הוי נמי לעלמה פ"כ. ועיין ח"מ וצ"ש שם.

אמנם מדברי רבינו ראייה גדולה לדברי כר"ש ז"ל, דלעולם חיישינן בשביל איבה, דהאי טעמא דלא לימא בעל פליגא דעתה מיניה לעולם איכא אפילו היכא דאמרה איני ניזונת ואיני עושה. ועוד ראייה מדמסמכה רבינו ז"ל בהלכה אחריתי דהיכא דאיתיה לה ארעא אכיל בעל פירי כמה דאית בחיי חלופי פורקונה וכו', והא דפורקונה ודאי אי אפשר לה לומר איני רוצה דפורקונה ולא חתן לך פירי, כמו שהבאתי למעלה בשם הר"ן והגאונים ז"ל, ומדמסמכה כאן ולא סמכה לעיל צמזנות, אפשר שהוא כדי להשמיט לן דדין אחד להם לענין זה ודו"ק. **ודגה** החוס' ר"פ מיתאחא האשה כתבו צ' טעמים למה הבעל זוכה צמיתא האשה, אי משום מזונת שנותן לה, צ' משום איבה, וצירושלמי פליגי ר' חגי ור' יוסי, ר' חגי אמר משום קטטה ור' יוסי אמר שלא תהא אשה מצרחת זהובים ולאומרת מיתאחא מלאתי. וראיתי בצ"ש שהביא צ' טעמי החוס' וכתב: וצירושלמי איתא בעטם שלא תהא מצרחת וכו', פ"ש. ולריך עיין למה לא הביא גם הבעט משום קטטה. ואי סבירא ליה לפסוק כר"י, היב לו על כל פנים להביא מחלוקתם ז"ל ולפסוק כר"י ולא להעלים עיניו כאילו לא ידע אה ר' חגי, וצ"ע.

ורבינו ז"ל נראה דנקט טעם דאיבה לעיקר.

קודמין, וכמו שאמרו שם בגמ' נדרים כנ"ל להדיא, רמי דרבי יוסי כשחא כביסה אמר ר"י יש זה לער גוף כולו לכש"כ. ויש לומר דזה הוא שיעת בגאונים ר"ח ור"ג ור"ז אחאי גאון, דרחינת כל גופו נמי הוי בכלל סכנה וכר"י דכביסה. שז ראיתי דהא צורכא הוא, שכרי צמ' שם חילנו אמרי אין כביסה חלימא לר"י וכו', ופירש כר"ן מרחיבה, פ"כ. וה"כ רחינה אפילו לר"י לא הוי בכלל סכנה, וכן כתבו החוספות שם להדיא, אבל רחינה אין זה לער כולי האי פ"ש. ואם כן אדרבה לכאורה ראייה להיפך דרחינת כל גופו אין כאן סכנה ואם כן סכנה לאו דוקא וכדעת הרמב"ן ז"ל. ואין להקשות מכאן שיעת ר"ח ז"ל בצרכות כנ"ל, ודעת ר"ג, דלפוס ריבועא דהכי נראה להדיא דאפילו לר"י דמחמיר בכביסה ואפ"כ מודה צרחינת כל גופו דלא הוי סכנה, ואם כן כל שכן לחממס, ואם כן הני דצרכות כמאן אזלי, דיג לומר דלא דמי, דהכא מיירי צסתם צני אדם דאינו איסענית ולכן לא הוי סכנה, מה שאין כן בתם דמיירי צאיסענים כר"ג אפשר דאפילו כל גופו נמי הוי סכנה וק"ל. מכל מקום הא לך דדבר זה הוא מחלוקת הראשונים ז"ל אי דוקא סכנה קאמר או לא וכנ"ל.

ובישוב קושית הצ"ש דמנא לי להרמב"ם לפסוק כר"י מאחר דיחיד נגד רבים הוא והלכה כרבים, צר מן מה שכתבתי לעיל נלענ"ד ליישב, שהרי הרמב"ם פרק י"ב מהלכות נדרים פסק כר"י, ועיין כסף משנה ולחם משנה שם, וכר"ן נדרים כנ"ל נתן טעם לדבר שפסק כן מדרב הונא, דאמר רב הונא כולי פרקין ר' יוסי הית, וכן פסק כר"ש ז"ל כר"י, ובר"י וברמב"ן והריטב"א ובר"ן והנמק"י כולם סוצרים לפסוק כרבנן פ"ש מה שבאריכו למעניחם, וכיון שפסק הרמב"ם ז"ל כר"י לענין נדרים, פ"כ לכולי מיתאחא פסק כר"י, וממילא צהא נמי הלכה כר"י, מדרב הונא, דכולי פרקין הלכה כדבריו ודו"ק בזה. ועיין חוספות יום טוב מה שבאריך צפסק הרמב"ם וברמב"ן ז"ל וק"ל.

יט) ומ"ש והיכא דאשכחא מיתאחא שויה רבנן דבעל משום איבה, דלא לימא בעל פליגא דעתה מיניה, פ"כ. כתובות דף ס"ה ע"ב וצ"מ י"ב, פלוגתא דח"ק ורבי עקיבא, וסבר רבי עקיבא דמיתאחא לעלמה, וצמיתאחא שמלחא שדחקה עלמה הוי ההעדפה על ידי הדחק, ולכפוסקים דסבירא לכו דהעדפה פ"י הדחק

דבעל משום איבה דלא לימא בעל פליגא דעתה מיניה (א) והיכא דאיתיה ליה ארעא אכיל בעל פירי כמה דאיתיה בחיי חלופי פרקונה ולבתר דמיתא ירית לארעא גופה. (ב) והיכא דכתבו לה כתובה מנכסי דבית נשא כי מתה ירית לה בעל לההיא כתובה דבית נשא חלופי קבורה. (ג) והיכא דאיתיה ליה בהמה או אמתא מבית נשא ואוליד

ע"כ: פליגא דעתה. חולקה דעתה שאין דעתה שוכ עמי ולכן היא רואה שיכיר לה לזדה ולו לזדו: והיכא דכתבו לה כתובה מנכסי דני נשא. כלומר נדוניא שכתב לה

משנה הלכות

למיתא אפילו ודל שפחה מלוג נמי, לעולם חיישי למיתא, ושאני בכמה מלוג דאיכא עורה, ע"כ. וכתבו כר"י וברא"ש ז"ל, איכא עורה ולא כליא קרנא, כיו ולדה לצעל (ולד) שפחה מנוג, דלוי מיתא כליא קרנא כיו ולדה לאשה. ובר"ן כתב, ורבי חנניה סבר לא חיישינן למיתא, כלומר, משום דאיכא חששא עובא, שחמות השפחה קודם האשה, ושימות בעל בחייה, דאם מתה בחיי בעל נא איכפת לה במיתא השפחה, ע"כ. והנה לכאורה דברים הללו של בר"ן מקושי בצנח הס, דלמה ליה כל זה, כרי אמרו בגמ' יומא מיתא לא שכיחא אפי' צדד ככך גדול, וא"כ למכ לי טעמא משום חששות עובא. וי"ל דכתוספות כתבו דלמיתא לזמן מועט לא חיישינן, אבל לזמן מרובה חיישינן, ואם כן הכי נמי לזמן מרובה הוא כיב לנו לחוש למיתא, לכן פירש בר"ן ז"ל כעטם משום דאיכא חששא עובא וזה פשוט.

וראיתי בתוספות כתובה דף מ"ז שילאו לחלק דתרי מיני איבה איכא, אי איבה מזונו, וזי איבה קטעה. והחלוק ביניהם נראה פשוט, דלעטם משום איבה קטעה לעולם חיישינן משום קטעה, אף במקום שכיב לה מזונו ממקום אחר, אמנם כעטם משום איבה מזונו במקום דלא חיישינן משום איבה, כגון שאמרה איני ניזונה ואיני עושה ליכא כאן איבה. ומעתה כיו נראה לענ"ד דהא הוא פלוגתא ברמ"ה וברא"ש בהני תרי פירושי, דברמ"ה ז"ל יפרש משום איבה מזונו, וכיון דבידה לומר איני ניזונית ואיני עושה, ואין כאן איבה מזונו, שפיר מני אמרה נמי צמיתא דשלה הוא ואין כאן איבה, דתרי גם במזונו מני אמרה כן, וברא"ש ז"ל יפרש כעטם משום איבה קטעה, ולאיבה קטעה צמיתא נמי חיישינן לקטעה וכמו שכתבתי שם הירושלמי ודו"ק. ונראה דזה שדייק רבינו בלשונו הוצדק דלא לימא בעל פליגא דעתה מיני, וכוננו דלעטם של איבה משום קטעה.

ובדברי בר"ן הג"ל נלע"ד ליישב מה שדקדקו בכתובה חכם לבי סו' מ"א, לפי דעה החוס' לזמן מרובה לכ"ע חיישינן למיתא, הקשה ממה שאמרו צנדרים דמיתא כיו נולד משום דלא שכיח, וכן הקשה החכם לבי מגמרא דילן דקיי"ל כחנניה דלמיתא לא חיישינן אפילו לזמן מרובה ע"ש. אמנם לפי מה שפירשתי בדברי בר"ן ז"ל אין מכאן קושיא דודאי למיתא דחד חיישינן לזמן מרובה, וכאן שאני דתרי כיו, ולמיתא דתרי לא חיישינן. וכ"כ ברש"י ז"ל. ועיין שער המלך סוכה פ"ד הלכה ע"ז ד"ה ועוד. וזה צרור בצנח"י.

ה) והיכי דאיתיה ליה ארעא וכו', כבר פירשתי לעיל צס"ד (צס"ק י"ד).

ודע דדעת הרמב"ם ורש"י וכ"כ הריב"ש סימן כ"א, דמה שאמרו ומודה חנניה שאם נתגרשה נותנת ונוטלתן משום שבה בית אביה, לא קאי רק אולד שפחה, אבל צולד צבמה אין כאן שבה בית אביה. אמנם בעור סימן פ"ה כתב בפשיטות דבתרוויכו איכא שבה בית אביה, שכתב וז"ל: וכן הולדות של שפחה, וצבמה, ונכסי מלוג וכו'. והמחבר שו"ע אכ"ע סימן פ"ה סעיף ע"ז פסק כרש"י ורמב"ם, וצמיתא פ"ה סעיף ג' פסק כדעת הרא"ש ובעור. ובר' הקשו האחרונים ז"ל שדבריו סותרים ע"ש. ודעת רבינו נראה כדעת הרא"ש ז"ל דגם בצבמה שייך שבה בית אביה, מדכתב אמר רבא (גירסת רבינו רבה צב"ה) ומודה חנניה שאם נתגרשה ואייתיון לולדות נותנת דמים וכו', ולדות תרתי משמע. ועוד לדלעיל קאי אמר שכתב ויכי דאיתא וכו', צין דשפחה צין דצבמה דבעל כיו, עלה קאי וכו' ואייתיון לולדות. ועיין מה שכתב רבינו לקמן והיכא דמיתא כן אמרתא

כא) והיכא דכתבו לה כתובה מנכסי דבית נשא ירית לה בעל להכחא כתובה דבית נשא חלופי קבורתה. בגמרא דף מ"ז ע"ב, תנו רבנן תקנו מזונותי תחת מעשי ידיה וקבורתה תחת כתובתה, לפיכך בעל אוכל פירות, פירות מאן דכר שמייכו, חסורי מחסרי וכי קתני תקנו מזונותי תחת מעשי ידיה, ופורקונה תחת פירות, וקבורתה תחת כתובתה, ע"כ. ופירש רבינו ז"ל, דכאן כתובתה ר"ל מה שכתב לה אביה. וכן פירשו התוספות שם ד"ה וקבורתה וז"ל: פירוש נדונייתה, אבל אין לפרש מנה ומאחתיים, דהא אמר לקמן דלרוסה אין לה קבורה. ועיין תוספות ריש אלמנה ניזונה, וכן עוד תוס' דף נ"ג ע"א בד"ה שאין. ודיון ארוסה בביא רבינו לקמן בד"ה ויכי דקדיש איתתא וכו', וכן כתבו רש"י ובר"ן, ועיין מה שכתבתי לעיל (ס"ק י"ד) צס"ד דלפילו אם כנסה ערומה מחויב צכ"ז. ועיין אכ"ע סימן נ"ב ס"ה ברמ"א שם, וצח"מ ופ"ת, ועיין השו" שבות יעקב ח"ג סימן קכ"ב, ומכרי"ט לבלון סימן ס"א, ושם יעקב סימן כ"ח, ודו"ק.

כב) ומ"ש ויכא דאיתיה ליה צבמה או אמתא מצית נשא וכו', כתובות ע"ט ע"ב, ואמרינן בגמ' צשלמא לחנניה היינו דלא חיישינן למיתא, אלא לרבנן אי חיישי למיתא אפילו ודל צבמה מלוג נמי לא, ואי לא חיישי

ההוא וולד בין דשפחה בין דבהמה דבעל הוי דתניא וולד בהמת מלוג לבעל וולד שפחת מלוג לאשה חנניה אומר עשו וולד שפחת מלוג כוולד בהמת מלוג מה וולד בהמת מלוג לבעל אף וולד שפחת מלוג לבעל. ואמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניה. אמר רבה ומודה חנניה שאם נתגרשה ואייתינון לוולדות נותנת דמים ונוטלתן מפני שבח בית אביה. (ב) אמר רבא אמר רב נחמן הכניסה לו עז לחלבה רחל

אביה, וכן פ"י החוס' (ועי' משכ"ל): ור"ד זכמת מלוג. שפלה לה זכמת זירושא וילדה. שאם נתגרשה, ובעל זכה בולדות שכן כפירות חלושין: גותנת. לו האשה דמים ונוטלת בני שפחה: עז לחלבה. לשחית חלבה:

משנה הלכות

זכמה דעילת ליה ואיכא ולדות דזכמה, מוקמינן מן הנך ולדות דידה חד חד במקום אימיה ויהבינן לה וברא"ש הביאו.

וראייתי בקרבן נתנאל כתובות הנ"ל, שהקשה לשיטת העור דסצירה ליה דצתרווייכו איכא משום שזח בית חציה אמאי אמר רבא כך ומודה דוקא על חנניה, ופ"י דהיה נו נומר ומודים צנשון רבים, דגם החכמים מודים לה, ומדקאמר ומודה משמע דדוקא אדין דחנניה קאי ע"ש. ולפנ"ד יש לישב בדיוק לשון בגמרא אמר רבא אמר רב נחמן אף על גב דאמר שמואל הלכה כחנניה מודה חנניה וכו', ולכאורכה למה מאריך כולי האי צנשון, ה"י לו לקר, אמר רבא אמר רב נחמן ומודה חנניה, ומאי צעי להשמיענו זבא דאף על גב דאמר שמואל הלכה כחנניה, ונראה דזה זבא רבא להשמיענו, דודאי אי לא הוי אמר שמואל הלכה כחנניה הוה פשיעה לן לחכמים דמודים לה, אצל כיון דאמר שמואל הלכה כחנניה, הוה חמינה דחנניה אינו מודה לה, ולכן כתב אף על גב דאמר שמואל הלכה כחנניה מודה הוא כהאי גוגא, ודו"ק. או יאמר ומודה חנניה לחכמים, ופירושו אף שפליג עלייהו צעודה תחת צעלה, מודה להו שאם נתגרשה נותנת דמים, וזבא לא פליג עלייהו, וכנ"ל.

והרשב"א ז"ל כתב וז"ל: ובה דאמרינן בשלמא לחנניה לא חייש למיחא חמיה לי וכי אינה עשויה זכמה שתמות ונמא הקרן כלה, ואיך אפשר לומר דלא חיישין למיחא, ויש לומר דהכי קאמר לא חייש שתמות קודם לה ועוד שימות צעלה גם כן בחייה, דאילו מתה היא צחיי צעלה לא איכפת לן וכו'. והרב צעל הלכות פירש דאי מיחת מוקמינן מהנך וולדות דידהו חד במקום אמו ויהיבנא לה ושאר הוי לצעל. ומשום הכי לא חייש חנניה למיחא דקודם וולדות, ואי מתה מוקמינן חד ולד במקום אמו, ורבנן חיישי למיחא דקודם וולדות ע"ש, ועי' ש"מ מה שהביא צ"ש תר"י ז"ל וזכרפלאה דר"ה תוס' ד"ה כללא וק"ל.

(ג) ומ"ש אמר רבא א"ר נחמן הכניסה לו עז לחלבה רחל לגיחא תרנגולת לביחא אוכל וכולך עד שחלבה הקרן. שם בגמ' דף ע"ט ע"ב, ופירש"י ז"ל אוכל וכולך, דבני זכמה איכא עורה, ובני תרנגולת איכא נושא, ובני דקל כשייבש איכא עליו, אצל בני כולכו פירות

ינכו שמתחדשין תמיד, ודרך הנאחס הוא. והר"י ז"ל פירש אפילו לא היה לה חלבה וגיחא וזיכא צלבה, וכן לא היו לה צדקל אלא פירותיו צנדה. וכתב עליו ברא"ש ז"ל, ולא נהירא לי, כיון דליכא שויר כלל אין לבלות הקרן לגמרי וכו', ואף על גב דקיימא לן כחנניה דלא חייש למיחא ואף על פי שלא נשאר כלל, התם אינו מכלה מה שהכניסה לו, אצל הכא שלא הכניסה לו אלא החלבה והגיחא מסתברא שאין לבלותם. והראב"ד ז"ל פירש בעטם כיון דצמקום החלבה והגיחא קטויה לו, הוי חלבה של כל יום ויום פירא, ולא מסתבר דלא מיקרי גזעו מחליף אלא היכא שנשאר מן הקרן קיים ע"כ. והעור צסימן מ"ה הביא ב' הדעות ופסק דעת הר"ש. ודעת הרמב"ם דעת הר"י ז"ל, צפ"צ מהלכות אישות, וכתב ה"ה פירוש רבינו עד שיכלה הקרן, וכן עיקר, שלא כפירוש רש"י אלא דעת רבינו וההלכות וכן הכריע הרשב"ם ז"ל עכ"ל. והר"ן הסכים לדעת הר"י ז"ל.

ודע דיש לי מקום עיון בדברי הר"ן ז"ל, מה שלא הזכיר כאן כלל פירוש רש"י, וצמקום אמר רב נחמן עיילא ליה גלימא פירא הוי ומכסי זבא עד דצלו. פירש הר"ן אף על גב דמכלילא קרנא, כיון שאין צלויי ניכר כל שעב ושעב לא איכפת לן, אצל רש"י ז"ל כתב והשחקין יהיו לה קרן, ע"כ. ופשוט דרש"י לשיטתו דסצירה ליה דלא סגי לה צלי קרן על כן צריך לפרש שהשחקים יהיו לה קרן, וכן כתב ברי"א ז"ל הביאו בש"ג ז"ל וז"ל: הכניסה האשה לצעלה בחורה נכסי מלוג וכו', ואפ"פ שהם מקיימים ואובדים, הרי ישאר מהן דצר מוטע מן הרחל או מן העז עורו, ומן התרנגולת הנושא, ומן הדקל העלים, וכן אם הכניסה לו כסות של נכסי מלוג מחכמה צו הצעל עד שיכלה והשחקים הם לאשה קרן וכו', וכן כל כיוצא בזה, הרי שטעם אחד לכולם, ומעתה צ"ע להר"ן ז"ל, למה זכר כלל מפירוש רש"י ז"ל דלריך קרנא, והסכים לדעת הר"י ז"ל, וזכרות הביא דעת רש"י באחרונה דהשחקין יהא לה קרן. ומשמע דפסק כרש"י בזה, וצ"ע למה. והר"י ז"ל צאמת גבי כסות נמי כתב ומכסי עד דצלו, ולא הזכיר משחקין כלל ולשיטתו אזיל דלא צעי קרנא, אמנם הר"ן לכאורכה מזכי שטרא לחיבא דתרווייכו ודו"ק. ועיין צעל המאור ומלחמות שם י"ה פכ"צ מה"א הל"ד.

לגיזתה. כן עיקר שלב לגיזתה תרנגולת לביצתה אוכל והולך עד שתכלה הקרן. (כד) **אתמר** לכי נקט לכו וכו' וכו' הדין לשקול חלב ולדות: **גיזה**. הוא הלמך: **אוכל** והולך. דגני צמח איכה עורה וגני תרנגולת איכה נוכל וגני דקל צשיצט איכה עליו חבל ככה כולבו פירות ניכרו שמתחדשין תמיד ודרך כנאחס הוא, רש"י (ועיין משב"ל פי' כרי"ף

משנה הלכות

ס"ו ע"א. ובגמרא שם בגירסא ר' חמי אמר הדין עמו, כיון דאמר מר אס מחו מחו לו ואס כותירו כותירו לו כואל וחייב באחריותן אכלו בתרומה וכו', ע"ש. וברי"ף ז"ל הביא שם בצרייתא כלורחא וכחצ: ודייקא רבותא מדקתני במתני' בעבדי ל"צ אס מחו מחו לו, ולא קתני אס פחתו פחתו לו, דוקא כעין מחו ממנו דלא משמשו מעין מלאכתן כלל, דכמאן דליחבכו דמי הוא דחייב באחריותן ומשלם דמים, אצל אי איחבכו אף על גב דצלי טובא ופחתו, אי משמשו מעין מלאכתן נוטלתן האשה ואינו משלם דמים שדין עבדי ל"צ ודין נכסי ל"צ אחד הוא כדן אלו כך דין אלו, ואנן לא חזינן להאי דיוקא דהא מקשינן בגמי למאן דאמר כל היכה דמחייב באחריותן אכלו בתרומה מהא דתנן כהן ששכר פרה מישראל אף על פי שמונותיב עליו לא יאכילנה בצרשיני תרומה וקא מפרקינן וחסברא נבי דמחייב באונסייה צכחשה וציתרת דמיה מי מחייב, מדקא מפרקינן ככה גבי שכירות פרה, מכלל דלגבי לאן צחל מחייב אפילו צכחיש וציתרת דמים, ולכדי אכלו בתרומה, ושמעת מינה דליחא לכה דיוקא דדקי קמאי ז"ל וכו'. ובנמוקי יוסף שם הביא צשם כרש"א דודאי ככה משמע דיתרות דמים לצעל וכדחתן אס כותירו כותירו לו, ואמרינן נמי צסמוך דף ס"ז הכניסה לו שני כלים צאלף זוז והשציתו ועמדו צאלפיים אחת נוטלת משום כתובה, וכהני נותנת דמים ונוטלת, וכיון שכן הדין נותן שיכיה באחריותו לפחיתת דמים, וכן כתב הרמב"ם ז"ל צפרק כ"צ מספר נשים ועל פי זה פסק בעור אכן בעור סימן פ"ח עיין שם.

וראיתי צש"מ שהביא פירוש כריעצ"א צד"ה עיילא ליה גלימא וכו' ח"ל: פרש"י והשחקים יהיה לב קק, ואמרינן כמאן אמר רב נחמן לכה דשירא פורחא כוכ ליה קרנא כמאן, כי האי תנא דפליג אדרי מאיר דגופת ומחפורת של צריף, פירא צמקוס גופיה דמשחייר כוו קרנא, ואס כן חזנא הא כשיטתא דרבנן, ודלא כחנניא, אלא אס כן נאמר דמודה חנניא דצעי דלבו צקרנא שירא, ולא אמר איכו דלא חיישינן למיחא אלא לגבי ולד צהמת מלוג דאיכו גופי פירי. ורבינו הרמב"ן פירש דכה דמחסר ואזיל עד דכלי לגמרי, אף על גב דליכה שום שירא כיון דאין צלויי צה אלא לחחר זמן מרובכ והחיה כחנניא, וכעין איך דלעיל, ואחיה כי הא דגפרית ומחפורת של צריף, דכי כלו ליכה שום שירא צעולם, ואפילו ככי אמרו רבנן דפירא כוי, ע"כ מדברי כריעצ"א ז"ל. **והגראתה** דדעת הרמב"ן ז"ל וכריעצ"א ז"ל דגם צצריף ומחפורת ליכה שום שירא, וזה דלא כפירוש רש"י ז"ל דמקום הגומא יהיה לב לקרן, וזה כוי שירא. ודעת רי"א ז"ל כרש"י ח"ל: וכן אס הכניסה לו מקום שחופרין ממנו הצריף, כרי כל הצריף הוא לצעל צמקוס פירות, והולך ומוכרו חדיר לעלמו, ואחר שהכלה הצריף כקרקע הוא לאשה קרן אף על פי ששויו דבר מועט, וכן יער כלומה עלים וכו' ע"ש. ומה שפירש הר"ן צפירוש הראשון דכיון שאין צלויי ניכר כל שעה ושעה לא איכפת לן, פירוש זה הוא מתאים לפירוש הרמב"ן ז"ל, דכיון שאינו כלל אלא לזמן מרובכ ליה לן צה, ודו"ק. **וראיתי** צקרנן נתחאל שהביא קושית הרא"ה שהקשה לפירוש רש"י דהגוף שלה, רצה מאי אחא לאשמעינן, דהא אפילו רבנן מודו צהא דאיכה עורה, (ותו) דכה קי"ל כחנניא דאפילו צשפחה דכלי קרנא לגמרי אמרינן פירי לצעל). והנה מה שהביא משפחה דכליא קרנא לענ"ד לא קשה דאפשר סבירא ליה כדעת רבינו צהא דאי מיחת מוקמינן ולד צמקוס חמה, ואס כן לא כוי כליא קרנא ודו"ק. גם קושיא שני לענ"ד לולי דבריו הקדושים, לא קשה דאחי לאשמעינן דצכהאי גוגא קרנא מיקרי אף על גב דדבר מועט הוא, וכדעת הרי"א והש"ג. וע"ש מה שחירן ז"ל ודו"ק, ועיין צ"ש וח"מ א"ע סימן פ"ה, וצחיודשי רש"ן כתובות הנ"ל ד"ה תוס' כלל דמילתא מה שכתב לישיב שיעת רש"י ודו"ק.

והריב"ש סימן כ"צ ובסימן ק' כתב, שאס האשה אינה רוכה כליה אף על גב דאית לצעל מעות יכול לסלקה צכליה דכיון שהמעלעלין בהם מיוחדים לב ואין הצעל רשאי למכרם, וגם נוטלתם צלא שצובה, כרי הס כחילו הס משכון צידו ואפוחיקי, וצפרק השולח מ"א מוכח שהעושה שדכו אפוחיקי סחס לאחרים אינו גוצה משאר נכסים אלא אס כן שטפה נכר, ולכן כיון שהיא צביאחס מצית אציה ומיוחדים לה ומכלה אותם והוא אינו יכול למכרם, נראה דיכול לומר לה עלי כלך. אלא שאס פחתו או חזילו פחתו לו כמו שקבל עליו, ואריך לשלם לה הפחת צמעות אס יש לו, דהוא לב צצעל חוצ דעלמא. וכן אס אינס עושינן מעין מלאכתן, כרי הס כחילו נגצו כדברי הגאונים, ואינה לוקחת הצלחות, שהרי אין צהם משום שצה צית אציה מעסה, וכן הוא אינו יכול לכופה לעול הצלחות בהם כל שיש לו מעות צעין, כ"כ שם

(כד) אתמר כמנסת שום לצעלה היא חומרת כלוי חני נוטלת והוא חומר דמים חני נותן הדין עם מי כוי, יצמות פרק אלמנה לכהן גדול דף

המכנסת שום לבעלה היא אומרת כליי אני נוטלת והוא אומר דמים אני נותן
הדין עם מי רב יהודה אמר הדין עמה רבי אמי אמר הדין עמו רב יהודה
אמר הדין עמה מפני שבח בית אביה דידה הוי רבי אמי אמר הדין עמו כיון
דאמר מר אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו ברשותיה קיימי וכי
דידה דמו. (כה) תניא כותיה דרב יהודה המכנסת שום לבעלה ורצה
שקבלתי עלי בשומא ומלאו הן באחריותי: הדין עמה. ותעול כליה: אם מתו מתו לו .

משנה הלכות

ודע עוד דכא דכחצו המפרשים שחייב הצעל דוקא
לכחזיר לה הנכסים, היינו דוקא כשהיא צעלמה
תוצעתה, אבל יורשיה כשמתה צלה ולד של קיימא ברשות
ציד הצעל לחת להם מה שיראה, כן כתב מהריב"ל ס"א
כלל י"ב ס"י ע' ומברשד"ם א"ע ס"י קכ"ו וקל"א וקל"ד
וקו. ורלב"ח כתב דאפי' בתנאי בהשגחן יכולין כיוורשין לומר
כלי זה אנו נוטלין ושכן מנהג שאלויוקי. וכן כתב מהרש"ח
בתשובות סימן נ"ב, וכ"כ בצנפ"ה הגדולה סימן הנ"ל.
(כה) תניא כותיה דר"י המכנסת שום לצעלה וכי
שם ע"ב ופירש רש"י הצעל מוילת, לא מיבעיא
דאם מכר הוא צלה דעתה ומת או גרשה דהיא מוילת
מיד בלקוחות, אלא אפילו מתה היא הוא מוילת מיד
בלקוחות דמכירה לאו מכירה הואי כל זמן שהיא קיימת
וכי'. והתוספות כתבו דעת רש"י דכל זמן שהאשה חיה
אין הצעל יכול להוילתם כשמכר הוא עצמו, אלא כשמתה
האשה דאז יורש כותיה וכי'. ותמיה הוא דכיון שהמכירה
קיימת כל זמן שהאשה שותקה למה תוכל לצעל מכירתו
במחאתה על חנם, דמחיים אין לה בהם כלום וכי'. ונראה
כפירוש ר"ח דאין המקח קיים כלל אפילו שעה אחת
דתקון רבנן שלא תהא אשה לריבך לערוח ולחזור להוילת
מיד בלקוחות וכי'. ע"ש ד"ה הצעל.
אמנם ברש"י ובריעב"א ז"ל לא פירשו הכי בדברי רש"י
שכתבו: פירש רש"י ז"ל לא מיבעיא וכי' אלא
אפילו מתה היא הוא מוילת מיד בלקוחות דבשעת מכירה
לאו מכירה ודאית היא שמה ימות צחייה ונמלא מכירתו
צעלה, דהא דכתב הוא ז"ל ומתה היא, לאו דוקא אלא
לרבותא נקט הכי לומר שאף על פי שנתרוקן כל הזכות
לו כיון דבשעת המכר לא היתה מכירה ודאית כרי המכר
צעל לשעתו, כמוכר דבר שאינו שלו, נמלא לפי דבריו הצעל
מצעל לכשיראה, והאשה אינה יכולה לצעל עד שצדא לגבות.
זה דוחק גדול, יניבא בארעא וגיוורא בשמי שמיא, ע"ש.
וכנה לפירוש הרשב"א הנ"ל צנונת רש"י לא קשה קושיה
התוספות ז"ל דלמה תוכל לצעל מכירתו על חנם דמחיים
אין לה בהם כלום, דאכ"י רש"י לדעתם כצירא לי דהאשה
אינה יכולה לצעל על חנם צחיים, רק לאחר מיתה ואז
לא הוי צנונת דאז אית לה הנכסים, ולא קשה נמי קושיה
התוס' דכל זמן שהאשה חיה אין הצעל יכול להוילתם כשמכר
הוא עצמו, ולפי' כי קשה לכו דמאחר דמכר קיים כל
זמן שהאשה שותקה, ואין הצעל יכול להוילתם כשמכר,

ס"י שכ"ח והצילו כצית יוסף צסימן פ"ח, וכן פסק
בשלחן ערוך. ועיין בח"מ וצ"ש ס"ד שם, וכן כתב
הרמב"ן ז"ל וכיס של שלמה הציל דבריו ציצמות הנ"ל.
וראיתי בתוספות חד מקמאי ציצמות הנ"ל שכי צפשיעות
לכיפק וז"ל: אחמר המכנסת וכו', ר"י אומר
כדין עמה משום שצח צית אציה, והלכתה כותיה וכל שכן
אם אחמר דמים אני נוטלת שהדין עמה משום דינא ולא
משום שצח צית אציה ע"כ. ונראה דהתוספות ז"ל מפרשי
דבאמת מדינא הנכסים דידיה הוי וכדחגי כותיה דרבי
חמי עבדי לאן צרל יולאין צן ועין לאיש אצל לה לאשה,
ופירש רש"י אם סמתה עינו דלאו דידה הוא רק משום
שצח צית אציה, מסתברא עעמי דר' יהודה, אמנם כיכי
דלא צפי בשצח צית אציה ומוחלת על זה אז אם כדריין
לה לדינא דדידיה הוי וממילת נוטלת דמים מדינא. ועיין
בתוספות ישנים שם ד"ה יולתה צן ועין, ולריך עיין
שלא כרגישו מה הפוסקים.
ודנה לכאורח דעת התוספות חד מקמאי נראה סברה
ישרה, כיון דמטיקר דינא דידיה הוי רק משום שצח
צית אציה נוטלת, אם כן היכא דאינה רואה אמאי לא
מוקמיין אדינא להריב"ש וסויעתו והוי כמו אומרת אי
אפשי צחקת חכמים ככאי גונא. ויש לומר דכא גופיה
אי נכסי לאן צרל דידיה הוי מדינא או לא פליגי, ולמאן
דאמר דמדינא דידיה הוי ומת שהיא נוטלת הוא רק משום
שצח צית אציה, אין הכי נמי אי צעית מליה לעטון מדינא
צעינא, ולמאן דאמר דמדינא נמי דידה הוי מכה שצח צית
אציה, ומעולם לא קנאם הצעל ולא נכנסו לרשותו רק
למכוי מחוייב באחריות לדידיה לא מנאח לעטון לא
צעינא הנכסים ודמים צעינא, כיון דמדינא דידה הוי, וי"ל.
ודעת רבינו דנכסי לאן צרל דידה הוי כמו שכתב אמר
רבא אמר רב נחמן הלכה כר"י שאמר משום
שצח צית אציה דידה הוי. וכן כתב עוד לעיל ר"י אומר
כדין עמה מפני שצח צית אציה דידה הוי, ר' חמי אמר
כדין עמו כיון דאמר מר אם מתו מתו לו ואם היתירו
הותירו לו ברשותיה קיימי וכי דידה דמי, ע"כ. כרי
שלא כתב רק דכדידיה דמי, אמנם לא הוי דידה וק"ל
ולפי זה אי נימא דהא פלוגתתם ז"ל וכנ"ל אם כן דעת
רבינו כדעת הריב"ש, ומדברי רש"י נראה דמפרש דדידיה
ממש הוי, שכתב ד"ה אצל לה לאשה דלאו דידה הוא
ע"ש ודוק. ועיין היעב א"ע סימן פ"ח ס"ב.

שמחוייב לשלם הכל : לא בעלה למכור ולא עוד אלא אפילו הכנים לה משלו אם רצה
 ימכור. שאם יגרשנה הטול כליה : מכרן שניהם. או זה
 או זה : לפרנסה. אורחא דמילתא נקט שאין אדם מוכר כלי השמישו אלא למונות :

משנה הלכות

ואפילו לאלתר מכרו בטל משום דעיקר חידוש דברי אבימר
 לאשמעינן דאשה שמכרה בטל מויליא בתם דוקא כשמכר
 אצל כשמת הוא מכרה קיים וכו', ע"ש. חב לכאורה
 ראינו לפירוש הקרבן נתנאל דדברי הרא"ש דלדינא מודה
 לר"ת. אמנם אינו מוכרח כ"כ, דיש לומר דאדרבה שכרי
 הרא"ש כחז דלכאורה משמע כפי ולולי דברי הירושלמי היה
 נראה לו לפרש כפי וכתם מפרש אליבא דלכאורה דכפי
 ואחר כך מיייתי דעת הר"ם ולריך עיון.

ואמרין צפרק אלמנה לכהן גדול וצפרק חזקה הבתים,
 וכן כחז הרמב"ם פרק כ"א מהלכות אישות,
 ומוסכס מהפוסקים, דאוחה שדכ שיש לה בכחוצתה
 דינה כנכסי אלא צרל, וכן גבז נמוקי יוסף דף
 תנ"ז, ובמרדכי שם ר"פ. ועיין שם במרדכי מה שבאריך
 דיינים אלו הרי שלא חלקו בין נכסי אלא צרל לאוחה שדכ
 שעשאו אפותיקי, וכן כחז שם דד"ה ומ"ש וק"ל.

ודר"י ר"ף ז"ל כחז והאי מכרו לפרנסה דקאמר רבן
 שמעון בן גמליאל בטל מויליא מיד בלקוחות,
 לא איפשטא שפיר דנעביד זב מעשה, וכחז עליו בעל המאור
 ז"ל: ואף על פי שכתב הר"י ז"ל לא איפשטא דנעביד
 זב מעשה, אכן כתבין מאי דחזיק. ועיין שם מה שבאריך
 זבא שמעתי. והרמב"ן בספר המלחמות כחז, דספקו
 דרב אלפס משום דרש"ג לטעמיה כדאמרין זב' בשולח
 דף מ"א תניא העושה שדכו אפותיקי לכתובת אשה, ושמה
 קיי"ל כרצון דפליגו עליה ואמרו דהמקח קיים עד שהצא
 האשה והערופ מן בלקוחות, וכל שכן שאין בטל מויליא
 מיד בלקוחות. ועיין צפרק אלמנה לכהן גדול בנמוקי יוסף
 מה שבאריך ובספר הזכות שם.

ותב"ט עיני במרדכי זבא צתרא דף נ' ע"א סימן תקמ"ב
 שכתב ח"ל: ושאלתם צראוין שמכר קרקע, אם
 אשתו יכולה למחול אם אוחה קרקע ייחד לה בכחוצתה
 או הכניסתה לה לדונייתה במקח בטל לאלתר, דאפילו
 אין האשה מוחה בטל מעלמו יכול לבעל המקח דבשלה
 שדות המקח בטל לגמרי ולאלתר, וכמו שפירש ר"ת, ורש"י,
 ורבינו חם, ור"י צפרק אלמנה לכהן גדול המכנסת שום
 לבעלה וכו', זה היה מעשה לפני רש"ג ואמר בטל
 מויליא מיד בלקוחות, אצל צשאר קרקעות המקח קיים
 עד שימות הבעל, או עד שיגרשנה, שאז תגבה האשה
 מהן ושלוש מאיר צר צרוך, ע"כ.

ודבריו לכאורה לריכים עיין זבא שכתב דאפי' אין
 האשה מוחה בטל מעלמו יכול לבעל המקח וכו',
 ושכן היה שיטת רש"י ז"ל, ולכאורה אדרבה לפי החוס'
 והרא"ש בפירוש רש"י ז"ל איכא פלוגת בין ר"ת ורש"י,

למה חוכל לבעל, וס"ל דאין הבעל יכול לבעל המכר בעלמו,
 אמנם הם ז"ל סבירא לכו בפירוש רש"י דאפילו מכר
 הוא עלמו, כיון שהמכירה לא הוי מכירה ודאית יכול
 להויליאם גם הבעל וכן כתב רש"י להדיא דמכירה לאו
 מכירה היא ודו"ק.

והמזור צסימן ל' כתב פירוש רש"י כפי כונת התוספות,
 ח"ל: ולדעת רש"י דוקא מכרה האשה מבעל
 הבעל מיד, אצל אם מכר הבעל הוא אינו יכול לבעל
 מיד אלא אשה יכולה לבעל מיד אם תרצה, ואם מתה
 ולא צעלה אוחה אז הבעל יורש כחה, ויכול לבעל כמו
 שהיא היחה מצעלה אוחה אם היחה חייה. וכן תפס הש"ג
 צפרק אלמנה לכהן גדול, שזב ראייתו דכטור חזיל בשיטת
 אביו הרא"ש ז"ל שהוא גם כן מפרש כשיטת התוספות
 ע"ש, רק דבצורה אחת חולק עליהם, שפירש הבעל מויליא
 מיד בלקוחות לאלתר, ח"ל: ונראה לפרש הבעל מויליא וכו',
 שאפילו אם ימלא לבעל נכסים הרבה יכולה לומר אינו רוצה
 אלא אלו, וחשו חכמים לעורר האשה ובעלו המכר לאלתר.
 וכן פירש רבינו גרשום ז"ל מכרו שניהם או זה או זה,
 דאם מכר הבעל עלמו שהאשה מויליא ואם מכרה האשה
 הבעל מויליא (חב להויליא מדעת יש מפרשים שצנמוקי
 יוסף שפירשו מכרו שניהם ביחד ואפילו כפי מלי האשה
 לומר נחת רוח עשיתי לבעלי, ע"ש), ורבינו נתנאל ז"ל
 פירש וכו'.

וגר"א כונתו ז"ל דבאמת סבירא ליה דבבעל מויליא רק
 כשמכרה אשתו, אצל כשבעלמו מכר אינו מלי
 להויליא, וכמו שכתב מכרה האשה הבעל מויליא, וחולק
 זבא הר"ם ואחוס' דאפילו כשמכר עלמו חזר, ודלא כמו
 שכתב הקרבן נתנאל ביצמות שם דברא"ש מודה ליה
 לדינא לבר"ם ז"ל רק שפליג באפותיקי, ועיין דרכי משה
 סימן ל' ס"ק י"א.

שוב ראייתו צרא"ש זבא צתרא הביאו הציה יוסף אכן
 בעזר סימן ל' שכתב ח"ל: לכאורה משמע מדקאמר
 דצין איכו ומית אחיה איכו ומפקא, אלמא דהמקח קיים
 כל ימי חיי הבעל אף על פי שהיא מעבדה על מכירת
 הפירות וכו', ואם מיתח איכו איגלאי מילתא שהמכר
 קיים מתחילתו דבעל לוקח ראשון הוי וכו'. ומיכו צירושלמי
 קאמר מכר הוא ומתח הוא מכרו בטל הדין לאלתר
 בטל, אלא לרבותא נקט, אף על פי שלא ערערו על המקח
 עד שמתח הוא. והא דנקט גמרא דידן דצין הוא ומית
 אחיה איכו ומפקא, אף על גב דהוא הדין דמתח הוא

שמעון בן גמליאל ואמר בעל מוציא מיד הלקוחות אמר רבא אמר רב נחמן הלכה כרב יהודה שאמר משום שבח בית אביה דידה הוה אמר ליה רבא לרב נחמן והתניא כוותיה דרבי אמי אמר ליה אף על גב דתניא כוותיה דרבי אמי מסתבר טעמיה דרב יהודה משום שבח בית אביה. (ט) ההיא איתתא דעיילא ליה לגברא איצטלא דמילתא בכתובתה שכיב

הבעל מוליא. לא מיבעי דאם מכר הוא צלא דעתה ומת או גרסה דהיא מוליא מכר הלכוף אלא אפי' מתה היא הוה מוליא מיד הלקוחות דמכיר ללא מכירה היא כל זמן שהיא קיימת: איצטלא. מלבוש:

משנה הלכות

ולא סבירא ליה כר"ח ז"ל דהבעל מעלמו יכול לבעול מה שמכר. ונראה דכח ז"ל מפרש פירוש רש"י כדעת הרשב"א והריטב"א, הבהתי דצריכה לעיל. ומעתה לריך עיון לעני"ד ארצותינו האחרונים ז"ל מה שביאנו שיטת רש"י בפשיטות כפירוש החוס' והרא"ש, דהבעל אינו יכול לבעול מכר עלמו רק מה שמכרה אשתו, דכרי אית לן כמה רבותא דסבירא לכו דלרש"י אפילו מכר עלמו מבעל, וסבירא לכו כדעת ר"ח ז"ל, ולמעט במחלוקת עדיף עפי, ועיון בנמוקי יוסף שם ודו"ק. ועיון לקמן (ס"ק כ"ז).

וכיון דזרשות יתמי ניכוו אחי הקדש דאקדשוה יתמי ומפקע לה לשעבודיהו ויהבי דמי. ועיון עור יו"ד סימן שמ"ט ומחבר שם ס"ג. וראיתי בחוספות רי"ד יצמות הנ"ל שכתב ח"ל: ורא"ר קניא מיתנא, רבא צבי הזמנה ומעשה כדאמרין צפרק נגמר, אבל הזמנה צלא מעשה או מעשה צלא הזמנה כיון שנפרשה על המת על דעת לסלקו ממנו שמיכו עליו לפי שעה עד שימלאו אחר, או להוליכו עמו לקבורה ולא שיקברוהו עמו, וכן הזמנה צלא מעשה אם אמרו יהא בגד זה למת, או אפילו ארגוהו בשצילו ולא פירשוהו עליו אינו אומר, אבל זה הבגד שפירשוהו על המת כדי לקצרו עמו אסור מפני שיש שם הזמנה ומעשה שכיון שפירשוהו עליו להיות ללמיתות אין לך הזמנה גדולה מזו, ורא"ר רשאין לסלק מעליו להיות מותר בהנאה, אלא אם כן רואים להחליף לו בגד אחר נאה ממנו לכבוד המת כדמפרשינן בתם, ע"כ. ועיון בעל המאור ומלחמות סוכה דף ע"ו מה שהאריכו בזה בדיני הזמנה בפלוגתא רשב"ג וחכמים ובתשובתי בארכתי בזה בעה"י לענין גליוני ס"ת מה מתקדשים, והם אחי בכתובים.

ודע דהר"ש ז"ל כתב שם אהא דתנן לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בעל משום דאמר נחת רוח עשייתו לבעלי. וכתב, אף על גב דקיימא לן דתלויה וזבין זבנייה זבני, התם שאני דאגב אונסיה גמר ומקני, אבל הכא דליכא אונס כל כך לא גמרה ומקנה. וכתב עליו הרמב"ן: ואינו מחזור, שאם אין כאן אונס גמור מקחו קיים. והרשב"א ז"ל כתב: דאי משום הא אפשר דאינו קשה כל כך, דהא אפילו דלויכא לאישתמוטי אסיקנא דזבנייה זבני, ודוקא דזיביז זוזי, ואף על פי שאין שם אונס גמור אפילו הכי אין מקחו קיים אלא אגב זוזי, ומכל מקום הקשה עליו הרשב"א ממקום אחר ע"ש. ועיון לקמן ס"ק רמ"ו.

והחזקן סימן שי"ע כתב גם כן ודוקא שהזמינם לרכו ונתנם עליו, אבל בהזמנה לבד ואפילו עשאה לרכו לאחר שמת לא נאסרו דהזמנה לאו מלתא הוא, וכן כתב נתנם עליו ולא הזמינם לכך מחילה עדיין לא נאסרו. והב"ח כתב ד"ה ומ"ש וכו': כלומר לא מיבעיא הזמנה לחודה דליכא מעשה, אלא אפילו נתנם עליו לחודיה דליכא מעשה. והבי משמע מדפריך התם תלמודא למה לו נתנתו וכרכתו, ופירש רש"י למה לו תרווייהו תיסגי צרכתו לחודיה דהא איכא מעשה, אלמא קסלקא דעתיה דתלמודא דלרבא דהזמנה לחודיה לאו מלתא כרכתו לחודיה מלתא הוא אף על גב דלא הזמינה כיון דקעביד מעשה, והבי דמשני רבא סבירא ליה כרב חסדא דאמר גבי תפילין הזמינה ולא לר זביה לר זביה ולא הזמינה שרי לחיילר זביה פשיטי, אפילו הכי הסבירא הוא לרבא דעדיף לר זביה לחודיה מאזמינה לחודיה, ולהכי כתב רבינו וכן אם נתנם עליו. ובנמוקי יוסף שם הביא פי' ר' אחאי דלאו דוקא לר זביה תפילין על דעת קביעות, דאם כן פשיטא, אלא אפילו לר זביה תפילין לפי שעה קאמר. וכן נראה מפירות רש"י. אמנם מפי רבו שמע דאפילו בשכינת על דעת קביעות לא מהני צלא הזמנה דמעיקרא ומעשה דכשתא

ובהא דינא דאמרין דמלי אמרה נחת רוח עשייתו לבעלי, ראיתי להרי"ף ז"ל צפי' הניחזקין סימן תל"א, והנמוקי יוסף צבא צתרא הנ"ל, וכן נראה דעת הרשב"א בשיטתו מקובלת צבא צתרא הנ"ל, דדוקא כשהבעל קבל דמי המקח ולא האשה משום הכי מקח בעל דהוי לגבי אשה כתלויה וזבין, אבל אם קבלה האשה דנזים לא הוי מקחה בעל, דהא קיי"ל תלויה וזבין זבנייה זבני. ועיון א"ע סימן ל' סעיף י"ז ברמ"א שם, ובח"מ, ועיון לקמן (ס"ק כ"ז) מה שהבאתי צס"ד דוקא שקבלה כל דמי המקח, ולא כישועות יעקב שם ודו"ק.

בו) ומ"ש הכי איתתא דעיילא ליה לגברא איצטלא בכתובתה שכיב שקלוב יתמי פרושה אמתיתו וכו', שם ע"כ. ופירש רש"י, קנייה מיתנא, תרכיבי המת איסורי הנאה בן כהקדש, דגמר שם שם מעגלה ערופה, צפרק נגמר הדין סנהדרין מ"ז, מי לא מודה ר"י דמחוסר גזביינא אף על גב דהדין עמה מודה הוא דכל כמה דלא גבתינהו מיניה לאו זרשותיה קיימי אלא שעבודא בעלמא אית לה עליהו, דהא אם נאנסו או נאכדו חייב באחריותן

שקלוה יתמי פרשוה אמיתנא אמר רבא קניה מיתנא (כו) אמר ליה ננאי בריה דרב יוסף בריה דרבא לרב כהנא והאמר רבא אמר רב נחמן הלכה כרב יהודה מי לא מודה רב יהודה היכא דמחוסר גוביינא אי מיגניב או אבד לא מחייבי יתמי לשלומי הילכך ברשותיהו קאי רבא לטעמיה דאמר רבא הקדש חמץ ושיחרור מפקיעין מידי שיעבוד. (כח) אמר רב יהודה הכניסה לו שני כלים (באלף זוז) ושבח וועמדו על שני אלפים אחד נוטלתו בכתובתה ואחד נותנת דמים ונוטלתו משום שבח

קנייה מיתנא. תכריכי המת אסורי הנאה כן כהקדש דגמר שם שם מעגלה ערופה צפי נגמר הדין (דף מ"ז): מי לא מודה רב יהודה היכא דמחוסר גוביינא. אף על גב דהדין עמה מודה הוא דכל כמה דלא גבתינכו לא צרעותה קיימי אלא שיעבודא בעלמא איה לב עליכו דהא

אם נאנסו או אבדו חייב צלחיותן וכיון דצרות יתמי ניכו אחי הקדש דאקדשיה יתמי ומפקי לה לשיעבודיהו ויבזי דמי: רבא לטעמיה וכו'. הקדש דוקא קדושת הגוף אבל קדושת דמים לא כדתנן (ערכין כ"ג) מוסיף עוד דינר ופודה הנכסים הללו וכו': חמץ. נכרי שהלוה את ישראל על חמץ אחר הפסח אסור בהנאה דאחי איסור חמץ ומפקע ליה לשיעבודא דנכסיו, והא דתנן צפי כל שעה (דף ל' ע"ג) מותר בהנאה, רבא מוקי לה התם כשהרכינו אלנו שנתנו ישראל צביתו של נכרי דהביא לא מחסר גוביינא: ושיחרור. ישראל שיעבד עבדו לבעל חוב ושחררו הלוה יאל לחירות והמלוה גובה ממקום אחר: בכתובתה. שהיה אף זוז דהא מאי דאשכחו

משנה הלכות

ובנו בית קצרות אחר טוב כימנו תחתיו אי מותרים ז' טובי העיר לבנות מהאצנים הישנים בית שער לכניסה בית החולאים, והעלה להחיר ע"ש, ולא כרגיש השר מדברי החסם הנ"ל, דבמקום שעושים למת נאה מן הראשון, אפילו ליחידים מותר ליהנות ממנו, ואם כן הכי נמי בחומת בית הקצרות וכו"ל, ולריך עיון.

(כז) אמר ליה ננאי צריה דרב יוסף, ובגמרא נאנאי וברא"ש גרם נאנאה. וכתב צק"ג ובגמרא הגירסא נאנאי וע"ס הוא, כי נאנאי פ"י כלב, כדאיתא בפרק משות מלחמה דף מ' מאה פאפי וחד נאנאי ע"ש, ועיין ערוך מה שפירש, ובתוספות רי"ד כבגמרא. ומג"י רבינו ראיח לגירסת קרבן נתנאל ויפה כיון הק"ן. (כח) ומ"ש אמר ר' יהודה הכניסה לו שני כלים וכו', משום שבה בית אציה, יבמות ס"ז ע"א, ובגמרא מאי קא משמע לן שבה בית אציה דידה הוי הא אמרה ר' יהודה חדא זימנא, מכו דתימא בני מילי היכא דמטיא למשקל בכתובתה, אבל מיתן דמי ומשקל לא קא משמע לן, ופירש רש"י בכתובתה שכוח אף זוז דהא מאי דאשכחיה צרותיה אשכחיה, ועיין רא"ש ורשב"א, ובאו"ז בגדול סימן תרנ"ה כתב: אמר רב יהודה הכניסה לו שני כלים באלף זוז וכו', ובירושלמי פרק אלמנה לכ"ג הלכה א' שלא עלה על דעתה שיחמשו אחרים בכליה פירש הטעם למה מחזירין לה הכלים אפילו כשאצ"ב צרות בעל, ע"כ.

והמור"ך כתב שכן הדין בזולות של נכסי מלוג שלה בין שפחה בין בהמה אף שהן לבעל כשיולדת נותנת דמיה ונוטלתן. וברמ"ה כתב שמעטם זה אינו ראוי למוכרן אפילו בעודה תחתיו, ולא נהריא לא"א ברא"ש דודאי בעודה תחתיו עושה בהן כל מה שירצה אלא שאם שייך נוי"ה דמיה ונוטלתן ע"כ, וכתב עליו צ"ח שלמה יבמות הנ"ל ה"ד ומסתבר דבריו, דאמרין בפרק האשה שנפלו סי' י' ומודה חנניא שאם נהגרשה שנותנת דמים ונוטלתן

ודע ומדברי תוספות רי"ד הנ"ל נראה דבר חדש, במה שכתב אבל זה הבגד שפירשוהו על המת כדי לקברו עמו אסור מפני שיש שם הזמנה ומעשה, שכיון שפירשוהו עליו להיות לו לנתיבות אין לך הזמנה גדולה מזו, ואין ראוי לסלק מעליו להיות מותר בהנאה אלא אם כן רואים להחליף לו בגד אחר וכו'. והנראה דעתו ז"ל שאם רואה להחליף הבגד בנאה הימנו לכבוד המת שפיר דמי, והבגד הראשון יולא לחולין ומותר בהנאה, דהכי מורה לשונו אין ראוי לסלק מעליו להיות מותר בהנאה אלא אם כן וכו', משמע דכאוי גוונא מותר, בהנאה, ודבר זה כעת לא מלאחי צפוסקים שהביאי דין זה, ול"ע למה השמיטו דין זה.

ומכאן ללע"ג, מה שראיתי בצרכי יוסף סימן ש"ד שכתב: מעשה באלמנה שנתה להניח אצן על קבר בעלה, ואחר ימים הלכה על קבר בעלה וראתה שהאצן היא קטנה ורצתה להחליפה באחרת יפה הימנה ולבוסוף משות למוכר האצנים לכבוד בעלה. נשאל מורי ז"ל אי שרי לעשות כן, כיון שהיא אינה נהנית כלל מהאצן האת, ואדרבה היא מוסיפה משות לכבוד בעלה, או דילמא כיון דאין נותנין לה האצן אחר בסך משות שהיא מוסיפה אלא על ידי האצן האת שנותנת למוכר שתמכור למת אחר, הרי היא נהנית באצן זו שנאסרה בהנאה, וגם המוכר אותה אח"כ משתכר באצן הקטן. והאריך מורי ז"ל בתשובה כ"י, והעלה דאסורה למכור או להחליף בשום אופן דבכל גוויי הנאה מיקרי. והרב מוהר"י נבון צמפרו קריח מלך רב ח"צ סימן כ"ז ל"ד להיתר להלכה ולא למעשה, כ"ש. ומדברי התוספות הנ"ל לכאורה ראיח צרורה לדעת מבר"י נבון, דכאוי גוונא מותר אפילו ליהנות מהאצן הראשון אחר שעשה יפה הימנה למת, וגדולה מדבריו ז"ל ול"ע. ועיין תשובת הרשב"א סימן רל"ו וגליון מהרש"א יו"ד סימן שס"ד. ועיין בתשובות חתם סופר יו"ד סימן של"ה, שנשאל אודות בית הקצרות שנהרס

בית אביה. כט) ואילו איתתא דהוי מסקין בה זוזי מקמי דתיהוי לגברא
 בלא שטרא והוה לה ארעא ולבסוף אינסיבא לגברא ועיילא ליה ההיא
 זרשותיך אשכחתי : דהוה
 מסקין זכ זוזי. תובעין ממנה
 כלומר שהייתך חייבת ממון

משנה הלכות

משום שזכ צית אביה, דמשמע דוקא לאחר מיתת עכ"ל
 ע"ש. ועיין עור ומחצר א"ע סימן פ"ח וסי' ל'. ועיין
 עוד ז"ח סימן פ"ח מה שכתב שם ודו"ק.

כט) ואילו איתתא דהוי מסקין בה זוזי מקמי דתיהוי
 לגברא בלא שטרא כו' והלכתא לותה יאכלה

בין בשטר ובין בעל פה משלם בעל מנכסי אשתו בין
 מחיים דאשתו ובין לאחר מיתת דאשתו. והני מילי דעיילת
 ליה מקרקעי אכל מעלטי וכו', צדא צתרא קל"ע ע"ה
 שלח ליה אצוה בר גניצא לרצא בעל זנכסי אשתו לוקח
 הוי ומלוה על פה אינו גוצה מן הלקוחות, או דינמא

יורש הוי ומלוה על פה גוצה מן היורשין. א"ל תנינא
 נשאו גדולת ישאו קטנות, מאי לאו נשאו גדולת לבעל
 ישאו קטנות מצעל, לא נשאו גדולת לבעל ישאו קטנות
 לבעל, איני וכו' תני רב חייא נשאו גדולת לבעל ישאו
 קטנות מצעל, דלמא שאני פרנסה דאית ליה קלא. ופירש

הרשב"ם ז"ל, צד"ה ומקשינן והתניא ר' חייא, אלמא מיד
 הצעל מויליחין מכלל שהכניסה לו כל הממון והפילו חלק
 הקטנות, ושמע מינה מדמויליחין מודי דירש הוי, דאי לוקח
 הוי מלוה על פה הוא ולא עריף ממשעבדי, ומשני לעולם

לוקח הוי מיכו מלוה בשטר הוא האי פרנסה הקטנות,
 דשאני פרנסת נשואין דאית ליה קלא וכמלוה בשטר דמיא
 כלכך טרפא ממשעבדי ומויליחין אפילו מיד הלקוחות וכו',
 ומסיק אלמא אמר רב שאי בעל שויכו רבן כירש ושויכו
 כלוקח וכיכי דעבא ליה עבדי ליה, גבי אכל שויכו

רבן כירש משום פסידא דידיה, גבי דר' יוסי בר הנינא
 שויכו רבן רבן כלוקח משום פסידא דידיה וכו', והא גבי
 דר' צר"ה דאיכא פסידא ללקוחות ושויכו רבן כלוקח
 בתם אינווה אפסידו אנפשיכווה כיון דאיכא בעל לא

איבעי להו למיזן מאיתתא דיתצא תותי גצרא, ע"כ.
 וסובר רבינו דאיפשיעא האיבעיא, דדוקא כיכי שלוחה
 צמקוס בעל, דהיינו שכר נשואה היתה בשעת
 הלואה בתם דוקא אינווה דאפסידו אנפשיכווה דלא היה

לכס ללות, ולכן שויכו רבן כלוקח, אמנם כיכי דלוחה
 קמי דתיהוי לגברא כיון שאז עדיין לא היה לו למלוה
 לחוש לה, צככאי גונא כירש שויכו רבן ומחייב לפרוע
 לבעל חוב זוזי. וכן דעת ר"ח, הביאו הרשב"ם שם וז"ל:

ולענין שאילתא דשאלנא פירש ר"ח ורואה אני את דבריו
 לוחה ואכלה ועמדה וניסת מסתברא דכירש הוי, משום
 פסידא דמלוה, וכן סוגיא דשמעתתא דכל היכא דאיכא
 פסידא, גנון פסידא דאלמנא דליכא למימר איכו דאפסיד
 אנפשיכ שויכו רבן כירש ע"כ, ע"ש. חו היא גב כן
 דעת הרמ"ה. וכתב עוד: וכי תימא הכי נמי מלוה הוא
 דאפסיד אנפשיכ דלא איבעי ליה לאחפי בלא שטרא,

כי אמרינן איכו דאפסיד אנפשיכ כיכי דיכיז זוזי צכדי,
 כגון מאן דזצין נכסי דידע דמשעבדי לאחרינא דומיא
 דלקוחות דידע דאיכא בעל וקמכוין למזן נכסי דאיתתיה
 דמשעבדי ליה לבעל, אכל הכא אכתי נכסי צחוקתה דאיתתא

הוי קיימי, וכי אחזיף שפיר אחזיף, מאי אמרת כיון דאיונסבא
 צתה הכי הוי ליה כמאן דצנינא להו נכסים לאחריני, הכי
 מילי בלקוחות ממש, אכל הכא גבי בעל דלא קא יכיז
 זוזי היכא דאיכא פסידא לאחרינא לא חשו רבן ע"ש.
 וכן דעת הרשב"ה ז"ל והכן גראין דעת השאלות ז"ל
 פ' פנחס: צרם לריך למימר אינו כיכי דאיקנהיכווה לנכס

לאחריני ע"ש, ודו"ק.
 ברם הרי"ף ז"ל כתב שם וז"ל: לא איפשיעא צעיון,
 כלכך מלוה על פה לא גבי מיניה דבעל, ואיכו
 דאפסיד אנפשיכ דלא איבעי ליה לאחפי בלא שטרי. וכן

דעת הרמב"ם והרא"ש. וראיתי צ"ג צד"ה כתב ריא"ז
 שכתב דעת רשב"ם דגם צמלוה על פה גוצה ממנו וכן
 פסק ר"ח. והרמ"ה והרא"ש כתבו כרצונו דאם היה עליה
 מלוה על פה אינו גוצה ממנו. ומשמע דס"ל דהרמ"ה פסק

כהרי"ף והרא"ש, והכי משמע לשונו שכתב, כתבו, לשון
 רבים, דאינו לא קאי אלמא אדצרי הרא"ש לחודיה היה לו
 לומר והרא"ש כתב, בלשון יחיד, ודבריו לענ"ד חמוכים
 ברצה שהרי הרמ"ה ס"ל כר"ח כמו שהבאתי לעיל, ול"ע.
 ואולי עפות סופר נפל בדבריו ז"ל, ולריך להיות והרמב"ם
 צמקוס והרמ"ה, או ז"ל והרא"ש כתב בלשון יחיד והוי
 מילתא צפני עמכה ולא קאי אהרמ"ה ול"ע.

וראיתי צבג"ה על הרא"ש שכתב וכן כתב רב אלפס
 דבעל לוקח הוי, אכל ר"ח, ורשב"ם, ורצונו צרוך
 מארץ יון, פסקו דבעל כירש שויכו רבן כי כיכי דלא
 לפסוד מלוה ושלח תגעול דלת צפני לוי. ומסתבר עממא,

וכן הלכה מא"ז, ע"כ. והנה מה שכתב וכן כתב הרי"ף
 דבעל לוקח הוי, אין כוונתו לומר דהרי"ף פסק דהוי לוקח
 בין לקולא ובין לחומרא, שהרי הרי"ף כתב להדיא דהאיבעיא
 לא איפשיעא, וכן כתב להדיא הרא"ש ז"ל בדעתו, ועל כרחן
 לריך לומר דכוונתו רק להאי דינא דמיירי ציכ הוי כמו
 לוקח, וזה צרוך לענ"ד.

וצריך עיון אכל הפוסקים ז"ל שלא הביאו דעת רבינו
 צוה שכל דבריו דברי קבלה. ועיין חו"מ סי'
 ק"ג סי' וסמ"ע וש"ך שם ודו"ק. שצתי וראיתי לרצונו
 הש"ך ז"ל חו"מ סימן קי"ב סי' ו' צד"ה ראונו שכתב
 ח"ל: דין זה לריך עיון, ועל כל פנים הוי ספיקא דדינא

ואי תפס מלוה לא מפיקין מיניה וכו' דמאי למימר קים
 ליה כרשב"ם ור"ח. ובשגס שהמדקוק היעצ צסוגיא סוף
 פרק י"ג נוהלין יראה שהעיקר כדבריהם. ועוד צצמרדכי

ארעא לבעל דבעל אכיל פירי בחייה וכד מיתא קני גופא ואתי בעל חוב דאזופה זוזי לההיא איתתא וקא תבע זוזי מבעל מיחייב בעל למיפרעי לההוא בעל חוב זוזי ממונא דההיא איתתא דשלח ליה אבות (צ"ל: אבוה) בר גניבא לרבא ילמדינו רבינו לוותה ואכלה עמדה ונשאת מהו בעל לוקח הוי או יורש הוי ופשט רבא מדתני רבי חייא דתני רבי חייא נשאו גדולות לבעל ישאו קטנות מבעל אלמא קא סבר רבה בעל חוב מיפרע זוזי מהא ארעא ואף על גב דמשנינן אימא לך הא דרבי חייא לא תפשוט מינה דהויא לה פרנסת בעל ופרנסת בעל קלא אית לה אלא מן קושיאתא ומן שינוי דמשנינן לקמן בעל חוב דאשה גבי זוזי מן ארעא דעיילת ליה לבעל בין כי איתא לאיתתא בחיי ובין בתר דמית(ה) כי יתבה תותי גברא. (ו) והלכתא לותה ואכלה בין בשטר

קודם נשואיה לבעל: עמדה ונשאת. והכניסה כל נכסיה לבעלה כדרך נשואה: בעל לוקח כוי. שזיכו רבנן נכסיו אשתו בין בחייה בין לאחר מיתת כדין לוקח או כדין יורש, ונפקא מינה לכל דינין החלוקין בין מקח לירושכ כוי הכך דשמעתי: דתני רבי חייא נשאו גדולות לבעל ישאו קטנות מבעל אלמא מיד כבעל מויליחין מכלל שהכניסה לו כל הממוץ ואפילו חלק הקטנות ושמע מינה דמויליחין מידו דירוש כוי דאי לוקח כוי מלוכ על פה הוא ולא

הקטנות דשתי פרנסת נשואין דאית ליה קלא וכמלוכ כשטר דמיה כילכך טרפי ממשעבדי ומויליחין אפילו מיד בלקוחות לפרנסה ואין מויליחין למזונות וכל שקן מן כירושין ולעולם אימא לך לוקח כוי, ולענין לוותה ואכלה ונישאת לא גזינן מבעל רש"ס, וזכ שכח רבינו ואע"ג דמשנינן: יתבה תותי גברא. יושנת תחת כבעל: והלכתא

משנה הלכות

אם אמרת נכסיו מלוג יאמר נכסיו לאן צרל וכו', ע"ש. ולפי זה שפיר יש לומר כדעת ההגה"ה דדעת כר"ף דבעל נכסיו אשתו לוקח כוי וכיניו נכסיו לאן צרל. וזכ נמי אחי שפיר מה שראיתי במרדכי פרק יש נוחלין סימן תקל"ח וז"ל: והאלפסי פסק ס"פ יש נוחלין לוותה ואכלה ועמדה ונשאת בעל לוקח כוי ולא ישלם למלוכ כלום דאיכו דאפסדיה אנפשיה דכוי ליה לאסוקי אדעתיה שמא תנשא כיוס או למחר ויפסיד את מעותיו, ע"כ. ולכאורה גם כן קשה כנ"ל דאין זה דעת רב אלפסי ז"ל ולפי דעת מהרי"ק אחי שפיר, וכן ראיתי בהגהות מרדכי שכתב שם דברי מהרי"ק הנ"ל בצוחו פסק, ונראה נמי דכוונתו ז"ל לישב דלא תקשה בלכתא אהלכתא, ודו"ק.

פרק יש נוחלין כתב שגם דעת רבינו חס כרש"ס (הוא שצמרדכי כתב שגם דעת ר"ח כרש"ס אין לו פירוש וע"כ דע"ס הוא שכרי כבר הביא הש"ך דדעת ר"ח כרש"ס, וגם בגמרא שם כתב כרש"ס צדדיה לפסוק כהר"ח, ודו"ק. ואפשר שריך להיות ר"ח בתיו במקום חיי"ת, ע"ש במרדכי ודו"ק). וגם בהגהות מרדכי פסק שם רבינו צרוך ח"ז כן, וכן פסק ר"ח צר נתן בתשובות סימן קע"ו, וכן כתבו החוספות צדדריס פרק אין בין המודר דף ל"ב ע"ב, דאדם חייב לפרוע חובות אשתו, וכן הוא בהגהות אשר"י פרק החובל בשם ראש"י וכו'. הן אמר שצ"י צ"ע סימן ל"א הביא רק דברי רש"ס שם ר"ח, ולא הביא כלל הכך פוסקים הנ"ל, ואולי אילו היה רואה כל הכך פוסקים לא היו פסק כן וכו', ע"ש מה שהאריך, ואריך עיון גם כן שלא זכר השר דברי רבינו, שכרי כל רח לא חניס ליה לרבינו הש"ך ז"ל ונ"ע. שוב ראיתי צדדיה בגר"ח ז"ל שז"ן שם צ"ג צ"ס"ק הנ"ל וכוונתו נראה לדעת רבינו וק"ל.

וראיתי בקצו"ח חו"מ סימן ק"ג ס"ק ע"י צ"ד שכתב ז"ל: אצל קשה לפי מה שכתב שיעת רש"י דתקנת ארשא אינו אלא לאלומי קנין פירותיו דבעל כקנין בגוף ולבעל צד מכירת האשה, אם כן הא דלאחר מיתת כוי לוקח מנלן, דהא כולי עלמא מודו דלאחר מיתת דאי לוקח כוי, כדאמרינן פרק במפקיד בעל לוקח כוי מדרי"י צר חגיגה, ולשיעת הרמ"א מיירי לאחר מיתת, ואריך עיון מה שכתב דכולי עלמא מודו דלאחר מיתת בעל לוקח כוי הא אית כמה גדולי הפוסקים דסבירא להו דאפילו לאחר מיתת יורש כוי, ונ"ע.

ודע דמה שכתבתי לעיל בדרך צרור דדעת ההג"ה על הרא"ש בפירוש כר"ף ז"ל שפסק דבעל לוקח כוי כוונתו לאו דוקא ע"ש אחרי כתבי ניחמתי דיש לישב דעת ההג"ה, דהנה מהרי"ק שורש י"ח ענף ו' כתב דלא קמיצעי לן בגמרא אי בעל נכסיו אשתו אי לוקח כוי או יורש כוי, אלא לענין נכסיו מלוג, אצל לענין נכסיו לאן צרל פשיטא דלוקח כוי, דהא קבל עליו אחריות וחזרו להיות נכסיו לבעל, וכי הכי דפשיטא לו דלוותה ואכלה ועמדה ונשאת דאין הבעל חייב לפרוע מנכסיו כדכתבו החוספות פרק המקבל, הוא כדין דפשיטא לן דאין חייב לפרוע ממה שקבל עליו אחריות, דלענין זה כוי נכסיו ממש, וכי מפליג בפרק החובל דף פ"ט דקאמר שם אב"י

(ל) והדילכתא לוותה ואכלה בין בשטר ובין בעל פה משלם בעל מנכסיו אשתו בין מחיים דאשתו ובין לאחר מיתת דאשתו וכו', בפרק במפקיד דף ל"ב ע"א שמו לב לאשה ואינסבא, או שמו מינה דאשה ואינסבא בעל נכסיו אשתו לוקח כוי, לא מכדר ולא מהדרינן ליה וכו'. ודעת הרמב"ם פכ"צ מהלכות לוח ומלוה דהאי דינא מיירי דוקא שלא מתה אשתו, וכן כתב הרב המגיד שם

אמה שכתב הרמז"ם שם דלא מחזיר משום דכלוקח עשאוהו חז"ל, דאם היה זכות דבעל מכה יורש היה לריך להדר דהא עדיין אינו יורש בחיי אשתו, וגם לא מהדרינן ליה, לפי שהוא כלוקח אחר השומא וגם לאשתו לא מהדרינן לפי שאנו חושבין אותה כמכירה לבעלה, מה שאין כן אי הוי יורש אז הוה מהדרינן לאשה שהרי אינו יורשה בחייה וכו', ע"ש.

אמנם הרא"ש שם כתב חיפכה, דדוקא כשמתה האשה אמרו דלא מיהדר ולא מהדרינן ולא כשהיא עדיין בחייה, וזה נראה דעת רש"י וכו"ן שם, שכתב שמו לה ב"ח לפרוע לה מה שמחוייב לה והיא פנויה ואחר כך אינכסא ומתה, כיון דבעל לוקח הוי הוי ליה כזנא ד... מהדר, משמע הא אם יורש הוי מהדר וכו', ע"ש. הרי דסבירא ליה דוקא מתה. וכן כתב בתשובת הרא"ש כלל פ' סימן ה', והעור חו"מ סי' ק"ג כתב שמה לאשה בחובה ונשאת ומתה יורש הבעל זכותה וכו', וכתב עליו ב"י דזו שיעת רש"י והעור והרא"ש, ועם כל זה פסק בשולחן ערוך סימן ק"ג סעיף יו"ד כדעת הרמז"ם, והרמ"א כתב וי"א דוקא כשמתה האשה ועיין סמ"ע שם ס"ק כ"ח, ובש"ך ס"ק י"ט, ובקלות החושן שם, ובסי' קי"ב סעי' ה' כתב המחבר גם כן הכן, והרמ"א לא הגיה עליו דדוקא לאחר מיתה, וכבר הקשה עליו בסמ"ע שם דלמה שתק לו כאן, ועיי"ש מה שחירן. והש"ך בס"ק ו' שם דד"ה ראונו באריך הרבה להקשות אדון זה וקושיא בסמ"ע חירן באופן אחר, ועיין ע"ז שם ד"ה הקשה בסמ"ע.

והב"ח חו"מ סימן ק"ג כתב דלא פליגי הרא"ש והרמז"ם חז"ל: ומ"ש רבינו ונשאת ומתה, כן פרש"י והרא"ש ואפשר לפרש דלרבותא נקט הכי דבחייה פשיעא דאינו יורש בחיי אשתו אלא חסוד כלוקח, אלא אפילו מתה אין לו דין יורש אלא לוקח, וכן מבואר לקמן בסוף ס"ק י"ב דבעל זנכסי אשתו אף בחייה חסוד כלוקח ע"כ. ובשו"ע ח"ע סימן ל"א סתם המחבר כדעת רש"י והרא"ש, דדוקא מתה אשתו, וכבר הקשה עליו בח"מ שם דדבריו סותרים ע"ש ועיין ב"ש. וראיתי בקלות החושן חושן משפט סימן ק"ג ס"ק ע' שילא לחזק שיעת הב"ח ז"ל, שכתב דגם להרא"ש והעור נמי מתה לאו דוקא ע"ש.

והגה לדעת רבינו שפירש בין מחיים בין לאחר מיתה משלם בעל מנכסי אשתו משום דסבירא ליה דיוורש הוא, אם כן קשה ליה קושית הרב המגיד הג"ל דאם היה זכיתו דבעל מכה יורש היה לריך להדר בשמו קרקע לאשה ונשאת, דהא עדיין אינו יורש בחיי אשתו. עוד קשה לדעת רבינו כיון דדין יורש לו לבעל לאחר מיתה, למה לא מהדר הא אי הוי יורש הוי ליה כיוורש דממילא דמהדר, וכמו שהביא בסמ"ע שם לדעת הרא"ש והעור ז"ל שהוא דעת ה"א עיי"ש, ואם כן לכאורה קשה מדברי הגמרא לשיעור רבינו ז"ל, ודו"ק.

שבתי וראיתי דכבר חירלו התוספות ב"מ הג"ל דד"ה לוקח שכתבו חז"ל: אפילו אי הוי יורש לא מהדר כדאמר זנכה אורתה וכו', אלא משום לא מהדרינן ליה נקטיה, דאי יורש הוי מהדרינן ליה שכן פודק קרקע של אביו, ואף על גב דצפרק יש נוחלין (בבא בתרא קל"ט ד"ה החם) מסיק דעבא ליה עבדי ליה, או יורש או לוקח, הא אמרינן החם בר היכא דאיכא פסידא לאחרינא לא עבדי ליה עבא, ולכך הכא לא הוי כיוורש משום פסידא דמלוה ולא מהדר ממה נפשך, דאפילו יורש הוי לא מהדר ודרי יוסי בר חנינא מפרש החם דלקוחות אפסדי אנפשייהו ע"כ. ולפי זה שפיר מיושב דעת רבינו מקושיא הג"ל, ודו"ק בזה. וגם בהא השמיטו הפוסקים דעת רבינו.

וראיתי בתשובת מהר"ם בר ברוך סימן תתמ"ע חז"ל: אשה שאין לה נכסים שהיא ענייה ולותה ואכלה, וניסת שוב לעשיר ואין להם נכסי מלוג, זה היה בגרמייזא ויש שחייבו הבעל לשלם כרי יהודה שהי' דורש לשון הדיוע בהמקבל ק"ד ע"א וכו'. ובספרי גבי סועה והביא את קרניה עליה כל קרבן שעליה דברי ר"י, וחכמים אומרים קרבן שמכשירה לו כגון זכר ויולדת מביא משלו, ואין ממעט מכתובתה, וקרבן שאין מכשירה לו כגון גזירות או שהללה שבת מביא משלו ומנכה מכתובתה. וצירושלמי דיבמות פ' האשה שהלכה דרש ר' יהודה מביא אדם ע"י אשתו כל קרבן שהיא חייבת אפ"י אכלה חלב או שהלכה שבת, וכן היה ר"י אומר פטרה אינו חייב בה, ומעתה מ"ש הלאה מקרבן, ע"כ מתשובת רבינו גרסום. ועיין עוד שם בתשו' סימן תפ"ו וב"מז"ם ס"פ כ"ו מהלכות הלאה ע"ש, ודו"ק.

ותבט עיני להרמז"ן שם דד"ה שמו לה כתב חז"ל: פרש"י דשמו לה ואינכסא ומתה וירשה בעלה דין לוקח נתנו בו חכמים, הלכך לא מהדר. ואין הלשון מחזור לי דבעל ע"כ או יורש או לוקח הוי, ואפילו תימא ליחא לדריי בר חנינא ומשוית ליה יורש לא מהדר, דהא אמרן אורתה לא הדרת, ואפשר דמאי אורתה שהורישא לאחד מבניו במתנתה שכרז מרע, אצל ירושה דאחיה ממילא הדרת, דל"ל אדעתא דארעא נחת, דלאו אדעתא דמידי נחת ולא ערה בה כלל, וכיוצא בה פ"ק דמכילתין, וי"ל דלא איתמר טעמא דלוקח הוי דלא מיהדר דאפילו יורש נמי לא מהדר אלא אדלא מהדר ליה איתמר. ופרש"י ז"ל נמי הכי, שמו מינה דאשה ואינכסא ומתה וירשה הבעל דלא מהדרי ליה משום דלוקח הוי ולא מצי למימר יורש אני, משמע דאי שמה אציה וצריה אית ליה זוזי דהדר ליה, אף על פי שלא מצינו מפורש שבשומא תיהדר ליורש, מכאן נלמוד, וי"ל דהכא לא בשמתה, אלא דאי שמו לה לאשה ואינכסא ורלו הבעלים להחזיר לה ולבעלה דמים אין הבעל מחזיר הקרקע, אי נמי שמו מינה דאשה ואינכסא ועכשיו רבה הבעל או האשה להחזיר בדמים אמרינן לוקח הוי מעכשיו ולא מהדרינן ליה, ואלו הוה יורש כל זמן בחיים אין לו בהן אלא פירות ומהדר ומהדרינן ליה. ומיכה

לוחה ואכלה וכו'. עיין מש"ל: דמאן דמוזיק זוזי אדעתא דארעא. וכמכי דעתיה ארעא ולא מטלטלי :

ובין בעל פה משלם בעל בנכסי אשתו בין מחיים דאשתו ובין לאחר מיתה דאשתו לא) והני מילי דעיילת ליה מקרקעי אבל מטלטלי לא משלם מאי טעמא דמאן דמוזיק זוזי אדעתא דארעא מוזיק ולא אדעתא

משנה הלכות

זו דכבעל לוקח הוי. אמנס בתשצ"ן ח"ב סימן רנ"ב מצוה כיפך זה, שכתב שם: מכל מקום אם היה מלוה על פה על אוחס נכסים שפלו לה אחר שנשאת, כגון שהוריש לוכ בחייו ומת ופלו הנכסים ביד זאת היורשת הנשואה, נראה צוה לי צרור שמלוה על פה גובה כדין מלוה על פה הנגזית מן היורשים, ע"כ.

לא) ומ"ש רבינו והני מילי דעיילת ליה מקרקעי אבל מטלטלי לא משלם מאי טעמא דמאן דמוזיק זוזי אדעתא דארעא מוזיק ולא אדעתא דמטלטלי, דמטלטלי מחוסרי גזיינא אינון, כתב הסמ"ע חו"מ סימן קל"ב ס"ק ד' ד"ה אינה חייבת לשלם ח"ל: והכלל דכבעל מהשצ בנכסי אשתו כלוקח לענין זה, ומשום הכי חוב שעליה שבעל פה אינו עורף ממנו שהוא משועבדים שלה, שצטער עורף מהן, וממילא נלמד מפילו ערבות והלוואה שצטער אינו גובה מבעל אלא מהקרקע שהכניסה לו, או שצטערה להמלוה מטלטלים אגב קרקע לדינא דגמרא, וכדין לוקח, ועיין לעיל סימן ס' ובסימן קי"ג. מיכה נראה דגם לפי מה שחקנו דמשום חקנת השוק לא יגבה המלוה מהלוקח מטלטלי המשועבדים לו אגב קרקע היינו דווקא מלוקח, אבל מיורש גובה, ולבעל לא עשאו כלוקח במקום דאית פסידא לאחריני, שיש צידו שער חוב כי בא דאית פסידא למלוה וכמש"ל בסימן קי"ג וכו'.

והש"ך בס"ק ב' הביא דבריו ז"ל וכתב עליו: ולדידי לריך עיון, דנראה דגובה דכיון דמדינא בעל יורש הוה אלא מטעם דלא איצטרי ליה לאחזיקי בלא שטרי אמרינן איכו דאפסיד אנפשיה וכיון דאזיף בשטרי אף שלא שצד מטלטלי אגב קרקע גובה, ומכל שכן למ"ש לעיל ס"ס קי"ב צט"ס ר"מ יפה וכו', מיכה כל זה כשהמטלטלין אינם צעין, אבל אם הם צעין גובה מהן, הכי נמי כיון שנשאה הוי שעבודו על המטלטלין והרי הם צעין גובה מהם ודו"ק ע"כ.

ובבב"ד רבי עקיבא איגר שלהי צצא צתרא העלה כדברי הסמ"ע ז"ל. וראיתי בתומים שחמה על הש"ך ז"ל שכתב דאם המטלטלין צעין שהכניסה לו גובה מהן, דדבר זה בלתי מוזן דלא זו צטרב דלא קיבל מהמלוה דבר, דאין שייך דהמטלטלין צעין, אף גם באשה שלוחה אין לדבר זה שורש, דהגאונים אמרו צמעות צעין שלוחה אף דמלוה להולאה ניתנה מכל מקום הואיל והוא צעין גובה בעל חוב, אבל אם יש לה מעות אחר אלפים דינר אין צעל חוב גובה מהם, ומכל שכן מטלטלין כיון דאותם מטלטלין לא קבלה מהלוה ומה צכך דשעבודו עליהם כשנשאת לבעל פקע שעבודו ואף קרקע שכיב לה,

אם מה בחייה ואחר כך רצחה לכהזיר דמים מחזירין לה וכן נראה דברי ר"ח ז"ל, והרי יתחב צר ראובן ללברגלוני ז"ל כתב כך אנו מקובלים מרבותינו שמו מינה דאשה ומתה ואף על פי שיש לנו להשיב על הפירוש שאין בתלמוד ומתה, ויש על השואל לשאל אם הוא כמו שנראה לכאורה דאם נשאת אין מחזירין לבעל, ואף על פי שהאשה בחיים, ומי איכא מידי דקודם שנשאת הוי מחזיר את שלה, ועשוי שנשאת ומזמנו לה מעות מחמת בעלה לא יבא כח צידה לפדות, יש מתרין עד כאן לא אמרינן אלא לדידיה הוא דלא מהדרינן, כגון שרובה לפדותה לעצמו ולא שיהא לה כלום, אבל אם היא רוצה לפדות לא שגא נשאת ולא שגא לא נשאת פודה, והדבר תלוי אלו דברי הרב ז"ל, ואין כלשון האחרון כלום ע"כ מדברי הרמב"ן ז"ל, ע"ש מה שהרי"ך הרבה צבא סוגיא, ודו"ק.

ומצאתי בתשובת הרא"ש ז"ל לכאורה ראיה לשיטת הב"ח ז"ל והש"ך ז"ל, דמה שכתב הרא"ש ז"ל ומתה לאו דוקא הוא ודלא כמו שפירשו הב"י והעור דבריו ז"ל, והוא שכתב צתשו' כלל ל"ע ס"א: וששאלת ראובן גשא אשה ועליה שער קודם שנשאת ומתה וצא בעל חוב לגבות חובו מנכסים שירש הבעל לאשתו, לא ידעתי צמה נסחפקת, פשיטא שגובה מנכסים שירש מאשתו, ולא עוד אלא מפילו לא מתה נמי גובה חובו מנכסים שהכניסה לבעלה, דגרסינן בשלהי יש נוחלין שלה ליה אצוב צר גניצא לרבא, לוחה ואכלה ועמדה ונשאת מהו, בעל לוקח הוי או יורש הוי, לוקח הוי ומלוה על פה אינו גובה מן הלקוחות, או דלמא יורש הוי ומלוה על פה גובה מן היורשים, אבל מלוה צצער מפילו אי לוקח הוי גובה אשר צן ברי יחיאל ז"ל, ע"כ. והנראה דהרא"ש ז"ל כתב מפורש יולא דאפילו לא מתה נמי גובה חובו מנכסים שהכניסה לבעלה ומתה הוי לכאורה ראייה לדעת הב"ח. **שבתי** וראיתי דלא צורכא הוא, דע"כ הכא מיירי שכיב לו שער על נכסי' וככאי גוונא ודאי גובה, וכמ"ש הרא"ש לעולם, ואין לומר דא"כ נדייק מינייך לאידך גיסא מדכתב אלא מפילו לא מתה נמי גובה ומשמע דדוקא כשיש לה שער גובה אפי' לא מתה, אבל כשאין לה שער אינה גובה בחייה, דיש לומר דלא כתב כן אלא לפי שאלתו השיב לו דאפילו לא מתה, אמנס לעולם בחייה נמי גובה מפילו צלי שער, ונ"ע דלכאורה לשון אלא מפילו אפשר דדוקא משמע וכו' צאמת יכולנא לדייק לאידך גיסא ודו"ק. **ודע** דדעת הש"ך שם בס"ק ז' ד"ה ועמדה ונשאת, דלאו דוקא עמדה ונשאת דכחא הדין היכא דנשאת מתחלה, ומת ראובן אין המלוה גובה מבעל לפי צצרא

לפי דקו"ל שעבדו דאורייתא אפילו במלוה על פה כיה
שעבדו עליהן, ואם נשאת לבעל אין במלוה גובה אפילו
שהיא בעין, ומכל שכן במטלטלין שאין שעבדו כלל עליהן
ללא משתעבדי כלל ולא מלאחי לדבריו פותר כלל ע"כ
ע"ש. ועיין בספר בית מאיר ח"ע סימן ל"א ודו"ק.

ורכאורה לריך עיין לדבריהם ז"ל מדברי רבינו ולא
מיצעי לדעת הש"ך שכתב דשטר גובה
ממטלטלי אפילו לא שעבד אגב קרקע ובעל פה גובה
כשהם בעין, ודאי, קשה שכרי כתב רבינו להדיא והני
מילי דעיילת ליה מקרקעי אבל ממטלטלי לא משלם, אלא
אפילו לדעת הסמ"ע ודעו"מ לענ"ד ז"ע, דנראה דכח
כולי עלמא מודי לדעת הסמ"ע ז"ל דכששעבד ממטלטלי אגב
קרקע דאז גובה מהם לדברי הכל, וכרי לן דעת רבינו
דכתב להדיא דהילכתא לוחה ואכלה בין בשטר ובין בע"פ,
וכתב הני מילי דעיילת ליה מקרקעי אבל ממטלטלי לא
משלם, ומשמע לכאורה דלעולם ממטלטלי לא משלם בין
דאיחנהו בעין או לא, וגם לכאורה אין נפקא מינה אי
שעבדם אגב קרקע או לא, דזיל בחר טעמא הוא מדנתן
טעם לדבר דמאן דמוזיק זוזי אדעתא דארעא מוזיק ולא
אדעתא דמטלטלי, דמטלטלי מיהסרי גזביינא אינון, ומחוסר
גזביינא הכל בכלל, וי"ל דאגב קרקע לא הוי מחוסר
גזביינא, אמנם לדעת הש"ך ודאי קשה לענ"ד.

גם מה שרואה הסמ"ע ז"ל לחדש דמה שתקנו בגאונים
משום תקנת השוק היינו דוקא מלוקח אבל מיורש
גובה נמי לכאורה ז"ע, שהרי רבינו ז"ל פסק דבעל נכסיו
אשתו יורש הוי ואפילו הכי סבירא ליה דאיו גובה
ממטלטלין וכמ"ש וז"ע. ועיין ריב"ש סי' שמ"ב. ומדברי
רבינו ראייה ברורה לדעת התומים ז"ל וראיתי צנחיות
כמשפט סק"ז שהקשה גם כן הש"ך ז"ל וכתב ח"ל:
מיהו צעיקר הדין עדיין יש מקום לחפיה, כאידנא
בחר תקנת הגאונים דמטלטלי דיחמי משתעבדי, אם כן
אם חפס ממטלטלין מהני דיאמר בעל יורש הוי, ונראה
כוונתו ז"ל דפשיטא ליה דאי נימא בעל יורש הוי לפי
כאמת, אז ממטלטלי משתעבדי ולכאורה דבר זה ז"ע, שהרי
רבינו נמי סבירא ליה בעל יורש הוי ואפילו הכי פסק
דמטלטלי לא משעבדי. וי"ל דעת רבינו קודם התקנה, ודו"ק.

וראייתי צנחיות מוכרשד"ם סימן קפ"ט חו"מ ח"ל:
דינה ובעל כ"י שנחייב בשטר כתוב ותחום
עליהם לתח ולפרוע ל"י סכום מעות מכ"כ סחורה שלקחו
ממנו, וקודם לאחס ידי חובתם נפטר ר' לבית עולמו וחל"ש,
ונשאר החוב על דינה לצדק ונשאת ללו, ועתה שמעון
חובע מלוי בעל דינה ה"ב, צטענה שדיכה אשתו מחוייבת
וכל הנכסים שהכניסה לו צנחיותייה הם משעבדים לו כו'.

תשובה נראה צעני שלי בעל דינה חייב לשלם מנכסיו
הנדונים שהכניסה לו דינה בין מקרקעי בין

ממטלטלי, וראיה לדבר חשו' הרא"ש כלל מ"א (בשלי כלל
ל"ט): יורני מורינו אשה איש שנחזק עליה שטר חוב
לראובן, ויהא בחולה קודם שנשאת, ונשאת לאיש, ועתה
בא ראובן לבקש חובו ולא נמלא לה קרקע אם יש יכולת
לבית דין להשביעה ויהא תחת בעלה, או אם יש עליה
נדוניה שנגזית מחיים אם יש יכולת לגבות ממנו לבע"ח.
חשובה, כששאלה שטר חוב שיאל על אשה איש שלוחה
כשהיתה פנויה ויש לה שטר נדוניה על בעלה אם מגבין
מאותו שטר נדוניה. חשובה, כן, ודאי מגבין דשטרי איקרי
נכסי, כדאיחא פרק מי שמח וכל נכסי משעבד לבע"ח
אבל אין משביעין אשה איש, וכל מה שימלא מנכסים
קרקע, ממטלטלין ושטרות יתנו לבעל חוב בשטר חובו וכו'.
גם הריב"ב בנו צטור ח"ע סימן ל"א ז"ל: היה עליה
מלוה על פה וכו' ונמלא כולי עלמא מודי דמלוה בשטר
גובה, ודעת הרשב"א ג"כ הלכה למעשה שחייב לחלמה
שנשאת וכו' אי"כ נפקא מינה לדינא, ולדעת רשב"ב
ור"ח וברמ"ה אפילו מלוה על פה דכפי הדין לוי
חייב וכו', אין ספק שלכל הפחות צענין אשה שלוחה
ונשאה בתקנה מסופקת, וכתב כל שכן צעניי יש
טעם לחלק בין אשה שלוחה ונשאת, ללוה שמכר נכסיו
וממטלטלי, והוא זה, כי לוח כאשר מכר ממטלטלין ראוי
לנו שלא להפסיד הלוקח כיון שאפשר עדיין יש לו מקום
למלוה לגבות חובו מן הלוח, אבל כשהאשה נשאת אם נאמר
שאיך לבעל לשלם נמלא המלוה הפסיד לגמרי. עוד טעם
אחר שאם אהה אומר כן שאשה שלוחה ונשאת לא ישלם
בעלה מנכסיה, כל אשה לוח כשהיא פנויה ונשאת ויאכלו
היא ובעלה כו', לכן נראה צעניי שמן הדין בגמור חייב
ראובן בעל דינה לשלם חובת אשתו מן הממטלטלין שהכניסה
לו, ומסתמיה עוד מילתא שבלוקח ממטלטלין מן השוק יכול
לעשות מכן מה שיראה, מה שאין כן באשה שהכניסה
ממטלטלין לבעל שדעת הרבה מן הפוסקים אפילו אם
מכרם הבעל מכרו בעל וכו', ואם כן צפא מלא אנו יכולים
לומר דין אשה שלוחה ונשאת שחייב בעלה לשלם על
כל פנים ע"כ, עיין שם.

והנראה דדעתו ז"ל דאפילו ממטלטלי נמי שהכניסה לו
הבעל חייב לשלם, וכו' כמו שכתב הסמ"ע
והש"ך וגדולה מהם. אמנם עפר אני תחת כפות רגליו,
ונראה דלא ראה דברי רבינו ז"ל, דלולי ראה דבריו הקדושים
שכתב להדיא דבין שלוחה בשטר או בעל פה לעולם ממטלטלי
לא משלם, צודאי לא היה כותב כן בדרך פשיטות נגד דעת
רבינו ז"ל, ובפרט שהוא להו"א ממון דקיימא לן דמני
למימר קים ליה אפילו כדעת יחידאה, כל שכן דעת רבינו
דכרבים נחשבה דרב גזרייה וכל דבריו דברי קבלה. ונראה
לענ"ד להביא ראייה דלא ראה דברי רבינו צמה שכתב
שם: ונמלא כולי עלמא מודו דמלוה בשטר גובה. ולדעת
רשב"ם ור"ח וברמ"ה אפילו מלוה על פה, ודעת הרשב"א
גם כן הלכה למעשה שחייב לחלמה שנשאת, ואף על פי

מחוסרי גזינה אינו . דמטלטלי דמטלטלי מחוסרי גזינה אינו. (ב) והיכא דקדיש איתתא
דקרקע זכל היכא דאיתא ומיתה לא ירית לה בעל דתני רב חייא בר אמי אשתו ארוסה לא אונן
דרשותיה דמרי עומדת וכגזי דמי מה שאין קן במטלטלי דצעי עדיין לגבותן מרשות אחר ולהכניסם לרשותו: לא

משנה הלכות

הוא דאפסיד אנפשיה זכ אינו כמו שכתבתי לעיל בס"ק
 כ"ט דדוקא בשלוחה תחת הצעל אמרינן איכו דאפסיד
 אנפשיה ע"ש, וי"ל

(ב) ומ"ש וכי דקדיש איתתא ומיתה לא ירית לה צענ
 וכו', כתובות נ"ג ע"א יתיב ר"ג ועולא
 ואצמי צר פפי ויתבי ר' חייא צר אמי גזינה, איתא
 כהוא גברא דשכיחא ארוסתו אמרו ליה זיל קבור או כז
 לה כתובתה, אמר לכו ר' חייא תנינא אשתו ארוסה
 לא אונן ולא מיטמא לה, וכן היא לא אוננת ולא מיטמאת
 לו, מתה אינו יורשה מת הוא גובה כתובתה ע"כ. ומ"ש
 רבינו מתה אינו יורשה מאי טעמא וכו' האי טעמא ליתא
 בגמרא כתובות, אמנם בסנהדרין כ"ח ע"ב מפורש כן,
 מאי טעמא יורשת צעל מהיכי גמרינן לה מדכתבי ונתת
 את נחלתו לשאריו, ואמר מר שאריו זו אשתו וגזי ארוסתו
 אכתי ליכא שאר צער. ועיין צפרק יש נוחלין. ובסנהדרין
 גרם דתניא ר' חייא צר אמי אמר עולא וכבר הגיבו
 המפרשים ז"ל דאין זה משנה בשום מקום. ובגמרא כתובות
 מ"ז ע"א, כתב לה אצוה פירות כסות וכלים שיצאו
 עמה מצית אציה לבית צעלה, מתה לא זכה הצעל בדברים
 הללו משום ר' נתן אמרו זכה הצעל בדברים הללו. ופסקו
 הרמז"ם ובר"ן הלכה כהנה קמא.

ור"ש פירש אס מתה מן האירוסין, ורבינו חס פירש
 אפילו ניסת אס מתה קודם שיצאו לידו
 הצעל אינו יורש אותה, וכן מסקנת הרא"ש לדעת בעור
 ח"ע סימן נ"ב. אמנם בבית יוסף חולק, ומכריח שורש
 ל"א הביא חזל פוסקים שסבירא כרבינו חס, והרא"ש
 מכללם, וכן פסק בתרומה בדשן סימן שכ"א כרבינו חס,
 ועיין טור ח"ע וצ"י שם. והד"מ גם כן באריך הרבה
 בבאי דינא, והצ"ח חזק פירוש בעור דדברי הרא"ש ז"ל,
 וכן נראה דעת הרמ"ה בסנהדרין הג"ל שכתב שם: אמר
 רבה צר רב הונא וכו', וגזי יורשה כתיב ונתת את
 נחלתו לשאריו בקרוב אליו ממשפחתו יורש אותה וכו',
 וכיון דתלג רחמנא בשאריו משמע לשון קרוב צער וכיינו
 לאחר נישואין שדבקו זה בזה והיו לבשר אחד ע"כ, וכרי
 שהלריך דבקות ואי לא לא, חזק ע"כ כפירוש רבינו חס
 ז"ל. וכן מורה לכאורה דעת רבינו ז"ל

ובשו"ת הרא"ש חלק ח' סימן ע"ז כתב דעד כאן
 לא קאמר רבינו חס ז"ל שאפילו מתה מן הנשואין
 לא זכה צען הצעל, אלא כשהנדוניא עדיין היא צבית
 אציה, אבל כשהנדוניא היא צבית צעל כבר זכה צען
 בחתן, כדתניא בתורת כהנים ותם לריק כחכם זה שפוסק
 לבתו ממון הרבה ומתה בתוך ז' ימי המשחה, כרי הפסיד

שכיב לה טעם אחר ולא הועיל אלא שהיינו לו לשלם
 ואפילו שלא היב חוב גמור אלא נדר שנדר ליה, ואילו
 ראה דברי רבינו היב לו להציל גם דעתו ז"ל שהוא כשיעת
 הרשז"ם ודעמייה, אלא ודאי דלא היב לו דברי רבינו
 ז"ל לפניו.

ומה שכתב הרשד"ם ז"ל טעם לדבריו לחלק שכשהאשה
 לותה ונשאת אס נאמר שאין לצעל לשלם נמלא
 כמלוה הפסיד לגמרי, ולוי דבריו הקדושים, ללעג"ד ליישב,
 דלא תקשה לדעת רבינו ז"ל, דרבינו יאמר אין כתי נמי,
 יפסיד ויפסיד, כיון דאיכו הוא דאפסיד אנפשיה, וכמו
 שאמרו בגמרא צבא בתרא קל"ט, וכה גזי ר"י צ"ר תנינא
 וכו' התם אפסידו אנפשיה, וכתי נמי כתי הוא מאחר
 דידע שצדקה להנשא לאיש ויפסיד הכל, על כרחך סבר
 וקיבל דאס יפסיד ויפסיד. גם מה שכתב עוד שם ח"ל:
 שאס אתה אומר קן כל אשה לוב כשהיא פנויה ותנשא
 ויאכלו היא וצעלה, גם כן ולוי דבריו הקדושים לא קשה
 לעג"ד לדעת רבינו ז"ל, דאין כתי נמי, אס ימלא מי
 שילוב לה תעשה קן אס הוא רוצה לעבור על לאו דלוב
 רשע ולא ישלם, אמנם מי ילוב לה מאחר שידעו הדין
 דצדקה להנשא לאיש ולא לשלם, ואס ימלא מי שילוב
 לה איכו דאפסיד אנפשיה דהיה לו לחשוב שמא תנשא
 וצפרע דנשואין שכיה.

איברא גם לסברתו ז"ל לכאורה יקשה, דעל כל פנים
 היב דליכא מטלטלין משלם אינו מחוייב לשלם,
 אס קן כל אשה שאין לה מטלטלין תלוב ותנשא ויאכלו
 היא וצעלה ואז לדברי הכל אינו מחוייב לשלם אפילו
 לדעת מהרשד"ם ז"ל, דלא סבירא ליה כדעת הפוסקים
 דצעל מחוייב לשלם כל חובות אשתו, ולריך עיון.

עוד כתב שם: כל שכן בצלטרף צ' הטעמים הנזכרים
 דצטיא הוא בגמרא דצעל צנכסי אשתו אי הוי
 כיורש או כלוקח ומלד שהוא יורש חייב מן הדין לפרוע
 חובותיה, ואף על פי דהלכה דהוי כלוקח, סיוע מיהו
 הוי צלטרף אל הטעמים הנזכרים וכו'. ולוי דבריו ה'ק'
 גם מה לכאורה אין כאן ראיב שהרי רבינו פסק דצעל
 יורש הוי, ואפילו כתי סבירא ליה דאין הצעל חייב לשלם
 במטלטלין מטעם דמאן דמוזיף אדעתא דארעא מוזיף,
 ולריך עיון אי אפשר לעשות מעשה כיון דאין קיימא לן
 בדיני ממונות יכול לומר לו קים לי כדעת הגאון ז"ל אפילו
 היב שראו הפוסק וצכיון השמיטוהו וכל שכן היב שלא
 ראוהו ואי ראוהו שמא היו חחרים ולי"ע.

שבת וראיתי דמה שכתבתי לדעת רבינו דאפי' לותה
 קודם נשואין לא חיישינן שמא יפסיד כיון דאיכו

ולא מטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו מתה אינו יורשה מת הוא גובה כתובתה מתה אינו יורשה מאי טעמא ירושת בעל מהיכא גמרינן לה מדכתיב ונתתם את נחלתו לשארו ואמר מר שארו זו אשתו וגבי ארוסה אכתי ליכא שאר בשרו. (ג) ולענין טומאה אי כהן הוא

זפרשה כהנים (ויקרא רבה), דכתיב לה יעמא מלוה זו אינה מכס דלאו שארו הוא, אבל אם רולא היא ליטמא אינה מוחרת מליטמא אפילו כהנת לישראל דכתיב ולא אהרן כהן : אינו יורשה. גדוויית בית אביה דלא תקנו חכמים ירושה בצעל עד שתכנס לחופה או שתמסרה לשלוחים : מת הוא. בחיייה : גובה כתובתה. מנה ומלחיים וחוספה דכתיב לה : שארו זו אשתו. עיין צמ"פ

משנה הלכות

מוילאים מידו. וכן כתב הרש"ך ח"ג סימן כ"ז, ורש"ד"ס ח"ע סימן רי"ז. וכתב הכנסת הגדולה דכיינו דוקא אם יתפוס שלא בריון האז אבל אם הצעל מוחזק על ידי האז שהחזיקו בריונו אפילו רבינו תם מודה צדק דזכה הצעל, כמ"ש המרדכי. וכתובות לצמ"ח סימן שכ"א, וכתבו להרא"ם ז"ל ח"א סימן י"ו, ועיין בספר משפט דק ח"ב סימן ע' ע"ב.

וכתב הר"ם מערלני שאם מתה הארוסה ויורשי מוחזקים אז יקברנה הארוס ויעול מה שצידם, או יקברו הם וישאר צידם כדי כתובת בח"ב סימן קכ"א.

(ג) **ומ"ש** ולענין טומאה אי כהן הוא לא מטמא לה דכתיב זהו צכהנים כי אם לשאר הקרוב אליו ותניא שארו זו אשתו וכו', שם בגמ' כתובות נ"ג ע"א. ובגמ' גרסינן וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו, ורבינו לא הביאה. ונראה הטעם משום דגבי כהנת אין נ"מ בדבר כיון שאינה מוחרת לעומתה דכתיב ולא אהרן כהן כתיב, וממילא אין נ"מ בין ארוסה לגשואה, ותרווייבו אינם מוחרים, וגם אינם מחויבים לעמא לו, דמי שמוחר באחרים צל טעמא מחויב בקרובים לעמא, ומי שאינו מוחר באחרים אינו מחויב בקרובים. וכן כתב הרמב"ם ז"ל פ"ב מהלכות אבל, ח"ל: כמה חמורה מלוא אצילות שהרי נחת לו העומאה מפני קרוביו כדי שיתעסק עמהן ויתאבל עליהן, שנאמר כי אם לשאר הקרוב אליו, לאמו וגו', לה יעמא, מלוא עשה שאם לא ראה לעמא מעמאין אוחו צעל כרחו. כמה דברים אמורים בזכרים שהזכירו על העומאה, אבל הכהנות הואיל ואינן מוחרות על העומאה כך אינן מנוות להטעמא לקרובים אלא אם ראו מהטעמאות ואם לאו לא מהטעמאות. והראש"ד ז"ל בכתובות כתב: אי"א קשיא הא דתניא אשתו ארוסה לא אונן ולא מטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו, הא שנאח מיטמאה לו, ע"כ. והרמב"ן והרא"ש ז"ל בסכמו לדעת הראש"ד ז"ל. והכין כתב העור סימן ע"ג. אמנם הבית יוסף והרדב"ז ז"ל והב"ח והמגדל עו מישבין דעת הרמב"ם ז"ל עיין שם, ודו"ק.

והשוך ח"ע והמחבר כתבו בסימן נ"ב: מתה אין הארוס מטמא לה אם הוא כהן ולא היא חייבת לעמא

זהו וממונו, ומוקי לה רבינו תם כשהחתן מוחזק בה ואם כן צמחנות דחתן נמי שכבר נתנם לו והחזיק בה כבר זכה בהם ע"כ. והקשה שם לדבריו מה שבצ"ח המרדכי ז"ל צ"ש הר"ש ברבי צרוך דאם יתפוש החתן יכול לומר קים לי כרש"י ז"ל, ומשמע הא אליבא דרבינו תם ז"ל לא היה זוכה, ותיקן דמייירי כגון שהחזיק בה על ידי האז שנחנה לו בריונו ואז הסיח דעת ממנו, מה שאין כן כשהפשו שלא צדעתו, ע"כ. ולפי דבריו ז"ל כל מקום שהאז נתן כממון אם בריונו נתנו לו אינו חוזר לדברי הכל, ודו"ק.

והנה הראשונים ז"ל נחלקו אי ירושה הצעל דאורייתא או דרבנן. ודעת הרמב"ם פרק א' מהלכות נחלות דהוי דרבנן, והראש"ד והרשב"א ז"ל סבירא להו דהוי דאורייתא. ועיין פרק הכותב דף פ"ג ע"ב מחלוקת התנאים בזה. וכתובות נ"ב ע"ב, וביש נוחלין קי"א, ודעת רבינו נראה לכאורה דסבירא ליה כדעת הראש"ד והרשב"א ז"ל, מדהציא טעמא לירושא מקרא, וכן נראה דעת הרמ"ה בסנהדרין בג"ל. ועיין ב"ש וח"מ. וכתובות משאת בנימין סימן ע"ו כתב ח"ל: הגם כי כתב מר צפשיטות שירושא הצעל דאורייתא מכל מקום לא כן דעתי שכרי מחלוקת תנאים ואמוראים הוא צפרק הכותב וצפרק יש נוחלין, והרמב"ם פרק י"ב מה"א וצפרק א' מהלכות נחלות ס"י כתב שהוא מדרבנן, וכן הסמ"ג צעשין סימן מ"ה, ובעור אכן העזר סימן ס"ע. ומה שכתב העור בסימן ל"ב דירושא הצעל דאורייתא כבר כתב עליו בית יוסף דלא דק ע"כ.

והנה הר"ן ז"ל כתב, דאם מתה מן האירוסין דברי רש"י נראה עיקר. וכן דעת ר"י הלכן ז"ל. וכבר כתבתי דעת מהרי"ק ז"ל שסבירא ליה דרוב הפוסקים סמ"ג וא"כ ורא"ש ותוס' שיעב ורבינו פרץ ובעל המאור ז"ל והמרדכי ומכר"ם צמרדכי. והר"ם מערלני ח"א סימן כ"ז כתב דאפילו צמקומות שנוכחים לדון כהרמב"ם ז"ל, אפשר שיהא דין זה בכלל אותם שילאו מן הכלל שאין דנין על פי הרמב"ם, כיון שאחרונים חולקין עליו. וכן פסק בח"ג סימן י"ע, וכי שכן עשה מעשה. והמרדכי כתב צ"ש הר"ש בר צרוך ז"ל, דאם יתפוס החתן ויאמר קים לי כרש"י ז"ל דמן כשואין גובה הכל, אין

הכורה פרשת אמור: וכי נימא מירת לא ירית לה כתובתה נמי נפיק מינייהו וניתח לכו לירושים דילה: בגמ' עטמא דמת הוא הא מתה היא חין לה כתובה מאי עטמא אמר רב הושעיא כי מתה בחייו חין לה תביעת כותבין בשטר כתובתה הלכך מקושי הכנה קלת לעני' :

לא מטמא לה דכתיב בהו בכהנים כי אם לשאריו הקרוב אליו ותניא שארו זוז אשתו לד' וכי נימא מירת לא ירית לה כתובת(א) נמי נפיק מיניה וניתב להו לירושים דילה דלא בעינא (דבעינא) לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי. (לה) ודאי מת הוא כשהיא ארוסה גובה כתובתה

שחין אני קורא זה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי, פירש"י מאי עטמא. דאמרין כתובה תקצר בשביל מנה ומאחיס שהוא יורש: שאין אני קורא. וכך היו כל זמן שלא מת ולא נהגרשה לא נשתעבד לה ולא יורש ממנה כלום, ולשון רבינו כאן

משנה הלכות

דיש כאן חסרון הלשון, ואפשר לומר דהכי לריך להיות: וכי נימא מירת לא ירית לה כתובתה נמי וכו', ה"א כן דבעינא לכשתנשאי וליכא וכו'. ולפי הגירסא דלא בעינא יש לומר דהכי גרים: וכי נימא וכו' אינו דהא חין אני קורא זה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי ואין צעין לכשתנשאי לאחר ודו"ק.

לה) ומ"ש ודאי מת הוא כשהיא ארוסה גובה כתובתה מנכסיו וכו', שם נ"ד ע"ב, נתארמלה או נהגרשה בין מן האירוסין בין מן הנשואין גובה את הכל, רבי אלעזר בן עזריה אומר מן הנשואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאחיס ולאמנה מנה, שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה. ופירש רש"י ז"ל: שלא כתב לה תוספות מדעתו אלא על מנת לכונסה. ובגמרא דף מ"ו ע"א שם איפסקא הלכה כר' אלעזר בן עזריה. ומדכתב רבינו גובה כתובתה מנכסיו, נראה דסבירא ליה דגובה מנכסיו כדון כל מלוה בשטר כיון שכתב לה כתובה, רק בתוספות לא גובה כלום, אבל במנה ומאחיס גובה כמלוה בשטר.

והרמב"ם פרק יו"ד מהלכות אישות כתב: המארה את האשה וכתב לה כתובה ולא נכנסה לחופה עדיין ארוסה היא ואינה נשואה, שאין הכתובה עושה יושואין, ואם מת או גירשה גובה עיקר כתובתה מצני חרי, ואינה גובה תוספות כלל הואיל ולא נשאה. וכתב הרמב"ם ז"ל: נראה שהוא מפרש שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה, שהכתובה אינה כלום כל זמן שלא נכסה, ומנה או מאחיס גובה כמלוה על פה. ומיכו אהני כתובה דאית לה כתובה, דהא איכו גופיה כתב בחיבורו דארוסה חין לה כתובה אם לא שכתב לה, ואין דבריו נראין, דלמה לא תהא כתובת מנה ומאחיס כשאר מלוה בשטר לגבות ממשעבדו, נהי דתוספות לא כתב לה אלא על מנת לכונסה, מכל מקום שטר גמור הוי לענין מנה ומאחיס וכו' עיין שם.

והר"ן ז"ל כתב: ומכל מקום נראה כל שלא נשאת וכתב לה גובה עיקר כתובה מן המשעבדים. אלא שהרב הרמב"ם וכו'. וה"כ כתב רש"י: כתב רבינו מצני חרי למטע המשעבדים, וכן כתב רב שרירא גאון, והם נסמכין צדק על מה שאמרו בפרק נערה שנפתחה מגבא מאימת

לו אם מת הוא. ומדכתבו ז"ל דכשהיא ארוסה אינה חייבת לעמא לו וכתבו בלשון חיוב לדייק דדוקא כשהיא ארוסה אינה חייבת אבל נשואה חייבת. ועיין ח"מ וז"ל זה נשיטתם ציו"ר. ודע דדעת רש"י, יצמות כ"ט, דברגל הכורה לעמא לו משום דחייב אדם לעבר עלמו ברגל, ע"ש. אמנם השאג"ה סי' ס"ה כתב דהא דאמרו חייב אדם לעבר עלמו ברגל רק בזמן הבית נאמרה, וכן כתב בשו"ת יד אליהו סימן ס"ח. ובקרבן נתנאל פ"ח דיומא אות י' כתב, דגם לאחר החורבן היה שייך האי דינא לעבר ברגל בזמן התנאים ואמוראים, לפי שהיה להם עדיין אפר פרה, ע"ש. ועיין פתחי תשובה סימן נ"ח ס"ד. ודעת רבינו נראה כדעת הרמב"ם ז"ל, ולכן השמיע כאן, וכן היא לא אוננת ולא מעמאה לו. ובישוע דברי הרמב"ם ז"ל מחיטבים גם דברי רבינו מקושיה הראב"ד ז"ל וז"ל.

לד) וכי נימא וכו' נפיק מיניה וניתב להו לירושים דילה דלא בעינא (דבעינא, כ"ה בדפוס וורשא) לכשתנשאי וכו', כתובות נ"ג ע"א. וגרסינן בגמרא שם: מתה אינו יורשה מת הוא גובה כתובתה, עטמא דמת הוא הא מתה היא חין לה כתובה, מאי עטמא, אמר רב הושעיא שאין אני קורא זה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב לך, ע"כ. ופירש רש"י, חין לה כתובה דין כתובה וקצורתה תחת כתובתה דתניא לעיל בנשואה תניא ותחת נדוניית בית אביה שהוא יורשה אבל הכא כיון דכי מתה אינו יורשה אף הוא לא נתחייב לקוצרה, מאי עטמא דאמרין כי מתה בחייו חין לה תביעת כתובה תקצר בשביל מנה ומאחיס שהוא יורש, שאין אני קורא וכו', וכך היו כותבין בשטר כתובה הלכך כל זמן שלא מת ולא נהגרשה לא נשתעבד לה ולא יורש ממנה כלום ע"כ. וגי' רסת רבינו היא בכלן מחוסרת הכנה, וכנראה שיש כאן ע"ם וחסרון הניכר לעיניים, ובדפוס וויטן הגירסא דלא בעינא שכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתב ליכי, וזה ודאי קשה שכרי אמרו להדיא בגמרא שאין אני קורא זה לכשתנשאי לאחר משמע דבעינא דוקא לכשתנשאי, ובדפוס וורשא גרס דבעינא, וזה היה לכאורה גירסא נכונה, אמנם לפי זה קשה לשון שכתב וכי נימא מירת וכו', דמשמע דהאי דבעינא הוא כמו נתינת טעם למה נימא הכי דנפיק מיניה כתובה ונהפוך הוא דמהאי עטמא לא מפיקין מיניה דכאן ליכא לכשתנשאי, ולריך לומר

מנכסיו ודוקא מנה לאלמנה ומאתים לבתולה אבל תוספת לא דקיימא לן הלכה כרבי אלעזר בן עזריה דאמר מן הנישואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא על מנת שהוא כונסה. (ל) וכי קאמרינן דאית לה לאלמנה מנה ולבתולה מאתים

משנה הלכות

ודעת רב למח גאון בתשובה ג"כ דאין כתובת לרוסב חלה ביבא דכתב לה וכצ"ל חוס' ר"ד כתובות פ"ט ע"ג ודעת רב האי גאון שם אינו נראה כפי. ורבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"ג כתב לרוסב חס יש לה כתובת אפי"פ שלא כתב לה נחלקו המפורשים ר"ח, ורב שרירא כתבו לרוסב אין לה כתובת חלה חס כן כתב לה כתובת וכו', וכן ברמב"ם, ורש"י ובעלי חוס' כתבו דיש לה כתובת וגביה ממשעבדי בתנאי ז"ד ולזה הסכימו רבנו לרפח ואשכנח. וכנה מה שכתב וכן ברמב"ם קאי אלעיל וכונתו דגם ברמב"ם פסק כר"ח ורב שרירא, ורש"י ובעלי חוס' קאי אלמטח וזה פשוט.

ובאגודה כתובות סי' ל"ט כתב ח"ל בספר החכמה מעשה באלמנה מן האירוסין שתפסס מעות ופסק רבינו זרוך ליתן לה כתובת וכצ"ל ראיב מלאן ומפרק כותב דאמר אלמנה מן האירוסין מנלן דאית לה כתובת משמע דפשיטא ליה לתלמודא דאית לה כתובת וראצ"י"ה ורבינו אפרים מצונא ורבינו שאלתיאל פסקו דכ"מ צימיהם וכו' חבל בזמן הזה וכו' לא גביה.

וראיתי במרדכי פ' נערה סי' קנ"ג שכתב מתני' כתובתה שלב מאימתי גובה פירש"י, לענין מייערף לקוחות כו', משמע דאלמנה מן האירוסין יש לה כתובת אפי"ג חלה כתב לה. וכן עשה רבינו זרוך מעשה באלמנה מן האירוסין שתפסס מעות מחיים ופסק ליתן לה כתובתה, וראי' דגרסו' פ' בכותב, אלמנה מן האירוסין מנלן דאית לה כתובת, ולא מלי למיפשע לתלמודא מנלן חבל מ"מ פשיטא ליה לתלמודא דאית לה כתובת, וכן משמע פ"ג דקדושין אמר רב חס נתן גט מעלמו כופין אותו ליתן כתובת, וראצ"י"ה, ורבינו אפרים מצונא, אמרו כל הסוגיות מוכיחות כן, וכיינו דייקא צימי קדם שבי דרך לכתוב כתובת למקלתן מן האירוסין, חבל בזמן הזה שאין דרך לכתוב לא גביה כשלא כתב לה, וכן פסק רי' שאלתיאל בספר החכמה. וראצ"י"ה אמר דאין לאלמנה מן האירוסין כתובת, וזה דאמרינן לקמן דיש לה כ"מ צימי תנאים שלא היו נוכחים לכתוב כתובת כלל וכיו גוצן הכל בתנאי ז"ד ע"כ.

והתוס' ז"מ י"ז ע"ג צד"ה מן כתבו ולא מלי למפשע מכה דתניא פ' מי שמת (צ"ג קמ"ב) במארכ חת האשה בתולה גובה מאתים כו', דא"ל נמי דכתב לה וסיפח אילטריך ליה דקתני מקום שכתבו לכתוב

גביה וכו', ואסיקי בגמרא דאפילו מנה ומאתים מן הנשואין. וכן כתב בעל הטיעור, ויש חולקין בזה ומפרשים כהוא דפרק נערה דוקא בשכנסה וחרז וכתב לה שמהלכה שצדוקה ממון ראשון וכו', זה דעת כל הגאונים, ועיקר ראייתם מדאיבעי לכו פרק בכותב פ"ט ע"ג ופ"ק דמליעא י"ז ע"ג, אי איתא כתובת לרוסב כלכך אין לה כלום. ורבותינו הלרפתים חולקין בזה. ואף דעת האחרונים גם כן לחלוק בדין זה. ודעת ברמב"ן ז"ל כדעת הגאונים ז"ל. ודעת ברשב"א ז"ל כדעת הלרפתים ז"ל, עכ"ל ובעור ח"ע סימן כ"ב פסק כהר"ש, ועיין ד"מ. ומדברי רבינו ראיב גדולה לדעת הר"ש ז"ל ודעימיה. וכן פסק בהר"א ז"ל ועיין ז"ח שם ודו"ק.

(ל) וב"ש וכי קאמרינן דאית לה לאלמנה מנה ולבתולה מאתים, כ"מ הוא דכתב לה כתובת וכו', פ' בכותב דף פ"ט ע"ג, וצ"מ י"ז ע"ג. ונראה דעת רבינו דדוקא כתב לה כתובת אית לה, חבל ביכי חלה כתב לה כתובת לית לה כלום. אמנם הר"ש ז"ל כתובות דף מ"ג כתב, מיגבא מאימתי גביה פירש"י וכו', לענין מערף לקוחות מאימתי ערפא ממשעבדי משעת אירוסין דהא מכהיה שעתא מחייב בתקנתא דרבנן, או דילמא עד שעת כתובת דכוי מלוה בשטר לא ערפא וכו'. חבל הא לא מיבעי ליה להש"ם דלרוסב אי ערפא ממשעבדי או לא, דכחיל וקיס ליה דאית לה כתובת בדלא כתב לה כדפירש"י, וכיינו בתנאי ז"ד, ח"כ אמאי לא תערורף ממשעבדי כמו מן הנשואין היבא חלה כתובת, וכ"ח בתם נמי מספקא ליה ח"כ לבעי נמי מן הנשואין חלה ודאי מן הנשואין פשיטא דערפו ממשעבדי אפי"ג חלה כתב לה דכיון דאית לה בתנאי ז"ד כמלוה בשטר דמיה, ומספקא ליה מן האירוסין מכני טעמי כדפרישית וכו'. וכל בני שינויי דחוקי ניכו, ומוכחא מילתא דתקנת חכמים הוא אף מן האירוסין, וגבי ממשעבדי בתנאי ז"ד אף בדלא כתב לה וכן נוכחין בלרפת יבאשכח. ובפ"ק דמליעא חאריך ברבא לישב דברי רי"ק ז"ל ע"ש, וכן הוא דעת ברשב"א ובהר"ח ז"ל ועיין חוס' סוטה כ"ג ע"ג ד"ה ושומרת יבם, פרי"ה ארוסב יש לה מנה ומאתים, ומשמע לכאורכ בלא כתובת, דאלו דכתב לה מאי קמ"ל, אמנם הר"ש ז"ל כתב דדעת ר"ח כדעת רבינו עיי"ש ולי"ע. ובר"ן כתב כתובת של אב, כתובת שכוה גובה משני אירוסין כללו, וקסבר יש כתובת לרוסב אי נמי בשכתב לה וצימי נערות קטנות קאמר ע"כ.

הגני מילי הוא דכתב לה כתובה דאמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי אלמנה מן האירוסין מגלן דאית לה כתובה אי נימא מדתנן נתארמלה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנישואין גובה את הכל דילמא דכתב לה אי בדכתב לה מאי למימרא לאפוקי מדרבי אלעזר בן עזריה דאמר לא כתב לה אלא על מנת שהוא כונסה. ואלא מדתני רבי חייא אשתו ארוסה לא אונן ולא מטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו מתה אינו יורשה מת הוא גובה כתובתה מתה אינו יורשה איצטריכא ליה תו(ב) ולא מידי. אלמנה מנה ובתולה מאתים גמי והוא דכתב לה כתובה. (פסק) ליה והיכא דקדיש וכתב לה כתובה ויהב לה תוספות זוזי ומאני ומקמי דנכנסה לחופה הדר ביה מהדרא לח ליה כל

אלמנה מן האירוסין. דאית לה כתובה נתנאי בית דין אם לא כתב לה : **מגלן** דקאמר לעיל עדי מימא גופייהו ליחוש דילמא מפקא והדרי ומפקא על כרחך חדא מינייהו גביה גלגל שטרף שכרי צפרעון ראשון החזירה בשטר אם כתב לה וקא חייש לכדרא ומפקא חלמא יש לה כתובה נתנאי בית דין גלגל שום כתובה מגלן: **את** הכל. עיקר ותוספת : **לא** כתב לה. התוספת, חלל על מנת לכונסה

ואם מה צאירותין חין לה חלל עיקר כתוב: **והיכא דקדיש**. וכחז לה כתובה ויכז לה תוספת זחי חיינו שנתן לה כל מה שכתב לה בצמומנים חיקף בשעת כתובה: **הדר** זיה מהדרא ליה כל מאי דיהב לה. דלל חיימא מאלחר דחין הפיכוכ מידה דכרי הוא הוא דכור זיה קא משמע לן דכלתא כרזי אלעזר בן עזריה דאמר לא כתב לה חלל על מנת לכונסה וחין דעתו כלל להכניס עמנו צספק בשעת כתובה, וח"ת חס כן כל חדס הלוקח פרה מחזירו ועטרפכ או מתכ חין שכדי שלא על מנת כן לקחה וי"ל דהתם חין שכדי שצלוהו ספק היה רוצה ליכנס ופילו חס חומר לו חס חטרף יש לך לקבל הפסד היה לוקח חזל הכח לא כתב כלל כי חס לכונסה (תוס'), ורזינו גרס על מנת

משנה הלכות

ז"ל, חלל מנה ומאחיים יש לה חפילו ממשעבדי חפיו לא כתב לה וכו', כרי שכתב להדיח חפילו לא כתב לה חפילו כתי יש לה כתובה, ולע"ג. ועיין חשוי יעלח חן דיני כתובה סימן כ"א מה שכאריך צוה ודו"ק.
ל"ו **וב"ש** והיכא דקדיש וכתב לה כתובה ויכז לה תוס' זחי ומאני וכו' שס דף מ"ז ועיין צ"צ קמ"ו השולח סבלנות.
ל"ח **וב"ש** מהדרכ כל מאי דיהב לה, כונחו ז"ל חתוספת זחי ומאני דמהדרכ ליה. ולא בירר לן רזינו שיטחו ז"ל בכסף קידושין עלמן אי הדרי או לא, וצפי מי שמת דף קמ"ה חפילגי חנאי אי קידושין לטובועין נתנו וכו', פ"י כשנתן לה הקידושין כאלו נעצבו צים ולא ישוץ חליו עוד, כ"פ כצ"י. ועיין עור סי' נ' וצ"י שס.
ועיין תשובת רזינו חליכו מזרחי ח"א סי' ע"ז, י"ז וי"ח, חריכות גדול צדין סבלנות מחי הדרי.
ודעת מהרי"ל ז"ל בכתובת סי' ס"ג, הביאה מהרי"ם מינן חשוי סי' צ"ו, וצרמ"ח סי' נ', וצבגכה בעור סי' צ"ט, דכח דחין כסף הקידושין חוזר חליו חיינו בצרוסכ חזל צנשוחכ הדרי וכן קבל הכנה"ג מפי רבו ז"ל ובתשובת מהרי"ם מלובלין סי' י"ט כתב ג"כ לחלק צין חירוסין לנישואין, ובאריך לצאר דלע"ג דמדצרי מהרי"ל ליכא למשמע חלל דוקא צמתה היא וכוח צחיים או שמת אחר כך, וצמקוס שחקנת הקכלה להחזיר הצדוניה וחין הצעל יורשכ חזל צמת הוא וכוח צחיים לא דכרי מוכרח לומר שלדעת מהרי"ל חין חלוק צין מה הוא או מתה היא, ולענין מעשכ ק"ק

קידושין וכו', ומ"מ חמת הוא דארוסכ יש לה כתובה חפיו לא כתב לה כדמוכח פ' האומר וכו', וצמסקנא דסצר חציו כרי יוחק הטוען כו', דלל חמר כלום חפיו חלמנה מן האירוסין חית לה כתובה ע"כ. וכן כתבו עוד החוס' יומא דף י"ט ע"ב ד"ה מי חיקא ע"ש. והעור ח"ע סי' נ"ה פסק כדעת הר"ש ז"ל, וצש"ע סי', פסק כדעת הרמב"ם ז"ל וכתב עליו הרמ"ח ז"ל וי"ח דארוסכ יש לה כתובה (חיינו חפיו לא כתב לה) הר"ש ובר"ן והעור, ועיין צעכ"מ צ"צ קמ"ה שמחלק צין צחולה חרוסכ לחלמנה חרוסכ. **וראיתי** צחמנה שלמה צבגכותיו על ח"ע שכתב חצדרי רמ"ח כנ"ל חז"ל ג"צ חמיה לי היכן חלל דעכ זו, וכמעין צברח"ש צכתוצות פ' חע"פ לא חשיג על הרמב"ם רק צמה דס"ל להרמב"ם דחף צכתב לה חינו גוצה מנה ומאחיס רק מצני חרי, ע"ז חשיג דצכתב לה רחוי לגצות גס ממשעבדי, וכן בעור יהיכ ככותב מ"ש צקיטור ולא כהירח לח"א הר"ש ז"ל, ככותב נמי על מה שכתב הרמב"ם דחניה גוצה ממשעבדי, חזל להיות דעתם שארוסכ יש לה כתובה חפיו גלל כתב לה לא חליו זה לא צברח"ש ולא בעור, וי"ע מנ"ל להרמ"ח ז"ל כן ע"כ.
ודבריו ז"ל נפלאים ממני ולא זכיתי להצינס בעו"כ דחישחמיטחתי מנייה צמחכת"כ דצרי הר"ש צ"צ מקומות שכצחתי לעיל מדף מ"ג, ופ"ק דמליעאל, שכתב להדיח כמו שכתב הרמ"ח ז"ל, וכן נמי דצרי החוס' והמדוכי כנ"ל גס מה שר"ה להכסיע כונח בעור דג"כ קחי חמכ שכתב הרמב"ם ז"ל, לעני"ד דצרי לע"ג שכרי בעור ז"ל כתב להדיח חז"ל ולא כהירח לח"א

מאי דיהיב לה דהילכתא כרבי אלעזר בן עזריה דאמר לא כתב לה אלא שבוה כונסה וגמרה על מנת לכונסה : והיכא דכתב על מנת שהוא כונסה והא לא כנסה. לט) והיכא דכתב שכתובה. פירוש מה

משנה הלכות

כתובה בשטר כתובה כותבין אותה, שאלו הי' עיקר כתובה היתה גובה אותו חפ' מן האירוסין כיון שכתבו לה חפילו הכי יש לה כתובה, ולע"ג. ועיין חש' יעלה ז"ל שאין לחרוסה עיקר כתובה היינו צלח כתב לה, חבל אם כתב לה יש לה, חבל אין לה דין עיקר כתובה חלה תוס' וכיון שיש לו דין תוספות אינה גובה אותו חפ' שכתבו לה מן האירוסין, לפי שלא כתבו לה חלה ע"מ לכונסה, וכן כתב הרמב"ם ז"ל ע"ש.

למ) ומ"ש והיכא דכתב שכתבה בכתובה אי נמי בשאר כל הכתובה ולא קני מיניה דבעל לא שקלי מידי וכו', דהניח. תוספתא בכתובות פ"ד. וב"מ צ"פ המקבל דף ק"ד ע"צ וירושלמי בכתובות פ"ד ה"ב, ויצמות פט"ו ה"ג, וצוספתא גרס דרש ר' יוסי בגלילי מקום שגובין כתובה מלוב גובין אותה מלוב ואין גובין את הכתובה מקום שכולפין את הכתובה אין גובין חלה מחלה, והגר"א ז"ל בגי"ה שם כלשון הגמ' פי המקבל. וצירושלמי גרס מקום שנהגו לעשות מלוב גובה את הכל, ופרש"י ז"ל בצ"מ גובה מלוב, צעל גובה מאצו הצת כל מה שכתוב בכתובה כאלו כלוהו, וכן כתב עוד מקום שנהגו לכפול וכו', גובה החתן מחמוי מחלה. וכן מצינו שכתב, פרש"י כל מה שהי' כותב וכופל הי' גובה מאצו הצת, הא דקני מיניו מאצו הצת ע"כ. ונראה דס"ל ז"ל דכל הגמ' חזי צשיטה מה שהצעל גובה מאצו הצת.

ודעת רבינו לא נראה כן ונראה דמפרש שיטה הגמ' דקאי אצעל מה דשקלה האשה מיניה, מדכתב ולא קני מיניה דבעל לא שקלא מידי ואי קני מיניה כיון דקבל עליה אחריותיהן שקלה, דהניח מקום שנהגו וכו', דהיכא דמשיילל לי' איכו מן דילה מאה זוזי וכתבה דעיילת ליה מאתן, וכן נמי איכו מעייל לה מאה זוזי וכתב דעייל מאתן זוזי היינו שכתב והיינו לכפול, ונראה להדיא דפירש כל הגמ' לענין גביית כתובה ולא לצעל לגבות מאציה, וכן מה שכתב שם עוד רבינו משבח וכתב לצבות לכותבי אמרי לו רצנן נקני מיני דמר אמר לה וכו', אלמא כל דקני מיני משתטבד ואי מגרש לה כל מידי דשקיל מינה צין זוזי וצין מאני פרע וחפילו מן גלימא דעל כחפיה מידי דלא שקלי אי חית לו מקרקע יביז ואי לא לא והרי"ף ז"ל צ"מ הג"ל כתב ח"ל ר"י הי' דורש וכו' פי' מקום שנהגו לעשות האב על עצמו לבחו הגדוליא שמוציא לצעלה כמלוב כלומר צלח כפל גובה צב צחו ממנו מלוב וכו' ע"ש, וזה הוא כפי רבינו ז"ל.

לוצלן נוכגין לשום עצמת של קידושין ושאר חכשעין ככלל כסף חתו', וכן נהגתי כמדומה לי, חבל שמעתי שצקבל פונח נוכגין שאין שמין לעצמת ע"כ וצכנה"ג חכ"ע סי' נ' כתב שדבריו נכוניס הם, ועיין מהרשד"ם חכ"ע סי' ק"מ.

ובגמרא דף מ"ז ת"ר, כתב לה פירות כסות וכלים שיצאו עמה מצית אציה לצית צעלה, מחה לא זכה הצעל צדצרים הללו, משום רבי נתן אמרו זכה הצעל צדצרים הללו וכו', נימא צפלוגתח דר"ח צן עזריה ורצנן קמיפלגי וכו', לא דכ"ע כר"א צ"ע, מאן דאמר לא זכה כרצ"ע ומאן דאמר זכה ע"כ לא קאמר רצ"ע חלה מדידי לדידה שלא כתב לה חלה ע"מ לכונסה חבל מדידי לדידי חפ' רצ"ע מודק דמשום אחתוניו והא אוחתני להו ע"כ. ונראה לדייק דדעת רבינו ז"ל נראה לחלק צין דר' צי' איכו או היא, מדכתב ז"ל דר' צי' מהדרח לי' ולא כתב ג"כ אי דר' איכו, נראה דדעתו ז"ל לחלק דוקא אי דר' הוא מהדרח לי', חבל כשהדרח היא מטעם אחתוני' וכנ"ל. ועיין תוס' ד"ה כתב לה וצר"ש שם. ועיין חש' הרא"ם הג"ל ודו"ק היעצ.

וכתב רביצ"ש סי' ז"א, מי ששידך אשה ולא נתן לה קידושין חבל כתב לה דח"ק וכו', ועשה חזר צו המשודך ולא רצה לקדשה ולכונסה, והאשה תוצעת ממנו הדח"ק, תשובה חכז"ל לא תקנו לאשה כתובה חלה כשנשא אותה וכו', חבל צלח קידושין אין ספק שאין לה כלום חפ' כתב לה, שלא כתב לה חלה ע"מ לכונסה והכתובה אינה עושה לא קידושין ולא נשואין וכ"ש דח"ק וכו', ולזה נראה שהדח"ק הוא כעין תוספתא על עיקר כתובה, וח"כ הא קיי"ל כרצ"ע שאפי' כתב כתובה ותוס' לאשה וגירשה קודם כניסתה לחופה אינה גובה חלה העיקר ולא התוספתא שלא כתב לה חלה ע"מ לכונסה, אין ז"ל צשידוכין צלח קידושין שאינה גובה כלום שאין כאן אישות כלל, וגם השולח סבלות לאשה אחר קידושין וחוזר צו וגירשה יש לה להשיב לו כל הסבלות חוץ מן המאכל והמשקב וכו' ע"ש.

ובתשב"ץ ח"א סי' מ"א כתב, עוד שאלה ראובן פסק לחתנו צחמונה צעלמא וכו', תשובה, אין צריך קנין צמה שפוסק האב לתת לבחו כדחיתא צפ' הנושא דף ק"צ ע"א לפי שהן צדצרים הנקנין צחמירח וכו', חבל מ"מ אם יפטור אותה אין לה עליו כלום מחיוצ הדח"ק לפי שהדח"ק אינו עיקר כתובה, שעיקר

אי נמי בשאר כל כתובתה ולא קנו מיניה דבעל לא שקלא מידי ואי קנו מיניה דבעל כיון דקביל עליה אחריותהון שקלא דתניא מקום שנהגו לכתוב כתובה מלוה גובה לכפול גובה מחצה דהיכא דמעילא ליה אייה מן דילה מאה זוזי וכתבה דעיילת ליה מאתן וכן נמי אייה מעייל לה מאה זוזי וכתב דעייל מאתן זוזי היינו שבחא והיינו לכפול וקאמרין נהרבילאי מגבי תילתא מרימר מגבי שבחא אמר ליה רבינא למרימר והתניא לכפול גובה מחצה ומשנינן הא דקנו מיניה והא דלא קנו מיניה קנו מיניה שקלא כוליה לא קנו מיניה לא שקלא אלא מאי דעיילת ליה או מה דעייל לה איהו. רבינא משבח וכתב לבנתיה אמרי ליה מלוה. האשה כחוצה מצעלה: **לכפול**. שכותבת כפליים דמיו משויו בשביל כבוד :

שכניסה לו מצית אציה שמו לה כחוצה: **אי נמי** בשאר כל כחוצה. היינו תוספות כחוצה: **מקום** שנהגו לכחוצ כחוצה מלוה. שכל מה שכחוצ כשנתארמלה או נתגרשה כדרך בשער כחוצה ודין גדוניה דהנעלת ליה מצי נשא (אצורה) לצית צעלה וכו', ופרעת מיניי כדרך שצ"ח נפרע ככל הכחוצ בשער מלוה כגון שכותבין זה כמו שאנו כותבין אחריות דנא קבילת עלאי : **גובה**

משנה הלכות

דעייל לה איכו וזה פי' של רצונו ז"ל קני מיניה שקלא כולה וכו', וא"כ היכי דלא קני מיניה דשקלא מה דעיילת ליה או מאי דעייל לה אין זה מטעם כחוצה שגובה, דאין זה ענין לכחוצה כלום וזהו רק כמו מלוה שנועלתה כשחזרת לציתה משום דהוה שלה דודאי הכחוצה הוא מה שלא עיילת ליה והוא מנכסיו וכמו שכתבו בזה הראשונים ז"ל ולפי זה י"ל דעת החוספתא וכו"פ מקום שגוזין את הכחוצה מלוה גוזין אותה מלוה. ופי' דלא הוה רק מלוה, ומיירי בשלא קני מיני' ולכן אינה יכולה לגבות גם כחוצה כיון דלא שקלא רק מה שעיילו והוא בשלא קני, והכחוצה אינה גובה צלי קנין, וזהו שסיים ואין גוזין את הכחוצה וקאי אדלפיל והוא סיום הדברים, וכוננו דאף שגובה את המלוה מי"מ אינה גובה כל הכחוצה רק מה שעיילו ולא מה שלא עיילו, והחוספתא מיירי לפ"ז באופן דלא קני מיניה ולכן כתבו דאין גוזין רק המלוה ולא הכחוצה ודו"ק. **והרמב"ם** ז"ל לא הביא דינים אלו של חוס' שליש ומחצה כלל, וכתב הריב"ש ז"ל צסי ק"ן דטעמו לפי שפסק כרשב"ג דאמר דמשנתנו הכל כמנהג המדינה, וכתב ומ"מ צעיר חדשה שאין זה מנהג הולכין אחר דין השנויה במשנה וכ"כ ה"ה שם. וראיתי לרשב"א ז"ל שכתב וז"ל שאלת זה שנהגו לכחוצ בכחוצה אפילו מן גלימא דעל כחפאי אם הוא דייקא או שיפרא דשערי. תשובה אם אינו מנהג זה כתב קרוז הוא צעירי שזה שכתב מה שלא הורגלו אחרים בדוקא כתב ואומרים לו פשוט ותגבה לה, אבל כיון שהרגלו הכל לכחוצ כן, מסתברא דשפרא דשערי ואינו דעת שיכתבו בדוקא ויפשיטום ערומים וכו', הביאו הב"ח סי' ס"ו צא"ע.

ואין נראה כן דעת רצונו ז"ל וס"ל לחלק דכל מילי דשקלא מינה בין זוזי בין מאני פרע ואפי' מן גלימא דעל כחפיה ובכחוצה לא גבי מגלימא דאכחפיה דדוקא ממקרקעי גובה ואפי' קני נמי, ואפשר דמודה כרשב"א ז"ל במאי דעיילת ליה דפרע ואפילו מן גלימא.

וראיתי בהגהות חו"י שכתב על פי הרי"ף ז"ל שפי' זה מלד עלמו עולה יפה מפ"י רש"י ז"ל אמנם הקשה עליו מלד אחר ע"ש וכתב לבסוף ואפשר לפרש דגם הרי"ף ס"ל כפירש"י, ומ"ש גובה זהו ר"ל מאציה רק שפי' כחוצה מה שכותב בשער פסיקא לתת לבחו כמו גבי רצונו וכו' ע"ש. ודבריו לענין ל"ע דנראה דעת הרי"ף כדעת רצונו צפי' הגמ' ודעת רצונו א"א לפרש כשיטת רש"י ז"ל דע"כ קאי אשקילת האשה מהצעל, והנמק"י והרא"ש ז"ל פי' כדעת רש"י. וז"ל הרא"ש ר"י הוא וכו' פי' מקום שנהגו לעשות הגדוניה שנותן האז לבחו להכניס לצעלה צמלוה בלא כפל אלא מה שנותן הוא כותב גובה מלוה, החתן גובה מחמיו כל הנמלא כחוצ כחוצה וכו', ועוד עיין רא"ש ר"פ מליאת האשה ודו"ק.

והרי"ב"א צ"ח הראב"ד ז"ל כתב ג"ל דהכי קאמר אפילו במקום שנהגו לכפול אם כתב לה בלשון מלוה גובה כולה, ואם נהגו לכפול לכבוד צעלמא ולא כתב לה לשון מלוה גובה מחצה כמנהג המקום. וענין זה בין בכחוצה מצעל בין מגדוניה שכתב לה אציה להביא לצעל והכל נקרא כחוצה, מפני שהגדוניה נכתב בכחוצה ומקבל אותה צעל בנכסיו ל"צ ואם קני ממנו אפי' לא כתב לה לשון מלוה גובה כולה ע"כ, ונראה דעת הראב"ד ז"ל והריב"א ז"ל דצקני מיניה דבעל מיירי, רק דהוסיף עוד אחת דצקני מיניה לא צענין לשון מלוה ג"כ והיכי דכתב לשון מלוה לא צעי קנין ודו"ק. ודעת רצונו נראה דקנין צעי לעולם וכן נראה לכאורה דעת שאר הפוסקים דצעי קנין.

והנה לעיל בהצאתי גירסת החוספתא שאין לה פי' לכאורה והגר"א ז"ל הגיה שם ולולי דבריו הקדושים הי' נלע"ד ליישב גירסת החוספתא לפי דעת רצונו ז"ל, צ"ח שכתב מרימר מגבי שבחא א"ל רצונו למרימר והתניא לכפול גובה מחצה ומשנינן הא דקני מינה הא דלא קני מינה קני מינה שקלי כולה לא קני מינה לא שקלא אלא מאי דעיילת ליה או מאי

רבנן ניקני מיניה דמר אמר להו אי מקנא לא מכפל ואי מכפל לא מיקנא אלמא כל דקנו מיניה משתעבד ואי מגרש לה כל מידי דשקל מינה בין זוזי ובין מאני פרע ואפילו מן גלימא דעל כתפיה מידי דלא שקליה אי אית ליה מקרקעי יהיב ואי לא לא. מ) אלמנה שתפשה לו: מידי דלא שקליה אי אית ליה מקרקעי יכיז דמטלטלי לא משתעבדי לכתוי (וכואו קודם החקנה): אלמנה שתפסה מטלטלין וכו'. ולא מאי יתמי לאפוקי מינה, ולא על גב דפסקין הלכתא דפרק מליאת האשה

משנה הלכות

ולאו דס"ל הכי, ור"ח פסק כמר זר"ח ועיין פרק הכותב פ"ד ע"ג תוס' ד"ה וכו' והוא שתפסה מחיים, ותוס' יומא פ"ג ע"א, ותוס' סנהדרין כ"ע ע"ג ד"ה מר, ותוס' שבעות מ"א, ותוס' חולין ע"ו ודו"ק ככ"ז. והמרדכי ז"ל שבעות הדיינין ס"י תשס"ט בסדר תנאים ואמוראים כתב דהלכתא כמר זר רב אשי וכו' פי' מופך שבעה שנים שבו דנים והכי אחד חשוד וחייבו אותו החשוד שבעה, אמר מר זר רב אשי מהפכין השבעה מאותו חשוד על צל דינו שאינו חשוד וכו', וכתב ר"י דמכ שפי' דמר זר רב אשי איירי בחשוד אינו אלא כדפירש"י, וכ"כ האלפס אם אמר הגתבע לכתובע השבע ועול דבחדש לא איירי ציב השתא אלא בסוף שמעתין דאמרין איכא צינייהו שכנגדו חשוד וצגמ' פירוש דבדאורייתא מהפכין, וכתב בספר החכמה דעמא דזר כרגמ"ה דהלכתא כמר זר רב אשי צמיפך שבעה ואודיתא. וריב"ז אמר אי לא דכיג עלמא כר"ג דהלכתא כמר זר רב אשי וכו' כיב נ"ל כשאר הגאונים דזר ממפך שבעה מיכו לכ"ע צי דינא לא מפכי שבעה שכנגדו חשוד אלא בדאורייתא ולא דדרבנן דתקנתא לתקנתא לא עבדין ע"כ. ודעת הרי"ף ז"ל דמיירי לאחר מיתה וכן דעת הריב"ן בתוס' שם, וכ"כ הרמב"ם ז"ל י"ח בה' אישות. ובר"ן ז"ל הביא ראיה לדעת הרי"ף ז"ל מדאמרין צפ הכותב דף פ"ד ור"ע תפיסה לא מהניא כלל אמר רבא וכן אמר רב נחמן והוא שתפס מחיים, והתם צמתני' צכתובע וצבע"ח איירי אלמא תפיסה מחיים מהניא אפי' לכתובע, דדוחק הוא לומר דלא קאי אלא אצטל חוב, ועוד יש לסייעו מדתנן צפ' האשה שנפלו לה נכסים דף פ' ע"ג הניח פירות התלושים מן הקרקע כל הקודם בהם זכה וכו', והתם ודאי כשתפסה מחיים הוא דאי צלחר מיתה הוי סתם מתני' כר"ע ודלא כהילכתא דקיי"ל כר"ע וכו' ע"ש. והסמ"ג לאוין פ"א הביא דעת הראשונים ז"ל ופסק כר"ח דפסק כמר זר"ח. ועיין ש"ג כתובות ה"ל מה שכתריך וצטור ומחזר א"ע ס"י ל"ג.

ועיין טור א"ע ס"י ס"ו ומכ שתכז הרמ"א שם ודו"ק. וכתב הטור א"ע ס"י ס"ו וז"ל, כתב רב האי גאון שא"ל קנין צשעת נישואין צמכ שנתן לה דתנאי כתובע ככתובע דמי. ונראה דס"ל ז"ל דלא צבי קנין לכתובע ולתוס' כתובע, ובר"ן כתב צפ' אע"פ צשם הירושלמי שהמוסיף לאשתו אפי' לאחר שכנסה צלמירכ צעלמא סגי ולא צריך למקניא מיני' דומיא דמאי דאמר רב גידל עמדו וקידשו קנו הם הם כדצרים הנקנין צלמירכ, ובר"ן ז"ל חולק וכתב דלא מצינו כולי האי צש"ס דינן. ועיין חידושי הגר"א א"ע ס"י ה"ל ס"ק ל"א. תמנ"ס צשעת נישואין נראה דמודה נמי דלא צבי קנין מדצבי גידל, וצבי נ"א כתב ודוקא אי קדשי מיד ולא צבפסיק דצצרים אחרים וצין נשואין ראשונים לנשואין שניים וצין האצ הפוסק לצתו ולצנו, וצין מי שפוסק צצציל אחרתו עיי"ש כמכ חילוקים. ועיין צ"י צד"ה ומ"ש ודוקא שקדשו, וצש"ע א"ע ס"י ס"ח כתב יש מי שאומר שאין קנין צשעת כנשואין כמכ שנתן, וכתב הרמ"א ז"ל ויש חולקין, ועיין הגר"א שם ס"ק ל"ב, ודעת רבינו נראה דס"ל דכתובע צריככ קנין ואי לא קני מיניה דצטל לא שקלא מידי, והכי פי' ליטנא אי נמי צשאר כל כתובע וז"פ.

ב) וב"ש אלמנה שתפסה מטלטלין וכו'. צפ' אלמנה נישונה דף ל"ו ע"א אמר רבי אלעזר אלמנה שתפסה וכו', ופי' רבינו דהני מילי שתפסה מחיים דצטל, אצל לאחר מיתה לאו כל כמינה. וכן פירש ר"ח. והתוס' שם צד"ה אלמנה כתבו ודייקא למחוי מהני תפיסה, אצל לכתובע לא מהני משום דלא נתנה כתובע לגבות מחיים. וצגמ' פליגי רבינא ומר זר רב אשי ופסק רבינו כרבינא. והקשו בתוס' לרבינו ז"ל שהרי פסקו צתשוצה הגאונים צכולי ש"ס הילכתא כמר זר ר"ח צר ממפך שבעה ואודיתא, וגם בערוך ור"ח פסק כמר זר"ח צר ממפך שבעה וחיוורו, וכתב וסימנך כולו הפך לצן טבור, אעפ"י שתכז הריב"ן שנראה צתשוצה הגאונים לית הילכתא כמר זר"ח אלא צמיפך שבעה ואודיתא דומה הוא שג"ג עלמן חופסות כאותם שפסקו לית הילכתא כמר זר רב אשי צמיפך שבעה ואודיתא, וצריך לומר דמר זר רב אשי דקאמר ככא אינו אלא אלתקפתא צעלמא

(ס"ט ע"ב) ממקרקעי ולא ממטלטלין במזונותיה מה שתפשה תפשה ולא מצי יתמי לאפוקי מינה והני מילי הוא שתפש מחיים דבעל אבל לאחר מיתה לאו כל כמינה. חפסכ (ועיין צמשה"ל) : וכי קאמרינן דאי תפשה מטלטלי מחיים מאי דתפשה תפשה ולא מפקינן

משנה הלכות

שחפסכ למזונותיה כל מה שחפסכ יכולה לעכב אפ"י כמה וכמה מהבוא דירושלמי ס"פ אלמנה לפ"ז לא שצקת חיי לכל זרי, נשים גזירות ושלטות צממון בעליהם ויש להם זנים קטנים יקחו כל צממון ולא יתצעו לעולם כחוצה ויתפסו הכל בצציל מזונות וכו', אלא יש לפרש הא דקאמר החס ר"י צר צון אמר מכיון שהיא עתידה לישצע הא אין סופה לישצע אמרינן לה חוי מה שצידך. א"כ צידון דידן זה שלקחה הכל ואינה עתידה לישצע צסוף אמרינן לה חוי ומוציאין מידה כל המותר על מזונותיה ל"ב חודש וכו', א"כ נראה מה שחפסכ תפסה, רחוי לומר אפ"י ציתר משנים עשר חדש וצלבד שחפסכ פחות מכדי כתובתה, אבל אם חפסכ יותר מכדי כתובתה שאין סופה לישצע על כתובתה לא, ורצונו מאיר כתב כדעת הרמב"ם ז"ל, וכתב הר"ש וכן מסתבר, ועיין ש"ג שם, וצטור א"ע סי' ל"ג, וצ"י, וצ"ח. וראיתי צתשצ"ן צטור הרששון סי' י"ז ס"ז ח"ל: ומה שר"י היורשין להוציא מתחת ידה קלת נכסים לפי שהנכסים הם רצום, דעו לכם אחנו כי כל מה שחפסכ בהלמנה אין ליורשין רשות וכה להוציא מידה כלום ואפ"י יביח צממון הרצב דלא ידעינן כמה יביח ימי חיייה, או רעב כי יביח צארץ, או אם תחלה ותצטרך לרפואה שאין לה קצבה, שהוא צכלל המזונות ולכן פסקו כל הפוסקים ז"ל שאפ"י אם חפסכ כבר של זכב אין מוציאין מידה כלום, וכדי אמרינן צגמי' פי' אלמנה ניזונת (ל"ו ע"א) אמר ר"ח אלמנה שתפשה צמזונותיה מה שחפסכ חפסכ, וכן כי אחא רב דימי אמר מעשב צכלתו וכו', וכבאי עובדא עבדינן שאין להוציא מתחת ידה כלום אלא כתצין עליה הכל ופוסקין לה מזונות ומחשצין עמה וכיה ניזונת עד שחמות, או עד שתצבע כתובתה צצ"ד. אמנם לריך לחשב עמה על מה שצידה דכדי אמרינן צחלמוד ירושלמי חלמודי דר"י כו', וע"כ כתבו הפוסקים מחשצין עמה אבל אין מוציאין מידה כו', וא"כ אין להוציא מתחת האלמנות כלום ואפילו אם היח צממון הרצב ע"כ.

ודבריו ז"ל לעג"ד ל"ע צמ"ש ולכן פסקו כל הפוסקים שאפילו אם חפסכ כבר של זכב אין מוציאין מידה כלום, וצצירה ליה דצצרי הכל הוא, שהרי אית לן כמה פוסקים דלא צצירה לכו ככי, וכמו שהצחתי לעיל דעת הר"צ"ח ז"ל דמוציאין מידה מה שהוא יותר מ"ב חודש כשלקחה יותר מדאי, וכן כתוב צאגודכ צס"ק קל"ו ח"ל: אלמנה שחפסכ כל צממון צעלה למזונות כתב רינצ"ח אם כן לא שצקת חוי לכל צרי' דכל נשים גוצות וכו', אלא צירושלמי משמע דוקא עד כדי כתובתה אבל חפסכ יותר

לית הלכתא כר"ע מחצרו, ולעיל פי' הכותב אופלוגו צבה מילתא ר"ט ור"ע צחפיסה דלאחר מיתב דלר"ט מהני ולר"ע לא מהניא, ואפילו לר"ע נמי לא מהני אלא כל זמן שלא נכנסו לרשות היורשין, אבל כשנכנסו לרשות היורשין חו לא מהני וקיי"ל צכולא חלמודא הלכה כמר צר רב אשי, וקיי"ל נמי הלכה כר"ע וכו'. ונראה דחפס צפשיטות דהלכה כמצר"ח ודלא כדעת רצונו, ולפי שיטת רצונו ודעימיה דפסקו כרצונו אין מכאן ראי'.

ובינותי צספרים ומלאתי צסמ"ג לאוין פ"א כתב לאמר, אמר ר"ח אלמנה שחפסכ ממטלטלין צמזונותיה מה שחפסכ חפסכ, אמר רצונו לא אמרן אלא למזוני אבל לכתובת מפקינן מניה, מחקיף לה מר צר רב אשי מאי שגח כתובת ממזונות בלא דין שניכס שוב לגבות ממקרקעי, אלא צעניכס מה שחפסכ חפסכ. א"ל ר' יעקב צר נפחלי לרצונו ככי אמרינן משמי' דרצח כותיך, פי' כרי' ר' יהודה צר נתן (צחוס' כצ"חוכו) דוקא צחפיסה דלאחר מיתב, אבל חפסה מחיים אמר רצח גופיה לעיל פי' הכותב דף פ"ד דמהני אף לכתובת וכו'. ולר' עקיבא לא מהניא חפיסה כלל אמר רצח אמר רב נחמן שחפס מחיים, וכן צפי' אלמנה דף ל"ח כהיא איתתא דחפסכ וכו', א"ל רצח זולי כצי לה מזוני, ונעמידנה כשחפסכ מחיים הואיל ורצח ורצונו צשיטה אחת פוסקין כ"ג ורצונו משב צפי"ח דאישות כמותם, ואף על פי שפסק צחש' הגאונים הלכה כמר צר רב אשי צכולי חלמודא צר ממיפך צצועה ואודיתא, א"ל דצצרי מר צר רב אשי אינן אלא אחקפתא צעלמא ולא שייצרו כן, אמנם ר"ח וכל כסוגיא צחוס' שם ל"ו, ופי' הכותב פ"ד פסק כמר צר רב אשי וכו'. ומכל מקום כצצרי ר"ח נראה וצש"ג כציוא שכלכה כצצרי מר צר רב אשי וכו' ע"כ. ועיין חשו' מוכרשד"ס חו"מ סי' קמ"ג וסי' כ"ט וסי' רי"ז וצחו"מ סי' ק"ב ודו"ק ביטב.

ובגמ' ירושלמי סוף הלכה צ' אופלוגו צאלמנה שחפשה מצות למזונותיה אי אמרינן חוי מה צידך או לא. דגרסינן חס אלמנה שחפסכ אף זח צמזונות אין מוציאין מידה, מכו מצמר לה חוי מה צידך חלמודיו דר"י אמרן אמרינן לה חוי מה צידך, אמר לכו רבי יוסי צר צון מכיון שהיא עתידה לישצע צסוף אפ"י חוי מה צידך לא אמרינן לה. ופסק הרמב"ם פי"ח מה"א כחלמודיו דר"י דאמרינן לה חוי מה צידך. ובראש"ש ז"ל כתב צכתובת כני"ל ח"ל, ורינצ"ח כתב לרצונו שמשון אחיו מה שכתבת אחי דאלמנה

מינה דווקא למזוני אבל לכתובה אפילו תפשה מחיים ולא כלום מאי טעמא משום דלא נתנה כתובה לגבות מחיים דילמא דאתפשה גברא מחיים דאמר מר אתפשה גברא מטלטלי מקצת כתובתה ומית ואית ליה מקרקעי כמה דלא תבעה מליתא דפייש לה מכתובתה אית לה מזוני מא) ולא אמרינן דסלוקי סלקא במאי דאתפשה אלא אמרינן כיון דפיישא מקצת כתובה כמאן דאית לה כולה כתובה דמי דאמרינן מב) ההיא איתתא דתפשה כסא דכספא בכתובתה אתאי קא תבעה מזוני אתו לקמיה דרבא אמר להו רבא ליתמי הבו לה מזוני דלית דחש לה לדרכי שמעון דאמר לא אמרינן מקצת כסף ככל כסף אלא כרבנן דאמרי כיון דפש מקצת כתובה ככל כתובה דמי ואית לה מזוני ומפרשין רבנן מאי

משנה הלכות

וכמו שכתב הרב המגיד ז"ל בה"א הנ"ל, והשלטי גבורים אפשר דהד מנייהו נקט והוא הדין לאידך, ופלוגתא הרמז"ס והראש"ד צוה עיין טורי זהב סימן ל"ג ס"ק כ"ה. עוד נחלקו הפוסקים אי תפסה שטרי אי כוי תפיסה מחיים או לא כיון דשטרי לא כוי רק אחריות, ועיין רמז"ס, והרשב"א, וזר"ן וריב"ש ז"ל, וכתב בתש" ר"מ אלשיך ס"ד כיון דפלוגתא דרבותא הוא יכולה לומר קים לי כהני דסבירא לכו דמהני תפיסה אפילו בשערות, עיין שם מה שהאריך ודו"ק.

וראייתי צכ"ג שהביא להקשות בשם הראש"ח ז"ל ח"א סימן י"ח, וצח"צ סימן י"ד, לדעת הראש"ד הנ"ל ק' מחני' דאין מוליחין למזון האשה והצנות מנכסים משועבדים ונ"ע, הולאה למזונות משועבדים היכי משכחת לה כיון שאין החיוב אלא לאחר מותו, ולריך לדחוק דס"ל להראש"ד דדוקא לגבי מזונות איכא למימר שאין החיוב במזונות אלא לאחר מיתה ולאחר המיתה הגיע שעת החיוב לכן צבת אחת, אבל לגבי צ"ח ודאי דחייל השעבוד מחיים ואף על פי כן אין מוליחין למזון האשה והצנות מפני תקון העולם ולריך עיון, ע"כ.

מ"א ומה שאמר ז"ל ולא אמרינן דסלוקי סלקא וכו' שם ל"ז ע"ב צמחתיין מכרה כתובתה או מקלתה וכו'.

מ"ב **ההיא** איתתא דתפסה כסא דכספא שם ל"ח ע"א ופרש"י ד"ה תפסה ולא היה צו שיעור כתובתה, ופי' רבינו ז"ל דההיא דתפסה כסא מיירי דאתפסה גברא ולא שמעלמה תפסה בלא רשות. והרי"ף ז"ל כתב א"ל ר' יעקב בר נפתלי לרבינא הכי אמרינן משמיי' דרבא כותיך אלמא תפיסא דכתובה ממטלעלי לא מהניא. וקשיא לן הא דגרסינן לקמן בהוא איתתא דתפסה בכתובתה כסא דכספא וכו', וגרסינן צ"פ שצועת בעדות שמעת מינה משביע עדי קרקע חייב, ודחינן דילמא דתפסה מטלעלי דש"מ דתפיסת מטלעלי לכתובה מהניא. ומזינן לחד מן רבותא דקאמר הא דאמר ר"י בר נפתלי וכו' ליתא דהא דהר צ"י רבא צהאי מעשכ דהאי איתתא דתפסה כסא

מכדי כתובתה מפקינן מינה, ע"כ. ועיין ר"ן כתובות ל"ח ד"ה וצירושלמי איפליג וכו'. ואין לומר דמה שאמר כל הפוסקים לאו דוקא וכונתו רק רוב הפוסקים דודאי דוקא הוא דצמקום דאיכא פלוגתא כתב ומקלת פוסקים כתבו כך וכמ"ש צסק"ט, וכן צסמוך סי' זה כתב דעת הרמז"ס ולא כתב כל הפוסקים אלא ודאי דדוקא הוא ולריך עיין למה השמיע דעת הפוסקים ז"ל שלא ס"ל הכי. **וראייתי** עוד שם בכתובה סק"ח שאם עטנו היורשים לומר שניחנו הנכסים תחת יד האלמנה ויעשה צכ"ב איזה הנאה או שצח והכל יהי' תחת רשות האלמנה לזיון ממנה כדי שלא תכלה הקרן, מחויבים הצ"ד לעשות דרך נכונה, כי כן כתב הרי"ף ז"ל בכתובה כי הצ"ד לריכין הן להשתדל לשמור ממונם של בני אדם וכו', אבל אם אמרו היורשים להנתן צידם הנכסים והם עלמס ישאו ויתנו צהם צרשותם ולא יעלו מהם דבר אין שומעין להם ואפילו אם יתנו ערצנים צדצר אינו מן הדין דאין אלל האלמנה אדם נאמן כעלמה, וחיישינן דילמא אכלי להו ומיכלא קרני וכו'.

וכתב הרי"ן פי' אף על פי ומהו כל הנפקא מינה דוקא לדינא דגמרא, אבל עכשוו צבר תקנו הגאונים ז"ל דכתובה גביה ממטלעלין, והוא הדין נמי דאית לה מזוני ממטלעלי ע"כ. והטור כתב אבל לפי תקנת הגאונים שכתובה נגזית ממטלעלין הוא הדין נמי מזונות, ואפילו לא תפשה ניזונת ממטלעלין. וכתב הרמז"ס לפיכך אם הניח נשים רבות אפילו נשאן זו אחר זו כולן ניזונות צוה שאין דין קדימה צמטלעלין, והראש"ד כתב דאפילו אם ניזונות ממקרקעי אין צהם דין קדימה לפי שאין חיוב מזונות אלא לאחר מותו, וכבר הגיע שעת החיוב לכולן צבת אחת וכו' ליה כלוה וחזר ולוה ואחר כך קנה שכולן שזין צו. והכי איתא צירושלמי. ועיין שלטי גבורים כתובות הנ"ל שכתב כן צשם רמז"ן וז"ל: והרמז"ן כתב דאפילו אם ניזונות ממקרקעי אין צהם דין קדימה לפי שאין חיוב מזונות אלא לאחר מיתה וכו', ואפשר שגירסא אחרת היכי לו צדצרי הטור, ולדינא ודאי דגם דעת הרמז"ן כן.

תנאי כחובה ככתובין דתפשה כסא דאתפשה גברא. אמר רב יהודה אמר שמואל התובעת ככתובה. חוספות שכח מתנה כתובתה בבית דין אין לה מזונות מה תנאי כתובה הכתובין בכתובה להוסיף לה וכן מזונות וכל

משנה הלכות

לוי על ביתומים להציל ראייה כיון דכס מודים לחייבין במזונותיה, חלל שחומרים נתנו, חבל כאן חפיקה דדינא יש ספק אם יש לה מזונות או לא, ודאי נכסים בחזקת יורשים קיימי. ועיין בטור ח"מ סי' כ"ט תשובה הרשב"א שכתובת בבית יוסף ז"ל, ועיין כה"ג שם וק"ל

ב"ג (א) וב"ש אמר ר' יהודה אמר שמואל הכותבת ככתובה צ"ד אין לה מזונות, הנאי כתובה ככתובין ככתובה ככתובה דמי, שם בגמ' דף נ"ד ע"א ומוקמינן דייקא צ"ד, חבל שלא צ"ד לא. וראיתי בתשובת הרא"ש ז"ל כלל מ"ג ס"ד וז"ל: הדע דלאו לכל מילי הוי הנאי כתובה ככתובה, דכא ממאנת וחברותיה דאין נכס כתובה ויש להם חוספות, וכיון דחייבין דלאו לכל מילי הוי הנאי כתובה ככתובה, אית לן למימר דדוקא להני מילי דחשיב הוי הנאי כתובה ככתובה, ואף על פי דר"י ז"ל פירש דלכל מילי הוי הנאי כתובה ככתובה. א"י לן למימר דממאנת וחברותיה שאני דדין הוא שאין להן כתובה דאגלאי מילתא שלא נתקדשה משולם, מכל מקום כיון דאיכא פלוגתא דרבנן לא מפיקין ממנה ואין לה חוספת, חבל מנה ומאחיס וגדוניה שכתובה איה לה, ושלוס ע"כ, ועיין תשצ"ח ח"ג סימן פ"ג.

ומשעת תציעה אין לה מזונות, הכי איתא בפרק בשולח, ובית יוסף סימן ל"ג. וכתב הרא"ש ז"ל ירושלמי ובלבד מן השופי, חבל מן האונס לא כהדא ארמלתא דר' אבהו רימי בה ואמרו לה בר כהן צבי לך תצעה פורנא (פי' כתובתה) ואבדה מזונות, מן דאחידיעין מיליא חילין עובדא קמיה דר' אסי, חזר לה מזונות. פי' רימי בה ואמרו אדם גדול רואה לישא אהך, וכשידע ר"א שרימי בה החזירה למזונותיה וכ"כ דאם לא ראו לזונה וממנה זה תצעה כתובתה אין זה מן השופי ואית לה מזוני עכ"ל. וכן כתב הטור, ועיין בית יוסף. והדרכי משב כתב וכתובות אלפסי סוף ע"א פרק נערה, אלמנה שבחא לבית דין וגשצעת שציעת אלמנה לא מיקרי תובעת כתובתה ולא אבדה מזונות, וכן מוכח ב"ר"ן פרק אלמנה נחוייה דף תקנ"ט וכו' ע"ש. ועיין לקמן בחידושינו בס"ד ס"ק קנ"ט.

ב"ד (ד) תנאי כתובה ככתובין ככתובה דמי וכו' שם בגמ' ע"כ ראה לכתוב לה לא קתני חלל ראה להוסיף מסייע לוי לרי' איצו אמר ר' ינאי הנאי כתובה ככתובה דמי, נפק"מ למוכרת, ולמחלת, למורדת, לפוגמת, ולחוצעת. ופירש"י שאמרו חכמים הכותבת ככתובה צ"ד אין לה מזונות, תובעת חוספת נמי אין לה מזונות, וכתבו בחוס' ד"כ ולחוצעת פירש בקונטרס שאם תצעה חוספת אין לה מזונות, ולא יתכן פירושו חלוצה דרבנן דאמרי לקמן צ"י אלמנה דף ל"ז משכבה או נתנה מקלח

דכספה ככתובה כי כיכי דלא תקשה דרבה אדרבה, וקפצר דכתי שמעתתא כולכו כשתפסה מחיים, ואין לא חזין להאי פיסקא וכו' עיי"ש. אמנם דעת רבינו הוא כהאי חד מרבוותא, ומה שהקשה עליו רבי"ף כבר פי' רבי"ן ז"ל דלא תקשו עליהו קושית רבי"ף ז"ל, וז"ל: חבל ר"ח ז"ל ובעל הלכות פירשו שמועתהו כשתפסה מחיים ואפ"כ דוקא למזוני הוא דמכניה חבל לא לכתובה וכן לריכים לדחות הראיות שכתבנו וכמו שדחינוס ע"ש.

וכתב הרא"ש ז"ל, ומיכו אם ירלו היורשים יפרעו לה המותר של הכתובה ומסלקין אותה חפילו לחשו גליל, דאם לא כן כל אשה הגבה כתובתה עד תשלום דינר ותתפרנס כל ימיה צעזיל הדינר החסר ע"ש. וכיכי דמספקין צדצר הממון אי שייך לה או לו ובגון צגע ספק קרוב לו ספק קרוב לה או ספק אחר שגפל צגע קודם מיתת צעלה לענין מי נקרא מוחזק בנכסים, כתב התשצ"ח ח"ג סימן קכ"א וח"א סימן יו"ד דדבר ברור הוא דהיורשים הוי מוחזקין, והאשה הוי לה דין המוניה מחצרו עליו הראיה, עיין שם מה שכתריך צדצר.

וראיתי בכה"ג סימן ל"ג סק"ל שכתב תצעה נדונייה וגזתה, והניחה מנה, ומאחיס וחוס', אינה מפסדת מזונות, ואם רואים היורשים לסלקה, צבה יש מחלוקת בין מהרש"ך ז"ל, ובין מוכ"ר אברהם מיוסין ז"ל, שמהרש"ס ז"ל שם צסימן ר"ג כתב שכיון שצדצר זה מחלוקת בין הפוסקים, ביתומים מוחזקין ויכולין לסלקה, ולזה הסכימו מוכ"ר צלאל סימן ע"ז, וחכם אחד כוצא דצבריו צתש' סימן י"א שם, ומהרש"ך ז"ל צתש' סימן ר"ב, ומוכ"ר חיים יאפוסי ז"ל, כוצאו דצבריו צמהר"ר צלאל סימן י"ח כתבו, דאין יכולין לסלקה. וכתב מהרש"ך בעטם שהאלמנה היא המוחזקת והציל ראה ממאי דחני לוי צפרק אלמנה נחונה, אלמנה כל זמן שלא נשאת על ביתומים להציל ראה, נשאת עליה להציל ראה, וכתבו צהלכות דקודם שנשאת נכסים בחזקתה. וסוים מהרש"ך נחצאר מה דלענין מזונות צכל ספק שיסתפק אם יש להפסידה מזונות או לא נכסים בחזקתה קיימי, ע"כ. ואני חמה, דאין ראה מהתם, וכמו שכתבתי צדף זה ע"כ שטב מ"א צבהכת בית יוסף.

וצריך עיון שלא הציל ראה לצבריו ז"ל מדצרי תשצ"ח כנ"ל דמפורש להדיא כצבריו ז"ל דהיורשים הוי מוחזקין, ודלא כדעת מהרש"ך. ובה דלא תקשה נגמרא כנ"ל לדעת התשצ"ח ז"ל, ע"כ ל"ל ולחלק דצשלמא התם צחני לוי דמטיקרא דדינא הם חייבים במזונותיה וכנכסים משועבדים הם למזונותיה חלא שיש כהחשה ציניכס שסם חומרים נתנו והיא חומרת לא נעלת. חני

ככתובה דמי. (מה) האומר איני זן ואיני מפרנס כופין אותו ונותן גט. (מ)

משנה הלכות

כתובה יש לה מזונות, אלא יש לפרש ולתובע שחם חצבה מנה ומלחמים ושחק תוכפת, דיש לה מזונות כיון דחנאי כתובה ככתובה הרי לה חצבה כי חם מקנת כתובה. ועיין ס"ק מ"ג.

וכתב הבית יוסף לתובעת שאמרו התובעת כתובה צבית דין אין לה מזונות תוספת נמי אין לה מזונות. וכתבו החוס' והרא"ש דל"ג דקיי"ל כרבנן צפי אלמנה וכו' עכ"ל הרא"ש ז"ל וכו' צהשוכה להרמב"ן ז"ל סימן מ"ח, ובר"י כתב לתובעת, ל"ש תובעת כתובה צבית דין ול"ש תובעת תוספת אין לה מזונות. וכתב הר"ן חיבה למידק דהא חסיקנא דמקנת כסף ככל כסף כלומר, שאפילו יפרעת מקנת כתובה יש לה מזונות בשביל אותו מקנת כסף שנשאר בכתובה. ואפשר לתובע שאני זכ"כ הוא מעיזה פניה צבית דין בתובעת מקנת כתובה כתובת כולה. ולפיכך הפסידה מזונותיה וכו', אבל הכון דכ"ק ולתובעת שחם חצבה כתובה סתם הרי כחילו חצבה בפירוש עיקר ותוספת ושוב אין לה מזונות ע"כ. וראיתי בשיטת מקובלת התיבות הנ"ל בד"ה לתובעת שפירש פירש אחר בדברי רבינו ז"ל ח"ל: ומדברי בעל הכלכות ז"ל נראה שאינו מפרש לתובעת תוספת אלא לומר לתובעת צבית דין תנאי הכתובה אחר הכתובה, פ"י כי תובעת כתובה חנו הששין בגזייה לענין מזונותיה שהיא תנאי כתובה ואזכר אותו משעת חצבה ואילך לא קרי זה מיגר אלמנותיה, וקמ"ל דרוב יחודא אמר שמואל דאמר חצבה כתובה צבית דין אין לה מזונות ולמדתי ממנו שכתב הוא ז"ל אמר ר"י אמר שמואל התובעת כתובה צבית דין אין לה מזונות תנאי כתובה ככתובה ע"כ. ונ"ל זכיתי להבין דבריו הקדושים ז"ל, ולענין נראה פשוט דמה שכתב תנאי כתובה הכתובין בכתובה ככתובה דמי רצה לומר לענין חצבה תוספת, וס"ל כפירש"י ז"ל דכשתבע תוספת נמי אין לה מזונות, ולזה כתב תנאי כתובה הכתובין בכתובה ככתובה דמי. וראוי לדבר דלתוספי קאי ממנו שדייק רבינו לכתוב תנאי כתובה הכתובין בכתובה, ולכאורה למה ליה לכתוב הכתובין בכתובה היה ליה לכתוב סתם דתנאי כתובה ככתובה דמי, ואי כותבו אמזונות ודאי אפילו אי לא כתובין בכתובה מחוייב בהן כי זה הוא מתנאי צבית דין, ועיין השב"ן סימן י"ז חלק א'. ובה דכתב הכתובין לענין דכותבו דוקא לתוספת דתוספת אין לה רק כיכי שכתב בעל מחוייב בהן ולזה דייק וכתב תנאי כתובה הכתובין בכתובה וכיון מה שהוסף מדעתו אפילו הכי ככתובה דמי ואפילו חצבת נמי אזהר מזונותיה. וזכר יש לישב מה שתמה הכ"מ וצ"ש אמתהר א"ש צס"י קי"ח ס"ח שכתב וי"ח שאף התוספת בכלל, ותמכו ח"ל לה ידענא למה כתב זה צס"י י"ח ה"א גמרא ערוכה היא ר"פ חט"פ שחוס' כתובה ככתובה

וחד מינייה כתיבת צבית דין עיין שם, ולדעת רבינו י"ל דמ"ש דאף התוספת בכלל לה קאי על תוספת כתובה שמוסיף בעל מדעת נפשו אלא על תוספת שליש שמוסיף על נדוניה מחקת חכמים כמנהג המדינה וכן כתב באבני מילואים ס' קי"ח ע"ש ודו"ק. ועיין כנה"ג ס' קי"ח סק"ג ובמשפט דק ח"א סכ"ע וכתשו ר"ש הלוי חו"מ סו"ח, וי"ל דכותבו להשמיטנו כדעת חוס' דהוי שורר ודו"ק.

אין יאמר דרבינו צא להוליא ממה שהציה צבית יוסף דברי הר"ש בר למה שא"ה חצבה הנדוניה ואפי' נפרעת ממנה אינה מפסדת מזונות ותכל ניזונת משום מנה, ומלחמים, ותוספת. משום דמזוני דתו עיקר כתובה גריד. כן כתבו המפרשים צס"ה הראש"ל, וכן כתב הרמב"ם פ"י"ח מה"א עכ"ל. וכתב צבית יוסף משמע אף על פי שנדוניה ממה מנה ולא חצבה, כיון שחצבה עיקר ותוספת שוב אין לה מזונות דנדוניה הרי הוא כתוב בעלמא ואינה ענין למזונות, וכן נראה מדברי הרישב"א שאכתוב צבית סימן ק"ג. ורבינו לא סבירא ליה הכי אלא דכחאי גזילה נמי יש לה מזונות, דרבינו ז"ל סבירא ליה דכל הכתוב בכתובה ככתובה דמי וכמו שכתבתי לעיל צס"ק ל"ע בד"ה וכיכי דכתב. וכן הוא דעת הרשב"א בחדש' הציחו הדרכי משה סימן ל"ג ס"ק ז' ח"ל אמנם צס"ה הראש"ל כתב דאולת בשביל הנדוניה וכו' ע"ש.

ודי"ב דחצבה כתובה ועצד מזונותיה כ"כ דעצד דירת בעלה גם כן, ומיד תלא מדירת בעלה אפילו לא פרעו לה כתובה עדיין כמו שאין לה מזונות מיד כשתבע כך אין לה דירה, ואף על פי שלא פרעו לה כתובה דהו עטמא הוא לתרווייכו שחצבת כתובה גלחא דעתה שרולחא להנשא, והוא לא נחוייב במדור ומזונות אלא כל ימי מיגר ארמולתה צבית, כ"כ השב"ן ח"ב סימן קס"ד ע"ש.

מ"ה) האומר איני זן ואיני מפרנס כופין אותו ונותן גט, שם דף ע"ז ע"א, אמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוליא ויתן כתובה, אצל ר' אלעזר אמר להשמיטת קמיה דשמואל אמר אכסיה שערי לאלעזר, פירש"י האכילוהו שפורים ככתובה, כל הנאכל שלא כדרכו קרי ליה כוסם, עד שטופין אותו להוליא יכפוכו לזון, ורב אמר אין אדם דר עם נחש צכפיפא אחת, ופסק רבינו כרב. ובר"י ז"ל פסק כשמואל, וכתב אף על גב דאיתמר נמי משום דר' יוחנן כותיה דרב הו"א דחייב ר' זירא ואמר על דא אכסיהו שערי לאלעזר צב"ל ע"כ. וראיתי להרא"ש ז"ל שכתב אמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוליא ויתן וכו', והילכתא כשמואל, ואף על גב דאיתמר נמי משמיה דר"י כותיה דרב הו"א דחייב ר"ז, וצ"ג פוסקין כותיה דרב ובר"י, וכו' אצרכו דאמר

האומר אל יזונו בני ובנותי אם אמר בחיי כופין אותן וזן אותן עד דהו בני שש שנים מז) ואי אית ליה ארעא ואמר לאחר מיתה אל יזונו בנותי לאו כל כמיניה דהוה ליה תנאי כתובה בנן נוקבן דיהו ליכי מינאי

משנה הלכות

כוח אמיד או לא, דדוקא גבי קטנים מחלקין אי אמיד או לא, אבל לא בקטני קטנים ועיין שם בגמרא דף מ"ח ומ"ט.

ונחלקו המפרשים ז"ל האי חיוב מכה מכח כוח, דעת כר"ן ז"ל דכאי מכה אדם כוח ח"ל צ"פ אע"פ נראה דכא דחיוב לזון בניו ובנותיו דייקא כשאמן קיימת משום כיון דנגררין אחרי' עד בני שש ח"ל לכעמיד עלמכ שלא חזון אותם וכלל מזונותיה כוח, אבל לא כתבו הראשונים כן ע"כ אמנם הטור ח"ע סי' ע"א כתב דתקנת חכמים כוח, ומתקנת אושה כוח, וכן כוח דעת כר"ף וברמב"ם לדעת קלח מפרשים. וכב"ח כתב דדעת ברמב"ם ככר"ן, ועיין אצ"מ. וצ"מ ח"ע כ"ל כתב דדעתו רש"י וריב"ש לא משמע כדעת כר"ן, וצ"ח מאיר כתב אדברי כב"ח כרי כר"ן לעצמו בעיד דאין דעת הראשונים כדעתו וברמב"ם מכללם. וכתב כר"מ מרוטענבורג כצ"ח הטור סי' כ"ל שאפי' יש להם נכסים שנפלו להם מצ"ח אבי אדם חיוב לזונם כיון דתקנת חכמים כוח. ועיין רא"ש צ"פ נערה מכה.

וראיתי לבר"ם מלובלין שכתב דדעתו סי' ע"ט וכצ"ח וכו' כב"ש וח"מ דכא דחיוב כ"א עד שש שנים דוקא בחיי כ"א, אבל אם מת כ"א אינו מחויב לזונם אפי' עד שש, וכ"כ דדעתו מכריז"ל ח"ע סי' כ', ומדכתב רבינו אם אמר בחיי כופין אותן וכו', משמע דוקא אם כוח בחיים כופין עד דכוי בני שש, אבל אי מת אינו מחויב אפי' עד שש זה ראוי גדולה לדבריהם ז"ל וק"ל ועיין בשלבי הספר צמדור השבועות.

מז) ומ"ש ואי אית ליה ארעא ואמר לאחר מיתב אל יזונו בנותי לאו כל כמיני' דכוכ ל"י תנאי כתובה בנן נוקבן וכו', דתלקחן לגוברין. שם דף ס"ח, ובמשנה פ' נערה דף כ"ב, לא כתב לה בנן נוקבן וכו', ובגמ' רב תני עד דתלקחן לגוברין ולוי תני עד דתצגרין, וקשו לרב אע"ג דצגרי, וללוי אע"ג דאינוסיב, ותיירו' אלא צגרי ולא אינוסיב אינוסיב ולא צגרי דכ"ע לא פליגי כי פליגי בצ"ח וכן תני לוי, וכתב כ"ב פ"ט מה"א כ"י, ופסקו בגאונים כרב, דכתס אוקמינכו לפלוגתייכו כתנאי, ורב קאי כח"ק, והילכתא טותיה דמשנתארסב אע"פ שלא הביע זמנה לינשא אצדכ מזונותיה וכו', ועיין רמב"ם שם, וצ"ח י"ג מי שצ"ח בשעת מיתתו לעקור אחד מתנאי כתובה, בגון שאמר אל יזונו בנותיו מנכסיו או אל ירשו בניו כתובה אמן אין שומעין לו ע"כ, ועיין בטור ח"ע סי' קי"ב וצ"ח רמב"ם שם.

צירושלמי (פ' צ"ח דגיטין כ"ו) עלב דכ"ח האומר חייני זן ואיני מפרנס מפני ריח הפכ כופין מפני חיי נפש לא כ"ש, וכן מיסחבר דאשכ צושכ לצ"ח לצ"ח דין כל פעם ותמות צרעב, כדאמרינן צ"פ החולין (מ"ב ע"ב) אשכ צושכ לצ"ח לצ"ח דין וכוונת אה צוכ ע"כ. ודבריו ז"ל לכאורה סותרים דמתחלה כתב הלכתא כשמואל, ונראה דכ"י ס"ל ולצ"ח כצ"ח דברי צ"ג וכתב עליו דכן מיסחבר כותיה. והצ"ח ראיב לדבריו דפסק כרב, ול"ל דמה שכתב והילכתא כשמואל טווחו רק דכ"י פסק כר"ף ז"ל, וש"ח כוח לשון כר"ף וליב לא כצ"ח ליב כ"י אלא כדעת צ"ג ז"ל, שוב ראיחי צ"ח יוסף אצ"ח כצ"ח סימן קנ"ד שכתב ח"ל: ופסק כר"ף כשמואל וכתב כר"ן שכן פסק ר"ת. וברא"ש כתב פסק כר"ף, ואח"כ כתב וצ"ג פוסקים כרב ע"כ, ונראה נמי דטווחו ליישב כמו שכתבתי צ"ח כ"י.

וכתב כר"ן צ"ח כרמב"ם ז"ל דאפילו לדברי כר"ף ובר"ה אפשר לומר שאם אין בית דין יכולין לכופו לזון כגון שכוח עני ואינו רואה להשתכר לכרויה ולזון דכופין אותו להוציא, דכא שמואל לא דחי לכא דרב אלא מכחי עעמא דעד שכופין אותו להוציא ויכופו לזון, כא אם אין יכולין לכופו לזון כופין להוציא, וכן כתב ברמב"ם פ"ב מכ"א.

והמרדכי צ"פ כ"ל כתב ח"ל: כתב באצ"י צמשפט ככתובה ח"ל, זה זמן גדול השוכח ר"ה שהשיב שאם ידוע שאין לו לבעל אין מוטל עליו למכור עצמו בעצד עברי, או להשכיר עצמו כדי לזונק ולפרנסה וכו' ע"ש. ובחוספת כתבו שרבינו אליהו פסק שאדם מחוייב ללמוד חינוקות ולעשות מלאכה ולזון ולפרנס אשהו, מדקאמר חייני זן ואיני מפרנס דכיינו מרד של חללכה דמשועבד לה לעשות מלאכה לזונק ולפרנסה. ואין מכאן ראיב שכרי פירש"י דנקט מפרנס מפני שכוח כנגד מעשה של אשה, ועוד כיב מצ"ח ראיב מספר כתובה ואפלה ואחין, ויש לדחות דכ"י פירושו אעבוד קרקעותי בצרישה, וצריעה, כדי לזון ע"כ. ועיין בית יוסף אצ"ח סימן ע"י ובחושן משפט סימן ל"ט, ובאצ"ח עזר סימן קנ"ד ס"ג, וצ"ח שמואל סק"ב, וצפתחי השוכח שם ודו"ק.

מז) ומ"ש האומר אל יזונו בני ובנותי אם אמר בחיי כופין אותן וזן אותן עד דכוי בני שש שנים וכו', שם ס"ב ע"ב. דרש ר' עינל רבב אפיתחא דצי נשיאכ אף על פי שאמר אין אדם זן את בניו ובנותיו כשכן קטנים, אבל זן קטני קטנים עד כמכ עד בן שש, וכתבו בתוספת ז"ל וכיפין ליב, ונראה דאין כ"מ אם

אינון יתבן בביתי ויתזנן מנכסי עד דתלקחן לגוברין. מה והאומר אל יתפרנסו בנותי מנכסיי עישור נכסי שומעין לו שהפרנסה אינה מתנאי כתובה. מט) אחת כתובת גרושה ואחת כתובת אלמנה אינה גובה אלא מן הזיבורית ו) וכתובת אשה ומזונות אשה אלמנה והבנות ועישור נכסי הבנות ממקרקעי ולא ממטלטלי דאמר רבא הילכתא ממקרקעי אבל לא

הכך דחקן צפרק נערה: עד דתלקחן לגוברין. ובגמרא דף כ"ד מפרש רב אמר עד דתלקחן קיחה דאירוסין ואפי' לא צגרה ולוי אמר או תצגרן או ינשאו וילאו מרשות אב לגמרי כי צגרות: והאומר

משנה הלכות

ונחלקו הראשונים ז"ל אם נתארסה כשהיא קטנה או כשהיא נערה אי הפסידה מזונותיה, ודעת הרמב"ם פ' הנ"ל שאפי' נתארסה בעודה קטנה שאין ארוסה אלא מדבריכם כנזכר פ"ד, אצדה מזונותיה, וכן דעת קלח מפרשים ז"ל, אבל דעת ר"ח ז"ל דדוקא ארוסה נערה היא שאצדה מזונות משעת אירוסין לפי שארוסה ארוסין גמורין מדאורייתא, אבל קטנה לא הפסידה באירוסין כלל. וזהו ג"כ דעת צעל העיטור והרשב"א ז"ל, וכ"כ ה"ה, ודעת הרמ"ה דדוקא שנתארסה מעלמה אבל נתארסה מדעת אחי לא אצדה מזונות. וכ"כ הר"ן בשם הר"ח.

ונחלקו הראשונים ז"ל אי פרנסה הבת שייך נמי צנכסי האם דעת הרמ"ה הביאה הנמק"י דשייך ואפי"ג דמשנה מפורשת היא הבת אינה ניזונה מנכסי האם ס"ל להרמ"ה ז"ל דפרנסה שאני ודעת מהרי"ל ז"ל דדוקא מן האב תקנו פרנסה לבת ועיי' באה"ע סי' קי"ג.

ודעת הר"ש נראה מדלא הביא מהרי"ל דעת הרמ"ה ליפסוק כהרמ"ה וכתב צספר צית מאיר והכלל אמח שכל שהאחרון לא ראה דברי הקדום יש ליפסוק כהקדמון אבל לעני"ד רחית הרמ"ה חלושה מאוד דבשלמא מזונות יוכל לשנות בהחלט מנכסי אביה דאפילו ליוה אל יזונו אין שומעין לו אבל מתפרנסות מנכסי אביו אינו בהחלט מפני דשומעין לו וצוה ממילא נדחה דחיות הר"ש לרחיות מהרי"ל וכו' ע"ש. וכתשובותי להרב מריסקטופ הארכתו צוה.

ואי גובין עישור נכסים ממטלטלין מצוהר בש"ע סי' ג' דהאידינא גובין ואי גובה מן הראוי עיין חו"מ סי' ק"ד וצית מאיר א"ע סי' קי"ג ס"צ שכתב שם אריכות נפלא בכל הסוגיא.

מ"ט) ומ"ש אחת כתובת גרושה ואחת כתובת אלמנה אינה גובה אלא מן הזיבורית צגמ' גיעין מ"ח ע"ב וכתובת אשה צזיבורית, וצדף מ"ט שם ע"ב, אמר מר זוטרא צרי' דרב נחמן לא אמרן אלא מיתמי אבל מיני' דידיה צזינונית, מיתמי מאי אריא כתובת אשה אפילו כל מיילי נמי, דהא תנן אין גפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית אלא לאו מינייה, לעולם מיתמי, וכתובת אשה אינעריכא לי, סד"א משום חנא אקילו רצנן גצה קמ"ל, ואיתותב מר זוטרא צסופו וא"כ אפילו מיני' דידיה נמי צזיבורית וחס הם דצרי רצינו שכתב אחת כתובת גרושה ואחת כתובת אלמנה. ועיין עור וש"י א"ע סימן ק' ס"ב.

נ) ומ"ש וכתובת אשה ומזונות אשה אלמנה והבנות וכו' צגמ' כתובות ס"ע ע"ב אמר רבא ממקרקעי ולא ממטלטלי צין למזוני צין לכתובה צין לפרנסה. וצא"ע סימן ק' מדינא דגמרא הכתובה דהיינו עיקר כתובה ותוס' אינם נצבים אלא מן ה"ק"ק, כלומר אפילו מן הצעל עלמו כגון גרושה, אינה יצאית אלא מן הקרקע, דאלו אלמנה הגובה מן היורשים פשיטא דאין גובה מטלטלי דיתמי דלא יחא אלא שאר חוב ולמה כתב כתובה ותוס' כלל, וכ"כ צח"מ שם. וצאצני מילואים

מח) ומ"ש והאומר אל יתפרנסו בנותי מנכסי עישור נכסים שומעין לו, שם צגמ'. ורב האי גאון גרס איפכא האומר אל יזונו בנותי מנכסי שומעין לו אל יתפרנסו בנותי מנכסי אין שומעין, ופי' הר"ש ז"ל בכתובות ס"ה שלא יחא מזונות שומעין דהוה תנאי צדבר שצממון ותנאו קיים, אצל פרנסה לא מכח הכתובה היא צאה אלא תקנת חכמים שתקנו לצנות ישראל, ונתנו להם חלק צממון אציהם להיות נישאות צו, אין צידו להפקיע תקנת חכמים ע"ש. והא דלא קשה סוף סוף דבר שצממון הוא כבר הצאתי בשם המרדכי שהביא ירושלמי דצבר שהוא תקנת חכמים לא שייך צו לומר תנאו קיים נגד תקנת חז"ל. ועיין צחי' מהרש"ח כתובות פ"ג אי מה שנסתפק צדצרי התוס' שאמרו וכדצבא דא"ר האומר אי אפשי צתקנת חכמים כגון זו שומעין ועיין מל"מ פכ"ג מה"א שדחה דצרי ועיי' מהרי"ע ח"א סי' מ"ה שכתב כמהרנ"ח ועיין רי"ף פ' הכותב צבא דאם מתה יורישנה וצעה"מ ורמב"ן שם. אי אפשי צתק"ח. ודו"ק. והטור הביא שיטת רב האי גאון צפרנסה צסי' קי"ג, אמנם צסי' קי"ב לענין מזונות לא הביאו וכבר תמכו עליו צוה, ועיין פרישה ישוב אב.

עוד כתב רב האי גאון דהאי האומר צשעת נישואין מיירי שאומר צשעת נישואין אל יזוני צנותי, ולא צשעת מיתה, וצשעת מיתה נראה דמודה לדעת הפוסקים דשוב לא מהימן אפי' למזונות, אמנם דעת רצינו האומר צשעת מיתה וכן פרש"י ז"ל, וכתב הר"ן והצ"י וד"מ והפרישה הביאו דלדינא כ"ע אפשר דמודי לדעת רב האי גאון ע"ש. ור"ח גריס נמי כרב האי גאון ז"ל ועיין ש"מ ודו"ק.

ליין בתום פ' האשכ שפלו פ"ח ע"ב, שכתב גם כן דמינה דידיה פליגי. והריעב"א קידושין ס"ה כתב וז"ל: והיינו דאמרין התם ש"מ משצב עדי קרקע חייב דסכדי כתובה עדי קרקע השיבי כיון דלא גבי ממטלטלי אפילו מחיים. ועיין ש"מ רפ"ב מכתובות הביא כמה מרבותא דס"ל הכי ממה דאמרו בשבועות ל"ב ע"ב, ש"מ משצב עדי קרקע חייב ולא מיתוקמא אלא בדתפסה מטלטלי והאי נמי דייקא מחיים, וכיון דלא גביא לעולם אלא מן הקרקע הוי כטענת קרקע ואין נשצבין על הקרקעות ע"כ. ובצבני מילואים הנ"ל תמה עליו ז"ל דמהתם לא מוכח מידי דמחיים לא גבי ממטלטלי, דהא התם ש"מ משצב עדי קרקע חייב ולאחר מיתה ודאי אינה גובה אלא קרקע דאפילו שאר צע"ה אינו גובה מטלטלי לאחר מיתה ע"ש מה שחירן.

אמנם הרמב"ם ז"ל תפס לו דרך אחרת צפ"י מה' שבועות הי"ב מכת דברי הגמרא אלו וכבר הבאתי לעיל צמ"ד דברי הרי"ף ז"ל דמייחתי ראייה לדבריו מדברי הגמרא הנ"ל דמהני הפיסה למטלטלין מחיים ע"ש.

ורבינו ז"ל הביא ראייה לדבריו צמ"ד שכתב וכתובה אשה תקנתא דרבנן היא ממקרקעי תקינו לה רבנן ממטלטלי לא תקינו לה רבנן, ובע"ה בדלחיתיה לדידיה גבי מיניה ואפילו מן גלימא דעל כתפיה, מיתמי ממקרקעי גבי ממטלטלי לא גבי, כתובה אשה אפילו אשה דידיה נמי כי מגרשה מיניי לא גביא אלא ממקרקעי, דקא אמרינן שנים שבחו ממדינת הים ואשה עמהם וחצילה זה אומר זה עבדי זו אשתי זו חצילתי, והאשה אומרת אלו שני עבדי וחצילה שלי, וקאמרין כתובתה מהצילה, ומקשינן עלה חצילה מטלטלי הוא, ומפרקינן הא מני רבי הוא דאמר מטלטלי משעבדי לכתובה, ואי ס"ד כתובה אשה כצ"ה משינן לה דכל מיניה מגבינן אפילו מן גלימא אמאי מקשינן חצילה מטלטלי הוא הא קיימי ניבו, אלא לאו ש"מ כי מגבינן כתובה אפילו מחיים, מקרקעי מגבינן, ממטלטלי לא מגבינן. (קידושין ס"ה ע"ב). והרא"ש ז"ל כתב שם מכאן יש לדקדק דלרבנן דאמרי לא משעבדי היינו אפילו מיניה, וכן משמע בנדריים פ' ר' אליעזר דף ס"ה ע"ב, דתנן אפילו אשה מוכר עטר ראשך חייב אשה ליתן לה כתובה, ודייק בגמרא ש"מ מטלטלי משעבדי לכתובה. ועיין ק"ג שם בד"ה ודו"ק.

ורבינו ז"ל לא הביא הברייתא דקידושין כלל בהלכותיו, ולריך לומר דלשיטתיה חזיל דסבירא ליה דמהני תפיסת מטלטלין מחיים, אמנם לדבריו לריך עיון לישב הכי צי מקומות בגמרא לשיטתיה. וכ"כ הריעב"א ז"ל ועוד האריך בראיות. אמנם מה שכתב הריעב"א ז"ל הילכך אין כתובה גובה מן המטלטלין אפילו מחיים אלא כשתפסה מחיים גובה אפילו מן המטלטלין, ומשמע דסבירא ליה דעל כל פנים כשתפסה מחיים גובה ממטלטלין ובהא לא סבירא ליה כרבינו ז"ל.

ומה שנראה לענ"ד ציטוט דברי הרי"ף ז"ל מקשיות הנ"ל, דראיתי בריעב"א ז"ל שהקשה בקידושין הנ"ל וז"ל: ואיכא למידק הא אמאי אי אזלינן בחר הודאה דידכו שתי כתובות הוה לה למיגזי ואפילו משאר נכסיכם, ואי בחר הודאה אזלינן דאודי שאין אחד מהם צעלה ואין לה עליהם כתובה אפילו חדא כתובה אמאי גביא, ואיכא למימר דודאי דכל היכא דאחי למיגזי בתורת כתובה לית לה כתובה כלל, דכל כי האי גוונא בחר הודאה דידכו אזלינן, כדון האומר חייב אני לך מנה וכלה אומר אינך חייב לי כלום שזה פטור, אלא הכא במאי עסקינן דקא איתא עלייהו בממ"נ שחאמר לדברי חצילה זו כולה שלי, ולדבריהם כרי יש לי לכל הפחות בהודאתכם שיטור כתובה אחת, וגובה אותה ממ"נ, והשאר ידה עמהם כדון ממון המוטל צמ"ד ע"כ

ודגה כי כן לכאורה אין מכאן ראייה כל כך דכתובה דגביא ממטלטלין הוא, דכרי אין זה השקלא וטריא לענין כתובה אם גביא ממטלטלין או לא אלא כדעת הריעב"א ז"ל, ומשום דבאח עליהו ממ"נ ולכן סבירא ליה הרי"ף ז"ל דאין מכאן ראייה (אף דיש להקשות סוף סוף כשתפסה כתובה בממ"נ מכת מטלטלין תופעה ודו"ק) שוב ראיתי צפ"י קידושין הנ"ל שכתב כן כמו שכתבתי ונהיית. והוסיף עוד שם דר"מ לשיטתיה דס"ל דכתובה אשה דאורייתא ע"ש מה שהאריך בדבר.

ודע דגירסת רבינו כמו שהוא לפני הא מני רבי היא דאמר מטלטלי משעבדי לכתובה. ולענ"ד דע"ס הוא וז"ל, ר"מ הוא, דלא מלינו לענ"ד צמ"ד מקום דרבי סובר מטלטלי משעבדי לכתובה, ובגמרא גרס ר"מ. וכן הוא בכל הפוסקים. שוב ראיתי במרדכי כתובה דף פ"ז ע"א שכתב וז"ל: פסק רבא הילכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי צין לכתובה צין לפרנסה צין למזונות, ולא אשכחן תנא דאמר מטלטלי משעבדי לכתובה חוץ מר"מ, וה"נ אשכחין בה"ג, ומייחתי ראייה ממשכת קידושין פ' האומר שנים שבחו ממדינת הים וכו', ומקשה חצילה מטלטלי ניבו, ומשני הא מני ר"מ דאמר מטלטלי משעבדי לכתובה, אלמא אף על גב דהבעל מחיים פריך מטלטלי ניבו והוארך להעמיד כר"מ וכו', ונראה דגרים להדיא בדברי רבינו ר"מ וגם ראייה לדברינו צמ"ה שכתב דלא אשכחן שום תנא דס"ל מטלטלי משעבדי לכתובה חוץ מר"מ וכמו שכתבתי לעיל צמ"ד.

ומדברי המרדכי הללו לכאורה יקשה אסברת הפניי ז"ל בקידושין הנ"ל צמ"ה שר"ה לחדש דלמאן דס"ל כתובה דאורייתא ס"ל מטלטלין משעבדין לכתובה וצטיק סברת הפניי ז"ל צמ"ה שחידש דר"מ לשיטתי עיי"ש ודו"ק. ועיין חידושי הרשב"א צמ"ה הרצ"ד ז"ל דס"ל כתובה אשה דאורייתא, עיין צ"ה א"ע סימן ס"ו בד"ה כתב ר"ת, אצל ליכא לפרש דלר"ת גביא ציטונית כדאיתא פ' הניחין לר"מ דאית ליה דאורייתא גביא ציטונית ולברא"ש דכתובה דרבנן גביא מציבורית וכו' ע"ש.

ממטלטלי בין לכתובה בין למזוני בין לפרנסה. (א) אמרי נהרדעי לכרגא אל יתפרנסו צנתי וכו'. כיינו דזניא של נשואין שנותנין לצעל: לכרגא. לפרוע למלך כסף גולגלחא: למזוני. מזון כאשכ: ולקבורה. לקבורה כמה או היתומים: מזבנינן.

משנה הלכות

לא משמע כן וק"ל ועיי' במפרשים מחלוקת אי צתרי מקרי צ"ד ועיין חשו' רמ"א ז"ל.

(ג) וב"ש רבינו לכרגי ולמזוני דא"ל לקבורה וכו', נראה דס"ל לרבינו ז"ל דכ"ה א"ל נמו

דינא כפי. ועיין עו"מ ח"ע סי' ע' וסי' נ"ג מחלוקת הראשונים ז"ל אי דוקא צאלמנא אמרו או כ"ה צא"ל

מוכרת צלל אכרחא, ודעת רבינו נראה דאפי' צא"ל ורש"י ז"ל פי' לכרגא לפרוע למלך כסף גולגלחא דיתמי,

ולמזוני מזון כאשכ והצנות והיתומים, ולקבורה לקבורה כמה או היתומים, ועיין רש"י גיטין נ"ב ע"ב ומה

שפי' שם, והתוס' ז"ל שם הקשו עליו דר"ה לכרגא, ופי' לכרגא לכסף גולגלחא שלכ כמו שבי' הצעל עושה,

דצכלל מזוני הוא. ונראה מדברי רש"י ז"ל דמפרש דצאלמנא מיירי מדכתב מזון כאשכ והיתומים, ו-

נראה דעת התוס' שם דר"ה אפי' צין מיחה לקבורה שכתבו, והשתא נמי שפיר דמייתי לכרגי ולמזוני ולקבורה

דמצינן צלל אכרחא משום כבוד המת, כרי דדוקא צאלמנא מיירי מדכתבו דמשום כבוד המת הוא אלמא

דלא מיירי מחיים, אמנם דעת רבינו דאפי' מחיים וכנ"ל

ול"א ביאר רבינו הצנות מכ יכא לבס צמזונות לאחר מיחה אי צעי אכרחא, והוי אפשר לומר דפשיטא

לי' כיון דמחיים מחויב לזנוס כמו שאמרו בגמ' הצאחי לעיל צס"ד ממילא כוי לבו דין אחד ועיי' לקמן ס"ק ס"ו

מה שכתבתי צמי שכלך למדינת הים דחוששין דילמא נררי אחפסינהו. ועיין רש"י גיטין מ"ח, דכאשכ

צשקנו מידו ניזונת אפי' מנכסים משועבדים, וצנים אפי' קני מידו אינן נזונות מן המשועבדים, ועיין רמב"ם

פי"ח מה"א ה"ג, וצמ"מ שם, וצא"ע סי' ק"ד ס"ג, או למזונות אשכ והצנות, וצחו"מ סי' ק"ע ס"ד ע"ש.

וכרא"ש ז"ל כתב לכרגי פרש"י כו', וקשה לפירושו כו' הלכך נראה דלרבי היתומים מוכרים צלל הכרה,

והאי כרגא ולמזוני דכחא לזרכי כאשכ דעל היתומים לפרוע כסף גולגלחא ע"כ. ונראה דס"ל נמי דכוי

רק צלאחר מיחה מיירי, עוד נראה לכדיא דס"ל דהאי למזוני לא קאי רק כאשכ מדכתב דהאי כרגא דכוי

ולמזוני דכוי לזרכי כאשכ וכו' וק"ל

(ג) וב"ש אמר אמימר הילכתא האי מאן דאיכא עלי' כתובת אשכ וצעל חוב כו'. שם

פ"ו ע"א, ודף ק"ב. אמר אמימר משמיי' דרב חמא דהאי אדעתא דכוי נחית כו' האי כוי דיניה והאי כוי

דיניה. ופרש"י ז"ל זכ הלוב מעות וזו סמכה על שעבוד הקרקע, והיא לא נחנה כלום. וצחו"מ רי"ד

בוסף פי' שצ"ח הלוב זחי ע"ד שישלם לו זחי, אל

נ"א) וב"ש ז"ל אמרי נהרדעא לכרגי למזוני דאשכ איש לקבורה מזבנינן צלל אכרחא וכו', שם דף פ"ו ע"א לכרגי למזוני ולקבורה מזבנינן צלל אכרחא.

ודף ל"ז ע"א ע"ש. ובגמרא צ"מ ל"ב איתמר עלה משמיה דר"ג אלמנא אינה לריכב צ"ד מומחים, אבל לריכב צ"ד

כדיועות, ופירש"י אלמנא הכוזבית מנכסי יתומים מוכרת למזונות שלא צ"ד ובלבד שיכא שנים שלא תמכור צול

ע"כ. ונראה דס"ל דאפילו צתרי סגי. אמנם הרמב"ם פי"ח מה"א כתב דלריכב ג' אנשים נחמנים, וכן נראה

דעת הר"י, וברא"ש ז"ל, וכן דעת ר"ת, ואם מכרה צלל בית דין כדיועות כתב הש"ג צשם ר"ה שמכרה צול,

ומי' כתב גבי מוכרת למזונות שקיים ונשבעה שלא זלזל, וברא"ש צהש' כתב כר"ח, וכן דעת בעיטור, והרמב"ן,

צתשובה, ועיין ח"ע סימן נ"ג צט"ז סימן כ"ב.

ומה שנראה לענ"ד צישב דעת רש"י מקושית הראשונים ז"ל לולי דצריכס הקדושים, דכח אמרו בגמרא

גיטין ל"ב ע"א לענין ציטל בגט צמחיתין צראשונה כיה עושה בית דין צמקום אחר ומצטלו, ובגמרא איתמר צפני

כמה הוא מצטלו רב נחמן אמר צפני צ', רב ששת אמר צפני ג' צ"ד קחני ור"ג אמר צפני צ' לצי חרי נמי צ"ד

קרי לבו כו', וצחו"מ ד"ה לחרי הקשו וא"ת דצספ"ק דיצמות דף כ"ה, גבי מיחנה או חלל צפניו ישאנה מפני

שכח צ"ד ודייק טעמא דצ"ד הוא הא צי חרי לא, והא אמר הכח דלחרי נמי צ"ד קרי להו, ואור"י דהתם

דייק מדלא קאמר מפני שהם שנים אלל חלוי טעמא צצ"ד ש"מ דלא סגי התם צתרי, אי נמי מילון דומיא

דחליצה כיינו ג', ולל אחי כמאן דמכשיר חליצה ציחיד דחד לא מקרי צ"ד, ואיכא נמי רננה וע"ש צחו"מ

ד"ה ר"ג, וכן פסק בע"ז ח"ע סי' קמ"א ס"ק ס', כדעת ר"ג דאפי' צתרי סגי ע"ש.

ומעתה יש לומר לפי דעת רש"י ז"ל דס"ל דאפי' צתרי סגי חף דקראו לי' צ"ד, דהא אפי'

לחרי צ"ד קרי לי', וכיון דאמרו צ"ד של כדיועות סגי, ע"כ לאו מכה צ"ד חשבו הוא דצעי רק דצעי

כדיועות עכ"פ שלא תמכור צשוק צול ואין עליכס שום חנאי צ"ד, וכהא אפי' חרי סגי לראות המכר

מכו, אמנם אפי"ה צ"ד מקרי ודו"ק. וסבור הייתי לומר דבר חדש דכנה קיי"ל שנים שדנו דיניהם דין

אלל שנקרא צ"ד חנוף, והוי אפשר לומר דכוי כונה רש"י מאחר שאמרו צגמ' אינה לריכב צ"ד מומחים

אלל לריכב צ"ד כדיועות, וכונה צ"ד שהם כדיועות שאינם יודעין דצ"ד צעי דוקא ג', ולכן נקראו כדיועות

וכמו שאמרו חיישינן לצ"ד עושים כ"ג כונה דצעי של כדיועות וכיינו שנים, אמנם דכרה צי דכלשון

נכסי בלא הכרחה שאין שבות ובעל חוב דכתיבין ביומא חד ושבק ארעא וזווי לבעל חוב מסלקין להמתין לדבר וכתי נמי לא משבעין אותה על אותה מכירה דאי אפשר שלא תזלזל ותפסידתן ונמלחא שבעה שקר: דהאי אדעתא דכתי נחת. פירוש שבעל חוב כלוב

משנה הלכות

אחד רב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדייני ואחא אממר לאשמעינן דאיכא דחד מינייכו דע"ה, וחד מינייכו כתובת אשה איכא שודא דדייני דכא מילחא, דלבע"ה יבצין ולכתובת אשה לא יבצין, דיותר ממה שחאיש רוצה בו, אבל כיכי ששטר חוב וכתובת אשה שוין כגון לוח ונשא ואח"כ קנה, ח"ג מטלטלין בזמן הזה דקיי"ל חולקין, לא אמרינן כתי האי מילחא לבע"ה יבצין לאשה לא יבצין דהא לאו שודא דדיינא הוא. וליחא חדא דלא אמרינן בגמי דזמן ציוס אחד אלא סתמא קאמר האי מאן דאיכא עליי כתובת אשה דע"ה, ועוד דהא דאמר שמואל שני שטרות היואלין ציוס אחד דקא גמרי מינה לאו שטרי חובות נינהו אלא שטרי קרקעות נינהו וכו' עכ"ל.

ודעת רבינו דאיכא דאמרי דר"ש שם, שהרי כתב מפורש דאיכא עליי כתובת אשה דע"ה דכתובין ביומא חד משום הכי אמרינן דע"ה קודם, ומשמע ודאי כיכי דכתובת אשה קודמת לבע"ה לא אמרינן דע"ה קודם ע"כ.

וראייתי בפניי כתובות הג"ל שכתב, ואי ליכא אלא חד ארעא וכו', ולפי"ז ל"ל דהא דנקט למילתיי בארעא טפי מצטלטלין וחזי, היינו משום דלענין מטלטלין וחזי בלאו הכי פשיטא דייבצין לבע"ה חפי' מיניה כמ"ש בתוס' לעיל פ"א ע"ב וכו', וחזי נמי כמטלטלים דמי כדאיחא לקמן פ' מי שהי' נשוי חנן מטלטלין שצק חב"ד גבך, אלא דאכתי קשיא לי במאי דקאמר ואי ליכא אלא חדא ארעא דכו"ל למימר סתמא ואי ליכא אלא אחד וממילא ידעינן דהכל בכלל ל"ש קרקע ל"ש מטלטלי וחזי, ועוד קשה יותר במאי דקאמר ואי ליכא אלא חדא ארעא, דמ"ש חדא ארעא מחרי ותלתא וכתי הול"ל ואי ליכא אלא ארעא ולא חזיא אלא אחד. לכך הכי כ"ל לפרש דהא דקאמר ואי ליכא אלא חדא ארעא היינו חע"ג שיש בה לפרוע החוב וכתובת, אלא שאין בה כדי חלוקה ובהכי קאמר דייבצין לי לבע"ה והוא יתן מותר הדמים לאשה חע"ג שהוא רוצה יותר בקרקע, וחע"ג דלעיל קאמר איבה גופי' דלבע"ה יבצין חזי, ולאשה קרקע היינו כיכי דיהיב הלוה חזי מדליי דבהכי שייך שפיר האי כדנייה והאי כדנייה, משא"כ היכא דל"ל ללוה חזי, והב"ד נזקקין לקרקע יש לב"ד יפוי כת טפי בקרקע מהא טעמא דמסיק דיותר ממה שחאיש ע"כ. וכתמא כן כתב הריעב"ה ז"ל ע"ש.

אמנם רבינו לא ס"ל הא דיוקא, מדכתב ואי שצק מקרקעי ולא שצק חזי גבי דע"ה מיחמי צין מלוה בשטר צין מלוה דע"פ וכו', הרי דלא נחית

האשה לא נחנה כלום וכל הסמך שלה על הקרקע. והרמב"ם פי"ז מה"א כ"ד כתב מי שגרש את אשתו ועליו שטר חוב וצא דע"ה והאשה לגבות והי' לו מעות וקרקע כדי החוב והכתובה דע"ה נוטל מעות והאשה נוטלת כתובתה מן הקרקע, ואם אין לו אלא קרקע שאין בה כדי לגבות שניהם ולא היה בה דין קדימה, נותנין אותה לבעל חוב ע"כ. וכתב עליו ה"ה ובהלכות האריכו וסוף דבריהם כדברי רבינו וכן עיקר ע"כ.

ור"ת בתוס' כתב דמה שאמרו לאשה לא יבצין מ"ע יותר ממה שחאיש רוצה לישא, האשה רוצה להנשא בטעם דייבצין לבע"ה משום דאיכא טעמא דנעילת דלת ובאשה לא שייך נעילת דלת כדאמרינן יותר וכו', אבל לאחר מיחה ליכא נעילת דלת דמיחה לא שכיחא כדאמרינן דהנזקין גיעין דף כ' ע"א דלא מסיק אדעתיה, דמלוה דמית לוח ונפלו נכסי קמיה יתמי, עדיפא כתובת אשה משום חנא, ונחלקו עליו הרי"ף והרא"ש ז"ל והרמב"ם ז"ל, ועיין טש"ע ח"ע סי' ק"ב וב"ש סק"ה ד"ה ואלמנותו. וגם דעה רבינו נראה דלא כר"ת ז"ל, שהרי כתב הילכתא וכו', ושצק ארעא וחזי ומדכתב ושצק משמע דכבר שצק חיי לעלמא, והכי משמע כל לשון רבינו דמייירי חפי' לאחר מיחה. עוד מדכתב רבינו טעם אחר, ולא טעם דנעילת דלת במלוה ונתן טעם משום דהאי אדעתא דהכי נחית ודאי אדעתא דהכי נחית וכו' לא שייך דיוק ר"ת לדעה רבינו ז"ל ובסמוך אבאר לך בס"ד חילוק צין בני חרי טעמי לדינא.

ולפי שכלכב זו רוחת הוא אחריו קלת. הכי הרי"ף ז"ל האריך כאן הרבה בפני שמעתתא דין, ואחריו בא הרא"ש ז"ל וח"ל, אמר אממר כו' פי' וליכא חד מינייכו דקדים לבע"ה מסלקין לי בחזי, לאשה לא מסלקין לה אלא בארעא, האי כי דינא והאי כי דינא. ואי ליכא אלא ארעא ולא חזיא אלא אחד מינייכו לבע"ה יבצין לאשה לא יבצין משום נעילת דלת, אבל אשה יותר משהחיש רוצה בו. ומשמע מהא דאממר דכל היכא דכי הדדי נינהו וליכא דינא דקדימה אחד מינייכו, כגון מטלטלין בזמן הזה ולא חקני לכו מטלטלי אגב קרקע, וליכא אלא שיטורא דחד מינייכו, לבע"ה יבצין לאשה לא יבצין כו', והכי שדר רב האי גאון ז"ל לרב אברהם קבסאי ז"ל, ואיכא מאן דאמר דהאי דאממר ליחא אלא כששטר כתובה ושטר חוב ויולאין ציוס אחד דדיינין דכו שודא דדייני כדאמרינן לקמן דף ל"ד ע"ה, שני שטרות היואלין ציוס

נחת והאי אדעתא דהכי נחת ואי ליכא שיעור למיגבא אלא חד מיניהו
 לבעל חוב יהבינן ליה לאשה לא יהבינן לה יתר ממה שהאיש רוצה
 לישא אשה רוצה להינשא. ואי שבק מקרקעי ולא שבק זוזי גבי בעל
 חוב מיתמי בין מלוה בשטר בין מלוה על פה ואי לא שבק אלא מטלטלי
 לא גבי מאי טעמא דמאן דמוזיף אדעתא דארעא מוזיף אדעתא דמטלטלי
 לא מוזיף נד' וכתובת אשה תקנתא דרבנן היא ממקרקעי תקינו לה רבנן

זוזי על דעת שיטלם לו זוזי
 אבל האשה לא נתנה כלום
 וכל הסמך שלה הוא על
 הקרקע: ואי ליכא שיעור
 למיגבא אלא חד מיניהו. פי'
 אין בקרקע שווי יותר מכדי
 להשלים אלא אחד מיניהו:
 ובעל חוב כדאיתוי לדידי.

משנה הלכות

לדיוקא דחדא ארעא רק כתב סתם מקרקעי ואפילו יותר
 מאחד וע"כ דלא ס"ל לדיוקא דלישנא דתלמודא הוא
 לכתוב כן. וכן ראיתי בתוס' רי"ד שכתבו כן להדיא
 וז"ל ואי ליכא אלא חדא ארעא פי' שלא יספיק לשניהם
 ע"כ. וגם מה שכתב הפני"ז ז"ל דלענין מטלטלי זוזי פשיטא
 דיהבינן ליה לבע"ח ולא לכתובת אשה, ומשמע כונחו
 דפשיטא ליה אפי' במטלטלי גרידא דמשמעדי לבע"ח
 אפי' לאחר מיתה, ורבינו כתב ואי לא שבק אלא מטלטלי
 לא גבי מ"ט דמאן דמוזיף אדעתא דארעא מוזיף אדעתא
 דמטלטלי לא מוזיף, ועיין צ"צ מ"ד ע"ב וח"מ סי'
 סי' וסי' פ"ה, ש"ך ס"ק כ"ב וסי' קי"ג, ובסמ"ע
 שם סק"ח כתב לשון העור לפי שאין דעת המלוה
 סומכת על מטלטלין, מפני שכלוכי יכול להצריחן ואין
 טעם זה מספיק, דהא אפי' עשאו לו המטלטלין אפותיקי
 מפורש לקמן סי' קי"ז ס"ג דאינה עורפת מלקוחות,
 ועיין ש"ך שם סק"ח אמנם מדברי רבינו ז"ל סויע
 רבה לדעת העור מדכתב ג"כ מאן דמוזיף אדעתא דארעא
 קמוזיף ודו"ק.

מעותיו בגוי הוה וכו', הנה שאמר שעשה שלא כהוגן
 מפני שהי' לו לתת המעות לבע"ח וכו', דמשמע דהיכא
 דיש מעות לא מסלקין ליה אלא במעות, וכתובת קרקע
 נמי פלוגתא דר"ע ורבנן הוי והלכתא דמסלקין לה
 בארעא, וי"ל שזה חידוש לנו דאפי' אמר בע"ח שתקנו
 לו צוזי למעלתו נתכוונו ונתקנו קרקע לאשה לגרעותה
 עשו, ועכשיו תנו לי הקרקע ותקח היא המעות לא
 נחוש לדבריו, אלא האי כי דיניה והאי כי דיניי הריי'
 ע"כ ע"ש.

וסיים העור ואם אין זמנם שזה המוקדם נותנין לו
 המעות. וכתב הב"י נראה דלעממי' אזיל לבע"ח
 יהבינן מעות משום לא תנעול דלת צפני לוי, והיינו
 בשזמנן שזה אבל אם זמן הכתובה קודם ליכא תו
 טעם משום לא תנעול דלת. אבל למאי דכתבינן לטעם
 הרמ"ה שאין הטעם משום נעילת דלת אלא משום דהאי
 כי דיניה והאי כי דיניה אפשר שאף אם כתובה האשה
 מוקדמת לא תעול אלא מן הקרקע ע"כ. וכתב עליו
 הב"ח ז"ל דמה שסיים העור ואם אין זמנן שזה אפי'
 לדעת הרמ"ה המוקדם נותנין לו המעות הטעם לדבר
 דייפו חכמים כה המוקדם דהכי ליה זוזי צין שהבע"ח
 קודם וצין שהאשה קדמה ע"כ.

ומדבריו רבינו ה"י נראה לכאורה ראי' לדעת הב"ח
 ז"ל, שכרי רבינו ס"ל טעמו של רמ"ה בכתבו
 דהא אדעתא דהכי נחית, והוה הטעם של האי כי
 דיניה והאי כי דיניי ואפ"ה כתב דוקא דכתובין ציומא
 חד אז לבע"ח מסלקין צוזי ולאשה בקרקע. אבל אי
 לא כתובי ציומא חד ה"י דלמוקדם יהבינן זוזי אפילו
 היא האשה וזה לכאורה ראי' לדברי הב"ח ז"ל צפי'
 דברי העור. ועיין ש"ע ח"ע סימן ק"ב ושו"ת פנים
 מאירות חלק ב' סימן ק"א. ועיין מרדכי כתובות
 ה"ל שהאריך דיינים אלו וצדין מטלטלין אי משעבדין
 לכתובה, ומתי היה תקנת רבנן סבוראי לשעבד מטלטלין
 ודו"ק. (ועיין לקמן ס"ק כ"ו).

גד' ומ"ש וכתובה אשה תקנה דרבנן כו', שם ק"ו
 איפלגו תנאי, הכל מעלין לא"י כו', נשא
 אשה בקפועקיא וגירשה בא"י נותן לה ממעות א"י,
 רש"ג אומר נותן לה ממעות קפועקיא כו'. ובגמרא
 קסבר רש"ג כתובה דאורייתא. ובתוס' דף י' ע"א
 כתב אמר רב נחמן אמר שמואל חכמים תקנו כו',
 משמע דס"ל דכתובה דרבנן כו' וקשה דנהגו לכתוב

ודע דהרא"ש פ"ק דצ"ק כתב דצורות הללו מטלטלי
 כמקרקעי לכל מיני שעבוד מדינא דגמ' אף
 בלא תקנה דהוי כגמלא דערבייא, ואשלי דקמחוייא,
 דאמרינן בכתובות אשה גובה פורנא מהם.

וראייתי לרבינו העור ח"ע סי' ק"ב שכתב ולכאורה
 נראה שלא אמרו כן אלא מפני תקנת בע"ח,
 אבל אם חפץ יותר בקרקע וליתן לאשה מעות שומעין
 לו. והרמ"ה כתב דאין שומעין לו. וכתב הב"י ומה
 שכתב ולכאורה יראה וכו', דבר פשוט הוא דקאי למ"ש
 ואם יש שם כדי לפרוע לשניהם בקרקע וכו', דהיינו
 האי דאמימר כו', וקאמר רבינו שלא אמרו חכמים כן
 אלא מפני תקנת בע"ח כדי שלא תנעול דלת, וא"כ
 היכא דבע"ח חפץ בקרקע יותר מבע"ח והאשה ג"כ
 חפצה בקרקע לבע"ח שמעינן. ובספר ישן מלאתי כתוב
 אבל הרמ"ה כתב שאין שומעין לו ע"כ. וטעמו משום
 דמשמע לו ז"ל דלאו משום נעילת דלת נגעו זה
 אלא משום דהאי כי דיניה והאי כי דיניה, הלכך כ"כ
 יפה כה האשה לענין זה כמו הבע"ח ע"כ.

ובן מלאתי בש"מ כתובות ה"ל צד"ה לבע"ח מסלקין
 ליה צוזי וז"ל, וא"ת ומה חידוש לנו אמרימר בזה
 והלא דבר ידוע הוא דבע"ח מסלקין ליה צוזי דאדעתא
 דזוזי נחית, והכי משמע בדיחא לקמן דאמרינן האי תולה

פירוש צעל חוב כשגובה מלוה צעלמו גבי מיני ואפילו מן גלימא דעל כחפיה כיון דגופו משועבד לו: **מיתמי** ממקרקעי גבי וכו'. דמטלטלי דיתמי לא משחטבדי לבעל חוב כדאמרין בעלמא: **וקאמרין** כתובתה מחבילה. כלומר שניכס נותנין לה מעלמן והגט מציאה לדי גיבוי כתובת מן החבילה ממה נפשך, אם של זה הוא הרי מייחייב להכתוב על פיו וכן זה, וכל שכן אם כולה שלה, ודוקא אחר שנחנו גע הוא דגובה דאם לא כן

ממטלטלי לא תקינו לה רבנן ובעל חוב כדאיתיה לדידיה גבי מיניה ואפילו מן גלימא דעל כתפיה מיתמי מקרקעי גבי ממטלטלי לא גבי כתובת אשה אפילו אשה ידיה נמי כי מיגרשא מיניה לא גביא אלא ממקרקעי דקא אמרינן שנים שבאו ממדינת הים ואשה עמהם וחבילה זה אומר זה עבדי זו אשתי וזו חבילתי והאשה אומרת אילו שני עבדי וחבילה שלי וקאמרין כתובתה מחבילה ומקשינן עלה חבילה מטלטלי היא ומפריקין הא מני ר' (ר"מ) היא דאמר מטלטלי משעבדי לכתובה. ואי סלקא דעתך כתובת אשה כבעל חוב משוינן לה דכל מיני(ה) מגבינן ואפילו מן גלימא אמאי מקשינן חבילה מטלטלי היא הא קיימי ניהו אלא לאו שמע מינה כי מגבינן כתובה אפילו מחייו ממקרקעי מגבינן לעולם החבילה מונחת עד שיצא אליהו דהוי ממון כמוטל בספק. ועיין משכ"ל לקמן

משנה הלכות

בכתובה כסף זוזי דחזי ליכי מדאורייתא, ואור"ת דסמכין ארשצ"ג דמתניתין דפי' בתרא כו' וקו"ל כרשצ"ג במשנתיו ע"כ. וכן כתבו עוד צפי' האשה רבה צעס ר"י דהלכה כרשצ"ג. והר"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל ס"ל דכתובת אשה דרצנן וכן הוא דעת הגאונים ז"ל. והרא"ש ז"ל אחר כתבו דעת ר"ת כתב, ור"ח פירש דקו"ל כרצ נחמן דאמר כתובת אשה דרצנן, וכל הגאונים הסכימו דכתובת אשה דרצנן. ועיין תשו' הרי"ש סי' ס"ו. והר"ן שלחי כתובת כתב ולענין הלכה קיימא לן כרצנן כו', הילכך בני דכתבו כסף זוזי דחזי ליכי מדאורייתא טעותא היא, דמדאורייתא לא חזי לה מידי אלא מדרצנן. **ובהגהות** מרדכי סוף כתובות כתב צעס הרא"ש ז"ל כתב הביאו הטור א"ע סי' ס"ו ודאי כתובת דרצנן אלא שתקנו חכמים ג' סלעים של זורי כדי שלא תהי' קלה בעיניו להוליא, ואסמכוה אקרא כמוכר הבתולות. ומשום הכי יש מקומות שנוהגין לכתוב כסף זוזי דחזי ליכי מדאורייתא, שלא יעשה אדם לומר כיון שהוא דרצנן לא תגבה אלא ג' סלעים דרצנן. וכתב הרמ"א ז"ל והח"מ דהא סמכין חנן לכתוב דחזי ליכי מדאורייתא ע"ש. ועיין ביאור הגר"א שם ס"ק י"ז שהביא ראיה לשיטת הגאונים נגד ר"ת ז"ל, ועיין ש"ע א"ע סי' ס"ו סק"ו. **ודע** דראיתי צע"מ כתובות י' צד"כ חכמים שפי' פוי' אחר בשיטת ר"ת ז"ל וז"ל, ויש לי לומר דלאו משום דס"ל לר"ת דהלכה כרשצ"ג כתב כן, אלא דפירש דהעולם נהגו לכתוב כן בכתובה כדי להחמיר דיני הכתובה כדיני העולם וסמכו אדרשצ"ג, ואי לאו הא דרשצ"ג לא היו כותבין כן אפי' להחמיר כיון דליכא מ"ד הכי, ודייק מדכתב דסמכין אדרשצ"ג דמתני' כו', ולא פסק להדיא כותבי ז"ל. ודבריו לענ"ד תמוהים שהרי צחוס' שם כתבו להדיא דהלכה כרשצ"ג וז"ל וקו"ל כרשצ"ג דמשנתיו הרי דכתבו להדיא דקו"ל הכי, וכתבו וז"ל ועוד אור"י דלא קו"ל כר"י דאשכחנא רב אשי דהוא בתרא דפליג עליה כמתרץ לקמן בצרייתא י"ב ע"א חני כל שלא מושמש אינו יכול לטעון טענת

בתולים וכו', הרי נמי דכתבו להדיא דלא קו"ל כר"י אלא כרשצ"ג וז"ע. ועיין בהבמ"י פ"א מה"א ה"ן. **ובתב** המרדכי ז"ל דלדעת ר"ת אינו נחמן להפסיד כתובתה בטענת פ"פ ולא בטענת דמים, מדאמר שמואל חכמים תקנו משמע אי הוי דאורייתא לא הימנוכו, ועוד עיין צ"ח נפקותא בדבר. ודע דצירושלמי איתא דהא אמרה מטבע א"י יפכה מכל האומות, מסייע למ"ד כתובת אשה מה"ת רשצ"ג אומר מדברי סופרים זה היפך תלמודא דידן ומלאתי לבעל בעיטור אות כי שתמה צירושלמי זו ע"ש. **וראיתי** דברי חומה לרבינו המרדכי כתובות כנ"ל סי' שי"ב, וז"ל יגיד לנו המורה אם כתובת אשה דאורייתא או דרצנן וכמה שיטורה. תשובה שלחי כתובות אמרינן נשא אשה צא"י וגירשה צא"י נותן לה ממשות א"י וכו', רשצ"ג אומר נותן לה ממשות קפוטקיא קסבר כתובת דאורייתא וכו', וצירושלמי משמע להדיא דאף ת"ק ס"ל כתובת דאורייתא, דקאמרין צגמי' תמילתא דת"ק דהא אמרה מטבע א"י חסוד מכל הארצות, דהא מסייע לר"י דאמר כתובת אשה דאורייתא משום הכי אחמירו צב רצנן פ"י היכא דנשאה בקפוטקיא, מסייע למ"ד דמטבע היו"א פ"י, דאמרין פרק הגזול ע"ס צצ"ק צעי מיניה רבא מרצ חסדא המלוה חצרו מטבע והוספו עליו מהו אמר לי' נותן לו מטבע היו"א בלוחה שעה, פירוש עד חומשא מלצר לא מוכי לי'. וא"ת ולפי הירושלמי מ"ט דרשצ"ג דאמר נותן לה ממשות קפוטקיא, וליכא למימר משום דס"ל כתובת דרצנן ומשום הכי מיקל דהא דהדיא אמרינן פ"ק ארשצ"ג כתובת אשה דאורייתא, י"ל דאע"ג דסבר דאורייתא מ"מ לא עדיפא ממלוה צעטר דאזלינן בתר שטבדא ע"כ. **ודבריו** לכאורה תמוהין מה שכתב דהדיא אמרינן דרשצ"ג ס"ל כתובת אשה דאורייתא, שהרי מפורש היפך זה צירושלמי סוף פרק בתרא, דרשצ"ג ס"ל דאין כתובת אשה אלא מדברי סופרים, א"כ הירושלמי לשיטתו ודאי אחי שפיר שיטת רשצ"ג מטעם

ממטלטלי לא מגבינן נה) ואי איכא תכשיטין דכתב לה איהו בכתובתה כגון קטלאות וזמנים וטבעות וכל דכוותיהו ואיתנהו בעיניהו לא מיבעיא דכד איתנהו גבה דהא תפישא להו דהא שקלה להו ונפקא בהו אלא אפילו איתנהו גביה כיון דאיתנהו בעיניהו מגבינן להו מיניה. גו) מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין והיה לו מלוה או פקדון ביד אחרים רבי טרפון אומר ינתנו לכושל שבהן ומאי גיהו בעל חוב ואמאי קרי ליה כושל דלא גבי אלא בראייה רבי עקיבא אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה והלכה כרבי עקיבא. גז) לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל רשות בהם ואין חנו יודעים אם יש להם עליו כלום הלכך משמת המת זכו בכן היורשין וצדקתם הם ומיהו טעמא

ס"ק ר"ט וכתמים דעים ס"י קל"א: ינתנו לכושל שכן. לכושל שצדקה היינו מי ששטרו מאוחר, פרש"י, ורבינו והר"ף פירשו כושל שכן בעל חוב, ועיין משכ"ל: אין מרחמין בדין חלא ינתנו ליורשים. ולא מהני תפיסה: שכולן צריכין שבועה. דתן צדקין (דף פ"ז) כזו ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע חלא בשבועה וכל זמן שלא נשבע אין להם רשות בהם ואין חנו יודעים אם יש להם עליו כלום הלכך משמת המת זכו בכן היורשין וצדקתם הם ומיהו טעמא

משנה הלכות

דכתובה דרבנן, וי"ל דכוונת הגאון ז"ל ולפי הירושלמי מ"ט דרשב"ג כונתו דס"ל כחלמודא דידן דאורייתא, וס"ל דטעם הירושלמי אחי חפ"י לפי ש"ס דילן ולא פליגי בזה, ולכן מקשה שפיר ולפי הירושלמי מ"ט דרשב"ג בש"ס דילן ודוחק. שזו ראיתי במראה הפנים שהרגיש בזה וכתב שגירסא אחרת נודמנה לו להמרדכי ז"ל ול"ט ודי יאיר עיני.

גה) ומ"ש ואי איכא תכשיטין דכתב לה איכו בכתובתה כגון קטלאות זכו דעת רבינו ז"ל ולא מאלתי וראיתי כעת הדבר בשום מפורש שביאור.

גו) ומ"ש מי שמת והניח אשה ובעל חוב כו', כתובות פ"ד ע"א מחניי שם. ובגמרא מאי לכושל ר' יוסי ברבי חנינא אומר לכושל שצדקה, ר' יוחנן אומר לכושת אשה משום חנינא. ופרש"י לכושל שצדקה למי ששטרו מאוחר שלא יוכל לערוף לקוהות הקודמים לו ע"כ. והר"ף ז"ל כתב מאי כושל בע"מ, ואמאי קרי ליה כושל דלא גבי חלא צדקה. והרא"ש ז"ל הביא סעד לפירש"י מירושלמי דאיתא שם לכישל שכן ר' יוסי בר חנינא אומר לכושל שצדקותיו כגון מלוה בשטר ומלוה בעדים ינתנו למלוה בעדים, ר' יוחנן אומר לכושל שצדקתו. ולדברי רב אלפס ז"ל כ"ל לר"י צ"ח למימר לבע"מ מפני שהוא כושל שצדקה כדקאמר ר' יוחנן לכתובה אשה משום חנינא, ומדקאמר לכושל שצדקה משמע איזה מהן שהוא כושל שצדקה וכן שני בע"מ ינתנו למאוחר כו' ע"ש. וכ"כ הר"ן. אמנם מדברי רבינו נראה דמפרש כפי הר"ף ז"ל מדכתב ינתנו לכושל ומאי ניכו בע"מ זכו כפי הר"ף ז"ל שפ"י מאי כושל בע"מ. ודע דלרבינו אין נ"מ כלום צפ"י כושל כיון שפסק כר"ע דהלכה כר"ע מחזרו ועוד כתב הר"ף ז"ל טעמא מדאמרין דן דייני כר"ע ואלהדריי ר"ל לעודא כר"ע וא"כ אין נ"מ כלום לדינא כיון דממילא לא ס"ל כריצ"ח. והר"ף והרא"ש ז"ל כתב דהולך לפרש דברי ר' טרפון לפי דכתב תקנתא דרבנן צדקה גבי מטלטלי ועדיין כר"ע וחליצה דר' יוסי בר חנינא דאיכו קשיש טפי מר' יוחנן וכן לקמן צדקתן היכא דקיימא כתובה אשה ובע"מ לגבות

יפה כח בע"מ משום נטילת דלת עכ"ל ועיין ש"ג שם ובעש"ט ח"ע ס"י ק"צ וש"ע חו"מ ס"י ק"ז ס"א וס"י ק"ד. ועיין שם בס"ג אי שייך דין קדימה צמטלעלין ובסמ"ע שם סק"א שהאריך להכריח דלא כחשו' הרמב"ן ז"ל דיש דין קדימה צמטלעלין דלא שצקין כל הני פוסקים המפורסמים הרא"ש הר"ף ולתפוס חשו' הרמב"ן לעיקר ועיין קל"ה שם. ועיין לעיל ס"ק (נ"ג). ובמרדכי כתובות כ"ל כתב בשם הרא"ש דדוקא בגרושה דינא הכי אבל בחלומה שצדקה לגבות מן היתומים חולקין וביאורו הח"מ צ"ע סק"צ ע"ש, והטעם כיון דמדינא דגמי' לשניהם לא שייכי רק מתקנת הגאונים ולכן אין לאחד יותר מחזרו ועיין ביאור הגר"א ח"ע כ"ל ד"ה ואלמנותו. ועיין בעל העיטור מה שכתב בזה בהלכות כתובות ודו"ק.

ותב"ש עיני צדקה כתובות שכתב מי שמת והניח מלוה או פקדון רבי עקיבא אומר ינתנו לכושל שכן וכו' משמע אשה גובה כתובה מן המלוה ח"ע פ' שחינה נוטלת צדקה ולא דמי לכוול דאמרין פרק יש נוטלין אינו נוטל צדקה שאני אשה דמן הדין היכא לה ליעול צדקה חלא משום דבקינא גבי כתובה כדאיתא צפ"י יש צדקה וכו' וכ"ש צדקה חזק דיתנו לכתובה אשה דאפוכי מערה למי לי דאפילו היכא צדקה היכא גובה וכן פסק רבינו יוחל כלוי וסאר גאונים. ונמלא צדקה כרז מצדצערק האי דנחלקו צמטת כתובות היינו צימיהם דאין אשה גובה פורנא מהם חלא עכשיו פשיטא דאשה קודמת לכל לגבות מן הפקדון חלא ממלוה אינה גובה מדפסק פרק יש נוטלין גבי צדקה דאינו נוטל וכ"ש כתובה אשה דגריע כדמוכה פ' יש צדקה חזק חולק חמה שכתב לעיל דאשה גובה כתובה מן המלוה דלא דמי לכוול ודו"ק ומיהו ממשכנות גביא חלא ממשכון של כותי דלא שייך דדקה לא קני חלא צמטת ע"ז מספקא לן אי הוי כזבינא או לא הלכך מספקא לן והמוציא מחזרו עליו הראיה. ורבי עקיבא תפיסה לא מהניא כלל וכו' ע"כ.

גו) ומ"ש לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה וכו' עיין לעיל ס"ק (כ"ג) מה שהארכתי בזה בעזכ"י. ועיין צ"ב נ"ה וכתובות נ"ה. ובגמ' צ"ב

גרם אמר רבב בר רב הונא לא נלרכה אלא באותן ג' שדות, אחת שכתב לה בכחוצתה, ואחת שיחד לה בכחוצתה ואחת שהכניסה לו שום משלה. וזה הוא ג"כ גירסת רש"י ובר"י בן מייג"ש ז"ל. ופ"י רבינו שמואל ז"ל אחת מן בגי' שדות הוא שדה ששעבד לה צפ"י והזכיר הכותב שדה בשטר הכחוצה ששעבד לה, ואחת כו', ועשה אחותיקי לגבות ממנה כתובתה כו', וע"ז צועתת יותר הואיל ויחדו לה צפני עדים, ואחת כו' שדה שהכניסה לו מצית אביה וכן נל"ב. והתוס' כתבו בשם ר"ח ה"ג ואחת שהכניס לה שום משלו, וה"פ אחת שכתב לה בכחוצה צמנה ומאחייס, ואחת שיחד לה בכחוצה תחת הגדוניה שהביאה מצית אביה, ואחת שהכניס לה שום משלו ששם לה שדה כנגד תוספות שהוסיף לה על מנה מאתים כו' ע"ש.

והרמב"ן ז"ל כתב בגירסת הר"ש ואינה מחזור שאין אלו שלש שדות אלא שנים, ועוד שה"י לו לומר אחת שכתב לה בכחוצתה, או שיחד לה, אחת אחת למה לי, וגירסת הכניסה לו שום משלו אינה נכונה אלא שום משלה, אבל ר"ח ורבינו ז"ל גורסין ואחת שהכניסה לה שום משלו ע"כ. ונראה דהרמב"ן ז"ל ה"י גורם בדברי הרש"י ואחת שהכניסה לו שום משלו, ולכן ראה לתקן דבריו ז"ל דלפ"י ה"י נריך לומר שום משלה, ונראה דנוסחא מועטת נדמנה לו לרמב"ן ז"ל, וגירסת הספר כמו שהוא לפנינו הכ"ג הוא כמו שהגי' הרמב"ן ז"ל.

וגירסת רבינו בגירסת ר"ח ז"ל ורמב"ן ז"ל, ואחת שהכניס לה שום משלו. ועיין חו"מ סי' קנ"א. והרמב"ם ז"ל פ"ל מה' מכירה ה"ג כתב, אבל הצעל שמכר או נתן בין קרקע שהכניסה לו אשחו בכחוצתה או קרקע שהכניס לו שום משלו כו', וכתב ה"ה לא נלרכה אלא באותן ג' שדות, אחת שכתב לה כו' ואחת שהכניסה לו שום משלה, וזה פירש ברב, אחת שכתב לה בכחוצתה הוא שהכניסו צדוניה ושמוה, ויש מי שפ"י אחת שכתב לה בתוס' כתובתה ואחת שיחד לה ולא שמאזה אלא שהוא כעין אחותיקי, אחת שהכניס לה שום משלו כלומר, כתב לה שדה כנגד שום שקבל עליו מנכסי נדונייתה כו'. והנראה מדברי ה"ה דהרמב"ם ז"ל גורם שהכניסה לו שום משלה שהרי אחר הגירסא הדין כתב וזה פ"י ברב ולענ"ד אינו מוכרח דלפ"י לומר דגרם בגירסת רבינו ז"ל אפילו לפי פירושו שהרי רבינו כתב להדיח או קרקע שהכניסה לה שום משלו וה"כ אפשר נמי שזה הוא דעת הרמב"ם ז"ל, ועיין רמב"ם פכ"ג מה"א ומה שהקשה שם בלח"מ ודו"ק. **והרמב"ן** פכ"ג מה"א כתב דהא דאמרו לקח מן האשה וכו', מקחן צעל דוקא צמכירה, אמנם היכי דמחלה כתובתה לצעלה ואפ"י שלש שדות מחילתה קיימת, מפני שעקרה שעבדה מעיקרא, וכן כתב הר"ש וכתב ה"ה דאין כן דעת רמב"ן ורש"י. ועיין כ"מ שם. ובש"ע א"ע סי' קע"ז.

והנה לעיל בכתתי דעת הפוסקים דהכי שקבלה מעות כשחזר ולקח ממנה מקחו מקח דכיון שקבלה ממנו מעות וקיי"ל תלויה חזין זצוינה זצוי. אמנם דעת הרש"י לא נראה כן, שפ"י ז"ל וחזר זה הלוקה ולקח מן האשה נתן לה דבר מועט והקנתה לו כדי שלא תערוף ממנו חוב כתובתה מקחו צעל, הרי שאפ"י אי יביע לה מעות כשחזר ולקח ממנה אפ"י הרי מקחו צעל, וכבר הקשה הרמב"ן ז"ל בחידושו ארש"י ז"ל ממה דאמרינן מודה שמואל היכי דהיבז לכו, ורבינו בגדול ז"ל כתב צפ"י הניזקין הרי הכא גבי אשה וסיקריקון ליכא מאן דהיבז לכו זוזי, הילכך לא מבייח לכו כתיבת שטר עד דכתבו אחריות אלמא אי יביע לכו זוזי קני ע"כ.

ד"ן אחת דלוי דברי קדשו של הרמב"ן ז"ל הייתי יכול לישב דעת הרש"י ז"ל עס שאר פוסקים, בדיוק לישנא דרש"י ז"ל שכתב לאמור, וחזר ולקח מן האשה נתן דבר מועט והקנתה לו, ודבריו ז"ל לכאורה מקושי הצנח למה כתב נתן לה דבר מועט ה"י יכול לומר סתם חזר ולקח ממנה ואמאי כתב דוקא בדבר מועט. והיבז אפשר לומר דכיון כתב כן לדייק דדוקא שחזר ולקח מן האשה בדבר מועט הוא דאין מקחו וצעל, אבל היכי דחזר ולקח מן האשה צעויה השלם ונתן לה כל דמי שויה הכ"ג דמקחו מקח גם לדעת הרש"י, רק דהיכי דחזר ולקחו בדבר מועט מוכחא מילתא דמשום נחת רוח ששטתה לצעלה הוא דמכרה, דאל"כ אמאי מכרה בדבר מועט כזה. ולא דמי לתלויה וזין דצויינה זצוי כיון דליכא גבה אונס כ"כ, לא גמרא ומקניא, וכמו שכתב הרש"י ז"ל בעלמו שם בצמוך, ועוד בתלויה חזין נמי עכ"פ נותנין לו דמי שויו ולא כן כאן שלא נתן לה רק דבר מועט, וצוה יהיה אחי שפיר דס"ל הרש"י ז"ל כשאר פוסקים ז"ל היכי דחזר ולקח ממנה וקבלה דמי כולו ודו"ק.

וראייתי ציטועת יעקב א"ע סי' נ' שכתב בדברי הרמ"א ז"ל דאם האשה קבלה המעות אינה יכולה לומר עוד נחת רוח עשיתי לצעלי. וכתב ז"ל, וכתבו הקדמונים דלאו דוקא קבלה כל מה ששזה אלא דאף בלא קבלה רק מעט מ"מ גמרה ומקני, וזה היפך ממה שכתבתי לעיל דדוקא צשקבלה כל המעות הוא דאמרינן דאין מקח צעל וכנ"ל. איצט"ל דלענ"ד דברי ה"ש"י הג"ל לא מחזורין לי דמה שכתב דכתבו הקדמונים דלאו דוקא קבלה כל מה ששויה, ואני מלאתי ראשונים ז"ל שכתבו היפך דבריו הקדושים ז"ל וכו'.

דבש"מ צ"ב נ' ע"ב ד"ה מי לא תקן כתב ז"ל לפי מה שכתבתי אני למעלה אס נתן לה מקנת מעות כדי שתחוסם לו לא הוב זצוינה זצוי, ויכולה לומר נחת רוח עשיתי לצעלי, ומשמע דטעמא משום דלא נתן לה רק מקנת מעות יכולה לומר כן אבל אי נתן לה כל שויה ה"ה דלא מני אמרה כן. וכן הביא

מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים אמר רבה בר רב הונא באותן שלש שדות אחת שכתב לה בכתובתה ואחת שייחד לה בכתובתה ואחת שהכניס לה שום משלו (ג) אבל בנכסי מלוג אף על גב דלקח מן האשה (כלכה ז') הגע עלמך שפטורים מן השצועה זו תורה וזו אינו תורה. ועיין ר"ן ור"א ותוספות פרק מי שביע

משנה הלכות

עוד שם דף מ"ח ע"ג ד"כ וז"ל הרשב"א שכתב בא"ד ז"ל באשה כשדך דמיא ואמר למימר תלויב וקדשה קידושיב קידושין. ויש מפרשים משום כסף קידושין. ומכאן דקדקו בתלויב וזבין אפילו בפחות מכדי שוית הקרקע זבני זבני דהא אשה מתקדשת בפרועה וחשבינן לה כתלויב וזבין, וא"כ אף קרקע נקנה הוא בכל כסף בלכך אפי' תלויב וזבין זבני זבני. ועוד דהא כי אקשינן לדרכ כונא מדסיים רב זבני קרקע אין לו מעות יש לו ארכינן למימר דרב זבני לא ס"ל לרב כונא ואם איתא מאי קשיא לימא דרב זבני כשלא נתן כל דמי שויו בקרקע.

ומסתברא שאין דברים אלו נכונים הלא דאנן דעתיה דמוכר אמדינן לאגב אונסי אחזי גמר ומחזין הא בלא חזי לא, ותלויב ויביב אין מתנתו מתנה והאריך אפשר שיתרצה בפרועה על קרקע שוב מאה מנה ודרכן של בני אדם להניח קרקע בחנם. או ליתנו במתנה יותר ממה שיתנו בפרועה, וביב הוא הדין של זה. ועוד כי סתם לקח מסיקריקון וחזר ולקח מצע"כ מטע כסף הוא נתן לצע"כ מפני שיש לו דין ודברים על כשדה שכן דרכן של בני"א, וכדאמרינן עמיד איניש דזבין דיני' והיינו דקתני וחזר ולקח מצע"כ ולא קתני חתם לו צע"כ ואפי' הכי קתני מקח בעל כו' ע"ש.

והרי לן להדיא דעת הרשב"א ז"ל דבפחות משויו לא אמרינן זבני זבני משום דאמדינן דעתו של אדם, ודעת האדם שלא יתרצה בפרועה על קרקע שוב מאה מנה, וע"כ לריך להיות דוקא בשויו, וא"כ הכ"כ באשה ודאי אנו אומדים דעתה דבדבר מועט לא תתירצה למכור שדה שוב מאה מנה, וכיון שכן ל"ע דברי היש"י ז"ל דפשיטא לי כולי האי דאף דלא קבלה רק דבר מועט נמי אינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לצעלי, שהרי אית לן דעת הרשב"א עומדת לנגדו ז"ל גם מלשון הרמ"א ז"ל והנמק"י שכתבו אם האשה קבלה המעות כו', ולשון המעות משמע לכאורה כל המעות וכן משמעות לשון הרמב"ן ז"ל, ולדעתי גם דעת הרשב"ם כן הוא וכמו שכתבתי.

והמזור הו"מ סי' ר"ה כתב, מי שאנסוכו למכור וקבל הדמים כו', הלא שהרי יונה חולק דבקרקע אפי' לא נתן לו כל שויו לפי שאין אונאה לקרקע כו', וגרררר לפרש דבריו ז"ל כשאינו כופיכו אלא על המכירה, אבל בסכום המעות אינו כופכו אלא אם כופכו ליתן לו בפחות משויו אף בקרקע אין כאן תורת מקח כו' ע"ש, וכן פסק בש"ע הו"מ סי' ד. וכתב הב"י ז"ל

ומ"ש כו' טעמא דמסתבר כו' וגרררר שכן דעת הרשב"ם שכתב אלא רב הונא מסבירא דידי קאמר דמחוק יסורין גמר בלזבי ומקני, הואיל ואיכא תרתי יסורין ומחן מעות דלא מפסיד מידי, ומדקאמר לא מפסיד מידי משמע שלא היו מפסיד משלו כלום. וזה לכאורה ראייה ברורה למה שכתבתי בעז"ה דדעת הרשב"ם, דבעי דוקא כל שויו אבל היכי דלא נתן לו כל שויו ומפסיד ע"י לא גמר ומקני והמקח בעל, וא"כ כ"ש באשה דכשלא נתנו לה רק דבר מועט דלא גמרה ומקנה, ובזה אחי שפיר ליישב נמי קושית הרמב"ן ז"ל על הרשב"ם ז"ל בחילוק שכתבתי דרשב"ם דוקא בדבר מועט ס"ל דחזר, אבל מודה כשקבלה כל המעות לשאר הפוסקים ואין כאן פלוגתא צינייהם והכי עדיף מלשווי חולק וק"ל ע"ד נל"ד לומר דאפי' לרי יונה ז"ל דס"ל דבקרקע אין כאן המקח בעל אפי' לא נתן לו כל שויו לפי שאין אונאה לקרקעות, מודה הוא גבי אשה דאם לא קבלה רק מעט מן המעות אמרינן ציטל מקח, שהרי העור ז"ל הביא שם וז"ל וגרררר לפרש דבריו ז"ל כשאינו כופכו אלא על המכירה אבל בסכום המעות אינו כופכו, אבל אם כופכו ליתן לו בפחות משויו אף בקרקע אין כאן תורת מקח. וא"כ היכי דכופכו על המעות אפי' בקרקע הוי אונאה ובאשה לעולם הוי כפי' גם על הקרקע שהרי אין צידה לעשות מטעם נחת רוח לצעלה. וא"כ באשה מודה אפי' ר' יונה דבעי' כל שויו דוקא לפי פי' זה ודו"ק.

וכבר כתבתי לעיל בס"ד הא דצאותן ג' שדות מכרן בעל מחלוקת הראשונים ז"ל מחי בעל המקח, הי כרשב"ג דאמר כחוצה אשה אינה גובה משאר נכסים דכיון שאין דרכה של אשה לחזור על צתי דינין, וכתבו הראשונים ז"ל דהכי מוכח בירושלמי דכ"ג החס צפי אלמנה לכ"ג בעושה שדכו אפותיקי לאשה בכתובתה ולצע"ח על חוצו מכרה הרי זו מכורה, כלוקח יחוש לעלמו. רשב"ג אומר לאשה בכתובתה אינה מטורה שלא עלה על דעת שתהא אשה מחזרת על צתי דיניס, הוי בשמכרן לשעה אינן קיימין אבל אם מכרן לעולם דברי הכל אינם מכורים. ועיין בעל המאור ובראש"ד ז"ל ועיין רי"ף ור"ן ד"ה נמלא עכשיו פסקן של דברים, ורא"ש צ"ב הב"ל, ועיין לעיל סי' כ"ב ולקמן סי' ס' יב"א.

ג"ח) וב"ש אבל בנכסי מלוג כו', שם דף כ' ע"א אלא למעוטי נכסי מלוג הא אמר למימר איש ואשה שמכרו בנכסי מלוג לא עשו ולא כלום, כי איתמר דלמימר היכי דזבין איכו ומח איתא איכו

נשוי דף ל"ב זכרונות שמכר שדה לשמעון באחריות: וראי זכינת ליה חיבי לגבחה פי' שזכנה בני ג' מלוג לצעלה ואזיל צעלה וזכניוכו לאחר וכו', הוי זכניוכו זכניו ולא יכולה לעטון נחת רוח עשיתי לצעני : ואיתתא דזכניה וחזר ולקח מן האיש מקחו בטל ודאי זכינת ליה אידי לגבחה ואזיל הוא זכניו אי נמי זכניו תרויהו בבת אחת הוו זכנייהו זכניו. (גט) ואיתתא דזכינת נכסי מלוג בחיי בעלה ואמרה דלאחר מיתת בעל זכניו כי מיית בעל זכניו וזכניו וכו' הוי זכניו וכו' ולא יכולה לעטון נחת רוח עשיתי לצעני : ואיתתא דזכניה

משנה הלכות

ועיין חו"מ סי' רי"א והירושלמי דפסק מכירתה קיימת י"ל משום דס"ל הצעל אינו מוילא בגוף מן הלקוחות ודמה שם לאז שמוכר מ"ה הוי מכירה גמורה מהיום ע"כ וקושייתו ז"ל לכאורה קשה נמי לרבינו ז"ל כיון שאין המקח חל אלא לאחר מיתת האף שזב חל המקח כלל ע"ש צ"ש צ"ק מ"ו.

ותבבא עיני צ"מ ז"ל סי' הנ"ל שכתב ליישב קושיית הצ"ש ז"ל וז"ל, ולפמ"ש לעיל צ"ש רש"י פי' החובל דעיקר תקנת אושא היא דאלמור לקנין פירות דצעל שיהיה כקנין הגוף, וכמו דס"ל לר"י צעלמא ומש"ה ס"ל להרא"ש דהצעל מוילא בגוף מיד הלקוח, דהקנין לא חל כלל על גוף הקרקע כיון דקנין פירות דצעל כקנין הגוף דמי, אינו נתפס שום קנין על הגוף כ"ז שיש לזה קנין פירות, וחזינן לר"י דס"ל צעלמא קנין פירות כקנין הגוף דמי, וס"ל צמכר הבן ומת צחיי אז אינו מכר משום דקנין פירות דאז כקנין הגוף דמי עיין שם פי' החובל דף כ"ה וצ"צ קל"ו, ואפ"ה ס"ל לר"י דאם מת האב צחיי הבן ומטי לידו כ"ל למפרע מכירתו מכירה וזכה הלקוח. וכבר הקשה הרמב"ן ז"ל שם צ"פ יש נוחלין וז"ל הרמב"ן הקשה הר"י יוסף הלוי, לר"י דאמר קנין פירות כקנין הגוף דמי אמאי קני לוקח כי מת צחיי הבן הא אין אדם מקנה דבר שלצ"ע, כלומר שלא צא לידו, ותו קשיא ל"י הא דאוקימנא לעיל גופא קני מהיום ופרי לאחר מיתת.

וב' קשיות הללו מתרעות זו את זו, דאפי' למאן דאמר קנין פירות כקנין הגוף דמי צראוי נמי אית ליה קנין הגוף אלא דמתלח תלי וקאי כי מת האב צחיי הבן איגלאי מילתא למפרע דמהכיה שעתא קניי, ומה מכר לו כל זכות שתצא לידו דהא איגודא ציה מעיקרא וכי לא צא לידו אותו זכות שמת הבן צחיי האב פקע קנייני לגבי לוקח דלא יורש יודי' הוא עכ"ל. א"כ ה"ה תקנת אושא דאינו אלא דאלמור רבנן לקנין פירות דצעל שחבי' כקנין הגוף, וא"כ כי חיבי דלר"י כי אחי לידו צן הוי מכירה למפרע הב"נ בתקנת אושא ע"ש.

אמנם תירון זה לא אחי שפיר לעת רבינו שחרי כל עיקר התירון של הרמב"ן (וכן מצוה צחוס) יצמות דף ל"ו ע"ב ד"ה ור' יוחנן כתירון הרמב"ן ז"ל) הוא משום דאמרין למפרע קנה, ורבינו ס"ל הויך זה דהקנין לא חל עד לאחר מיתת ולא למפרע, ואפשר דעת רבינו כמ"ש הנמ"י צעניו נל"צ שאם מכרה צטוצת הנאה שמכירתה קיימת דצידה הוא, אף דמהיום א"א

ומפקא, א"נ זכנה חיבי ומתה אחא חיבי ומפיק בתקנתא דרבנן וכדרי' יוסי צרי חנינא דאמר ר' יוסי צר חנינא צאושא התקינו האשה שמכרה צנכסי מלוג ומתה הצעל מוילא מיד הלקוחות, אצל חיבי דזכניו תרווייהו לעלמא א"נ זכנה חיבי לדידיה זכניה זכניו ע"כ. וכתב העור א"ע סי' פ"ז דמה שאמרו שאם מכרה לו מהני, דוקא צנכסי מלוג אצל לא צנכסי ל"צ ולא צשאר נכסים, וכ"כ הרא"ש הביאו הצ"י שם, וכ"כ הרמב"ם צפכ"א מה"א. ודע דהרמ"ה כתב שד"ן נל"צ כד"ן נכסי מלוג דיכולה למימר נחת רוח עשיתי לצעל, הביאו העור חו"מ סי' קנ"א ועיין צ"י שם. וכתבו הצ"ח והדרישה דהצ"י גרם שאינה יכולה לומר ע"ש מה שהאריכו. ול"ע ארבינו העור א"ע שלא הביא כלל שיטת הרמ"ה ז"ל, ודעת הרא"ש כשאר פוסקים וכן נראה דעת רבינו ז"ל.

גמ' וכו' ואיתתא דזכינת נ"מ צחיי צעלה וכו' פי' שהתנה צשעת מכירה שיחול המכר לאחר מיתת צעל, כי ימות הצעל חל המכר, זו היא דעת רבינו ז"ל ומשמע דס"ל דכיון שאמרה דלאחר מיתת צעל זכניו הוי זכניו אף דמעשיו לא חל המכר כלל רק אחר מיתת הצעל, והכי מוכח צירושלמי הביאה הר"ן ז"ל פ"ד מכתובות דף נ' צד"ה האשה שמכרה צנ"מ וז"ל גרסינן התם רבי הלל צן פזי צעי קומי ר' יוסי מכר הוא ומתה היא מהו אמר לו מכרו צעל, לצן שמכר צחיי אציו ומת אציו מכרה היא ומת הוא אמר ל"י מכרה קיים, לאז שמכר צחיי צנו ומת צנו, ורבינו ז"ל מפרש דמיירי כשהתנה דהמכר לא יחול עד לאחר מיתת הצעל, והטעם שהכריחו לזה נראה דס"ל ז"ל דאי לא התנה כך הרי מכרה צעל לאחר, כיון שהצעל מוילא מיד הלקוחות בגוף והפירות א"כ אף שזב כשתתאלמן יחזור ללוקח כמו שכתב העור א"ע סי' ל"י ס"ע, ולעת רבינו אחי שפיר דכיון שהתנה דלא חל המכר עד אחר מיתת הצעל ואז שפיר יהי' ציד הלקוח. וראיתי לצ"ש צ"ק ל"ע שכתב אמה שכתב הרמ"א ז"ל נחאלמנה או נחגרשה מכרה קיים. וז"ל איתא צירושלמי וכ"כ הר"י והעור אף לשיטתם דצעל מוילא מיד הלקוחות ל"ע למה צאמת המקח קיים אחר מיתתו כיון דהשתא אין צידה למכור כמ"ש צסוגיא פי' אע"פ דף נ"ע, אם אמרה יקדשו ידי לא חל הקדש מפני שעצוד הצעל ולאחר הגע ג"כ לא חל משום מי איכא מידי דהשתא לא קדשי ואח"כ יקדש ע"ש, וצ"י פי'א והכי קי"ל אין אדם מוכר דבר שאינו צרשותו.

הו זביני זביני. (ו) ואיתתא דזבינת נכסי מלוג בחיי בעלה ומתה לא הו זבינה זביני דאמר רבי יוסי ברבי חנינא באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות. והיכא דזבין מנכסי מלוג בחיי בעלה לא הו זבינה זביני. פירוש לא הו זביני כלל וכן היא דעת הראשונים והרמב"ם פכ"ג מלכות אישות פי' הבעל מוציא מיד הלקוחות

משנה הלכות

הראשונים אינו יכול לוקח למחות אם ראה הבעל לצנות על הקרקע, ולדעת הרמב"ם יכול עוד כתב נ"מ אם יש לו ללוקח טענה על המעות מיד לזין לו שום זכות בקרקע, ודעת הרמב"ם אין לו. ובח"מ כתב דנ"מ לענין פרוצול שאין כותבין אלא למי שיש לו קרקע ע"ש בס"ק כ"ז וב"ש שם סקל"ו. ונראה דהכא תרזויהו הבעל והלוקח כותבין פרוצול דבעל כותב על נכסי אשתו ועיין לקמן ס"ק (ס"ד) ד"ה וכתבוננו.

ובקצוה"ח סי' ק"ג סק"מ כתב, דאפי' לשיטת הראשונים

ז"ל דאין ללוקח אפילו בגוף הקרקע היינו משום תקנה אושא שהתקינו שיהיו קנין פירות דבעל כקנה"ג, וכמו בעלמא לר' יוחנן ומעבד אוחו קנין פירות של הבעל את הקנין הגוף של האשה שלא תמכור, אבל מ"מ גם לבעל אין לו שום זכות בגוף הקרקע בחייה ע"ש וכ"כ בח"מ שם סק"ב.

וראיתי צ"כ שצילי דוד ח"ע סי' ה"ל ס"ק י"א ד"ה דרך אחר ח"ל, נ"ל לתרץ קושית הפלאה

על צ"ש (היינו מה שהקשה ח"ש ס"ק מ"ז שכתב דלכ"ע זמכר הבעל בעל המקח דא"ל לחול למפרע דהוי דשלכל"ע והקשה דברא"ש פי' חז"ה מבואר צ"ש רבינו יונה דמדינא הוי ממכר הבעל צ"מ קיים לאחר מיחה ללוקח הוא מחיים רק משום כבוד אביה אלמא דשלו הוא אף למפרע) וזה נראה עיקר כי אף דמובח מצ"ש סקל"ט דס"ל להראש"ש הבעל קנה כה"ג מחיים ג"כ, היינו רק לענין ציטול מכירת האשה או נגד שחרורה וכדומה צמח דבא מכה האשה וממילא יורש הגוף, אבל צמח שנוגע בענין אחר זה ודאי מודה צ"ש דל"ל קה"ג רק קנין פירות וכו', והאיר ה' עיני ראיתי בתשו' הראש"ש סי' ל"ח בענין שכר צ"ש כ"ג סוף סי' זה שכתב הראש"ש שם צהדיא דשעבודו לצע"ה הראשון לא מהני צ"מ, דאין לו בגוף נ"מ רק פירות הרי מוכח צהדיא כמ"ש דלענין מכירתו מודה הראש"ש ז"ל דרק קנין פירות יש לו כמ"ש צ"ש כאן, והראש"ש צ"י חז"ה שכתב דברי ר"י, אבל איבדו לא ס"ל כן וכדמפורש בדבריו בתשו' ה"ל.

ובזה מיושב היטב מה שהקשה בספר קלכ"ח לדעת הש"ך סי' ק"ג דבעל יש לו קנין בגוף, ובעל קנין גוף של אשה למכר אין יולא צ"ש ועיין דבעל, ולפמ"ש ח"ש דלענין שחרור ומכר דידה הוי לו קה"ג אבל לענין מכירה ושחרור שלו מודה הש"ך דאין לו קה"ג רק קנין פירות ע"כ.

לכ למכור כיון דמכרה בעל ע"ש ומכאן יהי' ראייה קלה לדברי הראשונים ה"ל ס"ק מ"ו.

והנכון דעת רבינו לענין דשכר כזר הבחתי לעיל צ"מ דעת רבינו דבעל נכסי אשתו יורש הוי ולא לוקח א"כ לדינא צלמה הנכסים דידה הוי אף בחייה רק דמשום תקנה אושא התקינו שיהי' מכרה בעל, וכמו שכתב הראש"ש ז"ל שם ואפי' אם התכח שלא יאכל פירות נמי כתבו החוס' ושאר מפרשים דאפי"ה הבעל מוציא, וכן דעת ר' שמואל הגיד ז"ל צ"ש תשובת רב שירא גאון ורב האי גאון ז"ל, וכ"כ נ"י. ועיין צ"י ח"ע סי' פ"ה צ"ש הרשב"א. ובש"מ פי' האשה שנפלו כתב בעממא דתקנה אושא וז"ל מן הדין כיון שהנכסים שלה תהיה מכירתה מכירה קיימת ולא יורש הבעל אלא מה שיאחר צענה פעירתה כדין כל שאר היורשין אבל חכמים תקנו שהבעל יוליא מיד הלקוחות שאם לא הוי מפני זה כל אשה שבעולם לא היחה מנחה ירושתה לבעלה אלא היחה נוחתה לצני' או לאחי' עכ"ל.

ומעתה לענין יש ליישב שיטה רבינו בפשיטות דדרך נקל דמה שהקשה מי איכא מידי דכשתא לא קדיש ואח"כ קדיש ה"ג זמכר, כיון דכשתא אינו שחרת מכר כו', וכן מטעם דאינו צרשותו לק"מ, דברי עיקר תקנה אושא לא היחה אלא כדי שלא יהא כל אשה נוחתה לצני' או לאחי' וזה דייקא בחייה חוששין ולכן תקנו שצחיו כל מה שזמכור בעל המקח אבל לאחר מיחה הבעל דלא שייך האי טעמא, וכיון דמדינא הנכסים דידה הוי לא עשו חכמים התקנה דגם כה"ג לא יחול המכר כיון דככה"ג אין כאן שום טעם לתקנה זו דלאחר מיחה בעלה צודה לעשות עם נכסיה כרזונה, ככ"ג חנכסיה צחיו לא תקנו חזרת המקח כשמכרה אלאחר מיחה בעלה כנ"ל דעת רבינו. ועיין חו"מ סי' רי"א ס"א ברמ"א ובש"ך שם סק"ג ובנתיבות סק"ג ודו"ק. ועיין ח"ע סי' ה"ל בספר שצילי דוד סק"ז.

(ו) וב"ש ואיתתא דזבינת נכסי מלוג בחיי בעלה ומתה לא הו זבינה זביני וכו', שם בגמ' ובכתובות דף ג'. ודעת רבינו דלא הו זבינה זביני כלל, וזה כדעת הראשונים ז"ל הבחתי לעיל והביאו בעור סי' ל' אהא דאמר ר' יוסי צרי' חנינא באושא התקינו חמס' הרמב"ם כתב בפכ"ג מה"א הבעל מוציא מיד הלוקח פירות כל ימיה אבל לא גוף הקרקע, ובש"ע סי' ל' הביא ה"ב דעות. וכתב צדרישב ובעל הפלאה צק"א מה נ"מ צהא דגוף הקרקע ציד הלוקח (לדעת הרמב"ם) כיון דבעל אוכל פירות, וכתב צדרישב לדעת

פירות כל ימיה ולא גוף כקרקע ועיין משנה הלכות : מכרו שניהם לפרנסה זה היה מעשה לפני רבן שמעון בן גמליאל ואמר אם מתה אשה בעל מוציא מיד הלקוחות וכל שכן שאם מת הבעל שהאשה מוציאה מיד הלקוחות והני מילי היכא דקנו מבעל ברישא דיכולה אשה שתאמר אם מכר הוא בלא דעתה, אלא אפילו מתה היא הוא מוציא מיד הלקוחות, וכתוס' וברא"ש פירשו דהמקח בטל

משנה הלכות

פלוגתת כרי"ף והר"ה ז"ל אי עדיין מעשה כרש"ב ודעת כרי"ף דלא עדיין מעשה וכך פסק באו"ז הגדול סי' תרנ"ד וכצ"ל שכך נמלא בתשובת רבינו גרשום ז"ל כך כתב רב יהודה בר נתן היכא דמכרו שניהם זה בלא זה לא איפשיט שפיר דניעבד זה מעשה. ובע"מ ז"ל חולק ע"ש. והנה רש"י פי' מכרו שניהם לפרנסה או זה או זה הבעל מוציא, לא מצעי דאם מכר הוא בלא דעתה ומת או גרשה דהיא מוציאה מיד הלקוחות, אלא אפילו מתה היא הוא מוציא מיד הלקוחות דמכירה לאו מכירה הואי (שמא ימות הוא בחייה ונמלאת מכירה שלא כדון). וכתבו בתוספות וברא"ש ז"ל דמשמע מפירש"י ז"ל דכל זמן שהאשה קיימת אין הבעל יכול להוציא ולבטל מה שמכר אבל כשמתה אז יורש כהה, ותימך הוא לומר דכל זמן שהאשה שותקת יבא המקח קיים וכשעטנה יתבטל המקח אם המקח נתקיים שעה אחת למה תבטלוהו באשה בחנם, ועוד קשה דאפי' יכולה האשה להוציא מחיים נראה שאין הבעל יכול להוציא לאחר מיתתה ולא אמרינן במקום אשתו קאי מידי דהכחא עובדא דכתובות ז"ל ע"כ הכהו גברא דזבין לכתובתי דאימיה בע"ה וא"ל אי איתא אימא וקא מערערא לי מפנינא לך שכיבא אימיה ולא ערערא אחי איכו וקא מערער לבר רמי בר חמא למימר איכו במקום אימי קאי, א"ל רבא נבי דאחריות דאימי לא קביל עלוי' אחריות דנפשיה מי לא קביל עלוי', ע"כ מפרש הרא"ש בענין אחר ע"ש.

אמנם דעת רבינו שכתב מכרו שניהם וכו' אם מתה האשה בטל מוציא מיד הלקוחות משמע כדעת רש"י ז"ל, דדוקא לאחר שמתה האשה מוציא הבעל ולא קודם דבגמ' אמרו סתם אמר רש"ב בטל מוציא מיד הלקוחות ולא הזכירו כלל מתה, ורבינו ז"ל הוסיף מעטנו תיבת אם מתה אשה וע"כ לדיוק הנ"ל, וא"כ ז"ל דס"ל לרבינו ז"ל דבחייה כ"ה דהוי מכר ולפי זה לכאורה קשה לרבינו קושית התוס' וברא"ש ז"ל דאי המקח נתקיים שעה אחת למה תבטלוהו באשה בחנם.

איברא דנראה שיעת רבינו ז"ל אחי שפיר שהרי סיים שם וכל שכן שאם מת הבעל שהאשה מוציאה מיד הלקוחות. ונראה דבאמת דעת רבינו דגם האשה אינה יכולה לבטל המקח בחייו רק לאחר מיתת הבעל דוקא, אבל בחייו כיון דהמכר נתקיים שעה אחת שז

ורענ"ד שזילי דוד לא נכירין לי שהרי הקל"ח שם בעלמו כתב סברא זו לדעת הרא"ש ז"ל והטור ז"ל, דמה שבטל מוציא מיד הלקוחות הוא משום דע"ז מועיל תקנת אושא וכסברת רש"ב הנ"ל, אמנם קושית הקל"ח הוא ממה שכתב רש"י ז"ל שם בסק"ב ח"ל, ואע"ג דבחייה לית ליה אלא פירי, וקיי"ל קנין פירות לאו כקנין בגוף דמי פי' וא"כ לא הו' לו להוציא מיד הלקוחות מ"מ כיון דלכתר תקנת אושא בטל מוציא מיד הלקוחות אלמא דכשמתה הו' לוקח למפרע משעת נישואין וכ"ל כקונה בגוף מחיים וכו', ומשמע לי להקל"ח ז"ל דדעת רש"י דלאחר תקנת אושא קנין בגוף מחיים הו' ממש כקנין בגוף לאחר מיתת דהאי קנין שלאחר מיתת נחפשת אלמפרע עד שעת נישואין והו' כמו איגלאי מילתא למפרע דכבר דידיה הו', וקנין שלאחר מיתת הו' קנין גוף ממש אפילו קודם תקנת אושא, וא"כ ה"י קנין בגוף מחיים לאחר תקנת אושא הו' קנין בגוף ג"כ והכי משמע לשון רש"י ז"ל דכשמתה הו' לוקח למפרע משעת נישואין ע"ש.

ומעתה לפי זה שפיר מקשה הקל"ח ז"ל דודאי לפי פי' זה קשה דא"י דאחר תקנת אושא הו' לוקח בגוף מחיים, א"כ מאן דאית לי' תקנת אושא למה אין יולאין לאיש אע"כ דגם לאחר תקנת אושא אין לו לבטל אלא פירות ותקנת אושא לא נתקנה רק לחזק ולאלם שעבודו דפירות שיהי' כקנין בגוף אע"ג דשאר פירות אינן כקנין בגוף ודו"ק.

ודע דלכאורה לשון רבינו ז"ל שכתב ואיתתא דזבנת נכסי מלוג בחיי בעלה ומתה לא הו' זכינה זכיני ומשמע כשמתה היא דלא הו' זכינה זכיני, אמנם בחייה המכר קיים דאל"כ הי"ל לרבינו לכתוב סתמא ואיתתא דזכינת בני"מ בחיי בעלה לא הו' זכינה זכיני ומתה דכתב למה לי, אע"כ לדיוק דדוקא לאחר מיתתה הו' דכר המקח, ואפשר דרבינו קאי אלשון בגמ' דאמרו ר' יוסי ב"ר חנינא בלושא התקינו האשה שמכרה וכו', ומתה בטל מוציא ומדכתבו ומתה נקט רבינו נמי ומתה אף דאפשר דכ"ה מחיים. ועיין בסמוך ס"ק ס"א.

סא וב"ש מכרו שניהם לפרנסה זה הו' מעשה לפני רבן שמעון ז"ל ואמר אם מתה אשה בטל מוציא מיד הלקוחות, יבמות ס"ו. וכבר הבאתי לעיל

נחת רוח עשיתי לבעלי סב) אבל קנו מאשה ברישא והדר קנו מבעל מיד ועיין משנה הלכות : אבל קנו מאשה ברישא .

משנה הלכות

אינה יכולה לבעול בחנם וכיו מכר עד שימות הבעל ואז ודאי מויליאה מיד הלקוחות לד"ה. ושפיר מיושב דעת רבינו אמנם לפי זה ל"ל דעת רבינו דהמכר קיים עכ"פ שעה אחת ועיין לעיל מה שכתבתי בס"ק (כ"ה) ודו"ק ול"ע.

עוד י"ל דאיתא בירושלמי הביאה הרא"ש ז"צ ח"ל, מכר הוא ומתה היא מכרו בעל ופ"י הרי ר' יונה הטעם משום שזה בית אביה בעלו המכר לאלתר, והא דקאמר מכר הוא ומתה היא מכרו בעל, ה"ה לאלתר נמי בעל חלל לרבותא נקט אפי"פ שלא ערערו על המקח עד שמתה היא, והאי דנקט גמרא דידן דזבין הוא ומתה היא איתא איכו ומפקע אפי"ג דה"ה דמתה היא ואפילו לאלתר מכרו בעל, משום דעיקר דברי אממר להשמיעין דאשה שמכרה הבעל מויליאה מיד הלקוחות החס דייקא כשמתה חבל כשמתה הוא מכרה קיים וכו' ע"ש. והרי לן דעת הירושלמי לפי פירוש ר' יונה ז"ל דאפי"פ שכתבו מתה היא מ"מ לאו דוקא מתה דה"ה דאפילו לאלתר נמי המכר בעל, ומתה לרבותא נקט וא"כ ה"י יש לומר לדעת רבינו דאף שכתב חס מתה אשה בעל מויליאה לאו דוקא מתה קאמר חלל לרבותא נקט, וה"ה לאלתר נמי בעל וכדעת ר"ח ורא"ש ז"ל ועיין אפי"פ ס"י ז' ס"ק י"ג. (ועיין לעיל ס"ק נ"ז וס"ק ס').

סב) ומ"ש חבל קנו מאשה ברישא והדר קנו מבעל זבנייהו זבינא. גיטין דף נ"ה במשנה לקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים, והרמב"ם פ"ז מה"א כתב חס קנו מיד האשה תחלה שאין לה שטבוד על מקום זה, ואח"כ מכר אותו הבעל אינה טורפת אותו, ועיין רמב"ם פ"ל מה"א מכירה. והרשב"א בהש"י ח"א ס"י תחומ"ט כתב ג' דינים יש במכירת הבעל כיוצא, ג' שדות לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה בעל מיד, חס קנו מיד האשה ואח"כ קנו מיד הבעל או שקבלה עליו אחריות קיים לעולם, ובג"מ אפי" קנה מן האיש ואח"כ קנה מן האשה מקחו קיים ולא מני למימר נחת רוח עשיתי לבעלי לבעול כדאיתא בפרק חזקה עכ"ל.

לה המעות ול"ע. ועיין לעיל ס"ק (כ"ה) ודעת הרמב"ם פכ"ז מה"א כרשב"א. ועיין ז"י א"ע ס"י ז', ד"ה ומ"ש ולקח מן האשה.

ובגמרא דף נ"ה שם אמר רב ל"ש חלל דא"ל לך חזק וקני, חבל בשער קנה ושמואל אמר אף בשער לא קנה עד שכתוב לו אחריות, ותניא כותובה דשמואל. ודעת רבינו האי גאון דאפילו לא פירש האחריות באשה אמרינן דאחריות ע"ם הוא. וה"ה בפ"ל מה"א מכירה כתב דדוקא שקבלה עליה בפירוש אחריות, ובסתם לא אמרינן באשה אחריות ע"ם, ועיין ז"ת. והב"ש ס"ק ס"ז כתב דה"ה חס כתבה שער בפני עמו מהני אפי"פ כתבו אחר מכירת הבעל, ואי"ל נחת רוח והביא ראיה לדבריו ז"ל מחוס' כתובות ל"ח. ובהגהות מרדכי ובישועות יעקב הרבה לבקשות על דבריו ע"ש והביא דבריו בפתי"ש.

וביון שיש לי בעזרי"י להשיב על דברי ישי"י ז"ל אביא דבריו בקיטור דבישועות יעקב הקשה צ' קושיות חדא, דמבואר בכל הפוסקים דאף בג"ז שאין הבעל יכול למוכרן משום שב"א, מ"מ גם האשה אין צידה למכור הנכסים על לאחר זמן ומשום דכעת אינן שלה ואין המכירה חלה וכו', ומעתה קשה למה לא תוכל לומר נ"ר עשיתי לבעלי הא אין במכירה שלה נמש. ועוד דדברי החוס' שם לכאורה אינן מובנים כמה שכתבו דתראה רק השער של האשה, אמנם דבריהם שם חליצה דרב דס"ל אדם מקנה דשלב"ל ואף חס השתא לא חייל לקמייהו חייל וא"כ שפיר כתבו חבל לדין פשיעא דאף בעשתה שער בפני עמו לא מהני ע"ש.

ומה שנלמד בישוע דברי הב"ש ז"ל דמה שכתב הישי"י ז"ל דמבואר בכל הפוסקים דגם האשה אינה יכולה למכור בנכסי ל"ב, ומשום דכעת אינן שלה ל"ע שהרי הב"ש בעלמו שם בס"ק ס"ז כתב ח"ל הנה בג"מ פשיעא בגוף הקרקע אין לו כלום ומכירתו בעלה וכו', ולא דמי למכרה היא בג"מ או בג"ז דשם גוף הקרקע שלה ואחר מיתתו תחזור הקרקע לידיה וכו', הרי דס"ל הב"ש ז"ל באמת דנ"מ ול"ב נמי צידה הוא למכור דכוחה גדול משל בעל כיון דגוף הקרקע שלה הוא, ולדעת כמה פוסקים ודאי המכירה חלה על להבא. ועיין לעיל ס"ק (נט) וממילא לא תוכל לומר שזו נ"ר עשיתי לבעלי. וראיתי בפרישה סימן פ"ה ס"ק י"ח שכתב אמה שכתב בעור ז"ל ומיהו אינה יכולה למכור ח"ל, חלל ישראל צידה נראה דחס רתה למכור הקרקע מהיום שאם ימות בעלה בחייה שיבא שלו הרשות צידה כדין נכסי מלוג וכו' ע"ש. ועיין לקמן ס"ק ס"ד ד"ה והחוס', ומה שכתבתי בשם ר"ח שם. וכבר הכחתי לעיל שכן הוא דעת רבינו, דיכולה למכור בחייו על להבא וממילא מיושב קושיתו האחד אפי"פ.

גם מה שכתב דתחום' ז"ל מיירי לרב דס"ל אדם מקנה דשלב"ל ראיתי באב"מ סקכ"ב שכתב לאמור דככה"ג

וזה נראה דלא כדעת רבינו ז"ל דכתב לעיל דבג"מ אפי"ג דלקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בעל, ורשמע דעת רבינו ז"ל דבג"מ לא מהני רק או זונה לבעלה, א"י היכי דזבני להו תרווייהו צב"א אז המכר קיים לעולם. והטעם נראה לדעת רבינו כמו שהקשה בבית מאיר ארמ"א ז"ל שכתב דחס האשה קיבלה המעות אינה יכולה עוד לומר נ"ר, ופקפק בזה וכן צ"ל למורה דמאי שייך תלויה וזבין באשה שקיבלה מעות, דהתם הטעם משום דמחמת זחי גמרה ומקני, וכאן כיון דהדמים שייכים לבעל לא קא גמרה ומקני. וי"ל דזה ג"כ טעם רבינו דאינו מועיל רק כשמכרה לבעל דאז המעות שלה הם כיון דהבעל נתן

כיוון שאין לה שיעבוד על מקום זה הרמב"ם, ועיין משכ"ל: וכל אימת דיתבב תותי בעל וירשה נכסי מלוג לית לה רשותא למיתן מתנה מנהון לשום אינש לא ממקרקעי ולא ממטלטלי אלא מרשותא דבעל. (סד) ואית רבנן דאמרינן המוכר שדה לאשתו במעות שאין טמונין וכן הנותן לה מתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות. ומאן ניבחו: ואית רבנן דאמרי' וכו' קנתה ואין הבעל אוכל פירות. ולדידכו גס צידה כס למיתן מנהון מתנה לאחר צלי

משנה הלכות

דזמכר היב לה לפרש ובמתנה לא היב לה לפרש, לפי שמתביישת ממנו משא"כ זמכר כיון שלקחה במעותי לא מתביישת ע"כ.

והתוס' צ"ב כ"ל וברא"ד וברא"ש ז"ל, הקשו אמה שאמרו במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות בחימה, דאמר בגיטין פ' הזורק דף ע"ז ע"ב ד"ב מה, גבי ההוא שכ"מ דכתב גט נדביתהו, צדדי פניא דמעלי שבתא וכו' אחא לקמיא דרבא, אמר ליקני לה ההוא אתרא דאית בה גיעת, אמר רב עינש מה שקנתה אשה קנה בעלה, איכספ. ומאי קושיא ובה במתנה אין הבעל אוכל פירות א"כ לא קנה בעלה, וברא"ד ז"ל תירץ, דילמא לאחר ששמע הדר בה, ויש מתרנים דשאני התם שלא היתה מתנה גמורה אלא שאלה בעלמא עד שתגרש. ור"ת ז"ל תירץ דזכות הבעל אינה תלויה באכילת פירות, דהא רבא ס"ל כר"ל דקנין פירות לאו קנין הגוף דמי א"כ אפי' יש לבעל פירות אין מפקיע קנין הגוף של אשה. ועיין עור וצ"י א"ע סי' פ"ב ובזה מיושבים נמי דברי רבינו.

וראיתי לרבותינו נוחי נפש הראשונים ז"ל, דפליגי במתנה שקבלה מבעלה, דעת הרמ"ה שאם מכרה ונתנה קיימת ונתן טעם לדבר כיון שאין לו פירות אין לו שום זכות בקרקע, אמנם דעת ר"ת ורא"ש ז"ל, דאינה יכולה למכור מה שנתן לה בעלה, ולא ליתנו לאחר אלא ישאר צידה. ועיין עור הג"ל. וכתב הב"ח ויש להקשות, דא"כ למה ליה לתלמודא למימר במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות, דמאי קנתה כיון שאם מכרה או נתנה בעל, וי"ל דקנתה לענין זה שאם נתאלמנה או נתגרשה שקנה להא ארעא לזר מתחובתה ע"כ. ולענ"ד נראה עוד דנ"מ לענין פרוצבל **ובהתבונני** כמה שהקשה הב"ח ז"ל דמאי קנתה כיון שאם מכרה ונתנה בעל, ראיתי במשנים נתיב כ"ג ח"ד שכתב וז"ל הנותן שדה לאשה קנתה ואין הבעל אוכל פירות וימכרו הפירות וילקח צדן קרקע והבעל אוכל פירות ואינה יכולה למכור או ניתנו אע"פ שקנתה. והמפרשים כתבו כי הא דאמרינן קנתה ואם מכרה או נתנה הבעל מוסיף מיד הלקוחות אחר מיתתה כדין נכסי מלוג שסילק הבעל מהן אכילת הפירות זילתו אם נתן לה רשות למכור וליתן בשעת נתינה, וכן אם אמר לה שאם מתה שיהיו ליורשיה (בתרא פ"ג וקידושין פ"א) ובהא שפיר מיושב קושית הב"ח ז"ל דמאי קנתה וק"ל. שצתי וראיתי לברא"ש ז"ל צ"ב כ"ל

לא הוי דבר שלא צ"ל אחר שנתקנה תקנת אשה וכצ"ל ראי' לדבריו מדברי הרא"ש צ"י חזקת הבתים ומבואר בדברי הרא"ש ז"ל דאפי' לדברי הירושלמי לא הוי דבר שלצ"ע, וא"כ אין זה תלוי בפלוגתא הפוסקים חו"מ סי' רי"א דהכא לכ"ע לא הוי דשלצ"ע אלא בתקנתא פליגי ע"כ ע"ש. וכיון שכן לא קשה מידי ארצינו הב"ש ז"ל ושפיר מיושבים דבריו מקושיית הגאון הישי"ע ז"ל ודו"ק.

(ג) ומ"ש וכל אימת דיתבב תותי בעל וירשה נכסי מלוג וכו'. כתובות ס"ה ע"ב וע"ח ע"א וע"ט במתני' שם האשה שנפלו לה נכסים וכו'. ועיין עור א"ע סי' פ"ח ובש"ע שם ס"ז ודו"ק.

(ד) ומ"ש ואית רבנן דאמרינן וכו' צ"ב דף נ"א ע"ב. אמר רבא הלכתא המוכר שדה לאשתו לא קנתה והבעל אוכל פירות. במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות. תרתה, לא קשיא כאן במעות עמונים כאן במעות שאין עמונים. דאמר רב יהודה משות עמונים לא קנתה משות שאינם עמונים קנתה. ופי' רש"ם ז"ל תרתה, בחמייה שני דברים של רבא סותרים זה את זה, לא קנתה משמע לא גוף ולא פירות דלגלויי זוזי הוא דבעי, והבעל אוכל פירות משמע שקנתה גוף הקרקע דלאו לגלויי זוזי הוא דבעי, במעות עמונים שלא היו ידועים ומפורסמים לבעל לא קנתה דלגלויי זוזי הוא דבעי, משות שאין עמונים קנתה והבעל אוכל פירות דליכא גלויי זוזי שהרי גלויין ועומדין הם ע"כ.

והנראה מפי' רש"ם ז"ל, שהוא מפרש במעות שאינן עמונים קנתה, והבעל אוכל פירות. וכן נראה דעת רבינו להדיא דמה שכתב רבינו ז"ל ואין הבעל אוכל פירות משוע דזה לא קאי רק אמתנה, אמנם המוכר שדה לאשתו במעות שאינן עמונים הבעל אוכל פירות, וכן כתב להדיא בסמוך, ומאן דיביז מתנה וכו' ע"ש. דאמר רבא הלכתא במעות שאין עמונין קנתה והבעל אוכל פירות, ובמתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות ע"כ. הרי כמו שכתבתי. **וכתב** הרמ"ה, הבעט דמ"ש מכר, ומ"ש מתנה, אמרי גבי מכר איכא למימר מדקפיד למושקל זוזי לא איסתליק מפירי, ולאו לאקנויי לה גופיה ופירא קא מכיין, אלא לזוזי הוא דקא בעי, וכי מקני לה גופא בלחוד הוא דמקני לה, דתיבוי האז ארעא כשאר נ"מ שלה, אצל גבי מתנה כיון דלא קפיד למושקל זוזי ליכא למימר דלזוזא הוא דקא בעי, וע"כ כי אקני לה לגמרי הוא דאקני לה וכו', ובש"ע שם כ"ר יונתן כתב

דיהיב מתנה לאיתתיה מקרקעי או מטלטלי קניא ואי מזבין לה לא קניא דאמר רבא הילכתא המוכר שדה לאשתו במעות טמונין לא קנתה אימר אנא לגלויי זוזי הוא דבעי ולא קניא במעות שאין טמונין קנתה והבעל אוכל פירות ובמתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות. (סו' ואיתתא)

משנה הלכות

מפרשים לא ס"ל לחלק כן, וס"ל דמה שאמרו במעות טמוניס. לאו דוקא טמוניס אלא שלא היו ידועים ומפורסמים לבעל: שאין טמוניס קנתה. דליכא גילויי

שכרגיש בקושיה כצ"ח וז"ל דכתי מסתבר דאע"ג שנתן לה בעין יפה שאפי' הפירות לא יאכל מ"מ אינו רואה שאלא הקרקע ממנו אלא נתן לה בעין יפה שחשבה מן הפירות כל ימיה ולאחר מיתת יחזור לידו ועוד מטעם אחר חשיב קנוי לבעל דנכי דאין הפירות הגדילות בשדה שלו מ"מ נכסי מלוג הוא כמו נפלו לה כספים ממקום אחר וילקח בהן קרקע ויאכל הבעל פירות וכיון דיש לה שייכות בשדה לפירי פירות השבז קנוי לו וכו' ע"ש, ול"ע ארצינו כצ"ח דאישתמיטתי מיניה דברי הרא"ש ז"ל, ומה שכתבתי ליישב דעת הצ"ח דנפקא מינה עוד לענין פרוזבל שבתי וראיתי דברים אלו טעות הם צידי, דהא לכולי עלמא כותבין פרוזבל לחיט הנכסי אשה ולאשה הנכסי איש, וכמו שאמרו בשביעית פ"ד מ"ו רבי חולפית אומר כותבין לחיט על נכסי אשתו, וצירושלמי ה"ו כותבין לאשה על נכסי בענה ועיין רא"ש גיטין ל"ז ס' ע"ו. ועיין לעיל ס"ק ס'. ודעת רבינו לא נחזרר לן במתנה, אי יכולה למכור או לא, ונלע"ד לדיוק דסבירא ליה כדעת הרא"ש ז"ל מדכתב ואיתתא דיתבא תותי בעלה ויבז לה אבזר או אחיה או אינש מעלמא מתנה, (נדריס פ"ח ע"ב) ואמר לה ע"מ שאין לצעליך רשות בהן, לית לה לבעל צהבוא מתנה שום מידי, וכל דניחא לה עבדא בה, ול"ל לבעל לעיכוזיה עלה בכל מה דעבדא בה ע"כ. ומדכתב רבינו ז"ל דכשקבלה מהני דקתשיב שם כל דניחא לה עבדא בה, משמע דוקא מהני כשקבלה מתנה כל דניחא לה עבדא, אמנם כשקבלה מצעלה מתנה לא עבדא כל דניחא לה, ואסורה למכור או ליתן אותם בלי רשות בעלה אף שאין הבעל אוכל פירות כנ"ל עוד נחלקו הראשונים ז"ל, היכא דקנתה במעות טמוניס שמקחה אינה מקח המעות מה יבא בהן, דעת הרמב"ם פכ"ב מה"א דאוחן המעות ילקח בהם קרקע והבעל אוכל פירות, ופי' ה"כ שדעת הרמב"ם ז"ל לוקח בהן קרקע אחר והוא יאכל פירות לפי שהאשה נאמנת על מעות שהן צידה לומר נתנו לה במתנה, וכיון שכן אע"פ שהן עתה ציד הבעל לא הורע כוחה בה, כיון שלא נחנס לו אלא על דעת המכר לא הורע כוחה, שהרי כשהוליאם מרשותה היתה סבורה שיהיה לה שדה תחתיהם. וכתב ז"ל והולכתי לזה, מפני שרבינו כתב בפ"ב מה' מלוה ולוה הבעל שלוח מאשתו ואח"כ גרשה אין לה עליו כלום שכל המעות שציד האשה בחזקת הבעל, וההכרח שהוא מחלק בין מכירה להלוואה ממנה ע"ש. אמנם החוס' והרא"ש והרשב"א וקא"ת

והרמב"ן ז"ל צ"י חזקת כתב הא דאמרינן לא קנתה וכו' לאו למימרא דמלי אמר איכו שלו הם, אלא שאם לא טענה איכו במתנה ניתנו לה אין מוליחין מידו וכו' וכן הא דתני ליה מן האשה וגרשה וכו'. אם טענה האשה דשלה כו' אם אינה נושאת ונותנת בחוץ הבית הדין עמה, ויש שסוברים דמכר כיון שחפס הבעל המעות מן הכספים שלו הן, ושז אינה נאמנת לומר נכסי מלוג הן, שאלו בעודם צידה טענה נאמנת וליכא למימר לגלויי זוזי הוא דעבד עכ"ל. וסבירא הרמב"ן ז"ל צ"ס ה"כ הוא ממש היפך סברת ה"כ ז"ל, דה"כ ז"ל ס"ל דמכר אלמורה לעטנת אשה מצמליה והיט סוברים ס"ל דמכר כיון שחפס הבעל המעות מסתמא שלו חפס וא"כ אלמורה להימנותיה דבעל במכר, ובמלוה אלמורה לנאמנות דאשה ודו"ק בזה ועיין חו"מ ס' ס"ב צ"ג שם ס"ק ו' ובקצורה ס"ק ע"ב. (סו' ופ"ח ע"א, ונראה דעת רבינו ז"ל דלריך לומר לה על מנה שאין לצעליך רשות בהן, ואם נתנו לה סתם מתנה ולא אמרו לה ע"מ שאין לצעליך רשות בהן מה שקנתה אשה קנה בעלה. ובגמ' שם אמר רב לא שנו אלא דאמר לה מה שאת נושאת ונותנת בפיקד, אבל אמר לה מה שתרתי עשי קנה יתכוון בעל, ושמואל אמר אפי' מה שתרתי עשי לא קנה יתכוון בעל, ופסק רבינו כשמואל וכן הוא דעת ר' שמואל הנגיד צ"ס ר' עמרם גאון. וכתב הר"ן ז"ל בנדריס שם ואע"ג דפלוגתייהו הכא לענין איסורא ואנן קיי"ל הלכה כרב באיסורא, מ"מ כיון דשיקר פלוגתייהו צדינא תליא אי אמרינן ידה כיד בעלה או לא, נקטינן כשמואל דהלכתא כותי' צדיני, ועוד דרב כר"מ ושמואל כרבנן. וכן פסק הרמב"ן ז"ל. אמנם ר"ת ורשב"ד פסקו כרב משום דפלוגתייהו גזי נדריס והלכה כרב באיסורי. והרמב"ם פ"ז מה' נדריס פסק נמי כשמואל, אלא שכתב דלשמואל נמי תרתי בעינן ע"מ שאין לצעליך רשות בהן ומה שתרתי עשי ועיין ר"ן שם מאי נ"מ בין בני תרי לישני לדינא ובמה פליגי רב ושמואל לשיטת הרמב"ם ז"ל, וכן נראה דעת שאר פוסקים צשיעת הרמב"ם זולת

זוהי שהרי גלויין ועומדין הם: דיתבא תותי בעל ויהב לה אבוה או אחוה או אינש מעלמא מתנה ואמר

משנה הלכות

החכמה שלמה להגאון מוכרש"ק ז"ל ח"ע סי' פ"ה
כ"ל ס"ל דגם הרמב"ם פסק כ"כ ע"ש. *
ובגמק"י שם כתב ח"ל וכתב הרמב"ם ז"ל ונראה
כדברים עוד דהא דקאמר שמואל דלרבנן
מה שחזרו עשו לא קנה בעל, לאו דוקא שצריך שיאמר
צפ"י מה שחזרו עשו, אלא כל שאמר על מנת שאין
לבעלך רשות בהן צרכי סג' דהיינו מה שהרלו עשו,
אלא דנקט שמואל סירכא דלישנא דרב, וכן נראה דעת
התוס' ודעת הרמב"ם ז"ל. וכן מלאחי לרבינו מאיר
כליו ז"ל ומה שכתב וכן נראה דעת התוס' ז"ל, כונתו
לתוס' קידושין כ"ג ע"ב ד"ה ר"ח, דנדרים פסקו התוס'
כ"ה שפסק כ"כ, אמנם בתוס' קידושין כ"ל כתבו
לישב כל קושיות ר"ת ז"ל ושאלו ראינו מכל בני מקומות
שהביא ר"ת ז"ל. וזה שכתב הנמק"י דדעת התוס'
נראה דלא כר"ת.

לא הקנה לגמרי אלא לחותו דבר בלבד.
אמנם נראה דעת הנמק"י שם דאפי"ה האשה יכולה
ליתן לבעלה אח"כ אם תרצה, ומותר ליבנות
ממנו ולא כיון גזל צידו, ולא כדעת המח"א ע"ש דר"ה
הקודם. וכן הכריח בשער המלך ב"י נדרים מדברי רש"י
דף פ"ח שם, שכתב ויכול ליבנות מהן דמשל אשתו
הוא נכבה, ועיין שו"ת פנים מאירות ח"ב סי' ק"ח
מה שהקשה לבעל הלוש כאן, וצפרישא ח"ע סי' פ"ה
ס"ק כ"ה פ"י כבעל הלושים ז"ל ע"ש ודו"ק. וכתב"ש
סי' רע"ו פסק ג"כ כשמואל והביאו צ"ח צ"ח שם,
והטור פסק כ"כ. וצו"ד סי' רכ"ב הביא ב' הדעות
ע"ש.

וראיתי בח"מ ס"ק כ"ו שכתב, וכתב"ש כדברי
הפוסקים כשמואל ע"ש צ"ח רע"ו, ואינו תמה
על הכרעה זו נגד רבותיו בעלי התוס' והסכימו עמהם
הרא"ש ומכ"מ והרא"ש ורמב"ם, וצפרע אם הבעל
מוחזק ע"כ. והנה אף שחוששני להכניס ראשי בין הכרים
הגדולים, מ"מ תורה היא וללמוד אני נר"ך, ולענין נראה
לישב דהא דהקשה על הריב"ש ז"ל הא"ך הכריע נגד
רבותיו בעל התוס' ז"ל, כבר הבאתי לעיל דלכאורה
נראה דעת התוס' כשמואל לצד מר"ת דפסק כ"כ,
ועיין תוס' חז"ר כ"ד ע"ב שם ר"ת פסק כ"כ. גם
דברי הרא"ש ראיתי במחנה אפרים כ"ל שכתב דבריו
צ"ע, שהרי בקידושין פסק כ"כ דאין קנין לאשה בלא
בעלה, וצפרק חזקה כתב דאם מתה ירשנה בעלה, ומעתה
כיון דאין קנין לאשה בלא בעלה, א"כ כשנתן לה ע"מ
שאלו לבעלה רשות בה, ע"כ ס"ל דלא קנתה עד שנתנה
אותו לתוך פיה, ואם שנתה כיון גזל צידה, (ועיין ש"מ
נדרים כ"ל וצ"ח סי' פ"ה) וא"כ ל"ע דאם מתה
הא"ך ירשנה בעלה.

גם מה שכתב וצפרע אם הבעל מוחזק, לענין ג"כ
לא זכיתי להבין מאי כונתו בה, דאדרבה כהא הרי
האשה מוחזקת, דולאי הכנסים בחזקה הם רק דיש
לו לבעל זכות בנכסי אשתו לפירות, אמנם הגוף שלה
הוא. וגם הא גופא דפירות לבעל תקנתא דרבנן הוא,
וא"כ מהיכי תיתי אחי ספק תקנתא דפירות ומוציא
ולאי נכסים שהם ציד האשה, וכעין זה מלאחי כתוב
במח"א בה' זכיה סי' י"ב ע"ש. ואפשר לומר דכונתו
באופן שהבעל כבר לקח הפירות והיו מוחזק צידו וחזק.
שבתי וראיתי בחשו' המיוחסות סי' קל"ח שכתב
באומרת מאים עלי ח"ל ואם הכניסה ג"כ
קרקע בנדוניתה אפשר לומר דדנין צו כל דאליס גבר
כלומר בזריח וחזק זכה שאם יפס כחה של אשה ונכנסה
בקרקע אין כה ציד צ"ד להוציא מידה אלא הבעל יחוש
לעצמו ואם גברו ידיו והוציאה משם זכה וכן היא אם
גברה ידה והוציאה משם אין צ"ד משדולין בדבר אלא

ותמהני ח"ע סי' פ"ה ס"ק כ"ג שכתב ח"ל,
והתוס' פ"ק דקידושין דף כ"ג (ט"ס מ"ש
כ"ד) בשם ר"ת פסקו הלכה כ"כ דלר"ך לומר דוקא
ע"מ שאין לבעל רשות אלא מה שאתה נתן צפ"ך
וכו' שהרי הנמק"י והריב"ם תרוייבו כתבו דהתוס'
לא פסקו כ"כ וע"כ דלא ס"ל כ"ה, גם צ"ח סי'
כ"ל הביא דברי רב"ש צפשיעות ולא הרגיש ג"כ מדברי
הנמק"י והריב"ם ז"ל ולי"ע לישב. שכתב וראיתי דיש
לומר דכונתם לפרש דברי הנמק"י מה שאמרו וכן
נראה דעת התוס' כונתם רק לענין דלשמואל הא דקאמרו
רבנן מה שחזרו עשו, והיינו דראייחם רק צפירות דברי
שמואל אי צפ"י לומר מה שחזרו עשו או לא אצל לענין
הלכה לא מיירי שם כלל, וממילא אפשר דודאי לענין
הלכה ס"ל להתוס' כ"ה, וקלת מוכח שם כן מה
שהביא אח"כ בסמוך שמות הפוסקים שפסקו כשמואל ולא
הזכיר התוס' ביניהם ולי"ע. עוד י"ל דכונת רב"ש ז"ל
לומר דהתוס' פסקו בשם ר"ת כ"כ ולא ס"ל כן והר"ש
הביא בשם ר"ת כן ולא תיקשי ליה מתוס', והכי מורה
הלשון שכתב רב"ש ז"ל והתוס' פסקו בשם ר"ת ולא
כתב סתם ודעת התוס' או והתוס' פסקו בסתמא
והדיוק כ"ל וק"ל.

עוד כתב רב"ש שם, ומבואר בצע"ה שער ששי אם
התנה ע"מ שחטפה מה שתרצה בלא רשות בעל,
אם מתה אין לבעל ירשנה, וקלת יש לדייק מרש"י והרא"ש
דלא ס"ל כן כו' ע"ש. ובמחנה אפרים ב"י נדרים
ס"כ ראיתי שכתב דלשיעור אותן הפוסקים כ"כ דצ"י
מה שאת נושאת ונותנת צפ"ך, אין הבעל יכול ליבנות
מהן דגזל הוא צידו, והוא גופא לא קנתה עד שתתן
לפיה. ובגמק"י בנדרים הביא בשם י"מ דר"ה ובלבד
דמה שאת נושאת ונותנת צפ"ך לאו דוקא, דכ"ה בשיחזן
לה לאיזה דבר דלא קנה יתכון בעל, כיון שאף לה

(* ובי"ב הבי"מ בפ"ג מהל' זכ"י ה"ג וצ"ח מ"מ שם.)

לה על מנת שאין לבעליך רשות בהן לית ליה לבעל בההיא מתנה שום מידי וכל דניחא לה עבדא בה ולית ליה לבעל לעכובי עלה בכל מה

משנה הלכות

של הש"ך הוא משום דבעל אוכל פירות הוי בחזקתו, אי"כ במתנה ככ"ג דאין הבעל אוכל פירות ודאי לא הוי בחזקתו לד"ה כן נראה לענ"ד. ועיין לקמן ס"ק ל"ג ודו"ק.

ולמדתי מדברי הש"ך ז"ל ה"ל ישו"ב לדעת הרא"ש מקושיית המח"א ז"ל, שכתב שם הש"ך ז"ל וז"ל, וגם מה שכתב לפי שצטענה הזאת מוליאה הנכסים אף מירושתו וכו', היינו כמ"ש בצע"ה דהלכתא כשמואל בפ"ב דנדריס, דלא קנה בעל לא לפירות ולא ליורשה וכו' אינו מוכרח לענ"ד, ד"ל גם שמואל מודה דמ"מ יורשה דלא עדיף מאלו כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיך עד עולם דמ"מ יורשה וכדאמרינן בריש פ"י הכותב ונתבאר בא"ע סי' ל"ב, אלא דמ"מ יכול המודר ליתן לבתו משום דחתנו לאו מיניה קא זכי דהא יחיב לה ע"מ, וברשות בידה שלא להניח כלום ואם מתה והניחה הוא יורש ממנה ולא מחמיו וכו' ע"ש. והשתא שפיר מיושב קושיית המח"א שהקשה סתירת הרא"ש ז"ל דאף דהוי יד אשה כיד בעלה אפ"כ אפשר דיורשה, משום דהוי כמו דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ודו"ק. ועיין בקלוב"ח חו"מ ה"ל סק"ו.

וגר"א דעת הפוסקים דאשה שקבלה מתנה אין לבעל ממנה אלא פירות, ועיין עור אכ"ע סימן פ"ה ס"ז, ובשמ"ק ריש הכותב, דד"ה דאמר רב אשי בשם הרשב"א ורבייתם מירושלמי הביאם צה"ה על הרא"ש ז"ל צפ"י מליאה האשה לצד שיטת רש"י ז"ל פ"י בן סורר ומורה דף ע"א, שכתב דמתנה הוי לבעל דלא גרע ממליאה, וכבר הקשו עליו ז"ל ועיין בשע"מ ה' עבדים ובספר דברי אמת ובא"מ סי' פ"ד ודו"ק. והנה בקדושין כ"ד פליגי ר"מ ורבנן באומר לעבד ע"מ שאין לרבו רשות בה. וכתב הרשב"א בחידושו ז"ל, תימה האך אפשר לומר שאם התנה עליו שלא יקנה רבו שיקנה ע"כ והרי כפל תנאו וכו', ויש מפרשים כעס מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה שתנאו בעל שכל תנאי שעיקר המעשה וכו', וכ"כ הר"ן שם שהוא כמפליג בדברים כיון שא"א לקנין עבד בלא רבו.

וראייתי בשע"מ ה"י עבדים שהציא דברים אלו וכתב עליהם ז"ל, תימה לי דהא קי"ל דדבר שבממון תנאו קיים, ובשלמא לרצא אמר ר"ש דס"ל בע"מ שאין לבעלך רשות בו פליגי ר"מ ורבנן ניחא, דר"מ ס"ל דדבר שבממון תנאו בעל וכו', ובשם הראב"ד כתבו דמיד זכה האדון מיד העבד, והתנאי כאלו התנה עם אדם אחר, והריעב"א ז"ל כתב דבאמת ליכא תנאי כפול רק דזכ השו"ב שורה ול"ב דיני תנאים ועיין בא"מ מה שכתב צ"ח ובשנינו דוד א"ע סי' פ"ה.

מניחין הדבר ביניהם מפני שהדין אלל צ"ד מסופק ואין מכניסין עלמנן במה שאין יכולין לזכר והחזק הרי זה נשכר. וי"ל דקרקע לעולם בחזקת הבעל עומד דכל מה שהכניסה לבעל וקבלו על עצמו הרי של בעל ובחזקתו אף על פי שהיא כשצ"ח לנזות כחוצתה יכולה שתאמר כלי או קרקעתי אני נוטלת מתורת גזיניא הוא ושעבוד הוא שיש לה עליהם כמו שמפרש ריש פ"י אלמנה וכיון שכן קרקע בחזקת בעליה עומד דהיינו הבעל והלכך אע"פ שיראה הוא צדקה מסלקין אותה ומורידין הבעל בחזקה ע"כ. וכן נראה דעת הריב"ש ז"ל אמנם הרא"ש ז"ל בתשובה כלל מ"ג סי' י"א כתב בפשיטות דהקרקע בחזקתה עומדת ע"ש ודו"ק. ולקמן בהנתי דזכ מחלוקת הראשונים ז"ל.

ואי משום דחשיב גברי הרי לן דעת רבינו צה"ג ורב עמרם גאון והרמב"ם והרמ"ה והרמב"ן והריעב"א ונמק"י ותוס' רי"ד בקדושין והר"ן בפ"ק דקדושין כתב שכן ג"כ דעת הרי"ף ז"ל וכן דעת הר"ן ודעת התוס' והרא"ה ז"ל הביאו הנמק"י ה"ל, וכן נראה דעת רבינו ירוחם נתי כ"ג ח"ד שכתב וז"ל, גרסינן בנדריס (פ' אלו נדרים) המודר הנאה מחתנו, והוא רואה לתת משת לבתו, אומר לה הרי המשת הללו נתונים במתנה לך, ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן אלא מה שאת נושאת ונותנת לתוך פיה, ומה שתרצי עשי קנה לדעת שמואל ע"כ. ומדלא הביא רק דעת שמואל נראה דהכי ס"ל. וכן הוא דעת צע"ה הביאו הש"ך חו"מ סי' ס"ב ועיין לקמן בסמוך. ומעשה אין כאן תמי' לענ"ד אהכרעת רבינו הריב"ש ז"ל, דודאי נראה מאחר דכל הני פוסקים פסקו כשמואל, רב גוברי' דהריב"ש ז"ל לפסוק אפי' כיחיד, כ"ש דרבים הם כנלע"ד. ואמנם היכי דתפס הבעל, אפשר דגם הריב"ש מודה דכ"ג לא מפיקין מיניה, דא"ל קים ליה כהני.

וראייתי בש"ך חו"מ סימן ס"ב סק"ו שכתב וז"ל: אלא נראה דמעיקרא לא קשיא מידי, ובחנם דחקו הבעל התרומות והרי נתן בן הרי"ם צ"ח, דכיון שכל ממון שצד האשה בחזקת הבעל הוא שיאכל פירותיו, אי"כ אע"ג דאית לה מיגו לא מהימנה להביא מחזקה זו דמגו במקום חזקה לא אמרינן ע"כ. הרי לן דס"ל להש"ך ז"ל, דהבעל מקרי מוחזק בנכסי האשה. ונראה דדבר זה נחלקו הש"ך והמתנה אפרים מי הוא המוחזק בנכסי האשה דעת הש"ך דהבעל הוי המוחזק, ודעת המח"א דהאשה הוי מוחזקת בנכסי, וזכ י"ל הוי גם דעת הצע"ה והר"ן בן הר"מ. איברא דבדין לענ"ד גם הש"ך מודה דהאשה הוי מוחזקת ואינו חולק צ"ח עליהם כיון דהכא גם פירות אין לו לבעל, דע"מ קן נתנו לה מתנה, והרי עיקר הסברה

ומת בלא זרע דאילו אית דעבדא בה. סו מי שיצא למדינת הים והגיה את אשתו והיו לו קרקעות ליה בניס הם יורשים אוחו: ומטלטלין ועבדים ומת בלא זרע ועמדה אשתו ומכרה את העבדים

משנה הלכות

דמפרשי דהא דרשב"ג דאמר אם מתה יירשנה דלא ידע דמחיל הוא דהא לא ידע מי מיית צרישא, ובעלמא תנאו קיים, ולא קשיא הלכתא אהלכתא עכ"ל הטיטור, הביאו המרדכי הג"ל, והעתיקו לשונו ז"ל אף שלא חדשתי בו דבר כי הוא כלל גדול בעניני תנאי בדבר שבממון ועיין שעה"מ פ"ג מה"א ה"ה. ועיין לעיל ס"ק מ"ז.

וּלְפִי דעת המרדכי באמת לא דמי אשכ לעבד כלל, דאשכ חכמים עשו חזוק לדבריהם יותר משל תורה, ולכן אפי' בדבר שבממון תנאו בטל משום תקנתא, משא"כ עבד דמדאורייתא הוא, אפשר דיכול להתנות בדבר שבממון. וכן ראיתי להפוסקים ז"ל שכתבו לחלק בין אשכ לעבד.

וּבַאב"מ כתב לחלק בין אשכ לעבד מטעם אחר וכו', משום דעבד זכה באדון מיד והתנאי הוי כאלו הוא התנה עם אדם אחר, דיד עבד כיד רבו לזכות ולא לחובה, אבל באשכ דכל זמן שלא נודעו לבעל לא זכה עדיין וא"כ קדמה זכות האשכ וחיל תנאי ותו לא מצי בעל למזכי מיד אשכ, והיינו דוקא לפי מאי דקיי"ל כרבנן דר"מ דבדבר שבממון תנאו קיים, ולכן התנאי עם האשכ קיים קודם לבעל, ותו לא מצי זכי בעל אחר שנודעו לו דכבר קדמו תנאי, אבל לר"מ דס"ל דאפי' בדבר שבממון תנאו בטל, א"כ בשום אופן לא מצי להתנות עם האשכ שלא יהא לבעל פירי, דלאחר שנודעו לבעל מהנכסים, זוכה בפירות, לכך אמרין שפיר כמאן אמר רב לשמעתי כר"מ, דלדידי ז"ל מה שאת נותנת לפיך ע"כ. ועיין בהגהות שם, ולבעל הטיטור ז"ל אתי שפיר בלאו הכי וז"ע.

וּדְעָת רבינו לא נתברר מאי ס"ל לענין ירושה במתנה או דעתיה כבעה"ח או כדעת הרא"ש ז"ל, וקאת הוי נראה לדייק דס"ל דאילו יורשכ ממה שכתב לית ליה לבעל זכאי מתנה שום מידי וכו', ולכאורה אריכות בלשון ל"ל הו"ל לומר בקיבור, ואם אמר לה ע"מ שאין לבעלך זכ לית ליה ואריכות לשונו הטהור דלית ליה שום מידי נראה דלדייק צא דשום מידי ל"ל באותה מתנה ואפי' לאחר זמן כנ"ל וק"ל.

סו) וּמ"ש מי שיצא למדינת הים והגיה את אשתו וכו', לא זכיתי להבין כאן דברי רבינו הקדושים מה צא להשמיענו, צמי שיצא למדינת הים דוקא, ואם צא להשמיענו דאין האשכ יורשת את בעלה כשמת בלא בניס, וממילא אין ממכרה מכר, הו"ל לרבינו ז"ל לומר מי שמת בלי זרע והיה לו קרקעות ומטלטלין ועבדים ועמדה האשכ ומכרה מן העבדים וכו', לא עשה ולא כלום, דהכין אמרו רבנן אין האשכ יורשת את בעלה דכיון דאיכו לא יורשת היא, אתי יורשין

וּבַדְבָר שבממון תנאו קיים אידי דאתי לידי אימא זכ מילתא, מה שראיתי במרדכי כתובות רל"ד וז"ל, כתב לה דין ודברים וכו' הרי זה אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה אינו יורשה, ורשב"ג אומר אם מתה יורשה מפני שהתנה על מה שכתב בתורה, ואמר רב הלכה כרשב"ג, ירושלמי מתני' אמר ר' יוחי בלין דכתבין אם מתה בלא בניס כל מה דילב תהדר לבי נשא תנאי ממון וקיים. וכתב רב אלפסי לית הלכתא כותיה דרב דהא קיי"ל בדבר שבממון תנאו קיים, ור"ת נמי הקשה הלכתא אהלכתא, ופסק שיש לסמוך על הירושלמי. וז"ל דלא פליג ירושלמי ודוקא מתנה ע"מ שכתב בתורה שבממון תנאו קיים, אבל בדבר תקנה דרבנן, אפי' שבממון תנאו בטל, דחכמים עשו חזוק לדבריהם יותר משל תורה, וירושלמי הבעל תקנתא דרבנן היא, והיינו דקאמר רב הלכתא כרשב"ג ולא מטעמי' דאיכו סבר תנאו בטל ואין ס"ל תנאו קיים, וירושלמי הבעל דרבנן וחכמים עשו חזוק יותר משל תורה, הלכך איתא לרב דתלמודא דידן פ' הכותב, ואיתא נמי דירושלמי דתהדר פורגא לבי נשא, והוי ליה כמתנה על מנת להחזיר, ואיתא נמי לדרב כהנא דאמר נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר מתנה עליה שלא יירשנה בירושה דאורייתא, ונבי דאז אינו יכול להתנות דאמרין ציט נוחלים האומר בני זכור לא יטול שנים לא אמר כלום, ואפי' לרי יהושע דלא ידע דמחיל, אבל איתא לכן דידע דמחיל יכול להתנות ולומר אי אפשי זכ וכו'. אבל ירושה הבעל דאתיא מדרשא דרבנן אין יכול להתנות דחכמים עשו חזוק לדבריהם יותר משל תורה.

וּדְר"ב שמעיין לרי יהודה בדבר שבממון תנאו קיים דוקא דאורייתא אבל דרבנן תנאו בטל, דאיתא פ' אע"פ ר' יהודה אומר אם רכב כותב לה כתובה וכו', טעמא דכתב לה הא על פה לא והא שמעיין לרי יהודה דאמר דבר שבממון תנאו קיים קסבר ר' יהודה כותב דרבנן וחכמים עשו חזוק לדבריהם יותר משל תורה, וקיי"ל כר"י, ובדרבנן אפילו שבממון תנאו בטל, ואע"ג דר"י אמר במלתא דלא שכיחא לא עבדי רבנן חזוק, דוקא פירות כדאמר לכל יש כתובה ולא לכל יש פירות, אבל ירושה דומיא דכתובה דכל אדם יורש אשתו כשתמות, ומיחא שכיחא, כדאמר פ' כל הגט חצרך מית אשר, איחטער לה תאשר, וכי עבד רבן תקנתא במלתא דשכיחא והא דאמרין שבממון תנאו קיים, דוקא דידע ומחיל, כגון הרי את מקודשת ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונב, אבל הכי דלא ידע דמחיל, איש פלוני בני זכור לא יטול פי שנים, תנאו בטל, וכן באונאה סתם דלא ידע יש לו עליו אונאה, אבל במפרש אין עליו אונאה, כדתיני ע"מ שאין לך עלי אונאה. ואית

ושחררה או מכרה מאותן קרקעות או נתנה מתנה מן הקרקעות ומן המטלטלין ומן העבדים לא עשתה ולא כלום דהכין אמור רבנן אין האשה יורשת את בעלה דכיון דאיהי לא יורשת היא אתו יורשין ומהדרי

משנה הלכות

ומכדרי כל מאי דעבדי וכו'. וילא למדינת הים למה, ומאי רבותא ול"ע, ועיין בסמוך).

ומ"ש ואי חלכה מנכסי בעלה שפיר חללה ולית עלה לאכדורי לירשים מזוני דאוכלת וכן חלכה, כתובות דף ק"ז, איחמר רב אמר פוסקין מזונות לא"א ושמואל אמר אין פוסקין מזונות לא"א, אמר שמואל ומודה לי אבא בשלש חדשים ראשונים לפי שאין אדם מניח ביתו ריקס בשמשו בו שמת כ"ע לא פליגי, כי פליגי בשלא שמשו בו שמת, רב אמר פוסקין דהא משועבד לה, ושמואל אמר אין פוסקין מ"ט רב זביד אמר אימא נררי אחפסה, רב פפא אמר היישין שמה אמר לה לאי מעשה ידיך כמזונותיה.

וכתב הרמז"ם פ"י"ז וי"ח מה"א, יש מן הגאונים שהורו שאין פוסקין מזונות לאשה שהלך בעלה למדינת הים עד שיביה שער יולאה מתחת ידה, ואם לא תוליא שער כתובתה אין לה מזונות שמה נעלה כתובתה מצעלה או מחלה לו, שאין לה מזונות, ויש מי שהורה שפוסקין לה בחזקת שלא נעלה ולא מחלה ואין מלריכין אותה כתובה, ודעתי נועם לזה צמי שהלך בעלה למדינת הים כואיל ויש לה מזונות מה"א, אבל מה בעלה אין לה מזונות עד שתציה כתובה, כואיל והיא אוכלת בחקתה חכמים ועוד מפני שניזונת מנכסי יורשין ולעולם עושנין לירש פ"כ. וכחז עליו הרא"ש ז"ל, ודבריו תמוהין דהא שמואל מוקי מילתא דחנן בשמשו בו שמת והיא ניזונת בלא שצוה ובהלך בעלה אפי' בשצוה אינה ניזונת, ואע"ג דליתא לדשמואל מ"מ בסברא זו לא מנינו חולק עליו דסברא מרווחת היא להרריכה יותר שצוה בחייו כמזונותו, דכמותו מסתמא עומדת לגבות כתובתה ותשבע בסוף, אבל בחייו לא נתנה כתובה לגבות בחייו, ושמה תמות בחייו ולא תצוה לידי שצוה לעולם פ"כ.

ודעת רבינו נראה כדעת הרא"ש ז"ל מדכתב ואי חללה מנכסי בעלה שפיר חללה ולית עלה לאכדורי לירשים מזוני דאכלת, וע"כ דעת רבינו מייירי בשמת, כמ"ש ומה בלא זרע, ואפ"כ כתב אוכלת ולא צעי להחזירה לירשים ודו"ק. ומעתה מה ראוי גדולה להרא"ש ז"ל דאפי' בשמת וניזונת מנכסי יורשין, אפ"כ אית לה מזוני ולא מלריכין לה כתובה יולאה מתחת ידה. אמנם מה שכתב הרא"ש ז"ל דבהלך בעלה אפינו בשצוה אינה ניזונת לא ידענא צוה דעת רבינו, דאפשר דמה שכתב ואי אוכלת קאי צין אקודם שמת צין לאחר שמת, או דלמא דוקא לאחר שמת דוקא הוא דאית לה מזונות ולא צעי להחזיר, ועיין א"ע סי' נ"ג מחלוקת הפוסקים ז"ל צין א"א ואלמנה.

עוד הקשה הרא"ש ז"ל, לדעת הרמז"ם שכתב שדעתו נועם צמי שהלך למדינת הים וכו', כואיל ויש לה מזונות מה"א, והקשה ז"ל דמזונות אשה בוי דרבנן אפי' בחיי בעלה, ולא זכיתי להצין דבריו הקדושים דקושיתו לדעת הרמז"ם לא קשה, דהרמז"ם באמת ס"ל בפ"י"ז מה"א, דמזונות אשה בוי דאורייתא ומנילה לשיעורו אזיל, שוב ראיתי בק"י שבעיר צוה ועיין צ"ח סי' ס"ט אמנם דעת רבינו נמי דמזונות אשה דרבנן וכמ"ש לעיל בס"ד ואפ"כ נראה דס"ל דאית לה מזוני ולדעתו ודאי תקשה קושית הרא"ש ז"ל.

איברא דלכאורה דעת רבינו נראה דמייירי כשמכרה מעלמה ולא צ"ד וכי משמע לישנא ואי חלכה מנכסי בעלה היינו שמעלמה חללה בלי שומת צ"ד, רק שמכרה ואכלה ומעתה כ"ש כיכי שפסקו לה צ"ד, ודאי אין לריכה להחזיר חלל כשמכרה לעלמה, כו"א דלא להימנא קמ"ל, וכן כתב בש"ג כתובות הג"ל ז"ל, ויש מן הגאונים שכתבו שאין פוסקין מזונות עד שתציה כתובה וכו', כתב מיי' שצ"ד פוסקין לה מזונות ואין חושצין על מעשה ידיה עד שיצא בעלה, ואם מלא שעשחה כרי הוא שלו, וכן אם לא עמדה צדין חלל מכרה לעלמה למזונותיה מכרה קיים ואינה לריכה לא שצוה ולא הכרח עד שיצא בעלה ויעטון או עד שתצא לגבות כתובתה אחרי מותו, ואז מגלגלין שלא מכרה חלל למזונותיה שהוא לריכה לה, והרא"ש כתב שאין צ"ד פוסקין לה עד שידקדקו אם לא יספיקו לה מעשה ידיה שהיא רגילה לעשות, כשנפרעים מנכסי של אדם שלא צפניו ראוי הוא שיכפרו בצכותו. ולא נראה כן דעת רבינו וגם דעת הרמז"ם ז"ל פ"י"ז מ"א דאין מחשצין עמה על מעשה ידיה, ולזה הסכימו הרמז"ן והרשב"א ז"ל והר"ן כתב שזה ג"כ דעת הרי"ף ז"ל ע"ש וק"ל.

וכתב הר"ן ז"ל ז"ל: וכוי יודע שלפי מה שכתבו שכתב דין פוסקין מזונות לאשה איש אין מחשצין על מעשה ידיה, כן בדין באלמנה וכו', וכן כתב הרמז"ם בפ"י"ח מה"א שאין מחשצין מעשה ידי באלמנה, וכן הוא בהשוצת הרי"ף ז"ל, ואף על פי שדעת אבות בעולם כך, דברי חיימה הם, שכיון שהיא חייבת במעשה ידיה לבעל או ליורשין למה לא יחשבו בית דין עליו, כשיחשצו לה מזונות וכו'.

ודאייתי במדרכי ז"ל כתובות פ"י"ג סימן ע"ג שכתב ח"ל: מי שהלך למדינת הים, פוי ר"צ לאו דוקא במדינת הים חלל צכוכ נקט, דומיא דסיפא מי שהלך למדינת הים ואצדכ לו דרך שדכו פ"כ. ועיין חשי' מהרא"י

כמעט, וז"ע כיכי שאין לה כל מאי דעבדי ואי ליכא יורשין בעינן לעיוני דהא אמור רבנן נחלה
כמעט אם ציד היורשים משמשת והולכת עד ראובן ואי אכלת מנכסי בעלה שפיר אכלת ולית
לכחזיר או יפסיד הלוקח

משנה הלכות

עיי"ש בשם רכ"ג, ולפי דעת מהרי"ק אחי שפיר דמכ
שאמר קיים מיירי ללא קדם לה דבר המצטלה וכו' וכנ"ל.
ועיין בית יוסף שם בד"כ ומ"ש רבינו ודרכי משה סק"ט.
ודעת מהרי"ק ז"ל הביאו הטור שאם מכרה או נתנה מנכסי
יתומים קודם שנשבעה מה שמכרה ונתנה קיים,
ומשמע מדבריו ז"ל, דאפילו ממקרקעי. חב נראה לכאורח
ללא כדעת רבינו ז"ל, וכצ"ח שם באריך בדבריו הקדושים,
ועיקר דבריו שם לחלק בין כיכי דאשכ נושאת ונותנת
בנכסים, ומפרש בה דמכרה ונתנה קודם שהשביעוה,
החם דוקא כיון שכיחה נושאת ונותנת בנכסים, ולא
נחזר שכו כל המטלטלין של בעלה שמה מאחר ניתן לה
לאחר מות בעלה וכו' הלכך במטלטלין מכרה קיים ולא
במקרקעי ע"ש.

והמרדכי פי הכותב סימן רכ"ז כתב: פסק ראצ"ה
מעשה אירע שהפסד אלמנה מטלטלין וספרים
בכחונתה, ופסקו רבינו יוסף טוב עלם, ור"ש צר ילחק,
וכן בעל הלכות גדולות, דאם מכרה ונתנה קודם שבעה
אחי יורשים ומפקי, ל"ש מקרעי ולא שנה מטלטלי,
ואפילו הפסד מחיים לא מכני אלא אם כן תבעו מחיים
ולא נחת להשיב וכו', אבל ראצ"ה כתב הלכה למעשה
שאם מכרה או נתנה קיים, כדאמר סוף פי' כל הנשבעין
האי דייגא דעבד כרי אלפזר עבד דעבד כרז ושמואל עבד:
פירש"י בשקול דעת הדיונים בדבר תלוי, ורוב הגאונים
פסקו כר"ח ולא כפי' ר"ת, והאלפס, דפסקו כרז
ושמואל וכו'. ורבינו יואל כתב לצני ראצ"ה שחולקין
בעלי המחנה ויורשין, וכן פי' רז האי גאון בשערי
שבעה שער י"ח, אבל ראצ"ה ורי' יואל הלוי וכן דנין
בקילוגיא, וכן פי' ברי' משה דהמחנה קיימת ע"כ. אמנם
כר"ס פסק דאין המחנה קיימת, ונ"ל דברי הגאונים
עיקר, ולזה נראה דהכסים במרדכי ז"ל.

והרשב"א בשו"ת אלף ע"ח כתב, אלמנה שנתנה מנכסי
בעלה קרקע לאחד מצנייה, או לאחרים, ומתה
אם יכולים האחים לתבוע חלקה. תשובה אם הנכסים
של בעלה, או שהמקבל מודה בכך, אם נשבעה האלמנה
שבעת אלמנה קודם שמחה, ושמו אותו קרקע שנתנה
אפי' צ"ד הדיוטות הצקויאם בשומה, מחנה מחנה
עד כדי כתובתה, ואם לא נשבעה ומתה, או שלא שמו
אותה צ"ד הדיוטות, לא עשה ולא כלום. וזה כדעת
רבינו. וכיכי דשמו צ"ד אפי' הדיוטות אפשר דרבינו
מודה דאז הוי ודאי נכסי.

וראיתי בת"כ סי' ש"ל שכתב, שאלה ראובן מה צלל
בנים ואין ידוע לו לא יורש וגו' ונחל מן האב.

כתב"ד סימן שמ"ח וכתבה מדרכי. ועיין חזן עזר
סימן ע' מס"ח ואילך, וביאור הגר"ח שם ס"ק י"ב,
ד"כ מי שכלך. ולפי דעת המרדכי היה אפשר לישב
גם דברי רבינו בנחתי לעיל מה שכתב מדינת הים ללאו
דוקא נקט. וראיתי בתש"י הרא"ש כלל נ' ס"ה וז"ל:
אלמנה שנתנה מנכסי בעלה לאחר קודם שנשבעה על
כתובתה וכגובה בית דין הראוי לגבות לה, אין מחנה
מחנה, דאין לה בגוף נכסי בעלה כלום אלא שעבוד
בעלמא, ואי צפי יורשים מסלקי לה בזמן, וראיה מהא
דאמרינן צפ' כ"ש צפ"ח אבוי אמר למפרע הוא גובה,
ורבא אמר מכאן ולהבא הוא גובה, ומסיק דפליגי באקדיש
מלוה חזין מלוה וכו', הכי נמי אין לאשה על נכסי בעלה
אלא שעבוד כתובתה כשאר בעלי חיים, ועוד גרוע טפי,
דאינה נפרעת אלא בשבועה ושמה לא תשבע, הלכך
אפילו נשבעה אחר כך לא חיילה המחנה למפרע וכו' ע"ש.
ונראה דהיה לכאורה סברא לומר כיון דאית לה שעבוד
על נכסי בעלה הוה אמינא דמועיל לענין מחנה
גם כן ולכן משמענו דהאי לא מועיל לענין מחנה דאי צפי
יורשים מסלקי לה בזמן וביה לפי זה סברא לומר גם כן
לדעת רבינו, דזה הוא צא להשמיענו, דכיכי שמה בעלה
במדינת הים, לא אמרינן כיון שהנכסים משועבדים לה,
אי מכרה או עשתה מה שרצתה צפן המכר קיים וכנ"ל.
ומה שכתב הרא"ש ז"ל הלכך אפילו נשבע אחר כך לא חייל
המחנה למפרע משמע דדוקא למפרע לא חייל אבל מכאן
ולהבא חייל וכן הוא דעת מהרי"ק שכתב להדיא כן
בשורש י"ח ואף על גב שפסק מהר"ם הלכה למעשה
שאין במחנה האלמנה ממש, שנתנה קודם שנשבעה על
כתובתה ולא כדברי רבינו שמחה, ורבינו ברוך, ורבינו
אצ"ה, וכתב עוד דאפילו אם לאחר שנתנה נשבעה
מכל מקום נשעת שנתנה לא היתה לה כח וכו', מכל
מקום דבר פשוט הוא דעל כרחך לא אמר מהר"ם אלא
לענין שלא תחול המחנה למפרע משעת נתינה ונפקא
מינא דאם צין מחנה לשבעה לוותה מאחר או חזרה וכו',
אבל שלא תחול המחנה משעת שבעה ואילך אם לא קדם
לה דבר אחר המצטלה, דבר פשוט הוא דמודה היה
שהמחנה היה קיימת דאמאי לא וכו' ע"ש, ומדברי
הרא"ש ז"ל נראה ראייה לדבריו הקדושים ז"ל.

ובדברי מהרי"ק הנ"ל ראיתי בהגהות על הטור א"ע
סימן ל"ו לישב, מה שהביא שם הטור סתירה
להרא"ש ז"ל שפסק צפסקו כהרי"ק ז"ל, שאם מכרה
או נתנה מנכסי יתומים קודם שנשבעה, מה שמכרה
ונתנה קיים, ומכין אותה מכתובתה, וכתשבותיו כלל
נ' ס"ו כתב, דמתנותיה קיימות במטלטלי ולא במקרקעי

עלה לאהדורי ליורשין מזוני דאכלת וכן הלכה. (טז) מי שקידש את האשה והתחרון נראה עיקר: עמד וכזריה. מלשון צורה שכתב

משנה הלכות

והינה חלמנה ונטלה כל עזבונו ברשותה שלי שזועה, והגבולת ז"ד, ולפי מה שאמדוכו הכל, לא הי' כל עזבונו כנגד רביעית כתובתה, והאלמנה שהתה אחריו כמו ו' שנים, ונפטרה ג"כ, וזא אחד ממרחקים והביא עדות שהוא קרובו ויורשו, ורובה לזכות בנכסים בשביל שלא נשבעה על כתובתה, ויורשיה שלה באים על הנכסים מכה הירושה הדין עם מי, והאריך בכל השיטות והעלה דהיכי דירשי האשה מוחזקין בנכסים וז' שווייכו ראייה או שאין יכולין יורשיה בצעל לברר שאנו הנכסים היו לצעל הדין עם יורשי האשה להחזיק כל מה שבידם, ואם יורשיה בצעל יכולים לברר שאנו הנכסים לצעל שייכי, אז מפקינן מניייהו ע"ש. ומדברי הת"ה היה לכאורה ראייה לחילוק הב"ה שהבאתי לעיל שמחלק את האשה נושאת ונותנת דאז א"א לברר על צוריה את הנכסים שייכים לצעל, וגדולה מדבריו ז"ל שהב"ה ז"ל לא כתב כן רק במטעמי דהמכר בעל ודעת הת"ה אפי' במקרקעי וכגון לאחר ג' שנים ע"ש ודו"ק כי קלרתי בזה.

ולרענין מחילה, כתב הטור שם, דאם מחלה לצעלי חובות של צעלה אין מחילתה כלום שכל זמן שלא חגבה חובות צעלה אין לה צדן כלום ואינן צידה לא ליתן ולא למחול, וכתב הב"ה פי' אפי' כבר נשבעה על כתובתה, ואח"כ מחלה לצע"ה של צעלה וניכו לה אותה סך בכתובתה אין במחילתה כלום עיי"ש הטעם. ועיין חשו' הרא"ש כלל ל"ו ס"ד וש"ע א"ע סי' ל"ו ס"ז וצ"ש וח"מ. ונראה דרבינו ז"ל מודה לכהאי דינא של הרא"ש ז"ל שהרי עיקר סברת הרא"ש דלא הוי מחילה, משום דאינה יורשת צעלה, אלא גובה כתובתה מנכסי צעלה, וצטוד שלא גבתה לא זכתה צדן. וזה הטעם גופא שייך גם לדעת רבינו, ונראה דרבינו ז"ל כללו במה שכתב דכיון דאיכו לא יורשת היא אחי יורשין ומדרי כל מאי דעבדי, ודאי גם מחילת חובות בכלל הוא וק"ל אמנם צע"ז שם סק"ו שדא צ"י נרגא בכהאי דינא כיון שזכתה צדן מדין שצטודא דר"ג את לא היה רק חיוב זה מנכסי צעלה ע"ש.

והנה לעיל הבאתי לישב דעת רבינו שכתב שהלך למה"י לחו דוקא כדעת המרדכי. עוד י"ל, לפי דיש נ"מ לענין מחונות אי הלך למה"י לענין ג' חדשים הראשונים וגם לאחר לכתה פוסקים, ואפשר דלכן חפס דוקא לישנא צמי שהלך למה"י. שוב ראיתי במרדכי ר"פ שני דייני גזירות דמוקי פלוגתא חנן דוקא בשמעט צו שמת, וצדור שסופה לישבע על כתובתה, אבל בשלא שמעו צו שמת, שמת היא חמות צחיוו הילכך נשבעת ונטולת ובשעת"מ פ"ב מה"א הקשה עליו והינה דבריו צ"ע ודו"ק.

(טז) ומ"ש מי שקידש את האשה וקודם שיכניסנה עמד וכזריה את נכסיו וכו', שם ע"ח ע"ב. ה"א איתתא דבעיה דתצרינהו לנכסא מגברה, כתצנינהו לצרחה, אינסבא ואיגרשא, אתא לקמיה דרב נחמן קרעו ר"ג לשעריה אזל רב ענן לקמיה דמר עוקבא ח"ל חזי מר נחמן חקלאה היכי מקרע שטרי דאינשי, ח"ל אימא לי גופיה דעובדה היכי הוה, ח"ל הכי והכי הוי, ח"ל שטר מצרחה קאמרת הכי אמר חנינאי בר אידי אמר שמואל מורה הוראה אני, את יבא שטר מצרחה לדי אקרענו וכו', אמר רבי עשאום כנכסיה שאין יודעים לצעל ואליבא דר"ש ע"כ. ופסקי ר"ח ור"י כר"ש, ואחרים חולקין, ועיין תוס' ד"ה עשאום יתום' רי"ד שם. ובאגודה כתובות סי' ק"ע כתב יש פוסקים דנא כרבי שמעון מדקאמר ואליבא דרבי שמעון ולא קאמר אליבא בלא וכו'. והנה צגמי' לא אמרו אלא בשטר מצרחה לאשה ולאיש לא מנינו בש"ס שום מקום דין שטר מצרחה אי מהני ציב. ונחלקו צו אבות העולם בכהאי דינא, התוס' הביאו בשם רבינו תם ז"ל, וכבר בא מעשה מצריה נכסיו לפני ר"ת שרצה ללות, וראה שלא ישתעבדו נכסיו לצע"ה, וגם שטר מצריה נכסיו, שלא ישתעבדו נכסיו לכתובת אשתו, ואמר ר"ת שהשטר קיים ומגדין ציב, דדוקא כהא דהוי מצרחת דלא קני לבו צעל דהווי נכסים שאין יודעין, אמרין דודאי להצריה נכתובה, אבל במעשים אלו דאי לא הוי קני לבו לוקח הוי קני לבו צע"ה והאשה, וכיון דצבכי לא הוי מוצרת אית לן למימר דלמתנה גמורה איכיון ע"כ, וכ"כ בחשו' הרי"ף.

והרא"ש ז"ל הביא דעת הר"ש שם ג"כ כדעת ר"ת וחולק עליהם ח"ל, ולי נראה שהוליא שיטת הש"ס ממשמעותה ופשטא דסוגיא הכי אולא ואי לא קנייכו לוקח כדאמר שמואל דצדן לא קנה ליקנינהו צעל, דכיון שהם ברשות האשה לחזור צד בכל עת שתרצה, אי"כ לא ילאו מרשותה ומאי הצרחה איכא וליקנינהו צעל, ומשני אע"ג דלא זכה בהם המקבל המתנה ונשאר ברשות האשה, לא קנאם הצעל כדפריש טעמא. ומשמע הא צעלמא כגון מצריה נכסיו מצע"ה ומכתובה אשה המקבל מתנה ח"א לו לקנות, דאנן סבדי דלא שציק נפשיה ויהיב מה דאית ליה לאחרניא וכיון שלא כיון לכתובת אלא להצריה לא ילאו הנכסים מרשותו, וכיון דל"ל טעמא דלא משתעבדי לצעל חוב ולכתובה, אע"פ שנשאר ברשותו כדאיתא טעמא כהא גבי מצרחה ח"כ ע"כ משועבדים הם לצע"ה ולכתובה וכו', יעוד עיחר הדין כזכר אומד דעתה, וזה האיש שכיון להצריה וכסבור הוא שתועיל בהצרחה, אע"פ שלא זכה המקבל, וכשיודע לו

שנותן הנכסים לבניו ולא וקודם שיכניסנה עמד והבריא את נכסיו לבניו מקרקעי ומטלטלי מתנתו נחטין אלא שלא תדע מהם

משנה הלכות

זהו זהו קאמר ר"ל משום דאזא לגבי צריי אחולי
 אחול וכו'. וזהו קיי"ל כר"ל וכן כתבו החוס' גיעין
 דף מ"ח ע"א ד"ה אי לא דאמר דזהו קיי"ל כר"ל
 דקנין פירות לאו כקנין בגוף דמי משום דאזא לגבי
 צרא אחולי לחיל ע"ש וזה ראי' ברורה דעזכ"י למה
 שחלקתי לגבי צרא לא אמרינן אומדנא דמוכח דנפשיה
 עדיף דצריי עדיפה ליה ואחולי לחיל ליה, וא"כ לכאורכ
 ל"ע אדעת הפוסקים החולקים דאפי' צנן לא הוי מתנה.
 ודאית' בתשו' מהר"י ברונא סי' קל"ח צ"ד ואחכ
 תחזה תשו' מוהר"ש חזון צסי' ע"ז כו' הו
 הביא לנו הרב החסיד הזכר ז"ל תמיכה הרב הצ"ח
 בחו"מ סי' ר"ג אות ד' דאמאי לא קמצעי ליה הכך
 בעין אדרשצ"ס צמי שכלך צנו למדכ"י כו' וע"ז כתב
 דהכי דנפשיה הוה מצטיא ליה חבל לגבי צריה פשיטא
 דלא אמרינן דלא גמר ומקנה דהא החס' צגמי' דף
 קל"ז אמרינן דכל לגבי נפשיה דאינש אפי' לגביה צריה
 נפשיה עדיפה ליה כו' ע"ש והוה פלאי דאיפכא אמרינן
 החס' דר"ל סבר וכו' וצריה עדיפה ליה מדנפשיה פוק
 חזי החוס' וכו' ועמ"ש נמי הרב כנה"ג בחו"מ סי'
 רנ"ז הגב"י אות ד' שצ ראייתי שהרב החסיד ז"ל
 שם לו צאות מ' וצאות קל"ע זכר עשה סוגיא זו
 ובין יגדל התימה וכזאת יש להפליא על רבינו הגאון
 מוהרי"ע"ה נר"ו צמה שדן ק"ו דכתב דהויא אומדנא
 דמוכחא יותר דלא שציק אינש נפשי' כו' מכ"ש צהאי
 דצנו וכו' ולענ"ד אחר נרו"ק וכו' וכו' דהוה רגנו נראה
 דזו הוי דבר של העלם שנעלם מעיני חכמתו כוגיית
 כה"ל דצריי עדיפה ליה מדנפשי' וכו', וכ"כ נדעב נרדפה
 על מ"ש הרב מכתם לדוד ז"ל צשו"ת יו"ד ס"א דף
 מ"ח ע"א ד"ה ועוד כלל כ"ז ח"ל וכו' ח"ן לך
 אומדנא גדולה מזו דלא שציק אינש ויהיב לאחריו ואפי'
 לגבי צריה אמרינן נפשיה עדיפה ליה ע"כ לריך חללי
 תלמוד.

שא"ל להיות זה אלא שצריך שיקנה המקבל או ישמענו
 לצע"ה ולכתובת אשה, אכן סבדי דניחה ליה שלא יזכה
 צכן המקבל, וישארו צחוקתו ויאכל פירות נכסיו עד
 שיטרפס צע"ה ויפרעו מנכסיו, ולא יהיה ליה רשע ולא
 ישלם, או תמות אשתו צחיו וישארו לו נכסיו ממה
 שזכה צכן המקבל, ויפסיד נכסיו מעכשיו, וגם לא יפרע
 חובו. וכן פ"י הר"ר מאיר הלוי ז"ל ושאר גדולי ארץ,
 אמנם דעת רבינו נראה כשיטת ר"ת, ותמוה על הר"ש
 שלא הזכיר כלל דגם דעת רבינו כשיטת ר"ת.
 והנה רבינו לא כתב כאן הצרחת נכסיו לענין צע"ה
 כלום רק לענין כתובת אשה וא"כ לדידיה לכאורכ
 לא יקשה קושית הר"ש ז"ל דלא ניחא ליה שיהא ליה
 רשע ולא ישלם ואפשר דה"ל לענין צע"ה מודי רבינו
 דלא מהני, דאז ודאי אומדנא דמוכח הרבה, גם מה
 שהקשה הר"ש ז"ל אשיטת ר"ת דעיקר הדין זה הוה
 אומד הדעת, ואנן סבדי דניחא ליה שלא יזכה צכן
 המקבל וישאר צחוקתו וכו', נמי י"ל דלא קשה לדעת
 רבינו, ושמר מקושיא זו צכתו דוקא לבניו ולא לאחר וכיון
 שהצריח לבניו, שצ ליכא אומדנא כולי האי דלא ראה
 לנותן להם צמתנה, כיון דדעתו קרובה אלל צניו, וכמי
 שאמרו צגמי' ח"ל רצא לר"ג עעמא מאי לא שציק אינש
 נפשי' ויהיב לאחריוהי כ"מ לאחריוהי חבל לצרתה יהיבא,
 וא"כ ה"ל ז"ל לבניו ודאי דעתו קרובה, ויהיב להו צמתנה
 וליכא אומדנא כ"כ, ואע"ג דצגמי' מסיק אפי"ה נפשה
 עדיפה, אפי"ל דדעת רבינו דוקא היכי דאפשר לה להיות
 שלה שפיר אמרינן כן, חבל היכי דלא אפשר וגם לי
 וגם לך לא יהא דצע"ה יעלנו כה"ג לא אמרינן דנפשיה
 עדיפה, וגמר ומקנה לבניו.

ונל"ע"ד להביא ראייה לדברי ממה שאמרו צגמי' צ"צ
 קל"ז ע"ב, איתמר מכר צכן צחיו האצ ומת
 צכן צחיו האצ, אמר ר' יוחנן לא קנה לוקח, וריש
 לקיש אמר קנה לוקח ר"י אמר לא קנה לוקח, קנין
 פירות כקנין בגוף דמי, ר"ל אמר לא קנה לוקח קנין
 פירות לאו כקב"ג דמי הכא אינטריק, סד"א אצא לגבי
 צרי אחולי לחיל קמ"ל, ורשב"ל אמר אע"ג דצעלמא ק"פ
 לאו כקב"ג דמי הכא אינטריק, סד"א כל לגבי נפשי'
 אפילו צמקום צריה נפשיה עדיפה ליה קמ"ל.

ופיר"שב"ם ז"ל אחולי לחיל ליה גופא לגמרי, וקנין
 פירות דאית ליה לא ליכוי קנין בגוף, וכו"ג
 הוי מצי למימר דאי איתמר צהא צהא קאמר ר"י
 דק"פ כקב"ג דמי, משום דכל לגבי נפשיה אפי' צמקום
 צריה נפשיה עדיפה ליה וכו' ולר"ל נמי אי איתמר

ואנכי חזון הרציתי לחייר הגדול הרב יעיר חזון נר"ו
 צחלק מדבר קדמות מערכה ה' אות ל"ז שבי
 ח"ל חס' אצ אובצ את צנו יותר ממנו או לא פלוגתא
 דתנאי ראצ"ן דל"א וכו' ואנא נפשי' צאותו דף שצצילנו
 זכר לנו בקשתיכו ולא מללתיכו ואפשר ע"ס נפל ח"ל
 צמקום אחר ומללתי כו' תדרשנו וע"כ פנים ק"ל עליה
 דמר נר"ו מדוע הלך לו למרחקים להביא מן החדש
 מספרן של לדיקים הנגלות לנו מקומו שואף צדצר צתלמוד
 ונכתם צם' קהלת יעקב צכמה דוכתי כנ"ז ע"ש וסוים
 ז"ל יהיה איך שיהיה אחכ הראתה לדעת תשו' הרבנים
 זו לעומת זו נלצו כמו נד פלג"ן צהדייכו זה אומר

ככה זה אומר ככה וקשה לזווג למען דעת מה נשתנו
אלו מאלו ומאי זנייהו ע"ש ועיין ש"מ שם ז"ל
הנ"ל. זה ראוי ברורה צמח"י למה שכתבתי דלצריח
אמריקן אחולי אחיל גביה.

ומה דלא קשה לי למוכריי ברונא הא דגמי כתובות
ע"ע דמסוק אפי"ה נפשה עדיפה ומשמע אפי'
לגבי צתה נפשה עדיפה הי' נלע"ד לומר צתרי אנפין
או דימא דנ"מ צין בן לבת, וכמו שכתבתי לעיל דעתו
דאיש קרובה אלל בנו יותר מאלל צתו והסברה דהצן
נשארת הקרקע אללו משא"כ הצת שנשאת לאחר או
דימא דנ"מ צין אז לאש דנשאת לא אמריקן שציקה
נפשה ויהבה לצניח ונפשה עדיפה לה משא"כ צתו והעמס
משום כרחם אז על צניח כתיב ולא אס יהיה איך
שיהיה עכ"פ נראה ברור דאית לן למימר צתו שציק
נפשה ויהיה לצריח ולאחרונה לא זה ראוי גדולה לפירושי
דצרי רציו ז"ל לעג"ד. ודו"ק ודצרי הגאונים הנ"ל
מגמרי צ"צ לכאורה עדיין ל"ע מגמי כתובות הנ"ל וק"ל.
שבת וראיתי דהא מילתא אי אהבת אדם על צנו
היא יותר מגופו היא מחלוקת בירושלמי פ"ט
דנדריס, דרע"ק דאמר ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול
צתורכ ס"ל גופו אהב אדם יותר מצנו, וכן עמאי דאמר
זה ספר תולדות אדם זה כלל גדול צתורכ ס"ל אדם
אהב צנו יותר מגופו, וכ"כ צס' מעשה אברהם הא"ח
סי' כ"ד, ושקו"ט לדעת בן עמאי צמי שאונסין אותו
לצבוד ע"ז או יברגו צנו. וצנחמד למראה כתב לפי
מ"ש החוס' דקיי"ל צפלוגתא דקנין פירות אי כקנין
הגוף דמי כר"ל, הכי נמי צמחלוקת בן עמאי נקטיקן
בבן עמאי צמחלוקת זה, ואין כן דעת חיד"א ז"ל צס'
דצב לפי מערכת זו אות ל"ג, וכתב דהא דצ"צ אינו
ענין לפלוגתא ר"ע וכן עמאי, דלענין ממון רי"ה האב
שיהיה עשיר, הצל לענין אהבה שאהב את צנו יותר
מגופו לא שמענו, והכריח כן מסברת ראב"ן, וצבד"ח
מערכת הכללים סי' א' סי' קמ"ד כתב אדצרי מהר"י
ברונא הצתתי לעיל שחמה אחיד"א ז"ל ציעיר אחן,
וז"ל ואני תמה על תמיכתו דאחר שלא ראה דצרי
הראב"ן צגופן שלהם, מה לו כי יזעק על מקן חיד"א,
אולי ראב"ן עצמו הביא ש"ס הנ"ל והוסיף לומר דהוא
מחלוקת תנאים, ודצרי ראב"ן הם צס' ל"ז ה"ד ע"ש
ודו"ק ול"ע נמי שלא הרגיש צמה שכתבתי.

ולצ"י דמסתפינא הו"א ליישב שיטת הרא"ש ורציו,
והוא דרציו מודה דלאחרונה לא הוי מתנה מכה
אומדנא דלא שציק אינש נפשיה וכו' והרא"ש ז"ל אפשר
דיודה לדעת רציו שכשבריתו לצניח דהוי מתנה, וא"כ
הי' אפשר להשות דעתם ז"ל ולומר דצב"ג היכי שהצריח
הנכסים לצניח, כ"ע מודי דהוי מתנה ולא פליגי רק
היכי דכתבינו לאחר וכנ"ל ול"ע. והר"ן ז"ל הביא רק
דצרי ר"ת ז"ל, ונראה דהכי ס"ל, וכש"ג כתב ח"ל

כתב סמ"ג ופסק ר"י צאדם המצריח נכסיו שלא ישמעצדו
לכתובה אשה ולצ"ח שהשער קיים וקנאם לוקח, מאחר
שאם לא קנאם לוקח שיחול השעבוד א"כ אין לומר
שנכתוין להצריח מאחר שע"י כן אינו מצריח וכו' ע"ש
ועיין עור חו"מ סי' ר"ה ס"ו וסי' רמ"ב.

והמרדכי כתובות הביא דעת ר"ת וסיים, וכתובה
זו של ר"ת פליג לתשובת הר"ם שכתבתי
פ' מי שמת עכ"ל ר"ב. וכתובות מהר"ק שורש כ"ב
כתב, דפשיטא דלאו כל כמיניה דשמעון למימר, דמה
שנשמעצד לראובן שלא היה אלל כדי להצריח נכסיו לוי,
ואחר שהביא דעת ר"ת כתב וכ"ש לדצרי רציו אשר
דצתרא עוצא ונחלק על סברת ר"ת וכו', והרי לך
רציו אשר ורציו מאיר הלוי ושאר גדולי ארץ מחלקו
על ר"ת צהא וכו', ונראה דפסק ג"כ כדעת הרא"ש.
ועיין ריב"ש סי' קמ"ב והטור חו"מ סי' רמ"ו וצ"ע
שם ליינו לעיין עור חו"מ ע"ש. ובסמ"ג לאוין פ"א
הביא דעת ר"ת כפשוטו, ונראה דכותיה ס"ל ול"ע
אכל הפוסקים שכשמיטו דעת רציו כאן, וצפרט רציו
הרא"ש והסמ"ג דצבילי רציו נהירין לבו.

ודע דראיתי שיטה חדשה וגם ישנה צבאי דינא דנצרתח
תשובה להגאון ר' יעקב בן ענן, והוא צתשו'
הגאונים נקראים מספרות הגאונים ח"א דף קס"ה,
והוא שאלה מה יאמר אדונינו, מופת דורינו, וחכם
זמנינו, יעקב צי רצון (פ"י ריש רצון) צראובן שהי'
לו שלש צנות נשא אחת מהן לשמעון, והיתה כמה שנים
עמו, ולאח"ז גירשה וחזרה לצית אציה כמה שנים, ראה
שתנשא לאחר, לקחה מקלת נכסיו ונתנם לאציה צמתנה
וקנה ממנה קנין גמור וחמור מעכשיו, וכתבה צס'
אציה צשער וצעדים נאמנים, ואח"כ כתבה כתובה עם
לוי והיתה עמה כמה שנים, ואח"כ נפטרה לצית עולמה
צצית לוי, לאח"ז מת ראובן ועצ יתומים, עכשיו יש
ללוי שיערער ויתצע מיורשי ראובן אלו הנכסים שנתנה
לו צתו או לאו וכו'.

תשובה אם אלו הדברים כמו שאמר השואל צשאלמו
צלא יתרון וחסרון וכו' כך ראינו שאין
ללוי לתצוב מן הדין את היורשים צצבר, ואין לו
עליהם אפילו תרעומות וכו', ואלו היתה אשת לוי
קיימת, ורצתה שתצבע את אציה ותחזור הכלים שנתנה
לו צמתנה וקנין לו (ז"ל לא) היתה יכולה כי כן אמרו
חכמים אין לאחר קנין כלום, ולא יכול שיאמר כי זו
האשה שהצריחה נכסיה מצעלה ויורשים, חייבים שיחזירו
אותם לצעלה וכו', כי האשה שאמרו חכמים שהצריח
נכסיה מצעלה ומתה הנכסים לצעלה צעת שחובה אשת
צעל ותלך ליכתוב מקלת הנכסים שלה לצנה או לצתה
שיהיו מאיש אחר, ואח"כ מתה, הצעל יוליא הנכסים
מידם, כמו ששנו חכמינו ז"ל הדיא איתתא דאצרחינהו
נכסה מגצרה כתצתינהו לצרתה ושציתא אתה צעל וקא

אשתו: ואי גמרא עבדתא. מתנה סח) וגברא דיהב לאיתתיה אמתא במתנה ולא כתיבא בכתובתה פירוש שכיח צעל מלאכא ולא שיימה עליה בהדי כתובתה מאי דילדא ההיא אמתא דאיתתיה הוי שידעת אמנות ועושה בשכר: דאמר רבא הילכתא המוכר שדה לאשתו במעות טמונין לא קנתה במעות שאין טמונין קנתה והבעל אוכל פירות במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות. סט) ואי גמרא עבדתא ועבדא עבדתא אי קא אכלה מזוני מדבעל

משנה הלכות

למרחא וכו', מתני' כתובות ס"ב ע"ג, ס"ו ע"א, ורמז"ס פ"י"ב וכו"א מה"א וסמ"ג לאוין פ"א. ובגמרא שם, והא כי אחא רבין אמר ר' יוחנן צבעדפה שלא ע"י הדחק כ"ע לא פליגי דבעל הוי, כי פליגי צבעדפה שע"י הדחק, ת"ק סבר לצעל ור"ע סבר לעלמה. אמר רב פפא מליעחא צבעדפה שעל ידי הדחק דמי פלוגחא דר' עקיבא ורבנן. צעי רב פפא עשה לו שחיס צנת אחת מהו, צעי רבינא שלשה או ד' צנת אחת מהו, תיקו. פירש"י ז"ל שלא ע"י הדחק כגון שכיח פירנית וצעלת מלאכה. ע"י הדחק כגון שדחקה עלמה והעדיפה ע"כ. ונחלקו הפוסקים ז"ל הלכה כדברי מי, ר"ח ז"ל כתב כיון דהכך צעי לא שייכי אלף אליבא דר"ע ש"מ דהלכה כר"ע. ורבינו האי גאון וכל הגאונים ז"ל פסקו כרבנן. וכן פסק הר"י ז"ל ועיין חוס' רי"ד. וכתב הר"ן ז"ל צפי' אע"פ וז"ל, אבל הר"י ז"ל פסק כרבנן וכן פסק רב האי גאון ז"ל, ואמר דצעי רב פפא ורבינא אליבא דרבנן שייכא, והכי קמצעי לכו דדילמא עד כאן לא קאמרי רבנן צבעדפה שעל ידי הדחק דבעל הוי אלף צבעדפה דמלאכה אחת, אבל שחי מלאכות לא תקינו ליה רבנן משום דלא שכיחא למעבדינכו צ"א, ואחא רבינא למימר דאפילו אח"ל דב' מלאכות צ"א שכיחי ודבעל הוי, אכתי איכא לספוקי בג' וד', וכן הרמז"ס ז"ל צב"א פסק כרבנן, אבל חמא אני עליהם למה לא בציאו צעיא דרב פפא ורבינא כיון שהם פוסקין כרבנן משמע דסצירא לכו דהני צעין לרבנן נינהו והי' להם ז"ל להציאם ע"כ.

מעטער אחא צרתיב לקמיב דר"י וקרטיב לשטרה אזלח לקמיב דר"ע אמר ליה חזי מר דרב נחמן מקרע שטרי דאינשי אמר ליה אימא לי איזי גופא דעבדא כיכי הוי, אמר ליה כיכי הוא מעשה (פי' אמרה לי הכי הוי' מעשה) אמר ליה שטר מצרחת קאמרת הכי אמר רב נבילאי צר רב אידי אמר שמואל (גם גירסת רבינו נבילאי ובגמ' חנילחי) אני אס יצא לי שטר מצרחת אקרעינכו וכן הלכה כמו שעשה רב נחמן וזו האשה כתבה לאביה וכיח צרשות עלמה ואין לה בעל וכל מה שכתבה קיים ע"כ.

וגר"א דהגאון ז"ל גרס הויה איתתא דאצרחתינכו ניכסא מגברא, כתבתינכו לצרחת ושכיבא, ואחא בעל וקא מערער. ולא גרס אינסבא ואיגרשה כגירסא דידן, ומפרש הגאון ז"ל דדוקא שצריחה צבוחת תחת בעלה, וצבוחת א"א, ולא פנויה, או נחנה צמתנה, אז דוקא אמרינן דמכני בצרחתה, ול"ל דמיירי כגון צנכסים שנפלו לה ואינן ידועים לצעלה, דאל"כ האך יכולה לאצרחתינכו בא משועבדים הם לצעלה לפירות ולאחר מיתא יורשה וק"ל, אמנם אס נחנה צמתנה או הצריחה כשהיתה פנויה, או נחנה צמתנה, אז כיון שהיא צרשות עלמה ואין לה בעל וכל מה שעשה צריותה עשה, כל מה שכתבה קיים אפי' נשאה אח"כ ואין זה נקרא שטר מצרחת לדעת הגאון ז"ל. וגירסא זו בפירוש זה דבר חדש הוא, ולא פי' כן כל המפרשים ז"ל ולפי גירסא זו ולפי הגאון ז"ל, הויה אפשר לישב שינת רש"י ז"ל שפי' דהאי שטר מצרחת מיירי שיש עדים שהתנה לפניהם, דזה השטר לא הוי שטר גמור רק מצרחת הוא, ובחוס' ז"ל ושאר פוסקים הקשו אפי' זה עיין לעיל ולפי פי' הגאון ז"ל י"ל דדעת רש"י בדעת הגאון, דכלא עדים מאחר דהוי פנוי לא מהני שטר בצרחתה והוי מתנה גמורה ככ"ג וע"כ ז"ל דמיירי צעדים, וצעדים ודאי גם הגאון ז"ל מודה לדעת רש"י דהוי שטר מצרחת ול"ע. ועיין לקמן ס"ק (קלח) מה שכתבתי צס"ד צס"ד רי"ו ז"ל ודו"ק.

ודע דנוסחת הר"י ע"ה לו להצ"י ז"ל לא הויה כתוב צס"ד דברי הר"י ז"ל ואן ס"ל כרבנן מדכתב צא"ע ס"י פי' וז"ל ויש לתמוך על הר"ן וה"כ שכתבו שהר"י פסק כת"ק דנוסחת הר"י דין כתב צ' סברות ולא הכריע לפיכך נ"ל שמי"ש הרא"ש צפי' אע"פ ואן ס"ל כרבנן, מדברי הר"י הוא וכך היתה נוסחת הר"ן וה"כ צרי"ף ע"כ. וכן הוא בנוסחתאות שלנו להדיא, גם צפי' מליאת האשה פסק להדיא כת"ק ע"ש.

סח) ומ"ש וגברא דיביב לאיתתיב אמתא צמתנה וכו' עד ואין הבעל אוכל פירות עיין לעיל מש"כ צס"ד צדין מעות עמונין ס"ק ס"ד.

סז) ומ"ש ואי גמרא עבדתא ועבדא עבדתא אי קא אכלה מזוני מדבעל עבדתא לצעל, ואי לא

ובתמיהת הר"ן למה השמיטו צעיא דרב פפא כתב כ"ה ז"ל שאפשר הטעם שלא כתבוה הוא מפני שהם סוצרים דאחין אליבא דר"ע ואין הלכה כמותו עכ"ל, ופי' הצ"י הנ"ל כלומר דאע"ג שהם פוסקים כרב האי מ"מ לאו מטעמיב דאיכו פסק כן

משום דמשמע ליה דכני צעי אליבא דרבנן שייכי ואינכו ז"ל אע"ג דמשמע להו דכני צעי אליבא דר"ע שייכי, פסקו כרבנן משום דככל דוכחי קיי"ל הילכתא כרבנן, ובה דצעי אמוראי בני צעי אליבא דר"ע לפרושי טעמיה אחי אע"ג דלית הלכתא כותיבי ע"כ.

ולדרי דצריכס הקדושים לעג"ד לא בעלו ארוכה לקושיא ברין ז"ל, שהרי כתב הר"ף ז"ל צ"כ מליאת האשה, אהא דנחלקו בגמ' ר' יהודה בן צתירה ורבנן צבושת ופגם דח"ק ס"ל דשלה, ור"י צ"כ אומר בזמן שצמח לה שני חלקים ולו אחד, בזמן שבגלוי לו שני חלקים ולו אחד, שלו נותנים לו מיד שלה ילקח בה קרקע וכו' אוכל פירות, וכתב הר"ף ז"ל שלו נותנים לו מיד כתב רב האי גאון ז"ל, כך בעלו צישיבה אע"ג דיתיד ורבים הלכה כרבים צזו הלכה כר"י צ"כ מדקא מקשי רבנן ומפרקי אליבא דר"י צ"כ ש"מ דהלכתא כותיבי ע"כ, והנה מדכביא הר"ף ז"ל דצרי רבנו האי גאון להלכה דמשום דמקשי רבנן אליביה הלכתא כותיבי אפי' יתיד לגבי רבים משמע דס"ל נמי האי טעמא דככל מקום דמקשי רבנן אליבא דחד הלכתא כותיבי, וא"כ כ"ע אי נימא דכני אצטיות אליבא דר"ע הס א"כ הו' לו להר"ף ז"ל לפסוק כר"ע אף דיחידא הוא, כיון דהוא ז"ל ס"ל כרבנו האי גאון ז"ל דהא דהיכי דאמוראי מקשי אליבא דיחיד ש"מ דהלכתא כותיבי הוא וממילא אין לומר דכני צעי רק לפרושי יניבו לדעת הר"ף ז"ל, אף אם יכילגא לומר כן אליבא דשאר פוסקים כיון דהר"ף ז"ל כתב מפורש דבהא ס"ל כרבנו האי גאון ז"ל וזה נראה דעת הר"ן ז"ל שמיאן בחירון כ"ה ז"ל וא"כ הדרא קושיא כר"ן למה לא הביאו בני צעיות.

איברא דלעג"ד מקום יש צר"ש לישב כל בני שיטתו וכל אחד לשיטתו אזיל, דהנה כר"ש ז"ל פ"ה דגיטין סי' י"ח כתב חרש רומח וגרמז בן צתירה אומר קופץ ונקפץ צמטלעליו, אמר רב נחמן מחלוקת צמטלעליו, אבל בגיטין דצרי הכל צרמיזה, ואיכא דאמרי אמר ר"י כמחלוקת צמטלעליו כך מחלוקת בגיטין וכו'. מדכביא רב אלפס ז"ל כך מיתרא דר"י בהלכותיו משמע שפוסק בן צתירה וכלישנא צתרא דר"י לקולא, וסברתו מדאמר ר"י דצרי אליבא דצ"כ אלמא קסבר דהלכתא כותיבי ולא מסתבר לי דככל התלמוד מפרשין האמוראים דצרי התנאים לידע פ"י המשנה כמה נחלקו אע"ג דלית הלכתא כותיבי והכא להקל לריך להביא ראייה ע"כ.

ובקרבן נתחאל שם סק"ל כתב דצרי התנאים לידע פ"י המשנה וז"ל, ואע"ג דצממה דוכחי מוכיח רבנו דהלכה כפלוגי, מדמפרשי אמוראי או בגמ' דצרי כיוני צברייתא או דצרי אמוראי, אבל צמטנה דרך אמוראים לפרש אע"פ שאין הלכה, וזה שדייק לידע פ"י המשנה (דרישה סי' רל"ב סק"ע חו"מ). אמנם גם דצרי הפרישה תמוהים וכבר הקשו עליו ז"ל, שהרי כר"ש

פסק כ"י כרז האי גאון צענין צושח ופגם כריצ"כ, מדקא מפרשי אמוראי לדצרי אע"ג שדצרי ריב"כ משנה הוא, וכן כתב כר"ש ז"ל עוד שם גיטין פ"ח סי' י"ח הלכה כר"י דהתם שמחלק בין לאלתר בין לאחר זמן מדקא מפרשי אמוראי דצרי ע"ש. וצביאור בגר"א א"ע סי' פ"ג הניח דצרי הר"ף מצושה ופגם צע"ג, דהלח מנינו צממה מקומות עצמו מספר דשקלי וערי אמוראי דצרי יחידא, ובר"ף השמיט כמה סוגיות משום שהוא דלח כהלכתא או אליבא דיחיד ע"ש.

והרשב"א ז"ל צפ"ה דצ"ק דף נ"ג צפלוגתא דרב ושמואל גבי נפל מקול הכרייה פסק כשמואל, ואע"ג דכני אמוראי צעי לתרוי אליבא דרב לא מכרחי מלחא דלח סצרי כשמואל וכו' הביאו הנמק"י ע"ש.

ובמה שגראה לעג"ד הוא דודאי רבנו האי גאון לשיטתו אזיל דס"ל דכל היכי דמקשי רבנן ומפרקי אליבא דחד אע"ג דיחידא הוא פסקין כותיבי וכמ"ש הכא ג"כ, וא"כ אי נימא לדעתו ז"ל דכני צעי אליבא דר"ע הס, הו"ל לפסוק כר"ע וכיחידא, אבל כיון שהי' יכול לפרש בני צעי דר"פ אליבא דחכמים הדין לכלל דהלכה כרבים, ובר"ן ז"ל שראה לרבנו הר"ף שהביא דצרי רבנו האי גאון ופסק כותיבי הו"ל דלכו"ל כותיבי ס"ל ומטעמי א"כ גם לענין בני צעי דר"פ נמי כותיבי ס"ל דאחי אליבא דרבנן, דאל"כ הו"ל לפסוק כר"ע אף דיחידא הוא כמו שפסק שם צסמוך הלכה כריצ"כ אף שהוא יחידא, וע"כ מטעם רב"ג ז"ל, אע"כ ס"ל דצעי דר"פ ורבינא גם לדעת הר"ף ז"ל אליבא דרבנן נמי שייכי, וכר"ג, וכיון דפשיטא ליה דזה שיטת רב"ג ובר"ף ז"ל, ס"ל להשות גם דעת הרמב"ם ז"ל לשיטתיהו מאחר שלא מנינו מפורש היפך שיטתם ז"ל דצרי הרמב"ם ז"ל, וממילא שפיר קשיא ליה למה השמיטו בני אצטיות דר"פ ורבינא וכנ"ל כיון דמוכרח לומר דבני אצטיות אפילו אליבא דחכמים אזלי, אמנם כ"ה וצביי ז"ל מפרשים דעת הרמב"ם שלא כדצריהם ז"ל, ודעת הרמב"ם ז"ל ודאי אין הכרח דס"ל כהר"ף ורב"ג ז"ל ומטעמם, ע"כ שפיר מתרלים דהם פוסקים כרב"ג ולא מטעמי וצפרע לפי גירסת הצ"י ז"ל שלא הוב' לו גירסת הר"ף שלפניו דפסק להדיא כרבנן אחי שפיר עפי ודו"ק.

ובמה שכתבתי יש ליושב נמי שיטת בעור צסי' פי כנ"ל שכתב, וא"א ז"ל הביא דצרי שניכם ולא פסק כמי. וכתב עליו צפרישה שם ואע"ג דכתב כר"ש ז"ל הביאו דף ק"ג ע"א, וז"ל בעדפה שעי' הדחק כגון שטעמה מלאכה צלילות צעבה צבני אדם ישנים וכלכה כח"ק, וככי פסק רב האי גאון, ואמריק חו צגמ' צעי רב פפא עשהה שניכם צבי"א מכו צעי רבינא גו"ד מכו חיקו עכ"ל, ומדלח איפשיטא האצטיות של צי' וגי' ודי' צבי"א הוי לעצמה דכמ"כ. ומיהא מ"מ כתב כר"ש דהלכתא כח"ק דאמר בעדפה שעי' הדחק לצעלה וא"כ איך כתב רבנו שהר"ש ז"ל הביא דצרי שניכם

עבירתא לבעל . דחקו עבירתה לבעל ואי לא למרתה . (ז) ומאן דשכיב ושבק איתתא ובנתא מזוניה חחת מעשה ידיה : זעירתא ושבק אמתא ומאני דביתא ולא שבק מקרקעי והוה מיתונא

משנה הלכות

שם צדי"כ שלא ע"י הדחק פרש"י כגון שהיא עירינית ובעלת מלאכה. ונראה להדיא דבעלת מלאכה מיירי שטובה שלא ע"י הדחק, וא"כ י"ל דמה שכתב רבינו ואי גמרה עבדתא, נמי כונחו דלז דייקא שלו משום דהוי שלא ע"י הדחק, וכר"ע, אבל אי עשתה מלאכה ע"י הדחק יודה כו' כנ"ל. וא"כ יהי מדברי רבינו ראוי לפסק כצ"ח ודו"ק.

ותבש עיני בתוס' רי"ד שכתב וז"ל: אע"ג דבעיא דר"פ ורבינא שייכי אליבא דר"ע, לאו דס"ל כותיבא אלא אמילתא דייקא למידע טעמא דדידה ולגזולא לא ס"ל כותיבא, ומ"כ לא שבקינן אורחא דהלכה דקיי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים, והלכה כסתם משנה. וכ"כ ר"ל לומר בפלוגתא דר"י ורבנן דאע"ג דמקשי ומפרקי אליבא דר"י, לא שבקינן מש"כ כלל דנקטינן יחיד ורבים הלכה כרבים, דאע"ג אי קשיא לכו לאמורא דצדרי ביחוד לא צעי לדיוקי ולתרוגי מילתא דדידה דלא תקשי לכו ללמוד שאר טעמיה ומה הוה סבור ל"ל למשבק רבים ולמיעבד כיוחיד, עד דפסק צפי' הלכה כיוחיד, ול"ל האי סברה דכל מאי דמקשינן ומפרקינן אליבא דדידה הלכתא כותיבא אלא כי אפליגו תרי תנאי או תרי אמוראי ולא חיפסק הלכתא כחד מינייהו, התם עבדינן כמאן דשקלא ועריא אליבא דחד מינייהו, אבל ביחיד ורבים לא עבדינן כיו, עד דפסקי כיוחיד, דהאי דשקלי ועריא אליבא דיחיד אורחא דתלמודא הוא לאגלויי כל ספיקא ולמפשט בקושיא ולא למיפסק הלכתא כותיבא עכ"ל. ונלע"ד להביא ראוי לדבריו ז"ל מגמ' צ"ק דף ק"א, א"ל רמי בר חמא לר"י מכדי דרז לא ס"ל, משכוני נפשיה אדרז ל"ל, א"ל לפרישה דרז. ונראה להדיא בגמ' דאפי' דברי אמוראי קמחי נמי מפרשי אמוראי בתראי אפי' דאין הלכה כותיבא ורק לפרושי דבריו. וזה לכאורה ראוי צרורה לדברי בתוס' רי"ד ז"ל. אמנם לכאורה לפי זה יש להקשות תיובתא לדעת רבינו האי גאון ז"ל ודעימין, שא"כ הדבר מפורש שאין פוסקים הלכה אף דשקלי וערי אליבא דחד, וי"ל דלא קשה, דהגאון ז"ל יפרש דברי בגמ' לשיטתו דאדרז, מדבקשה לו מכדי דרז לא ס"ל משכוני נפשי ל"ל משמע דפשיטא לי דכיבי דלא ס"ל כותיבא דתנא או אמורא, לא משכינן נפשי עלי, דאל"כ מאי קא מתמה עליו, ותי' מה שחירץ. וא"כ אפשר דבאמת כ"מ דשקלי וערי הלכה כותיבא, ולכן שפיר תמה רמי בר חמא עד שהשיבו לפרושי דרז וז"ע.

(ז) ומ"ש ומאן דשכיב ושבק איתתא וצנתא זעירתא וכו', שם בגמ' דף ס"ה ובטור א"ע סי' נ"ג וש"ע שם. ודעת רבינו דכתובה אינה נגזית אלא ממקרקעי,

ולא פסק כמי, וי"ל שהרא"ש לא כתב הלכה כח"ק אלא אליבא דרז האי גאון, אבל אח"כ הביא דברי ר"ח ומפרש דהאצטיות הללו אליבא דר"ע קא מיבעי להו, ולפירושו הוי הלכה כר"ע וא"כ מאחר שהרא"ש הביא דברי שנייהם ולא הכריע ביניהם שפיר כתב רבינו ולא פסק כדברי מי עכ"ל.

ולכאורה ל"ע למי דבאמת לא הכריע רבינו הרא"ש ז"ל הלכה כמי, וצפרע ששם צסמוך הביא פסק רז האי גאון ז"ל שפסק כריב"ז, וא"כ הי"ל ז"ל להכריע כשיטתו ז"ל. אמנם לפי מה שכתבתי שהרא"ש ז"ל ג"כ לא צריח ליב האי כלל דרז האי גאון, וכמו שהקשה עליו בגיטין על הרי"ף ז"ל, וצמקום אחר נראה דפסק כהאי כלל, ונראה דמספקא ליב ולכן לא הכריע כמי מאחר דלא צריח ליב האי כלל ודו"ק. וכתב הצ"ח דהכי נקטינן שלא להויתא שום העדפה שעי' הדחק מיד האשה וכן נובגין צמדינות אלו, ויש לו יסוד ע"פ דעת ר"ח וברא"ש ז"ל. ודלא כמו שכתב צסחם כדברי הרמז"ם וכן כתבו הח"מ וצ"ש ושאר האחרונים ז"ל וכתב עוד הצ"ח ז"ל, דמה שלא כתב רבינו בעור שקך פסק הרי"ף היא, לפי שנמשך אחר דברי הרא"ש דכשכתב מחלוקת זו דרז האי ור"ח, לא הזכיר דעת הרי"ף שהסכים עם רז האי, וטעמו של הרא"ש הו', שאם הוה כתב דהרי"ף ג"כ הסכים עם רז האי, הו' מוזן דפוסק כך הלכה, כיון שהם רבים ור"ח הוא יחיד נגדס, ע"כ לא הזכיר צמחלוקת זו כי אם רז האי ור"ח דשקינן כן ואיכא ספיקא דדינא ע"כ.

ול"א זיתוי להבין דבריו הקדושים, דאם באמת כצברתו ולכן לא הזכיר הרא"ש ז"ל סברה הרי"ף ז"ל דיביה מוזן דפוסק כך הלכה, מה צקך, וכי צשביל שלא הביא דעת הרי"ף ז"ל דעתו צטלה, ואם הם באמת רבים למי לא יפסקו כותיבא. שוב ראיתי דכונחו שיצונו שהרא"ש ז"ל פוסק כותיבא. אמנם גם זה טעם קלוש לענ"ד, דא"כ לעולם לא יצא הרא"ש ז"ל דעתו אחרות צמקום שאינו מכריע, דלמא יצונו ולא מלינו כזה צסום מקום. ולפי מה שכתבתי ניחא דהיינו טעמא כנ"ל או יאמר דהרא"ש ז"ל הו' לפניו בגירסתו בגירסת הצ"ח ז"ל שלא הו' כתוב דהרי"ף פסק כרבנן וכרז האי גאון, והטור צזה נמשך אחר דעת אצו ז"ל וגירסתו, וגם זה נכון.

ודעת רבינו לא צריח לי הכי פסק. ונראה לי לדיוק דס"ל כר"ח דפסק כר"ע וחילי ממה שכתב ואי גמרה עבדתא וכו' ולשון ואי גמרה עבדתא מיירי ששכ מלאכה שלא ע"י הדחק, והכי פ"י רש"י ז"ל בגמ' ודעת רבינו דכתובה אינה נגזית אלא ממקרקעי,

איתתיה מנכסי בעלה וכן בתר כן הויא לגברא ושבתקינון לבנתיה כתובתה לא גביא אלא ממקרקעי דכיון דלא שבק ראובן מקרקעי אלא מטלטלי כתובה לית לה ומן הלין נכסי דשבק לא גביא כתובתה ומזוני דאכלת מנכסי

ואי לא למרתה. פירוש לעלמה: ומאן דשכיז ושזק איתחא. מו שמת והניח אשה וזנים קטנות והניח שפחה וכלי הבית

משנה הלכות

וזכ כיב קודם התקנה, אבל אחר תקנת הגאונים גם מטלטלין גובה, ועיין רמב"ם פ"ז מהלכות אישות וזר"ף ור"ש שם וזמרדכי. וזכשו הרמב"ן כתב, דכתובה האשה קודם למזון הבנות, ואפי' אי ליכא רק מטלטלין, דל"ש קדימה מ"מ כתובה קודמת דתקנת הגאונים כעין דאורייתא תקנו. כ"כ הר"ן ס"פ נוניאח האשה הביאו הב"ש א"ע סי' קי"ג ס"ק ט"ז, ועיין עור שם וז"ל.

כח"מ ודו"ק. וז"ש"י באמת הניח דברי הרמב"ם ז"ל בל"ע מכה זה ע"ש. ועיין ביאור הגר"א שם. ועל"ה דעתו להביא רא"י מגמ' ב"ק פ"ע ע"א תנינא לתקנת אושא, עבד אשה וקטן פגיעתן רעה וכו', ותזין כתובתה בעושה הנאה ותתן לה, הא מני ר"מ היא וכו'. אלא משום דשמואל דאמר שמואל המוכר שער חוב לחצירו וחזר ומחלו מחול ואפי' יורש מוחל. ופרש"י הלכך אי אמרינן לה תזין, מפסדינן ליה ללוקח דהיא כדרה ומחלה לכתובתה לצעל הואיל ועל כרחי מכתבה, ובגמרא אמרו זבני זצ"ן ותתן ליה ואי מחלה לו לגבי צעל המחלה אמרי כל לגבי צעל ודאי מחלה ליה ואפסדיכוו להבוא זבניא זידים לא אפסדיכוו ע"ש. ועתה אי נימא דהמחלה כתובתה לצעלה הפסידה מזונותיה, א"כ הא"ך אמרו כל לגבי צעל ודאי מחלה, ומאי פשיטותי הוא דמחלה, דילמא לא מחלה ליה, ואדרבה היל"ל דודאי לא מחלה כיון דתפסיד מזונותיה צמחילתה וא"כ לא ה"י לן לחוש דמחלה.

והנה זש"ע סי' נ"ג סק"ע כתב המחבר וז"ל, מחלה כתובתה לצעלה הפסידה מזונותיה שאחר מותו, אבל בחייו יש לה מזונות. ויש מי שאומר אף בחייו הפסידה מזונות ע"כ. וכן הוא דעת הרמב"ם פ"ז מה"א סי"ט, וכמו שפ"י שם הגהמ"י, וכן פ"י הבי"י ז"ל ודרא"ה כתובות דף נ"ג ע"ג כתב אמה שאמרו בגמ' אמר ליה רבא ותיבעי לך מוחלת. וזירושלמי מוחלת כתובתה לירשים אין לה מזונות וקשיא לן מוחלת כתובתה לצעלה היכי משכחת לה והא קי"ל אסור לו לאדם שיטבח עם אשתו בלא כתובה וכו' אבל צעל בעיטור ז"ל תימן דהכי קאמר שמחלה כתובתה אם תחלמן וכו' וקי"ל דמוחלת כתובתה לצעלה יש לה מזונות וכו"ה ליתומים דהכי איתא זירושלמי מוהלת כתובתה ליתומים ניזונה משלהן וכו' וקשיא לן דהכי משמע דמוחלת כתובתה יש לה מזונות ולקמן צ"י בנושא אמרי כל זמן שהיא צבית צעלה גובה כתובתה לעולם דאף על גב דלא תבעה לא אמרינן דהיא קמחלה וכו' ומשמע האם בגמ' דכיון דאי מחלה תו לית לה מזוני וכו' ונראה דהא דהכי איתא כאנשי גליל דקיי"ל כוותיבהו וכו' אבל לאנשי יהודה כיון שהרשות ביד היורשין להפקיע מיד זכותה מדין מזונות כ"ז שירלו ודאי לאו כל כמינה דמחלה ע"כ.

והתוס' שם הקשו ד"ה כל כיון דאיתא כר"מ דדאין דינא דגרמי, א"כ לא תהא רשאה למחול מפני שהנ"ך לשלם ללקוחות, ות"י דאפ"ה לא תחוש ותמחול כיון דהשתא לית לה מידי לשלומי. אע"ג דלכשתחלמן תלע"ך לשלם יותר מ"מ חשבו ליה אערורי ב"ד בכדי, כיון דסוף סוף השתא מיכו לא משלמין מידי וכו' ע"ש. ותירוצם ז"ל לכאורה אינו עולה יפה הלא, כיון דמיד מפסדת המזונות, וא"כ אמאי לא הקשו ג"כ הא"ך יכולה למחול הא תפסיד מזונותיה. וי"ל כי תוס' ז"ל תירלו בסמוך שם אמה שהקשו אכתי הא"ך תמחול הא מוקמינן כרבי מאיר דאמר אסור לשכות עם אשתו בלא כתובה, ותירלו דלאחר שתמחול יחזור ויכתוב לה כתובה, ועוד י"ל דאפילו אם תמצי לומר שאינה יכולה למחול בעודה תחתיו, אכתי יעשה קטניה ויגרשנה ותמחול לו ואחר כך יחזרנה, ואם כן י"ל הכי נמי אף אי נימא דמפסדת מזונותיה מכל מקום חיישין שמא יעשה קטניה ויחזור ויכתוב לה כתובה אחרת, ולרי"ך עיין דברי לעולם בבית דין יכולין לצרר בדבר. ולדעת צעל בעיטור אחי שפיר.

ובישועות יעקב כתב דבעיקר כדעה ראשונה שהרי רמב"ם ס"ל דמזונות אשה דאורייתא וכתובה אשה דרבנן וא"כ וכי כיון שמחלה כתובתה שהוא מדרבנן הפסידה מזונותיה וכו' ע"ש. ודבריו ז"ל לכאורה נכללו בדברי הב"ש שם סק"ע, שכח אבל בחייו יש לה מזונות למ"ד מזונות דאורייתא י"ל דלא הפסידה מה שזכתה מדאורייתא, ולמ"ד דרבנן מ"מ לאו מתנאי כתובה הוא בחייו. אמנם מה שסיים שם וי"מ שהי"מ שאמרו הוא דעת הרמב"ם, ז"ע לפי זה, שלא כרגיש דתקשה לפירושו דברי הרמב"ם ס"ל דמזונות דאורייתא הוי, וי"ל דלכן כתב דלמ"ד דאורייתא י"ל וכו', וכונתו דאין צורך כ"כ, דברי הרמב"ם ס"ל דאורייתא ואפי' הכי ס"ל

ודע דבאזני מילואים הקשה השיטת רש"י ז"ל וברא"ש וברע"ב"א ז"ל דמזוני מחיים לא הוי מתנאי כתובה רק תקנת חכמים, מיצמות פ"ה: צני מנייה ר"א מרי יוחנן אלמנה לכבן גדול גרושה וחלוצה כבן הדיוע יש להם מזונות או אין להם מזונות וכו'. אלא לא נריכא שהלך

ולא הניח קרקע ואחר כך בעלה שפיר אכלת ולית עלה לאהדורי להון מאי דאכלת. (א) האשה רשאה נשא לאיש והניחה לכתובת להנשא אפילו לסרים (ב) האיש אינו רשאי לשתות כוס העקרין שלא כחובתה לא גזיף אלא ממקרקעי, ומאחר דלא הניח מקרקעי כתובה לית לה ומן חותן הנכסים שכינה לא גזיף כחובתה: סרים. מי שאינו

משנה הלכות

וכו' ולא הזכיר על ידי חולי דכבר סמך אמה שכחז בן בסרים חמה, ולא הוסיף רק אלו דנמי זידי שמים הוי, ולא כמו שיש דסבירא לכו דאפילו על ידי רעמים זידי אדם מקרי. וזביתא בן צחומת ישרים סימן נ"ה זשם רבינו ישעיה מטרנאי הראשון, שזב ראיחי זבנה"ג סק"ה שכחז ורש"י פוסל מלאחי צמפר ישן של רש"י. אפי' ע"י חולי מקרי זידי שמים תומת ישרים סי' נ"א ע"כ. ולענ"ד הדבר מפורש בן להדיא צמקומו וכמ"ש צמ"ד. ועיין ריב"ש סימן תי"ט למח בסרים ממולדתו נקרא סרים חמה. וכתבו החוס' ז"ל ר"ת מכשיר אס נעלה זיבה אחת אפילו זידי אדם וזבזד שהיכה שלמה קודם שנעלה, וזבזית ראיח לדבריו מירושלמי דכשר. אבל משמע דאינו מוליד, דאמר ר' זירא שמעתי שהלכה כר' ישמעאל, ואמר נמי שמואל החס אס יבא לפני צעל זיבה אחת אני מכשירו. אמר רב יודן בר חנינא וזבזד של ימין אר"י יב לפרש צתרי גוונא, כלומר דוקא שנעלה באחת ובאחת שלמה כשרה אבל נפלטו אפילו אחת גרע טפי, אבל יותר נראה לר"י לפרש שהם צ' תיבות וזבזד של ימין וחומרת גדולה היא זו. אמנם כר"י ז"ל לדעת כר"ש ובעור וזבזית יוסף חולק ארצונו תם דזידי אדם פסול. וכתב נמוקי יוסף שכן דעת רבינו צעל הלכות גדולות וברמב"ם וברמב"ן וברשב"א ובריעב"א וברא"ה ז"ל. ועיין כ"כ. וכמחבר זש"ע פסק כמחמירין. וברמ"א ז"ל זבזית דעת ר"ת וכתב אמנם ראיחי מקילין בסברא האחרונה אבל עוז לחוש באיסור דאורייתא לדברי המחמירין והם רוב מגין ורוב צנין, וזב"ח ז"ל כתב מיכו נראה דבסומך על ר"ת ור"י ורבינו שמשון ובראב"ד ושאר אחרונים אין למחות על ידו. ועיין תש' מוכריז"ל ח"ג סימן ל"ב ותש' פ"י, אה"ע סימן ע"ו. שזב מלאחי צאור זרוע סימן תרנ"א שבזית צ' פירושים דבריו ירושלמי וסייב ועל בן כיב עוז להזכיר הרופאים שלא לחתוך של יבין אלא של שמאל ע"כ, ועיין דעת רבינו זבלכות מילון. (ע"ב) ומ"ש האיש אינו רשאי לשתות כוס עיקרין שלא יוליד ובאשה רשאה לשתות כוס עקרין שלא תלך, תוספתא שם, וצממא שבת קי"א, וצוסף הלכות שביעית כפל רבינו הדברים, וגרס שם, האיש אינו רשאי לשתות כוס עיקרין שלא תלך. ונראה דחסרון הניכר לעינים איכה שם ונ"ל, כמו שכחז כאן. וכן הוא בגירסא בתוספתא. ונראה מדעת רבינו דלאיש נמי איסור הוא דאיכה לשתות אבל לאו ליכא. וכ"כ ברמב"ם פט"ז מא"צ כ"ג. והוסיף ברמב"ם ז"ל במשקב עיקרין לאדם או לשאר מניס כדי לברכוו כרי זה אסור. וכ"כ כתב

הוא למדינת הים ולותה ואלכה מאי. מזוני הנאי כתובה נינכו מדאית לה כתובה אית לה מזונות, או דילמא כתובה דלמשקל ולמיפק קאי אית לה מזוני לא דילמא תעכבא. כרי מפורש דגם צחיים קרי למזונות הנאי כתובה ול"ע כעת, עכ"ל. ועיין מפרש שם, ועיין רמב"ם פ"ג מהל' אישות ה"א עד ד' וזב"ה שם, ובעור סימן ל"ג, וז"י דז"ה ומ"ש ודוקא אחרי מותו, ובעור אבן בעור סימן קי"ז הנושא צעזירה וז"י שם ודו"ק. ועיין לעיל מה שכחזתי זשם הראב"ד ז"ל ומה שקשה עליו דדין מזוני לאחר מותו. (א) ומ"ש האשה רשאה להנשא אפילו לסרים וכו', תוספתא דיצמות פ"ח ה"ג, ובעטם כיון דאינה מלוה אפריח ורביח מותרת להנשא. ודוקא סרים חמה וזידי שמים, אבל סרים זידי אדם הוא פלוג דכה וכרות שפכה, שאסור לצוא צקהל ואסורה להנשא לו. וצממא יצמות ע"ה ע"א: ת"ר אחיבו פלוג דכה כל שנפלטו זינים שלו, ואפילו אחת וכו'. אמר רבי ישמעאל צנו של ריב"ז שמעתי מפי חכמים צכרם ציצנה כל שאין לו אלא זיבה אחת אינו אלא סרים חמה וכשר, סרים חמה סלקא דעתך, אלא כרי הוא כסרים חמה וכשר. ופירש רש"י ז"ל סרים חמה סלקא דעתך, הו סרים חמה זידי שמים הוא מחמת חולי והאי לאו חולה הוא, ע"כ. עוד שם אמר רב יהודה אמר שמואל פלוג דכה זידי שמים כשר, אמר רבא ביינו דקרינן פלוג ולא קרינן בפלוג, ופירש"י זידי שמים, ע"י רעמים וצד או ממעי אמו (ול"ע קלח דבריו רש"י, דצסרים חמה ס"ד פי' הו סרים חמה זידי שמים הוא מחמת חולי והאי לאו חולה הוא, משמע דסבירא ליב דמחמת חולי זידי שמים מקרי, וצתוך כדי דיבור דז"ה זידי שמים פירש ז"ל על ידי רעמים וצד או ממעי אמו, משמע דעל ידי חולי לאו זידי שמים מקרי ול"ע. ועיין רמב"ם פט"ז מהל' איסורי ביאה ה"ח וסמ"ג לאוין ק"י ועש"ע ח"ע סימן כ"ו). וראיתי לרבותינו נוחי נפש שנחלקו צפלוג דכה הנעשה על ידי חולי, דעת ברמב"ם וברמ"ג ז"ל להכשיר, ורש"י וברא"ש לפסול. וכתב ברא"ש שכן משמע צירוש' דליקוי על ידי חולי חשז זידי אדם. וזב"י צשו"ע כתב כדעת רש"י צס"ק ו' שם. אמנם זב"ח ז"ל האריך הרבה דברים אלו וזבזית דברי רש"י דיצמות כ' כתב להיפך. וכתב דעת ברא"ש יחידאכ הוא, וכן פסקו ב"ש וח"מ. ולענ"ד ל"ע שלא זבזיתו ראי' מדברי רש"י הני"ל שכחז להדיא צסרים חמה זידי שמים הוא מחמת חולי, ואס כן מה שכחז צסומך זידי שמים על ידי רבמים

שם מהסוגיא דשם דף ק"ו מתבאר דכל היכא דלא נגע באזורים ממש לא מחייב, ושם מצוה דאסור הוא שאמרו שם, לירקנה רפואה פלוגית ומיעקר ובאמידוכ דוקא באשה וכו' ע"ש.

ובתב הרא"ש ובר"ן ז"ל אפילו מחכוין לרפואה ואין מחכוין לביות עקר אסיר, כיון דפסיק רישא הוא, ואף על גב דקיימא לן פסיק רישא דלא ניחא ליה בשבת מותר, מכל מקום בשאר איסורין אסור ואפילו אם הוא כבר קיים פריה ורביה ואפילו אם הוא סריס. ועיין עור שלחן ערוך אבן עזר סימן ה' ס"ג וצ"ש שם. **וראיתי** בשאלות פ' אומר שאילתא ק"ה וז"ל, אדם נמי אסור לסרוסי ואפילו זקן, וסריס, וקא צעי למשתי סמא דקא מעלי לגופיה והכוא סמא דמיעקר הוא דאי לאו סריס הוא הוה מיעקר ליה אסור ליה למשתייה, דתניא מנין לסריס באדם שהוא אסור שנאמר ובארלכם לא תעשו, ככס לא תעשו, דברי בן חנינאי, ואף על גב דלא מיכווין, כר"י דאמר דבר שאין מחכוין אסור, ובשבת הוא דסבירא ליה כר' שמעון אבל בכל התורה כולל כר"י דאמר דבר שאין מחכוין אסור, וכתוס' וברא"ש ז"ל בשבת כ"ל השיבו עליו, מהא דאמרו שם פ"א והא חר"י הלכה כסחם משנה ותנן נזיר חופף ומפספס, וכן בצורות דף ל"ד ע"ה דמקשי הש"ס על שמואל דאינעריך לאשמעינן הלכה כר"ש בדבר שא"מ דרכו להקין דם בצבור, הא כבר אמר שמואל הלכה כר"ש לענין שבת, ולדעת השאלות הא שפיר אחי לאשמעינן הלכה כר"ש גם בשאר איסורין בדבר שא"מ, כיון שמחלק בין איסור שבת לשאר איסורין, וכן הקשה צ"ח סימן רל"ח. ועיין בהעמק שאלה שם שבארריך לישב שיטת השאלות, וגם חתנו כר' רפאל שפירא באריך צו. ועיין בית הלל ח"ע ס"ה ס"ג שבארריך הרבה בדברי השאלות ז"ל, ובשיטת הערוך בפסיק רישא דלא ניחא ליה. ובמקום סכנה מותר לשחות כוס עיקרין, כ"כ הריב"ז ח"ה בחידושו. ואריך עיון למח ליה להשמיענו דודאי במקום סכנה אין לך דבר העומד נגדו.

וראיתי צו"ח כפי אהרן סימן נ"ד מהר"ר עפשטיין דומ"ץ דק"ק פראג, שיצא לדין צמי שלא רצה לישא אשה מחמת חשש שלא יוכל לגדל בנזו לחורב, וע"פ דרך התורה, חלילה, מחמת שהמקומות בהם אינם מסוגלים לכך, כמו שראו שם בכל הצנים צעונ"ה וע"ש מה שבארריך. אמנם אין להציא ראייה מכאן, לדבריו ז"ל דודאי אשה שאני דאינה מלוב צפריה ורביה ואפילו לגבי אשה אין לומר כן קודם שילדה, דאפשר ילדיה יזכו לגדל לטובה, וכמו שאמרו אשתי יולדתו, אפילו במקום מסוכן חלילה. ובר מן דין הלא גמרא מפורשת היא בחזקתו המלך לו אח ציתך כי מת אחי ולא אחי. ואמרו בגמ' ברכות י' משום דלא רצה לישא אשה משום דראי דנפקי מיניה זרעא דלא מעלי, ואמרו ליה צהדי כצבי דרחמנא למח לך. ואם כן אפשר דאפילו באשה נמי אמרינן כן, דסוף סוף חזקתו היא מחויב אבל האשה לא היתה מחויבת. אלא על כרחך כמו בכל מקום אמרינן

דהאשה מסייעה למלוב, ודברי יש"ש ל"ב ממה שאמרו יצמות ס"ג ע"ג צבוקר זרע זרעך וצערך אל תנח ידך, והוא מטעם דילמא הא' לא יהיו עובים והשניים יהיו עובים, אם כן הכא נמי באשה אפשר דהראשונים לא עלתה לה וצערך תזכה לגדלם ול"ע בזה לפני"ד.

אמנם הפרישה והח"מ והע"ז ישאר אחרונים סבירא לכו דאפילו צלי לער נמי, והה"מ הביא ראייה לדבריו מדלא הזכיר העור לער לידה כגל, ועיין חתם סופר סימן כ' בשם עלי ארזים ודעת רבינו נמי נראה לבחיר, מדכתב סתם ואשה רשאה לשהות כוס עיקרין כדי שלא תלד משמע דבכל אופן רשאה יק"ל. וכן נראה דעת רבינו ירוחם ז"ל. ולא ציאר לן רבינו ז"ל דעתו הקדושה אי מותר להשקות שאר מינין כיב של עקרין, ובסמ"ג לאוין ק"כ כתב בשבת דף ק"ה מוכיח שהמשקה כוס של עקרין לאדם כדי לסרוס בזכר אסור, בנקב מותר, והוא הדין לשאר מינים. וכתבו הפוסקים לחלק בין השקאה כוס עקרין למסרם צידים אפילו באשה, ר"ל דהמשקה לנקב מותר אבל למסרם צידים איסורא איכא. ודעת הצ"ח ז"ל שלא לחלק ציניהם. דצ"ח שר"ס איתא להדיא דלא שייך סירוס בנקב אלא על ידי השקאה סם, כדכתבו התוס' שם וכו' ע"ש. ומדברי רבינו לכאורה תיובתא לדבריו ז"ל מדסיים בדבריו ר' עקיבא אומר (בגמרא בגירסא ר' יהודה אומר וכן גרס רבינו בסוף ה' שצווח) המסרם אח הזכרים חייב, ואח בנקבות פטור. ופשוט דהאי פטור כונחו דפטור ממלקות אבל אסור בכל פטור שצ"ס. ובכוס של עקרין סבירא ליה דמותר לשחות מדכתב והאשה רשאה לשחות וכנ"ל, כרי לן להדיא דעת רבינו ז"ל לחלק בין שותה כוס שהוא מותר לכחילה, ובין המסרם צידים שהוא פטור אבל אסור אפילו בנקבות. וכן לפני"ד ראייה ברורה לדברי

ונחלקו הפוסקים ז"ל צפי' האשה רשאה לשחות כוס עיקרין שלא תלד. דעת הצ"ח דדוקא כשהוא לצורך כגון דציתבו דר' חייה שהיא מקושי לידה, אי משום שאר רפואה, ובלאו הכי אפילו באשה אסור לכחילה, וכ"כ הי"ש פ' הצע"י סימן מ"ד ח"ל: ואומר אני דאין ראייה (של הסמ"ג) מזו אלא למי שיש לה לער לידה כעין דציתבו דר' חייה, וכ"ש אם צניה אין הולכין בדרך הישר ומתיראה שלא תרצה בגידולים כאלו שהרשות צידה. (ועיין לקמן ס"ק פ"ו שדייקתי צעזכ"י היפך זה.) והנה חידש לן רבינו דין חדש דהכי שאין צניה הולכין בדרך הישר נמי שרי לשחות כוס של עיקרין אף שאין זה נוגע לגוף האשה וללידתה כמוצן, מכל מקום כיון שאינה נושאה פירות הראויים לצרך על המוגמר מותרת לשחות.

מוליד נקרא סרים ותרי מיני יוליד והאשה רשאה לשתות כוס עקרין שלא תלד (צ) רבי עקיבא אומר

משנה הלכות

הזרע מכל מקום כיון שאין כאן תוספת לקוחה כהולדה וכתחילה אפשר כהולדה וכה המתאחד שישתכח כוס עקרין ללקח עוד ככה שכיב עדיין בריח עד ששתכח את הכוס וכשאמרו בגמרא ואלא זקן כיינו לומר דזקן לקוי בלוחה בלקוחה שבחזרו לקוי על ידי כוס ואין הכוס מלקח אותה כלום, ומסיק דלוינו כן דזקן יוכל לחזור לנערוהו. וכתוב' כתבו דזקנה לאו סירוס הוא ור"ל דכשיש לקוחה של זקנה אין הכוס פועל כלום ואפשר דר"ל דזקנה לאו סירוס הוא ע"כ. ובהא מיושב קושית המנחת חינוך שהקשה מ"ש דסירוס אחר סירוס אסור וכוס עקרין אחר כוס עקרין מותר לשחות ולא כוי סירוס אחר סירוס דאסור ע"ש, ולפי' דעת הגאון החז"א ז"ל ודאי שאני דכוס פועל עדיין בשאר אבריו מה שלא פעל בסירוסו מה שא"כ בשתכח כבר כוס ראשון אז ודאי אין הכוס השני פועל כלום ולכן שפיר מותר הוא, וק"ל

אמנם באמת ברמזין ז"ל מסתפק אם בסרים איכא איסור כוס עקרין אף על גב דאיכא תוספת לקוחה בחלק הגוף שחזן מכלי הזרע מ"מ כיון שאין כאן תוספת לקוחה כהולדה וכתחילה אפשר דאין כאן איסור, ולא דמי לנותק אחר כורת דתס' יש תוספת בקלקול לורת כלי זרע ועיין חז"א בג"ל.

ע"ג וב"ש ר' עקיבא אומר המסרם את הזכרים חייב ואת הנקבות פטור. בגמרא פ"ח שרלים קי"א וכת"כ פ' אמור ר' יבודה אומר אין הנקיבות בסרים, וכן כתב ברמז"ס פט"ז מא"כ הי"א. וכ"כ שם כתב והמסרם את הנקבה כת"כ ר"י אומר אין לנקבות בסרים, וכן מצוה צפ' ח' שרלים, ופי' רבינו היוצא הוא דליכא אצל איסורא איכא מדלח תני מותר לסרם הנקבות. ולזה כתב רבינו פטור עכ"ל. וזה נראה גם כן דעת רבינו ז"ל וכמ"ש בס"ק הקודם. ועיין בית יוסף אבן עזר בג"ל. ומכאן נמי ראינו ברורה לענין דברמז"ס סבירא ליה גם כן לחלק בנקבות בין שחית כוס עקרין דמותר לכתחילה כמו שכתב שם להדיח הלכה י"ב, ובין סירוס בידים דפטור אצל אסור וכמו שכתבתי לעיל בפע"י ודברי הב"ח ז"ע לעני"ד.

וד"ע דבפת"ש סימן כ"ל ס"ק ח' כתב בשם בר"י דאפילו דגים אסור לסרם והוא משחילת יעב"ץ סימן קי"א ומכאן ז"ע אצל מנחת חינוך ז"ל סימן רל"א שמסתפק אי שייך סירוס בדגים ולא ברגיש בדברים אלו. ובדרכי משה כתב וז"ל: בהגהות מיימוני פי"ו מא"כ ומרדכי פ' שמנה שרלים, ומכל מקום מותר לאכול מדאסרה רחמנא לגבוי מכלל דלהדיות שרי ע"כ. וראיתי בבית הלל אבן עזר סימן כ' ס"א, שכתב מחלוקת הראשונים ז"ל, ברמז"ס ובכ"ג, ביו"ד סימן ע"ז צעבר ושחע לאותו ואלו בנו ביום אחד. דעת ברמז"ס דמותר לאכלם, ודעת בידים הוא שלא יחתוך האם שלה כדי שלא תלד אבל גרמא כגון ע"י מאכל או על ידי משקה שמצטמקת האם שלה ואינה יולדת דבר זה אף באשה מתרת שאינה מצווה על פ"ו. ובזכר בין סירוס בידים

המחלקין בכך, ועיין ח"מ והאחרונים ז"ל ודו"ק. ובמנ"ח סימן רל"א הקשה הרבב הדברי כ"ה ז"ל ע"ש. **וראיתי** בח"מ שכתבו דברי הסמ"ג ז"ל וכתב ח"ל: וכתוב צביאור מוכר"ר איזיק שטיין על הסמ"ג בזכר אסור והוא הדין לשאר מינים, משום דגזרינן זכר דכתמה חטו זכר דאדם או שמא איסור דאורייתא הוא כמו באדם עכ"ל. ומלא מ"ש או לשאר ב"ח כיינו הזכרים מן הב"ח עכ"ל. והנראה דמסתפקא ליה למוכר"ר שטיין ז"ל אי בהשקאה כוס עקרין איכא איסורא דאורייתא בשאר מינים או דרבנן. ולעני"ד לולי דמסתפינא כוכ אמינא דדעת רבינו דבשאר מינים אפילו זכרים מותר על ידי כוס ולא אסרה התורה בשאר מינים רק סירוס בידים, ולכן גבי סירוס נקטו. לישנא המסרם את הזכרים וכלל כל מה שהוא זכר בכלל איסור, ואת הנקבות פטור. דזכר משמע כ"ש בכלל זכרים וכ"ש בכלל נקבות בין באדם בין בשאר מינים פטור אצל אסור. אצל כוס לא הזכירו רק איש ואשה ולא כתב זכרים ונקבות, וכונתם לענין איסורא כוס רק איש ואשה נאמרו.

וראיה לדברי מה שראיתי בפסקי מהרא"י סימן ק"ה אהא דאמרו מותר ליעול כרבנח של תרנגול, וכתב ברמ"א ח"ע סימן כ' ס"ג, אף על גב דמסתרם על ידי זה וכל כיוצא בזה דלא עבד כלום באיברי הזרע (בהגהות אלפסי פ' צמה בהמה). והע"ז הביא בשם ברמז"ן סימן קי"ח, בט"ז בשם התוס', לענין כל תשחית ואין זה דומה להכחא שזכרתי בסמוך דעל ידי מעשה שלו מסתרם הנקבה, ויש איסור בדבר, דשם אינו מרויה בדבר אף על גב דמסתרם על ידי זה וכי'. משמע מה דכל שבסירוס ממילא מותר, וכדמסיק כיון שלא מפסיד איברי הזרע ע"כ. וע"ש מה שתמה ע"ז. גם שאר אחרונים תמכו על דברים אלו וכברו דלא דמי כלל דכאי דמותר ליעול כרבנח של תרנגול הוא רק משום דהתרנגול רק מתאצל אכרבנחו ולא מסתרם בזה, ולא דמי לכוס עקרין שנעשה סרים. מכל מקום הרי יש כמה גדולי הראשונים דסבירא לכו דכל שבסירוס ממילא אפילו על ידי כוס עקרין מותר בשאר מינים אפילו זכר, ולעני"ד זכו גם כן דעת רבינו. ועיין ביאור הגר"א אבן עזר בג"ל ס"ק ל"א, ודרכי משה שם, ופרישה ס"ק כ' ודו"ק. *

וראיתי בחז"א בערות צמ"י שבת ס' ס"ג ס"ק כ"ז שכתב נראה דכוס עקרין אין איסור אלא אם הדבר גורם גרעון בגופו אצל אס שותה כוס ב' אין בשני איסור כיון דכבר לקוי הוא ע"י הראשון ואין השני מוסיף כלום, וכה דאסרינן לסרים לשחות כוס עקרין כיינו משום דהלקוחה של הסרים הוא בגיד ובצינים והלקוחה של כוס עקרין היא בשאר הגוף שגם כמות וחוט השדרה ושאר ענבי הגוף משתחפים לבישול (* שוב העיר ה' עיני ומצאתי בפירוש הראב"ד לספרא פ' אמור פ"ו סק"ב ח"ל ומצין שהנקבות בסירוס ת"ל כי משחתם בהם ר' יהודה אומר אין נקבות בסירוס ואי סירוס דקאמר ת"ק סירוס

המטרים את הזכרים חייב ואת הנקבות פטור. (עד) ואסיר ליה לבר ישראל שנים ניכרו כרים חמכ וכו' למבטל מפריה ורביה ואף על גב דאית ליה בנים אסיר ליה למיקם

משנה הלכות

רבינו דאסור לאכלו צו ציום משום קנס, כמו שכתב הבית יוסף ז"ל הטעם בשם הר"ן שלמד ממשנה שבת, וכתב הב"ב ה"ל דלפי זה אפשר לדעת רבינו דגם גבי סירוס אסור לאכלו לעולם משום קנס, ואפשר כיון דאין כלן זמן עד אימת לקנסו אפשר דלא קנסינן ליה, ולא דמי לשוחט ומצטל בשבת דלא קנסינן רק ליומי עיין שם. ולענין לא דמי דודאי רבינו מודה דאין לאסרו באכילה מטעם הגבות מיימוני וכמרדכי ה"ל, מדאסרה רחמנא לגבוי מכלל ולכדיוט שרי, ולא גרע מצטל מוס או הקוטע רגל בכמה דעובר אשער בעלי חיים ואפילו הכי כשרה לאכילה לכדיוט, כשהיה למטה מן הארכובה, ולית דחש ליה, ודו"ק כי זה לענין צרור.

ע"ד) ומ"ש ואסור ליה לבר ישראל לבטל מפ"ו יבמות ס"ב, ואף על גב דאית ליה בנים שרי ליה לצווי ספר תורה ומינסב איתתא בה בנים וכו', מגילה כ"ז ע"א, ומ"ש והניח וכו' יבמות ה"ל והנה בטור ז"ל אכן בעזר סימן א' הביא צ' דעות אי מותר למכור ספר תורה בשביל לערצ אל תנה ידך, ופלוגתהם הוא בחילופי גירסאות בגמ' יבמות ה"ל, דבגמרא גרים מחני' דקתני לא יבטל אה"כ וכו', הו"א ח"ל: וכתב הר"ף יהושע וכו', וכתב הבית יוסף ז"ל ח"ל: וכתב הר"ף והר"ש ז"ל שם סימן ע' והו"א מילתא דרבנן הו"א, אבל דאורייתא כיון שיש לו זכר ונקבה קיים פריה ורביה, וכן כתב הרמב"ם בפט"ו מה"א. וכתב הר"ש ז"ל ח"ל: בכל הספרים כתוב מחני' דלא כר"י והר"ף לא כתבה, והביא על מחני' דלא יבטל אדם מפריה ורביה מימרה דר"י דאסור לעמוד בלא אשה אע"פ שיש לו כמה בנים, משמע דסבירא ליה דאיתא למתניתין, ודרבי יהושע ורבי נחמן, וכדמפרש הלמודא נמי למכור ספר תורה, כלומר לעולם יש לו ליקח אשה בה בנים כר"י, אם סיפק צידו, אבל אם אין סיפק צידו אם אין לו בנים ימכור ספר תורה ויקח אשה בה בנים ואם יש לו בנים אינו מחויב למכור ספר תורה כדי שיקח אשה בה בנים אלא יקח אשה שאינה בה בנים ואל יעמוד בלא אשה כר"י, אבל לפי ספרים דגרסי מחני' דלא כר"י, משמע דפליגי ולרבי יהושע אפילו קיים פריה ורביה ימכור ספר תורה לישא אשה בה בנים ע"כ.

ואם אין לו בנים ימכור ספר תורה וישא אשה כראוי לבנים. וכן נראה לר"ף, וכן כתב רמ"ב, וכן עיקר ע"כ. ובש"ע ח"ע ס"ח הביא צ' הדעות, ראשונה דעת הר"ף שאין למכור, ושניה דעת ה"א למכור. ונראה דסבירא ליה לפסוק דאין למכור ע"פ כלל דדעה ראשונה עיקר. והבית שמואל ושאר אחרונים הקשו עליו, ועיין תרומת הדשן סימן רס"ב, וצ"ח אכן עזר ה"ל, וביו"ד סימן ר"ע, וצ"ח"ח סימן קנ"ג, וצמ"ח שם, אי מותר למכור ספר תורה בשביל להשיא יתומה כיון דנשים אין חייבות צפ"ר. וצ"ח"ר תמה מחש' מהר"מ אלשקר סימן מ"ב ולבוש על ע"ת, וח"מ, וב"ש כתבו יתום ולא יתומה כיון שאינו מלכה צפריה ורביה וכתב דזה אינו ע"ש. ומדברי רבינו ירוחם ראה צרורה לפסק הבית יוסף ז"ל ולריך עיין שלא הרגישו בזה הבית שמואל ושאר אחרונים. ומדברי רבינו נראה דס"ל כדעת ה"א, וראה גדולה לדבריהם ז"ל דמותר למכור ספר תורה בשביל לישא אשה בה בנים אף דיש לו כבר בנים מאשתו ראשונה וכבר קיים פריה ורביה, וזה דלא כבית יוסף ז"ל ול"ע. ודע עוד דנחלקו הרמב"ן והגמ"ק ז"ל, כי כיון שאינו מלכה שום אשה אפילו אינה בה בנים בלי מכירת ספר תורה, אי שרי למכור ככאי גונא לישא אשה שאינה בה בנים, והספק דאי נימא דוקא כשהוא בה בנים לקיים מצוה עשה בקום ועשה החירו לו למכור ספר תורה, אמנם כשאינה בה בנים שהמלכה רק בשלילה חיינו שלא יעבור חיסור בככאי גונא ודאי אין מוכרין, או דילמא אפילו בככאי גונא אם אין לו וגמכר כדי שישא אשה ולא ישאר לבדו. ועיין צ"ח, וע"ז, וצ"ח"מ סימן ה"ל, ומדברי רבינו לכאורה היה אפשר לדייק דאסור למכור מדכתב אלמא וכו' שרי ליה לצווי ספר תורה ומינסב איתתא צ"ב, ואפשר לדייק דדוקא ככאי גונא דאל"כ רבותא ה"ל לאשמעינן, אלמא דשרי ליה לצווי ספר תורה ולמינסב איתתא וי"ל.

וע"ה דעתו לומר דמה שנחלקו אי מותר למכור ס"ח לא נחלקו אלא אי מחויב למכור אפילו אינו רואה בדבר למכור בשביל בה בנים, אבל כי כדעו לישא בה בנים ורואה למכור ס"ח אף שיש לו כבר בנים מכל מקום אי צעו למכור מוכר לדברי הכל, וישא בה בנים אפילו שיש לו כבר, ונראה לי להביא ראיה מדברי הר"ש ז"ל שכתב ח"ל: כלומר לעולם יש לו ליקח אשה בה בנים כרבי יהושע אם סיפק צידו, אבל אם אין סיפק צידו אם אין לו בנים ימכור ספר תורה ויקח אשה בה בנים, ואם יש לו בנים אינו מחויב למכור ספר תורה כדי שיקח אשה ובנים וכו', כרי שכתב רק שאינו מחויב ומשמע חיובא הו"א

היא דנקיט ליה אבל הכא מיירי דהוה סירוס אפילו ממילא אסור עבלי"ק ע"ש.

ורבינו ירוחם נתיב כ"ב ח"ב כתב וכל זה מדאורייתא, אבל מדרבנן אפילו יש לו כמה בנים וכו', ואם יש לו כמה בנים וסיפק צידו ישא אשה בה בנים, ר"ל כראוי לבנים ואם אין סיפק צידו לישא אשה כראוי לבנים כי אם זקנה ועקרה, זולת אם ימכור ספר תורה אם יש לו בנים לא ימכור ס"ח אלא ישא זקנה ועקרה בין דממילא אסור בין באדם בין בהמה כדאיתא בשבת פרק ח' שרצים (ק"י) והא דאמר ר' יוחנן הדושה לסרס תרגולו יטול כרבולתו יסתרם מאליו התם לאו סרוס הוא כלל אלא רמות רוחא

בלא איתתא ואף על גב דאית ליה בנים שרי ליה לזבוני ספר תורה ומנסב אשה בת בנים וקיומי פריה ורביה דאמר רבי יוחנן משום רבן שמעון בן גמליאל אין מוכרין ספר תורה אלא ללמוד תורה ולישא אשה. ותניא רבי יהושע אומר נשא אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו שנאמר בבקר זרע את זרעך וגו' רבי עקיבא אומר למד אדם תורה בילדותו ילמד תורה בזקנותו היו לו תלמידים בילדותו יהיו לו תלמידים בזקנותו שנאמר בבקר זרע את זרעך. אמר רב מתנה הלכה כרבי יהושע אלמא אף על גב דאית ליה בנים שרי ליה לזבוני ספר תורה ומנסב איתתא בת בנים. (ע"ה) ומאן דלא עסיק בפרייה ורבייה כאילו שופך דמים שנאמר

משנה הלכות

דליכא הא חי צעו רשאי למכור ואפי' יש לו כזר אשכ וזנים, ועי' ז"ל ח"ע כ"ל וכזי נראה לשון רבינו ז"ל שכתב ואסור לו לזר ישראל למיבעל מפריה ורביה וכי ואפי' דאית ליה בנים שרי ליה לזבוני ס"ת ולמינסב אשה בת בנים ולקיומי פריה ורביה, ומדכתב לשון שרי ליה ולא כתב אף על גב דאית ליה בנים חייב לישא בת בנים, משמע דלא קמשמע לן אלל דין חי מותר וי"ל שזר ראייתי לביה שמואל אבן עזר סימן כג"ל סקט"ו בסופו שכתב ואין להביא ראייה מדברי הרא"ש ז"ל שכי' לשיטת הפוסקים דאינו מוכר ספר תורה שאינו מחויב למכור ספר תורה משמע אם רוצה למכור רשות בידו למכור, יש לומר הרא"ש לטעמיה אזיל דסבירא ליה יחיד רשאי למכור ספר תורה כמ"ש בצורח חיים שם ע"כ, ולי"ע מדעת רבינו.

ומצודה זו נחלקו בה הראשונים ז"ל אי דאורייתא או דרבנן כוונת דעת רבי"ף ודעימיה דדרבנן כוונת, וכן דעת הרמב"ם פט"ו מה"א, וכן כתב רבינו ירוחם ז"ל, ודעת השאלות כחז בצעמק שאלב שכוונת דאורייתא, וכן נראה לכאורה דעת רבינו ז"ל מדמדמה נשיאת אשה בילדותו עם זקנותו ללמוד תורה בילדותו ילמוד תורה בזקנותו, וכן תלמידים, וכתם ודאי דאורייתא כוונת לעולם ואין כ"מ מקנתו לילדותו וכדא כן דא כ"ל

ע"ה) ומ"ש ומאן דלא עסיק בפריה ורביה כאילו שופך דמים. כתי גרסין בגמ' יצמות ס"ג. כל מי שאינו עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים. אמנם בחוספתא שם, גרים כתי זכ שופך דמים, וכוא מימרא מר"א בן עזריה, ובשאלות פ"י נח שאלב כ"י, ובמדרש רב בראשית פל"ד, וילקוט נת, בנוסחא כאלו שופך דמים, וכן באגודה ספ"י דיצמות, ובעור וזכרי יוסף ע"ש. וראיתי להג"ה ז"ל שכתב לו בגירסא בגמ' כל יחודי שאינו עוסק בפ"ו. וגירסא זו מלאחי שזכר בש"ס קטן דפוס ווילנא חרנ"ז. ולפי זה כיב משמע דאין בן נח מלוכה על פריה ורביה. וגירסא השאלות ר"ח אומר כל שאינו מתעסק בפריה ורביה וכו'. וצעמק שאלב שם חשז דזכ כוא לשון השאלות ולשיטתיה אזיל דסבירא ליה דבן נח מלוכה על פריה ורביה, וכמ"ש צ"י ברכה, שאלות קס"ב, ולא לריכא ליה דודאי השאלות גרים בגמרא בגירסת כספר, ולגירסת כנ"ז ז"ל ל"ע, דאם כן יכיב קשב להשאלות ז"ל מגמרא כג"ל דמשמע דוקא יחודי ולא בן נח. וד"ה כנ"ז ז"ל הביא ראייה לדבריו מדברי רש"י יצמות ס"ג ע"א ד"כ בני פריה ורביה, וחוס' חגיגה ד"ב ד"ה לא חכי, דבן נח מלוכה בפריה ורביה. אמנם קשב מסוגיא דסנהדרין וכתי פריה ורביה שנאמר לבן נח ואחם פרו ורבו, וגשנית צסיני לך אמור לכם שזכו לכם לאכליכם, לישראל נאמר ולא לבן נח, ככוא לכל דבר שבמנין לריך מנין אחר לבחירו כוא דאחא, כתי משמעת בגמרא דבן נח פטור ממנו פריה ורביה, וע"ש מה שבארין. ודעת הרמב"ם ז"ל פט"ו מה"א דבן נח אינו מלוכה בפריה ורביה, ודברי החוספתא נראין כסותרין מחגיגה ליעין דף מ"א. ועיין בפני יהושע ובעורי אבן חגיגה

וראייתי בשאלות פ"י נח שאל"י כ"י שכתב ח"ל: אי נמי ברם לריך כ"י מצדן ספר תורה כיכי דלית ליה בנים, אבל כיכא דאית ליה בנים ואשכ לית ליה וקא צעו למינסב מהו לזבוני ספר תורה ולמינסב, מי אמרינן כיון דאית ליה בני הא קיים ליה לא לחוכו בראח ולא מייבן, או דילמא כיון דלא ידע אי הא זרעא מללח, או הא זרעא מללח שפיר דמי לזבוני, ת"ש דתניא וכו', אלמא אף על גב דאית ליה בני שרי לזבוני ס"ת ומינסב איתתא בת בנים ע"כ, וכו' כדעת רבינו ז"ל. אמנם למדנו מלשון כעכור דלישא אשה שאינה בת בנים אסור למכור ספר תורה מדכתב ואית ליה בנים ואשכ לית ליה וקא צעו למינסב מהו, משמע דכצעי' אזל ככאי גוונא דלית ליה אשכ ורואה לישא אשה וא"א ליה לישא בלי מכירת ספר תורה ופשיט דשרי לזבוני ספר תורה ולמינסב איתתא בת בנים. ומשמע דאיפשיטא ליה דדוקא בת בנים מותר למכור ולא עקרב וזקנה וכו', יכיב כשאניכ בת בנים אסור לו למכור אפינו אי אפשר בענין אחר ולי"ע

וראייתי בשאלות שלום שם שחמכ שלא הביאו הפוסקים סעייהא מדברי השאלות ז"ל לשיטת כ"י"א צ"ע וברמב"ן הביאו במלחמות, וכ"ש שזריך להפליא שלא הביא דעת רבינו כלל ועיין בעב"מ, וברא"ש, מה שפירש צ"י"ף ז"ל, וברמב"ן כתב שגם דעת רבי"ף כשאר פוסקים.

שופך דם האדם וסמך ליה ואתם פרו ורבו. ע) והיכא דנסיב איתתא ושהא בהדה עשר שנין ולא ילידא לא שרי ליה למיבטל מפריה ורביה אלא מתבעי ליה לגרושה ומינסב אתתא אחריתי בת בנים ואולודי בני דתנן נשא אשה ושהא עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל אלא יוציא ויתן כתובה ואף על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנאמר

משנה הלכות

זיאה כשרה היא ואסור צלוחה זיאה הוא, ואדרבה חייב עליה, ואפילו הכי קיים המלוכה על ידיה, אלמא דאפילו הכי שפטור בדבר אפילו הכי קיים המלוכה. ויש לומר דלא דמי דאף שאסור בזיאה זו, מכל מקום גברא בר חיובא הוא, רק שזיאה זו אסורה היא אללו, ולכן אי צעל והוליד אף דכוי מזיאה אסורה מכל מקום גוף בענין קיים. (ועיין במפרשים שהקשו דכא כוי מלוה בעצירה) משא"כ בעכו"ם שפטור לגמרי למאן דסבירא ליה לפטור בן נח וק"ל.

ע"ן וכו' ויכיו דנסיב איתתא וכו', יצמות ס"ד ע"א, נשא אשה ושהב עמה עשר שנים ולא ילדה ויליא ויתן כתובה שמהא לא זכה להצנות ממנה, אף על פי שאין ראייה לדבר וכו'. ומשמע דעת רבינו ז"ל דכא דמחויב לגרשה אם שבה עמה עשר שנים הוא דוקא אם לא נשא אשה אחרת, אבל אם נשא אשה אחרת ודאי אי לא צפי לא לריך לגרשה, שהרי רבינו נתן טעם לדבריו ז"ל אמאי מעשין אותו להוליא צעל כרוח דכמה דאיתא גביה סבר דילמא השתא מיעברא ולא נסיב איתתא אחריתא, וממילא אי כבר נסיב אחריתי שוב לא איכפת לן אי לא להוליא לראשונה. וברא"ש ז"ל שלבי כתובות כתב דלכן כופין אותו להוליא דכל הכי דאגידא צי לא יכבי ליה איתתא. ומשמע נמי דאי כבר נשא אחרת די צוב, וכן כתב הנמק"י צפ"י בצע"י, ואף שחלוקים הם בטעמם, דרבינו נתן טעם לדבר משום דכמה דאיתא גביה סבר דילמא השתא מיעברא ולא נסיב איתתא אחריתא, אמנם לא השש דילמא לא יתנו לו אחריתי, וטעם ברא"ש ז"ל דכל הכי דאגידא ציב לא יכבי ליה אחריתי, מ"מ לדינא אין נ"מ צנייבם, ולתרווייכו צפי להוליא הכי דלית ליה אחרת ואין כופין אותו אי אית ליה אחרת צת צניס.

והרמב"ם פט"ו מה"א כתב כן להדיא וז"ל כ"ו נשא אשה כ"ו, כ"ז ויליא ויתן כתובה או ישא אחרת הראוי לילד ומשמע דאי נשא אחרת דלא צפי להוליא ח"פ. שצתי וראיתי דאפשר שיש חלוק בין בני תרי טעמי והוא דלטעם רבינו דכמה דאיתא לגבי סבר דהשתא ילדה אי אמר דיינא עמה צסכדי שלא יבא עליה, כיון דליכא טעמא דלמא השתא ילדה לא כפינן ליה, אמנם לטעם ברא"ש ז"ל אין שומעין אפילו צסכדי דחיישינן דילמא לא יכבי ליה אחריתא כל הכי דאגידא צי. וכדעת ברא"ש לכאורה נראה משמעות לשון בגמ' בכתובות דמבואר שם אפי' כי אמר דיינא

מה שכתבו לדבריהם ז"ל וצתשובתי בארכתי צזכ צס"ד. ועיין מ"ל פ"י מכלי מלכים. ה"ד, וצנוצ"ו מהדו"ת חח"מ סימן י"א. ולענ"ד דמות ראייה ממנה שאמרו היו לו צנים צגיותו ונתגייר הוא וכו', קיים מלות פריה ורביה, וכתבו הפוסקים אף על גב דגר שנתגייר כקטן שגולד דמי כיון דצנכריתו זרעו מיוחס אחריו קיים, עיין גמרא וש"ע. ודעת כמה פוסקים אפילו לא נתגיירו הצנים קיים המלוכה, ומעשה ח"י דצן נח לאו בר חיוב פריה ורביה הוא אם כן באיך אפשר לקיים פריה ורביה צמה שכיח לו צנים צגיותו כיון דלא לא היב בר חיוב וכמו דקיימא לן צשוטה ושחפה דמה שקיים צעת פטירתו לא מיחשב לו לקיום מלוכה.

ובדרך אפשר היב נראה לי לומר דהפוסקים לשיטתייהו אזלי. דכנה דעת הרמב"ם והטור דוקא אם נתגיירו הצנים גם כן אז קיים פריה ורביה ואי לא לא, ודעת שאר פוסקים דאפילו לא נתגיירו ע"ש. ואפשר לומר דהרמב"ם דסבירא ליה דצפי דוקא נתגיירו, לשיטתיה דס"ל דצן נח אינו מלוכה אפריה ורביה, ושאר פוסקים דסבירא לכו אפילו לא נתגיירו סבירא לכו דצן נח מלוכה אפריה ורביה ושפיר קיים אפילו לא נתגיירו וי"ל. ואי נימא הכי ארוחנא ליש צקושת הטורי אצן שהקשה ג"כ מהא דמבואר בפאו ואכל מלכ ילא, דכפאו מאן אילימא דכפאו שד התניא כשהוא שוטב הרי הוא שוטב לכל דבר, ומבואר דכ"ה דלא ילא ידי חיוב מלכ כשהוא שוטב דלא פטור מן המלות ואינו נפטר צזמן החיוב מה שעשה צזמן הפטור, ואם כן באיך נפטר צצנים שכיח לו צגיותו צזמן הפטור ממלות פריה ורביה צגירותו ע"ש. ולפי מה שכתבתי יש לומר דכיון דגם הצנים נתגיירו שפיר קיים פריה ורביה. ובעצם נראה דצתמא מנות פריה ורביה לא דמי לכל מלות שמקיימה כולה צפעס אחת ודיו ונשלמה כל המלוכה, אלא זה הוב מלוכה הנמשכת ושיבילאו דורות אחריהם ע"י פריה ורביה, ואלו מיית צלא צנים לא קיים המלוכה אף שכיח לו צנים וקיים מלד אחד המלוכה מכל מקום לא נתקיימה מעשיו, ואם כן הכי נמי אף שהחול צגיותו צלד פטור מכל מקום עדיין מועלת עליו גם עכשיו שכיח להם צנים ועד החס לא קיים המלוכה כולה, ואם כן יש לומר כיון שיפרו וירצו כשהם ישראלים ימשך המלוכה צעת החיוב, ולכן שפיר קיים המלוכה ודו"ק צזה. שוב ראיתי צצמ"ח שחירן כעין זה.

ורבאורה עלה צדעתי לומר לפי מה דקיימא לן דכיה לו ממחר קיים פריה ורביה, וכתם ודאי לאו

שנסתרם בידי אדם : מקץ עשר שנים לא שבת אברם בארץ כנען ללמדך שאין ישיבת חוצה לארץ עולה מן המנין. והיכא דלא קא מגרש לה מעשינן ליה לבעל בעל כורחיה דכמה דאיתיה גביה סבר דילמא השתא מיעברא ולא נסיב איתתא אחריתי דאמר רב יהודה אמר רב אסי אין מעשין אלא לפסולות

משנה הלכות

ודר"ף ז"ל צ"ל בפ' הצע"י כתב וז"ל: ויכח דשכה עשר שנים ולא ילדה ולא קבעי לאפוקה ולמיסב אחריתי היו מפקינן מיני' צע"כ, ואפילו בשועין. ועיין תוס' שם מה שבקשו מכתובות הנ"ל. והרא"ש ז"ל הקשה לשיטת הר"ף מירושלמי דנראה דהין כופין בשועין, וכן דעת ר"ח עיי"ש מה שבאר"ך. והטור א"ע ב"י קי"ד כתב, ויליף ויתן כתובה או ישא חשב אחרת שראוי לילד, וכייוו או זה או זה, ועיין ביאור הגר"א א"ע סי' הנ"ל ס"ק נ"א, וכתב הרא"ש ז"ל דכיון דאיכא פלוגתא דרבנן לא נהגו בזמן הזה לכופ' כלל, וכן כתב במש"כ נח"י כ"ג ח"ח צ"כ הרא"ש ז"ל הביאו בצ"י שם.

ובתב הגמק"י, הביאו הרמ"א ז"ל א"ע סעי' ו' דכ"ז א"ס לא הוליד כלל, אבל א"ס הוליד ז"ק א"ע"פ שלא קיים עדיין פ"ו אין כופין להוליד דהא ילדה, ומתני' לא ילדה קתני, אלא שיש מפרשים אחרים דהאי לא ילדה ארישא דמתני' אמרנו פ"ו אזכר ונקבב קאי, וברשב"א נראה ליה לעיקר כפי הראשון, וכתב דלכ"ע א"ס לא ילדה אלא זכרים או נקבות א"ע"פ שזכר ונקבב הוא המלוא אין כופין אותו להוליד, וברבי"ש סי' ע"ז כתב דדוקא כשלא הוחזקה עקרה עדיין, ואפשר שחלד עוד שהרי כבר נזכר ממנה אבל צוקבה א"ע"פ שילדה כיון שאין לו בנים כשיעור הצריך לקיום המלוא כופין, ובאחרונים חולקין עליו.

וב"ש שאין ישיבת חו"ל מן המנין עיין ר"ן יבמות הנ"ל מה שבאר"ך צ"כ וצטור סי' קנ"ד וש"ע שם ורבינו ירוחם נח"כ כ"ג ח"ח במש"כ, ועיין פ"ח מה שבביא צ"כ חשו' בגדי כהונה סי' א' עיין שם. ודע דבשאלות לאחר כתבו מעשין ליה בעל כרחו סבר דילמא כשתא ילדה ומיבעל מפ"ו, כתב והתורה אמרה לא לתובו בראש לשבת ירבה, ורבינו לא כתב האי טעמא דלא תובו בראש, ופשוט משום דיש כאן מלוא אחרת של פ"ו בלא טעם של לשבת ירבה. וכבר ראיתי בבעמק שאלה שהקשה גם לדעת השאלות למה ל"י טעמא דלשבת ולא ניהא ל"י בקרא דפ"ו, ובעמק שאלה תירץ לפי מה שכתבתי לעיל צ"כ הגמק"י דבנים בעמק גם כן אין כופין ע"ש. וע"ש עוד ת"י אחר. וכתב הרא"ש ז"ל שא"ס הבעל עושן צרי שאינה ראוי לילד אפי' בתוך עשר שנים ויליף וביאו הטור, ובמרת"ש ז"ל תמה עליו בהשו' מ"ז, אמנם מהרש"ך ז"ל בת"א סי' קי"ד כתב דכל שנחצר בחולי ממנה אפי' בתוך

עמי' בסכדי לא שצקין לה ע"ש, ואי כטעם רבינו אמאי לא שצקין לה בסכדי כיון דלא ל"ל טעם דסבר וכו', וה"כ לכאורכ קשה לרבינו ז"ל לטעמו מגמרא כתובות הנ"ל שצחי וראיתי דיש לישב דעת רבינו דלא קשה.

והוא דלנע"ד לחלק בין אי האשה אומרת לדור עמו בסכדי וכו' אינו רואה, או הוא אומר לדור עמה בסכדי ולא צעו לגרשה, דהכי דכוח רואה לגרשה וידי' טוענת דיירנה עמו בסכדי אז שפיר מלי לטעון אינו רואה דלא מני למנסב אחריתא, אבל כשכוח רואה לדור עמה בסכדי אז לא כיופינן ליה להוליד לדעת רבינו, ולכן בכתובות דמיירי שבהשגח אמר דיירנה עמי' וכו' אינו רואה שפיר אחי דלא שצקין ליה אבל ביבמות מיירי כשאין האיש רואה לגרש שמעינן ליה אי אמר דיירנה בסכדי מאחר דל"ל לכלום, וראיתי בגמק"י צ"ל בצע"י שכתב וז"ל ופי' אינו ראוי לבעל שכופין אותו לגרש משום קיום מלוא פ"ו כמו שכופין כל שאר מלוא, וא"ס האשה טוענת שלא תנא וניהא נכ שישא חשב אחרת עלי' יכול הוא לומר דכל היכי דאגידא צ"י לא יכזי ל"י איתתא ע"כ, ומכאן ראי' צרורה צעזכ"י למה שכתבתי שהרי כתב להדיא וא"ס האשה טוענת, ומשמע דוקא כשהאשה טוענת כן וכמו שכתבתי. ומעתה אפשר לומר נמי דלא פליגי רבינו והרא"ש ז"ל, ג"כ אפילו בטעמי ומר אמר חדא ומר אמר חדא והרא"ש כתב כן בכתובות דמיירי כשהאשה טוענת כן ורבינו כתב ביבמות בא"ש. אמנם לדינא מודי להדי' בטעמי. וצ"כ יש לדיוק לשון רבינו שכתב וז"ל ויכח דלא קמגרש לה מעשינן ליה לבעל בעל כרחי וכו' והאי לשון לבעל לכאורכ הוא מיותר דכ"ל לכתוב ויכח דלא קא מגרש מעשינן ל"י צע"כ לבעל למ"ל ואפשר שצ"ל לדיוק דהאי טעמא שכתב הוא דוקא צעל מיירי דבהשגח איכא טעמא אחריתא וכנ"ל ודו"ק.

ובהא מיושב נמי מה שראיתי בבעמק שאלה ב"י י"ח, שהקשה לדעת השאלות ורבינו ז"ל דגזנו טעם לדבר משום דכמה דאיתא גבי סבר דילמא כשתא ילדה, והקשה דא"כ כי דייר עמה בסכדי שרי, וברי בסוגי' דכתובות מבואר דאפי' כי אמר דיירנה עמי' בסכדי לא שצקין לה ע"ש, אמנם לפי מה שכתבתי לא קשה מיודי דכתובות מיירי דבהשגח אמר כן וידי' ודאי לא מלי טוענת כן, וכמו שכתבתי וכדעת הרא"ש ז"ל וכתב מודה רבינו וכנ"ל.

כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט אבל נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה (בדפוס וזארשא הגירסא: אין מעשינן ורב תחליפא ב"א אמר שמואל אפילו נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה) מעשינן ליה לאפוקה עז) וכי נפקא מגבינן לה כתובתה מאי טעמא דכיון דאיהו מיפקד אפריה ורביה והיא לא מיפקדה אמרינן הוא ניהו דלא זכה ליבנות ממנה עז) גרשה שריא לאכסובי למי שאין לו בנים. מותרת לאחר ולא אמרי' עקרב היא דשמה כראשון הוא דלא זכה לכנות ממנה:

משנה הלכות

כתובת אפי"ה גביא כתובתה משני. וכן כחצו כרעצ"ה והריעצ"ה ז"ל ע"ש. אמנם מדברי החוס' לא נראה כפי וס"ל ודאי אי לא גזתה כתובתה והוצרך הדבר דממנה הוא דאינה בת בנים אין לה כתובת כלום והוא ממה שכתבו דלענין ממון מודה רבי דלא הוי חזקה עד דאתחזק ג' זימני וס"כ כיכי דאיתחזק ג' זימני ודאי דאין לה כלום אפי' משני, ולפי טעם זה הוי נראה לכאורה דאפי' מראשון אי לא גזתה עדיין נמי אינה גובה לדבריהם ז"ל דמה לי ראשון או שני לענין זה, מאחר דכוזרר דממנה היא יולדת כלל כתובת וכלל חוספת. וכן נראה לכאורה מחוס' ישנים שם אמר שאלמרו כשחל הוא דכחשו וז"ל ואין להקשות א"כ משלישי נמי אמאי אין לה כתובת תאמר כשחל הוא דכחשי, וי"ל דטענת כשחל הוא דכחשי מועלת לענין שלא יולידו שני בעליה את הכתובה שכבר צידה, אבל אינה מועלת להוליד את הכתובה מיד השלישי ע"כ.

וְנִרְאָה כוונתם ז"ל צרור דכשחל הוא דכחשו עושה כדבר ספק, והוי כמו ספיקא דדינא ודין דהמוציא מחזרו עליו כראי', וכיון שכבר גזתה הוי אינה המוציא מחזרו ועליהם להביא ראיה ולא מפקינן מינה, אבל הכי דעדיין לא גזתה לעג"ד דאינו גובה משניהם עז, כיון דכשחל איתחזק, וטענת כחשו לא הוי טענה להוליד. וכתוס' כתבו להדיא שלא יולידו שני בעליה וכו', ומשמע דשניהם שויס הם, וכן פסק בעור ז"ל ס' קג"ד ורי"ז תיב כ"ג ח"ח במשלים כתב וז"ל נשאת לראשון ונשאת עמו עשר שנים ולא ילדה, וכן לשני ולשלישי לא תנשא אלא למי שיש לו בנים, נשאת למי שאין לו בנים תנא כלל כתובת וכופין אותו להוליד מן השני ויתן כתובה, אבל מן הראשון לא יתן כתובה, ואם לא גזתה משני לאחר לא תגבה ממנו, ואם נשאת לשלישי ונשאת עמו עשר שנים ולא ילדה תנא כלל כתובה ע"כ.

וְדַעַת הכנמק"י כדי שלא תקשה לי קושיא החוס' ז"ל לנע"ד לישב מה שכתבו דכשחל לענין איסורא לא סמכינן ארוב נשים דחזיין לבנים משום דאיתרע ריבא ע"י דאיתחזק בתרי זימנא ולענין ממון סמכינן ע"ש, כ"ל דלדעת נמק"י הוא בכלל תקנת חכמים ורק בשלישי שנשאת לו שלא ברשות חכמים הוא דאין לה

עשר שנים יוליד כלל כתובה וכלי חוספ'. וכ"ש בשכתב יותר מעשר אע"ג דאיכה בגוי האי זימנא חולי ועכבה חוץ לעיר דיוניא כלל כתובה וכלל חוספות, וכס דברי הרא"ש והעור ז"ל, ובכנה"ג חמה אמר הכה"ש ז"ל שלא נראה דברי מברש"ך ז"ל.

עז) וז"ל ש וכי נפקא מגבינן לה כתובתה מ"ט כיון דאיכו מיפקד אפי' וכו' שם ס"ד ע"ה בגמרא שמה לא זכה להבנות הימנה, ודילמא איכו דלא זכיה כלומר לא יתן לה כתובה, ומשני איכי כיון דלא מיפקדה אפי' לא מינשאת, איני והא אמרי לי רבן לרי אבא בר זבדא נסוב איתחל ואלויד בני, ואמר לי אי זכאי הוי לי מקמייתא, וכו'. ופרש"י איני אמתי' פריך דקתני ישא אחרת שמה לא זכה להבנות הימנה ויזכה להבנות מן השני, וד"כ דילמא איכו דלא זכיה פרש"י, ולא תטול כתובה משמע דאכתובה פריך, וכן פי' בחוס' חד מקמאי, וכ"כ ברמב"ן ז"ל שכן נראה מדברי הראשונים ז"ל. אמנם הראש"ד ז"ל פי' דהא דמקשינן ודילמא איכו הוא דלא זכיה לישנא בעלמא הוא דקשיא לי דקתני שמה לא זכה להבנות הימנה ולא משום כתובתה הקשי לי, וכך פי' ברמב"ן לדידי, וכ"כ במרדכי ס' נ"צ לענין הא דאיתא בגמרא מסתברא אמר לה הוא כשחל הוא דכחשי, דלא משום שהיא מוחזקת וכבר גזתה מהם וכמש"כ הרא"ש וש"ע ס' קג"ד, שאם לא גזתה לא תגבה דאלו דברים עשו חכמים כודאי, ודעת רבינו נראה כדעת רש"י ז"ל, וכן הוא בשאלות הג"ל, וראיתי בחוס' חד מקמאי כנ"ל, דלרי' בן צרוקא דאחרוויכו נאמר כ"ה דאשה אינה גובה כתובה ע"ש ולדעת הראש"ד אין נ"מ צב.

עז) וז"ל ש גרשה ראשון שריא וכו', ואי לא ילדה תנא ותטול כתובה וכו', יבמות כנ"ל. ודע דהחוס' יבמות ס"ה דרי"ב נישאת נכתפקו אי מן השני יש לה כתובה כיון דאמר לה לשלישי א"כ כבר דכתרי זימני הוי חזקה, ותירלו דלענין ממון ודאי מודה רבי דלא הוי חזקה עד דאיתחזק ג' זימני, וכנמק"י כתב שכן משמע להדיא בכתובת ס"ה גבי חומה איתחיה דלציי דיהבי לה כתובה, וכתב הנמק"י ז"ל דאפי' לא גזתה כתובתה עדיין משני עד שהוליד השלישי כלל

אבל הכיר כה יש לה כתובה. ראשון שריא לאינסובי למי שאין לו בנים ומשהא בהדיה עשר שנין ואי לא ילדה תצא ותיטול כתובתה לשלישי לא תנשא אלא למי שיש לו בנים דתנו רבנן נשאת לראשון ולא היו לה בנים לשני ולא היו בנים לשלישי לא תנשא אלא למי שיש לו בנים עט) ואם נשאת למי שאין לו בנים תצא שלא בכתובה והוא שלא הכיר בה אבל הכיר בה יש לה כתובה ואם אומר לה ראשון ושני החזירי לנו כתובה ששילמנו לך שנישואיך

משנה הלכות

ניסת, בלשון דיבעד ונשואי ראשון ודאי אי אפשר לומר דדיבעד מיירי, ועוד בתולה נישאת ולכתחילה כו', אע"כ דכתיב לה כתבו בלשון ניסת לדייק כן, וכדעת רבינו, וכן כתב הנמק"י להדיא דאפילו לכתחלה, ועיין קרבן נחנאל יצמות כ"ל ודו"ק.

ע"ג) ומ"ש ואם נשאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה. שם בגמ'. ונסתפקו רבותינו הראשונים ז"ל הוי תלם משלישי אי לא לתר תלם, או לאחר ששכתה עמו י שנים, ולפ"י דלאחר עשר כו' דתלם, יכ"י הכותב שנתלם בלא כתובה, וכעיקר שאין לה כתובה דאליהא לא גרעב מראשון ושני, אמנם לדעת הפוסקים דס"ל דיוצאת לא לתר הכותב גם אליהא, והכח התוס' בד"ה תלם כתבו דלא לתר תלם, וכן כתב השאילתות שנתלם לא לתר בלא כתובה וכ"כ הרא"ש ז"ל, והביא ראיה לדבריו מדקאמר בתר הכי נישאת לרביעי והיו לה בנים מכו דתיחצבי לשלישי, מי אמרינן לה שתיקתך יפה לך מדיבוריך דמלי אמר לה אדעתא דכתיב לה גירשתוך, ואי בדשכח עמך עשר שנים צעל כרחו כו' זקוק לגרעב אפילו היא בת בנים כיון דלא זכר ליצנות ממנה, תלם לא לתר תלם בלא כתובה ע"כ.

אמנם המרדכי ז"ל מקיים הסוגיא דוקא בדשכתה גם עם השלישי, ולכאורח כן נראה ג"כ דעת רבינו ז"ל כדעת המרדכי ז"ל מדכתב ואם נישאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה ולא כתב לא לתר, משמע דלא ס"ל דלא לתר תלם. עוד נראה מדכתב רבינו ז"ל ואם אומר לה ראשון ושני החזירי לנו כתובה ששלמנו לך שנישואיך נשואי עעות כיון שאין מחזרת להם כלום שיכולה לומר להם עד עכשיו לא לקיתי, ואי נאמר דתלם לא לתר א"כ איך יאמרו לה ראשון ושני החזירי לנו שנישואיך נשואי עעות דמנא לכו דכוי נשואי עעות שכרי לא שכתה עם השלישי עשר שנים, ולענין ממון בתלתא כו' דכוי חזקה ועדיין לא נתחזקה בתלתא זימני.

ובגמ' שם איבעי לכו כשנשאת לשלישי ושכתה עמו י שנים מכו דליחצביה כגן קמאי וכו', משמע לכאורח דלאו כל הכשאות לשלישי יושבת תחת בעליהן י שנים תלם יוצאות לא לתר והאיבעי רק כששכתה פעם אחת שלא כפאורכו וכדומה לכו דאלי"כ כ"י ל"י להקשות חיבף אחר שאמרו נישאת לגי תלם בלא כתובה מכו דליחצביה כגן קמאי הכין גרם הרא"ש ז"ל. אמנם בגמרא דידן לא גרם הכי רק גרם איבעי לכו נישאת

משא"כ לראשון וצ"י שנשאת ברשות חכמים, וכן נראה לכאורח דעת הרמב"ן ז"ל וז"ל ועמם לדעת זו משום דכיון דביתר נישאת וביתר עמדה עמו כל אותן שנים לא צעין שכתב כזונה חללו למפרע להוליאה בלא כלום עכ"ל, תלם שצדוק דחה זה בטעם ע"ש.

והרשב"א ז"ל בחידושו כתב דכוי ס"ס שמה את גרמת, ואפ"י אי מינחי דילמא השתא כו' דכחשו, והמרדכי כתב דאפ"י צדפק אי מוליאה כחותבה ע"ש. ודעת רבינו דנועלת כחותבה, וכן כו' דעת השאילתות. ואי לא גבתה עד שלא נשאת לשלישי נראה דעת רבינו דהינה מוליאה משניהם, מדכתב וז"ל ואם אומר לה ראשון ושני החזירי לנו כתובה ששלמנו לך שנישואיך נשואי עעות כיון, אין מחזירין להם כלום שיכולה לומר להם עד עכשיו לא לקיתי וכו', וכיון דלא כיו תלם ספיקא אי לא שלמו לא מפיקין מינייהו וכמ"ש לעיל צס"ד.

וראיתי בטעמך תלם שהאריך להקשות אראייה נמק"י ז"ל מחומה דביחכו דאצ"י דרצא פסק לה מזונות דכה אצ"י הכיר כה תלם דסמך על כה דר"י ע"ש, וכמ"ש בר"ן ר"פ נערה, וא"כ אין רא"י לצעל שני אליצא דרבי ע"ש, ולעג"ד לולי דברי הגאון ז"ל כו"ל דלא קשה מידי ארציו נמק"י ז"ל, שכרי הנמק"י ז"ל כתב שם בטעם דנותנין לה משום שנשאת בביתר, וכמו שכתבתי לעיל ולא משום ספק כדעת שאר פוסקים, ולשיעתי' ודאי רא"י מחומה, דכה אצ"י נמי כשנשאה בביתר נשאה דסמך אדרי יחזק שפסק כרשב"ג, וכיון דביתר נשאה יש לה כתובה וא"כ לשיעתי' ראיתו מחומה עולה יפה, וצ"ל אין נ"מ אי שני אי שלישי דכן כו' אליצא דרשב"ג צעלישי כמו לרבי צעני, אמנם לדעת החוס' דבטעם משום דנתחזקה ודאי אין רא"י מהתם ולכן החוס' לא הביאו רא"י זו ודו"ק כי זה צרור לעג"ד.

ודע דהמרדכי יצמות כ"ל ס"י מ"ט כתב וז"ל, ונראה לי דאפ"י לשני באין לו בנים לא תנשא לכתחלה, ורא"י מדקאמר נישאת משמע דיבעד ע"כ. ואין כן דעת רבינו מדקאמר גירעב ראשון שריא לאינסובא למי שאין לו בנים וכו', ולשון שריא משמע לכתחלה, וראית המרדכי אחר נשיקה עשר רגליו לא זכיתי להבין הא"ך מדייק מלשון ניסת דדיבעד משמע שכרי בגמרא אמרו שם ניסת לראשון ולא כיו לו בנים, וברי שכתבו אפ"י לראשון

נישואי טעות היו אין מחזרת להם כלום שיכולה לומר להם עד עכשיו לא לקיתי ואם נשאת לשלישי ולא היו לה בנים ונשאת לרביעי והיו לה בנים וחזרה על השלישי ואמרה לו שלם לי כתובתי שהרי היו לי בנים אין משלם לה כלום יכול הוא שיאמר לה עד עכשיו לא נתרפית. (פ) והיכא דאי עברא ואפילה בגו עשר שני מונה לה עשר שנים משעה שהפילה. (פא) והיכא דאי עברא ואפילה תלתא זימני הוחזקה בנפלים ונפקא

משנה הלכות

(פ) ומ"ש ויכא דאי עברא ואפילו בגו עשר שני וכו', שם ס"ד ע"א. ואם הפילה מונה משעה שהפילה. ונסתפקתי היכי שהפילה לאחר עשר שנים וכגון שלא הולידה בנות עשר ונתעברה לאחר עשר והפילה, אי נימא דחזר ומונה עשר משעה שהפילה ואין כופין אותו להוליד, או דילמא כיון דבנות עשר לא הפילה כבר הוחזקה שלא תלד ממנו ומה שהפילה אחר עשר לא נחשב לן וכופין אותו להוליד. ומה שהביאנו לחקור צ"ח הוא ממ"ש רבינו ויכא דאי עברא ואפילה בגו עשר שני מונה לה עשר שנים וכו', ומדכחז רבינו ואפילה בגו עשר כ"י אפשר לדייק דדוקא כשהפילה בגו עשר ולא לאחר עשר, והטעם כ"י ח"ל כיון דלאחר עשר מיד צעמוד והולא הוא. וזגמ' לא גרם בגו עשר ומדייק רבינו לכתוב בגו עשר ח"ל דדוקא כתב כן, וח"ל דגם לדעת רבינו לאו דוקא בגו עשר ח"ל קושטא דמילתא נקט, וכן נראה מדאיצט"ל לכו נישאת לרביעי והוי לה בנים דמאי אמר לה דעתה דכ"י לא גירשתיך, ואף שמתקיף לה ר"פ מ"מ עיקר הדין ודאי אמת הוא, וכן נמי תירוצ' של, כשתא הוא דברייתא, שייך נמי הכי, שהרי אין ראינו שעכשיו הפילה, וע"כ נלע"ד דודאי אי הפילה אפי' לאחר עשר אין כופין אותו להוליד, וכן דכתב רבינו בגו עשר י"ל כיון דלאחר עשר צעמוד והולא קאי ולא שכיח הוא ודו"ק.

(פא) ומ"ש ויכא דאי עברא ואפילה תלתא זימני הוחזקה בנפלים ונפקא לאחר וכו', שם, ח"ל כתובת אית לה, וכ"כ השאלות וזכו דעת רש"י ובר"י ז"ל וברא"ש ז"ל כתב ואם הפילה שני פעמים אליבא דרבי, יוליד ויתן כתובה ולא תינשא ח"ל למי שיש לו בנים, ואם נשאת למי שאין לו בנים תאם שלא בכתובה אם לא בכיר זה כן הוא מסתבר לי לפרושי דבחזקה זה שבחזקה מפלת איתרע גופה שלעולם לא יגמור בריונה וכו', ואחר שהביא דעת ר"י ורש"י ז"ל, סיים ואע"פ שדברי טעם הם בעלים הם כנגד רבותיו ז"ל וכתבו הנמק"י וברמז"ן ז"ל הטעם דאפי' הפילה ג' זימני לא איחזק גופה בנפלים, ח"ל רבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"ח הפילה וחזרה והפילה הוחזקה לנפלים, ואם הפילה פעם שלישית יוליד ויתן כתובה ואין לו לבמתין, דכיון שבחזקה ח"ל לנפלים שמתא לא זכה ליבנות ממנה

לשלישי ולא היו לו בנים מכו דלחצטיב הכן קמאי, ולא גרם ושהתח עמו עשר שנים רק גרם אחר ואם נשאת למי שאין לו בנים תאם שלא בכתובה וכו', ואם אומר לה ראשון ושני וכו', ומדלא גרם ושהתח וע"כ בשבתה מיירי דח"כ האריך יאמרו וכנ"ל, ח"ל דס"ל דכל שנשאת לשלישי תאם היינו לאחר עשר ולכן לא כתב ושהתח, דפשיטא הוא דבשבתה מיירי כשני נשואין ראשונים, ומעתה יש לומר דדיון זה ומחלקותם תלוי בחלופי גירסאות דמאן דגרם ושהתח ס"ל דע"כ לאלתר יולדות ולכן י"ל ושהתח, ומאן דלא גרם ס"ל דאין יולדת ח"ל לאחר עשר ולכן לא צ"ע לומר ושהתח ודו"ק. והא דלא קשה לרבינו ז"ל קושית ברא"ש ז"ל דהאריך מני אמר לה דעתה דכ"י לא גירשתיך, ואי צדשה צ"כ הוא זקוק לגרסה, נלע"ד דרבינו נשמר מה צ"ח שלא הזכיר כלום האי טעמא דדעתה דכ"י לא גירשתיך ולא זכר רק שיכול הוא שיאמר לה עד עכשיו לא נתרפית וכסתפקתה דרצ פפא. ועיין נמק"י שפ"י דקמצי' לי שכתב מפקד מן ג' כתובתה משום דהשתא איגלחי מילתא למפרע דגם השלישי לא זכה ליבנות ממנה ובדיון תלוי מילתא ולא שכיח עקרה, וכן ראי' דילדה עם רביעי ולכן קמצי' לי דתגובה גם מן בג' ע"ש. וא"כ הי"כ אפשר לישב קושית ברא"ש ז"ל דלא תקשה לדעת רבינו וכמ"ש ודו"ק היעב. ובהעמק שאלה כתב בפשיטות דעת רבינו כדעת השאלות ז"ל, והביא ראיה לדבריו מדברי בתוס' ז"ל דתלוי לאלתר בכיר זה, או לא בכיר, דהא זהא תלוי, ומדכתב רבינו דכיון דלא בכיר זה ממילא דס"ל אפילו לאלתר, ומשום מקה טעות יולדת ולא נחית בכל מה שכתבת. שבת וראיתי לרבינו ברא"ש ז"ל דכ"י לו גירסא אחרת צספרי רבינו וכו' גרם שם להדיא דיוולדת לאלתר וז"ל וכן כתב צעל הלכות אם נישאת למי שאין לו בנים תאם שלא בכתובה לאלתר, ח"ל אם בכיר זה יש לה כתובה ע"כ. כ"י לן להדיא גירסת רבינו לאלתר, ואף שאין נמלא כן בגירסת ספרינו מ"מ ודאי נאמנים עלינו דברי רבינו ברא"ש ז"ל וגירסתו יותר נכונה משלנו, ועלינו לקבל בכתובה דברי רבינו ברא"ש ז"ל ובאימה ויראה גירסתו ז"ל. והעמק שאלה ח"ג חורפ"י אישעמיטתי מיני גירסת ברא"ש דגרם כן להדיא.

כגורם, שלא זכה: כל שכתב אחר בעלכו וכו' שוב אינה מתעברת. ונפקא מינה דלא לינשא למי שאין לו בנים : כי אתא רבין אמר רבי יוחנן לא שנו אלא שאין דעתה לינשא אבל דעתה לינשא מתעברת. (פג) והיכא דהוה אית ליה בני מאיתתא אחריתי והיא

משנה הלכות

הא ודאי כפיין וכו'. וכתב רבינו ז"ל והוא דשכח עשר שנים, ואי נמי הפילה וחזרה והפילה וכו', ומשמע דכשלא שכחה י' שנים או לא הפילה ג' פעמים אין לה כתובה, וכן נראה דעת השאילתות ז"ל שכתב ז"ל, והיכא דהוה אית ליה בני מאיתתא אחריתי וכו', ודאי באתה מחמת טענה ואמרה לאו משום פ"ו עבדנא אלא משום דבעינא חוטרע לידא ומרע לקצורע עענח טענה ומפקא כתובתה והוא דשכחי עשר שנים אי נמי הפילה וכו' וזה ממש לשון רבינו ז"ל.

אמנם במדרכי יצמות סני"ג כתב דעת רבינו ז"ל היפוך דעת השאילתות ז"ל, ולאחר שכתב דעת ז"ל כ"ג כתב, כן מלא ר"י בשם בעל ה"ג, אבל שאילתות דרבי אחאי מפרש דהכא בלא שבה י' שנים ומשום דבאת מחמת טענה האמוני, והעמיד דינה כמשנה ראשונה. ור"י אומר דוקא פ"י ששכחה י' שנים ולא ילדה שיש שם יותר רגלים לדבר שאינו ראוי (ובמ"י גרס ראוי) להוליד, וע"י כן היא נאמנת יותר מלאחר שאין שם שום הוכחה. ועיין בעמק שאלה וז"ע בכל זה כי לא ירדתי בזה לסוף דעתם בעו"ה.

שוב מלאחי באו"ז הגדול סי' תרנ"א שכתב ז"ל שאלה אשה ענוכה נעקה על בעלה ששכחה עמו י"ו שנים ואינה יכולה לסבול יותר כי דרך נשים אין לו כי הלכות גדולות סוברות אפילו אית לה בני וצאה מחמת טענה אית לה כתובה.

תשובה לרבותי הרב רבי אליעזר והרי נתן מורי וקרובי ולאדוני ר"א ז"ר שמעון וכו' ובעובדא דשאילתא קדמיכון היה לנו לחושדה צתולה עיניה באתר וכו' אך מאחר שגראים דברים אמיתים שכתבתם וכו' ומכ ששאלתם אם יש לנוול ולצדקו צאמתו נ"ל שאם היה שום נפקותא בדבר וזכות לניוול כדאמר פי' שמת בעובדא דבני צרק וכן אם היה לו זכות בדבר ורואה להתנוול אך קים להו לרבנן דאי אפשר בצדיקה וכו' אצי בעזר.

דרי פי' הכל הלכה למעשה כסדרת רבי יצחק אלפס ז"ל אלא שרבי יצחק אלפס מוקי הא דרז אמי דאמר איכו מהימנא דוקא דשכח עמה עשר שנים ולא ילדה ומורי רבי אצי בעזרי סתמא השיב לה הזכיר בתשובתו עשר שנים וכו' וכן ז"ל וצאילתות דרבי אחאי גאון מוקי לה בדלה שבה עשר שנים וז"ל בכלי קידושין והיכא דלא שבה עשר שנים ולית ליה בני והיא

ומותרת לינשא לאחר דאין תולין בה אלא בעונש הבעל, ועוד פשוט שם בגמ' הוא אומר שתי פעמים הפילה והיא אומרת שלש היא נאמנת, שאם לא אמרה אמת לא היכה אומרת להחזיק עצמה בנפלים, ועדיין היא מותרת לינשא ואכ"ז אין לה כ"כ קופלין אחרי שהחזקה לנפלים, ולא היתה אומרת כך אם לא ה' אמת ע"כ. ועיין ז"י א"ע סי' קנ"ד. ועוד עיין באו"ז הגדול סי' תרנ"ב.

דהיכי דהפילה ג' פעמים לשני, כתב בקרבן נתנאל דמודים רבותינו לדעת הרא"ש ז"ל דלא תינשא אלא למי שיש לו בנים ואם נישאת למי שאין לו בנים ולא הכיר בה תלא שלא בכתובה ע"כ. ועיין ש"ג בשם רי"ז ובכנה"ג. וגדולה מזו כתב היש"ש דאפילו לא הפילה לשני אלא צ' פעמים נמי סגי מאחר שכבר הורגלה להפיל אלל בעל הראשון ע"ש. וסדרתו דכ"ג ודאי גופה מוחזק לנפלים ולפ"ז ז"ל דמה שכתב הרא"ש ז"ל שם, הוא אומר הפילה תרי והיא אומרת ג' הוכ בעובדא דבני מדרשא ואמרו היא נאמנת וכו'. וכתב הרא"ש ז"ל ואע"ג דלדברי רבותינו ז"ל עדיין היא מותרת לינשא מ"מ אין לה קופלין אחרי שהחזקה לנפלים, וז"ל דוקא כשטוענת כן מצעלה הראשון ומצעלה השני אינה מותרת עוד לשלישי, אמנם לפי זה ז"ע לינשא אחרי שהחזקה לנפלים דברי אמרו ומצעלה ראשון לא אמרינן שהחזקה לנפלים וז"ע. וי"ל דכונתו דסוף סוף הפילה ג' פעמים לראשון ולו החזקה, או יאמר דהרא"ש לשיטתו ז"ל דס"ל החזקה לנפלים.

וכתב רשד"ס ח"ה"ה סי' ק"ג, דהיכי שהיא נאמנת שלא הפילה ויש עדות שהפילה אפילו נשים אינה נאמנת, ובכנה"ג כתב דהיכא שצא להולידה אחר עשר שנים מפני שלא ילדה והיא אומרת שהפילה בתוך עשר אינה נאמנת דכאן ליכא טעמא דאי איתא דלא הפילה לא הוי מחזקת עצמה בעקרה, ומיכו אם יש שם עדות נשים נאמנת ע"ש.

פב) ומ"ש אמר רב נחמן אמר שמואל, שם ל"ד ע"ב, ועיין תוס' סוכה כ"ד ע"א, וכתובות ס"ב ודו"ק.

פג) ומ"ש והיכא דהוכי (ז"ל דהוא) אית ליה בני וכו', שם ס"ה ע"ב. כי הכוונת דאחאי לקמ"י דרי אמי א"ל כז' לי כתובה א"ל זיל לא מפקדת אמרה ליה מסיבו דילכ מאי תהוי עלה דהך אחתא, אמר כי

חמרא לידכ ומרא לקבורה. משל הוא צעי צני לסמוך עליכם לעת זקנתכם: ומרא לקבורה. שיכיה לה קוצרין חס ימות בעלך בחייה: איתמר היא אמרה מיניכ וכו' אמר מינה. יודע אני שמחמתה הוא שאין לי צניס ולא אתן כתובה שאינה ראוייה להוליד: קים לה. מרגשת צכ:

לית לה בני ואמר (ה) שהיי לי עשר שני ובעיא אנא למיפק ואינסובי לגברא דליהווי לי בני תצא שלא בכתובה מאי טעמא דהיא לא מיפקדא אפריה ורביה ואי ודאי באה מחמת טענה והוא דאמרה לאו משום פרייה ורבייה אלא דבעיא אנא חוטרא לידה ומרא לקבורה טענתה טענה ומיחייב לאגבוייה כתובתה והוא דשהיא עשר שני ואינמי הפילה וחזרה והפילה וחזרה והפילה. (פד) איתמר היא אמרה מיניה והוא אמר מינה אמר רבי אמי דברים שבינו לבינה היא נאמנת מאי טעמא היא קים לה ביורה

משנה הלכות

עכ"ל ונראה צעיני בדוחק לפרש בדבריו דכואיל והוא אית ליה צני ויהא לית לה כרי רגלים לדבר שעכבת צניס מחמתה ח"כ חפילו כשצאכ מחמת טענה מאיזה טעם נוילא ממון ממנו ע"כ. ומזה ראוי לשיטת ריא"ז ז"ל ומיושב נמי מה שהקשתי עליו ז"ל וק"ל ועיין בס"ק פ"ד ד"ה וברא"ש.

(פד) ומ"ש איתמר היא אמרה מיני והוא אמר מינה וכו', שם בגמ' הוא אמר מינה והיא אמרה מיני אר"א דברים שבינו לבינה נאמנת מ"ע איכו קי"ל ביורה כחן איכו לא קים לי ע"כ, והמפרשים ז"ל כאריכו בהלכה זו הרי"ף ורש"י פירשו דמיירי בצאין לדון על עסקי כתובה, וברא"ז ז"ל הקשה עליהם דא"כ למ"ל לאיתחייב למימר דלינו יורה כחן, אפי' יורה כחן יש לה כתובה משום דשמא לא זכה להצננה הימנה והיא לא מפקדא, ולכן פיי דמיירי כשיש לו צניס מאשה אחרת וע"כ נריכך לטעון דלינו יורה. וכן פיי בהצט"מ ז"ל שם, ודוקא לאחר י' שנים. וכחז ורז אחא משבחא מוקי לה בכ"ג ואפילו בחון עשר שנים ולא נהירא דכל בחון עשר שנים חיישינן שמא עיניה נתנה באתר, וברמב"ן במלחמות הקשה דאי בששכתה עשר שנים לאוד אמרינן זכותה גרמה שאין לה חוטרא לידה שכרי הוא יש לו צניס, וצטענה יורה כחן לאוד חיישינן שמא עיניה נתנה באתר עיי"ש, ויש שפיי כדעת הרא"ז ז"ל אלא דבעל לא צעי להפקיעה אלא היא דצעינא למיפק מיני צטענה דצעינא חוטרא וצעינא למיפק בלא כתובה, דל"ל שמא עיניי נתנה באתר, ולפיכך אר"א איכו מהימנא ומפקינן לה בלא כתובה, אבל כתובה לא יבצין לה שמא עיניה נתנה באתר ואפי' בלא כתובה נמי לא מפקינן אלא לאחר י' שנים.

וראיתי בתוס' חד מקמאי שכתב וז"ל כרי כאן ג' סברות צאכ מחמת טענה דלר"א מפקינן מיניי אפי' בחון עשר וצכתובה, ולדעת רבז בעל הלכות לאחר עשר שנים מפקינן לה מיניי וצכתובה, ולדעת אבא מרי ז"ל לא מפקינן מיניי לעולם בצכתובה ואפי' לאחר עשר, אבל בלא כתובה מפקינן לה מיניי צע"כ צאכ מחמת טענה ולאחר עשר שנים וכו' ע"ש. ונראה נמי

אמרה מיניי דלינו יורה כחן והוא אומר מינה אמר רב אמי דברים שבינו לבינה נאמנת מ"ע הוא קים לה ביורה כחן איכו לא קים ליה. ואלא הא דקתני בשמים צני לבינך יעשו דרך בקשה אלמא לא מהימנא לא הוא לא משום דלא מהימנא אלא משום דאמר רבנן לא מיחצעי למיעבד ככי וכני מילי כיכא דלא צאכ מחמת טענה אבל כיכי דצאכ מחמת טענה נאמנת ואף על גב דצראשונה לא שנינן ככי לפי מאי דמקשינן שנינן (שנתן) ולעולם מסקנא ככי ע"כ.

דרי לן לכדיא דעת אר"ז הגדול דס"ל דעת זכ"ג ושאלות עולים בקנה אחד, וזה דלא כמו שכתב במרדכי דדעת זכ"ג היפך דעת השאלות ז"ל, ונראה דכיה להם חילופי גירסאות צעינא רבינו זכ"ג.

ובש"ג הביא דעת ריא"ז, וז"ל לפיכך אשה ששכתה אלא בעלה עשר שנים ולא ילדה והיו לו צניס מאשה אחרת אין כופין אותה להוליד, ואם היא תוצעת ממנו גירושין לפי שהיא נריכך לצניס ושמא תצא לצניס מאיש אחר, דנין אותה כדין מורדת כואיל ואינה מלווה על פ"ו כמזוחר בקונטרס הראיות ע"כ.

ודבריו ז"ל לעני"ד ל"ע שהרי כה"ג כוח צאכ מחמת טענה, ואנן קיי"ל כיכי דצאכ מחמת טענה דצעי חוטרא לידה. ומרא לקבורה טענתה טענה, וכיון ששכתה עמו עשר שנים ולא ילדה אין לך טענה גדולה מזה ואמאי לא יתן לה כתובה, ועיינתי צספר המכריע בצניס ומלאתי שבוה ז"ל מיירי כשבעל יש לו צניס מאשה אחרת וכמו שכתבתי לעיל, וכיון דכ"ג אין לה טענה שאינו יורה כחן שהרי יש לו צניס והיא לא מיפקדא ע"ש מה שהקשה לדעת רב אחאי ז"ל אמנם צע"ע א"ע סי' ס"ו פסק כדעת רב אחאי גאון. וצבית שמואל האריך הרבה צעינות כללו עיי"ש ס"ק י"א. ובא"י ה"ל הביא צסם ספר המקלוטות וז"ל וכיכא דכוח אית ליה צני מאתחא אחריתי והיא לית לה צני ואמרה שהיי לי עשר שני וצעינא למיפק לאינסובי לגברי דכוו ליה צני חלא שלא בצכתובה מ"ע, דאיכו לא מפקדא אפריה ורביה ואי ודאי צאכ מחמת טענה וכו' ומיחייב לאיגצוייה כתובה והוא דשכך עשר שני

דמאן דמחי ליה גירא. מי שכתב חן כות מרגיש בו. כל שכחה זרע שאינו יורכ כחן אינו מוליד (חגיגה ע"ז ע"ב): **השמים** זיני לזינך. גוי לשמים שאינו יורכ כחן: **יעשו** דרך בקשה. יבקשו שניכם רחמים, תוספות ימות ס"ב, ור"ה פירש שיעשו סעודה ויתפייסו: **דאמרי** רבנן מתצעי למעבד הכי. צאור זרוע סימן חר"ב הגירסא לא מתצעי למעבד הכי, ופי' ואלא כל דקתני השמים זיני וזינך יעשו דרך בקשה אלמא לא מהימנא לא היא לא משום דלא מהימנא אלא משום דאמור רבנן לא מתצעי למעבד

משנה הלכות

שכח ז"ל מפרש דרבינו חולק עם רב אחאי גאון ז"ל, וכדעת המרדכי הבבלי לעיל ועיין תוס' ד"כ שזינו לזינך ודו"ק.

והרא"ש סי' ע"ו כתב כות אומר וכו' תימכ במאי מייירי אי צבכתה עמו עשר שנים למה לה למימר דאינו יורכ כחן אפי' יורכ כחן נמי יוליא, ואי לא שכת ניחוש שמא נתנה עיניה בצאור, כדחנן צלכוי נדרים ל' ע"ג, צראשוכה היו אומרים שלש נשים יולאות ונוטלות כתובה וכו', וא"ת התם צאינה צאה מנחמת טענה וככה צבאח מנחמת טענה, מ"מ ניחוש שמא עיניה נתנה בצאור, ועוד התם ע"כ איירי צבאח מנחמת טענה דאליכ למה אמרו צמשנה ראשונה יוליא ויתן כתובה, וכהיא דשלבי שמעתין דכופין אוחו לבוליא כשביא צאה מנחמת טענה ולא היישין שמא נתנה עיניה בצאור, איכא לאוקמי צידוע שכות עקר, או כמו שמעמידים צבלכות גדולות צבכה עמה עשר שנים ויש לו צנים מאשה אחרת משום פ"ו לא כייפין לי, אלא צבאח מנחמת טענה, ומיכו כך דככה לא מיתרלא צכ"ג דא"כ ל"ל למימר דאינו יורכ כחן אפי' יורכ כחן כתי לא זכתה ליצנות בימנו, ומיכו שמא יש לומר דכיון דקיים פ"ו אין לנו לתלות צעונש שלו אלא אית לן למימר איהו דלא זכתה כדאמרין לעיל לכך לריכין לטעמא דאינו יורכ כחן וכו' ע"ש.

וגדולות נפלאתי עליו ז"ל דלולי ראה דברי הרא"ש והתוספות חד מקמאי בג"ל לא היו כתב כן צפשיעות נגד בני גאונים עולם ז"ל, וכתי הרא"ש והתוספות נמי צצורה לבו דצכ"ג חולק אשאלחות ז"ל דדוקא לאחר עשרה מוליאין אותה צכתובה, והא דבציה ראי' לדבריו ז"ל מדחקשו צכ"ג מהא דנדרים, ולשיטת התוס' ניחא, דא כות צאמת קושית הרא"ש ז"ל, ולא זכר אז בגאון צמחכת"ה דברי הרא"ש בג"ל ומדברי הרא"ש לכאורה נראה נמי דמפרש הא דרבינו צכ"ג, כתב דמיירי צבכה עשר שנים לאו אכאי דאמרה מיניה קאי, וככת עוד ומיכו כך דככה לא מיתרלא צכ"ג דא"כ למ"ל למימר דאינו יורכ כחן אפילו יורכ כחן כתי לא זכתה וכו' וזה ממש כדברי העמק"ש ז"ל. **אמנם** כתי הרא"ש ז"ל חזר צו מהא, וככת, ומיכו: שמא י"ל דכיון דקיים פ"ו אין לנו לתלות צעונש שלו אלא אית לן למימר איהו דלא זכתה כדאמרין לעיל, ולכך לריכב טעמה דיורה כחן, ואפי"פ שיש לו צנים מאשה אחרת שמא אה"כ נתקלקל ולא היישין שמא נתנה עיניה בצאור כיון שכתבה עמו עשר שנים ע"כ. כתי לן דעת הרא"ש ז"ל שמפרש אפילו שכתב עשר שנים אפי"כ לא סגי צעשר שנים לחודיה, אלא צעי נמי יורה כחן, וזה היפך דעת העמק"ש שאלה ולא עמק צזה כל לרכו לענ"ד, וצקרצן נתחל שם כתב צס"ק ש' אלא אית לן למימר אדרבה איכי לא זכתה, וככות דשלבי שמעתין לפי מה שפי' לצכ"ג ל"ל דהנך עוצדי דשלבי שמעתין נמי איירי דכיה טענת שאינו יורכ כחן ע"כ. עכ"פ דעת הראשונים ז"ל צרור מילל דלא כהעמק"ש וזה נראה גם דעת הרא"ש ז"ל ודברי העמק"ש ל"ע. ועיין לעיל ס"ק פ"ב שוב ראיתי צאו"ז, וכ"ז נראה דנעלמה מיניה דכשר ז"ל.

וד"ע דנסתפקתי צבא שכתבתי לעיל דעת תוס' חד מקמאי דאפילו צבא מנחמת טענה שמויאין אותה צע"כ אפי' אית ל' צני אפי"כ כתובה לא יבצין לה שמא עיניה נתנה בצאור, ונסתפקתי אי יכול לומר קים לי כדעת התוס' ואינו רוצה ליתן הכתובה, וכמו דקיי"ל צכ"מ דמני טעין קי"ל צדיני ממונות אפילו נגד רבים כחולקים כמבואר צחו"מ. וצש"ע א"ע סי' קנ"ד כתב סתם אפילו יש לו צנים מאשה אחרת דשמא נתקלקל אה"כ, וכופין אוחו לבוליא ויתן מנה ומאתים, משמע

אבל באה מחמת טענה תצא ותטול כתובה ואף על גב דלא שנינן בדוכתיה לפום מאי דאקשינן שנינן ולעולם מסקנא הכי. פה) אידך נמי היכא דהוא אמר אפיל והיא אמרה לא אפילי אמר רבי אמי הוה עובדא ואמור בי מדרשא כי האי גוונא הימוני מהימנא מאי טעמא אף על גב דאיכא למימר עיניה נתנה באחר אם איתא דעבר ואפילה לא הוה מחזקא נפשה בעקרתא דחיישינן לה אחריני ולא נסבין לה. פו) האי ש מצוה על

כ"י: אף על גב דלא שנינן כ"י פירש רבינו יחזק צ"ר שמואל ז"ל דכיוונו כל דפריך בנדריים לרצ המנוח לאמר האשה שאמרה לבעלה גירשתי נאמנת מהכיה דיעשו דרך צקשה וכל ככל דידעה דבעלה ידע צה וקחני ללא מהימנא קסבר רצ המנוח

כ"י כיא אמרה נכי דצינא ידע ציורכ כחן מי ידע ומשום ככי משקרא , ורבינו ושאינחות סבירא לכו שנאמנת וחכו שכתב לפי שסובר המן' דמשקרא מתרן לפי סברתו, אבל לעולם היא נאמנת חו"ל כ"ל ועיי"ש עוד פירושים: לפום מאי דמקשינן. פי' לפי סברת המקשה כתירון אבל אליבא דאמת קיימן לן דנאמנת: הו"א אמר אפיל כשצאים לכופו להוציאה אומר הפילה בתוך עשר ועדיין אין מחוייב להוציאה דתן מונח משעה שפילה: וד"א אמרה לא אפילי. אלא לא זכיחי להצנות ממנו. מחזקא נפשה בעקרתא. אף דלא הוי תלתא זימני מתלתא גברי מכל מקום

משנה הלכות

דס"ל דמחוייב בכתובה ג"כ, ולא ראינו מי שציה שטה זו ול"ע לענ"ד. ומ"ש אלא משום דאמרו רבנן מחצתי למיעבד ככי צאו"ז תרנ"ג גרס, לא מחצתי למיעבד ע"ש. ועיין פירוש כאן ד"כ דאמרי רבנן.

ודעת הרמב"ם צפ"ו מה"א, דאי צרי ליה שירכ כחן תלא שלא בכתובה, וברא"ד שם השיגו שלא אמרו כן אלא צבעל שלישי, וה"ה ציה ראיות לדעת הרמב"ם ז"ל מדברי רבינו שמצוה שאלם הוא יורה כחן שאין לה כתובה, וכן הסכים הרשב"א ז"ל ע"ש. וצתשו' מוכרי' צן לב סק"כ תמה על דעת רבינו ז"ל, ועיין לח"מ מה שתירן ודו"ק בכל זה.

פה) ומ"ש אידך נמי וכי שם ע"צ, היכא דהוא אמר אפיל והיא אמרה לא אפילי, אם איתא דעבר ואפילה לא הוה מחזקא נפשה בעקרתא. וכתב הנמק"י דמיירי כשכופין צ"ד להוציאה והיא אינה תוצעה להבגרה, ולפיכך ל"ל למימר עיניה נתנה באחר. ובצ"ש ז"ל הקשה דמאי שייך כהא שמא עיניה נתנה באחר שהרי לאחר י' שנים מיירי וממילא חייב להוציאה ע"כ. ולענ"ד לא זכיחי להצין קושייתו ז"ל דכרי לדעת הצעל דאמר שפילה בתוך עשר לא הוי אחר י' שנים עדיין, שהרי העשר שנים מתחילין לאחר שפילה. ועיי"ש מה שתירן ז"ל, וכן נראה דעת רבינו והשאלות ז"ל דאין נ"מ צי שנים לענין שמא נתנה עיניה באחר. וברמב"ן ז"ל הקשה דאי צלה צאה מחמת טענה מאי טעמא דמשנה ראשונה, וכבר ישבו רבינו ז"ל.

פו) ומ"ש האיש מלוה על פ"ו וכו', שם צמתני' וכן פסקו כל הפוסקים ז"ל. עיין רמב"ם פט"ו מה"א כ"צ, ועור סי' א' וצ"מ סק"ע ציה, צבגות אלפסי פי' צה על יצמתו ע"א דף תכ"ד דאשה לא תעמוד צלא איש משום חשדא, וכן הוא צתום עכ"ל ר"י ח"ז, משמע דאי לאו משום חשדא לית צה שום מלוה כלל מצנים ואפי' משום לשנה יורה אין צה, וכן נראה לכאורה דעת רבינו ז"ל, ממה שכתב ועוד קאמרינן יהודית

דצינא דרבי חייה הוה לב צער לידה שנאי מאכה ואתאי לקמי', אמרה ל'י אשה מפקדה אפ"ו או לא אמר לב לא, אזלא ושחא סמא דעקרתא לכוף אמר לב איכו השחא ילדה לי כריסא אחריתי, דאמר מר יהודה וחזקיה אחי פזי ועוי אחרותא ע"כ. וכשחא אי נימא דצצנה מפקדה אפילו דלא מפקדה אפ"ו אכתי הו"ל למימר דאף שפעורה מפ"ו צצנה מיכו חייבת, וי"ל דלא השיבו אלא על מה ששאלה. ובצ"ש וח"מ כתבו נמי דאף צצנה פעורה ממה דתיירו למכור ס"ת דוקא ליתום ולא ליתומה לביאה ע"ש צס"ק א' צשם ח"ה סי' קנ"ג, חמסם הע"ז האריך להשיג על דצריהם ז"ל צצס"ק ע"ש.

ובהגהות רע"א דייק מתשו' בר"ן סי' ל"צ, דס"ל לבר"ן דאשה אינה מלווה על שבת, וכבר כ"כ בצרכי יוסף ח"ע צשם מוכ"ר דן, וכן הוא צר"ן ריש פי' האיש מקדש. ודע דכמ"ל פ"י מה' מלכים כ"ד, צא"ד כתב דאי נימא דאשה אינה מחוייבת צפ"ו ופעורה משבת, ועבד חייב ועיין חוס' חגיגה ד"צ ע"צ ד"כ לא חוכו, יקשה הא דאמרו צגמ' כל מלוה שהאשה חייבת בעבד חייב וכל שאין האשה חייבת אין בעבד חייב, וכתב המ"ל דכלל הזה אינו אלא צמ"ע שהז"ג דעצדים כנשים, אבל צמ"ע שאין הז"ג או צלי"ת דהנשים חייבות רק דאמעטו מחמת גזכ"כ כמו כאן וצבשחתה זקן לא אמעטו רק נשים ולא עצדים, ועיין פנ"י וע"א חגיגה כ"ל וצמ"ח מלות א'. ועיין תשו' שאג"א כ"י א' וצרכי יוסף אריכות מזה.

וראייתי ציש"ש יצמות כ"ל סי' מ"ד, שכתב האיש מלוה על פ"ו אצל לא האשה וכו', ולא זו שאינה מלווה אפ"ו אלא שמתרת לשחות אף כים של עקרין וכ"כ הסמ"ג, וראיתו מכוניא דסוף הא' פירקין דצינא דר' חייה דקשיתוי וכו', ואומר אני דאין ראוי מצו אלא למי שיש לב צער לידה, כעין דצינא דר"ח וכ"ש אם צניח אין הולכין צדרך ישרה ומתיראה שלא

חיישי לה דילמא עקרב היא :
 וכבשה כתיב. האיש יכבש
 את האשה : צער לידה .
 שילדה תלומים כדלמרינן
 צנדה וקידושין : שנאי מנה.
 שנתה מלבושית כדי שלא יכיר
 ובאת לקמיה לשואלו ככל
 הנשים, וליע שלא הכיר בקול
 ואפשר ששאלה היכה על ידי
 שמש : איבי השחא. אילו כי
 השחא שלא שחית היית יולדת

פרייה ורבייה אבל לא האשה רבי יוחנן בן ברוקה אומר על שניהם
 הוא אומר ויברך אתם אלהים וגו' וליתה לדרבי יוחנן בן ברוקה מדקמשנינן
 אליבא דרבנן וכבשה כתיב ועוד קאמרינן יהודית דביתהו דרבי חייא
 הוה לה צער לידה שנאי מאנה ואתאי לקמיה אמרה ליה אשה מפקדא
 אפריה ורביה או לא אמר לה לא אזלא ושתי סמא דעקרתא לסוף
 אמר לה איכו השתא ילדת לי כריסא אתריתי דאמר מר יהודה וחזקיה
 אחי פזי וטוי אחואתא. (פז) תנו רבנן נשאת לראשון ומת לשני ומת
 לשלישי לא תינשא דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר לשלישי
 תינשא לרביעי לא תינשא. והלכה כרבי בנשואין ומלקיות. פירושא בכל

משנה הלכות

תרצה בגידולין כאלו שהרשות צידה ע"כ. ורחיה הסמ"ג
 נראה דהוא ג"כ רחיה רבנו ז"ל ועין לעיל (ס"ק ע"ב)
 מה שכתבתי צדדרי יש"ש הנ"ל

אמנם מה שנראה לי כעת לדיוק דאפי' בלא ער
 לידה נמי מותרת וכדעת רבנו, והוא שהרי
 דביתכו דר"ח כשצאה לפניו צמינו מאני צאה, ולא הכיר
 ר"ח כלל וסבר שיהא אשה מן השוק, וי"ל דלא סיפרה
 ג"כ כלום דאיהא לה ער לידה וכמ"ש לעיל, ורק שאלה
 אותו אי אשה מפקדא אפ"ו וכיון שאמר לה דלא מפקדא
 שחכה כוס של עיקרון, ואם איתא דרק כשיש לה ער לידה
 מותרת לשמות, הי"ל לרי חייא לומר לה דדוקא כי האי גוה
 כשיש לה ער לידה, וא"כ מה שהכירה רבנו הי"ש
 ז"ל דדוקא כעין דביתכו דר"ח צמי דהי' לה ער לידה
 לענ"ד פטוע כמוני דבריו הקדושים ל"ע, שהרי החס
 בשעת שאלה לא ידע שהיא דביתכו וזה לענ"ד ראי' ברור
 דכלל אשה מיירי, וכעין דביתכו דר"ח דסבר שהיא סתם
 אשה. ובפרט שרבינו והסמ"ג מציאו מזה ראי' לדבריהם
 דאין הלכה כרבי"צ, ואי רק משום לערוב א"כ אין מלאן
 ראי' כ"כ דלא כרבי"צ אפי' היכה דלית לה לערוב זה
 נלפ"ד ברור.

ודע דבנוצ"י אה"ע סי' ו' הביא דעת הגאון מברא"ד
 דרנה לחדש ולשנת יורה שייך אפי' צמי שאין לו
 בנים ואינו ראוי להוליד, והנוצ"י ז"ל כתב עליו כד
 ניים ושכיב אמר להא מילתא ואף שהרי"צ רב גוצריה
 מ"מ כהא טעם ע"ש ודו"ק.

פז **ומ"ש** ה"ר נישאת לראשון ומת לשני ומת
 לשלישי לא תינשא דברי רבי, רש"ג אומר לשלישי
 תינשא, לרביעי לא תינשא והלכה כרבי בנשואין ומלקיות.
 הכי אופסיק בגמרא ס"ד ע"ב.

והנה דעת הרא"ש ז"ל בריש פי' נערה, וכן דעת הנמק"י
 פי' הצע"י, שאם נשאת לשלישי כופין אותה להוליד
 דחמירא סכנתא מאיסורא, וי"ל כריטב"א אע"ג דצעי
 למינסב איתתא קטלנית ולאזקי בנפשיה, לא שצקין ליה
 דא איסורא ובכלל שופך דם האדם, ומגדין אותו צד"ד

עד שיגרש, וכן ראינו לרבינו שטעה מעשה עכ"ל חבל
 כרמז"ס ז"ל דעת אחרת זו צפכ"א מהכ"ז שאם נשאת
 לא תלא אפילו רק נתקדשה יכנס, וכן כתב צהשו' כרמז"ן
 ז"ל סי' קכ"א. ועין ריב"ש סי' ע"ג וסי' שי"ג ועור
 וצ"י א"ע סי' ע'. ורבינו לא ציאר לנו צוה. ובתכ"ד
 סי' רי"א כתב על מעשים בכל יום שחכמים גדולים
 ואנשי מעשה לא קפדי לישא אשה שמתו לה צ' אנשים,
 ואין מוחה בידם ולא ידענא אמאי סמכו למיעבד עובדא
 בנפשייהו.

והנה בגמרא נחלקו אי מעיין גורם או מלא גורם,
 ורוב הפוסקים ס"ל דמלא גורם. וראיתי בניצ"י
 ז"ל בלאחד שרצה לישא אשה אחת עשירי ועוד לה בכל
 עניינים רק שמתו שני בעליה והתירה בנוצ"י לישא, כיון
 דחזינן דמלה עוב דס"ל להנצ"י ז"ל דמה שאמרו מלה
 גורם פירושו דמלה גורם לה שלא יהי' בעל שחונה,
 אבל כהא כיון דעשירי היא הרי ראינו דמלה הוא שיכא
 לה מזונות, וממילא לא חיישינן ומותרת לישא. והאחרונים
 ז"ל חולקין בזה והם מפרשים מלה גורם שלא יבא לה
 בעל, ואף שיש לה מזונות מ"מ ישנם כמה דברים
 הצאים מן הבעל בלי מזונות, איצתא שכרי כל עיקר
 המזונות אי צעי אמרה אי אפשי בתקנת חכמים וככ"ג
 שומעין לה ודו"ק. אמנם בתשובת הרא"ש כלל כ"ג
 פירש להדיא דמלא גורם היינו בעציל הפרנסה וכתב
 אבל אין לפרש שנולדה צאותה מל שימותו בעליה דלא
 מלינו בתלמוד שבת קנ"ו מ"ק כ"ח שיכא תלוי במלא
 אלא עושר או עוני או אורך ימים וכיוצא בזה אבל
 דברים אחרים אינו תלוי במלא ע"כ והביאו בני א"ע
 סי' ס"ט. ולי"ע לדעת בנוצ"י ז"ל כשמת גם בעלה
 שלישי אי מותרת לרביעי ג"כ, דלשיעתו אין נ"מ אפי'
 כמה דמ"ש כיון דאין רואין דעשירי היא. וראיתי בתכ"ד
 הנ"ל שכביא בשם הספר חסידים דמשמע דס"ל דמקום
 גורם, וכתב אמנם קיי"ל כרש"ג דלרביעי לא תנשא,
 ומשמע דאפי' ככ"ג דס"ל דמקום גורם אפי' לרביעי
 לא תנשא, וא"כ י"ל ככ"ג להנצ"י ז"ל ועין אחרונים

פח) מקום שנאמר ונכרתה דינו בידי שמים כיון דאיכא אדם חייב מלקות ולקה וחזר ושנה בה אינו חייב מלקות אלא דינו בידי שמים כדאמרין מי שלקה ושנה בית דין מכניסין אותו לכיפה ומאכילין אותו שעורין עד שיבקע כריסו דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר ילקה פעם ראשונה ושנייה ושלישית מכניסין אותו לכיפה (דברי רבי) פט) וכיפה זו

משנה הלכות

שפי רבינו ונכרתה דינא בידי שמים וכו', אינו חייב מלקות אלא דינו בידי שמים. ועיין נמק"י יצמות כג"ל ובריו"ף ז"ל ודו"ק.

ואין להקשות ע"ז סוף סוף האך מקרבינן ליה למיתחו הא בידי שמים עדיין יכול לעשות תשובה ומוחלים לו, ואם נכרגבו שוב לא יכול לשוב, דכתיבה אי כוכ קטלינן ליה בידי שמים שפיר יש להקשות כן, משא"כ הכא דאין לכיפה הוא דמכניסין אותו ולא בידי שמים הוא דקטלינן ליה. שצחי ורתיחי דעדיין יש מקום לבע"ד לחלוק דהא סו"ס אפי' יעשה תשובה בכיפה לא יולאוהו עוד משם עולמית, א"כ עכ"פ כיוי כהרגו בידי שמים, ואפשר דדינא רבא ודינא זועא הוא דאיכא צינייכו ועיין רמב"ן על התורה עכ"פ וישליכו אותו אל הצור, וי"ל דכיון שעבר ושנה כותרה לו כמו שאמרו בגמ' קידושין, וכרז הונא דאמר כיון שעבר אדם עבירה ושנה נעשה לו כתיבה, וממילא לא ישוב עליה עוד, וא"כ הכא כיון דלקה ושנה שוב עבר פעם ג' ודאי כותרה לו ולא חיישין דילמא ישוב עוד, ולכן מכניסין אותו לכיפה וק"ל.

וב"ש רבינו כדאמרין מי שלקה ושנה צ"ד מכניסין אותו לכיפה וכו', דברי רבי רש"י אומר ילקה פעם ראשונה ושניה, ושלישית מכניסין אותו לכיפה. ולכאורח לרש"י צרביעית מכניסין אותו לכיפה מביעא ליה, וכן אמרו בגמ' סנהדרין הג"ל אבא שאל אומר אף בשלישית מלקין אותו צרביעית כונסין אותו לכיפה, ואפשר דס"ל לרבינו דעבירות מחזיקות, ודלא כאבא שאל, ובגמרא שם נחלקו אי מלקות מחזיקות אי עבירות מחזיקות.

שוב רתיחי ציד רמ"ה סנהדרין הג"ל צד"ה אמר רבינא לעולם כדאמרין, דכ"ע אית לבו דרש"י ח"ל ואי קשיא לך התם אמר אבא שאל מלקיות מחזיקות כלכך אין כונסין אותו לכיפה עד פעם רביעית, וככא קאמר עבירות מחזיקות כלכך בשלישית נמי כונסין אותו לכיפה, לא קשיא הא לעממא דידי דכבר מלקיות מחזיקות, הא לעממא דרש"י דכבר עבירות מחזיקות ע"כ. כרי לן להדיא דלעממי דרש"י עבירות מחזיקות, ולדידי בשלישית נמי כונסין, וממילא לדקו דברי רבינו ז"ל שכתב לרש"י ושלישית מכניסין אותו לכיפה ע"כ.

פח) וב"ש וכיפה זה הוא מקום דחוק וכו' סנהדרין פ"א שם, ואיבעי לן כיפה זו היכא רמזא בקרא, פי' ברמ"ה ז"ל דהא ודאי פשיעא לן כלכה

בזה. וכתב עוד דבר תמוה דלחמישי אינו מזיק ולכך נראה דליכא למיסמך עליה עכ"ל הביאו כצ"ל. ועיין ריב"ש מה שהעלה בזה מהו הראשונים צמגפה ר"ל, אי שייך ג"כ דין קטלנית. והאחרונים ז"ל הקילו היכי שמחו צמלחמה או קטלוהו עכו"ם, וכן הקילו ג"כ אי מה מחמת זקנה, ונחלקו צו האי זקנה מתי נקרא, ורובם מהם הסכימו שאם מת יותר מכן שבעים לאחר זקנה מקרי, וקלף פוסקים חולקין גם בזה. גם נחלקו הפוסקים ז"ל אי שייך דין קטלנית ציבוס, או נימא שומר מלוה לא ידע דבר רע, ודעת הראשונים דציבוס לא חיישין ודעת כמה מהאחרונים לחלוק גם בזה ורתיחי לצדיקהם יהודה שאמר ע"כ לא נתיחה לשלח ואמר כי חשש פן ימות גם הוא, והרי התם הי' יבוס וציבוס לא חיישין לקטלנית, ובחדושי השצחי צמכ"י דאין משם ראי' מפני כמה טעמים ודו"ק. והראש"ם ח"א ס' כ"צ כתב, דמתיומת לכתחלה אפילו לדעת הראש"ש ז"ל ע"ש.

ובמה שכתבתי לעיל תמיהת התי"ד אמאי סמכו בעולם, כתב בספר צנימין זאב שסמכו על אצוי דנסיו לחומה, אפי"ג שמחו לה שני אנשים, ע"ש צמ"י מ'. ודבריו לכאורה תמוהים אדרבה הרי ראינו לאצוי מה עלתה לו וגם אצוי דנשאה הי' מפני דסובר ליה כרש"י, וכו' יוחן דאמר הלכה כותי, אצל לדין הלכה כרבי כפסק הש"ס, גם רבא הקשה ליה מי איכא דעביד עובדא צנפשי. שוב רתיחי צמכ"ג ס' ט' שכבר הקשה כן, וכתב ומיכו צמח שכתב כרש"י ז"ל צהשוכה ביחאה הרב המחבר לעיל בסמוך, תתישב רתיח צנימין זאב, ועיין צמ"מ מה שכתב בשם תשו' הרמב"ם ז"ל ביחאה הר"ם אלשקר צהשוכה ס' ע"ע ודו"ק. ועיין צהשוכות המיוחסות להרמב"ן ז"ל מה שכתב לפרש דברי הרמב"ם ז"ל צמ" קכ"א ע"ש ודו"ק. ועיין צשו"ת יעלת חן ס' ל"א ול"ב אי חייב להולאוהו ואי אית לה כחובה משלישי דהוה מקח טעות וצ"ע א"ע ס' ע'.

פח) וב"ש פירושא צמ"מ שנאמר ונכרתה דינא בידי שמים וכו'. הוא בגמ' סנהדרין פ"א. והקשו שם משום דלקה ושנה צ"ד כונסין אותו לכיפה אמר ר' ירמי' אמר ר"ל, הכא צמלקות של כריתות עסקינן דגברא צר קטלא הוא וקרובי הוא דלא מיקרב קטליה וכיון דקא מותר לה נפשי מקרבינן ליה לקטלי. ופרש"י ז"ל דגברא צר קטלא הוא בידי שמים יכריתוהו, חה

גופה: הוא אמר אפילו תרי. מקום דחוק הוא מלא קומתו של איש הוא בעמידה ואין שם ישיבה ולא ולא אוליח ללא מחזק פישוט ידים ורגלים ז) הוא אמר אפילו תרי והיא אמרה אפילו תלתא

משנה הלכות

למשכ מסוינו הוא, מיכו קמבעיה לן היכא רמיחא מקלת, אמר ריש לקיש חמוחה רשע רעה, מכאן שיש חיוב מיתה למי שהחזיק רשע, ולי"ע לפירושו ז"ל דא"כ בכל הלכה למשכ מסוינו אמאי לא מקשינן לעולם כיכי רמיחא בקרא, ובגמ' אמרו היפך זה אלא הלכה למשכ מסוינו וממילא לא צעי קרא (ועיין לעיל מ"ש האיך מקרבינן ליה מיתחתו ודו"ק).

וראיתי בצאר שצע כריתוח דף ו' ד"ה אחר עשר סמנים נאמרו לו למשכ מסוינו וז"ל לאו נמימרא הלכה למשכ דא"כ קשה מאי פריך רב הונא מאי קרא, הלא כל הלכה למשכ מסוינו לא צעי קרא, ואדרבה בכל דוכחי שכחז קרא פריך בגמרא למה אמרה הל"מ הלא קרא כתוב, כדפריך בגמרא צפ"ק דסוכה וצפ"ק דעירובין גבא הו דקאמר שיעורין, הנילין ומחילין הל"מ. שיעורין דאורייתא ניבו, דכתיב ארץ חטא ושעורה וכו', ולכן חמיה אני טובא על הרמז"ם ז"ל שכחז צריש פ"צ מה' כלי המקדש דשאר סמנים שלא נאפרשו בחורה הל"מ הן, ונגררין אחריו האחרונים ז"ל נושאי כליו, ועוד שכרי הרמז"ם גופי מנה כל הלכה למשכ מסוינו דכבולי גמי' בהקדמתו לפי המשניות, ולא מנה כך בהדיבור, ואפשר לדחוק וליישב דהא דכחז הרמז"ם דשאר סמנים הל"מ לאו אמנין קאמר, אלא על השמות והמשקל של סמנים, מפני דמקרא לא ילפינן אלא מנין י"א סמנים, אבל השמות של ז' סמנים לא כתבו ולא רמיחא בקרא, וכן המשקל של כל הסמנים. ואי לא דהל"מ מנה ידעין מה הם וכמה הם וכן דיוק לשונו דוק ותשכח ע"כ. והנראה מדבריו הקדושים ז"ל דפשיטא ליה דהל"מ לא צעי אפי' רמיחא בקרא, דאל"כ מאי קא קשיא דילמא הני קראי רק רמז צעלמא הוא, ודבריו לכאורה ל"ע מגמרא בג"ל דצעי כיכי רמיחא בקרא. והרמב"ם צפיה"מ בג"ל בהקדמה בג"ל הוקשה ליה, אחר דקיי"ל דכל פירושי המקראות הם הל"מ, וע"כ נקרא תורה שצפ"פ מה הם אלו פרטי הלכות שאר"ל שם הלמ"מ, והאריך שם ותמליח דבריו הקדושים כפי מיעוט הכנתי צבם שלא דברו רז"ל צדין מן הדינין שהוא הל"מ, רק בצדדים שאין להם רמז כלל במקרא, משא"כ דברים שלמדו ז"ל ע"י מדות שהחורה נדרשת או ע"י דקדוקים ורמזים לא קראם צבם הל"מ, אף שודאי הל"מ. וג"כ לכאורה קשה האיך יפרנס הסוגיא דכחז דקראו הלכה למשכ מסוינו וגם רמיחא בקרא צעי ליה. והרמז"ן ז"ל הקשה על דברי הרמז"ם ז"ל מניסוך המים שאר"ל מס יו"ד מס, מים מכאן רמז וכו', ובמגלה אסתר שורש אי' מי"ד שרשים כחז לישב

דברי הרמז"ם ז"ל מקושיה הרמז"ן ז"ל ע"ש ודו"ק. וראיתי בתשו' חו"י סי' קל"ב, שהאריך ברוב דיינים אלו והקשה אהרמז"ם ז"ל מסמני הקטורה, שכחז דכס הל"מ ובגמ' דכריתוח יליף לכו מקרא. וכן ישיבה בעזרה וחיליות, רובו ואינו מקפיד, ומיעוטו ומקפיד, אע"פ דכפיקר מקרא דלח צערו נמלא הל"מ רק פי' הכתוב, וכ"כ צבם הרמז"ן ז"ל צעורש צי' מי"ד שרשים, ובסמוך שם הביא דברי בצאר שצע בג"ל וכחז עליו שיפס כיון, ותמיהו על הרמז"ם חירן, דס"ל לברמז"ם ג"כ שמ"ש נאמרו למשכ לא ר"ל כל לשון הלכה דצ"ס, הדע שכרי צספרי כחז ג"כ לשון ש"ס י"א סמנים נאמרו למ"מ, ד' נאפרשו והשאר הלמ"מ וכו'. צבם הביא שם סחירה לצ"ש ז"ל ממה שכחז בסוף דף ע"ב שפרש"י גמירי הלמ"מ מחני לה צירושלמי צבם חני ר' חייה, ובסוטה פ"ז ויומא פ"ב צבם אמר מר, ועוד אס הוא הלמ"מ לא הוי יליף לה מקרא דהל"מ אין לו פסוק אפי' דרך אסמכתא כמ"ש צב"ס צכמה דוכתי, והבאחים צפ"ק דכריתוח וכחז עליו וז"ל ותמכהו עליו מאד על הרב דכפוך הוא דשם מיייתי דרך אסמכתא שפיר י"ל דמקרא יש סמך, כצפ"ק דעירובין על שיעורין, וכן הביא ציד מלאכי ובספר ארעא דרבנן ועיין הליכות עולם שער צ' פ"א ודו"ק.

ותב"ש עיני צחום קידושין דף ע' ע"א ד"ה הלכחא שכחזו דכשהכתוב אינו מדברי תורה אלא דברי קבלה, אין להקפיד אי איכא קרא ג"כ, ולפ"ז י"ל הכי נמי כיון דבקרא אינו מן החורה וממילא שפיר אין להקפיד, אמנם עדיין אינו מיושב דכתוב' רק כתבו דאין להקפיד, אבל ודאי שאין להקשות לכתחלה כיכי רמיחא. שצחי וראיתי צערוך לר סנהדרין בג"ל שהקשה כקושיתי ותו' וז"ל וי"ל לפי מש"כ בר"ן דודאי ליכא מיתח מכ"ח אס לא נכתב צפ"י, או צרמ, ולכן קצעי לקמן פ"ב ע"א מי איכא מידי דרמנא פטרי' ואין נוקי וייקטלי' מהא דלקב ושנה ומתן צמלקות ש"כ עסקינן וא"כ האי דמקשה כאן משום דלקב ושנה ולא ידע דצמלקות ש"כ עסקינן ע"כ כך מיתח לאו מהלכה למ"מ הוא אלא מדרבנן, ולכן שפיר קצעי דלמה התקינו רבנן כן ע"כ ע"ש. וצבא מיושב נמי מה שהקשיתי לעיל האיך קטלינן ליה כפיפס ודו"ק. ועיין חו"י בג"ל מה שצירר וליבן כל דיני הל"מ כנתינתם מסוינו, גם מה שאמרו חז"ל צאמת אמרו והלכחא עיי"ש, ודו"ק היעב.

צ) וב"ש הוא אמר אפילו תרי וכו', יצמות ס"ד בג"ל וכחז צאו"ז סי' תרנ"ג הוא אומר אפילב תרי זימני וכו'א אומרת הלחא א"ר יחאק וכו' פי' הוא

אמר רבי יצחק בן אלעזר הוה עובדא ואמרו בי מדרשא כי האי גוונא הימוני מהימנא ואף על גב דאיכא למימר עיניה נתנה באחר אי לאו דאפיל תלתא זימנא לא הוה מחזקא נפשה בנפלים דחיישינן לה אחרני לא נסבין לה. (א) והיכא דאית ליה בני מינה וניחא ליה למינסב עלה איתתא אחריתי אית ליה רשותא דאמר רבא נושא אדם כמה נשים

בנפלים עדיין : הימוני מהימנא. וכופין לכוניא ולא שכיח תובעת גירושין אלא שעלינו לכופו לקיים פריש ורביה רש"י ז"ל, ודעת רבינו י"ל אפילו כשתובעת גירושין וכנ"ל : וניחא ליה למינסב.

משנה הלכות

אומר אפילב תרי זימני ולא לוניא היא מהימנא וכופין אותה ופרש"י ולא שכיח תובעת גירושין אלא שעלינו לכופו לקיים פו"ר משמע מדבריו אצל אם היכה תובעת גירושין לא מהימנא ורבינו יהודה בר נתן פ"י והיא אומרת אפילו תלת ורובה לפרוש כימנו ולהצוות מאחר משום חוערה לידא ומרא לקצורה ותרוויכו אמת. ויש לנו ללמוד מלחן דכ"ש אדם פנוי בן עשרים שמורה עלינו לכופו לישא אשה דכשתא לנו כופין אותה לגרש את זאת כדי שישא כדלשכתן פ"ק דקידושין כ"ט ע"ב דא"ל רב הונא לרב המנונא חזי דלח חזית לאפאי עד דנסבת ואמר רב הונא בן כ"י ולא נשא אשה וכו'. מיכו יש לומר דוקא לכופו לגרש מלכ דכל זמן שנשוי זאת לא ישא אחרת אצל אדם פנוי אם לא ישא בשנה זאת ישא בשנה אחרת ולא יבטל מפו"ר הלכך אין כופין מיכו נראה לי האמת שמורה עלינו לכופו לישא ע"כ ועיין ש"ע א"ע מחלוקת בזה ולעיל ס"ק פ"ו.

הנמק"י שם ז"ל, אמר רב אמי שיכולה לומר לא אחתין אותך שתקח אשה אחרת עלי, ואם תרצה לגרשני מיד תתן לי כתובתי, ורצה אמר דענתו טענה משום דיכול לזנוח ולא יוליאנה עד שנה או שנתיים לראות אם תהעבר אשתו בשני, ואם תהעבר יוליאנה בלא כתובה וכלכתא כרצא, נמלא כוחו של צעל גדול בזה מכחה, שהוא יכול לומר אבדיק נפשאי ואשא אשה אחרת, אצל היא אינה יכולה לומר שתדוק נפשו וכו', וכבר פירשנו כי בכיולא בזה שישא אשה אחרת מפני צפ"ו כיון שהיא גרמה לו, לא כהרים ר"ג ז"ל ולא אזלינן בזה בחר מנהגא כריטצ"א ז"ל ע"כ.

אמנם דעת רבינו נראה דרצה לא קאי בצעית הגמרא דלעיל, ומילתא צאנפ"י נפשי' הוא דקאמר רבא, ולא גרם ורצה אמר בואו בחיבור, אלא מיירי בצתם צ"א שיש לו אשה ובנים, ורובה להוסיף אשה על אשתו מותר לו להוסיף אשה על נשיו כל זמן שיש לו במה לזונן, אצל בזה דעטן חיליק ואיבדיק נפשאי בזה הלכה כר"א, דיוניא ויתן כתובה ולא שצקינן ניה לבדוק נפשי' כ"ז שהיא תחתיו וכמו שכתב לעיל דכ"ז שאדיקה צ"י לא יבצי ל"י אחריתי או כגון שהיא אינה רואית בזה ודו"ק. וכן שכתב רבינו והיכא דאית ל"י בני מינה וכו', וכוננו דאף שיש לו בנים אפ"י אית ליה רשותא להוסיף אשה על נשיו ודו"ק.

והנה הפוסקים פסקו כרצא דנושא אדם כמה נשים, וכן פסק רבינו והר"ף והרמב"ם והרא"ש והעור א"ע סי' א'. והר"ב"ש בכתש"י סי' ל"א כתב, והיכא דאפשר ליה למיקם צסיפוקייהו, ורובה לישא אחרת הדבר ברור שאינה יכולה לומר תן לי כתובתי או תן לי מטלטלין לאחריות כתובה ונדוניא, וכן היכא דלא אפשר למיקם צסיפוקייהו והוא רובה לגרש כדי שישא אחרת, והיא אינה רובה להתגרש אינה יכולה לתבוע נדוניא וכתובה ולא מטלטלין לאחריות אלא תקבל גיטה, ואח"כ תתבע כתובה, ואם אינה רובה אין מונעין אותה מלישא אחרת עליה. והרשב"א ח"צ השו"י סי' תי"ז, הביא דבריו מהר"ם פדווא סי' י"ד וע"ו, מעשה רב מה"ח ואנשי מעשה שנשאו יותר מאשה אחת ועי' צ"י א"ע סי' א'.

אמנם סב"ח לדעת מוכרי"י מינן, ועוד אחי אחרונים נראה דס"ל דכלכתא כר"א, ולא כרצא. שכרי לא הביא רק דברי ר"א ולא דברי רבא. וכמדומה לי

ועיין טור וצ"י וש"ע א"ע סי' קנ"ד סעי' י"ד. והצ"ש בצסק"ל הביא קושית הנמק"י למכ הוא אינו נאמן דיש לו מיגו, ד"ל דמכיר בעלמו שאינו מוליד ע"ש מה שחירן. וכתב הרמב"ם פט"ו מה"א ה"ג וצ"ז משגיבא שצועת היסת שלא הפילה או שהפילה שלשה, שצטענה זו יתחייב ליתן כתובה. והראש"ד השיג עליו שכרי החכמים האמינוה משום דלא מחזקא נפשה בעקרב, ועוד כי בגירושין הוא שמחייבתו והכתובה מחלוקת אין בה, וה"כ המליץ בעד הרמב"ם ז"ל ממה שמצואר בה' טוען ונטען שכל שטוען על חצרו מנה לי בידך צברי, משגיבו היסת, והכ"מ חירן באופן אחר. ועיין צ"ש ס"ק ט"ו וס"ק ל"א. ודעת ריא"ז שאפילו הפילה ג' פעמים שוב לא תנשא רק למי שכבר קיים פ"ו הביאו בש"ג ע"ש. וכן בבבלי לעיל בשם הרא"ש ס"ק פ"א.

צ"א ומ"ש ויכי דאית ל"י בני מינה, וניחא ליה למינסב עלה איתתא אחריתי אית ליה רשותא דאמר רבא וכו', שם בגמרא אמר איבו אחיל אינסב איתתא ואיבדיק נפשאי, אמר רב אמי אף צו יוליא ויתן כתובה, רבא אמר נושא אדם כמה נשים על אשתו והוא דאית ל"י למחייבנהו. וכתב הר"ף ז"ל אמר אחיל וכו', אף צו יוליא ויתן כתובה, ורצה אמר נושא אדם כמה נשים וכו', ונראה דגרם ורצה אמר בואו בחבור, ושרצה קאי אלעיל, בצעית הגמי וצדליה בני מיירי, וכן כתב

רוצה לישא אשה אחרת על אשתו והוא דאית ליה למיזנהו שאר כסות ועונה אי מעכבא עליה אשתו: אי מעכבא עליה לאו כל כמינה, אינה נאמנת עליו כהא: ואי אמרה ליב גירשן וכי כוי לה מורדת. דמאחר דאין צידה לעכב עליו מלישא אחרת כרי מחוייבת לישב תחתיו וכיון שמצקשת ממנו

משנה הלכות

כסות ועונה, או נימא דאף אם היא מתרצית לו ונותנת רשות לישא אחרת, הצ"ד מוחין לו אם אינו יכול לפרנסם, והעלה דתלוי בצלון הנשים, וכן כהזב הח"מ בפשיטות, ומדברי רבינו רח"ה ברורא לדבריו ז"ל מדכתב אי מעכבא עליה לאו כל כמינה ואי אמרת לי גירשן והב לי כתובתי כוי לה מורדת וכו', ומשמע שהעכו"ז מודה צאה ואפ"ה כשאין לו לפרנסם יכולה לעכב, וע"כ דהעכו"ז תלוי בה ודו"ק.

וראיתי בסכ"ח ה"ל חלוהה צד"כ הלכך שכתב וז"ל, ואי לא מלין להעשותו שצוקין לי, ולא צדיקין ליה כפיה, אלא א"כ הוא מאותן שכופין אותן להוליא ולא מיבעי להם חין ליבם אשה דלא כפיין לי לחלוץ, אלא אפ"י יש לו אשה כבר דאמרינן פ' הצע"י, הנושא אשה על אשתו כופין אותה להוליא ויתן כתובה, וגם צלה האי יש במקומנו חרם קדמוניות שלא לישא שתי נשים אפ"ה לא כפיין לחלוץ, דשמא כיון דנפלה ממילא לא מקרי שתי נשים כיון דשניה אשה דקנו לו מן השמים וכו', ע"ש. ומכאן נראה להדיא דדעתו ז"ל לפסוק כר"א ולא כרצא מדאמר אלא אפ"י יש לו אשה כבר וכו', כופין אותה להוליא ויתן כתובה ומעשה ז"ע אצטל עבודת הגרשוני שכתב דקדוק מוכר"י מינן אינו מוכרח כ"כ שצטל החרומה פוסק כר"א הכי נראה מפורש כן, וז"ע.

אמנם דעת צעב"ח ז"ע, א"כ למכ הולירו הקדמונים לעשות חרם שלא לישא שתי נשים מאחר דקיי"ל כר"א א"כ מדינא דגמ' אסור לישא שתי נשים, ומכ האילו חכמים צתקנתם, וי"ל דודאי אי האשה ג"כ מודה לו לישא אחרת אפ"י ר"א מודה דמותר לישא כמה נשים, וכן מודה צב"ח צעב"ח ז"ל, וממילא לא קשה מידי רק צלי הסכמתה אסור לישא אחרת לדעתו ז"ל וק"ל, וצחשו' הארכתו צס"ד.

צב"ח וצ"ש ואי אמרה ליב גירשן והב לי כתובתי וכו', כתובות ס"ג ע"א צמשה כלשון רבינו. ובריי"ף ז"ל האריך הרבה צדיני מורדת וצב"ח כתב כדעת רבינו, וצעב"ח כתב ותימה הוא שאין המורדת המפורשת דינה בגמ' כזו, דהא אמרינן כ"ד מורדת כגון דאמרה צעינא לי ומאערתא לי, וביבא דאמרה לא צעינא לי כיינו מאים עלי ולא כייפ"י ליה ומפאדא לכחוצתה כולה לאלתר ונפקא, ומדעתו של צב"ח ומסתברא לי שכתקנה שחקנו צישוצב לחה גע צמורדת זו לאלתר כוראתה שעה ביחה, לפי הנורך ממה שראוי צדורס אצל

שכן ראיתי לרבינו ירוחם ז"ל, וכתב מוכר"י מינן ז"ל וכ"ה מאיזה סברה פליג על ר"י אלפסי, דפסק כרצא וכה רצא צתראח הוא והלכתא כצתראח, וי"ל מלשון הגמרא דקאמר צפי הצע"י על דברי ר"א, רצא אמר ולא קאמר ורצא אמר, שהי משמע שגמ' הציחה רצא כחולק, ואז שייך לומר דרצא פליג עליה והלכה כצתראח משא"כ כשאמר רצא אמר וק"ל.

וראיתי צחשו' עבודת הגרשוני סי' נ"ג שכתב וז"ל, הנה להאריך צפלפולא להוכיח שלפי דינא דגמ' יוכל אדם לישא כמה נשים הוא דבר שפתים אך למותר, צאשר שכבר פסקו ברי"ף והרמב"ם והרא"ש והעור וכל המחצרים הלכתא כרצא וכו', מ"מ צאשר שצטל החרומה הוא יחידאה צצבר הזה, ולא מלאתי לו חצר צעלה דעתו אלא כל הפוסקים הכ"ל שפסקו כרצא, ולא כר"א. (מלבד שאין צצבר מוכרח כ"כ שצטל החרומה פוסק כר"א, כי דקדוקו של מוכר"י הוא דק מאוד למעיין שם ולכן כתב ולכאורח וק"ל). ומיישב שם דקדוקו צאופן נכון. וצחשוצתי שכצתי להרב גערשטענפעלד זה כמה, הארכתו שם צס"ד. והנה מדברי רבינו רח"ה ברורא דאפ"י גרסינן צגמרא רצא צלה וא"י, ואפ"ה ס"ל דנושא כמה נשים כרי שאין לדיוק כדיוק מהר"י מינן הכ"ל וק"ל.

וכתב המהרש"ל ז"ל צחשו' סי' י"ד, צמי שגשא אשה על אשתו וז"ל, ועוד דינא דגמ' הוא צפי הצע"י, אר"א הנושא אשה על אשתו ויליא ויתן כתובה, ואף שרצא פליג ואומר נושא אדם כמה נשים וכו', ובריי"ף ז"ל פסק כות"י, משום דצתראי הוא מ"מ לא פסק אלא היבא דאפשר למיקם סיפוקייבו, כמו שהציא ברי"ף וגם נוכל לחלק דאף רצא לא שרא אלא היכי דאשתו ראשונה אינה צה צנים והוא עושן איבדק נפשא וכו', כדאלא החס סוגיא דשמעתתא וע"ז קאי רצא, וכן פ"י בר"ן להדיא אצל צע"א לא וכו' ע"ש, ומשמע נמי לכאורח דס"ל דלאו לכל אדם התירו לישא יותר מאשה אחת וצבריו ז"ל ג"כ לכאורח ז"ע מדברי רבינו ז"ל שכתב מפורש יולא דאפילו יש לו אשה וצנים נושא אשה על אשתו, ושיעט מהרש"ל זו הוא שיעב חדשה ופ"י חדש צצברי רצא וצסוגיא שם, ולא ראיתי מי שהציא צבריו ז"ל ודו"ק.

ותב"ש עיני צצ"ש א"ע סי' א' ס"ק י"ג, שעלה ונסתפק אם האיסור הוא מלד האשה שהיא יכולה למחות צידו מאחר שאין יכול לקיים לה שאר

ותגן המורדת על בעלה פותחין לה מכתובתה שבעה דינרין בשבת רבי לגרסה כוי לה דין מורדת: יהודה אומר שבעה טרפעיקין. פירוש איסתירא פלגיה דזוזיא. ואי תפיסא מידעם מכתובתה לא מהנפקינן מינה ואי לא תפישא לא יהבינן לה. המורדת על בעלה. דעת הרמב"ם דוקא מתשמיש אבל ממלאכה כופין אותה לעשות מלאכה ולא דיינין אותה כמורדת, וקאן פוסקים ס"ל דאפי' ממלאכה: טרפעיקין. פירוש רבינו פלגא דזוזיא, ורע"ב צפירוש המשניות כי כל טרפעיקין הוא משקל מ"ח שעורות של כסף לרף כמשקל שלש דרכמונים שקורין בערבי דראכ"ם שכל דרכמון שש עשרה שעורות צינונית של כסף, ועיין חו"ע שם: ואי תפיסא לא מהנפקינן מינה. השתא דלא אחמר לא הכי

משנה הלכות

מכל מקום לדין דלא נהגינן לכופו לגרש מנה ומאחיס נמי לא קא יביז לה, דלא נחבה לגבות מחיים בלא גט, ופעמים רבות בא מעשה כזה ודינין דיהבינן לדידה מה דעילוב ליה, אם איתיה צעינה, ולדידה יהבינן לו מה דעילוב לה, ומענגינן לה עד דתתפיים לביות עמו, או עד שיתפיים הוא ליתן גט, וכר"י וברא"ש ז"ל הביאו בשם גאון דמנה ומאחיס נותנין לה, כי יביז דלא להויין בנות ישראל הפקר, רק מאי דכתב לה בתוס' לא יהבינן לה, ודעת רבינו נראה דאפי' מנה ומאחיס אין לה, וזה נראה דעת המרדכי ז"ל.

ובמשורים נתיב כ"ג ח"ח כתב ועוד פשוט וכו', אבל מאים עלי לא הוא לא כתובתו ודאי לא תחזירו, ולא כייפין לה בשבי, אבל אם יראה יגרשנה מיד בלא כתובתה, וי"א דיגרשנה בעל כרחו. ורשב"ם פ"י אבל אמרה מאים עלי לא כייפין לה שתשכה ותמתין עד כליה כתובתה ז' דינרים בשבת, אלא יגרשנה מיד בע"כ. וכ"כ הרמב"ם. ור"ת פ"י אבל אם אמרה מאים עלי לא הוא ולא כתובתו לא כוי מחילה בעשות, כי הכל היא מוחלת, ולא כייפין ליה להוציא דחיישין שמא נחבה עיניה באתר, ואם רוצה לגרשה מיד יתן לה כתובתה, ואם אינו רוצה תשכה ותכלה כתובתה, וברשב"א כתב מורדת דאמרה צעינה ליה ומערי ליה, אבל אמרה מאים עלי לא כייפין לה כלל דלבה הוא דאנכה, ואין פותחין לה, ולא מכריזין עליה, ולמאי דמסיק אשמעתין דמשכינן לה תריסר ירחי אגיעא, כלומר לאלתר, לא כייפין לה, אבל לאחר י"ב חדש אם אינה חוזרת בה נותן לה גט והפסידה כתובתה, וצ"ל אמרה צפי צעינה ליה וכו' וצ"ל אמרה מאים עלי אפילו נחבה טעם לדביה, אין כופין הבעל להוציא זולת אם הוא מאותן דפי המדיר כאשר אכתוב ע"כ. ואחר שביא דברי רב שרירא גאון ז"ל כתב ונראה, שאלו הם דברי הגאון שביא רי"ף ז"ל, וגדולי האחרונים הסכימו כולן שלא לכופו כלל כמו שכתבתי למעלה, וכ"ש בזמן הזה שלא ראינו גוי כופה שום יהודי צענין הזה, וכן הסכימו בעלי תוס', וכ"כ ר"ת שאין לסמוך על תקנה זו ע"כ.

והשו"ד ז"ל הביא דעת הגאון ז"ל דאית לה כתובה, וצ"ע אה"ע סי"ב כתב ואחר הכרח שולחין לה צ"ד פעם שנית, אם את עומדת במדרך הפסדה

בדורות הבאים צדינה דגמי דיינין ליה, ובמלחמות שם תפס על דבריו ע"ש.

ובאו"ז סי' תשנ"ד כתב אפי' שאינו דין מנה הלכה לכופה את בעלה ליתן לה גט ואין לריך עכשיו להאריך במשפט המורדת מ"מ גאוני הישיבות של צבל רבנן סבוראי שהיו אחר הכוראה תקנו שיכופו את הבעל ליתן גט למורדת מיד וכ"כ צב"ג וכן כתבו גם רב האי ורב שרירא וכל הגאונים, שיותר מג' מאות שנים היה צימיהם שנתקנה זו התקנה ואין לחז ממנה, וכ"כ גם רב אלפס הפסק ואין מי שיכול לעקור תקנה צ"ד בגדול שצב"ל ע"כ.

והרא"ש ז"ל כתובת הנ"ל כתב הדין הוא דינה דגמי במורדת, אבל האידנה וכו', וכמו מלוג אם ישן צעין או דבר אחר הבא מכחן, כגון שמכרו בתים וקנו בדימים שדות, שקלה להו, אבל כלו לגמרי לא מחייב הבעל לשלומי וכו', ואפשר לפי שראוי הקלקול צננות ישראל, וכי משכו להו תריסר ירחי שתא תולות עלמן בע"כ, ויולאות לתרבות רעה צטלו שהיי ונחנו רשות לצבל לגרשה מיד בלא שהיי, אבל לא כופין אותו להוציא כדאיתא בירושלמי אין מעשין אלא לפסולות, כ"ש כשבוא מונעה לעלמה וכו', אמנם רב האי גאון כתב אף על פי שאין לכופה את בעלה מנה הלכה מ"מ גאוני הישיבות של צבל תקנו שכופין את הבעל ליתן גט מיד, ויותר מג' מאות שנה היה צימיהם שנתקנה זו התקנה, אמנם מן הכחוצה לא כתב, וכ"כ רבינו גרשום מאור הגולה שכופין, אבל כל כתובה לא הפסידה, ובכל האנשים. ולא מיבעי' מוכה שחין וחצריהם דצלאו הכי כייפין, ולפי הענין נראה דכל שכן שומרה יבם שאינה חפלה להחייבם שכופין היבם לחלוץ, ותימה גדולה שלא כתבו מזה ר"ת ור"י וכל הרפחים שום דבר מהר"ת.

והמרדכי כתב ח"ל: מוכר"ם, ששאלת על ענין המורדת דיינין דיינה דמתביחא כמו שכתב רב אלפס ז"ל, ורוב הגאונים ע"כ, סוף דבר נדוניה דהנעלה ליה דתפסחה לא מפקינן מינה לדיה, אבל מה שבוא מכנים מפקינן מינה ויהבינן ליה, דמאיזה טעם מעבדינן חי משום תוספת שכתב לה הא לא יביז לה כמו שכתבו כל הגאונים ע"כ, דאדעתא דתמרוד צו לא תוסף לה, ואפי' לגאון דאמר יביז לה עיקר כתובה מנה ומאחיס

ולא כפי חפס לא מסקינ
מינה לא חפס לא יכנין
לכ גמי וכן כן דברי רבינו:
תריסר ירחי שחא. וחו לא:
דאייתית היא מצית נשא.
מכ שכניח מצית מצית ואמכ
כל מכ שעדיין צעין יכנין
לכ: **מקרקעי** כדון לדיכ.
דכין נמי צעין: **וחצידן**.
שקלרו ככר: **וגזירן**.
שמתכו: **דאכתי** לא חליש.

ומשהינן לה תריסר ירחי שתא והדר יהבינן לה גיטא והני תריסר ירחי
לית לה מזוני. האי גמרא והאידינא בתרתין מתיבתא הכין פסקין במורדת
דאף על גב דתפישא מידעם מכתובתה קא מפקינן ליה מינה ויהיבין
ליה לבעל ויהבינן לה גיטא אלתר והני מילי במאי דכתב לה בעל
אבל במאי דאייתית היא מבית נשא בין תפישא ליה ובין לא תפישא
ליה כל מידעם דאייתיה בעיניה דידה הוא ויהבינן לה. (ג) והיכא דאייתית
ליה מקרקעי הדרין לדילה ואי איכא פירי דהנך מקרקעי כל פירי דתלישין
בהיא שעתא דקא יהיב לה גיטא כגון חיטי וחצידן תמרי וגזירן כל
דתליש דבעל הוא וכל מידי דמיחבר בארעא דאכתי לא תליש אף על

משנה הלכות

כתובתך אם עמדה במרדך ולא חזרה נמלין ותאזר
כתובתך ולא יכוי לה כתובה כלל וצרמ"א ואם רואה
לגרשה חוק י"צ חדש, נוחן לה ל"צ שלה, וכתובתה
וכל מה שכתב לה, וכבר תמכ כ"ש ז"ל כיון שצרמ"א
וכסמ"ג צ"ס ר"כ וצרמ"א וצרמ"א וצר"ן וכו"ג,
כתבו דאין לה כתובה, איכ אמאי פסק כהר"ש נגד
כל כפי פוסקים ע"ש צ"ס י"ג. ועיין צ"ח שם, ולענין
דאין לה שייכות עם מנה ומאחס של הגאון ודו"ק.
והרמב"ם ז"ל כתב ככתבו הגאונים ז"ל שיש מנהגות
אחרות במורדת ולא פשטו המנהגות ברוב
ישראל ע"כ אין ראוי לדון אלא כדון התלמוד, והוא
כדעת הצ"ח שכתבתי לעיל והביאו בעור, וכתב אזל
רצ אלפס כי האידנא דיינא במתיבתא וכו', וכבר הקשה
כ"י מאחר שכתב דעת הרמ"א דראוי לדון כדון
התלמוד, למד ליה עוד אח"כ דעת כ"י ז"ל, וכיון שכל
האחרונים כרמ"א חפסו עיקר, כ"ל להביאו באחרונה,
ותיך דני"מ לענין ממון. והצ"ח ז"ל שם ד"ה כתב
דעת בעור דדברי הרמ"א הם דוקא במורדת שאמרה
מאום עלי, ולא קאי אסתם מורדת ע"ש ודו"ק. וממכ
שכתבתי לעיל מרבינו ירוחם לא נראה לכאורה לחלק
כחלק הצ"ח ז"ל וי"ע.

שניכס כוי נכסי לאן צחל וכו', אזל צחיי כבעל כיון
שכח קבל עליו את השום ואם פחתו פחתו לו ואם
כותירו כותירו לו אין נקרא מוחזק אלא כבעל, ונראה
דכצירא ליה לכריצ"ש ז"ל דקרקעות כוי בחזקת כבעל,
וכריצ"א ז"ל כתב דקרקעות כיון דלאו בני תפיסה
יניכו חולקין, הביאו צ"ח, חכ נראה כמו שאמרו בגמרא
פרק מי שמת דמסקינן בהם צמתניחין דנפל עליו כצית
ועל אשחו ואין ידוע איך מהן מת תחילה, דאמרו נכסים
בחזקתן, ומפרש בר קפרא דנכסים בחזקתן דקאמר בחזקת
שניכס הואיל וכללו צאים ליורש וכללו צאים ליורש יחלקו,
וכריצ"ש ז"ל מחלק כהא דהתם כיון ששניכס מהו ממילא
בעל חזקתו של בעל, ולריצ"א ז"ל לא יוחא ליה כהאי
חילוקא, ועיין לעיל ס"ק ס"כ שכתבתי מחלוקת מי
נקרא מוחזק לענין אשכ ובעל.

ותב"ד עיני צאני מילואים שכתב וז"ל: והנראה לענין
צטעם כהר"ש דקרקע כליה לאשכ משום דלאשכ
ודאי חזקה, שיכולה לומר כלי אני נוטלת משום שצח צית
אציה, ואף על גב דבעל קבל עליה את השום ואם פחתו
פחתו לו ואם כותירו וכו', כיון דעכשיו היא מורדת
וכפסידה כל תנאי כתובה צצח אחת ואין לה על כבעל
עכשיו שום שעבוד אלא מה שכח עדיין צעין ציד כבעל,
אזל אם נשחדף ציד כבעל אין לה על כבעל כלום, נמצא
שנחלק כבעל מכל אחריות כיון שהיא מורדת נמחל לו כל
אחריות משום כפי אין לבעל שום חזקה כהם וכו',
מה שאין כן במורדת דלאשכ הוא דאיכא חזקה משום שצח
צית אציה, ולבעל ליה חזקה כלל שכבר נסתלק מכל
אחריות מעכשיו שהיא מורדת ע"כ.

ותמוז שלא כרגישו ז"ל דדברי רבינו ז"ל, שמפורש יולא
מדבריו הקדושים כדעת כהר"ש ז"ל והוא גמרא
מפורשת, ולריך עיין אריצ"ש ז"ל כיאך יפרנס סוגיא זו
דנראה מפורש דקרקע שלה הוא, ואפשר דהוא ז"ל
יפרש דכח מיירי ציולא צע"כ דבעל מוציא לה
כפסידה כלום, ולא דמי למורדת, ולכן לא קשה ליה
מכאן, אמנם מדברי רבינו נראה מפורש דכצירא ליה
אפילו במורדת כן, חכ ודאי לענין ג"כ דעת כהר"ש ז"ל.

צ"ג וצ"ש ויכא דאייתית ליה מקרקעי כדון לדיכ
וכוי שם כתובות ק"ע. כתב בעור ח"ל:
ונכסי לאן צחל שלה אם כניסה לו קרקע צרשוחה
הוא ונוטלתן, וכן פסק הרמ"א צסימן ע"ז ס"ג. וכתב
כצית יוסף ומ"ש רבינו אם כניסה לו קרקע צרשוחה הוא
ונוטלתן, כן כתב כהר"ש בתשובה כלל מ"ג סימן י"א
ח"ל שם: ושאלת קרקע של נכסי לאן צחל מאי נידון
ציה לענין מורדת דאמרינן צמעלגלי דידה אי חפס לא
מפקינן מינה ואי לא חפס לא מגנין לה, פשיעא שכתקע
הוא בחזקתה ואין כבעל יכול למוכרו וצרשוחה הוא ע"כ.
ודאי לכהר"ש סימן שס"צ שכתב ח"ל: הלכך אם
כיו שם קרקעות, כל נכסי לאן צחל דכיינו שבעל
קבל עליו את השום דלא שייך כהו תפיסה מקרי בעל
מוחזק, לעולם ואף על גב דצפרק מי שמת מוכה דבחזקה

גב דלבתר הכין סופיה לאיתלושי כיון דבהיא שעתא דקא יהיב לה גיטא לאו תלוש הוא דידה הוא דתנן רבי שמעון אומר מקום שיפה כוחו בכניסתו הורע כחו ביציאתו מקום שהורע כחו בכניסתה ייפה כחו ביציאתה פירות התלושין מן הקרקע בכניסתה שלה ביציאתה שלו מחוברין בקרקע בכניסתה שלו ביציאתה שלה. והילכתא כר' שמעון ממאי מדקמקשינן רבי שמעון היינו תנא קמא ומפרקינן המחוברין בקרקע בשעת יציאה איצטריכא ליה דלא תנא תנא קמא אלמא רבי שמעון כתנא קמא סבירא ליה ומאי דשייר תנא קמא קא מפרש רבי שמעון ומאן תנא קמא רבנן דפליגי עליה דרבי מאיר ורבי מאיר ורבנן הלכה כרבנן (צד) והיכא דעיילת בהמה או עבדים וילידא בהמה והנך עבדי וולדות דבעל הוו ובהמה גופה ועבדין גופייהו הדרין לה ואף על גב דפליגי רבנן עליה (דחנניה) בולדי דעבדי ואמהתא דת"ר וולד בהמה מלוג לבעל ולד שפחה מלוג לאשה חנניה אומר עשו ולד שפחת מלוג כולד בהמת מלוג והלכה כחנניה דאמר ולד שפחת מלוג נמי דבעל הוי דאמר רב הונא בר חייא אמר שמאל הלכה כחנניה והיכא דמיתן הנך אמהתא ובהמה דעיילת ליה ואיכא וולדות דידיה מוקמינן מן הנך וולדות דידהו חד חד במקום

ולא אמרינן הכא כל בעומד לקוץ כקוץ דמי : ביציאתה. אס זא לגרסה. מחוברין בקרקע בכניסתה שלו כלומר בשעת נפילתן שלו : ביציאתה שלה. כמגרש את אשתו והיו זנכסים פירות מחוברין נוטלת קרקעותה עם פירות שזכין : המחוברין בשעת יציאה. ללא איירי זכו רבנן לית להו כל דאמר רבי שמעון זילאשתה שלה דקסברי מה שגדל צרשותו שלו יתלוש בשעת יציאה ליכא למימר דפליגי עליה ונימרו שלה דכיון דתלשן הכל מודין שזכין זכו, רש"י : והיכא דמיתן הכך אמתה וכו'. פירוש מהו השפחות והצדמות שהציאה עמה וישנם וולדות ידוכו נותנין ולד אחד מכל מין במקום האס, ושאר הולדות

משנה הלכות

ודע דכא דכתב רבינו דהלכתא כר"ש, כן פסק הר"י ז"ל, והרמב"ם, ור"ת, ובעל הטעור, והראש"ד ז"ל. אמנם, ר"ש הנגיד, והר"י מייג"ש, והרא"ב ז"ל, והחוס' רי"ד, פסקו כח"ק משום דיחיד ורבים הלכה כרבים, והראש"ד בהשגחו על הר"י ז"ל האריך הרבה להמליץ אשיעת רבינו, והציא ראיה לדבריהם מדתניתא להא דר' שמעון סתמא בהוספתא דפרקין, ועוד דתני לה גבי הלכתא פסיקתא דתניתא האס היורד לנכסי אשתו ונתן עיניו לגרסה אס קדם ותלש מן הקרקעות כ"ש כרי זה זריז ונשכר, היורד לנכסי שבויים וכו', אלמא דוקא תלש ואלא, הא לא תלש לא, כר"ש, ותני לה גבי הלכתא פסיקתא, וזה"ל גרם ר"ש פירות מחוברים בשעת יציאה אתא לאשמעינן, אלמא דלא פליגי רבנן עליה, ועיין ר"ן. וה"ה פכ"ז מה"א כתב המחלוקה וכתב, ויש שפסק כח"ק, וה"ג גורסין ר"ש היינו ח"ק, ותירלו מחוברין בשעת יציאה אתא לאשמעינן, ולפי גירסא זו אין כאן מחלוקת ושלא הן, וכן עיקר וכדברי רבינו ע"כ. והרא"ש ז"ל תירץ קושית הר"י מייג"ש ז"ל מההוא דיש נוחלין קל"ו ע"א, כותב כל נכסיו לבנו לאחר מותו מכר האב מכורין עד שימות, ושמן את המחובר לנזקת, אלמא בפירות מחוברין אזלין בחר מאן דגלי צרשותו, ומחמת קושיא זו פסק כרבנן ולא קשה מידי כדפרישית, דאכילת פירות אינו אלא תקנת חכמים, וגם לדידי קשה לרבנן על הכניסה, אלא ודאי חכמים השוו מדותיהם באכילת פירות שכל הולקטים תחתיו הם שלו פ"ב, ע"ש. ועיין פ' המפקיד דף ל"ח. צ"ד) ומ"ש והיכא דעילת ליכ בהמה או עבדים שם ועיין לעיל ס"ק כ"ז מה שכתבתי צ"ד.

ומ"ש ותנן נמי נפלו לה עבדים ושפחות זקנים ימכרו וילקח בהם קרקע וכו' אוכל פירות וכו', כתובות ע"ע ע"ב. ומ"ש בזקנים הוא דפליגי דלא בני אולדי יינכו, דאי מייחתי כליא לה קרנא, אזל ילדים דבני אולדי יינכו וכו', שם משנה ע"ב נפלו לה עבדים ושפחות זקנים ימכרו וילקח מהן קרקע וכו' אוכל פירות, רש"י אומר לה תמכור מפני שהוא שצח בית אביה, נפלו לה זיתים וגפנים זקנים ימכרו וכו', ר' יוחנן אומר לא תמכור מפני שהן שצח בית אביה, והרמב"ם פכ"ז מה"א ככ"ג צרישא פסק כרש"י, וצסיפא פסק כחכמים. ותמה עליו בעור ז"ל באכ"ע סי' פ"ב, שהרי תרוייכוו חד טעמא לבו, ולמא פסק חדא כחכמים וחדא כרש"י. וה"ה, והר"ן ז"ל תירלו דהרמב"ם גרם צסיפא רבי יוחנן במקום רש"י, וכיון דכ"מ שנה רש"י צמסנה הלכה כמותו פסק צרישא כותיה, וצסיפא דר לללא דהלכה כחס משנה ולא כר"י, וכן כתב הכ"מ ז"ל. וכדריש כחז דעדין ז"ע ליתן טעם מ"ש דעבדים פסק דלא ימכרו בעל, וזיתים וכול למכרו, ולריך לומר, דעבדים שצח בית אביה שייך יותר דניכרים לעין כולם, משא"כ זיתים צפרע מאחר שאין עומדין בגינתם, ועיין תוי"ע שם.

והנהגה היא זקנה לא ידענא מאי הוא, ומתי נקראים זקנים לעינין זה, והחוס' צ"ח והרי עבדים ושפחות כתבו דמייירי שעושים קלת מלאכה, דאם לא כן מה מכירה שייך בהם ע"ש, ומשמע לשיעור ז"ל דעל כל פנים עושים כדי עיפולן דאם לא כן אכתי קשה מה מכירה שייך בהם. אמנם צירושלמי איתא אהא דאמרנו ודייקא כשכן זקנים ופירשו כשאין עושין כדי עיפולן, ולכאורה קשה קושית

אימיה ויהבינן לה ממאי מדקאמרינן בשלמא חנניה לא חייש למיתה אלא לתנא קמא אי חייש למיתה אפילו וולד בהמת מלוג נמי דאשה נהוי אי לא חייש למיתה וולד שפחת מלוג נמי דבעל ליהוי ומפריקין אמר רב משרשיא לעולם חייש למיתה וולד בהמת מלוג היינו טעמא דהוי לבעל דאינמי מתה אימיה הא איכא עורה ולא קא כליא קרנא ובחששא הוא דפליגי דמר סבר חיישינן למיתה ומר סבר לא חיישינן למיתה אבל ודאי מתה בהמה או שפחה ואיכא וולדות מוקמינן מן הנך וולדות דידיה חד חד במקום אימיה ויהבינן לה ושאר א שקיל להון בעל. ותנן נמי נפלו לה עבדים ושפחות זקנים ימכרו וילקח בהן קרקע והוא

משנה הלכות

קלח זכו למכרו לעלים דמאחר שאין כאן שנה צית לזכי בצלות העלים זמכרתן, רק בטענית הפירות, וככ"ג אפי' רש"ג מודכ דימכרו, כיון שאין כאן שנה צית לזכי, וככ"ג לא פליגי רש"ג והנא דמתני' וכולי עלמא מודים דכן הוא, וכמו עצדים שהן זקנים ציותר שאינם עושים כלום, דלכילי עלמא מותר למוכרם, והא דלא השמיעני הרמב"ם ז"ל ברישא עצדים ושפחות דאם אינם עושים כדי עיפולן מותר למוכרם, כיון שאין צדן יותר משום שנה צית לזכי, ואפילו לרש"ג ז"ל דלא לריך להשמיעני, כיון דלא שייך זכו מכיר כלל דלא עצדי כדי סיפוקיהו, ומי פתי יסור הכה ללקחן, ודו"ק היטב כי זה לעני"ד דבר נכון.

ובמה שפירשתי יכיח מדויק לשון הרמב"ם ז"ל שכתב בסיפא, נפלו לה זיתים ופרי, לא ימכרו מפני שנה צית לזכי כמו ברישא וטעם אחד לתרוויקו, ואי נימא דבסיפא היינו בזיתים פסק כחכמים אם כן למה כתב בטעם משום שנה צית לזכי כמו ברישא, גבי עצדים ושפחות, והלא במתניתין לא מלינו טעם זה משום שנה צית לזכי במילתא דחכמים רק ברש"ג, וא"כ הי"ל לומר אם עושים כדי עיפולין לא ימכרו, ואם לאו הרי אלו ימכרו, אבל לפי מה שכתבתי דכל רש"ג הוא אחי שפיר, וי"ל עוד נראה דיוק קטן מה שכתב ואם לאו הרי אלו ימכרו לעלים וילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות, ולכאורה היצת לעלים מיותר הוא, דכ"ל ואם לאו הרי אלו ימכרו וימכרו למכ שיכולין, לעלים למכ לי, וי"ל דזכר בל לשמיעני דדוקא בזיתים וגפנים דכ"פ איכא שום חקנה למכרו לעלים ימכרו לעלים, משא"כ בעצד ושפחה אין לנו שום מכירה כלום וכ"ל, ואף שהם דיוקים קלושים למעיין וגם אני ידעתי מזה, מכל מקום כיון שלשון הרמב"ם סובל הפירוש מוטב לעני"ד ליישב אפילו בדוחק, כדי שלא תקשה לו קושית רבינו הטור ז"ל, ועיין חידושי הרא"ש כתובות כ"ל, ד"ה אלל מי אמרו, ובלח"מ פכ"ב מה"א, שצתי ורציתי במרכזה המשנה שפי' כעין פירוש דבדרי הרמב"ם ז"ל, וששתי כעל כל הון שכונתי לועתו הרמב"ם, אמנם לא דיוק בלשון הרמב"ם כמו שדקדקתי בעזכ"י וגם לא נחית בכל מה שכתבתי, וי"ע.

החוס' ז"ל דאי אין עושים כדי עיפולן מה מכירה שייך זכו, ואפשר דהירושלמי פליג אסברת החוס' ז"ל וסבירא ליה זקנים ממש אף שאין עושים כדי עיפולן.

והיה לעני"ד לומר דבר חדש דזקן מקרי כל שאינו ראוי להוליד שוב, לענין זה קרוי זקן והזקנה תלוי בכולד, ודקדקתי כן מלשון רבינו ז"ל שכתב בזקנים הוא דפליגי דלאו בני אולדי ניכו, דאי מייתי כליא לה קרנא אבל ילדים דבני אולדי ניכו, לדברי הכל לא ימכרו דכיון דקא מולדי, אי נמי מייתי וגרמא לה מילתא למיפק מצעל מוקמינן מולדות דידכו וכו', הרי שהלכ רבינו הטעם בזקנים דאינם ראויים להוליד וצנערים דראויים להוליד, וז"ל דאי לא מוליד מקרי זקן לענין זה, וא"ש קושית החוס' דאי אינם ראויים למלאכה מה מכירה שייך זכו, דאפשר שרוב לקנותו בחד שיש לו שפחה ורובא שחוליד לו עצדים קטנים, ושייך זכי מכירה, אמנם, אי לא ראוי להוליד לא, ואחי שפיר גם כן לפי הירושלמי וק"ל.

ואם נאמר כן יש להצית ראיח להחוס' ז"ל, דזיתים וגפנים עושים פירות קלח, מדפריך עלה מעצדים ושפחות, ובעצדים ושפחות מיירי בשעושים קלח עיי"ש, ודו"ק. ומעתה לולי דמסתפינא הוה אמינא פירוש חדש בדברי הרמב"ם ז"ל דמה שכתב ברישא, נפלו לה עצדים אף על פי שהם זקנים לא ימכרו מפני שנה צית לזכי ורש"ג, היינו דוקא כשעצד כדי עיפולן, ואפי' הכי מקרי זקן לפי שאינו ראוי להוליד וכדעת רבינו, אבל אחר שאינו עציד כדי עיפולן, מודכ רש"ג נמי דמותר למכרו, דמאי שנה צית לזכי איכא ככא, ועבדא דנכיס לכריסיה לא שויכ למריה ולמרחיה למאי מהצטי, והא דלא כ"כ הרמב"ם הוא מטעם החוס' ז"ל דמאחר שאינו עושה כדי עיפולן מאי מכירה שייך זכי ואטו בשופעני עסקין, ונפלו לה זיתים וגפנים נמי דינא הכי ברש"ג, וגרם בתרוויכו רש"ג וכגירסת הרא"ש ז"ל, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל להדיא, לא ימכרו מפני שנה צית לזכי, אמנם בזיתים וגפנים משחנה דינא קלח מעצדים ושפחות, והוא דמאחר שנגמר שנה צית לזכי ואין עושים עוד פירות, אפילו הכי איכא עדיין תועלת

אוכל פירות בזקנים הוא דפליגי דלאו בני אולודי נינהו דאי מייתי כליא קרנא אבל ילדים דבני אולודי נינהו לדברי הכל לא ימכרו דכיון דקא מולדי אינ מייתי וגרמא לה מילתא למיפק מבעל מוקמינן מן וולדות דידהי חד חד במקום אימיה ויהבינן לה ושארא הוי דבעל. ז"ל) והיכא דעיילת ליה דהבא וכספא ומאני לבושא וכסוייא ומאני תשמישתא כל מידי דאיתיה בעיניה שקלא ליה ואי בלו להו הנך מאני אינמי איזדבנו ואיתכול להו לית לה לאפוקי מבעל. והיכא דעיילת ליה זוזי ואיתנון בעיניהו אינמי קא עבדין בהו עיסקא וידוע דההוא עיסקא מן הנך זוזי דעיילת ליה שקלא ליה לההוא עסקא כוליה וכל רווחא דאיכא עילויה שקיל ליה בעל ואי איתכילו להו כולהו ולא פש מיניהו מידי בההיא שעתא דקא נפקא מתחותיה לית

נוטל כבעל : ואי בלו פירוש נתישנו ונרקבו: שקלא ליה לכהיא עיסקא כוליה. שהרי ממונה הוא והבעל נוטל כריוח דכוי פירי, וגראה דאם כיב ריוח ראוי לצל לא שקיל ליה כבעל מידי דכוב אפירות מחוזרין בשעת יליאכ : ואיתכורף לכו. שכלו המעות כהאי שעתא, ולי"ע כיכי שהעסק מהמעות שלה נחכוה רק שהוא כבר מעות שניים או שלישיים על ידי מקח

משנה הלכות

צ"ה) ומ"ש ויכא דעיילת ליה דכזא וכספא ומאני לבושא וכי עד שותיכו עילויה ל"ב, ומשלם לכו נמי ניכלי ממקרקעי, ככין כחז גס כרי"ף ז"ל, ח"ל סוף פ' אע"פ וכנ"מ זנ"מ, אבל בנכסי לאן ברזל כל מה דאיתיה בעיניה שקלא ליה, אף על גב דזלו ליה טובא, והוא דחוי למאי דכוי חזי מעיקרא, כגון דחוי לאשתמושי זיה מלאכה דידי, אבל מאי דזלו ליה לגמרי ולא חזי לאשתמושי זיה, כדמעיקרא משלם לה דמיוכן כדמעיקרא מדידיה וכ"ש מאי דאוגנב, או מאי דאיתניס דמשלם לה בעל מדידיה, משום דברשותיה קיימי, וכוסף כרי"ף ז"ל נ"ב, אפילו בלו ליה טובא כיון דחזי מעין מלאכתן שקלתן ואין לריך לשלם לה חדשים וכן נראה דעת רבינו ז"ל, ועיין לעיל ס"ק כ"ד.

ודר"ן ז"ל כתב, וכוי יודע בין במורדת בין באומרת מאים עלי לא כיופיין לבעל לגרש, שלא כדברי הרמב"ם ז"ל וכו', וליתא מדתנן בפ"ב דגדלים דף ל' בראשונה היו אומרים שלש נשים וכי חיישין שמה עיניה נתנה באתר וכ"ש כהא וכי חיישין כהא כיון דמפסדא כחוצתה ליכא למיחש לכי אין זה כלום וכי אין אשה עשויה לתת עיניו באתר ורואה להפסיד מנה וכו'. והנה קושיתו הוא לדעת הרמב"ם ז"ל אבל לר"ם לא קשה מידי, לדעת ר"ם אפי' כחוצתה נועלת, וע"כ דס"ל דאין הטעם משום דכשורא להפסיד ממון מהימנה אלא משום דאין צנות ישראל הפקר וק"ל.

ודע דנפלה מחלוקת לרבותינו הראשונים ז"ל במורדת שאמרה מאים עלי לא הוא ולא כחוצתו בעינא, כראש"ש ז"ל ס"ל דלא תחזור ולא כיופיין לה בשכי' אלא אם יראה יגרשנה מיד ורש"ם ז"ל ורמב"ם ז"ל פי"ד מה"א הל"ח ס"ל דצמאים עלי כופין אותו להוציא, דאיהו כשצויה שחבעל לשנוי לה, ומפרשים ז"ל בסוגיא דכלתאי דרב זצ"ד אימרה בעמנת מאים עלי, וכן פרש"י ז"ל ור"ם. וקאם גאונים פירשו דאם אמרה מאים עלי לא כיופיין לה אלא כיופיין ליה לבעל להוציא ויתן כחוצה מיד שהרי אין צנות ישראל הפקר כ"כ שיכו משועבדים לבעל למי שמאים להם. ור"ם ז"ל הקשה עליו דא"כ יחשוב מאים עלי צדדי אלו שכופין אותו להוציא ועוד דכמה פעמים חשו חכמים שמה עיניה נתנה באתר, לכך פי' ר"ם אלא אם אומרת מאים עלי לא כמחילה בעמות השניין לי ולא כופין לי לשכוחה אולי תחזור בה, אלא אם בעל רואה לגרש בלא כחוצה כרשות צידו. ועיין השו"ת המיוחסות סימן קל"ד שכתב גם כן דאין כופין אותו לגרש וכתב ותקנת הגאונים רק לדורס תקנו, ועיין עוד שם בשו"ת סי' קל"ח שצירר וליצן כל דיני מורדת באומרת מאים עלי, וכתב ולענין מחונות תוך זמן זה כל שעומדת במרד אין לה מחונות כלל וכן תמלא מפוי לרי"ף ז"ל פ' אע"פ ומפרש בירושלמי במורדת והיואל משום שם רע אין לה מחונות.

וכתב במרדכי פ' אף על פי ח"ל: הדין הוא דינא דגמרא, אבל האידנא נתייב לה גיעתא לאלתר וכו', לכאורה נראה דרב אלפס פליג על פירוש ר"ם בכפית הבעל, ור"ם פי' בחשבותו וז"ל זכו פתרונו דינא דגמי דמורדת שעל ידי פחותה וברח כמו שכתב ר' יצחק, אבל צדי דינא דמחיבתה הכי דיינינן, כד איתא ואומרת לא בעינא להאי ליחיד לה גיעתא לאלתר, זכו פתרונו בלא פחות וברח אלא מוחלת הכל ורואה להחגרש לאלתר מגרש לה בלא כחוצה אם הבעל רואה, דוקא בלא כפיות הבעל, ולא חש לפרש ר'אן הבעל דפשיטא, והרואה לפרש בענין אחר דכופין הבעל להשכותה משויין טועה גמור ומרבה ממחרת עכ"ל.

ודעת רבינו נראה כדעת כרי"ף ז"ל, ועיין טור ומחבר אכן עזר סימן ע"ז, ועיין לעיל ס"ק ל"ב דו"ק. ודעת כמה מראשונים דבמורדת הפסידה לגמרי נכסי לאן ברזל רק בנכסי מלוג נסחפקו בגמרא, ועיין חידושי הרשב"א ז"ל בשם ר"ם. ודעת הרשב"א דאפילו נכסי מלוג הפסידה לגמרי. ועיין רמ"א אכן בעזר סימן ע"ז ס"ב, וי"א, והח"מ וצ"ש הקשו עליו מנ"ל הא, ובאמת בחידושי הרשב"א ז"ל מפורש כרמ"א ע"ש, ועיין אבני מילואים מה שכתב בזה, וביאור בגר"א שם סק"ע ד"ה וי"א דו"ק. ודעת רבינו דנכסי לאן ברזל אית לה אפילו למורדת וכמ"ש ובני מילוי אלא כחצינכו עלוי בכחוצה אבל כחצינכו עלוי בכחוצה

וממכר אי נוטלתן דלפטר דוקא מכנך זוזי דעיילת ליה צעי, וכמו שכתב רבינו וידוע דכתיב עיסקא מן הכך זוזי ויש לומר דלאו דוקא ודו"ק: ואם אמר תשבע דלא גזל

לה לאפוקי מבעל שום מידי והני מילי היכא דלא כתבינהו עלויה בכתובה אבל כתבינהו עילויה בכתובה שויתנהו עילויה צאן ברזל ומשלם להו נמי ניהלה ממקרקעי צו) והני מילי היכא דקא נפקא היא אבל היכא דקא מפיק לה איהו כדאית ליה מקרקעי מגבינן לה כל דכתיב בכתובתה בין דכתב לה איהו ובין דאייתית מבית נשא וקבליה עליה. צו) ואם

משנה הלכות

פ"ח ע"ג ד"ה לאפוקי, פסקו כר"ש, ור"ח עבד מעשה באשה שכושיבה בעלה חנונית וימנח אפטרופיא ויחיה נוי"ה כרצה מעות צבית ואמרה לבעלה שאינו שלה ולא כשציעה צחיי בעלה דכיון דפסקין דלככה כאצא שאל ואם כן כלכחא נמי זכולא מילתא כר"ש דליכא למימר דכלכחא כותיב צדחא וצחידך לא, אלא היכא דמפרש לן כש"ס כהדיא. וכעין זה כתבו החוספת גרם מ"ע ע"ח ד"ה ואיבעית אימא ע"ש.

ודא' דלא תקשה לדעת כר"י ז"ל היאך פסקין כאצא שאל צדחא ולא זכולא מילתא, כבר חירן כר"ש ז"ל צ"כ ח"ל: ויראה שכך היחב דעת הרב אלפס ז"ל דאצא שאל ס"ל כשאמר נקי נדר או דלא נדר ולא אמר אין לי עליך, משמע שחבא צלח נדר מכל אדם אף מן היורשין וכו', והא דאמרינן לקמן ר"ש כאצא שאל פי כשיצא אצא שאל קאמר ועדיפא מיניה כי כיכי דלאצא שאל כי אמר דלא נקי נדר משמע לדידיה בין ממני בין מן היורשין ואפילו הכי קאמר שחכמים הזקיקו לישבע, הכי נמי לר"ש אפילו פטרה כהדיא מן היורשין סבירא ליה דהזקיקו חכמים לישבע, וממילא כיון דר"י לא פסק רק כאצא שאל ואם כן לא קשה ליה סברת החוספת ז"ל דית לן למימר דכלכחא כותיב צדחא ולא צבול מילתא, דבאמת ר"י לא פסק כר"ש כלל ור"ש לאו א"ש וא"ש לאו ר"ש צבוליה ודו"ק (ואגב דע דכר"ש ז"ל סיוס, ומיכו ר"ח פסק כאצא שאל אפילו פטרה כהדיא מן היורשין וכן דעת החוספת ודעת רב אלפס, וע"כ זה טעות סופר שכרי השתא סליק מעניינה דעת רב אלפס ז"ל ופ"י דס"ל לחלוק, שזר ראיתי צק"י שגביה ר"ח במקום אלפס ור"ש).

ודראב"ד כהשגות על רבינו כר"י ז"ל כתב ח"ל ודחה הרב את דבריכם משני טעמים הא' מפני שהוא סתם משנה ועוד דסתם מחני' הוא בשבועות האשה שכתב נושאת בתוך צבית וכו', ואני אומר אם צפירוש פסקו בגאונים שאין הלכה כרצון צמשיצ את אשתו חנונית או אפטרופיא הדין עם הרב כי צודאי סתם משנה הוא וכלכחא כותיב, אצל אם סתם אמרו שאין הלכה כר"א ומחלקותו אלא כר"ש אמת אמרו, כי לא צאו לכוניא המושבי אשתו חנונית או אפטרופיא מהלכחא ולפטור אותה משבועה אלא"כ פטרה אלא לפטור את אשתו מלשבעיה על פלכה ועל עיסתה בין עיי גלגול בין צפני עצמו וכו', וכתב ודאי הלכה כר"ש

שויתנהו עלויה לאן צרל ומשלם לכו נמי ניכלה ממקרקעי. וכטור צמינן ע"ז כתב רבינו, וכחצ כפרישה שם ס"ק כ"ז דר"ה ונכסי לאן צרל כל שישן צעין וז"ל: וצוה יש חילוק בין דינא דמחיבתא לדינא דגמרא, לדינא דגמרא לא נעלה כלום אפילו אם הכל הוא צעין, אלא אם הפסד נעלה מה שתפסה, ולברמז"ם דוקא מה שהוא צעין נוטלתה, ולדיני דמחיבתא לא צעין חפיסה, גם מהר"כ פסק כן לענין ממון וכדפי' בית יוסף דכריו, ע"כ. ועיין לקמן ס"ק קי"א. ועיין צ"ש ס"ק ח' דין צלחות, ודוק היעצ צכל זה.

צ"ז) וב"ש והנ"מ וכו' אצל היכא דקא מפיק לה איהו כדאית ליה מקרקעי מגבינן לה כל דכתוב צכחוכה וכו'. צפרק אף על פי דף ס"ג חנן כמורד על אשתו מוסיפין לה על כתובתה ג' דינרין בשבט ומדמוסיפין כ"ש מה שהי' לה כבר, וכחצ ברמז"ם ז"ל דאם רוצה לגרשה מיד וליתן לה כתובת אין מוסיפין לה על כתובתה, כתיבא ברמ"א ז"ל אצן עזר סימן ע"ז סו"א, וכחצ כח"מ זכו פשוט לדינא דגמרא כיון דהבעל מגרש בעל כרחו, אצל צומן הוב דאיכא חרס דרבינו גרשם דאינו יכול לגרש בעל כרחו, י"ל דדינו כמורד אף אם ירצה לסלק ככתובה. וצ"ש שם ס"ק ו' סבירא ליה דאף לדין לא כוי מורד, וכן כתב כצ"ח, ועיין חש' ר' אליהו מזרחי סימן ל' וצמשים רא"ש סימן קס"ח ונודע ציבודא חניינא סימן י"צ ודו"ק, ודברי רבינו הם לפי דינא דגמרא וק"ל. צ"ז) ואם אמר תשבע דלא גזלתי מדי מינאי וכו', עד ש"מ דכלכחא כר"ש דבעל כלל לא מלי משבע לאשתו אלא יורשים דילי' לאחר מיתתו ע"כ. שם דף פ"ז, ופ"ח. ודע דדבר זה צמחלוקת שנויה, כר"י ז"ל כתב אבא דחנן שם פ"י כמושב את אשתו חנונית וכו' ח"ל: חזיון לרבותא דאמרי ליה כלכחא כתיב ולא כרבי אליעזר אלא כר"ש דקחני סופא, ר"ש אומר כ"ז שחוצעת כתובתה יורשין משציעין אותה, אינה חוצעת כתובתה אין יורשין משציעין אותה, ואמרינן ר"ש אבאי ואסיק ר' פפא לאפוקי מדרי"א ומחלקותו למימר דלככה כר"ש ואין סבירא לן דלככה כתיב דכוח סתם מחניית, וקיימא לן צכל דוכחא דלא איפסיקא כלככה כהדיא דכלככה כסתם מחניית, וככה לא איפסיקא כלכחא להדיא וכו', כלכך כלכחא כתיב דאמר, כמושב אשתו חנונית או שמינה אפטרופיא כרי זה משציעה כל זמן שירצה ע"כ. וכן כתב ברמז"ם פ"ט מה' שותפין כ"א וממ"ג, ור"ח, ור"ח ז"ל צתום' דף

אמר תשתבע דלא גזלת מידי מן ממונאי לית ליה רשותא עלה לאשבועה כלל דתנו רבנן אבא שמואל בן אימא מרים אומר בין דלא נדר בין בלא שבועה ובין נקי נדר ובין נקי שבועה בין מנכסי בין מנכסייא אילין בין הוא ובין יורשיו אין משביעין אותה אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ואמר זה : נקי נדר. מניקת משבועתא מדין שזואה: בין מנכסי. סתם : בין מנכסי חלין. שפירש הנכסים : אבל

מידי מן ממונאי וכו'. פירוש בלי טענה שגגכ וכדומה : אבא שאל בן אימא מרים. כ"ג בגמרא ורבינו גרס אבא שמואל ובדפוס ווארשא כתב אבא שאל: בין דלא נדר וכו'. היינו אם כתב לה בלי אבא שפירש הנכסים : אבל

משנה הלכות

וכו' ותו לא מידי ע"כ. ותימא רבב על רבינו הראב"ד ז"ל שלא הרגיש בדברי רבינו ז"ל שמפורש יולא מדבריו בקדושים דאין הלכה כה"ק שכתב, ואע"ג דרבנן ור"ש היו להו יחיד ורבים ואיכא למימר דהלכה כרבים, אלא דקיי"ל דר"ש כר"ש בן אימא מרים ואחא ר"פ נמי דכתראה הוא ותראה לדר"ש וכו' ש"מ דהלכתא כר"ש ע"כ, וא"כ דברי הראב"ד ז"ל.

דכתב הרי"ף ז"ל בכתובות על מאי דאיפסיקא הלכתא כהבא שאל בן אימא מרים ובמלחמות שם ודו"ק ול"ע. ועל דעתו לומר דאיפליגי בחלופי גירסאות, דרתיי במרדכי שבועות ה"ל שהבא תשו' ר"ח ז"ל שכתב וז"ל: והאפוערופיא והאשה הנותנת ונושאת בתוך ביתו, וכן הבית דמויאל פועלים ומכנים פועלים ומויאל פירות ומכנים פירות ואין נוטלין שכר יודע על אלו דברים דמורי היתירא וכו' ע"ש. הרי שגרס והאשה הנותנת וכו' בתוך ביתו. ורבינו גרס בתוך הבית וכו', והחלוק דלעת המרדכי שגרס ביתו משמע בחיי הבעל דהכי משמע מלשון ביתו שעדיין הוא ביתו והוא שם, וא"כ אחי שפיר דאפי' כשמינה בעלה אפוערופיא אפי' משביע, ודלא כר"ש. אמנם לגירסת רבינו דגרס בתוך הבית, אפשר דמיירי שהבעל כבר מת וממילא כשבעלה חי אינו משביע אותה, אמנם דא צורכא הוא שהרי הרי"ף גרס כגירסת רבינו במתני' ואפי' כתב לפרש מתני' דלא כדעת רבינו אלמא דא"א לפרש דהאי אשה אלמנה היא ודו"ק.

שבתי ורתיי בספר הזכות שכבר הקשה כן על הראב"ד ז"ל, ונתתי שבה שז"ה בעלמי כונתי כן, והוא עלמו הודכ לדברי הרי"ף ז"ל, וזישב דברי הגאונים הגיה אלא אמר ר"פ ע"ש פירושו ועכ"פ דעת הראב"ד ז"ל לדינא ג"כ כהרי"ף ז"ל רק שרואה להשוות דברי הגאונים ג"כ לשיטתו ז"ל, ולעני"ד זה אינו כמו שכתב בספר הזכות וכן פסק בחוס' רי"ד כהרי"ף ז"ל.

ואשר חנכי הרואה דודאי רבינו מפרש המשנה דמה שאמרו והאשה הנושאת וכו' בתוך הבית מיירי באלמנה דוקא, ודלא כמו שפי' הרי"ף ז"ל דלא מני למימר דהאי אשה אלמנה היא, וטעם רבינו ז"ל נראה לזה ממתני' גופא שאמרו, ואלו נשבעין שלא בעונה בשותפין והארוסין והאפוערופין והאשה הנושאת והנותנת בתוך הבית, והשאל אי נימא דאשה שמינה אפוערופים בחייו נמי משביע וה"כ שמינה חנונית א"כ האשה הוא בכלל שאר אפוערופין ודין אפוערופסות לה, וא"כ למא לי' לתנא לאשמעינן במתני' אחר האפוערופין והאשה הנושאת והנותנת דמשביעין אותה, ומאי אחי לאשמעינן בזה, הא כבר שמענו כן באפוערופין דנשבעין שלא בעונה, וה"כ אשה בכלל הוא דמ"ש, ולכן דייק רבינו מדאשמעינן דין מיוחד באשה שנשבעה שלא בעונה ע"כ מיירי לאחר מיתת בעלה דאז דוקא משביעין אותה אבל לא בחייו דלא הוי בכלל אפוערופין שנשבעין שלא בעונה, ולכן אשמעינן בזה מיוחדת במתני' באשה הנושאת והנותנת, דלא סגי במה שהזכיר שאר אפוערופין, כיון דדין מיוחד לה, דבחייו בעלה אינה נשבעה, ורק לאחר מיתתו כנ"ל דעת רבינו.

ומה שכתב בספר הזכות דגירסת הגאונים הוא, אלא אמר רב פפא כתב כן ג"כ במלחמות להדיא בפ"ז משבועות ד"ה וכתב עוד ומכלל דצריכס אתה למד וז"ל: דהרי אמרי התם אלא אמר רב פפא לאפוקי מדרי אליעזר ומחלקותו, וכן כתוב בכולי נוסחי ספרד ושל גאונים ע"כ ע"ש, הרי דכתב להדיא דהכי גרסי הגאונים ז"ל.

ולאחר העיון לעני"ד עדיין לא ילאנו ידי חובת ציבור הדברים, שהרי רבינו ז"ל ממה שהבא הרי"ף ז"ל ראי' לדבריו דאין הלכה כר"ש מהא מתניתין גופא ביה רבינו ראי' לדבריו דהלכה כר"ש והוא ממה שכתב רבינו ז"ל: ש"מ דהלכתא כר"ש דבעל כלל לא מני למשבע לאשתו אלא יורשים דילי' לאחר מיתתו וסתם נמי מתניתין (שבועות מ"ב) ואלו נשבעין שלא בעונה השותפין והארוסין והאפוערופין והאשה הנושאת והנותנת בתוך הבית וכן בית, אלמא בעל לא מני למימר לאשתו אישבע לי דלא גזלת מינאי, ולא אשכחן שבעה גבי אשה לבעלה אלא גבי פוגמת כתובתה וכו', ודבר זה לעני"ד הפלא ופלא שלא הרגישו בזה הראב"ד ז"ל וסייעתו דרבינו ז"ל פסק כר"ש משום דמלא סתם מתניתין כותי' והרי"ף ז"ל פסק דלא כותי' מכא הוי משנה גופא ומכא עמא. ועיין במאור הגדול שבועות ה"ל ד"ה ומכלל דצריכס אתה למד, דלא ס"ל מאי

רב נחמן אמר שמואל הלכה כאבא שאול בן אימא מרים. ותנן המושיב את אשתו חנונית או שמינה אפוטרופוס הרי זה משביעה כל זמן שירצה לא הושיבה חנונית ולא מינה אפוטרופיא אין יכול להשביעה רבי אליעזר אומר אפילו על פלכה ועל עיסתה. ותנו רבנן הרי שלא פטר את אשתו מן הנדר ומן השבועה הושיבה חנונית או שמינה אפוטרופיא הרי זה משביעה כל זמן שירצה לא הושיבה חנונית ולא מינה אפוטרופיא (אינו יכול להשביעה רבי אליעזר אומר אף על פי שלא הושיבה חנונית ולא מינה אפוטרופיא) הרי זה משביעה כל זמן שירצה שאין לך אשה שלא נעשית אפוטרופיא שעה אחת על פלכה ועל עיסתה ותניא אמרו לו לרבי אליעזר אין אדם דר עם נחש בכפיפה ורבי אליעזר ורבנן הלכה כרבנן וקתני בסופה רבי שמעון אומר בזמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה אינה תובעת כתובתה אין יורשין משביעין אותה ואמרינן הא דרבי שמעון אהידי קתני לה ומדחינן לכולהו ומסקינן אמר רב פפא הא דרבי שמעון לאפוקי מדרבי אליעזר ורבנן דרבי שמעון סבר אף על גב דהושיבה חנונית ומינה אפוטרופיא בעל כלל לא מצי משבע לה ואף על גב דרבנן ורבי שמעון הוו להו יחיד ורבים ואיכא למימר דהילכתא כרבנן אלא מדקיימא לן דרבי שמעון כאבא שאול בן אימא

מה אשכח. ולעולם יורשין משביעין אותה אם מה הוא וכי נפרעת מהם: המושיב את אשתו חנונית. למכור יינו ופירותיו חנונית: משביעה. שלא עיכבה זידה: אפוטרופיא. לכניס ולכוליא פירותיו ולשכור פועלים ולישא וליתן: משביעה כל זמן שירצה. שבועה כעין של תורה על טענת שמה ויכול לגבל עליה שלא עשה חונאה על פלכה ועל עיסתה: בכפיפה. בתוך קופה אחת: וקתני בסופה. דף פ"ז ע"ג: דרבי שמעון אהידי. פירוש אהיי קאי רבי שמעון שם פ"ח ע"ג: הא דרבי פפא לאפוקי מדרבי אלעזר ורבנן. כלומר לא תימא ר"ש אכתב לה נדר ושבועה לחוד פליג אלא אכולי מילתא דר"א וזני מחלקותו פליג ארישא וסיפא מן הנדר ומן השבועה ואפילו כשנפרעת מהם כדקתני נדר

שמעיכו דקאמרי ר"א ורבנן משביעה כל זמן שירצה שבועת אפוטרופיא היכא דלא פטרה שלל שבועת חנונית ואם פטרה מן השבועה אפילו יורשין אין משביעין אותה כשנפרעת מהם כדקתני נדר ושבועה אין לי וליורשי וכו', ואתא ר"ש למימר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין

משנה הלכות

עוד ראיתי שם לברא"ש ז"ל שכתב קושית שני לבריי"ף ז"ל וז"ל: ועוד דלא קתני האשה הנושאת והנותנת וכו' כשחוצעת כתובה ע"כ. ונראה דכן הו' גירסת הברא"ש בדברי הרי"ף וכגירסת דיון זה דלא כמו שליון הדרך תמים שהצאתי לעיל למחוק מדברי הרי"ף ז"ל. וראיתי בק"נ שכתב שם וז"ל צם' ד"ת מוחק זה, ולא כן עמדי לפני הצנתי קשה האי לישנא שכתב הרי"ף ז"ל, ולא מצי למימר דהאי אשה אלמנה היא מאי איריא אלמנה דהא צחיי בעלמא נמי מצי איירי כשחוצעת כתובתה אלא האמת יורה דרכו דתחלה אמר ולא מצי למימר דהאי אשה אלמנה דמורי התירא דערחא קמי יתמי ואח"כ כ' ועוד דלא קתני האשה הנושאת וכו', ולונו לסתור תירוץ ר"ת בסמוך כשצאתה לחצוב כתובה ע"כ.

אמנם הק"ן אצל לשיטת הברא"ש ז"ל דס"ל דצחיי בעלמא נמי מצי איירי כשחוצעת כתובתה וכפ"י ר"ת, אצל לפי דעת רבינו שכתבתי דצחיי בעלמא לעולם לא מצי משתבעה א"כ לדקו דברי הגהות ד"ת הנ"ל וכמ"ש לעיל ודו"ק. ודע דברא"ש ז"ל כתב מסקנא דסקלא מהך שמעתא המושיב את אשתו חנונית או שמינה אפוטרופוס לרבנן משביעין אותה כ"ז שיראה וכו' ור"א סבר דאף על פלכה וכו', ור"ש פליג עליהו ואמר דאף אם הושיבה חנונית ומינה אפוטרופיא אינו יכול להשביעה בטענת שמה, כ"ז שאינה תובעת כתובתה, אצל אם

ובהא מיושג נמי מה שהקשה ברי"ף ז"ל דאשכח סתם קתני צין אלמנה צין א"א ע"ש, ולהנ"ל ודאי משמעות המשנה דדוקא אלמנה מיירי וכנ"ל עוד הקשה רי"ף ז"ל וז"ל, ועוד דלא קתני הכא הנושאת והנותנת בתוך הכית כשחוצעת כתובתה, והוא מסוגר צחיי בעלמא ובגליון כתב שם ד"ת מ"ז, וכדין עמו דלריך למחוק דודאי אין זה קושית, דא"כ דסתם מתני' מיירי באלמנה דוקא ולא צ"א א"כ נשמעין מינה דהלכה כר"ש, וא"כ ע"כ ז"ל דמיירי כשחוצעת כתובתה ולא הו' לריך להשמיענו דמיירי כשחוצעת כתובתה והקושית רק דאשה סתם צין אלמנה צין א"א משמע ע"כ. אמנם כבר כתבתי צם"ד דרבינו מפרש דדוקא באלמנה מיירי וכנ"ל וזה ראוי למה שכתבתי, ול"ע שלא הרגישו זה הפוסקים ז"ל.

ותבא עיני לברא"ש ז"ל כתובות דף פ"ח ע"ג שכתב דברי הרי"ף ז"ל ור"ה ור"ת וסיים ומתני' דהאשה הנושאת והנותנת בתוך הכית דנשבעה שלא בטענה הוי מוקי לה ר"ה כשצאתה לחצוב כתובתה ע"כ והנראה דר"ת נמי מפרש מתני' דאפי' מחיים מיירי, רק כשצאתה לחצוב כתובתה וכן כתב הש"ג ז"ל ע"ש. ול"ע שלא כתב הברא"ש ז"ל דעת רבינו דמפרש מתניתין צענין אחר, מדכתב דלא אשכחן שבועה גבי אשה לבעל אלא גבי פוגמת, משמע דצענין אחר לעולם אינה נשבעה אפילו צחה לגבות כתובתה.

מרים ואמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כאבא שאול בן אימא מרים
 ואתא רב פפא נמי דבתרא הוא ותרצה לדרבי שמעון וסליקא שמעתא
 כולה כרב פפא שמע מינה דהילכתא כרבי שמעון דבעל כלל לא
 מצי משבע לאשתו אלא יורשים דיליה לאחר מיתתו וסתם נמי מתניתין
 ואילו נשבעין שלא בטענה השותפין והאריסין והאפוטרופין והאשה
 הנושאת ונותנת בתוך הבית ובן בית אלמא בעל לא מצי למימר לאשתו
 אישתבע לי דלא גזלת מידי מן ממונאי צה) ולא אשכחן שבועה גבי
 אשה לבעלה אלא גבי פוגמת כתובתה דתנן הפוגמת כתובתה לא תפרע
 אלא בשבועה ועד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה
 מנכסים משועבדים ומנכסים בני חורין לא תפרע אלא בשבועה והנפרעת
 שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה. הפוגמת כתובתה כיצד היתה
 שבועה עליהו : השותפין. שיש תחת ידו שותפות שלי משקל או מנין : ארוסין.
 ושיחלוקו כתובתה : והאפוטרופין . שנחטפו ממון אדם להכניס ולהוליך ולישא וליתן לה ישבע :
 והאשה כנושאת וכו' . שכושיב בעל חנונית או אפטרופיה על נכסיו : וכן כותב . אחד מן האחין
 שנחטפו נכסים משמת אביהם : פוגמת כתובתה. מפרש ואזיל לקמן : ועד אחד מעידה שהיא פרועה לא
 תפרע אלא בשבועה. להכחיש את העד כדי להפסיד דעתו של בעל : מנכסים משועבדים . משום דאי כותב
 גבי מן כלום גופיה וכוך עשין ליה אשתבע לי דלא פרעתיך אמרין בשבועה (דף מ"א) דמשבעין ליה, ואי לא

משנה הלכות

בן צחיי בעלם אלא אפי' נכסים שנשטח בהם אחר
 מיתה בעלם וכו' ועיין חידושי הרא"ה ז"ל ודו"ק.
 צח) ומ"ש לא אשכחן שבועה גבי אשה לבעל אלא
 גבי פוגמת כתובתה, דתנן בפוגמת וכו'
 שם פ"ז והנה כבר הכאמי לעיל דעת הר"ף והרמב"ם
 ז"ל דס"ל דיש שבועה גבי אשה לבעל ודעת רבינו
 נראה דזכ כמו שכחתי לעיל להלכה. ודע גירסת רבינו
 כפי גירסת הספר תחת ידי משונה קלה ממה שכוון
 גירסת הש"ס שלנו דמתחני' גרם עד אחד מעידה בלא
 ו"ו וגירסת רבינו ועד אחד צו"ו החיבור וכן בסמוך
 גירסת רבינו מנכסים משועבדים ומנכסים (בני חורין)
 (ל"ל יחומים) והקדים משועבדים ליחומים וכתבתי
 הקדים יחומים למשועבדים. ורבינו גרם והנפרעת שלא
 צפניו וכו' וגירסת הספר ושלא צפניו ולא גרם, והנפרעת,
 עוד גרם מתחני' עד אחד מעידה שהיא פרועה כיצד
 היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלתי כתובתך
 וכו' ורבינו לא הביאו מנכסים משועבדים כיצד הוא
 גירסת הש"ס.
 ובמש"ר נתיב כ"ג ח"י כתב פוגמת כתובתה לא
 תפרע אלא בשבועה וכו' ופוגמת כתובתה
 צעדים או צפחות צבוח פרועה צעיה ולא איפשיטא,
 ולא תפרע אלא בשבועה, וכתב רב אלפס דאי לא אמר
 כן, האי שטרות חספה בעלמא הוא ולא גביא ציב,
 ובמגו דיכלה למימר טוב הוא השטר לא מבימנא, כי
 לאפוקי ממנא וכו', ועד מעידה שהוא פרוע ומשבעה
 שבועה דרבנן שהקני אוחה להפסיד דעתו של בעל לא
 בשביל העד כי זאת נשבעת ונוטלת ולא שייך הכא
 דין ע"ה ועוד דאין נשבעין על כפירה שצדו קרקעות

גירסה ויהי חובצת כתובתה משבעה על הכל. פסק
 רב אלפס ז"ל הלכה כה"ק, ור"ה ז"ל פסק כר"ש וגם
 ר"ה ז"ל עשה מעשה כר"ש ונראה דצריכה וטעמוהיה,
 וגם כיון דאיכא פלוגתא דרבותא לא עדיין צב עובדה
 לחייב שבועה, ומשמע דגם הוא ז"ל מודה דגירסה
 משבעין אוחה, וס"ל דכולי עלמא הוא, אמנם כבר
 כתבתי בס"ד דדעת רבינו נראה דאפי' בגרושה נמי
 אין משבעה על טענת שמה, אלא לאחר מיתה דוקא.
 ומעשה כיון דכלל לן רבינו הרא"ש ז"ל דצמקוס דאיכא
 פלוגתא דרבותא לא עדיין עובדה להשבעה, אי"כ ל"ע
 גם בגרושה אי מחייבין אוחה שבועה צע"ש כיון דדעת
 רבינו לא להשבעה ואפשר דגם ר"ה מודה לזה ודו"ק.
 ועיין עור אה"ע סי' ל"ז וצ"ה שם.
 ובקרבן נתחאל כתב ארבינו הב"ת ז"ל דברים לא נכונים
 ח"ל ומה שהביא הב"ת ראי' ממ"ש רבינו
 (הרא"ש) צו"ה ריש סי' פ"ה אפשר כתב רבינו כן לשיטת
 הר"ם ולי' לא ס"ל, וכעת אין התשובה צדי. ולא ידענא
 באיך סמך עלמו אדברי נביאות להשיג ארבינו הב"ת ולדחות
 דבריו הקדושים, באפשר וצנל ראות גוף הדברים ולהשוות
 הב"ת ז"ל טועה בדבר משנה. ולולי כ"י רואה גוף התשובה
 כ"י רואה שדברי הב"ת ז"ל דקו צפ"י הרא"ש ז"ל
 ח"ל הרא"ש שם, ואנו סומכים על תירוץ כ"י שמעון
 מייבזל וכו', כדי להדיח כתב הרא"ש ז"ל ואנו סומכין
 והכי ס"ל, חכ פשוט וברור. ועמ"ז העתיק לשונו צמק"א
 ע"ש ועי' חו"מ סי' ל"ג וצ"ה ודרישה ועמ"ז שם, מה
 שכתבו על העור ז"ל והרמ"א שהביאו רק דעת כר"ף
 והרמב"ם ועיין ירושלמי כתובות, מחלוקת אמוראי ר'
 יונה ור' יוסף תרומתי וכו' אמרין לא סוף דבר נכסים שנשטח

טעין לא טענין ליה, כוונתו
 ונקיט שמרא, אבל בשביל
 לקוחות אן טענין דלמא אי
 כוכ גזית מן כלוכ כוכ טעין
 לך אשחצט לי דלל פרעתיך
 וזעית אשחצוני, כשהא אן
 טענין דפתח פוך לאלס כוא,
 ומנככי יתומים ונפרעת שלא
 זפניו כלכו משום האי טעמא:
מודה מקלח, שחקבלה קלח:
אין נשבעין על כפירת
 שיעבוד קרקעות, שכתוב
 שיעבוד על הקרקעות ודינה
 כקרקע לטעין שבעה, ועיין
 חוספות כתובות פ"ז ע"ב

כתובתה אלף זו ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי
 אלא מנה לא תפרע אלא בשבועה. ועד אחד מעידה שהיא פרועה לא
 תפרע אלא בשבועה. מנכסים משועבדים כיצד מכר נכסיו לאחר והיא
 נפרעת מן הלקוחות לא תפרע אלא בשבועה. והנפרעת שלא בפניו כיצד
 הלך לו למדינת הים והיא נפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה
 רבי שמעון אומר בזמן שתובעת כתובתה יורשין משיעין אותה אינה
 תובעת כתובתה אין יורשין משיעין אותה. הפוגמת כתובתה לא תפרע
 אלא בשבועה (צט) סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא כגון
 דקטעין לה במאתים וקמודיא לה במאה והיא לה מודה מקצת הטענה
 וכל מודה מקצת הטענה ישבע אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא
 דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין והיא נשבעת ונוטלת ועוד
 אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות וכתובה ממקרקעי הוא דגביא

משנה הלכות

ויש לה שיכול הצטל לעשות בערמא ומשבעה שבעת
 התורה וכו' ע"ש.

ודו"ק, שצחי וראיתי צפניי שכר הקשה כן ע"ש מה
 שכח דבר נאכ ומחקבל ציטוב דברי רש"י ז"ל

צ"ט ומ"ש סבר רמי בר חמא למימר שבעה דאורייתא
 כגון דקטעין וכו' שם ע"ב וכן עד אחד
 מעידה שהוא פרועה וכו' ג"ז שם וכן פסק הרמב"ם
 פ"ד מהל' מו"ל וסמ"ג טעין פ"ד חו"מ סי' פ"ד
 וצ"ח"ק שבעות פרק י' דף ורש"י פירש דף
 פ"ז ע"ב צ"ח שבעה דאורייתא ח"ל ור"מ דלא מהכפינן
 לה ע"כ וצ"ח ע"א צ"ח לידי שבעה דאורייתא
 פי' שהוא צ"ח או צ"חיו ואוחז ספר זידו כדלמרינן
 בשבעות דף ל"ח וחמורא היא מאד, אבל שבעה דרבנן
 קללה בעלמא כעין שלנו ע"כ וצ"ח"ס שם ד"ה מייחתי
 לה לידי שבעה הקשו ז"ל פי' בקונטרס דנ"ל מינה
 וכו' דאורייתא מנקט חפלא וצ"ח"ס לא נקיט, והוא
 עלמו סותר דבריו, דלמרינן כהשולח (גיטין ל"ב ע"א)
 ח"ל רב ירמיה מדיפתי אדרה צ"ד ואשבעה חון לצ"ד
 ופי' בקונטרס הכס דכ"ק לי' דלא לאשבעה צ"ד דחמירא
 צנקוטי חפלא ולרצונו נראה דנ"מ חליצה דרי' אבה
 דכלכהה כותיה דאמר (שבעות מ') חזרה למחויב לה,
 וכיכי דאינו יכול לישבע משלם, והאי דינה דאורייתא,
 אבל דרבנן אפי' הוא חשוד על השבעה לא יניחו
 לפרוע לה בשביל כך כיכי דנשבעת ונוטלת וכו' ע"ש.
ו"א זכייה להבין לעג"ד למח להם להציה ממרחק
 לחמם ולהקשות על דברי רש"י ז"ל שכרי דברי
 רש"י לכאורה סותרים במקומם שכרי דף פ"ז כחז
 דנ"מ דלא מפכינן לה ומשמע דצ"ח"ר דבר אין נ"מ
 צין שבעה דאורייתא ורבנן וכל מה דאיתא צ"ח איתא
 צ"ח וע"כ דגם נקיטת חפץ צ"ח, וצ"ח פ"ח כחז
 דצ"ח"ריתא צ"ח נקיטת חפץ אבל שבעה דרבנן לא
 צ"ח נקיטת חפץ ונ"ע, ואפשר דלכן לא הקשו מכלן
 ד"ל דתרוויכו איתנייכו צ"ח, וצ"ח כאן וגילב מה שחסר
 שם וכמו שצ"ח רש"י ז"ל חרי טעמא ודחאס ע"ש

ובחידושי רשב"ן כחז לישז דכח לכאורה י"ל מה
 דסבר רמב"ח לומר שהוא שבעה דאורייתא
 ביינו שדקוק כן מלשון מחני' דקחני לא יפרע אלא
 בשבעה, ומשמע דלא צ"ח לדי פרעון צ"ח עיין אלא
 בשבעה, וכיינו כיון דלא יוכל להפך אבל אי יוכל להפך
 וצ"ח לדי פרעון ע"י הפך אס לא ישבע הצעל, ויחא
 מעשה מה שפי' רש"י כאן הוא נ"מ של הפך שבעה
 ואולם גבי ע"א אין לפרש דכ"מ לענין הפך שבעה
 זה אינו אפי' אי כוי דרבנן אינה יוכל להפך ועיין
 ש"ע חו"מ סי' ע"ב וסי' פ"ז ס"ו ומוכרח רש"י לפרש
 כנ"מ לענין נקיטת חפץ ודו"ק כ"ע ע"כ, ועיין בפלאה.
 וראיתי צ"ח מקוצלת פי' רש"י מדורא קמא שכחז
 ונ"מ דאי אמרם השבע לי והפטר לאו כל כמינה אלא
 או השבע היא או תפסיד ע"כ ע"ש, ועיין נמק"י.
 ובר"ח ז"ל כחז, דנ"מ אלו היתה אשה זו חשודה
 על השבעה היתה נוטלת צ"ח שבעה, דכ"ח שבעה
 גופה לאו דאורייתא, וכן הדין בכל אותן כנשבעין
 ונוטלין שאס כיו חשודין נוטלין צ"ח שבעה, ולא נראה
 כן דעת רש"י ז"ל אלא שכנגדו נשבע ונפטר עי"ש,
 ולעיקר דינה עיין עור וש"ע חו"מ סי' פ"ז וכנ"ג
 שם ודו"ק.

ובמרדכי פי' שבעות הדיונים סי' תשס"ט כחז מאו
 איכא צין שבעה דאורייתא לשבעה דרבנן
 פי' האלפס צערי שבעות צערי א' וצערי ע"ז דלא
 מייצעי לחלמודא אלא שבעה דרבנן דנשבעין ונוטלין
 דכוי כעין של חורה אבל לא שבעה היסת וצ"ח"ס
 מרדכי שם כחז פשיטא דאיכא צ"ח עי"ש נקיטת חפץ
 וכן מלחתי צמיי' פ"א דה"ל עומן ונטען ע"י פי' בשולח
 וכ"כ צ"ח ע"כ.

אלא אמר רבא מדרבנן מאי טעמא דפרע דייק דנפרע לא דייק ורמו רבנן עלה שבועה כי היכי דתידוק. וכן עד אחד מעידה שהיא פרועה סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא ומתיב רבא הא תיובתא ומתרץ דשבועה מדרבנן כדי להפיס דעתו של בעל הבית. (ק) הפוחתת כתובתה כיצד אמר לה התקבלת כתובתיך והיא אלף זוז והיא אומרת לא התקבלתי ואינה אלא מנה הרי זו נפרעת שלא בשבועה ומקשינן מאי קא גביא בהאי שטרא דכתיב בכתובתה אלף זוז והיא קא אמרה לית לי אלא מנה שויתיה חספא בעלמא ומתריצין אמר רבא בריה דרבה באומרת אמנה

ד"כ ועוד אין נשבעין: במאי קא גביא. אפילו הכי מנה: בהאי שטרא. הא חספא בעלמא הוא שכיח אומרת מזויף הוא: באומרת אמנה. ששטר נכתב ונחתם כהונן ופני עדים קבל עליו הבעל חלק זוז אבל הוא האמין כי שלא חתבענו אלא מנה:

משנה הלכות

ודע דכרמז"ד ז"ל פי' פי' חדש מחודש צפי' הגמרא צמח שאמרו ואי פקה הוא מיייתי לה לידי שבועה דאורייתא וז"ל צהשגות, ואני תמכ על הקושיא הזאת דכא אמרי' אי פקה הוא מיייתי לה לידי שבועה דאורייתא לאו למימרא דמיפטר מדי שבועה דמתני', אלא המשביע לה השתא צטר דגביא מני דדר משבע לה שבועה דאורייתא על מנה קמא צתורה הלוואה כדמפרש ואזיל וכו' ע"ש ולישנא דגמ' לכאורה לא משמע כפי ולא ראייתו מי מהראשונים שפי' כותבי' והריעב"א ז"ל כתב אפי' רש"י ז"ל אבל בהאונים ז"ל והרמב"ם ז"ל כתבו שכל שבועת המשנה הוא צקיעת חפץ וצטט או צכינאי ושבועת היסח דרבנן לחוד הוא לית צה נקיעת חפץ ואף צטט או צכינאי לדעת הרמב"ם וכן עיקר וכו', וכתב וי"א דני"מ לביפך שבועה, ולא הרגיש צטט כתיבתו דרש"י בעלמו כתב כן ודעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל ועוד כתבו שלא אמרו צדרבנן מהפכינן שבועה אלא צמי שנשבע ואינו משלם אצל לא כשנשבע ונוטל. ועיין צריעב"א עוד כמה נפקותא.

והתוס' כתבו ללא אמרינן דנאמין לה צמינו דכ"ל לומר אמנה כי, דכא שטר זה חספא בעלמא הוא והוי מינו להוליא, הציחס הצ"ש א"ע סי' ל"ו ס"ק כ"ח ועיין עוד ומחבר סי' ה"ל ס"ק י"ד וכן כתב הר"ש ותלמידיו ר' יונה. והקשו התוס' צדי"ח או דלמא, מאחר דפוחתת פורעת צלא שבועה א"כ כל שעה אחיא לערומי לפחות, וכונחם ז"ל דגם צפוחתת הי' להם לתקן שבועה דל"כ אפילו כשכתבי' פוגמת האמר שכיח פוחתת כדי שלא תשבע והצ"ח ז"ל תירץ דכיון דאמנה לא שכיחא ופרעון שכיחא יוחא לה עפי לומר האמת דפרעון הי' ע"ש. ולא זכיתי להצין דצריו הקדושים דדעת התוס' ז"ל צקועיתם שכיח תטעון כדי לפטור משבועה, ואי תטעון האמת תתחייב צשבועה שבועת הפוגמת וא"כ ודאי עפי יוחא לה לעטון פוחתת ותפטר משבועה משתטעון פוגמת ותתחייב, ועוד שכרי קושית התוס' נמי כשטוענת שקר, שכרי עיקר התקנה משום שתודע על האמת ומעתה אם חיישין לשקר כ"ש שתטעון פוחתת ותפטר, משתטעון פוגמת ותתחייב צשבועה ול"ע.

ורבינו נראה דמפרש משום מיפך ח"ל צבלי' שבועה מאי איכא צין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן, איכא צינייכו מיפך שבועה, דאורייתא לא מפכינן, צדרבנן אפכינן, אי אמר לי נשבע מלוה ונשקול אפכינן שבועה וכו' ע"ש. גם נראה מדצריו הקדושים דלא מחלק צין נשבע ומשלם או נשבע ונוטל. ועיין ע"ז א"ע סי' ל"ו ס"ק ע"ו וצטור שם ודו"ק. וצחו"מ סי' פ"ז.

וראייתי צתוס' רי"ד שפי' צכא שמעתא דפוחתת כתובתה ח"ל, איציעא לכו וכו' עד נפרעת שלא צשבועה פי' אין צ"ד משביעין אותה אצל אי עוטן הוא השתבע לי, צודאי שמשביעין אותה כדר"פ ע"כ, ולא ראייתי עוד מי מהמפרשים שפי' כן. ולפי' ז"ל שפיר מיושב קושית התוס' דא"כ כל שעה אחיא לאיערומי דודאי לא אחי לאיערומי דמאחר דכבעל צידו להשביע כשיראה א"כ כשיראה שכערימא וידע צלבו שאין אחי האמת יטעון שתשבע לו מדרי"פ ודו"ק.

(ק) ומ"ש הפוחתת כתובתה כ"ל, אמר לה התקבלת כתובתיך וכו', צגמי' שם דף פ"ז ע"ב, איצעי לכו פוחתת כתובתה וכו', ואיפשיטא דתפרע צלא שבועה, וכן פסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש וכל הפוסקים, וכתב הרמב"ם צפט"ז מה"א אצל אם אמר אין צשטר כתובתה אלא חמש מאות אינה נפרעת צשטר זה שיש צו חלק זוז כלום, שכרי צטלה אותו וכאילו הודית שכוא שקר לפיכך נשבע שבועת היסח ונפטר ע"כ. ונראה דכן הוא גם דעת רבינו שכתב, ומקשינן צמאי קא גביא צבאי שטרא דכתוב צכתובתה חלק זוז וכוה קאמר לית לי אלא מנה שויתיה חספא בעלמא ע"כ ודו"ק.

ובירושלמי איתא מה צין פוחתת לפוגמת א"ר חנינא פוגמת צה דרך משא ומתן ציניכס, פוחתת לא צה דרך משא ומתן. ופי' תלמידי הרשב"א ז"ל דפוגמת משום שיש מו"מ ציניכס וצצרה שלא נפרעה לגמרי וכוה נפרעת מ"ה רמי עלה שבועה כי היכי דתידוק, פוחתת לא נעשה ציניכס שום מו"מ שנאמר שמה צחת לכלל טעות צשצילו ע"כ. והנראה מדצרי כירושלמי לפי פירושה ז"ל דאן לא חשידין אותה שתטעון שקר גמור להוליא ממנו מעות רק אנו חוששין דלמא

היה ביני לבינו. קא) והיכא דשכיב ושבק נכסי ארעא ובתי דינא הוא דיתבא איתתיה בביתיה ומיתזנא מן ההוא נכסי כמה דניחא לה ונגדא ארמלותא דגברה דתנן לא כתב לה (את) תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל יומי מגד ארמלותך בביתי חייב מפני שהוא תנאי בית דין קב) ועובדי דא דינא הוא דשקלין להו יתמי q) וכי מיתזנא ממקרקעי אבל לא ממטלטלי דאמר רבא הילכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי בין

כמה דניחא לה . כל זמן שהלכה : ונגדא ארמלותא. ומושכה אלמנות בעלה: מגד ארמלותך בביתו. משך אלמנותך: ועובדי ידא . ומעשה ידיה ליתומים : ממקרקעי אבל לא

משנה הלכות

וראיתי לז"ש שכתב שם ס"ק ז' הטעם צ"ג חדשים הראשונים ח"י לסלק הכתובה כואיל והיא חסורה להנשא מחמתו יש לה מזונות צע"כ, ולפ"ז כ"ב כל היכא דחסורה מחמתו ח"י לסלק ולהפסיד לה מזונות פ"כ. ולענ"ד אינו מוכרח שהרי הריב"ש ז"ל כתב טעמא דהקנה שהוא לתועלת היתומים דאם תהי' האלמנה ניזונה לעולם לא ישאר כלום ליתומים, ולהאי טעמא אין נ"מ בין שהיא חסורה להנשא מחמתו או לא, ולדעתא דמנהגא נישאת, וכמו הנבוגין כאנשי יהודה לא חלקו בין חסורה לנישוא או מותרת לנישוא כ"ג באנשי גליל לא חלקו בכך, ול"ע. והטעם של ג' חדשים ה"י נלפ"ד לולי דבריו הקדושים הוא לבחון אם אינה מעוצרת דאי מעוצרת היא ודאי לא יוכלו לסלק בשביל בעובר שיש לו נכסי אצו.

אמנם במשרים נתיב כ"ג ח"י"א כתב ח"ל במקום שיש מנהג במזונות של אלמנה עד מתי זונת אחת הולכין אחריו, ואם לאו, ניזונה בתנאי כתובה כלומר כל ימי אלמנותה ולא תבעה כתובתה כאשר אכתוב, והיא תעמוד אללם, וגם הם אינם יכולים לומר נתן לך מזונות (נ"ל דל"ל אלל) אצ"ך, אלא עומדת אללם צע"כ, ואם רוצה לנאח חוץ אין נותנין לה מזונות משלם, אלא אללם, כי כך כתב לה בביתו וכו'. וכל זה במקום שיש מנהג הולכין אחר המנהג, ואין רשות ביד יורשין ליתן לה כתובה כדי לפטור עצמה מן המזונות, ואפילו הצעל עצמו אין לו רשות לפרוע לה כתובה בשעת מיתתו להפסידה מזונות, וכן פסקו ר"ח ורי"ף ומר משה גאון ורז שרירא וכן עיקר פ"כ. ועיין בעל בעיטור אות כ' ד"כ הששי, כך היו אנשי ירושלים כותבין וכו', ומיכה סייפתא דלייתא ר' משה מכא דאיבעיא לן אלמנה ניזונה, לאו ראי' הוא וכו' והוא ר' משה בגאון שהביא רבינו ירוחם ז"ל ודו"ק.

קב) ונ"ש ועודא ידא, דינא הוא דשקלין להו יתמי וכו' שם דף ל"ב ע"ב משנה, אלמנה ניזונה מנכסי יתומים מעשה ידיה שלהן, ובגמ' איבעיא להו ניזונה תנן או בניזונה תנן, ניזונה תנן וכאנשי גליל ולא סגי דלא יבצי לה, או דלמא בניזונה תנן וכאנשי יהודה ואי צעי לה יבצי לה, ת"ש וכו' ולא איפשיטא באיבעיא וכחצו החוס' בד"ה אלמנה ח"ל, גרסינן בלא וא"ו דאי גרסי' ומעשה ידיה שלהן צו"ו כיכי מיבעיא

הטעה בחשבונה מחמת מו"מ שיש לה עמו ולכן רמי רבנן שבעה עלה כדי שחזוק היעב ולא הטעה. וצפוחתה שאין לה כלום לדייק לא רמי רבנן שבעה עלה, ולשקרא לא חיישין כלל זכאי דינא. ולפ"ז נמי שפיר מיושצ קושית החוס' ז"ל דניחוש דלמא היתו לאיערומי דודאי לשקרא לא חיישין ועיקר הרמא שבעה היכה כדי שתידוק ולא הטעה, חכ לא שייך כי אם צפוגמת ולא צפוחתה והתקנה לא היכה כאן לרמאים, וזה נכון לענ"ד.

קא) ונ"ש והיכא דשכיב ושבק ארעא ובתי וכו' שם נ"ב ע"ב צמחני' ורמב"ם פ"ב מה"א. וגירסת רבינו מייגד צדל"ח ובמשנה גרם מייגר צרי"ש, ועיין חו"י"ע שם ועור ח"י"ע ס"י ס"ט ובש"ע שם ס"ב והוא מעשרה דברים שמתחייב אדם כשנשא אשה. ורבינו נראה שפסק כאנשי גליל ובגמ' ואנשי יהודה היו כותבין עד שירצו כיוורשין ליתך לך כתובתך, וכתב הריב"ש ז"ל בתשו' ק"ז ח"ל ולענין מזונות האלמנה שתהי' ניזונה לעולם ואין יכולת ביד היתומים להפקיע מזונותיה צפרעון כתובתה בלא רצונה כבר ידעת שזה מחלוקת במשנה, כי אנשי ירושלים היו כותבין כל ימי מייגר וכו' וכן אנשי בגליל, אבל אנשי יהודה וכו', ונחלקו בגמ' רב ושמואל רב אמר הלכה כאנשי יהודה ושמואל אמר הלכה כאנשי גליל, ואמרינן נמי בצל וכל פרוכה נהוג כרז, נהרדעא וכל פרוכה נהיג כשמואל. והרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל פסקו כשמואל וכן הסכימו כל האחרונים ז"ל וכן הוא בחוספתא, שאר כל הארצות כותבין כאנשי ירושלים, וכן בירושלמי רבי אבובי אמר קסרין כיבודה ושאר ארצות כירושלים, ולכן מן הסתם יש לנהוג כן, אבל אם יש מקום שנהגו כיבודה וכרז הולכין אחר מנהגם, כדמשמע מהביא בת מחוזא דכות נסיבא לנהרדעא וכו' וכי ראו הקבל שנכסי היחידי מועטים ואם האלמנה תהי' ניזונה לעולם, לא ישאר דבר ליתומים עשו תקנות צעניי הנשואין הנעשים מהיום הכוא ואילך כי לא ראוי לגרוע זכות הנשים צנישואין שנעשו כבר אבל ישארו על דין התלמוד וזה כמו שמונה שנה שנעשו התקנות בהם ומכא שח"ז שירצו כיוורשין לפרוע לה כתובתה ולסלקה מכות מזונותיה שיכא רשות בידם, זולת בשלשה חדשים ראשונים פ"כ, והביאו צ"י ורמ"א ח"י"ע ס"י

לכתובה בין למזוני בין לפרנסה ואי תפשה מטלטלי תפשא לה דאמר ר' אלעזר אלמנה שתפסה מטלטלין במזונותיה מה שתפשה תפשה ולא מצו יתמי לאפוקי מינה והני מילי דתפשה (ה) מחיים דבעל אבל לאחר מיתה לאו כל כמינה וכי קא אמרינן דכי תפשה ממטלטלין מחיים מאי תפשה תפשה ולא מפקינן מינה דזוקא למזוני אבל לכתובה אפילו תפשה מחיים ולא כלום מאי טעמא משום דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים דילמא דאתפשה גברא מחיים דאמר מר אתפשה גברא מטלטלי מקצת כתובתה ומית ואית ליה מקרקעי כמה דלא תבעה מליתא דפייש לה מכתובתה אית לה מזוני ולא אמרינן דסלוקי סלקה במאי דאתפשה אלא אמרינן כיון דפיישא מקצת כתובה כמאן דאית לה כולה כתובה דמי דאמרינן ההיא איתתא דתפשא כסא דכספא כו' כתיבא לעיל. קד) אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זימרא אלמנה ששהתה שתיים ושלש שנים ולא תבעה מזונות איבדה מזונותיה השתא שתיים אמרת איבדה שלש מיבעיא לא קשיא כאן בענייה כאן בעשירה איבעית אימא לא קשיא כאן בצנועה

ממטלטלי. כתנאי כתובת וכהינדא תקנו בגאונים דאפי' ממטלטלי: אב"ל לאחר מיתא לאו כל כמינה. דכבר ירשו היתומים עם מיתת אביהם ומטלטלי דיתמי לא משתעבדי: דילמא דאתפשה גברא מחיים. שנתן לה בעל מעות בשביל מקצת כתובתה דאי פרע לה כל הכתובה אין לה מזונות: עשירה יכולה צידה להמתין הלכך אי נמי לא תבעה לאו מחילה הוא עד שלש שנים אבל ענייה מדלא תבעתה מחלתה: צנועה. צושה לצוא לצית דין הלכך בשתי שנים לאו מחילה היא:

משנה הלכות

ליה בגמי' אי ניזונת תנן, או הניזונת תנן, ע"כ ניזונת מדקתני ומעשה ידיה שלהן ע"כ ע"ש. והנה אי ס"ל כחנשי גביל, אפי' דלא תנן ומעשה ידיה בוא"ו אפי' משמעות המשנה ניזונת בע"כ של יתומים ומעשה ידיה שלהן, ועיין תו"ט שם ולפי פסק הרב דספ"ד וכו', ומעשה אחי שפיר לשון רבינו שכתב ועודי ודא דינא הוא דשקלין לכו יתמי וכונתו ז"ל כיון דקוי"ל כחנשי גביל וכמו שפסק לעיל דניזונת בע"כ ולכן ע"כ נמי דינא הוא דמעשה ידיה שלהן ודו"ק.

ובירושלמי איתא דאי אמרה ילאו מעשה ידי' במזונותיה שומעין לה, והביאה הר"ן, וכבר הביאה לעיל פלוגתא הראשונים ז"ל, היכי שאמרה איני ניזונת ואיני עושה דשומעין לה, מה יבא הדין אי יכולה לחזור ולומר תן לי מזונות ואעשה לך מלאכה, דדעת הר"ן בשם הרמ"ה ז"ל דאינה יכולה לחזור בה דאלי"כ לקחה מדה דדין דכשלא תמלא מלאכה אז תרצה להיות ניזונת וכשתמלא מלאכה ותרויה אז תאמר איני ניזונת, ועיין צ"י סס"י פ' וצ"ע ס"י ס"ט סק"ד ברמ"ה שם וס"י פ' סע"ף ע"ז ברמ"ה שם וצ"ע באלמנה מה יבא דינא דאפשר דכחא לד"ה, אי אמרה איני ניזונת שוב לא יכולה לחזור בה דכחא כמו מחלה לכן מזונות וצ"ע. וההפוך ס"י פ' הביא בשם ר' יונה ח"ל דזוקא בעיקר מעשה ידיה, אבל כמותה על ה' סלעים שבוט שלו ותקנו לה כנגדו מאה כסף אינה יכולה לומר איני נועלת מעה כסף ואיני נותנת מותר לפי שתקנו לו מותר משום חנה וצתה הכי תקנו לה כנגדו מעה כסף, ומעשה הא חנה כשהיא תחת בעלה תקנו לה משום חנה ולכן לא מני אמרה איני ניזונת וכו' משא"כ כשנאחרמלה דליכא טעמא משום חנה, וכמו שאמרו צמ"חא הכי תהוי לה איבה ח"כ הי"ג י"ל דליכא משום חנה

ורמ"ה כתב שם צמ"ח יוכלו לומר איני ניזונת וכ"כ הר"ן בפשיטות וכן הוא דעת רב אחאי גאון צ"י ואלה המשפטים הביאו הב"י ע"ש ודו"ק ונראה דעכ"פ חלקו הפוסקים באלמנה מצד"ה כה"ג י"ל הי"ג דכולי עלמא מודי דכה"ג לא מני לחזור ודו"ק.

קג) ומ"ש וכי מיתזנה וכו' עד כתיבה לעיל כבר פירשתי לעיל בס"ד (בס"ק י').

קד) ומ"ש אמר ר' יוחנן וכו' בגמי' ל"ו ע"ה כלשון רבינו הביאה הר"ף ז"ל. והרמב"ם פ"ח מה"ה הכ"ו, כתב אלמנה עניה ששכתה שתי שנים ולא תבעה מזונות, או עשירה ששכתה שלש שנים וכו' וכתב ה"ה צ"ה אלמנה וכו' ח"ל ותירלו לא קשיא כאן בעניה כאן בעשירה אי נמי כאן צפרוכה כאן צנועה פי' צנועה צושה לצוא לצ"ד ג', צפרוכה צ', ופסק רבינו כלשון ראשון ע"כ. אמנם דעת רבינו נראה דפסק כהר"ה וכו', וכן נראה דעת הר"ף ז"ל. וכן כתב הר"ה ז"ל להדיא ח"ל אמר ר"י וכו' הלכך לא איבדה בשתי שנים עד שתכא עני' ופרוכה ופי' הק"נ בטעם משום דנכסי צחוקת האלמנה קיימי כדמסיק צמ"ח בסמוך ובהני תרי לישני מספקינן ועל היתומים להביא ראיה וכ"כ הב"י ס"י ז"ג.

וההפוך כתב ח"ל אלמנה שהיא עניה ופרוכה שהינה צושה לשאלו מזונותיה ושחקה צ' שנים ולא תבעה מזונותיה ודאי מחלה מזונותיה, צ"ה במזונות שעברו אבל להצא לה, ואפילו שעברו אס יש לה משכון מהיורשים או שלוחה ממקום אחר לא הוי שתיקה מחילה, ואם היא עשירה אפי' פרוכה או עניה לנעשה לא הוי שתיקה מחילה עד סוף ג' שנים שלמות. והרמ"ה כתב דצנעיה לחוד הוי מחילה צ"י שנים וה"ה בר"ה ז"ל כתב כסדרא ראשונה ע"כ. ועיין צ"י שם ודעת הרמ"ה

פרוצה. לאו פרולב ממש חלה שאינה נושא לזכר לזית דין ולא חיירי בפרולב של עריות ועיין תשובות מכרימי ברונא סימן ע"ו : **אלא** למפרע שנים ושלוש שנים שעברו איזדה : **בעינא** דאיגרשה ברזוני לגרש חת

כאן בפרוצה. קה איבעיא להו מכאן ולהבא אית לה מזוני או לא מי אמרינן נהי דאחיל למפרע אבל להבא לא אחיל אהא קא תבעה או דילמא כיון דאחיל אחיל תא שמע דאמר רבה לא אמרו אלא למפרע אבל להבא יש לה מזונות. (פסק) וגברא דאמר בעינא דאיגרשה לאינתתי דחזיתי בה מילתא אי מוקים עלה סהדי מוטב ואי לא איהו אסרה חשתי שראיתי בה דבר זנות ואסורה עלי : אי מוקים עלה סהדי מוטב. וכשנמלא

משנה הלכות

אית לכו וכן כתב רי"ו ז"ל שהבאתי דבריו לעיל בסמך ודו"ק.

קה וכו' איבעיא לכו מכאן ולהבא אית לה מזוני או לא וכו', נראה דרבינו ז"ל כו' לו גירסא אחרת בגמ' שהי' כתב זה כהי' דינא בלשון איבעיא לכו מכאן ולהבא אית לה מזוני או לא, כי אמרינן כהי' דאחיל למפרע חזל להבא לא אחיל דהא קתנעב, או דלמא כיון דאחיל אחיל. ת"ש דאמר רבה לא אמרו חלה למפרע חזל להבא יש לה מזונות, ובגמ' דילן לא גרס כהי' בלשון איבעיא רק כמפרש, אחר שאמרו כאן בלשון כהן בפרולב אמר רבה לא אמרו חלה למפרע חזל להבא יש לה וק"ל עוד גרים רבינו רבה זכ"ה וגירסת הספר רבה באל"ף.

קו וכו' וגברא דאמר בעינא דאיגרשה לאינתתי דחזיתי בה מילתא אי מוקים עלה סהדי מוטב ואי לא איכו אסרה על נפשיה בשם רע דאפיק עלה ומגרש לה. דין זה הוליא רבינו ממש שאמרו בגמ' קידושין ס"ו ע"א, איבעיא לכו אשתו זנתה בע"א ושתיק מהו, אמר רבינא נאמן רבה אמר רבינא נאמן, כוה דבר שצערוב ואין דבר שצערוב פחות משנים, אמר רבינא מנא חמינא לה דהכוח סמיא דכוח מסדר מחנייתא קמי' דמר שמואל יומא חד נגב ליה ולא כוה קאתי שדר שלוחא לבתרי' דאדאזיל שלוחא צדדא אורחא אתא איכו צדדא, כי אתא שליח אמר אשתו זנתה אתא לקמי' דמר שמואל אמר ליה אי מבינן לך זיל אפקה ואי לא לא תיפוק. ופסקה כרי"ף וברא"ש ז"ל וברמז"ם ז"ל פכ"ד מכ"א כתב מי שראה אשתו שזנתה או שאמרה לו אחת מקרובותיו או מקרובותיה שכוח מאמינס וסומכת דעתו עליהם שזינתה אשתו, בין שהי' זה באומר איש, בין שהיכה אשה כואיל וסמכה דעתו לדבר זה שכוח אחת כרי' זה חייב להביאה ואסור לזכר עליה ויתן כתובה וכו' הביאו בעור א"ע סי' קט"ו ועיין חשו' ברשב"א סי' אלף רל"ז רמ"ע ר"ג מה שכתב מדיניס חלו.

ובאו"ז בגדול סי' תרי"ד הביא מחלוקת רש"י ורבינו חננאל ז"ל בקלא דלא פסיק דעת רש"י דאף על גב דליכא עדים מוליאין אותה מצעלה, חזל רבינו חננאל ז"ל פ"י דלעולם לא מפקינן אשה מצעלה בעבור שום קול של כיעור חלה עד שיצואו עדים ויעידו שראו

כדעת הרמז"ם ולא ידענא למי לא כתב ג"כ דדעת הרמז"ם כן ודו"ק.

ומ"ש שאפי' אם עברו אם יש לה משכון מהיורשים וכו' ירושלמי הביאה ברא"ש ובר"ן וכו"ה ח"ל ר"א בשם ר"י בן זמרא כשלא לוחה ואין בידה משכון חזל אם לוחה או יש בידה משכון גובה אפי' למפרע, וכתב בר"ן כ"ה כ"ה בידה משכון כלומר שחפסה חוך ג' שנים חזל לאחר ג' מדין מחילה נגעו זה, ואין תפיסחה כלום ע"כ. ח"ל רבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"א חלמנה ששכחה שלש שנים ולא חנעב מזונות איזדה מזונות שעברו, בשתי שנים לא איזדה עד שחכה עניי ופרולב שלא תשתוק כ"כ ודוקא מזונות שעברו חזל להבא לא איזדה, וצירושלמי וכו' בשלא לוחה ואין לה משכון חזל לוחה או יש לה משכון גובה אפי' למפרע ע"כ. ונראה דכתיב עד ג' שנים הוא קודם שקיעת החמה סוף ג' שנים וכמו שכתב כרי"ו ז"ל לענין כ"ה שנים לענין גזיית כתובה ח"ל ואם צלחה קודם שקיעת החמה לסוף חמשה ועשרים שנה גובה לאחר שקיעת החמה אינה גובה ואזדה כתובה ע"כ ע"ש וכו"ה ודאי כן הוא וק"ל.

וכתב עוד שם דדוקא חלמנה הוא דבעי ז' וגי' שנים חזל ח"א אפי' שכחה יום אחד ולא חנעב מזונות הפסידה, וכן כתב כ"ה ובר"ן ז"ל בשם הרמז"ן ז"ל לפי שדרבן של נשים לגלגל עם צעליהן ולסויפן וכו', ובר"ן ז"ל הקשה על דבריהם ז"ל דכיון דמפלגינן בין עשירה וענייה ובין לנעשה לפרולב אדרבה ח"ל דדוקא צלמנה הוא דהפסידה לפי שאם לא מחלה המזונות לא היכה נושא לחצוב היורשים, חזל צל"א ששכחה נחת רוח לצעלה ח"ל שלא הפסידה לעולם ומש"כ נקט חלמנה ע"כ. ובריעצ"א ז"ל כתב כדעת ראשונה, וכתב וכן ראיתי למורי ברב ז"ל שדן אפי' לאשה שהלכה לזית חזיה מפני מריבך שהי' לה עם צעלה כיון שלא מסרה מודעה בפני עדים שלא מחלה אותם עכ"ל, ומסתברא שדין רפואה כדון מזונות דהא חיוב רפואה מדין מזונות הוא כדכתיבנא צפ' נערה עכ"ל.

ובש"ע א"ע סי' נ"ג ס"ק י"ד פסק כדעת הרמז"ם ז"ל וכבר הביאו בר"ש וכו"ה שם דעת ברא"ש ז"ל וכן נראה דעת רבינו ז"ל מדכתיב ז' אוקימתות ולא פסק כחד מנייבו וכן כרי"ף ז"ל, ש"מ דתרווייבו

ומה שנראה לענין לומר דדברי הרמב"ם ז"ל דכ"מ
 שהבעל אומר על עצמו דדבריו, כגון באומר קדשתך
 מהימנין לי יותר דכוי כעין מיגו דאמר. על נפשו
 נשים אחרות אסר על עצמו נמי זו, ולא נאמן לומר
 משעבד הייתי כי אם באמתלא, משא"כ הכא דבעי להחיר
 עצמו ולפטור עצמו מכתובה בעטנת אשתו ונחה ודאי
 אין כאן שום טעם שנאמינו צוה וגם החס מחייב עצמו
 בדברים מה שהבעל מחייב לאשה משא"כ כאן הוא
 רוצה לפטור עצמו וצב"ג ודאי אינו מהימן, רק אמרינן
 ליה אהה יודע האמת ועשה לפי ידיעתך ודו"ק, ולפי
 מה שכתבתי מיושב נמי מה דהקשו מפ"פ דנאמן לאוסרה
 ואינו יכול לחזור דהתם כיון דחזקה אין אדם מפסיד
 סעודהו אית לן חזקה גדולה דאמת הוא כדבריו הראשונים
 ולכן אינו נאמן לחזור בו בלי אמתלא (ולענין ז"ע אי
 בעטנת פ"פ מהני אמתלא בכלל) חכ לענין נכון דדברי
 הרמב"ם ז"ל ועיין תשו' צריה אצרכם סי' פ"ו אות ב'
 וב"ל סי' ק"ד וחכ"ל סי' מ"ד ובתשו' הרא"ש כלל
 ל"ב סי' יו"ד (וט"ס צפ"ת מה שכתב כלל ל"ב סי'
 י"ג).

ומתשובת הרא"ש כג"ל קשה לי עוצה מה שראיתי
 בתשו' בגדי כהונה שכתב ח"ל אצל על הב"ד
 אינו מועיל לכופו ולהוציאה אלא בשני עדים שיעידו
 שזינתה בפניהם ברצון וכו', וכן משמע מהרי"ף פרק
 האומר דף ס"ו ולא מלינו מפורש מי שחולק על הרמב"ם
 צוה דכופין אף בלא עדים ע"כ. אמנם הרא"ש ז"ל כתב
 ושאלת ראובן שבי גשוי עם דינה וכו' ואמר לה בפני
 עדים שזנתה תחתיו והוציאה עליה קול שנתפטר הדבר
 אם היא מותרת לו או נאמר דשווי אנפשי חתיכה
 דאיסורא. תשובה אם נותן אמתלא לדבריו ואמר מרוב
 שיחי וכעסי דברתי והוצאתי עליה שם רע ואינו אמת,
 נאמן ושרי ליה. ככהו"ל דפ"צ דכתובות האשה שאמרה
 א"א אני וחזרה ואמרה פנייה אני נאמנת והא שותה
 לנפשה חתיכה דאיסורא אמר רב הונא שנותנת אמתלא
 לדבריה וכו' וגרסינן נמי התם צעו מיני שמואל מרב
 אמרה עמאה אני וחזרה ואמרה עבורה אני מהו אמר
 לי אף צו אם נחה אמתלא לדבריה נאמנת ע"כ.

והגרא"ה מדברי הרא"ש אלו דכתב להדיא דבעי אמתלא
 לדבריו הראשונים ואי לית ליה אמתלא אסורה
 עליו וא"כ ודאי כופין אותה נמי לגרשה ככל הנשים
 האסורות לדור עם בעליהן שכופין אותן לגרשם וב"ע
 סי' קע"ח ס"ק יו"ד סתם כדעת הרא"ש ז"ל, ועיין
 תשו' גבעת שאול סי' מ"ב וח"ס סי' קי"א שנסתפקו
 צבאי אמתלא אי סגי הא דאמר מהמת בעם שהכניסו
 הוציאו קול, או דלמא צעו אמתלא אחריינא. וכן ראיתי
 עוד פוסקים אחרונים שנסתפקו כן. ועיין פת"ש סי' כ"ג.
 אמנם מדברי הרא"ש ז"ל נראה ברור דס"ל דסגי צבאי
 אמתלא שכתב, אם נותן אמתלא לדבריו ואמר מרוב

כמהג המנאפים וכו' וכן פר"ת ז"ל כל הסוגיא במכות
 פ"ק וכן צב"ג. מיכו מה שפירש צב"ג דאין מויליין
 אשה מצעלה עד שיראה כמכחול בשפופרת הא לא
 קיימא הכי אלא כשיראו מנהג המנאפים מויליין אשה
 מצעלה ע"כ. והנראה דעת רבינו ז"ל דעדים שראו
 צעינן שיראו כמכחול בשפופרת וא"כ מה שכתב רבינו
 אי מוקים עלב סהדי מועב מיירי שיראו דוקא כמכחול
 בשפופרת וזה פשוט. ובאגודה כ"כ ה"ל י"ד כתב ראו
 שזנתה אשתו אף בלא עדים אסורה לו ע"כ.

ובש"ע א"ע כתב דחייב להוציאה והוא מהרמב"ם
 פכ"ד ה"ל ה"ל י"ז, ובהלכה י"ח כתב הרמב"ם
 ז"ל ואין צ"ד כופין את האיש לגרש אשתו דדבר מדברים
 אלו עד שיצאו צ' עדים ומפשט בדברים משמע דקאי
 נמי אהלכה י"ז, וכן הבינו גדולי האחרונים ז"ל ובתשו'
 רבינו אליהו מזרחי סי' כ"ה פי' דכוונת הרמב"ם ז"ל
 מדאמר אין כופין משמע מיכף הוא דלא כייפינן ליה
 לגרש משום דלמא משקר וכו' אלא מימר אמרינן ליה
 אן לא ידיעין עובדה היכי הוה אם אתה אומר אמת
 שזינתה אסורה לך וגרש, ואם לאו אסורה לך לגרש
 ותמה ז"ל האין מהימנין ליה בלי אמתלא והא אמרינן
 בכתובות הטוען פ"פ מאלתי נאמן לאוסרה עליו וע"כ
 דכייפינן ליה להוציאה ובתשו' בגדי כהונה הקשה עוד
 דמ"ש מהא דאמר כתובות כ"ב האומרת עמאה אני
 וחזרה ואמרה עבורה אני דבעי אמתלא להחירה.

ולענין דאי משום הא לא קשה ד"ל דבשלמא באומרת
 עמאה אני כיון שכתורה האמינה צוה וכ"מ
 שבאמינה תורה אחד הוי לי כאן שנים ולכן ודאי בלי
 אמתלא לא מהימנא ואדרבה אפי' באמתלא כמה
 מהפוסקים תמהו דאמאי מהימנא הא הוה אמתלא
 במקום עדים, אצל כאן הרי נאמנות הבעל אינו בתורת
 עדות כלל צבאי ענינה ואין לה מאמינן לי כמו שמאמינן
 לה רק אמרינן לי אי אתה יודע האמת אסורה לך,
 ולב יודע מרת נפשו וא"כ מאי אמתלא שייך הכא,
 והלא מתחלה לא מאמינן לי ודו"ק, עוד י"ל דבאי
 דכתובות האשה שאמרה עמאה אני אמרה כן לצעלה
 ועכשיו שחזרה וטענה עבורה אני לריבין נאמנות אחרת
 לצעלה וצראשונה אמרה לצעלה שהיא עמאה, והאמינן לה
 ועכשיו אומרת שטענה היתה וא"כ ע"כ חדא מיני
 שקר אמרה ואינו יודע איזה מהם שקר ואיזה אמת
 ולכן אי ל"ל אמתלא לדבריה עדיין צספקו עומד דלמא
 דבריה הראשונים אמת ואחרונים שקר וא"כ איך יבא
 עליה שבי יש כאן ספק כרת עכ"פ ולכן צעו אמתלא
 משא"כ הכא שהוא בעצמו הוא המגיד הוא ודאי יודע
 האמת כמו שהוא, ולכן לא צעו אמתלא לדבריו כלום
 חכ לענין ברור.

עוד הקשו המפרשים ז"ל מהא דאמרו בקידושין ס"ב
 באומר קידשתך הוא אסור בקרובותיה דשווי
 אנפשי חתיכה דאיסורא ולא יכול לחזור בלי אמתלא.

שתי וכעסי דצרחי וכו' ואלתי עליה שם רע מבימן ושרי לי וק"ל

ובאגודה ס"ק כ"ג הלכות כתובות כתב צבי מיני שמואל מרז וכו'. פ"י ומועיל אמתלא אבל גדלה אמתלא לא.

הן אמת דלולי דצריכהם הקדושים ה"ל לחלק דחרי מילי נינהו דצחשו' הרא"ש מיירי שטען שלא ראה בעלמו, רק שנצטרך לו כך מעדים, ואם כן טענתו זה מכה עדים וחשו' בגדי כהונה מיירי שטען שהוא בעלמו ראה שזנחה, ומעשה כואיל דהתם שטיקר טענתו הוא מכה עדים ואמר שנצטרך לו כך ע"י עדים וכדומה התם ודאי צבי אמתלא לחזור מש"כ כאן דטען שהוא בעלמו ראה, אי חזר ואומר לא ראייתו לא צבי אמתלא ודו"ק בזה.

ודע דדעת הגהמ"י בפכ"ד מה"א דצומן הזה דאיכה חרס דר"ג שלא לישא שתי נשים דכבעל אינו מבימן כמו דאשה אינה מבימנה לפי משנה אחרונה בסוף נדרים משום דחיישינן שמא עיניה נחנה בצלח, וז"ל הורה ר' יוסף האומר אשתו זינתה דאינה אסורה עליו, לפי משנה אחרונה, דאינה נאמנה שמא עיניה נחנה בצלח ה"י שמא עיניו נתן בצלחת אחר תקנת ר"ג שאינו יכול לגרשה ע"כ. ועוד נראה דיש לגדות האוסר את אשתו כמגרשה ע"כ דסוף סוף מצעל תקנת הגאונים וכן כתב הרב שמעי' מיינזיל צחשובה ועיין צחשו' ל"ד ע"כ. וכ"כ בצב"א פרק האומר. אמנם החוס' שלכי נדרים כתבו וז"ל ומיכה נראה דאף למשנה אחרונה אם אומרת עמאח אני לך ואמר הצעל שמאמינה דאסורה דאיכה שוי' אנפשי' התיכה דאיסורא כו' וי"א דמשמתינן לי על שגרם שהאסור אשתו עליו ועובר על חרס דר"ג ע"כ.

והנראה מדברי החוס' ז"ל דאף שאסור לעשות כן כהרב שמעי' מיינזיל מ"מ אי אמר זינתה מיכה מבימן, רק דמשמתינן לי על שגרם לעבור על חרס. וזה נראה לכאורה היפך מדעת הגמ"י שכתב דכבעל אינו מבימן, אמנם י"ל דודאי החוס' מודים היכי שכבעל אומר אשתו זינתה דאינו מבימן מטעם דשמא עיניו נתן בצלחת והתם היינו טעמא דמבימן כיון דכאשה עלמה אמרה עמאח אני לך והוא מאמינה ודאי כה"ג ליכא למימר שמא עיניו נתן בצלחת, שהרי היא נחנה אצבע בין שינוי ולכן מאמינים לו, ובצב"ג גם בהגמ"י מודה דנאמן כנ"ל.

ובאו"ז בגדול סי' תרע"ו כתב לפרש דצרי בהגמ"א נדרים וז"ל הכוא נואף דעל לגבה דכואו איחתא אחא גצרה סליק נואף וכו' אמר רבא אנתתא שריא אי איחתא דעבד איסורא הכוא נואף יוחא ליה דניכול הוא ולמות וקשה ליה לרבינו יתחק בר שמואל ז"ל טעמא דאיכה בני טעמי דלא אירכס וכדאי עובדא דלא יוחא ליה דלמות להכי שרינן הא ליכא להכי טעמי

כוכ אסרינן לה אגצרייכו אמאי הא קיי"ל דאין אוסרינן על היחוד פ' עשרה יוחסין דף פ"א ע"א וכתב מורי רבינו יודא בר יתחק ז"ל שפ"י רבינו יתחק בר שמואל דצב"ג חרי עובדא איירי בגון שאומרת עמאח אני שנצחתי לו שפ"מ כן נסחרתי עמו ח"י ששולחן לה אם נעמאח וביא שותקה הלכך אי לאו הכי טעמי וכו' כואיל שאומרת עמאח אני כוכ אסרינן לה על צעלה דמתוך שמפסדת כתובתה נאמנה לאסור עלמה על צעלה וכתב מורי רבינו יודא שמתוך כך פוסק רבינו יתחק שאשה שנצחרה צרונה ואמרה עמאח אני שאסורה על צעלה ע"כ ע"ש. וגם לדבריו לכאורה ל"ע דא"כ כל פרוכה הלך והסתור וטעמן כן כדי להפקיע עלמה מצעלה אם נאמינה צב"ג ואפשר דכולי האי לעשות מעשה ולסתור לא חיישינן וכמה פעמים מלינו כה"ג דלעשות מעשה אינם עושים. ובדברי ר"י יש לישב קושית האצ"מ דבקשה מהא דזעירי דאין אוסרינן על היחוד עיין לקמן ס"ק קי"ז ודו"ק.

שבתי וראיתי צחשו' בגדי כהונה שהביא בשם מהרי"ק (* שורש ק"ז בשם הרא"ש מיינזיל וז"ל ואשר כתבת דו"ל שמא עיניו נתן בצלחת וכתבת ראי' מהכוא דאומרת עמאח אני לך למשנה אחרונה פשיעא דלא דמי כלל, דהתם הוי דצר הכוא בכל הנשים שאם נאמינה ח"כ כל פרוכה טעמן כן כדי להפקיע עלמה מצעלה וכו', ועיין בגדי כהונה מה שהאריך בזה, והוא ראי' למה שכתבתי לחלק בדברי החוס' ז"ל ודו"ק. ועיין מרדכי פ' האומר וצ"ע סי' קע"ה צב"א שם סק"ט, וי"א דכופין אותה ומשמע עמה ועיין ח"ע סי' מ"ח ס"ז מי שאמר קודם שקדשתי את אשתי קדשתי את אחותה וכתב צב"מ וצ"ע סק"ז דצומן הזה אינו נאמן, ועיין נו"כ סי' י"ב שהאריך בדברים ודו"ק.

ול"א אכחד מעטוי מה שראיתי בדברי הרשב"א ז"ל דצריס שלא זכיתי לכבינס שכתב צחשובה סי' קי"ח דהיכי דמבימן לי ע"א אוסר עליו אשתו וראי' מהאי סמיא דפי' האומר, וכתב ואפי' צגוי מסיח לפי תומו או אפילו מתכוין לאסור או להעיד ומשמע מדבריו ז"ל דס"ל אפילו מתכוין להעיד וכ"ש מסלי' מבימן אוסר עליו אשתו וחייב לגרשה והמל"מ בפכ"ד מה"א הביאו וז"ל וכתב הרשב"א צסימן קי"ח דאפילו צעכו"ס, בין מסיח לפי' בין מתכוין להעיד אי מבימן לי חייב להוליא וצסי' אלף רל"ז כתב דסומכת דעמו עליה דאמרינן דחייב להוליא דוקא שהאשה שותקה, אבל צמכחישתו אינו חייב להוליא כדאמרינן בעלמא ע"א צבכחשה לאו כלום הוא ע"כ, ולדעתי דצר גדול דצר הביא עכ"ל **אמנם** צחשו' אלף ר"ג כתב הרשב"א וז"ל ולענין הארמאי שאמר לישראל פלוני התודה לפניו ששכב עם אשתו אם זה לאחת ידי שמים אם חייב להוליא לדברי הרב ז"ל שאמר שחייב להוליא צבא לאחת ידי שמים אפילו ע"י הפסולין מסחרתא שאין אוסרינן אשה על

(* עיין לקמן סימן ק"ח ובמשנה הלכות מדור ותשובות ח"ב

על נפשיה בשום רע דאפיק עלה קז ומגרש לה ומגבי לה כל מידעם דאיתת מן בית אבוהא לבד מן מאני לבושי וכסויי דבלו להו וכל מידי דכתב לה איהו חזינן כל דכתב לה ומטא לידה יהיב לה וכל מאי דפייש מן מאי דכתב לה ולא יהיב לה אי אית ליה מקרקעי מגבי לה מן מקרקעי ואי לית ליה מקרקעי לא יהיב לה קח ואי בתר מיכן בעי לפיוסה אסירא ליה דבשם רע אפקה קט) שכחז לה ולא נתן לה אם יש לו קרקע נותן לה ממקרקעי ואי לית ליה מקרקעי לא יהיב לה ואי בתר מיכן בעי

משנה הלכות

אמר ר"נ וכוז שאמר לה משום ש"ר אני מויליך, משום נדר אני מויליך, קסבר טעמא מאי משום קלקולא אי אמר לה הכי מלי מקלקל לה, ואי לאו לה מלי מקלקל לה. אי"ד א"ר יוסף בר מניומי א"ר נחמן לריך שיאמר כוי יודעת שמשום ש"ר אני מויליך ומשום נדר אני מויליך, קסבר טעמא מאי שלא יהיו זנות ישראל פרוצות בעריות ונדרים בלכך לריך למימר לה הכי. הניח כלישנא קמא, הניח כלישנא בתרא וכו' ופרש"י קסבר ר"נ טעמא דמתני' משום קלקולא שלא יקלקלה על צעלה לאחר שהנשא לאחר ויאמר אלו הייתי יודע שהדברים זדאים, או שהנדר יש לו הכרה אפילו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשך וכן אמרתי בשעת גירושין שמפני כך אני מויליך וכשגרשתיכי כי דעתה להחזירי אם ימלאו דברים זדאים ונמלא גט צלל וצניח מן השני ממזרים, לפיכך חומרים לו קודם גירושין כוי יודע שלא תחזירי עולמית, ושזו אינו נאמן לומר כן שכיון שידע שאסור לו להחזירי, אפי' לא הנשא לאחר ולא חש להמתין ולצרר אחר הדברים גילה שלא היטה חציבה עליו ע"כ.

צעלה בכך אשר פיהם דבר שוא ושמה כמגיד שקרן או מי שאמר לו שקר ענה, ועוד שאפילו כי, שמה צאונם כי, שהגויס פרוצים בעריות ושמה אפילו לדבריו חנוכה היטה ע"כ, ומשמע מדבריו הקדושים בחשוכה זו דכזירה ליה דאין להאמין להעכו"ם ואין לאסור האשכ עליו. ואפי' לאלה ידי שמים לא מהימן, ולכאורה כוי דברים סתראי ניבחו ממש"כ בחשוכה כג"ל

וי"ף דכוי מיירי כרש"א בשאינו יודע אי העכו"ם מהימן או לא, רק מאחר שסיפר לו, מסופק אי בעי להאמינו אפי' אינו יודע לו, עכ"פ לאלה ידי שמים ולכן שפיר כתב דלא בעי לחוש לדבריו מאחר דאינו יודע לו, משא"כ החס דמיירי בעכו"ם המאמינו אומר עליו אשתו ודוחק, עוד יש לחלק דכא, כיון שהעכו"ם אינו מעיד רק ששמע מעכו"ם אחר וא"כ י"ל דאף שהעכו"ם זה מהימן, מ"מ הוא בעלמא לא ראה, משא"כ החס מיירי בעכו"ם שאמר שראה בעלמא שזנחה עליו אשתו, ולכן אי מאמינו נאסרה עליו משא"כ כאן ולי"ע. קז) ומ"ש רבנו ומגרש לה ומגבי לה כל מידעם דאיתת מן בית אבוהא לבד מן מאני לבושי וכסויי דבלו להו וכו' כתובות ק"א ע"א ובש"ע א"ע כג"ל ורמב"ם שם. ורמב"ם כתב לפיכך משביעה בנקיטת חפץ שלא זינחה תחתיו אם ראה אותה בעלמא ואח"כ חגבה כתובה, אבל בדבר אחר אין יכול להשביעה אלא ע"י גגול, כזיאו בעור וכמתבר סי' קע"ו סק"ז, והטעם לשביעה זו כתב רב"י שאם הוא ראה בעלמא עומן טענה צרי ויכול להשביעה כדון כל לוח שיכול להשביעה חת המלוכה שלא נפרע שטרו כמצואר בחו"מ סי' פ"ב, אבל אם עומן ע"פ ע"א כ"ל כעומן שמה פרעתיך שאינו יכול להשביעה חנם. חמ"ס כז"ח ז"ל כזיאו צ"ס הסמ"ג וכו"כ שגרבי בדבר אחר ועיי"ש סי' ע"ז, ובח"מ א"ע סק"ל מה שהאריך צ"ח ודו"ק. קח) ומה שכחז ואי בתר מיכן בעי לפיוסה אסירא ליה דבשם רע אפקה, ל"י דבשם רע אפקה, משנה גיעוין דף מ"ב ע"ב, כמוליא חת אשתו משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר, ופרש"י משום ש"ר שילא עליה לעז זנות וכו' ובגמרא א"ר יוסף בר מניומי

ובבב"ד וש"ע א"ע סי' יו"ד כזיאו ג' דעת צ"ח דעת כרש"א ובעור דפסקו כה"ק וחכמים וכו"י ודעה שניח דעת כר"י ורמב"ם ורש"י ורמב"ם ז"ל, ודעה שלישיה דעת רמב"ם ועיין ב"י וב"ח שם וב"ש וח"מ ודו"ק.

והגרא"ה מדברי הפוסקים דחפסו טעם כרש"ון משום קלקולא ע"ש והנה הוא טעמא דשמה יקלקלה על צעלה שני לא שייך אלא היכה דבשם רע צ"ח מאחר ובגון דטען כך ברחמי ע"י אנשים נאמנים או שמעתי מעדים, החס מלי עטין שנמלאו העדים זדאים, או שנמלא הקול שקר ואילו כוי ידע שהדברים שקר לא היה מגרשה משא"כ כשאומר הוא בעלמא אני ראייתי שזנחה ומוליא בשביל ש"ר שהוליא מעלמו, אינו יכול לומר אילו הייתי יודע, דמה אילו הייתי יודע שייך ככה, בלא בעלמא הוליא עליה וא"כ כה"ג כשהוליא בכולא ש"ר מעלמו לדי"ה אסורה לו להחזיר לעולם, וא"כ יכ"י חמור כמוליא אשתו משום ש"ר שהוליא מעלמו לוח שהוליא אחרים, ובתרא הוא, דמעלמו שוי

ואי מחמת איבה גרשה דיניה הם הכין אבל אי בעי לפיוסה שריא ליה ק"י ואיתתא דאמרה לא בעינא ליה להאי גברא גרשוני מיניה אי מחמת צערא דקא מצער לה הוא ואית לה סהדי דיניה הם הכין ק"א) ואי לית לה סהדי לית לה עליה אלא עשרים וחמשה זוזי מוהרה וכל מידעם דאיתית מן בית אבוי לדילה ואי איכא מאני לבושי וכסויי דאיתית מבית נשא מאי דאיכא שקלא ומאי דבלו להו לית עליה לשלומי וכל דיהיב

לפיוסה, ולכחזירי ולקדשכ אסירי ליה, שכרי לדעתו זנתה תחתיו ולסורה לו (וע"י משכ"ל): ואי מחמת איבה גרשה דיניה הם הכין, כיונו כמו שכתב לענין כראשונה אלא דחוק אחד יש שיכול לפייסה ולכחזירי מה שאין כן בראשונה ומחמת שם רע כוליה: אי מחמת לערל וכי דיניה הם הכין, כיונו גם כן ככנות כראשונה של ז' נשים שחש: וכל דיכיו

משנה הלכות

וס"ק כ' שכזיא דברי כרמ"א ז"ל וכו' ר"י דזכרין חל ע"ש

ובעיקר קושית המז"ע מה שכקשה דאי הוא עלמא רחב ויודע ודאי שנתה מי יוכל לומר שאינה אסורה עליו לולי דבריו הקדושים כו"א מדי דכוכ האשה שאמרה עמאכ אני לך וכתם נמי ודאי יודעת מה שאמרת ולז יודע מרת נפשו ואי חמת אתה אסורה לו ואסורה לדור עמו דקשה ככתוב אשה לאיש לכל עונשין שנתורה ואפ"כ אמרינן דתדור עמו ואינו חייב לכוליה ועיין ר"ן שלכי נדרים ותוס' שם בא"ך ספינן לה איסור זידים צ"כ, וקלה מן המפרשים פ"י דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקיעו רבנן קידושיהו וכוכ לה פנוי בשעת כזות כ"ג י"ל האי טעמא גופי דכ"ג אפקיעו, או שאר תירוטים הנאמרו באשה שייכי נמי ככל וד"ק. *

הנפשי חתיכה דאיסורה ועיין ח"ע סי' קט"ו ס"ק ו' ז' ח' וצפח"ש שם סקל"ו וד"ק כיעב.

שבת"י ורתיא, כן בדבר מפורש מפי רבינו הגדול כרמ"א ז"ל בהשנותיו סי' י"ג וז"ל דהא איתא בהגמ"י פכ"ד דאישות ז"ל כורכ ר' יוסף האומר אשתו זנתה דאינה אסורה עליו עתה לפי משנה אחרונה, דחיישין שמה עיניו נתן באחרת, אחר תקנת ר"ג שאינו יכול לגרשה צ"כ, ועוד שיש לנדות האוסר אשתו עליו כמגרש צ"כ וכי, ואין חילוק בין אם הוא אומר שאשתו זנתה, או שעד אחד מעיד שזנתה שצתיהן חייב לכוליה ואדרבה גרע יותר לענין לאסרה עליו כשכח אומר שהוא רחב שזנתה, או משמאמין לע"א דהתם לז יודע מרת נפשו וגם לא יוכל לכעיד כשמשקר, ומטעם זה אשה שאמרה לצעלה גירשתני נאמנת, כדאיתא פ' המגרש ופ"ג דכתובות, ואם יש ע"א מעיד כדצריה אינה נאמנת כדאיתא התם, דכוליל ועד מסייע לה מעיכה ח"כ כ"ה כאן דכשפ"א מעיד שזנתה וכו' אומר שמאמין לדבר, הוא גרע מאילו אמר בעלמו שזנתה, ומאחר דאילו אמר בעלמו שזנתה אינו נאמן וראוי לנדות, כ"ש כשאומר שמאמין לדברי בעד ע"כ ע"ש חב ראי ברורכ צפח"י למה שכתבתי.

ק"א) וב"ש ואי מחמת איבה גירשה דיניה הם הכין וכי ג"ז שם אצל אי צעו לפייסה ולכחזירי שפיר דמי וכו' המחזיר גרשתו ופשוט.

ק"י) וב"ש ואיתתא דאמרה לא בעינא לי להאי גברא גרשוני מיני' אי מחמת לערל דקא, מלער לה הוא, ואית לה סהדי דיניה הם הכין, כלומר כפי מה שפ"י לעיל לענין כמגרש באונס דכל דיני אית לה, דהא נמי אונס הוא מה שמלער לה ש"א לה לצול כלער, וכוסף רבינו אי אית לה סהדי, וכס דצרי רבינו ראויים הם אליו דאז ליכא שום חולק בדבר מאחר דאית לה סהדי כי כדצרי כן הוא וככ"ג ודאי דאין לחוש דלמא עיניי נתנה באחר, מאחר דאית לה סהדי דממנו הוא ומשום ככי מאכס צו, וכיפיקן ליה לכוליה, ולא כוי בכלל מורדת וק"ל.

ודע שראיתי לכמז"ע ח"ג תשו' קכ"ו שפ"י פ"י חדש צבא דרי יוסף ז"ל שם ובהג"ה הכתובה שם פכ"ד כורכ ר' יוסף וכי נראה ללא פליג ארבינו משב שכתב, מי שראה אשתו שזינתה כרי זה חייב לכוליה ואסור לו לזנה עליה וכי שאם הוא יודע צודאי, וראה שזינתה מי יוכל לומר שאינה אסורה עליו ושיחתייב לכוליה אלא מה שכתב כרי הוא על מי שאומר שאשתו זנתה אצל לא שראה הוא ולא שום עדות, אלא שהוא חושב לפי דעתו באינו אמתלה שזנתה ולכן נחוש עליו שמה עיניו נתן באחרת, וע"ז כתב הח"כ ועוד נראה דיש לנדות וכי, אצל בדבר זונה שראה הוא וכי ואפ"פ שאין עדים מורה לגרשה ע"כ ופ"י זה הוא נראה כיפך מפ"י המפרשים בדברי כרי יוסף ז"ל ועיין נוצ"י תנייג"א סי' י"א מה שפלפל בדברי כרמ"א ז"ל וצחשו ברית אצרכם, שוב ראיתי צפח"ש ח"ע סי' קט"ו ס"ק י"ע

ק"א) וב"ש ואי לית לה סהדי לית לה עליה אלא עשרים וחמשה זוזי מוהרה וכי ואי לא לזי למיקרי פסיקא דגיעא אכפיקן ליה ומשמתינן ליה וכי הנה כלכה זו מן הלכות העממות הוא וכבר כתבתי לעיל מה מעט מחזיר וגם כאן לא אכתוב אלא מקופיף. צגמ"י כתובות ס"ג ע"א כמורדת על צעלה פוחתין לה מכתובתה וכי וצגמ"י שם ע"ג כיכי דמית *

(* עיי' שו"ת משנה הלכות ח"ב סימן כ' וחי' סימן קכ"ו ולעיל סימן ק"ו בא.)

לה הוא תוספתא אע"ג דנקיטא ליה מהדרא ליה לבעל ואי בעי לאשבועה מידי לא מצי משבע לה ואי לא צבי למיקרי פסוקא דגוטא אכפינן ליה ומשמתינן ליה עד דקארי במאי הוה מצי מעכב בחסרון כיס דיכיל למימר קא מחסרא לי ממונא הא לא קמחסרא ליה ממונא לבר מן עשרין

לכ כוח וכו' מהדרא ליכ לבעל דלא כתב ונתן לכ אלא על מנת שתדור עמו ולא על מנת שתלא ממנו: ואי לא צבי למיקרי פסוקא דגיטי.

משנה הלכות

מורדת אמר חמימר דאמרר צעינא לי ומלערנא לי, אבל אמרר מאיס עלי לא כייפינן לה, מר זוערר אמרר כייפינן לה. הוה עובדא ואכפה מר זוערר ופק מיני ר' חנינא מסורא ולא היא, התם סייעחא דשמיא הוה. ופרש"י ז"ל אבל אמרר מאיס עלי לא הוה ולא כתובתו צעינא לא כייפינן לה להשכוחה, אלא נותן גבו ויולתא בלי כתובה. וכתום' שם ד"ה אבל בביא יש מפרשים דכופין להוליא, וכן כתום' גיטין ס"ד ע"א ד"ה הכא ביבא. אמרר רש"י ור"ת חולקין דאין כופין להוליא דחיישינן שמא עיני' נתנה באתר וכתום' שם מישבים קושית ר"ת ז"ל דמאתר דאין לה כתובה באומרת מאיס עלי לא חיישינן שמא עיני' נתנה באתר. וכתום' רי"ד פ"י ס"ד מורדת שרופין אותה על הפסד כתובתה וכו' אבל אמרר מאיס עלי לא כייפינן לה ע"י הפסד כתובה, והאריך שם וכתב ולפי זה הפתרון היבא שאומרת מאיס עלי לא הוי מורדת, וא"כ כשנא לגרשה נותן לה כתובה וחס', שכרי כתום' כותב אדם לאשתו בעבור חיבת ביאה, וכבר נא עליה, ואימתי אין לה תוס' כשמגרשה משום מורדת שכך הוה תקנת הגאונים שחוס' אין לה אבל כתובה יש לה, אבל עכשיו שמגרשה משום טעם ולא הוי מורדת אפילו חוספות יש לה שהרי אינה מגרשה כתקנת הגאונים, שנאמר כתובה יש לה תוס' אין לה ע"כ.

ולדברי כתום' רי"ד ז"ל ל"ע קושית ר"ת ז"ל דניחוש שמא עיני' נתנה באתר, ואין לומר כתיבון כתום' ז"ל כיון דאינה מפסידה כלום. שצתי ורתיחי דדברי כתום' ז"ל נכונים שכרי כתבו דאין כופין הבעל להוליא ויכול לישא אחרת עליה וכיון שמוציאה מדעתו ודאי לא חיישינן דלמא עיני' נתנה באתר שהרי אם ירצה לא יגרשה רק ישא אחרת עלי' וכיון שגירשה נותן לה מה שהוא חייב לה וק"ל.

ועיין בה"י ז"ל שכתב דאין הוה לישנא דגמרא, אבל באידנא צבי דינא דמחיבתא הכי דינא, במורדת כד אחיא ואמרר לא צעינא לי להאי גברא ניתיב לי גיעא יתיב לה גיעא לאלתר וכו', וחזינן לגאון דאמר דתיב לה עיקר כתובה מנה ומאתים וכו' ודינא דגמי אפי' עיקר כתובה לא יתנין לה וכו' דאין הוה דינא דמורדת דנכנין רבן במחיבתא מכתב שנים עד השתא ודעת רבינו נמי כרבי דמחיבתא וס"ל כגאון ז"ל דמנה ומאתים יש לה ובינו שכתב כ"כ זחין ובהא נראה דהרי"ף ז"ל חולק.

ובעה"מ כתב דתקנה זו הוראת שעה היתה וכתב עליו במלחמות הלא רבינו הגדול ז"ל יודע יותר מכלנו ומדבריו ניכר שלדורות תקנו. אבל אין דבריו של בעב"מ ז"ל כזאן אלא פתוי שהוה רובא נחלוך עליהם ולומר דדינא דגמרא דיינינן ואמרר בלשון נקי' אבל כס באתר לדורות תקנו ונכחו צב עד ימיו של רבינו ז"ל בחדש מאות שנה שלא זזת תקנה זו מצוינה כמו שידוע אלאם בחדש שלהם ג"כ תמלא זה מפורש בהלכות הראשונות לרב שמעון קיירא וכלל חיבורי הגאונים גם דברי אחרונים ז"ל והם ידעו באיך תקנו, אבל מי שרצה להחמיר שלא לכופ בגט כדן הגמרא לא הפסיד וכתב עליו ברכה ע"כ. ומה שכתב בהלכות הראשונות לרב שמעון קיירא כונתו לרבינו ז"ל כידוע דדעת הרמב"ן לייחס צב"ג לר"ש קיירא וצב מפורשים דברי רבינו, ועיין לעיל ס"ק ל"ב מה שכתבתי בזה וס"ק ל"ב. וכתבו המיוחסות ס' קל"ה וקל"ח כתב דעת בעב"מ. ודרא"ש בחדש' כלל מ"ג ס"ח כתב ועוד בחדש דחכמי אשכנז ורפח מרחקין עד קל"ה באחרון ככל מיני הרחקות כפיית האיש לגרש כי נראה להם דעת ר"ת לעיקר וזפרע כי בעוכ"ר בנות ישראל הם פרולות, ועוד אני אומר שהגאונים שתקנו תקנה תקנה לפי הדור ההוא שהי' נראה להם לפי אורך שעה בשביל בנות ישראל והאידינא נראה בעינין בדיפך, בנות ישראל דזור הזה שחלניות הם אם תוכל האשה להפקיע את עצמה מתחת בעלה באומרת לא צעינא לי לא הנחת צה לא"ח יושבת תחת בעלה ויחנו עיניכן באתר וימרדו בצעליכן וכו' ע"ש, ולכאורה נראה דס"ל בזה דעת בעב"מ ז"ל צמה שכתב שהגאונים שתקנו התקנה לאורך שעה היתה ודלא כדעת הרמב"ן במלחמות וי"ל דדו"ק. ועיין טור א"ע ס' ע"ז וצ"י שם ועיין בצב"מ ס' הנ"ל דו"ק.

וראיתי בחדש' הר"ן ס' י"ג מה שכתב דדינא דמורדת ח"ל אם באתי לכתוב כל דיני מורדת יאריך בעינין אבל אמרתי אזכרם צמה נחלקו הראשונים והביא שם דעת הרמב"ם ודעת קל"ה חכמי תוס' דבריו ודעת ר"ת ולזה הסכים וכתב ורתיחיכן לא בארתי לכתוב כי תמלא בארובה בחידושי הרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל במורדת והסכים להחמיר בד"ת. וכתב הר"ן ויש בין דברי הר"ם ז"ל ודברי הרשב"א ז"ל חלוק אחר שהרמב"ם ז"ל כתב שהאומרת מאיס עלי נועלת בלאותיה הקיימין ולא חלק בין תפסה

כלומר אינו רואה לגרש כופין וחמשה זוזי דלא ניהוי בנות ישראל כהפקר. קיב) ואי איכא ינוקא ליהוי אוהו בשמחה שמשמחין ליה גבי אבוה בת תקינו רבנן דתיהוי גבי אמה דמגמרא לה כל מילי עד דמגרשה : ואי איכא ינוקא. אם יש להם ולד בן זכר נוהגין אוהו אלל כאב :

משנה הלכות

ללא הפסד וברש"י ז"ל כתב וקדמה היא והפסד אין מוליאין מידה משמע כל לא הפסד הפסידה ואכתוב לכם על מה נסמך כל אחד מהם לפי דעתו ברמב"ם ז"ל פ"י זו שאמרו צפרק אפי"פ (דף ס"ג) כלתי דרב זבד אימרדא כוכ הפסד חד שירא פ"י מעיל וכו' ופ"י צמורדה כפסעה וסבור רב ז"ל דדוקא צמורדה יש חלוק בין הפסד ללא הפסד וכלל הפסד הפסידה, אבל באומרת מאים עלי אפילו לא הפסד לא הפסידה ופ"י"ש טעם בדבר, אבל ברש"י ז"ל כולך צדק באחרונים ז"ל שפ"י זו של כלתו דרב זבד צמורדה מאים עלי ולפיכך יש חלוק בין הפסד ללא הפסד שאלו מורדה דאמרה צעיקא ליה ומלענה ליה אפילו הפסד הפסידה ואף בזו נראין דברי אחרונים ע"כ פ"ש צדיקין אלו אמנם דעת רבינו נראה כדעת הרמב"ם ז"ל דמפרש להדיא דכל מאי דאיכא שקלא וכוא אפי' בלי הפיסה וק"ל ועיין בחשבות המיוחסות ס"י קל"ח מה שהאריך בזה.

ותב עיני לבעל כעבור ז"ל שהביא בשם רבינו אלפס בבה דקיי"ל כשבעל הוליא הולאות לנכסי אשתו קטנה כתב רר"י בן מייג"ש דישבע כמה הוליא ויעול כדן ביורד לתוך שדה חבירו והוא ז"ל חולק ועיין חו"מ ס"י ש"כ ס"י ה' וא"ע ס"י פ"ה ס"י וכתב ושמשין מיכא דכאי ידע וכאי לא ידע ועשה צרעה נשבע ונוטל וכתב רר"י ז"ל דדוקא ממני כשבעל רב לגרשה אבל צמורדה בין אכל בין לא אכל ישבע כמה הוליא ויעול דלא יכא אלא מתנה דכא אמרינן כי חקני ל"י אדעתא למיקם קמי' אבל אדעתא למישקל ולמפסק לא חקני ע"כ, וכן כתב רר"י ז"ל דכחוצות ס' ע' ע"ש ובעל הטיטור כלל ו' ד"ה וכתב רר"י ע"מ דמאן דמגרש ועיין חו"מ ס"י ע"ז ודו"ק.

קיב) וב"ש ואי איכא ינוקא ליכוי גבי אבוב וכו' בגמ' כתובות ק"ב ע"ב אמר רב חסדא זאת אומרת בת אלל אמה ממאי דבגדולה עסקין דלמא צקטנה עסקין ומשום מעשה שכי' דהניח מי שמח וכניה בן קטן לאמו יורשי האב אומרים יכא גדל אללנו ואמו אומרת יכא בני גדל אללי מניחין אוהו אלל אמו ואין מניחין אוהו אלל ראוי ליורשו, מעשה כ"י ושחטוב ער"כ וכו' שמעתי מינה בת אלל האם ל"ש גדולה ל"ש קטנה ע"כ (ומ"ש צבגות בגר"פ ערב כראשון בן הוא צחוס' רי"ד אמנם כצ"ח גרם ערב פסח וכן הביא בנכ"ג גירסא זו צסי' כ"ב ועיין לקמן) ובש"מ צצ"מ ק"ב ע"ה כתב צד"ח זאת אומרת חז"ל כתב רב סעדיה גאון צדרכי התלמוד שלו שחבר בלשון ערבי

כל זאת אומרת כלככ היא, אמר רב חסדא זאת אומרת בת אלל האם, זאת אומרת ככחשה תחלת בזמכ ע"כ, והתימה שהרמב"ם לא הביאה בחיבורו וצפרט כיון שבריא"ף הביאה וכו' ע"ש.

וכתב רר"י ז"ל יש אומרים הא דאמרינן בת אלל האם היינו צאלמנה, דלא שצקינן לבת צבדי קרובי אביה אלא אלל אמה, אבל צגרושה שצקינן לה אלל אביה, וברמ"ה ז"ל כתב שראש צהשוי בגאונים דכ"ה צגרושה וביצא ראוי ממחני' דכושח את האשה סתמא קחני ומשמע בין גרושה בין אלמנה ועלכ קחני למקום שהוא אמה לאשמעינן דבת אלל האם אפילו צבת גרושה נמי ע"כ, וכן נראה דעת רבינו ג"כ מדכתב בת תקינו רבנן דתכויו גבי אמה וככא אגרושה קאי דמנה סליק רבינו ואפי"ה כתב דכוכ אלל האם וכו' כדעת בגאונים שהביא ברמ"ה ז"ל ח"פ וצבור.

ודחפור א"ע הביא צ' דעות צסי' פ"ב, וראיתי צמכר"ם פאדווח ס"י ג"ב, שכתב דאפי"ג דאמרינן בת אלל האם לעולם היינו דוקא אם נראה לב"ד שטוב לה לבצת עם אמה, אז לריכין אפילו יתומים ליהן לה ממונותיה אלל אמה אבל אם נראה שטוב לה יותר צצית אחיה אין אמה יכולה לכופן שחכ"י עמבן וצד"מ הביאו. וכן ראיתי לברדצ"ז ז"ל שכתב צאצ שצא צענה שאשתו הצגרושה זנתה ואינה כולכת צדך עוצים ורואה ליעול את צחו ממנה שלא תלמוד ממעשיה המכוערים. וכתב דכדין עמו דכל מה שחקנו בת אלל האם הוא משום דמגמרי לה כל מילי דכבגן צגשי וככא כיון דאמה לאו צדך עוצים כלככ ככ"ג לא תקנו וכ"כ צהשוי ברמב"ם ושוד.

ודגה צגמרא בזכירו טעם של ריחיה וכמ"ש מעשה שכי' ושחטוב וכו' ועוד טעם צ' משום לניעות ורבינו לא הביא כלל טעם של ריחיה ואפשר לפרשו צצ' פנים, או דלא ס"ל כלל טעמא דריחיה דס"ל דלמסקנא לא קיים כתיורן דחיישין לריחיה דקדייקו ממחניחין ל"ש גדולה ול"ש קטנה בת לעולם אלל האם ולא משום דילמא קטלי לה אלא משום לניעותה וא"כ נראה דלס"ל כאי טעמא דריחיה לעיקר ולא חיישין ליה וכה דמעשה כ"י ושחטוב ע"כ ז"ל דס"ל לרבינו דשופים כיו ואין משגיחין צבו וככא דאמרינן צפ' אפי"פ כוכ עובדא וחנקתה אימי' ומסוק ולא היא כביא שועה כואי דלא עבדא נשא דחוקי צנייכו וס"ל לרבינו דאין לחלק בין אב לאחר לענין קטלה ולעולם אמרינן דלא עבדי דקטלי ל"י וכ"כ מכר"ם פאדווח

פכ"ח מה"ח ה"ג כתב בגרושה חין לה מזונות וכו' שלמו חדשיו וגמלתו אם רצתה המגרשת שיביח צנה חללה חין מפרישין אותו ממנה עד שיביח בן שש שנים גמורות חלה כופין את חציו ונותן לו מזונות וכו' חלל חמו ואחר שש שנים יש לאב לומר אם הוא חללי אתן לו מזונות ואם הוא חלל חמו לא אתן לו מזונות וכתב חלל חמה לעולם ואפילו לאחר שש ע"ב.

ובהשגות כתב הראש"ד ז"ל חין הדעת סובלת שכתוב חת האב להפריש צנו ממנו עד שיביח בן שש וכלל הוא חייב להנכו בחורב בן חרבע ובן חמש ואיך יחנכו וכו' גדל בן הנשים ע"ב. ועיין מ"ל ומגדל ע"ז. והרא"ש בחשוכה כלל פ"ב סי' ז' כתב דאפילו פחות מכן שש הבן חלל חציו שהאב חייב ללמדו תורה ולחנכו במצות הציצו ח"כ ז"ל וזה כשיטת הראש"ד ז"ל. ורבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"ג כתב ח"ל: וכתבו הגאונים דוקא בת חלל בן חלל האב חפ"י פחות מכן שש ויכול לכופה שיצמוד צנו עמו כי כמו שהכתב תלמוד לה האם מעשה צנות כך האב ילמד לבן מה שראוי לו וס"ל ג"כ כשיטת הראש"ד ז"ל. ונראה לענ"ד דאפילו להראש"ד שכתב דחייב להנכו בחורב וכן לדעת הרא"ש ז"ל חין כוונתם דבן ג' וד' דוקא הוא וקודם ג' לדי"ה חלל האם, חלה כונתו דמאחר שגמלתו האם מייד ילך חלל חציו וזה דכתבו ג' וד' הוא משום דטעמתם ע"י מוכרתה להוציא משיטת הרמב"ם ז"ל וכיון שהוציאו משיטת הרמב"ם ז"ל ממילא הדרינן לכלל דלעולם הבן חלל האב וזה לענ"ד ברור כשיטתם ז"ל וכן ראיתי דהכנים מהרי"ב"ל סי"ח כלל י"ב סי' ע"ב דף ל"ו. שזו ראיתי בחש"ך ח"ח השו"י מי שכתב להדיא דמייד אחר שגמלתו חמו יכול האב לומר חני אגדלנו, ועיין בסמוך.

וראיתי בשו"ת המצ"ע ח"ח השו"י קס"ב שג"כ הכנים לדעת הראש"ד והרא"ש להלכה וכתב דמה שכתב הרמב"ם בן שש מיירי כשהאב חינו מקפיד שיביח חללו או חללה רק שית לו טעם שלא לזון אותו כשהוא חללה חלל חם הוא רוצה להפרישו ממנה ולגדלו חללו ברשות צידו, וגם כתב דלדי"ה בחוך ו' שנים אינה יכולה להוליכו למקום אחר כי כשהם כאן חפ"י כשהם גדילים עמה יכול לחנכם לפעמים וכמו שכתב ה"ח לדעת הרמב"ם ז"ל ואם הוא חוליק אותם לא יוכל לחנכם כלל ע"ש. ועיין השו"י רש"ח סי' ל"ה וסימן ר"ו. ורבינו ירוחם צ"ח אדם וחוב נתיב כ"ג ח"ח כתב בזה חלל האם לעולם, פירוש אם נהגרשה כדלמרינן שיכול לכופה שהצמוד בזה עמה, וכתבו הגאונים דוקא בת, חלל בן חלל האב חפ"י פחות מכן שש ויכול לכופה שיצמוד צנו עמו כי כמו שהכתב תלמוד לה האם מעשה צנה כך האב ילמד לבן מה שראוי לו ע"ב. ונראה דכן גם דעת רבינו מנחם לן בסה"ס דבבן חלל האב ולעולם משמע ודו"ק.

סי' נ"ג ומכרי"ע ח"ח סי' קס"ב בשם מהר"י צי רב ז"ל שמעשים בכל יום שאין חוששין לרתיחה דהשע"ה רחוקה היא וכן כתב בשו"י רב"ב סי"ע הציצו בכ"ב"ג ועיין מל"מ פכ"ח מה"ח ח"ז, או יאמר דבאמת ס"ל לרבינו דצורשים חיישינן דילמא קטלי לה רק בצציו לא חיישינן לרתיחה והראשון נלע"ד עיקר דזיל בחר עעמא הוא ודו"ק.

שוב ראיתי לרבינו לקמן (ס"ק רנ"ב) שכתב ח"ל: אמר מר הנושא אשה וכו' למקום שהוא חמה וכו' אמר רב הסדא זאת אומרת בת חלל האם ודלמא משום מעשה שהי' דתני מי שמת וכו"ה בן קטן לחמו יורשי האב אומרים יבא גדל חללו וכו' אומרת יבא גדל חללי חין מניחין אותו חלל מי שראוי ליורשו, מעשה הי' ושחטוב בערב הפסח ח"כ ליתני למקום שהוא מאי למקום שהוא חמה ש"מ בת חלל האם ע"כ ומעשה נראה דרבינו באמת הציצו גם טעם השני מעשה שהי' ושחטוב בע"פ וח"כ י"ל דס"ל גם האי עעמא ודו"ק, גם מדברי רבינו רא"י ברורה לגירסת ה"ח שגרם ושחטוב בערב הפסח ודלא כהגות מוכרי"י פיק הכ"ל וק"ל.

וראיתי בשו"י מוכרש"ם חו"מ סי' ש"ח שכתב שם החכם השולל לחדש דבר חדש דאפ"י באב כיכי דאית לה לבת ירושה נמי חיישינן לרתיחה וכן כיכי דנשא אשה אחרת נמי כתב לחייש דהוא שונאה ומוכרש"ם ז"ל השיב לו דודאי רחמי האב על צניו והציצו ראוי ואם זרחה בשמש עליו דאף שבת האב צעזעל ממון ודאי לא יכרזהו ועוד כמה ראיות גם צ"ע לו אשה אחרת לא חיישינן לרתיחה ובכ"ב"ג הציצו בשם משפטי שמואל סי' ז' דכשנשא אשה אחרת איכא למיחש לרתיחה חמס בשם הר"ן חנן כתב דלא חיישינן ועיין משפטי ל"ק ח"ח סי' כ"ג ובמכרי"ם די צועין ז"ל סי' כ"ד ע"ב. **ורדעת** הפוסקים דס"ל דאם יש לו אשה אחרת חיישינן לרתיחה ח"כ נפל פתח צבירה האריך אפשר האי דינא צמליחות שהרי הצעל לעולם מחויב לישא אשה אחרת שהרי חסור לו לדור בלא אשה ולא מיצבו חי עדין לא קיים פ"ו ודאי מחויב לקיים חלה חפ"י כבר קיים המצוה מ"מ לעולם מחויב לישא אחרת או משום לערב חל הנח ידיך או בסה"ס שלא יבא פנוי בלא אשה ועיין לעיל (ס"ק נ"ב) מה שכתבתי בזה בס"ד וח"כ ח"ך אפשר לעולם צמליחות דין זה, ואין לומר כגון שערב ולא נשא דודאי לא תקנו חכמ"ל שיבא בן חלל האב רק באופן שהאב יושב באיסורה ודו"ק ע"כ לענ"ד שיטה זו נע"ג.

ור"ל ביאר לן רבינו ז"ל האי יוקא דלבווי גבי אצוב בן כמה ועד מתי יהי עם חמו דודאי כשהוא יונק ואריך לחמו חין נותנין אותו לאב, ומדברי רבינו שכתב בסה"ס חלל בן חלל האב הי' משמע לכאורה דלעולם הבן חלל האב ואין לנו שום זמן לה והרמב"ם

בתולה אלמנה וגרושה וחלוצה. פירוש בחולב שכיח אלמנה או גרושה או חלוצה מן האירוסין ומזכה ונשאלת : **כתובתה** . מן כשי : **מאתים** . שכי בחזקת בחולב נשאלת לו : **ויש** לכן ענת בחולב. אם לא מלכ בחולב אבדה כל כתובתה דמקח עשה כול לו : **פחות** מזנות

דנהגן בנשי אבל בן אצל האב. קיג) בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן האירוסין כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולים הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגירו ושנשתחררו פחות מבנות שלש שנים ויום אחד כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולים. קיד) מאי אלמנה אמר רב חנא בגדתאה אלמנה על שום מנה אלמנה מן האירוסין מאי איכא למימר אידי דהא קרי לה אלמנה הך נמי קרי לה אלמנה. קטו) תנו רבנן שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים

משנה הלכות

והטור סי' פ"ג כתב ולחר שיגמל הנער י"ח שטרות האז אם ירצה יקחנו אללו ואם ירצה יניחנו עמה וכו' שלמו כ"ד חדשים וגמלתו אם רצתה במגורשה שיהי צנה אללכ אין מפרישין אותו ממנה עד שיהא צן ו' שנים גמורים אלל כופין האז ונותן לה מזונות אלל האם, ולחר ו' שנים יוכל האז לומר אם הוא אללי אני נותן לו מזונות ואם הוא אלל אמו איני נותן לו וכו', וכבר הקשה בדרישה וצמ"ל ונשאר פוסקים למכ שבק בעור ז"ל דעת אביו הרא"ש ז"ל שפסק כדעת הראש"ד ז"ל ופסק כהרמב"ם ז"ל ואפילו לא זכר דברי הרא"ש ז"ל להלכה ודו"ק. עוד נראה מדעת בעור ז"ל דאפילו לאחר שש אין ציד האז לכופ אח אמו ליתן לו צנו אלל אם היא אללכ אין לריך לזונו וכ"ש פחות מכן שש דאף דחייב לזונו. אמנם בזה ג"כ נראה דעת המצ"ע ז"ל לחלוק על דבריו הקדושים דאפי' פחות מכן שש ס"ל דאי צפי לי מחייבה ליתן לו וכן כתב להדיח בריו"ו ה"ל וכן דעת כמה פוסקים. **איברא** דלפני"ד ז"ע אכני פוסקים דס"ל דיותר מכן שש נמי אי מחלה המזונות לעולם הבן אלל אמו שכרי מזונות הבן יותר מכן שש אינו מחויב האז לזונו מדינא, וכמו שהבאתי לעיל ומפורש בפוסקים, ומעשה אי נימא דעד צן שש צידה הוא לעולם ומחויב לזונו אלל אמה אי"כ מה זכ שאמרו הבן אלל אביו כיון דאמרינן דיותר מכן שש אם אינו נותן לו מזונות כרשות צידה וכלל יותר מכן שש לעולם אין חייב לו לזונו ודו"ק. וי"ל דעכ"פ כשהוא עמיד לריך לזונו אפילו יותר משש מכה נדקב ודוחק, ועוד קשה לי דאי"כ מלינו יפכ כה האם מכה האז צנניה שאין צידו לכופה לא צנה שלעולם אלל אמה, ולא צנן שנמי אם לא תראה לא תתנכו לו ועוד שכרי אמרו בעעם משום דגבי האז ילמוד עמו מה שראוי לו ואי לא תתנכו לו מה יהא סופו ומי ילמד אותו דברים כראויים לו ועיין באחרונים ז"ל וז"ע.

שוב ראיתי בצנכ"ג שהצ"ח מחשבת מוכריצ"ל צס"א כלל י"א שכתב דמדברי בעור מוכח דחר שש כרשות ציד האז להפרישו ממנה אפילו אם האם רוצה לזונו וכתב עליו ולא ידענא מביכי דייק לה שדברי

כרצ צע"ע ז"ל הם דברי הרמב"ם ז"ל, ומכ שפרש דדברי הרמב"ם ז"ל ופרש דדברי צע"ע ז"ל ע"ש ועיין תשו' מהר"ם אלשיך סי' ל"ח. ונח"מ סי' פ"ג הקשה ח"ל יש לדקדק דמשמע אם האם מוחלת לו המזונות תוכל להחזיק צנה אללכ על כרחו, חכ הוא נגד המושכל למכ תוכל לכופו והיא אין לה שייכות לצן וכוח מזה עליו צמכ דברים צפרע ללמדו תורה ע"ש מה שדחק לי"צ. וכתב הנוצ"י מה"ק סי' פ"ט הלאה למעשה שאם אחר בגירושין אין המגרש והמחגרשת צעיר אחת אז הדין שישאר הבן אלל האז אפי' פחות מכן שש כדי לחנו וללמדו כי צנה לא שייך דברי ה"כ שהצ"ח צב"ש צס"ג וכן פ"ג ע"ש וק"ל ועיין לקמן ס"ק רנ"ב.

קיג) ומ"ש בחולב גובה מאתים ואלמנה מנה וכו' שם יו"ד ע"ג משנה וצ"ע ח"ע סי' ס"ז ס"א בגיורת והשבויה והשפחה וכו' שם י"ח ע"א צמחני' וש"ע שם ס"ג. ועיין לעיל ס"ק ל"ו.

קיד) ומ"ש מאי אלמנה א"ר חנא בגדתאה אלמנה על שום מנה שם דף יו"ד ע"ג. וכתבו החוס' ז"ל ליכא למימר דהפשוט מהכא דכתובה אלמנה מנה מדאורייתא דהא מנה לא כ"י צימו משכ ועיין רמב"ן עכ"ת פי' משפטים והריב"ז קידושין כ"צ ע"א לענין מזונות אשה דאורייתא, וס"ל דאינו אלל דרנן, ואף דכתבו בתורה לענין צד אינו אלל מכה מנהג בעולם, וצ"ח אפשר לעני"ד נמי ליישב קושית החוס' ז"ל אף דנקראת ע"ש מנה מ"מ לאו דאורייתא היא ודו"ק. ועיין לעיל ס"ק (י"צ) מה שכתבתי, ונחשו' לאדמו"ר הרכב"ל מליוצאווייעש בארתי צנה צמכ"י.

ובתיבת אלמנה ראיתי צ' פירושים אי' על מנה כלומר על שם מנה וכ"י כמו דכתיב אלל מנה חכ נראה פי' רש"י ז"ל והגאונים ז"ל פירשו אל מנה פירוש שחר ממנה מנה מהמאחים ויכ"ה פי' אל חסר מנה הצ"ח כש"מ וק"ל.

קטו) ומ"ש שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה כרי זה לא נשאלת ואם נשאלת לא תאל וכו' שם דף כ"צ ע"ג ודף כ"ג ע"א ובעור ח"ע סי' מ"ז וצ"ע שם סק"צ וצמ"י וכן גרס רבינו

שלוש שנים ויום אחד, ולא
 חפילו נבעלו בחוליהן חזרין
 עד ג' שנים כדאמרין בירוש'
 לאל גומר עלי ועיין נדה מ"ו:
 דקרי זה לא תנשא. לאחר או
 לקרוביו אף לאחר שגרשה:
 איפוך. ברישא תני אס
 נשאת תאל וצסיפא אס ניסת
 לא תאל: דמגרשי צנעא.
 ואפילו הכי לכתחילה לא
 תנשא משום לזות שפחים:

לא נתקדשה הרי זו לא תינשא ואם נשאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לו נתגרשה הרי זו לא תינשא ואם נשאת תצא מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר רב אשי איפוך שנים אומרים ראינוה שנתקדשה ושנים אומרים לא ראינוה שנתקדשה הרי זו לא תינשא ואם נשאת תצא פשיטא לא ראינוה אינה ראייה לא צריכא דדיירי בחצר אחת מהו דתימא אם איתא דאיקדשה קלא אית לה למילתא קמ"ל דעבידי אינשי דמקדשי בצינעא. סיפא שנים אומרים ראינוה שנתגרשה ושנים אומרים לא ראינוה שנתגרשה הרי זו לא תינשא ואם נישאת לא תצא מאי קמ"ל דאע"ג דדיירי בחצר אחרת היינו הך מהו דתימא התם הוא דלגבי קידושין

משנה הלכות

זבה, ועיין מ"ל פ"ט מכ"א ה"ל, ועיין צ"ש א"ע
 סי' מ"ז סק"א, זלח ראינו מה שכתב מדברי מהר"ק
 שורש קנ"ב ומכרש"ס סימן כ"ח ודו"ק.

וְרֵאִירָתִי בַסֵּפֶר צִית מֵאִיר שְׂכַחַת לְאִמֵּר וְז"ל כַּחַב הַבַּיִת
 אֲבָל אִם כּוֹלֵס וְכוּ' ר"ל שֶׁאִם נִשְׁאַח לֹא מִן
 הַעֲדִים לֹא תֵּלֵא, וְדַבְּרוּ ע"פ ש"ע ח"מ סי' כ"ט ולפ"ז
 מִשְׁמַע הַכִּי צְסוּגִיא דְמַשְׁנֵי ל"ז דְּדִיּוּרוֹ בַחֲזָר אֶחָד מֵהוּ
 דְּתִימָא דְאִם אִיתָא דְקִדְשָׁה קֵלָא אִיתָא לִי קַמ"ל דְּמַקְדְּשֵׁי
 צִנְעָא הָרִי דְלֹא מִיעֵטָה כ"א הַסֵּד דְע"י הַקּוֹל יֵהָא
 לֹא רֵאִינוּ רֵאִי, צִשְׁאָךְ דְרִים בַּחֲזָר אֶחָד מִשְׁמַע, אֲבָל
 בַּמַּעֲמָד אֶחָד שְׁפִיר לִיר רֵאִי וְלֹא רִמַּז הַד"מ צַח"מ
 סי' ל', וּמַשְׁיָג עַל הַצַּיִי דְסִי כ"ט וְכוּ', וְאִין נִרְאָה אֲלֵא
 כָּל שְׂבִי בַמַּעֲמָד אֶחָד לֹא רֵאִינוּ רֵאִי וְכַמ"ש צַח"ע
 סי' מ"ו, וְאִינוּ יוֹדַע לְמַה רִמַּז אִם לֹא לְמַשְׁמַעַת הַגִּיל,
 וְאִלֵּם צַיִי פֶה מַעֲחִיק רִי לְהִיפֹךְ שְׂכִי וְאִם נִשְׁאַח
 תֵּלֵא וְז"ל שְׁאִפִי הָיוּ בַמַּעֲמָד אֶחָד וְנִאֲמַר דְכוּלִי הָאִי
 לֹא עַבְדִי אִינְשֵׁי דְמַקְדְּשֵׁי צִינְעָא וְנִאֲמַר דְלֹא רֵאִינוּ הָיוּ
 הַכַּחֲשָׁה כְּמוֹ שְׂכַחַתִּי לְמַעַלָּה מֵהַרְשָׁצ"א ז"ל אִפ"ה אִם
 נִשְׁאַח תֵּלֵא דְצִרִים אֲלוּ מַעִים לְדַעַת הַצַּיִי סי' כ"ט
 הַגִּיל וְכוּ' ע"ש ודו"ק.

וְהִנֵּה נִרְאָה דְרוֹב הַאֲחֵרוּנוֹים ז"ל תַּפְסוּ דְתָרִי וְתָרִי הָיוּ
 סד"ר, וּבַגְמָרָה פֶּרֶק ד' אַחִין אִיכָא תָרִי לִישְׁנָא
 לְקַלְקָא דַעֲתָא תָרִי וְתָרִי סְפִיקָא דְאִוְרִייתָא וְלַמְסַקְנָא
 סְפִיקָא דְרַצְנָן, וְאִיכָא מֵאֵן דְאִמֵּר דְצַפ"צ דְכַחֲצוֹת מוֹכַח
 דְקִיּוּמָא לָן כְּלִישְׁנָא דְאִמֵּר תָרִי וְתָרִי הָיוּ סְפִיקָא דְאִוְרִייתָא,
 אֲבָל הַר"ן ז"ל צַפ"צ דְכַחֲצוֹת כַּחַב דְהַנְכוּן כַּמֵּאֵן דְאִמֵּר
 דְהָיוּ דְרַצְנָן, וְכֵן כַּחַב הַחוּסִי צַפ"ד ד' אַחִין, וּצַפ"צ דְכַחֲצוֹת,
 וְכֵן כַּחַב הַרְא"ס ז"ל צַח"ש כ"ו, וְהַרְדַּצ"ז ז"ל בַּחֲלֵק א"ב
 סִימָן כ"ב, נ"ו, נ"ז וְנ"ג, וְהַרְשָׁא דִי בּוֹטָן צַיִי
 כ"ו סִימָן י"ח, וּמַשְׁפְּטֵי שְׁמוּאֵל סִימָן ס"ד, וְהַרְשָׁא ז"ל
 צַח"א סִימָן כ"ג וְכ"ט, וְה"צ סִימָן ק"ה, וְה"ג סִימָן א',
 וְה"ר צִלְלָל בְּסִימָן ז' וְסִימָן כ', וְהַרְשָׁא חִיּוֹן ז"ל צַח"ש
 סִימָן נ"ז וְהַרְשָׁא בְּאִסָּן ז"ל וְהַרְשָׁא ז"ל ח"ב סִימָן
 מ' כַּחַב דְרַצְוֹ כְּמוֹ רַצְוֹ הַסּוֹבְרִים דְהָיוּ דְרַצְנָן, אֲבָל צַח"א
 סִימָן ס"ח כַּחַב דְהָן רַצְוִן עַתָּה הַסּוֹבְרִים דְתָרִי וְתָרִי
 הָיוּ סְפִיקָא דְאִוְרִייתָא, וְע"ש צַח"צ סִימָן פ"ו, וְשֶׁם בְּסִימָן

קודם, שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה
 כרי זו לא תנשא וכו' מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר
 רב אשי איפוך שנים אומרים ראינוה שנתקדשה ושנים
 אומרים לא ראינוה שנתקדשה וכו' והטור ז"ל וכן במחבר
 החליפו בצרייתא והתחילו שנים אומרים ראינו שנתקדשה
 ושנים אומרים לא ראינו שנתקדשה וז"ע למה. שצתי ורציתי
 צככ"ג שכבר עמד זכה וכח נ"ב הא דהקדים חלוקה
 זו לחלוקה זו כ"ב דב' אמרי נתקדשה וכו' עיין בטעם
 מ"מ סי' קי"ז ועיין בהרד"ק ח"א סי' נ"ו וצח"ש
 ח"א סי' קכ"ב ע"כ. חננס רצינו כתב כלשון וכגירסת
 בגמרא.

וְרֵבִינוּ יְרוּחַס ז"ל כַּחַב כַּחַב הַמְּפִרְשִׁים דְמִיירִי צִנְעָא
 לְאֶחָד מֵאוֹתָם שְׁאוֹמְרִים לֹא רֵאִינוּ שְׁנִתְקַדְּשָׁה וְהִיא
 אִוְרִיתָא שֶׁלֹּא נִתְקַדְּשָׁה וְעַמְמָא דְעַבְדִּיהָ אִינְשֵׁי דְמַקְדְּשֵׁי
 צִנְעָא, הֵא לֹא כִי אִם נִשְׁאַח לֹא תֵּלֵא אֲבָל אִם
 נִשְׁאַח לְאִדָּם אַחֵר אֲפִילוּ דְלִיכָא עַמְמָא דְמַקְדְּשֵׁי צִנְעָא
 וְהָיוּ הַכַּחֲשָׁה אִפ"ה הָיוּ לְהוּ תָרִי וְתָרִי וְלֹא אִמְרִין
 הַעֲמַד אִשָּׁה בַחֲזַקָה פְּנוּיָה דְאִיתֵרַע לֶה חֲזַקָה דְרַצְנָן
 וְאִם נִשְׁאַח תֵּלֵא וְנ"מ שְׁאִפִילוּ הָיוּ בַמַּעֲמָד אֶחָד וְנִאֲמַר
 דְכוּלִי הָאִי לֹא עַבְדִי אִינְשֵׁי דְמַקְדְּשֵׁי צִנְעָא וְנִאֲמַר דְלֹא
 רַ(ד)עִינִיָּה הָיוּ הַכַּחֲשָׁה כַּמ"ש לְמַעַלָּה מֵהַרְשָׁצ"א ז"ל
 אִפ"ה אִם נִשְׁאַח תֵּלֵא עַכ"ל וְהַצִּיָּא הַצַּיִי ז"ל.
 וְהַתּוֹם' שֶׁם כַּחַב צ' אִוְמְרִים נִתְקַדְּשָׁה וְכוּ' וְאִם נִשְׁאַח
 תֵּלֵא דְלֹא אִמְרִין אִוְקִי תָרִי לְצַבְדִי תָרִי וְאִוְקָמָה
 אִוְתָה בַחֲזַקָה פְּנוּיָה דְמ"מ סַפְקָא דְרַצְנָן הוּא וְתֵּלֵא. וְכַחַב
 הַצַּיִי א"ע סי' מ"ז וְלֹא דְמִי לְמ"ש בְּסִימָן ג' דְמַכְשִׁירִים
 צַח"ר וְתָרִי מִשּׁוֹם מִילֵי דְאִשּׁוֹת שְׁאִנִי וְעִיין ח"מ שֶׁם
 וּצַח"ע סי' קנ"ט וְעִיין בְּהַגְבּוֹת מַרְדְּכִי סְנֵהֲדִרִין מ"ש
 צַח"ס צַעַל הַעֵיטוֹר וּצַיִי סי' קל"ד צַח"ס הַרְשָׁצ"א ז"ל
 צַיִטוֹל מוֹדַעַת וַיֵּשׁ שְׁתִי כְּתִי עֲדִים אֶחָת אִוְמְרָת שְׂבִיטַל
 כְּמוֹדַעַת וְאֶחָת אִוְמְרָת שֶׁלֹּא צִיטַל. וְעִיין צַח"ג עַלֵּה
 דְשְׁמַעְתִּין מ"ש צַח"ס רִישָׁא. וְהַרְצִי"ש ס"ס קכ"ז כַּחַב
 דְמַלְתָּא דְלֹא רִמַּז עֲלֵי דְאִינְשָׁה לֹא מְדַכֵּר וְלַפ"ז נִרְאָה
 דְאֲפִילוּ הָיוּ כּוֹלֵס בַּמַּעֲמָד אֶחָד לֹא הָיוּ הַכַּחֲשָׁה וְנ"ע.
 וְעִיין הַרְלָנ"ח סי' קל"ז וְהַרְשָׁא מ"ט א"ע סי' ל"ז וְהַרְשָׁא
 סי' ל"א וּצַח"א ח"ב סי' ב', וְהַרְלָנ"ח סִימָן מ' הַאֲרִיךְ

נשביתתי. לבין כעכו"ם : הוא דמקדשי בצינעא אבל גבי גירושין אם איתא דאיגרשה קלא אית וטהורה אני. שלא נבעלתי לה למילתא קא משמע לן דעבידי אינשי דמיגרשי בצינעא. קטח האשה שאמרה נשביתתי וטהורה אני נאמנת להשיאה לכהונה שהפה שאסר הוא הפה

משנה הלכות

לכאריכה גט משני, דכא צפ' המגרש דף פ"ע נמי אמרינן אמר רב הונא א"ל שפטה ידה וקבלה קידושין מאחר מקודשת כלומר לכאריכה גט ומפרשין עטמיה החס משום דרב המנוגח דכי שפטה ידיה וקבלה קידושין כמאן דאמרה לבעלה גרשחני דמי ואמרינן החס דקסבר דלרי המנוגח שלא צפניו נמי איכא מעיבה, הילכך לחומרא חיישינן לרב הונא דהחס, ולר"ל דסבירא ליה הכי בשמעתין, וזכו דעת הרמב"ן ז"ל, אבל דעת הר"ף אינו נראה כן שהוא לא הביא לדר"ה כלל, וכן דעת הרמב"ם ז"ל צפ"ד מה"א.

ודעת רבינו ז"ל נראה ל"ד לדייק דס"ל נמי כמאן דמתני לה אסיפא דרתיי לברא"ש ז"ל שכתב וז"ל: פסק ר"ח ז"ל כמאן דמתני לה אסיפא וכן משמע מחוץ דברי רב אלפס שכתב הך דאם משנישאת צאו עדים אכך דנשביתתי ולא הביא פלוגתא דאמוראי ע"כ, והנראה מדברי הרא"ש ז"ל דמאחר שלא הביא פלוגתא דאמוראי וכתב הך דאם משנישאת וכו' אכך דנשביתתי מזה מוכח דס"ל כמאן דמתני לה אסיפא וכיון דרבינו כתב כן ודאי דכתיב ס"ל כמאן דמתני לה אסיפא דאורחא חד הוא לשיניהם וק"ל.

וראייתי לריא"ז צפ"ג שכתב ואם השבויי עומה אומרת שהיא עומה נאמנת לאסור את עומה לבעלה ואין ע"ה נאמן להחירה לו, ונראה צעוני שאם היו צ' עדים מעידים עליה שהיא עבורה לא כל הימנה לאסור עומה על צעלה כהן, ואם היתה פנויה נאמנת לאסור עומה לבעלה לכאונה ואפילו במקום צ' עדים שאדם הביא לאסור על עמו נאמן על עמו יותר ממאה איש כצ"ב. ובספר אפי זוטרי ח"ע סי' ז' כתב עליו וז"ל ואני יתוש קטן לא זכיתי להצין דבריו הקדושים דמסתמא אמתניתין קאי דתנן האשה שאמרה נשביתתי ועבורה אני נאמנת ח"כ חין לנו גילוי להיחב שבויה חלה על פיה ח"כ גם צמיעות ריא"ז מיירי צכ"ג שאין כאן עדות על היוחה שבויה חלה מפיה אנו חייס ולמה לא חש מר שמא עיניה נחנה צאחר ע"כ אמרה עומה אני ע"ד דחיישינן למשנה אחרונה לכל אשת כהן האומרת לבעלה נאנסתי ולא הימניה לה שמא עיניה נחנה צאחר, אם לא שיש רגלים צדצר שראונוה שנסתרה ואמרה נאנסתי וכמ"ל סי' ו' ס"ק כ"ד וכו' וכ"ש צמה שפייס רבז הנזכר ביכא דאיכא צ' עדים המכחישים אותה דמאיכתי חיתי לחוש לדבריה שכרי אפי' צפ"ח המכחישה כבר אמרתי שהכחשתה לאו כלום וכדצעי למימר לקמן ע"כ.

נ"ח כ' צמס הר"ן שינן דסד"ר, וכ"כ הרח"ש ז"ל צתש' סימן ל"א, אבל הר"ש חוקאן הלוי ז"ל סימן נ"ו כתב דיש לחוש לחומרא, ומחוץ דברי ספר מעשי חייא צתש' סימן כ"ד מוכח דכוי סד"ר, ועיין סימן קל"ב וצפמ"א ח"ב סי' צ'.

וכתב הרשב"ן ז"ל שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה ואח"כ צאו שנים ואמרו נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה מותרת מטעם ספק ספיקא, כן כתב הרי"ר ז"ל ופירש"י שיש צמנו ז"ל, ועיין כנה"ג סימן הג"ל.

קמ"ז) ומ"ש האשה שאמרה נשביתתי ועבורה אני נאמנת להשיאה לכאונה וכו', שם צמשה כ"ב ע"ה האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרשה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהחיר, ואם יש עדים שהיתה אשת איש והיא אומרת גרשה אני אינה נאמנת, אמרה נשביתתי ועבורה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהחיר, ואם יש עדים שנשביתתי והיא אומרת עבורה אני אינה נאמנת, ואם משנישאת אח"כ צאו עדים הרי זו לא תלא, ופירש"י נשביתתי לבין בעודי כוכבים ועבורה אני שלא נבעלתי לעו"כ נאמנת ומותרת לכהן.

ובגמרא שם דף כ"ג ע"ה נחלקו ר' אושעיא ורבה בן אבין צבא ואם משנישאת צאו עדים ר"ח מתני לה ארישא ורבה צ"ה מתני לה אסיפא, מאן דמתני לה ארישא כ"ש אסיפא דצבוייה הקילו ומאן דמתני לה אסיפא אבל ארישא לא, ופירש"י ארישא אם משנישאת צאו עדים שהיתה אשת איש והיא נשאת על פי עומה שאמרה גרשה אני אסיפא אנשביתתי ועבורה אני והחירוה לינשא ואח"כ צאו עדים שנשביתתי צבויי הקילו דהשעה צעלמא הוא דאיכא שמא נבעלה לעו"כ ונפסלה לכהן, והרמב"ם פ"ב מה"ג ח"ה הביא המשנה וכתב ה"ה זה הוא סוף המשנה שכתבתי למעלה ואם יש עדים שהיתה אשת איש אומרת גרשה אני אינה נאמנת, צגמרא צ' לשונות איכא מ"ד דאם משנישאת צאו עדים הרי זו לא תלא ואיכא מ"ד תלא ופסק ר"ח כמ"ד תלא, וכן הסכימו הרמב"ן והרשב"א ז"ל, ובהלכות לא נזכר זה, גם רבינו לא כתבו וסמכו להם מפני שמשמע אינה נאמנת צסתמא הוא שאף אם נשאת תלא ע"כ, ע"ש.

ודר"ן ז"ל כתב ונראה שדעת הר"ף ז"ל לפסוק כמאן דמתני אסיפא שהביא משנתינו כלורתה ופשטא מוכחה דאנשבית צלחוד קאי, ולפיכך לא כתב משקליא וטריא צגמרא כלום, ומיכה לחומרא ח"ל חיישינן למאן דס"ל צשמעתין דכא דרב המנוגח אפילו שלא צפניו הוא

שהתיר ואם יש עדים שנשבית ואמרה טהורה אני אינה נאמנת ואם משנשאת אחר כך באו עדים הרי זו לא תצא. ק"ו) אמר מר אם משנשאת אמר אביו דשמואל לא שנשאת ממש אלא כיון שהתירה לינשא אעפ"י שלא נשאת והא לא תצא קתני לא תצא מהתירה הראשון. תנו רבנן אמרה נשבית וטהורה אני ויש לי עדים שטהורה אני אין אומרים נמתין

לעכו"ם: ואם משנשאת וכו'. לאו דוקא נשאת אלא משכתירוב לינשא בלא עדים כדמפרש ואזיל: ויש לי עדים שכיו עמי כל הזמן שלא נתייחדתי עם עובדי כוכבים:

משנה הלכות

ולענ"ד דברי הרי"ף נכונים דודאי מיירי שידועים שנשבו רק שלפני שצאו לא בעידו כלום בדבר וכמו בצנתי דמר שמואל דאשתבין ואוקמינכו לשבוייכו אצראי ועיילן אינכו לבי מדרשא דרי חנינא הא אמר נשבתי וטבורה אני וכו' אמר נשבתי ועבורה אני שרינכו לסוף אחי שבוייכו ארי חנינא בן מוריין חינון איגלאי מילתא דצנתי דמר שמואל נינכו, וא"ל ר' יוחנן לרז שמן בר אבא פוק איטפל בקרובותיך אמרו לו לרי חנינא וכו' איכא עדים צמדינת בים השתא מיהת עידיה בלד אסתן ותאכר טעמא דלא אחי עדים הא אחי עדים מיתסרה והאמר אבוב דשמואל כיון שכתירוב לינשא אע"פ שלא נשאת לא תצא והאמר רב אשי עידי טומאה איתמר ע"כ הרי לן להדיא דאפילו יש כאן עדים ויודעים שנשבחה מיירי, והרי"ף ז"ל כתב דאפילו איתחוק קול צנ"ד דיש עידי טומאה אפ"ה שרי ע"ש וצ"י ס"ז הביאו וכו' כי כן לא קשה דלא דמי למשנה אחרונה שאינה נאמנת דכח רגלים לדבר הוב ודוק, שצתי וראיתי דבר ז"ל בעלמו כרגיש בזה בסוף דבריו וק"ל

ותבא עיני צא"ע ס"י ז' צח"מ שכציה דברי הרי"ף ז"ל וז"ל שם צבגה אלפסי מפורש דלא כל הימנה לאסור עצמה על צעלה וכו' ויש לדקדק דכ"ז שכי תחת צעלה ויש לה ע"א המחירה למח נאמנת לומר שכיח עמאה מ"ש מאשכ דעלמא האומרת עמאה אני לך חיישינן שמא עיניי נחנה בזהר כדלקמן ס"י קצ"ו ס"י ו' ולפי המושכל שבוי צע"א האומרת שכיח עבורה עדיפה היא מאשכ דעלמא האומרת שנאנסה וכו' ואפ"ה אמרינן שמא עיניי נחנה בזהר ואף שיש לחלק בדוחק אין נראה כלל עכ"ל

ועונותי גרמו שלא זכיתי להבין דבריו הקדושים דודאי שנה ושנה הוא ואין כאן דוחק לענ"ד דברי צלמח מדינא אסורה רק בשבוי הקילו בשאומרת עבורה היא אצל כחא שאומרת עמאה מוקמינן אותה אדינא וכ"ש בעכו"ם דפרזלים צעירות וכ"כ צ"ש שם סק"י ועיין באפי זוטרי הנ"ל וצ"ע ועוד עיין לקמן בסמוך (ס"ק ק"י) מה שכתבתי צ"ס"ד צ"ש מהרי"ק.

ק"ו) ומ"ש אמר מר וכו' שם דף כ"ג ומ"ש ה"ר אמר נשבתי וטבורה אני אין אומרים נמתין עד שיבואו עדים, אלא מתירין אותה מיד שם בצרייתא כתירוב לנשאו ואח"כ בלא עדים עידי טבורה הרי זו לא תצא, ואם בלא עידי טומאה אפילו יש לה כמה בניס תצא ודברי רבינו בכאן מקושי בצבגה הם מה שכתב בלא עדים עדי טבורה לא תצא פשיטא הוא דלא תצא ומה צא לבעשיענו בזה ואפ"ה לא בלא עדים נמי כתירוב כ"ש כשצאו עדי טבורה דלא תצא ומאי ס"ד יש לזה שצריך לבעשיענו.

והרמב"ם פ"ה מא"צ כתב אפילו יאל קול שיש לה עדי טומאה מתירין אותה מיד, כתירוב ואח"כ בלא עדים שנשבית אפ"ה לא נשאת עדיין תנשא ואפ"ה נכנס השבתי אחריה וכו' הוא שבוי לפנינו ביד אדוניה לא תצא מהיתרה הראשון, ומשמרין אותה עד שתפדה ואם בלא עדי טומאה אפ"ה יש לה כמה בניס תצא וביבואו הטור וצ"ע ס"י ו' ובגמרא שם תנו רבנן אמר נשבתי וטבורה אני ויש עדים שטבורה אני אין אומרים נמתין עד שיבואו עדים אלא מתירין אותה מיד, כתירוב לינשא ואח"כ בלא עדים ואמרו לא ידענו הרי זה לא תצא ואם בלא עדי טומאה אפילו יש לה כמה בניס תצא, הרי לן דבשום מקום לא בזכירו דאם בלא עדי טבורה אלא או דאמרו לא ידענו כבגמרא או

ודע דלפי זה יש לי להסתפק היכי שיש עדים שלא נעמאה אי שייך בצב"ג לומר לא מבימנה וכגון שאמרה נשבתי ונעמאתי מפלוני ופלוני ואחי עדים ואמרו פלוני בעכו"ם עמנו ה"י כ"ז שביתתה מעתה יש להסתפק אי כב"ג נמי אמרינן כיון שאמרה מפלוני ונמלאו דבריה שקר ממילא אמרינן דלא נעמאה כלל ומותרת או דילמא אמרינן פלגין דבריה דאמרינן נעמאה, ומאחר, דשוי נפשה חתיכה דאיסורא, ולפי דעת רי"ף ה"י נראה לכאורה לפשוט בספיקא דכו"י כמו שני עדים שבעידו שלא נעמאה, וי"ל דלא דמי דכתס ודאי איכא עדים דלא נעמאה כלל משא"כ כאן אף שלא נעמאה מזה מאן נימא לן דלא נעמאה מאחר כיון דמבימנה שנשבית או אפ"ה גם בזה לא מבימנה וצ"ע

ורבינו ירוחם נתיב כ"ג חלק חוב כתב ואם יש עדים שנשבו ואמרה אני עמאה והצרת עבורה ואמר עד אי את טבורה והצרת עמאה היא עמאה דשוייתה אנפשה חתיכה דאיסורא והצרתה מותרת על פיה אמר אני והצרת עמאות ואמר עד אחד את והצרת עבורות איכי שוייתה לנפשה חתיכה דאיסורא והצרתה מותרת על פי בעד ע"כ ולא חילק כלום ומשמע דלעולם אסורה בין צעלה כהן בין צעלה ישראל.

באו עדים. היינו שנשנית לה עד שיבואו עדים אלא מתירין אותה מיד התירוה לינשא ואחר כך דכשתא ליכא הפה שאסר כו' באו עדים עידי טהרה הרי זו לא תצא ואם באו עידי טומאה אפילו

משנה הלכות

ולכנשא לכבונה, אבל אם כבר נשאת אינה נאסרת על צעלה וכו' ועוד יש לחלק ולומר דהתם מדברת בנסתרה אדעתא דזנות, כדמשמע לישנא דרואה מדברת כלומר מתחלה היו מדברים יחד מעניני תפלות, ושזר ראה שנסתרה עמו דמוכה מילתא שנחלצה לו, ומשום כך נסתרה עמו מחוץ דצריכס ע"כ. ולפי תירומו כז' היו אפשר לישז גירסת הח"ש דכ"י כונתו שזאו עדים שנסתרה סתם ולא צראה מדברת על עסקי תפלות ולכן לא תנא, אמנם לחי' הראשון של מהרי"ק ז"ל עדיין קשה לי לפי גירסתו נראה שדברי רבינו סותרים וברד"ב ז"ל ח"ג סי' תפ"ח הכסים לחירוף שני של מהרי"ק ועיין ברית משכ שם.

והב"ש וח"מ ח"ע סי' ז' סי' י"ח ס"ק כ"ב ולי"ד באריכו למעניתם צדברים ודעת ח"מ דמהרי"ק מיירי צפנוי ודעת צ"ש דזאשת כהן מיירי ע"ש ועיין צ"י סי' הני"ל וצת"ה סי' רמ"ב. וראיתי בצ"מ שהביא קושית ברית מאיר מהא דלמר רבינו ר"פ אין מעמידין הא לכתחלה והא דיעבד ומנא חימרנא מהא דתנן לא תחייב אשה עמהם מפני שחשדין על העריות והתנן אשה שנחשבה ע"י ממון מותרת לצעלה וכו' וכתבם לקרבן הרי הוא לכתחלה כמו אשה שנתייחדה עם העכו"ם לכנשא לכבונה וע"י ממון מותרת לצעלה משום דדיעבד אינה נאסרת על צעלה ע"ש.

ותירץ הצ"מ ח"ל ונראה דגם לדעת הצ"ג הא דנאסרת לכבונה ע"י יחוד אינו אלא משום מעלת יוחסין וכדאיתא שם פ"ק דכתובות צבא דלמר זעירא נסתרה ופרין והא אין אוסרין על יחוד לימא דלא כ"י יבושע ומסיק מעלה עשו ציוחסין וצתום' שם דאין אוסרין על היחוד ע"כ מיירי צפנוי, דאי צ"א כיכי קאמר מלקין על היחוד דהא צ"א אין מלקין על היחוד, אלא מיירי צפנויכ לענן מפותח אצוי ע"ש. ומבואר דאפילו צפנוי' אין אוסרין על היחוד אפי' לכתחלה אלא לכבונה ומשום מעלת יוחסין ושצוי' נמי לא אסרו אלא לכבונה והוא נמי משום מעלת יוחסין. אבל כיכי דליכא משום מעלת יוחסין מותרת אפילו לכתחלה ע"כ.

ועונותי גרמו לי שלא זכיתי להבין דבריו הקדושים הא דמייתי ראי' מהא דזעירי דאין אוסרין על היחוד אפי' לכתחלה אלא לכבונה דהתם מיירי שנתייחדה עם ישראל ובישראל גם רבינו מודה דאין אוסרין על היחוד משא"כ רבינו ז"ל מיירי הכא כשנתייחדה עם עכו"ם, וכב"ג שנסתרה עם גוי אפשר דכ"ג דנאסרה אפילו דיעבד משום דפרושים צעירות ניבחו וי"ל ודו"ק.

כרמז"ם דאפי"ג שזאו עדים שנשנית ושיטת רבינו בגאון ז"ל לא זכיתי צעוכ"ר להבין.

וברוחק ה"י נלע"ד לומר דכונה רבינו צמה שכחז עדי עברה הוא דקאי אמה שאמרה היא ויש לי עדים שטבורה אני ואח"כ צאו אותם העדים ואמרו כדצריכ, ולא צפי להשמיענו שום חדוש צוכ, ורוחק גדול הוא ואפשר שכך ה"י גרים צגמ'. שצתי וראיתי דיש לישז דעת רבינו צדיוק לשונו שכחז ואח"כ צאו עדי עברה ולא כחז ואח"כ צאו העדים והעידו שהיא טבורה ונראה כונתו ז"ל דאין ר"ל שזאו עדים והעידו שהיא עברה, אלא כונתו לומר שזאו עדים והם לה עדי עברה, היינו שאינם אוסרים אותה ואין מעידים עליה שאסורה, וממילא נקראים עדי עברה וכגון שאמרו לא ידענו, או שאמרו ראינו שנשנית אבל לא ראינו שנעמאה אפי"ה כיון שלא העידו שנעמאה עדי עברה מקרי וזה לענ"ד נכון וצדור.

והרא"ש ז"ל וכו"ף ז"ל גורסים ואח"כ צאו עדים שנשנית הרי זו לא תנא ונראה דכ"י גירסתם כן צגמרא וגם צתוספתא גרס כן וכו' ג"כ גירסת רמז"ם ז"ל כמו שהבאתי לעיל. שצתי וראיתי צחידושי אנשי שם שכחז ארבינו כרי"ף ז"ל ח"ל וכן גרים האשר"י וצספרים שלנו וכו' וצב"ג כחז ואח"כ צאו עדים ואמרו שנסתרה ע"כ. ונראה דכ"י לו גירסת אחרת צספרי רבינו וגירסתו זו נכונה, ולפי זה לא קשה מידי וכנ"ל.

שבתי וראיתי דלכאורכ גירסת הא"ש ל"ע שהרי כחז רבינו צב"ל מילון ח"ל, היתה מדברת עם אחד צשוק ואמרו לה מה עיבו של זה מאיש פלוני וככן הוא רצן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת להשיאה לכבונה, מאי מדברת זעירי אמר נסתרה והני מילי נסתרה עם ישראל אבל נסתרה עם כגוי הוי' לה כצצוי' ופסולה לכבונה, ע"כ וכן פסק הסמ"ג לאוין קכ"א וכן נראה דעת הנמק"י והיראים סי' רי"א עכ"פ הרי לן דעת רבינו דכשיש עדים שנסתרה עם עכו"ם פסולה לכבונה והתם מיירי אפי' צ"א לכאורה א"כ אי צאו עדים שנסתרה עם עכו"ם הי"ל לומר תנא לפי שיטתו ז"ל.

וראייתי למהרי"ק שורש ק"ם שהביא דברי רבינו הצ"ג הני"ל וכחז עליו ח"ל ומשמע לכאורה דפליגי אכל בני רבותא דלעיל דאסרי אפילו צשעה מועטת ואפילו אינה מסורה צידם דומיא דרואה מדברת מ"מ נ"ל דלא פליגי ולהעמיד כהוא דכ"ג דומיא דלאוסרה

יש (לה) כמה בנים תצא. קיח) הנהו שבוייתא דאתיאן לנהרדעא אותיב
 אבוה דשמואל נטורי בהדיהו אמר ליה שמואל עד האינא מאן נטרינהו
 א"ל אילו בנתך הויין מי הות מזוללת בהו כולי האי הואי כשגגה שיוצאה
 מלפני השליט ואשתביאן בנתיה דמר שמואל ואסקוניהו לארץ ישראל

משנה הלכות

כבר נישאת חליו אם יבואו עדי עומאה נאסרה עליו
 וא"כ מוכרח פרש"י ז"ל דלאו אלהבא קאי, ומ"ש שביא
 ראי' מלשון רבים לענ"ד ג"כ לאו ראי' היא דע"כ ז"ל
 בלשון רבים כיון דשנים היו וא"ל שיטפל באיזה מהן
 שיראה ולכן אמר לי בלשון רבים, אמנם רבינו באמת
 גורסתו בקרובותך בלשון יחיד וכלי יו"ד אחר התייז ולדידי
 ודאי אחי שפיר הכל.

וראייתי לרבינו או"ז הגדול סי' תר"ל ז"ל אני טעורה
 וחזירתי עמאה ואחא עד אחד ואמר לה את
 עמאה וכו' וכיון שכן שמה יבא העד ויעיד כי שנים
 היו עמה והאחד חסרה והאחד סייע ידי עוצרי עצירה
 לתפוס אותה וזו אינה ראי' חדא דאפילו יבא ויעיד
 גם הוא חשוד ביחוד והחשוד בדבר לא דנו ולא מעידו
 ותו עדים בלד אסתן ותיאסר וכן אני רגיל לפרש קודם
 המעשה ח"ל לרי חנינא הא איכא עדים צמדינת הים
 וכו' פי' הא אמרי אינשא איכא סהדי התם וקול רינון
 בעלמא והשיב על רינון זה לא נאסרת דעדים בלד אסתן
 וכו'.

וכן בקדש חזיתי לריב"ש ז"ל תשוי ר"ל ור"ל"א שהאריך
 בדברי הגמרא ובפירושה וכתב ז"ל: גם מה שכתבתי
 על מה דאמרין בפ"ב גבי בנתיה דמר שמואל וכו' עד
 ובנוסחאות גרסינן, הא אחי עדים מתסרה ופי' מלהנשא
 אע"פ שהתירוה כדאמר ותאסר ועתה שנית הגירסא
 הא אחי עדים תלך והא לא משמע מדיוקא דותאסר
 וכו' הרי דפי' ז"ל דהאי ותאסר פירושו מלינשא וא"כ
 ע"כ ז"ל נמי דלוא לו לינשא אותם ולאו לטפל משום
 עדות, עוד כתב שם והקושיא שהקשו החוס' כבר תירלו
 המפרשים ז"ל דהא דאמרו לי רבנן לרי חנינא והאיכא
 סהדי צמדינת הים הוה מקמי דעיל שבויינכו והיו סבורים
 שראוי לאוסרה משום קול של עדי שבוייה ואמר להו
 דכיון דליתנכו לא אסרינן לה הא איתנכו אסרינן לה
 ואף ע"פ שכבר התירוה לינשא ומש"ה מקשי לה מאצוה
 דשמואל ומסקינן דעדי עומאה איתמר ובעדי עומאה
 תלך לעולם אצל בקול של עדי עומאה אין אסרינן אותה
 כיון שאין עדים שנשצית וכו', אי נמי דרבי יוחנן מקמי
 דעל שבויינכו קאמר ומשום דר' חנינא לא אמרה צפירוש
 מקשי לי תלמודא מדיוקא דמילתא דאמר מקמי דעיל
 שבויינכו השתא מיהת ליתנכו דמשמע הא איתנכו מיתסרן
 וקשיא מדאצוה דשמואל דכיון שהתירוה לא תלך מהיתרה
 כראשון ומסקינן דעדי עומאה איתמר, כך פירשו סוגיא
 זו המפרשים ז"ל ע"כ.

קיח) ומ"ש הכו שבוייתא דאתיאן לנהרדעא וכו' שם
 בגמ' כ"ג ע"א ע"ש ודו"ק. ודע דמה
 שאמר לי ר' יוחנן לרב שמן בר אבא פוק איטפל
 בקרובותיך פירש"י ז"ל שא אחת מהן שהן קרובותיך
 וכן פי' החוס' רי"ד וכל המפרשים אמנם ראייתי באפי
 זוטרי א"ע סי' ז' ס"ק י"ד שכחב ז"ל והוי יודע
 דהאשה הזאת שצאה לנ"ד ואמרה נשצתי וטעורה אני
 דאמרין דנאמנת היינו שנאמנת עד עת ציאה לנ"ד
 דאמרין ודאי הפך שאסר הוא הפך שהתיר, אך מכאן
 והלאה דכבר הוחזקה צ"ד דשבוי' היא כאלו נשארה
 ציד השבאי שלא נפדית בעיא שמירה דאל"כ אין סומכין
 על פיה מה שאומרת עדיין טעורה אני וכמש"כ הכנה"ג
 בכנה"ט אות י"ו בשם רד"ך, והדין עמו דהא אמרינן
 התם גבי בנתיה דמר שמואל לבתר דבאו בפני ר"ח
 ואמרי כ"א נשצתי וטעורה אני ושרינכו סוף עיל שויינכו
 ארי"ה בן דמורין אינון איגלאי מילתא דבנתיה דמ"ש
 ח"ל ר"ח לר"ש בר אבא פוק איטפל בקרובותיך ופרש"י
 שא אי מהן שהן קרובותיך ע"ש.

ואני הקטן קל שבקלים לא ידעתי מי הכריחו לרש"י
 ז"ל להוציאו מפשטן של כתובים דלפום ריהעא
 נראה דח"ל לר"ש שזכר בהן שלא יתייחדו יותר עם
 השבאין למען לא יפסידו כל מה שהרויחו וכדאמרין
 לעיל מינה הני שבוייתא דאתיין בנהרדעא אותיב אצוה
 דשמואל נטורי בהדיהו וע"כ לא ח"ל שמואל ועד האידינא
 מאן נטרינכו ולא לפי שכבר נאסרו שהוחזקו שבויית
 צ"ד כמ"ש החוס' שם דוק מינה חולי' הו' צחוקת כשרות
 לא הוה מקשי ליה דאדרבה דכי ראה וצ"ז אחי שפיר
 לישב דאיטפל בקרובותיך הרי משמע דעפ"י פירש"י מאי
 בקרובותיך הא יותר מחדא לא יכול למיסב ואמאי קח"ל
 בלשון רבים (בקרובותיך) חלל דודאי להזכירו על היחוד
 הוא דקח"ל שזכר בהן ע"כ.

ואני הקטן יתוש התי נראה לענ"ד דברי רש"י ז"ל
 מוכרחין צפירושו שאמר והא איכא עדים צמדינת
 הים השתא מיהת ליתנכו קמן עדים בלד אסתן ותאסר,
 והנה אי כדעת האפ"ז מה זה שהשיבו והאיכא עדים
 צמדינת הים וכו' ואמר רב אשי עדי עומאה איתמר
 ואי מיירי צפנויי שלא נשאת עדיין כבנתיה דמ"ש ורק
 כדי שלא יפסידו מה שהרויחו א"כ אמאי צעי רב אשי
 עדי עומאה והלא אפילו עדי סתירה נמי סגי לאוסרה
 לכתחלה לכהונת צפנויי כמ"ש לעיל וצפרע בשבוייה דהוי
 עכו"ם ומדקאמר ר"א עדי עומאה ע"כ מיירי דאפילו

עם השבויין : אוקמינהו לשבוייהו אבראי ועיילן אינהי לבי מדרשא דרבי חנינא הא אמרה נשביתי וטהורה אני והא אמרה נשביתי וטהורה אני שרנהי לסוף עול אתו שבוייהי א"ר חנינא בנן מוריין אינון איגלאי מילתא דבנתיה דמר שמואל גינהו א"ל ר' יוחנן לרב שמן בר אבא פוק איטפל בקריבתך אמרו לו לר' חנינא והא איכא עדים במדינת הים השתא מיהת עידיה בצד אסתן ותאסר טעמא דלא אתו עדים הא אתו עדים מיתסרא והאמר אבוה דשמואל כיון שהתירוה לינשא אף על פי שלא נשאת לא תצא אמר (דפוס וורשה: והאמר) רב אשי עידי טומאה איתמר. קיט) אילו נאמנין

כחן כ"י: איטפל בקריבתך. אמר לו לישא אחת מכן לאשכ: והא איכא עדים במדינת הים. שראו שנשבו ונעמאו ודלמא אחו לקמן למחר וליומא אחרן לאחר שהנשא: השתא מיהת. קודם נישואין ומשום דלמא אחי לא אסרינן לה כשחא : אסתן. כלל לפון מלפון זכר יאסר מתרגמינן מדאיסתנא (חיוז ל"ז) . ותאסר. כחמיה כל לא אחו

משנה הלכות

ולפ"ז נמי פ"י האפ"ז ז"ל ל"ט שכרי להרבי"ש ז"ל ופירושו כשאר לר"ש ז"ל שיטפל בקרובותיו עדיין לא ידעו כלום מהשנאים שינשם כאן, וכ"י ס"ל שחס בעלמך בלו וח"כ ע"כ האי שיטפל שישא אחת מהן פירושו דאין לומר כפ"י האפ"ז שיממס מהשנאים מכלן ולהבדל שכרי עדיין לא ידענו שישן כאן השנאים וממי ישממס אע"כ פירושו שישא אחת מהן וכנ"ל, ודו"ק כי זה ברור לענ"ד. ועוד עיין שו"ת רד"ך בית כ"ד חדר ו' ושו"ת שבויי ח"צ סי' קי"ח.

וראייתי בל"ז סי' השמ"ז ח"ל שתי אחיות שנשבו ומעידות זו על זו אומר אני דאינם נאמנות ואע"ג דתניא אחיות נאמנות ותנן נמי דגומלות נאמנות בדתן שתי נשים שנשבו זאת אומרת נשביתי וטכורכי אני זאת אומרת נשביתי וטכורכי אני דאינם נאמנות וצמנן שמעידות זו את זאת כרי אלו נאמנות ואמרין בגמי דקמ"ל דלא חיישינן לגומלין ומוקי לה בירושלמי ואפילו יש עדים שנשביתי וכ"י אומר אני דלא מלינו שתי קולות בשבויה שיהיו נאמנות אחיות אע"פ שהן גומלות זא"ז ומעידות זל"ז דכי שרינן אחיות דוקא במקום שאינן גומלות אבל אחיות וגומלות לא שרינן ע"כ.

וגר"א לענ"ד ראיכי לדבריו מצנתיך דשמואל דאמרין בגמרא דאוקמן לשבוייהו מאצראי ועיילו לבי מדרשא דר' חנינא כל אמרה נשביתי וטכורכי אני והוא וכ"י ואי נימא דגם אחיות נאמנות אפילו בשתי קולות למח לכו למוקים שבוייהו מאצראי ורש"י פירש הטעם שלא ידעו ז"ד דשבויי נינהו חלל על פי עלמס ויתירם ליסבדי חדא לחצרתה וח"כ אפילו אי מכניסי שבוייהו אפ"כ יכולות להכשיר עלמך ע"י שיעידו זה לזה חלל ודאי דכ"כ הוי חרי קולות בשבויה כיון שהיו אחיות ולא שרינן ולא קראם שהם צנן מוריין.

ודע דמח דשרינהו ר' חנינא איתא בירושלמי שאלת כ"י צמח שאמרו נשביתי וטכורכי אני הביאו בתוס' צ"ב קמ"ט צ"כ רב מרי ומח החליטו דרב מרי צר

רחל ישראל גמור כ"כ, או דשמח רחל ליחסו אחר שמואל, אמנם הרשב"ם ז"ל פ"י דרב מרי צר איסור גיורא הוה שבה על צת שמואל קודם שנחגייר והורחו שלא בקדושה הוה שנשביתי וכן נראה דעת תוס' יצמח קט"ז ע"ב ד"ה באותה שעה ונ"ע.

וראייתי בשב"ז ח"ג סי' קנ"ח דאפילו איכא עדים שנשביתי וביא אומרת אית לי עדים שטכורכי אני נאמנת אף דאין בעדים קמן ע"ש וצ"ב נמי אפשר לישב דעת רבינו ז"ל מש"כ אח"כ בלו עדים עדי טכורכי וכונתו דוקא עדי טכורכי דאי בלו עדים ואמרו לא ידענו אז ודאי אסורה כיון דאית לן עדים שנשביתי ואין לנו עדים שהיא טכורכי ודו"ק.

קי"ט) א"ל נאמנים להביד בגודלן מה שראו בקוען נאמן חדם לומר זה כתב ידו של אבא וכ"י אמר מר זכור הייתי בפלוגיית שילאח צביונא וראשכ פרוכה אמר רב הונא צריה דר' יהושע וכו' שיש גדול עמו שם דף כ"ח ע"א כלשון רבינו וצמננה שם גרם ואלו נאמנים, וכן צ"ב כתב ידו של רבי חכ כתב ידו של אחי גרסי' בל"ז וכן צמננה גרם לעבול לאכול בתרומה ורבינו לא גרם תיבת לאכול ע"ש. ולדינא אין ג"מ.

והנה מה שכתב רבינו והוא דיש גדול עמו דבר זה במחלוקת שנויה ברמב"ם ז"ל פט"ז מה"א כ"כ כתב ונאמן הקטן להביד בגדלו ולומר זכור אני כשבייתי קטן שנשכח לפלוגיית מנהג הבתולות ופ"י ה"כ ז"ל צמננה שם דף כ"ח אלו נאמנים וכ"י ובגמרא אמר ר"ה צרי' דר"י והוא שיש גדול עמו ופירושו שהוא מלערף עם ע"א שכו' גדול כשראח כן ודעת רבינו לפי מ"ש פ"ז ופ"ד מה"ע דלא קיימא כל דרב הונא חלל אזה כתב ידו של אבא ושל רבי ושל אחי כלבד אבל הרבה מן המפרשים ז"ל ראיחי שפ"י אפ"י אבא דיואלת צביונא ע"כ אמנם הי"ש ז"ל כתב דגם דעת הרמב"ם ז"ל ס"ל דעת הרבה מן המפרשים שביצא ח"כ ז"ל ושכ"כ

להעיד בגדולן מה שראו בקוטנן נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא קודם נשואין: זה כתב ידו של רבי ידו של רבי זה כתב ידו של אחי זכור הייתי בפלוגית שיצאה של אבא ומקיימין בשטר על פיו חף על פי שמת אביו בעד זה קטן שקיום שמרות דרבנן והימנכו רבנן דרבנן: שיצאה בכוונתא כו'. והוא סימן שניסת בתולה וכתובתה מאתים כדאמר ר' זירא פירקין ואף על גב דלא מפיקין ממונא אלא בעדות צרורה הכא שאני כואיל ורוז נשים בתולות

משנה הלכות

ז"ל טעם צפוי הרמזים ע"ש מה שכאריך ודעת רבינו כדעת הרב מן המפרשים ז"ל ודחתו' גד"ה והוא שיבא גדול עמו משמע דס"ל כדעת רבינו ז"ל שכתבו ח"ל לא קאי אתרומה דבתרומה סגי צע"ה כיון דאין מעלין מתרומה דרבנן ליוחסין וכו' הלכך בתרומה סגי באיכו לחודיה וכל היכי דבעיק תרי מדרבנן סגי בכוח ואחר, ומשמע דדוקא תרומה הוילתו אצל בכוונתא וראשם פרוע ה"י דצעי אחר וכ"כ הרא"ש ז"ל להדיא אר"ה צרד"ה והוא שיש גדול עמו דלא מפיקין ממונא אלא בתרי וכן כיוונתא אצל בתרומה לא צעינן שיכו אחר עמו, דהא מוקמינן לה בתרומה דרבנן ובלא גדול שעמו סגי כיון דלא מעלין מתרומה ליוחסין וכ"כ בתוס' רי"ד ע"ש, וזכו דלא כמ"ש הר"ן ז"ל דהכיה והוא שיכו גדול עמו קאי נמי אתרומה משום דלמסקנא מוקמינן לה כרי יחודה דסבר דמעלין מתרומה ליוחסין והלכך חף לתרומה צעינן שני עדים כיוחסין ע"ש, וכבר תמה עליו מהר"ם מטיקטין בחידושי אג"ש שם ע"ש.

והשודר א"ע ס"י ל"ו כתב היא אומרת בתולה גשאתי וכתובתי מאתים וכו' חס יש עדים שילתה בכוונתא פ"י שטעו לה כמנהג הבתולות במלכות שרגילין לכלבית בתולות או בשאר דבר ידוע לפי מנהג העיר כתובתה מאתים אפי' אחד מהם קטן כשראה בעדות דכיון שהוא עתה גדול ויש אחד עמו מכוני. וכן פסק המחבר שם ס"י ע"ו ועיין תשב"ץ ח"ג ס"י רי"ע ועיין צ"מ ע"ז ע"ג והוינא כבר שיתא כבר שצב ודכירנה דהוי מכרתי ועיין ש"מ כתובות הכ"ל ודו"ק.

ותבא עיני לרבינו המרדכי שכתב ח"ל שאל לרבינו דוד בר קלונימוס כיון דקיום שמרות דרבנן אס יכול לקיים בקרובים והשיב לו אין הכי נמי ור"ה ממתיני' נאמן אדם לומר זו כתב ידו של אבא וכו"ש מצונזבורק דהא את הרא"ה דשאני התם דהוא בא להעיד על חתימת אביו ואינו קרוב לא לזכ ולא לזו נאמן לומר זה כתב ידו אצל אס קרוב לחובב נאמן לא שצקת חיים לכל צרי' וכן פ"י ר"ה וצפ"י ח"ה משמע דאין אדם יכול לקיים עס עד השני דא"כ נפיק כולב ממונא נכי ריבעת דממונא אפומא דחד ע"ש. ועיין תשו' הרי"ף ס"י קמ"ה אס היו עדי קיום קרובים זה לזה.

והרא"ש ז"ל כתב דדוקא בכוני תלת מהימן אצל באינש דעלמא לא והכי נמי אמרינן צירושלמי חני ובלנד דברים שהם רגילין בהם כלומר באלו השלשה שהוא תמיד מאז ורגיל אלם אצל באינש דעלמא אפי'

אס כ"י רגיל אללו אינו חשוד רגילות ועיין חו"מ סימן ל"ה ס"ד שכצ"ה דברי הרא"ש ז"ל צ"ש יש מי שאומר דעל כתב של אלו נאמן אצל לא על של אחרים וצ"מ ע"ש ס"ק יו"ד הקשה על המחבר ז"ל שכח הדברים צ"ש יש מי שאומר דלא מלא דעת ה"פך זה צ"ש פוסק וכתב דהיותר נראה חף שכח המחבר צ"ש יש מי שאומר אין זו פלוגתא כמו שכתב צ"י ע"ז ס"ב ע"כ.

אמנם הש"ך ז"ל צסק"ד כתב עליו דאישתמיטתי דברי ברז צדק בצית ס"י ר"ל (שכצ"ה שם הירושלמי וכתב והפוסקים השמיטו הירושלמי משום דתלמודא לא חלק בכך וכן מפרשין הירושלמי צעינן אחר ע"כ.) ולענ"ד ל"ע עוד אמאי לא כצ"ה דברי ה"ר"ד בר קלונימוס שכצ"ה המרדכי ז"ל דנראה דס"ל דאפילו לאחר נמי ודו"ק וזכר עדיין יש לדחוק קלת, אמנם מלאתי לברא"ה ז"ל אמתי' שכתב להדיא דאפי' לאחרים ח"ל אמר רב הונא צריה דר"י וכו' עד אצל אחיו דלא וכו' קמ"ל דכיון דקיום שמרות דרבנן הימנכו רבנן דרבנן וכיון דאפי' באחיו מהימן ה"ה לאינש אחריתא דעלמא והא דצעי הכא גדול הוא דצעי אצל רחוק לא צעינן דלקיום שמרות לא צעינן רחוקים אלא אפילו קרובים וכו' ע"ש ועיין ציאור הגר"ה שם סק"ה ול"ע לרבינו הש"ך והסמ"ע ז"ל שצחי ור"ה צ"ה חו"מ הכ"ל סק"ג שכתב חסמ"ע וש"ך ז"ל כתב דצדק בצית כתב כן וכו' ואף כי מצוה צ"ה וריטצ"ה לכתובות להדיא דה"ה לאחרים רק אורחא דמילתא נקט אלו דרגיל בהן ע"כ.

עוד כתב חסמ"ע שם סק"ט דמה שנאמן לומר הוא דוקא כשהם החומים צעדים על השטר דמכ"ה כ"י כנקרא עדותן צצ"ד ורבנן הוא דאזריכו לקיים השטר צ"ה דוקא הימנכו אפי' להוליא ממון ע"י אצל כשאביו או אחיו כן צעלי דבר שהחייבו נפשם בכתיבת ידם לשלם לפלוני סך ממון אז ודאי אין צנו נאמן להעיד על חתימת אביו או אחיו ל"מ קטן שהגדיל אלא אפילו אמר שראה חתימת אביו זו בגדלותו אין נאמן דכ"ה בכלל לא יומתו אצות צעדות צנים ע"ש ועיין ש"ך חו"מ סימן מ"ו סק"י וכו' ס"ע ס"ק י"ב ובהידושי רע"ה שם כתב דבתשו' תולדות אדם המיוחסות לברמז"ן ס"י כ"ג מצוה דאין לחלק ע"ש ודו"ק ועיין י"ש כתובות הכ"ל ס"י נ"ו נ"ז ונ"ח שכאריך הרב דצדקים והצ"ה ראיות לדעת הרא"ש ז"ל ושכן דעת הרמז"ם ז"ל ע"ש. ודע דהחומים ס"י ל"ה סק"ג כתב וי"ל צ"ה ספק אס אינו מעיד שמכיר בצעינא עין לחתימת אחיו רק

נשאת גילוי מילתא בעלמא כוא : מבית הספר כשביינו למדן חיוקות צבית רבן יולא לאכול צחרומא וצחרומא דרבנן ולא חיישין שמה עבד ככן כיכ שאסור ללמד את כעבד חורב : ושהיה חולק עמנו על כגורן, ולא חיישין שמה עבד ככן כיכ שאין חולקין צחרומא לעבד אלא אם כן רבו עמו : ושהמקום הכז צית הפרס. כחורש את הקצר כרי זה עושב צית הפרס מאכ אמכ שכך שיערו חכמים שצמחריש מולכה עלמות כמת וטומאתה דרבנן : ועד כאן חיינו צאים צצבת. דחומין דרבנן : מעמד ומספד. מקום כיכ לו כאן לכספיד מחיו כשמוליכן לצית קצרות שלו ולעשות שם מעמדות ומושבות שכיו עושין צצבת למח וכיון שכוא דבר צצמתון לא מכימן : גדול עמו. כלומר צצצעת ראייתו כיכ גדול : גאמן חינוק . לכסיד צגדלו מכ שראכ צקטנו : צמאח וטכורכ סלקא דעתך . מכ עומאכ וטכרכ יש לומר צצצפחות :

בהינומה וראשה פרוע ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר לטבול (ק) לתרומתו ושהיה חולק עמנו על הגרן ושהמקום הזה בית הפרס הוא ועד כאן היינו באים בשבת אבל אין נאמנין לומר דרך היה לפלוני במקום הזה מעמד ומספד היה לפלוני במקום הזה. אמר מר זכור הייתי בפלונית שיצאת בהינומה וראשה פרוע אמר רב הונא בריה דרב יהושע והוא שיש גדול עמו. (קא) תנו רבנן נאמן תינוק לומר כך אמר לי אבא משפחה זו טמאה משפחה זו טהורה וטהורה טמאה וטהורה סלקא דעתך אלא

אלא אם כן רבו עמו : ושהמקום הכז צית הפרס. כחורש את הקצר כרי זה עושב צית הפרס מאכ אמכ שכך שיערו חכמים שצמחריש מולכה עלמות כמת וטומאתה דרבנן : ועד כאן חיינו צאים צצבת. דחומין דרבנן : מעמד ומספד. מקום כיכ לו כאן לכספיד מחיו כשמוליכן לצית קצרות שלו ולעשות שם מעמדות ומושבות שכיו עושין צצבת למח וכיון שכוא דבר צצמתון לא מכימן : גדול עמו. כלומר צצצעת ראייתו כיכ גדול : גאמן חינוק . לכסיד צגדלו מכ שראכ צקטנו : צמאח וטכורכ סלקא דעתך . מכ עומאכ וטכרכ יש לומר צצצפחות :

משנה הלכות

מכיר כתיבת ידם מאחר דבקי צחתימה דמכ לן ולכתיבכ אי מכיר או לא ואיכ כיג כן מאחר שאומר שזכ הוא כחתימה שחתם כנלע"ד חתם לא מלאני לבי לחלוק ארבינו בגאון כתומים ז"ל מאחר שכניח כדבר צצצ"ע שוב האיר ד' עיני ומלאחי צחוס' רי"ד כחצות כ"ח שכבר עמד על מדוכה זו וכחצ ח"ל ואין זה עיקר דבר מכ"ח אלא כס אמרו וחס אמרו כס כצריכו בעדות וחס ככשירו צו את אלו ודוקא צאלו שכוא רגיל ככן הוא נאמן צצל על כתב נכרים חינו נאמן לכסיד על ראיות קטנות דדילמא לא קים ליכ שפיר ואפילו אמר אני ראיתי כשחתם צצצטר זה אין ראיות כקטן עדות עד שיאמר כי אני מכיר צחתימה ע"כ כרי צרור מילל דעת כחוס' ז"ל דאפי' אמר אני ראיתי כשחתם שטר זה חינו מועיל כלום רק כשמכיר כחתימה חכ כיפך דעת כתומים ז"ל שכחצ דכשאינו מעיד רק צצצפניו חתם ואינו מכיר כחתימה נמי נאמן וכן כעמים צצצרי כרא"ש ז"ל גם איפשיטא ספקתו ז"ל דכשאינו מעיד שמכיר כחתימה חינו נאמן חכ צרור וצצרי כתומים לענ"ד לע"ג. ותכ"ל כי צצצמי כותבי לדעת כחוס' רי"ד ז"ל

צפניו חתם חולתו חינו מכיר כתיב רק זה חתם צפניו מכ דינו דאם נימא דחינו נאמן דצצצמא צצצמרו צצקי צכ"י אחיו ומכירו צצצו ורגיל ככן לא חיישין לעשות דכא רגיל משא"כ צצצמרו צצצפניו חתם ואינו מכירו צצצ"ע י"ל חולי טעב ואין עדות לקטן ואיכ י"ל מנגן לברא"ש לחלק צין אחיו לשאריו כל אדם וכא דמציא ראי' מן ירושלמי דאמר על זה כתב ידי אצא וכו' צצצו דברים שכוא רגיל צכס כחס י"ל צצצטות דלא חתא לאפוקי שארי צני"א רק דחתא לומר דמעיד זכו שאני מכיר צצצ"ע כי רגיל חני צחתימהו צצל אם אין רגיל צחתימהו רק שאומר צפניו חתם איג וז"ל דס"ל לברא"ש דכחתא קחני צצצמכ ומשמע אפילו צצצפניו חתם ואיכ י"ל לכיפך דצצכ לא חלוי כלל צצצילות רק מכ שראכ צצצניו מכ כצדל יש צין אחיו לשאר כל אדם וכצצצרה נותנה דצצכ אין כצדל אלא שלא מלאחי כן מצואר לשום מצצר ולצי נוקפי צכ ע"כ.

ולר"א דברי בגאון ז"ל לענ"ד לא זכיתי לכצין דצריו כקדושים ז"ל דכאיך אפשר כאי דינא דע"כ לריך לומר לדעתו ז"ל שלאחר זמן כצצכ ושנים רבות כציאו לפניו כאי שצצצא ואתר שמכיר שזכ צפניו נחתם, ומעשה צ"ע צמכ הוא מכיר שזכ הוא צצצפניו חתם וכלא חינו מכיר כתיבתו וכאיך יכול לכעיד שזכ הוא צצצפניו חתם, וע"כ ז"ל דמכיר כחתימה שזכ חתימהו של אחיו שחתם צפניו רק שאינו מכיר שאר כתיבת אחיו דאי צשאינו מכיר גם שזכ הוא כחתימה איכ מכ מעיד וע"כ שמכיר שזכ הוא כחתימה שחתם אחיו וככ"ג לענ"ד צרור מאחר דמכיר חתימהו אין נ"מ אי מכיר גם כתיבת ידו צכלל דמכ לן צצכרת שאר כחצ מאחר דמכיר שזכ הוא כחתימה שחתם ודאי דנאמן לומר זה חתימת יד של אבי או אחי וראוי לדבר נראכ מכני חנאי דכוי חתמי שמייכו צצצור כגון לייר כורא או ספינתא חכ כי חתימהו וככ ודאי אי אחד כי מכיר שזכ כי חתימת רב שמכיר כחתימה נאמן אף שאינו

(קב) וב"ש חרומה ושכי חולק על כגורן ושכמקום כזכ צכ"פ ועד כאן חיינו צאים צצבת שם וכולכו משום דכוי מדרבנן ע"ש ועיין יש"ש אצל אין נאמן לומר דרך כי לפלוני ומספד כי לפלוני צמקום כזכ, פי כי לו מקום מיוחד לכספיד את מחו כשמוליכן אחו לצכ"ק דכ"ג אפוקי ממונא הוא ולא מפיקן אפילו כצגדול אחר עמו וק"ל

(קכא) וב"ש ח"ר נאמן תינוק לומר כך אמר לי אצא משפחה זו טמאה משפחה זו טהורה, עמאכ וטכורכ ס"ד אלא משפחה זו כשרכ לככוכ משפחה זו פסולכ שם ע"צ ופרש"י עמאכ וטכורכ ס"ד מכ עומאכ וטכרכ י"ל צצצפחות ע"כ ונפלא מחלוקת צצצירוש כאי

משפחה זו כשירה לכהונה משפחה זו פסולה ושאלנו בקצצה של בית בקצצה. לקמן מפרש: בית

משנה הלכות

שמעתי זין הראשון והר"ן ז"ל דכר"ן ז"ל כתב דמה שאמר דנאמן תיטוק לומר כך אמר לי אבא מיירי במשפחה כבנים שילא עליהם חשד פסול כהונה ואותה משפחה נחלקה לבתי אבות וקאמר שנאמן תיטוק להכשיר משפחה בית אב אחד ממנה שיעיד ויאמר אותו חשש פיסול על משפחה ז"ל פלוני הוא ולא על משפחה בית אב פלוני ולא נקטב באומר משפחה זו כשרה בלעד לפי שאם היו מוחזקים באיסור משפחה אחת אין התינוק נאמן להכשירה אפילו לתרומה דרבנן אבל כשאנו מוחזקין בכלל שיש פסול באותה משפחה סתם ואין אנו יודעין בצירור אם על כולן אם על מקלפתן נאמן התינוק לברר בשם אביו ולומר אותו פסול על משפחה בית אב פלוני הוא ולא על משפחה בית אב פלוני וסומכין על עדות זה להאכיל אותו שהוא מכשיר תרומה דרבנן, אבל ודאי אין התינוק נאמן לפסול שזה לא שמענו בשום מקום והאיך יבא נאמן כמה שחומר בשם אביו והלא לא היב אביו נאמן דבא קיי"ל דף כ"ו דאין פרעור פחות משנים ע"כ.

והראב"ד ז"ל החמיר בכלן הרבה וכתב דכני דכרייתא אפילו כשכח קטן ואין גדול עמו משום דאית לכו קלא יתירה ומפרסמא ליב מילתא ולא מיחלפא לי ומשפחה זו פסולה אי כוי תרי פסלי לה אפומייכו ואי חד כוי חיישינן לה ולא מכריזין עלה ומשפחה זו כשרה אי תרי נינהו מכשרין לה אפומייכו ואע"ג דבית קיימא בחזקה פסלות וכן שאכלנו בקללא של זה פלוני דאי תרי נינהו פסלינן לרעה אפומייכו ואי חד הוא חיישינן לה ע"כ. וכתב עליו הר"ן ז"ל ולפי דעתי שזה חומרה יתירה ודברי הרמב"ם ז"ל מעין דברי ע"ש.

ובי"ש"ש כתובות ה"ל פי דברי הר"ן ז"ל מעטמו וכתב והאלקים אחר העיון מלאתי דבר"ן שפי' דומה לדברי והראש"ד מפרש בענין אחר והחמיר הרבה ולא מחוררה שמעתיא אליזי וכך משמעות הלשון ממש צפירושי משפחה זו כשרה משפחה זו פסולה ולא אמר משפחה זו כשרה או פסולה, אלא דוקא אשני משפחות קאי ע"כ. ובעור ומחצר סי' ל"ב ס"ו פסקו כדעת הראש"ד ז"ל ודעת רבינו ז"ל נמי נראה כן שברי כתב משפחה זו כשרה לכהונה משפחה זו פסולה ואפשר שבי גירסתו צגמי כשרה לכהונה וצגמי דידן לא גרים לכהונה. וכן לא ראיתי לשום אחד מן המפרשים שגרסו כן צגמי מ"מ כיון שכתב רבינו משפחה זו כשרה לכהונה משמע דנאמן להכשירה או לפוסלה וע"כ ז"ל דמייירי כשיש אחר עמו וכדעת הראש"ד ז"ל וזה לענ"ד ראוי גדולה לדבריהם ז"ל *

ואין לומר דמה שכתב רבינו כשרה לכהונה אין כונתו אלא להאכילו בתרומה דרבנן אבל לא לענין כהונה

עלמה, ולענין תרומה כבר כתב רבינו דנאמן וראוי לדברי מדברי הר"ן ז"ל שכתב שם דברי הרמב"ם ח"ל וכ"כ בפ"י"ד מה"ע ואמר לי אבא משפחה זו כשרה משפחה זו פסולה ואכלנו בקללא של פלוני שהאכילנו אחיו כדי להודיע שאחיהם פלוני נשא אשה שאינה כוגנת לו שכל אלו הדברים להחזיק זה הכהן לאכול בתרומה של דבריהם או לדחותו ממנה ע"כ, ונראה מזה שאין תלוי אם נאמינו בעדות זו או לא נאמין לו אלא להאכילו בתרומה של דבריהם או לדחותו ממנה, שאלו היה סובר הרב ז"ל שהתינוק אי' נאמן לדחות זה הכהן כמוחזק בכשרות מתרומה של דבריהם כ"ש שבי' נאמן לדחותו משג תורה ע"כ.

והנה מה שכתב ונראה שר"ל שאין תלוי אם נאמינו בעדות זו אם לא נאמינו אלא להאכילו בתרומה של דבריהם וכו' למד כן מדכתב הרמב"ם ז"ל שכל אנו הדברים להחזיק בהן זה לאכול בתרומה של דבריהם וכו' ומדכזיר הרמב"ם ז"ל תרומה ע"כ דייק דבר"ן דדוקא לענין תרומה אמרו דנאמן להאכילו או לדחותו אבל אם כתב הרמב"ם סתם שכל אלו הדברים להחזיק זה לכהונה ולא זכר לאכול בתרומה הוי פשיטא ליב להר"ן ז"ל דלכל דבר שצרכונה מיירי ובי' אז מוכח דגם הרמב"ם ס"ל דלא כותיה כן נראה ברור ודו"ק ומינה כיון דרבינו סתם משפחה זו כשרה לכהונה סתם ולא זכר לתרומה כלל ע"כ דס"ל דלכל דבר נאמן וכדעת הראש"ד ז"ל ונ"ע ארבינו הר"ן ז"ל שלא כרגיש בדברי רבינו צ"ב.

איברא דלכאורח נ"ע צעיקר פי' הר"ן ז"ל שפי' בדברי הרמב"ם ז"ל דמה שאמר לי אבא נאמן רק לאכול בתרומה דרבנן או לפסלו דמאי משמענו צ"ב שברי מהני' הוא ואלו נאמנין להעיד בגודלן מה שראו בקטנן וכו' ושבי' איש פלוני יולא מצית הספר לעבול לתרומתו ונאמן בתרומה דרבנן וכן שבי' חולק עמנו וא"כ אי נימא דכח נמי אינו נאמן, רק לענין להאכילו או שלא להאכילו בתרומה למה חזר ושנה זה דנאמן כשאמר לו אביו משפחה זו כשרה וכו' דנאמן להאכילו בתרומה הלא כבר שמענו ממשנה מפורשת דקטן נאמן לומר איש פלוני יולא מצית הספר לעבול לתרומתו ונאמן בתרומה דרבנן, ודוחק לומר דסתם משמענו צ"ב שראו בעלמך וכמו שאמר נאמנין להעיד מה שראו בקטנן וכן יכולו שם משא"כ הכא מיירי אפי' מה שאמר לו אביו ואפי"ה נאמן דמ"ש ונ"ע.

והא דלא קשה לרבינו ז"ל קושית הר"ן ז"ל דהאיך מהימן לפסול משפחה הא אין פרעור פחות משנים לפסול משפחה כבר פירשו רבינו והר"ן ז"ל ח"ל רבינו ז"ל ורבינו כיון שאין דרכו לכחוב דבר בלתי נוכח אי

(* עיי' תשו' מדרי"י בן לב כלל ב' שאלה י"א.

פלוגי בפלוגי. כלומר שנקטן פלוגי בפלוגי קבב) ושהיינו מוליכין חלה ומתנות לפלוגי בהן על ידי בית זה של פלוגי על ידי פלוגי: ושהיינו מוליכין וכו': עצמו אבל לא על ידי אחרים קבב) וכולן אם היה גוי ונתגייר עבד על ידי עצמו. כך כעיד הכינוק על ידי כיכ חבא שולח לו חלב ומתנות: אם כיכ גוי ונתגייר. וכעיד

משנה הלכות

כוכ ס"ל דלענין תרומה מתנייה לא כי כותבה, חלה ודאי ס"ל דלענין כשרות משפחה ופסולה מתנייה דכשהגדיל נאמן להעיד שאמר ליה אביו שמשפחה זו עמדה בזין וכוכשרה או פסולה ב"ד ואי כוי חרי מהשריין או פסולין לב אפומייכו ואי חד הוא חיישין לפסולייכו משום דמלתא דמפרסמא הוא ובגילוי מלתא בעלמא הוא, וקניא נמי כהעמדה בזין הוא וכן כתב הב"ח ז"ל וסמ"ע ס"ק י"ז חו"מ כ"ל ועיין טור ח"ע סי' ב'. שוב ראיתי בכנה"ג ח"ע סי' ל"ב ביתא יוסף אות ב' שכתב ח"ל ואף כה"ב"ד ז"ל לא אמר חלה לכוכה מוכריב"ל ז"ל ס"א כלל ב' סי' י"א ונ"ל דכ"ב"ד ז"ל מייירי בפסולו כל המשפחה כולה אבל באיש אחד מודכ כה"ב"ד ז"ל דאינו נאמן או כדפי רבנו המחבר ז"ל בדברי בעל הטור ז"ל מה"ב"ד צ"ח סי' כ"י ע"כ. ותשו' מוכריב"ל אינה צדי לעיין בה ומ"מ מדברי רבנו נראה ראייה לדבריו ז"ל שכתב להדיח לענין כהונה ודו"ק.

וכי ופסק רבנו כתיק וכן כתב כר"ן ז"ל ובחומ"מ כ"ל ס"ז. וכתב בסמ"ע שם סק"ח ח"ל בא"ה ס"ס ש"ט כ' הטור והמחבר דלחומין נאמן עבד ושפחה אפי' קודם שנשחררו ומש"כ כשכתב הטור האי דינא דקדק וכתב וכל אלו שמעיד זכין בגדול, וכתבתי בפרישה דמש"כ כתב שמעיד מפני שלא חיירי בכלל זה חלה בדברים כ"ל שריכין עדות מש"כ נאמנות דחומין דאינו נאמן משום תורת עדות דא"כ לא כי נאמן עבד ושפחה דפסולין לעדות חלה דכימניכו משום דאינו חלה גילוי מילתא בעלמא והמחבר ג"כ רמזו צ"ח סי' וכו' והעיד אחר שנתגייר ורבינו ז"ל נראה דלא חלק. וכ"ש"ך ז"ל שם כ"ק"ז הביא צ"ח השו"ת מה"ר"ה ששון סי' י' מעדות האנוסים שאינם נאמנים אף אחר שצאו לכלל כשרות וע"ש מה שכתב עליו ז"ל

ובקצה"ח הביא ממ"ל פי"ד מעדות שכתב צ"ח מהרי"ט בזכרונותיו שנכתב ברשע ועשה השוכה אי לקמן מדמה או לכרי ולא ככריע ע"ש, ונמלא ברשע ועשה השוכה ב' ספיקות אי דאפשר דאפי' צמידי דאורייתא נאמן כיון שיש צידו לעשות השוכה וכמ"ש כ"ש"ך או דאפילו צמידי דרבנן נמי לא מהימנין כיון דלא דייק כמו שעלה ע"ד מהרי"ט ז"ל וע"ש מה שכתב בדבר.

ודאיתי בחומ"מ סק"ד שכתב ח"ל אם כותי וכי בגמרא אמרינן דלא דייק בעל כ"ש"ך בודאי לענין עדות דאורייתא א"ל רק לענין עדות קיום כ"ל דלא צינין מתחלתו ועד סופו בכשרות מ"מ אמרינן דלא מהימן כותי דלא דייק ועיין ש"ך דבעל האנוסים שחזרו לכשרותן מה דינס ועיין בסי' ל"ד מ"ש שם ומבואר בא"ע סי' מ"ב ס"ב האנוסים שחמרו מכה חומס לא נפסלו ח"ג דעברו על מצוה קד"ש וקשה מן השו"ת כה"ב"ד סי' ח"ק ר"ל"ז דשם משמע דאף האנוסכו גויס לזנות עם אשה כ"ל רשע דמוכרה לברוג ואל יעבור ולי"ע ע"כ.

ולענ"ד נראה לישב דברי הרמ"ה ז"ל בא"ע שם דכוכ זה לשון כה"ב"ד שם, צ"ח שר"כ בשאל לומר באחד שאמר אני זיתי אם אשתך שכתב ויש לבעל הדין לחלק צו ולומר אף צו לא בעל כל דבריו חלה נפליג ונאמר שכתב ולא לרנונו חלה לאונסו וכדאמרינן בפלוגי רבנו וכתב עליו כה"ב"ד ז"ל ואני אומר דודאי באומר אשה פלוגי אשה עמי

וגרם רבנו ושאלנו בקל"ה של בית פלוגי בפלוגי ובגמ' גרם של זה פלוגי לפלוגי וכ"כ גרם רש"י כלומר כשנשא פלוגי את זה פלוגי ובר"ן ז"ל גרם ושאלנו בקל"ה של פלוגי עי"ש. ולפי גירסת רבנו נופל הלשון בית פלוגי בפלוגי צ"ח ולא לפלוגי בלמ"ד וק"ל.

קבב) ומ"ש ושהיינו מוליכין חלה ומתנות לפלוגי ככן ע"י עצמו אבל לא ע"י אחר שם. ופרש"י שיינו מוליכין וכי ח"כ כעיד הכינוק שעל ידו כי חבא שולח לו חלה ומתנות ע"כ (ומכאן ק"ח ראייה למ"ש לעיל צ"ח דדי"ה איצ"ח לחלק בין מה שמעיד שמענו ראה בקטנו למה שאמר לו אביו ודו"ק) וסיים כר"ן ז"ל נאמן, אבל אם אמר שכי שולח ע"י אחר אינו נאמן דדילמא לא דק ע"כ ועיין חו"מ סי' ל"ח ס"ז ובסמ"ע שם ס"ק ע"ז. ודע דבאלו האחרונים שאמרו נאמן לומר עד כאן היינו באים בשבת ותרומה וכי מייירי דאפי' הוא לבדו נאמן וכן כתב הטור וכרמ"ה שם ועיין סמ"ע ס"ק י"ג וציאור כה"ר"ה שם ודו"ק.

קבב) ומ"ש וכולן אם כי גוי ונתגייר עבד ונשחרר אף נאמנין רבי יוחנן בן ברוקה אומר נאמנין אבידי כלומר אבאי חילימא אסיפא וכי ג"ז שם בגמרא, ובגמ' גרם וכן אם כי וכי אף נאמנין לומר דרך כי לפלוגי במקום הכי מעמד ומספד כיכ לפלוגי במקום הכי ריב"ב אומר נאמן. ריב"ב אבאי

משנתגייר שראה את חלה בגויינותו אינו נאמן: **אחידי**. אחיי: **אילימא** חסיפא. דך היה לפלוני במקום הזכ מעמד ומספד היה לפלוני במקום הזכ וכו' אפוקי ממונא הוא ואמאי מהימני: **אלא** ארישא. נאמן חינוק לומר כך אמר

ונשתחרר אין נאמנין רבי יוחנן בן ברוקה אומר נאמנין. אחידי אילימא אסיפא אפוקי ממונא הוא אלא ארישא וכולן אם היה גוי ונתגייר עבד ונשתחרר אין נאמנין רבי יוחנן בן ברוקה אומר נאמנין במאי קא מיפלגי תנא קמא סבר כיון דגוי הוה לא דייק ור' יוחנן בן ברוקה סבר כיון דדעתיה לאיגיור ימדיק דייק וליתה לדרכי יוחנן בן ברוקה. מאי קצצה תנו רבנן אחד מן האחין שנשא אשה שאינה הוגנת לו באין בני משפחה

משנה הלכות

פנים כיון דאין כאן לא חיוב מיחה ולא חיוב מלקות כשעבר צאונם ולא נהרג כשר להעיד דאין קי"ל איזה הוא רשע שפסול להעיד כל שעבר עבירה שחייבים עליה מלקות ואי"ל אם חייבים עליה מיחה צ"ד ועיין רמב"ם פ"י מה"ע ועור ומחצר חו"מ סי' ל"ד ואם עבר עבירה שאין צו מלקות פסול מדרבנן כ"כ רבינו ירוחם הביאו הרמ"א ז"ל ס"ז הג"ל וצנה"מ שם כתב דאם ציעל מ"ע מוכח ממכה דוכתי דלא נפסל לעדות עד שיעבור צקום ועשה או שהוא פורק עול לגמרי וכ"כ בתשו' חוב השני סי' י"ח הביאו צם' צרי"א אות י"ד דלא אשכחן המונע מן עשיית הסוכה או לולב ליפסל אפילו מדרבנן וא"כ ה"ג כיון דאינם בני מלקות בני שעברו צאונם אף דכ"י להם ליהרג ולא לעבור מ"מ כשרין הם להעיד וכדעת הרמ"א ז"ל והרשב"א מייירי רק להעיד על עצמו וצבא לא נאמן וכנ"ל.

שבת וראיתי לרבינו הגר"א ז"ל יו"ד סי' קי"ט ס"ט שכתב אהא דאמר גר מעבדי כוכבים שחזר והמיר מחמת יראה שלא יהרגוהו, ישראל גמור הוא ושחיתותו מותרת וכו', וכתב שם צם"ק כ"ג כמ"ש צנסברין ס"א ע"צ איתמר בעיד עו"כ וכו' וקיי"ל כרצא דפטור ועיין תוס' שם ד"ה ורצא אע"ג וכו' י"ל כו' וכ"כ צצצת ע"צ צ' ד"ה רצא וכ"כ הרמב"ם צפ"צ מסנהדרין ב"י וכן פטור ממלקות כמ"ש הרמב"ם שם וכן כל אונם מחמת יראה הריגה דג"כ נקרא אונם כמ"ש צרמב"ם שם וכמ"ש כתובות ג' צ' משום דאיכא לניעות, ולדרוש לכו דאונם שרי ח"ש רצא פטור משמע לגמרי וכן מוכרח וכיון שאין צ"ד עונשין עליו אין נפסלין לעדות כמ"ש הרמב"ם וש"ע חו"מ סי' ל"ד ס"ז וכו' ע"ש זה ראייה ברורה צעח"י למה שכתבתי.

איברא לדעת התומים ז"ל יגדל התומה דיכיו דצרי הרשב"א ז"ל סותרים דבגר וישראל שחטא מחמת יראה שלא יהרגוהו כתב דישראל גמור הוא ושחיתותו כשרה, והתם כתב צאונם דרשע הוא ופסול לעדות ואי דפסול לעדות ודאי דגם שחיתותו נצלה וכה דגר וישראל שחטאו צאונם צו"ד סי' קי"ט הג"ל מדברי הרשב"א הוא כמו שכתב צ"י ע"ש ע"כ כמו שכתבתי ודו"ק בכל זה כי קלחתי לחוסר הפנאי.

הוא ואחר מלטרפין להרגה ומן הטעם שאמרת דתופסין מאי דקאמר זינתה ואין מקבלין מה שהסיק דצרי ואמר עמי, אבל צאומר אני צלחי על אשה פלוני מיד נחצבלה עדותו לגמרי משום דא"ל לומר צזה אלא לרלונו ולא לאנסו וכו' וא"ת אחתי אפשר לאנסו וכגון שאמר התקשה ואי לא קעילנא לך לא היא דאפי' צהאי משים עצמו רשע שאם עבר מתוך האונם מ"מ חייב הוא ליהרג ולא יעבור ואם עבר רשע הוא.

והנראה כונת התומים ז"ל דס"ל מדמחייב ליהרג אי עבר רשע הוא ופסול להעיד א"כ ה"ג לענין אנוסים שהמירו מכה יראה מות נמי פסולים להעיד דדא הוא, ולולי דצרי הקדושים לענ"ד לא דמי דהתם הוא עצמו צא להעיד על עצמו שעבר עבירה ואי נאמן ל"י כדצרי א"כ משים עצמו רשע ואין קי"ל אין אדם משים עצמו רשע לכן לא מהימנין ליה ואע"ג דלעתה אונם הוא מ"מ ס"ם רשע הוא אפילו ע"י אונם ואין לנו להאמינו ולכן כתב הרשב"א ז"ל דאין מאמינין ליה, דמיד נחצבלה עדותו אונם לאו מכה דרשע פסול להעיד וכדעת התומים ז"ל אלא דאין כאן שום דבר הגדל כיון דאין אדם משים עצמו רשע משא"כ כאן דאין סהדי דהני עברו צאונם והשתא חוזרים צתשובה והם צאו להעיד צדבר אחר ולא צאונם כגון צקידושין וצכה"ג אן אמרינן כיון דמה שעברו לא ה"י אלא צאונם כה"ג לא נאסרו להעיד צדבר אחר אפי' לדעת הרשב"א ז"ל והרשב"א ז"ל לא מייירי אלא כשבא להעיד צדבר שעי"ז משים עצמו רשע.

ונלענ"ד דה"ג לרשב"א אם יצאו שני עדים ויעידו שפלוני צא על ערוה לאונם שאנסוהו עכו"ם ועבר עבירה אה"ג שיבא נאמן צשאר עדות דסו"ם מה שעבר ה"י צאונם כהודעת העדים וכיון שחזר מרשעתו וה"י כאונם כשר להעיד זה נלע"ד ברור ואמת צדברי הרשב"א ז"ל.

וזה נלע"ד מה שכתב הריצ"ש והרמ"א ז"ל הביאו וצנעא מקיימים המלות הם כשרים להעיד וכונתו כיון שמקיימים המלות ומוכה דכל מה שעושים הוא רק מאונם כשרים הם להעיד וגדולה מזו אמרו אפי' הוא רשע גמור מקודשת שמה הרהר תשובה, ועל כל

לי אבא וכו' : יתומה שנתארסה ונתגרשה כאלום חייב והמפכה פטור. דכיון דיתומה היא קנסה שלה ואחילתה נחפחה נחפחה לו ופטור, ולאו יתומה כלל ללא כל נערה שנתארסה ונתגרשה אונס חייב ומפכה פטור כיתומה דהא קנסה לעלמה כדאמר רבי עקיבא לעיל : **תובא** דחכימי . מאושר שזכמיים אשרו מתגרמין עובא : רבי אלעזר. הוא רבי אלעזר בן שמוע

ומביאין חבית מליאה פירות ושוברין אותה באמצע רחבה ואומרים אחינו בית ישראל שמעו אחינו פלוני נשא אשה שאינה הוגנת לו ומתיראין אנו שמא יתערב זרעו בזרענו וזו היא קצצה שהתינוק נאמן עליה. קבד יתומה שנתארסה ונתגרשה ר' אליעזר אומר האונס חייב והמפכה פטור אמר רבי זירא אמר רבה בר רב שילת אמר רב המנונא סבא אמר רב אדא בר אהבה אמר רב הלכה כרבי אלעזר קרי רב עליה דרבי אליעזר טובניא דחכימי. קבד אמר רב יהודה אמר רב בת הגיזונת מן

משנה הלכות

קבד ומ"ש רבינו יתומה שנתארסה ונתגרשה וכו' שם משנה דף מ' ע"א ופרש"י יתומה שנתארסה דכיון דיתומה היא וקנס שלה היא ואחילתה נחפחה נחפחה לו פטור ובגמרא מפורש דנתארסה ונתגרשה מילתא אחרייתא היא ולא איתומה קאי ופסקוהו הפוסקים ז"ל ובגמרא פרכין יתומה פשיטא ומפרקין הא קמ"ל דנערה שנתארסה ונתגרשה כיתומה מה יתומה לעלמה אף נערה שנתארסה ונתגרשה לעלמה.

וכתב הר"ן ז"ל וכי חנן המפכה פטור היינו דוקא מקנס שכוח שלה ויכולה למחלו אבל חייב ליתן צושה ופגם לאציה. אבל צירושלמי כ"ז איפליגו אם יכולה היא למחול קנסה או לא דאיכא מאן דסבר בהם דקנס אינה יכולה למחול לפי שאינה זוכה בו עד שעת העמדה בדין ואין אדם מוחל דבר שאינו ברשותו וכי קתני מתני' המפכה פטור מצושה ופגם דוקא קאי וציתומה ממש וכי אמרין דנערה שנתארסה ונתגרשה כיתומה היינו לענין דקנסה לעלמה ומיכו חולקין בן דיינין דציתומה כאלום חייב בכל והמפכה פטור מן הצושה ומן הפגם ובנערה שנתארסה ונתגרשה אף המפכה חייב בכל דמשלם לאציה וקנס לעלמה שאינה יכולה למחלו, ואיכא מן דאמר בהם דיכולה היא למחול קנסה וכו'. וכתב הרמב"ן ז"ל דמסתברא כמאן דאמר שיכולה למחול קנסה אע"פ שלא זכתה עדין בו למה זכ דומה לכותב לארוסתו (דף פ"ג) דין ודברים אין לי בנכסיך בחיך ובמותך דקיי"ל דאם מתה אינו יורשה דנחלה בהא לו ממקום אחר מתנה עליה וכו"ג להא דמי ועוד כיון שנתרפיה צענה ציאה הוי כאומר קרע שיראין שלי ותפטר.

וכתב הרמב"ם ז"ל אין האונס והמפכה חייב בקנס עד שיצא עליה כדרכה ובפגם ואף בהרחה, באו עליה שנים אחד פדרכה ואחד שלא כדרכה אם הראשון צה עליה שלא כדרכה חייב בצושה ופגם ולא בקנס ואם הוא האחרון אינו חייב אלא בצושה שכבר נפגמה וזה שצא עליה כדרכה בין הראשון בין האחרון חייב בקנס ובשאר הדברים אבל אין צושה ופגם של צה שלא נצטלה כלל בצושה ופגם של זו שנצטלה שלא כדרכה

ע"כ והציווה הטור א"ע סי' קע"ז והש"ג ועיין צ"י שם ובאחרונים פרטי דינים. והרא"ש כתב שהייב בקנס אפי' שלא כדרכה ואם צאו כדרכה כולם חייבין בקנס וכן כתב הרמב"ן ז"ל ועיין תשו' ר"מ אלשקר סי' ל"ה וצניימן זאב סי' קל"ב וצ"ג צ"ג כריא"ז.

וכתב הרמב"ם ז"ל דסתם שדה אונס הוא לענין בני דיני וכן דין צה עד שיעידו עדים שלרצונה נצטלה וכל הנצטלה צעיר היא בחזקת מפותה מפני שלא נעקב עד שיעידו שכיחה אונס בגון שאלף חרצו והראב"ד ז"ל כתב חזקה זו אינו יודע מה תועלת יש צה אם יש עדים יוצאו ויעידו ואם אין עדים אין שם קנס וכו' ואם לענין ג' דברים אם יש טענה צניכה כלל בדין כמע"כ והעיר והשדה שוים ע"כ ולענין אפשר בגון שצאו עדים שנצטלה לו בשדה ולא אמרו אי באונס או ברצון והלכו להם למדינה כים או באיכה אופן אחר והיא עושנת אח"כ שהי' באונס מאמינין לה, או בגון שצאו עדים צסוף ציאה ואז אפי' אמרה הניחו לו ואח"כ אמרה שהי' באונס אם הי' בשדה מאמינין לה משום דאמרין יארה אלנשה, וצככ"ג י"ל נפקא מינה אי בשדה הי' או צעיר.

ונחלקו הפוסקים עוד לענין איסור א"א הרמב"ן והרמב"ם צפי' עכ"ה ובר"מ אלשקר סי' ע"ז וז"ל ס"ל דסתם שדה אונס וסתם עיר פיתוי אפילו לאיסורא א"א וכתב צ"י ל"ל דאפי' הראב"ד ז"ל שחולק בקנס באיסור מודה אבל בתשו' כ"י להר"ם אלבילדא ז"ל כתב דלענין איסורא אפילו לדעת הרמב"ם אפילו צעיר שייך טענת אונס ככ"ג. ועיין רשד"ם ח' א"ע סי' קל"א ומכר"ם די צוטין ז"ל בתשו' סי' נ"ב כתב דמדלא הזכירו הרמב"ם והסמ"ג ז"ל חזקה זו לענין סקילה נראה דס"ל דמשום חזקה זו אין סוקלין אותה אבל לאיסורא על צעלה אוסרין אותה מכ"ש דממון. **קבד** ומ"ש אמר רב יהודה אמר רב צה הניזוניה מן האחין מעשה ידיה לעלמה וכלכה כרצ שם בגמרא דף מ"ג ע"א כלשון רבינו. ובגמ' שם אמר רב כהנא מ"ע ורבינו גרם מ"ע דרב ואין נ"מ. ובגמ' איפליגי אמוראי ופסק רב אשי כלכה כרצ וכתבו

האחין מעשה ידיה לעצמה אמר רב כהנא מאי טעמא דרב דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם מגיד שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו והלכה כרב. קכו) המארס את בתו וגירשה ארסה ונתארמלה כתובתה שלו השיאה וגירשה השיאה ונתארמלה כתובתה שלה ר' יוסי אומר הראשונה של אב אמרו לו משהשיאה אין לאביה רשות בה. קכז) מגבא מאימת גביא אמר רב הונא במארכס את בתו ובגרה וכו' אלמא בתר כתובה אזיל לענין מטריף לקוחות מאימת טרפא ותלמידו של רבי עקיבא רש"י: אותם לבניכם. עמד כנעני: זכות בתו. זכות שזכתה לו חורב צנחו: הראשונה. כלומר מנשואין הראשונים של אב: מגבא מאימת גביא. כלומר לענין זכיב דאב דכא חזינן דלא בתר אירוסין אזלינן אפילו לר"י כדקתני ומודכ ר"י ממשעבדי משעת אירוסין דכא

משנה הלכות

כוי חזקה, ועיין תוס' שם וברא"ש ז"ל כתב, אבל נתארמלה תרי זימני לא שרי לאנסובי ולא ניתח ליה לתנא לאשחטויי בקילקולא דאשה שאסורה לינשא, וי"מ דלכתי לא תני נתארמלה תרי זימני מפני שאין לה כתובה מן השני דאוגלאי מילתא למפרע דקטלנית היא וכן היא אומר ר"י משא מרבונו דאין לה כתובה מן השני משום דכיון שלא שרי לאנסובי לא קרינא צ"י לכשתנשאי לאחר הטלי מה שכתב ליכ, וליחא לכך פירושה דודאי מן השני יש לה כתובה דכ"ג אמרינן צ"י כצא על יצמחו דף מ"ב נשאת לראשון ולא היא לה צנים לשני ולא היו לה צנים לשלישי לא תנשא אלא למי שיש לו צנים ואם נשאת תנא צנא כתובה, ומשמע הא משני יש לה כתובה וכו' ומה שאמר ר"י משא משום דלא קרינן צ"י לכשתנשאי לאחר האי טעמא ליתא כיון דקידושין חופסין צה וגם אם נשאת אין כופין אותו להוציא קרינא צ"י לכשתנשאי לאחר דוקא גבי יצם הוא דאמרינן כיון דמחמת זיקתו אסור לנשא לא קרינן צ"י לכשתנשאי לאחר וכו' ע"ש. ובר"ן ז"ל כתב דלא ממעטינן מהאי לישנא אלא כל היכא דאגידא צ"י ומעבדא משום לתא דדידי. ח"י מתכ שאי אפשר לה לינשא כלל אצל כל היכי דלא מעבדא מחמתיה כיון דתפסו צה קידושין ונשואין לכשתנשאי לאחר קרינן צ"י ע"ב, ועיין לעיל ס"ק ט"ו מה שכתבתי צה ומה שכתבתי צהשבות יעלה חן סומן כ"ה צדן כתובה לקטלנית ע"ש, ועיין רמב"ם פ"ג מהלכות אישות ובעור ח"ע ס"ו ל"ג.

קכו) ומ"ש רבינו במארכס את בתו וגירשה, ארכב ונתארמלה כתובתה שלו וכו' משנה שם דף מ"ג ע"ב ויצמחו דף ק"ט ע"א וקידושין י"ח הכל כלשון רבינו רק דצמתי גרם רב יהודה אומר הראשונה שלו ורבינו גרם ר' יוסי ואולי דה"י בראשי חיבה כזכר ר"י וטעם המדפוס וכתב ר' יוסי צמקוס ר' יהודה גם ליתא צממרא אם משכשיא ורבינו לא גרם תיבת אם. ופרש"י ז"ל כתובתה של אב כתובה שהוא גובה משני ארוסין כללו וקסבר יש כתובה לארוס וצ"י נערות וקטנות קאמר. כתובתה שלה דמשכשיא פקעה רשותו וכתר גוציינא אזלינן וגוציינא בתר הכי הוא ולא אזלינן בתר כתובה למר הוחיל ובראשונה נכתבה בעודה ברשות האב תיכוי דאב ע"ב.

וגרסינן צממרא טעמא דהשיאה וגירשה השיאה ונתארמלה אצל נתארמלה תרי זימני תו לא חוי לאנסובי ואבג אורחי סהס לן תנא כרבי דאמר בתרי זימני

החוס' ז"ל צ"ה צה דרב מודכ דמדאורייתא לעלמה כדלפינן מקרא אלא מדרבנן קאמר דהוי לורשים וצמ"י אמרו דלא דמי לאלמנה דניזונה מן היורשין דמעשה ידיה של יורשים דביתו ניתח ליה בכרוכה.

והרמב"ם פ"ט מה"א כתב צה בניזונה מנכסי אביה לאחר מותה וכו' וכן כתב צ"ע ס"י ק"י צ כלשון הרמב"ם ז"ל צה בניזונה מנכסי אביה לאחר מותו מעשה ידיה ומליאתה לעלמה ע"ש ומ"ש לאחר מותו דבחייו אינו חייב צמזונותיהן והוא מזוהר שם צממרא וכתב רבינו ומיכו דוקא כשכן יותר על שם אצל פחות משש חייב לזון מחקנת אושא כדאיתא צממרא וכבר כתב כן רבינו צמ"י זה עכ"ל והארכתי צה צהשבותי להאדמו"ר מליובאוויטש שליט"א.

ודא דמליאתה לעלמה ח"ג דמליאתה כתב לאב חייו משום חיבה דלא ירכב לזונה או שמא ימכרה למנוח ומוכה שהין אצל צמחין חייבין לזונה מחקנת צ"ד ועיין ע"ז ס"י ק"ב ס"ק ד' וברמב"ם ז"ל כאן שכתב מלשון צממרא שכתב מנכסי אביה וצממרא גרסינן מן האחין וכן כתב בעור ח"ע למה שכתב הרמב"ם ז"ל מה שאין דרכו צכך.

קכו) ומ"ש רבינו במארכס את בתו וגירשה, ארכב ונתארמלה כתובתה שלו וכו' משנה שם דף מ"ג ע"ב ויצמחו דף ק"ט ע"א וקידושין י"ח הכל כלשון רבינו רק דצמתי גרם רב יהודה אומר הראשונה שלו ורבינו גרם ר' יוסי ואולי דה"י בראשי חיבה כזכר ר"י וטעם המדפוס וכתב ר' יוסי צמקוס ר' יהודה גם ליתא צממרא אם משכשיא ורבינו לא גרם תיבת אם. ופרש"י ז"ל כתובתה של אב כתובה שהוא גובה משני ארוסין כללו וקסבר יש כתובה לארוס וצ"י נערות וקטנות קאמר. כתובתה שלה דמשכשיא פקעה רשותו וכתר גוציינא אזלינן וגוציינא בתר הכי הוא ולא אזלינן בתר כתובה למר הוחיל ובראשונה נכתבה בעודה ברשות האב תיכוי דאב ע"ב.

וגרסינן צממרא טעמא דהשיאה וגירשה השיאה ונתארמלה אצל נתארמלה תרי זימני תו לא חוי לאנסובי ואבג אורחי סהס לן תנא כרבי דאמר בתרי זימני

מכאן שעתה איחויב בחקנתה דרבנן או דלמא עד שעה כתיבה דכויא מלוה צשטר לא טרפא: **מנה** מאתים. דמחקתא דרבנן מיחויב טרפא מזמן אירוסין אס מת או גרשה לאחר נשואין טרפא לקוחות היא צאה לב לא נשתעבד עד זמן כתיבת הכתובה שקנו מידו וכח. **אחד** זה ואחד זה מן הנשואין. דכיה גופה מחלה לשיעבודא קמא ונתרחה בזמן הכתוב צשטר הכתובה ככל המפורש זה זין עיקר זין תוספת: **מאי** כוכ

משנה הלכות

זפ"י מכ"ה דאפילו כתב לה מנה או מאתים ונתחלמנה מן האירוסין לא טרפא ממשעבדי אלא מזני חרי ואינו גובה תוס' כלל, ואם לא כתב לה אפילו מנה ומאתים אין לה, וכתב כ"ה וז"ל: כתב רבינו מזני חרי למטע את המשעבדין, וכן כתב רב שרירא גאון, והם נסמכין צב על מה שאמרו צפ"י נערה שנתפחה מ"ג מגצה מאימת גביא וכו', ואסיק בגמ' דאפילו מנה ומאתים מן הנשואין וכ"כ צעל בעיטור ז"ל, ויש חולקין צב ומפרשים כיהא דפרק נערה דוקא צשכנסה וחזר וכתב לה שמחלה שעבוד ראשון מזמן ראשון עד זמן שני, אבל אם אירס וכו', וזה דעת כל הגאונים ועיקר ראייתם מדאיבעיא לכו פ' הכותב פ"ט ע"ג ופ"ק דמליעא י"ז ע"ג אי אימתא כותבה לארוסה הלכך אין לה כלום. ורבותינו הצרפתים חולקים צב ואף דעת האחרונים ג"כ לחלק דזין זה. ודעת הרמב"ן ז"ל כדעת הגאונים ודעת הרשב"א כדעת הצרפתים ע"כ. וכתב הצ"ח וסוגיא דעלמא כרמב"ם דאין לארוסה כותבה כלל, ומעולם לא ראינו ולא שמענו מי שהגבה לה כותבה כלל ע"כ.

ובד"ב כתב שם וכ"מ במדכ"י דצ"מ פרק השואל ע"ג ונראה דלא קאמר דסוגיא דעלמא כרמב"ם אלא דלא כתב לה, ולא אמר דלא ראה מי שגבה וכו', אבל דכתב לה כותבה ודאי גובה אפילו לדעת הרמב"ם אלא דלדידיה סבירא ליה דלא גביא ממשעבדי וצב לא נקטיין כתיבה אלא כדעת הגאונים האחרונים ז"ל, ע"כ.

ובש"ע א"ע סק"ו הביא הרמ"א ז"ל דעת הרא"ש ובעור צשם וי"א דארוסה יש לה כותבה אבל נוכחין כסברה ראשונה. וכתב הגר"א ז"ל דעיקר להלכה כדעת הרא"ש ודעימיה דראיתם מוכרחות מאד, וכתב אבל כמנהג שכתב הרב גם כן נכון כמ"ש הראב"ד דדוקא צימיהם שכיו סומכין על חנאי צ"ד וגם צמקום שכתבו היו מקלחן כותבין גם כן לארוסה מה שאין כן עתה, ועיין מדכ"י רפ"צ דכתובות ע"ג, ועיין כנסה הגדולה אמר במאסף זה ע"ז שנים וכו', ודעת המבי"ט ז"ל ח"צ סימן ל"ח וח"ג סימן ק"כ וקכ"א שאם תפסה הארוסה אין מוליחין מידה וכתב שכן הלכה למעשה ושלא חלק עליו שום אחד מהרבנים צעת כיהא ע"ש. ומדכ"י הרמ"א ז"ל לא משמע כן.

וראייתי בתוס' רי"ד שכתב וז"ל: ומגבה מאימת גביא פירש המורה (ובוא רש"י ז"ל) וכו' והשתא איבעיא לן כל אשה שנשאה ונתחלמנה או נהגרשה וצאת לגבות כותבה לטרפה ממשעבדי, היינו מן הלקוחות מאיזה זמן טרפה מנה ומאתים יש לה חנאי צ"ד משעה שארסה וכותבה כתב לה עכשיו מעת הנשואין מאתים זו והתוס' ועכשיו מאיזה זמן היא טרפה מזמן אירוסין או מזמן כתיבת הכתובה שהוא צעת הנשואין וכו' וגם מוכיח שיש כותבה ואף על גב דלא כתב לה דאי כתב לה אמאי פליג ר"א למימר מן הנשואין וזה כתב לה מן האירוסין ונשתעבדו לה נכסין, ע"כ.

ורבאורה ל"ע, דאם כן לפשוט מהכא הא דבעי צפ"ק דצבא מליעא דף י"ז אי ארוסה אינה לה כותבה גדלה כתב לה, אמנם כבר בקשו כן בתוס' דף מ"ד ד"ה והלכתא וז"ל: וא"ת וכיון דאמרו מילתייהו דרב הונא ורבי אבי גדלה כתב לה אם כן תפשוט מהכא הא דבעי בפרק קמא דצבא מליעא ויש לומר שאינו רואה לפשוט אלא מן המשנה או מצרייתא ואף על גב דאיכא לאוכוחי ממילתא דר"א צר"ש ורבנן הא נמי מימרא הוא דרב יחודה אמר שמואל אמרה משמיה ואינה צרייתא, וממתניתין דבמאראם את צבו ליכא לאוכוחי דאיכא לאוקמי דכתב לה, ע"כ.

ומה ש"ע הוא מה שכתב רש"י במתני' דכ"ה כותבה של אב וז"ל: וקסבר יש כותבה לארוסה וצימי נערות וקענות קאמר, נראה להדיא דרש"י ס"ל דמכאן מתני' מוכח דארוסה אינה לה כותבה אפי' גדלה כתב לה, ואם כן לריד עיון דנפשוט מהכא הא דבעי צפ"ק דצ"מ ואין לתרץ כתיבת התוס' ז"ל דכא מתני' הוא ויש לדחוק קלה דדעת רש"י לומר אליבא דאמת דס"ל הכי אבל אין לפשוט מהא הא דצ"מ דיש לדחוק כפירוש התוס', ול"ע, וצבא נראה דרש"י ז"ל דכתב דהא מהכא שעתה איחויב לה וכתוס' ז"ל שם בקשו עליו ע"ש, ולשיעתייהו אזלו דו"ק, ועיין לעיל בחידושים (ס"ק י') צענינים אלו.

קבח **ומ"ש** מאי כוכ עלה דכותבה וכו', שם מ"ד ע"א ואיפסיקא בגמרי, ודע דבעור א"ע סי' נ"ה הביא דעת רב שרירא גאון ז"ל, וכן כתב הרמב"ם

אחד זה ואחד זה מן הנישואין. (קט) תנו רבנן וענשו זה ממון ויסרו זה מלקות בשלמא וענשו זה ממון דכתיב וענשו אתו מאה כסף אלא ויסרו זו מלקות מגלן א"ר אבהו למדנו ויסרו מן ויסרו מן בן ובן מבן והיה אם בין הכות הרשע. המוציא שם רע להקל ולהחמיר כיצד אחד שהוציא שם רע על גדולה שבכהונה ועל קטנה שבישראל נותן מאה סלע נמצא האומר בפיו חמור מן העושה מעשה ואמר רבה אמר קרא כי הוציא שם רע על שם רע שהוציא. (ק) תניא כיצד הוצאת שם רע בא לבית דין ואמר איש פלוני לא מצאתי לבתו בתולים אם יש עדים שזינתה תחתיו בסקילה זינתה מעיקרא אין לה כלום (קא) נמצאת מוכת

עלכ דכתובה. מאימח גביה: ויסרו מן ויסרו ויסרו מן. כתיב ככל ויסרו אותו וכתיב גבי סורר ומורכ (דברים כ"א) ויסרו מה לכלן בן עמו אף כאלן בן עמו, וכיינו ויסרו דככל מווסרו דהתם וככוא ויסרו דהתם מן שטמו דלגמריה לכן שטמו על ויסרו דככל, וכדר יליף בן דליתתין ככל מן ויהי אס בן הכות מה התם מלקות אף ככל מלקות: גדולות שזככוכה.

מיוחסת שזככוכה: קטנה שבישראל. פחותה שבישראל: נמצא האומר בפיו חמור. דנותן ק' סלע והעושה מעשה שאנס ובעל צחלה לא יביז חלה נ': שזינתה תחתיו. ובהתראה: אין לה כלום. מכחכתובת דמקח טעות הוא:

משנה הלכות

קכט) ומ"ש תנו רבנן וענשו כתובות מ"ו ע"א כלשון רבינו ז"ל, ומ"ש המוליא שם רע להקל ולהחמיר וכו' ערכין ע"ז ע"ש.

קל) ומ"ש תניא כיצד הולאת שם רע וכו' כתובות מ"ו ע"א דתניא כיצד הולאת שם רע, צא לבית דין ואמר פלוני (גירסת רבינו איש פלוני לא מלאחי לבתו) לא מלאחי לבתך בתולים, אס יש עדים שזינתה תחתיו יש לה כתובה מנה, אס יש עדים שזינתה תחתיו יש לה כתובה מנה, (פירוש בתמיה) צת סקילה היא, הכי קאמר אס יש עדים שזנתה תחתיו בסקילה, זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה ע"כ. ויש לתמוה ארבינו ז"ל שכתב זינתה מעיקרא אין לה כלום והלא בגמרא משני זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה.

וראייתי לבעור א"ע סימן קע"ז שכתב: וכיצד הוא הולאת שם רע, צא לבית דין ואומר בעלתי כדרכה ולא מלאחי לה בתולים ומציא עדים שזינתה, אס זינתה קודם אירוסין פטורה ואין לה כתובה וכו', וכתיב כז"י ויש לתמוה על רבינו שכתב אין לה כתובה, ואפשר דאין לה כתובה מלאחי קאמר ע"כ. ודבריו לענ"ד דחוקים שכרי בעור כתב אין לה כתובה סתם, ומשמע שאין לה כלום, ועכ"פ מדעת רבינו נראה להדיא דאין לה אפילו מנה וז"ל כז"י, שכרי כתב זינתה מעיקרא אין לה כלום, מוכת עין יש לה כתובה מנה, ומשמע ודאי דהיא אפילו מנה אין לה ואס כן ל"ע למה.

שבתי וראיתי דדברי רבינו ז"ל נכונים בטעמם, שכרי רבינו ז"ל פסק כרצא כפ"ק דף י"א דמקח טעות לגמרי משמע, וכיון דזינתה מעיקרא קודם שנשארה כרי יש כאן מקח טעות על הקידושין, שכרי בחזקת צחולה נשארה, וכיון שכן אין לה כלל אפילו מנה גם כן. וראיתי לז"ח ז"ל שכתב חז"י הנ"ל ותקפה עליו משנתו דלעיל בסימן ס"ז כתב ז"י בעלמו דאין לה כלל כתובה משום דקיי"ל כרצא דמקח טעות הוא וכדכתב הרי"ף וברא"ש

כפ"ק דכתובות וכו', ודרישה כתב ותמיה גדולה צעניי איך נעלם מעיני כז"י דברי הרי"ף וברא"ש שכתבו כהדיא אהא צרייתא שם כפ"י נערה שנחפתה ז"ל הא דקתני הכי זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה ליתא דקיימא לן כרצא דאמר מקח טעות לגמרי משמע ולית לה כלום וכו' ויותר התמיה דלעיל ס"ז וכו', ועל כל פנים דברי רבינו אחי שפיר בטעמם. גם באגודה אחר שכתיב בגמרא כתב: מיכו אכן קיי"ל כרצא דאמר מקח טעות לגמרי משמע.

ורבינו ירוחם נחיצ כ"ג ח"ח כתב מוליא שם רע כיצד צא לבית דין ואמר פלוני לא מלאחי לבתך בתולים אס יש עדים שזנתה תחתיו בעודה ארוסה בסקילה זינתה קודם שנחארסה לו אין לה כלום כמו שכתבתי כי מקח טעות הוא לגמרי. נמצא שם רע שאינו אמת לוקח ונותן מלה סלע ואינו חייב עד שיאמר לעדים צואו וכעידו אבל צאו מאלהיכן וכל שכן אס לא צאו עדים כלל פטור ואינו חייב עד שיבעול כדרכה ויוליא שם רע כדרכה. והמוליא שם רע ולא בעל לוקח מכת מרדות מדרבנן והמוליא שם רע על היתומה חייב על הקטנה פטור ועל הבוגרת אפילו כתיב עדים שזינתה תחתיו בעודה נערה ונמצא שקר שהזימוס פטור. וכל נערה שאס נאנסה או נחפתה אין לה קנס כן המוליא עליה שם רע פטור מן המלקות וממאה סלע ע"כ. ועיין לקמן בסמוך מה שכתבתי בס"ד.

קלא) ומ"ש נמצאת מוכת עין יש לה כתובה גם זה שם. ומ"ש נמצא שם רע שאינו שם רע וכו', שם מ"ו ע"א, ובגמרא ראב"י אומר לא נאמרו דברים הללו וכו', ורבינו גרם אין הדברים הללו אמורים וכו', ומסקנא שלא רבי ינחק צר יעקב צר גיורא משמ"י דרבי יוחנן אף על גב שלא מלינו בכל התורה כולל שחלק הכתוב צין ציאה כדרכה לציאה שלא כדרכה למכות ולעונשין, אבל מוליא ש"ר חלק, אינו חייב עד שיבעול שלא כדרכה

מוכת עץ. שנחשב לה עץ בלוחו מקום: כתובה מכה. כאלמנה: שאינו שם רע. שנמלאו העדים זוממים או עץ יש לה כתובה מנה נמצא שם רע שאינו שם רע הוא לוקה ונותן מאה סלע בין בעל ובין לא בעל ר' אליעזר בן יעקב אומר אין דברים הללו אמורים אלא בשבעל ומסקנא שלח רב כהנא משמיה דר' יוחנן

משנה הלכות

העושה מעשה ומחוק כך נלע"ד דהפס הרמז"ס סוגיא דערכין לעיקר משום הכי הולך לומר דעמא משום דכתיב וערכ מלא ודו"ק ע"כ.

והנה במ"ש ז"ל דלפוס סוגיא דערכין דחיוז קנס הוא על מה שהוליא ש"ר תקשה גם לרז אדא בר אבבה דמה לי גדולה, לולי דבריו הקדושים ז"ל לענ"ד זה לא קשה, שכרי כחצו החוס' ז"ל כחוצות הג"ל דר"ה כ"א דמוליא על הקטנה סברה הוא דפטור דפיתוי קטנה אונס הוא והוא כמוליא שם רע על הנערה שנאנסה ללא מחייב, ונראה טונתם ז"ל כיון דלעולם ביהא קטנה אונס הוא ועם כן הוי כמו שאמר עליה שנאנסה ונמלא בדבר שקר דאין זה בכלל מוליא שם רע ואם כן לרז אדא בר אבבה לא קשה קשיתו, דמה לי קטנה מה לי גדולה דודאי נפקא מינה רבתי ביניהו ולכן צעי להשמיטנו בקטנה, ודו"ק.

אמנם צמח שכתב דהרמז"ס תפס סוגיא דערכין לעיקר צמח ראי' צרורה לדבריו מדברי רבינו ז"ל דגם כן נראה דתפס בגמרא ערכין לעיקר שכרי כתב, כמוליא שם רע להקל ולהחמיר וכו' עד ואמר רבב כי הוליא שם רע על שם רע שהוליא וכו', והוא הלימוד בגמרא ערכין, וכיון דרבינו נראה להדיא דראיתו מגמרא ערכין וכי פסק אם כן מעתה יש לו רז לצעל מ"ל דגם הרמז"ס הכי סבירא ליה מאחר דכבר מלינו מי שפסק כן.

ולכאורה עדיין ל"ע דקטנה שפטורה נילף מסברה כדעת החוספות וקרא למה לי, נלע"ד דלא קשה, שכרי הרמז"ס ז"ל כתב צפ"ג מה' סוטה: קטנה שזנתה מרנונה אסורה לצעלה, ובראש"ד ז"ל השיגו מכא דאמר פיתוי קטנה אונס הוא, וזנשותי כחצתי בצמ"י ליישב דעת הרמז"ס דיש לחלק בין פתוי לרזון דכיבי שזנתה לרזון בלי פיתוי אז אין זה אונס ואסורה לצעלה דמדעתה עשתה כן, מה שאין כן כשנתפתחה מאחד וזינתה על ידי פיתוי דבריו שפיר הוי אונס דמחמת קלישת דעתה נוחה להפתות, והארכתי שם בצמ"י. ועיין שלבי הספר ס"ק רע"ח.

ומעתה כיון דהרמז"ס ז"ל סבירא ליה דקטנה שזינתה לרזונה יש לה דעת לאוסרה על צעלה, ולא הוי אונס, א"כ לדעתו ז"ל ליכא למימר סברה החוספות לפטורה דלעולם הוי אונס בקטנה משום פתוי קטנה אונס הוא דברי הוא הוליא עליה ש"ר שזינתה ברזון וברזון אית לה דעת ואסורה על צעלה לדעתו ז"ל ואין כאן אונס ואם כן ממילא הוי חמינה דנילף לה מערכין הג"ל דעל

ויוליא שם רע כדרכה כמאן, אי כרצנן אף על גב דלא צעל, אי כרצנ"י אידי ואידי כדרכה צעין, אלא שלח רב כהנא משמיה דר"י אינו חייב עד שיצטעל כדרכה ויוליא שם רע כדרכה ע"כ.

והרמב"ם צפ"ג מה' נערה בחולה כ"ב כתב: המוליא שם רע על הקטנה או על הבוגרת פטור מן הקנס ומן המלקות ואינו חייב עד שיוליא על הנערה שנאמר והוליא את בתולי הנערה נערה מלא דבר הכתוב ע"כ, וכחז עליו בכסף משנה: צפי' אלו נערוה דף מ' אמר ריש לקיש המוליא שם רע על הקטנה פטור שנאמר ונחנו לאבי הנערה וכו', מתקיף לה רב אדא בר אבבה טעמא דכחז רחמנא הא לאו הכי כ"א אפילו קטנה והא כתיב ואם אמת ה' בדבר הזה וכו' וסקלוה וקטנה לאו צת עונשין היא אלא ראן נערה הא כל מקום שנאמר נער אפילו קטנה צמשמע וכו', ויש לתמוה על רבינו שכתב דברי ריש לקיש ככווייתן דפטורה דקטנה משום הנערה מלא דבר הכתוב ולא כיב לו לתת טעם אלא משום דכתי' וסקלוה וקטנה לאו צת עונשין היא, וי"ל שלביתת ראי' זו יוחר פשוטה וקלרה נקטה, ע"כ.

ובמשנה למלך שם כתב: א"ה עיין מה שהקשה מרן בכסף משנה וכו', והנה אבא דפריך בגמרא טעמא דכתב נערה הא לאו הכי וכו' כחצו החוס' דכוק' לר"י דמה צכך אם קרא איירי צת עונשין עו', וצסוף דצריהם כחצו, אבל אין לומר דמסתבר ליה דדוקא צת עונשין מייחייב משום שצא להורגה דצפ"ק דסנהדרין וכו' משמע דלאו משום דקא גרס לה קטלא מייחייב, ע"כ. וקשיא דאמאי הלריכו החוס' לדחות חירון זה ממשמעות סוגיא דסנהדרין והלא דבר זה לימוד ערוך הוא בידינו צפ"ג דערכין דף ע"ו דתנן התם נמלא האומר צפיו חמור מן העושה מעשה דפריך בגמרא ממאי דילמא משום דקא גרים לה קטלא דכתיב ואם אמת ה' בדבר כו' אמר רבא אמר קרא כי הוליא שם רע על שם רע שהוליא, ע"כ.

איברא כי לא על חוס' לצד תלוותי דגם לרז אדא בר אבבה תקשה דלפי המסקנה משמע דעמא דמוליא שם רע פטור משום דאינה צת עונשין כמו שכתב ר"ש בגמ' דף ע"ד ולפוס סוגיא דערכין דחיוז הקנס הוא על מה שהוליא שם רע מה לי קטנה מה לי גדולה, וכוה ליה למימר דעמא משום הנערה מלא דבר הכתוב לאפוקי קטנה דאי לאו נערה מלא הו"א דאף קטנה צמשמע מדכתב ש"ר על ש"ר שהוליא דהאומר צפיו חמור מן

אינו חייב עד שיבעול כדרכה ויוציא שם רע בכדרכה. קלב) תנו רבנן שארה אילו מזונות וכן הוא אומר ואשר אכלו שאר עמי כסותה כמשמעה עונתה זה עונה האמורה בתורה וכן הוא אומר אם תענה את בנותי ר' אליעזר אומר שארה זו עונה האמורה בתורה שנאמר איש איש אל כל שאר בשרו וגו' כסותה כמשמעה עונתה אילו מזונות וכן הוא אומר ויענך וירעיבך וגו' רבי אליעזר בן יעקב אומר שארה כסותה לפי שארה תן כסותה שלא יתן לה חדשים בימות החמה ושחקים בימות הגשמים כסותה ועונתה לפי עונתה תן כסותה שלא יתן של ילדה לזקינה ושל זקינה לילדה קלג) תני רב יוסף שארה זה קירוב בשר שלא ינהג בה

משנה הלכות

ועונתה, לפי גירסת רבינו יש לפרש בפשטות עונה דילוכ יש לה עונתה חקנה כבר פסק ממנה עונתה, וכן שאמרו לפי עונתה שיש לה תן כסותה וכו'. שוב ראיתי בשיטת מקובלת שבציה גירסת הספר וכתב: ורצ הוא ז"ל גרם צהיפך לפוס שארה תן כסותה, כלומר לפי מה שיוכל לסבול שארה דכיינו גופה כסותה ועונתה לפוס עונתה תן כסותה כלומר לפי שניה שלא יתן של ילדה לזקנה, וכלל ענין אחד כריעצ"ה ז"ל ע"כ. וגירסתו גם גירסת רבינו ז"ל ועיין שו"ע ח"ע סימן ע"ג וצגמ' כמה מחויב ליתן לה לשכ.

ש"ר מחייב ומח לי קטנה ומח לי גדולה וכקושיית המ"ל ולכן הפס הרמב"ם ז"ל כריש לקיש משום דנערה מלא דבר הכחוז ודו"ק, כי זה נכון לענ"ד. והרי"ף ז"ל כתב גם כן כריש לקיש. ולפי מה שפירשתי בדבריהם ז"ל מעתה ז"ל דעת רבינו שבכ"ג ז"ל והרי"ף ז"ל נמי דקטנה שזינתה לראונה חסורה על צעלה וכדעת הרמב"ם ז"ל ואם כן ראינו גדולה לדעת הרמב"ם ז"ל ודעת החוס' כדעת הראש"ד.

ועיין בגמרא וצמב"ם כיחא שכוליא שם רע צעבה שכיח צוגרת שזינתה צנערתה וכן שהעידו שזינתה כשכיח קטנה רק שכבר היחה נערה צומן כוללת שם רע, ועיין מנחה חינוך סי' תקנ"ג נ"ד כמה חילוקי דינים, ועיין עוד שם מהחלוקת החוס' והרמב"ם ז"ל אי שייך קנס צאשכ שאינה ראויה לו דלא שייך שם ולו תכיח לאשכ, דעת החוס' לפטור ודעת הרמב"ם להיפך ע"ש ודו"ק.

קלב) ומ"ש תנו רבנן שארה אלו מזונות שם דף מ"ז ע"ב, ודף מ"ח ע"א אמר רבא האי תנא סבר מזונות דאורייתא וכו' ר"ח אומר שארה זו עונה, ורבינו גרם זו עונה כלאמורה בתורה וכו' שאר צערו לא תקרצו לגלות ערוה, גירסת הגמרא ראצ"י אומר שארה כסותה לפוס שארה תן כסותה שלא יתן לה של ילדה לזקנה ולא של זקנה לילדה כסותה ועונתה לפוס עונתה תן כסותה שלא יתן חדשות צימות החמה ולא שחקים צימות בגשמים, ע"כ.

וגירסת רבינו נראה היפך גירסת כש"ם שארה כסותה לפי שארה תן כסותה שלא יתן לה חדשים צימות החמה ושחקים צימות בגשמים כסותה ועונתה לפי עונתה תן כסותה שלא יתן של ילדה לזקנה ושל זקנה לילדה. ורש"י פירש לפוס שארה זקנה קשה לה משאוי ואינה יכולה לסבול צגדים רחצים וילדה לריכה צגדים רחצים להתנאות צבס לפוס עונתה לפי בעת אם חמה אם אינה חדשים חמים יותר מן השחקים.

וכתב הרמב"ם פי"ג מה"א צמח דברים אמורים צימים כהם וצא"י, אלל צשאר זמנים וצשאר מקומות אין הדמים עיקר, יש מקומות שבצגדים ציוקר ויש מקומות שבהם צול אלל בעיקר שסומכין עליו שמחייבין אותו ליתן צגדים כראויין ליתן לה וכו', והציוהו בעור והמחצב ח"ע סימן ע"ג ע"ש. והנה אמרו היא צצגדכ והוא צצגדו יוליא ויתן כתובכ וכחצו כריעצ"ה והנמוקי יוסף ז"ל דכוא הדין כשכיח אומרת אי אפשי אלל כוא צצגדו ואני צצגדי שוליא ויתן כתובכ, ע"כ.

קלג) ומ"ש תני רב יוסף וכו' שם דף כנ"ל וצש"ע אצן בעור סימן ע"ו וכחצ צח"מ מפשע כלשון משמע דאם אינו נזקק כלל ואומר ח"ח אלל צצגדים דין אחד להם ודין מורדת להם וכו', ולא ידעתי מ"ש כצ"ח דלענין קריאת כהם קורין אותה מורדת ולא שידונו צב דין התלמוד צמורדת כלל ע"ש. וכחצ צצ"ש מיכו י"ל דין זה חלוי צפלגתח דאי צש"ם אם שארה דכתיב צאורייתח פירושו קירוב צצר או אם פירושו מזונות ולרמב"ם ודעימח דצצירח לבו דפירושו מזונות י"ל משום קירוב צצר לאו מורד כוא וכריעצ"ה אפשר דצצירח ליה דפירושו כוי קירוב צצר ע"כ וכעין ראי' לדעתו קיה נראה לענ"ד דכמחצב כציוהו צצוי ע"ו כאי דינח דכוא אומר כוא צצגדו וכו' ולא כחצו צצוי ע"ז גצי דין מורדת ע"ש ודו"ק.

מנהג פרסיים שמשמשין מיטותיהן בלבושיהן. מסייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא האומר אי אפשי אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה. קלח האב זכאי בבתו בקידושיה בכסף בשטר ובביאה וזכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפר נדריה ומקבל את גיטה ואינו אוכל פירות בחייה נשאת יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה וחייב במזונותיה ובפרקונה ובקבורתה ר' יהודה אומר אפילו עני שבישראל לא יפחות משני חלילים ומקוננת. בכסף מגלן אמר רב אמר קרא ויצאה חנם אין כסף אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר ומנו אביה שטר וביאה דכתיב והיתה ואיתקוש הוויות להדדי קלה) זכאי במציאתה דלא

(ועיין משכ"ל): האב זכאי בצחו. קטנה ונערה: בקידושיה זכסף. שכסף קידושין שלו: ובשטר. שאם קיבל שטר אירוסין עליה כרי הוא שלו, וכגון לזר על פי גלוהים: ובביאה. רשאי למוסר לביאה לשם קידושין ועיין משכ"ל בשם ירושלמי מאי זכאי צב: במציאתה. משום איבה שלא ימסרה למנוול ומוכה שחין או לא חונה: בחייה. אלא אם כן

מחכ וכו' יורשה: יתר עליו הצעל. שכוא זוכה גם בכל השנויים למעלה ואוכל פירות מנכסים שנפלו לה צירוש משניסה לו: וחייב במזונותיה ובפרקונה. אם נשצית שכוא תנאי צית דין כדחתן צמתני: ובקבורתה. חכמים תקנו קבורתה חתה כחובתה וכו' יורשה צמיתתה וחפילו לה ככניסה לו כלום קוצרה משום לא פלוג (ועיין משכ"ל): משני חלילים. לכספד דרכס כיח לכספד צחלילים צנגון ענצ: ומקוננת. חתה שחקון עליה וכ"כ חוס' רי"ד: אין כסף. צחמה העצריה כחוצ ובקידושין פריך כחי מוצעו ליה לגופיה: לאדון זה. צלחתו מרשותו צסימני נערוה כדילפינן צקידושין דציניאה צסימני משעתו קרא: ומנו אביה. שאין אדון לצת ישראל אלא אביה חוץ מזה שנמכרה לו: שטר וביאה. מנלן דציד אביה לקדש ולמוסרה על כורחה: ואיתקוש כוויות

משנה הלכות

חייב צמזונותיה חי חמרת מליאתה שלה איכה איכה ולא זיין לה חו, וחוס' פירשו איכה שלה יקדשה למנוול ומוכה שחין ולא ככסים כרין ז"ל ולעג"ד נראה לדייק כדעת החוס' ז"ל דחינה כשכיה גדולה יותר מצת שש קטנה פחותה צת שש חמאי מליאתה לאביה וכה ליכא למימר דלא זיין לה כיון דקטנה פחותה מצת שש צע"כ זיין לה מחקת חכמים, וי"ל משום לא פלוג.

ובגמ' מעשה ידיה מנלן, דאמר רב הונא אמר רב מנין שמעשה הצת לאביה וכי אף צת מעשה ידיה לאביה ואימא כני מיילי קטנה דמני מצנן לה אצל נערה דלא מני מצנן לה מעשה ידיה דידה כוי מסתברא דאביה כוי דחי ס"ד מעשה ידיה לאו דאביה אלא כחי דחי ליי רחמנא לאצ למימסרה לחופה כיכי מני מסר לה כח קמצטלכ ממעשה ידיה וכוי אלא קטנה לא צריכי קרא כשתח זכוני מצנן לה מעשה ידיה מוצעו אלא כי אינעריך קרא לנערה ורצינו ז"ל קינר צלשונו כטכור ולא כתצ רק דרשה פשוטה.

בפר' חת נדריה מנלן וכוי ומקבל חת גיטה מנלן, דכתיב וילאה ויחיה חתקש וילאה לכויב ע"כ ומ"ש רצינו וכני מיילי דלא אינסיבא וכוי כס דצרי רצינו ז"ל וכוא ממה שאמרו שם צגמרה חס משכשיאה אין לאביה רשות צב אצל קדשה ונחאלמנא או נחגרשה אפי' כמה פעמים קודם שצבצר חזרת לרשות אביה ועיין רצ"א ז"ל וצש"מ מה שחאריך צכל פרע ופרע. ודחצור צסי' ליי כתצ כחצ זכאי צצחו לקדשה מעשה שחילד עד שצבצר צין צכסף צין צשטר צין צביאה וכסף קידושיה שלו, וכן זכאי צמליאתה וצמעשה ידיה וכוי וכתצ כציי ז"ל וחע"פ שמליאתה ומעשה

קל"ד) ומ"ש כחצ זכאי צצחו צקדושיה צכסף צשטר וצביאה וכוי שס דף מ"ו ע"צ משנה צכסף מנלן חמר רב חמר קרא וילאה חנס וכוי וצגמי גרס חמר רב יכודא חמר קרא וצקידושין דף ג' ע"צ רב יכודא חמר רב דחמר קרא ע"ש שטר וצביאה וצגמרה מנלן חמר קרא ויחיה לאיש חמר איתקוש כוויית להדדי ופרש"י מה כסף צרשות אביה אף קידושי שטר וצביאה ציד אביה, וקידושי שטר וצביאה דמקודשת צכו ילפינן צקידושין ולא ידענא כונת רש"י ז"ל שכחצ וקידושי שטר וצביאה דמקודשת צכו ילפינן צקידושין, וגם למח כניח כסף ולי"ע, ומח שאמרו זכאי צביאה, חמרו צירושלמי שיש לו זכות צביאה שנותנין לו שכר לקדשה צביאה וכצביאה החוס' קידושין ג' ע"צ ד"כ אב.

ואמרו צירושלמי מה שאמרו צשטר כדח דחימא צשטר שאין צו ש"פ אצל חס יש צו ש"פ כסף כוא, וכרין ז"ל חמה מאי משמענו צזה חס ללמד דצשטר לא צעי ש"פ זה צדינו כוא מצרייתחא השנויה צגמרה דף ע' כתצ לה על כנייר חו על כחרס חע"פ שאין צב ש"פ מקודשת וכוי ע"ש.

ודע דרש"י צקידושין דף כ' ע"א ד"כ שטר שאין פודין צו כקדשות כתצ חס כתצ לגוצר שטר על מצוח פדיון כקדש חין כקדשו פדוי דצעינן ונתן ככסף וקס לו ע"כ וכגרי"א סילווער אצדק"ק סינסינעטי כקשה לי דלמח ליה לרש"י לפרש צכב"ג ולא פירש סחס כשנותן שטר כמו קידושין וחמוכ לי שלא כרגיש צקושיה כרצ"א צמקומו ועיין מדור כחשו'.

קל"ה) ומ"ש זכאי צמליאתה וכוי שס וחמרו צגמרה משום איבה, ופי' רש"י ז"ל דכיון דחינו

תיהוי ליה איבה. מעשה ידיה דאמר רב הונא אמר רב מנין שמעשה ידיה לאב שנאמר וכי ימכר איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה. בהתרת נדריה דכתיב בנעוריה בית אביה. ומקבל את גיטה דכתיב ויצאה והיתה ואיתקש יציאה להווייה והני מילי דלא אינסיבא דעדיין ברשותיה קיימא אבל אינסיבא כיון דנשאת אין לאביה רשות בה. קלו ואינו אוכל פירות בחייה כגון היכא דמית אמה בחיי אביה והדר נפלו לה נכסי מבית אמה לא ירית לה דאמר מר אין הבעל יורש את אשתו בקבר וירית לה ברתה כי לית ליה בני ולית ליה לאכול פירות בחייה קלו נשאת יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה וחייב במזונותיה ובפרקונה ובקבורתה קלו

לכדדי. מכ כסף ברשות אביה אף קידושי שטר וציאכ ציד אביה וקידושי שטר וציאכ דמתקדשת צכו ילפין בקידו: איבה. (עין משנה הלכות): בנעוריה. גבי הפרת נדרים כתיב וכי קאמר צנעוריה ברשות אביה היא, וכי תימא הא צבדיא כתיב כי הניא אביה אותה אי לאו האי כוי חמינא צקטנא משחטי: והדר נפלו לה. להאם: בעל לא ירית. היינו האב שלכ:

משנה הלכות

ידיה אינסיבא דעדיין ברשותיה קיימא אבל אינסיבא כיון דנשאת אין לאביה רשות בה. קלו ואינו אוכל פירות בחייה כגון היכא דמית אמה בחיי אביה והדר נפלו לה נכסי מבית אמה לא ירית לה דאמר מר אין הבעל יורש את אשתו בקבר וירית לה ברתה כי לית ליה בני ולית ליה לאכול פירות בחייה קלו נשאת יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה וחייב במזונותיה ובפרקונה ובקבורתה קלו

ומיכו לקמן צברייתא אמרינן דאם חזל צה אחר, אפי' סמוכה על שלחן אביה כוי שצח דידה, דצמידי דלחיה לב מעלמא לא קפיד א"כ ה"כ מתנה דכותי וכ"ש כוא, אלא דל"ע קת"מ ממליאה דמי מעלמא קלתי וחזינן דקפיד. וי"ל דכיון דניתן לב משום אדם נראה דלדידה נתן ושאיני ממליאה ודו"ק ולי"ע.

קל"ו ומ"ש רבינו ואינו אוכל פירות בחייה כגון היכא דמית אמה בחיי אביה והדר נפלו לה נכסי מבית אמה לא ירית לה דאמר מר אין הבעל יורש את אשתו בקבר וירית לה ברתה כי לית ליה בני ולית ליה לאכול פירות בחייה קלו נשאת יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה וחייב במזונותיה ובפרקונה ובקבורתה קלו

ומיכו לקמן צברייתא אמרינן דאם חזל צה אחר, אפי' סמוכה על שלחן אביה כוי שצח דידה, דצמידי דלחיה לב מעלמא לא קפיד א"כ ה"כ מתנה דכותי וכ"ש כוא, אלא דל"ע קת"מ ממליאה דמי מעלמא קלתי וחזינן דקפיד. וי"ל דכיון דניתן לב משום אדם נראה דלדידה נתן ושאיני ממליאה ודו"ק ולי"ע.

ובינותי צספרים ורחיתי צאצ"מ סי' כנ"ל שצביא מחשו' ברש"י ז"ל ח"ג סי' קמ"ג שכתב להדיא דאין המתנה בכלל המליאה לא דאשכח ולא דצח וכן מלא מצוחר מדברי המרדכי קידושין צפ"ק ועיין קלו"ה חו"מ סי' קע"ו וסי' ר"ע ומקבלין אנו דברי רבותינו הראשונים ז"ל צאימא וציראה וצכנעב. שוב מלחתי אני בשפל צחו"מ סי' תכ"ד צצ"י שצביא לשון הרא"ש ז"ל ח"ל ומודה רצ צצח דכוי לאצ אס היא סמוכה על שלחנו דצח כוי צמקום מעשה ידיה והס של אצ

וזנין. נותנין לה מזונות : ר' יהודה אומר אפילו עני שבישראל לא יפחות משני חלילים ומקוננת. מפרנסין . לזוג וכסות : אמר רב חסדא אמר מר עוקבא הלכה כר' יהודה קלט) ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא מי שנשתטה בית דין יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין

משנה הלכות

דמי"ש מדמר עוקבא י"ל דכבול לאו דלא מיתחזי מיני קודם לכן חלה דלא מיתחזי מיניה כשכלך וכשהשרב לאשתו ע"י שליט ולא השרב אותם ע"ש.

והגראה לענין דישבז דברי הרמב"ם ז"ל דכנה עיין דף ק"ז ע"א חמרי זבא שמעתתא מי שכלך למדינת הים ולאשתו תוצעת מזונות ז"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין לאשתו, אבל לא זניו וזנותיו ולא דבר אחר חמרי רב שעת זמשרב את אשתו ע"י שליט, אי הכי זניו וזנותיו נמי כשהשרב לזו ולא השרב לזו ועיין רש"י מה שפ"י וזתום' שם דז"ה מאי פסקא כתבו ורבינו שמשון מפרש הסוגיא אי הכי זניו וזנותיו נמי אי אמרת בשלמא דלא חיירי מתני' זמשרב אשתו ע"י שליט חלה אשתו וזניו סמוכין על שלחנו ניחא דאשתו מפרנסין כוחיל והוא חייב לזונה דמשום חשש דשמא התפיסה לררי אין ז"ד נמנעין מלזונה, אבל זניו וזנותיו דאינו חייב זמזונותיהן אין לירד לנכסיו לפרנסם דבכל יש לחוש שמא התפיסם לררי והניח להם מעות לפרנסם עד שישוב, אבל השתא דמוקמת זמשרב ע"י שליט ליבא למיחש לררי ומשני זמשרב אשתו ע"י שליט חלה זניו סמוכין על שלחנו ולא השרב ע"י שליט ולהכי חיישינן לררי וכו' ע"ש.

והגראה מפ"י הר"ש ז"ל דבהשרב אשתו ע"י שליט וזניו לא השרב חיישינן דלמא לררי אתפסיכו והנה בגמ' פריך מאי פסקא, וזתום' הקשו הימח לרבי אין סתמא דמילתא אשתו דחייב זמזונותיה משרב ע"י שליט, זניו וזנותיו דלא מחייב זמזונותיהם לא משרב ע"י שליט ע"כ. והנה התינה קושית התום' אי נימא דשיטת בגמ' אזלא זניו וזנותיו יותר מכן שש אז שפיר תמכו התום' כיון דאינו חייב זמזונותן לא משרב ע"י שליט משא"כ אי נימא דשיטת בגמרא מיירי זפתות מכן שש וע"ז אמרו כשהשרב לזו ולא השרב לזו אז לא קשה קושית התום' ז"ל והנס תמכו מאחר דזניו וזנותיו נמי מחויב לזונם, וא"כ אתי שפיר קושית בגמ' מאי פסקת כיון דאין חלוק זנייהם לענין חויב מאי פסקת דהשרב לזו ולא לזו, והגראה דמכה קושית זו הרמב"ם כ"י מפרש דשיטת בגמ' אזלא זפתות מכן שש דלזו מחויב זמזונות חרוזיכו ולא תקשה תמיכת התום', ואתי שפיר קושית בגמ' מאי פסקת וכו'.

והגה ודאי כשהשרב שניהם ע"י שליט כ"ה דחייב זמזונות שניהם כיון דלזו לא חיישינן לררי אתפסי', וכן כתבו התום' להדיא דף מ"ח ד"ה ולא שאני ע"ש.

ת"ק סבר כי אמרינן עולב עמו ואיכא יורדה עמו כנ"מ מחיים אבל לאחר מיתב לא ור"י סבר אפ"י לאחר מיתב, ופרש"י דלורחא דרך זנות משפחתה ככך אורחיה לזנות משפחתו עושין כן, והקשו זתום' דלמאי נקט שני חלילין ומקוננת אחת ה"י ל"י למימר לא יפחות לה מדרכו, ואומר ר"ת דלורחאי דידי' היינו אפ"י לענין שבישראל אין פוחתין משני חלילין ומקוננת אבל לנקבות יש שפוחתין, וקאמר ר' יהודה לא יפחות משני חלילין אפי"ג דאם לא נשאת שמא היו פוחתין לה כיון דנשאת לא יפחה לה ע"כ.

והרמב"ם פי"ד כתב מתב אשתו חייב בקבורתה ולעשות לה מספד וקניס כדרך כל המדינה ואפילו עני שבישראל לא יפחות לו מז' חלילין ומקוננת אם היה עשיר הכל לפי כבודו ואם היה כבודו יותר מכבודו קוברין אותה לפי כבודו שהאשה עולה עם בעלה ואיכא יורדה אפילו לאחר מיתב, וכתב כ"ה כתב רבינו כדרך כל המדינה לומר שאם נהגו בני המדינה שלא להספיד אינו מספיד, וכן מצוה צירושלמי והצואה כז"י ס"י פ"ע ועיין טור ומחבר ס"י א'. **קל"ט** וז"ל רבינו ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא, מי שנשתטה ז"ד יורדין לנכסיו וכו' שם מ"ח ע"א כלשון רבינו. והרמב"ם פי"ז מה"א הי"ז כתב וכשם שז"ד מוכרין למזון האשה שהלך בעלה, כך מוכרין למזון זניו וזנותיו כשהן זני שש או פחות אבל יתר על שש אין זנין אותן מנכסיו שלא זפניו אפי"פ שהוא אמיד וכן מי שנשתטה ז"ד יורדין ומוכרין וזנין אשתו וזניו שכן זני שש שנים או פחות ומפרנסין אותן ע"כ.

וכתב כ"ה ויש לשאול שנראה מדבריו שהזנים שהן יותר על שש אין זנין אותן מנכסיו משנשתטה ודינו שוב למי שהלך למדינת הים, ובגמ' חלקו זבן זפירושו כמו שהזכרתי למעלה ואין שם זכז שום מחלוקת ות"י דרמב"ם ז"ל לא דיבר כאן רק זפתות משש וזבאי אין נ"מ וזיותר משש לא דבר כלל ע"ש. והריטב"א ז"ל כתב מי שנשתטה ז"ד וכו' ומפרנסין לאשתו ולזניו פי' מיירי זקטנים שה"י הוא מפרנסן קודם לכן ואף על פי שלא ה"י חייב זכך דאלו זקטני קטנים הרי הוא חייב לפרנסן כדאיתא זפ"י אפי"פ, ואלו זגדולים דהיינו שאינן סמוכין על שלחנו ה"י ודאי אין לנו לפרנסן מנכסיו וה"י דאוקימנא להביא דמי שכלך זפ"י שני דייני גזירות דלא מיתחזי מיניה ואפי"כ אמרינן

את אשתו ובניו ובנותיו ודבר אחר אמר לו רבינא לרב אשי אבל לא בניו ובנותיו. שאינו מאי שנא מהא דתנן מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות בית דין יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו אבל לא בניו ובנותיו ולא דבר אחר

משנה הלכות

וכיון דחייב במזונות שניהם כ"כ דזנין ומפרנסין לשניהם כשכשרה אוחס על ידי שלישי. והא דאמרו אכל לא בניו ובנותיו מיירי כשכשרה אשתו ע"י שלישי ולא בניו דחיישין דלמא נררי אחפסינכו וכניה להם מעות לפרנסה עד שישוב כפי הר"ש שם בחומ'.

והשתא אחי שפיר מה דלא חלק הרמב"ם ז"ל בין מי שהלך למדינת הים לגשתה לענין בניו ובנותיו דתרוויכו עד שש מוכרין זנין אותן והוא דהרמב"ם ז"ל ס"ל דתרוויכו בין מי שגשתה או הלך למדינת הים מיירי בגמ' מצני שש שנים או פחות דחייב לזון כמו אשתו, והא דמקשה בגמ' מ"ש מהא דתניא מי שהלך למדינת הים וכו' וזנין ומפרנסין את אשתו אכל לא בניו ובנותיו הוה מוקמינן לה כשכשרה באשה ע"י שלישי ולא בניו, ולכן חיישין דכו דילמא נררי אחפסינכו וע"ז משני בגמרא ולא שני לך בין יולא לדעת ליולא שלא לדעת דלדעת חיישין דילמא נררי אחפסינכו ולא שלא לדעת, וכ"ז דוקא ככ"ג כשכשרה אשתו ע"י שלישי ולא בניו, וכשיטת הגמרא דהתם משא"כ הרמב"ם מיירי בזהם אשה ובנים וכשלא אחפסינכו לה לה ולא לבנים וכקושיה בגמ' מאי פסקת, וכבכאי גונא ודאי לא חיישין לכלום דילמא נררי אחפסא אפי' כשינא לדעת, וממילא לדין בזהם, אין נ"מ בין יולא לדעת או שלא לדעת, ולכן כתב תרוויכו בין שינא לדעת בין גשתה לעולם כ"ד יורדין לנכסיו ומוכרין זנין אשתו ובניו ודו"ק ביטב.

ובש"מ דר"ה ולא שני לך ואיכא למידק אמאי לא שני בדיא כדרך חירולו דמחלק, ולא כו"ל למימר אלא שאני התם דילא לדעת דאע"פ מי פשיטא כולי האי עד דמשני בדיא לישנא ולא שני לך בין יולא לדעת, ע"ש שפ"י קלח דומה לפירושו עכ"פ ראיח משם לדברינו למעין ביטב ועיין חומ' ד"כ שאני ועיין אב"מ וצ"מ מה שכתבו בזה.

והמור א"ע בדיא דעת הפוסקים כשיטת בגמ', ובסוף כתב וברמב"ם כתב דצניחם וכו', ואינו נ"ל כמו שכתבתי וכו"מ בדיא בשם המדכי לחלק בין אם התחיל לזון אחר ו' או לא דאם התחיל האב לזון אחר ו' מנכסיו ודאי דבכ"י ניחא לי' ע"ש ועיין ב"ח שם ד"ה ואם ובפרישה שם.

והמחבר ס"ז שם כתב מי שהלך למד"ה וכו' כלשון הרמב"ם ז"ל, ובבג"ה וי"א ביינו דוקא שלא התחיל לזון לאחר שש אכל את התחיל לזון יזונין מנכסיו ודאי ניחא לי' בכ"י (מדרכי פי' נערכ בשם

ר"י). וי"א אם אמיד זנין אותן בכל משום לדקב כך משמע צעור ע"כ. וראיתי בנחלה לצי שכתב ח"ל אכל מצני שש ולמעלה כו' כ"כ בעור ונראה פשוט שפ"י בצרייחא צפ"י שני דייני דף ק"ז מי שהלך למד"ה וכו' דמצני שש ולמעלה חיירי דפחות כיון דכייפין לי' ודאי מפרנסין מהן כמו לאשתו אלא דחיירי משש ולמעלה ואפילו בלמיד דכלה אמיד אפי' כיב כאן לא כייפין ליב א"כ לפ"ז ודאי רב חסדא שאמר צפ"י נערכ שנתפחה מ"ה ע"ה, מי שגשתה כ"ד יורדין וכו' חיירי משש ולמעלה ע"כ השיב בעור על הרמב"ם שכתב דצניחם אין מפרנסין לבניו ולבנותיו מצני שש ומעלה ואפילו אם הוא אמיד, ופשטות כונתו כואיל דצ"ש מבוחר לבדיא שכן חלוקין, אכל בלמא מצני שהלך למ"ה גם בעור סבר שאין זנין מנכסיו לבניו שהם משש ומעלה אפילו אם הוא אמיד, דהא כיון דפסק לעיל סימן ע"י כרז חסדא דמפרש ולא ד"ה חכשיט ובדיא אמרי' צש"ם דמאן דמפרש חכשיט כ"ש לדקב שאין פוסקין לדקב לעניים מנכסיו וכו', ומעשה יש לתמוך על הרמ"ה ז"ל שכתב וי"א אם אמיד כו' נרשם במראה מקום שכן משמע צעור, ואני אומר שאין משמעות בעולם צעור כן דמ"ש דצניחם כו' ואפ"י אם הוא אמיד, ואינו נ"ל כוונתו שאינו נראה לי שגם בנשחטא יחא בדין כן וק"ל ו"ע עכ"ל, גם עיי"ש מה שכתב בישור דברי הרמב"ם ז"ל, אמנם בח"מ והגר"ה ז"ל א"ע ס"י הנ"ל כתבו דשיטת הרמ"ה הוא דעת הר"ן ז"ל ע"ש וכתב בח"מ ס"ק ב' ח"ל הוא דעת הר"ן, אך כרז לא החליט, ועיין שם בדף תפ"ו ודף תפ"ז ועיין בכ"מ הלכות נחלות ע"כ ועיין ביאור הגר"ה ז"ל א"ע ס"י ע"י ס"ק ו' הנ"ל.

ורענ"ד לולי דצריחם הקדושים ה"י נלע"ד לומר עוד דכוונת הרמ"ה שכתב משמעות בעור הוא למה שכתב בעור יו"ד ס"י רמ"ה שכתב כל אדם חייב ליתן לדקב וכו'. ומי שאינו רוצה ליתן או נותן פחות משראו לי ליתן כ"ד כופין אותו שיתן מה שאמדוכו, כרי דכופין אותו ליתן לדקב, וכיון דקיי"ל בלדקב דבנים קודמין לכל אדם, ואמרו בעושה לדקב בכל עת זכ הן בניו ובנותיו הקטנים, וא"כ כיון דכופין אותו על לדקב בלמיד ממילא כופין אותו משום לדקב.

והא דכתב משמעות בעור או משום דלא כתב לבדיא בנים או יאמר דבלמא דבר זכ שנויב במחלוקת אי כופין על בלדקב עיין רמב"ם פ"ז מהל' מחנות עניים וסמ"ג עשין קס"ב. וברשד"ם יו"ד ס"י

חייב במזונותיו כחייב: ולא שני לך בין יוצא לדעת ליוצא שלא לדעת (קמ) מאי דבר אחר רב חסדא אמר תכשיט רב יוסף אמר צדקה מאן דאמר תכשיט כל שכן צדקה מאן דאמר צדקה אבל תכשיט לא ניחא ליה דתינורל אין אשה אשה אלא תכשיטיה אשה. קמא) אמר רב חייא בר אבין אמר רב הונא לה בחנאי כתובה אשתעבוד נכסיה בניו וזנותיו לה, אבל נשתעבד דילא מן העולם שלא לדעת מסתמא ניחא ליה שחזרו בניו וזנותיו משלו: תכשיט. בשמים של חזקה וכל שהנשים מתקשות בהם: מאן דאמר תכשיט. לא יבזין לאשתו כל שכן שאין עלינו לעשות לך מנכסיו ואמתתיה קיימי: אבל תכשיט לא. לזדקא יבזין

משנה הלכות

בעלמו צעי למעבד, ותכשיט כיון דכרי אשתו היא אינו רואה שחבי מנולת.

ולעג"ד נראה ללא קשה מכאן כלל אגירסת רבין דמה שהקשה דברו הספרים גרסין ומ"ד לזקא אבל תכשיט יבזין ודאי אין זה קושיא לדעת רבין כיון דכרי לו גירסא זו ואפשר דזמנו כגירסתו כי בכל הספרים ואח"כ נשתצו ע"י עטות הסופרים כן יחי ס"ל לרבין גם מה שהקשה דאין אומדן דעתו ללא ניחא ליה למעבד לזקא מנכסי ע"י אחריני ס"ל לרבין דאדרבה אין קי"ל דניחא ליה לאיגט דמיעבד מלוא בממוניה אפי' כשהמלוא יתקרא על שמם, ועיין ש"ע אור"ח לענין צדיקת חמץ וכ"ש הכא דהמלוא באמת יתקרא על שם בעליו ואין אומדן דעתו דאלו היה צרי כמה כי נותן כי"ן פוסקין מני'. וכן נחלת צ"י כתב דזה כי ג"כ גירסת הרמב"ם ז"ל ופסק כרז הסדא ע"ש.

גם מ"ש ז"ל בש"מ ותכשיט כיון שהיא אשתו אינו רואה שחביה מתנולת, לא ידענא באיך לא שח לבו למכ שכתב בעלמו בשם הר"י, דאדרבה רואה ורואה שלא תזכה תחתיו וזה ודאי אומד דעת דמוכח הוא דרואה שתנול וז"פ. וזה שהביא רבין אין אשה אשה אלא תכשיטיה אשה וכונתו דעיקר האישות שלה היא כשיש לה תכשיטים וכמו שאמרו בגמ' דף נ"ט ע"ב אין אשה אלא ליופי וכיון דאין חוששת ממנו ניחא ליה ללא תקבל התכשיטים שלא תצא לזנות וגם זה לעג"ד פשוט.

קמא) ומ"ש אמר רב חייא בר אבין אמר רב הונא שם בגמ' אמר רב חייא בר אבין אמר רב הונא מי שהלך למדינת הים ומתה אשתו צ"ד יורדין לנכסיו וקוצרין אותה לפי כבודו, לפי כבודו ולא לפי כבודו וכו', ופירש"י ז"ל לפי כבודו ולא לפי כבודו בתמיכה מידי דאורחה ולאו אורחיה מי לא צעי למיעבד לה, הא ודאי אינה יורדת עמו ואפילו למאן דלית ליה עולה עמו לאחר מיתה אינה יורדת אית ליה ע"כ.

והתוס' שם צ"ה מי כתבו, אית ספרים דגרסי קוצרין אותה לפי כבודו לפי כבודו אין לפי כבודו לא, אימא אף לפי כבודו ואין נראה חדא אמאי נקט

קס"ו כתב דמ"ש הרמב"ם והטור חזין אותן עד שיגדלו, מיירי בדאפשר לבנים אחר שיגדלו להתעסק באומנות או בסחורה לפרנס את עצמם וזה מיישב סתירה הרמב"ם ע"ש, ועיין תוס' בשם ר"ת אי כופין אלזקא דהא הוי מ"ע שמתן שכרה בלדה, גם רבין ירוחם נתיב י"ט ח"ה כתב שכופין בעשיר צע"כ לתת לזקא, ובגמ"ג ח"ע סי' ע"ח כתב שבעיקר כדעת הרשד"ם ז"ל, ועוד עיין תוספות כתובה מ"ט ע"ב ד"ה אכפיי ותוס' צ"ב ח' ע"ב מה שהביאו בשם ירושלמי וצו"ת המיוחסות סי' פ"ח כתב דהא דמ"ע שמתן שכרה בלדה אין צ"ד מחכרין וכו', היינו דאין מחויב לכופ, אבל זידס לכופ אס ירלו, ועיין מרדכי כתובה מ"ה ודו"ק.

קמ) ומ"ש מאי דבר אחר רב חסדא אמר תכשיט רב יוסף אמר לזקא מאן דאמר תכשיט כ"ש לזקא מ"ד לזקא אבל תכשיט לא ניחא ליה דתינורל שם בגמ' גרס, מ"ד תכשיט כ"ש לזקא מ"ד לזקא אבל תכשיט יבזין לה ללא ניחא ליה דתינורל ופרש"י ז"ל מ"ד תכשיט לא יבזין לאשתו כ"ש שאין עלינו לעשות לך מנכסיו ואמתתיה קיימי, לא ניחא ליה דתינורל אף על פי שלא זכה בלכתו עבדין, ולי נראה דאדמר עוקצא קיימי דאמר מי שנשתעבד יורדין לנכסיו חזין וכו' וד"א ואיפכא גרסין מ"ד לזקא כ"ש תכשיט ומ"ד תכשיט אבל לזקא לא התם היינו טעמא ללא ניחא ליה דתינורל ע"כ. והתוס' גרסי כש"ם דילן וכן גרסי הר"י ז"ל אמנם הרא"ש ז"ל גרס כגירסת רבין. וריתתי בש"מ שכתב ויש לפרש איפכא וכו"ק מ"ד תכשיט יבזין כ"ש לזקא דיבזין דמלוא הוא וניחא ליה דניעבד מלוא כממונו ומ"ד לזקא דוקא לזקא הוא דיבזין אבל תכשיט לא, כלומר לא יבזין דניחא ליה דתינורל, כלומר אומדן דעתו הוא דניחא ליה דתינורל כדי שלא תצא לידי זמה מתוך שהיא שועה היא אינה חוששת ממנו ויש לחוש לדבר, וכן פירשו תלמידי הרי יונה ז"ל וזה הוא ג"כ דעת רבין בזה לגירסתו ז"ל. ובש"מ כ"ל ולא נכירא דברו ספרים גרסין ומ"ד לזקא אבל תכשיט יבזין לה ללא ניחא וכו' ועוד דהא ודאי אומדן דעתו, דאע"ג לזקא הוי מלוא לא ניחא ליה דאחריני לעבדי לזקא מנכסי אלא איכו

מי שהלך למדינת הים ומתה אשתו בית דין יורדין לנכסיו וקוברין אותה לפי כבודה לפי כבודה ולא לפי כבודו אימא אף לפי כבודו הא קמ"ל דעולה עמו ואינה יורדת עמו אפילו לאחר מיתה. קמב) אמר רב מתנא האומר אם מתה אשתו אל תקברוה מנכסיו שומעין לו מאי שנא כי ורש"י גרם לפי כבודו ולא לפי כבודה (ועיין משנה הלכות): האומר. בשעת מיתתו: אם מחה אשתו וכו' שומעין לו.

משנה הלכות

מי שהלך למדינת הים אדרבה עפי הוי רבותא דאפילו כשהוא חללה דאינה יורדת עמו וכ"ש כשאינו חללה, ועוד מאי אפי' לאחר מיתת דקאמר אדרבה עפי הוי רבותא במחיים מלאחר מיתתו, ועוד דקאמר אימא אף לפי כבודה אדרבה לפי כבודו הוי רבותא עפי דלא הוי חללה לר' יהודה חבל לפי כבודה דאינה יורדת עמו לא הוי רבותא כולי האי וכו', ונראה לר"ת דגרסינן לפי כבודו, חבל קשה לרשב"א דמאי קמתמה לפי כבודו ולא כבודה אמאי ס"ד דנקט לפי כבודו דוקא ולא לפי כבודה ע"כ.

והר"י ק' ז"ל כתב בגירסת רבינו, וכתובות חו"י שם זיין ז"ל לפי כבודו ולענ"ד אינו לודק הגב זו דנראה דהר"י ק' גרים כדעת רבינו ז"ל ולא בגירסת ר"ת וכתבתי בחו"י. שצחי וראיתי בכתובות הב"ח ז"ל שכתב חז"ל ואומר אני שאם הלשון הנמלא בספר הר"י ק' שהוא חמה נראה לפרש דהמקשה ס"ד דוקא לפי כבודה ולא לפי כבודו ולכן מתמה ומשני אימא אף לפי כבודו פ"י מגיד הוא דרב הונא קאמר אף לפי כבודו, וקמ"ל דעולה עמו אפילו לאחר מיתתו ולפי גירסתו זו לא יקשה כלל מה שהקשה ר"ת לאותם דגרסי וכו', וגם לא יקשה ממה שהקשה הרשב"א לגי' ר"ת ורש"י ג"ל ורבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"ב כתב עולה עמו אפילו לאחר מיתתו לענין קבורתה וכו' כגון אם הלך הוא למד"ה צ"ד יורדין לנכסיו וקוברין אותה אפילו לפי כבודו וכ"ש לפי כבודה, ופירשו צירושלמי עולה עמו צדברים גדולים שצני המשפחה רגילין בהם וכן כתבו בתוס' כתובות.

והשו"ר ח"ע סי' פ"ט כתב מתה האשה וכו' הכל לפי כבודה ואם הוי כבודו גדול מכבודה לריך לעשות לפי כבודו ואפילו לאחר מיתתו עולה עמו ואינה יורדת. ונראה ג"כ דגרם כדעת רבינו וכן כתב שם הב"ח, אמנם צלמח ז"ע על רבינו העור ז"ל שהרי הרמ"ש הביא גירסתו זו והקשה עליה חז"ל ויש ספריים שכתבו זכר וקוברין אותה לפי כבודה לפי כבודה ולא וכו' וקשה עלה עובא אמאי נקט מי שהלך למד"ה וכו' ועוד מדפריך לפי כבודה ולא לפי כבודו ומשני אף לפי כבודה ח"כ סבר דלפי כבודו נמי יהציק לה כר' יהודה, והלכתא כותי' וא"כ הו"ל למימר קוברין אותה אף לפי כבודו וכ"ש לפי כבודה דאינה יורדת

עמו ונראה לר"ת וכו' ע"ש, ומתה ז"ע על רבינו העור ז"ל שלא הביא דעת רבינו הרמ"ש ז"ל שדחה גירסתו זו בשחי ידים ומה ראה שלא להזכיר אפילו דעת רבינו הרמ"ש ז"ל.

שבתי וראיתי צ"ח נח"ל סי' ה"ל שכבר הקשה כן על רבינו העור ע"ש והניח הדברים צ"ע והמעין צ"ח ג"ל הנ"ל נראה דגרים ז"ל בגירסת הר"י ק' בגירסת ר"ת ונראה דזה היה גירסתו ז"ל צדברי הר"י ק' ואי נימא הכי יש לישב הבבא חו"י ז"ל ואפשר דהוא ז"ל נמי רק ע"פ ההגה כתב כן ולא שהי' כן לפניו בספרי הר"י ק' ז"ל ול"ע ולדעת רבינו לכאורה ז"ע קושית הרמ"ש ז"ל ועיין צ"ח וש"מ.

קמב) וב"ש אמר רב מתנא האומר אם מתה אשתו אל תקברוה מנכסיו וכו' ג"ז שם בגמ' ונראה דרבינו גרם אם מתה אשתו וכן נראה גירסת רש"י ז"ל צד"ה, אם, אמנם בגמ' גרם האומר אם מתה לא תקברוה וכתוס' רי"ד גרים נמי אשתו וכן גרים הר"י ק' ז"ל וכו"ן ע"ש.

וכתב המרדכי מכאן פסק הר"ם ז"ל, הכונס סי' ע"ג מי שנחפס ויש לו די משלו ולזה שלא לפדותו משל עלמו שפודין אותו צעל כרחו וכתב עוד שם וששאלת על רחובן שמת ולא הניח כדי כתובת אשתו ואינה חפלה שיקבר מן הנכסים שהניח לה וגם חפקה אם חלמותו קוצרו או קופה של זדקה, כי חלמנה ענייה צמה נחתיבה לקבור את צעלה ויבין מלינו שהאשה חייבת צקבורת צעלה, והא אפילו הניח לה כל כתובתה אינה חייבת צקבורתו וכו' וכן הלכה.

אמנם בהגב שם כתב, נשאל לר' חיים בר יעקב אם שומעין לחלמנה שלא לקבור צעלה מנכסים שאין בהם כדי כתובה והשיב כי בגאונים כתבו דשומעין לה חבל לדעת האחרונים מכתבת דיקבור מנכסים שהם משועבדים לקצרו ומפקיעים ירושה דאורייתא כדלמרינן צפ' נערה, האומר אל תקברוה מנכסיו אין שומעין לו עכ"ל בהג"ה.

ומהר"ם בר צרוך סי' ל"ט דקדק מכאן, דמי שנשבע לעכו"ם ואמר שלא יפדוהו ממנוזו אין משגיחין צו ופודין אותו וחרין וגזין מנכסיו, ועיין שו"ת הרי"ש סי' ק"ד וצו"ת שבות יעקב סי' ע"ב וח"צ סי' קס"ג ועיין חו"מ סי' רנ"ג סימן ל' ולי"א וי"ד

אמר דנפלו להו נכסי קמי יתמי כי לא אמר נמי נכסי קמי יתמי ראמו
אלא אם מת הוא אל תקברוהו מנכסיו אין שומעין לו לא כל הימנו
שיעשיר את בניו ויפיל עצמו על הציבור. קמג) הבא על אשת איש כיון
שנכנסה לרשות הבעל לנישואין אף על פי שלא נבעלה הרי זו בחנק
נכנסה לרשות הבעל בעלמא ש"מ. קמד) אמר רבי אילעא א"ר שמעון
בן לקיש משום רבי חנינא באושא התקינו שיהא אדם זן בניו ובנותיו
קטנים הילכתא כוותיה או לא ת"ש כי הוה אתו לקמיה דרב יהודה אמר
לה יארור ילדה ואבני (נ"א: מתא) מינה שריא כי הוה אתו לקמיה
דרב חסדא אמר להו כפו ליה אסיתא בציבורא וניקום עלה ונימא עורבא
בעי בניה וההוא גברא לא בעי בניה כי הוה אתו לקמיה דרבא א"ל
ניחא לך דליתונו בני מצדקה ולא אמרן אלא דלא אמיד אבל אמיד
אכפינן ליה על כורחיה. קמה) א"ר אילעא א"ר שמעון בן לקיש באושא
התקינו הכותב כל נכסיו לבניו הוא ואשתו ניוזנין מהם מתקיף לה רבי

דכיון דכוח מה צחייב וביא
גוצה כתובתה אינו חייב
לקוצרה דתנן כתובות (ל"ב
ע"ג) יורשיה יורשי כתובתה
חייבין נקצורתה: נכסי קמי
יתמי רמו. ופשיטא דאין
קצורתה עליהם: א"ל
תקצרוכו מנכסיו. אלא מן
הצדקה ול"ד להא דמספקא
לן בסנהדרין דמאן דאמר לא
תקצרוכו להבוא גברא אי
שומעין לו או לא (ועיין
משכ"ל): נכנסה לרשות
בעל בעלמא. תנן ולא תנן זה
נכנס לחופה. באושא
התקינו. כשישנו סנהדרי גזית
באושא שהיא אחת מעשר
גלויות שגלתה סנהדרין כדאמר

עד שש לכולי עלמא חייב והכא עד שיצאו שתי שערות עיני רש"י ועיין משכ"ל ויש
לשיטת רש"י כתבתי בסוף הספר בהשגחה. יארור. תנין משון תנין מתרגמינן מדור יארודין (ירמיה ע') והוא
אזרי על צניו. ופי' התנין הוליד תולדותיו והטיל פרנסתן על בני העיר: כפון ליה אסותא. כפו מכתשת על
פיה ויעמוד זה על גב שוליה בגובה שישמעו קולו ויכריז על עממו שהוא רע מן העורצים דעורבא צעי צני
והבוא גברא לא צעי צני, ואית דמפרשי עליה לצור יעמוד עליה ויאמר כן על אותו האיש. ונ"א אמרן. דלא
יבא אלא נדקה בעלמא ואפי' אינן צניו (ועיין משכ"ל) האריך כופין על הצדקה: הוא ואשתו ניוזנין מהם. ואפילו כתבו

משנה הלכות

בציבורא וליקום (וניקו עליהו גירסת רבינו) ולומר עורבא
צעי צני, ועורבא צעי צני צחמ"י, והכתיב ולבני עורב
אשר יקראו וכו' כי הוה אחי לקמ"י דרצא אמר ליה
ניחא לך דמיתזנא צניך מצדקה ולא אמרן אלא דלא
אמיד אבל אמיד אכפינן ליה ע"כ וכבר פירשתי לעיל
בס"ד בס"ק (מו) וכתב מהר"ם מרובנבורג ז"ל פ"י
אמיד היינו שאומדין אותו אם יכול לעשות יליאה זו
משלו ולא יצטרך לחזור על הפתחים עצורם כי הביא
דגיטין נ"צ גבי עמרם לצעה קאכיל ושתי מיתמי, ולא
אמיד פ"י לא אמיד לעשות יליאה זו משלו ע"כ תשו'
תקמ"א ועיין ח"ע כ"י ס"ט וסימן קי"ב ועיין גלוני
בש"ס.

קמה) ומ"ש א"ר חילעי וכו' שם בגמרא כנ"ל והא
דאמר לית הלכתא כמאן דאמר הוא ואשתו
ניזונין וכו', כן כתבו כל הפוסקים ועיין חו"מ סימן
רנ"ז צ"י ד"ה כתב הרשב"א, ועיין ירושלמי כאן.
ופרש"י ועשייתו כפיתו אותם בחוקה ומפני שטרחתו
עליו ליכנס לפנים משורת הדין מהצדיק ואי
דינא הוא אין כאן גמילת עוצה להחזיק לו טובה שעל
כרחו ישפוט אמת ע"כ. וכן פ"י הרשב"א ז"ל בספר
תוס"ב ולפ"ז פירושו צניחותא כלומר דאי אמרת דינא
הוא עשייתו צעי היינו שדין שצריך לכופן ולמה החזיק
לו טובה, ויש מפרשים צלשון צחמ"ס משום דעשייתו
משמע שפאלן צנדי וכיוצא בו לפנים משורת הדין עד
שנתן מעלמו דאי דינא הוא כ"י לו למימר חייבתינו

סימן שמי"ח וכתב צ"י יו"ד סי' הנ"ל כתב צמ"י
עני שמת והניח צן עשיר צנו חייב נקצורתו כיון דקצורה
יקרא דשכיבה הוא ועיין חו"מ סי' קל"ט וגלוני בש"ס
כתובות הנ"ל.

וכתב הרמב"ם ז"ל והא דמספקא לן צמ"ס סנהדרין
דמ"ד לא תקצרונו להבוא גברא אם שומעין לו
אם לאו, מסתברא לי דלא דמי כלל דהתם הוא דאמר
דלא לקצרו כלל ואי קצורה משום כפרה הוא לא
קצרי ליה דהא לא ניחא ליה בכפרה וכו' קצרינן ליה
לא הוה לו כפרה, אבל הכא רואה הוא נקצורה וכפרה
אלא שאומר שלא יקצרוכו מנכסיו לפיכך אין שומעין
לו שלא כל הימנו שיפול עממו על הציבור כדי שיעשיר
את צניו ע"כ ע"ש. ולענ"ד זהו שכתב רש"י בדיוק
לשונו הטובור לא תקצרוכו מנכסיו אלא מן הצדקה
וכונתו נמי כנ"ל דודאי ניחא ליה נקצורה אלא שלא
תהא מנכסיו, והיינו שלא תקשב מסנהדרין כנ"ל ודו"ק.

קמג) ומ"ש הכא על א"ה וכו' בגמ' מ"ט ע"א.
קמד) ומ"ש א"ר חילעי א"ר"ל וכו' שם ע"ב א"ר
עילאי אמר ר"ל משום ר' יהודה בר
חנינא והר"ף והר"ש ז"ל גורסין ר' יוסי בר חנינא
ורבינו גרם רק משום ר' חנינא סתם באושא התקינו
שיבא אדם זן את צניו ואת צנותיו כשבין קטנים איבעיא
להו הלכתא כותי או אין הלכתא כותי ת"ש כי הוה
אחי לקמיה דרב חסדא אמר לכו כפי לי אסיתא

זירא ואיתימא ר' שמואל בר נחמני גדולה מזו אמרו אלמנתו ניוזנית מנכסיו הוא ואשתו מיבעיא דשלח רבין באיגרתיה מי שמת והניח אלמנה ובת אלמנתו ניוזנית מנכסיו נשאת הבת אלמנתו ניוזנית מנכסיו מתה הבת א"ר יהודה בן אחותו של ר' יוסי ברבי חנינא על ידי היה מעשה ואמרו אלמנתו ניוזנית מנכסיו הוא ואשתו מיבעיא מהו דתימא התם הוא דליכא איניש דטרח אבל הכא נטרח לדידיה ולדידיה קמ"ל. הילכתא כוותיה או לא ת"ש דרבי חנינא ור' יונתן הווי יתבי אתא ההוא גברא גחין ונשקיה לרבי יונתן אכרעיה א"ל ר' חנינא מאי האי א"ל כותב נכסיו לבניו הוה ועשיתיהו וזאנוה אי אמרת בשלמא לאו דינא משום הכי בעי עשויהנהו אלא אי אמרת דינא עשויהנהו למה לי אלמא לית הילכתא כמאן דאמר הוא ואשתו ניוזנית מהם דאי הוה הוא ואשתו ניוזנית מהם לא הוה מעשי להו ר' יונתן. והילכתא הכותב כל נכסיו לבניו או לאחר לא הוא ולא אשתו ניוזנית מהם. ואמר רבי אילעא בארשא

מעכשיו ולא מן כדין אלא תקנת חכמים הוא: גדולה מזו אמרו. בגדולכ מזו אמרו כגון אלמנה ובה וניסה כבה שאף על פי שהוא מת והנכסים נשחטצדו ללוקח דרבנן כגון צעל נכסיו אשמו וקיימא לן (גיטין דף מ"ח ע"ב) אין מויליחין למזון האשה מנכסים משועבדים, אפילו הכי היכא דליכא למיחש לחיקון העולם כגון כי האי לוקח שלא הויליח מעות שויכ רבן כיורש ואמרו חזון האלמנה מנכסיו צעל: דשלח רבין צאיגרתיה. אף על גב דאמור רבן צעל נכסיו אשמו לוקח כוי וקיימא

לן אין מויליחין למזון האשה מנכסים משועבדים הכא שויכו רבן כיורש משום פסידא דאלמנה והכי מפורש ביש נוחלין: מתה כבה. וצעל יורש: אלמנתו של אבי כבה: ניוזנית מנכסיו. ולא אמרינן איש נכרי הוא זכ ואינו יורשו של אב אלא של אשתו וכלוקח צעלמא דמי ואין מויליחין למזון האשה מנכסים משועבדים: הוא ואשתו. שהוא קיים ואלו בניו הם ולא הויליחו מעות אלא מתוך צעלמא: מיבעיא. ואע"ג דמתנה כמכר לענין שעבוד התם הוא דאי לא דעביד ליה ניחא לנפשיה לא יכיז ליה מתנה אבל בניו ליכא למימר הכי: דליכא אינש דטרח. שמת צעל לכי עבדי רבן תקנתא: אבל הכא. דקאי איכו נטרח לדידיה ולדידיה קא משמע לן: הילכתא כוותיה. אדרבי אילעא קאי: אכרעיה. על רגלו: ועשיתיהו. כפיתי אותם בחזקת ומפני שטרחתו עליו ליכנס לו לפניו משורת כדין מהצדני: אלא אי אמרת דינא. אין כאן גמילות טובה להחזיק לו טובה שעל כרחו ישפוט אמת וא"כ עשויהנהו למכ ליה ופ"י בלשון צתמיה (ועיין משכ"ל) ורש"י פירש

משנה הלכות

ולמה ליה לעשינהו ליחות לנכסים ולפיק ליה מחזות מיניי כרעב"א ז"ל וכן פ"י כרעב"א ז"ל כפי הראשון. ודעת רבנו ז"ל נראה שפרש נמי בלשון צתמיה מדכתב א"א צעלמא לאו דינא משום הכי בעי עשויהנהו כלומר מתורה דקבא אלא א"א דינא עשויהנהו למכ לי כלומר דלא מחויבים לפרנסם וזה ראייה לפי כרעב"א והיי"מ וק"ל ועיין חוס' דף ג' ע"א ד"כ עשיתיהו במאי אי צדברים או צעוטים וצמקום אחר הארכתי צב. ולענין מתנה הכי שנתנה לאחר כוי כמו מכר ולא גביא כתובה ומחזות, מיכו אפי' אחין אם מכרו או שחררו מפקיע מידי שעבוד ואינו גובה, מיכו צנתו מסתפק קלת ר"י מכרי"ח. ומכרי"ס פסק דכנותן מתנה לבנו או ליורשו צנתנה צריח לא כוי מתנה לאפקועי כתובה וראוי מהכא וכו', ורבנו שמואל בן רבנו ברוך פסק דמתנה ש"מ מפקיע מידי שעבוד כתובה ומחזות כמו מתנה צריח וראיותיו עיין צמרדכי ועיין בג"א על כרע"ש ז"ל, ועיין חוס' ד"כ הוא ואשתו, ולא מלחתי כאי דינא צע"ע כי אם צצ"י חו"מ כמו שנין צעין משפט ול"ע למכ השמיטו הפוסקים, ועיין צמרדכי סי' ק"ם צאושא התקינו. קמו) ומ"ש ואמר ר' אילעא צאושא התקינו וכו' שם דף כ' ע"א ח"ל אר"א צאושא

התקינו המצדצו אל יצדצו יותר מחומש שמה ילטרך לצריות (רבנו לא גרס שמה ילטרך לצריות), ומעשה צאחד שצקש לצדצו יותר מחומש ולא הניחו לו חצירו ומנו ר' ישצב ואמרי לה ר' ישצב ולא הניחו חצירו ומנו ר' עקיבא, ורבנו גרס צאחד שצקש לצדצו יתר מחומש רבי ישצב ולא הניחו חצירו ומנו ר' עקיבא ואיכא דאמרי ר"ע ולא הניחו חצירו ומנו רבי ישצב ואין נ"מ צנייכו לדינא. ופירש"י ז"ל המצדצו לעניים מחומש שלא ילטרך לצריות ומדפי' שלא ילטרך לצריות משמע נמי דלא גרים צגמ' שמה ילטרך לצריות כגירסא דידן, דאי גרים א"כ מאי משמיטנו צפירושו על חומש שלא ילטרך לצריות כלא מפורש כן צגמ', אלא ודאי דלא גרס כן צגמ' וגרס כרבנו ז"ל וצמכדורא קמא פירש"י המצדצו להקדש ועיין ש"מ. וכתבו החוס' צש ירושלמי שפעם ראשונה יכול לצדצו חומש ומכאן ואילך צכל שנה ושנה יתן חומש בריות ע"ש. וכעור יו"ד סי' רמ"ע כתב עד חומש נכסיו מלוכ מן המוצחר ואחד מ"י מדכ צינונית וכחצ צצ"י ואע"ג דאין נראה מהכא (מבגמרה) שיכא מלוכ לצדצו חומש דלא קאמר אלא שאם צה לצדצו אל יצדצו יותר מכן מהירושלמי דריש פאה נראה שיכא מלוכ, וגם מתלמודא דידן יש לדקוק וכו', ולענ"ד נראה לומר

בניחוחה: המבזבז. לעניים: מחומש. שזכסיו שמא ירד מנכסיו כמו שכתב רבינו לקמן בסמוך: בהני תרין. כזן זניו וזנותיו הקטנים והכותב כל נכסיו לזניו: התקינו המבזבז אל יבזבו יתר מחומש אע"ג דלית הילכתא כוותיה בהני תרין בהמבזבו הילכתא כוותיה דקאמרינן תניא גמי הכי המבזבו אל יבזבו יתר מחומש ומעשה באחד שביקש לבזבו יתר מחומש ומנו ר' ישבב ולא הניחו חבריו ומנו ר' עקיבא ואיכא דאמרי רבי עקיבא ולא הניחו חבריו ומנו ר' ישבב קמו) והני מילי מחיים שמא ירד מנכסיו

משנה הלכות

אחת סברין מימר לכל המלות עד שליש אמר ר' חזין חפילו למאכ אחת ר' חזינא צעס רבן דתמן, מכו שליש לדמים האין עבדא, לקח אדם מלכ מלכ אחרת גלכ הימכ עד כמה מעריחים עליו עד שליש וכו', כרי לן לבדיא דמיירי צקיום המלות סחס וכמו שכתב לקח אדם מלכ ומכ שכבאו האי לימוד לשם כתב הפ"מ דלפי ערך זה יתן לזקק ג"כ ע"ש וא"כ לא מיירי חסס מזדקק דוקא לענין מלכ וזה לעני"ד צרו.

שבתי וראיתי שם בסמוך מעשה צרבי ישבב שעמד והחליק את כל נכסיו לעניים שלח ל"י ר"ג וכלא אמרו חומש מנכסיו למלות (צש"ס דין בגירסא ר"ע וגם שצקש לחלוק וצירושלמי שכבר חלק) כרי דכירושלמי גרס לבדיא למלות צה"ו בגירסא הפ"מ וכולל כל המלות ואם כן ראיה כי גאוני ז"ל ל"ע וי"ל דכס ס"ל דסוף סוף כיון דאמר לו רבן גמליאל וכלא אמרו חומש נכסיו למלות אחא דחלק כל נכסיו משמע דגם הא ככלל, אמנם אינו ראוי כ"כ דמאן נימא דזכ מלכ דילמא ע"כ מותר ומכאן ואילך אסור, אבל למלכ עדין לא ידענא ול"ע עוד נראה דלשיעטס ז"ל הי"ל למר מלכ לכפריש חומש מנכסיו צדך חיוציה ולא צשלילית, שוב ראיתי צפ"מ לכרמז"ס ז"ל צפ"ק דפאה שכתב ג"כ למלות בגירסא הפ"מ ועיין צרכ"י סי' רמ"ט מה שכאריך ברצב צבא, ומפ"י הפ"מ שכתב דלפי ערך זה יתן לזקק ראיה לדעת הגאוניס.

וד"ע דכתב עוד צירושלמי שם ור"ג לא קודם לאושא כוה, ר' יוסי צר צון צעס ר' לוי כך היתכ הלכב צידס ושכחוב ועמדו השניים והסכימו על דעת כרש"שונים ללמדך שכל דבר שנוחנין צ"ד נפסס עליו מחקיים, כמה שנאמר למשכ מסויני. ומדברי צירושלמי כללו ראיה גדולה לשיעטס כריעצ"א ז"ל צמסכ"י ר"כ בצאתו דצרו ז"ל צמדור כהשוצות דכל תקנות חכמים מקורס צתורכ ויש לכס רמז רק שכתורכ מסרס לחכמים שצדורס שאס ירלו יתקנוס לחיוצ ואס לאו ישארו רשות ע"ש.

קמו) וב"ש) וכני מילי מחיים שם דף ס"ז ע"ב ממעשה דמר עוקצא דאיתתי חושצנא דלזקק אשכח דכוי כתב צ"י שצעת אלפי דנרי סיטנקי אמר זודלוי קלילא ואורחא רחיקתא קס צצו"י לפלגא ממעניה כיכי עמיד ככי וכאמר ר"א וכו' כני מילי מחיים שמא

שיעט כטור צדך פשוט דכיון שכתב דשיעור נחויכ אס ידו משגת יתן כפי לורך עניים א"כ מדינא מחויב ליתן לעניים כל לרכס אס ידו משגת רק כשאין ידו משגת אין חיוצ עליו לפזר כל ממנו מ"מ מה שיכול לתת לכס מחויב לתת לכס צאס לא יצטרך לצריות, ומעשה כיון שאמרו חכמים כמצדו אל יבזבו יותר מחומש ועד חומש מותר לבזבו ומאחר שמתר ככ"י דמוטל עליו לעשות כן מטעם דחייב לתת כפי לורך עניים וא"כ ודאי מלכ מן המוצחר עד חומש דאז מקיים יותר ככפי לורך עניים, חב לעני"ד נכון דצדרי כטור שכתב מלכ מן המוצחר עד חומש. ועיין יו"ד סי' ר"ב

וכתב ברמ"א ז"ל יו"ד סי' רמ"ט ואין לעשות ממעשר שלו דבר מלכ, כגון נרות לצככ"י או שאר דבר מלכ רק יהנונו לעניים מהר"ל כ"י ר"כ. והש"ך כתב צעס כדרישכ וכרש"ל להחיר לקנות ספרים או צעל צרית או להכניס חתן וכלה תחת החופכ וגם לתת לזניו כגדולים צעס מכר"ס מרוטנצורג ע"ש.

וגרסינן צירושלמי פ"א דפאה וגמילת חסדים כדא דתימא בגופו אבל צממונו יש לו שיעור ואתייה כיי דמר ר"ש צן לקיש צעס ר' יוסי צן חנינא צאושא נמנו שיכא אדם מפריש חומש מנכסיו למלכ ובגליון כש"ס שם מכאן כוניה וכו' וכן מ"ש רבינו דמלכ לבזבו ילא לו מכאן חבו כמו שכתב כצ"י ז"ל עכ"ל.

ול"י דצריכס הקדושים של בני גאוני ז"ל אשר עפר חני תחת כפות רגליכס כו"א דאין מכאן ראיה לפ"י כצ"י ז"ל, דכנה הפ"מ גרס שם חומש מנכסיו למלות ולא יותר ע"כ ופ"י לפי גירסתו דאס מחויב לעשות מלכ לריך לבזבו עד חומש לקיימכ והגרסא לפי פירוש חומש למלות חיינו לכל המלות שאדם רואה לקיים לריך לבזבו עד חומש ממנו לקיים מלות כצורה צ"ב. וא"כ לפ"ז לא מיירי כאן צירושלמי מזדקב צפרט רק צענין קיום המלות ככלל שצריך לפזר עליכס ממון עד חומש כדי לקיימס ולא מיירי כאן מנתנית לזקב א"כ אדאז לכ ראיה כגאוניס ז"ל דחומש למלכ אלזקב קאי.

וגר"א) לבדיא ראיה לכפ"מ ז"ל דכדן עמו מכא שכביא שם צירושלמי צסמוך רב כונא אמר למלכ עד שליש מכו לכל מלות עד שליש או למלכ

אפילו כולי משמע מדכתב ואין לחוש ליורשין ודברי הלבוש הם דברי הרמ"א ודו"ק ובספר העמק שאלה הביא דכתב"י איתא עד תילתא ובס"ס וברכ"י סי' רמ"ט הביאו פלגא ונראה דאין להביא כן כי נוסחאות שונות כמה.

ובהעמק שאלה הקשה לדעת הפוסקים דאפי' כולי מצדד לאחר מותו והא עיקר ירושה דאורייתא

(ועיין ערכין פ"ז דאפי' לרי"א אם החריס כל נכסיו אין מותרים), וחילק ז"ל בין ממון לקרקעות ומה שאמרו מותר לצדד מיירי בכסף ע"ש מה שפלפל ולא זכר בגאון ז"ל מדברי הלבוש הג"ל דכתב דאין לחוש ליורשין ומפורש להדיא דאין לחוש בשביל זה וא"כ אין לחלק בין הדקקים בין ממון וקרקע והא דלא חיישינן ליורשים יש לומר כיון דלמלוה הוא מצדדו מי יאמר לו מה יעשה שהרי אורחא רחוקתא חוודא קלילא וכי אסור לאדם למכור כל מה שיש לו עבור פרנסתו וע"י זה לא יבוי לו להניח ירושה א"כ ה"נ צעו פרנסה רוחנית על הדרך, מוכר כל מה שיש לו לפרנסתו ואף שאין משעיר כלום ולא דמי למי שהחריס כל נכסיו ואעפ"כ מי שנתן צמתנה כל נכסיו צקנין קודם מותו ודאי מתנתו מתנה ואף שאמרו חכמים לעולם לא תהוי מעצורי אהבתה אפילו מצדד ציטא מ"מ היכא דעשה עשה בין צממון צין צקרקעות, וא"כ ה"נ כן רק דכחא מותר אפילו כשעשה כן בשביל דקבא להדעות הללו וזה לעני"ד פשוט וצדור.

וראייתי צפמ"ג אור"ח סי' תרנ"ו צמשצנות זהב סק"ב שהביא דברי השאלות ז"ל וכתב עליו והוא פלג צעיני וצרי"ף ורמ"ש כתבו רק יותר מחומש ע"כ ומ"ש דברי"ף וברמ"ש כתבו רק יותר מחומש ל"ע דאמת דברמ"ש ז"ל כתב כן וכמו שהבאתי לעיל אמנם ברי"ף לא כתב רק אצל לאחר מיתה לית לן צב כמעשה דמר עוקבא וצדדרי ברי"ף ודאי אין הוכחה שלא ס"ל כהשאלות, ואדרבה וכנ"ל, ועיין שאלות ועצ"ן סימן ג' ד"ה ואמנם מה שכתב אמ"ר ומה שהאריך צב ועיין גליוני הש"ס נ' ע"א ודו"ק.

שבתי וראיתי צ"מ שהביא צ"ס תלמידי ר"י ז"ל ואפילו צעעת מיתה נראין הדברים שאע"פ שיכול לצדד יותר מחומש מ"מ אין לו לצדד הכל לגמרי אלא שיניה קלת ליורשין ע"כ, והאי קלת לא ידענא שיעורא כמה הוא ועיין צש"ת הלכות קטנות ח"ב סי' רס"ז ובח"ב סי' ל' וצש"ת תשצ"ן ח"ג סימן קי"ל כתב דלהעצור הנחלה ממי שראוי ליורשו ולתתו לעניים או לצהכ"י וכדומה אסור וכו' וכן צהכ"י כיון שארכי צהכ"י על הציבור הם מועלים והמקדיש נכסיו על זה אינו אלא כאלו פוער הציבור והרי הוא אינו אלא מעצור נחלה ממי שראוי ליורשו אל הציבור שאינה ראוי ליורשו וכו' ע"ש.

ירד מנכסיו אצל לאחר מיתה לית לן צב ולפ"ז משמע דאפילו כל נכסיו נמו דמ"ש. וכן כתב הרמ"א ז"ל להדיא יו"ד סי' רמ"ט ס"א ח"ל ואל יצדד אדם יותר מחומש שלא יאערך לצריות ודוקא כל ימי חייו אצל צעעת מותו יכול אדם ליתן דקבא כל מה שיראה. ג"ז שם פ' מילתא האשה ומייתי לה רי"ף ורמ"ש ור"ן ומרדכי.

והנה ממשעב דמר עוקבא לכאורה נראה דלא צדד רק מחלף נכסיו ולא כולבו וברי"ף ז"ל כתב ח"ל וכני מילי מחיים אצל לאחר מיתה לית לן צב כמעשה דמר עוקבא ומדכתב כמעשה דמר עוקבא ה"ו אפשר לומר דכונתו דוקא כמעשה דמר עוקבא ולא יותר ולהכי לא כתב צסתם אצל לאחר מיתה אפילו כל נכסיו, וי"ל דדוקא עד פלגא ולא יותר, גם ברמ"ש ז"ל כתב ח"ל, אר"א צאושא התקינו וכו', והני מילי מחיים אצל לאחר מיתה יכול לצדד יותר מחומש וכו' הרי שג"כ דייק בלשוננו יכול לצדד יותר מחומש דוקא ולא כתב יכול לצדד כל נכסיו, כן ה"ו אפשר לפרש בצדדריבם אף שאין מוכרח כ"כ.

וראייתי בשאלות פ' תרומה ח"ל צ"ס לריך אלו מאן דאיתא ואמר צעינא דאפקר נכסיו עד כמה יבצין ל"י רשותא למתן ח"ש דתניא במצדדו וכו', וכני מילי מחיים אצל לאחר מיתה עד תילתא, וכן הלכתא עכ"ל, וצ"פ השא שם כתב, צ"ס לריך בני מילי מדעת"י צא לימלך ואמר צעינא דאפקר נכסיו עד כמה יבצין ל"י רשותא מי אמרינן מילתא יתירא לא אמרינן ל"י כי היכי דלא יתוי ל"די עניות וכו' ולענין שאלותא דשאלנא קדמיכון ח"ש דתניא במצדדו אל יצדד יותר מחומש וכו', והני מילי מחיים אצל לאחר מיתה מאי ח"ש דמר עוקבא כי שכיז וכו' אמר ב"י תילתא מנכסיו לעניי והאמר מר אל יצדד יותר מחומש בני מילי מחיים אצל לאחר מיתה תילתא ע"כ. ול"ע ארמ"א ז"ל שלא הרגיש צב, הן אמת דגירסא דידן לכאורה אינה בגירסת השאלות צמ"י דהשאלות ז"ל גרס גבי הא דמר עוקבא תילתא וגירסת הספר פלגי' ממנוי' מ"מ מדמר שמעינן דהאי דמר עוקבא דוקא הוא ולא יותר ומכתם לדידן לגירסתו עד פלגא דמ"ש וזה צדור וא"כ ה"נ יש לומר דדוקא עד פלגא, ומעתה י"ל דגם ברי"ף וברמ"ש הכי ס"ל דעד פלגא הוא דמצדדו אפי' לאחר מיתה ולכן לא כתבו רק כמר עוקבא כמו שכתב ברי"ף ז"ל או יותר מחומש כמו שכתב הרמ"ש ז"ל, והלבוש ז"ל כתב ברמ"א וסיים ואין לריך לחוש ליורשין ע"כ.

ותב"ט עיני בשאלות שלום שהביא צ"ס צ"ה ס"ק צ' דמה שכתב הרמ"א ז"ל כל מה שיראה לאו דוקא אלא כונתו עד פלגא שארית יוסף דף ע"ז והוא ז"ל הקשה עליו ג"כ מדעת השאלות ז"ל ולע"ד לא נריכא ל"י דהכי כתב הלבוש להדיא דכל מה שיראה

בנכסי מלוג. כקן: הבעל מוליא. דשויה רצן כלוקח וכו' לוקח ראשון. ועיין חו"ס ד"כ בצעל מוליא חקנה זו אליבא דמאן: יתום ויתומה. לה ואחותו: העלן ליתום בשביל יתומה. בעלו ליתום מחנות יתרים שחזן אחותו עמו: דאיכא תרתי. אחותו אילו בעי שפחה לשמשו מי לא יהיבין ליה כל שכן הכא דאיכא תרתי. קמ"ט) תנו רבנן אחד נכסים שיש להם אחריות ואחד נכסים שאין להם

משנה הלכות

לחלק בין ממון וקרקעות דודאי אין לחלק בכך אלא חי נחנו במתנה קודם מוחו או רק אוב להעבירו לאחר מוחו וגם למה שנה אס לבכ"י או לדבר אחר כגון עניים וק"ל ונראה דלא ראה דברי הסג"ל כלל. ועיין תשו' מוכר"י ברוח ס"י קל"ח מה שכתב באשה שנתה ליתן מעות לעניי בעיר לאחר מוחה ועיין מרדכי פ"ק דצ"ב ס"י תל"ג ותשו' מוכר"י וייל ס"י כ"ו מה שכתבו שם ודו"ק.

קמ"ח) ומ"ש ח"ר יוסי בר חנינא באושא התקימו באשה שמכרה בנכסי מלוג וכו' שם דף נ" ע"א וכבר פירשתי לעיל (ס"ק כב, נז, נט וס"ו). ומ"ש הביא יתום ויתומה וכו' שם בגמ' כלשון רבינו וברי"ף ז"ל גרס אמר ליה עני בן טובים הוא, אילו ראה שפחה לשמשו מי לא יהיבין ליה ורבינו כתב צמי שפחה וכו' הוא.

קמ"ט) ומ"ש ח"ר אחד נכסים וכו' שם בגמרא ובחוס' שם ד"כ ממקרקעי הקשו וח"ה קשיא דרבה אדרבה דצ"י מליאת באשה לקמן ס"ה ע"א פסק רבה בלכ"ה כר"י דאמר יתן לשני כדרך שנותן לראשונה ואמרין החס דשמואל כר"י ס"ל אלמא סבר רבה דשמין באב וא"כ גביה ממטלטלי דאמרין בשמעתין ול"ל דהחס רבה משמ"י דרב חסדא קאמר וליה לא ס"ל וכו' וי"ל דהא דאמר רבה הכא ממקרקעי ולא ממטלטלי היינו בדלא אומדני' והא דסבר רבה החס כר"ב יודא ושמואל בדאומדני' שדעתו שהגבה ממטלטלי וככ"ג מפליג בש"ס החס ונראה דבזמן הזה דכולכו גבי ממטלטלי כחובה ומחנות מחקתה בגאונים ופרנסה נמי אכן סבדי שכל בני אדם רגילין להשיא בנותיהם ממטלטלי וחשוב כמו באומדני' דפסק רבה כר"י. ועיין ש"מ תירוז אחר ע"ז.

וראייתי בהשועה עבודה בגרשוני שאלה ע' שכתב לענין בת שבגרה בחיי אביה שלדעת הרמב"ם ז"ל לא אבדה פרוסה ולדעת ר"י וברא"ש ז"ל איבדה

וראייתי בשו"ת הסג"ל כנ"ל צמי שאלה להעביר נחלה מקרוביו כראוי לירושא מן החורב, להקדיש לעניים או לביה הכנסת וכחז שאין לעשות כן וכו' עד אצל אפשר לצטלה ממה שמנינו בירושלמי דרעיש בסוף פאה פ"ח כ"ה ר' מחוי לרב תרעא לבי כנישחא דקא בני חמי כמה ממון שקשו אבותי במקום הזה ח"ל אדרבה כמה נפשות שקשו אבותיך במקום הזה וכו' לא הוי חמך בר נש דמילך באורייתא או חולים המוטלים באשפה קרא עליו במקרא הזה וישנה ישראל אח עשכו ויבן ביכלות ע"כ בירושלמי. ומכאן נראה שיותר מזה כ"י ללמד החלמודים ולפרנס עניים מצנין בכ"י וכ"כ קאת מן הראשונים ז"ל, ויון שזה נכנס בכלל וישנה ישראל וכו', וק"ל ש"ע שנה לעשות עבירה מנכסיו אין שומעין לו כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ט מה"י זכיה וח"כ הקדש זה צטל הוא ויירשנה קרובה, ובדרוש לא נתן שלמה מקדשי דוד אצו דבר במלכות הקדש, אמר רעב כ"י צימי אבא ג' שנים וכו' לו לצבו בהקדשות האל להחיות בהם עניי ישראל ע"כ.

והנה נראה דעת הסג"ל ז"ל דהכי להעביר נחלה מחנותו צטל, אמנם ודאי זה דוקא היכי שלא נחנה במתנה בפירוש ולא קבלו קנין רק בחורת אורח הניחה וכמו שהביא ראה מדברי הרמב"ם בשכ"מ שנה לעשות עבירה מנכסיו אין שומעין וכחז להדיא שרק אוב לעשות כן אצל ודאי היכי דעשה מעשה לא מהדרינן עובדא דאל"כ חקשה ליה ממנה מקומות בש"ס ומכא גופי' שהביא שם ז"ל בעלמו מהא דאמרו צ"ב קל"ג ע"כ לא תיבוי צי עיבורי אחסנתא חפילו מצרה בישא לצרה עבא וגם ממעשה דרב מתנה בחובות לאורחא כחזי ליה וכו' והסג"ל צעלמו ז"ל כתב דממה שנקרא רשע אצל כל זה איננו לצטל במתנה אס נעשית, אלא שאין ראוי לעשותו, ומעשה דמר עוקבא מיירי שהוא צעלמו חלק נכסיו וממילא לא דמי נמי למי שהחריס כל נכסיו דהחס נמי עבירה קעבד וכנ"ל ח"כ ואמת. ומעשה נראה מכאן דלא כהעמק שאלה כנ"ל שכתב

אחריות מוציאין למזון אשה ובנות דברי רבי רבי שמעון בן אלעזר
 אומר מנכסים שיש להם אחריות מוציאין לבנים מן הבנים ולבנות מן
 הבנות ולבנות מן הבנים אבל לא לבנים מן הבנות בנכסים מועטין
 נכסים שאין להם אחריות מוציאין הבנים מן הבנים ולבנות מן הבנות
 ולבנים מן הבנות אבל לא לבנות מן הבנים והלכה כרבי שמעון בן
 אלעזר. (ק) תנו רבנן לאחר מיתת בעלה אין היבמין חייבין לפדותה ולא

והשמטנו : מוציאין . מן
 היתומים : לבנים מן הבנים.
 לקטנים מן הגדולים לחלוק
 בשוה : ולבנות מן הבנות.
 לקטנות מן הגדולות אם אין
 שם אלא בנות והחזיקו גדולות
 בנכסיו מויליאן מידן וחולקות
 בשוה וככה ליכא מחזיקי שאין
 בנות נחונות מן הבנות לפי

שכלן שות צירוש : אבל לא לבנים מן הבנות בנכסים מועטים. שאין צדק כדו ואלו עד שיצגרו דאמרו
 רבן הלכה כרשב"א דאמר רבא הלכה כרשב"א. בגמרא אף על גב דקיימא לן הלכה כרבי מחברו
 ככה הלכה כרשב"א דאמר רבא הלכה ממקרקעי ולא ממטלטלי דין לכחוכה דין למחזיקי דין לפרנסה : תנו רבנן
 לאחר מיתת בעלה. פירוש שנשצית לאחר מיתת בעלה. ובגמרא גרס כהדיא נשצית לאחר מיתת בעלה ונראה

משנה הלכות

פרנסתה כמזונת בעור צסי קיי"ג ונסחפק אם האחים
 יכולין לומר קים לן כר"י וכרשב"א, וכחז דודאי אמרינן
 דלא ניתא ל"י לאז שהשז צחו עד שחלצין ראשה עלוצה
 וגלמודה, ודמי למכ שכחצו החוס' צפי נערה וכוחה
 צש"ע ס"י ס"ג דפרנסה צומן כזה נגצית מן המטלטלין
 משום דאין סכדי שכל בני אדם רגילין להשיא בנותיהם
 ממטלטלי וחשוב כמו אומדנא וכו' וצחשו מהר"ם מיין
 ס"י מ"ז בעתיק מספר הגודל שכחצ צש"ע ר"י ממש
 כלשון החוס' ע"ש ועיין לקמן חוס' דף ל"ו ע"א ד"כ
 אלמנה ודף פ"ד חוס' ד"כ והוא ודו"ק.

הש"ס וכצ"ש צסימן ק' סק"צ כתב מיבו צח"מ כתב
 צש"ס רביצ"ש, דרמז"ס חיורי צמקום כיכא דמנהג הוא
 לכחוצ צפי מטלטלין אז אם לא כתב לא נשתעבדו
 המטלטלים אח"כ ידע ואם נחפשט החיקון בכל ישראל
 אמרינן אף שלא נכתב כנכתב דמי אלא דבימי הרמז"ס
 עדיין לא נחפשט התקנה לפ"ז צוה"ז שנחפשט החיקון
 אמרינן אף שלא נכתב כנכתב דמי ע"כ.

ולא נראה כן מחשוי רשב"א סימן תרכ"ט וגדולה
 מזו כתב והוא בלחוד שטען שלא כדון מה שכחוצ
 בכחוכה ולכן אינו רואה לשלם כחוככה, וכתב ז"ל כי
 שאלה זו נשאל הרב ר' מאיר הלוי ז"ל והשיב דשומעין
 לו. והוא ז"ל אומר דאין שומעין לו דאם אתה אומר
 כן לא הנחת חיוב דכולן יטענו כך וסיים, אבל מה
 אעשה שכבר הורה זקן ע"כ כרי דאפי' על כחוכה
 שחקנו חז"ל לכל ישראל בימי הש"ס, דעשו שיכול לטעון
 לא ידעתי מאי כתוב צה כ"ש ככה צתיקון הגאונים
 ז"ל וכדעת כ"ה ז"ל שאין זה תנאי צ"ד מאחר שנחדש
 אחר הש"ס ול"ע.

והמורר א"ע ס"י ק' כתב אין הכחוכה נגצית מדינא
 דגמי אלא ממקרקעי ומן הזיבורית שבנכסיו
 ומתקנת הגאונים נגצית ממטלטלין וכ"ה נמי לכל תנאי,
 וכחז כצ"י תקנה זו כתב הרשב"א בקידושין פרק
 האומר והרי"ף והחוס' פ' מליאת האשה והרמז"ס
 פ"ז מה"א וכתב הרמז"ס דהכי לכחוצ בכל הכחוכות
 מקרקעי ומטלטלי ודבר זה תקון גדול הוא ואנשים
 חכמים ונבונים נהגו כן וכו', וצד"מ כתב דלא כמשמע
 במרדכי פ' מי שמת דף רנ"ז ע"ב וריש הלפניו נחונה
 מיבו צחשו רבצ"ן דאף לאחר תקנת הגאונים אינה
 גוצה ממטלטלין אלא דאם הפסה אין מויליאן מידה
 ולא קיי"ל כן אלא דגציה ממטלטלין בני חורין וכן
 פסקו כרי"ף והרמז"ס וכן המנהג פשוט ע"כ.

ונראה עוד מדעת הרמז"ס ז"ל דאם כתב צשטר
 לא יכול לטעון לא ידענא מאי דכתב צה
 דאם לא כן יותר רבוחא כ"ל לאשמעינן דאפילו שכחצ
 צשטר הכחוכה רק שטען לא ידענא מאי כתוב צה.
 עוד נראה ראייה דעת הרמז"ס דאפילו טען נמי אין
 שומעין לו וכדעת רשב"א ולא כדעת המורה כזקן ז"ל
 מדכתב דצחנאי כתוב שכוח תקנת סוכדרין מויליאן
 צה ממון ומשמע לעולם מויליאן ממון צחקנה ואין מועיל
 צה שום טענה ופשוט. וצחשנתי הארכתי צ"ה צדיני
 תקנות צענין הכחוכה מהמתחדשים.

וכתב הרמז"ס שם הל"ע כרי שלא כתב כך צשטר
 הכחוכה אלא נשא סהם אם היה יודע צחקנה
 זו של גאונים גוצה ואם לאו או שנסחפק לנו בדבר
 מחשצין בדבר כרצו שאין כה ציד תקנת הגאונים
 לדון צה אע"פ שלא נחפרש כדון תנאי כתוב שחס
 תקנת סוכדרין בגדולה עד שנוילא צה ממון מן היורשים
 ע"כ

ומ"ש והלכה כרשב"א שם בגמ' איפסקא הלכה.
 (ק) ומ"ש רבינו ת"ר לאחר מיתת בעלה אין היבמין
 חייבין לפדותה וכו', בכחוכות ג"צ ע"א,

וכתב כ"ה ז"ל שאין לומר צה אף שלא נכתב כנכתב
 דמי שאין זה תנאי צ"ד כיון דנחדש אחר

עוד אלא אפילו נשבת בחיי בעלה ואחר כך מת בעלה אין היבמין חייבין לפדותה שאין אני קורא בה ואתבינך לי לאינתו קטא) תנו רבנן

משנה הלכות

וכו'. ומאי דקתני אין היבמין חייבין לפדותה לאו דוקא דכ"כ נמי כי יורשין אינם חייבים, אלא דנקט יבמים לרבותא שאפי' היכא שהיא זקוקה לו אינו חייב לפדותה וכ"ש שאר יורשין ע"כ.

וראיתי לפריש"ט ז"ל שכתב צ"ל אין היבמין חייבין לפדותה לאו דוקא דכ"כ נמי כי יורשין אינם חייבים, אלא דנקט יבמים לרבותא שאפי' היכא שהיא זקוקה לו אינו חייב לפדותה וכ"ש שאר יורשין ע"כ.

וראיתי צבכות כצ"ח אדברי כרי"ף ז"ל שכגיב צסיפא מדבריו אין היתומים וכוונתו ז"ל שצבא שני לריך לומר אין היתומים חייבין לפדותה ולא היבמין, ולעג"ד לא לריך להגיב צדבריו ז"ל כן שכרי גירסתו היא גירסת רבינו ז"ל, ורבינו כתב להדיא צב צבות אין היבמין חכ נראה לעג"ד ג"כ דעת כרי"ף ז"ל ודוק. ודרא"ש ז"ל כתב, ח"ר נשצית לאחר מיתת בעלה אין היורשין חייבין לפדותה וכו', הילכך לית לכו פירי דכי תקנו רבנן פירות לצעל תחת פירקונה הוא דתיקון וכני כיון דלא מחוייבי צפרקונה לית לכו פירי, תדע דכא הני אלמנה נחונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהם ואיני חייבין צקבורתה אלמא כיון דמחוייב צמזונותיה מעשה ידיה שלהן, וכיון שאין יורשין כתובתה אין חייבין צקבורתה, ככ"ג כיון דלא מחוייב צפרקונה ל"ל פירי וכן יבם נמי לא אוכל פירי ואינו חייב צפרקונה, ואית ספרים דגרסי ואין היבמין חייבין לפדותה וכן גורם רב אלפס ע"כ, וצ"ח פרק האשה שנפלו דף שכ"ג נראה דגרם ג"כ הכי צסם כרשצ"ח ז"ל. וכרמז"ם פ"ח מה"א כ"ה גרם אין היורשין כגירסת כרש"ש ז"ל וצחוספתא וצירושלמי כגירסת רבינו, וכטור וכמחצר סי' ע"ח כתבו כגירסת כרש"ש ז"ל וכצ"ח כצ"ח גירסת כרי"ף ז"ל ע"ש.

ורב"ג ז"ל נראה דכ"י גרס אין היבמין חייבין לפדותה ולא כגירסת כש"ס דידן וכגירסת רבינו גרם נמי כרי"ף ז"ל וז"ל ח"ר נשצית אחר מיתת בעלה אין היבמין חייבין לפדותה ולא עוד אלא אפי' נשצית צחיי בעלה וחכ"כ מת בעלה אין היתומין חייבין לפדותה גרם צסיפא רק אין חייבין לפדותה ופשוט דקאי ארישא, מ"ש אין היבמין חייבין כ"ג צסיפא מייירי ציבמין ורבינו ז"ל גרם כן להדיא גם צסיפא ולא עוד אלא אפי' וכו' אין היבמין חייבין לפדותה ע"כ חכ לעג"ד צרור.

וראיתי צבכות כצ"ח אדברי כרי"ף ז"ל שכגיב צסיפא מדבריו אין היתומים וכוונתו ז"ל שצבא שני לריך לומר אין היתומים חייבין לפדותה ולא היבמין, ולעג"ד לא לריך להגיב צדבריו ז"ל כן שכרי גירסתו היא גירסת רבינו ז"ל, ורבינו כתב להדיא צב צבות אין היבמין חכ נראה לעג"ד ג"כ דעת כרי"ף ז"ל ודוק. ודרא"ש ז"ל כתב, ח"ר נשצית לאחר מיתת בעלה אין היורשין חייבין לפדותה וכו', הילכך לית לכו פירי דכי תקנו רבנן פירות לצעל תחת פירקונה הוא דתיקון וכני כיון דלא מחוייבי צפרקונה לית לכו פירי, תדע דכא הני אלמנה נחונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהם ואיני חייבין צקבורתה אלמא כיון דמחוייב צמזונותיה מעשה ידיה שלהן, וכיון שאין יורשין כתובתה אין חייבין צקבורתה, ככ"ג כיון דלא מחוייב צפרקונה ל"ל פירי וכן יבם נמי לא אוכל פירי ואינו חייב צפרקונה, ואית ספרים דגרסי ואין היבמין חייבין לפדותה וכן גורם רב אלפס ע"כ, וצ"ח פרק האשה שנפלו דף שכ"ג נראה דגרם ג"כ הכי צסם כרשצ"ח ז"ל. וכרמז"ם פ"ח מה"א כ"ה גרם אין היורשין כגירסת כרש"ש ז"ל וצחוספתא וצירושלמי כגירסת רבינו, וכטור וכמחצר סי' ע"ח כתבו כגירסת כרש"ש ז"ל וכצ"ח כצ"ח גירסת כרי"ף ז"ל ע"ש.

וכתב כצ"ח צסם גאוני דכי דינא רבב דק"ק פפר"מ דאם היחה נשצית צצציל גנבה צגנבה אין מחוייב כלל בצעל לפדותה כי כדון דנשצית חייב לפדותה לא קאי רק שנשצית ממילא, אבל היכא שנשצית מכה גרמי שלה צצציל צגנבה אין מחוייב כלל בצעל לפדותה, דצבא לא איירי מתניתין. וכוז ז"ל חולק עליהם ע"ש. וכדי לישב סברה כגאוני דפפר"מ כ"י לעג"ד דאי נחייב אותו לפדותה אפי' ע"י גרמי שלה ח"כ לעולם כשחכעום על צעל ותראה לכפסיד ממון צעל, חלך ותגנוב ויקחו אותה צצצו ויכא חייב לפדותה ותפסיד ממון צעל, ולכן ככ"ג לא תקנו שיכא חייב לפדותה דמעלמה גרמה לה, וכמו דמלינו ככ"ג צכמה מקומות שחקנו כדי שלא יפילו עלמס לגייסות. ח"כ כ"ג שייך כאי טעמא דז שלא יפילו עלמס לכפסיד ממון צעליהם, וצבא שפיר יש לישב לעג"ד כל הקושיות שחקש שס כגאון צ"ח ז"ל ע"ש ודוק.

וראיתי צבכות כצ"ח אדברי כרי"ף ז"ל שכגיב צסיפא מדבריו אין היתומים וכוונתו ז"ל שצבא שני לריך לומר אין היתומים חייבין לפדותה ולא היבמין, ולעג"ד לא לריך להגיב צדבריו ז"ל כן שכרי גירסתו היא גירסת רבינו ז"ל, ורבינו כתב להדיא צב צבות אין היבמין חכ נראה לעג"ד ג"כ דעת כרי"ף ז"ל ודוק. ודרא"ש ז"ל כתב, ח"ר נשצית לאחר מיתת בעלה אין היורשין חייבין לפדותה וכו', הילכך לית לכו פירי דכי תקנו רבנן פירות לצעל תחת פירקונה הוא דתיקון וכני כיון דלא מחוייבי צפרקונה לית לכו פירי, תדע דכא הני אלמנה נחונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהם ואיני חייבין צקבורתה אלמא כיון דמחוייב צמזונותיה מעשה ידיה שלהן, וכיון שאין יורשין כתובתה אין חייבין צקבורתה, ככ"ג כיון דלא מחוייב צפרקונה ל"ל פירי וכן יבם נמי לא אוכל פירי ואינו חייב צפרקונה, ואית ספרים דגרסי ואין היבמין חייבין לפדותה וכן גורם רב אלפס ע"כ, וצ"ח פרק האשה שנפלו דף שכ"ג נראה דגרם ג"כ הכי צסם כרשצ"ח ז"ל. וכרמז"ם פ"ח מה"א כ"ה גרם אין היורשין כגירסת כרש"ש ז"ל וצחוספתא וצירושלמי כגירסת רבינו, וכטור וכמחצר סי' ע"ח כתבו כגירסת כרש"ש ז"ל וכצ"ח כצ"ח גירסת כרי"ף ז"ל ע"ש.

קנא) וב"ש ח"ר נשצית וכו' מצקשין ממנה וכו' עד פשרה צדמיה וכו', כצז פירשתי צצ"ד לעיל ס"ק (צו) ע"ש.

ובש"מ כתב ח"ל תלמודי כ"י יונה ז"ל אין היבמין חייבין לפדותה שאפי' שהיורשין חייבין צמזונותיה

נשבית והיו מבקשין ממנה עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה מיכאן והילך (ואילך) רצה פודה רצה אינו פודה רבן שמעון בן גמליאל אומר אין פודין את השבויין יתר על כדי דמיהן מפני תיקון העולם הא בכדי דמיהן פודין אף על גב דפרקונה יתר מכתובתה ורמינהי נשבית והיו מבקשין ממנה עד עשרה בכתובתה פעם ראשונה פודה מכאן והילך רצה פודה רצה אינו פודה רבן שמעון בן גמליאל אומר אם היה פרקונה כנגד כתובתה פודה ואם לאו אינו פודה רבן שמעון בן גמליאל תרי קולי אית ליה והלכתא כתנא קמא. קנב) לקתה חייב לרפאותה. קנב) תנו

דרבינו לא גרס כן בגמ' (ועי' משכ"ל). פעם ראשונה פודה. פ"י שחובב הוא המוטל עליו שכך כותב לה בכתובתה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה. אפילו בכדי דמיה ללא תקינו לה רבן אלא חד פדיון ולא שנים, רש"י, ור"ח פירש דכדי דמיה פודה אפי' מכאן ואילך (ועיין משכ"ל): מפני תקון העולם. שלא ירגילו להעלות על דמיהן :

כנגד כתובתה. כל הכתוב בכתובת כגון מנה מאתים וחוספת וגו' וכל מה שכי' חייב לה ליתן אם לא לגרסה תוסי' ר"ד, אבל יותר מכתובתה לא דלא יבא טפל חמור מן העיקר תנאי כתובה יתר על הכתובה, רש"י: תרי

משנה הלכות

וכתב רבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"ח לא כתב לה אם תשתבחי אפרוקיך ואוחזיך לאתו ובככתה אכדרייך למדינתך, חייב. כי כל תנאי צ"ד אע"פ שלא כתב כמאן דכתב דמי. ובככונה אינו יכול להחזירה אם נשצית שאפילו נאנסה אסורה לצעלה, ועל כן כותב לה שיחזירנה למדינתה. כל שאיסור שציה גורם לה כגון אשה כהן חייב לפדותה אבל איסור דבר אחר גורם לה כגון אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן כדיוט ממחרת ונתיבה לישראל אינו חייב לפדותה. נשצית וכיו מבקשין ממנה עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה, מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה. פעם ראשונה פודה שנית אינו פודה ביתר מכתובתה, אבל פודה אותה שנייה אם לא יכ"י יתר מכתובתה. ופרש"י ז"ל דאינו פודה כלל דלא תקינו לאשה אלא פדיון אחד. וכן נראה עיקר ואם נשצית פעם שניה ורואה לגרסה כרי זה מגרש וחפדה עלמה בכתובתה וכוח שיהיה בכדי דמיה. ועוד כתב כרמז"ם דאפילו אין לו אלא בכדי פדיונה בכתובתה, והתוספות פסקו בהא כרש"ג דאם פרקונה יתר מכתובתה אין פודה אותה אפילו בכדי דמיה ע"כ. וכתב עוד מחלוקת מן המפרשים בכתובות על הכיח שבזוי מלכות כרי בן שבזוי, כי לפי פירש"י ושאר המפרשים אין לך שבזיה מותרת לצעלה אלא אותה שנשצית למלך או לסטים, אבל נשצית ציד אדם גדול ועשיר אסורה לצעלה. ומאחר שכיח אסורה אין חייב לפדותה, ולפי שאר המפרשים כל השבויים שלנו בזמן הזה כולן מותרות לצעלה, בכתובות פ' נערה ע"כ.

והנה עלה צידי לחקור כיכי שנתפסה שלא למלך, וכגון נשצית ציד אדם גדול ועשיר, בככ"ג ולדעת מפרשים כרש"י אסורה לצעלה, אם אינו חלוב לפדותה אי חייב לפדותה אף לידון דקיי"ל דכולן מותרות לצעלה מ"מ אפשר דכיון דקיי"ל צדיני ממונות יכול לומר קים לי כ"ג יאמר קים לי ככ"י דאסורה עלי ואיני חייב

לפדותה, או נאמר כיון דלענין איסור חן שואלין ולא לענין פרקונה, ולענין איסור מהירין אותה ממילא תולאות כדבר אח"כ דחייב לפדותה ואין יכול לומר קים לי כנ"ל ול"ע.

קנב) ומ"ש לקתה חייב לרפאותה, עיין מה שכתבתי לעיל ס"ק ע"ז בס"ד.

קנב) ומ"ש תנו רבנן אלמנה נישונה מנכסי יתומים ואם נריכה רפואה כרי הוא כמזונות וכו', א"ר יוחנן עשו הקזת דם צאריך ישראל כרפואה שאין לה קצבה. ופירש כר"ש ז"ל לפי שבארץ ישראל היו רגילין להקז דם תדיר, ואין לה קצבה וכיו כמזונות, אבל רפואה שיש לה קצבה דמיא לפרקונה דאחי צנת אחת, וכי כיכי דאין הורשין חייבין צפרקונה, ככי נמי לא מחייבי בה, ע"כ. ורש"י במכדורה קמא פירש עשו הקזת דם וכו', שפעמים שאין מקיזין מלויין כ"כ, ונוטלין יותר ממה שכיו רגילין ע"כ בש"ע.

ולרע"ך ס"ק ע"ז הכחתי דעת העיטור ז"ל, דגם צא"ח כדיון כן היינו דביש לה קצבה התרפח מכתובתה, וכחצתי דעת רבינו לא ברירא צהא, וכעת נראה לענ"ד לדיוק דדעת רבינו שלא כדעת העיטור ז"ל, דכתב קודם, לקתה חייב לרפאותה, ואחר כך כתב ת"ר אלמנה וכו', ע"כ דכונתו לומר דכשלקתה מיירי צא"ח, ולכן חייב לרפאותה לעולם, ובאלמנה רק כשאין לה קצבה. ואין לומר דמה שכתב לקתה לאו דוקא וכונתו רק כמו אמר מר וכמו שהוא בגמרא כאן, דאין זה דרכו של רבינו ז"ל אלא ע"כ כמו שכתבתי כנלענ"ד. ורבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"ח כתב לקתה חייב לרפאותה צין רפואה שיש לה קצבה צין רפואה שאין לה קצבה לגבי צעל אלא ציתומים לא.

עוד כתב שם כר"י ורש"י צעל לומר כרי גיטת וכתובתה ותרפח עלמה, ואין ראוי לעשות כן מפני דרך ארץ, וכעור א"ע סימן ע"ט כתב דאם ראה בצעל שכתובו ארוך יכול לגרסה וליתן לה כתובה. וכתב כ"ג צ"ע

קולי אית ליה. לא יוחר על דמיה שהיא ראויה לימחר צדוק ולא יוחר על כחוצתה: **והלכתא כח"ק.** עיין משנה הלכות. **ואם** לריכה רפואה כרי הוא כמזונות. דתרווייכו חיותא נינהו: **רפואה** שאין לה קצבה כ"כ כמזונות. דמזונות אין להם קצבה הלכך רפואה שיש לה קצבה שאינה חולה חדיר אינה בכלל מזונות: **הקזת** דס צא"י. לפי שצא"י היו רגילין להקיז חדיר, או מפני שפעמים שאין

משנה הלכות

וגרסינן בירושלמי לא כן חנינן אל חטש עלמך כעורכי כזיינין, ואמר ר' חגי אסור לגלות דינו ליחיד, אימר ידע ר' יוחנן דאיתתא כשרה היתה בגין כך גלי לה, אמר ר' מחנה בגין דלית דינא עמי אמרינן לה מילתא ע"כ. וכחז בעל הטיטור ז"ל: מהאי ירושלמי שמעינן, דכיכי דאי שחק מחייב אסור לגלות דינו, כי כיכי דלפטור מדיניה בטענתו אבל אי לא מסדר טענתא אלא דינא הוא דמחוי ליה, מני מחוי ליה, וכה דגמי דילן נמי לא כוכ דינא עמייה דהא לא קיין, ורי יוחנן הוא דאמר לקרובי זיל קוז, ומשום ככי אית זיב משום עורכי כזיינין כשאינו קרובו, אי נמי בקרובו כשזכ אדם חשוב ושמעינן מינה דכל שהוא קרובו ולא הוי האי אדם חשוב מותר לגלות לו דינא, ואע"ג דלית דינא עימייה אלא בטענה דאגמריה וכוא דלא ליגמרא שקרא כריעצ"א ז"ל.

ורבינו האי ורבינו שרירא גאון בשמי' כתבו ז"ל: ושאלת אמאי אמר רבי יוחנן ככי, והלא ראש ישיבה הוא וכל כדנין על פיו נפסקין, כיון דדינא כרש"ג באלמנה אם לריכה רפואה שיש לה קצבה מתרפא מתחובתה והני לא קרובו לכו לדינא, ולא דן רבי יוחנן ביניהן, ואי שחק ולא אמר לכו מידי כוכ שקלכ מנכוכי כמת להתרפא כדדי מזונות וכו', נחחדש דכי הא מילתא דאגמרי טענתא המשית עליה לזה לחסר את זה מעשה עורכי כזיינין ולא דינא הוא דדן רבי יוחנן ביניהן ומעיקרא לא איכוון ר"י וכו', אלא סבר ומצטרך לא תהעלם ככי קרובי כיון דאית ליה אורחא לארווחינין לא ליעול, לצסוף איחרע ודמיא מעשה כעורכי כזיינין וכו', כביאם כש"מ.

ומדברים הללו היה אפשר לכאורה לדייק דמה שאמרו שאסור ליעץ צדין בינו דוקא ככ"ג שעי' יוליא משנת ויפסיד כלד שכנגדו, וכוי כמו גרמי ידיה, דכי משמע הלשון המשית עליה לזה לחסר את זה וכו' אבל כיכי שפלתו דוקא שלא יוליא ממנו משנת, ולא יפסיד הוא ממון אחרים כגון שהוא מיעץ לעטון שלא יתחייב ממון למי שתובע ממנו, אפשר דכ"ג אינו אסור. אמנם מדברי בעל הטיטור שכבאתי לעיל נראה לכדיא דאפילו לפטור נמי אסור ודו"ק.

ריא"ז דאם אינו רוצה לגרש, וגם לרפואה, כופין אותו שיתן משלו או יגרשה. ואם לוחה מאחרים לזוך רפואתה עד שלא גרשה בטלח חייב ליתן הכל משלו, ועיין ככ"ג, וכחז כרש"ל ז"ל כביאו כטו"ז ושאר פוסקים, דכאידנא דנכגין שלא לגרש צע"כ מחקת רבינו גרש, לא מני אמר לה הא גיטך וכו', ואפילו בחולי ארוך, ואפילו מוטלת צמטה ועיין צ"ש, וח"מ. אמנם מדברי רבינו ירוחם שכבאתי לעיל לכאורה לא משמע כדכריהם ז"ל, שכרי הוא ז"ל מיירי נמי אפילו לדין ואפילו ככי כתב דרשאי לומר כן רק דאין ראוי מפני דרך ארץ וי"ל.

וכתב כ"ש על פי דעת כר"ש ז"ל דרפואה שיש לה קצבה דינה כפדיון ואין יכול לומר אגרשך ע"ש. וצבית מאיר כתב ואף כי לכאורה דברי כר"ש ז"ל כתיב דייקי מכל מקום לענ"ד אינו ע"ש שהניח דבריו צ"ע, וכח"מ כתב דיש לה קצבה מקרי אפילו כשיא חולנית חדיר, וכרופא רוצה ליקח דבר קלוז ורוצה לרפא אותה כל זמן שתצטרך ע"ש. ונראה לענ"ד להביא ראיה לדבריו מפרש"י ז"ל כבאתי לעיל שכתב במכ"ק שהקזב בארץ ישראל הוי אין לו קצבה, שפעמים שאין מקחין מזויין כ"כ ונוטלין יותר ממה שרגילין ע"כ, משמע דכדבר תלוי ברופא שאם מקבל דבר קלוז שיש לו קצבה ודו"ק. שוב ראיתי ברבינו ירוחם נתיב כ"ג חייא אלמנה שלוחה וכי הקזת דס צא"י וכן בכל מקום שאריך חדיר כרפואה שאין לה קצבה הוא ואם רואין יתומים שאריכה רפואה כל היום יכולין לקוז עם הרופא כלומר ליתן לו דבר קלוז לרפואתה ויהי כרפואה שיש לה קצבה ע"כ. ולא ידענא למא לא הביא כח"מ כן בשם כרי"ו ז"ל.

קנדה ומ"ש קריבי דרבי יוחנן וכו' שם, וכן פסקו כרי"ף וכר"ש והר"ן, ועיין עור א"כ סימן ע"ט. ודע דרש"י ז"ל פירש כאן כעורכי כדנין אורכז מצעלי דינין, ומטעים זכיותו לדיין, ועורך הדין לפני הדיין לזכותו מיקרי עורכי כדנינין שעורך כדנינין להפך לצם לעוצתו של זה ע"כ. ולקמן בגמרא דף פ"ו ע"א גבי קרובתי דרב נחמן, דמייתי בגמרא גם כן ככאי גונא פרש"י עשינו עצמינו כקרוב של בעל דין או אורכו כבא אלל דינין ועורכו כראיות אחר זכות אורכו או קרובו. ושינוי לשונות ראינו כאן ולא ידענא למא.

להו איתת אבא דהוה צריכה רפואה כל יומא אתי לקמיה דרבי יוחנן
 אמר להו זילו קוצו לה מידי לרופא אמר רבי יוחנן עשינו עצמינו כערכי
 הדיינין מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר ומבשרך לא
 תתעלם ולבסוף סבר אדם חשוב שאני קנה) אמר רבי יוחנן משום רבי
 שמעון בן יוחי מפני מה תקנו כתובת בני דיתרין כדי שיקפוץ אדם

מקחין מזויין ועיין משכ"ל:
 קוצי לה מידי לרופא. שיקבל
 עליו. רפואתה עולמית בכך
 וכך: כערכי הדיינין. ארכב
 אחד מצעלי דיינין ומטעים
 זכויותי לדיין ועורך כדן לפני
 הדיינין לזכותו מקרי עורכי
 כשכשיה ענה: ולבסוף.

כדיינין, שעורך את הדיינין להפוך לבס לטובה של זה, (ועיין משכ"ל): מעיקרא. כשכשיה ענה: ולבסוף.
 כשנתחרט: מפני מה תקנו כתובת בני דיתרין. מאחר שבצעל יורש את אשתו למה תקנו שיריש לבניה מה

משנה הלכות

אחר מיתת בעלה, אצל בנכסי האם שמחה בחיי בעלה
 לה ע"ש.

ולא זכותי לבזין דבריו הקדושים באמרו נכסי האם
 קודם מיתת בעלה אין להם מהם פרנסה אפילו
 לדעת נעוקי יוסף, ואני צער ולא אדע דודאי דעת
 נמוקי יוסף דוקא שמחה אחר מיתת בעלה דכשמחה
 בחיי בעלה מה נכסי האם שייך כאן וכלא בצעל יורשה
 כשמחה בחייו, ואם כן אדרבה כל שכן כשמחה בחיי
 בעלה דאית לכו פרנסה דלא הוי נכסי בעל ולדברי הכל
 אית לכו, וי"ל כגון שנתגרשה וי"ע.

ודע דבריו מהרש"ם ז"ל בחש"י הג"ל לכאורה מקושי
 בזכ"ה ס"ל לעני"ד, שכחז שם סימן קפ"א ח"ל:

גם אני אומר שמה שטוען למך שחתן אם בזנות כיון
 שהוא אמיד בנכסים גם כזה אני אומר שכל יפלה
 פי למך, כי לא מצינו חיוב לכן בענין זה כלל, אפילו
 בחזרה לדקב כל זמן שיש לבת קרובים מן האב, וכמו
 שבי פעם אחרת דאם אין לבת קרוב אמיד בנכסיו לעשות
 עממן חסד, אמה אף על פי שהיא כנכרית בעלמא, לפי
 שכתורב אמרה דודו או בן דודו יגאלנו וכו', מכל מקום
 קרא כתיב בהשכח אשה עולה מרחם בן בעלה וכו',
 ע"ש. ונראה דלא כרבינו דדעת הנמוקי יוסף ז"ל כלל
 בשעת כתיבה, דאם לא כן על כל פנים היה לו להביא
 ראיה לדבריו בכבאי גוגא כשאין למשפחה אצו כלום
 ומדבריו ז"ל למדתי טעם אחר למה אין האם מחויבת
 בפרנסת בתה דלא כמו שכחז האצ"מ ז"ל בטעם דהאשה
 פטורה שכחז ז"ל משום דאין אשה מצוה להשיאה את
 בתה לאיש אלא מטעם דאין חיוב על האם כל זמן שיש
 לבת קרובים מן האב כדעת הרש"ם ז"ל, ובאמת גם
 לענין מחוות כדן כן שאין מחויבת לזונה ואפילו זכ
 נמו, ויכולה לבעול ילדיה על הליצור, וא"כ כ"ש פרנסה
 דקיל ממחנות דאפ"י האב יכול שלא לפרנסן משא"כ
 שלא לזונן.

עוד נראה מחש"י הרש"ם הג"ל דאין חיוב על האמין
 להשיא את אחיותיהן אפילו יש לכן אלא מחזרת
 לדקב, אצל לא מחזרת חיוב כלל, וכ"כ עוד בחש"י
 סימן קפ"ה וי"ד ורמ"ב ובחז"מ סי' ע"ד. וכן כתב

וראיתי בחוספות רי"ד כתובות פ"ו שכחז אי קשיא
 כיון דקרינא ליכ גרמא בניחין כיכי הוב
 מיטעל לעשות רשע וזק לבפסיד הלוקחים, י"ל איכו
 להרויח דידה קמתיין וזקא ממילא קאחי, ומשום זקא
 דאחריתי לא שבק רוחא דקרוכתא ואי קשיא כיון דאמריין
 לקמן דלמאן דדאין דינא דגרמי מגבא זיב שטרא מעליא
 ור"כ נמי דייין דינא דגרמי צ"י בגזל ומאכיל דאיתא שם
 כאי גבא וכו', ואם כן מאי הרויחה הבת שמחלה
 לאביה ונחתיבה היא לשלם, תשובה כאי דאסדרה רב
 נחמן ענה זו מפני שלא היה לו הבת נכסים שיוכל
 הלוקח להפרע ממנה וכו', ע"ש. ועיין עוד לקמן ס"ק
 (ריג) מה שכחתי זכ"ה כס"ד.

קנה) ומ"ש אמר ר"י משום רבי שמעון בן יוחאי
 מפני מה תקנו כתובת בני דיתרין כדי
 שיקפוץ אדם וכו', שם בגמרא כלשון רבינו ז"ל והרמב"ם
 פ"כ מה"ל אישות כתב: לוי חכמים שיתן מנכסיו מעט
 לבתו כדי שחשף צו חב הוא הנקרא פרנסה וכו'. ובלחם
 משנה: וא"ת כיכי אמרו לוי חכמים, הא בגמי כתובות
 דף ג"ב אמרו כאי נמי דאורייתא הוא דכתיב קחו וכו',
 משמע דכוי מן התורה, וי"ל דסובר רבינו דאסמכתא
 בעלמא הוא ע"כ.

ודרי"ב"א ז"ל כתב: הא נמי דאורייתא הוא, פירוש
 מצוה דאורייתא הוא מדברי קבלה אצל
 לא חובה, והיינו דלא עבדיה תנאי בית דין כתנאי מחוות,
 ואם אמר אל יתפרנסו בנותיו מנכסיו שומעין לו, כדאיתא
 לקמן במכילתן ע"כ. ובשעה מקובלת הביא ב' פירושים
 בהא שאמרו כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כזנו. וטור
 א"ע סימן קי"ג. ובש"ע שם ס"ח כתב: מי שמח והניח
 בת וכו', וכחז הרמ"א ז"ל וכשם שנותנים לבת פרנסה
 לנדויה מנכסי האב כך נותנים לה פרנסה מנכסי האם
 (נמק"י פי"ט נחלין), והוא דעת הרמ"א ז"ל שם. ויש
 חולקין (מהרי"ל סימן ע"ה) ועיין קידושין כ"ט, כל מצוה
 הבן על האב, ועיין מה שכחז באצני מילואים סימן הג"ל,
 וכביא ראיה לדעת מהרי"ל ובאמת שכן הוא דעת
 מהרי"ל בחש"י סי' ע"ה, ומהרש"ם חאכ"ע סי' קפ"א
 כמהרי"ל, וראיתי בזכ"ה"ג שכחז ח"ל: וכחתי בתשובה
 דאפילו לדברי רבינו ז"ל היינו דוקא בנכסי האם שמחה

ויתן לבתו בבנו. ומי איכא מידי דרחמנא אמר ברא לירות ברתא לא תירות ואתו רבנן ומתקני דתירות ברתא הא נמי דאוריתא היא דכתיב קחו נשים והולידו בנים ובנות וגו' בשלמא בני בידן אלא בנתא מי בידן אלא הא קמ"ל דנלבשה וניכסייה וניתין לה מידי כי היכי דקפצין עלה אינשי ואתו נסבין לה קנו ועד כמה אביי ורבא דאמרי תרויהו עד עישור נכסי. קנו עד מתי הבת ניוזנית עד שתתארס משום רבי אלעזר לחזר על אשה: אלא בנתא מי בידן. וכי דרך אשה לחזר על איש: עשור נכסי. אחד

שורש ממנכ דהיינו נדוניה שלך: ויתן לבתו. נדוניה יפה דאלו מתכ ירשו בניה: ברא לירות. דכתיב (במדבר כ"ז) איש כי ימות וכן אין לו וגו' הא יש לו בנו יורשו ולא נתן: ומתקני דתירות ברתא. שיתן לה האז ממנו שכוונו ראוין לירש: בשלמא בני בידן. לבקש לכן אשה שדרכו של איש

משנה הלכות

כרז דקאי כת"ק. ועיין קרבן נתנאל שם. וכ"כ ברי"ף. ובר"ן כתב שמדברי הרמב"ם פ"ט מה"א מוכח, שאפי' נתארסה כשהיא קטנה אצדכ מזונותיה, אבל ר"ח כתב דדוקא כשארסוהו בנערותה, אבל כשהיא קטנה לא דלאו כל כמיניהו לארסה כשהיא קטנה לפקיע מזונותיה. וכ"כ ברז בעל העיטור ז"ל, וברש"א ז"ל הוסיף שמסתברא דאפי' נתארסה לדעתה לא הפסידה מזונותיה משום דאין מעשה קטנה כלום, וכדחתן פי' מניחת האשה דף ס"ח יתומה שהשיאתה אמה או אחיה לדעתה, וכחזו לה במאה או בחמשים זוז, יכולה היא משתדיל לכוילא מה שראוי לכנתן לה וכו', ובר"ן ז"ל כתיב דבריו ב"י. אמנם ביבי שמחלה בפירוש פשיטא דמכני כ"כ בר"ן ז"ל. וזה ז"ל אפילו לדעת הרש"א ז"ל. ועיין בית מאיר מה שכתב ע"ז, ומש"כ בש"מ בשם הראב"ד.

ברש"ך מה"א סי' קפ"ז, ומכר"י אדרש"י ז"ל סימן ת', ועיין מה"א מהר"א שאן ז"ל סי' קל"ד, וכן משפטי דק ח"ב סימן ס"א. והעור ומחבר כתבו מי שמת והינה בת אומדים וכו', ומשמע לכאורה דדוקא כשמת כבר היחה בת בעולם אז שייך האי דינא דפרנסה, אבל אם מת ואח"כ נולדה בת אינו מחויב בפרנסה, אמנם במצ"ע ח"ב סימן קפ"ח כתב דאפי' לא נולדה בת אלא לאחר מיתת אביה יש לה פרנסה לנשואיה ע"ש.

וכתב במרדכי פי' נערה הביאו בד"מ סי' קי"ג, ע"ד שהיו נוהגים לנדות על מי שמוסיף הרבה יותר מדאי לנדן בתו כי אין ראוי לעשות כן, וכ"כ בר"ן פי' מניחת האשה דף ת"ק ע"ב, דאסור ליתן לבתו יותר מעשור נכסים ע"ש ועיין לקמן סי' ק"ם מה שכתבתי שם.

קנו ומ"ש עד כמה אצוי ורצא דאמרי תרוייהו עד עישור נכסי שם, ובגמ' דף ס"ח ע"א גרם עד לעישור נכסי צ"ל ועיין בעור סי' קי"ג וש"ע שם ואי"כ לקמן אצאר עוד בס"ק (קפ"ד).

קנו ומ"ש עד מתי הבת ניוזנית עד שתתארס וכו', שם נ"ג ע"ב, כתנאי עד מתי הבת ניוזנית עד שתתארס, משום ר' אלעזר אמרו עד שתצטר, תני רב יוסף עד די יכוויין, איצטיל לכו הוי דאירוסין או הוי דנשואין תיקו. ורבינו כתב תני רב יוסף עד די יכוויין נשין, ונראה שפסק כן דבגמרא אוקמי בתיקו וכל תיקו דממונא קולא לנחב, וממילא אפילו הוי דאירוסין וא"כ יכי פירושו יהיון נשין אירוסין, אמנם לכאורה נשין משמע נישואין ולא אירוסין. שצתי וראיתי דיש לומר דעת רבינו כמו שכתבו החוס' ס"ח ע"ב ד"כ צין נשאו על מה שאמרו שם בגמ' צין נשאו עד שלא צגרו, וז"ל לרז דאמר בסוף גערה הוי דאירוסין, וז"ל דזה הוא דעת רבינו וז"ע.

ובתוס' רי"ד כתב וקיי"ל דאין הלכה כיחוד אלא כת"ק ע"כ וכן כתב הרא"ש ז"ל והלכתא

דהמור סי' קי"ב כתב בשם הרמ"ה, הכ"מ שלא נתארסה מדעת היורשים, אבל נתארסה מדעת היורשים אית לה מזונות דלאו כל כמיניהו וכו', ואי נמי נתארסה שלא מדעת יורשים וחזי צי דינא דליכא מאן דיביז לה מזוני מלמדן אותה שתמאן ושקלה מזוני מאח ע"כ, וזה משמע לכאורה אפילו מחלה בפירוש נמי וז"ע, ועיין צ"ח וצ"י שם.

וראיתי בדרישה שם שכתב דהרמ"ה ס"ל כהר"ש ז"ל, אלא שקשה למה כתב הרמ"ה וחזי צי דינא דליכא מאן דיביז לה, מאי וחזי דמשמע דלפעמים יבא כן הא לעולם הוא כן, כיון דאין בארום חייב במזונותיה, וגם לא באחין, א"כ מאן יביז לה וע"ש מה שחירן, ולענ"ד לא קשה דמי לא מיירי ביתומה עשירה כגון שיש לה כתובה צנין דכרין, או ירושה שנפלה לה לאמה לאחר מיתת בעלה ויש לה צמח לכפרנס, וככ"ג אין מלמדן אותה למאן וק"ל. או אפשר כגון שנתחסד אחד לזונה, וגדולה מזו כתב ברי"י הלוי ז"ל סימן כ' דאפילו כל קטנה יתומה שנתחסד עמה אחד לזונה שאין לה מזונות מן האחין, וחכם אחד וכנכ"ג חולקים עליו בסו' קי"ב, אמנם ככ"ג שכבר נתארסה ודאי דגם הם מודים לברי"י הלוי ז"ל דאין מלמדן אותה למאן, רק

אמרו עד שתבגור. תני רב יוסף עד דהויין גשין. קנח לא כתב לה

משנה הלכות

כשחזו ז"ד דאין לה צמח להפרנס כה"ג ודאי מלמדין אותה וז"ל. ועיין ח"ע סי' קי"ג ס"ג וס"ד וז"ש וה"מ שם צדינים אלו.

קנח) ומ"ש לא כתב לה צנן נוקצן וכו' שם נ"ב ע"כ משנה, ובגמרא רב תני עד דתלקחן לגזרין ולוי תני עד דתצגרין, לרב אע"ג דבגר, ולוי אע"ג דאינסיב. ופירש"י בתמיה, אלא צגר ולא אינסיב, אינסיב ולא צגר דכ"ע לא פליגי, כי פליגי בארוסה ולא צגר, וכן תני לוי צמתניתין עד דתצגרין, וימטי זמניהון דאינסיבן. תרתי, אלא או תצגרין או ימטי זמניהון לאיתנסבה ע"כ. וצדק ס"ח שם הצנות צין צגרו עד שלא נישאו וצין נישאו עד שלא צגרו איצדו מזונותיהון ולא איצדו פרנסתן ע"כ. וכתבו התוס' ל"ל דרצ דאמר צסוף נערה ד' נ"ג הוויי דאירוסין, דאי אית ליה הוה ליה למימר נתארסו עד שלא צגרו דהוי רבותא טפי ול"ל דנקט נישאו לאשמעינן דאפ"ה לא איצדו פרנסתן, דא"כ לאשמעינן דאפילו נישאו ובגרו לא איצדו פרנסתן, ודוחק לומר משום רש"ע וכו' נקט נישאו עיין שם. וכבר כתבתי לעיל (ס"ק קנ"ו) צס"ד דזה לכאורה נראה דעת רבינו שלא הביא דעת רב ע"ש, ועיין רמב"ם פ"יט מה"א ה"י, וטור סימן קי"ב, ומחבר שם סימן י"א.

ודעת הרמב"ם הנ"ל ס"י"ב דאם אין שטר כתובה ואלא מתחת ידי אמן, אין הצנות ניזונת, דחיישין שמה מחלה אמן כתובה, ואם אין דרכם לכתוב כתובה יש להם כפי התנאים. והראש"ד השיגו בהפלא ופלא וכי מזון הצנות חלוי צפרעון כתובה, והמחילה אינה אלא צפרעון, ואם פרע הצעל כתובה אשתו לא יעלו צנותיו מזונותיהון עכ"ל. וה"ה כתב עליו וצדאי שדעת רבינו (הרמב"ם) צוה ל"ע ע"ש. ועיין ר"ן ועיין לקמן ס"ק (רנ"ד) מה שהבאתי ראיה לדעת הראש"ד ז"ל מתוספתא, הביאה הרא"ש ז"ל ועיין ש"ע ח"ע סי' קי"ב ס"א, וכתב שם הרמ"א וי"א דאפ"י צמקום שכותבין כתובה ואין לה שטר כתובה ואפ"ה מחלה אמן כתובה צפ"י, יש לצנות מזונות הראש"ד (פ"יט מה"א) וכתב צח"מ לעיל סי' ק"ה סתם כדעת הרמב"ם, וכאן לענין מזונות הצנות הביא הראש"ד החולק על הרמב"ם, באשר גם המ"מ הניח דבר צ"ע לענין מזון הצנות, ועיין סי' ל"ג ס"ט וצ"ן ע"כ.

ולענ"ד דלא קשה קושית הח"מ דלמה לא הביא ג"כ צס"י ק"ב דעת הראש"ד דכתם לא מיירי רק מתנאי האשה, וז"ל המוחלת כתובה לצעל איצדו כל תנאי כתובה ע"כ, הרי שלא הביא שם רק מה

שנוגע לאשה גופה ולא מיירי כלל מצנות או צנים וזה לאו צדיקה הוא, ולכן לא הביא שם הרמ"א כמו שהביא כאן, שוב ראיתי צ"ש שכתב כן צס"ק יו"ד.

וראיתי להרש"ם ח"ע סי' קפ"א דאין הצנות ניזונות מנכסי היורשים, וצ"ג כתב צס"ס הרי"א ז"ל צפ' נערה דכשם שהאשה ניזונת מנכסי בעלה לפי כבודו, כך הצנות ניזונת מנכסי אביהן לפי כבודן, וכ"כ הרי"י אדרצ"י צס"י ת' כרש"ס. ואין הצנות ניזונות מן הראוי כגון מה אציהם צחיי זקנה ואח"כ מה זקנו, וכ"ש אם מה אציהם ואח"כ מה צהו הנשואה צלתי זרע של קיימא וירשו אחיהן ח"י הכדוניא, כ"כ הרש"ם ח"ע סי' רמ"א ורמ"ב ומהר"י אצובצ ז"ל. וה"ה דאינה ניזונת משצח שצצחו נכסי אחרי מיתת האב, כדתן צפ' יש צכור, והביאה הרי"ף פ' אע"פ והרמב"ם פ' ע"ז מהלכות אישות והתוס' והרא"ש ז"ל והסמ"ג עשין מ"ח, ורי"ן נתיב כ"ד ח"א. וכתב מהרש"ם אצן העור סי' רמ"ב וחוי"מ סי' שכ"ב דאפ"י לרש"י ז"ל שפ"י ולא הצנות שאמרה המשנה צצחה שיש לה מאיש אחר מודה הוא לענין דינא דאפ"י צנותיה מן הצעל הוה אין גוצות מהצחה שצצחו נכסי לאחר מיתת ע"ש. והשתא דתקיניו רצנן למיגבה כתובה ממטלטלין, כתב הרמב"ם ז"ל צפ"י המשנה פ' יש צכור, והכ"מ פ"יו מה"א הביאו דגוצות משצח נכסי שצצחו אחר מיתת האב, והתוס' והרא"ש חולקין. ועיין עוש"ע ח"ע סי' ק', ודו"ק ועיין צכנה"ג שם.

וראיתי להראש"ן ז"ל ח"ב שכתב ואם צאו כולן להנשא כאלה חולקות צצוה צין צגרה וצין לא צגרה, אם ניזונת מן האחין נוטלת אפילו לא מחסה, ואם אינה ניזונת וצגרה לריכה למחות, אם לא מיחתה אצדו כתובה, והאומר צצעה מיתה אל יפרנסו צנותי מנכסיי אין שומעין לו, שהוא תנאי צ"ד ואם נעלה ראשונה ולא הספיקה שני' ליעול עד שמה הצן אין לה להשני' עישור, אלא חולקת הנכסים צצוה וכן הלכה ע"כ.

ואני צער ולא אצין חולעת ולא איש להשכיל צצצרו הקדושים ז"ל, צמה שכתב דהאומר צצעה מיתה אל יפרנסו צנותי מנכסיו אין שומעין לו ושכן הלכה, והא איפכא שמעינן לה בגמרא כתובות ס"ח ע"ב, אמר רב הונא אמר רב פרנסה אינה כתנאי כתובה מאי אינה כתנאי כתובה, ח"י דאפילו פרנסה ערפה ממשעצדי ותנאי כתובה לא ערפי, מאי קמ"ל הא מעשים צכל יום מוליאין לפרנסה ואין מוליאין למזונות וכו', אלא מאי פרנסה אינה כתנאי כתובה לכדתניא האומר אל יזונו צנותי מנכסיו אין שומעין לו, לא יתפרנסו צנותיו מנכסיו שומעין לו שהפרנסה אינה כתנאי כתובה

מעשר כנסיו: עד דתלקח לגוברין. ואם צגרו חף על פי בן גוקבן דיהוו ליכי מינאי יהויין יתבן בביתי ומיתון מנכסי עד דתלקח לגוברין חייב מפני שהוא תנאי בית דין קנט) אמר רב נחמן אמר שמואל

משנה הלכות

כזית אלא כך מימרא דכתובת כתובתה וכתובתה כתובת וכו', ונראה לי דברי רב אלפס ז"ל, ולא קשה מידי דשמואל אדשמואל, דודאי שמואל אית ליה תצטוב לינשא ונחפייסב או תוצעת כתובתה אין לה מזונות, וכש"ס סבר כותבי צדלה ולא צאידך. וברא"ש ז"ל פסק כרי"ף ז"ל ודעת רבינו לא מפורש מה ס"ל ועיין לעיל ס"ק (מ"ג).

ובתב עוד כרא"ש ז"ל אהא דאמרו בגמרא דתוצעת כתובתה אין לה מזונות, כתב צירושלמי וצלד מן השופי, אבל מן האונס לא כהדא ארמלתא דרי אצובו רימי צב, ואמרו לה צר ככן צבי לך, תצטב פורנא ואצדכ מזונותיה, מן דאחידעין מיליא חילין עוצדא קמי דרצ אסי חזר לה מזונות וכו'. וכ"נ אס לא ראו לזונה ומחמת זה תצטב כתובתה אין זה מן השופי, ואית לה מזוני עכ"ל. ועיין לעיל ס"ק (מ"ג) שהצאחי דברי צירושלמי הני"ל ובריו"ף וברמז"ס כשמיטו לגמרי דברי צירושלמי, וכתב כצ"י א"ע סי' ל"ג, ואפשר כעטס שהשמיטו משום דכיון דגמי' דידן לא מפליג דזני משמע דסבר שאין חלוק צדבר דאס איתא לא הוב שתיק מיני' ע"כ, וזה נראה ג"כ דעת רבינו.

ודמדרבי כתובות הני"ל כתב מכר כתובתה, או משכנה נראה להר"ס דוקא מכר כל כתובתה, אבל אס לא מכר אלא מקלח לא אצדכ מזונות צפי אלמנה ע"כ. עוד כתב התוצעת כתובתה צצ"ד, צהשוצת רש"י מקשי והא דתניא פי' אלמנה ניזונת אלמנה מוכרת וכותבת אלו לכתובתי מכרתי ואלו למזונות מכרתי, משמע אחרי שמכר לכתובתה מוכרת למזונות, ופרש"י דכ"י איתא סוגיא דשמעון צשעב שמוכרת למזונות תכתוב למזונותיה, וצשעב שדינה לכתוב ומוכרת לכתובתה לא תמכור סתם, ור"צ אומר דכחא דלקמן כגון שלא מכר לכל כתובת אלא למקלח מש"כ לא אצדכ מזונות, דמקלח כסף ככל כסף ולית דחש להא דרש"י ע"כ. ועיין צש"ע סי' ל"ג חלקי דינים.

ותבא עיני להמצי"ט צהש"י ח"צ סי' קע"ז שכתב כיכי דלוח הצעל שמטלעלי הצית יהיו לפרעון כתובת, כל עוד שלא מכר היא מטלעלין לא אצדכ כתובתה, וכיכי דנצטב על כתובתה ולא תצטב לא כפסידה מזונותיה, כ"כ צש"ג צהגרות המרדכי הני"ל, והרדב"ן ח"צ סי' קס"ז צשס הש"י כרי"ף ותש"י להרמז"ן והרדב"ן ח"א סי' קפ"ט. ואס תצטב כתובתה צשציל שתיכה יראה שילך כיוצא חוץ לעיר אצדכ מזונותיה, כרשד"ס א"ע סי' קפ"א והר"א ששן ז"ל סי' קל"ד

ע"כ, ופרש"י ז"ל הכי גרסינן אל יזונו צנותיו מנכסיו אין שומעין לו, דהא אישתעציד צתנאי כתובת אל יתפרנסו שומעין לו, שהפרנסה אינה חוב עליו כתנאי כתובת אלא חוב על היתומים הוא כיכא דלא לוח האצ שלא לפרנס ע"כ. וכתובת רי"ד שס שהפרנסה אין כתנאי צ"ד פי' פרנסת הצנות אינו תנאי צ"ד כמזונותיה אלא חוב הוא וכו'.

שבת וראיתי דדבר זה תלוי צחלופי גירסאות, וגירסת כראצ"ן הוא גירסת רבינו חננאל ז"ל וקא יכיז טעמא למילתא צמזונות כיון דלא חל חיובא דידכו מחיים כדתנן אין האצ חייב צמזונות צחו יכול הוא להפקיע זכותן לגמרי אבל צפרנסתם שנתחייב צחיו דכתיב את צנותיכם חנו לאנשים אין צידו להפקיע, וברא"ש ז"ל כתב ואיכא נוסח דכתב צבו איפכא, ולהנכו דאית להו איפכא לית הלכתא כרבי חדא דמזונות תנאי כתובת, וחוב זה מוטל עליו משעת נישואין ולא כל כמיניה להפקיע, ועוד האריך קאמר דצפרנסה אין שומעין לו הא רבי גופא ס"ל דחזלינן צחר דעתיבה דאצ למפחה לה מעישור נכסים, כדאמרין מעשה ונתן לה רבי אחד מי"צ מנכסיו וכו', ורצ באי גרס איפכא ומפרש כשהתנב צשעת נישואין שלא יהא לה תנאי כתובת שומעין לו, דכל דצר צצממון תנאו קיים, אבל פרנסה לאו מכה דכתובת היא צאה אלא שתקנת חכמים שתקנו לצנות ישראל ונתנו להם חלק צממון אציהם להיות נשאות צממון, אין צידו להפקיע מה שזיכו להם חכמים וכו' ע"ש ועיין לעיל ס"ק מה שכתבתי צזה צס"ד ולקמן ס"ק קפ"ד. ולפי פי' זה יש ליצב קלח דעת הרמז"ס ז"ל שהצאחי צסמוך דשמה מחלה חמן כתובתה ולי"ע.

קנט) ומ"ש אמר רב נחמן אמר שמואל תצטוב לינשא אין לה מזונות וכו', שס דף נ"ד כלשון רבינו, וכתבו כתובת צד"ה לית הלכתא ככל בני שמעתתא, אכולכו קאי צר מתצטוב לינשא דכתיב עדיפא, דאי צכל בני דוקא וקאי נמי אהצטוב לינשא א"כ קשיא דשמואל אדשמואל, לרצ ענן דאמר לעיל לדידי מפרשי ליי מיני' דמר שמואל וכו', וככ"ג איכא צפי' חולין שצת דף ק"מ לית הלכתא ככל בני שמעתתא, דלאו דוקא ע"כ.

והרא"ש ז"ל כתב ח"ל רב אלפס ז"ל לא הביא בגמ' אמר רב נחמן אמר שמואל תצטוב לינשא וכו', וצצורה לרצ אלפס הא דקאמר לית הלכתא ככל בני שמעתתא קאי אבל בני דאמר לעיל, הלכך לא

תבעה לינשא וניפייסה אין לה מזונות הא לא ניפייסה יש לה מזונות
 אמר רב ענן לדילי מיפרשא לי מיניה דמר שמואל אמרה מחמת פלוני
 בעלי יש לה מזונות מחמת בני אדם שאינן מהוגנין לי אין לה מזונות
 אמר רב חסדא זינתה אין לה מזונות אמר רב יוסף כיחלה ופירכסה
 אין לה מזונות מאן דאמר זינתה כל שכן כיחלה ופירכסה ומאן דאמר
 כיחלה ופירכסה אבל זינתה אית לה מאי טעמא יצר אנסה ולית הלכתא
 ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר רב יהודה אמר שמואל התובעת
 כתובתה בבית דין אין לה מזונות. (קט) איתמר כתובת בנין דכרין פומבדיתאי

שלא נתארכו אין להם מזונות
 דקו"ל צוגרות אין להם
 מזונות ועיין משנה הלכות:
 וניפייסה. תו לא קריין
 לה מיגר אלמנותך: דא לא
 ניפייסה יש לה. בחמיכה,
 ואפילו אין העכבה מחמת
 כבוד בעלה אלא שלא היה
 חוצבה בגון לה: מחמת
 פלוני בעלי. שאני מחאבלת על
 מיתתו: כחלה ופירכסה.
 גליה דעתה דלא מחמת כבוד

משנה הלכות

ועיין רש"ך ח"א סי' קע"ז. אמנם כתבו הפוסקים
 הג"ל דמה שאמרו זרימה לא אצדק מזונות, היינו דוקא
 בתבעה ולא גזחה, אבל בגזחה לכ"ע הפסידה מזונותיה,
 ובכנכ"ג כתב עליהם ולצי מגמגם לחלוק עליהם הם
 כשידעה שרימוה חזרה לתתם ציד היורשים, ועיין בית
 מאיר סימן נ"ג ודו"ק.

ואם תבעה מדוחק לא הפסידה מזונותיה כ"כ הטור,
 וכחז מהרש"ך ח"א סי' קע"ז דוקא תבעה
 ולא נחפרעה, אבל נחפרעה אפילו מתוך האונס אין
 לה מזונות ע"כ בכנכ"ג. ומשמע דלשיטתיה אזיל דס"ל
 כשגזחה לעולם אין צידו לחזור, ול"ע אכנכ"ג שהביא
 כאן דצריז צסחם, ולא הקשה עליו כלום, ולעיל שם
 הקשה הרש"ך ז"ל, ואפשר דהכי גם הוא ז"ל מודה
 דדוקא הכי שרימוה ועיקר התבעה לא באה ממנה,
 אז שפיר פליג דיכולה לחזור הכמות, משא"כ הכא
 דמעלמא תבעה כתובתה אף דהוי מדוחק, מ"מ כיון
 שכבר גזחה שוב אין לה מזונות לד"כ ג"ל.

(קט) ומ"ש איתמר כתובת בנין דכרין וכו', שם דף
 נ"ב איתמר כתובת בנין דכרין פומבדיתאי
 אמר לא טרפי ממשעבדי ירתון תנן, בני מתא מחסיא
 אמרין טרפי ממשעבדי יסבון תנן ע"כ. ולא ידענא למה
 לא סיים רבינו והלכתא לא ערפא ממשעבדי, ובכולהו
 מטלטלי, ארעא, ועדים, כתב רבינו הלכתא וכו', כמו
 שהוא בגמרא שם, ובכתובת בנין דכרין השמיטו ואפשר
 דלא חי' גרם כן בגמרא ול"ע. ועיין רמב"ם פ"ט מה"א
 וכו"כ שם.

וכתב הרא"ש ז"ל, רב מתחיהו גאון ז"ל חי' אומר
 שאין דנין כתובת בנין דכרין בזמן הזה, כיון
 שאין הטעם אלא כדי שיקפון אדם ליתן לבתו כבנו,
 ועכשיו נהגו ליתן יותר ויותר, וכן כתב בעל העיטור
 ז"ל תשובה לרי חנינא צרבי יבדל ז"ל היום כמה
 שנים בעלה כתובת בנין דכרין משיבחנו, ולמה בעלה
 לפי שצריך לדקדק בנכסים שיש להם אחריות צראוי

ובמחזק ובמותר דינך, ואם אומרים יתומים הרי אנו
 מעלין על נכסי אבינו מותר דינך אין שומעין להם
 ולריך שימה צ"ד, וחקירתא זקנים שלא להוסיף, ועוד
 דעיקר תקנתא כדי שיקפון וכו', ומר בר רב דוסא
 אמר לא חזינן רבוחא דכוון מקמן דדייני כתובת בנין
 דכרין, ומפני נפישתא לא דיינא לה בתרתי מתיבתא,
 וכיון דעברי להו כמה שנין (ולא דיינין לה) אן לא
 דיינין, אלא דמר רב האי גאון אמר הכי מצטלי רבין
 כצ"ד, ומר בר שמואל אמר הרבה חכמים נהגו כן לבעול
 כתובת בנין דכרין בזמן הזה, ואפילו למ"ד לא בעלה,
 הכ"מ במקרקעי ולא צמטלטי, ורבינו מאיר אומר דנראה
 לו כדעת רב"ג. וכן אומר ריב"ז א"א. ועיין קרבן נתנאל
 שם. וברמ"ב וכו' יוכי ז"ל כתבו כצ"ד נהגו האידנא,
 דאין לעקר תקנת חכמים, אבל כיון שמרצים ליתן לבנות
 נעמיד בחזקת מעיקרא, ולא ממטלטלי וכן עיקר ע"כ.
והמרדכי ז"ל אחר שהביא כל השיטות כתב ג"כ דאפי'
 למ"ד לא בעלה היינו דוקא במקרקעי ולא
 צמטלטי, לפי שלא מלינו זה תקנה ולא מנהג עכ"ל.
 וכ"כ המ"י אע"פ שתקנו הגאונים שכתובה גובה מן
 המטלטלין, וכן כל שאר תנאי כתובה וכו', הוץ מכתובת
 צ"ד שלא מלינו מנהג ירושעה פשטה בכל התשובים, לפיכך
 אומר אני מעמידין אותה על דין התלמוד שאין יורשין
 כתובה אמן אלא מן הקרקע וכ"כ הר"מ מקולי צסמ"ג,
 וכן כתב רבינו צרוך צספר החכמה, אבל התוס' וכן
 פי' מורי דאף ממטלטלי, היעחק מכתב רבינו מאיר
 משום רבינו משולם.

והנראה מדצריז הקדושים דס"ל דדעת רבינו הרמב"ם
 ז"ל וכן דעת רוב הפוסקים דדוקא ממקרקעי
 ולא ממטלטלי, ועיין טור וצ"י סי' קי"א. אלא שהריב"ש
 ז"ל בששו"י סי' ק"ז אחר שהביא דעת הפוסקים והסכמת
 הרא"ש והרמב"ם כתב, אבל נראה שעתה שכתובת בנין
 הכתובת מטלטלי אגב מקרקעי, והיא נגזית מן המטלטלין
 מן הדין בזולת תקנת הגאונים גם כתובת בנין דכרין

צ"ל מעכצת מלוגשא : אמרי לא טרפא ממשעבדי וירתון תנן בני מתא מחסיא אמרי טרפא ממשעבדי
 ירתון תנן. אינון ירתון כסף ויסבון תנן. קסא מטלטלי ואיתנהו בעיניהו בלא שבועה ליתנהו בעיניהו
 כחזתין וירושב לא טרפא לקוחות : יסבון תנן. לשון צ"ח : מטלטלי ואיתנהו בעיניהו. כמיוחד מטלטלין לכחוצה אשתו ומת וכן צעין
 והיא נפרעה מהן נוטלתן שלא בשבועה דטעמא מאי אמור רבנן מנכסי יתומים לא חפרע אלא בשבועה דחיישינן דלמא
 נררי לחפסי וככל היינו נררא דלחפסי : ליתנהו

משנה הלכות

שם צ"ח נראה ח"ל, נראה כפיר"ח דגרים צרישא
 ייחד לה ארעא צארבע מלרכא ואח"כ גרם מטלטלי
 ואיתניכו צעיניכו, וכשחא אחי שפיר דלא הזכירו יחוד
 גבי מטלטלי, משום דכבר הזכיר יחוד גבי ארעא ועלה
 קאי, אבל לספרים דגרסי מטלטלי ואיתניכו צעיניכו
 צרישא, תימא דלא קאמר ייחד לה מטלטלי כיון דלא
 דיבר כלום ביחוד ע"כ.

ורש"י גרם מטלטלי צרישא, ופי' כמיוחד מטלטלין
 לכחוצה אשתו ומת וכן צעין, והיא נפרעה
 מהן, נוטלתן שלא בשבועה, דטעמא מאי אמור רבנן
 מנכסי יתומים לא חפרע אלא בשבועה דחיישינן דלמא
 נררי לחפסי וכבי היינו נררי דלחפסי, ולפירש"י ז"ל
 תקשה קושית החוס' ז"ל, וכרי"ף ז"ל כתב בגירסת
 רש"י ז"ל, והוסף והוא דידוע דכני מטלטלי מחמת
 מטלטלי קמאי ניכו, כלומר שנמכרו כרשונים ונלקחו
 אלו האחרונים בדמיכס, ואף ברמז"ס ז"ל כתב כן
 בפט"ז מה"א, נ"ל שהזקיקם לומר כן לישגא דאמרו
 ליתנהו צעיניכו נשמע דליתנהו מיכת אבל לא צעיניכו,
 ואלו לדברי רש"י ז"ל, לא כפי לן למומר אלא איתניכו
 וליתנהו ע"כ. והר"ש ז"ל הקשה לפירוש כרי"ף ז"ל,
 מאי טעמיכו דכני מתא מחסיא דאמרי לריכב שבועה
 מה לי מטלטלי קמאי מה לי מטלטלי אחרני דאחי
 מחמתיכו, וכמדרכי לא כביא רק גירסת ר"ח ז"ל.

ודגה לדעת כרי"ף והרמז"ס כפי הר"ן בדבריו ז"ל,
 ודאי ז"ל דמיירי בייחד לה כפרש"י ז"ל, וגדולה
 מדבריו ז"ל דצעי איתנהו צעיניכו ג"כ, וכן כתב בטור
 ז"ל סימן ל"ח, ח"ל ואם ייחד לה מטלטלי אפילו אינו
 צעין גוצה בלא שבועה. אבל לרב אלפסי לריק שיהיו
 צעין או אחרים שבאין מחמתן, כגון שייחד לה מטלטלי
 והם עוסקת, והוא נושא ונותן בהם ומכרם וקנה בדמיכס
 סחורה, אבל אם אינו צעין ולא אחרים שבאין מחמתן
 לריכב שבועה וכו', כרי דכתב לביא דכרי"ף ז"ל נמו
 מיירי בייחד וכמ"ש, ועיין ש"ע ח"ע סימן ל"ז וב"ש
 שם.

ומכאן ל"ע מה שראיתי בשו"ת הלכות הלי כתובות
 שכתב אדברי הרמז"ס ז"ל ח"ל, והרמז"ס ז"ל
 פט"ז מה"א כתב ח"ל, ייחד לה קרקע בכחוצה בין
 שייחד צד מלריס בין וכו', גוצה כחוצה ממנה בלא

נגזית מן המטלטלין, דחנאי כחוצה כחוצה ע"כ, ועיין
 ד"מ ומדרכי פי י"ג.

וראיתי בספר בית מאיר שהקשה לדעת כרי"ף ז"ל
 ח"ל ו"ע מה יועיל בזה שצודו לבנים שוליד
 אח"כ שברי עיקר כחוצה צ"ד לולי כח תקנת חנאי
 צ"ד לא היב אפשר, מפני דכח דשלצ"ע כמזוהר צ"ב
 דף קל"א, וא"כ שצודו צמטלטלין שאינו תקנת צ"ד מה
 יועיל וכו', ומת שכח דחנאי כחוצה כחוצה אין ענין
 לזה דכח שצודו אגז אינו מחנאי כחוצה כי אם
 מדעתו ולמה שמועיל מועיל ולמה שאינו מועיל אינו
 מועיל עכ"ל, ועיין באצ"מ מה שחירן שיטת כרי"ף ז"ש.
 ודגה רש"י גרם איתמר כצ"ד וכו', ובש"מ כביא גירסת
 דגרים צמ"י דליתמר צ"ד ופירושו דכ"ק, דחנאי
 כחוצה כחוצה לכחוצה צ"ד, פי' דכי כיני דכחוצה
 עלמא טרפא ממשעבדי, כ"י חנאי כחוצה דכיוני כצ"ד,
 וגרסינן דליתמר דעד כשתא מיירי לענין תוספות, וכשתא
 מיירי בשאר חנאי כחוצה, ולא ככירא ליב האי פירושה
 ע"ש, וגירסת רבנו בגירסת הש"ס ורש"י.

ולענין הלכה מאחר דאיכא פלוגתא דרבותא כצ"ד,
 כמתע"ב, ואפי' צמטלטלין אם כזן מוחזק
 יכול לומר קים לי כמ"ד דנוכג אפי' צמטלטלי. וכן
 נראה מדברי מהרש"ך ח"א סי' ק"ן. ועיין רשד"ס
 ח"ע סי' קנ"א וכרי"ף אדרצ"י צמ"י רס"ג, וז"ל כנגסת
 בגדולב ולענין הלכה אנו צעניו צביאורי לסמ"ג עשין
 מ"ח, כחצתי שמדברי הרמז"ס והרש"א והטור ז"ל
 נראה דלא כרי"ף ז"ש, ושזר ראיתי לרשד"ס ח"ע סי' קנ"א
 עמד על זה, ולכן כנכון בזה לענין דינא כמו שפסק
 ברשד"ס ורש"ש וצמ"ל משפטי נדק ז"ל דיכול המוחזק
 לומר קים לי וכו' ע"ש.

אמנם הרמ"א ז"ל צמ"י קי"א סי' ע"ז כתב, וי"א
 דאין כחוצה צעין דכרין נוכגת האידנא דעיקר
 החקקה היחב כדי שיתן אדם לבחו כצנו, ועכשו נוכגין
 ליתן לבח יותר ויותר, וכן נוכגין צמדינות אלו ע"כ.
 ולפי"ז אפילו כזן מוחזק לא מהני וכן אנו נוכגים.
 ועיין לקמן ס"ק (רי"ח) ומת שכחתי שם צמ"ד וס"ק
 (רי"ט).

קסא) ומ"ש מטלטלי ואיתניכו צעיניכו בלא שבועה
 וכו', שם כלשון רבנו. וכחצו החוס'

שצושה, וכן אם כתב לה מטלטלין והם עלמם קיימים
 נועלת בלא שצושה וכן אם נמכרו ונלקח בהם עכ"ל.
 וכתב ז"ל איכה למידק דאמאי לגבי קרקע נקט לישנא
 דייחד, ולגבי מטלטלי נקט וכן אם כתב, הול"ל בתרומתו
 חד לישנא, או ייחד או כתב, וחיי' דכיון דמטיקרא נקט
 ייחד לא הוה לריך למימר כי אם וכן מטלטלי, דהא
 אייחד דלעיל קאי וכו' ע"כ. ואשר אני אחזה לי דהרמז"ם
 מכה קושיה החוס' דגרים מטלטלי מעיקרא והדר ייחד
 לה קרקע, מפרש דרישא מיירי בלא ייחד חלה בכחובה
 לחוד, דהיינו דכתב לה נדוניה דהנעלה ליה, וסברה
 זאה לא נפלאת היא חקרוכה והיא מולאת שטיעת כתובות
 להר"ר בלחל ז"ל ח"ל, והר"ר ישעי' מטראני כי המורה
 המייחד מטלטלים לכתובה אשתו ומת וכן צעין וכו',
 ואינו נ"ל דכי היכי דאמרינן לקמן ייחד לה קרקע בדי
 זלתיבה וכו', ורז משה גאון ור"ח פי' מטלטלי דכתיבי
 בכחובה צין דהנעלה ליה, צין דכתב לה איבו וליתנייבו
 צעינייבו, פי' בגון דחליפוניה וידיעה מילתא דכני מטלטלי
 מחמת מטלטלי קדמאי ניכוו הילכך גביא להו בלא
 שצושה, וזה הפי' נ"ל וזה נראה דעת רבינו האי גאון
 וכו' באופן דאף אנו נאמר דהרמז"ם ז"ל נמי קאי
 בשיטת הלוא, וזהו שכתב תחלה ייחד לה קרקע בכחובה
 וכו', דהיינו בכחובה לאפקוי נדוניה כמ"ש הוא ז"ל
 בפ"ז, ואח"כ אמר וכן אם כתב לה מטלטלי והם עלמן
 קיימים דהיינו הנדוניה שכתב לה נועלת בלא שצושה,
 דהיינו איתגבו צעינייבו דאמרו בש"ס ונועלת בלא שצושה
 באופן דלאו מדין ייחד איירי הרמז"ם ז"ל ע"כ ע"ש.

ומה שהקשה ז"ל דאמאי לגבי קרקע נקט לישנא דייחד,
 ולגבי מטלטלין כתב וכן אם כתב, וכו"ל בתרומתו
 למימר בחד לישנא, לולי דבריו הקדושים קושיא לא
 קחזינא, שכרי בגמי' לא הזכירו ייחד במטלטלין בפירוש,
 ויודע דרכו של רבינו הגדול הרמז"ם ז"ל שאין דרכו
 לשנות מלשון בגמי', ולכן לא כתב ייחד במטלטלין,
 וצפרט לפי גירסת ר"ח ז"ל ודעת החוס' בה, דמאחר
 דגרסי ייחד לה בקרקע בחדיה, לא צעי' חו להזכיר
 ייחד גבי מטלטלי, ודאי דלא קשה מידי דמאחר דכבר
 הזכיר ייחד ברישא, בכ"י במטלטלי דעלה קאי, וכפי'
 החוס' ז"ל, וזה ברור. וברז ש"ה ז"ל פשיטא ליה
 דהרמז"ם ז"ל גרס מטלטלי ברישא בגירסת רש"י ז"ל
 ולכן קשיא ליה מכה קושיה החוס' וכו"ל, ולענ"ד הקלושה
 דבריו תמוכים דמנא ליה הא דהרמז"ם גרס בגירסת
 רש"י מטלטלין ברישא, ולולי דבריו ז"ל הו"א לדיוק
 להיפך, דגירסת הרמז"ם ז"ל בגירסת הר"ח ז"ל, דגרים
 קרקע קודם ואח"כ מטלטלי, וכמו שהביא בחיבורו,
 ולמה נימא דצחצורו הקדים מקרקעי המאוחר, ולפי'
 הכל אחי על נכון, אמנם אפילו אי נימא דגרים בגירסת
 רש"י מ"מ אין ראוי מכאן לדיוק בגאון ז"ל וכמ"ש,
 וזה לענ"ד ברור, ועוד שכרי כתב לא מיירי הרמז"ם
 רק מדיני כתובה, וכמו שכתב בהלכה שאחריו ה"ל
 י"ד, הפוגמת וכו'. ומעתה שוב אין מקום ג"כ לשוב כ"ה
 שם, מפ' י"ח מה"א מקושיה המצי"ע ז"ל סימן ס"ע
 ומבארלנא"ח סימן נ"ה ומבאר"ש ע"ש ודו"ק.

ולענ"ד דבריו ז"ל צ"ע חדא דלישנא וכן אם כתב לה
 מטלטלין משמע דאדלעיל מיני קאי, דהכי מורה
 לשון וכן, וברישא שם כתב להדיא הרמז"ם ז"ל דמיירי
 בייחוד, וא"כ מטלטלין דכתב צסיפא בלשון וכן קאי
 ארישא, וכמו דברישא מיירי בייחוד הכ"י צסיפא שהוא
 מטלטלין נמי מיירי בייחד דוקא, ועוד שכרי הקרקע
 שייחד להן ודאי לא מיירי בקרקע דהנעלה ליה, אלא
 מיירי בקרקע שכתב לה בשצול כתובה, וא"כ כ"ה
 נמי במטלטלין דמהיכי חיחי לחלק בהן, ולדעת הבעל
 ש"ה הכי הי' ליה להרמז"ם ז"ל לכתוב, מטלטלין הכתובין
 בכחובה וכו', ואז הוה ויכלנא לפרש שכונתו אמטלטלין
 שהביאה לו ואז הו"א דיכול לפרש כדעת הגאונים ז"ל
 שהביא המכרי"ע ז"ל, ולדעת הש"ה ז"ל רישא מיירי
 בכחובה ולאפקוי נדוניה, וסיפא במטלטלי מיירי דוקא
 נדוניה ולא רישא סיפא ולא סיפא רישא, ואין זה
 דרך רבינו הרמז"ם ז"ל, גם מדברי הר"ן שהבאתי
 והטור וכו' הג"ל נראה להדיא דהם מפרשים דברי
 הרמז"ם כפשטן דגם במטלטלין מיירי בייחד לה וכפי'
 רש"י ז"ל ובריי"ק ז"ל וזה לענ"ד ברור. ודברי הש"ה
 צ"ע לענ"ד ודו"ק היטב.

אמנם הא ודאי קושטא הוא דהנדוניה שהכניסה לו
 נועלת בלי שצושה, וכ"כ הריב"ש הביאו הכ"מ
 שם, וכדעת ר"מ גאון ור"ח והרמז"ם ז"ל והרמז"ן
 ור"י"ע והעיטור. וכבר כתבתי צ"מ מחלוקת הראשונים
 ז"ל, היכי דליכא למיחש לררוי אחפסה בגון שהי' עני
 צשעת מיתתו, או מת פתאום וכדומה מה דינו, ועיין
 רא"ש פרק צתרא דכתובות וצשו"ת שלו כלל פ"ה,
 ותשו' מצ"ע ח"א סי' ק"מ, ורשד"ם סי' קל"ב וצתה"ד
 סי' ש"ל, ועיין בשו"ת הלכות שם ודו"ק.

ודע דראיתי כאן עדות מכהשת לכאורה, דהחוס' פירשו
 בשם ר"ח דמטלטלי גרס באחרונה, ובתרומתו
 מיירי בייחד לה, ובר"י טראני ז"ל שהביא בש"מ הכ"ל,
 ועיין חוס' רי"ד שם פי' דדעת ר"ח כדעת רז משה
 גאון ז"ל, דמיירי במטלטלי הכחובה בכחובה, ולא בייחד
 אותן לכתובה, ואפשר דע"ס נפלה בש"מ ז"ל, שוב
 ראיתי בשו"ת הלכות הכ"ל שהרגיש בזה ורצה ליישב
 פ"ש ודבריו לענ"ד דחוקים ע"ש.

ורבינו גרס כש"ס דילן וכפירש"י, וגם לא גרים כלל
 ייחד במטלטלי, וכתב הראב"ד ז"ל הביאו הרא"ש
 וברא"כ ז"ל (ובש"ג נראה ע"ס ע"ש) דדוקא בכחובה
 לא צעי' שצושה, אבל בצע"ח לריך שצושה, והטעם דכתובה

צמייכו. כגון שאזדו: בלא שזועה. דכיון דאזדו בני לא אחפסה אחריניו וכל נכסיו אחריון לכתובה ונפרעת מן קרקעות. בארבע מלוגות. שייחד לה קרקע וכתב לה בארבע המארים שלה בחייו לעשותה אפותיקי לכתובה ומת נפרעת כימנכ בלא שזועה דודאי הו לא מתפיים לה לררי אחריניו: בשבועה. דכיון דלא כתב לה ארבע המארים אין זו סמיכה לסמוך

משנה הלכות

אגופא דארעא חיישינן, וכלכתא כותייהו. ומיכו כיון דאמרינן דקנו מינייך לא לריך לאמלוכי זיב, הוא כדון כל היכא דלא יכול למיכר זיב אלא בשטרא לחוד דאמרינן דמסתברא לא כדר זיב ע"כ.

ובתוס' רי"ד כתב פי' המערה דהוא מתנת קרקע, משמע מפירושו דמ"ה לריך לאמלוכי זיב דכל כמב דלא מטא שטרא לדי' דמקבל, מלין זיב נמיכדר, אכל באודיחא אמרינן דל"ל כתבו, ומיכו כשאר לעדים כתבו וקיבל עליו שחרא מלוג בשטר, הו לא לריך לאמלוכי זיב, אלא כתבו שטרא ויכזו ליה למלוג משום דבשעת הלואה אישחטבדו נכסיו, וכיון דקיבל עליו לעשות מלוג בשטר הו לא לריך לאמלוכי זיב, וכך כתב גם רבינו יוסף הלוי ז"ל. ואינו נ"ל לחלק בין שטר אודיחא לשטר מחנה, אפי' שחטב זידו כיון שבשעת הלואה לא קבל ע"ד מלוג בשטר אלא הוא רואה עכשיו לעשותה מלוג בשטר, כ"ז שלא הגיע השטר ליד המלוג יכול לחזור בו אפי' שאמר כתבו, ולריך לאמלוכי זיב דבאודיחא נמי פליגי ע"כ.

ומדברי רבינו ראי' גדולה לדעת בתוס' רי"ד ז"ל דאפי' באודיחא נמי פליגי וכמ"ש רבינו ז"ל לכדיא בפלוגתא לענין אודיחא. ובר"ן ז"ל הביא דעת בעיטור כדעת רש"י דדוקא במחנה, אכל הרמב"ם ז"ל כתב צפ"ח מהל' מלוג ולוח דאפילו בשטרי הודאות וכלואות, ובראש"ד ז"ל חולק עליו. וכתב עליו בר"ן וכן נראה עיקר ולפיכך לא הזכירו דין זה צפ"י זה בורר דף כ"ט והזכיר כאן. ואפי' שכתבו ברוב נוסחאות כזו ליה ולא כתב כזו לה, היינו לפי שדין זה נובג ג"כ בנותן מחנה לאחר וכו' ע"ש. אכל רבינו נראה דגרם כזו לה צ"ה, ואפי' ס"ל דאפילו בשטרי הודאות וכלואות כדון כן וכדעת הרמב"ם ז"ל, ולי"ע שלא כרגיש בזה בר"ן ז"ל.

ומבאן לעג"ד ל"ע ארבינו הש"ך ז"ל הו"מ סי' ל"ט, שכתב שם בצסק"ד אמר שכתב המחבר בצ"ס המלוג את חזירו בעדים אין כותבין עדותו, ונותנין למלוג שלא יחזירו למלוג ע"פ מלוג בשטר, עד שיאמר להם הלוג כתבו שטר וחתמו ותנו לו, ואפי' שאמר להם קן לריכס להמלך זו אחר שחתמו בשטר, ואח"כ

אפשר דלא אחי לידי גזיינא וכיון שכן לא חיישינן דאחפיים לה, אכל בצע"ה דודאי אחי לידי גזיינא חיישינן דילמא אחפסי לררי ע"כ. וברא"ה ז"ל הקשה עליו דכתובה נמי כת גזיינא היא בשעת מיתה וזמנה נמי הוא, ואמאי לא חיישינן דילמא אחפיים לה היא שעתא ול"ע ע"כ. ולעג"ד לולי דכרו הקדושים כתובה נמי לאו כת גזיינא היא אפי' בשעת מיתה, דמאן נימא לן דתראה להגזות הכתובה דילמא דעתה למזנות אלא ביתומים, וכל זמן שלא תבעה כתובה לאו כת גזיינא היא, וזה ברור דעת הראש"ד ז"ל שכתב כתובה אפשר דלא אחי לידי גזיינא. עוד נראה לעג"ד דודאי אין לא חיישינן דמעלמה תפסה, רק דבעל אחפיים לה וכמו שכתב הראש"ד ז"ל דחיישינן דאחפסי בצע"ה, ולא חיישינן דילמא אחפיים לה באשה. והנה בצע"ה דכל זמן חיוו כת גזיינא הוא, א"כ חיישינן שבאזיה יום עת משך זמן הלואה, לררי אחפסי משא"כ הכא שרק רגעים קודם מיתתו או ממש עם מיתתו הוא דכח זמן גזיינא, ואז דודאי לא חיישינן דלרר אחפסה, רק שעה קודם, ובשעה קודם שז לא כוי כת גזיינא ולא כוי זמנה. כנ"ל דעת הראש"ד ז"ל ודו"ק. ועיין מה שכתבתי בס"ק ש"ו בשם הראש"ש ז"ל דכתובה בחייו לא נתנה לגבות ושמה תמות בחייו ולא כתב ליה שזועה לעולם עיין שם, וזה ראי' בצ"ד בפירושי לדעת הראש"ד.

קסב) ומ"ש אמר לעדים כתבו וחתמו וכזו לה וכו' שם בגמ', ובגמ' גרם וכזו ליה, ורבינו גרם לה, ופירש"י אמר לעדים כתבו וכו', כגון מתנת קרקע לא לריך לאמלוכי זיב אם עדיין עומד דדיבורו שיכתבו לו, דכיון דקני ממנו סתם קנין לכתובה עומד. וברא"ה ז"ל כתב פי' שאמר לעדים כתבו שטר קנין במחנה שנותן לאשתו שחזכה בלוחו שטר, כדקיי"ל בשטר כיצד כתב לו על בנייר או על החרס שדי זו מכורה לך וכו' קני מינייך, כלומר והילכך שטרא הו לא כוי אלא לראיה ואינו יכול שוב לחזור על המחנה, אף על פי שיכול לחזור על השטר לא לריך לאמלוכי זיב, דמסתמא לא כדר זיב אשטרא אכל לא קני מיניי וכו', בני מתא מחסיה אומרים לריך אמלוכי זיב, דאפי' דאשטרא לא חיישינן ואמרי' דמסתמא לא כדר זיב

אמר לעדים כתובו וחתמו והבו לה קנו מיניה לא צריך לאימלוכי ביה לא קנו מיניה פומבדיתאי אמרי לא צריך לאימלוכי ביה בני מתא מחסיא אמרי צריך לאימלוכי ביה והילכתא צריך לאימלוכי ביה. פירושא למה אמרו בני מתא מחסיא צריכין לאימלוכי ביה נפקא מינה דצריכין סהדי למימר ללוה כותבין אנו אודיתך דילך לפלוני ונחתום וניתין ליה אם אמר להו כתובו כותבין ואם אמר תהא עדותכם על פה אין כותבין נפקא מינה אי אמר לסהדי כתובו גובה מנכסים משועבדין דנעשה כמלוה בשטר וטריף ממשעבדי ואם אמר אל תכתבו גובה מנכסים בני חורין וכן הלכה. קסג) אף על פי שאמרו בתולה כתובתה מאתים ואלמנה מנה אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה מוסיף נתארמלה או נתגרשה

עליה וכרי היא כמי שלא ייחד ואיכא למיחש לנרתי: אמר לעדים כחצו וחתמו. כגון מחנת קרקע : לא צריך לאימלוכי ביה. אם עדין עומד דדצרו שיכתבו לו דכיון דקנו ממנו סתם קיין לכתיבה עומד: אודיתך דילך. כלומר מה שכודית בפנינו לפלוני : עדותכם על פה. ואינו רואה שיהיה שטר על המעות כללו: אפילו מאה מנה מוסיף. ולא אמרינן דאין להוסיף כדי

משנה הלכות

והתנים השטר ציד המלוה, וי"א שאינם לריכוס להמלך
זו ע"כ.

וכתב הש"ך ז"ל המלוה את חצרו מה שגרשם בסמ"ע כאן לי רמז"ס, וכ"כ דעב"ת שטר כ"ז, לא קאי אלא אחתלת הסעוף אבל מ"ש בסוף ואע"פ שאמר להם כן לריכוס להמלך זו וכו', לא נזכר דעב"ת כלל, רק הרמז"ס הוא שכתב כן ויחיד הוא דדבר שכבר חלקו עליו הטיעור והראש"ד והר"ן וכ"ד הריעב"א וכן משמע לי מפרש"י ריש פ' אע"פ (מה שכתב שכן משמע ליה מפ"י רש"י כן הבאתי לעיל להדיא מדברי החוס' רי"ד דמפרש כן בפ"י רש"י) שפ"י כגון מחנת קרקע עיין שם וכו' וכן עיקר אמנם מה שכתב מדברי הרמז"ס יחידא הוא ל"ע שכרי רבינו דרז גוברי ס"ל כדעת הרמז"ס ז"ל וא"כ לא הוי הרמז"ס יחידא, וצפרע כי נראה דלא ראו דעת רבינו ז"ל, דאל"כ עכ"פ היה להם להביאו, וכלל גדול צידנו כיכי דלא ראו האחרונים דעת הראשונים אמרינן אילו ראו אותם אפשר דהיו חורין זכו, וי"ל דעכ"פ ראו דעת הרמז"ס שבו ג"כ רבינו. עכ"פ דעת הרמז"ס לא הוי יחידא, ואפשר דאילו ראו דעת רבינו הוי מודי להב"י ז"ל גם בלבוש ז"ל חו"מ כ"ל כתב כדעת ה"א נוכחין שאין לריכוס להמלך זו ע"ש. ועיין ביאור הגר"א ז"ל סק"ע שם, וכביא דיוק הר"ן ז"ל לחלק בין ליה ולה ומדברי רבינו נראה דאין לחלק כן וא"כ ל"ע כ"ל. ועיין מ"מ בהלכות מו"ל כ"ל.

ובכ"כ"ג הביא דבריו נראהם סותרים, וכביא שם חולקין מספר בני שמואל ומכרד"צ ז"ל וכביאו ראיות לדבריהם מדבריו ירוחם נ"ד ח"א, והר"כ צפ"ד אחין והרמז"ן בנמ" צ"צ והריעב"א ז"ל בקידושין צפ"ק ע"ש מה שהאריך. ומדברי רבינו נראה דמלוה ע"פ מיכו הוי, מדכתב ואם אמר אל תכתבו גובה מנכסי בני חורין, משמע דאפי' כתבו כיון דאמר אל תכתבו מנכסים בני חורין עכ"פ גובה, וכן נראה לכאורה מחוס' רי"ד בבאתי לעיל דו"ק ו"ע.

קסג) ומ"ש אע"פ שאמרו בתולה גובה מאתים וכו', שם נ"ד וכבר ביארתי בצ"ח"י לעיל בס"ק (ל"ב ול"ו).

ומ"ש מתארמלה או נתגרשה וכו' והלכה למעשה כר"א צ"ע, שם דף נ"ו כלשון רבינו. ופרש"י והלכה למעשה הש"ס קא פסיק, שכך נמנו וגמרו בני השיבה ע"כ.

קסד) ומ"ש צעי רב אצין נכנסה לחופה ולא נבעלה מהו וכו', שם ובגמ' שלא כתב לה אלא על חיבת לילכ הראשון, (ולא גרם בלבד) אי אמרת בשלמא חיבת חופה קונה, היינו דאמר לילכ הראשון, אלא אי אמרת חיבת ציאה קונה, ציאה בלילכ הראשון חיבת מכאן ואילך ליחא, ואלא מאי חיבת חופה בלילכ חיבת ציממא ליחא, ולטעמין ציאה בלילכ חיבת ציממא ליחא, וכה אמר רבא וכו', צעי רב אשי נכנסה לחופה ופירסה נדה מהו, אם תמלי לומר חיבת חופה קונה חופה דחיזא לציאה אבל חופה דלא חיזא לציאה לא, או דיממא ל"ש תיקו ע"כ.

והנראה דדעת רבינו ז"ל לפסוק כהם תמלי לומר, וס"ל כדעת הרמז"ס ז"ל דס"ל דאח"ל פשיטותא הוא. ועיין רמז"ס פ"י מה"א כ"ב, ובכ"ב שם ועיין עוש"ע א"ע ס"י ס"א ובמ"ש שם. וכן כתב בכ"מ בפ"י"ז מה' שבת הלכה כ"ו ובכמה וכמה דוכתי, וכתב עוד בפ"ב מה' נזירות דין ח' שזו היא

וראיתי בתשו' הרשב"א הלך קמ"ע, הביאה ציחה יוסף חו"מ כ"ל ונראה דס"ל ז"ל דשטר שלא נעשה מודעת המתחייב אין לו דין שטר כלל ויכול לטעון פרעתי, אבל עדות העדים הויה כעדות ע"כ, ואינו יכול לטעון לא היו דברים מעולם, ואם טען כן כוחק כפרן. אבל בתשו' הרשב"א ס"י הלך כ"ע כתב, דאם כתבו שטר בלי שיאמר להם כתבו אינו אלא כפנקס בעלמא. משמע דאפילו עדות ע"פ לא הוי.

שלא לזייש את מי שאין לו: **שלא** כתב לה. חוספת דמעתה אלא על מנת לכונסה: **טוחנת**. צרחיים של יד קטנים, ואם רחיים גדולים הם מכינה כל זרכי הטחינה כגון נוטתו צאפרכם וקולטת הקמה: **אופה**. פה: **הכניסה** לו שפחה אחת. כ"כ מעות או נכסים כדי לקנות בהם שפחה אחת: **יושבת** בקתדרה. לא תטרח בשבילו לילך בשליחותו להציא לו חפץ מצית לעליה ואף על פי כן מוזגת לו את הכוס ומלעת לו את המטה ורוחלת לו פניו ידיו ורגליו שמלאכות אלו אין משתמשים בהם צאשכ אלא צאשחו בלנד: **מטחנת**. מכינה לרכי

בין מן האירוסין ובין מן הנישואין גובה את הכל ר' אלעזר בן עזריה אומר מן הנישואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא על מנת שהוא כונסה והלכה למעשה כרבי אלעזר בן עזריה (קסד) בעי רבי אבין נכנסה לחופה ולא נבעלה מהו חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קנה. תא שמע דתני רב יוסף שלא כתב לה אלא על חיבת לילה הראשון בלבד ומדבעי רב אשי ופשיט אם תימצי לומר חיבת חופה קונה שמע מינה חיבת חופה קונה שמע מינה. אילו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה ומכבסת ומבשלת ומניקה את בנה ומצעת את המטה ועושה בצמר הכניסה לו שפחה אחת לא טוחנת ולא אופה ולא מכבסת אין מבשלת ואין מניקה את בנה שלש אין מצעת את המטה (ואינה עושה בצמר) ארבע יושבת בקתדרה רבי אליעזר אומר אפילו הכניסה לו מאה שפחות כופה אותה לעשות בצמר מפני שהבטלה מביאה לידי זימה. טוחנת סלקא דעתך אימא מטחנת ואיבעית אימא בריחיא דידה. קסה) ומניקה את בנה תנו רבנן גדרה

משנה הלכות

ועין תשובת הרא"ש ומכ"ס זר ברוך סי' תתס"ח ובגליוני הש"ס כתובות הג"ל

ומ"ש אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה וכו' שם נ"ט ע"ג ורמב"ם פכ"א מה"א וסמ"ג לאוין פ"א טוש"ע ח"ע סי' פ' סי' ו' וכבר פירשתי לעיל בסי"ק (י"ז) בסי"ד.

קסד) **ומ"ש** ומניקה את בנה ת"ר נדרה וכו' שם בגמרא לימא מחני' דלא כב"ש, דתניא נדרה שלא להניק את בנה ב"ש אומרים וכו' ורבינו גרם ת"ר נדרה מלהניק את בנה, וכן ראיתי ברא"ש ז"ל שגרם נדרה שלא להניק, ב"ש אומרים שומעה דד מפיו וכו' אומרים כופה ומניקה, ורמב"ם פכ"א מה"א ה"ג כתב נדרה שלא להניק את בנה כופה אותה ומניקה עד שיבי' בן כ"ד חודש אחד הזכר ואחד הנקבה, ובגמ' לא הזכיר הזמן עד מתי לריכב להניק, ונראה דרמב"ם ז"ל למדו ממכ דאמר שם בגמ' בסמוך ת"ר יונק וכולך עד עשרים וארבעה חדש, משמע דעד כ"ד חודש הוי זמן הנקה וכצ"ל טוש"ע ח"ע סי' פ"ג.

וראיתי בתשו' הרדב"ז ז"ל ה"א סי' שמ"ט, צמינקת חצירו דלאחר כ"ד חדש אם עדיין החינוק חולב וחלש, אי כיופינן לה להניק יותר או לא, וכתב דאם הילד יש לו אב כופין אותו לרעותה צממון עד שיצריח הילד ויגמל, ואם אין לו ממון או שמת האב מלוחו על כל ישראל, ואם אינה רוצה להניק כופין אותה להניק בשכר, שכרי מלוח זו מועלת עליה לצדק להחיותו, וכלל לפי אומדן כרופאים שיאמרו אם תגמלהו יצא לידי

שיטה בגאונים וכ"כ הרא"ש צפ"ק דקידושין סימן ז' שדעת הרמב"ם כשיטה בגאונים ז"ל שכל אח"ל הוי כמו פשיטתא וכן כתב הלח"מ צפ"ג מה"ל קריאת שמע והוסיף שגם דעת הר"ף כן ומהר"ש אלגזי בספרו גופי הלכות כלל ק"ג כ' שכן נראה דעת רש"י ג"כ. אמנם המשנה למלך חולק בזה וס"ל דלא ס"ל לרש"י כן ועיין מגדל עוז פ"ג מה' חזירות. ועיין כ"מ סוף פ"ה מה' אבות הטומאה וצפ"ג מה' מטמאי משכב ומושג דהיכי דזדוכתא אחריתא מסיק לזיתו אח"ל בחיקו אינו חושש לאח"ל, וכלח"מ צפ"ד מה' מעשה הקרבנות חולק בזה ועיין צ"י ח"ע סי' קכ"ב וצ"מ ספ"ג מה' מחנות עניי' ודו"ק בזה. ועיין יד מלאכי כללי הרמב"ם ז"ל.

ורענין מה נקרא חופה נחלקו זו הפוסקים הראשונים ז"ל, דעת הרמב"ם ז"ל צפ"י מה"א דהוי ייחוד ונפרישנה לו ואפילו קידשה צביאה, אסור לו לבא ציאה שניה עד שיצא אותה לחוך ציתו ויחייחד עמה, ובר"ן כתב צריש כתובות דעת הרמב"ם, ואחרים אומרים דחופה היינו כל שהציאה הבעל מצית אציה לציתו לשם נישואין, והעיקור הציאו בצרחות חיים כתב דחופה הוא שמוסרה האב ומכניסה צצית שיש בו חידוש, כגון סדינים המלווירין שקורין קורעיני"ש, ויש עושים סוכה מוורדים או מהדס, וי"א דחופה הוא סודר שחופין צראשיכן צשעת צרכה, וצמדכי ריש כתובות כתב דהא דמקדמין חופה לקידושין הוא כי הכנסה כחופה הוא שמסרה צשחרית לחתן קודם הצרכה, ואחר כך מקדש. וכתב הצ"ח ונראה דמנכינו כדברי כולם מפני הספק. ועיין רמ"א סי' ס"ב וצ"י וצ"ח סי' ס"א,

סי' ע"ג, והביאו הפת"ש סי' פ"ב, והנראה מדברי רדב"ז דכופין אותה דוקא בשכר ולא בחנם להניק אפי' בשאין לו חזק, וכן נראה מחשבו' הרא"ש כלל י"ז סי' ז', הוצא דבריו ציתה יוסף, וס"ל דעל צ"ד מוטל לפרוע, אמנם בצ"י ז"ל שכתב או שאין שכר המניקה כופה ומניקתו וכו', משמע לכאורה דכפיה בחנם, ועיין מהרא"ח ח"א סי' ל"ה וצ"ח משפטי שמואל סי' ק"ה וכנה"ג צ"י ס"ק ג'.

וכתבו החוס' צד"ה כגון שגדרה, שאסרה הנאה הנקה על עממה, שהיא נכנית בהנקה כדאמר לקמן הוא אומר שלא להניק והיא אומרת להניק שומעין לה משום נערה ידיה, אבל ליכא למימר דאסרה הנאה יניקתה עליו, כיון דמשעבדה ליה אין הגדר חל, והשתא פליגי דצ"ש סצרי דכח נתן אלצע בין שנייה הלכך אינו כופה להניק פי' להשכיר מניקת, וצ"ה סצרי היא נתנה אלצע בין שנייה וכופה להניק שהשכור לו מניקת או תלך בלא כתובה ע"כ, ובהג"ח הביא צ"ש מהרי"ח ז"ל כדעת החוס' ז"ל ועיין ח"מ וצ"ש א"ע הג"ל ס"ק א'.

וראייתי צ"ש שילא לחקור דאם הולך מכיר אותה, ואיכא סכנה צדכר ל"ע אם הגדר חל ע"ש. ולעג"ד לא ידענא מאי נ"מ בזה דהא אפי' חל הגדר ודאי דמותרת להניקו מכח סכנה דפיקוח נפש, וז"ל כגון כיכי דמניקתה גם אח"כ שילא מן הסכנה צאופן שאמזוכו הרופאים אפילו קודם כ"ד חדש, דאי חל הגדר ח"כ אסורה ואי לא חל מותרת ולי"ע ועיין יו"ד סי' פ"א צש"ך ע"ש ס"ק כ"ב, ודו"ק. וראיתי צ"ש"מ כתובות נ"ע שהביא צ"ש תלמידי דרבינו יונה ז"ל שומעת דד מפיו דס"ל דאין חייבת להניק את בנה, וכיון שאינה משועבדת לצעל צכך חל האיסור ולפיכך שומעת דד מפיו מיד, שאין מאכילין את הקטן צידים דצרים האסורים. וצ"ה כופה ומניקתו דס"ל משועבדת היא להניק את בנה ולא חל האיסור ע"כ. והנראה מדבריהם ז"ל דמשום קטן אוכל נבלות נגטי צה, ועיין תשו' מהרי"ע ח"א, וכן הביא דקונס שאינו עושה לפיך יכולה היא לאסור עליו מעשה ידיה צקונס שאם היו לה מעות מנוקס אחר היתה יכולה ליתן לו דמי משקל חמש סלעים, ולהכי אי לאו דאלמוה רצון לשעבדיה דצעל ה"י הגדר חל, וצ"ח"מ סימן הג"ל הקשה על דבריו ז"ל ומדברי תר"י הג"ל נפשטה חקירת הצ"ש ז"ל.

והנה צ"ח"ה שער מ"ח סי' ח' כתב וז"ל, וכתב הרמז"ם פ"י"ז מהמ"ח קטן שאכל אחד מדברים אסורים אפילו מדאורייתא אין הצ"ד מזוין להפרישו וכו', ואפ"פ שאין הצ"ד מזוין להפרישו מזה על אציו לגעור צו ולהפרישו, כדי לחנכו וכו' והנ"מ צבר הבנה אבל צחינוק מייחי צסמ"ג מהירושלמי דפ"ח דחינוק

יונק והולך מעכו"ם ומן הצמחה הטמאה ומציאין לו חלב מ"מ ואינו חושש לא משום שקץ ולא משום טומאה עכ"ל. ומשמע מדבריו ז"ל דאפי' לספות לו צידים כ"ז שהוא אינו צר הבנה מותר וזה לכאורה היפך שיטה הר"י הג"ל וראיתי בצ"ח"מ הג"ל שכתב אדברי הירושלמי הג"ל וז"ל, אבל זה ודאי ליתא דאפילו אינו צר הבנה אסור להאכילו צידים, ואפשר הא דמציאין לו חלב מ"מ לאו צודאי חלב עמא קאמר דזה אסור מדאורייתא ואסור להאכיל לקטן צידים אפילו לקטן צן יומו, אלא דחלב צפי שימור דליהוי יודע שהוא עכור ולא נחשב צו עמא, אבל לקטן מציא ואינו חושש לחלב עמא דאינו חלף איסור דרצון, דרוצ חלב עכור הוא. ועיין ש"ך יו"ד סי' קי"ע וצ"ח"מ דרצון דעת הרשב"ח דמותר להאכילו צידים הביאו צנמק"י פ' חרש וצ"ח"מ פ' כל כתבי ע"ש.

ובמג"א סימן שמ"ג כתב צ"ש הרוקה דאשת כהן מעוברת מותרת ליכנס צאכל המת דס"ם היא שמה זכר או נקבה, ושמה נפל הוא. ע"ש מה שהקשה עליו, ומזה ג"כ מוכח דלהאכילו צידים אפילו לחינוק צן יומו נמי אסור דהא אפילו כשהיא מעוברת עדיין אסורה, וצ"י או"ח סי' שמ"ג הביא צ"ש הרשב"ח והר"ן דכל מידי דהוי רציתי דחינוק כגון אכילה ושתי מותר להאכילו צידים, אבל מידי דלא צריך ליה לא, דהא אסור לינק אחר כ"ד חדש ע"ש, אי"כ א"ש עפי דברי הירושלמי דמציאין לו חלב מ"מ, ואינו חושש לא משום שקץ ולא משום טומאה, דהיינו רציתיכו וצ"ח"ה שער מ"ח משמע דרוצ חלב עמא, אלא דהיינו רציתיכו.

ורפ"ז צנדרה שלא להניק לא היה אסור על החינוק מחמת גדרה, וכמ"ש צ"ש תר"י דהיינו רציתי דחינוק, אלא דאפשר דצ"ח"מ ח"ן הכרח לחינוק כיון שאפשר צמינקת אחרת, וא"כ ה"ל חלב עמא אסור להאכיל צידים לחינוק כיון דאפשר צחלב עכור ע"כ.

ומה"א טעמא רע עלי המעשה צעונה"ר צמדינה זו אשר נוכחים כמה וכמה כמעט רוצם ככולם, ואפי' נשי שומרי התורה ומצות, חסידים ואנשי מעשה, לתת לולדותיהם מכל מיני מאכל אשר לא עכור, צאמרים אשר לחחינוק מותר ועוד הוא לו, ואין כאן שום איסור, וכל שכן אותם הקטונקיות הנקראים דזש"ר צלפי"ן, מהקאמפאנים, ואף אי נאמר דצמקום שאין להם אחרת מותר, מ"מ כאן שיש צנמלא כל מיני מאכלים כשרים ודאי שאסור להאכילם מהם צידים, כל מיני חערובות איסור, ולפעמים אפילו איסור גמור צלי חערובות, ומזה לפרסם דבר זה צין אנשים החרדים לדבר ה' ולהשומע יעסם ויחריך ימים ויראה דור ישראל יצורך, וצפרע מאכלי אסורות. וכמו שכתב רבינו הח"ס דזה גרע מכל דמעמטס

הטעמי: שוממת דד מפיו. לא הניקו שחל הגדר ואם נדרה בשעת הנקה שוממת את הדד מפיו אלמלא לא משעבדה ליה: כופה ומניקו. דמשעבדה ליה ולא חל הגדר: אם היה צנה מכירה. שאינו רואה לניק מאחרת. ועיין משנה הלכות: מפני הסכנה. שלא ימות צרעב. ואין לומר משום אמו געגועים שיהיה לו על אמו דאם כן אכתי תהיה אסורה להניקו רק תהיה אמו צלה הנקה: עד כמה. כמה חדשים אית לן למימר שיודע להכירה

מלהניק את בנה בית שמאי אומרים שוממת דד מפיו ובית הלל אומרים כופה ומיניקתו נתגרשה אינו כופה ואם היה בנה מכירה נותן לה שכרה ומיניקתו מפני הסכנה קטו) אם היה בנה מכירה עד כמה אמר רבי אבא אמר רבי ירמיה בר אבא רב אמר שלשה חדשים ושמואל אמר שלשים יום ורבי יצחק אמר רבי יוחנן חמשים יום. אמר רב שימי בר אשי הלכה כרבי יצחק שאמר משום רבי יוחנן בשלמא רב ורבי יוחנן חד חד כי חורפיה אלא לשמואל כי האי גוונא מי משכחת לה כי אתא געגועים שיהיה לו על אמו דאם כן אכתי תהיה אסורה להניקו רק תהיה אמו צלה הנקה: עד כמה. כמה חדשים אית לן למימר שיודע להכירה

משנה הלכות

המוח והלז חלילה ומזיק יותר משאר עבירה חלילה מה שאפשר בתשובה. ועיין תשו' ח"ס אור"ח סיפ"ג צתינוק שועה ל"ע, ששאלו לו אם מותר להניחו צתי חולים שאינו יכוני לרפאותו, ואמר דע"ז נאמר מוטב שיהא שועה כל ימיו ולא יהי רשע שעה אחת עיי"ש, ועכ"פ שומר נפשו ירחק מהם, וד' יחנו לגדל צנים לתורה דרכי אבותינו הקדושים לדי ולתורתו אמן.

טעם למה סגי בג' ימים דחכים הוא ולדעתו נתן שיעור זה, אבל ודאי מי שאינו כדעתו ולא חכים כולי האי צעי יותר עד שיכיר כן נראה לענ"ד.

והנה רש"י ז"ל פי' אם היא מכירה פי' שאינו רואה לניק מאחרת, וכן פי' בר"י ז"ל, ומכרי"ע ז"ל בקשה על פי' זה דא"כ אמאי צעין ועד כמה ופליגי אמוראי בשיעורא, לכשנראה שאינו רואה לניק מאשה אחרת אז כעף אוחה, ועוד הכוה דאוחזה צדדא דנשא מה לורך צדיקה זו נצדוק ונראה אם יונק מאשה אחרת, והכ"ל שאע"פ שהוא יונק מאשה אחרת אם הוא מכיר את אמו כופין אוחה, שכיון שהוא מכירה אם תניחו תקשה ליה פרידת אמו ומסתכן, ומ"ה פריך ועד כמה, שצמח זמן יוכל התינוק להכיר את אמו שיסתכן צפרידתה וכו', והלשון מוכח דקאמר אם היא מכירה ולא קאמר ואם היא יונק אלא ממנה ע"כ.

קסו) ומה שכתב אם היה צנה מכירה עד כמה וכו' בגמ' שם דף ס' ע"א, ובגמ' גרס אמר רבא אמר רב ירמיי בר אבהו אמר רב שלשה חדשים וכו' בשלמא רב ורבי יוחנן כל חד וחד וכו', כי אחי רמי בר יחזקאל אמר לא תליתיהכו וכו', וכתב הרמב"ם פכ"ח מה"א ה"ט"ז ד"א שלא הניקה אוחתו עד שהכירה, אבל אם הכירה, ואפילו הוא סומא אין מפרישין אוחתו מאמו מפני סכנת הולד. וכתב ה"ה ולא ציאר רבינו צמח ימים נאמר שהיא מכירה לפי שהוא פוסק כשמואל דאמר כל זמן שמכירה שאין שיעור קלוז לדבר, שאין כל הולדות שוים צבכרה אלא צדיקת הדבר תלוי וכו', ושם נחצהר שאפילו סומא הדין שמכירה צריח וצטעם. ובכ"מ כתב ויש לתמוה למה לא פסק כר"י, וכ"ש שפסק רב שימי הלכה כמותו, ונראה שעטמו משום דבחר הכי מיייתי גמי' הא דתני רמי בר יחזקאל משמי' משמע דלמיקצב הלכה כותיה, (אח"כ) (אמר) ועוד דמסתבר טעמי' ע"כ. וצבגכות מיי' שם הציא צירושלמי כמה יהא מכירה ר"י אמר שמואל שלשה ימים, שמואל כדעתיה דאמר שמואל חכים אנה לחייתא דילדין ליה, ריב"ל אמר חכים אנה לגזירא דגזרין ליה, פי' מילכ. ר"י אמר חכים אנה לגשייא דלצין עם אימא. פי' שרחלו עם אמו עכ"ל.

ומדברי ירושלמי הג"ל לכאורה ראוי לפי המכרי"ע ז"ל, מדקאמרי שמואל לטעמי' דאמר חכים אנה לחייתא וכן כולכו שם, ולכאורה מאי ג"מ צמח הוא חכים, ואמאי אמרו כולכו חכים צאנשים, ולא צדכרים אחרים כגון מטלטלין וכגון חכים אנה צמיטתו, שמכיר מיעתו כראשון, וכדומה א"ו דבעיקר החכימות שלכן תלוי צבכרה אנשים, וזה כדעת מכרי"ע שמכיר את אמו ולא שאינו רואה לניק לחוד ודו"ק.

והמזור א"ע סי' פ"צ כתב, וצחוק נ' יום ללידתו ודאי הוא צחוקת שאינו מכירה, וא"ל לצדוק אם מכירה ואפילו אם נראה כאלו אינו רואה לניק מאחרת אקראי צעלמא הוא ולא צעי צדיקה, ומצן נ' ואילן אם רואה לניק מאחרת לריך לצדוק אחריו וכו', ונראה שפסק כר' יצחק שאמר משום ר' יוחנן, וכן דעת כרי"ף ז"ל. ועיין צ"י שם ודעת רבינו נראה כשמואל וכדעת הרמב"ם ז"ל וק"ל.

ואומר אני דהאי ירושלמי לאו לפלוגי אתלמודא דידן אחי דלענין דינא ודאי שמואל צתר הכרה אזיל, ולא צתר ימים, וכמו שצבואר בתלמוד דידן ומה שאמר שלשה ימים היינו כדעתו דהוא היה חכים כולי האי הוי סגי ליה תלתא יומין, וזה נראה מה שאמר ליה שמואל כדעתיה דאמר שמואל חכים אנה וכו', וכונתו לנתינת

קסז) ומ"ש הכיח דאחאי לקמי דשמואל וכו', שם דף ס' ע"א, וגרס הכיח דאחאי וכו', ושקליה

מלינק מאשה אחרת : כי חורפיה . יש תנוק חריף ומכירה בחמישים יום ויש שאינו מכירה עד שלשה חדשים : לא תליתו. לא תשמו ותלזינו : כל זמן שמכירה. אין שיעור לדבר אלא בצדיקה בדבר תלוי אם אנו רואים שמכירה כופה ומניקתו

רמי בר יחזקאל אמר לא תציתו להני כללי דכאיל יהודה אחי משמיה דשמואל הכי אמר שמואל כל זמן שמכירה. קסו) ההיא דאתאי לקמיה דשמואל אמר ליה לרב דימי בר יוסף זיל בדקה אזל אותבה בדרא דנשי שקליה לברה אהדריה עליהו כי מטא לגבה סוה לאפה כבשיתינהו לעיניה מיניה אמר לה נקף עינה דהך איתתא קום דרי בריך סומא מנא ידע אמר רב אשי בריחא ובטעמא. קסח) תנו רבן יונק תינוק והולך

בשכר ואפילו גרשה: הדיא דאתאי. גרושה כוכ ולא היתה כושבה בשורה של נשים : סוה. הכיט דומה לה ויתן על דרי בנין. שאי בנין: סומא מנא ידע. להכיר צעמו :

משנה הלכות

וראיתי בש"ך שם ס"ק כ"א דג"ה ואם יש סכנה וכו' שכתב אצל אם הוא חולה שאין צו סכנה אסור להחזירו, חפ"פ שאין צו אלא איסור דרבנן וכמ"ש הרב זכג"ה ס"ם קנ"ד, דגם איסורי דרבנן אסורים לחולה שאין צו סכנה בדרך הנאתו וכו' ע"ש. ונראה דכוונתו דכאן אם יש סכנה לדייק להיפך צא, ולהחמיר דזוקא אם יש סכנה מותר, אצל אם אין צו סכנה אסור חפ"פ דלא הוי רק איסור דרבנן, ויתישב ג"כ מה שהקשתי צ"כ מה צא להשמיטנו, דאפשר כדש"ך ז"ל ודו"ק. וכרי"ף ז"ל שלא העתיק סוף דברי הירושלמי כ"ל, נראה מכה קושיתי דקשה לי נמי דמה משמיטנו כשהוא סכנה, ומ"ש משאר איסורין ולכן השמיטנו כן בלע"ד ברור.

לצרכו וקמחדר ליה עליהו, כי מטא לגבה כוכ קא מסוי לאפה, כבשתינהו לעיניה מיניה, אמר לה נקף עיניך קים דרי בריך, סומא, מנא ידע, אריא בריחא וצטעמא ואפשר דמ"ם נפל בצפריס, וכחצ נקף צקוף צמקום עית, או אפשר דכוא פירושה נקף מלשון אין מקיפין בריחא, ויהי' כוונתו נקף עינה שיקפס עינה עם עין צנה שזה הוא צנה, וצב"ג דפוס וורשא ראייתי צבג"ה שם שהגיה ש"ל זקף עיניה, ולא ידענא אי הי' צידו להגיה למח לא הגיה כלשון בגמ' אם לא דמלא גירסא זו בשום מקום ול"ע.

וראיתי בדרכי השוכה סי' כ"ל ס"ק פ"ה, שהביא בשם סי' שאלו צן הלוי שכתב ח"ל, דברי המחבר לריבין ביאור, דמה רבותא צ"כ דאם יש סכנה מותר פשיטא ללא אין לך דבר שעומד מפני פיקוח נפש, ולמה לא הזכיר הרב זאת בשאר איסורין וכו', ולא אמרו אלא כיוונק שקן, ושקן צעלמו מותר צסכנה וכו', אלא פשוט בדבר דקמ"ל המחבר שמפני הסכנה מותר להחזירו, וכו' כלא פירש ואפילו לאחר שתצבור הסכנה מותר לינק עד ד' וה' שנים ע"כ עיי"ש.

קסח) ומ"ש יונק תינוק והולך עד עשרים וארבעה חדש וכו', שם בגמ' ובחוספתא נדה פ"ב, וכרי"ף ז"ל כתב ח"ר יונק וכו' פירוש לאחר ארבעה ועשרים חודש ומזר כרי זה כיוונק שקן וכו', וכמה פרישתי אריי צן חציצה שלשה ימים, ולא גרים אמר שמואל, ובגמ' הגירסא כגירסת רבינו. וכתב הרי"ף ז"ל ירושלמי צמה דברים אמורים שפירש מתוך בריו, אצל פירש מתוך הליו מחזירין אותו, והרא"ש ז"ל הוסיף אצל פי' מתוך הליו מחזירין אותו כשאנינה של סכנה, אצל של סכנה אפילו אחר כמה ימים מחזירין אותו ע"כ. והוא ג"כ מירושלמי ע"ש.

ובי"ד סי' פ"א ס"ז כתב המחבר ותינוק יונק עד סוף ד' שנים לצריא, וכו' לחולה, אם לא פירש, אצל אם פירש, שגמלוה שלשה ימים מעת לעת אחר כ"ד חדש לא יחזרוהו, והוא שפירש מתוך בריו, אצל אם לא פירש אלא מתוך חולי שאינו יכול לינק ופירש, יכולים להחזירו ואם יש סכנה מחזירין אפילו אחר כמה ימים וכו', והם דברי הרא"ש ז"ל. והנה לכאורה דברים אלה מקושי הצנה ניבחו, דמאי משמיטנו דאם יש סכנה מחזירים אפילו אחר כמה ימים והלא אין דבר עומד בפני פיקוח נפש אפי' בגדול וכ"ש צקטן שא"צ איסור דאורייתא. ומ"ש שלשה ימים מעת לעת, כן הוא צירושלמי ורבינו ירוחם נתיב אי' ח"א הביאה ע"ש.

ובי"ד סי' פ"א ס"ז כתב המחבר ותינוק יונק עד סוף ד' שנים לצריא, וכו' לחולה, אם לא פירש, אצל אם פירש, שגמלוה שלשה ימים מעת לעת אחר כ"ד חדש לא יחזרוהו, והוא שפירש מתוך בריו, אצל אם לא פירש אלא מתוך חולי שאינו יכול לינק ופירש, יכולים להחזירו ואם יש סכנה מחזירין אפילו אחר כמה ימים וכו', והם דברי הרא"ש ז"ל. והנה לכאורה דברים אלה מקושי הצנה ניבחו, דמאי משמיטנו דאם יש סכנה מחזירים אפילו אחר כמה ימים והלא אין דבר עומד בפני פיקוח נפש אפי' בגדול וכ"ש צקטן שא"צ איסור דאורייתא. ומ"ש שלשה ימים מעת לעת, כן הוא צירושלמי ורבינו ירוחם נתיב אי' ח"א הביאה ע"ש.

כיוונק שקן. דבר משוקן : **גונח.** המיילל מכאז לבו : **יונק חלב.** משום רפואה ורפואתו חלב עז: **מפרק.** הכותק דבר ממקום שגדל בו ולא מן המחובר אלל מן החלוש ותולדו דדש הוא שמפרק תצואה מקשיה (שבת ע"ג ע"ב): **כלאחר יד** הוא. שאין דרך בני אדם ליונק אלל לחלוב ביד : **ובמקום לערל.** שמתעבר מכאז: **צנור.** המקלה מים מן הגג: **קשקשים.** קשים ועשבים שסותמים ומעכבים את קלוחו ומימיו יולאים

עד עשרים וארבעה חדש מיכאן והילך כיונק שקן דברי רבי אליעזר רבי יהושע אומר אפילו ארבע וחמש שנים פירש לאחר עשרים וארבעה חודש וחזר כיונק שקן אמר רב יוסף הלכה כרבי יהושע קסט) תניא רבי מרינוס אמר גונח חלב בשבת מאי טעמא יונק מפרק כלאחר יד הוא ומשום צערא שרו ליה רבנן אמר רב יוסף הלכה כרבי מרינוס. תניא נחום איש גליא אומר צנור שעלו בו קשין וקשקשין ממעכו ברגל בצנעה בשבת ואינו חושש מאי טעמא מתקן כלאחר יד הוא ומשום פסידא שרו ליה רבנן אמר רב יוסף הלכה כנחום איש גליא. פירש לאחר עשרים וארבעה חודש וחזר כיונק שקן וכמה אמר רב יהודה בר ברי חביבא אמר שמואל שלשה ימים איכא דאמרי תני רבי יהודה בר

לחם פירש וכו' וכל היכא דפירש צעי אומדנא חס פירש מתוך צריו או מתוך חליו ומתוך חליו לא צעי אומדנא, וחולה נמי שאין צו סכנה פעמים שלא התירו אפילו ע"י נכרי כדמפליג תלמודא בשילבי פרק מפנין דף מ"ז ועד שלשים התירו ע"י ארמאי לחלל עליה שבת חס אמרה לריכב חני, ולא לאחר שלשים יום דאמרו חכמים שאינה לריכב כלל עכ"ל אציוסוף ושכן דן אביו וישר צעינו ע"כ. ולכאורה משמע מדצרו ז"ל דס"ל דאפילו ע"י נכרי נמי אסור ושהאסור משום הולד אפילו שהוא קטן ואפילו בחולה שאין צו סכנה וראיתו מדבציא הכיף דינא אהא דחיווק יונק משמע דעלי קאי ולא ס"ל כחילוק הכו"פ כ"ל וצ"ע ועיין ס"ק לעיל בסמוך מה שהבאתי אי קטן מאכילין אותו מחמת עלמותו ודו"ק. ועיין לעיל ס"ק קס"ו דכ"ה וראיתי צ"ש עד סופו.

משנה הלכות

זקן בן שבעים שנה לאחר שיעצור הסכנה מותר לו ליונק בשבת כשאין כאן סכנה, ח"כ ה"י קטן כשיצריח ואין כאן סכנה אמאי יהא מותר ולע"ג לענ"ד. וצ"ע בקד"ד צ"ע שלא הרגישו בדברי הש"ך ז"ל צ"כ שם שכתב היפך דצריכס הקדושים ז"ל, וח"ל מחזירים אפילו אחר כמה ימים פירוש אפילו פירש מתוך צריו כמה ימים מחזירין אותו כשיש סכנה בדבר, ונראה דחס שוב אין צו סכנה לריק לפרוש אותו מיד, ואינו רשאי ליונק ד' וכו' שנים, דלח החיר להחזיר אלל משום סכנה ע"כ. הרי לן צרור מלל דעת הש"ך ז"ל היפך דצריכס הקדושים, וכן כתב הפמ"ג בשפתו דעת ע"ש לכדיח כמו שכתבתי צ"ד, וספר שאלו בן הלוי אין לי לעיין בו, מ"מ לענ"ד דצריכס לריכס עיין גדול מדברי הש"ך והפמ"ג וצפרט דצרי הדרכי תשובה ז"ל שכתתיק דצרו ז"ל ולא הרגיש צ"ה, כי בכל מקומות ראו עיניו. ועיין לח"מ פ"ג מה"א הל"ה.

קסט) וב"ש תניא רבי מרינוס אומר גונח יונק חלב בשבת וכו' שם דף ס' ע"א, ובגמ' גרס ובמקום לערל לא גזרו רבנן, וצ"ה שניה בנחום איש גליא גרס ובמקום פסידא לא גזרו צה רבנן אמר רב יוסף הלכה כרבי ועיין רמב"ם פכ"ה מה"ש הל' י"ד וסמ"ג לאוין ס"ה ועוש"ע או"ח ס' שכת"ה ס' ל"ג ואו"ח ס' של"ו ס"ע וצ"ה הפרדס כתב גונח מותר ליונק חלב בשבת מ"ע יונק מפרק כלאחר יד הוא ובמקום סכנה לא גזרו צה רבנן עכ"ל וראיתי בגליון הש"ס כתובות נ"ע שכתב ואלו ע"ס הוא או אולי פירושו קמפרש דכ"ה לער קרוב לסכנה משח"כ משום לער בעלמא לא היינו מתירין גם מלאכת כלאחר יד ועיין שו"ת מהר"ם דר צרוך ס' תע"ה ועיין רוקח ס' ק"ט ומש"ש דדמי לליין שפירשו רובן ומלערוח וכו' טווחו לגמ' שבת ל"ד ע"ג ע"כ. ועיין תשו' המיוחסות ס' כ"ו דקיי"ל כר' מרינוס וכדפסק רב יוסף כותיה.

ודע דבתוס' נדב דף ל"ז ע"ב תוס' ד"ה ארבעים כתבו דד' וכו' לאו דוקא אלל לפי לרכו ואפילו בחילתו על כחפו, ובשבת דף ס' ע"ב כתבו היפך דצריכס דנדה כ"ל וס"ל דד' וכו' דוקא קאמר וכבר הרגיש סתירת דצריכס דמ"ל פ"ה מה' לולב ה"ז ד"ה אך חזית וכו' ע"ש.

וראיתי צכו"פ ס' הכ"ל שכתב הא דאסרו בחולה שאצ"כ דוקא כשהמינקת ישראלית דהוב לוי ספי צידים דאפילו דמילתא דרבנן אסור ולכן חס ח"ו מניקו לא ידעתי מה אסורא חיה צו החיווק אוכל עצלות ואין מנווין להפרישו, ולספי ליה צידים לא שייך דח"י ספי ליה ולא ישראל עכ"ל ועיין דח"ש סקפ"ד, ולכאורה צ"ע ממה שכתב צהגבמ"י פ"ג מה' מ"א סק"ד שכתב ומתוך חליו פי' שמתוך חליו אינו יכול ליונק כו"ל

חביבא קמיה דשמואל שלשה ימים קצ) והילכתא היא אמרה אנא מוניקנא לבראי והוא אמר משלימנא ליה למוניקתא לדילה שמעינן בעל אמר לאיתתיה מוניק בריך והיא אמרה משלימנא ליה למוניקתא מותבינן

אנא מוניקנא. אני רואה לבראי והוא אמר משלימנא ליה למוניקתא לדילה שמעינן בעל אמר לאיתתיה מוניק בריך והיא אמרה משלימנא ליה למוניקתא מותבינן

משנה הלכות

אבל על צנה אינו יכול לעכב, ורבי סבר דאף ענ צנה יכול לעכב ע"ש וצ"ש ח"ע סי' ה"ל ס"ק י"ד הביא ברמ"א ז"ל דעת הטור בשם י"א וכחצ הכ"מ בס"ק כ"ד דאף אם מה צנה הצעל מעכב עליה וצ"ש חולק עליו דמשום אשר דחלצ הרבה צדדיה שומעין לה להניק, ולפ"ז אם רגזה להניק בן הצירחה ואין לה ולד אין הצעל יכול לעכב.

וראיתי באצ"מ שהקשה עליו ז"ל דממ"ג לילך מציתו להניק ובקציעות פשיטא דיכול לעכב שהרי היא חייבת לעמוד לפניו כצ"ע ד' ואם ליקח החינוק לציתו נמי פשיטא דיכול לעכב מלכז"א זרים צציתו ומי ימחה צידו ואף לפרש"י ז"ל משום אשר חלצ ממ"מ לפניו דמודה דדוקא צצנו שהוא צציתו ח"י לעכב, אבל צצל אחר מה"ת שמשום אשר דידה תצטר אוחו וכו' והצ"ש מחליע וכו' וצ"ב פ"ב עשה מחלוקת בין רש"י ור"מ וכ"ז לפניו ד' ח"י וכו' ע"ש.

ומה שנראה לפניו צ"ע דצ"ש מקושית ממ"ג הוא, דאפשר באשמו שכיב לה שפחות לעשות מלאכה וכ"ג אינה מחויבת לעמוד לפניו חמיד וכמ"ש שם סעיף ב' כי לו ממון הרבה וכו', אבל אין כופין אותה לעשות מלאכה כל היום כולו אלא לפי רוב הממון ממעטת במלאכה ובאותה זמן שהיא אינה עושה מלאכה צידה להניק וממילא צבאי זמן גם יכול לילך לצית הצירחה וצבדיא אמרו מי שאינו מניח אשמו לצית הצירחה יוליא ויתן כתובת גם קשיתו מליקח החינוק לציתו יכול למחות נמי יש לישב כגון שהצירחה דרה ג"כ עמה צצית צרעות הצעל ואז אין צידו טענה זו דממילא היא שם עם צנה ועיין אצ"מ ס"ק י"ד ד"ה ואפשר ודו"ק.

והנה ממה שכתב רבינו הכה ואי ידע ליה לאימיה אכפין לה ומניקה ליה מפני הסכנה וכו' מילי צגו תלתא ירחי אבל לצטר תלתא ירחי ודאי ידע לה לאימיה ולא צריכה צדיקה ואכפין לה ומניקה ליה ע"כ והנראה מדברי רבינו ז"ל דס"ל דלאחר תלתא ירחי לעולם ידע ליה לאימיה ומחויבת להניקו ונראה דלמד כן ממה דאפיליגו צגמי דף ס' אם כי מכירה עד כמה וכו' ופליגי אמוראי וגדול מהם שלשה ירחים ומשמע ליה דצבא כ"ע מודי למכיר צג' ירחים אפילו אי ס"ל כשמואל דכל חד וחד לפוס חרפיה, אפ"כ צטר שלשה ירחים מודה שמואל דאז ודאי מכירה, וכו' פירוש

קצ) ומ"ש והלכתא היא אמרה מניקתא לצרה והוא אמר משלמנא ליה למניקתא לדילה שמעינן וכו' שם דף ס"א ע"א אמר רב הונא (גירסת הר"ש רב פפא) צדק לן רב הונא צר חייגנא היא אומרת להניק והוא אומר שלא להניק שומעין לה לערב דידה היא, הוא אומר להניק והיא אומרת שלא להניק מהו כל היכא דלאו אורחה שומעין לה היא אורחה והוא לאו אורחה מאי צטר דידה אזלין או צטר דידה אזלין, ופשיטנא לי' מהא עולה עמו ואינה יורדת עמו וכו' ח"ר חנא ואיחיימא ר' שמואל צר נחמני לא הכניסה לו ממש אלא כיון שראוי להכניס אע"פ שלא הכניסה תנא אחד שהכניסה לו ואחד שלא תמנא לו משלה ופירש"י שראוי להכניס, שהכניסה נדוניה רבה ויש כדאי למציאה נדוניה זו לקנות ממקלחה שפחות להכניס ולשמש ע"כ.

וזהו שכתב רבינו היא אמרה משלימנא ליה למניקתא היינו כיון דהכניסה לאו הכניסה ממש משמע וא"כ אפי' למנאמה משלה נמי יכולה לומר לא מניקנא, ובחסום' שם ד"ה אחת כתבו פירוש למנאמה לו ממה שהוא חייב ליתן לה כמו קופה של צשמים ושאר דברים ולמנאמה כ"כ שיכול לקנות מזה כמה שפחות ר"ת. ויש גורסין שמנאמה לו משלו כלומר שהוא עשיר שיכול לקנות הרבה שפחות כפי נרכה. ורבינו נראה דגרס כר"ת ז"ל מדכתב היא אמרה משלימנא לה ומשמע מדודה, והר"י גרס כ"ג וכ"ג הר"ש וחוס' רי"ד ומבריי"ת.

וכתב הר"ש ז"ל דממה שאמרו צגמי עולה עמו ואינה יורדת עמו מכתצרה דה"ה צשאר כל המלאכות אינה חייבת צבן עד שיבא אורחיה ואורחה ונקט הנקה שיש צה נד דפעמים הוא והצעל אינו רואה, וצבג"א צשם מהרי"ח כתב דהאידנא נשים שלנו דלאו אורחיהו לעחון ולכצם דאין כופין אותן.

והנה הרמב"ם פכ"א מה"א כתב שאם רתה להניק בן הצירחה עם בן צעלה הצעל מעכב, וכחצ הטור סימן פ' ונ"ל דאפי' על צנה שיש לה מאיש אחר מעכב, דתניה הרי שנתנו לה בן להניק לא תניק עמו לא בן הצירחה ולא צנה וכחצ כצ"י ומ"ש ונ"ל דאפילו על שיש לה וכו' דתניה ס' ע"צ הרי שנתנו לה בן להניק לא תנוק עמו לא בן הצירחה ולא צנה צפי' אע"פ, ונראה שכתב רבינו כן מפני שמפשט דברי הרמב"ם נראה דדוקא על בן הצירחה הוא דמעכב צעל

להניק והשלים לה: **אכפינן** לה. כופין אותה: **בן חזרתה**. אפילו הוא מצעלה וכגון שכיו לו שחי נשים: **נתנו** לה בן להניק. **זכסמח** צעלה: **פסקה** קמעה. פסקו מליחן לה מזונות מועטים: **אוכלת** הרבה משלה. כדי שיכח לה חלב הרבה: **דברים** הרעים. שלא יזיק לולד וימות:

לה לאיתתא ומהדרינן ינוקא על הנך נשי כולהי ואי ידע לה לאימה אכפינן לה ומניקה ליה מפני הסכנה והני מילי בגו תלתא ירחי אבל לבתר תלתא ירחי ודאי ידע לה לאימיה ולא צריכה בדיקה ואכפינן לה ומניקה ליה. **קעא** אין האיש כופה את אשתו להניק את בן חבירו ואין האשה כופה את בעלה להניק את בן חבירתה. תנו רבנן נתנו לה בן להניק הרי זה לא תניק עמו לא בנה ולא בן חברתה פסקה קמעה אוכלת הרבה משלה ולא תאכל עמו דברים הרעים לחלב. **קעב** אחתיה

משנה הלכות

הגמרא בשלמא רב ורי יוחנן כל חד וחד כי חורפין, פוי תינוק חריף ומכירה בחמשים יום, ויש שאינו מכירה עד שלשה חדשים אלא לשמואל כי הוא גונא מי משכחת לה, ופירושה דודאי בשחא לה פריך לחמן של שלשה ירחים וזכה כולכו מודים דביותר משלשה ודאי מכיר, וקושיחם רק מי משכחת זכחאי גונא לחמן קאר כשלשים יום יכח מכירה ומסיק לשמואל כ"ז שמכירה היינו אפילו קודם שלשים יום, אבל לאחר שלשה חדשים ודאי מכירה ולא פליג שמואל זכה ומוכרה לומר כן דאל"כ יהי יציבא בארעא וגיוורא בשמי שמיא דפליג ארי יוחנן אפילו בשלשים יום ולהחמיר עליה ופליג אח"כ אפילו לאחר שלשה חדשים להקל עליה, חכ ודאי דבר דחוק הוא גם אינו מן הטבעיות, אלא ודאי דזכה לא פליג ארז חכ לעג"ד צור.

ודע דכרמז"ס כתב שם עוד שאוכלת כל מה שחרכה ואין הצעל יכול לעכב ולומר שאם תאכל יותר מדאי או תאכל מאכלים רעים ימות הולד מפני שלער גופה קודם. וכתב עליו ה"ח ותמכני זמ"ש רבינו או תאכל מאכל רע, שהרי שנינו שם ולא תאכל עמו דברים הרעים לחלב, וי"ל שהוא צשאינה מלעשרת על אותן דברים, אבל במלעשרת עליהן ודאי לערב קודם שחייב קודמין עכ"ל, ועיין כ"מ שם וכבר כתבתי מה לעיל ס"ק (י"ח) בס"ד, ודעה רבינו נראה כדעה ה"ח ז"ל דלא תאכל דברים הרעים כלל אפילו מלעשרת מדכתב אחר שהציא אוכלת הרבה משלה וסיים ולא תאכל עמו דברים הרעים לחלב וכוננו לעג"ד דאפי' רואה לאכול מחמת לער, דברים הרעים אפילו מעט אסור, דכרי חס רואה לאכול הרבה נמי מייירי דמלעשרת חס לא תאכל הרבה ואפי"ה אמר דלא תאכל דברים הרעים לחלב וע"כ דמייירי אפי' מלעשרת אסור דדברים הרעים לחלב ודו"ק.

וראיתי בזבחות זכ"ג דפוס ורשא שליין אדברי רבינו כאן שכתב אבל לבתר תלתא ירחי ודאי ידע לאמו כתב ו"ע. וכוננו דמנ"ל זה, ולעג"ד פשוט כמו שכתבתי. ועיין לעיל ס"ק (קס"ו).

קעא **ומ"ש** אין האיש כופה את אשתו להניק את בן חבירו חוספתא פ"ה ועיין בס"ק לעיל בסמוך.

ומ"ש ח"ר נתנו לבבן להניק וכו' כתובות ס' ע"ב ח"ר הרי שנתנו וכו' פסקה קמעה אוכלת הרבה מביכה אמר רב שעת משלה וכו' לשון רבינו ז"ל ונחלקו רבותיו הראשונים ז"ל בפירושה דהאי שמעתא, כרמז"ס ז"ל פכ"א מהלכות אישות הי"א כתב באשה כל זמן שהיא מניקה את בנה פוחתין לה ממשעה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה יין ודברים שיפין לחלב, פסקו לה מזונות כראויות לה וברי היא מתאורא לאכול יותר וכו' הרי זו אוכלת משלה וכתב הראב"ד ז"ל דברים שאינן כתב שלא דברו בגמרא אלא כשנתנו בן אחד להניק ופסקו לה מזונות חס לריכה יותר כדי לזרך הולד, חייבת לאכול משלה כדי לזרך הולד עכ"ל וכן פירש"י כפי הראב"ד וכו"ה הביאו וכן נועין דברי רבינו ז"ל.

קעב **ומ"ש** אחתי דרמי בר חמי וכו'. שם נ"ו ע"ב דף נ"ז ע"א ובגמ' גרס א"ל אצוי וכה אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כר"מ בגזירותיו ורבינו לא גרס רב נחמן ופירש"י בגזירותיו דדבר שהוא מחמיר על דברי תורה באיסור וכו' וכו' גזירת דבריהם ע"כ וכ"כ בר"ן ז"ל.

והמרדכי סי' ק"פ כ' הלכה כר"מ בגזירותיו פירש"י וכו' וגזירותיו היינו בחומרותיו ולא נראה דבפי' מי שהוליאורו משמע דאין הלכה כר"מ אלא בגזירות דוקא כגון כיכי דגזר בני אטו בני, וחדע דאמר צ"י מי שהוליאורו דף מ"ז, ר"מ ור"י הלכה כר"י ופריך מהא דתניא הרי שכיחה רדופה לילך לבית אביה ואמר רב וכו' ואמאי לריך לפסוק כרב יבדולא, וכו"ג ובשאלות דרב אחאי פסק דהלכה כר"מ בגזירותיו, אבל לא בקנסותיו, וראוי מפרק החולין דקאמר גבי מעוברת חבירו ומינקת חבירו כהא מאי עבד רבן תקנתא לכבן או לא וסוגיא דשמעתין דלא כר"מ, ע"כ ועיין רבינו זכ"ג הלכות זכויות. ולכאורה ל"ע למ"ש בתוס' בשמו זכחים דף כ"ד ועיין אשר"י זכויות פוסק כר"מ ועיין עור סי' ש"מ בא"ח זשס זכ"ג ו"ע ועיין תשו'

דרמי בר חמא הוה נסיבא לרב אויא אירכס כתובתה אתו לקמיה דרב יוסף אמר להו הכי אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים משהא אדם את אשתו שתים ושלש שנים בלא כתובה אמר ליה אביי והאמר שמואל הלכה כרבי מאיר בגזרותיו אי הכי זיל כתוב לה. (קעג) רבי אליעזר אומר אפילו הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר שהבטלה מביאה לידי זימה. אמר רב מלכו אמר רב אדא בר אהבה הלכה כרבי אליעזר. רבן שמעון בן גמליאל אומר אף המדיר את אשתו מלעשות מלאכה יוציא ויתן כתובה שהבטלה מביאה לידי שיעמום. (קעד) תניא רביא אליעזר בן יעקב אומר לא ישא אדם אשה במדינה זו וילך וישא אשה במדינה אחרת שמא יזדווגו וולדות זה לזה נמצא אח נושא את אחותו. אל ישא אדם אשה ובלבו לגרשה שנאמר אל תחרש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך. (קעה) המדיר

אירכס כתובתה. נאזד שער כתובתה: זו דברי רבי מאיר. דאמר לעיל כל הפוחת לכתובת מאתים ואפילו כתנאי וכתנאי בעל קרי לה בעילה זנות משום דלא סמכה דעתה והכא נמי לרבי מאיר הוא דחסור לשכות אשה שאזכר שער כתובתה ואפילו אית לה דלא מפסולא זככי דגזיף כתנאי בית דין מיכא לא סמכה דעתה דאמר לה דאמר כי תבעת ליה אמר פרעתין הלכך בעילה זנות הוא: אבל חכמים אומרים. דלית לן למוחש משום מסמך דעתה

דתיכוי בעילה זנות : בגזרותיו. בדבר שהוא מחמיר על דבר תורה באיסור ויתיר על ידי גזירת דבריהם, רש"י ועיין משה"ל: אי הכי זיל כתוב לה. כתובה אחריתי וכל דאמרינן כתובות ג"ל ע"ל לא כתב לה כתובה כחולק גובה מאתים ואוקמינן כרבי מאיר כהם במקום שאין כותבין כתובה דכולהו כתנאי קא סמכי אי נמי במקום שכותבין וגובה לר"מ מיכו בעילה זנות באיסור הוא: שיעמום. שיגעון: אל ישא אדם אשה ובלבו לגרשה שנאמר אל תחרש על רעך רעה וגו'. שהרי הוא צועת צד, וכיכי שאמר לה שעל מנת כן נשאת מותר: המדיר את אשתו. כגון דאמר יאסר הנאת השמישך עלי אזל הנאת השמישי עליך לא

משנה הלכות

בית הפרים אר"ה סי' ע"ו מה שהאריך בישוב דעת רצונו.

קעג) ומ"ש ר' אליעזר אפילו הכניסה לו מאה שפחות וכו' שם נ"ט ע"ג במתניתין אמר רב מלכו אמר רב אדא בר אהבה הלכה כרבי אליעזר ודף ס"א ע"ג, רבן שמעון בן גמליאל אומר וכו' היינו תנא קמא איכא זינייכו וכו', ופירש"י היינו תנא קמא רבי אליעזר מה לי שעמום מה לי לדי זימה. ובחוספות ד"ה הלכה כר"ל כתבו וכו' דקיימא לן בכל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתנו הלכה כמותו, אין זה אותו שהיה זימו ר"ל, ע"כ ע"ש.

וכתב ה"ה ספ"ג מה"א: ודע שכל מקום שכתבה המדיר את אשתו מכך וכך ר"ל שהוא אוסר הנאתו עליה אם תעשה כך אזל האוסר על אשתו ואומר לה כריני אוסר עליך שלא תעשה כך אין בדבריו כלום. וכבר כתב כיו"ל צוה הרמב"ם בעלמו פ"ה מה' נדרים. ועיין עור יורה דעה סוף סימן רל"ה ונזיר פ"ד מ"ב ובחוספות יוס טוב כאן, ודו"ק.

קעד) ומ"ש תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר לא ישא אדם וכו' יבמות ל"ז ע"ג ויומא י"ח ועיין לעיל ס"ק (ע"ו וע"ז) ובתשובתי להרב גרעטענעפערל הארכתיו צוה.

ומ"ש אל ישא אדם אשה ובלבו לגרשה, גיטין דף ל' ע"א ח"ל רב משה"ל לרבא אם לבו לגרשה והיא יושבת תחתיו ומשמשתו מכו, קרי עליה אל תחרש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך ע"כ. ובש"ע ח"ע סימן ס"א לא ישא אדם וכו'. ס"ב לא תחיה יושבת

תחתיו ומשמשתו ודעתו לגרשה. וכתב בח"מ, אפשר שאם כודיעה שדעתו לגרשה לאחר זה אין צוה איסור, כמו שנכתב ס"א ולא קרינא ציב והוא יושב לבטח אתך דכא כודיעה, ומיכו יש לחלק, ועיין ב"ש שם.

והנה דיוק בח"מ הוא מדכתב ומשמשתו משמע דכיינו שצא עליה הוא דאיכא איסורא. אמנם הפ"ח כתב בפשיטות דלאו דוקא השמיש ממש, אלא אפילו שמוש בצרכי הבית. ובתמים דעים להראב"ד סימן רל"ט ובכשגותיו לפי המגרש מצוה שלא על ציאה לבד קאמר אלא אפילו כל שימוש לריך להודיעה, ואם תרצה לשבת תחתיו תש. כציאו דבריו צננסת בגדולה ובכבדת רע"ל ז"ל, וכתב הרדב"ז ז"ל, דאם דעתו שאם תתעבר לא יגרשנה מותר לישא אפילו לכתחלה, ע"כ. ח"ב סימן קכ"ג.

קעה) ומ"ש המדיר את אשתו מתשמיש המטה וכו', כתובות ס"א ע"ג משנה אמר רב צרונא אמר רב וכו' שם ס"ב ע"ג אמר רבא סמכו רבנן אדרב אדא בר אהבה ועבדו עובדא צנפשייכו, ופירש"י סמכו רבנן תלמידים שדורנו סומכין על דבריו ויואלין שלא צרשות ועבדו עובדא כותיה צנפשייכו והוא צל להם ליטול מהם נפשות שנעשים ומתים וכו', ע"ש. וכתבו בחוספות רי"ד דכל זה הוא ללאת שלא צרשות, אזל אם יאל ועומד צרשות אשתו אפילו הרבה שנים יכול לעמוד ואינו נענש, כדאמרינן בגמרא שעמד רבי עקיבא כ"ד שנה צרשות אשתו ולא נענש. והרב פירש שאם כתובה עם אשתו ליתך ולשנות ורולא האשה לחזור מתנאה כתנאי בעל, לפי שתנאי זה הוא תנאי לבעל מה שכתוב תורה,

מיתסרה דכה משועבד לכ דכתיב ועונתה לא יגרע וכתיב מוקמינן כנדריס דפרק ולאו נדריס (דף פ"א ע"ב): **בית שמאי** אומרים שתי שבתות . אם כדירכ' ב' שבתות תמחין ואם יותר יוליא ויתן כחובה: **התלמידים** יולאים לתלמוד תורכ וכו'. פירשו בחוספות שלשים יום שוכין חוץ לעיר אם לריכין לתלמוד צעיר אחרת וציוס שלשים ואחד יכיו צעירס אפילו אם אותו יום יחזרו ללאת להיות שלשים בחוץ וכן פועלים שכולכין לעיר אחרת ועומדין שם כל השבוע למלאכתם דכיינו ז' ימים ובשמיני יחזרו לביתם וכן לעולם, ועיין ר"ן . **המיידין**. תלמידים שברצ' מלוי להם צעירין ושונים פרקס ולנים צציתס: **החמרים**. שיולאין לכפרים להביא תבואה למכור בשוק: **הגמלין**. סוחרי חבילות ומביאין על הגמלים ממקום רחוק: **הספנים**. פורשין לים בגדול לקצוי ארץ: **זן דברי ר"א**. הכך עונות ויניאות שלא צרשות דמתניתין דקתני בתלמידים יולאין לת"ת שלא צרשות שלשים יום: **מערב שבת לע"ז**. שהיא ליל תענוג ושצית' וכנא' כגוף: **פוחתין** לה שצטב דרין . צירושלמי

את אשתו מתשמיש המטה בית שמאי אומרים שתי שבתות ובית הלל אומרים שבת אחת. התלמידים יוצאים לתלמוד תורה שלא ברשות שלשים יום הפועלים שבת אחת העונה האמורה בתורה הטיילין בכל יום הפועלים שתיים בשבת החמרים אחת בשבת הגמלים אחת לשלשים יום הספנים אחת לששה חדשים דברי רבי אליעזר. אמר רב ברונא אמר רב הלכה כרבי אלעזר אמר רב אדא בר אהבה זו דברי רבי אלעזר אבל חכמים אומרים התלמידים יוצאין לתלמוד תורה שתיים ושלש שנים שלא ברשות קעו) עונה של תלמידי חכמים אימת אמר רב יהודה אמר שמואל מערב שבת לערב שבת. אשר פרו יתן בעתו אמר רב יהודה ואיתימא רב נחמן זה המשמש מטתו מערב שבת לערב שבת. קעו) המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה שבעה דינרין בשבת רבי יהודה אומר שבעה

משנה הלכות

שצ הביא שם ראי' ממזונות שכתב הר"ן צפ' אע"פ שאם אמרה איני ניוזנת ואיני עושה לא מליח הדרס צכ וכו', ולע"ג שלא הרגיש צדברי החוס' דכתבו להדיח דכוכ מתנה על מה שכתוב צתורכ ותנאי צעל. קעו) **ומ"ש** עונה של תלמידי חכמים אימת וכו', שם עונה של ת"ח אימת אמר רב יהודה אמר שמואל מערב שבת לערב שבת, אשר פרו יתן בעתו אמר רב יהודה ואיתימא רב הונא ואיתימא רב נחמן (ורצינו לא גרס רב הונא) זה המשמש מטתו מע"ש לע"ש, ע"כ ופרש"י מע"ש וכו' שהוא ליל תענוג ושציתכ וכנא' כגוף. וכתב הר"ן ותמה אני עונה ת"ח שהיא אחת צצצת למח לא הזכירכ צמשנתנו. ונ"ל שאין לת"ח עונכ קצובע שכיון ששנינו שהתלמידים יולאין שלא צרשות לר"א לי יום וכו' משמע דעונת ת"ח כדריס צעירס גם כן משתנים כפי מה שחס לריכין לנדד שינה מעיניהם צענין למודס ולטרוח צו, וכדצב ידוע שאין כל הזמנים שוין להם צכך ודלמריין בגמרא דעונתו אחת צצצת היינו כשאין מתחדש להם צלימודס דבר, ולפי שידוע שאין זה מלוי תמיד לא כשנית עונכ להם צמשנתנו וכציואו המפרשים צש"ע הנ"ל.

והמהדר"ם שיי"ף תירץ קושיה הר"ן ז"ל לפי שת"ח לנועים צתשמיש לא פרסמס התנא ויליף לה מקרא גמלים מניקות וצניהס ופירש רש"י לפי שנופים צתשמיש לא פרסמס הכתוב. ועיין קרבן נתנאל וצתשו' צנימין זאב סימן רמ"כ כתב: ושמרו בני ישראל את השבת ר"ת ציאה, רמח לליל שצת. הביאו הכנכ"ג. קעו) **ומ"ש** המורדת על בעלה וכו', כתובות ס"ג ע"א ומכריחן עליה שם ע"ב. וצתגודכ כתוב' סימן פ"ח כתב ח"ל ורצינו אציגודך ז"ל כתב דצמורדת

דכיינו למעט העונה, והמתנה על מה שכתוב צתורה תנאו צעל, ע"כ. וכן הביא הטור צשס הראצ"ד א"ע סימן ע"ו ורמ"א ס"ב וצ"ש ס"ק י"א. ודוקא כשצכר קיים פריכ ורציה, חבל אם אין לו עדיין צניס לריך לקיים המלוכה. ועיין שו"ע א"ע סימן ע"ו וצתצ מקודש שם. **והרמב"ם** פי"ד מה"א ה"ב פסק כרב אדא צר אכצב וכתב ה"ה אף על פי שצציואו בגמרא מעשכ דרב רחומי דנה נפשיה חתס מפני שלא צה לעת שכיב רגיל לצח. וצכלכות לא הביא חא דרב אדא צר אכצב, ודעתס כר"א וכ"כ הרא"ש ז"ל וכרמ"ה פסק כרב אדא. ועיין צטור א"ע ס"י ע"ו וש"ע שם ס"ה וצתוספות כתובות ד"ה חלל ודו"ק, ודעת רצינו כרב אדא צר אכצב.

וראי'תי צכנסת בגדולה סק"ז וז"ל: כתב הרמב"ם ז"ל צפע"ז מה"א, השהה שכתשה לצעלה אחר כנישוין שימנע מעונתה כרי זה מותר וכו', נ"ב יש להסתפק אי מהניא דצורה צעלמח ולא מני הדרכ צכ או מליח הדרח צכ מהרצני"ח ז"ל ח"צ ס' מ"ג ע"ב ואשתמיעתח מינייכו דכתי גלוני דברי החוספות רי"ד שכתב להדיח דמלי הדרכ צכ משום דכוכ מתנה על מה שכתוב צתורכ, וצשו' מהרצני"ח אין לי לעיין צו. **שוב** צה לידי תשו' מהרצני"ח וכוה תשו' מ"ד שם וז"ל: חבל מ"מ כל שנתנה לו רשות ואח"כ חחרת צכ ומקפדת יש להסתפק דלמח צדצור צעלמח נמחל שצצורו לכל הזמן שמתלה ולא מלי חו להדורח צכ, דלא יכא שצצורו חלל כדין עבד חא כיון דא"ל זיל נפשי' מחיל שצצורח וכו' ואפשר לומר דמלי הדרח צכ וכדלמריין גצי ע"מ שאין עלי שאר כסות ועונה דלכ"ע תנאו צעל משום דלפערל דגופח לא מחיל אינש וכו',

טרפעיקין ורבותינו חזרו ונמנו שיהו מכריזין עליה ארבע שבתות זו אחר זו ושולחין לה מבית דין הוי יודעת שאפילו כתובתיך מאה מנה הפסדת והיינו נמלכין בה. אחת ארוסה ואחת נשואה אפילו נדה אפילו חולה ואפילו שומרת יבם אמר רמי בר אבא אין מכריזין עליה אלא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אמר רבא דיקא נמי דקתני ארבע שבתות זו אחר זו שמע מינה. אמר רמי בר אבא פעמים שולחין לה מבית דין אחת קודם הכרזה ואחת לאחר הכרזה. דרש רב נחמן בר רב חסדא הלכה כרבותינו אמר רבא הא בורכא אמר ליה רב נחמן בר יצחק אנא אמרתה ניהלה משמיה דגברא רבה ומני רבי חנינא אינהו כמאן סברוה כי הא דאיתמר רבא אמר רב ששת הלכה נמלכין בה רב הונא בר יהודה אמר רב ששת הלכה אין נמלכין בה. היכי דמיא מורדת אמר אמימר דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה אבל אמרה מאיס עלאי לא אכפינן לה. קעח) תנו רבנן יתום ויתומה שבאו להתפרנס מפרנסין

מפרש כנגד שבע מלאכות שחאשכ עושכ לצעלה וגבי המודר דמוסיפין שלש דינרין כנגד שארכ כסותה ועונתה וכש"ס שלטו אינו סובר כן, חוס': חזרו ונמנו. שלא ישבו אותה לפחות מעט מעט אלא יפסידוה כל כתובתה לאחר ארבע שבתות של ככרז: אפילו נדה. דאמר ליה שמואל לרבי חייה בר יוסף אינו דומה מי שיש לו פת צלנו למי שאין לו פת צלנו: דיקא נמי דקתני ארבע שבתות. ימים שאינם של מלאכה והכל מלויין צדתי ככסיות וצדתי מדרשות: בורכא. דבר שאינו כגון

מלשון צור: אינהו כמאן סברו. דאמרו בורכא הוא ועיין חוס' ד"ה אינהו וצרא"ש ועיין משכ"ל: נמלכין צה. משכין את גיטת ומחזירין עליה שחזור צה וצחוק כן כופין אותה דמשכין גיטת ופוחתין כתובתה: דאמרה צענא ליה וכו'. שיש לכופה על ידי פחיתת כתובתה: אב"ל אמרה מאיס עלאי. לא הוא ולא כתובתו צענא: לא אכפינן לה. להשחית אלא נותן לה גט ויואלה צלי כתובת: שבאו להתפרנס. שצאו לנקט פרנסת נדוניה

משנה הלכות

כאומרה צענא ליה ומצערנא ליה פוחתין לה כתובתה כמתניתן ובמאיס עלי משכין י"ב חדש ואז תלך צלה כתובת. וכחז כמו כן שלא פשע מה שכתב רב אלפסי ז"ל דלא קנסין לה צדירה מה שצביאח עמה אלא מפסדת הכל כתב רבינו אב"ן אף על גב דכלכ כרבותינו צדירות הללו שאין אדם נושא שתי נשים כאחד לא משכין לה ואם צענא אחרות שיתוסרו קנסין להתיר לו אחרת וכיא השב ותהעגן. וכתב ראבי"ה אחרי אשר ראינו צה פלוגתא דרבותינו חכמי הדור יתנו לב לפי הענין להעמיד דבר על אופניו שלא תלחכה צנות ישראל לתרבות רעה וברמח"ל כתב דדיינא כרצ אלפס וכו'.

דרבו לחזור על הפתחים ואין האשה דרכה לחזור. ורבינו לא גרם על הפתחים. וכתוספות רי"ד כתב: ואי קשיא הא תנן צפ"צ דכריות האיש קודם לאשה לכהיות ולהשצ צדיק והאשה קודמת לאיש לכסות ולהוליאח מצית השציה, ובזמן שעניכם עומדים צקלקל, האיש קודם לאשה בכל מעשיו, פירוש אשה קודמת לאיש לכסות מפני שצושה האשה מרובכ משל האיש ללכת ערומה, אבל מזונות האיש קודם, חכ לכהיות וכיכי חני הכא מפרנסים היתומה קודם וא"ל האי פרנסה פרנסת כסות דא"כ אמאי תלו עממא שאין האשה דרכה לחזור ת"ל משום שמתציישת היא צערומתה י"ל צרייתא זו מיירי צעיר שיכול היתום לחזור ולהתפרנס אם לא נותן לו מכיס של נדק, ויותר גדולה צושה האשה לחזור משל איש, ומחני' דהתם מיירי צמדבר או צספינה שאינו מוליא לחזור ואם לא יפרנסנו ימות, התם האיש קודם שחייב צמלות, ודייקא נמי דקתני לכהיות, אלמא אינו קודם אלא צמקום שאין לו חיות צמקום אחרת, אבל צמקום שיכול לחזור האשה קודמת ע"כ.

ופעמים רבות צה צה מעשה ודנו כן דיכצין לדידה מה דעילאל ומגצין לה עד שתפייס היא להיות עמו או עד שתפייס ליתן לה גט אבל היכא דאמרה מאיס עלי יהצין כולכ לדידה צין מה ששכנים צין מה ששכניסכ וליה לה מזונות, דאם לא כן נותנים יד לפושטים ע"כ. וכבר הארכתי צה לעיל ס"ק ל"ז ועוד. ועיין תמים דעים להראצ"ד סימן רל"ה דמורדה לאו דוקא מחמת השמיט, אלא הוא הדין ממלאכה כוכ מורדה ופליג ארי"ף צה גם כן דאין מיסרין אשכ צשועים. וכעור כתב צסימן ע"ז האשה שמרדה על צעלה מחשמיש. ועיין השצות מהר"י וייל סימן קל"כ. וכלג"ה צסימן ל"ו אסף כל הדעות צדין זה ע"ש וצכוי פ"א. ועיין ככ"ג כאן ודו"ק.

ומזה לל"ע קלת ארציו ציי ז"ל יו"ד סי' רנ"א שכתב אדברי בעור שם, ת"ר יתום ויתומה וכו' והא דתנן צסוף כריות דף י"ג האיש קודם לאשה ל"ל לכהיות היינו להילס אם הם עוצעים צכר וכיולא, אבל אכילה לאו צכלל לכהיות הוא אלא דינה כדין ככסות, ותנא כסות וכ"כ לאכילה דחד עממא הוא כדאמרן, וכ"כ צצאר שצב, והציא ראוי לדציו מחוס' חיר ועיין ע"ך שם ס"ק י"א, ונראה דלכולהו פשיטא

קעח) ומ"ש תנו רבנן יתום ויתומה שצאו להתפרנס וכו', שם ס"ז ע"א, וצגמרה מפני שהאיש

שהאיש דרכו לחזר. אחר אשה וכמ"ש בגמ' קידושין ב' דרך גזר וכו' : שבאו

את היתומה ואחר כך את היתום מפני שהאיש דרכו לחזר ואין אשה דרכה לחזר. קעט) יתום ויתומה שבאו לינשא משיאין את היתומה ואחר כך

משנה הלכות

להו דאכילה לאו בכלל להחיות הוא, ול"ע מדברי התוס' כ"ל שכתב להדיא דאכילה נמי בכלל להחיות הוא וכ"ש דעיקר חיות דאכילה תליא ול"ע, ועיין ב"ב ע' ע"א ור' יחזקאל אומר בודקין לכתובות ואין בודקין למזונות, ומכאן קשה לי נמי אצ"ל הפלגה ז"ל שהביא פי' רש"י בפרנסה ופי' רש"א שם והביא דעה הטור והש"ע דאכילה וכסות חד עעמא הוא ולא כרגיש בדברי התוס' ז"ל.

קעט) ומ"ש יתום ויתומה שבאו לינשא משיאין את וכו' שם ע"ב כלשון רבינו ועיין יו"ד כ"ל ורמב"ם פ"ח מבני מ"ע, ודע דלא נתקראה דעתו עדיין בישוב הא שמעתיא דאמאי אמרו כיכי שבאו לינשא משיאין את היתומה ואח"כ את היתום שהרי האיש מלוך על פ"ו ולא האשה כדאמרו בגמ' יבמות דף ס"ו א"כ ודאי דהאיש קודם, וכמו בלכתחילה האיש קודם משום דמחייב צמנות כ"ש הכא דלגבי' הוי חיוב גמור ולא לדידה, איברא דגם מה שכתבו דבושתה מרובה לכאורה ל"ע ממה שאמרו לעיל ס"ד ע"ב איש בושתי מרובה זה ילכו מצחון ומשמע ודאי דבושתה האיש גדול משלה וקושיא זו ראייתי שהקשה ג"כ בחידושי רשב"ץ והניח ב"ע.

עוד קשה לעג"ד סדר הסוגיא לפי פירוש המפרשים ז"ל שהרי מהני' מיירי מפרנסת נדוניה דמה שאמרו אם יש צכים מפרנסין אותה לפי כבודה היינו נדוניה ובגמ' אמר רב"ז חמשים זוזי פשוטי ממאי מדקתני סיפא אם יש צכים מפרנסין אותה לפי כבודה ואמרין מאי כיס אמר רב"ז ארנקי של לדיקה, ואי ס"ד חמשים זוזי ממש אם יש צכים צמה יבזינן לה אלא ש"מ חמשים זוזי פשוטי ובכ"ז מיירי לענין פרנסת נדוניה בני חמשים זוזי וא"כ עד השתא מיירי מנדוניה, ואח"כ מייתי ת"ר יתום ויתומה שבאו להפרנסת מפרנסין את היתומה ואח"כ מפרנסים את היתום ופירש"י ז"ל להפרנסת מזונות של לדיקה, וא"כ האי ת"ר לא מיירי עוד מענין נדוניה ונשואין ופירוש כאן מפרנסת מזונות ואח"כ מייתי יתום ויתומה שבאו לינשא משיאין את היתום וכו' חזר לבצ"ל קמיתתא ולענינו הראשון לדבר מענין נישואין וכן בסמוך, ת"ר יתום שבא לינשא שוכרין לו בית וכו' נמי מיירי מנישואין ואח"כ הביא ת"ר די מחסורו אתה מלווה עליו לפרנסו ואי אתה מלווה עליו לעשרו וכו' עד סוף בעמוד הכל מיירי מענין לדיקה לעניים ופרנסתם ע"ש.

ומעתה קשה לי כיון דהאי צבא שנויה ת"ר יתום ויתומה שבאו להפרנסת מפרנסין את היתומה וכו' מיירי לענין מזונות כדעת רש"י והתוס' רי"ד ז"ל ועוד, א"כ אמאי הפסיקו צבאי ת"ר צלמלע דיניו שמייירי מענין הנשואין ולא סדרו אותה אחר כל דיני נישואין דשם מקומו לכאורה אחר שסיים כל דיני נישואין קודם הת"ר די מחסורו אתה מלווה עליו לפרנסו וכו' הי"ל לומר ת"ר יתום ויתומה שבאו להפרנסת מפרנסים את היתומה וכו' ולמה סדרוהו ב"ן תרי צבי דמיירי מפרנסת חמשים זוז לנדוניה ומיירי מנישואין יתום ויתומה ובצ"ל שלישיית נמי מיירי מנישואין ואין זה סדר בגמ' לעולם להפסיק בדבר אחר עד שלא סיים דבר אחר.

ועוד וכו' עיקר, קושית הרשב"א והתוס' רי"ד וכמה מראשונים ואחרונים ז"ל סתירת בדברים מגמ' הוריות דף י"ג דהאיש קודם לאשה להחיות והכא כתב היפך דהאשה קודמת וכנ"ל, וכל התירושים שנאמרו על זה לעג"ד דחוקים כנראה למעיין בהם ול"ע, עוד יש לדייק לפי פירושה ז"ל דמיירי לענין לדיקה אמאי אמרו יתום ויתומה, הי"ל איש ואשה שבאו להפרנסת דלענין לדיקה אין ג"מ אי כס יתום ויתומה או שאר עניים שבאו למזונות וא"כ הי"ל איש ואשה שבאו להפרנסת מפרנסין את האשה ואח"כ את האיש וכו' ויתום ויתומה מאי צבי כאן ול"ע.

ואשר אנכי כרוחה לולי דצריכהם הקדושים של רבותינו ז"ל ואחר נשיקה עפר רגליהם בניחו לי מקום להתגדר בצב"י בפירושא דהאי שמעתיא ובראוני מן השמים פי' חדש בכל הסוגיא ובהא יחי' מיושב כל סתירה וכל קושיא והוא דמה שאמרו ת"ר יתום ויתומה שבאו להפרנסת וכו' פירושו להפרנסת פרנסת נדוניה כלומר שבאו לבקש פרנסת נדוניה היינו החמשים זוז דסליק מיני' ואין מדבר כאן מלדיקה כלל רק כסדר הגמרא שמייירי מענין נשואין וראיה לפירושי מתוספתא כתובות פ"ו שכתבו שם וז"ל יתום ויתומה שמצקשין להפרנסת כדי שיוכלו להשתדך הרי שמפרשין נמי לינשא דפרנסת שמצקשין נדוניה שיוכלו להשתדך ולינשא וקאי אמאי דסליק מיני' חב ראייה ברורכ לעג"ד וקאמר מפרנסין את היתומה ואח"כ מפרנסין את היתום, כלומר של נדוניה שהיא קודמת להיתום והטעם מפני שהאיש דרכו לחזר ואין האשה דרכה לחזר ופירושו כלומר שהאיש דרכו לחזר אחר אשה ואין אשה לחזר אחר אשה, וכמו שאמרו בקידושין ב' ע"ב ר"ש אומר

מפני מה אמרה תורה כי יקה איש אשה ולא כתב כי חלקה אשה לאיש מפני שדרכו של איש לחזר אחר אשה ואין דרכה של אשה לחזר אחר איש וכו' ע"ש וכו' פירושו שהאיש דרכו לחזר, ואין דרכה של אשה לחזר אחר איש ומיירי לישא וכיון שאין דרכה לחזור אם לא יתנו לה פרנסה צעקה ובשעה שמוציא מי לישאנה מי יודע אם תמלא עוד שום שידוך בעדה, כיון שאין דרכה לחזר אחר שידוכים מי יאמר לן שימלא אחר משא"כ איש כיון שדרכו לחזר אחר אשה אם לא ישא זו ילך ויחזור אחר אשה אחרת, ולכן אמרו חכמים מפרנסין את היתומה ואח"כ מפרנסין את היתום.

ול"א מיירי כאן כלל מענין דקה למזונות כנ"ל ולא גרים כאן לחזור על הפתחים כגירסת הש"ס דין אלא כגירסת רבינו דלא גרם על הפתחים, וכן הוא גירסת הרא"ש ותוס' רי"ד והרי"ף, וכמעט כל הראשונים ז"ל לא גרסו כאן לחזור על הפתחים ואפשר שאחזק תלמיד כתבו לפי והמדפים הכניסו וגם לא גרסו לחזור צוא"ז אחר הזיון כמו שהוא בגמ' דין אלא גרסי' לחזר בלא וא"ו וכמו שהוא בקידושין כנ"ל דרכו לחזר ע"ש ולפי פי' זה א"כ הוא צדא נמי מיירי מענין נישואין וא"כ שפיר מיייתי לה אחר הצוות הראשונות ולא קשה הסיודור בגמ'.

ואח"כ מצינו צדא ג' ת"ר יתום ויתומה שבאו לינשא, כלומר שבאו לבקש לרכי נישואין בלבד ולא פרנסה דתרי מיילי וינכו פרנסה ולרכי נישואין וכמו שאמרו במתניתין וכן המשיא את היתומה לא יפחות לה מחמשים זוז אם יש זכים מפרנסין אותה לפי כבודה ומשמע לרכי נישואין הם פחותין מפרנסה לפי כבודה וזה פשוט. וראיתי להריטב"א ז"ל שדייק מירושלמי הא דתנן שאם יש זכים מפרנסין לפי כבודה כשיש זכים, אבל אין מחייבין את הפרנס ללות, ודייק מינה דברישא חייבין ללות כדי שלא לפחות מחמשים זוז, ורבינו הוא גאון מסתפק בזה ועיין רש"א, ובש"מ הביא פלוגתא בגמ' דבני מערבא דגרסי' התם וכן הפרנסין המשיאין את היתומים אמר ר' חנינא זאת אומרת שאמרין לפרנסים ללות ופטר לה כשאין זכים לוויין עד חמשים, אבל יש זכים מוסף, אמר ר' יוסי זאת אומרת שאין לפרנסים ללות, ופטר כשיש זכים אבל אין זכים פוחת וכו' וכתב ז"ל דר"י ס"ל דאין לוויין ור"ח ס"ל דלוויין ע"ש.

מעשה צדא ראשונה נמי מיירי כשבאו לפרנסה וצדא זו מיירי כשבאו לרכי נישואין והכ"ג משיאין אותה תחלה מפני שבושחה מרובה משל איש, ומעשה מסודר סדר הצרייתות כתיקונם דלאחר שסיים מפרנסה שהוא נדוניא הביא דין נישואין לשניהם ואח"כ הביא דין נישואין מה מחוייב ליתן ליתום ואח"כ הביא דיני דקיות הכל כסדר, ומיושב נמי הא דלא קשה דהאיש מלוה על פ"ו ולא האשה דהא"כ ודאי כן הדבר, אבל

כיון שדרכו לחזר אחר אשה א"כ לא ימלא כאן ילך למקום אחר וישא אשה מה שמחוייב משא"כ האשה שאין דרכה בכך תשאר גלמודה חלילה.

ול"א קשה נמי הא דאמרו האיש צעתו מצחון, ומשמע צעתו מרובה משלה, דודאי הדבר כן הוא אמנם לענין זה אשה צעתה מרובה, דאיש צידו לעשות משא"כ אשה דאין דרכה לחזר ולכן צעתה כאן מרובה, ומה מאוד מיושב מעשה קושיה הראשונים ז"ל מגמ' הוריות דקשיא לכו דהאיש קודם להחיות ולהשב צדיקה והאשה קודמת לכסות ודאי כן הוא ובגמרא דידן לא פליג ע"ז והכא לא מיירי כלל מענין מזונות וצדאי לענין מזונות להחיות האיש קודם לאשה, אמנם הכא מיירי לענין פרנסת נדוניא והיא קודמת משום דאין דרכה לחזר, ומיושב נמי הא דאמרו יתום ויתומה ולא אמרו איש ואשה ודו"ק.

ודרשב"א ז"ל פי' הא לפרנסה פרנסת כסות, אמנם בתוס' רי"ד בקשה אפי' זה וכתב וא"ל הא פרנסה פרנסת כסות דא"כ אמאי תלוי עממא שאין האשה דרכה לחזר ת"ל משום שמהציישת היא צערימותה וע"ש מה שח"י, ולפי מה שכתבתי בס"ד גם מה לא קשה דהאי עממא דאין האשה דרכה לחזר כוונתו אחר אנשים וזהו עממא מחוקה לדבר וכנ"ל.

ומעשה עלה צדינו צעתי פירוש מרווח דדברי הגמ' צעוד עטם בכל השמעתא ודברי הגמ' הוריות נמי אחי צפשיעות דהאיש קודם לאשה להחיות וכו"ה למזונות האיש קודם ולא צעי לדחוק כפי' הפוסקים דמיירי דוקא כשעוצמים צנבר וכיוצא בזה שא"ל צענין אחר, ולפ"ז יאלו לנו דינים מהודשים נמי צפי' בסוגיא הזכר צענין דקה לאנשים ולא לנשים מ"מ חלילה לסמוך עלי אפילו לסניף בעלמא לא להוסיף ולא לגרוע אף שפשע בסוגיא לעג"ד צרור כמו שכתבתי בס"ד ומקום הניחו לי מ"מ לא פירשו כן רבותינו הראשונים ז"ל אשר מימיהם אנו שוחים ודברי כלל נחשבין להלכה וכ"ש למעשה.

ואחר כתבו האיר ד' עיני וראיתי צע"מ כתובות בד"ה יתום ויתומה שכתב ח"ל וצליקוטי בגאונים ז"ל כתוב להתפרנס מזונות וכסות ואח"כ מפרנסים את היתום פי' ואח"כ גובין ומפרנסין, והאשה אין דרכה לחזר כלומר האשה אין דרכה לחזר על הצעל שישא אותה הלכך כשיצא אדם לחצעה לישא אותה אין אנו מחחרין את הדבר שמה יחזור בו, אבל האיש אין אנו חוששין לו שאפילו אם תחזור צב האשה שרלכ להנשא לו ימלא אחרת ע"כ, וזה ראיה צרורה בס"ד לפירושי צבוגיא זו ואתן שצח והודיה לא' גדול ונורא שכונתי לדעת בגאונים ז"ל, ולמדתי עוד מדבריהם ז"ל דמה שאמרו יתום ויתומה שבאו להתפרנס מיירי

לינשא . משל דקדק דאמרין אשר יחסר לו זו אשה : שבושתה של אשה מרובה משל איש, והא דלא תקשה הא דאמרו איש בשחו מבחון ולא אשה משמע דבשחו משיאין את היתום מפני שבושתה של אשה מרובה משל איש. קפ) יתום שבא לישא שוכרין לו בית ומציעין לו מטה וכל כלי תשמישו ואחר כך משיאין לו אשה שנאמר די מחסורו אשר יחסר לו די מחסורו זה בית אשר יחסר לו מטה ושלחן לו זו אשה וכן הוא אומר אעשה לו עזר כנגדו. קפא) יתומה שהשיאה אמה או אחיה וכתבו לה כמאה או

משנה הלכות

תנן וחכ"א פעמים שאדם עני והעשיר או עשיר והעני חלה שמין הנכסים ונותנין לה מאי עני ומאי עשיר אי נימא עני עני הנכסים עשיר עשיר הנכסים מכלל דת"ק סבר אפילו עשיר והעני כדמעיקרא יבזינן הא ליה ליה, חלה לאו עני עני דעתא עשיר וכו', וקתני שמין את הנכסים ונותנים לה חלמה לא חזינן דתנן אומדנא ותיובתא דשמואל, הוא דאמר כ"י יבזינן דתנן ר"י אומר אם השיא בת הראשונה יתן לשניה כדרך שנתן לראשונה וימא הלכה כר"י, אי אמר הלכה כר"י כו"א דוקא להשיאה דגלי דעתה, חבל לא השיאה לא קמ"ל טעמי' דר"י דחזינן דתנן אומדנא לא שנה השיאה ול"ש לא השיאה ע"כ.

וכתב כר"י ק"י ז"ל חזינן לגאון דהא דחזינן דתנן אומדנא דעתא דאב לגרוע מעשור נכסי הוא חבל לאוספו על עשור נכסי לא וכו', וגאון אחר אמר רבי יבזינן דאמר אם השיאה בת הראשונה יתן לשני' כדרך שנתן לראשונה סתמא קאמר ל"ש לפחות מן העשור ול"ש לבוסף וכותי' נראה דעת כר"י ק"י, רק בשלא ידעינן דעת' יבזינן להעשור נכסי חב הוא דעת הרמב"ם פ"כ מה"א ורש"י ורמב"ד ורמב"ן ז"ל.

ודר"ן ז"ל כתב דדעת בגאון הראשון הוא דעת ר"ח ותמכ אפוסקים דס"ל אפילו לבוסף מדאמרו דפרק נערה דף כ"ג ע"ג מפני מה תקנו כתובה זנין דכרין וכו' ועלה אמרינן עד כמה, חזיי ורבה דאמרי תרזוייכו עד עשור נכסי ומשמע ודאי דעפי מכבי לא, ולפיכך נראה לי דבני ר"ח ז"ל ע"כ, והרא"ש ז"ל לא הכריע בדבר וסיים וכיון דאיכא פלוגתא דרבנותא לא מפיקין מיתמי עפי מעשור נכסי וכתוב' ר"ד כתב, וי"א דחזינן דתנן אומדנא זין לבוסף זין לגרוע וכך נ"ל דאי ר"י לא אמר שמוסיפים האיק השיבוכו חכמים פעמים שאדם עשיר והעני חלה לאו ש"מ שמעי' לר"י דאמר דיבזינן לה כ"כ באומדן דעתא דאב ואפי' עפי מע"ג וא"ל חכמים וכו' וכיון דאיפסקה הלכה כותיה אס מגיע באומד לבוסף מוסיפים, ועיין בגבות הב"ח על כר"י ק"י ז"ל נ"ב יתומה ובבג"א ובמרדכי ודעת רבינו נראה ג"כ אפילו לבוסף וכדעת כר"י ק"י ז"ל מדאמר סתם חזינן דתנן דעת האב ועיין עוש"ע א"ע ס"י קי"ג.

שכבר יש להם שידוך רק שזריכין פרנסה, וכן לינשא נמי מיירי שכבר יש להם אשה רק באופן שאם לא יהי' להם מעות אפשר שיחזרו בהם, ובכא מיושב דת"י מרווח קשיתי דכאיש מלוב ולא האשכ דמאחר שמיירי שכבר יש לו שידוך רק חיישינן שמה תחזור משום חששא כי האי חיישינן יותר על בשעה כיון שאין דרכה לחזר ולדבריהם ז"ל כי אפשר לפרש מפני שבשעה מרובה כלומר כיון שצאו לינשא כבר יש להם שידוכין ולאשה בשעה מרובה אס יחזור בה השידוך מהאיש וז"פ וק"ל. **ובש"מ** שם סיים מה שכתבו ז"ל אמאי דאמרין והאשכ אין דרכה לחזר אינו מחיישב לפי נוסחת גמרא שלנו ול"ע עכ"ל, ונראה דכ"י גרס ג"כ לחזור על הפתחים כמו בגמרא דידן וצ"ח ודאי קשה לישב פירוש זה, אמנם כפי הנראה מרוב הראשונים ז"ל דבג"רסא האמיתית דלא גרסי' על הפתחים, ובגירסת רבינו, ואז כפתור ופרח פי' זה, חב נלענ"ד צרור וד' בגדול ינחני בדרך חמה וירחיני נפלאות מתורתו הקדושה מעתה ועד עולם.

קפ) **ומ"ש** יתום שצא לישא שוכרין לו בית וכו' שם ובגמ' ת"ר יתום שצא לישא וכו' כלשון רבינו ועיין רמב"ם פ"ז מהמ"ע וסמ"ג עיין קס"ב ועוש"ע יו"ד ס"י ר"ג ס"א.

קפא) **ומ"ש** יתומה שהשיאה אמה ואחיה וכו' שם דף ס"ח ע"א משנה יתומה שהשיאה אמה או אחיה מדעתה (ורבינו לא גרס מדעתה) וכתב לה במאה או בחמשים זוז (גירסת רבינו כמאה או בחמשים) יכולה היא משגדל להוליא מידן מה שראוי להנתן לה ר' יבזינן אומר אם השיא את הבת הראשונה ונתן לשניה כדרך שנתן לראשונה (גירסת רבינו אם השיא בת ולא גרס "את" וגרס לה צמקוס שניה והוא הוא) וחכ"א פעמים שאדם עני והעשיר או עשיר והעני, חלה שמין את הנכסים ונותנין לה ובגמ' אמר לי רבא לרב חסדא דרשינן משמך הלכה וכו' ופרש"י ז"ל מדעתה רבותא קמ"ל דאע"פ שנתרליה אין מחילתה מחילה וכ"כ כר"ן, וכתוב' ר"ד כתבו האי דתני לדעתה משום דשלא לדעתה אין נשואיה נישואין כדתנן צ"י צ"ש יבמות השיאה שלא לדעתה ח"ל למאן ע"כ. **ובגמ'** שם אמר שמואל לפרנסה שמין צ"ב, מיתביי בצנות נחונות ומתפרנסות מנכסי אביהן וכו'

כחמשים זוז יכולה היא משתגדל להוציא מידם מה שראוי להנתן לה רבי יהודה אומר אם השיא בת ראשונה ינתן לה כדרך שנתן לראשונה. אמר ליה רבא לרב חסדא דרשינן משמך הלכה כרבי יהודה אמר ליה יהא רעוא דכל כי הני מילי מעליתא תדרשון משמאי אמר שמואל לפרנסה שמין באב למימרא דלאו דוקא השיא כמאן כרבי יהודה דאמר אזלינן בתר דעת דאב ולימא הלכה כרבי יהודה אי אמר הלכה כרבי יהודה הוה אמינא דוקא השיא דגלי אדעתיה אבל לא השיא לא קמ"ל דאזלינן בתר דעת אב לא שניא השיא ולא שניא לא השיא קפב) והני מילי ממקרקעי אבל ממטלטלי לא דאמר רבא הילכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי בין לכתובה ובין למזוני ובין לפרנסה. קפג) יתומה זוטרתא ואית לה אחא

מרוכב עיין משכ"ל : מה שראוי להנתן לה. לרבי יהודה לפי אומדנא דאב ולרובן לפי שומת הנכסים כר"ן : אם השיא. האב בחייו אחי הכת הראשונה : ינתן. בין שהוא עשיר בין שהוא פחות בין שהוא יותר : לפרנסה שמין באב. הכת היחומה שצאת לינשא נותנים לה מזוניא כפי אומד שאלו נקויאין באציה ונתן או קמנן : יתומה זוטרתא . יתומה

משנה הלכות

ודע דכ"י א"ע הכ"ל כתב דכרי"ף לא הכריע בין הני תרי גאונים הלכתא כמי ומדברי כר"ן נראה דס"ל כדעת הגאון האחרון ז"ל, ועיין חשו' מהרי"ק שורש ע"ה עיין שם, ודד"מ סק"ת. אמנם בהגמ"י פ"כ מה"א כתב דדעת כרי"ף ז"ל כדעת ר"ה ע"ש סק"א ודעת בעור והרש"ל נראה דעכ"פ היכי שהשיא בת בחייו ונתן לה יותר מעישור אז אפילו לדעת הפוסקים דאין נותנין יותר מעישור מ"מ כיון דכבר נתן לראשונה נותנים גם לזו והצ"ח הכ"ש. אמנם מדעת הרא"ש ז"ל מצוה דאין חלוק בדבר וכן משמע בהג"ה ועיין דרישה וצ"ח. ולא ידענא למי לא הביא דעת כר"ן ז"ל שכתב מפורש כן חז"ל, וכיון שכן אם האב עשה שלא כהוגן להוסיף על העישור צדקה וכו' זככה חותן האב מחיים או משעת מיתת ע"כ כרי להדיא כתב כן כר"ן ז"ל ול"ע שלא הרגיש בזה.

באב זה שלא כדברי בעל ההלכות ורב אחאי ז"ל שכתבו לפרנסה שמין באב כ"מ ממקרקעי ולא ממטלטלי כדרכא דאמר ממקרקעי ולא ממטלטלי בין לכתובה בין למזוני בין לפרנסה כדאיתא לקמן בסמוך דף ס"ט ע"ב, ואין דבריהם מחורין דכיון דלא אשכחן לרצח דפליג בהדיא אהביא דשמואל ואיכא לשוויכוו בסדרא תרינא לא מפליגין בינייהו וכן דעת הרמב"ם ז"ל צ"ל הנזכר עכ"ל, ועיין חידושי הרא"ה ז"ל.

והיכי דגילה האב דעתו בחייו שאינו רואה לתת לה כ"כ אע"פ שהשיא בת אחרת ונתן לה יותר מסך זה אין נותנין לה אלא כפי מה שגילה בדעתו ליתן לה מהרי"י בירש חשו' סימן מ"ה, ונחלקו הגאונים אי עשור נכסים שייך בנכסי האם דעת נ"י צפ"י"ג דשייך ומכריז"ל בחשו' סימן ע"ה והרשד"ם א"ע סי' קכ"א כתבו דאינה נוהגת כנה"ג וכבר כתבתי מזה בסי"ק (קנה) ודו"ק.

והפורר סי' קי"ג כתב וכשנותנים לפי אומד דעתא אין חלוק בין מקרקעי למטלטלי שאם השיא בת בכל מה שנתן לה בין מטלטלי בין מקרקעי כך יתנו לזאת, ואם לא השיא ולא נתן דעתו שיהי נתן מטלטלין ומקרקעי כך יתנו לזאת אבל כשאין יודעין לשער דעתו וכו' אין נותנין לה אלא מקרקעי אפילו לחקת הגאונים שכתובה ותנאיה נגזית ממטלטלי הפרנסה אינה נגזית אלא ממקרקעי וזהו דעת הרא"ש ז"ל, ועיין חוסי' דף נ"א ד"ה מקרקעי. וכו"ה כתב צפ"ח מה"א בא דאמר רבא פרנסה ממקרקעי ולא ממטלטלי פירוש שאם היה לו מטלטלין וקרקעות אין המטלטלים נחשבים לכולם אלא הקרקעות ונוטלות העישור של קרקעות בקרקע, וכתב כ"י דכן מתבאר מדברי בעור ודעת הרמב"ן והרש"ל ז"ל שצומן שנותנים פרנסה לצנות לפי אומדנותו של אב אין אומדן לפי הקרקעות שיש לו לצד אלא לפי מה שיש לו בין קרקע בין מטלטלי הכל שוה, וכן נראה דעת בעור ועיין א"ע סי' קי"ג סי"ב וצ"ש שם מחלוקת הראשונים.

קפב) ומ"ש והני מילי מקרקעי אבל ממטלטלי לא דאמר רבא וכו', שם ס"ט ע"ב, וכר"ן ז"ל כתב דבין ממטלטלי בין ממקרקעי יבזינן לה והביא ראי' לדבריו מדאמרינן צ"י נערה שנחפתתה, רב זן מחיטי דעליה ואמרינן פרנסה הואי וכדשמואל דאמר שמואל לפרנסה שמין באב כלומר דבחר אומד דעתו אזלינן ממטלטלי ומקרקעי שוין בך, ואמרינן נמי התם דשמואל זן ממטלטלי וכו' אלמא דשמואל אפי' ממטלטלי ומי שלא כתב כרי"ף ז"ל בהלכות הכיח דרב זן מפני שסמך לו אבא דשמואל דאמר לפרנסה שמין

קפג) ומ"ש יתומה זוטרתא ואית לה אחי וכו' שם ועיין לעיל בסי"ק (קני"ז) ומ"ש אם קדמו יתומים ומכרו בנכסים מועטין שם דף ק"ג ע"א אמר רב נחמן יתומים שמכרו מדור אלמנה לא עשו ולא כלום ומ"ש מדרב אחי אמר ר' יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים מה שמכרו מכרו, התם לא משתעבדי לה מחיים ככל משתעבדי לה מחיים, ועיין דף ק"ח

קטנה שמה חזיק ואית לה לחין וכה יורשין את חזיקים יש לה מזונות עד שחגג או שחשאה : ואם קדמו קודם שזאו לבית דין ומכרום : בנכסים מועטים . שכתובות

אית לה מזוני מנכסי דאבוהא עד דבגרה או דמינסבא אית לה עישור נכסי מן קמי דבגרה בין מנכסים מרובים ובין מנכסים מועטים ואם קדמו יתומים ומכרו בנכסים מועטים מה שמכרו מכרו. קפד) ומיחיבי זכות זכין כדתן כזנות חונו וכזנים ישאלו על הפתחים

משנה הלכות

ולא זכיתי לכזין דכריו הקדושים ל"ע ממכ שאמרו בגמ' דף ס"ט ע"א אמר ר' יורשת בת יורשת בוי אמר ליה רב אשי לאמימר חילו צעי לסלוקא צוזי ככי נמי דלא מלי לסלקא, אמר ליה חין אי צעי לסלוקא כדא חרעא ככי נמי דלא מלי מסלק לה אמר ליה חין רב אשי אמר בת צעלת חוב היא ואף אממר דר ציה דאמר רב מניומי צריי דרב ניחומי כוכ קאימנא קמיב דאמימר ואתאי האי איתתא לקמיב דכות קצביא עישור נכסים וחזיתי לדעתיה דאי צעי לסלוקא צוזי כוכ מסלק לה וכו' והשתא דאמרת צע"ח בויא, דאצא או דאחי, למאי נ"מ למיגזא לציוניא שלא צצוועב וזיבורית צצוועב מאי, ח"ש דרבינא אגבי לצרתי דרב אשי ממר צריב דרב אשי צציוניא ושלא צצוועב, מצריי דרב סמא צריב דרב אשי זיבורית צצוועב ופירש"י ז"ל, אי צעלת חוב דאצא בויא חייב גוצב אלא מן הזיבורית ואיב נפרעת אלא צצוועב שלא נעלב מנכסים בללו כלום דקיי"ל גיטין מ"ח ע"ב חין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית, ואין נפרעים מהם אלא צצוועב ואי צעלת חוב שלכן בויא חין כאן צא ליפרע מנכסי יתומים ע"כ.

והנראה להדיא מדברי בגמ' דבת צע"ח דאחין בויא, ומשמע לכאורה דנעשית צע"ח מיד כשמת חזיבין ולא צע"ח שחשאה, מדמקשה צע"ח של מי הוין ואי נימא דחין זוכה צעישור נכסים עד שחשאה וכה"נ דלא חל החיוב עד שעת הנישואין א"כ מאי קמבעיא ליי צע"ח של מי הוין הא לא חל החיוב כלל עד שעת הנישואין א"כ ודאי דא"א שיהי צע"ח דאצובין ומדקמבעיא ליה ככי משמע דפשיטא ליה להמקשה דכחוב חל תיקף ומיד כשמת חזיקים, ואז מיד זוכה הצת כדין כל צעל חוב, ולכן שפיר מקשה צע"ח של מי, ועוד ראיב לענ"ד מדמקשה למ"י למיגזא וכו' ואי נימא כדעת כריעצ"א ז"ל ודאי נ"מ עוצא דאי צע"ח דאצוב כוכ ממילא יש לה עישור נכסים מיד אחר שמת כצע"ח ואי צע"ח דאחין בויא חין לה עישור נכסים עד שחשאה, ואין סברא לומר דאפי' אי נימא דצע"ח דאצובין כוכ חין לה עד שחשאה, ועיין ש"מ דעת רב יהודאי גאון ומשמע כדעת כרעצ"א ע"ש, ולפי דעת הפוסקים דכ"ל דרב יהודאי גאון חיבר כרעצ"א זה כוא דעת רבינו ודו"ק ול"ע ועיין לעיל ס"ק (קנה) מה שכתבתי בדין עישור

ע"ב ורמז"ס פ"ט מהלכות אישות ועש"ע ח"ע סי' קי"ב סי' י"ד וסמ"ג לאוין פ"א ודו"ק.

קפד) ומ"ש ומיחיבי אחי למיתן לאחיהתהון עישור נכסי דצנא חזובין וכו', שם ס"ח ע"א. ונראה דגירסא אחרת בוי לו לרבינו ז"ל מש"ס דילן, ובש"ס דילן גרס גופא אמר רבי בת הניזונה מן האחין נוטלת עישור נכסים וכו' וחזרת וחולקת צשוב, (ורבינו גרס צ' פעמים חזרת וחולקת צשוב והשני צלשון צחמיה) כל חדא וחדא דנפשא שקלא (רבינו גרס מאי דשקל שקל) ככי קאמר אס צאו כלס להנשא כחת חולקות צשוב (גירסא רבינו חזרת וחולקות צשוב) מסייע ליי לרב מחנה דאמר רב מחנה אס צאו להנשא כלס כחת נוטלות עישור אחד עישור אחד ס"ד אלא נוטלות עישור כאחד.

ופרש"י ז"ל ראשונה קס"ד הצאה ראשונה לישא כל חדא וחדא וכו' והנושאת ראשון ראשון זכחה צעישור צצפניב ולמה יחזרו עישוריהן שוב צשוב אס צאו כולם לישא כחת כו' שאין כאן קודמת לחבת כלכך צצבול כראוי לישאר לפני כצן נוטלת כחת עישור והשניה עישור צמה ששיירב וכן כולם ובריי"ף וברא"ש ז"ל גרסי כגרסא דילן וכן צשאר ראשונים וכולם כצבו כן כלכתא ומדברי רבינו נראה דכיי גרס בגמ' אמר רבב כלכב כרבי ולא מלאתי גירסא זו צשום מכראשונים ז"ל לפענ"ד.

וראייתי להרעצ"א ז"ל שבקשה אבא דקשיב כל חדא וחדא דנפשא שקלא קשיא ליה דהא משעת דמית ליה אצ בוין לבו צעלי חוב דאחי, וכיון דמשעב ראשונה נשחעצדו לבו נכסים דינא כוא דחולקת צשוב דמאי חזית דטפי להאי וצ"ר להאי, ואי אמרת דחין האחין חייבים לבו כלום עד שעת נישואין הא ר' גופיב כוא דאמר לקמן צין מכרו צין משכנו מויליחין לפרנסה אלמא משעת מיתת האצ נשחעצדו לבן נכסים, וי"ל דחין האחין חייבין להם אלא כדרך שאצ נותן להם דכל שקדמה ונשאת נותנים נב לפי עילוי ולפי נכסיו שיש לו צלותו הזמן וכן צאחין כל שקדמה ונשאת זכתה צחלקה ע"כ ע"ש. ומיכו כריעצ"א ז"ל כתב דשמעיין מהכא להדיא שאין הצת זוכה צעישור נכסים עד שחשאה ולא צעשת מיתת האצ, וככי מוכח נמי מהא דתניא לקמן כילד כן עשוה שוכרות להם צעלים וזה צרור ע"כ.

אחי למיתן לאחואתהון עישור נכסי מנכסי דשבק אבוהון דתניא רבי אומר בת הניזונית מן האחים נוטלת עישור נכסים א"ל לרבי לדברין מי שיש לו עשר בנות וכן אין לכן במקום בנות כלום אמר להם כך אני אומר ראשונה נוטלת עישור נכסים שנייה במה ששיירה ושלישית במה ששיירה וחוזרות וחולקות בשוה חוזרות וחולקות בשוה כל חדא וחדא מאי דשקל שקל הכי קאמר אם באו כולן להנשא כאחת חוזרות וחולקות בשוה אמר רבה הלכה כרבי. (קפה) אמר ליה רבינא לרבא אמר לן רב אדא בר אבהו משמך בגרה אין צריכה למחות נשאת אין צריכה למחות בגרה ונשאת צריכה למחות והא אוקימנא התם בגרה צריכה למחות לא קשיא כאן בניזונית מן האחין וכאן בשאין ניזונית מן האחין. ואם לא מחיא הפסידה דהיכא דקא מיתזנא מנכסי האב אית ליה עישור נכסי עד דבגרה ואי מחיא מקמי דתבגר אף על גב דבגרה אית לה עישור נכסי עד דבגרה ואי קא זיינא לה אחי מדילהון כשהיא בוגרת אף על גב דלא מחיא אית לה עישור נכסי מאי טעמא משום כיסופא הוא דלא מחיא ואי אינסיבא ולא מחיא לית לה עישור נכסי דאמרינן אחולי מחרות וחולקות עישוריהן בשוה ועי' משכ"ל: למחות. על עישור נכסי: בניזונית מן האחין. ומשום דקא מיתזנא מינייהו הוא דקא שחק דבושה מינייהו ולא מחלה על פרנסתה והא דקתני הא גדולה ויתרה דלא קא מיתזנא

משנה הלכות

למחות אף צנואין ואם לא מחתה הפסידה, וכתב ג"כ דכי אמרינן דבגרה ונשאת לריכה למחות אפי' במתזנא מינייהו דוקא צבגרה ונישאת אבל נשאת ואח"כ צבגרה לא, דבגר צתר נישואין לאו כלום הוא. ויה' לתמוה על הרמב"ם ז"ל שכתב צפי' עשרים מהלי אישות, נשאת הבת ולא מחתה אצדכ פרנסתה ולא חלק בין מתזנא ללא מתזנא ולא הביא ז"ל שגם דעת רבינו ז"ל כדעת הרמב"ם ז"ל והצ"י סימן קי"ג כתב לישב דעת הרמב"ם ז"ל ולי"ג שהרמב"ם סמך על מ"ש גבי צבגרה שאם האחים זנין אותה צבגרה אפי' שלא מחתה לא איצדכ פרנסתה כ"ז שזנין אותה וממילא משמע דכ"ה לנשאת קודם שצבגרה שאם זנין אותה אחר נישואיה לא אצדכ ע"כ. ובזה מיושבן נמי דברי רבינו ז"ל וק"ל

שבתתי ורחימי צבעמק שאלה פי' וילא ס"ק ו' שביא דעת רבינו שם וכחצ נמי דשיטת הרמב"ם כשיטת רבינו וכחצ שכן הוא ג"כ דעת השאילתות ז"ל, והוא ז"ל הביא שם גירסת רבינו ז"ל והא אוקימנא כהם צבגרה ונשאת לריכה למחות (וכחצ ע"כ לפי זה ז"ל צבגרה או נשאת) וגירסת דידן לא כתב כן והא אוקימנא כהם צבגרה לריכה למחות ועיין ש"ע א"ע סימן קי"ג ס"ז צרמ"א שם וכחצ שם ומעשה מצואר דהא דאיתא צב"ג צב"ל והא אוקימנא כהם צבגרה ונשאת לריכה למחות הוא טעות הדפוס וז"ל צבגרה לריכה למחות ע"כ ויפה כיון בגאון ז"ל ובאמת צב"ג שפנינו לא כתב נשאת כלל. וכחצ שם דחוקי דינים

נכסים. וכ"כ פ"כ מה"א כתב ומתבאר מכאן שאין הבת נוטלת פרנסה חלל למן נישואיה ע"ש.

קפה) ומ"ש אמר ליה רבינא לרבא וכו' שם צבגרה ונישאת לריכה למחות, מי אמר רבא הכי והא איחיבי' רבא לרב נחמן יתומה ושני ליה הא דמחי הא דלא מחי לא קשיא הא דקא מיתזנא מינייהו הא דלא קא מיתזנא מינייהו, ופרש"י הא דאמר רבא ניסת צנערות אינה לריכה למחות כגון דקא מיתזנא מינייהו לאחר שניסת דמשום דקא מיתזנא מינייהו היא דקא שחקת ולא מחלה על פרנסתה והא דקתני הא גדולה ויתרה דלא קא מיתזנא ע"כ.

וי"ש צדכ ג' חילוקים שאם אינה ניזונית מן האחין אם נשאת צנערות או היתה צבגרה אפי' שלא נשאת לריכה למחות, ואם לא מיתזנא אצדכ פרנסתה, היתה ניזונית מכן וצבגרה ונשאת דאיכא תרתו ולא מיתזנא אצדכ פרנסתה צבגרה ולא נישאת אינה לריכה למחות כיון שניזונית כ"כ כ"ה צפ"כ מה"א הי"ג ופירש"י ז"ל שניזונית אחרי נישואיה מן האחין וחילוק זה לא מצואר דברי הרמב"ם ז"ל וכחצ כ"ה דאולי יש לו צדק דעת אחרת וכן נראה דעת רבינו ז"ל שכתב ואי מיתזנא ולא מחיא לית לה עישור נכסי דאמרינן אחולי אחלתינן ולא מחלק בין מיתזנא ללא מיתזנא וע"כ דלא ס"ל לחלק צנישאת.

ודר"י ז"ל דעתו כרש"י ז"ל וכחצ עליו הר"ן ז"ל כתב כר"ה ז"ל דאם מחתה צבגרה לריכה

אחלתיון קפח ואי בעו אחי לסלוקה בזווי בסלקי לה דאמר רב מניומ(ג)י בריה דרב נחומי הוה קאימנא קמיה דאמימר ואתא ההיא איתתא לקמיה דהוה קא מגבי לה עישור נכסי וחזיתיה לדעתיה דאי בעי לסלוקה בזווי מסלקי לה דשמעית דהוה קא אמרי לה אי הוה לן זווי סליקונך ואשתיק ולא אמר להו ולא מידי. קפח) רבינא אגביה לברתיה דרב אשי מן בר רב אשי מבינונית שלא בשבועה ומן בריה דרב סמא בריה דרב אשי מזבורית ובשבועה שמע מינה בעלת חוב דאחין הוא שמע מינה. קפח) דוקא ניוזנית וקא מינסבא כשהיא נערה אבל בגרה וקא מינסבה כיון דמוזני מנכסי אבוה לית לה עישור נכסי נמי לית ליה ואי מחאי מעידנא דקא בגרה עישור נכסי אית לה דתניא הבנות בין נשאו עד שלא בגרו ובין בגרו עד שלא נשאו איבדו מזונותיהן ולא איבדו פרנסתן דברי רבי והא אמרינן התם ניוזנת אין שאין ניוזנת לא אלא לאו שמע מינה הא דמחאי והא דלא מחאי שמע מינה ואף על גב דבגרה וקא זיינין לה אחי לא צריכה למחויי. קפח) תנו רבנן המשליש מעות לחתנו עישור נכסים: הא דמחאי. הא דאמר רבי לא איבדו וא"ר דתלקחן לגזרין: פרנסתן. עישור נכסים: הא דמחאי. הא דאמר רבי לא איבדו וא"ר כונא הלכתא כוחיה בשמחתה על מותר עישור נכסי וכה דקתני מחוי גדולה ויתר כשלא מיתחב: המשליש

מן האחין : ואי אינסבא ולא מחאי לית לה עישור נכסי. כשנחת לא חלק בין מיתחב ללא מיתחב וכ"כ דעת כרמז"ס ועיין משכ"ל : ואי צעו אחי לסלוקה בזווי. שרלין לתת לה דמי שוי עישור נכסי כמעות: דשמעית . שמעתי שכיו אומרים לה : רבינא אגביה. רב אשי מת ומת רב סמא בנו בחייו וכשנחת צחו ליפרע נטלה מחלק של מר רב רב אשי שכיח קיים זיונית שלא בשבועה אלמא בעלת חוב דאחי כוונא : ומן צריכה דרב סמא. זיונית לפי שבעלת חוב של אביו היתה שכול אחיה: איבדו מזונותיהן. שכן כתב לכן או עד דתצנן או עד כונא הלכתא כוחיה בשמחתה על מותר עישור נכסי וכה דקתני מחוי גדולה ויתר כשלא מיתחב: המשליש

משנה הלכות

לכונא מידם מה שראוי להנותן לה, עממא דקטנה הא גדולה ויתר, לא קשיא הא דמחאי הא דלא מחאי רבי ככ"ג מסתברא דא"כ קשיא דרבי אדרבי דתניא רבי אומר זה כניזנת מן האחין נוטלת עישור נכסים, ניזונת אין שאינה ניזונת לא אלא לאו ש"מ הא דמחאי הא דלא מחאי ש"מ ע"כ. ומ"ש ואפ"ג דבגרה וקא זיינין לה אחי לא צריכה למחויא כמו שכתב עממא לעיל דמשום כסופא הוא דלא מחאי וק"ל. קפח) ומ"ש ח"ר המשליש מעות לחתנו לוקח צדק שדה לצתו וכו' שם ס"ט ע"ב. ח"ר המשליש מעות וכו' מאי זייניבו חי לימא קטנה מן כשנשאין איכא זייניבו דרבי מאיר סבר כרשות צדקה ואתא ר' יוסי למימר אפ"י מן כשנשאין נמי גדולה אין קטנה לא אימא סיפא אכל צקטנה אין מעשה קטנה כלום הא מאן קתני לה חילומא רבי יוסי הא מרישא שמעת מינה דאמר ר"י וכו' וכי אינה אלא שדה והוא רוצה למכרה כרי הוא מכורכ מעכשיו, גדולה דנת זיינה אין קטנה דלאו זה זייני היא לא, אלא ר"מ היא וחסורי מחסרי וכי קתני וכו' אלא גדולה מן האירוסין איכא זייניבו ע"כ.

תלוי בין חלופי גירסאות שכי' להם וכתב וז"ל דכרמז"ס דלכ מים חיים מצורות עמוקים האלה והנאני שצ"כ כונתי לדעת הגאון ז"ל. קפח) ומ"ש ואי צעו אחי לסלוקה בזווי מסלקא לה וכו', שם ס"ט ע"א ואף למימר דבר ציח דאמר רב מניומי צריכה דרב נחומי כוכ קאימנא קמיה דאמימר ואתא ההיא איתתא לקמיה דהוה קא צעו עישור נכסים וחזיתיה לדעתיה דאי בעי לסלוקה בזווי כוכ מסלק לה דשמעתי דהוה קא אמרי לה איבדו פרנסתן וכו' סליקנא בזווי ואשתיק ולא אמר להו ולא מידי ע"כ. קפח) ומ"ש רבינא אגביה לברתיה דרב אשי מבינונית שלא בשבועה וכו' ג"ז שם וגרס לברתיה צרי' דרב אשי ממר צרי' דרב אשי, ובמ"ש ש"מ צע"ה דאחין הוא זה, הוא פסק רבינו ז"ל וס"ל דאופשיטא ליה באיציטא כן, ועיין לעיל בסמוך ס"ק קפ"ד מה שכתבתי להריעב"א ז"ל ודו"ק. קפח) ומ"ש דוקא ניזונת וקמינסבא כשהיא נערה אכל בגרה וקא מינסבא וכו' שם דף ס"ה ע"ב ח"ר הכנות בין בגרו עד שלא נישאו ובין נישאו עד שלא בגרו איבדו מזונותיהן ולא איבדו פרנסתן דברי רבי ששמעין בן אלעזר אומר אף איבדו פרנסתן, כולד בן עשושה שוכרות לכן בעלים ומוליאין לכן פרנסתן, אמר רב נחמן אמר לי כונא הלכה כרבי, איתווי רבא לרב נחמן יתומה שהשיתתה אמה או אחיה מדעתה וכתבו לה במאה או בחמשים זה יכולה היא משתגדיל

ליקח בהן שדה לבתו והיא אומרת ינתנו לבעלי מן הנישואין הרשות בידה מן האירוסין יעשה שליש מה שהושלש בידו דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר גדולה בין מן האירוסין ובין מן הנישואין הרשות בידה קטנה בין מן הנישואין ובין מן האירוסין יעשה שליש מה שהושלש בידו מאי בינייהו גדולה מן האירוסין איכא בינייהו. איתמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי רבא אמר רב נחמן הלכה כרבי מאיר. (קא) אילפא תלא נפשיה בקראסא דספינתא אמר אי איכא דאתי ואמר לי מילתא בדבי רבי חייא ובדבי רבי אושעיא ולא פשיטנא ליה ממתניתין נפילנא מהאי קראסא וטבענא אתא ההוא סבא תנא ליה האומר תנו שקל לבני בשבת וראויין לתת להם סלע נותנין להם סלע ואם אמר אל תתנו להם אלא שקל אין נותנין להם אלא שקל ואם אמר מתי ירשו אחרים תחתייהם בין שאמר תנו ובין שאמר אל תתנו אין נותנין להם אלא שקל אמר לו הא מני רבי מאיר היא דאמר מצוה לקיים דברי המת. אמר רב חסדא אמר מר עוקבא הלכה בין שאמר תנו ובין שאמר אל תתנו נותנין להם כל צרכן והא קיימא לן כרבי מאיר דאמר מצוה לקיים דברי המת הגי מילי במילי אחרנייתא אבל בהא מינח ניחא ליה והא דאמר הכי לזרוזינהו הוא דבעי. (קא) אמר רב כהנא

מעוה לחתנו. מסר מעוה ציד שליש לחתנו שיקח צכן שדכ לבתו : מן הנישואין . שאף האז לא דעתו למסר ציד שליש אלא עד שחנשא דמשנשאת הכעל זוכה לאכול פירות : מאי צינייהו. צבאי פליגי בגדולה או בקטנה : גדולה מן האירוסין איכא צינייהו. דקאמר ר"מ מן האירוסין יעשה שליש שלישייתו ואפילו היא גדולה וקא ח"ל רבי יוסי כיון דגדולה היא שומעין לה, וקוי"ל כרז נחמן דרבי הלכך נקטינן דבקטנה אין מעשה קטנה כלום וכן נמי בגדולה מן האירוסין ולא משכחת לה שיבא הכרעות צידה אלא בגדולה מן הנישואין כר"ן (ועיין משכ"ל) : אילפא תלא נפשיה בקראסא דספינתא. גופא דעובדא צמס' חענית משום דלוחציבו לרבי יוחנן

צרישא כשהלך חילפא לסחורה כי אחא אמרו ליה אי הוה יתיב מר וגרים לא מר הוה מלך אזל תלא נפשיה צרישאקוריא דמכותא צכלונסות ארזים שחולן צב וילון כספינה : תלא. נשטן עלמו: אי איכא דאתי ואמר לי מילתא וכו'. כלומר אע"פ שכלכתי צסחורה לא שכתתי תלמודי ויש צידי לתקן כל הצרייתות שסידר רבי חייא ורבי אושעיא צחוספתא שלכן אמינא להן סמך צמשנתיו של כדאמרינן צעלמא כל מחניתא דלא מחניתא צי ר"ח ור"ח לא חותצי מייבא צצי מדרשא: תנא ליה. שנה לפניו צצרייתא זו ושאלו למלוא לה סמך צמשנה שסידר רבי: שקל. חלי סלע: ור"אויין. שאינן ניחוינן צפחות: גותנין להן סלע. דאי הוה ידע שיתייקרו המחנות וינערכו לסלע לא חלל צענין זה: אם מחי צלא צנים: אין נותנין להם אלא שקל שאין לנו להפסיד את הצאים אחרים וכו' ואל ופשה את האחרים יורשים אחרים ודאי דווקא שקל קאמר כדי שחפול ירושא אחרים לאותן אחרים: דא מני. איכא דאמר לכו אל חתנו להם אלא שקל אין נותנין להם אלא שקל ואע"ג דסוף סוף כולבו נכסי דידיהו ניכו לא יכדין לכו צקוטנן אלא שקל צצצת וכמותר חזו כל כמייבא שיעשיר את צניו ויפיל עלמו על הציבור דכתס הוא דאמר אל תקצרוכו מנכסיו ונכסי דידיה ניכו הלכך לא לייחתינן ליה לקוצרו מן הצדקה כדי להעשיר את צניו חבל ככא נכסי לאו דיתמי ניכו כי חס לפי לוחתו : רבי מאיר. דמתני' דאמר יעשה שליש מה שהשלש צידו: מינח ניחא ליה. שיתן להם כל לרכן: לזרוזינהו. שיחזרו

משנה הלכות

וטבענא וכו' אמר רב חסדא אמר מר עוקבא שס עי ע"א וצבג"א הציא צצס מהרי"ח ח"ל ומיכו חס אמר תנו להם שקל לצצת ואס מחו ירשו אחרים תחתייהם י"ל דאין נותנין אלא שקל דלאו משום לרחוי קא עביד אלא משום שירשו אחרים תחתייהם ע"כ. ועיין עוש"ע סי' רנ"ג וצרי"ף פ"ח דצ"צ דף רע"ז ודו"ק.

קצא) וב"ש אמר רב כהנא המדיר את אשתו שלא חשאל וכו' שס ע"צ ע"א וצגמרא גרס מפני שמשויבא שס רע צצכינותיב ורציו גרס ושלל תארוג צגדים נאים לצניב וצגמרא גרס לצניו תלא שלא צכתוצב וכו' וצחוס' רי"ד כתצ לצנב ע"כ. וכתצו כתוס' וצבג"א צצס כר"י ז"ל דבאי המדיר מיירי כגון שאסר על עלמו כנחא שאלתה ואיכא יוכלה צצציל זה

דאפי' צצרי קוי"ל הכי כדמוכח צגיטין צשלבי פ"ק דף ע"ו ע"א ח"ר יוסף הלכה כר"ש כגשיא וכו' דקוי"ל דצרי ש"מ ככתוצין וכמסורין דמי רב יוסף מוקי ליה צצריא וכו'. ודעת ר"ת דלא אמרי' מלוב לקיים דצרי כמת אלא כשהושלש מתחלה לכך אי נמי צמת ניתן צחיי מקצב דיוקא חבל דצרי שכיז מרע צכל ענין כמסורין דמי ע"כ.

קצא) וב"ש חילפי תלי נפשי וכו' שס ת"ר חילפא תלי נפשיה צאסקריא דמכותא, פירש"י צכלונסות ארזים שחולים צכן וילון כספינה, פי' מכותא וילון. ורציו פי' קראתה דספינה אמר איכא דאתא (ולא גרס אי איכא) דאמר לי מילתא דצי ר' חייא ורבי אושעיא ולא פשיטנא ליה ממתניתין נפילא מאיסקרין

אחר ממונותיךן ושלא יכו המדיר את אשתו שלא תשאל ושלא תשאל נפה וכברה ריחים ותנור רענתנין : ושלא תארוג בגדים נאים לבנים. עיין משנה הלכות. האב לריך להביא שמשאיה שם רע בשכנותיה וכן היא שנדרה שלא תשאל ושלא תשאל נפה וכברה ריחים ותנור ושלא תארוג בגדים נאים לבניה תצא שלא בכתובה מפני שמשאיתו שם רע בשכונתו. קצב) היו בה מומין ועודה בבית אביה האב

משנה הלכות

קצב) ופ"ש היו זה מומין ועודה צבית אביה לריך להביא ראיה שמשנתארסה היו זה מומין אלו והיה מקחו מקח וכו' שם צמטכ ע"כ ע"א כ"י זה מומין ועודה צבית אביה וכו' שמשנתארסה היו זה מומין כללו וגסתפחה שדכו, ויש גורסין שמשנתארסה נולדו זה מומין וזוה רבינו גרם כצגמרא.

ובגמ' טעמא דמייתי האב רא"י הא לא מייתי האב רא"י הבעל מבימן מני רבי יבוסע היא דאמר לא מפיה אנו חיינ חימא סיפא נכנסה לרשות הבעל הבעל לריך להביא ראיה טעמא דמייתי הבעל רא"י הא לא מייתי הבעל ראיה האב מבימן אחאן לר"ג דאמר נאמנת ח"ר אלעזר תצרה, מי ששנה זו לא שנה זו אמר רבא לא חימא ר' יבוסע לא אזיל צתר חזקה דגופא כלל חלל כי לא אזיל ר"י צתר חזקה דגופא כיכא דאיכא חזקה דממונא אבל כיכא דאיכא חזקה דממונא אזיל ר"י צתר חזקה דגופא וכו' רבא אמר רישא כאן נמלא וכאן ה"י סיפא כאן נמלא וכאן היה רב אשי אמר רישא מנה לאצא צידך וסיפא מנה לי צידך.

ופר"ש"י ז"ל תצרה קשיא רישא לסיפא מי ששנה זו לא שנה זו רישא לרי יבוסע וכו' הדין לנכנסה לרשות הבעל וסיפא לר"ג וכו"ה לעודה צבית אביה שאין לנו טעם לחלק בין עודה צבית אביה לנכנסה לחופה רבא אמר וכו' רבא מכדר לאוקמי כולה כרבן גמליאל דאוקמינן בלכתא כותיה צפרק קמא, לעולם חזקה דגופא עדיף ורישא טעמא משום דכיון דצבית אביה נמלאו המומין איתרע חזקה דאב דא"ל כאן היו קודם אירוסין, וצפ"ק נמי פלוגתייהו בנכנסה לרשות הבעל היא וזה אמר רבן גמליאל דלא כורעה חזקה אביה בכך ע"כ ר"א אמר וכו' מכדר נמי לאוקמי כולה כרבן גמליאל דחזקה דגופא עדיפה ורישא לכוני לא מכני חזקה דגופא לפי שאין הטענה שלה חלל של אביה שכתובת אירוסין לאב וכו' ליה מנה לאצא צידך וגבי אב לא אמרינן צנוף שלה דחוכי חזקה ע"כ. **ואב"י** הקשה לרבא ממחני' שמשנתארסה לא אמרינן כאן נמלא וכאן ה"י ותי' משנתארסה משום דאיכא תרתין חזקה בעמיד גוף על חזקתו וחזקה אין אדם שותה צנום אה"כ צודקו וכו'י ראה ומיפיים

לשאל ולא תשאל שאמר הנחה כליו שלא תוכל להשאלים ובגון שאמר הנחה כלי קונם על שואלן והנחה שאלתם עלי שאינה יכולה לשאל פן תשילנו חלל חולה בשמיש כמטב לא יוליא עד לאחר שנה אחת ע"כ.

ודר"ן כתב המדיר את אשתו וכו' לרע מפרשה צמדירה מנכסיו אם תשאל חלל לשמואל דאמר אפי' צמסח ימחין קשיא אמאי יוליא דמשמע לאלתר תשאל ותאמר ותמחין שמה תמלא פתח וליכא לפרוקה צמדירה היא וקיים לה איכו וכדמפרקינן מחני' אליציה, דכא צתר ככי קאמר וכן היא שנדרה וי"ל דצנלא תשאל ושלא תשאל חדא מילתא היא ועיקר הנדר צנלא תשאל, חלל שצמדיר אשתו צכך ואסור לה כליו צכשאלתן אף הוא אין ראונו ששאל ומש"ה נקטינכו לתרווייהו ע"כ.

וכתבו תר"י דשלא תארוג וכו' נראה מנהגם ה"י לארוג אותם הם צעלמם לבניהם, ח"י שצדירה שלא תארוג לארוג לארוג אותם וכו' צש"מ וכתב הרשב"א ז"ל אפי"ג דקוי"ל דממלאכה אינה מורדת (עיין לעיל ס"ק (קע"ז) צשם הראצ"ד דגם ממלאכה ה"י מורדת) חלל כופה צשוטים ועושה, שאני הכא דכיון דנדר ואי אפשר לכופו חלל שלא צכתובה, ונראה דהרשב"א ז"ל לשיטתו דס"ל דנשים כופין אפילו צשוטים ועיין לקמן ס"ק קל"ה מה שכתבתי דנשים אין דרכן לכופן צשוטים.

ובתשו' מהר"י מיי"ג ס"י כ"ה כתב דמה שאמרו נפה וכברה וכו' דוקא נקט בני מילי משום דאורח עולמא הוא דלישלינכו נשים להדדי חלל צגדים ומלעות שלא רגילי נשים לישלינכו להדדי אין צוה הולאה ש"ר צשכינותיה צביאה צחידושי רע"א יו"ד ס"י רל"ה וע"ש מדיניס חלו.

ודרמב"ם פיי"ג מה"א הלכה ו' כתב מפני שמשאיתו שם רע צשכינותיה שהוא כלי ורש"י צמכדורא קמא הציאו צש"מ כתב שששם רע שאומרין עינו לכה צכליו ולפי פ"י זה אין נ"מ אי גרסינן לבניו או לבניה דסוף סוף משיאה שם רע הוא דכיון שצשאוין שאין לבנים כמו לשאר צנים ח"כ משיאו שם רע שהוא כלי ולכן אינו אורג להם וח"כ אין נ"מ בין ששם צניה מצעל אחר או צניו מאשה אחרת ודו"ק.

קל"ה ע"ה גבי זה אחי דברי ע"פ אחר מהני וכו"ל
 מהני זרי דבצת להאז מש"כ הולך לדחוק במתניתין
 דגם היא טוענת שמה ועד שתתארם לא משום דכוי
 חדא זמ"ת אבל למאי דקיי"ל דברי ע"פ אחד לא
 מהני י"ל דרזיחא יותר אוקימתה דר"ה ומש"כ סתם
 לה כרי"ף כפשטא דמתני' ע"כ. ובחידושי מהרי"ע
 דר"ה רז אשי כחז פרש"י דלא מהניא חזקה דגופא
 לפי שאין הטענה שלה, אלא של אחיה ול"ע מ"ש דמהני
 חזקה מקוב לגבי עמא וחזקה בבית לגבי טבל בשלבי
 פ"ק דקידושין וחזקה סכין לגבי בהמה בפ"ק דחולין
 וגבי צת לא מהני חזקה ע"ש מה שחירך.

והרא"ש ז"ל כחז רז אלפס ז"ל לא הביא כל בני
 אוקימתה לפי שסובר שאין נפקותא בין
 שינייא דרצא לשינייא דרז אשי, וכו' מאיר הלוי ז"ל
 כחז דלרז אשי אם היא בזוגת אפילו בעודה בבית
 אחיה על הצעל להביא ראייה דמנכ לי צידך הוא, ולרצא
 בזוגת נמי כל זמן שלא נכנסה לרשות הצעל כיון שנמלאו
 בבית אחיה אמרינן כאן נמלאו כאן היו ועליה להביא
 ראייה, וכיון דפליגי הלכתא כרז אשי דהוא בתרא,
 ואני אומר דאף רצא מודה בזוגת דאף בבית אחיה
 על הצעל להביא ראייה דלא שייך למימר כאן נמלאו
 כאן היו אלא צנערה דכתובתה לאחיה והיא עלמה
 ברשות האב לכל מיילי (ועל האב להביא ראייה) הלכך
 איתרע חזקה ברשות האב וכו' אבל בזוגת כיון שילאה
 מרשות אחיה ואינה נקראת עוד על שם אחיה כך יו
 עומדת בבית אחיה כאלו עומדת בבית איש דעלמא והשיבא
 כאלו נכנסה לרשות הצעל ולכך לא הביא כרי"ף כל
 בני אוקימתה וכן מוכח מן ההוספות ע"כ ועיין קרבן
 נחנאל שם ובתוס' ד"ה רישא.

וה"ה ז"ל פכ"ח מה"א כחז שהרמב"ם פסק כרצא
 וכן נראה מן הכללות שהביאו משנה כפשטא
 והוא כשיטת כרי"ן. וכחז עוד ויש שם אוקימתה אחרת,
 רז אשי אומר וכו' ופירשו הרמב"ן והרשב"א ז"ל דרז
 אשי מוקי לה לרישא צנערה ובש"אין האב טוען זרי
 ואע"פ שהיא טוענת זרי אין טענה מועלת לאחיה
 שהרי בעודה ארוסה והיא נערה או קטנה כתובתה
 לאחיה והוא אינו טוען זרי, אבל סיפא כיון שנשאת
 הרי כתובתה לעלמה והיא טוענת זרי והו"ל כמנכ
 לי צידך ופסק הרשב"א ז"ל כרז אשי דהוא בתרא
 ואמר דאפילו בגמלא ברשות האב אם היתה זרי
 שמשנתארסה נולדו על הצעל להביא ראי' ע"כ ועיין
 בעה"מ ז"ל בשכנסה לרשות הצעל אף אם האב טוען
 שמה על הצעל להביא ראייה וכ"כ כרי"ן ובש"מ הביא
 דברמב"ן ורשב"א חולקין.

ורבינו ירוחם ז"ל נחזי כ"ג ח' שמני כתב בזממין
 כל מי שנולד בספק בידו עליו להביא ראייה
 כגון היו צב זממין ועודה בבית אחיה לריך להביא

הוא, וכתבו בתוס' ז"ל, ואיירי בענין שיכול להיות
 שנאנסה תחת צעלה דאי בענין שדאי לא נאנסה משנשאת
 אע"ג שנכנסה לרשות הצעל איתרע לה חזקה רשות
 האב הואיל דודאי ברשות אחיה נאנסה וכו"ן ז"ל
 האריך בקושיות אפ"י רש"י ז"ל וכתב לפיכך נראה לי
 דרצא דאמר כאן נמלאו וכאן הו"י ה"ק לאו דקרא
 ס"ד דמתני' שייכא צפלוגתייכו כלל דאינכו פליגי בבתי
 ושמה ומתני' צממא ושמה, כגון שאינה בקיאה זבן
 מתי נולדו כריח הפה וטעמא דרישא וסיפא משום
 כאן נמלאו וכאן היו, וכן יש צנכסאות שכתב זבן
 צפירוש רישא כאן נמלאו וכאן היו, סיפא כאן נמלאו
 וכאן היו וכו"ו טעמא דלא סגי ליה לצעל להביא
 עדים משנתארסה משום דאיכא חרי חזקה כדאיתא בגמ'
 הו"ל לאו הכי הו"ל סגי לי מטעמא דכאן נמלאו וכאן
 היו.

גם צפ"י רש"י אדברי רז אשי שתי דחזקה דגופא
 דידה לא מהני ליה, כחז ואין זה מחזור דאמאי
 לא, לפיכך נראה דה"ק רישא מנכ לאצא צידך כזומר
 טענתה דידה שטוענת זרי אינו אלא מנכ לאצא צידך
 והאב אינו טוען זרי אלא שמה ומש"כ אמרינן דעל
 האב להביא ראייה אבל סיפא כיון שהיא טוענת זרי
 וכממון שלה הו"ל ליה מנכ לי צידך ומש"כ אמרינן
 דעל הצעל להביא ראייה וכו"ן חז' פי' ר"י בתוס'.
 אמנם בתוס' ז"ל כתבו שחזר ר"י מפירושו וכתב דפי'
 רש"י עיקר ולא ידעתי למכ הביא כרי"ן להקשות ארש"י
 ז"ל ולא אחוס' שפי' כותי' ואדרבה עכ"פ בתוס'
 מישזין דעת רש"י, שזו ראיתי דכבר הקשה בחידושי
 אנשי שם כן ע"ש.

והרי"ף ז"ל הביא משנתנו כזורתה וכתב עליו כרי"ן
 ז"ל ונראה שסמך לו על אוקימתה דרצא
 דפשטא דמתני' משמע שאין אחד מהם טוען מתי נולדו,
 וכמו שפירשתי וכל היכא דכוי לי שמה ושמה אמרינן
 כאן נמלאו וכאן היו, ובסמוך ג"כ שיש לו ראייה לדון
 זה ואוקימתיה דרז אשי אע"ג דקושטא הוא לא הולך
 להביאה דמדרי"ג ילפינן דכל זרי ושמה צממכ לי צידך
 נאמנת משום חזקה דגופא ואמנכ לאצא צידך על
 כדרך שפירשתי פשיטא שאינה נאמנת שאין זרי דידה
 מועיל לגבי האב שהוא צעל הממון הוצע צממא וכן
 הרמב"ם ז"ל הביא משנתנו כזורתה צפ"י כ"ה מה"א
 ולא הזכיר שהיה אחד מהן טוען כלום ע"כ, והנה
 רבינו נמי הביא משנתה כזורתה ומה שמתפרש להון
 מתפרש נמי לדברי רבינו חז' פשוט.

וראייתי בהגהות רע"ה צפ"י המשניות שכתב אדברי
 כרי"ן ז"ל דס"ל דכרי"ף פסק כרצא וז"ל לכאורה
 יש לעיין דאדרבה דא"כ הו"ל להרי"ף להביא טעמא
 דחדא במקום תרתי וגם מה"א לא נפסוק כרי"א נגד
 רבא וצויתר י"ל דרצא לטעמי' אזיל דס"ל צ"ב דף

ראיה. אם זה נחשב כחוב נכנסה לרשות הבעל בעל צריך להביא ראיה שמשנתארסה היו בה מומין אילו והיה מקחו מקחו נכנסה לרשות הבעל בעל צריך להביא ראיה שעד שלא תתארס היו בה מומין אילו והיה מקחו מקחו טעות דברי רבי מאיר וחכמים אומרים במה דברים אמורים במומין שבסתר אבל מומין שבגלוי אין יכול לטעון ואם יש שם מרחץ באותה העיר אף במומין שבסתר אין יכול לטעון

ראיה. אם זה נחשב כחוב נכנסה לרשות הבעל בעל צריך להביא ראיה שמשנתארסה היו בה מומין אילו והיה מקחו מקחו נכנסה לרשות הבעל בעל צריך להביא ראיה שעד שלא תתארס היו בה מומין אילו והיה מקחו מקחו טעות דברי רבי מאיר וחכמים אומרים במה דברים אמורים במומין שבסתר אבל מומין שבגלוי אין יכול לטעון ואם יש שם מרחץ באותה העיר אף במומין שבסתר אין יכול לטעון

משנה הלכות

וראיתי צבית מאיר סי' קי"ז שכתב דמחלקותם עם החוס' צפי' ר"א כי החוס' נדו מפני זה מפני צ' קושיות חדא דא"כ הו"ל למתני או שיטעון צרי ונראה דלא חשו לה משום דכתנא על לישניה סמך דמורה שחובצו אינו עושן מידי, וחו סקשו ועוד דמשמע מהכיה דשמואל בסמוך וכו', ואי משום צרי ושמה לא הוה פריך מידי דמסתמא ר"א לא פליג אדשמואל, וזה לבר"ן ניחא דכתיב קאמר רישא מנה לאצא וכיו עענת שמה משא"כ אלו הוי טענת צרי, אף כי שייך כאן נמלא דכיינו נולד כספק ברשותו מ"מ לגבי טענת צרי זה אינו מזיק, סיפא מנה לי צידך דהוי טענת צרי להכי אף כי מציא רביה שכיו באירוסין לא מהני משא"כ לשיטת החוס' דהכי שנוול ספק ברשות האב דשייך כ"כ אף הצרי ל"מ א"כ אי נימא פי' זה ברצו אשי יבא מוכח מריש דצרי דאלו הוי מהני צרישא הצרי דילכ הוי מזיק ככאן נמלא וזה לא מסתבר להחוס', ועיין שם מה שכתב על דצריהם ודו"ק.

והמרדכי כתב וז"ל ופרי' דלא פליגי רבנן אלא אסיפא דנכנסה לרשותא דבעל דאילו ארישא דארוסה היתה יכול להיות שלא הכיר במומין ואפילו היו מומין שבגלוי והתם נמי דקתני אם יש עמך מרחץ אף מומין שבסתר אין יכול לטעון, כי לא קאי אלא אנכנסה לרשות הבעל דמסתמא צנושאין צדקה בקרוביו וניפיים, אבל ארישא שהיא ארוסה אפילו יש עמה מרחץ צעיר אינה מקודשת דאין רגילות שיצדקה קודם אירוסין בקרובים וכצ"ל דבג"ה. וכתבו בגאונים ז"ל דמה שאמרו אם יש מרחץ צעיר אף מומין שבסתר אינו יכול לטעון מפני שצדקה בקרובותיו לא קרובותיו ממש אלא צידועיו ואפילו גר הוא צעיר ואין לו קרובות א"א שלא יכיו לו רעים צעיר וחברים וצדקין על ידי נשותיהם ודוקא צעיר שדרך הצנות ללכת מצד אביהם לרחוץ במרחץ ציוס, אבל במקום שאין דרך הצנות לרחוץ חוץ ואף למרחץ אין הולכות אלא באישון לילכה ואפילו כמו בספרד אף על מומין שבגלוי יכול לטעון עכ"ל הצואם כרא"ש ז"ל וכ"כ רבינו ירוחם

ראיה שמשנתארסה היו בה מומין כללו ונסתפחה שדכו נכנסה לרשות הבעל על הבעל להביא ראיה שעד שלא תתארס היו בה מומין כללו ומקחו מקחו טעות וכן פסק רב אלפס דלא חילק כלל בין רצו לרצו אשי אלא לעולם אמרינן כאן נמלא וכאן היו ואין חולקין לפי זה בין טענת צרי לשמה וכמו כן אין חילוק בין נכנסה לחופה ללא נכנסה דכל מי שנוול כספק ברשותו עניו להביא ראיה, וכתבו החוס' הא דאמרינן אם היא צבית אציה שכתובתה מן האירוסין על האב להביא ראיה לאו דוקא צביתו אלא נערה מאורסה אפילו ילכה מצד אציה והיא עומדת צבית בארוס כ"ז שלא נכנסה לחופה על האב להביא ראיה כי אין רשות במקום גורם אלא רשות בעל המומן ע"כ.

ובש"ע ח"ע סי' קי"ז כתב הרמ"א וי"א דאם האב עושן ודאי על הבעל להביא ראיה כ"כ צ"ע ברש"א וי"א דאם הביע הזמן ליכנס אע"פ שלא נכנסה הוי כאלו היתה ברשות הבעל רבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"ת, והנה מה שכתב רבינו הרמ"א ז"ל דדעת רבינו ירוחם דמשכגיע ליכנס אע"פ שלא נכנסה הוי כאלו היתה ברשות הבעל, לא זכיתי להבין דבריו הקדושים שהרי התם לא כתב רק דהכל תלוי בצדקה רשות היא ואדרבה משמע דס"ל דאין נ"מ אי נכנסה אי לא נכנסה לחופה והכל תלוי רק ברשות מי נמלאו המומין שוב ראיתי דכבר סקשו כן הח"מ וצ"ש על דבריו ז"ל ע"ש (ומ"ש נתיב כ"ג ח"ה ע"ס הוא וז"ל חלק שמיני). והנראה מדעת רי"ו ז"ל דפליג אר"ן וכן לשיטת הרש"א שכתב וה"כ ז"ל וס"ל דרצו ורצו אשי לא פליגי וכן דעת הרא"ש ז"ל דלא פליגי ומטעם אחר דרצו אפילו צשיטת החוס' דצרישא ע"י כאן נמלאו וכאן היו אלוה החזקה דגופה מכל וכל ואפילו באירוסין צרי לא הוי אלא צרי צלה חזקה דלא כלום וצדרי"א תופס הפי' שדחו תוס' דתלוי בצרי והחילוק בין רישא לסיפא אינו אלא מחמת טענת צרי שיש לה לעמדה כספיפא להכי על הבעל להביא ראיה ופוסק כרצו אשי. זה הוא דעת הרא"ש עי"ש וכתב לא נראה כן דעת רי"ן ז"ל.

מפני שהוא בודקה ביד קרובותיו. קצג) האיש שהיו בו מומין אין כופין דסבר וקבל: ביד קרובותיו.

משנה הלכות

ז"ל נתיב כ"ג ת' שמיני דלאו דוקא קרובות אלא ה"כ מיוחדים והרמז"ס ז"ל חולק עליהם, ובש"ע ח"ע סי' קי"ז פסק המחבר צ"ח כהרמז"ס והרמ"א ז"ל צ"ח כיצא דעת הגאונים צ"ח ע"ש.

וכתב הסמ"ג ז"ל הא דאמריה אצל מומין שבגלוי אין יכול לטעון דבר ידוע שאין דין זה אלא באותם מקומות שבי' שם מנהג נשים לילך בשוק ופניהם גלויות והכל יודעים אותם ואומרים זאת פלונית וזאת אחרת פלונית כגון בערי אדום בזמן הזה אצל בערי המערב ובטולטילה ובסביבותיה אשר שם מנהג נשים ללכת מכוסות ה"ז עושן אף במומין שבגלוי אם אין מרחץ בעיר והציאו המרדכי ז"ל ועיין ש"ע כ"ל.

קצג) וז"ש האיש שכיו בו מומין אין כופין אותו להוליא וכו' שם במתני' ע"ז ע"א ובמשנה (גרים) אמר רשב"ג דד"א במומין הקטנים אצל במומין הגדולים כופין אותו להוליא ובדפוסם ווארשא יש כאן ע"ס צספרי רבינו וכתב צ' פעמים אמר רשב"ג דד"א וכו') ובגמרא ר' יודא חני נולדו חייה בר רב חני היו, מ"ד נולדו כ"ש היו דקסברה וקבלה מאן דאמר היו אצל נולדו לא. תנן ארשב"ג דד"א במומין קטנים אצל במומין גדולים כופין אותו להוליא בשלמא למ"ד נולדו היינו דשאני צין גדולים לקטנים אלא למ"ד היו מה לי גדולים מה לי קטנים הא סברה וקבלה כסברה היא שיכולה ועכשו אין יכולה לקבל ע"כ, והציאה רבינו צסמוך.

ונראה דהי' גירסת רבינו צמשנה על האיש שנולדו בו מומין אין כופין אותו להוליא הי' גרם למשנה זו לפיל דף ע"ב ע"ב וכו' לו ז"ל משנה זו אחת עם המשנה של הי' צה מומין וכו' ולכן גרס אחר משנה זו אמר רב נחמן ונכפה במומין שבסתר דמי משא"כ צש"ס לפי גירסת דין הוא קודם משנה של האיש שנולדו בו מומין כיון דצדידן נחלקה המשנה לשתי משנות ועיין לקמן צס"ד.

ובגמ' גרס אהמר רב אצא בר יעקב אמר ר' יוחנן הלכה כרשב"ג רבא אמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים ומי אמר רבי יוחנן הכי והא אמר רבא בר צ"ח א"ר יוחנן צכל מקום ששנה רשב"ג צמשנתיו הלכה כמותו וכו' אמוראי ניכו ואליצא דר"י, וגירסת רבינו איכא דאמרי אמר רבא בר צר חנה אר"י, ופסקו רי"ף והרמז"ס והרש"ש והגב"מ"י והרע"ב כר"י דקיי"ל הלכה כר"י צדימי וכתב כר"ן הלכך צין מומין גדולים צין מומין קטנים ואפילו נולדו אין כופין אותו להוליא

ע"כ ועיין חו"ט מ"ז פ"ח דעירובין דהא דאין הלכה כרשב"ג והוא נגד הכלל כל מקום ששנה רשב"ג צמשנתיו הלכה כמותו ועיין לעיל ס"ק ע"ו) מה שכתבתי צזה.

שבתי וראיתי דדבר זה אי רבינו פוסק כרשב"ג הוא צמחלוקת שטיח ח"ל בלשון לימודים אין שיהי' לדחתן עלה כנראה מוסכם מרבנן צתראי הוא דברי"ף והרמז"ס פוסקים כח"ק משום דליה לכו כללא דכ"מ ששנה רשב"ג וכו' והחוס' והרא"ש פוסקים צדין זה כרשב"ג משום האי כללא וכן פסק צעל הלכות גדולות ע"כ. גם הרא"ס צבי' יראים סי' שצ"צ נקט כללא דרשב"ג והשאלות צפ' לו שאלתא ע"ט לדעת השאלת שלום שם ס"ק פ"ו אית ליה האי כללא והעמק שאלה חולק עליו דליה ליה אלא היכא דמסתבר טעמיה ועיין רשב"ס צ"צ דף ל"ג ע"ב ד"ה דמי צשמו וצתוס' כתובות דף י' ד"ה אמר, ועור אר"ח סי' תל"ג על רי"ף והרא"ש שלא הציאו הא דמיטא החולקת דרשב"ג ועי' ציאורי בגר"א שם ס"ק ו'.

והש"ך חו"מ סי' קע"א סי' ע' כתב דצתוס' פי' אצחו נשך דף ס"ט ד"ה אלא שומא מוכח דה"ה צצרייתא הלכה כרשב"ג והמפרשים הניחו דצריו צתימא ועיין צשאלת שלום כנ"ל וצתשי' חו"י סי' ל"ד. וצס' פורת יוסף להגאון מסלאנים כתפלל מאוד על כש"ך ונעלם ממנו דכבר הקשו עליו כן האחרונים ועיין קרבן נתנאל גיעין פרק כ' סי' כ', ועיין יד מלאכי סי' ש"ז. וצשאלת ותשובות נשמת כל חי סימן ע"ו כתב דדעת אציאסף וצעל הלכות גדולות והראצ"ד דנקטי כללא דרשב"ג גם צצרייתא.

אמנם לענ"ד דצריכס הקדושים ל"ע מה דפשיטא לכו כ"כ דדעת רבינו לפסוק כרשב"ג אפי' צצרייתא שכרי נראה להדיא דלא פסק כרשב"ג אלא כח"ק צנשצית והיו מצקשין ממנו עד עשרה צדמיה וכמ"ש צס"ק ע"ו ועיין ס"ק קנ"א. וצס"ק רמ"ז הצאתי מצעל כפיטור אות כתוצה דאורייתא צהא דגרסינן צפ' אלמנה שהיחא כתוצתה מאחים וכו' וכתב רבי שמעון קיירא דליחא לדרשב"ג וכו' ע"ש, ועיין עוד צמשנה הלכות לקמן ס"ק רע"צ צס"ד, עכ"פ נראה לענ"ד צרור דעת רבינו דלא לפסוק כרשב"ג צכל מקום וכדעת רי"ף והרמז"ס והרא"ש ז"ל, וע"פ שנים עדים יקום דבר. ולע"ג להפוסקים שלא כרגישו צזה וכ"ש צדברי צעל כפיטור ז"ל ועיין שד"ח קונטרס הכללים מערכת כף מה שכתריך שם צדברים וג"כ לא כרגיש צדברי רבינו כנ"ל ולענ"ד כמו שכתבתי צס"ד.

או מיודעו דא"ח שאין לו שום מיודעים צעיר ועיין משנה הלכות: אבל בגדולים. מומין גדולים כגון נסמית עינו ונקטע ידו ונשצרכ רגלו גמי: נכפה. חולי שממנו נופל לארץ ר"ל ויש לו זמן לבא. במומין שצסחר דמי. לפי שמכרת ציום זמנה לנחח צין כצרות: נולדו. משנשאה : איבא אותו להוציא אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים במומים קטנים אבל בגדולים כופין אותו להוציא. קצד) אמר רב נחמן ונכפה כמומין שבסתר דמי והני מילי דקביע ליה זמן אבל לא קביע ליה זמן כמומין שבגלוי דמי. האיש שהיו בו מומין רב יהודה תני גולדו

משנה הלכות

וה"ר שמחה השיב לו מה שכשצחי לכוף לרווחא דמילחא צעלמחא כי לעני"ד אפילו גט לא היחכ לריכב חס לא ידעב מוס זה וכו' גם לפי דצריך שכתבת שלאחר אירוסין אירע צו מוס זה אי"כ הכדון שצפנינו צנולדו ופסק ר' יוחנן כרצצ"ג דכופין ככי צין לחייה צר רב צין לרי יוחנן כופין צנולדו וכו' ע"ש. ועיין ירושלמי פ' המדיר כ"ח ועל חצובה זו של רצינו שמחה נראה דכתב צצית מאיר דלא נראה כן מכל הפוסקים וכמ"ש ודו"ק.

קצד) ומ"ש אמר רב נחמן כמומין שצסחר דמי וכו', שס צגמרח. וכתב המרדכי ח"ל כתב ראצ"ח חע"ג דנכפה לגצי חשכ מוס כוכ, משס אין ראיכ להחשיצו מוס גצי איש, דחשכ צכל דכו ניחח לה, וחדע דלא קחני נכפה גצי מומי דחיש ואין צידינו לכפות צלא ראיכ צרורכ, וגס לא נכוף אותה לחיות עמו, כיון שצחכ מחמת טענה, וכך שמע ראצ"ח מעשה מאציו רצינו יוחל כלוי ע"כ, וצכג"ח צציוח.

אמנם צחשי כרא"ש כלל מ"צ משמע דנכפה כוי מוס צחיש, וכופין אותו לגרש צציוח כד"מ ז"ל וראיחי צנככ"ג צ"י סק"ו שצציו דצרי כרא"ש וכמרדכי ז"ל וכתב הוהיל שלא הזכיר כרצ המחצר ז"ל דצרי כרא"ש ז"ל נראה דס"ל דראוי לחפוס לענין הלכה דאין כופין כדצרי המרדכי ז"ל וכ"כ הרדצ"ז ח"א סימן ר"ס, וחע"פ שרצינו המחצר צצוי קי"ז סחס כדצרי חשו' כרא"ש ז"ל, דחשכ נכפה כופין אותה לקבל גיטכ אפילו לאחר תקנת רגמ"ח, חשכ שאני וכו', ועיין חשו' לרב אחי ז"ל סי' ד', וגס מכריצ"ל צצ"ד סי' י"ג דף ס"ע פלפל צדצרי כרא"ש וכמרדכי ובעלכ לדינח דמי שכי נכפה דלא קצוע ליה זמן קודס שקידש חח חשכ אין כופין אותו להוליא חכל מורי כרצ וכו'.

ובענין החולי חס נחישן וגס כרופאים אומרים נושח ר"ל, עיין צכרלניח ח"צ סי' ל"ח, וצמצי"ט ח"ג סי' רי"ב, וצכר"ס מלוצנין סי"ח, ומכר"ש סימן ל"ג, וכתב הרדצ"ז ח"א סי' ר"ס וכ"כ צצאר שצע, צמי שמשחין צחוך המטכ ואינו מרגיש אין כופין אותו להוליא, ואין כופין אותה להיות עמו, ועיין מכרי"ט ח"צ ח"ע סי' י"ד ודו"ק היטב.

ומשמע מדצרי הפוסקים ז"ל דצסום מוס אפ"י גדול מחד אין כופין אותו להוליא, וכן נראה מדצרי כ"ח פכ"ח מכ"ח כו"ח, חמנס כרא"ש ז"ל כתב וי"ח דוקח עינו אחת חכל שחי עניו או שחי ידיו או שחי רגליו מודיס רצון, וכן מסחצר שכרי הוא כעצר וצטל מן העולם, וכעור צציוח סי' קי"ד. וכתב צצ"י ז"ל דע שצחשוכה כלל מ"צ השיב דלרצון דקוי"ל כותייהו אפילו נסחמו שחי עניו וגשצרו שחי רגליו ונקטעו שחי ידיו אין כופין להוליא, וכתב שס ומיכה צפסקיו כתב אחר כך שכופין אותו להוליא ע"כ וצצ"ח כתב כדצרו צפסקיו נראה מדקדוק דצרי כרמצי"ס סוף הלכות אישות ע"כ, ודעת כרמ"ח צאלו חס נשחח סחס חס ידעב וצצרה וקבלה אין כופין, וכתב כרש"ל דאפ"י נעשה כן אחר נישואין אין יוכל לומר לה נסחחפה שדך דכצטל הוא אינו שדכ שלה, חלח חשכ שדכ של כצטל כ"כ כחוס' פ' המדיר וצציוח כפרישכ ועי"ז ע"ש, וכגרי"ח ז"ל פסק צצ"ק עי"ז דעת כרא"ש צחשוכותיו ע"ש וצמכריצ"ל סי' כ"ב.

ועיין צחשו מיימוני כ"ח סי' ס"ג פסק רצינו שמחה ע"פ ככרעכ מכירושלמי דצנולד מוס גדול כופין, וצציוח צצית מאיר וכתב עליו, ולא נראה ככי מכל הפוסקים ע"כ, ולא ידענח למכ כתב כך צפשיטות מכל הפוסקים שכרי אית לן כמכ פוסקים דס"ל כותיכ וכמו שכתחתי לפיל ודו"ק וי"ע.

ואנכי כרוחכ לאר"ז כגדול סי' חש"ס שכתב ח"ל וכייתי צצור לומר דחא דפליגי רצון ורצצ"ג היינו צנסמית עינו אחת דוקח חכל צשחי עניו מודו אפילו רצון דכופין, ומיכו אין כה צידי לומר כך דדילמח כ"ח צשחי עניו פליגי, וחא דנקט עין אחת להודיעך כה דרצצ"ג דאפילו צעין אחת מחיר לכוף דכח דהחירח עדיף, וחו כי קחני זו שכופין אותו להוליא לחני נמי וכסומח צשחי עניו לדצרי ככל או חס הלככ דצנולדו כופין נחני נמי וכנסחמח אפילו צעין אחת וחנח ושייר ליכח למומר דקחני חלו, וחו דלא שני ככי צגמרח ולכשיחכ לסומח אין זה עיגון כי ראוי לציוח וחשכחן חכצת נשים לצעליכן סומין כמו גצי גרושה ר' יוכי כגלילי ציר פי"ז. כללו של דבר אינו נראה צעיני כלל להחיר לכוף אותו וכו' כי יש כאן חיוב כרת וממחר ע"כ.

חייא בר רב תני היו מאן דאמר נולדו כל שכן היו דהא סבר סבר וקביל ומאן דאמר היו אבל נולדו לא תנן אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים במומים קטנים אבל בגדולים כופין אותו להוציא בשלמא למאן דאמר נולדו היינו דשאני בין גדולים ובין קטנים אלא למאן דאמר היו מה לי גדולים מה לי קטנים הא סבר וקביל באומרת כסבורה אני שאני יכולה לקבל עכשיו אין אני יכולה לקבל ואילו הן מומין גדולים פירש רבן שמעון בן גמליאל נקטעה ידו נסמת עינו זשברה רגלו. איתמר רבי אבא בר יעקב אמר רבי יוחנן הלכה כרבן שמעון בן גמליאל רבא אמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים איכא דאמרי אמר רבה בר בר חנא אמר רבי יוחנן אין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראייה אחרונה אמוראי גינהו אליבא דרבי יוחנן. קצה) ואילו שכופין אותן להוציא מוכה שחין ובעל פולפס ומקמץ ומצרף נחשת והבורסי בין

דאמרי וכו' בגמ' לא גריס ועיין משכ"ל : ומי אמר רבי יוחנן כפי. דכלכב כר"ש ז"ג זכא לחודכ וזא זכא מקום ששנה קאמר: מערב ולידן ורזיה אחרונה. ערז זגט פשוט, לידן זמי שחזו, רזיה אחרונה זסנהדרין פי זכ זורר זשחתי רזיות נחלקו וכלי כמותו זרזשונה ולא זאחרונה אמרו לו זכא רזיה אמר חין לי רזיה וכו': מוכה שחין. מלועז: ומקמץ. מקצן לזחא כלזים וזרכן לחתן זעבודת עורות, זזילקוט פי זא ולכל זני ישראל לא יחזן כלז לשונו ולא עוד חלא שזכו לעזד עורות מלזחא, לכחוז זכס ס"ת חפילין ומחזות, ועיין מחזבו מסריח : והבורסי.

תורע"ח קושי' זפי' רש"י: ומצרף נחשת. מקום

משנה הלכות

קצה) ומ"ש ואלו שכופין אותן להוציא מוכה שחין ובעל פולופיס וכו', שם זמשנה וכחז בעור זסי' קנ"ד חלו שכופין אותן זשועים וכו' ואפילו היו זו קודם ששחאת וידעש שכיו זו זד"ח שניסת לו סחם, חזל חס החנה עמו תחלה לריכה לעמוד זחנאי, ואינה יכולה לומר סברה הייתי שאני יכולה לקבל, חון ממוכה שחין שאפילו החנה עמה תחילה כופין אותו להוציא, וזרמ"ח ז"ל כתב דאפילו זסחם נמי חי ידעש אין כופין אותו להוציא זסברה וקבלה. וכתב עליו זז"ח ז"ל ומפרש רזינו דחכמים לא קיימו חלא היכא דהתנה עמה, חזל זרמ"ח מפרש דחכמים קיימי נמי חהיכה דידעש ורזחא, ולא החנה נמי מקבלת היא זע"כ, וכ"כ זר"ן ע"ש זרמז"ס ז"ל וז"ל לפי זה הא דחן חס החנה עמה ר"מ הוא דקאמר הכי להשמיענו רזוחא, דאפילו החנה עמה יכולה שחאמר סברה הייתי שאני יכולה לקבל, חזל לחכמים חפי' לא החנה חלא דידעש ורזחא מקבלת היא זע"כ, ומתני' דחני כופין להוציא זין שכיו עד חלא נישאו זזין משנשאו נולדו חיינו דוקא זלח ידעש זכס כלל ע"כ.

כדי שיתן לה כתובה, שחאמר חינוי יכולה לקבל ויגרשנה, ושמא זמקום שיש חשש ערמה חין לה כתובה ע"כ. וכתב עליהם החו"ע ז"ל ולא זזניותי דמאי קושיא, זכיון שחוא יודע מומו שחרי החנה זכך חיוכו דאפסיד חנפשיכ שלקחה, ויודע שיכולה לעטון סברה חייתי וכו' ע"כ. וזנה החוס' יזמות ס"ד ע"ח ד"כ יוציא כתבו דרזינו גרשום כתב זחשוכה דמוכת שחין חין לה כתובה, ודקדק ממתני' דחס חוי כופין ליתן כתובה ח"כ כל שעב חערום וחנשא ע"ש מה שחירלו ז"ל, והגראח דגס רגמ"ח ז"ל כדעת החוס' כתובות דחיישיון דלמח חערים. וח"כ גס לדידיה יקשב כן וז"ע למח לא הקשב כן גס לדעתו ז"ל.

והנ"ע"ד דדעת החוס' ז"ל דמאחר דמתנה עמה, ודאי חלו ידע שאין חנאי כלום ח"כ למח מתנה עמה, כיון שידע שיכולה לעטון סברה חייתי וכו', חלא ע"כ דס"ל לחוס' ז"ל דחוא חושב שחחננה זו, ולא חוכל לעטון סברה חייתי, רק חז מחחנה חוא ג"כ להנשא עמה, וחלו חוי יודע דחחזור זכ לא חוכ נשאה, וממילח לא חוכ זכלל חיוכו דאפסיד חנפשיכ, דחיוכו ס"ל דחחנאי מועיל מח שחחנה עמה, וחוכ כעין קידושין על חנאי שחחנה עמה רק זככ"ג ליחוי קידושין, ומאחר שחיה עכשיו עוענת חינוי יכולה לסבול חוא עוטן ח"כ לא קיימת חנאי שחחנתי עמך וככ"ג לא חמרינן סבר וקיצל וחיוכו דאפסיד חנפשיכ כנ"ל. חז לענ"ד זרור ולדעת החו"ע כיון דידעש שיכולה לעטון סברה חייתי וכו', ח"כ חחנאי למח וז"ע.

וכתב זר"ש ז"ל זחשוי כלל מ"ג ס"ד, דקוי"ל דחאי כפיה חוא זשועים ע"ש זסי' י"ח, ועיין לעיל ס"ק קז"ח, ועיין ריז"ש סי' קס"ז וסי' קכ"ז וז"י שס. ולענין כתובה כתב זמרדכי ז"ל נחא לר"י דיוציא ויתן כתובה חע"פ שחגרשכ זע"כ, זזיה זכז"י ז"ל ע"ש.

וד"ע דחוס' כתובות דף ע"ז ע"ח ד"כ סברה חייתי הקשו קח חימח דח"כ כל חשכ חערים וחשחאו

שהיו בו עד שלא נשאו ובין משנשאו (למדו) גולדו ובכולן אמר רבי מאיר אף על פי שהתנה עמו יכולה היא שתאמר כסבורה הייתי שאני יכולה לקבל עכשיו איני יכולה לקבל וחכמים אומרים מקבלת היא על כרחא חוץ ממוכה שחין מפני שממקתו. מעשה בצידן בבורסי שמת והיה לו אח בורסי אמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחייך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל. אמר מר מפני שהיא ממקתו פשיטא לא צריכא דאף על גב שהיא רוצה לעמוד עם מוכה שחין והוא רוצה לעמוד עמה אפילו הכי כופין אותו להוציא מפני שממיקתו. מאי בעל פולטיפוס רב יהודה אמר שמואל ריח החוטם במתניתא תנא ריח הפה. רב אסי מתני איפכא ומותיב בה סימנא שמואל לא פסיק פומיה מכוליה פרקין. קצו) האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס מודים בית שמאי הליל שאם מוכרת ונותנת קיים נפלו לה משנתארסה בית שמאי אומרים

מעבד עורות: מפני שממקתו. ממסמחתו לשון כמק צטרו: דאף על גב שהיא רוצה לעמוד וכו' כופין אותה לכוף מפני שממקתו. דחמירא סכנתא מאיסורא: דאשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס ונתארסה: ה"ג שאם מוכרת ונותנת קיים. כלומר שאפילו לכתחלה מוכרת ונותנת וקיים כך פירשו כר"י ובראש"ד ועיין משנה הלכות

משנה הלכות

ז"כ מודים דלא תמכור, וסיפא כתב נפלו לה משנתארסה צ"ל תמכור וצ"ל לא תמכור משמע דוקא כשנפלו משנתארסה הוא דפליגי ז"כ דלכתחלה לא תמכור, אבל כשנפלו לה קודם שנתארסה מודים ז"כ לז"ש דאפילו לכתחלה תמכור, וח"כ קשיא ג"כ רישא לסיפא.

ובחפשי צפוסקים בראשונים ז"ל כר"י ורש"י וברמז"ם וחוס' וברא"כ כולם גורסין כלשון מתניתין, ולאחר עיון ברצב חקרתי ודרשתי לעמוד על סוד גירסת רבינו בקדוש, מלאתי צניווי נוסחאות על משניות כתובות כ"ל, שכתב שמוכרת ונותנת וקיים, כז"ק שהיא מוכרת קיים, כמשני"ר שאם מוכרת ונותנת קיים, ואינו נכון ע"כ, וככ עכ"פ מלאתי גירסת רבינו מפורש בשם מקום, אמנם כרי כתב ז"ל ואינו נכון ונראה דכוונתו על מה שכתבתי לעיל דודאי גירסתו זו מקושי כנכח הוא. וכו' לי לער ברצב לפרש דברי רבינו במתניתין וליישב כמשנה לפי גירסתו ז"ל.

ובעמדי משתומם תוכה ומשועב זין ספרי בראשונים ז"ל, באיר די עיני ומלאתי בתמים דעים לבראש"ד ז"ל ס"י ר"ע הלכה שניב מג' שיטות ח"ל, וכהלכה כשניב הוא האשכ שנפלו נכסים עד שלא תתארס, לפי שראיתי אותה סתומה אלל החכמים, וראיתי לאחד מהם פירוש כתב אותה בחיבורו ח"ל, דלא מתניתא וגמרא דילכ חזיקן צב פי' מסותם ברצב, ובריו מפרשו בדרך קצרה כדי לברר מקום הספק, האשכ שנפלו לה נכסים צירוש או במתנה עד שלא תתארס, מודים ז"ש וצ"כ בנכסים כללו הואיל ובזכותה נפלו, אע"פ שעכשיו נתארסה מוכרת ונותנת כשהיא ארוסה לכתחלה, ואי דקתני שאם מוכרת לאו דיעבד היא אלא לכתחלה יש למכור וליתן במתנה, וכל מה שהיא עושה בנכסים כללו שנפלו לה בזכותה כרי הוא קיים, דהא כל היכא

וראייתי בחידושי רש"י ז"ל, שכתב ליישב קושית החוס' ז"ל, דהא יוכל להחנות עמה כן צפ"י שאם תאמר אח"כ סבורה הייתי וכו', שתלא בלא כתובה וצ"כ"ג ודאי מוטיל ולא שייך בזה לומר דאסור לשהות בלא כתובה וי"ע ע"כ. ודבריו לעני"ד ג"כ י"ע דברי כה"ק קיימין אליבא דר"מ דס"ל דכתובה דאורייתא ולא מהני מה שמתנה עמה, משום דכוכ מתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל, וממילא ח"ל להחנות עמה כן, וגם אין לומר דברי דבר שבממון תנאו קיים אפילו מתנה על מה שכתוב בתורה שהרי לר"מ אפילו דבר שבממון תנאו בטל, וכמו שאמרו כתובות נ"ו וצ"מ נ"א, ואין להלכה כר"י ס"ל, אבל כה"ק אליבא דר"מ אלא וי"ע. ועיין חשו' שבת יעקב ס"י ע"ב, ועיין מלא ברעיש אות תי"ו.

קצו) ומ"ש האשכ שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס וכו', שם ע"ח ע"א. משנה האשכ שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס מודים ז"ש וצ"כ שמוכרת ונותנת וקיים, וגירסת רבינו שאם מוכרת ונותנת קיים, ולפי גירסת רבינו נראה לכאורה דלכתחלה לא תמכור אפילו כשנפלו לה נכסים עד שלא תתארס, ולדבריו ז"ל תקשה סיפא, שכתב נפלו לה משנתארסה צ"ל תמכור, וצ"כ כלל אומרים לא תמכור, אלו ואלו מודים שאם מוכרת ונותנת קיים, וקשיא רישא לסיפא, דמדכתב צרישא עד שלא תתארס מודים שאם מוכרת ונותנת קיים משמע דכשנפלו לה משנתארסה כ"ג דפליגי ואפילו מוכרת ונותנת בטל, ובסיפא כתב אלו ואלו מודים שאם מוכרת ונותנת קיים כרי דלא פליגי.

איברא דדברים אלו לכאורה סותרים מיניה וזכ, אמרת האשכ שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס מודים ז"ש וצ"כ שאם מוכרת וכו', משמע אבל לכתחלה

לית לה למכור לכתחלה קחני, לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים דיעבד, וכל היכא דלא קחני לא תמכור אש"ג דקחני שאם מוכרת ונותנת לכתחלה הוא, ובהאי פירושה ריבועא לך כלתא כולא ומחזרר כהוגן בלא קושיא ע"כ.

והנה צירר לן רבינו בתמים דעים בני"ל, דגם הרי"ף ז"ל והראש"ד היו להם גירסת רבינו במתניי שאם מוכרת ונותנת קיים, וכדי דלא תקשה להו פי רישא לסיפא מפרש ז"ל דכתיב אם מוכרת לאו דיעבד הוא, אלא אפי' לכתחלה מוכרת ונותנת. וצוה מיושב גירסת רבינו צעוב טעם ודעת מקושייתו בני"ל, מדיוק רישא לסיפא, וכתב עוד שם, וצוה תניינא שאם נפלו לה לאחר שנחארס דמספקא מילתא דאימר בזכותה נפלו ואימר בזכותו נפלו, לכתחלה לא תמכור כשהיא ארוסה, ואם מכרה ונתנה קיים. וצוה תליחא שאם נפלו לה משנשאה בכל מודים שאם מכרה ונתנה הצעל מוליא מיד הלקוחות, וצוה רביעית שאם נפלה כשהיא ארוסה ואח"כ נשאת קאמר ר"ג אם מכרה ונתנה קיים, לפי מה שכבר פירשנו שיש לה למכור לכתחלה וכו'. ואמר בגמרא איבעיא להו ר"י אלתחלה קאי או דיעבד קאי, פי' ארישא קאי דקחני מוכרת לכתחלה או על צוה תניינא קאי דקחני לא תמכור לכתחלה ואם מכרה ונתנה קיים דיעבד, ת"ש א"ר יהודה אמרו לפני ר"ג כואיל והארוסה אשתו, והנשואה אשתו וכו', וכן הביא הפי' זה מהרמ"ע מפאנו.

הן אמת דגירסת הרי"ף שלפנינו היא בגירסת הש"ס דילן, שמוכרת ונותנת וקיים, מ"מ הרי החס גרים שאם מוכרת וכמו שהצוה הראש"ד ז"ל שם. והנה הראש"ד ז"ל השיג ארי"ף ז"ל ופירושו וז"ל, ועיינתי אותו וראיתי אותו פירוש צלתי נכון וצלתי מתיישב ויש צו קושיות רבות אין תירוץ לאחת מהן, ראשונה שהוא פי' במאי שאמר הגמ' איבעיא להו ר"י לכתחלה או דיעבד, אם דברי ר"י חוזרת על תחלת ההלכה שהוא מודים צ"ש וצ"ה שמוכרת ונותנת וקיים או הם חוזרים על סופה שאם נפלו לה נכסים משנחארס צ"ה אומרים לא תמכור שהוא דיעבד והוסיף בלשון הצעיה לכתחלה או דיעבד לא, אבל אמר לכתחלה או דיעבד ואם היתה טונית בגמרא צוה כמו שהשב. לא הי' משמיט הגמ' מלה זו, והי' אומר אותה כמו שאמר הוא כואיל והבכרה מלריך אותו לאומרה ע"כ.

גם בקושיא חמישית כתב, חמישית שהוא בעמיד תירוח רב זצ"ד שאמר תני אם מכרה שהוא אומר על הכרייתא, ואמר שהכוונה צו לכתחלה, וזה היפך מכוונת עיקר התירוח צ"ה בדברים שצו בכלל ר"ל צוה שאמר שחני הוא צרייתא ואינו אלא צמטנה וצוה שאמר שהוא לכתחלה ואין כוונתו צו אלא דיעבד, ונהג לבאורה כי נראה דהראש"ד ז"ל צו לחלוק על עיקר התירוח

עם הכלל שכלל הרי"ף ז"ל דאם מוכרת ונותנת לכתחלה כוי, וס"ל דאינו אלא דיעבד, אמנם כד מעיינת צו שפיר י"ל דלא צו הראש"ד ז"ל לחלוק אעיקר הכלל בפירושו דאם מוכרת ונותנת, ושפיר י"ל דאפי' לכתחלה משמע, וכפי הרי"ף ז"ל, ולא צו לחלוק אלא בתירוח רב זצ"ד שאמר תני אם מכרה חס דייקא דיעבד קאי רב זצ"ד ומיירי דיעבד, אמנם בשאר מקומות ובגון ברישא דמתניי מודה הראש"ד ז"ל אי גרסינ בגירסת רבינו לכתחלה נמי משמע כן נלע"ד, ושפיר מיושב גירסת רבינו ז"ל צ"ד. ועיין צע"מ שם.

והנה מה שאמרו שנפלו לה נכסים בכל אופן שהוא צין בירושה צין צמחנה וכמו שכתבו הרי"ף והראש"ד ז"ל וראיתי צצ"י סי' פ"ה צסופו שכתב, וכן מה שאמרו שנפלו לה נכסים כלומר בירושה לאו דוקא, אלא הי"ה אפילו נתנו לה צמחנה, או שמלחה מליאה, זה הכלל כל שיצואו לה ולא ידע צהם הצעל עד שמכרה או נתנה, ואפילו לא נתנה אותם צמחנה גמורה אלא בהצרכה, אין הצעל מוליא מיד מקבל המחנה. והרי"ף והראש"ד ז"ל לא כתבו או שמלחה מליאה. ולכאורה עלה צדעתי לומר דלכן לא כתבו או שמלחה מליאה דמליאת האשה לצעל, א"כ לא אחי רק צוה ראשונה כשמלחה קודם שנשאת, אבל אחר שנשאת לא. אמנם מדברי צצ"י שכתב זה הכלל כל שיצואו לה ולא ידע הצעל עד שמכרה או שנתנה וכו', משמע דס"ל דאפי' מליאה שמלחה או מכרה אותה חיבף או נתנה צמחנה קודם שידע הצעל שמלחה מליאה אין המליאה של צעל ע"כ.

וצ"ע לעג"ד דלכאורה הי' משמע דמליאה לעולם של צעלה הוא, דמחמת תקנה שייכים לו דמשום איבה תקנוהו, וא"כ מאי נ"מ אי ידע אי לא ידע, סוף סוף לו תקנו כל המליאות שחמלח, ול"ל דס"ל דכ"ג לא הוי החקנה. ועיין רמב"ם פכ"א מה"א וצ"ה שם. ועיין לעיל חידושים ס"ק (קל"ח). שצחי וראיתי צצ"י מילואים סי' י' ס"ק י"ז שכתב צנכסים חידושים לצעל צעור ש"ע משמע דאין חלוק צין נפלו לה קודם שנשאת לאחר שנשאת, ואפי' נפלו לה משנשאת כיון דאין יודעין לצעל אם מכרה ונתנה קיים, אבל דעת הרא"ה בחידושו לכתובות דאסיפא קאי, דנפלו לה עד שלא נשאת ונשאת, אבל נפלו לה משנשאת כ"ע מודי דהצעל מוליא מיד הלקוחות ולא שני לן צין נכסין יודעין לשאינן יודעין ור"ש דחולק צין נכסים לנכסים אסיפא קאי ע"ש. וא"כ כ"ש צמליאה ולי"ע.

וכתבו החוס' שם צירושלמי דפאה צעי אמאי לא תני לה גצי דברים שהם מקולי צ"ש ומחומרי צ"ה, א"ל לא תני אלא דבר שהוא חומר משני לרדין וקל משני לרדין, וככה קל לאשה וחומר לצעל, והתניא הפקר לעניים הפקר וברי קל לעניים וחומר לצע"ב,

גירסת הגמרא : הואיל
 וזכה נאשה שהיא ארוסתו
 לא יזכה בנכסיה בחייה :
 בחדשים שנפלו לה משנשא
 אלו בנכסיה. מה ראו חכמים
 לומר אם מכרה ונחנה כבעל
 מויליא מיד הלקוחות כדחנן
 לקמן במתני' : אלא שאחס
 מגלגלים עלינו. נכסים שנפלו
 לה בעודה ארוסה לומר שאם
 מכרה מכרה בעל לפי שזכה
 בהם הבעל : דתברחינהו
 לנכסיה. אלמנה היכה ונחנה
 להנשא ויחכה מקדמת ונותנת
 לנחנה כדי להצריח זכות בעלה

תמכור ובית הליל אומרים לא תמכור ואילו ואילו מודים שאם מוכרת
 ונותנת קיים אמר רבי יהודה אמרו לפני רבן גמליאל הואיל וזכה
 באשה לא יזכה בנכסים אמר להם בחדשים אנו בושים אלא שאתם
 מגלגלין עלינו את הישנים. רב ושמואל דאמרי תרויהו בין שנפלו לה
 עד שלא תתארס ובין שנפלו לה משנתארסה ונשאת בעל מוציא מיד
 הלקוחות כמאן לא כרבי יהודה ולא כרבי חנניה בן עקביא אינהו
 דאמור כרבותינו דתניא רבותינו חזרו ונמנו בין שנפלו לה עד שלא
 תתארס ובין שנפלו לה משנתארס ונשאת בעל מוציא מיד הלקוחות.
 קצו) נפלו לה משנשאת אילו ואילו מודים שאם מכרה ונתנה שהבעל
 מוציא מיד הלקוחות. קצו) ההיא דבעיא דתברחינהו לנכסה מגברה
 מהם שלא יזכה בהם ולא שחזכה בהם אס תחלמן היא או תתגרש וגלחה דעתה

משנה הלכות

ח"ל אינו חומר לבע"ב שמדעתו הוא מפקיר. והקשה
 ר"י והא קתני בתם ב"ש אומרים ב' שבתות דהוי קל
 לאיש וחומר לאשה שחייב נטלה כחובתה כהדרת שבת
 אחת כב"ב, וי"ל שאין זה קולה אלא חומרה שמחכה
 לגרשה כהדרת שבת אחת ע"ש. ועיין חו"ט דגרם כאן
 בתוספות שממחר במקום שמחכה, ועיין הפלחה כאן.
 עוד גרם שם אמר רב יודא אמרו חכמים לפני
 ר"ג ורבינו לא גרם חכמים במשנה, ובש"ס גרם
 אמר להם על החדשים ודו"ק.

ועיין ר"ף ור"ש. ובר"ן ז"ל כתב לפיכך נראה דברי
 כר"י בן מיג"ש ז"ל דגילוי דעתה מקרי כל דאמר בעיני
 לאנסיבה ולא גילוי דעתה הוא היכה דיכח סתמא
 ואנסיבה, ואפ"כ לא קנה משום דמוכחא מילתא דלא
 יכח לבו אלא משום דבעי לאנסיבה ולאכרחי מצעל, וקו"ל
 כמ"ד מברחת לא קנה וכו', ולא הוי דצריח שכל
 משום דהוי אומדנא דמוכח ע"כ.

ומ"ש רב ושמואל דאמרי תרוויכו וכו' שם בגמרא
 ע"ב. וכתב כר"ף ז"ל וכן הלכתא, וכן פסק
 הרמב"ם פכ"ח מה"א כ"ז, ועיין ה"כ שם, וכן פסק
 הר"ש ועיין ח"ע סי' ע"ב.

וכתב המרדכי וקבלתי ממורי קרובי ח"ל, והא דמשמע
 כהא דשטר מברחת לא קנה זכו דוקא דהדרה
 עלה מברחת, אבל אי לא דהדרה כגון שמחה זכה הקונה
 במה שצדו, וראיה מפ' השולח הכיחא עבדא דצי תרי
 קס חד מינייכו ושחררו לפלגא דידי וכו', והלכיוכו
 גט שחרור מן הקטן ש"מ דמשום דלא הדר ציכ האב
 ואני אומר דשאני בתם דהוי במקלחם וצולכו חמשה
 אפילו מטלטלי הוי שזר צר מכתובה, ואפ"כ י"ל היכה
 שידעיין צודאי שהוא צא להצריח אפילו במקלחם הוי
 כמו כתבה מהיום ולכשתרבה וכו' ע"ש.

קצו) ומ"ש נפלו לה משנשאת אלו ואלו מודים וכו',
 בגמרא לימא חנינא לתקנת אושא דר"ר
 יוסי צר חנינא צאושא התקינה האשה שמכרה בנכסי
 מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מויליא מיד הלקוחות,
 מתניתין בחיייה ולפירות, תקנת אושא בגופה של קרקע
 ולאחר מיתה, ע"כ. ועיין רש"י ותוס' שם ד"כ לימא
 וכתוס' ר"ד ודו"ק.

ורבינו ירוחם נע"ו ח"ג כתב אשה שרוכה ליהא וכתבה
 כל נכסיה לאחר ואפ"י לזנה או לנחש, ח"ל
 זה תנאי כי צודאי סגי בגילוי דעת כמו מוכר נכסיו
 לעלות לא"י, והדברים מוכיחים כי לא עשה כל זה
 כי אם להצריח מבעלה שלא יאכל פירות ושלל ירשנה
 ויהיו פירות למקבל מתנה ואם תמות בחיי בעלה ישארו
 למקבל מתנה ואם מת הבעל ומתה היא קודם שחזרה
 צה יחזרו הנכסים ליורשים, כי מיד שמת בעלה בעלה
 כמתנה וחזרו נכסים לרשותה כאלו תחלמן או תתגרש
 וחזרו הנכסים לה, יקרה בשטר מתנה ואפילו שטר מתנה
 הוא לזנה או לנחש, ודוקא בכתובה כל נכסיה אז אינו
 צריך לכתוב בשטר שום תנאי אבל בכתבה מקלחן
 ושיירי צריך שיכתוב בשטר כמתנה מהיום לכשתרבה
 ואין הבעל אוכל פירות, ואם לא כתב כך קנה מקבל

קצו) ומ"ש הכיחא דבעי דתברחינהו לנכסה וכו', בגמ'
 שם דף ע"ה ע"ב וע"ט ע"א. ופירש"י
 אלמנה היכה ונחנה להנשא ויחכה מקדמת ונותנת לנחנה
 כדי להצריח זכות בעלה מהם שלא יזכה בהם, וכוונה
 לעדים שאין מתנה זו מתנה אלא להצריח ולא שחזכה
 בהם כנה וכו', וכתוס' שם צד"כ כתבתיוכו כתבו בשם
 רבינו יחזקאל דלא בעי עדים אלא גילוי מילתא איכה,
 ולא הוי דצריח שכלל שאין דברים, דכחא ודאי הדבר
 ניכר שלא נתכוונה אלא להצריח דנפשה עדיפא לה
 כדאמרינן בסמוך, וכתוס' דף ל"ז ד"כ זבין כתבו דאפ"י
 גילוי דעת לא לריכה ע"ש. וכן כתבו כתוס' ר"ד.

כתביתנהו לברתה לסוף אינסיב ואיגרש אתאי לקמיה דרב נחמן קרעיה לשטרא אזל רב ענן לקמיה דמר עוקבא אמר ליה חזי מר נחמן חקלאה היכי מקרע שטרי דאינשי אמר ליה אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה אמר ליה הכי הוה מעשה אמר ליה שטר מברחת קאמרת הכי אמר רב נהילאי בר אידי אמר שמואל אני מוראי הוראה ואם יבוא שטר מברחת לידי אקרענו. אמר ליה רבא לרב נחמן טעמא מאי אמר ליה לא שביק איניש נפשיה ויהיב לאחריני אמר ליה הני מילי לאחריני הא לברתה יהבה אפילו הכי במקום ברתה נפשה עדיפא לה.

לזכ כן דעת רוב הפוסקים, ולדעת רש"י מיירי שאמרה כן לפני עדים ועיין משנה הלכות : אתאי לקמיה דרב נחמן. לחצוב את צתה להחזיר לה נכסיה והצת הוליאח שטר מתנתה וקרעיה רב נחמן : חקלאה. אינו בקי בדינין ומר עוקבא אב צ"ד הוה : אימא לי וכו'. ספר לי כל המעשה : אני

מוראי הוראה. נעלתי רשות מריש גלוחא כדאמרינן בפ"ק דסנהדרין (דף כ"ו) דמהני רשותא ולא יכבי רשותא אלא לבקי בדבר: ואם יבא שטר מברחת לידי. שיראכ המקבל ולקמיה פריך הויל ולא שטרל הוא האך הועיל להצריח: מעמא מאי. אמר שמואל חקרענו: דלא שביק איניש נפשיה וכו'. ולא גמר להקנותו אלא בעוד שהיה דואג איכא למימר דלא גמרה וקניא: דא לברתה. יבבה

משנה הלכות

והשיר הוא כמו בשכיב מרע שיש כמה מקומות בשיר ע"כ.

וגראה שהוא ז"ל חולק אמרדכי בזה, דהמרדכי ז"ל כתב דהיכא שידעינן צודאי שהוא צא להצריח אפילו במקלחם הוי כמו כתבה מהיום ולכשארלה, ומשמע דאפי' לא כתב ואפשר דגם לא צעי לכחוד מהיום מאחר דידעינן שהוא צא להצריח, אמנם מדברי רי"ז נראה דדוקא צעי לכחוד היום ולכשארלה שכרי רצונו ירוחם ז"ל מיירי בגוונא דחן ידעינן שרונח להצריח, וכמו שכתב בתחלת דבריו כמו מוכר נכסיו לעלות לא"י והדברים מוכיחים כי לא עשה כל זה כי אם להצריח מצעלה שלא יאכל פירות וכו', ואפי"כ כתב דדוקא בכותבת כל נכסיה אז אינו נריך לכחוד בשטר שום חנאי אבל כותב מקלחן ושירי נריך שיכתוב בשטר המתנה מהיום לכשארלה וכו', ואם לא כתב כך קנה מקבל וכו' וזה לענ"ד ברור.

עוד כתב שם הכותב כל נכסיו לאחר כדי להצריח מצי"ח או מכחוצת אשתו כתב הרא"ש כי השטר אינו כלום וכו', ועיין לעיל ס"ק ע"ב מה שכתבתי בדברי הרא"ש ז"ל בס"ד. ועיין מהריב"ל ס"א דף קמ"ז וצבור חו"מ סי' ל"ט ורמ"ו.

וכתב בנכס"ג סי' ז' ס"ק ל"ג, ד"א שלא שיריח לעלמה כדי פרנסתה כו', נ"ב מה שהכניסה בגדוניהה לבעל יש סוצרים דלא הוי שיר, ומכ"א גיליקי ז"ל בתשו' כתב יד כתב דהוי שיר, עוד כתב שם בס"ק ל"ד אלמנה שרלחה לישא וכתבה מתנה לצתה ולא שיריח כלום, ואח"כ נישאת ונחגרשה י"א שאינה יכולה לחזור ממתנת צתה, ומכ"א גאליקי ז"ל בתשו' כ"י כתב דיכולה לחזור צה ע"כ. ודעת המרדכי ורצונו ירוחם נראה ראיח לעת כר"א גאליקי. ורצונו ירוחם נתיב כ"ג ח"ז כתב שטר מברחת וכו' כתבתו צמתנת צריא, ולעולם אין הבעל אוכל פירות מאותן הנכסים ואפילו נתנה מקלח נכסיה או כולם קודם שנשאת והקניה אותם למקבל מהיום ולכשארלה צלא קנין גמור עד שתרלח אין הבעל אוכל פירות מהם ואם מתה יורשה ע"כ.

עוד כתב המרדכי שם ומעשה צא לפני ר"ת משטר מצריח מנכסיו בחדם אחד שכתב שטר מתנה משכסיו כדי להצריח וכו', ואמר ר"ת שהשטר קיים וכו' כיון דצתבי אינו מוצרל הלכך ליכא למימר לאצרותי איכוין כיון דאינו מוצרל אלא למתנה גמורה איכוין וכו', ותשו' זו של ר"ת פליג לתשו' הר"ם שכתבו פי מי שמח עכ"ל ר"צ. וכבר הבאתי מזה לעיל בס"ק ע"ב, וכעת מלאתי צרי"ו הג"ל שכתב וז"ל תשובה לרב אלפס ז"ל מה הפרש צין בברחת נכסיה ממתנת שהוא רולח לישא וצין המצריח נכסיו כשהוא רולח לישא אשה כדי שלא ישתעבדו נכסיו לאשתו, תשובה לא מצינו בברחת צאיש כלל לפיכך אם נתן כל נכסיו לאחר המתנה קיימת ואין דנין צו דין מברחת ע"כ, וזה כדעת ר"ת.

ודע דראיתי צבור לאצרכם חחו"מ אות מ' שכתב בשם מהרי"ך צכ"ו, דמצריח נכסיו לא אמרו דמכניה טענה זו אלא בצדונו, אבל במקדיש לא מכניה דכל דין מברחת הוי מכה אומדנא, דאין אדם נותן כל מה שיש לו לאחרים ויחזיר על הפתחים ואשכחן צפי' אומדנא זו עגמה צש"מ שהקדיש כל נכסיו, ומספקא ליה דילמא כל לגבי הקדש גמר ומקני ובעלה אומדנא ופסק הר"ן ודעיומי' דאין מוליאין מיד הקדש, וכ"ש לדעת הרא"ש שכתב שמויאין מהיורשים כיון שמכה אומדנא אנו צאים לבעל מעשה אין מצעלין, אלא היכא צבור לן האומדנא מהר"ו צאסאן סי' י"ג עכ"ל.

מחנה חלוטב : תניא וד
בהמה מלוג. כפול לעיל ע"ש
משכ"ל ס"ק כ"ב. אלמנה
רז אמר שמין כל מה שעליה.
כשמגזין לה ז"ד כחובז שמין

קצט) תניא וד בהמה מלוג לבעל וד שפחת מלוג לאשה חנניה אומר
עשו וד שפחת מלוג כולד בהמת מלוג אמר רב הונא בר חייא אמר
שמאל הלכה כחנניה אמר רבה מודה חנניה שאם נתגרשה נותנת
דמים ונוטלתן מפני שבח בית אביה. (ו) אלמנה רב אמר שמין כל מה

משנה הלכות

קצט) ומ"ש תניא וד בהמה מלוג וכו', עיין מ"ש
מזה בס"ד לעיל ס"ק (כ"ב וכו') ודברי
רבינו כפולים הם כאן. וראיתי לרבינו ירוחם נכ"ג ח"ו
ולד בהמה מלוג או וולד שפחת מלוג לבעל, ואם נתגרשה
נוחנת דמים, פ"י מולד שפחת מלוג ונוטלן משום שזה
בית אביה, ואם רוצה לבעל לשחוט הולד הרשות בידו ולא
חיישין שמא תמות האם ויכלה הקרן, ופ"י תקינו לה
רבנן פירא, פירא דפירא לא תקינו ל"י רבנן, וכחז
הריב"ן כי בגונז בהמה מלוג הכפל לאשה כמו בגונז
ולד בהמה מלוג ופשוט, כתובות שם ע"ב.

אשחו ואפילו דשח דכיון דשלבן הם אינו יכול למשכנס
וליתן לאח ע"כ. והר"ח ז"ל חולק ואומר דאפילו
בגרשה שמין מה שעליה, דהא אלמנה נמי לאו איכו
נפקא ללא מן שמיא מפקא לה, ואפ"כ אמרינן דלא
חקני לה ללא אדעתא למיקם קמיה.

ודר"ן ז"ל כתב, וכחזו בגאונים ז"ל דדוקא במלבושים
וכיוצא בהם אמרינן דלא חקני לה אדעתא
למיפק, אבל הנותן מחנה לאשחו ודאי אית לה
וכי נפקא לא מפיקין מינה וכו', ועיין מלחמות שם,
וכ"כ הסמ"ג ז"ל, ובעל העיטור כתב דדוקא שמוציאה
מדעת בלא טענה, רק שמאל אחרת נאה סימנה, אבל
סרחה עליו אדעתא דהכי לא חקני לה ע"כ. וכחז
הש"ג אפ"י לפי דבריו נראה שאין לחלק בין סרחה עליו
למוציאה מדעתו אלא בגדיה שקנה לה אבל מחנה שכחז
לה גוצה לעולם, וכן כתבו בגאונים ע"כ, הביאם הטור
ח"ע סי' נ"ט ע"ש.

(ו) ומ"ש אלמנה רז אמר שמין כל מה שעליה וכו'
בגמ' דף כ"ד ע"א. אלמנה רז אמר שמין כל
מה שעליה ושמאל אין שמין כל מה שעליה, אמר רז
חייא בר אבין וחילופה בלקיט, רז כהנא מחני וכן
בלקיט. ופרש"י בלקיט שכיר שגר בבית בע"ז ולקח
לו בעב"ז בגדים כשיוצא ממנו שם אוחז בגדים בשכרו
לשמאל, ורז אמר אין שמין ומנה זה סימנה יתמה
ארמלה שלה ופיק, פ"י רז מנה זה סימנה. אמר
ר"י ח"ע דתן במתניתין כותיה דשמאל הלכתא כותיה
דרז וכו', וכי מאחר דתן מתניתין כותיה דשמאל אמאי
הלכתא כרז, אמר ליה לכאורה כשמאל ריכעא כי
מעיינה זה הלכתא כרז, מאי טעמא כי חקני לה
אדעתא למיקם קמיה, אדעתא למשקל ולמיפק לא חקני
לה. כלתיה דזי בר אלישיז וכו', הוה קממטוי להו לזי
דינא, אמרי זילא לן מילתא דחזילי הכי, זילא לבישתיהכו
ואיכשתיהכו לכוליה מנה וכו', הלכתא כותיה דרז דאמר
אלמנה שמין מה שעליה.

ובתש"ו הרא"ש כלל מ"ג סי' י"ח, וסי' ע"ו, כתב
ואשר כתבת דדינא דמורדת שהכניסה לו מלבושים
לבושים עליה לבעלה, ועתה בעת מורדתה בלו קלח
ועדיין ראוי ללבושה, אם יוטל על הבעל לשלם דמי
פחיתתם, הנה בפסקי כתבתו לשון הרי"ף ז"ל שכחז
דינא דמחזיקתא דנ"ב אפילו בלו הרבה לא משלם בעל
כפחת, כ"ז שראוי להשתמש בהן מעין מלאכתן ראשונה,
ואע"ג דדינא דגמ' אינו כן כמו שמוכיח הרי"ף ז"ל
ביבמות פ' אלמנה וכו', מ"מ בחר מנהגא חזונין, ולא
נהגו כן אלא כ"ז שראוי למלאכתן לא משלם בעל פחת
דמיהם ע"כ.

ובת"ב הרי"ף והרמב"ם פט"ז מה"א והרא"ש ז"ל דהכי
הלכתא. ושמעין מינה דמאן דמגרש איתתא מדעתא
דנפשיה אין שמין לו מה שעליה דלאו איכו צעי למיפקה
אלא איכו צעי לאפוקה. וכחז הרשב"א ז"ל ויש מי
שאומר דבגרשה אפילו בגדי שבת אין שמין לה דכולהו
חקני לה, ולא דמי להא דאמרינן צפ"ק דצ"ק דף
י"א באהין שחלקו מה שעליהן שמין מה שעל בנייהן
ועל נשיהם אין שמין. ופ"י עלה צירושלמי דכלי רגל
וכלי שבת אין שמין דסתם אהין לא מקני אלא בגדי
חול כדי שלא יפשוטו ערומה, אבל בגדי שבת דלכתיוקר
עשיין לא, אבל בעל לאשחו חקני קני לה בין דחול
בין דשבת, ואם הקדיש והעריך עלמו אין לו בכסות

והפור ז"ל סימן ע"ז הביא תש"ו הרא"ש ז"ל, דאשה
שהכניסה לבעלה מלבושים לבושים עליה אין
אני קורא בהם נכסי לאן צרל, שאין דרך לשום המלבושים
שעל הכלה. וכחז בכנה"ג, ולפי זה אין לשום בגדים
שהכניסה לבושים עליה, היינו משום דבזמנו לא היו
עובדין ודא נדוגיית דהנעלה ליה בין בכסף, בין בזבז, בין
במאנא דלבושא, אבל השתא דכתבין הכי, שמין אפילו
בבגדים שהכניסה לו לבושים עליה, מהר"ם מוין ז"ל
סימן ע"ו. וכחז הרדב"ז ז"ל ח"א סימן ס"ח, כל מה
שעשה לה הבעל בין מן הסתם בין מה שהקנה לה בבדיא,
לא שנה מה שהיה לזבחה לא שנה מונה בקופסה, לא
שנה בגדי חול לא שנה בגדי שבת ויום טוב, שמין לה, ע"כ.

שעליה. כלתא דבי בר אלישיב הוה קא תבעה כתובתה מיתמי הוה קממטיא להו לבי דינא אמרו לה לבוש וכסיי דזילא בן מילתא דתזלין הכי לבשתיהו לכולהי מאנא אתו לקמיה דרבינא אמר להו הילכתא כרב דאמר שמין כל מה שעליה. (א) והילכתא בעל שמכר קרקע לפירות לא עשה ולא כלום מאי טעמא אביי אמר חיישינן שמא תכסיף רבא אמר משום רוח ביתא מאי ביניהו איכא ביניהו ארעא דמקרבא למתא חכסיף. יכחיש השדה שלא יחוש הלוקח לזבלה ולטעיבה דקא סבר למחר נפקת ממאי שאין הגוף שלו חזל בעל מנפכ שמא תמות היא בחייו ויורש את גוף הקרקע ומשנה לה וי"מ שמא יזקין ועיין משה"ל: **משום** רוח ביתא. שיכנים הפירות לבית ויכא מזון הבית מלוי וייעיז לה: **דמקרבא** למתא. דחזיא ליה כל שעתא אי מכסיף לה :

משנה הלכות

מר בר רמימר לאו צפירוש חתמר חלה מכללה חתמר, דהביא חתמא דעייילת ליה לגברא תרתי חתמא, חזיל גברא נסיב חיתמא אחרייתא עייל לה חדא מינייהו, אחת לקמיה דרבא לוחא ולא אשגה צב, מאן דחזא סבר מה שעשה עשוי, ולא הוא משום רוח ביתא הוא והא קא רווח ביתא, וכלכתא וכו' כלשון רבינו.

ופירש הרי"ף ז"ל והא קא רווח ביתא דהא איכא אחרייתא, וכתב ה"ר"ש ז"ל ומתוך דבריו משמע שגם היה יכול למוכרה לאחר כיון דאיכא אחרייתא, ולא מסתברא כלל דלמא ימכור נכסי מלוג שלה דליכא רווח ביתא בלחתא, כי הוא רולג להשתמש בשתיבה, לכך נראה כפירוש רש"י דמייירי שהנכים נרחה לביתה היא משמשת לכל בני הבית כבתחילה, חלה שיחד אותה לנרה להיות חדירה לשימושה וכו'. עוד כתב ה"ר"ש שם חזל לזבוי לא, משמע דפשיטא ליה לאחר שליקע הפירות יכול למוכרן, מדלח קא מיזעית ליה חלה צמוכר קרקע לפירות, וכיינו טעמא כשמוכר פירות בכל שנה ושנה איכא רווחא בדמים, וגם נהנו מן הפירות קודם שמכרן, ע"כ.

ורב האי גאון צעור ד' צספר מקח וממכר כתב, שאם רחוק הקרקע ממנו ומכרו לפירות מכור, דכיון שהוא רחוק ממנו ואינו יכול להביא הפירות לביתו גם מעיקרא ליכא רווח ביתא, ואף על פי שהוא מוכר פירות של כל שנה ושנה והיו לה רווח בדמיכהס, כיון שהוא רחוק ממנו ולריך להביא הוצאות ולערות בכל שנה, טוב יותר למכור לפירות, ע"כ.

ורבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"ד כתב: בעל שמכר וכו', פירוש כי פירות נכסי מלוג בכל שנה ושנה בזדאי יכול למכור, כי יש צו רווח ביתא ליבנות מן הדמים, חזל מכר הקרקע לפירות לא עשה כלום משום רווח ביתא, שהמוכר אותה לזמן רחוק ואפילו יהיה הקרקע לעין, דליכא למיחש שמא תכסיף, כלומר שמא הלוקח יפסיד הקרקע וכו', ע"כ. והביאם בעור סי' פ"ב. **ודע** דגירסת הספר שמא תכסיף צו"ד, וגירסת רבינו תכסוף צו"ו, וראיתי צע"מ כתובות ה"ל שהביא

וראיתי להריב"ש ז"ל סימן ש"א, הביאו ח"ע סי' ל"ט, דכתיב מילי צמותן קרקע או מעות או אפילו שאר מטלטלים שאינם לא מלבושים ולא תכשיטין ללבוש ולהתנאות בהן, ואינן בכלל מה שעליה, כגון שאותן שהגו לכחוצ מתנה לחוד צשעת נישואין וכו', חזל חתן הכותן סבלנות ותכשיטי כסף וזהב לכלה להתנאות בהם, זין שנחנס צשעת נישואין זין קודם לכן בעודה חרוכה, אין זה מתנה גמורה, ואף על פי ששולח ומכריז זה נותן החתן לכלה, אין הכוונה למתנה גמורה, ומעולם לא שמעתי מי שפקפק בדבר לומר שלא יהיו שמין תכשיטי כסף וזהב ואפילו בגרושה, ואפילו החולקים עם הרמב"ם לומר דגרושה אין שמין זין בגדי חול זין בגדי שבת לא חלקו עליו תכשיטי כסף וזהב, ע"כ. ועיין ח"ע סימן ל"ע ס"ח וצ"ש וח"מ שם.

ובספר בית מאיר סימן ה"ל, הביא דברי הריב"ש ז"ל וכתב עליו: ואולם כל זה שיטת הריב"ש, ולפי' אין חולק עליו, ואף מהר"א שזון סימן נ"ח פסקו להלכה, אך תימא לי על הש"ע שהצ"י מעתיקו, וצ"ע השמיטו. וכתב שם דהרשב"א פליג על הריב"ש ז"ל, והאריך שם הרבה בדבר, וסיים, לכן לעג"ד דין זה ל"ע. אמנם צמדינות חלו וצומנו זה שכבר הוקצע המנהג על פי עדות הריב"ש ופסק הרמ"א ז"ל, ודאי כל השולח וכותן על המנהג נותן, ויש לדון ולחורות כמותם צלי פקפוק, ע"כ. ורבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"ז כתב: וכתב חזן מייגש דבעל שגירש אשתו ויש בקרקע שלה פירות מחוזרים דבעל ניכר, ושמין אותם לו כמו שמין ללוקח מן האב כשנתן נכסיו לזנו לאחר מותו כי כאלה דמי, ע"כ.

רא **ומ"ש** וכלכתא בעל שמכר קרקע לפירות לא עשה ולא כלום וכו' שם דף פ' ע"א, איבעיתא לכו בעל שמכר קרקע לפירות מכור, מי אמרין מאי דקני (לה) חקני או דלמא כי תקינו ליה רצון פירות לבעל משום רוח ביתא, חזל לזבינא לא, יהודה מר בר רמימר משמיה דרבא אמר מה שעשה עשוי, רב פפא אמר משמיה דרבא לא עשה ולא כלום, אמר רב פפא הא דיחודה

אי נמי בעל אריס הוא אי נמי זוזי וקא עביד בהו עיסקא. רב אבימי בריה דרבי אבהו הוו מסקי ביה זוזי בי חוזאי שדרינהו ביד רב חמא בריה דרבה בר אבוה אזל פרעינהו אמר להו הבו לי שטרא אמרי ליה הני סטראי נינהו אתא לקמיה דרבי אבהו אמר ליה מיגו דאי בעאי אמרי לא היו דברים מעולם יכלי למימר סטראי נינהו לענין שלומי שליח מאי אמר רב אשי חזינן אי אמר ליה שקול שטרא והב זוזי משלם הב זוזי ושקול שטרא לא משלם ולא היא בין כך ובין כך

אי נמי בעל אריס הוא. כלומר שנתן ללוקה פירות מזומנים: אי נמי זוזי וקא עביד זכו עסקא. פירוש שכצעל עושה סחורה במעות שקבל מן הלוקה ומשתכר בהן ואיכא רווח ביתא. **במסקא** זיב. נושים זו: בי חוזאי. אנשי אותה מדינה: **אמר** להו. לבני חוזאי שיתנו לו

השטר חוב ויציאו לאזימי: **סטראי**. מלך אחר היינו נושים זו מלוה על פה ומחמת אותה מלוה נחזיק בהם: **לענין** שלומי שליח. למשלח: **מאי**. מי הוי פושע שכחיר המעות עד שלא קבל מהם השטר: **שקול** שטריו והב

משנה הלכות

לחובטל ליה לגמרי, ומישחבט ליה שבועה היסת דליכא גבי להאי מלוה מידי ומיפטר, ושאר גאונים ס"ל דלא לחובטל ליה לגמרי רק דלא גבי ליה בלא שבועה אבל שבועה גזכא ועיין ר"ן שם.

ורבינו ז"ל כתב אחא לקמיה דר"א אמר ליה מיגו דאי בעיא אמרי לא היו דברים מעולם יכלי למימר וכו', ולא זכר כלל האי ח"ל אית לך סהדי דפרעיתיהכו ואפשר דלא גרס ליה בגמרא, ולדינא ודאי מודה דאי אית ליה סהדי חין לו מיגו ואינו יכול לומר סטראי נינהו.

ורענין שילומי שליח כתב הרא"ש ז"ל, והני מיילי דאידכר ליה שטרא או בתחלה או בסוף דכיון דכזיר לו השטר איבעיא ליה לחסוקי אדעתיה שיקח השטר תחלה, אבל לא אמר ליה חלף הכ זוזי בעלמא, ולא זכיר השטר לא בתחלה ולא בסוף מיפטר דאמר ליה את הימנת ליה לפי דלא אמרת לי עול שטרא, וכן נמי אי ליכא שטרא, או דלא ח"ל פרעיתיהכו באפי סהדי, לא מחייב למפרעינהו בסהדי, והכי אמרינן גבי חטויני על פנקסו צבא מליעא דף ג' דאמר חטויני לבעל הבית חלף שליחתא דידך עבדי מאי אית לי גבי שכיר, אע"ג דמשחבט לי לא מהימן את מהימנת לי וכו'. והא דלא הוי הכי מיגו להוציא, פ"י בתוס' צ"ב דף ל"ב ע"ב ד"ה והלכתא דשאני הכא דאיכא שטרא ע"ש, וכתב הרא"ש ז"ל אבל בלא מיגו לא מהימן דלאו טעמא מעלייתא הוא, דיותר צרפון אדם פורע מלוה בשטר ממלוה על פה, ובהג"א כתב דטענת סיעראי נינהו טענה גרועה ולא מלו למטען חלף כיכי דאיכא מיגו מהר"ם ז"ל ע"כ.

ואסיקונין, והשתח דחקון רבנן שבועת היסת, משחבטי עדים דיכבי ליה ומשחבט מלוה דלא שקיל ופרע ליה לוב למלוה, שמע מינה דלא מתייבב שליח למפרע באפי סהדי ע"כ, וכן כתב הר"ף ז"ל, אמנם בתוס' רי"ד ז"ל הביא מחלוקת בזה, דעת ר"ח ור"י

בשם תלמידי רבינו יונה כגירסת רבינו ח"ל ותר"י פי' ח"ל שמה תכסוף וכו', כלומר לא ישים לו לצ הלוקה חלף שרוח לו פירות הרבה ולא יחוש לקיים הקרקע וחקון במכרה, ולפיכך יכולה האשה לבעל המכר ונראה כונתם דלישנא דתכסוף פירושו יחקון, ותכסוף פירושו המפרשים יכחיש ודו"ק. ובדפוס וויטן לכה"ג מלאחי גם גירסת רבינו תכסוף בידו, ולפי"ז חין ראיב.

רב ומ"ש אזימי צרי"י דרצ לחיכו הוו מסקי זיב זוזי זי חוזאי וכו', שם בגמרא דף פ"ה ע"א, אזימי צרי"י וכו', שדרינהו ביד חמא צרי"י דרבה בר אבוה אמר ליה סטראי נינהו, אחא לקמיה דרבי אבוה ח"ל אית לך סהדי דפרעיתיהכו, ח"ל לא, ח"ל מיגו דיכולין לומר לא היו דברים מעולם, יכולין נמי לומר סטראי נינהו. לענין שלומי שליח מאי וכו', דח"ל לתקוני שדחתך ולא לעשותי, ופסק כן הר"ף ז"ל.

ובפ' שבועת הדיונין סי' אלף קנ"ח כתב, הכוונ דח"ל לחצריה הכ זי מאכ זוזי דמסיקנא כך והא שטרא, ח"ל ולא פרעתיך, אמר לו הכי סיעראי נינהו, אמר ר"ג איתרע שטרא, רצ פפא אמר לא איתרע שטרא, ולרצ פפא מ"ש מהאי דח"ל לחצריה הכ זי מאכ זוזי דמסיקנא כך והא שטרא ואמר לו לאו אחורי יהבית לי, ואחית ויחיצת אמסתחא וקבילת זוזך, אמר ליה הכי סיעראי נינהו אמר רצ פפא איתרע שטרא, הכי השתח התם כיון דקא מודי ליה דאחורי יביב, ומתורי שקל איתרע שטרא, הכא אימור סיעראי נינהו. מאי הוי עלה ר"פ אמר לא איתרע שטרא רצ שעת וכו' איתרע שטרא והלכתא איתרע שטרא. והכי מיילי דפרעי באפי סהדי ולא אידכר ליה שטרא, אבל פרעיב בין דילוי לדילוי מיגו דיכול לומר לא היו דברים מעולם יכול לומר סיעראי נינהו, וכדרצ אחי (ח"ל וכדאזימי) צרי"י דרבי אבוה דמפורש בכתובות צפרק הכותב ע"כ.

ופ"י בגאונים ז"ל האי איתרע שטרא מאי הוא דעת רבינו האי גאון ורצ שרירא גאון ז"ל

משלם דאמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי. (ג) **ההיא איתתא דאפקידו** זוזי. פי' קודם תקח השער גבה מלוגא דשטרי אתו יורשין קא תבעי ליה מינה אמרה להו מחיים משום דשיכ משליחותו : לתקוני שדרתיך. וכי לך לדקדק בתקנתו, ועיין מה"ל: **מלוגא** דשטרי. חיק מלא שטרות. **מחיים** תפישנא ליה.

משנה הלכות

לשם ממון הכ"י דחייב להחזיר השטר, או המעות לשניה ולא מלי עטן סיעראי נינהו, וכ"כ בד"מ חו"מ סי' נ"ח, ויש חולקין ע"ז, ובתשובת ריב"ש סי' של"ג, לאה שהפקידה כלים ציד רחל, ורחל אומרת שהם של ראובן וכו' חייב לה ופסק דאם רחל עושה שלא הפקיד צידה בשליחותו של ראובן, ובשם ראובן הפקידים צידה נאמנת עליהן לעטון עד כדי דמיהן, צמיגו דכחזרתים לך, ואע"ג דלאה תפסיד ע"י זו ותצטרך לשלם לראובן, אבל אם רחל עושה דלא הפקיד צידה בשמו אלא שמאחר שכן של ראובן ראוה לעכבן נריכה להחזירן ללאה שלא תפסיד לאה על ידך מאחר שלא תוכל לזכר שראובן חייב לה, וכתב בד"מ שנראה לו שזכו מחשו' הריעצ"א ז"ל.

והתוס' והרשב"א ובר"ן והריב"ש ז"ל הקשו דהאריך יכולין לומר סיעראי נינהו דהא משמע מהכא דאפי' לא היה צדן שיטלים השליח מלי למימר סיעראי נינהו משום מגו דלא היו דברים מעולם, וקשה שהרי בשליח כיון שאינו חייב לשלם הוא כעד אחד ומחייבת שבוטח, וכיון שמודים לדבריו אי אפשר להו לישבע, וכו' ליה מחויב שבוטח ואינו יכול לישבע ומשלם, כמעשה מנסכא דרבי אבא, ותירו דכיון דתקון רצון על בשליח שבוטח ה"סא לא נעשה עד כלל, עוד תירו דלא אמרינן שאינו יכול לישבע אלא בשבוטח דאורייתא ואילו כהא שבוטח דרבנן, ולזה הסכים הריעצ"א ז"ל והריב"ש ז"ל כתב וי"ל דלא דמי לנסכא דרבי אבא דהתם טעמיהו אינסכא אבל כאן לאו טעמיהו אמנה, אלא אפרעון הלכך הו"ל כעד אחד מעיד שהוא פרועה וגשבעין שבוטח היסת ונוטלין ע"כ ועיין רשב"א ז"ל.

והשו"ר חו"מ סי' נ"ח כתב, ואם לא נתן לו המעות אלא שלחם ציד שליח חייב השליח לפרוע למשלח, בד"א שאמר לו צפירוש ליקח השטר מיד המלוה, אבל אם לא הזכיר לו השטר וגם לא אמר שיתן צפני עדים פטור השליח, ועיין דריש שם סק"צ דבר יקר.

ונחלקו הפוסקים ז"ל כי כי שכיו עדים ובעידו שפרעו אבל לא הזכיר לו השטר, והשיב המלוה חזר אחר הוא שפרעתי ליה כרי השטר צעל, וי"א דאין השטר צעל לגמרי רק דלא מגזינן ציה, מיכו אם תפס לא מפקינן מניה, ועיין חו"מ כנ"ל, וחו"מ סי' ל"א ס"ח ובסמ"ע שם סק"ל וחשו' מהרשד"ם סוסי' קע"ז וקכ"ו, ועיין זכור לאצרכם אות סי' ד"כ סיעראי נינהו ודו"ק. (ג) **ומ"ש** הביא איתתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרא וכו', שם הביא איתתא דכו' מיפקדו

ז"ל דדוקא דאידכר ליה שטרא אבל לא אידכר ליה שטרא וגם לא הזכירו אל תפרענו אלא צפני עדים אלא צפחם שדר צדיה אע"ג דפרעי צלא סכדי לא מחייב, כדחנן לענין חנוני וכו', אבל ר' נחשון גאון ז"ל גשאל ראובן הי"ל על שמעון פי' דנרים צלא שטרא, שדרינכו עם לוי ואחא לוי וא"ל עשיתי שליחותך, ולאחר ג' ימים א"ל ראובן לשמעון כז לי פי' דנרין דאית לי עלך, וא"ל שדרתינן לך עם לוי, וא"ל לכד"מ, ואחא לוי ואמר יבצתינן לך וראובן אמר לא יבצית לי היכא דינא, והשיב ככי חזינא דדינא על לוי לאוקמי דינרים גבי ראובן, ואי לא מוקים ליה, אורחא דראובן על שמעון ואורחא דשמעון על לוי וכדרי' אצימי צריכ דר"א, ול"ש דא"ל שלא יפרעוני אלא צפדים ול"ש דלא אמר ליה שום מדעם דקאמרי צין כך וצין כך משלם דא"ל ל"ש ולא לעוותי, ולא דמי כל עיקר לחנוני על פנקסו דלוי כו"ל למיעבד אצי דאריכ ואסתרתקי לנפשיה, ולא לעוות לממון דשמעון. ולא דמי נמי לאומר לשנים לאו וקדשו לי אח האשה צקידושין מ"ג, דהתם תרין וכתב לוי לחוד, ואינו נ"ל דבריו כלל שאין חלוק צדן זה לחנוני כלל דכי כיכי דאמר ללוי לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, כ"י נימא לחנוני צעי לך למפרעיה צפדי, אלא כיון שלא א"ל צעכ"צ לא מחייבין ליה וכתב נמי ל"ש, ומעשה דאצימי משום דמדכר ליה שטרא ואי לא הוב מדכר ליה שטרא לא הוב מחייבין ליה ע"כ.

והנה לולי דברי התוספות רי"ד ז"ל לכאורה שאלת רב נחשון גאון ז"ל לא דמי לגמרי נידון דידן, דצדיקן מיירי שהמלוה מודה להשליח שקבל המעות רק דעוטן בני סיעראי נינהו, ואין כאן שום ויכוח צעיקר המעות גופי', ובכחש צו רק לאיזה הלואה קבלה, משא"כ רב נחשון גאון מיירי שהמלוה כחש צעיקר שלא קיבל המעות, וא"כ יש כאן הכחשה צין המלוה והשליח צעיקר המעות, ולא דמי לידן דאין ציניכס הכחשה ותרווייכו מודי צקצלה המעות אפשר דכ"ג מודי רב נחשון גאון ז"ל דלא מחייב כדעת ר"ח ור"י ודו"ק. וראיתי צמרדכי שכתב הקשה הרשב"ם ז"ל, האך יכול לעכב השטר מן השליח ולעטון סיעראי אינון, וכו' גלוי דדבר שלא כ"י נותן לו מעות אם לא צשציל השטר, דצשלמא אם הליה נותנו לו מלי למעטי, אבל השליח למכ יפסיד, ותירך ר"י דאייירי שטוען השליח נתנם לי לשם סיעראי, וכ"י מיגו להחזיק את השטר צידו וע"פ חזקה הצתים ע"כ, ובכחש מלשונו ז"ל דדוקא כשטוען המלוה היפך, אבל אי מודה לשליח דנתנו לו

לכ אל תחזירוכו אלא בפני פלוני ופלוני מהני. וכעין זה כתב רמב"ם בשם ראב"ן, דאם ראו ציד בתופס בחפץ אחר מיתת הציד הואיל ואינו יכול לומר לא הו' דברים מעולם לריך לצרר דמחיים חפסי, ואומר ראב"ם דהני"מ אם התיר צו כשראה וא"ל אל תחזירוכו לי אלא בפני פלוני ופלוני, דאם לא כן איכא למימר מיגו דהחזרתיו לך כנ"ל וכן עיקר. אביאסקא ממרדכי וכו"ל צידון.

ברם דעת רבי"ף ז"ל נראה דמיירי בדליכא עדים וראה הוא, ובצט"מ ז"ל כתב עליו לא נראה לי משום דקשיא עליו, כ"ד אי דאיכא עידי פקדון וראה מאי איריא מליגא דשטרי אפילו כל מילי, נמי לא יכלא למימר לקוח הוא צידי וכו', אי דלא ראה נהימנא צמיגו דיכלא למימר החזרתיו לך, ואי דליכא עידי פקדון נהימנא צמיגו דיכלא למימר לא הו' דברים מעולם, אלא מסתברא לן דשאני דין תפיסת פקדון משאר תפיסות, כיון דצדקתא דמארי מחית, ומשום הכי אלרכה ר"ג לידע לאיתויי סכדי דתפסתוכו מחיים לא שגא איכא עדים ולא שגא ליכא עדים, לא שגא מליגא דשטרי ולא שגא כ"מ ע"כ.

וכתב עליו במלחמות אמר הכתוב: כי ניום ושכיב אמרה לכא שמעתא, דהא כתב רבינו דצמליגא דשטרי ליכא למימר לקוחים הם צידי, משום דאמרינן ליה אחוי שטרך, כלומר אי ליכא עידי פקדון וראה צמידי אחרונא מהימנא, משום דיכלא למימר לכד"מ דלאו צדקתא פקדון צאו לדי אלא צדקתא מקח, כדאיתא צפי חזקת הכתים, וצמליגא דשטרי ל"ל הכי משום דאמרינן ליה אחוי שטרך ע"כ.

והגה כמה שהקשה צט"מ ז"ל אי דלא ראה נהימנא צמיגו דיכלא למימר החזרתיו לך, לעג"ד אפשר לומר דמיירי כשהתנה עמה שלא תחזור אלא בעדים, אמנם לפ"ז הדרכ ליה קושיות ז"ל, דאם כן אפילו צשאר מילי נמי, ולאו דוקא מלוגי דשטרי. והנה מדברי רמב"ן ז"ל שם נראה שבא ז"ל מפרש טענת לכד"מ כלומר דלאו צדקתא פקדון צאו לידו, אלא צדקתא מקח, ולפי זה כתב דצמליגא דשטרי ל"ל הכי, משום דאמרינן ליה אחוי שטרך, ולפירוש זה לכאורה אינו מוצן מה שכתב שם צבשגות הראב"ד ז"ל א"א יש מי שטעון עליו ויאמר והלא אף כאן יש לומר מיגו דיכולא לומר לא הו' דברים מעולם וכו', כל אלה בטענות ראיתי שטענים על הרב ז"ל ואת כולם ישא רוח, כי בטענת ה"א שאמרו דיכולא למימר לכד"מ א"ג החזרתים לך אינה טענה, לפי שאם אמרה החזרתים לך או לכד"מ מה הואיל לה בטענות צבשישתן תחת ידך, לגבות צבן אינה יכולה והאריך נאמין אותה בטענתה יוחר ממנה שלא יועיל לה טענת מיגו, ולפירוש המלחמות ז"ל ודאי יועיל לה טענת לכד"מ, דאין כונתה כדעת הראב"ד ז"ל שלא היה לה כלל בטענות רק לכד"מ כונתה שלא היו דברים מעולם שצדקתא פקדון צאו לידך, אלא צדקתא מקח צאו לידך ואם כן הכי נמי דידיך הם לגבות מהם החוב,

גבא וכו', וכי תצטוב מייך מחיים ולא יבציה ניהלוי, א"ל לא, א"כ הו' תפיסה דלאחר מיתת ותפיסה דלאחר מיתת לא כלום הוא ע"כ. וכתב רבי"ף ז"ל הו' איתתא וכו', אמרה ליה מחיים תפיסנא ליה פירוש צדקתא משכון, אחי לקמיה דר"ג וכו', א"כ הו' תפיסה דלאחר מיתת ותפיסה דלאחר מיתת לאו כלום, דמטלעלי לא משתעבדי לצט"מ, וכיון דלא תפסה לה מחיים קם ליה צדקתא יורשין, וכדין דינא דגמרא הוא אצל השתא תקינו רבנן דמחיצתא למיגבא צט"מ מיתמי אפי' ממטלעלי ומסתברא לן דהא דאלרכה רב נחמן לאתויי סכדי דמחיים תפסה לו צמליגא דשטרי צלחוד הוא דדיינין הכי ולא גמרינן למידי אחרונא משום דמליגא דשטרי לא יכלא למימר לקוחין הן צידי, דאי אמרה לקוחין הן צידי אמרינן ליה אחוי שטרך, דקיי"ל אין איתיות נקנות צמסורה הילכך לריכא עדים דתצטוב מייך מחיים ולא יבציה ניהלויכו, אצל מידי אחרונא דיכול למימר לקוח הוא צידי ומימנן כי אמר מחיים תפיסנא ליה מהימנן כדכתובנא לעיל צבבוא צקרא וכו', דשמעת מייך דשאני דינא דמליגא דשטרי משאר מילי ע"כ.

והגה מה דפירש רבי"ף ז"ל מחיים תפיסנא ליה צדקתא משכון, כן פירשו גם החוס' ז"ל. והרא"ש ז"ל כתב כלומר, הו' צדקתא מחיי אציקם לתופסה צדקתא משכון עד שיפרע ליה אציקם, ומשמע דאפילו לא אמר רק הו' צדקתא כן נמי סגי, ולא צבי תפיסה ממש צידיים לשם זה. וכה דלא מהימנא לומר מחיים תפיסנא ליה צמיגו דלקוחין הן צידי כדאמרינן לעיל גבי הו' צקרא, תירעו התוספות ז"ל דלא אמרינן מגו למפרע, וכן כתב צב"צ פרק חזקת דף ל', והרא"ש ז"ל תירץ משום דאי אמרינן לקוחין הן צידי לריכא לביא ראיה, וצב"צ תירץ צעין אחר, ומכאן משמע דהרא"ש ז"ל ס"ל דאמרינן מיגו למפרע וכן כתב בקרבן נתנאל שם.

ובתשובות חו"י סי' ק"ן, הביא תשובה שאלה מצטן בגאון מהכ"ר ישעיה ברווין ז"ל, משמע דס"ל דגם רבי"ף ז"ל, ס"ל כהרא"ש, דאמרינן מיגו למפרע מדלא תירץ כדעת החוס' ז"ל ע"ש. אמנם החומים חו"מ סי' ס"ד סק"צ כתב: דזה אינו דבוא נגד השכל, וכמה ראיות צש"ם דלא אמרינן מיגו למפרע, רק דס"ל דמני לפרש דצריכס. ועיין מה שכתבתי בקונטרס כללי מגו ע"כ.

וכתב עוד הרא"ש ז"ל והא דלא מהימנא למימר מחיים תפיסנא ליה צדקתא משכון צמיגו דממושכנין הו' אצלי מעיקרא וכו', או צמיגו דנאנסו או החזרתים לך או לא הו' דברים מעולם, וז"ל דמיירי שהפקידו אלה בעדים וגם ראו עתה מליגא דשטרה צידה, הילכך אין לה שום טענה לפטר וכו', ומה שכתב וגם ראו עתה מליגא דשטרי צידה לעג"ד לאו דוקא, דה"ל אי אמר לה אל תחזירוכו לי אלא צפלוני ופלוני עדים, דכרי הטעם הוא משום שגא חטעון החזרתיו, לכן צבי ראו עתה מלוגי דשטרי, ואי אמר

וא"כ ודאי חיה לה מיגו גם כן שהרי בודאי יועיל לעצמה הוא שחובל לגבות כל השטרות בתורת לקוחין. אבל לפי זה קשה קושית הרמב"ן והרי"ף ז"ל, דאם כן אמרינן לה אחוי שטרך, ומענה בין לפירוש המלחמות דלכד"מ פירושו אלא לקוחים הם צידה, בין לפירוש הראש"ד ז"ל דלכד"מ פירושו כמשמעו שאין לה השטרות לעולם אין לה טענה זו וכל אחד מפרש לשיטתו. וכתב הראש"ד ז"ל הנה נדחו כל הטענות אלה מעל דברי הרב ז"ל, אלא שנראה לנו טענה אחרת שכרי יכולה לומר מתנה ש"מ נתנם לי, ואינה לריכב עוד לשום דבר אחר והשטרות נקנית לגופן לגבות מן הלווים, הלכך כי אמרה ממשכנתא הן צידה אמאי לא מהימנא וכו', ומסיק דודאי דאיכא עידי פקדון, ועיין ספר הכות ור"ן שם ודו"ק.

שיכולה לגבות, ולזון, לא ראיתי בשאלה מה השיבה אלמנה על זה, שאלו טענה גם בשטר החוב שבזעל נחנן לה הדין עם האפטרופסין, שהשטר אינו נקנה אלא בכתיבה, ומסירה, ואפילו ליכא עדים וראיה דכא לא שייך בשטרות מיגו, וכמו שהמלא כתוב לרי"ף ז"ל פ' הכותב במלוגו דשטרי, ולדבריו דעתי נוטה כמה שכתב ע"כ. ועיין רבינו ירוחם נתיב כ"ו ח"ג, ובס' בני שמואל ודו"ק.

וראיתי בש"ך חו"מ הכ"ל סק"ד כתב ח"ל: ומיירי שיש עדים, והר"ן פ' הכותב כי לדעת הרי"ף ז"ל דמיירי אפילו ליכא עדים וראיה, דאפילו הכי לא מהימן וכו', וכן נראה להדיא דעת הבבב"ת שאר ג"ח חלק ח' בשם הראש"ד, והר"ן נחן בן הר' מאיר ע"ש, ותימה שלא הביא המחבר דבריהם ע"כ. והנה מה שכתב שכן נראה להדיא דעת הראש"ד ז"ל, עפר אני תחת כפות רגליו, אמנם הרי הראש"ד ז"ל בהשגותיו ובס' ח"ד כתב להדיא דמיירי ביש עדים, ולאחר שיישב כל הקושיות כתב אלא שגשארך לנו טענה וכו', הבאתי דבריו הקדושים לעיל עד, אלא ודאי כאי מטעם דמליגא דשטרי דאיכא עידי פקדון הוא דלא היתה יכולה למימר מתנה הם נתונים לי, דכיון דאיכא סכדי דבתורת פקדון צאו לידה תו לא יכלה למימר פקדון הם צידי או נתנם לו במתנה וזכתי ודאי לא הימנה ר"ג אלא בסכדי דתפסיכו מהיים וכו' ע"ש.

והמורה חו"מ סי' ס"ד כתב מי שהפקידו צידו שטרות ומת המפקיד, ועושה הנפקד מהיים תפסתי אותם למשכון בשביל חוב שיש לי וכו', ומיירי שיש עדים שהפקידם צידו, וגם יש עדים שראו אותם עתה צידו, שאם לא כן ה"כ נאמן במיגו דנאנסו או לכד"מ, ע"כ הביאו הש"ג, ודבריו ז"ל לכאורה לריכוס עיין מדברי הראש"ד והרמב"ן ז"ל, דתרווייכו ס"ל דטענה לא היו דברים מעולם לאו טענה הוא, וכל אחד לפי פירושו ז"ל וכמו שכתבתי לעיל, גם מה שכתב ז"ל דהיה נאמן במיגו דנאנסו נמי ל"ע שכרי הראש"ד ז"ל כתב שם, שאם אמר החזרתים לך או לה ל"ע מה הועילו לה השטרות בכנישתן תחת ידה לגבות בהן אינה יכולה והאיך נאמין אותה בטענה יותר ממה שלא יועיל לה טענת מיגו, וכלל זה צידו בטענת מיגו למה שיוכל להועיל טענת מיגו, יועיל לה טענה, ואם זה לא יועיל גם זה לא יועיל, כגון ההוא מעשה דהביא שטרא דנפק מתוחיה ידה דההוא סבא, ואמר ידענא צבא שטרא דפרוע הוא, ואמר ר"ג מהימנא מיגו דאי צעי קלחא, והכי הטענה והמיגו שוין הם כי זה לא יועיל לעצמה וזה לא יועיל לעצמה, אלא שזה הפסד למלוה וגם זה הפסד למלוה וכו', וא"כ הכ"ג טענה נאנסו לא הוה מיגו דאז לא תגבה כלום, ואין לומר דטל כל פנים מכני לה דיעשו קנוינא, דמי יימר דשמעי לה לויים וכפרו במלוה, ודלמא אנשים כשרים הם ולא מקבלו מינה למכפר בממונא דחזריה וכיון דאין צידה לטעות לאו מיגו הוא ע"כ, וברי לן להדיא דעת הראש"ד ז"ל דמיגו דנאנסו לא השוצה טענה ול"ע.

גם מה שכתב שם ומה שהקשו הראש"ש והכו"כ דיהא נאמן במיגו דנאנסו, או לכד"מ, או החזרתי וכו', ותיירז זה מרומן דבריו הראש"ד ז"ל דבזעל תרומות ע"ש, ודו"ק, הכי מפורש יולא דבריו הראש"ד ז"ל בלמח בתמים דעים הכ"ל, והבאתי דבריו לעיל ול"ע למה הביאו רק ברמיזה מצבב"ת ז"ל, ולא מדברי הראש"ד עלמנו בפירוש כן, ועיין בקצוב"ת, ונתיבות שם ודו"ק.

והב"ח ז"ל הקשה שם, דאמאי לא נקע נמי העור במיגו דהחזרתיו לך, ולפי דעת הראש"ד ז"ל לא קשה דמיגו דהחזרתיו אינו מיגו דכיון שהחזירה אין לה כלום צידה לגבות, וכאוי גוונא לא הוי מיגו, ולשיטתו ודאי קשה קושית הב"ח ז"ל, ולדעת הראש"ש ז"ל ל"ע לישב קושית הראש"ד ז"ל, ועיין תמים דעים לבראש"ד סי' רל"ח, ובתש"י המיוחסות סי' ל', כתב: באלמנה תובעת מזונות צד"ד וטענו האפטרופסים שיש צידה שטר חוב תזון מהן, והשיב ולענין השטר חוב שטענו האפטרופסים

ובפרישה כתב שם ח"ל שאל"כ ה"י נאמן וכו', פי' שאילו לא ראו אותו עדים עתה צידו אף שיש עדים שהפקידו צידו נאמן במיגו דנאנסו, ואם לא הפקידו צידו בעדים, אף שראו אותו עתה צידו ה"כ נאמן לומר לכד"מ, שהפקידו צידו, אלא מסר לו מתחלה בתורת משכון, וא"ת מאי זה מיגו הא אי עטן נאנס לא ה"כ ראוי להראותו ולגבותו, י"ל דה"ק כיון דהאמינו מתחלה ולא ירא שיטעון נאנסו מידו, האמינו ג"כ צבא אף שיאמר בתורת משכון נחנו לו וכדאמרינן דין שליט בר"ם ג"ו ע"ש.

ופי' הפרישה ז"ל הוא, פירוש ג' בטענה לא היו דברים מעולם וכוונתו דלכד"מ פי' פקדון, אלא ה"כ משכון, וס"ל להפרישה ז"ל דזה טענה נאמנת, אמנם גם צבא נראה דלא ראה דברי הראש"ד ז"ל עת כתבו שכתב היפך דבריו ז"ל, ח"ל ודקא טעני עליה נמי מ"ש משכון ממקח ומאוי אולמא דכאי מהאי, וכלל מיגו נמי תהא נאמנת לומר ממושכנת הן צידי, הא נמי לא טענה

אם תפסה השטרות מחיים או לא זכר שפיר נאמנת, דמ"ש משכנתא מלקוחות ע"ש ודו"ק.

ובחפשי זים התלמוד מלמדי בראש יוסף לבגאון מוכריי אישקאפא חו"מ הג"ל שכחז צס"ק ז' חז"ל, הגה"ה גם נראה דהרשב"א לא חיה ליה כל דאמרינן דמיירי דחיה ליה עדים דהפקידו זידו, דא"כ מאי בלי דקאמר דא"כ אמאי הריכח רב נחמן ראיח דמחיים תפשה, ליהמנח צמיגו דאי צעיא אמרה וכו', ואי מיירי דאיכא עדים דהפקידה אלא חיה נאמנת לומר דלקוחים הם זידו, אלא ז"ל לדידיה כמו שחינך ברין וכו' ע"ש. ועפר חני תחת כפות רגליו אמנס לא היה לריך להעריח ולדייק מדברי הרשב"א ז"ל כן, שהרי צהשו' המיוחסות להרמב"ן דהם שייכים לרשב"א כידוע מפורש להדיא דס"ל בהרי"ף ז"ל דלא צבי עדים וכבר בבבא חייב כן דבריו ז"ל לעיל צס"ד וז"ע.

עוד כתב שם צס"ק ד' בהגה"ה חז"ל, אצל נראה לי שיש לדקדק בדיון זה דאיך קאמר שאל"כ יהי נאמן צמיגו דנאנסו, דודאי זה לא יראה לומר לא נאנסו ולא היו דברים מעולם משום דיפסיד ממונו, ואע"פ שכשארמר משכון הוא זידו ג"כ אין לו הנאה אלא לנייר בלבד וכמו שכחצנו, מ"מ אם גמון השטרות הוא יותר ממה שחוצע בהלוואה מהם ודאי שירנו היתומים לפדות השטר כדין שיפרעו כל הלויין שיש להם כל שחייב להם, ואם יביח שזה צורה עכ"ז יתפשרו צנייכס צכל מה שיוכלו וא"כ לא יפסידו כל השטר וכו' ע"ש, וסבדי לי צמרומים כי צ"ה צעמני כונתי להקשות כן ושישו מעי אמנס ג"כ לא זכר הש"ר דהכי מפורש צתמים דעים בג"ל וכמ"ש וק"ל.

והנה מדברי המפרשים נראה, דפשיעה לכו דדעת בהרי"ף ז"ל דלא היה שם לא עדי פקדון ולא עדי ראיח, אמנס הרא"ה ז"ל צחידושיו, וכן נראה דעת הרישב"א ז"ל מפרשים דדעת בהרי"ף ז"ל דמודה דהיו שם עדי ראיח, והחומים חו"מ הג"ל סק"צ כתב, דהכי נראה דאל"כ אדמקשי בהרי"ף ז"ל להימני צמיגו דלקוח ולא הקשה צמיגו דלהד"ס או נאנסו או החזרת, אלא צבור דהוי ליה עדי ראיח רק לא היו שם עדי פקדון, ולכך הקשה דהא יש לה מיגו דלקוח כמו צשארני מטלטלין אף דאיכא עדי ראיח, ולכך משני דלא מלי למימר לקוח דהא צעינן כמו"ס, אך דלויכא עדי ראיח דאיכא מיגו דלהד"מ וכדומה אף בהרי"ף ז"ל מודה דאף צשטרות מהימן כמו שמורה לשונו, והכי קאמר רק ממגו דלקוח וכ"כ הרא"ה עכ"ל.

ולענ"ד הקלושה אי משום הא עדיין יש ליישב, דהא דלא הקשה משום מגו דלהד"מ, י"ל דס"ל דדעת בהרי"ף ז"ל צהא דלא יכול לעטון להד"מ ואנסו, דא"כ מאי מרויחה, אמנס לניחא ס"ל דלא היו עדי

הוא כלל דלא דמי משכון למקח, דכיון דקח מודה ליה וכי אמר משכון הוא צידי לריך לאחויי ראיח, ואי איכא מיגו מהימנין ליה, ואי לא לא, חדע דהא אפי צצקרי דיתמי דתפסו חורה מיניי ח"ל רב נחמן חיה לב סבדא דלאחר מיחה תפסה ח"ל לא וכו', הוהיל ויכול לומר לקוח הוא זידו, יכול נמי למימר מחיים תפיסנא ליה צמשכון, אלמא צמשכון דחורה אינטריך למימר מיגו דיכול למימר לקוח הוא צידי הא לאו הכי לא הוה מהימן צמשכון. עוד יש תשובה גדולה מזו להשיב על זאת הטענה וכו', אצל למיקניכו כעין משכון כלל וכלל לא קני לכו דלא דמי למשכון אחר ע"כ, הרי להדיא היפך דברי הפרישה ז"ל ולע"ג.

ועיין השו"ה בהמ"א סי' פ"ו, ובסמ"ע חו"מ סי' הג"ל סק"ז ובש"ך סק"ז לחלק בין חוב ידוע לאינו ידוע ודו"ק. ודעת הפרישה נראה דדעת ה"ש טוענים צבראצ"ד ז"ל צצחמח אשה יכולה לעטון משכון, אפי צלי מיגו, וכן ז"ל לדעת בהרי"ף ז"ל, ועיין רמ"א חו"מ סי' הג"ל.

ורתב עיני צקלוה"ה סי' ע"ב ס"ק כ' שהציה מחלוקת חקרי לב צבאי דינא אי נאמנת לומר משכון צלי מיגו, וכחז חז"ל: והנראה לענ"ד צזה לפי מ"ש בהרי"ף פ' הכותב שהקשו אמאי לא מהימן לומר על שט"ה לקוח וכו', וחיי צזה בהרמב"ן ז"ל לפי שהמטלטלין כיון דנקנין צמסירי והגבחה, ותפיסתו ענמה שהוא חופס צכן הוא קונה לו נאמן הוא לומר לקוח הוא זידו, ולא תפקא ממונא מחותי כדין מוחזק אצל צשטר שאין תפיסתו קנין ואינו מוחזק כלל אלא צנייר שלו אם טען צעינן כך וכך נאמר לי עליו הריחא לפי שאין שצבוד השטר יונא מחזקתו של מלוה הכתוב צשמו, אלא למ"ד חותיות נקנין צמסירי קצבר רצא כיון דתפיסתו קנין וכו' נאמן, אצל למ"ד אין חותיות נקנות צמסירי אם טען אגב וכמחאה אינו נאמן עכ"ל.

וביזן דמי שנתן לחצירו מנכ וכניה לו משכון לא קנה המשכון דמנכ אין כאן משכון אין כאן וכמבואר בתוס' ורא"ש פ"ק דקידושין דף ח'. וכי בהרי"ף שם צטעמא דכ"ז שלא נתחייב גופו לא נשעצדו נכסיה, ועיין צסי' ר"ז, וא"כ ל"מ לעטון משכון אא"כ נתחייב גופו, דשצבוד נכסי מדיו ערצ הוא וכו', ולריך לעטון שנתחייב לו גוף המלוה צקנין, או צמעות שהלוייתי ונתן לו זה למשכון, וכיון דתפיסא אינו קנין אלא ע"י מה שטוען טענה אחרת חוץ לתפיסה, והרי הוא כטוען על שטר אג"ק וכו', דאינו נאמן וה"כ צמשכון אינו נאמן צזה שטוען שנתחייב לו המשכון צלי חיוב הגוף, וצזה דקב טענה כטוען מ"ש משכון ממקח וכו' דודאי היכי דאינו ידע החוב אם נתחייב כלל אינו נאמן לומר משכון כיון דתפיסתו אינו עשה קנין, אצל החס גבי מלוגא דשטרי דידוע החוב ע"פ עדים, אלא שאינו ידוע

תפישנא ליה אתאי לקמיה דרב נחמן אמר לה אית לך סהדי דתבעוה מינך מחיים ולא יהביתוה נהליהו אמרה ליה לא אמר לה אי הכי לאחר מיתה תפישת ותפישת דלאחר מיתה ולא כלום היא. (ד) ההיא איתתא כחוב שכיב חייב לי בחזקתי
 זכס: לאחר מיתה תפישת. שכל זמן שכיב מי כיו פקדון כמונחין כרשותי וכי אמרין תפישת מחיים כגון שרלוו קרוב למות והפס מטלטלין לשם חובו ולא כיו פקדון צידו :

משנה הלכות

לשבעה אשכנגד, זימנין כיו יחזי קמיה רב פפא ור"א ז"מ חייתי הכיח שטרא גביה, ח"ל רב פפא ידענא זיב דשטרא פרוע כוא ח"ל חכא אחרינא זכדי דמר, ח"ל לא, ח"ל אש"ג דחכא מר עד אחד לאו כלום כוא, ח"ל ר"א ז"מ ולא יהא רב פפא זכא רב חסדא זת רב חסדא קיס לי בגויה מר לא קיס לי בגויה. אמר רב פפא כשהא דאמר מר קיס לי בגויה מילחא היא כגון חכא מרי זבי דקיס לי בגויה קרענא שטרא אפומיה, קרענא ס"ד חלא מרענא שטרא אפומיה.

ר"ח ג"כ, וא"כ מדברי רי"ף לכאורה אין ר"ח דכ"י ס"ל, אמנם מדברי הרא"ש ז"ל ודאי דמפורש יולא כדעת החומים כ"ל.
 וע"ה דעתו דלכאורה יש לפשוט מכאן דס"ל דאין אוחיות נקנות במסירה דאי נקנות א"כ אמאי לא מבימנא זמינו, שזתי ור"חתי בתום רי"ד ז"ל שכתב דאין להזיח מכאן דאין אוחיות נקנית במסירה עד שיכתוב עליהן שטר, ומש"כ לא מבימנא דאי אמרה לקוחין כן צדי, אמרין לה אחוי שטרך דאין אוחיות נקנית ואין זה הוכחה דהכא משמע לישנא שדכר ידוע צעדים שבי פקדון חללה מחיים, ומ"כ אמר דאפקדוה גבא, דמשמע שדכר ידוע שכן כיב ולא אמר הכיח איתתא דכוות נקיטא מליגא דשטרי, וכיח היחא טוענת דמחיים תפיסנא לכו זכוב אחרי שכיב צידו וכו', חבל לעולם חס אין ידוע צעדים שצפקדון זאו לידה כ"י דכות מבימן ע"י מינו דאוחיות נקנות במסירה, עיין בערך כ"א צ"כ שזכחתי מכמה ראיות שאוחיות נקנית במסירה ע"כ.

ואיפ"ל ר"ח שונים ז"ל, הכיח דאפכה רבא אשכנגד, דעת רש"י ז"ל החובע אותה ישבע ויטול, דכתנן שבעות דף מ"ד ע"ב, ואלו נשבעין ונוטלין שכנגדו חשוד על שבעה, וכן נראה דעת החוס' ז"ל, ועוד כמה מן הראשונים ז"ל, ובתוס' רי"ד הקשה ז"ל אעזבדא דכסמוך דמרענא ליב שטרא וז"ל, ואי קשיא מ"ש מסיפך שבעה דרבא חפיק ממונא עפ"י זת ר"ח, לא דמיא דהתם כיון דאחייבא שבעה דאורייתא, שבעה במקום תשלומין עומדת עד שהצבע והפטור, וכיון שלא היחא יכולה להצבע מפני שכיח חשוד צעינו, ולא כיב מניחה לישבע, כ"ל מחויב לישבע ואינו יכול לישבע ומשלם ע"כ. אמנם אחרים הקשו עליו דכיון דליכא ר"ח שכיח חשוד משום דקיס ליב זת רב חסדא ל"ל לאפוקי ממונא, וכדאמרין לקמן קרענא ס"ד חלא מרענא, לכך פירוש שז היחא נשבעת ונוטלת ואפכה רבא לשכנגדא נשבעת ונפטרה, כ"כ ברית"א צ"כ אחוי כ"י פינחס כלוי צ"מ, וכ"כ הרא"ש ז"ל, דמשום קיס לי בגויה לא מפקינן ממונא רק מוקמינן ליב בחזקת כמוחזק ע"כ.

ונראה דכוא ז"ל כיב גרים הכיח איתתא דאפקדיה גבא, ולא כגירסת הש"ס הכיח איתתא דכוו מפקדי גבא, ולגירסת הספר חזלא ליב דיוק בתוספות רי"ד ז"ל וק"ל. ובעיקר דכר ז"ע קלח למ"ד דס"ל דמיירי זלא עדים לפשוט מכאן דאין אוחיות נקנות במסירה.

ודר"י"ף ז"ל כתב וחזינן לגאון דקאמר דכאידנא לא אפשר ליב לדיון למימר קיס לי בגויה, דלא צרור לן קיס לי בגויה כיכי כוי, הלכך ל"ל לאורועי שטרא או לאפוכי שבעה חלא צעדות צרורה, ואעפ"כ צעדות אדם נאמן מחמילין את הדין ודורשין וחוקרין עד שיצטר דכר לאמתו ע"כ, כדכחו הרא"ש ז"ל והעור חו"מ ס"י ע"ו, ועיין צ"י שם. ועיין רמב"ם פ"כ מה"ל סכדרין וריב"ש סימן שצ"ב וש"ע חו"מ ס"י ט"ו.

והנה דעת רבינו לא נחזררה לן מאי דעתיה אי צעי עדים אי לא, ונראה לענ"ד לדיוק דס"ל כדעת הרא"ש, וצעדים מיירי וחילי, מדיוק בתוס' רי"ד ז"ל, דגירסת רבינו הכיח איתתא דאפקידו גבא וכו', ומשמע נמי לישנא דאפקידו שדכר ידוע שצפקידו גבא, וכיינו צעדים שבי חללה הפקדון מחיים, ומ"כ אמרו דאפקידו דמשמע שידוע דכר שכן כיב, ולא אמר דכוות נקיטא מליגא דשטרי וכדיוק בתוס' ודו"ק. ודעת הרמב"ם ז"ל צפי"ח מה"ל מלוה ולוה כיח כדעת רי"ף רבו, וזכ"כ ולח"מ שם כחריכו למעניתם צדריכס הקדושים ע"ש.

ודר"י"ף ז"ל כתב וחזינן לגאון דקאמר דכאידנא לא אפשר ליב לדיון למימר קיס לי בגויה, דלא צרור לן קיס לי בגויה כיכי כוי, הלכך ל"ל לאורועי שטרא או לאפוכי שבעה חלא צעדות צרורה, ואעפ"כ צעדות אדם נאמן מחמילין את הדין ודורשין וחוקרין עד שיצטר דכר לאמתו ע"כ, כדכחו הרא"ש ז"ל והעור חו"מ ס"י ע"ו, ועיין צ"י שם. ועיין רמב"ם פ"כ מה"ל סכדרין וריב"ש סימן שצ"ב וש"ע חו"מ ס"י ט"ו.

(ד) ומ"ש הכיח איתתא דאחייבא שבעה צי דינא דרבא וכו', שם דף פ"ה ע"א הכיח איתתא דאחייבא שבעה צי דינא דרבא, אמר ליב זת רב חסדא ידענא זב דשטרא אשבעה אפכה רבא

דאיחייבה שבועה בי דינא דרבא אמרה ליה בת רב חסדא ידענא בה דחשידא אשבועתא אפכה רבא אשכנגדה זימנין הווי יתבין רב פפא ורב אדא בר מתנה קמיה אתא ההוא שטרא לקמיה אמר ליה רב פפא ידענא ביה דפריעה הוא איל איכא אינש אחרינא בהדי מר אמר ליה בר אדא בר מתנה ולא ליהוי רב פפא כי בת רב חסדא אמר ליה ההיא קים לי בגוה. אמר רב פפא השתא דאמרת קים לי בגוה מילתא היא כגון אבא מרי בר ברי דקים לי בגויה קרענא שטרא אפומיה קרענא סלקא דעתך אלא מרענא שטרא אפומיה. (יה) ההיא איתתא דאיחייבא שבועה

דאיחייבא שבועה. שכיח חלם תובעכ ממון וכיח כופתה: בת רב חסדא. חשמו של רבא: אשכנגדה. כתובע חותכ ישבע ויטול כדתק (במס' שבועות דף מ"ד ע"ג) ואלו נשבעין ונוטלין שכנגדו חשוד על השבועה: זימנין. פעם אחרת: איכא אינש אחרינא כדדי דמר. דעל פי שנים עדים יקום

דבר: כי בת רב חסדא. שהאמת לחשוד את האשכ על השבועה: קים לי בגוה. ללא משקרא: קרענא ס"ד. וכי אחד נאמן להוליא שטר חתום מיד המחזיק בו אפוקי ממנה הוא ותרז צעיין: מרענא. ולא אזדקק לגבות

משנה הלכות

ח"א סי' ל', ומכ"ס גאלאנטי סי' ל"ז ורש"ס חו"מ סי' שמ"ו, ורמ"ע מפלנו סי' כ', וצטור סי' ס' ס"ב. ועיין עוד במכ"ס חו"מ סי' ל"ג ובסוף שו"ת בית מאיר סי' ג' בשם תכ"ד סי' ש"ג ובתשו' מהרש"ל סי' ט"ז ושצ"י ח"ב סי' קמ"ב וצ"ח, ותומים סי' ס' ס"ק ע'. ועיין ח"ס חו"מ סי' ע' וסימן ק"ב וש"מ מהד"ק ח"א סי' קל"ז וח"ג סי' ס"ב, ועיין ח"ל בהש"ב סימן קט"ו. ובסימן קל"ב כתב בשם הרא"ש דאין באומדנא לא בקיאותן שיעור אומדנא ככמה כמו שכיו בקיאותן צרכי חכמי החלמוד ע"ש, ובישועות יסקב חו"מ סי' י"ד כתב דלא אמרינן אומדנא וגילוי דעת אלא היכא דע"י האומדנא לא נפקר הדבר שעשה, אלא שיש צרכי קיום מקל"ת וצטור מקל"ת אצל היכא דע"י האומדנא יתבעל כל ענין המעשה לא אמרינן אומדנא ע"ש ודו"ק ככל אלו במקומות, ועיין לקמן ס"ק רמ"ג.

בו כדמשמע לישנא באלו נערוה (ל"ו ע"ג) הוא שטרא ריעה לא מגבא מנציין ולא מקרע קרעיין ע"כ.

והנה צמח שכתבו ז"ל שדורשין וחוקרין עד שיתברר ברמאי דע כי כי גוגל דין מרומה איכא. (א) כיכי דלא איתחזיק בדעתא דדיינא דהוא מרומה אלא מספקא ליה צמח לריך דרישכ וחקירה לצורוי מילתא. (ב) דמשמע ליה שהוא דין מרומה וצדאי צמח לא דייני ליה. (ג) דלא הוי מסכנא שלמד מדברי בעדים אלא דאיכא נמי ראייה, וצמח לא מגזי ציב אפי' נתקיים כשטר בחותמין, וכיינו שהוא דפי' אלו נערוה. (ד) היכא דדיינא קים ליה בגויכ דאחתא, או דצירי ליה דלא משקרי ואמר ליה דנחבע חשוד אשבועה, או דשטרא פרושכ אפי' אחי סכדי ואסכידו אחתימת ידייכו מפקינן ממנה ממאן דהוא פטור מדינא, ודוקא בזמן הגמרא אצל לא באומדנא כדכתב בגאון ז"ל, ומיכו בשאר אומדנות ואמתלחות דאפשר לן למיקם עלב דמילתא, מרעיין לשטרא ומפקינן ממנה אומדנא דהוא. וכתב הכנה"ג חו"מ צמ" ע"ו סק"ז דכיינו נידון הרא"ש ז"ל בהרבה מהשבועות והרשב"ח בשו"ת חלק קמ"ו ומכרי"ק ז"ל שורש י"ד וק"ה ומכ"ס חלשיך ז"ל סי' מ'.

ר"ה וב"ש הכיח איתתא דאיחייבא שבועה צ"ד דרב ציבי צר אצוי וכו' שם בגמ' אמר לכו הווא צע"ד תיתי ותשבע צמתא אפשר דמיכסף ומודיא וכו', ורצונו נראה דלא גרם אפשר דמיכסף, וגם צרש"י לא ראותי דגרם לה וגם צרי"ק ור"ן לא גרסי קן. והרא"ש ז"ל כתב הכיח איתתא דאיחייבא שבועה צצ"ד, דרב ציבי צר אצוי וא"ל צע"ד תיתי ותשבע לי צמתא פ"י שניכין היו דרים צעיר א' האיש והאשה וכלכו לבית מדרשו של רב ציבי לדין לפניו, ואמר האיש אחרי שאנו צעיר אחת כשתחזור לעירונו תשבע לי, אולי תצוית מצני בעיר היודעים צצ"ד, אצל צע"א אין כתובע יכול לכוף את הנתבע שילך עמו צמקום שהוא רוצה ונראה דג"כ לא גרים בגמ' בגירסא דידן, רק הוא מפרש כטעם שרואה בשבועתא צמתא, ואפשר שכיח זה פירוש צל"ד בגמ' אפשר דמיכסף וכו', והמדפיסים הכניסוהו בגמ' כמו שמצינו לפעמים וז"ע.

ועיין עוד צדיני אומדנא ירושלמי תרומות פ"ב ה"ב ור"ן סוכה פ"ד, ואו"ח רס"י תרנ"ח, ומכרי"ק שרש קכ"ט חידוש דלא אמרינן אומדנא אלא היכא דגוף בדבר צרור לפנינו, אלא שכתפק הוא אם היב כונתו להחליט כן, משא"כ היכא שאנו מסופקים בגוף הדבר אם היב או לא היב, ועיין מכ"ס חלשיך סי' קי"ו ומצ"ע חלק א' ורצ"ז חלק ב' סימן ס', וח"ד סימן ר"ד, ועיין מל"מ פ"ו מצרכי ונו"ב מהד"ק יו"ד סי' ס"ט ומכ"ס ח"ע סי' ק"ל, ועיין נח"מ סי' ר"ל צמ"ח, ומכרי"ב ח"ג סי' ל"ג, ועיין מה שכתב שם צדין ספק אומדנא. ועיין כ"כ פ"ו מה"א כי"ד חלוק צין גילוי דעת לאומדנא דמוכח, ואיכא מכין יותר מועיל, ועיין עוד מכרי"ב ח"ג סי' ל"ו ופ"ה וקכ"ב וצרי"ך

ופסק רצונו כרב ציבי, ומשמע מדבריו דאפילו ל"ל שום דבר צמח לחל, ואפי"כ לריכב לחל ולמשבע

ליה שם, ואפילו אינה דרה שם, דכתי משמע לישנא דינא היא דחזיל צדדיה שליחיה ומשחצב במתא, ואדרבה נראה דאפ"י בשלותיה חזלת, וכן נראה דעת הרמב"ן ז"ל הציוהו הר"ן וז"ל דינא הכי דמשחצב באחרת דצעי מלוב, ודוקא מלוב משום דמעיקרא נמי מצי למכפיייה למיזל לבית הוועד דעבד ליה לאיש מלוב וכו', כלכך האי נמי נשצב במקום שרואה המלוב חבל בנשצבין ונוטלין לא מצי וכו', ומיכו אי חיה ליה דרנא לכהיה דוכתא חזיל ואפ"י למדי כדאיתא התם הרמב"ן ז"ל ע"כ.

אמנם הראש"ש ז"ל רוח אחרת צו, וס"ל דלעולם אין יכול לכופה שתלך עמו במקום שהוא רואה, אלא אם יש לה דרך ממילא, וכמו שהבאתי לעיל דבריו וכ"כ הראש"ה ז"ל, ורבינו ירוחם בספר משרים נתיב ב' ה"ב כתב וז"ל, מי שנחתיב לשצובה ואמר כתבו לי שנפטרתי מן הדין, ותנו אותו ביד נאמן וכשישצב שיתן אותו לו כותבים, ולא מיחזי כשיקרא וכגון שהיו שניהם מעיר אחד, והלכו לדון לעיר אחרת, שאל"כ אין חוצב יכול לכופ לנחצב שיצב לו במקום שיראה כתובות פרק ט' ע"כ וכן כתב הריטב"א ז"ל.

שבתי וראיתי דדין זה תלוי בחילופי גירסאות הנמנאים בספרים דראיתי להר"י צשיטה מקובלת, הריא איתתא דאיתייבא שצובה צבי דינא וכו' הלכו לדון למקומו של רב צבי, וחייב שצובה, ח"ל צע"ד תיתי ותשחצב לי במאתין כך הוא בגירסא ברוב הספרים (פ"י לפירושו שגרם מאתן צנו"ן צסופו) ורואה לומר תבא ותשצב לי צעירנו כי יותר אני רואה שתשצב לשם כי שמה תחצייש לשם יותר ולא תרלה לישצב, ויש גורסין במתני (פ"י בלא נו"ן צסופו) ומפרשין שלא היו שניהם מעיר אחת, והיה החוצב מצקש שתלך לישצב במקומו, שהיתה ההלואה לשם ותחצייש יותר ולא תשצב, אך בגירסא האחרת נכונה יותר, כי לפי גירסא זו נלערך נומר שהחוצב יולך לנחצב למקומו לישצב ע"כ.

ורבינו גרם במתא צאל"ף, ונראה ג"כ פירושו כמו ציו"ד, ולכן ס"ל דבמתא לעולם דינא הוא דחזיל צדדיה בעל דין ומשחצב במתני כנ"ל, ומכאן צל"ש ארציו הצ"ח ז"ל שכתב בהגהות הצ"ח ל"ן במאתן שכתב תיתי תשחצב לי במתא ובהגהות הצ"ח ל"ן במאתן כנ"ל, רצ"ל צנו"ן וכן צסמוך פ"י שכתב עוד שם הר"ן ז"ל חבל נשצבין ונוטלין לא מצי ליה למימר לישחצב במתא, נמי צ"ל במאתן רצ"ל צנו"ן, וכונתו דכתי גרסי' בגמרא. אמנם הג"ה זו אינו לודקה לעג"ד בכלן שהרי הר"ן ז"ל והרמב"ן ז"ל ס"ל דמצי למכפיייה למיזל ולמשצב למקומו אף שאין לה דרך לשם וכמו שכתבתי לעיל, וח"כ ע"כ הם גורסין בגמ' במתא צאל"ף ולא צנו"ן, ובגירסת רבינו דאי גרים הר"ן ז"ל צנו"ן הו"ל היפך מדינו ז"ל שפסק דמאריך ליל צתרי' דהתובע וכנ"ל, וכפירוש תלמידי רבינו יונה וצ"ע.

הן אמת דבצ"ח ז"ל גם צגמ' הגיה במאתן צנו"ן, אמנם צגמ' אין להקשות עליו כ"כ, דאפשר דמאחר דס"ל כדעת הראש"ש ז"ל ודעימיה ולכן צגמ' שפיר גרם במתא, כגירסת רוב הפוסקים שכתבו תר"י כנ"ל, אמנם הגהתו על גירסת הר"ן ז"ל לעג"ד ודאי צ"ע דהר"ן לשיפתו גרים וכנ"ל, והר"ף ז"ל גרם במתא, ונ"ב צגמרא איתא במתא, ונראה דאין זה הגה רק כמראה מקום דגרים שלא כגירסת הגמ', ולפי גירסת הר"ף ז"ל אחי שפיר מה שז"ן צש"ג שם צשם ריא"ז אבא דאמר ותשצב לי במתא, כתב הראש"ש ז"ל שהיו שניהם דרים צעיר אי האשכח והאיש וכו', ולגירסתו הכי לריך לפרש וק"ל. אמנם צעיקר דיוק תר"י לכאורה עדיין לאו ד"ה לעג"ד שהרי הראש"ש ז"ל גרם במתא צאל"ף כגירסת רבינו ואפ"ה פ"י שניהן היו דרין צעיר אחת האישה והאשה, ולפי דעת תר"י צ"ל צדברי הראש"ש ז"ל במאתן צנו"ן, וי"ל דעדיין לכאורה כ"מ צין במתא צאל"ף או ציו"ד צסופו דציו"ד צסופו משמע עיר שלי וצאל"ף צסופו משמע סתם מתא ולא שלי אלא שאינו של שניהם וצ"ע.

והנה הרמ"א ז"ל חו"מ סי' פ"ז ס' כ"ג כתב ואע"פ שלא נשצב במקומו שהוא מקום רבים וא"ל שיתצייש לפניכם, ומיכו לכתחילה יכול לומר שיצב לו במקום שנעשה שם העסק שיודעין שם בני האדם או שהוא במקום רבים. (צ"י צשם הרשצ"א) מיכו אם אין הנחצב הולך לשם עכשיו לריך להמתין עד שיבא שם ואז לריך לישצב שם, ולא יכול לומר לא אשצב אלא צעירי. וצביאור הגר"א ל"ן מיכו לכתחלה עיין צכ"ג מיכו וכו', הראש"ש שם.

ונראה לכאורה דעת הגר"א ז"ל דדעת רבינו צכ"ג דרק לכתחלה יכול לומר שיצב לו במקומו. אמנם עפר אני תחת כפות רגליו ולעג"ד דעת רבינו אפ"י דיעבד נמי וכמ"ש לעיל, וכן משמע להדיא מדברי הר"ן ז"ל מטעם דעבד ליה לאיש מלוב. ודעת הרמ"א ז"ל הוא מחשבת הרשצ"א ז"ל הציוהה הצ"י וצשם חשובה אשכנזיה וכתוב צה מאן לימא לן דאי אמרה כך איתתא לא משחצבנא במאתן אלא הכה או צעיר אחרת דכפיון לה לאשחצבוי במאתן וכו', וא"ל דכונה הגר"א ז"ל שז"ן עיין צכ"ג בלכתחלה כונתו לומר דדעת צכ"ג אפילו דציעבד כן, ועכ"פ לכתחלה ודאי מחויבת כיון דצכ"ג פסק כן אפילו דציעבד רק שצדיעבד יש לסמוך אדעת הראש"ש ודו"ק.

(ד) **ומ"ש** אמרה להו כתובו לי זכתא דכי משחצבנא יבצו לי אמר להו רב צבי צר אצ"י כתבו לה וכו' שם בגמרא. ופרש"י ז"ל כתבו לה וכו' שצתתי לדון ונפטרתי הימנו בשצובתי ע"כ. וכתב עליו הריטב"א ז"ל ויפה כיון, דאי אמרת שיכתבו לה שתבא פטורה כשתשצב מאי מיחזי כשיקרא איבא, אלא ודאי כדאמרן,

בי דינא דרב ביבי בר אביי אמר לה בעל דין תיתי ותשתבע לי במתא רח אמרה להו כתובו לי זכותא דכי משתבענא יהבי לי אמר להו רב ביבי בר אביי כתבו לה אמר רב פפא משום דאתו ממולאי אמרי מילי מוליא אתא והאמר רבא האי אשתא דייני דליכתבה מקמי דליהו סהדי אחתמות ידיהו פסילא אלמא מחזי כשיקרא וליתה לדרב פפא מדרב נחמן דאמר רב נחמן אומר היה רבי מאיר אפילו מצאו באשפה וחתמו ונתנו לה כשר ועד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי מאיר אלא בגיטי נשים דבעינן כתיבה לשמה אבל בשאר שטרות מודו ליה דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שיעבודו טעמא דנמחל שיעבודו אבל מיחזי כשיקרא לא חיישינן והילכתא כרב ביבי בר אביי דהיכא דמיחייב שבועה בבית דין ואמר בעל דין לישתבע במאתיה דינא הוא דאזיל בהדיה או בהדי שלוחיה ומשתבע במאתיה. (רו) בעל חוב ויורש שקדם אחד מהם והחזיק במטלטלין

באותו שטר ומקרט נמי לא קרענא ליה: תיתי ותשתבע לי במתא. דאפשר דתחזינן וס"ל דדינא הוא דאזיל כהדיה בעל דין דענד ליה לאיש מלוה, ועיין משכ"ל: כתובו לי זכותא. שכתתי לדין ונפטרתי הימנו וכי משתבענא יכזו לי ועיין משנה הלכות: ממולאי. בית עלי שכן כרתי ימים ולי נראה ממולאי גזנונים בעלי מומין שאין חיים כשאר בני אדם לשון שקל מוליא ושדי בנלא (ב"ב כ"ד) רש"י: אשתא. לשון חזק כמו יישר כחך (יבמות ס"ג ע"א) אשתא דשטרי קיום השטר שכתבן דיינין במוחזקת תלחא הוינא שטר מושלך וחתמו ונתנו כשר: ופרעו. זו זיוס: אינו חוזר ולוה בו. אפילו זו זיוס ואש"כ ללא מוקדם הוא שהרי זיוס הלוואה נכתב: שכבר נמחל שעבודו. משפרעו בעל השטר ונמלאת מלוה שניה על פה ואינו גוזב

ואתא פלוני ופלוני ואסכידו אחתמות ידיהו ואשריכו וקיימוכו: מצאן באשפה. זיוס: אינו חוזר ולוה בו. אפילו זו זיוס ואש"כ ללא מוקדם הוא שהרי זיוס הלוואה נכתב: שכבר נמחל שעבודו. משפרעו בעל השטר ונמלאת מלוה שניה על פה ואינו גוזב

משנה הלכות

דר"ט אית ליה תפיסא דלאחר מיתה מכינא. וזגמרא חיפליגי אמוראי חי צעי דייקא שתפסו מר"ה שאינו מקום קנייה כלל ול"ל שזכו צבן יורשים, או אפילו תפסו מסימטא ולא אמרינן דכיון שסימטא מקום ראוי לקנייה כדפי' הרע"ב צמ"ד פ' קמח דצ"מ, וזכו צבן יורשים משעת מיתה והמחזיק שם כמחזיק צביתם ועיין תו"ט. ועיין לעיל ס"ק כ"ד מה שכתבתי צמ"ד וצמ"מ סי' ק"ד.

וכתב עוד ומיכו לאו כתובו וחתמו קאמרכ דא"כ אין מחזי כשיקרא חלא שקר גמור, חלא שיכתבו הפסק דין כראוי ויכתבו שנשבע וכי משתבע חתמי ליה ויהבי לה ע"כ.

ולישנא דגמי' דקאמרינן כתבו לי זכותא דכי משתבענא יכזי לי, מתפרשת בתרי אנפי (א) שפרש דכתיב קאמר כתבו לי זכותא, פירוש זכות גמור ויהיב ציד שליט דלכי משתבענא יכזי לי (ב) שפרש דכתיב קאמר כתבו לי זכותא ויהיב צמשתמות הזכות דכי משתבענא יכזי לי, דהיינו שיהיב כתוב אם תשבע פלוניא תפטר ויהיב הפסק דין צידה. וכתום' כתבו חלמא מחזי כשיקרא שכתבו לה פלוניא נשבע ונפטר מפלוני ונתנו לשלוח שיתן לה לאחר שבועה, ומה שלא כתבו לה אם תשבע פלוניא תפטר דלא הוי מחזי כשיקרא, היינו משום שלא להכריח עדים היום או למחר ע"כ. ומשמע דס"ל דכתבו וגם בעדים חתמו ודלא כהריטב"א דזה שקר גמור הוא ולא הוי מחזי כשיקרא ודו"ק. ועיין ש"מ כמה פירושים ע"ז.

וכתב רבינו צע"ח ויורש וכו' ולא הזכיר אשה בכתובתה, וגרסא טעמו דס"ל דכתובה אפילו תפסו מפקין מינה, וצו"ע א"ע סי' ק"צ כתב לא הניח חלא מטלטלין שאין בהם קדימה כגון דלא חקני לה מטלטלי חגב מקרקעי ונתנו לצע"ח וכו', ומיכו אם תפסו אפי' שלא בצ"ד אין מוליאין מידה. בג"כ וי"א דאפי' תפסו מוליאין מידה מרדכי צ"ס מוכר"ס פ' הכותב וכן הורו האחרונים ז"ל, (מכרי"ל ומכרי"ו).

(רו) ומ"ש צע"ח ויורש שקדם אחד מהם והחזיק במטלטלין הרי זה זריז ונשכר, משנה דף פ"ד ע"א. מי שמת והניח אשה וצע"ח ויורשין ויהיב לו פקדון או מלוה ציד אחרים רבי טרפון אומר ינתנו לכושל שצבן וכו', הניח פירות תלושין מן הקרקע כל הקודם צבן זכה. וזגמי' פ"ו ע"א אמר אמימר, ופרש"י ז"ל כל הקודם צבן זכה צבן קדמו יורשין זכו ואין מוליאין מידם דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לצע"ח ולכתובה, קדם אחד מהם כאשה או המלוה זכה הוא

וכתב כצ"ש צסק"ו ז"ל והנה הרמז"ס והר"י לא כתבו דין זה בכתובה חלא כתבו בעלמא צעני צע"ח כשאינו דין קדימה אם קדם ותפס א' אין מוליאין מידו, וצ"ח"ש מדמה דין כתובה לשאר מלוה ופסק כאן ג"כ אין מוליאין, ומ"ש צמ"מ דהרמז"ס ס"ל כהר"ש ליתא חלא הרמז"ס כתב דינו בעלמא וכו' ע"ש. וצ"ח"ק ז' כתב וי"א דאפי' תפסו, כ"כ ח"מ צ"ס מכרי"ס ומדייק על הרי"ף שכתב מטלטלין לצע"ח יבצין לאשה לא יבצין ולא אמר בקינור לצע"ח יבצין, חלא קמ"ל תפיסה לא מכני וכו' ע"ש. וזה נראה גם

דעת רבינו מדכזיר בע"ה ויורש ולא הזכיר אשה ע"כ
דס"ל דאשה אפ"י תפסה מויליחין מידה.

ובן ראיתי באגודה ס"י קכ"ב ח"ל עוד כתב בספר
אזי"ה מעשה שתפסה אלמנה מטלטלין ספרים
בכתובתה ופקדו רבינו יוסף ורש"י דאם מכרה או נתנה
קודם שזבעה דאחי יורשי ומפקי לא שנה מקרקעי לא
שני מטלטלי אצל ראזי"ה פסק הלכה למעשה דמתנה
קיימת וברי פלוגתא דרבותא וברמז"ל כתב דנראה
ל דברי בגאונים עיקר דפקדו דאין המחנה קיימת
דנכסי בחזקת יתמי קיימי.

ונסתפקו רבותינו ז"ל אי האי תפיסה דוקא צ"ד
או אפילו שלא צ"ד ובאחרון נראה דעת
רבינו, לענ"ד.

ודע דלכאורכי נראה מדעת הפוסקים שבבבלי, וכן משמעות
פשטות לשון הרי"ף דלדעתו אין חלוק בין מחיים
ולאחר מיתת ולעולם אמרינן לברי"ף ז"ל דאפ"י תפסה
מפקינ מיינה מטלטלין לכתובה, וכן נראה לשון המרדכי
ח"ל ובכן נראה הלשון האי מאן דאיכא עליה וכו',
ועיין ר"ן שם. אמנם ראיתי לברי"ף ז"ל שכתב ח"ל
ר"ה פ"י שהוא לשון קושיא ומשום דקשיא לן הא דתנן
צ"י האשה גזי שומרת יבם דאפילו לרצון כל הקודם
בזן זכה ואם קדמה האשה זכתה דאלמא תפיסה מהני,
ומהאי מוקמינן ופרקינן דמוקמינן למחגי' בשתפסה מחיים
וכו' מ"מ שמעינן מהבא לתרווייכו פירושו דאפילו לכתובה
אשה מהני תפיסה מחיים וכ"נ משמע מהבא עובדא
דלקמן דהבא איסתא דתפסה כסא דכספא לכתובתה,
וזממ' שזבעת נמי אמרינן לענין המשביע עדי כחובה
וכפרו שחיבין בקרקע ש"מ משביע עדי קרקע חייב
ופרקו כשתפסה מטלטלין.

ודא דאמרינן צ"י אלמנה ניזונה אלמנה שתפסה למזונותיה
מה שתפסה תפסה ואמר רבינא לא אמרן אלא
למזונות אצל לכתובה מפקינ מיינה, ואמרי' לה ה"א
משמיה דרצח דהבא כשתפסה לאחר מיתת וכדאמרינן
באלמנה שתפסה ואפ"ה נחזוני מהני תפיסה אפ"י לאחר
מיתת, ובאידיך דכסא דכספא אמרינן ה"א איסתא
ולא אמרינן ארמלתא משום דזהיים הפסה, וזה דעת
ברי"ף וברמז"ם ז"ל. אצל יש מרבותינו צעלי החוספות
ז"ל אומרים דלא מהני תפיסה מחיים אלא לבעל חוב
שנותן חובו לגבות מחיים, אצל כתובה אשה דליכא חד
מהני לא מהניא ליה שום תפיסה ואפ"י מחיים, ולכ"ע
תפיסה לא מהני כלל בשום צע"ה וכו', ולא נבירא האי
שיטתא ע"כ.

ודגראיה מדעת ברי"ף ז"ל דס"ל דברי"ף וברמז"ם
ז"ל ס"ל דמהני תפיסה אפילו לכתובה אשה
מחיים אי"כ כ"נ אי מיירי דתפסה מחיים אלאי מפקינן
מיינה וע"כ ז"ל דהבא מיירי לאחר מיתת, ולפ"ז ס"ל

לברמז"ם ז"ל וברי"ף ז"ל וכן דעת הרי"ף ז"ל
דמחיים מהני תפיסה לכל מיני אפ"י אשה לכתובה,
ולאחר מיתת אפ"י אי תפסה מויליחין מידה וכן פ"י
חדש בדברי הרי"ף וברמז"ם לענ"ד. ועיין השו"י ברי"ף
סימן קמ"ג. גם דברי הרי"ף ז"ל לא ראיתי מי
שכבדו ואפשר דזה כונת המחבר שכתב לא הניח דמיירי
שמה דוקא וי"ל.

שבת"י וראיתי בבית מאיר ח"ע ס"ק צ"י ח"ל וי"א
דאפ"י תפסה מויליחין, בפשטו לענ"ד דע"כ לא
פליגי אלא בכתובה כדמשמע בצב"ה שמציא כצ"ש, אצל
בשני צע"ה כולי עלמא מודים להר"מ והר"ש דאף
תפיסה דמעטמו מועיל במטלטלין, וכן משמעות השו"ע
ח"מ ס"י ק"ד, אלא מה שכתב שם ס"י ד' דסגירת
החיות לא מקרי גזינא זה תפיסה נמי לא הוה דהא
לא צ"ל לידו. ומח' ראייה דאם צ"ל לידו מן הצ"ד
אף צ"ל שימא דמהני דלא גרע מתפיסה מעטמו, כיון
שע"כ צ"ל לידו וכן נראה דעת הש"ך שם ס"ק י"א
ודו"ק.

ודראיתי בצב"ה ס"ק ט"ז שכתב ח"ל: וכתב מוהרי"ב
ז"ל צב"ה ס"י נ"ב, ויש לעיין אם הר"ן והר"ש
ס"ל כך דינא דמכר"ם וכו', ואפשר להשוות דעות דגם
הר"ש דייק ה"א דיוקא דמכר"ם, דהבא מימרא
שמכר"ם בקרקע איירי, ולקרקע הוא דאמר ולאשה לא
יבזינן אפילו שתפסה ודוקא שתפסה מעטמה, ומכר"ם
נמי אפשר דלא דייק ה"א דיוקא אלא בקרקע וכשלא
גבתה ע"י צ"ד. איבירא שראיתי בשו"י הר"ש וכו',
משמע דמכר"ם אפ"י במטלטלין ס"ל דאם תפסה מפקינ
מיינה ואע"ג דבדברי מכר"ם ז"ל יש להסתפק וכדכתיבין
אין ספיקו של מכר"ם ז"ל מויליחין מידי ודאי של הר"ש
ז"ל ותמך עליו דהאך ה"א מסכמת דעתו דעת
עליון דמכר"ם והר"ש לא פליגי ומודה הר"ש למכר"ם
בקרקע דאם תפסה מפקינ מיינה, ובר"ם לבר"ש
במטלטלין דאם תפסה לא מפקינ מיינה וכו', וברי
דברי המרדכי ברור מללו דמכר"ם אף במטלטלין אמר,
ח"ל המרדכי ז"ל כתב האלפסי שמעינן מהבא דאמרינן
במטלטלין לצע"ה יבזינן לאשה לא יבזינן דקדק בר"ם
מלשון האלפסי וכו' דאפ"י קדמה היא ותפסה מפקינ
מיינה ודברים אלו מורות באצבע שדקדוק מכר"ם ז"ל אינו
אלא על דברי האלפס דמיירי במטלטלין ע"ש.

ולענין דינא לא נפקא לן מידי דלא יכא אלא מחלוקת
אין מויליחין מידה, וכן כתב בצב"ה וכן דעת
בראני"ה ז"ל צב"ה ס"י י"ח, ועיין ספר תומת יש"ר
ס"י ס' ומקור ברוך ס"י מ"ב וזכרנו נ"מ דף רפ"ב
ורפ"ו ורפ"ז עד ר"ן, ועיין בית מאיר שכבדו בשם הודושו
אנשי שם כהשוכה מכריז"ל והניח דבריו בל"ע ע"ש.
ועיין ד"מ ס"י ק"צ סק"ג וזממ' שכתב שם ודו"ק.

מן הלקוחות: זריו ונשכר. הרי זה זריו ונשכר. (רח) מי שיצא הוא ואביו למדינת הים מת הבן דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לצע"ה ולכתובת אשכ קדם אחד מהן האשכ או המלוכה זכב דרבי ערפון חיה ליה תפיסכ דלאחר מיתת מהני: שב מרגינתא כי ליינן בסדינא. שצט מרגלוות לרורות

משנה הלכות

והא אחרנינא הוא וכדי לא מפיקין ליה ומשום האי מגו מבינן לומר לקוח הוא צידו, כלומר חזרתיו ולקחתיו ממך, אלא כיון דלא אמיד אמרינן האי הוא דאפקיד גזי, ואלו אמיד כוב ליי כך עוצדא כהכחא רמאי דפומפדיתא דצפרק חזקת ואמרנו זה ראש תינא וכו', ואע"ג דאמיד אי יביז סימנא שקיל ליה משום דלא מלי אמר ליתי גזאי דהא איכא עדים, ולא מלי למימר כהיא אחרנינא הוא דהא יביז סימנא וברי העדים מעידים שראו בו סימן זה, הלכך איכא עדים וראש הוא וזה הפירוש הוא נכון בשמועה, וכ"כ הרא"ה ז"ל ועיין ש"ט.

ועונותי גרמו שלא זכיתי להבין דבריהם הקדושים ז"ל שכרי סיים ולא אמרן אלא דלא רגיל דעייל ונפיק לביחיה, אבל רגיל דעייל ונפיק לביחיה אימר אינש אחרנינא אפקיד ומחזא חזא, וכשתא אי מיירי דאיכא עדים שראו שהפקיד, אי"כ אמאי אמרינן אימא אינש אחרנינא אפקיד ואיכו מיחזי חזי והא איכא עדים דהוא אפקדינכו גזי ולא אחר, ודוחק גדול לומר דכונת הגמרא אף שיש לו עדים שראו שהוא הוא שהפקיד חיישינן דלמא בחזירי לו ומכרו לאחר ואותו האחר הפקידו אלנו דזה ודאי מילתא דלא שכיחא הוא, אמנס לפיי הרא"ש ז"ל אחי שפיר ועיין תוס' שם ד"ה ועוד ובחי' דושי כר"ן שם.

וראייתי באגודה כתובת סי' ק"כ כתב וא"ת דלמא זכנא מיניה וככא היב יכול לפרש דלייר צדינייה ומנן היב יודע סימנא אבל קשה מכסא דכספא דצסמוך ופי' כר"מ דככא צדצרים העשויים להשאל ולהשכיר והא דאמרינן צפרק איזכו נשך גזי דהכא פריכא אבל דבר מסויים לא דלמא אחי אינש ויביז סימנא ויבזינן ליה לריך לפרש שהציה צעל חפץ עדים שהפקיד לזה כלי שרך וכך סימן יש בו וכיון שמלאו צ"ד הסימן יש להם להראות לעדים ויכירו שזה הוא ע"כ.

ותב עיני צע"מ שהציה צעס הריעצ"ה ז"ל ח"ל חדא דידענא ציב וכו' ובר מהכי קשיא עובא אשמעתי דאע"ג דלא אמיד מאי כוב, מקרא מלא דבר הכתוב יש מתרושש וכו' רב וכו' עיי"ש. וכבר הבאתי לעיל כן צעס ספר הצנה ומכ שגלע"ד לולי דבריהם הקדושים ליש צק קושיא זו, צדיוק הלשון בגמרא צ"ר אמי שאמר חדא דידענא צ"ר מיאשא צריה דריצ"ל דלא אמיד וכו', וכן לקמן ברב נחמן ח"ל ידענא ציב

רח) ומ"ש רבינו ז"ל מי שילא הוא ואביו למדינת הים מת הבן או מה האב לעולם נכסים בחזקת זקן. (רט) ההוא גברא דאפקיד שב ע"צ ודו"ק שם וחוי"מ סי' ק"ד וסי' רפ"א, וספר צית מאיר סי' קי"ג ודו"ק ביצב.

רט) ומ"ש הכהא גברא דאפקיד מרגינתא כי ליינן בסדינא גזי מיאשא וכו' שם דף פ"ב ע"צ ובגמרא גרם צ"ר רבי מיאשא וכו' חדא דידענא צ"ר צ"ר מיאשא צרי דרבי יבועט צ"ל דלא אמיד, ועוד הא קא יביז סימנא וכו', וראיתי צ"ר חמיס דעים לכרצ"ד ז"ל סי' רכ"ה הציה צספר הצנה להר"ה ז"ל מדכ י"צ ח"ל, חדא ועוד לריכין להדדי הוא מנהג רוב הגמרא וכו', ובכתובות צעט מרגינתא צ"ר מיאשא, ובכסא דכספא ציתוסא, ובמעכסא צ"ר דימי אחוה דרב ספרא, חדא דלא אמיד ועוד הא קא יביז סימנא חין אנו דנין צפחות משחי אלכ שאס היב אמיד אני אומר שמה מכרן זה ולקחן זה ממנו ואע"ג דקא יביז סימנא לאו כלום הוא, ואס לא יביז סימנא אע"ג דלא אמיד דמי לא שקיל ולא מידי לא יכא אלא אכרכ צמח דלא יביז סימנא, לא שקיל, ושמה אדם אחר הפקידו אלנו ועכ"ז לריך שיכא מיתני דלא פקיד, דאלו פקוד על שאר נכסיה ולא פקיד על הלון למימר הלון נכסי דפלניא נינכו אע"ג דלא אמיד בחזקת יתמי קיימי ולא מפיקין מינייכו, וכמה אינשי עתירין צצית ומסכנין צשוקא, וקרא כתב יש מתעשר ואין כל מתרושש וכו' רב, ודוגמת זה חדא ועוד מן הצאים צדרך קושיא דלריכין להדדי וכו' ע"ש, וכן הוא דעת הרא"ש ז"ל דהאי חדא ועוד לריכין להדדי נינכו.

וכתב הרא"ש ז"ל ודוקא היכי שכיחומים עושנים שמה, אבל אי עושנים ודאי אצינו אמר לנו שהוא שלו משתצעי דקושטא קאמרי ולא מפיקין מינייכו. וכן אומר כ"ר משה בר יוסף ז"ל מנרצונה ובציה ראיב מדקאמר ולא פקיד הא אי פקיד אע"ג דלא אמיד לא מפיקין מינייכו.

ודרמב"ן ז"ל מפרש לה כגון דאיכא סהדי דאפקדי להכחא כסא גציה וראש אלא דאינכו דחזי ליה כשתא לא ידעי אי האי כסא הוא לית להו פציעת עינא צגויב, אי גמי דלא כוו אינכו עדי פקדון, ואי אינש דאמיד הוא יכול לומר כחזרתיו לך

ברצו הר"ש צרוב המקומות להביא דברי החוס' ז"ל כידוע והר"ש ז"ל זכיון השמיטו כאן משום דלא תקשה כ"ל

וראיתי בק"י שם בד"ה מילתא דלא שכיח כתב לאמר אימר מליאה מלא או אינש אחרינא נתן לו מתנה עמירחא, ולענ"ד דהר"ש ז"ל לא ס"ל זכיון השמיט בני טעמא וכמ"ש, והנה הק"י דייק בלשונו לומר מתנה עמירחא וזכוס' לא כתבו עמירחא, ונראה דכיון צוה דלא תקשה מה שהקשתי דיחמר לן מי נתן לו המתנה ולכן אמר מתנה עמירחא ואין צידו לגלות. ועיין תשו' הרי"ף סי' ה' טעם למה בטלה מתנה עמירחא. ומה שסיים הר"ש ז"ל אלא ודאי אמרינן שמה מלא מליאה וכו' לא תקשה אמה שכתבתי למעיין היעז דהתם מיירי שלא טענו כלום ודו"ק.

ודע דבה מילתא דלא טענינן ליחמי צמילתא דלא שכיחא נחלקו צו אבות העולם דעת החוס' והר"ש כתובות וכ"כ הר"ש בשו"ת כ"ל פ"ו, דלא טענינן להו, וכן דעת דעה"מ ז"ל צ"פ המוכר את הבית, אמנם דעת הרי"ף ז"ל והרמב"ן ז"ל במלחמות ס"פ המוכר את הבית כתבו היפך זה, והרמב"ן כתב שם שמכאן ראינו שטענינן להם נאנסו, ועיין רי"ף סוף פ' במצבל, והגמק"י פרק המוכר את הבית כתב וז"ל, וגובה מחלה שכן במלוה, אבל אידך פלגא שכן פקדון טענינן ליורשיו כל מאי דמלי טעין אביהם, ואביהם הוי נאמן אלו הוי אמר נאנסו ואין נמי טענינן הכי בשביל היחומים ומפטרי עכ"ל, ועיין באגודה, והטור חו"מ סי' ק"ח נמשך אחר דעת אביו הר"ש ז"ל, ובשו"ע שם סעיף ד' הביא דעת הר"ש ז"ל ודעת הרי"ף ז"ל בלשון וי"א שטענינן להם שנאנסו. והש"ך ז"ל שם האריך הרבה בס"ק ח' וכתב שנראה עיקר כדעת ה"א.

ובתשובת מהרי"ע האריך הרבה להביא ראיות לדעת החוס' והר"ש דלא טענינן ליחמי מילתא דלא שכיחא ומסיק דגם הרי"ף והרמב"ן ס"ל הכי ע"ש בח"א סי' ע"ב. אמנם בחו"מ סי' ק"כ כתב ושז מלאתי לו בספר המלחמות בהגזל מה שהשיג על הח"ה והכריע כשיטת הגאונים והרי"ף, דאפילו מלחא דלא שכיחא טענינן ליחמי ע"ש.

ודע עוד דבשו"ת המצוי"ע סי' קי"ע כתב וז"ל דדוקא כי האי טענא לאצוה צננה מיניח הוא דטענינן ליחמי דמלחא דשכיחא הוא וכו', אבל מידי דלא שכיח הוא לא טענינן להו ליחמי ונאנסו מילתא דלא שכיחא הוא ולא טענינן להו, אע"ג דאצוהו מלי למטען וכו', דפקדון היינו משום דטענינן ליחמי החזרתיו אבל נאנסו לא טענינן אליבא דכולי עלמא דאונס מילתא דלא שכיח הוא ע"כ. ודבריו הקדושים ל"ע מה שכתב דלכ"ע לא טענינן מילתא דלא שכיח דברי דא הוא מחלוקת הראשונים ז"ל, וכן ראינו בשו"ת הלכות שהניח דבריו בל"ע, והש"ך

בחסא וכן רב אצין ברב דימי ע"ש. ולכאורה הי"ל לומר סתם חדא דר' מילתא ללא אמיד הוא וכו' ומה זה שאמר דידענא ציה והלא כל העולם יודעים ציה וזה משמע מלשונו דרק הוא ידע ציה ברי מילתא, דהכין משמע הלשון דידענא, אשר לכן נראה לענ"ד דהם דוקא דייקו בלשונם לומר דידענא ציה לדייק ולתרוץ שלא תקשה קושית הרי"ף והריטב"א ז"ל מקרא דיש מתרושש וכו' רב וע"ז קאמרו חדא דידענא היינו שהם ידעו בצירור דכן הוא, ואין כאן לחוש ציה מתרושש וכו' רב, והנה כעין הא דצת רב חסדא דא"ל לרבא ידענא צה דחשידא אשצובא והנה ידענא כעין צירור, והכ"י הכי הם ידעו בצירור שאינם מאותם שיש מתרושש וכו' רב ודו"ק כי זה לענ"ד נכון.

וכן נראה לענ"ד מפ"י החוס' שכתבו חדא דידענא וכו' ואע"ג דאילו הוה ר' מילתא קיים והנה טעין שלי הוא הנה מהימן אע"ג דלא אמיד דאימר מליאה אשכח או מתנה נתנו לו, מ"מ לא טענינן ליחמי וכו', כרי שלא אמרו אלו הנה ר' מילתא קיים הנה טעין יש מתרושש וכו', אלא שהיה טעין מליאה ומתנה דהם ידעו בצירור שאינו אמיד (מ"מ לענ"ד ודאי נמי אי הוה טעין יש מתרושש ה"י מהימן כשהי קיים ודו"ק).

וב"ש החוס' ז"ל דמלי טעין מתנה נתנו לי משמע מכאן דאלו טעין כן אין לריך לברר ממי קבלה אפילו ישאלוהו ה"ב, דאנ"כ עדיין איך יכול לומר מתנה נתנו לי דאימר יאמרו לו לברר ממי קבלה וק"ל. ועיין תשו' הרי"ף ס"ח, מאיזה טעם בטלה מתנה עמירחא. גם מה שאמרו דמלי טעין אימר מליאה אשכח הנה מהימן וכן משמע בפוסקים ז"ל לכאורה הנה לי לעיין בדבר שכרי צמילתא מהני סימנא להוליא ממון מרשות המוחזק, וכמו שכתב הריטב"א וז"ל ועוד כי יהי אידך סימנא מאי הוה הא לא אשכתן דמהני סימנא להוליא ממון מרשות המוחזק, ולא הוזכר אלא גבי מליאה בלחוד שהתופס צה אין לו צה שום זכייא אלא שצא לזכות צה מדין מליאה ויאוש בעלים, וכי איכא סימנא ליכא יאוש בעלים, ע"כ. ועיין בש"מ. ומעתה הכ"י האך מלי ר' מילתא לטעון אי ה"י קיים מליאה אשכח מאחר דהאי יהיב סימנא דשלו הוא רק שהפקידו אלנו והוא טעין שמלא, וא"כ ממ"י לריך להחזירו אי משום טענתו הראשונה דלאו אמיד הוא והוא הפקיד אלנו, וא"ת כדבריו דמליאה אשכח הרי זה נתן סימנים בדבר וטעין דשלו הוא אם כן חייב להחזיר לו, וזה קושית מושכלת לענ"ד, וי"ל דמאי דצעי מיניה לא חודי ליב וא"כ ודאי הכי סעראי ניכרו ודו"ק.

והר"א ז"ל כתב ואע"פ שאם ה"י ר' מילתא קיים והנה אומר שלי הם מהימן מ"מ מילתא דלא שכיח לא טענינן לה, ונראה דזכיון לא כתב דהנה טעין מליאה או מתנה וכמו שכתבו החוס' ז"ל, אף דדרכו של

ז"ל לא הרגיש בדברי המצ"ע הנ"ל. ועיין עוד השו"י שצ"י ח"ג סי' ק"ן, והשו"י פמ"א ח"ב סי' י"ז, ובכנה"ג דהעלו כיון דהוי מחלוקת הפוסקים יכולים לומר קים לי והמוליא מחזירו עליו הראיה.

עוד כתב הרא"ש ז"ל ומלמתי כתוב בשם הרי"ק וינה ז"ל, כיון שלא זכה זה החוצע מותר ליחומים להשמש בו ולמכרו, שכרי זה החוצע שטען ודאי נחזעלו דבריו, ומעשה אין עענת ודאי על פקדון זה, וכיון שכוח ספק ונמלא ברשות אביהם ישמשו בו וכן מסתבר דאדם שלא אמיד ונמלא ממון ברשותו לא אמרו שיבא מונח עד שיבא אליהו ושמה יבא אדם ויתן לו סימן אלא ודאי אמרינן שמה מלא מליאה כ"ז שלא בא עליהן בעענת ודאי צסימן מוצבא ע"כ. וזכר יש לישב נמי דברי החוספות הנ"ל ודו"ק.

אמנם בחוס' רי"ד כתב חז"ל ואחרי שכולם הסכימו לדעת זה כך הלכה רווחת בישראל ודוקא דיהיב סימנא דידי, אצל אי לא יהיב סימנא דידי הכי מוכחא מלמא דלאו דידי הוא ויעמוד ציד היתומים עד שיבא אליהו ע"כ. ומעשה לפי שיטתו ז"ל הכ"י לעולם באדם שאינו אמיד חס נמלא ממון ברשותו הכ"י יבא מונח עד שיבא אליהו וזה הימא רבתא לומר כן, וי"ל דודאי צסחס אדם שלא אמיד ונמלא ממון ברשותו ולא באו תוצעים עליו אז אין שום ספק דלכ"ע הממון של יתומים הוא, אצל כאן שבאו תוצעים על הממון וידעינן שאדם אינו אמיד הוא אף שאין נותנין לו להחוצע, מ"מ כיון דמידי ספיקא לא ילאו לכן לא ישמש צבן עד שיבא אליהו.

ורבינו ירוחם נתיב כ"ו ח"ג כתב חז"ל וכתב הרב וכו', ויעמוד בחזקת יתומים וישמש בו עד יבא האדון ויתן סימן מוצבא כמו שאמרינן ולא נאמר יבא מונח עד שיבא אליהו אחר שאינו אמיד כי בכל מקום הנמלא ברשות המת הוא בחזקתו, ואפילו אינו אמיד כמו שאמרנו ע"כ, והוא כדעת הרא"ש ז"ל ודעימיה. **ובהא** מילתא דיהא מונח עד שיבא אליהו ראיתי בתמים דעים לבראצ"ד ז"ל סי' קל"א חז"ל כימי אמרינן יבא מונח עד שיבא אליהו היבא דליכא הוראה להיתר כההיא דריש שניס אחזין במליאה דאמר חזראי לאו מידי חסר, ובמקא וממכר מורי לנפשיה אנא דמי קא יביצנא, אצל זה אומר אני ארגתיה חב אומר אני ארגתיה יבא מונח עד שיבא אליהו לפני עענתיהו ליכא הוראה להיתר ואיכא ודאי רמאי וכל היבא דליכא ודאי רמאי ותפסי צב תרווייהו וליכא למיקס עלה דמילתא אמרינן יבא מונח או דמנחא ציד שליט כי בא דשניס שהפקידו אלל אחד אצל הכי דלא תפסי צב תרווייהו ואיכא ודאי רמאי דנין כמנחא צסמטא או צמקוס שיד שניכס

צבוב אמרינן כל דאלוס גבר כההיא ארצא דהוו מינלו עלב צי חרי ואמר רב נחמן כל דאלוס גבר ומיכו גצי מליאה קי"ל כר' יוחנן וכאצוי דאמר חיישינן כלבך צכלבו עענתא איכא למימר הוראה להיתר וליחוש שמה מלוב ישנה יש לו עליו וליכא ודאי רמאי, ואפי' אומר אני ארגתיה יחלוקו וצצצועב, ומעשה הכ"י כיון דליכא ודאי אחד שאינו שלו וליכא למיקס עלה דמילתא אמרינן שפיר דשל יתמי נינכו כלנע"ד.

שבת וראיתי לרבינו הגדול הרמב"ם ז"ל בפכ"ד מבי סנהדרין הלכה א' חז"ל: וכן מי שצא וטען שיש לו פקדון אלל פלוני שמה צלא לואה ונתן סימנין מוצבקים ולא היה זה הטוען רגיל ליכנס בצית זה האיש שמה, חס ידע הדיין שזה המת אינו אמיד להיות לו חפץ זה וסמכה דעתו שאין זה החפץ של מת מוליא מן היורשין ונתנו לזה האמיד צו ונתן סימנין, וכן כל כיוצא בזה שאין הדבר מסור אלא ללבו של דיין לפי מה שיראה לו שהוא דין האמת וכו' ע"כ ע"ש. ומדברי הרמב"ם ראה ברורה בעצה"י למא שכחתי לעיל צדיוק דברי האמוראים ז"ל צמה שאמרו חדא דידענא ציב כונחו לומר דברור ליה להדיין דכן הוא, ול"ל ספק על זה, צבה רב חסדא שכרי כתב להדיא חס ידע הדיין שזה המת אינו אמיד וכו', וסמכה דעתו ומשמע דצעי סמכה דעתו והוא כנ"ל, וזה לעג"ד ברור בעצה"י. וצוה ודאי אחי שפיר דלא תקשב קושיא הריעצ"א, ובריי"ף ז"ל מקרא דיש מתרשש. עוד נראה מדברי הרמב"ם ז"ל דגם אותו שצא לעטון לריך להיות אמיד צדבר שאפשר שיכיה שלו שאם לא היה אמיד צדבר ולא היה ברור לדיין שאפשר שהוא שלו אינו נחמו לו וזה הוא שכח צ מוליא מן היורשין ונתנו לזה האמיד צו ונתן סימנין משמע דזה אמיד צו וכן צעי למיכווי ואי לא לא יבצין ליה ואלו הם דברי הרמב"ם ז"ל דצגמר' לא מלינו דין זה וראויים הם למי שאמרם וק"ל.

ובש"ע חו"מ סי' ע"ו כתב יש לדיין וכו', וכתב הסמ"ע ס"ק ע"ז צד"ה וכן אין מוליאין וכו', גם זה מצוחר צרמב"ם וצא לאפקוי ממא שנהגו צימיהם שאם צא א' ועטן יש לי פקדון אלל פלוני שמה צלא לואה ונתן צו סימנים ולא היה הטוען רגיל ליכנס בצית זה האיש שמה, חס יודע הדיין שזה האיש שמה אינו אמיד להיות לו חפץ זה וסמכה דעתו שאין זה חפץ של המת מוליאין אותו מן היורשין וכו' ע"ש. וגם זה ראיה למא שכחתי לעיל ציוצב דברי הריעצ"א ז"ל וצפי' דידענא ציב, וצ"ה שצצלמי כונתי כן. ועיין עוד חו"מ סי' ע"ו, ומכר"ם אלשי"ך סי' מ' והשוצות שצ"י ח"ג, ות' עצוב"ג סימן ל"א, ורמ"א חו"מ סוף סימן ל"ט מי שצא להפקיע וכו' ודו"ק צדינים אלל.

מרגניתא כי צירן בסדינא גבי מיאשא בר בריה דרבי יהושע בן לוי שכיב רבי מייאשא ולא פקיד אתו לקמיה דרבי אמי אמר להו חדא דידענא ביה ברבי מייאשא דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא ולא אמרן אלא דלא רגיל דעיל ונפיק לביתה אבל רגיל דעיל ונפיק אימר איניש אחרינא אפקיד ומחזא חזא. ר"י) ההוא גברא דאפקיד מטכסא גבי רב דימי אחוה דרב ספרא שכיב רב דימי ולא פקיד אתא לקמיה דרבי אבא א"ל חדא דידענא ביה ברב דימי דלא אמיד ועוד הא קיהיב סימנא ולא אמרן אלא דלא רגיל דעייל ונפיק אבל רגיל דעייל ונפיק אימר איניש אחרינא אפקיד ומחזא חזא. ר"א) ההוא דאמר להו נכסי לטוביה שכיב אתי טוביה אמר

בסדין אחד הפקיד ציד ר' מייאשא: שכיב וכו' ולא פקיד. מת ולא לוח לאנשי ביתו שחטפתו מיתח פחאוס: לקמיה דר' אבא. לתצוע את היורשין והיורשין אומרים של אבינו כיו: דלא אמיד. אינו עשיר שיבא לו כל אלו: סימנא. דאמר בסדין בן נרות וכן שבע: מטכסא. לצום משי: ההוא דאמר להו. צוואת מיתח נכסי לטוביה

משנה הלכות

ר"י) ומ"ש הכיח גברא דאפקיד מטכסא גבי רב דימי אחוה דרב ספרא וכו' ג"ז שם, והטעם כנ"ל, ובגמ' איכא עוד שם צבא אחריחא הכוה גברא דאפקיד כסא דחספא צי חסא, שכיב חסא ולא פקיד, אחי לקמי דרב נחמן א"ל ידענא צי צבא דלא אמיד וכו'. ורבינו בשמיטתו ונראה לכן לא הביאו מאחר דאין צו שום חודש לדינא דהכל אחד הוא עם הצבות הראשונות לענין דינא, חמס קלח ל"ע, דאם כן גם הכי צבא דרב דימי נמי לא היב ליה להביאה דסגי צבא ראשונה דר"ח ורבי מייאשא, ועל כל פנים אם רצה להביאו תרווייהו הי"ל להביאו הכי צבא דחסא במקום הכי דרב דימי דכאי דחסא הוא קודם בגמ' מחא דרב דימי ול"ע. וא"ל דלא גרם רבינו הכי צבא שנייה מדרב נחמן וחסא צבא דחספא, ואפילו אי גרם לה אפשר דגרם לה קודם הא דמטכסא ברב דימי ול"ע.

ר"א) ומ"ש הכיח דאמר להו נכסי לטוביה שכיב אחא טוביה אמר ר' יוחנן כבר צא טוביה וכו', שם בגמ' אמר ר' יוחנן כרי צא טוביה וכו', ואי איניש דגיס ציב הא גיס ציב, אחי שני טוביה שכן ות"ח ת"ח קודם. ופרש"י ובר"ן ז"ל: דמסתמא אדם מלדיק מעשיו לזכות בשעת מיתח דאמר מר (ברכות ל"ד ע"ב) כל הציבאים לא נתנצלו אלא למהכח ת"ח מנכסיו ע"כ. וראיתי להחכ"מ ז"ל סי' ע"י שכתב: דאין זה בכלל דקא לענייני ח"ל: וכן הא דאמרין צכתוצות פרק הכותב דף פ"ה נכסי לטוביה אחי שני טוביה קרוצ ות"ח ת"ח קודם, כבר פרש"י ז"ל החס טעמו של דבר, ולא מיירי צדקה לעניים ואיך. שיביח טעמו של דבר ע"כ לאו צענין דקא קמיירי, דהא אמרינן נמי שכן וקרוצ שכן קודם וכה ליחא צדקה ופשוט הוא ע"כ.

והמו"ר חו"מ סי' רי"ג כתב צאו שנים ששמש טוביה וכו', וי"א דהאי קרוצ איירי שאינו ראוי ליורשו שאם ראוי ליורשו הוא קודם, ולא נהירא דאדרבה כשהוא ראוי ליורשו איכא כוכחה טעמי שלא היב צדעתו עליו שלא היב לרות עליו דלאו הכי ראוי ליורשו עכ"ל. וכן פסק בש"ע ועיין ש"ג כחוצות הכ"ל.

וראיתי בשו"ת חו"מ סי' קס"ט שכתב ח"ל, איצרא דדברי הטור לא צורוין כל כך להשיג על ה"ש אומרים, כי לכאורה דברי ה"ח מסתברא טעמיהו, דהא עיקר הטעם דת"ח קודם מטעם דאדם מלדיק מעשיו לזכות בשעת מיתח, וכפ"י רש"י וכל הפוסקים ובאמת נגד הראוי ליורשו לא הוי כמלדיק מעשיו דאדרבה אין רוח חכמים נוחה הימנו, וכדאיתא צ"ב פ' י"ג דף קל"ג, ובכתובות דף נ"ג לא תהוי בעצורי אחסנתא אפילו מצרע ציבא לברא עבא. ח"ל הטור צסי' רפ"ב אין להעביר הירושה מהיורש אפי' ממי שאינו נהג כשורה למי שהוא חכם ונוהג כשורה עכ"ל, ומה שהקשה הטור צסי' רי"ג דאדרבה כשהוא ראוי ליורש וכו', אין זו קושיא כלל דמי לא מיירי שיש עוד אחרים שג"כ ראויין ליורשו והוא לוח הכל לאחד מהם, גם יש לתרץ בפשיטות כמו שהי' בר"ן צפ"י מי שמת גבי הכי דאמר נכסי לבני וכו', והוצא צצ"י סי' רמ"ז ע"ש מ"מ ודאי אמרינן שזכר על מי שראוי ליורשו שנקרא עוביא ולא להעביר הנחלה מכל יורשו ולעצוב לאחרים חילו, גם הש"ך צח"מ כתב שדעת הרי"ף ג"כ כדעת י"א שהביא הטור, אכן כיון ששאר כל גדולי ראשונים לא חלקו כלל צין ראוי ליורשו או לא כיון דלא מחלק כן צש"ס, גם צש"ע ושאר אחרונים סתמו כדעת הטור, לא מלאני לצי לדחות דברי הטור מהלכה וכ"ש למעשה ע"כ.

וראיתי צש"מ שהביא פרש"י במכדורא קמח ח"ל ת"ח קודם דסתמא דאונש בשעת פטירתו עביד מלוח ולדקה ותורה, וכמהכח ת"ח מנכסיו אין לך מלוח ולדקה גדולה מזו כדאמרין בעלמא וכו' בלבך ת"ח קאמר. קרוצ אפי' ראוי ליורשו דכיון דלא פירש לטוביה קרוצ ודאי מלוח צעוי למיטעד כ"ש. מלח רחוק כמשמעו כלומר שנתרחק ולא היב נוחן לו מימיו דכיון דלא פירש ודאי לשכנו שהנכו צחייו קאמר ע"כ, והכח מפרש"י זו לכאורה נראה שלא כדברי החכ"מ ז"ל שפ"י דלאו מטעם דקא הוא וכה לן להדיא פרש"י במכדורא קמח שהוא מטעם דקא. גם מה שהקשה לו שם להחכ"מ ז"ל ח"ל, דהא אמרינן שכן וקרוצ שכן קודם היעלה

ולא פירש לאיזה עובדי : רבי יוחנן כבר בא טוביה אמר לטוביה ואתא רב טוביה לטוביה אמר
אמר לטוביה ולא רבי לרב טוביה לא אמר ואי גיס ביה הא גיס ביה באו שני טוביה שכן
 עובדי . פי' שלח קוראים עובדי סתם ולא קוראים רבי
 עובדי דרך כבוד שנמך להיות רב וכוא אמר סתם
 נכסי לטוביה ולא הזכיר רבי : ואי גיס זכ . רגיל אללו ומגו דגייסו אהדי קורא לו בשמו כאילו לא נסמך : ת"ח
 קודם . דמסתמא אדם מלדיק מעשיו לזכות בשעת מיתא דאמר מר (ברכות ל"ד ע"ג) כל הנביאים לא נתנצחו אלא

משנה הלכות

מה שאין בפסח דורות, ר"ש אומר אומר אני אף בפסח
 דורות כן וכל כך למכ (פי' למכ נאמר ולקח הוא
 ושכנו עיין גליוני הש"ס) כדי שלא יניח אדם שכו
 הקרוב אל ביתו וילך ויעשה את פסחו אלל חצרו, לקיים
 מה שנאמר (משלי כ"ז) עוב שכן קרוב מאח רחוק ע"כ.
 ומדכחו כדי שלא יניח שכו הקרוב אל ביתו וילך
 אלל חצרו משמע להדיא מלשון בתוספתא שאפילו הכי
 שכן ואינו חצרו ואינו רגיל אללו ואין לכן שייכות יחד
 רק מאחר שהוא קרוב אל ביתו ודר אללו מחויב שלא
 להניחו ועליו נאמר עוב שכן קרוב ואף שאינו נושא
 ונותן עמו זה לכאורה ללא כפי' הרא"ש ז"ל ור"ע.

ובתב הרא"ש ז"ל הביא וכו', עד שודא דדיינא. קשיא
 לן הא דתניא בתוספתא צפי גע פשוט כאומר
 עשי עצי עבדי בן חורין, וכיו שם שני עצי, אין דורשין
 לשון הדיוט לזה כי ארכב ולא לא כי ארכב אלל
 שניכס בני חורין, ונוטל משניכס דמי אחד מכס. וכן
 כאומר יש מאתים דינר ליוסף בן שמעון, וכיו שם
 שני יוסף בן שמעון אין דורשין לשון הדיוט לזה כי
 ארכב ולא לא כי ארכב אלל שניכס חולקין. ואיכא
 מ"ד דהא דתניא יש מאתים ליוסף בן שמעון לאו דקאמר
 חנו מאתים לפלוני אלל כ"ק שישנן בידו בתורת פקדון
 או בתורת הלואה ובהא ל"ל שודא דעבדי אינש דחייף
 מרחוק, ועבדי אינשי נמי דמפקדי לרחוק, וכל שכן
 רישא דאמרינן דשיעיתא ותורתא הוא דמשחרר לעבדו,
 וקי"ל נמי דעובר בשעה ומיכו לישנא לא דאיק דקאמר
 אין דורשין לשון הדיוט משמע דאפי' היכא דאיכא למידרש
 לא דרשינן, ואפשר דמשמע לן דהכיא מתניתא משבשחא
 מדלא מייחתינן לה בגמרא דילן, ועיין ר"ן מה שחייך
 בזה. (ובתשובתי להרב שלמה זלמן צרוין שליט"א בארכתי
 בזה בס"ד וכו' אחי בכחובים).

ובתב הרא"ש ז"ל ושאר פוסקים דהא דאמרינן שכן
 קודם לא צפי למימר שכו דר אללו, דמכא
 אנשים דרים זה אלל זה ואין לכן שייכות יחד אלל
 שכן היינו שהוא חצרו ורגיל אללו חמיד במשא ומתן, ועי"
 אמר הפסוק עוב שכן קרוב מאח רחוק ע"כ. אמנם
 מלאתי בתוספתא פסחים דשם משמע דשכן ממש קאמר,
 ח"ל צפי"ת ס"ז, פסח מלרים נאמר צו ולקח הוא ושכנו

צדעה דלענין לזקב שכן קודם ללא חלילה, אמנם לפי
 מה שפי' רש"י ז"ל לא קשב קושית החכ"ל ז"ל דכיון
 שלא נתן לו מימיו, ודאי לשכנו היושב אללו שהכחו
 בחייו קאמר, דכרי ראינו שבחייו נמי לא נתן לאחיו
 מימיו וראינו ח"כ שאין צרנונו לתת לזקב לאחיו אף
 שהוא קודם מדינא, מ"מ צלואה אללינן בחר אומדנא
 מה שכיב צדעתו של מה ודו"ק. ועיין מרדכי פ"ק
 דצ"צ ס"י תל"ג פלוגתא דרבותא באחד שנתן מקלח
 נכסיו לזקב בעת מיתתו, ולימים ירדו קרוביו מנכסיהם
 שגדולים היו אומרים שיש לתת אותה לזקב לקרוביו
 כפי' ובינא ראיב מפי' י"ג דף קל"ב ע"א כרי שכלך
 צנו למדכ"י ושמע שמת צנו וכו' ואח"כ צה צנו אין
 מתנתו מתנה ולאחרים חולקים וס"ל דאדרבה אומדן
 דעתו שאפי' אם כ"י יודע שעתידין לירד הוה יביז
 לאחרים, דזה נותן כדי שתכ"י לו כפרה וימתין עד
 שירדו מנכסיהן וכו' ע"ש.

ועיין השו"ת מוכר"י מצרונא השו"ת קל"ב באשכ שנתחב
 לתת מעות לעניי העיר לקצב בכל שבוע, ועטן
 השואל דיש למיזל בחר אומדנא דאי כוו אומרים לאשכ
 דח"ת עדיף הוה עבדא, והשיב לא ידענא מה שייך
 אומדנא הא כבר זכו צב עניים, ועוד הגע עלמך לפי
 סברתך שכתבת דאי ידעב הביא איתחא דח"ת עדיף
 יבצא לח"ת, ח"כ כל הנותן לזקב אמאי אינו נותן
 לח"ת, אינו לית צב. אומדנא וכו', ועוד מאן לימא לן
 דח"ת עדיף לעניי עיר אחרת דילמא עניי עירך קודמין
 לעניי עיר אחרת אפילו לח"ת ע"כ ע"ש. ועיין לעיל ס"ק
 (ס"ז) מה שכתבתי בזה. ועכ"פ נראה דדעתא דאינשי
 דנותנין משום לזקב הוא קודם מיתתו ודלא כמ"ש החכ"ל
 ז"ל ודו"ק.

ובתב הרא"ש ז"ל ושאר פוסקים דהא דאמרינן שכן
 קודם לא צפי למימר שכו דר אללו, דמכא
 אנשים דרים זה אלל זה ואין לכן שייכות יחד אלל
 שכן היינו שהוא חצרו ורגיל אללו חמיד במשא ומתן, ועי"
 אמר הפסוק עוב שכן קרוב מאח רחוק ע"כ. אמנם
 מלאתי בתוספתא פסחים דשם משמע דשכן ממש קאמר,
 ח"ל צפי"ת ס"ז, פסח מלרים נאמר צו ולקח הוא ושכנו

שכנים שניהם קרובים שניהם תלמידי חכמים שודא דיני. ריב) איתתא למכה ת"ח מנכסיו: שודא דדייני. דייין יתן למי שיראה ועיין משכ"ל: לאברוחינהו מגברא. מלשון צורה שאינה רוצה שיהיו שלו : נכתוב לה. פי' הצעל שרוצה לנשאה יכתוב לה שטרע על מנת שאין

משנה הלכות

למי שירלו. ועיין בחוס' שם וזר"ן האריך הרבה. ולר"ת יש סיוע מהירושלמי דגרסינן התם שוחדא דדיינא ודאי שאינו רוצה לומר שיקבלו שוחד דדיינין, אלא שיש כח ביד הדיין לתת למי שאוכזבו יותר כ"כ תלמודי רבינו יונה. ונראה פי' לפירושם שהדיינים נותנים השוחד שכיון שנותנין למי שרוצים משחדים אותו בממון זה וזה שוחדא דדיינא, ועיין רא"ש ז"ל פ' חזקת סו' כ"ג, וזש"ך חו"מ סו' רנ"ג סו' כ"ט חוספתא שם ובהפלאה ד"ה והנה זש"ך ודו"ק.

ריב) וב"ש איתתא דאית לה זוזי דצעי לאצרחוכו מגברא וכו', שם דף ע"ט וכבר כתבתי מזה לעיל בס"ד זש"ך (ס"ז וקל"ח) ועיין בדברי רבינו בהלכות נחלות בסופו שכתב דבריו אלו.

וב"ש אמר שמואל המוכר שטר חוב לחצירו וחזר ומחלו מחול ואפי' יורש מחול שם דף פ"ה ופי"ו ע"א, וקידושין מ"ח, ז"ק פ"ט, זב"מ כ', זב"ב קמ"ז. ודע דצטעמא דהא מילתא נחלקו בו אבות העולם דעת ר"ח ז"ל הביאו הרי"ף, והתוס' רי"ד, (והמרדכי כתב שזה דעת רב למח גאון), דהיינו עממא דמוכר שט"ח לחצירו דיכול למחלו זין הוא זין יורש משום דיכול למימר עיינית צהשצוני ולא פש לי גביה ולא מידי, והקשה עליו הרי"ף ז"ל דא"כ המכנסת שט"ח לצעלה אמאי אינה יכולה למחול, ועוד נתנו במתנת שכיב מרע נמי אמאי יכול למחול אי משום דשכיב מרע מידק דייק והדר יביב, א"כ אפילו שכיב מרע גופי' לא מלי מחיל והתם לא קאמרינן אלא שאין יורש יכול למחול אבל ש"מ גופי' ודאי מלי מחיל. והתוס' רי"ד הקשה עליו דא"כ היכי אמרינן דלמאן דלא דאין דינא דגרמי מגבי ציה דמי ניירא צעלמא תשלומין יפס חייב לשלם ללוקה שמכר לו שטר פרוע בחזקה שאינו פרוע, והאיך פטרו למאן דלא דאין דינא דגרמי ומכח האי קושיא כתב שלא כדברי ר"ח.

יחזיר לו מעותיו ועוד למאן דדאין דיני דגרמי למח ישלם לו דמי שטרע מעליל וכו' דמקח טעוה הוא. ונראה שכך הוא ז"ל מפרש דמיוגו דיכול לומר לא פש לי ולא מידי גביה לא אסתלק מהאי שטרע לגמרי ועדיין צרעותו הוא עומד ויכול למחלו ולומר אע"פ שאחה חייב לי רביני מחול לך וא"כ הוא שחי השבות ולפי"ז שפיר מיושב קושית התוס' רי"ד מדברי ר"ח ז"ל אמנם כרשב"א ז"ל שם סיים וז"ל השיב עליו רבינו הגדול ז"ל בהלכותיו שאין אבל עדיין הפי' אינו נכון וק"ל במקום שחז לאחרים מי מהימן לומר כן הרי אמרו האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן במקום שחז לאחרים וכן אם אמר פרוע הוא, אבל השתא דקיי"ל דאי חזר ומחלו מחול אפשר דאי אמר פרוע הוא נאמן מגו דאי צעיה ניחול אבל למתלה הא צהא אי אפשר דאפכא מסתברא עפי וכו', וראה לדבר הא דגרסי' צפי שנים אוחזין מלא שובר צמן שאכשח מודה יחזור לצעל ואקשי' התם אמאי אמר רבא ש"מ איתא לדרי' שמואל פירוש וכשם שיכולה למחול יכולה לומר נמי פרוע זב"ד, וממני נפל השובר אמאי לא יכול למימר פרוע אלא מתוך שיכול למחול וכו' וצפי' צהרא נכתב יותר מזה וכן הקשה הר"ן ז"ל.

ודע דצטיעה מקוצלת הני"ל הביא דברים אלו של כרשב"א ז"ל כמעט אות צאות ממש וייחסם לרבינו הרמב"ם ז"ל שכתב זה לשונו: והרמב"ם כתב זה לשונו: המוכר שטר חוב לחצירו וכו' פירש רבינו חננאל וכו' עוד כתב שם וז"ל השיב עליו רבינו הגדול ז"ל בהלכות שאנן ונראה דהסופר שם עשה צעמים חדא דדברים אלו שייכים לרשב"א וז"ל והרשב"א כתב במקום והרמב"ם, וצמה שכתב בהלכות שאנן ג"כ לעני"ד טעות הוא וז"ל בהלכות שאין וכמו שהוא להדיא ברשב"א ומ"ש ברשב"א פירוש ר"ת, זש"מ מפורש רבינו חננאל ומינה ומינה אסתיע מילתא לאמיתא' קן נלע"ד צרור. וגם אני מחילה עשיתי והלכתי אחר הש"מ אמנם אח"כ באיר ד' עיני וראיתי ברשב"א צפנים דדברים אלו שייכים לו, וקיימתי צס"ד מלות השבת אצידה.

ודר"י"ף ז"ל העלה דהיינו עממא משום דשטרות אין גופן ממון ואי אפשר להקנותן צבקנאה גמורה אלא שחכמים תקנו להם דא מכר ולפיכך יכול למחול לפי שלא זכה צכן לוקח מה"ת. וכ"כ הרמב"ם ז"ל פי' מה"ל מכר ה"ל י"ב. וכתב ה"ה דכן הוא בעיקר. אמנם ר"ת ז"ל בחוס' חולק צדכר וס"ל דמכירת שטרות דאורייתא

ודנה' קושית התוס' רי"ד מלאתי לרשב"א ז"ל בחידושויו כתובות פ"ה צד"ה המוכר ישוב לזה ח"ל המוכר שטר לחצירו וכו' פיר"ת ז"ל (ט"ם לעני"ד וז"ל רבינו חננאל), משום דיכול לומר עיינתי (ט"ם מ"ש ענייתי) צהשצוני ולא פש לי גביה ולא מידי ואין דבריו צרויין אם ר"ל דצהכי עסקינן מאי מחלו אין זה מחילה ועוד היכי אמרינן למאן דלא דאין דינא דגרמי מגבי דמי ניירא צעלמא אם מכר לו דבר שאינו שלו למכ לא

וכתב וכי תימא אי מכירה שטרות דאורייתא כאיך מוכר יכול למחול, דכא אמרינן צ"י מי שמח דמשום שעשאה למחנת שכ"מ כשל תורה יורש לא מלי למחול, לא קשיא דמוכר שטר חוב אע"פ שמכירתו מדאורייתא יכול למחול לפי ששני שיעבודים יש לו למלוה על הלוח שעבוד גופו של לוח שהוא מחוייב לפרוע והוא עיקר השעבוד, ושעבוד על נכסיו אם הוא לא יפרע מדין ערב כדאמרינן צ"י קע"ד נכסיו דבר אינש מדין ערבין ציה, ושעבוד הגוף שיש למלוה על הלוח לאו דר מכירה הוא הלכך אינו מכור אלא שעבוד נכסים בלבד, ואע"פ שאינו נמכר לא פקע חבל כי חזר ומחלו פקע שעבוד הגוף וממילא פקע שעבוד נכסיו שאינו אלא מדין ערב, ומיהו כשמת לוח אע"פ שעבוד גופו פקע שעבוד נכסיו לא פקע לפי שפיקר ערבותן של נכסיו בענין זה הוא שכ"ז שלא ימלא הלוח שירד לנכסיו יפרע מהן חבל כ"ז שפקע מחמת המלוה אף שעבודא של נכסיו נפקע ועיין רא"ש ז"ל.

ודע דבזבני מילואים אי"ע כתב דמ"ש הפוסקים בשם ר"ת בהא דמוכר שט"ח וכו' משום דשני שעבודים יש על הלוח שעבוד הגוף ושעבוד נכסי וכו', לאו דוקא שעבוד הגוף דהגוף אין בו משום שעבוד דאי הוי הגוף משועבד אי"כ כי מטא זמן פרעון הוי רשאי להשעבד בו לפרעון חובו כי היכי דשעבוד נכסיו כי מטי זמניה כצ"ד מגבין אותו, אלא בעיקר כמ"ש בש"מ פרק הספינה שם בסדרת דר"ת דיש על הלוח חוב הגוף ושעבוד נכסים וכו' ע"ש. ועיין קלו"ה סי' י"ב ס"ק א' וסי' ס"ו בחו"מ ודו"ק.

והמרדכי כתב, וראב"ן פי' הטעם משום דלא ילא החוב מכה המוכר או מורש, דאי טעין אישחצע לי דלא פרעתיך לא יגבה אלא בשעוטה הלכך יכולין למחול. והא דתנן בפירקין חבל משציע הוא את הבאין ברשותה דהיינו הצעלי מחנה כדפי' רש"י, והכי מפרש בחוספתא דכתובות היינו דוקא דקרקעי ליה זחי וכתב שטרא כדאמר הכא ואי פקה הוא וכו', ומחנת שכ"מ אלמור רבנן כדי שלא חטרוף דעתו ועשאוהו כשל תורה, ובמכנסת שטר חוב לבטלה טעמא דידו כידה ע"כ. והראב"ד בהשגות כתב הטעם מפני שהלוח אומר ללוקה אני לא שעבדתי לך את עצמי לפיכך אם כתב לו בשטר חובו הריני משועבד לך ולכל הבאים מתחך אינו יכול למחול משמכר שט"ח עכ"ל. ובכ"מ כתב עליו ול"ג דאי כתב ליה הכי גם להרי"ף ורבינו (הרמב"ם ז"ל) אינו יכול למחול ע"כ. ועיין צ"י קמ"ז וציד רמב"ש.

וראיתי לרבינו ירוחם נתיב י"ד שכתב וז"ל המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל פי' ואפילו הקנהו בחב"ב, ואם נחנו במחנת שכ"מ הירש אינו יכול למחול (כ"ל דל"ל למחול), וכתבו החוס' או אם מכרו או נחנו במעמד שלשתן דאינו יכול למחול.

וכך דקדקו הפוסקים והרשב"א והראב"ד והחוס' ואם מחלו אינו משלם לו לוקח אלא מה שקבל ממנו לא כל החוב, אפי' למאן דדאין דינא דגרמי, וכן כתב רב שריא גאון בהשגות. והרמב"ם ז"ל והרשב"א כתבו כמו החוס' ויש חולקין. ומכנסת שט"ח לבטלה אינה יכולה למחול וי"א דאי כתב לוח משעבדא לך ובכל דאתי מחמתך אינו יכול למחול ואומרינן כמה יתן אותו הלוקה כי מי שקונה שט"ח כך יתנונו שום דבר בפחות ממה שכתב בשטר וכן היא עיקר, יש מי שכתב כי אע"פ שחזר ומחל מוכר ללוה יכול לוקח לעכב הנייר שהביע לידו ולא יתנונו ללוה שכשזכר בו היה של מלוה וכן עיקר ע"כ.

והנראה מדברי רבינו ירוחם ז"ל דלא ס"ל ככ"מ הנ"ל דלנונו לומר דהיכי שכתב בשטר חובו הריני משועבד לך ולכל הבאים מתחך גם הרי"ף ז"ל מודה, וכן הרמב"ם להראב"ד ז"ל, שהרי כתב זה בשם יש אומרים דאי כתב ליה משעבדא לך ובכל דאתי מחמתך אינו יכול למחול וכו', והוא דעת הראב"ד ז"ל. ונראה דלאו ד"ה ולא כדברי הכ"מ ז"ל ול"ע שלא הרגיש בזה הכ"מ ז"ל. ועיין חו"מ סי' ס"ו סי' כ"ג ברמ"א שם ותומים שם וקלו"ה ס"ק כ"ו.

ובש"ך שם ס"ק ע"ו באריך הרבה להקשות אישעת הרשב"א ורי"ו וסמ"ע, גם בקלו"ה ע"ש, וכתב בש"ך דמ"מ הוי ספיקא דדינא והממע"ה. וגם לענין קידושין הוי ספק קידושין ועיין כנה"ג שם ודו"ק. ודיבא שהקנה לחברו גוף המלוה אמרו הרבנים של מלון שיכול נמי זה המקנה למחול מדשמואל, ורבינו אליעזר בר שמשון אומר שאני החס דאין קניו לו גוף המלוה אלא מכה שטר, דכ"ז שהלוח חייב למלוה יכול זה שלקה את השטר לכופו ללוה לפרוע לו ולא מלי למימר לאו בעל דברים דידי את שהרי השט"ח צידו שהקנה לו המלוה להיות גובה ממנו כל מה שחייב לו, ולהכי כשימחול המלוה ללוה בטל השטר שהרי הלוקה לא קנה במשיכת השטר אלא השעבוד כ"ז שהוא קיים ומש"ה חשוב ליה גורם לממון כמה שמחל לאחר שמכר למאן דפטור כמו שורף שטרות חבירו, חבל אם הקנה לו מלוה עומה בגון מטלטלי אגב מקרקעי בחליפין בהא לא אמר שמואל דמחיל, ועוד באריך במדכי ועיין תפארת שמואל שם ובהג"א.

ובתב הרא"ש ז"ל אמר ר"ה צריה דרב יהושע אם פקה הוא מקרקע ליה זחי וכתב לי' שטרא בשמי' אמר אחימר וכו' שטרא מעליא, פירוש כל דמי שוויו שהיה עומד לימכר בכן, לפי שעבוד נכסים של לוח ולפי אלמוחו ולמאן דלא דאין דינא דגרמי מגבי ציה דמי ניירא, והכמי פרווילנא ז"ל אומרים שגם כאן לריך לפרוע המוחל ללוקה דמי הנייר, דכיון דמוחל הרי הוא כפרוע ולריך להחזיר ללוה כי הוא נותן שכר הסופר ונייר שלו, הוי

שטרא וליתן לה והכי כתיב לה על מנת שאין לי רשות בהן ולא דין ודברים. ואי דחלא דילמא שמיט ואכיל להו מינה ולית ליה נכסי תכתבינון למאן דניחא לה במתנה והכי כתבא בשטרא הרי הן לך במתנה מהיום לכשאני רוצה דאמור רבנן דכי האי גוונא קני עד ההוא יומא דבעיא להו מיניה. אמר שמואל המוכר שטר לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מחול ומודה שמואל שאם נתנו במתנת שכיב רע שאין יכול למחול אמר רב הונא בריה דרב יהושע ואי פקח הוא מקרקש ליה זוזי וכתיב ליה שטרא בשמיה. אמר אמימר מאן דדאין דינא דגרמי מגבי ביה שטרא מעליא ומאן דלא דיין (דאין) מגבי ביה דמי ניירא בעלמא הוה עובדא ואכפייה רפרם לרב אשי ואגבי ביה ככשורא לצלמי ומודה שמואל במכנסת שטר חוב לבעלה וחזרה ומחלתו שאינו מחול מפני שידו כידה. ריג) קריבתיה דרב נחמן וזינתיה לכתובתה בטובת

לי רשות בכו וכו' וכיון שכתב כן לא קני לכו לנכס : ואי דחלא. יראה: מהיום לכשאני רוצה. פי' מהיום נתונים לך ולכשארצה יש כאן הכרח מדעלה שאם זה לזכות חאמר אני רוצה במתנה ונמלא קיימת למפרע ואם זה שנכתב בשטר יצוא להחזיק חאמר איני רוצה ובגמי מוקי לה בכוחות מקלתן דכוחות כולן אפילו לא כתב דנוסחא זו חוזרין : וחוץ ומחלו. המוכר שהוא המלוה מחלו ללוה: מחול. חאמר ליה ליה ללוקה לאו בעל דברים ידיו את. ואפי' יורש. של מלוה שמת אצו

יורש כל נכסיו מחול : במתנת שכיב מרע. דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי: ואי פקח הוא הלוקה: מקרקיש ליה. ללוה נותן לו מעות ושוכרו בכו לכתוב לו שטר חוב בשמו קודם שיעשו קנייתו בין שניהם : מאן דדאין דינא דגרמי. המחייב את הגורם הפסד לחבירו לשלם: מגבי ביה. כהאי שטרא מן המחולו : שטרא מעליא. כל הכותב שכתוב: ומאן דלא דאין. פלוגתא היא בצ"ק (דף קט"ז ע"ב) ור"מ אית ליה דינא דגרמי כדחניא נתיישא הימנה ולא גדרה הרי זה קידש וחייב באחריות גבי כלאים: מגבי ביה דמי ניירא בעלמא. כלומר חומר שלא מכר לו אלא בנייר והרי הוא צידך: ואכפייה רפרם לרב אשי. שזה הדין לפני רב אשי וסוצבו וקפיו בראיות ואגבי מדינא דגרמי : ככשורא ללמי. כלומר גיבוי גמור כל ההפסד דקדק בו כאשר ידקדק הלוקה קורה לזר זה לזרות שלוקח ישרה וחלוקה: בטובת הגאה. פי' בדמים מועטים שקגאה בספק שאם

משנה הלכות

עובדא ואכפייה רפרם לרב אשי ואגבי ביה כי כשורא ללמי, והלכתא כותיב, ועיין לעיל מה שכתבתי בשם רי"ז ז"ל

וראייתי צהודושי רש"ץ ז"ל לכתובות שכתב דר"ח בגמי מגבי ביה דמי ניירא בעלמא, פרש"י כלומר חומר שלא מכר וכו', ולכאורה הלשון מגבי ביה וכו' אינו מדוקדק שפיר לפי פי' רש"י, ולולי פירש"י נלפענ"ד דמאי שטכ"פ מחייב לו לשלם דמי בנייר ועל בנייר חל המכירה ממש כמו בכל המטלטלין דאית בכו קיין דאורייתא עכ"ל ע"ש. ולי"ע שלא הרגיש בדברי הרא"ש ורצינו ירוחם ז"ל שכתבו כן להדיא.

ריג) ומ"ש קריבתיה דריג זינתיה לכתובתה בטובת הגאה וכו', שם דף פ"ה ע"ב, קריבתיה דרב נחמן זינתיה לכתובתה בטובת הגאה איגרשה ושכיבה אחי קא תצבי לה לזרחה חמר לה רב נחמן ליבא דליבא לה עגב אחיל ותיחלה לכתובתה דאמה לגבי אביה ותירתא מיניה, שמעב אזלא אחילתה וכו'. ורצינו ז"ל לא גרם איגרשה ושכיבה וע"כ ז"ל דהכין הוא דאל"כ אלא שמתח תחת בעל חן לה כתובה והבעל יורשה וא"כ אמאי תצטו לזרחה וע"כ דמיירי דאיגרשה ודו"ק.

וראייתי להראש"ד ז"ל בחמוס דעיס סוי רלי"ה שכתב קשיא לן כהאי עובדא כיון דקיי"ל דדיינין

דינא דגרמי בהא, ואי מחיל לה מגביו מינה ככשורא ללמי מאי אכניא לה להביא זרחה דחלה לכתובתה חאמר למחול לגביה אצור וכו' כי ירתא מאצבי וכו' לה נכסי מחייבא לאשלומי ללקוחות כל מאי דאפסדת מנכון והוא שיעור כל הכתובה שקנו מאמה, ואתחזי לי דשאני האי עובדא משאר מוכרי שט"ח וחזר ומחלו דכתם מתחזי כחזיק שהרי אין לו הנאה בהזיקו ומפסיד ממונו של זה אבל הכא לא נתנוהו להזיק אלא להנאת עגמה כי היכי דתהדר ותרחה מאצבי, וככ"ג לא מחייבין במסכת גיטין צ"פ בהזקן למ"ד היזק שאינו ניכר לא שמייה היזק, ואפ"ה צמיד חייב וכו', מ"ט משום דלא איבוק להזיק אלא להנאת מלאכתו נתכוון ככ"ג אע"ג דחייביה לשלומי בגרמי כ"מ במחכין להזיק אבל להנאת עגמו לא וכו' ע"ש. והנראה מדברי הראש"ד ז"ל דהכי באמת אינה חייבת לשלם כלום לאחר מכן וכן בכל דיני דגרמי לשיטתו ז"ל כי כי דלא איבוק להזיק אלא לעובדתו נתכוון ולהנאת עגמו ככ"ג לא מחייבין בדיני דגרמי אף שגרם היזק לאחר.

ודרא"ש ז"ל כתב פרש"י שהלוקה חוצע הכתובת לדין שכתב לגבות כתובת אמה מאצבי, ואין הלשון משמע כן דמה לו ללוקה אלא הכת, מסתמא כשקנה הכתובה מאמה מסרה לידו הכתובה וכתבה לו שטר מכירה עליה והאז לא יפרע אלא למי שיחזיר לו הכתובה. הלכך הפי'

תמות היא קודם יורשה צעלה ואם תחלמן או תתגרש חכה בלוקה בכחוצה : אתו יורשים. בלוקה שכול יורש כחוצה : קא תצעי לה לזרתה. כצאה לנצות כחוצה אמה מאציה ולירש כחוצה מכה אמה ואלו צאין ליעול אוחה הימנה לומר אמך מכרה לנו: דרתיזיל ותחלה. דאמרי אפילו יורש מוחל ואמה של זו מכרה לכן שער חוצ שכיב לה על צעלה : ורתהדר ותירחיה מיניה. ומיירי שגם אציה כבר מת, ויש מפרשי דוקא כשאציה עדיין קיים ועיין משכ"ל: עשינו עצמינו. כקרוצ של צעל דין או אוכצו כצא אלל כדדיינין ועורכו בראיות אחר זכות אוכצו או קרוצו כך למדתי עלה לזו להפסיד שנגדזה: ומעיקרא. כשאמר כן: הפוגמת כחוצה. מפרש במחני' כגון שכיחה כחוצה אלף זו ואמר לה התקבלת כחוצתי

משנה הלכות

וראיתי להריב"ש ז"ל שכתב פי' רש"י ז"ל שכיחה כצת צאה לנצות כחוצה אמה מאציה ואלו צאין ליעול ממנה לומר אמך מכרה לנו ויפה פירש, שאין לפרש שמת האב וזכה בנכסיה וכיו צאים בלוקחות לנצות ממנה כחוצה אמה דאין היתה יכולה למחול לעצמה ע"כ ע"ש. ונראה דהוא ז"ל חולק ארא"ש ז"ל דאשמעינן אף צכי האי גוונא שהמחילה לעצמה יכולה למחול, אמנם דעת רבינו נראה כדעת הרא"ש ז"ל ורבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"ד כתב מוכרת כחוצה צטוצה כצאה ותתגרשה ומתה יכולה כצת או כצן כיורש אוחה למחול לצעלה כחוצה ואצד אוחה בלוקה וכו'. ויש מי שפירש שקודם שתצעה ליקח מה האב ואעפ"כ יכולה למחול לעצמה שהוא במקום האב אם היה אב חי וירש הכל וכן עיקר ע"כ. ועיין טור ש"ע א"ע סי' ק"כ ואחרונים שם ומתי חייבים לישבע.

הכון הוא שמת גם האב ואין להם יורש אלא זו הצת, ואשמעינן תלמודא דאף צכי האי גוונא שהמחילה הוא לעצמה שיכולה למחול לאציה והיא זוכה במקום אציה, וכיוצא בו מלינו צפי הגחל קמא ע"כ ע"ש. ובקושית הראב"ד ז"ל נחצצנו צה כראשונים ז"ל לפרש כי מחלה מאי הוה הא מהיבצה לשלם מדינא דגרמי, וכריעצ"ה ז"ל כתב ואפשר שלא היה לה נכסים עתה, אי נמי נשואה היתה ופגיעתה רעה שהיא פטורה עד שתתגרש, או עד שתחלמן, אי נמי דקטנה היתה שהגיע לעונה הפעוטה שמהילכה מחילה צמעלולין ופטורה מחקין. ועיין רמב"ן גיטין צדיני דגרמי ועיין ש"מ אריכות מכה.

והנה לעיל כצאחי דרבינו ז"ל לא גרם איגרשה, ונראה לעג"ד לומר דרבינו ז"ל מוקים כל השמעתתה צדלה איגרשה כלל, וגם לא מתה האשה כלל, ומיירי רק שמת הצעל והיה לה להאשה לנצות כחוצה מנכסי צעלה שמת, ולא היה לה צנים כי אם אוחה כצת וכפי' הרא"ש ז"ל צאה, ואחי יורשים קא תצעי לה לזרתה ופי' יורשים כלומר יורשי כחוצה והיינו אותם שקנו כחוצה צטוצה כצאה מאמה, והם עכשיו כיורשים לכחוצה זו, א"ל ר"ג לכתב דלנצת וכו' ותהדר ותירחיה ופירושו נמי כמו שפי' הרא"ש ז"ל, דאשמעינן אף צכי האי גוונא שהמחילה היא לעצמה שיכולה למחול לאציה והיא זוכה במקום אציה, וצח מיושב לשון רבינו ז"ל שכתב ותיכדר ותירחיה מאציה וצגמי לא גרם כלל ותיכדר ורבינו דגרם ליה, היינו לפי דרבינו מיירי שכבר מת הצעל וכבר ירשה הצת הנכסים פעם אחת, ולכן קאמר ותיכדר היינו שלאחר המחילה תיכדר ותירחיה, וכן הרא"ש ז"ל גרם ותיכדר. וברא"ש ז"ל גרם אחי לקוחות וקא תצעי לזרתה ורבינו גרם יורשים במקום לקוחות, וצגמי לא גרם אלא קא תצעי לה לזרתה ולא גרם מי, ולפי גירסת רבינו אחי שפיר כפי' שכתבתי. וא"כ רבינו צכיון לא גרם ואיגרשה, שכרי מיירי רק שמת הצעל או אפילו מתה היא ג"כ אחר שמת צעלה אמנם לא מיירי דוקא צאיגרשה וכנ"ל זה לעג"ד נכון.

ודע דכרמב"ן והרשב"ה כתבו דמוחלת עיקר כחוצה אינה יכולה לעטון נחת רוח עשיתי לצעלי וכריב"ש ז"ל סי' קמ"ט הוסיף לומר דאפילו לחוס' אינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לצעלי, וכתב שהוא מוסכם מכלל, וכצאה צ"י ז"ל צסי' ל' אות י"ח וכתשוצה סי' ד' מדיני נישואין, ובעל משפטי לך ח"צ סי' י"ז וצסי' ל"ב כנה"ג, ועיין לעיל סי' ק"ד מה שכתבתי צאה דינא דקרוצתי.

ר"ד) ומ"ש הפוגמת כחוצה וכו' עיין לעיל סי' ק"ג (ל"ח) מה שכתבתי צוב.

ומ"ש חנן וכן ביתומים לא יפרעו אלא צצטועב וכו' שם פ"ח ע"א. וגרסין כהם חנן כהם וכו', והוא משנה צצטועות דף מ"ה וצגמי' גרם ממחן ולא גרם יתומים ממחן, עוד שם מתקוף לה רצח ורבינו גרם רצה צה"ה ופסקוהו הפוסקים ז"ל. וכתב הרא"ש ז"ל והא דיתומים נפרעין מן ביתומים מוקי לה (שצטועות מ"ז) דכהם כשמת מלוה צחיי ליה אצל אם מת ליה צחיי מלוה כבר נתחייב מלוה צצטועב לצניו ואין אדם מוריש צצטועב לצניו.

וכו'. תנן וכן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה יתומים ממאן אינימא מלוה השתא אבוהון שקיל בלא שבועה אינהו בשבועה הכי קאמר וכן היתומים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה. אמר רבי זריקא אמר רב יהודה לא שנו אלא שאמרו יתומים אמר לנו אבא לויתי ופרעתי אבל אמרו אמר לנו אבא לא לויתי אף בשבועה לא יפרעו. מתקיף לה רבה אדרבה כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רבי זריקא אמר רב יהודה לא שנו אלא שאמרו יתומים אמר לנו אבא לויתי ופרעתי אבל אמרו לא לויתי נפרעין שלא בשבועה שכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דאמי. רטו

וכיחא אומר לא התקנתי חלל מנח לא תפרע חלל בשבועה: תנן. שבועות מ"ח. אי נימא מלוה. שכלה קייב וכו' מוליאין עליו שטר אביבן. לא שנו. דכי משחצעי שקלי: שאמרו. יתומים של לוח לויתי ופרעתי ישבעו אלו שבועה שלא פקדנו ולא אמר לנו אבא ולא מלאנו שובר בין שטרותיו ששטר זה פרוע ונוטלין: כאומר לא פרעתי

משנה הלכות

והמרדכי כתב כאן משמע דמקקין לפרע מנכסי יתומים קטנים, וכן משמע בהקקין דף כ' ע"א וכו', ותימא דבר"פ הגזל כתרס מסיק שאין מקבלין עדות על היתומים קטנים, וי"ל דכמלוה בשטר נזקקין דנעשה כמו שנחקרה עדותן בב"ד אבל בדבר שארץ עדות אין נזקקין. והביאו בהג"א. ורבינו שמרי' מוכיח מכאן דאומר לחבירו בב"ד לא לויתי אינו יכול לתקן דבריו ולחזור ולטעון מה שאני אומר לא לויתי היינו שלא עמדתי בהלואחתי חלל פרעתיך, דא"כ הוה טענין ליה בב"ד ליתומים דקיי"ל פרק לא יהפור כ"ג טוענין לירוש, וכן משמע בחלפסי שער ג', וכן פר"י פ' השותפין (דף ו' ד"ה כל האומר) אמנם החוס' שבועות דף מ"א ע"ג כתבו דמילתא דלא שכיחא לא טענין ליתמי, וכן נראה מדברי הפוסקים דלא טענין לכו ליתמי בהכרח גבירא דאפקיד מרגניתא וכו', ולא טענין לכו ליתמי דילמא מליאה אשכח או נתנו לו במתנה אף שהוא צעלמו היה יכול לטעון כן וכהי מהימן ועיין לעיל (ס"ק ר"ט) וכתובות דף פ"ה וברא"ש. ועיין רמב"ם פרק י"ז מהלכות מלוה ולוה ה"ב ובכ"מ שם ועיין ש"מ, ובחו"מ סי' ק"ה ועיר שושן לצעל הלבושים ז"ל שם.

כשאמרו יתמי לוח אמר לנו אבא לויתי ופרעתי, וטע"ג דלא טענין לכו אבל אמרי אמר לנו אבא לא לויתי נפרעין שלא בשבועה כי כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי.

ובגמרא חיפלגו אמוראי רב ושמואל דאמרי תרווייכו ל"ש חלל שמה מלוה בחיי לוח, חלל מה לוח בחיי מלוה כבר נתחייב מלוה לבני לוח שבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו, ור"א אמר אפילו מה לוח בחיי מלוה יורשין נשבעין שבועת יורשין וגובין חובם, ולכתחלה שבדין כרז ושמואל, ודייני דעבד כר"א עבד, ולא מהדרינן שבדא, הילכך שטר של יתומים שצא לפרע מיתומים ומת לוח בחיי מלוה בב"ד שהם אביהם של יתומים הוא אפורופוס לא מקרע קרעינן לוי כלומר אינן מחוייבין לקרוע הואיל ולכתחלה שבדין כרז ושמואל, חלל מניחין השטר ברשות היתומים כי אולי כשיגדלו אחרתם להם דיין שישיבם ויגבה להם חובם כר"א, כ"ז שלא צא ליד דיין, דודאי אם צאו לפני דיין לריך הדיין לפסוק לכתחלה כרז ושמואל ע"כ.

ר"טו) ומ"ש והנפרעת שלא צפניו לא תפרע חלל בשבועה וכו' שם בגמ' ונפרעת שלא צפניו

וכו' אמר ר"א שר הבירה מעשה צא לפני ר' יצחק באנעוכיא ואמר ל"ש חלל לכתובת אשה משום חנא חלל צע"ח לא, ורצא אמר ר"י אפילו צע"ח. וגירסת רבינו אמר רצא אמר ר"י וכו', והולך ויושב במדינת הים וכו', וכתבו החוס' שם בד"ה ורצא אמר, ופסק רבינו חננאל דמעשים בכל יום שאין מוכרין שלא צפני צע"ח ולית דחש להא דר"י דאמר אפילו צע"ח, וטע"ג דמקשי מינך בערכין פרק שום היתומים דף כ"ב ואי חיישת לשובר החס נמי לגבי הא דאמר ר"י לחוש לשובר ומשני, החס טעמא שלא יהא כל אחד ואחד נוטל וכו' נראה דסתם קיי"ל הכי, מ"מ כיון דמעשים בכל יום סמכי למי דחתינ צירושלמי דמתמה וכו' נפרעין לאדם שלא צפניו אמר רבי ירמיי' כשרובות אוכלת וכו', ואיכא נמי צירושלמי דמודי בין אמוראי דבבל בין אמוראי דארץ ישראל דמשלחין

וראיתי צמישירים נתיב כ"ז ח"ג ח"ל, יתומין שצאו לפרוע מן היתומין לא יפרעו חלל בשבועה שלא פקדנו אבא, ושלא אמר לנו אבא, ושלא מלאנו שטר בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע להם, והוא הדין אם צאו לפרוע מן הערב, כי הערב אחר שיגבו ממנו יתומים של מלוה ילך ויגבה מן יתומי לוח, וכן אם לא הניח המלוה יורש כי אם אח לריך לישבע שלא פקדנו אחי אפילו נולד הבן אחר מיתת האב נשבע ונוטל, ואם יש עדים שאמר האב בשעת מיתת שטר זה אינו פרוע נוטל שלא בשבועה, ואם צאו יתומים לפרוע מלוה עלמו ופגמו שטר ואמרו אמר לנו אבא שנפרע קאת, או ע"א בעיד אחר מיתת אביהם שהוא פרוע, או שצא לפרוע מנכסים משועבדים לא יפרע חלל בשבועה, ויתומים מן היתומים לא יפרעו חלל בשבועה בשום ענין. ודוקא

כתובה ג' איגרי אי אחי הא עצמית ואי לא מחלטינן
לנכסיה ע"כ.

אמנם הרי"ף ז"ל והרא"ש והתוס' רי"ד ועוד, חולקים
עליו כיון דקיי"ל הלכתא כותיה דר"נ דיונא,
וגם הש"ס סתמא כותיה לא עדיף הוה דירושלמי מגמי'
דידן והתוס' רי"ד כתבו שכן פסק גם רב האי גאון
ז"ל, וכן פסק בהגמ"י ומבר"ס ז"ל.

וגרסינן בגמ' ז"מ דף קי"ז משנה שס, הבית והעלוי
של שנים שנפלו חמר צעל העלוי לצעל הבית
לצנות והוא אינו רואה לצנות וכו'. וכתב בגמק"י וה"ח
ולמה הוא לריך לצנות יכפוכו לצעב"צ לצנות וכו',
כבר הקשו זה צירושלמי ומתרגמין בשאינו כולמר שהלך
למדכ"י, דככה"ג ח"א לפתחו שאין ז"ד יורדין לנכסיו
שלא צפניו, וכן דעת הרמב"ן ז"ל אמנם הרשב"א ז"ל
כתב דהירושלמי לשיטתו דסבירא ליה כרצ אחא שר
הבירה אבל חנן דס"ל כר"ג, אי איתא דבישנו כופין
אותו אפילו בשאינו כופין חלא דס"ל דהגמ' דילן שאין
כופין אותו כלל וכו' ע"ש. וכתו"י שם פ"י מ"ג ד"ה
אמר כתב לישב דעת הרמב"ן ז"ל דר"ג לא אמר כן
חלא צבע"ה ולא בשאר שעבודים ע"ש.

וכתב הריטב"א ז"ל ונ"ל לפי טעמו של ר"ג שלא
תקנו כן חלא כשלוה ממנו כאן והלך לו, אבל
אם הלוח לו במקום אחר והוא צא לכאן לגבות מנכסיו
שיש לו כאן אין מגבין לו שלא צפניו, חלא ילך במקום
שהוא וידין עמו, ואם יפסקו עליו שם שראוי לגבותו
ומייתי אדרכתא בידיה מגבין ליה דכחא ליכא טעמא
שנעטל משחיו של חצירו והולך לו, וכן חני דן ע"כ.
וכ"כ הריב"ש ז"ל וכתשו' המצוי"ע ז"ל ח"א סי' רכ"ט
כתב שכן נראה מדברי הרשב"א ז"ל בכתשו' חלק ע"ד,
אמנם כנכ"ג כתב דהרשב"א חולק עם הריב"ש ז"ל
ועכ"פ אין ראייה לדבריו ע"ש סי' ק"ו ס"ק ע"ו.

וכתב הרא"ח ז"ל ח"א סי' קט"ו דע"כ לא פליגי
כני רבותא חלא דוקא צלוח שהלך למדכ"י והוא
עמיד לחזור כאן, אבל כיוולא לזה שאבד זכרו וקרוב
כדבר שלא ישוץ עוד לציתו כל שאין חשש פרעון לכ"ע
נפרעין שלא צפניו ע"כ ועיין כנ"ג.

וסיים הרא"ש ז"ל אבל ודאי אי מלי לשדורי ולאודיעי
משדרינן ליה כי הוה דאמר התם ז"צ קע"ד
ע"א, הוה דיינא דאחתיא למלוה לנכסי דלוה מקמי
דליחצב ללוה סלקיה רב חנן צריה דרב ייבא, אמר רבא
מאן חכים ליעבד כי האי מילתא חלא רב חנן צריה
דר"י קסבר נכסי דאינש אימון ערבאין ציה, וקיי"ל המלוה
את חצירו ע"י ערב לא יפרע מן הערב חחלה, ואי לא
אפשר לשדורי ולאודיעי עבדינן כרצ נחמן וכן עמא דבר
ע"כ.

ומה שכתב אי אפשר לשדורי ואודיעי דעת הרא"ש ז"ל
שילך ויחזור בחוך שלשים יום שהוא זמן ז"ד, והרמ"ח
ז"ל כתב שאם הוא קרוב כדי שיוכל השליח לילך ולצא
חוך קל"ח יום מודיעין, ועיין ש"ג כתובות ה"ל. והמש"ס
נחיד ו' ח"א כתב דעת הרא"ש. והרשב"א כתב שמודיעין
אותו אם קרוב מהלך יום אי כדאמרין דאזיל שליחא
בחלתא בשבתא ואחי ז"ד וקאי קמא דיינא בחמשה
צצחא ע"כ.

והשו"ר חו"מ סי' ק"ו הביא דעת הרמ"ח ודעת הרא"ש
ז"ל. והב"י כתב ח"ל וכתב הרמ"ח וכו' קל"ח
יום וכו', וע"ס הוא, והד"מ ז"ל כתב נראה דקשה
לו מניין הקל"ח יום ולכך כתב דט"ס, אמנם חני מלחתי
בהגות אלפסי פ' הכותב דף תקי"ט דטעם קל"ח
משום דאיתא צירושלמי דנותנין לו ג' זמן ז"ד והוא
קל"ח יום, כיצד הזמנת ז"ד למי שאינו צעיר הוא
צב"ב, ואם צא ואמר קצעי לי זמן לי יום נותנין לו,
ואחר לי יום אם לא צא ממתניין ליה צב"ב כרי צין
הכל מ"ו וג"פ מ"ו הוא קל"ח עכ"ל. ועיין צ"ח שם
צשם ש"ג שכתב ג"כ הכי.

וה"ר דצריהם הקדושים הו"א לישב דעת הב"י, ונלע"ד.
דלא ניחא ליה להב"י לפרש דעת הרמ"ח משום
שלשה זמן ז"ד, שהרי הב"י ז"ל הביא שם צסמוך
צד"ה וח"א ז"ל וכו' וכתשובות (הרא"ש) כלל ע"ג
סי' ג' כתב, שמ"ש הטיטור צשם הירושלמי שצריך
להודיעו ג' זמני צכל תלתין יומי חדא זימנא ליה
הלכתא כותיה ע"כ. ועיין תשו' הרא"ש שם. ומאחר
דס"ל דלית הלכתא בהירושלמי הני"ל ממילא לשיטתיה
לא רצה לפרש דעת הרמ"ח חליצה דהירושלמי, דא"כ
אחי דלא כהלכתא, והרמ"ח ודאי דלא כתב דבריו שלא
כהלכתא ולכן לשיטתו כתב דע"כ ט"ס נפל צדבריו
כן נלע"ד ליישב דעת הב"י ז"ל.

והנה דעת הריטב"א והריב"ש ז"ל ג"כ דרק מהלך יום
אחד מודיעין אותו ודברי הרשב"א ז"ל לכאורה נראה
כסותרין, דכתשובה חלק פ"ד כתב דצעי לי יום, ורצונו
ירוחם הביא צשמו דצעי רק יום אחד, וכבר תמה צזה
הב"י ז"ל וכתב שמלא תשובה אחרת להרשב"א ז"ל
שכתב דלא צעי רק יום אחד וע"כ דהני סתראי ניכרו.
וראייתי צלח"מ ה"ל מלוה ולוח פו"ג ה"צ שהביא דברי
הב"י הני"ל ח"ל וכתב שם הרב"י צשם הרשב"א דהרי"ף
דפרק בגזל דקאמר יום או יומיים איירי אפילו דלא
האריכו לו לי יום דאם האריכו הרי כבר ידע ולא
מודיעין ליה, אוני תמה עליו דיגיד על הרי"ף ז"ל
חלמידו רצונו צפי כ"צ מה"ל חלו שכתב והוא שהיה
קרוב לצ"ד מהלך צ' ימים צד"א כשהיה כל הששים
יום ומשמע דלית ליה דאפי' שהאריכו לו הששים יום
לריך הודעה והוא הדין דרצו הרי"ף סובר קן עכ"ל.

והנפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה אמר רב אחא מעשה בא לפני רבי יצחק נפחא באנטוכיא ואמר לא שנו אלא כתובת אשה משום חנה אבל בעל חוב לא אמר רבא אמר רב נחמן אפילו בעל חוב שלא יהא כל אחד ואחד נוטל מעותיו של חברו והולך למדינת הים ואתה נועל דלת בפני לוי. (רסו) תנו רבנן גט כתובה ומתה אם

דמי. דכיון דאמר לא לוכ מודכ כול שלא פרע וברי שטר מוכיח עליו שלה; לא שנו. דצעי שצועה : באנטוכיא. שם מקום : לא שנו. שצ"ד יורדין לנכסי אדם שלא צפניו : משום ועדי מיתח וצאח

חנה. רש"י פירש שחלה לגשה ותוס' פירשו שיראו לנושאח לגבות שחי כתובות אחת צתורה גירושין ואחת צתורה

משנה הלכות

מאי קא מסיים ואזיל צברייתא אס גט קודם לכתובה וכו', וברי ע"כ בגט קודם לכתובה מיירי דקתני הויאח גט וכתובה וכו', לכך פרש"י דלאו דוקא נקט וכתובה ומיתח וכו', אלא פי' מיתח היינו עדי מיתח וצאח לגבות צ' כתובות אחת צתורה גירושין ואחת צתורה אלמנות.

ואני תמכ על תמיכתו ז"ל דמאי קושיא הוא זה דאטו כל מקום דפי' הרמב"ם ולא מפורש צרי"ף ז"ל דעתו כפי ס"ל כהרמב"ם וברי צמקמות אין מספר לא ס"ל הרמב"ם כהר"ף ז"ל, ועכ"פ אין מח קושיא להרשב"א ז"ל, דודאי יכול לסבור דהר"ף ז"ל לא ס"ל כהרמב"ם, מאחר דאינו מפורש בדברי הר"ף כהרמב"ם ז"ל ואי משום שהרמב"ם מפרש צענין אחר אטו גזרא אגזרא קרמית, ודאי הרשב"א ז"ל רצ חילוי לפרש צאופן אחר דברי הר"ף ז"ל, גם מה שכתב דהרמב"ם ז"ל תלמידו הוא צאמת לא הוה אלא תלמיד תלמידו ועיין בסדרי היותסין ו"ע.

והתוור א"ע סי' ק' כתב גט וכתובה ועדי מיתח אס בגט קודם לכתובה רואין אס אין דרך לכתוב כתובה גוצה בגט עיקר הכתובה וצכתובה גוצה כל מה שכתב צה וכו', וכתב צפרישה גט וכתובה ועדי מיתח פירוש עדי מיתח אומרים שידעין שחיתה אשתו צשעת מיתח ונתאלמנה ממנו, והשחא א"ש מה שכתב רבינו צסוף כסימן וז"ל ואס כתובה קודמת לגט אין לה אלא כתובה אחת שעל דעת כתובה הראשונה החזירה ע"כ, שקשה דכוח ליה למימר טעמא דילמא לא חזרה להינשא אחר בגירושין אלא ודאי עדי מיתח מעידים על זה כמ"ש ע"כ. ולפירושו ז"ל הוה פירוש עדי מיתח שבעידו שזכ הוה צעלה צשעת מיתח וא"כ עיקר חסר מן הספר שכרי לא כתב הטור ז"ל אלא עדי מיתח.

רסו) ומ"ש ת"ר גט כתובה ומיתח אס גט קודם לכתובה גוצה שחי כתובות כתובה קודמת לגט חונה גוצה אלא כתובה אחת וכו' שם פ"ע ע"כ. ת"ר הו"אח גט וכתובה ומיתח אס גט קודם לכתובה וכו', שהמגרש אח אשתו והחזירה ע"מ כתובה הראשונה החזירה, ופרש"י ומיתח ועדי מיתח וצאח לגבות שחי כתובות אחת צתורה גירושין ואחת צתורה אלמנה. והרמב"ם פט"ז מה"א ה"י ל"י כתב הו"אח גט וכתובה אחר מיתח הצעל אס גט קודם לכתובה גוצה בגט, זה עיקר כתובתה אס אין דרכן לכתוב כתובה, וגוצה כל מה שיש צכתובתה זו שכרי זכתה צה צמיתתו, ואס כתובה קדמה אח בגט אין לה אלא כתובה אחת שעל כתובתה הראשונה החזירה ע"כ.

ולר"י דבריו הקדושים ז"ל הו"א דודאי זה לא צעי עדים דחיתה אשתו צשעת מיתח, וכ"ש אי נימא דכסדרן הן וכתובה אחר בגט כוח א"כ יש לה כתובה שחיתה אשתו ולמה לה עדים ע"ז וע"כ שחני עדים רק אחי להעיד שנשאר אלמנה, ומה שקשה ל"י ז"ל דהו"ל למימר טעמא דלמא לא חזרה להנשא אחר בגירושין, זה לא קשה לעג"ד שזכ טעם שחציה הטור הוא טעם הגמי ולא הטור צדאו מלבו ז"ל וע"ש ודו"ק. ועיין שו"ע שו"ע א"ע ס"ק סט"ז.

והנה מה שכתב הרמב"ם ז"ל דגוצה עיקר כתובה כונתו דע"כ מיירי שאין לה כתובה וגוצה ע"פ תנאי צ"ד, ותנאי צ"ד לא הוה אלא אעיקר כתובה, וכן פי' הרע"ב צפי' המשנה. וצש"מ כתב פרש"י ומיתח ועדי מיתח וכו', ואיכא למידק אמאי נטר רש"י לפרש הן הכא צברייתא ולא פי' הן צמתני, ונראה דקשיא ליה לרש"י דמשמע דכי הוה דכי קתני צמתני' או כתובה בגט ומיתח היינו צדוקא דקדום כתובה לגט, כ"כ משמע דכא צברייתא דקתני הו"אח גט וכתובה היינו דקדים גט לכתובה וצאח לגבות צ' כתובות אחת בגט שצידה ואחת צכתובתה שאחר בגט, ומעתה תקשה

ודע דאפילו צירושלמי כשהחזירה סתם אי לכתובה לצד החזירה או לכל תנאי כתובה ואיפסיקא בלכתא לכתובה החזירה ולא לתנאי כתובה כ"כ ברדב"ז ז"ל ח"א סימן קצ"ו וקפ"ז עיין שם. והמב"ט ז"ל חלק צ' סי' נ"ח כתב דכ"ש אס צכתובה האחרונה כתבו תנאים אחרים ולא הזכירו הראשונים דנתבעלו הראשונים, וכ"כ בר"ם אלשי"ך סי' ק"ח ובר"ם גאלאנטי סי' ע"ב ופ"ז.

חלמות : אם גט קודם לכתובה גובה שתי כתובות כתובה קודמת לגט אינו גובה לכתובה. כפי כתב לב כתובה שנית כשחזירה: הראשונה.

משנה הלכות

ונוטלין בני ראשונה כתובת חמן והשאר חולקין בשוה ע"כ.

ורבינן כפיא כפיא פסק דינא דרצנן דמחיבתא, דדוקא כשנשבע ומתח אז גוזין בתורת חוב, אבל מתח ולא נשבע יורשים לא מלי אישחצווי ומיגבל דקיי"ל אין אדם מוריש שבעה לבניו, וכ"כ כרי"ף ז"ל וכתמ"ס ז"ל פי"ח מה"א כ"ז, וז"ל, מי שכיב נשוי שתי נשים ומתה מכן בחייו ואחת אחר מותו ולו בנים משנייהן אע"פ שלא כניה יתר על שתי הכתובות אם נשבע השניה שבעה חלמה קודם שמתה בניה קודמים לירשתה כתובתה, מפני שאין יורשין כתובת חמן בתנאי זה אלא יורשה של תורה, ואח"כ יורשין בני הראשונה כתובת חמן בתנאי זה, ואם נשאר שם כלים חולקין אותה בשוה, ואם מתה קודם ששבע בני הראשונה יורשין כתובת חמן בלבד, והשאר חולקין בשוה. וכתמ"ס שם ס"ק כ"י כתב וכ"פ כ"ג פסק דין שילא לפני בגאון וכו', אבל יורשי הראשונה יורשים כתובת חמן אע"פ שמתה ולא נשבע, שכרי בחיי צעלה חזיבן מתה, ולעולם לא בזה לחיוב שבעה שכרי לא נתנה כתובת לבנות מחיים, ועיין שם בפרק ט"ז מה"א, וכתמ"ס מ"ע מ"ח כתב וז"ל, כתב כ"ג פסק דין שילא לפני ישיבת בגאונים וכו'.

והמרדכי כתב שאל לגאון נשא אשה ומתה בחייו, ונשא אחרת ומתה כות, לזו בנים ולזו בנים ונטלה כתובתה ועודה בחיים, יש לבני ראשונה כתובת בנין דכרין או לא והשיב כי דבר זה אינו מפורש בגמ' ואין דנין שאינו מפורש, ולא שמעינן משתי ישיבות מי שנתן כתובת בנין דכרין לבנים, ואשה חזיבן קיימת. ובאגודה כפיא דעת צעל בעיטור צבי קכ"ז ג"כ דדוקא מתה אחת בחייו ואחת במותו דשחיבן מתו אבל אם לא מתה אין לבני ראשונה כתובת בנין דכרין אף על גב דאיכא מותר דינר וכן פירשו רבינו חננאל ז"ל והגאונים. אבל בתשו"י קלונימוס ז"ל מלוקא דייק שניה דומית דירשיב, וצין היא וצין יורשה מוקדם הוא דקדמי, הא איכא שקלי וכפי איפסיקו לה במחיבתא, וכ"כ כ"ג וליכא למיזז הימנו עכ"ל. וכתב כרי"ם ז"ל בתשובתו כיון דאיכא פלוגתא דרבותא חק לא עדיין עובדא, ועוד יש גאונים הרבה דפסקו לצטל לגמרי כתובת צ"ד בזמן הזה, וכ"כ באגודה כתובת כ"ל.

והשו"ר סי' קי"א כתב כדעת רבינו. וכתב עוד וצעל בעיטור כתב שגם בני השניה שמתה אחר מותו נוטלין כתובת בנין דכרין אע"פ שלא נשבע חמן קודם

אבל כרש"א ז"ל בתשובה כתב כיצא מכריז"ל ז"ל כס"ד סי' כ"ח, שעל דעת תנאים הראשונים החזירה, וכ"כ בכנה"ג בשם מו"ח ז"ל בתשו"י ח"צ א"כ סי' מ"ח. וכתב עוד שם ולריך עוד לומר לדעת כרש"א ז"ל בתשובה דאע"פ דזירושלמי איפליגו חי החזירה לתנאים או לא ואיפסיקא הילכתא לכתובה החזירה ולא לתנאים, היינו דוקא בתנאי דממילא כגון תנאי צ"ד, אבל בתנאים שמתנים שאם לא היו מתנים אותם אין כאן תנאי ממילא כל שחזירה ע"ד התנאים הראשונים החזירה וכו' ע"ש. ועיין תשו"י כרי"ף ז"ל סימן י"ד דכל מה שעשה אותו מעצמו שאלו לא עשאו לא היו מתנין עליו אינו אלא כשאר מתנות בעלמא ולא מקרי תנאי כתובה.

רי"ן ומ"ש מי שכיב נשוי שתי נשים ומתה הראשונה קודמת לשניה וכו', משנה שם דף ד' ע"א. מי שכיב נשוי וכו' נשא את הראשונה ומתה, שניה ומתה הוא שניה ויורשיה קודמין ליורשי ראשונה. וכתב צמ"ש נחיצ כ"ג חלק עשרה וז"ל מי שכיב נשוי וכו', ושתי נשים שמתו שאמרנו שיעלו כתובת חמן בכל זה לא יצטלו יורשה מן התורה, כגון שאחר שלקחו כתובת חמן ישאר שם מותר דינר שחלקו בתורה יורשה, אבל אם אין שם מותר דינר על שתי הכתובות לא יקח שום אחת מכן כתובת חמן אלא יחלקו הנכסים בשוה בתורה יורשה.

ובפר"ש"י צבע"ח כגון שיש שם שיטור שתי כתובות ומותר דינר היא וכו' משועבד לצע"ח, אבל לא היה שם מותר דינר על שתי הכתובות אע"פ שהן לריבין לפרוע חוב חזיבן לא נאמר צפריעה אותו חוב כבר נתקיים הירושא דאורייתא ומה שנשאר שחלקו צנייבם מדין כתובת חמן, וכל אחד יטול לפי החשבון מן הכתובה, כי יפסיד הכתובה הקטנה, אלא מאחר שלא היה שם מותר דינר וכו' בני הכתובה הקטנה לחלוק אותה בשוה צדין יורשה, וכשיצא צעל חוב לבנות חובו זהו דבר חדש שנתחדש לכן אח"כ, כלומר אחר המיתה כי צע"ח מלאן ולהבא הוא גובה ואינו מצטל הכות שזכו בני הכתובה הקטנה כמו שנאמר צנכסים מועטים ונתרצו ואם היה שם כדי שתי כתובות ומותר דינר אע"פ שכשיגבא הצעל חוב לא ישאר לשם מותר על שתי הכתובות אחר שיגבא הוא יעלו כל אחד לפי הכתובה שלו, אע"פ שאין גוזין כל כתובת חמן, וכן הדין בכתובה הנושית מותר להצרתה. ודוקא כשנשבע שניה ליורשי הראשונה ומתה, אבל מתה ולא נשבעה אין יורשיה של שניה נוטלין כתובתה, דאין אדם מוריש שבעה לבניו

מציא הא שאלה שנשאל לגאון נשא אשה ומתה בחייו והציא צוה פלוגתא דרבותא, ולכאורה היה לו להציא המחלוקת מיד שהציא דעת ר"ח ז"ל והגאונים היו ליה למימר אבל בתשו' רבינו קלונימוס ז"ל חולק בזה, וכרי לא חדש לן כלום לעני' דבאחי מעשה שנשאל לגאון מה שלא מצינו בדבריו הראשונים ז"ל ולי"ע.

והמזור ז"ל כתב וכאשר הדין צמחה אחת בחייו ואחת אחר מותו, כן הדין אם מתה אחת בחייו והשנייה קיימת, שדין בני הראשונה עם השנייה כדיום עם צניה וכו' ויש מהגאונים שכתבו שאם השנייה קיימת אין בני הראשונה נוטלין כתובת אמן וא"ל הרא"ש ז"ל כתב כסדרא ראשונה, והם דברי הרא"ש ז"ל הבאתי לעיל. וכ"כ הר"ן ז"ל, וה"ה, ובפ"ע מה"א כתב שכן עיקר, ושכן העלו הרמב"ן והרשב"א ז"ל ועיין ב"י, ובש"ג כתב שזה ג"כ דעת ר"י.

וראיתי באבני מילואים שכתב וז"ל הטור ואותה שמתה בחייו אע"פ שלא נשבעה צניה נוטלין כתובת צנין דכרין שאין עליה שבעה שלא ניתנה כתובת לגבות מחיים. ואיכא למידק דהא תינה למ"ש תוס' פ' מי שמת דף קנ"ח ד"ה וצ"ה וכו', דבחיים לא חיישינן לזררי, אבל לפי מה שכתב שם צ"ח ר"י דחיישינן שמתה תפסה מחיים, א"כ הכ"י צמחה בחייו ולא נשבעה אמאי נוטלין כתובת צנין דכרין נישוש שמתה תפסה מחיים, ועוד לשיטת כמה פוסקים דטעם משום דכתובה אית לה מתנאי צ"ד מחפיים לה לררי אפילו תוך זמנו, א"כ היכי משכחת לה כתובת צנין דכרין כיון דמתה בחייו ולא נשבעה על כתובה, א"כ אין אדם מוריש שבעה לצניו וכו', וא"ל דהכא לאו מכח האם הם צאים לירש כתובת צנין דכרין דהא כתב אינון ירתין מנאי, ולכך לא שייך הכא אין אדם מוריש וכו', דכבר הבאתי בספרי קאוב"ח סי' ק"ח סק"ח צ"ח הרשב"א בתשו' סי' תתקע"ט שכתב דאפילו כתוב צעטר שמשועבד לכל מויליא כתב זה, אפ"ה אם מת ליה בחייו מלוב וכו' אז השטר צידו ומכרו או נתנו אח"כ לאחר אין גובה צו ולא אמרינן הרי משועבד לכל המויליא, ואינו צא מכח המלוה זה לא אמרינן עכ"ל, וא"כ הכ"י אע"ג דכתוב צ"ד וכו', אינון ירתין מנאי ואינון צאין מכח האם מ"מ כיון דכתולה ציד האשה היה נימא אין אדם מוריש שבעה לצניו וכל זה ל"ע כעת עכ"ל.

והגה כמה שכתב ז"ל וא"ל דהכא לאו מכח האם צאים לירש צ"ד וכו' והציא ראייה מהשוצה הרשב"א ז"ל, לעני' דל"ע למה ליה להציא ממרחק לחמו שהרי הכי צדידן מוכח להדיא דמכח אמן הוא דאל"כ צענייה שמתה צלא שבעה אמאי אינון יורשין צניה כתובה אי לאו מכח צאו, ומטעם דאין אדם מוריש שבעה לצניו וע"כ דמשום דמכח האם הם צאים חב לעני' דצור.

מיתתה ול"ג ע"כ. וכתב הצ"ח שם ומ"ש ואותה שמתה בחייו וכו', כתב הרמב"ם בפ"ע מה"א בני הראשונה יורשין כתובת אמן בלבד והשאר חולקין בשוה. וכתב הגבמ"י שכ"כ סמ"ג צ"ח הגאונים, וכ"כ רבינו להדיא צמ"ש ושארם מאי דשכח לצובוק צין מקרקעי צין מטלטלי שקלין כולבון יורשי ראשונה ויורשי שניה צהדי אינש מלנתיב ע"כ.

והרא"ש ז"ל כתב ז"ל כתב ר"ח ז"ל מסוגיא דהא שמעתתא שמעינן דאם מתה גם זו שנשאתה אחריו יש לה כתובת צנין דכרין לצני הראשונה, אבל דליתא בחיים לא אשכחן, ויש מן הגאונים שאמרו כן בתשוצותיהם וטעמא דמילתא משום דאינלווי וכו'. ויש מן הגאונים שאמר שאפילו צחיי שניה נוטלין בני הראשונה ודייקא מדקתני מתני' שניה ויורשיה קודמין וכו', וכן מסתבר דאם איתא דצחיייה ל"ל לצני הראשונה גם אחר מיתתה נמי ליה לה, דכבר זכו צהן צני השניה צנכסיס כי היכי דאמרי' צמוטעין ונתרצו ע"כ. גם הסמ"ג כתב כן צ"ח דדוקא שמתה גם זו שנשאתה בחיים אחריו.

וכדעת הר"ח והגאונים הראשונים לכאורה נראה דעת רבינו, מדכתב פסק דינא דליתפסיק וכו', פלוני צר פלוני נסיב איתתא ושכיבתה בחייה ונסיב איתתא אחריתא ושכיב צחיייה ושכיבתה הוא צתריה וכו' כי הכין דאמר רבנן מתו אחר צחיייו ואחת צמותו וכו', הרי דדייק לכתוב ושכיבתה הוא צתריה וע"כ כונתו לדייק כדעת ר"ח ז"ל, דדוקא מתה האשה שניה אבל אם השניה בחיים לא, וע"כ כנ"ל חב לעני' דצור.

ומכאן תמיה לי מה שראיתי צמרדכי ז"ל צפי מי שהיה נשוי סי' רל"ה הבאתי דבריו לעיל, נשאל לגאון וכו', ונוטלה כתובה ועודה בחיים וכו', והציא תשו' רבינו קלונימוס ז"ל מלוקא דדוקא שניה דומיא דיורשיה וצין היא וצין יורשיה וכו', וכתב צ"ח וליכא למיזז הימנו, ומשמע דס"ל דדעת רבינו צעל הלכות גדולות דלא כר"ח ז"ל, ומדבריו כאן לכאורה מוכרח דמתה דוקא ולכן נלעני' לקיים הגירסא שמחוק שם צמרדכי ז"ל, וכתב צ"ח וליכא למידן הימנו, כך היא גירסא המרדכי ומחוק אותה וכתבו למיזז צמקום למידן, ולעני' דעיקר הגירסא כמו שהיה למידן הימנו וכונתו לליכא למידן הימנו כיון דאין כן ההלכה אלא כדעת ר"ח והגאונים הראשונים וכנ"ל.

ובעיקר דברי המרדכי הואיל ואתי לידן היה קשה לי סדור הלשון שכתב ז"ל כתב רבינו צעל העיטור ז"ל, דוקא צמחה אחת בחייו ואחת צמותו כגון שמתה זו השניה אחר מיתתה צעלה הוא דיש ציניכהן כתובת צ"ד, אבל אם לא מתה אחת שניה אין לצני ראשונה צ"ד אע"ג דאיכא מותר דינך, וכן פי' רבינו חננאל והגאונים ע"כ. ומשמע לכאורה דכותייכו ס"ל ושוצ

לשנייה. יורשי הראשונה קודמין ליורשי שנייה נשא את הראשונה ומתה נשא את השנייה ומת הוא שנייה ויורשיה קודמין ליורשי ראשונה. פסק דינא דאיתפסיק במעמד דינא דרבנן במתיבתא פלוני בר פלוני נסיב איתתא ושכיבת בחייה ונסיב איתתא אחריתי ושכיב בחייה ושכיבת היא בתריה והוה כי היכיך דאמור רבנן מתו אחת בחייו ואחת במותו ואמר מר זוטרא משמיה דרב נחמן הילכתא אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דיכרין וכתובה נעשית מותר לחבירתה. ובדין הוא דבני שנייה בעי למיקדם ומשקל כתובת אמן מן בני ראשונה דתנן נשא את הראשונה ומתה נשא את השנייה ומת הוא שנייה ויורשיה קודמין ליורשי ראשונה אלא כיון דאילו אתיא שנייה למגבא כתובתה מן יתמי לא הוה מציא לאיתפרועי אלא בשבועה דקיימא לן דאינה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה והשתא שכיבא לה וקיימא לן דאין אדם מוריש שבועה לבניו ולא מצו יורשים לאשתבועי דלא הוה תפישא אמהון צררי בכתובתה דקתני נשא את הראשונה ומתה נשא שנייה ומת הוא הוא שנייה ויורשיה קודמין ליורשי ראשונה וקא מוקמינן לה הכא במאי עסיקין בשנשבעה ומתה מכלל דכי לא נשבעה יורשים לא מצו אשתבועי ומיגבא הילכך כל מידי דהוה כתיב לשנייה בכתובתה ואיתיה בעיניה בין מן תכשיטין ובין מן מאני ואי אמתה ואיתה שקלין בני שנייה בלא דינא ולא דיינא ושאר אף על גב דאית ליה מקרקעי לא מצו גבו דאיתחייבא לה שבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו ובני ראשונה אי אית ליה לאבוהון מקרקעי גבו כתובת בני דיכרין דליכא עליהון שבועה דלא נתנה כתובה לגבות מחיים ושאר מאי דשבק אבוהון בין מקרקעי בין מטלטלי שקלין כולהון יורשי ראשונה

שנשא רשונה : יורשי הראשונה. אם מתו נשיו אחריו עד שלא הספיקו לגבות: נשא את הראשונה ומתה. בחייו: נשא את השנייה ומת הוא ויורשי הראשונה צאין ותובטין כתובת בנין דכרין כמו ששנינו לעיל (דף כ"ג) בנין דכרין דיהוויין ליה מינחי וכו', או רזיס לחלק ירושה חזיקס, וגרסינן צירו' מחני' לענין כתובה אבל לענין מזונות שחייב שות : שנייה ויורשיה קודמין. שכיב בעל חוב צאל אבל ראשונים צאים לירש את חזיקין דהא אינון ירחון חנן לפיכך פורטין את החוב תחלה וכשאר ירושה: דאיתפסיק. שפסק פסק כלכה : אחת בחייו ואחת במותו יש לכן . לראשונים כתובת בנין דכרין ולא אמרינן כי תקון רבנן בנין דכרין היכא דמתו שחייב בחייו וכתובת האחת מרובה משל חזרתה, אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן וכשאר חולקים בשוק, דכשחא אתו חרווייכו בתורת בנין דכרין שחא ירושה האב ולא אתו לחלוויי, אבל אחת בחייו ואחת במותו ובני ראשונה צאין ליעול חלק יתר מכה ירושה האב דהא ירחון חנן לא שקלי דלמא אחי לחלוויי ולומר חעלי צירושא חזינו יותר ממנו הא לא אמרינן: וכתובה נעשית מותר לחזרתה דאף על גב דלא תקון כתובת בנין דכרין אלא אם כן יש מותר על שתי הכתובות דינר דלא מיעקרה נחלב דאוי' כדתנן צפריקין ופרטינן טעמא צפי' נערה שנתפחה לעיל דף כ"ג, בני מיילי כי מתו שחייבן דחרווייכו אתו בתורת בנין דכרין אבל אחת בחייו ואחת במותו ששנייה נגצית בתורת חוב אין לך ירושה גדולה מזו ולא מיעקרה נחלב דאורייתא שכשמת נפלו נכסי' לפני יורשין וכשאלא שטר חוב על חזיקין אלו ואלו עושין מלוח לפרוע חובת חזיקין וכיחא היא ירושתן, לפיכך כתובת זו נעשית כמותה לירושא וגזיין בני הראשונה כתובת בנין דכרין: דקיי"ץ דאינה נפרעת וכו' אלא בשבועה. שבועות מ"ה ע"א וכתובות פ"ז : והשתא שכיבא. פי' מחס: וקיי"ץ דאין אדם מוריש שבועה לבניו. שבועות מ"ה ע"א, ופי' ואין אדם מוריש ממון שחא מחויב עליו שבועה לבניו לפי שאין לבנים יכולים לישבע שבועה זו שנחייב חזיקס : וקא מוקמינן לה וכו' . שבועות מ"ה כג"ל: ואי אמתה ואיתה. פי' אי יש לה שפחה ואיתה בחיים נוטלין בני שני' בלא דינא ולא דיינא : ושאר. פי' מה שנשאר עוד מכתובה : דליכא עליהון שבועה. ולשמא לררי אחפסא לא חיישין מחיים: ושאר. מאי דשבק אבוהון בין מקרקעי בין מטלטלי שקלין כולהון יורשי

משנה הלכות

לארמלתא לא מגבי וחייש לא בחיים, וכטעם לזה נראה ללאחר מיתה צאל שצאח להוליא מן כיורשים או יתומים צכל טעמא כל דכו טעינין לכו שלא תוכל להוליא ממחקה, אבל בחיי הצעל ודאי לא מנינו צשום מקום דליחוש לצררי (אם לא צכלך למדכי'י) וגרושא ודאי דגוצכ בלא שבועה, ולא חיישין לצררי ואפילו אי עושן לא מבימינין ליה, וכחם צפי' מי שמח נמי מיירי דבעת האתא, צצעל

ומה שנראה לעני' ליבש קושיה בגאון ז"ל הוא דלעני' לא דמי, דודאי מה שאמרנו בחוס' צשם ר"י דחיישין דילמא לררי אחפסא מחיים תשאל לא חיישין אלא אם צחת לגבות כתובת לאחר מיתה צעל, או צצאו כיורשים לגבות ורק צככ"ג חיישין להא, וכמו שכתב שם להדיא, ואמרינן נמי צכשולח גיעין דף ל"ב ע"א רצ לא מגבי לארמלתא דחייש לצררי, ומשמע דדוקא

וירשי שנייה בהדדי. איניש איניש מאטי מאנתיה. ריח) מי שהיה נשוי שתי נשים ומתו ואחר כך מת הוא והיתומים מבקשין כתובת אמן ואין שם אלא כדי שתי כתובות חולקות בשוה היה שם מותר דינר אילו נוטלין כתובת אמן ואילו נוטלין כתובת אמן ואם אמרו יתומים הרי אנו מעלים על נכסי אבינו יפה דינר כדי שיטלו כתובת אמן אין שומעין להם אלא שמין את הנכסים בבית דין. ריט) תנו רבנן לזו אלף

אין חסם והשאר נחלק : חולקות בשוה. כשאר כל ירושה לפי הגלגולת: מותר דינר. על שתי הכתובות: אם לאמר יתומים. בני הכתובה הגדולה: הרי אנו מעלין על נכסי אבינו. מעלין דמיחם לקבלם עלינו צווקר כדי דינר יותר על שווין כדי שיהיה שם מותר דינר ויטלו כתובת אמן : אלא שמין את הנכסים צ"ד דצעי שומא

משנה הלכות

אכל כהא מודי רבנן לר"ש דצעינן מקרקעי שיעור שתי כתובות דתנאי כתובה ככתובה, ודוקא ממקרקעי גבי כתובה צנין דכרין ואע"ג דתקינן רבנן בתראי למיגבי כתובה ממטלטלי לכתובה צ"ד לא תקון ויכח דאיכא צע"ח ואיכא מותר על שני כתובות מאי דשקיל צע"ח כ"ע לא פליגי דכוכ מותר וכני שקלי כתובה אמן וכני שקלי כתובה אמן ע"כ. ועיין לעיל ס"ק (ק"ס) שכתבתי צ"ד צענין צ"ד לנכות ממטלטלי ועיין רמב"ם פ"ט מכ"א ועוש"ע ח"ע סימן קי"א ודו"ק.

וראיתי בגלויי הש"ס שכתב טעם שיעור דינר דכיון דעכ"פ צעי מותר צ" פרוטות דפחות מפרוטת לאו ממון הוא ולריך צ" פרוטות שיעור יורשי זו פרוטת ויורשי זו פרוטת ויכח שם נחלה דאורייתא לכל אחד מלבד הכתובות, וע"כ כיון דאפיקתוי מפרוטת אוקמי אדינר כי כך דקידושין י"צ ע"א טעמא דצ"ש, ומיכו מלינו עוד שיעור דינר צ"צ קמ"ו ע"א לאכול שם סעודת חתן אפילו צדינר וכתם דינר דוקא, וצערין כ"ג ע"צ מוסיף עוד דינר ופרוטת משמע שהוא שיעור ממון חשוב.

ריח) וב"ש ת"ר לו אלף זו ולו חמש מאות וכו' שם וגרם דנכסי דבי צר לרור וכו' זיל פייסונכ לא אשגחו ח"ל אי לא מפייסיתו לבו וכו' כלשון רבינו ופרש"י ז"ל מועטים ונתרבו וכו' זכו צבו כוורשין וחולקין בשוה וכן פ"י רבינו חננאל ז"ל וי"מ כשם שמרובים ונתמעטו זכו צבן יורשין בני כתובה הגדולה, כן מועטין ונתרבו זכו צבן יורשין בני הגדולה ולא נהירא דמתחברא טפי למחל צתר שעת מיתת כמו צמרובין ונתמעטו ועוד כדי לקיים נחלה דאורייתא כרא"ש ז"ל וכן דעת הרמב"ם ז"ל ועי"ש חוסי ד"כ מועטין.

ודרשב"א והריטב"א ז"ל בקשו מ"ש מרובין ונתמעטו דפשיעא ליה דצתר צתחלה אזלינן ומ"ש מועטין ונתרבו דמספקא ליה אי אזלינן צתר צתחלה, או צתר צסוף וי"ל דמשמע ליה דמרובין ונתמעטו כיון דכירושב שויה רבנן וירחין תנן דינא הוא דחיל צתר משיקרא לחקנת

כבר מה והשאלה הוא לענין לאחר מיתת, אכל מחיי הצעל חתת הצעל לעולם לא חיישינן דלמא נררי אהפסח אפילו לדעת ר"י צתוספות כג"ל כנלע"ד.

ומעתה הכא כיון דמתה מחיי הצעל, ודאי כה"ג לא חיישינן דילמא נרכה אהפסח מאחר דמחייס לא חיישינן צכ"ג ודו"ק. שוב מלמדי להר"ן ז"ל שכתב וז"ל אפשר שהם מפרשים הא דאמרינן אין אדם מוריש שצושה וכו', שכל ממון שאין אדם זוכה בו אלא בשצושה אינו ממון להוריש לבניו ע"כ. וצדידן נמי הרי האשה ודאי צחייב היתה זוכה בה בלא שצושה צחיי הצעל וממילא כיו נמי ממון להוריש לבניו ע"כ, חכ ראיח צס"ד למכ שכתבתי לישב צצוכ"י.

ובעיקר דין צ"ד כבר הארכתי צצוכ"י לעיל ס"ק (קנ"צ קפ"ד) ועיין משריס נתיב כ"ג ח"י וצטור ס"י קי"א וצש"ג כתובות כג"ל ועיין כה"ג מה שכתבתי צוכ וצמחלקותם ז"ל ודו"ק.

ריח) וב"ש מי שהיה נשוי שתי נשים ומתו וכו' משנה שם דף נ"א ע"א מי שהי וכו', ואין שם אלא שתי כתובות וכו', אם אמרו יתומים אנתו מעלים על נכסי אבינו יפה דינר כדי שיעלו כתובת אמן אין שומעין להם אלא שמין את הנכסים צ"ד, היו שם נכסים צראוי אינו צצמוחזק, ר"ש אומר אפילו יש שם נכסים שאין להם אחריות אינן כלום עד שיהיו שם נכסים שיש להן אחריות יותר על שתי הכתובות דינר ע"כ.

ופרש"י היו שם נכסים צראוי שראוי ליפול לה ירושה מאזי אציהם אחר מות אציהם ולכשתפול יהי שם מותר דינר צשתי כירושות אינן צצמוחזק, אינן נחשבין עכשיו להיות כאלו כן מוחזקין צבן כצד ויש כאן מותר דינר. וכתב כרא"ש ז"ל ולא דמי למויעטין ונתרבו, דמיצעי ליה חסם היכ השצה צגוף הנכסים כגון דיקללא ואלים ארעא ואסקא שירטון או נתייקרו הנכסים, אכל כהא כיו נכסים מעלמא קאתי. ר"ש אומר וכו', ולרבנן אפילו מטלטלי כיו מותר דמקיים צבו נחלה דאורייתא,

זו ולזו חמש מאות זו אם יש מותר דינר אילו נוטלין כתובת אמן ואילו נוטלין כתובת אמן ואם לאו חולקין בשוה. פשיטא מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן יורשין מועטין ונתרבו מאי תא שמע דנכסי דבי בר צינור מועטין ונתרבו הוו אתי לקמיה דרב עמרם אמר להו זילו פייסינהו לא אשגחו אמר להו אי אשגחיתו מוטב ואי לא מחינא לכו בסילוא דלא מבע דמא שדרינהו לקמיה דרב נחמן אמר להו כשם שמרובין ונתמעטו זכו בהן יורשין כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשין. אל"ף ומא"ה מצ"ה בכתיבה יעקב זק"ף שד"ותיו ב"דברי' הע"סקין סימן. ר"כ ההוא גברא דהוה מסקי ביה אלפא זווי הוה ליה תרי אפדני ובגינהו צבזב כלומר שמחא ונידוי : זכו צבן . יורשי כתובת הקטנה לחלוק הכל בשוה באילן וצעת מיתה לא הוה צבזב מותר : מסקי ציה. נושים ממנו: אפדני. צית גדול : אי שויא לך. לצבל

צב"ד לידע כשווי ועיין משנה הלכות : מרובים צעת מיתה . ואלו שמאוס צאותה שכתב הכי שם מותר דינר: ונתמעטין . שחולו קודם ששמו צ"ד: כבר זכו צבס. יורשי כתובת גדולה לזכות צכתובת חמס משעת מיתה שכיב שם מותר דינר: זילין פייסינהו . לירשי כתובת הגדולה: מחינא לכו צסילוא דלא מצע דמא. חכב אחכס צקון שאינו מוליא דס צנוקצו הוואיל וצעת מיתה לא הוה צבזב מותר : מסקי ציה. נושים ממנו: אפדני. צית גדול : אי שויא לך. לצבל

משנה הלכות

לעולם היינו דוקא כשמו צ"ד נכסי כלוב למלוב ומשום עשית הישר וכטוב עשו תקנה זו שישאר הקרקע ציד צעליו חבל לוקח שלקח שעבוד המלוב לא שייך ציה הישר וכטוב כי נכנס לשעבודו של מלוב ולקח צמעוהו יחזיר ויקבל מעותיו מן המוכר וישאר למלוב שעבודו. דכא לרמי צר חמא חף כשצא המלוב לערוף חין הלוקח יכול לסלקו צוחי כלכך לצבא נמי נכי דצעת טורפא יכול לסלקו צוחי מודה הוא דלאחר שירד לקרקע צשומת צ"ד חו לא מצי לסלקו צוחי ולזה נראה שכסכים כרא"ש ז"ל חמס הרמז"ס ז"ל צפכ"צ מבלי מלוב ולוב כתצ שאפילו ללוקח מחזירין וכתצ כר"ן ז"ל וצודאי דפשמא דכאי עוצדא ככי מוכת. ולפיכך יש לדחות כאי דפי כמפקיד דהיינו עעמא משום דשמו מייב עד שלא נשאת ונשאת חבל חס שמו מייב דצעל מקרקע שכניסה לו אפשר דמכדרינן ליה ע"כ וכ"כ כ"כ צפכ"צ מכ"ה וכתצ וכן עיקר.

ככתובת כדי שיקפון אדם ויתן לצבו כצנו, חבל צמועטין ונתרבו איצעיה ליה חס בעמידו תקנתהי חפי' צזו משום לעשות קיום לתקנתם לתועלת צ"ד וכיון דכשתה לא מיעקרה נחלב דאורייתא חית לכון כתובת או דילמא צין צבא וצין צבא צחר מעיקרא חזלינן עכ"ל כריעצ"ה ז"ל וכרצ"ה ח"י צאופן אחר ועיין ש"מ מה שכקשה עליו ז"ל.

והנה לעיל צמשנה פרש"י ז"ל חס חמרו יתומים צני ככתובת הגדולה וכתצ צש"מ חבל חס גם צני ככתובת הקטנה כסכימו צבעלחא זו שכתב בעלחא ויש כאן כתובת צ"ד וחצ"ג דלא שמו הנכסים צצ"ד וחצ"ג דקחני צמתניי חלא שמיין חת הנכסים צצ"ד לחו דוקא צצ"ד כנ"ל עכ"ל. ולא זכיתי להצין דצריו הקדושים מאי דעתו דאטו צשופעני עסקינן שרוליין ליתן חלקן לצני גדולים ולכן יוסיפו ויסכימו על בעלחא זו ואי חס רוליס ליתן כל חלקם לכן מי מעכצ צבן ומה צא להשמיענו צזה ול"ע. גם מה שכתצ דצצ"ד לחו דוקא כאי שמיין ג"כ לענ"ד ל"ע שכרי כתצו כמפרשים ז"ל דמכאי עעמא לא נכגין צינונן כצ"ד משום דחין לנו צ"ד צקיחים צשומא זו כמת יכ"י יותר דינר ולא יטעו צזה ועיין לעיל ס"ק (ק"ס) מה שכתצתי צדין כצ"ד, ושם כצאתי צשם צעל כפיטור השוצב לרי חנינא צרבי יכודא ז"ל וח"ל חס חומרים יתומים כרי חנו מעלים על נכסי חציו חין שומעין להם ולריך שימת צצ"ד וחקירת זקנים שלא להוסיף ע"כ ע"ש ול"ע.

והמוש"ע חו"מ סי' קי"ד ס"ג כתצ חס רוצה הלוקח לסלק המלוב צמענת כרשות צידו וישאר לו כקרקע ויחזיר וישאל מוכרו מה שפרע למלוב צשצילו וכ"ו. וכתצ כסמ"ע צסק"ד עיין פרו"ד שם כצתתי וכוכחתי כלל דין זה דנחלק לגי דינים והוא דחס צא הלוקח לסלק המלוב קודם שפעו צ"ד שומא וככרחה צשדכ זו צשציל המלוב חזי יכול הלוקח לסלקו צדמי שווי כשדכ אפילו חינו עולה לדמי חוצו של המלוב, וחס כצר עשו שומא וככרחה צשציל המלוב חפי' חס עדיין לא גצבו המלוב חין הלוקח יכול לסלקו חא"כ יתן לו המלוב כל דמי חוצו, וחס עשו שומא וככרחה וגם כצר גצבו המלוב וכנכ הוא כצר צידו צזה פלוגי כרמז"ס ס"ל דגם צככ"ג הלוקח יכול לסלקו דחמרי שומא כדרח גם צלוקת, וכרחה"ש חולק עליו וס"ל דלא חמרו שומא כדרח כי חס לכלוב ויורשיו דצבו שייך לומר ועשית הישר וכטוב שיחזור לכן שדוחיבן ולא גצי

ר"כ) ומ"ש כהוא גצרה דכוכ מסקי ציה חלפי חזי שם ל"ה ע"צ ופסק רציוו הלכב כרצא. וכנה כאי דינא נחלקו צו רצותיו כרששוניס ז"ל כרי"י וכרמ"ה ז"ל כתצו דמיירי צדלח חכריז כשערך חפדנח ראשונה חבל חס עשו ככרחה צשומת צ"ד וכורידוכו לקרקע חו לא מצי סליקו דח"כ חין לצצר סוף. וכרי ונכ ז"ל כתצ דכא דחמרינן צצ"מ ל"ה דשומא כדרח

לוקח שנכנס לשעבודו דוח המלוה וכמ"ש הטור בסימן ק"ג סכ"ז ושם פסק המחבר בס"ט כהרמב"ם ומור"ם כתב שם די"ח וכו', והוא דעת הרא"ש ז"ל ע"כ.

וראייתי בתומים חו"מ הג"ל סק"ז שבעלה דברי הסמ"ע ז"ל בתומה חז"ל אם רצה עיין אורים שהבאתי לדעתו אע"ג דלקמן בבי' ו' מפורש אם אפילו רצה להוסיף בכדי שומא ולהחזיק בקרקע כל שאין כל חוב נפרע לא שמעינן לו ויהבינן וכו' ונכנס לחלק דכאן איירי דלא עשו עדיין שומא ואכרח וכו' משא"כ לקמן בס"ו איירי שכבר נעשה שומא ואכרח וכו' ודברים אלו אין להם שרש בתומה כלל כי מקור הדברים צ"פ מי שכיב נשוי דכוח ליה למלוה חוב צאלפא חזי ומכר המלוה תרי אפדני כל חד בת"ק חזי וערף המלוה חד בת"ק וכשצד לערוף גם השני אמר הלוקה או החזיק הראשון צאלף או עול אלף והחזיר אלף הראשון וסבר רמב"ח דאין צעננת הלוקה כלום ורצה נחלק עליו ואמר שפיר קטעינן. וכתב הרא"ש צ"ס הר"י דאם בתוך ימי הכרחה הלוקה רוצה להעלות בשומא ששמו צ"ד לא נוחש לדבריו, כי ודאי לעוצתו הוא מכון, ואמר מה לו אם אוסיף וישאר הקרקע בידי אח"כ לחזור ואגבה הכל מהמוכר, הלכך צעזור עליו שלו לא נצטל שומת צ"ד לרוב עלמא. ור"י גאון כתב דצ"ח ולוקח שמוסיף כל אחד על חבירו לאותו שמוסיף יהיה הקרקע אפשר דהיה איירי כשרוצה אחד מהן להוסיף כנגד כל החוב ככך שמעתא, אבל אם ירצה הלוקה להוסיף מעט על שומת צ"ד ולא יהיה כל החוב פרוע דהיה אזלינן בתר שומת צ"ד עכ"ל והעתיקו הטור אות ע"ו, והקשה הדרישה איך כתב הטור מתחלה סתם דאם רצה לוקח לסלק למלוה צמעות הרשות צידו, ודוחק לומר דמיירי דמסלקן צכל החוב וכו' ולכן חלק הוא וכו' וזה שרש דבריו ועטמו.

ואני אשמע ולא אצין כלל מ"ש דהך דס"ו איירי בשכבר נגמר השומא והכרח דהא הרא"ש כתב להדיא דשאר כל אדם שציקש להעלות הקרקע יותר מכדי ששומה צ"ד בתוך ימי הכרחה שומעינן לו ולריך המלוה לקבל צאותו עילוי, אבל לוקח לא, שלטותו הוא מכון דלעיל וכו' הרי להדיא בתוך ימי הכרחה ומ"מ אין שומעינן ללוקח ואי שלמו ימי הכרחה לכל אדם שרוצה להוסיף אין שומעינן דכבר עבר גבול שגבול חכמים, וא"כ אין לדבר סוף ומה מועיל זמן הכרחה וזה פשוט וכמו שכתב להדיא בתוך ימי הכרחה דאח"כ מה שעצר עבר לכל אדם ופשיטא דאין לו מוצן מ"ש קודם השומא דיכול הלוקה לסלק למלוה אפילו אין חוב נשלים צמלווא, דאיך אפשר המלוה ילעק יכריחו ויצואו מוסיפים ויקנו הקרקע צעילוי רב עד שכל חובי נפרע ומה לי ולך שקנית שעבודי שלא יכריחו עלי ותפסיד צחוצי, יכריחו ויהיו קונים צעילוי רב ע"כ.

ולענ"ד נראה דברי הסמ"ע שרשם שחול על פלגי ים התלמוד מיוסדים צעעמם על אדני פז צדברי רבינו הרא"ש ז"ל שם צסק"ג שכתב חז"ל: ויותר כיון יפה הרי יונה ז"ל וכו', דהא לרמי צר חמא אלף כשצד המלוה לערוף אין הלוקה יכול לסלקו צחוצי מודה הוא דלאחר שירד לקרקע צשומת צית דין חו לא מצי לסלקו צחוצי ע"כ.

והנה הא דלרצה צשעת עורפו יכול לסלקו צחוצי ע"כ מיירי כשאינו עולה דמי חובו של המלוה רק שיוי הקרקע וגם עדיין לא נשום צצ"ד וצככרחה והוא מדכתב אחר כך דלאחר שירד לקרקע צשומת צית דין חו לא מצי לסלקו משמע דעד השתא מיירי כשלא ירד עדיין צשומת צית דין גם אין לומר דהביא דצשעת עורפו מיירי כשרוצה לסלק לו דמי חובו של מלוה מדכתב צסמוך צסק"ד שם אבל אם לוקח עלמו יעלה על השומה ששמו צית דין לא נחוש לדבריו כי ודאי לתועלתו הוא מכיון ואמר צלבו מה לי אם אוסיף וישאר הקרקע בידי וכו', הלכך צעזור העלוי שלו לא נצטל שומת צית דין ע"כ ומשמע דהתם דוקא כשצד בתוך ימי הכרחה ורוצה להעלות בשומא לא חיישינן ליה וע"כ משום דכוח בתוך ימי הכרחה הוא דלא חיישינן ליה, ואם כן האי דשמעינן ליה דיכול לסלקו ע"כ מיירי שלא צשעת הכרחה וכן כתב שם הקרבן נחנאל חז"ל: צסק"ח נמי נבי דצשעת עורפא יכול וכו', אפילו אינו עולה לדמי חובו של המלוה כ"מ מדכתב צסמוך ס' ד' אבל אם לוקח יעלה השומא ששמו צית דין וכו', אחר כך לחזור ואגבה הכל מן המוכר משמע, דוקא לאחר שנעשה הכרחה אבל כשלא הכריחו יכול לסלקו ואם כן שפיר מצינו שרש לדברי רבינו הסמ"ע ז"ל צחילוקו דהלוקה יכול לסלקו צחוצי קודם העורפא ודו"ק.

והא דהביא התומים ז"ל ראיח דהרא"ש ז"ל כתב להדיא ששומה צ"ד בתוך ימי הכרחה ומ"מ אין שומעינן ללוקח וכו' אמת נכון בדבר שכ"כ הרא"ש ז"ל אמנם זה מיירי לאחר שומא והוא ז"ל סובר דדברים אלו הם שורש רבינו הסמ"ע ז"ל ולכן הקשה לו מה שהקשה אמנם צאמת לענ"ד דברי הסמ"ע משורשים צס"ק הקודם צדברי הרא"ש שם כמו שכתבתי והתם לא מיירי בתוך ימי הכרחה אלא קודם הכרחה ואז שפיר מצי לסלקו צחוצי ואפילו צמקלת החוב וכנ"ל כנלע"ד.

עוד נראה ראי' דהביא דצשעת עורפו יכול לסלקו צחוצי מיירי רק צשויו של קרקע ולא צכל החוב מדכתב שם הרא"ש צס"ק ד' חז"ל ורצ האי גאון ז"ל כתב צשער כ"ח של מקח וממכר דצ"ח והלוקה אם יוסיף האחד על חבירו לאותו שיוסיף יהיה הקרקע, ואפשר דהביא איירי כשרוצה אחד מהם להוסיף עד כנגד כל החוב כי כך דשמעתין וכו' ונראה כונתו דכ"ג ר' יונה ז"ל נמי מודה דאפי' לאחר שומת צ"ד הלוקה אם יוסיף כנגד כל החוב לו יהיה הקרקע וממילא דהביא דלעיל

מייירי בשלה נותן לו כנגד כל החוב דאי לא חימא הכי אלא הכיא דלעיל נמי מייירי כשנותן לו כנגד כל החוב א"כ מאי רבותא הוא זה הא אפילו לאחר שומת צ"ד מני לסלקו כשנותן לו כנגד כל החוב ומכאן לקח הסמ"ע ז"ל נמי דהכיא דסק"ו מייירי כשאינו רו"כ הלוקח לסלקו בכל החוב דאי רו"כ מודה ר"י לדעת רבינו האי גאון דאפילו לאחר שומת צ"ד הקרקע ללוקח הוא וכ"כ הק"נ שם ע"ש.

רמ"ש ז"ל ופשיטא דאין לו מוצן מ"ש קודם השומא דיכול הלוקח לסלק למלוה אפי' אין חוב נשלם במלוואו דאין אפשר המלוה ילעק יכריזו ויבואו מוסיפים ויקנו הקרקע צעילוי רב עד שכל חובו נפרע ומה לי ולך שקניה שעבודי שלא יכריזו עלי ואפסיד בחובי וכו' לולי דבריו הקדושים לאחר בקשת אלף מחילות וגשיקת כפות ידיו ורגליו, קושיא לא חזינא הכא ואגב חורפ"י לא דק כאן שהרי מה לן ולעקתו לעקת המלוה ואפי' זוח ככרוכיא כל היום כולו לא משגיחינן ציה שהרי השומא והכרח לתועלת הלוה הוא דתקנו ולא לתועלתו של מלוה וזודאי ברור שאם זה הלוה ואמר אני נותן לך הקרקע בלי שומא והכרח ודאי דלא צעי שומא והכרח והכא רק משום דצ"ד יורדין לנכסיו עשו לו תקנה ולטובתו של ליה שמין ומכריזין דילמא יבא מי שהוא ויוסיף עליו ממה ששמוה, והכא כיון שזה הלוקח השתא שהוא במקום הלוה ונותן לו שווי הקרקע הצ"ד אין יורדין לשום לו הנכסים ולא משגיחינן במלוה כלל. וכ"כ הרא"ש ז"ל שם במקומו בסק"ד וז"ל ועוד כתב הר"ם (נ"ל דז"ל הר"י וכן הוא בעור) ז"ל שאם יבוא שום אדם בתוך ימי הכרח ויעלה הקרקע יותר ממה ששמו אותה צ"ד אם רו"כ המלוה להחזיק בקרקע לריך לקבלו באותו עילוי שהשומא והכרח לתועלת הלוה הוא ע"כ, הרי להדיא צפה מלא דיבר רבינו הרא"ש ז"ל שהשומא הוא לתועלת הלוה ומעתה לא תקשה כלל דהמלוה ילעק יכריזו זה לענ"ד ברור ומיושצים בני תרי קושיות מהסמ"ע ז"ל ושרשיו מרובין הם על פלגי מי הרא"ש ומ"ש הצ"י חו"מ סי' קי"ד בסופו שם צעה"ת ורמב"ן, וכן בהכרח להגותו של מלוה הוא, אמנם לא פליג אדין דהתם הכרח בשטר ולא מעיקר דין הכרח עיי"ש ודו"ק.

ומעתה גם מה שכתב שם עוד התומים ז"ל ודוחק לומר בכונה הסמ"ע דודאי פשיטא דלריך הכרח אולי יהיו מוסיפים, רק תלוי אם הלוקח גלה דעתיה שרו"כ לסלקו המלוה תיכף מתחילה והכרח לבצר רק המקח לכל יבואו מוסיפים, אז רשות בידו לסלקו אפי' לא יפרע כל החוב, אבל אם שתק מתחלה ועכשיו זה אינו יכול לסלקו רק בכל החוב, אך דברים אלו אין להם שחר הן בכונת הסמ"ע וכן בעלם הדין, דמה נ"מ בגלוי דעתו ומה יתן ומה יוסיף זה, וגם בעלם אין טעם לחלוק זה ע"כ וזודאי לדקו בזה דבריו

הקדושים ז"ל דמאחר שכבר שמו והכריזו אין נ"מ בגלוי דעתו מקודם, ואדרבה אני תמה מאי ס"ד לומר בלשון ודוחק ומשמע דדוחק היה יכול לישבו, שהרי הרא"ש ז"ל כתב להדיא דלאחר שומא חו לא מני לסלקו בזוי.

שבתי וראיתי דלכאורה ב"י קנת ישוב לסברא זו צמה שכתב שם הרא"ש ז"ל ואם אומר המלוה אני רו"כ לקבל את הקרקע בכל חובי בלא שומת צ"ד, והלוקח אומר לא כן אלא ישימו צ"ד ואתן לך כפי שומתן אין שומעין ללוקח, כי יש צו הפסד ללוה, אבל אם היתומים אומרים כן, שומעין להם ומכריזין עליו ומקבלו בשומתו, דאי אחי זוזי לידי דיתמי מסלקי ליה צדמי שווי ע"כ, ומשמע לכאורה מדטענו היתומים לשום הקרקע אי אחי זוזי לידם אח"כ אפי' אחר הכרח מסלקי ליה צדמי שווי ואף שכבר אמרו דלאחר הכרח הלוקח עלמו לא מני לסלקו בזוי, והכי לאחר הכרח ומסלקי ליה צדמי שווי וע"כ ז"ל דמשום דאמרו קודם הכרח דרו"כ יתן לו כפי שומתן ממילא אין נ"מ מה ששמין אח"כ, ויכולין לסלקו צדמי שווי אח"כ וזה לכאורה ראייה לסברת הגאון ז"ל.

איברא שהרי צעיקר הא דינא אם אומר המלוה אני רו"כ לקבל וכו' והלוקח אומר לא כן אלא ישימו וכו' ואתן לך כפי שומתן הא דאין שומעין ללוקח הוא רק משום דיש צו הפסד ללוה הא לאו הכי הוה שומעין לו ללוקח והיו נותנין לו הקרקע והוא נותן לו למלוה דמי שווי ובלא הכרח, וא"כ הרי לן נמי להדיא דאם הלוקח רו"כ לקבלו בשווי ולסלקו בזוי שומעין ליה ודו"ק היעב צ"ב. והנה בגאון ז"ל האריך שם עוד בקושיות על הסמ"ע ולהאריך בכל פרע ופרע צעי חיבור מיוחד לכל הלכה, וכבר הארכתי בזה יותר מדאי, עכ"פ לענ"ד די צ"ב להביל רבינו הסמ"ע מהשגות התומים ז"ל, ומי שיעמיק יראה שגם שאר הקושיות לענ"ד לפי פירושו דצדמי הסמ"ע לא יקשו עליו עוד ודו"ק.

ודש"ך שם סק"א הביא דברי הסמ"ע שקודם שעשו צ"ד שומא והכרח צעדה זו בשביל המלוה אזי יכול הלוקח לסלקו צדמי שווי השדה וכו', אולי נמשך לזה שכתב בעור לעיל ר"ם ק"ע סעיף א' והרא"ש פ' מי שהיה נשוי וכמ"ש בסמ"ע ס"ם זה, אבל לפי מה שפסקתי לקמן סי' קע"ו סוף ס"א בהרמב"ן והראב"ד וצעה"ת והריב"ש א"כ אינו יכול לסלקו עד שיתן לו כל חובו ע"ש בסמ"ע ואם כבר עשו שומא והכרח וכו' א"א יתן לו כל דמי חובו לא הכנתי דבריו ול"ד לדלקמן ס"ם ז' דהתם אומר המלוה לא ישימו אבל כשכבר שמו למכ ילעך ליתן לו כל דמי חובו יתן לו כפי השומא ע"כ.

ודע דהש"ך שם סק"ב כתב אמה שכתב הסמ"ע ז"ל, שוב אין הלוקח יכול לסלקו דחינו דוקא כשאינו

לחדא בחמש מאה ולחדא בחמש מאה אתא בעל חוב טרפה לחדא מיניהו הדר אתי קא טריף לה לאידך שקל לוקח אלפא זוזי ואזל לגביה אמר ליה אי שויא לך אלפא זוזי לחיי ואי לא שקול אלפא זוזי ואיסתלק סבר רמי בר חמא למימר היינו מתניתין אם אמרו יתומים הרי אנו מעלים על נכסי אבינו יפה דינר וכו' אמר ליה רבא מי דמי התם אית ליה פסידא ליתמי הכא מאי פסידא אית ליה אלפא יהב ואלפא קא שקיל והלכה כרבא. רבא) טירפא בכמה כתבין רבינא אמר באלפא רב עוירא אמר בחמש מאה והילכתא בחמש מאה. ההוא גברא דהוה מסקי ביה מאה זוזי הוה ליה תרין קטיני זבנייהי לחדא בחמשין ולחדא בחמשין אתא בעל חוב טרפיה לחד מיניהו הדר אתי קא טריף ליה לאידך שקל מאה זוזי ואזל לגביה אמר ליה אי שוי לך מאה זוזי לחיי ואי לא שקול מאה זוזי ואיסתלק סבר רב יוסף למימר היינו מתניתין אם אמרו יתומים הרי אנו אמר ליה אביי מי דמי התם אית להו פסידא ליתמי

חוב אמר ליה כך אי שויא לך הכי חדא לקבלה בחוב שלך ותניח לי את ז' : ואיסתליק. מתרווייכו : פסידא ליתמי. לפני כתובת הקטנה בהעלותן של אלו : טירפא זכמה כתבין. הרי לוקח זה מכרה לנושכ זאלף זוז לפלותו מחובו וחחר לביד לכתוב לו שטר טירפא על זה שמכרה לו זאחריות וכו' טרפוב ממנו זדמי אלף זוז שהיה מחוייב זכמה כתבין ליה טירפא זאלפא כשיעור החוב או זבי' מאה שהרי כך קנאה ממנו:

משנה הלכות

רוצה הלוקח לסלקו בכל החוב וכמ"ש הטור ע"כ, וכתב הש"ך ח"ל וזכו טעות דהכא אפי' יראה ליתן כל החוב איי לסלקו מעט דשומא לא הדרה לוקח וק"ל ע"כ. ודבריו הקדושים תמוהים דכבר הבאתי לעיל דעת רב האי גאון ופי' הרא"ש ז"ל בדבריו דמה שכתב בשער כ"ח דנע"מ והלוקח אם יוסף האחד על חבירו לאותו שיוסף יהיה הקרקע ופי' הרא"ש ז"ל דהכיא איירי כשרוצה אחד מהם להוסיף עד כנגד כל החוב, וזככ"ג ר"י נמי מודה וכן כתב בקרבן נתנאל שם ח"ל והאשר דהכא איירי כשרוצה אחד מהם להוסיף וכו', ומזה לקח הסמ"ע צו"מ קי"ד סק"ו ח"ל: כבר כתבתי דבינו דוקא כשאינו רוצה הלוקח לסלקו בכל החוב והש"ך ס"ק ז' השיג עליו ח"ל וזכו טעות וכו' וסכין מהירות פולטתא דהא כתב דשומא לא הדרה היינו כשהורידוהו צ"ד לאחר שומא והכרח כמ"ש רבינו לעיל בסמוך ס"ג אבל לאחר שומא והכרח ולא הורידוהו צ"ד עדיין זכ יכול לסלקו ושם הרב זככ"ג איירי מזה הענין ועיין היטב.

ע"ח וז"ח שם ותשו' ריב"ש סי' תפ"ג ודו"ק בכל זה. ודע דנחלקו הפוסקים ז"ל ורוצם מהם ס"ל דדוקא כששני האפדני זבניכו חד ולא שנים זה אחד זה אחד וקל"ת מן הראשונים ס"ל דאפי' מכרם לשנים, ודעת רבינו נראה דמייירי כשמכרם לאחד מדכתב שקל לוקח אלפא זוזי וכו' משמע דלוקח אחד הוא וק"ל. רבא) ומ"ש טירפא זכמה כתבין וכו' שם ואיפסקא בגמרא והטור סימן קי"ד כתב ח"ל וכשמחליטין אותה לו כותבין לו לחלפתא, כמו ששמוה ובכריזו עליה כראוי וכשמחליטין אותה לו וכותבין זה שהוא של פלוני הלוה ושקרטו שטר האדרכתא, ועיין צ"צ דף קס"ט אמר רב נחמן כל עורפא וכו', וז"י הביא שם גירסת העיטור והרא"ש ז"ל, וע"ש זשם זעכ"ח דאין לורך עורפא ואדרכתא ושומא ואדרכתא זמקום שהמלוה והלוה והלוקח לפניו, אלא כך עושין תחלה מקיימין שטרו של מלוה ומשביעין המלוה כתקנת הבאונים שאין לו זמם לפרוע ושולחין אחר הלוקחות שלקחו ממנו ושומעין דבריהם ואם נחייבו שמין כשיעור חובו, ואח"כ כותבין מן הכל שטר אחר מחמת שזא פלוני לפניו זשטר מלוה וכו' וכן הסכים הרמב"ן זשזכב וסיים שזשנהגו רבותינו זאדרכתא זו להגאתו של מלוה עשו כן, וכן הטורפא לזרכו של טורף נכתב שמה ישחכה הדבר צ"ד אחר, וכן בהכרח כדי שיאכל פירות מבי שלמינן אכרחתא מקמי דלכתוב לחלפתא אבל אם ראו שלא לכתוב אותן אין כותבין עכ"ל. ומ"ש הכוה גברא דהוה מסקי זיה מאה זוזי וכו' ג"ז שם וגרס הכוה גברא וכו' הוה ליה תרי קטיני דארעא חד זבניכו זחמשין וחד זחמשין וכו' דבר אחר וקטריף לאידך וכו' כלשון רבינו וכתב הרא"ש ז"ל והלכתא כזבני ורבא.

קטינא (דארעא). שדכ קטנא: מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם. משום כבוד אב ואם אלא שאין לז"ל לכופן על כך ללא מלוא עשה מפורשת היא כסוכה וכלולב אלא מלוא בעלמא דרבנן רש"י.

הכא מאי פסידא אית ליה מאה יהב מאה קא שקיל טירפא בכמה כתבינן רבינא אמר במאה רב עזירא אמר בחמשין והילכתא בחמשין. רבא ההוא גברא שכיב ושבק חד קטינא דהוה שוי חמשין זוזי אתא בעל חוב קא טריף ליה יהבו ליה יתמי חמשין זוזי וסלקוה הדר אתא קא טריף ליה אתו לקמיה דאביי אמר להו מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם הנך

משנה הלכות

רכב) ומ"ש הכוה גברא שכיב ושזיק חד קטינא וכו' ג"ז שס. וגרסינן בגמ' הכוה גברא דכוו מסקי ציב זחי שכיב שצק קטינא דארעא דהוב שויה חמשין זחי אחא צע"ח וקטריף ליה, אזילו יתמי יכזי ליה חמשין זחי דהר קטריף לה אחי לקמי' דאזיי אמר לכן מלוא על היתומים לפרוע חוב אביהם, הני קמאי מלוא עבדיתו והשתא כי טריף בדין קטריף ולא אמרן אלא דלא אמרו ליה הני חמשין זחי דמי ארעא קטינא, אבל אם אמרו ליה הני חמשין זחי דמי ארעא קטינא סלוקי סלקוה ע"כ. והביאה הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והפוסקים ז"ל וכתב רש"י והר"ן ז"ל מלוא על היתומים וכו' משום כבוד אביהם אלא שאין לז"ל לכופן על כך, ללא מלוא עשה מפורשת הוא כסוכה וכלולב אלא מלוא דרבנן היא ע"כ.

ותבב עיני להר"ן ז"ל שכתב ח"ל ומיכו למ"ד שיעבדא דאורייתא משום פריעת צע"ח מלוא כופין אותו דכו"ל כאומר לולב איני נוטל סוכה איני עושב דכא נמי מלוא דאורייתא, ואפשר דמתורת כפיה נמי יורדין לנכסיו דעד שעתה כופיכו בגופו כופיכו בממונו, אלא דלמאן דליח ליה שיעבדא דאורייתא כל כיכי דליחא קמן אין יורדין לנכסיו, אבל דאיתא היו כופין אותו בין בגופו בין בממונו דמלוא דאורייתא היא, אבל גבי יתומים דמלוא דרבנן בעלמא היא אין כופין אותן ע"כ, וכרי לן לכדיא דעת הר"ן ז"ל דמחלק כמו שכתבתי בעהכ"י דמעלמו היו כופין דהוי דאורייתא ולגבי יתומים לא היו רק מלוא דרבנן וכנ"ל, חכ ראיב דרורכ בעהכ"י לכל מה שכתבתי ודברי הגיב"ש נע"ג.

וראיתי בגליוני הש"ס כתובות פ"ו שכתב עי"י רש"י ועי"י שו"ת רדב"ז ח"ב סי תר"י דכתב דפשוט דהוא מלוא דאורייתא מקרא דוכשיב את הגזילת וגו' וחידוש שלא הביא דברי רש"י וחפש לפשיטת מה שמבאר ברש"י הפוכו ע"כ, והנה נראה כונת בגליוני הש"ס אדברי רש"י שכתבן שכתב לכדיא דלא הוי אלא מלוא דרבנן, ומשמע דס"ל דלשיטת רש"י ז"ל כל דין מלוא פריעת צע"ח לא הוי אלא מלוא דרבנן, ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים ז"ל שברי דדף פ"ו פרש"י ז"ל פריעת צע"ח מלוא, מלוא עליו לפרוע חובו ולאמת דבריו, דכתיב הין לזק שיכא הן שלך לזק ולאו שלך לזק והנראה דלמדו הן מקרא דאורייתא וע"כ דס"ל לרש"י נמי דפריעת צע"ח הוב דאורייתא חכ דלא כדעת הגב"ש ז"ל וז"ע חמנ"ס לכאורה לפי זה דברי רש"י ז"ל סותרים.

שבתתי וראיתי דכדעת הר"ן כתבו כמה מהרש"שונים ז"ל והם הריב"ש ז"ל כתב ח"ל, וכתב ר"ח ז"ל וכן בדין היתומים שירשו מעלמין דקיי"ל מלוא על היתומים לפרוע חוב אביהם ומשמע שמכין אותו מכות מדרות ואינו נכון כלל דאי הכי מאי איכא בין אביהם ובין יתמי כיון דלתרומתו כופין אלא הכוה מלוא דעל היתומים לאו דאורייתא כמו הוה דלוח גופיה אלא מלוא על היתומים מדרבנן קאמרי משום כבוד אביהם וככי מוכח צפ"י מי שכיב נשוי גבי עובדא דקטינא דאזיי דמטיקרא לא כפינהו אזיי למפרע חובת אביהם וכו' וכתוס' תמכו דהא אשכחן דמלוא דרבנן כייפינן לכו כגון במלוא לקיים דברי המת דאמרין צפ"י השולח כופין את היתומים ועושין אותם בת חורין, ונ"ל שיש לחלק בין מה שמלוא המת בנכסיו שצב חייבין יותר משום כבוד אביהם הן מעלמן חייבין ע"כ. וקאם מהרש"שונים כתבו דמנכסי עלמן אפי' מלוא דרבנן ליכא לפרוע חוב אביהם רק כיכי דשצק לכוו אביהם מעלמלי וככי נראה צפ"י מי שמת דף קנ"ז ועיין בתוס' שם ד"ה מלוא, וקאם חולקין וס"ל דאפי' משלהן יש מלוא דרבנן ועיין ר"ן שם וצטור חו"מ סי' קנ"ז וצ"י שם כתב שכן דעת הר"ם כהחולקין, והרמב"ם צפ"י"א ממלוא וכן דעת הבעטור ובעל התרומות שער ס"א וכו"כ כתב שכן נראה דעת רוב המפרשים. והד"מ הביא צ"ש נמק"י פרק מי שכיב נשוי דף תקנ"א ע"כ כדעת הרשב"א, ובמרדכי כתב כדעת שאר המפרשים ע"ש ועיין ריב"ש סי' תע"ח

ונראה לענ"ד דלא קשה מידי דודאי פריעת צע"ח בעלמו מלוא דאורייתא היא חי מכן לזק חי מקרא דוכשיב את הגזילת כדעת הרדב"ז או משום קרא אחר, והא דכתב רש"י דהוי רק מלוא דרבנן התם מיירי ביהמי דצע"ח שצאו לשלם חוב אביהם שמת דעליוכו ליכא מלוא דאורייתא לשלם חוב אביהם וליכא רק מלוא דרבנן ולכן ס"ל לרש"י ז"ל דאין כופין אותן וס"ל דלא כר"ם ז"ל שאמר דאפי' ביהמי כופין אותן לשלם חוב אביהם חכ לענ"ד ברור ולדקו דברי הרדב"ז ז"ל מקושת הגאון ז"ל.

קמאי מצוה עבידיתו השתא כי טריף בדין קא טריף ולא אמרן אלא דלא אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי קטינא אבל אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי קטינא סלוקי סלקוה. רבנן ההוא גברא דזבנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה ואמר ליה ללוקח אי אתיא אם מערערא לא מפצינא לך

וחוס' כתבו דגם כופין לכו ועיין משכ"ל : בדין קטריף. שנכסי הלוקח נשחטזו לו : דלא אמרו ליה. כשפרעו את הראשונים : דמי קטינא . (המשך בדף הבא)

משנה הלכות

שהיתה נשואה לאחר ומכר כתובתה בחיי בעלה, והראש"ש ז"ל כתב פירש"י שמכרה בחיי אביו אם ימות אביו ואח"כ תמות אמו וירש כתובתה שתייה של זה הלוקח ואמר אי אחיא אימיה וכו'.

וראייתי בחוס' רי"ד שפ' מכר כתובת אמו שהיתה על אביו בטובת הנאה שאם תמות אמו בחיי בעלה יפסיד מעותיו ואם תחלמן או תתגרש שיצואו הנכסים ליד האם שיזכה בהן הלוקח, דאלו היתה מוכרת אמו ללוקח צענון זה היה מכרה קיים שאלו תחלמן או תתגרש היה זוכה הלוקח בנכסי כתובתה, ולא יקרא זה מקנה לחזירו דבר שלא בא ברשותו שכיון שיש לה כתובה, הנכסים שלה הם אלא שאין לה מה להגבותם בחיי בעלה, ויכולה היא למכור מעטתו מה שעתידי לזכה לה מצעלה שנכסי בעלה משועבדים לה, אלא שאין מה לבן למכור כתובת אמו בלא חפזה, וכך אמר ללוקח אני בטוח שאמי תסכים במכירתה ולא תערער, מיהו מתנה אני עמך שאם תערער איני מחזיר לך מעותיך, וקבל עליו הלוקח דבר זה, ועל דעת כן נתן לו המעות, ואילו אחיא אם ומערערא הפסיד הלוקח מעותיו וכו' ע"ש.

ולענ"ד הקלושה דבריו הקדושים לריכוס עיון דלפירושו האריך ימכור הבן דבר שאינו שלו לגמרי, וזה הוי לענ"ד כעין ראובן שמכר לשמעון דבר של לוי דודאי אין כאן שום קנין והגיה מעותיו על קרן הלזני, ואם חזר לוי ונתן הדבר שמכר ראובן לשמעון במתנה לראובן ודאי שלו הוא, דצטעה שמכרה לא היה הדבר שלו כלל, והכי"כ כשמכר הכתובה בחיי אביו ואמו שאם תתגרש יהיה הכתובה שלו, ודאי אין כאן מכר כלל דמה מכר לו לשני, ואין להקשות גם לפרש"י והראש"ש ז"ל כן דהתם ודאי יכול למכור לו כל זכות שבא לידו, ויש לדמותו קלת מידי דהוה לבן שמכר בנכסי אביו, כיון שהוא יורשו ומכר זכותו הראוי לזכה לו משא"כ הכא דרובה למכור כתובת אמו לאחר שתתגרש אין לומר טעם זה כמוצא, ועוד שהרי אפשר שתנשא לבעל אחר ותמות וירשנה ול"ע.

ורב האי גאון כתב דמכר הכתובה צטעה שהיתה אמו גוססת ומכר לאורך תכריכיה דהוה ליה מה שאירש מאבא היום מכור לך דבריו קיימין וא"ל אי אחיא אם וכו' והש"מ הקשה עליו דא"כ האריך היה ס"ד דרמי בר חמי דליהו במקום אימיה קאי, וסותר

ודו"ק, אמנם כל זה פלוגתתם הוא רק ביתמי, אבל כהוא עלמו מלוא לפרוע נראה לדברי הכל דאורייתא הוא וכדעת הרדב"ז ז"ל.

אמנם לכאורה קשה למה הביא הרדב"ז ראייה לדבריו מקרא של והשיב את הגזילה ולא ניחא ליה דרשת רש"י מקרא דהין לך, נראה דהיינו טעמיה שהרי הראשונים ז"ל הקשו בכאן אפרש"י ז"ל וז"ל תלמידי רבינו יונה פרש"י ז"ל דנ"ל מהין לך וכו', והר"י מקורבל הקשה עליו דהא מהאי קרא נפקא לן דברים שיש בהם משום מחוסרי אמנה, ע"כ נראה דנפקא ליה מדכתובת והאיך אשר אחת נושה בו וליה אלוך את העצוב וכו', וכן כתב הרא"ה דהנכון מקרא דהאיך אשר אחת נושה בו ומאן דאית ליה שעבודא דאורייתא מוקים ליה להאי קרא למימר דשמעין מיניה דצ"ח ציבורית וכו' ע"ש. והרמב"ם ז"ל הביאו מקרא דהשיב את הגזילה צפ"ז מה"ל גזילה ואצידה והרדב"ז ז"ל חפש דרשת הרמב"ם ז"ל וזה לענ"ד ברור.

וכתב המרדכי מלוא על היתומים וכו' תימה לי אי בגדולים הא פסקינן לעיל מכין אותו עד שתלך נפשו, ואי צקענים הא לאו בני מעבד מלוא ניגהו, ונ"ל דצקענים מיירי וכשהייצ מודה אי נמי דשמתי ומית בשמתיה, ואצ"י דהכי ס"ל כר"ה צריה דרי יהושע צפ"י גט פשוט כן נ"ל, וכן מלאתי בת' גדול דלפי ר"ח דלעיל אריך לפרש הכא ביתומים קענים וכו', ולריך לומר שירשו היתומים נ' זוזי במעלטלי לזד הקטינא שכן פסק ה"ר שמואל הלוי דלא אמרינן מלוא על היתומים לפרוע חובת אציהם אלא היכא דירשו מאציהם כדי החוב ע"כ ועיין בג"א שם.

וכתב הראש"ש ז"ל דה"ה צצע"ח מאוחר אחר שסילק צע"ח מוקדם בדמי קטינא, דגרסינן צירושלמי שלכי פרקין א"ר יוסי הדין אמרה הכי דיוזף מן תרי צר נש אחא תניינא א"ל קום פשר ואיעריף ערוף פשר מן השני, חזקה שהראשון בא ועריף, פשר מן הראשון אמר ר' פנחס אחא עובדא קמיה דר' ירמיה אמר פשר פשר, כלומר אם התפשר אם הראשון אין האחרון יכול לחזור ולערוף ממנו ופריך אמר ר' יוסי ולא אמרי כל דאקני לא אחיה אלא צירוש ע"כ. וכן כתב הר"ן ז"ל הביאם הש"ג ע"ש.

רבנן ומ"ש הכא גברא דזבנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה וכו' שם ופרש"י ז"ל

כשאר מכר ולא כפריעת חוב: שכיבא אימיה ולא ערערא אתא איהו וקא מערער סבר רמי בר חמא
 לזבנה לכתובתה דאימיה. למימר איהו במקום אימיה קאי אמר ליה רבא נהי דאחריות דאימיה
 שכיבא נשואה לאחר ומכר לא קביל אחריות דידיה מי לא קא קביל. רבד) אמר רמי בר חמא
 כתובתה בחיי בעלה: במזבנת הנאה. בדבר מועט מפני שהוא ספק שמה תמות וירשנה בעלה או אפילו ימות בעלה בחייה שמה ימות הבן
 בחייה ולא תבא בזכות לידו ואין ללוקח זה כלום ללא הכי זה שלוחו: אי אחיה וכו' לא מפליגא לך. והמעות לא אחזיר
 לך דשלא באחריות חיי מוכר לך: אתא איכו וקא מערער לומר אני תחת חמי עומד ואטלנו ואף המעות לא
 אחזיר דשלא באחריות סבירה וקבילה: אחריות דידיה. אם יבא הוא ויערער דין הוא שיחזיר לו מעותיו, וכי נמי
 דחזר במכירת הקרקע לאין אדם מקנה דבר שלא זכה בו כדתינא (צ"מ דף ע"ז) מה שאירש מאבא מכור לך
 לא אמר כלום, והא לא דמיא לגזול שדה ומכרה וחזר ולקחה מצעלים הראשונים דקיי"ל זה (שם ע"ו) מה מכר ראשון
 לשני כל זכות שתבא לידו דהת' לקחה דוקא דערה אצתה וזכנה כי היכי דליקום צהימנותיה עם לוקח אבל
 נפלה לו צירושא אמרינן התם ירושה ממילא כוח ולא ערה למיקם צהימנותיה וחזר צמכירתו ומחזיר המעות, ועיי

משנה הלכות

שארש מאבא מכור לך ואמר שדה זו וכתבתיו דין
 שלבליט ע"כ.

הנה לעיל הכתתי פרש"י ז"ל שכתב שכיבא נשואה
 לאחר וכתב המכרש"א ז"ל נראה מפורש לאחר
 שאינו אצו דאי כוח אצו היה יכול למכור גם אם
 תמות אמו מקודם ואח"כ אצו שיהיה מכור מה שירש
 מאצו אבל הרא"ש כתב פרש"י שמכרה בחיי אצו אם
 ימות אצו ואחר כך וכו' וז"ל שלא ראה למכור אלא
 מה שירש מאמו ולא מאצו וק"ק לפירושו למה ליה
 למימר כלל שהיה בצעל חי עדין לא כוח ליה למימר
 אלא שמה כבר ומכר בנו מה שירש מאמו אם תמות
 היא בחיי צנה ודוחק לומר דמעשה שהיה כך היה ע"כ.
 ולעג"ד דבריו ז"ל ל"ע דאי מיירי שמכר הוא צפ"י
 מה שירש הוא מאמו אם תמות היא בחיי
 צנה א"כ מאי קאמר רמי בר חמא כיון דאלו באה
 מאמו אף הוא במקום אימיה קאי והרי מכר מה שירש
 ממנה ומאי ס"ד דרמי בר חמא ולע"ג לעג"ד. וראיתי
 בצכ"ג עור סי' ק"ה סק"ד שכתב ח"ל, פי' זה כתבו
 הרא"ש בשם רש"י ז"ל ויש שהקשו על לשון רש"י ז"ל
 כתב דזכנה לכתובתה דאימיה שהיה נשואה לאחר ומכר
 כתובתה בחיי בעלה ומפני זה יש שיטתו לשון רש"י
 להגיד לבעלה במקום לאחר, ויש שעשו הרכבות שאין
 ראוי לכתובן ורוח ירערו וסופה יקלורו שכל זה גרם
 להם שאין מפסיקין בין מה שכתב רש"י ז"ל שהיתה
 נשואה למ"ש לאחר, ולו חכמו ישכילו שמה שכתב רש"י
 ז"ל לאחר לא קאי אנשואה אלא קאי אמכרה, וכ"ק
 דזכנה לכתובתה דאימיה שהיתה נשואה ולמי מכרה
 לאחר אבל מש"כ שהיתה נשואה לא דייק למי היתה
 נשואה אפשר לאחר אפשר לאצו ע"כ, וק"ת ל"ע לפי
 זה ג"כ מסיום דברי רש"י הקדוש ומכר כתובתה בחיי
 בעלה ולשון בחיי בעלה משמע לכאורה שהוא בעלה
 ואינו אצו דאי כונתו בעלה שהוא אצו היה לו לומר
 ומכר כתובתה בחיי אצו ודו"ק וי"ל.

רבד) ומ"ש אמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה
 לשמעון שלא באחריות וכו' שם דף ל"ב

אם המקח וכו' הא משמע דד"ה כשאמר מכיוס המקח
 קיים, ולא זכיתי להבין קושייתו דברי הכה מיירי שהתנה
 עמו כך שאמו תוכל לחזור זה וכוה הנאי במקח וכיון
 דהוא במקום אימיה קאי הו"א דכמו דאמו יוכלה
 לחזור הכ"י הוא במקומה.

והראב"ד ובר"ן ז"ל פירשו דמיירי בשדה שיחד לה
 אצו בכתובתה ומה ונפלו נכסים לפני זה
 וכל זמן שלא עמדה דין אם מכר זה המכר קיים
 ואינו יכול לחזור שהרי יורש הוא וכל הנכסים לפניו
 אלא שחייב לתת כתובה לאמו כשהתבטנו ועל שדה זו
 שעבודה מוטל ויכולה לעורפה מיד הלוקח, ומשום דאמר
 ליה האי אי אחא אם ומערערה לא מפליגא לך ותפסיד
 מעותיך לא מכרה אלא בדבר מועט ורמי בר חמא
 סבר כיון דאילו באה אמו ומוציאה הקרקע מידו לא
 היה חייב לו באחריות אף הוא במקום אמו קאי
 ומוציאו מידו ואמר ליה רבא נהי דאחריות דאימיה
 לא קביל עילויה אחריות דנפשיה קביל כלומר כיון דאחריות
 קיי"ל ע"ם הוא ודאי שהוא חייב בכל אחריות אלא
 ממה שהוציא ממנו צפירוש והוא לא מוציא ממנו אלא
 שאם תבא אמו עלמה ע"כ.

ומדברי הר"ן ז"ל שכתב ורמב"ח וכו' ראה ברורה
 למה שכתבתיו לעיל צ"ה ציטוט קושית הש"מ
 מרז האי גאון ז"ל דאף שבאמת המקח קיים צכ"מ
 הכי כוח ס"ד דרמי בר חמא כיון דמכר אימיה קאתי
 אף הוא במקום אם קאי אף דבמקום אחר צכ"ג
 המקח קיים וק"ל ועיין א"ע סי' ק"ה ס"ז.

ורבינו ירוחם נתיב כ"ג חי"א כתב, מכר כתובת אמו
 בעצת הנאה והתנה שאם תבא אמו לערער
 שלא יסלקנה הוא וכו', ויש פירוש אחר שמת אצו וירש
 הוא ומכר קרקע המיוחד לכתובת אמו שלא באחריות
 צדמים מועטים בעצת הנאה, ומתה אחר כך אמו
 ולא ערערה הוא אינו יכול לערער במקום אמו, דהכי
 דלא קביל עליה אחריות דעלמא אחריות דנפשיה קביל
 עליה. ונ"מ בין שני הפירושים למה שדייק ר"ת למה

ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא בעל חוב דראובן קא טריף לה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה אמר ליה רבא נהי דאחריות דעלמא לא קביל אחריות דנפשיה מי לא קביל. ומודה רבא בראובן שירש שדה מיעקב ומכרה לשמעון שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא בעל חוב דיעקב קא טריף לה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה מאי טעמא בעל חוב דיעקב כבעל חוב דעלמא דמי. רבה אמר רמי בר חמא ראובן ומלחא ביד שמעון כ"ג כוח עריף לה: דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה. כשם שאלו מכרה שמעון זה לאיש אחר באחריות וזה בעל חוב דראובן ועורפא היכ שמעון מפלגי ועל ראובן לא יוכל לחזור שהרי שלא באחריות לקחה הימנה כך כשמכרה לראובן עלמו יפלה לו: דאחריות דעלמא. כל העוררים עליה שלא מחמת ראובן לא קביל עליה ראובן: אחריות דנפשיה. ערעור הכא לו מחמת עלמו קביל עליה ראובן, וזה לפי גירסת רבינו דגרס לא קביל עליה, אמנם בגמרא גרים נבי דאחריות דעלמא קביל עליה ראובן קביל עליה שמעון וכו': בעל חוב דיעקב כבעל חוב שמעון וכו'. כל העוררים עליה שלא מחמת ראובן קביל עליה שמעון וכו': בעל חוב דיעקב כבעל חוב שמעון וכו'. המעורר עליה שלא מחמת ראובן אלא מחמת מי שמכר לו לראובן תחלה וכשם שאם לקחה ראובן מלוי ומכרה לשמעון שאינו אחיו שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות וזה בעל חוב דלוי הקודם לשער מכירה ראשונה ועורפא מראובן לריך שמעון לפנותו שהרי באחריות מכרה והוא לקחה שלא באחריות אף כשירשה ראובן מיעקב ומכרה וזה בעל חוב דיעקב יפלונו שמעון ולא אמרינן דראובן כרעיה דאזוב הוא ואחריות

משנה הלכות

וראיתי לרבינו האי גאון ז"ל דגרים נמי כגירסת רבינו ז"ל וכן גרס ר"ח ז"ל ופירש ר"ג בקבלת ראובן לשמעון כלומר דאע"ג דאיכו זבין ליה שלא באחריות ואי אחא בע"ח דראובן וערפא מיניה דשמעון לא הדר עילויה מיכו כי עריף לא הדר ראובן עילויה דלמחא ליה במקומך קאימנח משום דא"ל חנה מחייבת לאפרועי בע"ח דידך מכל נכסיך ואפילו לקחה נכסים מאחר שלא נשתעבדו מעולם לבעל חובך ואת הוא דתבעת מני לאפרועי חובך ומככי התקבל לה אחריות דלא תהדר עילויה, וכך עובדא דמי קלח לעובדא דתבוצה דאמיח ואזדי לעטמיכו כביאזו הרמב"ן ז"ל בש"מ ע"ש ועיין חו"מ סי' רכ"ו ס"ג ותשובת רע"א ז"ל סי' קמ"ח.

רבה) ומ"ש אמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וכו' שם ל"ג ע"א ובקשו בתוס' ז"ל אמאי נקט באחריות ותירלו ח"ל: ואמר רבי זקפו עליו במלוב דייקא דאי לא זקפו במלוב לא מלי אמרי בני ראובן לשמעון מידי דתשבינן כנך משום כחילו בן מונחין בידו במשכון תחת השדה אם יערפוס ממנו ואחי שפיר דנקט באחריות, דשלא באחריות אין חלוק בין זקפו ללא זקפו וכו' ע"ש. והרא"ה ז"ל כתב אי נמי משום דקיימא לן דמכר לא קנה עד שיתן דמים קמ"ל דכיון דזקפן עליו במלוב הרי הוא כאלו באו הדמים לידו, וכ"כ בר"ן והריב"ש ז"ל.

והא דנקט ופייסיכי בזחי פירשו בתוס' דלגזוחא הוא לא מיבעיא אי לא פייסיכי אלא שערפא מהם דלא מלי לעכב המעות דהא לא משתעבדי מעלמלי אלא אפי' פייסיכי בזחי דהוב אמינח הרי פרע חוב שלכן

ע"א ובגמרא גרים אמר ליה רבא נהי דאחריות דעלמא קביל עליה אחריות דנפשיה מי קביל עליה והכי גרים רש"י ז"ל, והרי"ף ז"ל גרים כגירסת רבינו נהי דאחריות דעלמא לא קביל עליה ופי' בר"ן ז"ל כלומר דאע"ג דזבין לה ראובן לשמעון שלא באחריות היינו לענין שאם זה בע"ח דראובן לעורפא משמעון דלא הדר עליה, אבל אחריות דנפשיה ודאי קבל לענין שאם יחזור וימכרנה שמעון לראובן ויבא בע"ח של ראובן ויערפנה ממנו שלא יוכל לחזור על שמעון ע"כ.

והרא"ש ז"ל כתב כז' גירסות וכתב ופי' ר' מאיר כלוי ז"ל הוא קביל ולא קביל לאו בקבלת המוכר דקביל עליה אחריות ללוקח קאי אלא בקבלת הלוקח דסביר וקביל דלא ליכדר אמוכר, כדאמר ז"ק דף ע' ע"א חייחא דקיערע סברת וקבילית, והכי פירושא דכי הדר ראובן וזכנה מיניה דשמעון באחריות נהי דאחריות דעלמא לא קביל ראובן עליו אלא אדעתא דמפצי ליה שמעון הוא דזבין מיניה אחריות דנפשיה דראובן מי לא קבל עילויה דלא ליכדר צב שמעון ע"כ. והרמב"ם פי"ע מהלי מכירה ה"י יו"ד פירש דבקבלת המוכר דקביל עליה אחריות ללוקח קאי וכתב הק"נ דיש נפקותא דלפירוש הרמב"ם ז"ל אם התנה ראובן בתחלה עם שמעון צפי' שלא מקבל עליו אפי' אחריות דנפשיה אם חזר שמעון ומכר לראובן באחריות וזה בע"ח של ראובן וערף ממנו חזר ראובן על שמעון, ולפי' הרמ"ה בגירסת הרי"ף אינו חוזר עליו, אמנם גירסת רש"י והרי"ף לפי' הרמ"ה אין נפקותא לדינא ע"כ ועיין חידושי הרא"ה ז"ל.

דראובן לא קיבל עליה שמעון: **וזקפן** עליו במלוה. שלא נתן לו שמעון דמי השדה אלא כתב לו שטר חוב עליהם: **ופייסיה** שמעון בזחי: **זמעות** דמי השדה שהיה חייב ליתמי פייס את הכושב בשביל ראוזן שזאחריות מכרה לו: **אבא** מטלטלין שבק גבך. וכיה בעל חוב של רבין מסולק ממנו שאין לנו קרקע והמעות לא היה לך ליתן דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב ועתה גם אתה אין לך לחזור עלינו על האחריות לפי שאין לנו קרקע מאזינו: **מגבי** לכו ארעא. כשתצטרכו היתומים יפרע להם קרקע דדמי המעות והדר גבי מייטוכו בשביל אחריות אציהם ולא מזי למימר לא ירשנו קרקע זה מאזינו אלא לקחנא דמעות דאמר לכו ע"י שעבוד חוב אציהם זאה לכס והרי הוא לכס כירושה קרקע שלקח אציהם בחייו: **בע"ח**. של אציהם: **חוזר** וגובה אותה מהם. כאלו נפדה להם ממש כירושה: **תרי אחי** או תרי

שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפן עליו במלוה ומת ראובן ואתא בעל חוב דראובן קא טריף ליה מיניה דשמעון ופייסיה שמעון בזחי דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן לשמעון אבא מטלטלין שבק גבך ומטלטלי לבעל חוב לא משתעבדי. אמר רבא ואי פקח שמעון מגבי להו ארעא והדר גבי לה מיניהו כדרב נחמן דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה יתומים שגבו קרקע בחובת אביהם בעל חוב חוזר וגובה אותה מהם. רבו אמר רב הונא תרי אחי או תרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד

משנה הלכות

באותן מעות וסלק בעל חוב זה מעליהם קמשמע לן ע"כ. ואחרים פירשו צענין אחר, וכן כתבו בשם הרשב"א ז"ל ועיין ש"מ. ורבינו גרם ומטלטלי לבעל חוב לא משתעבדי וצגמרא גרם ומטלטלי דיתמי לבע"ח לא משתעבדי.

ואי פקח שמעון, הכי גרים רבינו, בוא"ו השימוש, וכן גרם הר"ן ז"ל וצגמ" גרם אי פקח אידך, וראיתי בהגהות הב"ח שם על הר"ן ז"ל שכתב על דברי הר"ן ואי פקח שמעון בסק"ה שם אי כל"ל ע"כ. ר"ל בלא וא"ו וכוונתו דהכי איתא צגמרא אי בלא וא"ו, ולעני"ד בג"כ זו אינו לודקה דהר"ן ז"ל היה לו גירסא אחרת צגמרא וגרם בגירסת רבינו וגירסא זו חקרנוה ומלאנוה ג"כ בחוס' רי"ד ואי פקח הוא שמעון והוסיף עוד תיבת הוא ע"ש.

ופי הר"ן ז"ל ואי פקח כשיתצטרכו היתומים יפרע להם קרקע דדמי המעות והדר גבי לה מייטוכו בשביל אחריות אציהם, ולא מזי למימר לא ירשנו קרקע זו מאזינו אלא לקחנא דמעות דאמרי לכו ע"י שעבוד חוב אציהם זאה לכס והרי הוא לכס כירושה קרקע שלקח אציהם בחייו, ואע"ג דלעיל צ"י הכותב דף פ"ו מוכח דכל היכא דאית ליה ללוה זחי כופין אותו לפרוע דמעות הכי מילי בעלמא אבל במקום פסידא דלוה יכול לפרוע בקרקע וכ"כ החוספות ע"כ.

והרישב"א ז"ל כתב וקשיא לכו לרצנן ז"ל אי לית ליה זוחא מאי פקחותא לריך, ואי דאית ליה זחי היכי מזי מגבי לכו ארעא וכו', ויש מתרין דלעולם דאית ליה זחי וחינו פקחותיה דלידע האי דינא דרב נחמן ופייסיה דצברים שיקבל ממנו קרקע, ואחרים תירצו דכל כי האי גונא דאיכא פסידא וכו' אמנם הר"ש ז"ל תירץ דלאו דוקא אמרינן דלגבי לכו ארעא והדר לגבי מייטוכו דאפוכי מערת למא לי, אלא דכי תצעי ליה יתמי דמי מלוה שחייב לאציהם שזקף

עליו אמר לכו אנה מחייבנא לכו מלוה צמקוס אציהם ומתחייבנא נמי ומשתעבדנא לבעל חוב דאצוכון מדרי"ג, ואנא הוא צע"ח דאצוכון קמא דאחיביי לי באחריות וכיון דכן אנה מופרענא ממאי דאית ליה גבאי ואנא מפייסנא בארעא וזה נכון ש"מ.

ולעני"ד עדיין ז"ע דהלשון מגבי לכו לכאורכ לא משמע הכי, ועוד מדכתב צרב נחמן דאמר ר"ג יתומים שגבו קרקע בחובת אציהם וכו' והתם ודאי שגבו דוקא הוא וא"כ הכי נמי י"ל דדוקא הוא ול"ע.

רבו וצ"ש אמר רב הונא תרי אחי או תרי שותפא דאית לכו דינא וכו' שם ז"ד ע"א,

אמר רב הונא הכי תרי אחי ותרי שותפא דאית לכו דינא צבדי חד ואזל חד מייטוכו צבדיה דדינא לא מזי אידך למימר ליה את לאו בעל דברים ידי את אלא שלוחותיה עבד, אקלע ר"ג לסורא שייליכו כי האי גונא מאי אמר לכו מחני' היא הראשונה נשבעת לשניה ושניה לשלישית ושלישית לרביעית ואלו ראשונה לשלישית לא קתני, מאי טעמא לאו משום דשליחותיה עבד, מי דמי התם שצויה לאחד ושצויה למאה ככא אימר חילו אנה הואי טעינא טפי, ולא אמרן אלא דלא איתיה צמחא אבל איתיה צמחא איצעי ליה למיחי ע"כ.

ורבינו ז"ל יש לו גירסא אחרת צבא שמעתתא דצגמרא לא גרם וצדאזיל צבדיה לא מזי אידך הדר תצע ליה, ורבינו גרם, ואפשר דהוא ג"כ פירוש רבינו ולא גירסת הגמ' ועיין לקמן. ורבינו גרם ג"כ עול לגביה רב חסדא ורבה צר רב הונא אמרו ליה כהאי גונא מאי, וצגמ" גרם אקלע רב נחמן לסורא שייליכו כהאי גונא מאי ולא גרם מי הם השואלים ויש לי להציא סמוכין לגירסת רבינו מגמ' דלקמן דף ז"ע ע"ב שכתבו שם נמי אקלע רב לסורא עול לגביה רב חסדא ורבה צר רב הונא אמרו ליה כה"ג מאי, אמר לכו לאחד

אפילו לשנים לאחד ואפילו למאה וכו', ע"ש והנראה להדיא דגמ' גרים דחותן שנכנסו לשאלו היו רב חסדא ורבה בר רב הונא, והביאו רבינו לקמן, א"כ לא רחוק לומר דתרווייכו באותו הזמן היו וממילא יש סמוכין לגירסת רבינו, ודע דהרי"ף ז"ל גרים איקלע אמימר לסורא, וכן ראייתו להרשד"ם חו"מ סי' קס"ב ועיין בסמוך בס"ד צ"ש הרשד"ם.

ופירשו המפרשים תרי פירושי צ"ח שמעתתא. (א) מ"ש ואזל חד מינייהו צדדי לדינא וינא אותו חד מצי"ד זכאי וכו' כלומר צדדי דידי לא אייתית מדינא לעולם דכאי דינא דעצדת צדדי חצראי לא שייך צו מידי וחזת צדדי דינא אללא הכוה שותף שליחותיה דחצריה עבד, כיון דילא זכאי מחד מינייהו תו לא מצי אידך למיחצב מיניה מידי, וכן פי' הרמ"ב ז"ל. (ב) כלומר דאזיל חד מינייהו צדדי לדונו צדדי השותפות וחייבו צ"ד לאחד או לשותף לא מצי שותף חצירו למימר לצע"ד לאו צע"ד דידי את, שלא אותי חייבו צדדי זה שנתחייב חצירו ואני אדון עמך בחלקי, וכן פרש"י ז"ל.

וגרמא דכני תרי פירושי תלויים צדדי חלופי נוסחאות דלגירסת רבינו ז"ל דגרס וכדאזיל צדדיה לא מצי אידך דדר חצב ליה על כרחך פירושו כפירוש רמ"ב ז"ל דכני משמע הלשון להדיא דלא מצי אידך דדר חצב ליה, ולגירסת הכפר דגרסין אללא שליחותיה עבד ותו לא, יש לפרש הפירוש כצ' לעיקר, וכפירוש רש"י ז"ל, גם ממה שסיים רבינו אמר ליה מי דמי התם שצושה לחד שצושה למאה הכי מצי אמר אנה עטיננא מאי דחצראי לא מצי אלמא מצי אידך מיהדר מחצביה ומשמע דמפרש כ"ג ודו"ק.

ותב עיני לרבינו הריעצ"א ז"ל שכתב ח"ל מצי אידך וכו' לאו צעל דצרים דידי את פירש"י ז"ל דאזיל חד וכו' וילא השותף חייב לא מצי השותף חצירו למימר לאו צעל דצרים דידי את וכו' וצודאי דלישנא דסוגיין הכי משמע שכבר דן באחד עם הנחצב מדאמר ואזל חד מינייהו ולא אמר ואזיל ר"ל צו"ד אחר הזיין, ותו מדאמרין עליה לקמן דאמר אי הוה התם הואי עטיננא טפי וכו' ע"ש. והנה הריעצ"א ז"ל פירש כן לפי גירסת הגמ' ולכן לריך לומר דע"כ כבר באחד דן עם הנחצב אבל לגירסת רבינו אין מוכרח ורבינו גרס דאזיל צו"ד אחר הזיין ור"ל אם ילך וכן לקמן בסמוך גרס מצי אמר אנה עטיננא מאי דחצראי לא מצי עטין וכוותו נראה היינו כשיצא הדבר לצ"ד אז יטעון להצא מאי דחצרו לא מצי עטין, ולפי גירסתא זו נמי אין ראייה לדברי הריעצ"א ז"ל מה שדויק שם עוד וז"ל ותו מדאמרין עלוב למאן אי הואי התם הואי עטיננא טפי דרבינו לא גרס כן בגמרא. ומגירסת רבינו יהיה ראייה גדולה לפירוש הרמ"ב ז"ל, ועיין ש"מ ודו"ק.

והנה מה שפי' רבינו מאי טעמא קסבר ת"ק צע"ח מאחור שקדם וגבה לא גבה וכו', הוא שם השקלא ועריא צגמרא קודם כאי צע"ח וכו' ז"ל מפרש שם צמאי פליגי ת"ק וכן נוס, וכיון דר"י הביא ראייה לדבריו מהאי משנה לכן הביא רבינו כל השקלא ועריא צפירוש המשנה ושהלכה כדברי צן נוס כדאי להצין ראייה ר"י לכהי דינא ועי"ש צגמרא ודו"ק.

ורבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"א כתב שנים שיש להם חצביה אללא אחד, צין אחין צין שותפין וכלך באחד לחצוב ממנו, לא מצי אידך למימר לאו צעל דצרים דידי את, כי שליחותיה קעציד ויכול לומר חצרו כשיצא אם הייתי כאן הייתי טוען כך וכך, ודוקא דליתיא לחצריה צמתא אללא איתא חצריה צמתא איצביא ליה למיתא מאחר שהוא צעיר ושמע שהאי חוצבו היה לו לצא ומאחר שלא צא ניחא ליה צמאי דעציד חצריה ונשצב לאחד נשצב למאה, וכתב הרמב"ם שאם אינו צעיר יכול לסתור מה שטעם חצירו ולפיקר אומר לו הנחצב, או הצא כרשאה של חצרך או דון חלקך שמא יצא חצרך או שותףך ויסתור הכל, וכן כתב רבינו חננאל, ודעת החוס' והרא"ש שעל הכל ידון, ויש אומרים כי לא ידון עמו אללא על חלקו, והרא"ש ז"ל כתב שידון על הכל ע"כ ועיין טור חו"מ סי' ע"ז וצ"ע שם ס"ט ומחלוקת הבמ"ע והש"ך ועיין עוד ש"ע חו"מ סי' קכ"ט ס"ט וכו' קע"ו ודו"ק.

והנה הטור ש"ע סי' ע"ז כתב אין שומעין לו עד שיצא חצרו, אבל אם חצרו צעיר ושמע ולא צא וכו', ונראה מדבריו ז"ל דתרחי צע"י שיהיה צעיר וגם ישמע ואם היה צעיר ולא שמע או שמע ולא היה צעיר עדיין יכול לטעון, והבמ"ע שם ס"ק כ"ב כתב וז"ל ושמע ולא צא משמע הא אם ידעין דלא שמע אף שהוא צעיר אין ליתן לו לזה עד שיודיעוהו, וכתב הש"ך ז"ל צמ"ק כ"ג וזה פשוט וכך היה לכתוב, משמע הא אם לא ידעין דשמע וכו' והיינו אפילו צמתא לא יתן עד שיתצבר ששמע ע"כ. והנראה מדבריו ז"ל דפשיטא ליה דצמתא נמי לא יתן לו עד שיתצבר, אמנם צתשובת מהרשד"ם סי' קס"ב כתב צשגכה שותפין ח"ל אמת דאכתי מדקדוק לשון הטור שאפילו צצ' השותפין צע"י אין הנחצב נפטר אללא אם כן ידעין ידע השותף כצ' כשהוליקו השותף האחד לנחצב לדון שכ"כ צסי' ע"ז אבל אם חצרו צעיר ושמע ולא צא משמע דתרחי צע"י חדא שיהא צעיר וצ' דשמע כשהצרו הלך לדון עם הנחצב ולא צא וכו', ואעפ"י שאינו נראה כן מפשטא דגמרא אללא שהכל תלוי אם ישנו צעיר אם לא שאם ישנו צעיר מסתמא ידע דלאו כל כמיני לאמר דלא ידע ואם אינו צעיר אז נאמן לומר דלא ידע, ואין לנחצב לומר ידעה, וכמו שכן נראה צפירוש מדברי הר"ן ז"ל

שוחפני. תצטרכו זדינא . וקדים חד מיניהו תבעיה בדינא לא מצי אידך למימר ליה את לאו בעל דברים דידי את אלא שליחותיה עביד ובדאזיל בהדיה לא מצי אידך הדר תבע ליה. איקלע רב נחמן לסורא עול לגביה רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי ליה כי האי גוונא מאי אמרו(ו) להו מתניתין היא דתנן הראשונה נשבעת לשנייה ושנייה לשלישית ושלישית לרביעית ורביעית תפרע שלא בשבועה מאי טעמא קא סבר תנא קמא בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה מאי טעמא כיון דאילו נפיק ערער על מקרקעי דגביאן קמייתא אי נמי נפק בעל חוב דקדים לכתובה דקמייתא וטריף אתיאן קמייתא ושקלן מאי דשקלא בתריתא הילכך למה לה שבועה האי טעמיה דתנא קמא אמר בן ננס וכי מפני שהיא אחרונה נשכרה אף היא לא תפרע אלא בשבועה והלכה כבן ננס ופשט לו רב נחמן מהא מתניתין הראשונה נשבעת לשנייה ושנייה לשלישית ושלישית לרביעית ואילו ראשונה לשלישית לא קתני מאי טעמא לאו משום דשליחותא עביד אמרו ליה מי דמי התם שבועה לחד שבועה למאה הכא מצי אמר אנא טעינא מאי דחבראי לא מצי טעין אלמא מצי אידך מיהדר מתבעיה. והילכתא כרב חסדא ורבה בר רב הונא והני מילי דלא איתיה במתא אבל איתיה במתא ולא אתא לבי דינא בהדי חבריה אמרינן ליה סברת וקבילת עלך. רב(ו) אמר רבא יתומים לא יפרע חלה בשבועה וקטנים אמרו ולא בגדולים: מאי טעמא. בגמי גרסין צמאי קמיפלגי אמר שמואל בגון שנמלאת אחת מכן שדה שאינו שלו וצבעה מאוחר שקדם וגבה קמיפלגי תנא קמא סבר וכו': ואילו ראשונה לשלישית. דתשבע לא קתני לפי שנשבע: והני מילי. שיחזור וידון דלא איתיה צמחא . כלי שותף כשצב

משנה הלכות

מ"א דכא דצטו רצונו צעכ"ט תרתי כיונו דוקא כשאין שוחפין חבל בשותפין צמד מינייכו סגי או שהיה צעיר אפי"פ שלא שמע או ששמע אפי"פ שלא היה צעיר, ומטעם זה כתב ר"ל דאין שומעין לו, וצ"ל ק"כ כתב דשומעין לו, ועיין בספר משפט דק ח"א סי' ע"ב וח"ב סי' כ"ב ע"כ.

וכתב הראב"י כיצו המדכי וז"ל נ"ל דכ"מ צחצחין, חבל בשותפין נחצטין לא אמרינן איצטו ליה למיתוי ולא אמרינן שליחותיה דדיו לצא אל דין כשיתצטו וכן פסק ריב"ז ז"ל צחצח איצחסף וכן כתב הר"ם ז"ל, כשצטו מקל"ת מן הקבל את ראובן עצור מסים או עצור יישוב דכל הקבל שכם צעיר יודעין צחותה תצטו אינם יכולין לחזור ולטעון עליו עיין שם וצ"ל, ועיין רמב"ם פ"ג מהלכות שליחות וסמ"ג עשין פ"ב, ולדעת רצונו לכאורה יש לפרש כדעת ראב"י שלא כתב כן כיכי דשוחפין הם כחצטו ולא כאחד תוצע אותם, וא"כ כ"כ איכא למימר כיכי דשוחפין נחצטין לא אמרינן איצטו ליה למיתוי ודו"ק.

רב(ו) וב"ש אמר רבא ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון וחזר שמעון ומכר שדה אחת וכו' בגמי

כ"ל חבל צדברי כעור נראה צפי דתרחי צעין וצפי שבושת הפקדון מלחתי שכתב הרא"ש הלשון שכתב צנו צפי הנזכר וכו' והטעם אפשר לומר דכי איתיה צמחא וידע ולא צא ודאי ניחא ליה צמאי דעביד חצרו חבל אי ליתיה צמחא אפי"ג דידע מני למימר אני לא הייתי יכול לצא ע"כ.

והנראה מדברי מהרש"ם ז"ל דצמחא נמי כשמע דמי, ומעתה יש ליטע דעת הסמ"ע ז"ל דס"ל נמי דצמחא כשמע דמי, ולכן כתב ר"ל אס ידעין דלא שמע אף שהוא צעיר אין ליתן לו, ולא כתב ר"ל אס לא ידעין דשמע וכיונו אפילו צמחא וכדעת הש"ך דצמחא נמי כשמע דמי ודו"ק.

וראיתי בצנכ"ג ס"ק כ"ב שכתב וז"ל מדברי רצונו צעכ"ט ז"ל משמע דתרחי צעין שיהיה צעיר ושישמע, ואין לשון בגמי מוכיח הרש"ם חו"מ סי' קס"ב והסמ"ע ז"ל הסכים כן. אמנם מה דפשיטא ליה ז"ל לענין מיצטו לי דלא פשוט לי דהסמ"ע הסכים להרש"ם דתרחי צעו דאפשר דהסמ"ע ס"ל דצמחא כשמע דמי, וצ"ח צרור לנו שלא שמע גם הרש"ם מודה דאין לו לחב כצא עד שיודיעו וכו' וכו'. עוד כתב שם וז"ל: וכתב הר"ם כלוי ז"ל חו"מ סי'

שם דף ע"ב וצ"ק דף ח' ע"ב וצגמ' כתובות
 גרם אמר רבב צב"כ ורצינו גרם רבא, אמנם צצ"ק
 גם גירסת הש"ס הוא רבא כגירסת רצינו, וכן גרם
 בתוס' רי"ד, וצגמ' ואחא צע"ח דרואבן וכו' ולא אמרן
 אלא דצבכ צינונית אבל צבכ עידית וזיבורית מלי אמר
 ליה להכי טרחי וצניי ארעא דלא חזיא לך וצינונית
 נמי וכו', ופרש"י ז"ל כל שדותיו בשטר אחד, דצני
 שטרות חין גובין מלוי אלא אי"ב לקח משמעון אותה
 שלקה מרואבן באחרונה דמלי אמר ליה הכיה לך שמעון
 מקום לגבות הימנו כשלקח את זו, ואין זו בשעבודך,
 דאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין
 ע"כ.

ובתוס' ז"ל כתבו ולא נהירא לרבי דמלי שמעון למימר
 ל"י מ"ט אמור רבנן חין נפרעין מנכסים משועבדים
 במקום שיש שם בני חורין ואפי' בן זיבורית משום תקנה
 דלוקח ראשון, אגא צבך תקנתא לא ניחא לי כדרבא
 צפ"ק דצ"ק דף ח' ע"ב הלכך מלי לפרש צני שטרות
 וציתור מ"ר. ולי נראה כפירוש הקונטרס דדוקא בשטר
 ח' אבל צני שטרות ולקח שמעון זיבורית באחרונה
 ולוי לקח משמעון אותה שלפני אחרונה חינו יכול לגבות
 מלוי דאמר ליה להכי טרחי וצני ארעא דלא חזיא למיקם
 קמך, דודאי אם היו כלם ציד שמעון האחרונה שהיא
 זיבורית היה מגצה לו, וכן אם לקח שמעון עידית
 באחרונה ולקח לוי אותה עידית חינו יכול לגבות מלוי
 אותה עידית מהאי עעמא דלהכי טרחי וצני ארעא
 דלא חזי לך וכו' ומיכו יתכן להיות רבא מה גובה
 רבא מה גובה אפי' צני שטרות ואע"פ שלקה לוי
 משמעון אותה שלפני האחרונה צענן שהאחרונה עידית
 והראשונה שלקה לוי צינונית ולא שצק צינונית דכותה
 ולא מלי למימר השתא טרחו וצניו ארעא דלא חזיא לך.

והשוך חו"מ סי' קי"ט כתב רואבן שמכר כל שדותיו
 לשמעון בשטר אחד וכו' וזה כדעת רש"י
 והצ"י הביא שם דעת החוס' וכתב וצעה"ת בשטר ד'
 כתב צסם רבואה כפירש"י וכתב דהכי מסתברא גם
 כרא"ש כתב כן פ"ק דצ"ק כפירש"י. וכתב ה"ה פרק
 י"ט מהלי מלוה כתב צעל העיטור ופירשו רבואה
 דוקא שמכרן לשמעון צבת אחת דאי צבה אחר זה ולקח
 זיבורית באחרונה לא מלי צע"ח למגבי צינונית ולוי
 דזיבורית דגבי שמעון משתעבד ליה וכיון ששמעון יכול
 לדחותו אלל זיבורית שלו מה מכר לו ללוי כל זכות
 שהצבא לידו, וכן הלכתא אלו דבריו ז"ל ועיקר עכ"ל.
 ובמשלים נתיב שציעי ח"ה כתב רואבן שמכר כל שדותיו
 לשמעון צבת אחת ויש צבן עידית וצינונית וזיבורית,
 והלך שמעון ומכר צינונית ללוי וצבא צע"ח דרואבן רבא
 גובה מלוי צינונית, רבא גובה משמעון זיבורית צע"כ,
 ואם מכר ללוי זיבורית ועידית ושיררו צינונית לפניו גובה
 משמעון הצינונית, ואינו גובה כלל מלוי, וכן אם מכר

ללוי צינונית ונשאר צינונית אחרת לשמעון גובה צינונית
 משמעון ואינו גובה כלל מלוי, דאומר לאו הנחתי לך
 מקום לגבות ע"כ ונראה נמי דס"ל דדוקא צצ"א והוא
 כפירש"י ז"ל וכן דעת הרשב"א והריב"ש ז"ל
 ופיין שו"ע חו"מ סי' קי"ט ס"א ומכרש"ל פ"א דצ"ק
 וצש"ך סק"ד חו"מ הנ"ל ודו"ק.

והנה דעת רש"י ז"ל נראה פשוט דאפי' מעידית אם
 רבא גובה משמעון אם לא נשאר לו רק עידית,
 אמנם הריב"ש ז"ל כתב וז"ל וחזר שמעון ומכר שדה
 ח' ללוי ואחא צע"ח דרואבן ולא מלא לו שום נכסים
 בני חורין, רבא משמעון גובה רבא מלוי גובה ולא אמרן
 אלא דצבן לוי צינונית ששעבוד עליה הלכך אם רבא גובה
 משמעון מן הזיבורית שנשתייר אללו, ואומר אחא נכנסת
 במקום רואבן ואלו רייתי הייתי גובה ממנו מן הזיבורית
 דאע"ג דתיקון רבנן לצע"ח מן הצינונית הא לתקנתא
 דידיה הוא ולא הורע כמו אלל זיבורית דחזיא לכו
 מדאורייתא, וכדאיתא צצ"ק, אבל מן העידית שציד שמעון
 חינו גובה שאפי' מרואבן צע"ח לא היה גובה כלל,
 ושלא כפירש"י שאם רבא גובה משמעון עידית, חו שגגה
 גדולה ע"כ. וכן כתבו הר"י כהריב"ש ז"ל אלא שסיימו
 דעת רב האי גאון כרש"י, גם הרמב"ן ז"ל כתב
 כהריב"ש ז"ל והוי יודע שלא הצריכו לזה הטעם אלא
 משום זיבורית אבל משום עידית פשיטא דלא גבי דמקמא
 נמי לא גבי, ומה מכר לו ח' לשני כל זכות שהצבא
 לידו ע"כ וצש"ג צ"ק הביא שגם דעת הסמ"ג והגבמ"י
 שם לחלוק על רש"י.

והנה היש"ש ז"ל צצ"ק הנ"ל חולק אשיעת רש"י ז"ל
 ומכל בני פוסקים לכאורה ראיה לשיעת היש"ש
 ז"ל ופיין כנה"ג וז"ע אי יכול לומר כה"ג קיס לוי
 כהני פוסקים חזיל לגבי לוי, ולוי יאמר קיס לוי כהני
 פוסקים חזיל לגבי שמעון חזיל הכי קמדחי ליה חזיל
 הכא קמדחי ליה וי"ל.

והנה היש"ש הנ"ל כתב דדעת הר"ן ג"כ שלא כדעת
 רש"י ז"ל. וכתב עליו הש"ך הנ"ל ולא ירדתי לסוף
 דעתו דצ"ן דצ"ק לא משמע מידו, וצ"ן פ' מי שהיה
 נשוי כתב להדיא דצברי רש"י הנ"ל ע"כ וכתב אמת כי
 תמיכה הש"ך ז"ל תמיכה עזומה ארצו היש"ש ז"ל
 דהאיך נעלם מיניה דברי הר"ן ז"ל שפורש יולא דצבריו
 כרש"י חז"ל שם צד"ה רבא מה גובה וכו', וכדמסיק
 ואזיל דצין לוי משמעון צינונית ששעבוד צע"ח עליה
 ולא שציק צינונית משל רואבן אלל שמעון הלכך רבא
 לגבות משמעון מעידית גובה דא"ל אחא לקחת כל השדות
 ונכנסת תחת רואבן וכו'.

והגר"ע צ"ד צ"ש צ"ש ז"ל דכנה שם צד"ה
 רבא מלוי גובה כתב הר"ן ז"ל וכ"ה אי"ב
 גבי עידית וזיבורית אמאי אינטיריך לעעמא דלהכי טרחא
 וצנינא ארעא דלא חזי לך נייתי עלה מטעם דהנחתי

חזירו לדון: כל שדותיו לשמעון. צעור אחד דשני שערות אין גובין מלוי חלה אם כן לקח משמעון חותה שלקח מראובן בחתונה דמאי אמר לו הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו שכשלקח את זו ואין זו בשעבודך דאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין, והתוס' חולקין דאפילו צשני שערות ועיין מש"ל: רצה מה גובה. דאמר ליה חתה לקחה כל השדות ונכנסה תחת ראובן להשתעבד לחובו וכל זמן שאמלא משל ראובן אלך כלום לא אטריח את לוי שהניח את לי מקום לגבות: רצה מה גובה. כגון אם לא ימלא אלל שמעון משל ראובן חלה זיבורית גובה צינונית מלוי דא"ל לקחה את

משנה הלכות

אמנם כי כן לכאורה דברי הר"ן ז"ל נראין כסותרין מד"כ ר"ח מה גובה שכתב דגובה אפילו מעידה דשמעון וד"ה ר"ח מלוי גובה כתב דמעידה אפילו משמעון לא מלי לגבות, וי"ל דדוחק דידוע דהר"ן ז"ל דרכו להביא פרש"י ז"ל אף שלפעמים לא ס"ל כן להלכה א"כ י"ל הכ"י דד"ה ר"ח מה גובה הוא פרש"י כידוע דהוי לשון רש"י ממש וסוף דבריו הם מה שס"ל להלכה ועדיין ל"ע צ"ב.

וראיתי בדרישה ז"ל שחמה אדברי הרא"ש ז"ל דלמה ליה לדיוק צ"ק משלון רש"י ולהכריע מסברא שאפילו לא נשאר ציד שמעון חלה עידיה יכול לגבות ממנו הרי הדבר מפורש להדיא ברש"י כחובות ולמה לא הביא כן מפרש"י להדיא, וצ"חמה זה הוא כקושיית הש"ך ז"ל על דברי הי"ש"ש רק דהוא ז"ל מקשה דבר זה על הרא"ש גופי' וצ"חמה ל"ע גם לדעת הש"ך למה שצק רבינו הרא"ש ז"ל ולא הקשה עליו וכי משא פניס יש בדבר, מאחר דגם הרא"ש לא זכר ולא פקד דברי רש"י כחובות, והדרישה ז"ל תירץ דלא היה ליה להרא"ש ז"ל גירסא זו ברש"י כחובות ולפי תירוץ זה שפיר מיושב נמי דעת הי"ש"ש ז"ל דו"ל דג"כ לא היה ליה גירסא זו חלה גרם כגירסת הרא"ש ז"ל, ועכ"פ מה שנתרץ להרא"ש נאמר להי"ש"ש ז"ל.

שבתי וראיתי בתומים שכבר תירץ כן דברי הי"ש"ש מקושיית הש"ך ז"ל וכתב, אמנם בגוף הדבר קשה לומר דהיה להרא"ש ז"ל גירסא אחרת ודחק שם הרבה בדבר לישב קושיית הפרישה והש"ך, ודבריו לענ"ד דחוקים להמעין שם, אמנם אני מלאחי צעז"י ראינו ברורה לדברי הדרישה ז"ל דלא היו גורסים ברש"י כן דברש"י על הרי"ף ז"ל לא גרים כלל דגבי מעידיה, וז"ל כל שדותיו צעור אחד דאלו צשני שערות אינו גובה מלוי חלה אם כן לקח אחרונה דמאי אמר ליה אין זו משועבדת לך דהניח לך שמעון וכו' ר"ח מה גובה וכו'

לך מקום לגבות הימנו משום מה מכר לו ראשון לשני וכו', י"ל דלגבי זיבורית לא סגי האי טעמא משום דאפילו שמעון גופיה לא מלי מדחי ליה מזיבורית, וה"ט משום דדינא דצ"ח דצ"ח זיבורית חלה דמפני תקנתו אמרו שיגבה מן הצינונית ואי אמר לא ניחא לי צהאי תקנתא זיבורית אני רוצה כדיון שומעין לו, דאי לא תימא הכי, נעלה דלא צפני ליון לגבי זיבורית והכי איחא צ"ק דצ"ק דף ז' ע"ב ומש"ה לריכין לטעמא דלהכי טרחי חזני ארעא דלא חזיא לך דעידית לא חזיא לך, ואפילו משמעון לית ליה וכו', והנראה מדברי הר"ן ז"ל לכאורה דכתב מפורש דאפילו משמעון גופיה לית ליה עידיה, וכמ"ש ארעא דלא חזיא לך דעידית לא חזיא לך ואפילו משמעון לית ליה, וזה כדעת הי"ש"ש ז"ל.

ואומר אני שצדדאי היה זה כוונת הי"ש"ש ז"ל שהרי כתב שם ואמר רצח ראובן שמכר כל שדותיו וכו' ואף על פי שגבי ראובן אם מכר הצינונית לצד משמעון לא יכול הבעל חוב לגבות ממנו, לפי שא"ל הנחתי לך מקום חלה לוקח ראשון ח"ל חלה לוח כן משום דהכח כולם משועבדים יינהו, וכן פירשו החוס' ר"ח צעל חוב גובה משמעון מזיבורית צעל כרחיה משום דלא הורע כמו חלה זיבורית כדלעיל וכו', חלה לפי מה שכתבתי לעיל שהצ"ח לוקח זיבורית צע"כ דלוח משום שלא יהא הורע כמו, אם כן אין לנו חלק צעטמו של הרא"ש וכו', כי עיקר הטעם שגובה משמעון משום הורעת כח כדלעיל ע"כ, והכי שכל דברי הי"ש"ש סובבים אהא טעמא שלא הורע כמו ציבורית וע"ז סיים, וכן פירש הר"ן ז"ל בהדיא בדברי וי"ל דקאי אדברי הר"ן שהבאתי היינו דגם כן מפורש האי טעמא משום שלא יהא הורע כמו של מלוה, והתם כתב הר"ן צפירוש בדברי הי"ש"ש ז"ל דאינו גובה מעידיה אפילו משמעון ולדקו דברי הי"ש"ש ז"ל צ"ח ונחה גם שקעה תמיכה הש"ך ז"ל לענ"ד.

סברת וקבילת). רכח) אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ואתא בעל חוב דראובן קא טריף לה משמעון דינא הוא דאזיל ראובן ומשתעי דינא בהדיה ולא מצי אמר ליה לאו בעל דברים דידי את דאמר ליה מפקך מיני עלי הדר ואיכא דאמרי אפילו היכא דזבין שלא באחריות נמי לא מצי למימר ליה לאו בעל דברים דידי את דאמר ליה לא ניחא לי דתהוי ליה לשמעון תרעומת עלאי. רכט) אמר אביי מפקך. מה שאתה מוילא ממנו יחזור עלי : ואיכא דאמרי וכו'. שלא באחריות מכרה ראובן לשמעון נמי לא

משנה הלכות

וראיתי ביש"ש ז"ל אמר חזי ראובן וכו' ופי' החוס' למאי נפקא מינה וכו' אלל נ"מ לראיה אחרונה דמכדרין כגון ששמעון אמר אין לי רחוק ואין לי עדים ולאחר זמן מלא עדים או רחוק שאין יכול להביאם וראובן יכול להביאם אי נמי כגון ששמעון פקח יותר, וכן פירשו הר"ן והרא"ש עוד צי' טעמים צפ"ק דצ"מ שנפקא מינה שאם עשה ראובן אפותיקי לבעל חוב שאז שמעון לא יכול לסלקו צמעות, וראובן יכול לסלקו, אי' כדמסיק שיעור ארעא ולא שיעור שבה משמעון הוה גבה ארעא ושבה וכו' ועוד כתבו החוס' צפ"ק דצ"מ שאם היה חייב כבר לראובן שצוה דאורייתא יכול לגלגל עליו וכו' ואם היה עושה עם שמעון לא היה חייב לו רק שצוה דרבנן ע"כ, ולעני"ד יש עוד נ"מ כגון שחייבו שצוה שאינו יכול לישבע וחייב לשלם כגון שהוא איש שאינו מביטן או עטן איני יודע צאופן שחייב שצוה וכנסתא דר' אבהו ושמעון היה יכול לטעון ולישבע ודו"ק.

ודמסקין דזבין לוי ציונית שטיעוד בעל חוב עליה רכח מה גובה משמעון דאמר לא אתה לקחת כל השדות ונכנסת תחת ראובן להשתעבד לחובו כ"ז שאמלא משל ראובן אללך כלום לא אטרופ מלוי וכו', הרי שלא גרם רכח לגבות משמעון עידית גובה כמו ברש"י צפנים אלל משמעות איכא לזה ממה שכתב כל שאמלא משל ראובן אללך כלום ודו"ק, ומעתה דעת לנכון נקל דזכ היה ג"כ גירסתם ז"ל הרא"ש והיש"ש ברש"י ז"ל, וזה לעני"ד רחוק גדולה לתירון הפרישה ז"ל ודבר גדול דבר הנביא ז"ל, ודברי התומים לעני"ד ל"ע ועיין תפארת שמואל על הרא"ש ז"ל שג"כ תמה על הרא"ש ורש"ל ז"ל ועיין פמ"א צפ"ק ולדעת הפרישה אתי הכל כהוגן וק"ל.

מה שכתב כאן בדברי רבינו והנ"מ דבעינא דחבט חזריה וכו' עד סברת וקבילת, נראה דט"ס הוא ושי"ך לעיל היכי שביא האי דינא כנ"ל.

ורש"י כתובות פי' דאם יש לו שום גלגול לדברים לחשוב כנגד חוב או אישתבע לי דלא פרעתיך וכתב עליו הריעצ"א ז"ל דאין זה מחזור ואדרבה כתב ליפרע מנכסים משועבדים לא יפרע אלל שצוה שלא נפרע ואין ללוב אלל כלום ע"כ.

רכח) ומ"ש אמר חזי ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ואתא בע"מ דראובן וכו' שם ע"כ וצ"ק ח' וב"מ י"ד ובגמרא כאן גרס אמר חזי וכו' וקטריף לה מיניה דינא הוא דאזיל ראובן ומפלי ליה, ורבינו גרס, ומשתעי דינא צבדיה ובגמרא צפ"ק איתא בגירסת רבינו ז"ל ולא מצי אמר ליה לאו בעל דברים דידי את, משום דאמר ליה דמפקת מיניה עלי הדר ואיכא דאמרי אפילו שלא באחריות נמי דאמר ליה לא ניחא לי דתהוי ליה לשמעון תרעומת עלי, ופסק הרמב"ם פי"ט מהל' מכירה כאיכא דאמרי וכן פסק בעושי"ע חו"מ סי' רכ"ו.

רכט) ומ"ש אמר חזי ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות וכו' ג"ז שם ובגמרא גרס וילאו עליו עסקים וכו' אין יכול לחזור צו משום דאמר ליה וכו' ואימת מחזיק צה מצי דייש אמרתי, ואיכא דאמרי אפילו באחריות נמי דאמר ליה אחוי טורפך ואשלם לך ע"כ ופרש"י ז"ל עד שלא החזיק צה וכו' אם לא נתן מעות וצתום' אומר ר"ה ואפילו נתן מעות וכגון דלא קני צכספא צמקום שכותבין שטר עד שיכתוב את השטר וקמ"ל דיכול ומותר לחזור צו הואיל ומפסיד שסבור שיגזלנה ממני קא הדר ציה, ואפילו מי שפרע ליכא ע"כ, ודעת הרמב"ם פי"ט מהלכות מכירה הלכה צי' כדעת ר"ה ודעת הרא"ש כדעת רש"י ז"ל.

וכתב הר"ן דינא הוא כלומר אי צעי ראובן לאישתעוי דינא צבדיה לא מצי אמר ליה אידך לאו בעל דברים דידי את, ומיהו אי לא צעי לא אזיל, דאין כה לשמעון לכופו צכך דיכול לומר ליה אחוי שטרך ואשלם לך וכי"ת מאי נפקא מינה אי ראובן משתעי דינא צבדיה אי שמעון, יש לומר דנ"מ אי ידע ראובן למטען טפי, וכבר נאמרו צתירון קושיא זו דברים אחרים שאין להם עיקר עכ"ל ועיין תוס' ד"ה דינא מה שכתובו ובש"מ אריכות גדול וצחו"מ כנ"ל ודו"ק, כי קנרתו.

ודר"ן ז"ל כתב עד שלא החזיק וכו' אם לא נתן המעות והאי חזקה לאו חזקה קנין הוא כגון בעל וגדר ופרך

מאי אמר ליה צעל חוב לראובן לאו צעל דברים דידי את : עסיקין. עוררין: עד שלא החזיק בה. אם לא נתן מעות יכול לחזור בו: אין יכול לחזור בו. שהקרקע נקנה בחזקה כי אמר ליה חזוק וקני ויש שמחזיקין מיד ונותנין מעות לאחר זמן ומשכחזיק בה נחייב המעות: חיתא. שק קטן : דקיפרי. מלא קשרים : סברת וקבילת. צדמי חתיכות כסף כלומר נתלית לאצד מעותיך מספק: אחוי לי ערפך. שטר עירפא מצ"ד שכתבו לך שיוצאה השדה מידך צדן ותחזור עלי לערוף: ואהדר לך. וכל זמן שלא יתה מידך לא אשלם שהרבה עוררין שאין זוכין צדן: ביני אחי ושותפי. שדה העומדת ליקח צעקא ושדות שני אחין סמוכין לה

משנה הלכות

ודע דפירוש מבי דייש אמלרי פירשו קלח המפרשים דר"ל שדש קרקעות המילר מגזכותו ומשווכו לשאר השדה וכן הוא דעת הרמב"ם ג"כ צפ"א מהלכות מכירה וביאורו הטור סי' קל"ג והרא"ש והטור פירשו דש אמלר כעין שכולך אמילר השדה לראות אם הוא כאשר אמר ליה המוכר ועיין סמ"ע סי' ה"ל, ועיין תוספות רי"ד ז"ל. ופירוש חייתי דקטרי פרש"י שק קטן מלא קשרים וצ"מ ל"א חיתא שק קשר מלא רוח כלומר נתלית לאצד מעותיך צספק וצ"מ צצ"ק כמו משל הוא כלומר נאד קשור מלא ולא ידע אם מים או יין או שמן יש בו וקניית אותו צמה שיש בו ונמלא שק מים כך זה פי' רבינו חננאל ז"ל, ורבינו יהונתן ז"ל פי' כלומר שק קשור היטב צהרבה קשרין להראות שדבר חשוב יש בו ואין צו ממש והקונה לא צדק מה יש בו הניח מעותיו על קרן הצבי ע"כ.

כל שכוא, דא"כ דאכתי לא קנאה פשיטא דיכול לחזור צו ועוד דאי בחזקה קנין עסקינן מאי קא מיצטי לן צסמוך משכחזיק צה מאימת והא מתני' היא צ"צ דף מ"צ נעל וגדר ופרץ כל שהוא הוי חזקה, ומאי קא מהדר ליה מבי דייש אמלרי חלל ודאי חזקה זו לא חזקה קנין הוא חלל חזקה כאלם המחזיק צשלו ואע"פ שקנאה מתחלה צקנין או בחזקה קאמר שאם ילאו עליה עסיקין קודם שחזיק צה חזקה זו יכול לחזור צו דכמקא עעות דמי אצל משכחזיק צה כאלם המחזיק צשלו גלוי אדעתיה דינחא ליה ציה כדאיתא, וביינו דאמרינן משכחזיק צה מאימת כלומר אילו חזקה הוי גילוי הדעת לכך ומהדרין מבי דייש אמלרי כלומר שפירצ המילר עם שדותיו ודאמרינן צפי חזקה הצחים דף מ"ד דאפילו אם נמלאת שדה שאינה שלו שאינו חוזר עליו דמאי ח"ל להכי צני לך שלא צאחריות התם דוקא לאחר שחזיק צה, אצל הרמב"ן ז"ל כתב דהתם נמי קודם שחזיק צה ומיהו מיירי לאחר שטרפוח ממנו שאינו יכול להחזיר לו אצל הכא מיירי קודם שטרפוח ממנו שיכול להחזיר לו קודם שחזיק צה ויכול לחזור צו ע"כ.

ר"ל) ומ"ש אמר רב יהודה האי מאן דצין ארעא ציני אחי ושותפי חליפא הוא וסליקא לא מסלקין וכו', צצ"מ דף ק"ח ע"א אמר רב יהודה אמר רב האי מאן דאחזיק ציני אחי וציני שותפי חליפא הוא סליקא לא מסלקין ליה, ורב נחמן אמר סלוקי נמי מסלקין ואי משום דינא דבר מלרי לא מסלקין, נהרדעי אמרי אפילו משום דינא דבר מלרא מסלקין ליה שנאמר ועשית הישר והטוב צעיני ד' ע"כ. ורבינו לא גרם אמר רב יהודה אמר רב, וכן יתח צרי"ף ז"ל אמר רב, וצגמרא גרם דאחזיק ציני אחי ופירש רש"י ציני אחי שדה העומדת ליקח צעסקא וכו' וצחוס' צד"ה האי מאן דאחזיק קיבל צעסקא מן המלך כדפי' צקונערס ולכתי קאמר דאחזיק ולא קאמר דצין כדאמרינן לקמן צין צמאחיס צין מעכו"ס וכן האי דאחזיק ציני אחי דצסמוך מפר"ח דוקא צאחזיק שהיתה קרקע הפקר וקבלה מן המלך צעסקא לא מסלקין ליה ולרב נחמן דוקא ציני אחי מסלקין ליה שטעם יותר מדאי שלא כהוגן להחזיק ציני אחי אצל משום מלרנתי לא מסלקין דלא שייך כאן ועשית הישר והטוב כיון שיכלו לקבל מן המלך ולא חשו,

ודמחבר חו"מ סימן רכ"ו ס"ה כתב המוכר קרקע לחצרו וכו' לפיכך יבעל המקח ויחזור המוכר את הדמים וכו' וכתב הרמ"א ז"ל כל זה איירי צערעור שלא נחצר עדיין לגמרי אצל ציה דין רואין שיש אמתלא צדברי המערער וכו' וצסמ"ע שם הקשה דהרא"ש והטור כ"כ כשעדיין לא נתן המעות וכתבו דמיירי דעדיין לא נחצר המערער חלל שצא ח' ואמר יש לי עדים ושטר שהשדה שלו הוא ועיין ע"ז מה שתיירן.

וראייתי צהגבות אמרי צרוך שם שכתב ח"ל לפיכך יבעל המקח ויחזור המוכר וכו' נ"צ ועיין צפרש"י דדין זה אינו חלל כשעדיין לא נתן המעות ע"כ ולא זכיתי לעמוד על דבריו הקדושים. מה מחדש צדבריו הקדושים שהרי הסמ"ע הביא שם פלוגתא הרא"ש והרמב"ם והטור ודעת הרא"ש כדעת רש"י הוא, וח"כ מאי צא להשמיענו ונ"ע.

אבל במכר מודים כולי עלמא דשייך דינא דבר מלרי
דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה דמלרן שהיו הצעלים
רואים למכור וכו' ע"ש.

ואת שיועד אני מן ערכי מכל מקום לא אכחד מלשוני
מה שקשה לעני"ד לפעוט כמוני דודאי לפי פירוש
זה דמיירי שהחזיק משל הפקר דבריו של רב נחמן דברי
טעם הם דמאי שייך כאן ועשית הישר והטוב מאחר
דכח זכה בן משל הפקר וכי רק לאחים צעי יושר ועוב
ולא ליה, ובשלמא אי זכנה במעות אומרים לו משום הישר
והטוב זיל זבין במקום אחר כיון דצידו לקנות משא"כ
כשלקחו מן ההפקר אמאי חייבינהו ליתנו לאחים הלא בלאו
הכי אין לנו טעם דילך ויקנה במקום אחר דלאו בכל מקום
ימלא דבר הפקר או קרקע הפקר לקנות גם הר"ן ז"ל
פי' דמיירי משל הפקר וגם לדבריו ז"ע.

ודרי"ף ז"ל בתשובה מועתק מלשון ערבי פירש שאם
היה לראובן שדה ולשמעון אחיו או שותפו
שדה אחר כנגדו וצין שני השדות מקום רחב הפקר שאין
לו צעלים וצח איש זר וירד במקום ההוא להחזיק בו
ולבנותו לעלמו אמרי חליפי הוי, סלוקי לא מסלקינן
ליה חליפא הוי לפי שהפריד צין אחים וצין שותפים
בדעתו ציניהם, אבל לסלקו מצייניהם מטענת שהפריד
ציניהם לא, וראוי לו להסתלק מצייניהם כדי שיהיו
קרובים זה לזה כמו שהיו, אמנם אם היתה תביעתם
לסלקו מצייניהם מטענת דינא דבר מלרן כדי שיחזקו
הם זה וינרפו אותה עם שדותיהם לא, והסיבה בזה
שלא הטיל הכחוש דינא דבר מלרי אלא על הלוקח כמו
שאמרו ללוקח אזהריה רחמנא משום שנאמר ועשית
הישר והטוב וגו', וזה לפי שאנו אומרים לו אתה קונה
במעוטיך הניח קרקע זה לצן המלר הזה, ואתה תמלא
לקנות זולתו, אבל לוקח זה אי אפשר לומר לו הניח
קרקע זה שהוא בלא כסף ויקחו אותו בני המינר הללו
בלא מחיר ולך אתה וקנה, זה טעמא של רב נחמן
ואמרו נהרדעא לא אלא הואיל והם באין בטענת דינא
דבר מלרן טענתם טענה לפי שאמרו ית' ועשית הישר
והטוב הוא כולל לשני דברים הנזכרים והלכה כדבריהם
ע"כ.

ולדבריו הקדושים נמי תקשה כמו שכתבתי לעיל
דמאחר דזכה מהפקר מאי ועשית הישר והטוב
שייך צי' וכבר פירשו ג"כ צעני המהפך בהררר דלא
שייך במציאה משום דלא יכול לחזור אחר אחרת וכן
במתנה אמרו דמתנתו מתנה אפי' צבר מלרן משום
דאין יכול לקבל במקום אחר וא"כ כ"י זוכה מן ההפקר
דכח אין יכול לחזור אחר אחרת ואינו דומה לקונה
במעוטה וז"ע.

ובחפשי צים התלמוד מלאתי את שאהבתי נפשי צש"מ
צ"מ הני"ל ד"ה האי מאן שכבר הקשה בן
ותירן ז"ל דמאי דאמר מסלקינן ליה מיירי דדמי דשויה

הכח ארעא כדאמרינן וכתב והאי פירוש דחוק אלא
אפילו דדמי נמי ליה לן לסלקו דלא גרע זוכה מן
ההפקר ממקבל מתנה ומה לי זכו לו נותן המתנה
ומה לי זכו לו שמים אין לך מתנה גדולה מזו ולית
בה משום ועשית הישר והטוב כלל אלא ודאי הכי פירשו
האי מאן דאחזיק ציני אחי דצין ארעא מתצריה ציני
אחי או ציני שותפי וכו' ועל דרך זו הלך רבינו האי
ע"כ, ונהגתי שצ"ה הלכתי בדרך טובים.

ומה שכתב דלא גרע זוכה מן ההפקר ממקבל מתנה
כבר כתבתי בן לעיל צ"ה מ"מ מה דכתב מה
לי זכו לו נותן מתנה ומה לי זכו לו מן השמים לולי
דבריו הקדושים ז"ל לכאורה הו"ל דיש נפקותא קצת
דשלמא נותן מתנה הרי האי קרקע היתה לה צעלים
מקודם נמי ואם בן אומר המקבל אני במקום צעלים
הראשונים נכנסתי וכיון שהיה לה צעלים להאי קרקע
מקודם ועכשיו יש לה צעלים אי נחשב במתנה לא
אמרו לי' שיתנס להם משום ועשית הישר והטוב, דבאמת
עד עפשו נמי הוי' שם צעל הקרקע ציניהם, מה
שאין בן הכא אי מיירי בקרקע הפקר שלא היה לקרקע
שום צעלים וא"כ לא היה שום אדם שהחזיק קרקע
ציניהם והשאל ראה הוא להחזיק ציניהם ולהפריד צין
הדבקים, וזה נראה טעם הראשונים ז"ל דמחלקו צין
קרקע הפקר למתנה והכי מורה קצת לשון הרי"ף ז"ל
שכתב וצין שני השדות מקום רחב הפקר, אין לו צעלים
ולכאורה האי אין לו צעלים מיותר דודאי הפקר אין
לו צעלים ונראה דכונתו להדגיש דכיון שאין לו צעלים
ע"כ גרע ממתנה דעכ"פ היה לו צעלים מקודם ג"כ
ודו"ק.

ודרא"ש ז"ל כתב אמר רב יהודה אמר רב, האי מאן
דאחזיק וכו' ופי' מן ההפקר החזיק וכו'ל
נהרדעי אף בזה שייך הישר והטוב כי ימלא להחזיק
במקום אחר ורב האי גאון ז"ל כתב בספר מלרנות האי
מאן דצין ציני אחי וציני שותפי וכו' ופי' גאון כגון
ג' או ד' שותפין ואינש מעלמא קנה חלקו של אחד
מן השותפין חליפא הוי סליקא לא מסלקינן ליה מדין
מלרנות דמאי ח"ל שמא לא יפול חלקך במינר שדה
שקניתי וכן יאמר לכולן ורב נחמן אמר מסלקינן ליה
שכל אחד שותף בכל השדה אבל משום דינא דבר מלרן
אם קנה אלל שדה השותפות לא מסלקינן ליה, נהרדעי
אמרי מסלקינן כי הוא טוב לי כי אפייס את חצירי
שיתנו לי סמוך לו ע"כ.

והמזר חו"מ סי' קע"ה פסק כרב האי גאון ז"ל, והנה
מדברי הרא"ש ז"ל וכפי הגירסא שלפנינו נראה
דהאי פירוש הגאון גאון אחר הוא ולא רב האי גאון
וכך הבין בדרישה, אמנם הצ"ח שם ד"ה אחד מן
האחין נראה דס"ל פירוש זה נמי מרב האי גאון וכן
נראה מדעת הרמב"ם פי"ב מהל' שכנים ועיין מ"מ שם

מכאן ומכאן, ויש שפירשו שזה של הפקר ודעת רבינו שזבני' בממון וכן נראה ועיין משנה הלכות : אב"ל זדינא דבר מיירא. אם אינם לא אחים ולא שותפים אלא מכה מלרנות לקנות בסמון לו ולא ליקח במקום אחר: לא מסלקינן ליה. ולא איכפת לן לדינא דבר מלרא כלל : ועשית הישר והטוב. דבר שאי אחר נחבר כל כך שהמלא קרקעות במקום אחר ולא חטריה על בן המיירא להיות נכסיו חלוקין: איתמר צעל חוב. המלוה את חבירו ושיעבד לו נכסיו שאם לא אפרע לך עד יום פלוני גבה מנכסי והגיע

משנה הלכות

הוא דעת בעיטור וה"ה צפוי"ג מה"ל שכנים, ומכרי"ק צרש ר' כתב דאפי' במטלטלין שייך דינא דבר מלרא, והאחרונים חולקין עליו ועיין צ"י וצ"ח שם וכתשו' משאת צנימין ססי' ר"ז וחשו' צבוי' ח"ג סי' קס"ד ועוד עיין מרדכי מ"ש לענין חלופי צתי עכו"ם אי הוה צכלל מכר ע"ש.

ובמקומות שצבכ"י כתב הראצ"ד מכה הדין יש צבן מלרנות שהן קרקע אעפ"י שאין מתקבל על הדעת וכתב הצ"י גם אלה מדברי בעיטור כתבם ה"ה והגהות צפרקים הזכירם ודעת רבינו ירוחם צתשובה להראצ"ד כהראצ"ד ועיין ד"מ צשם המרדכי וצשו"ח צבוי' ח"ג סי' קס"ג וצתרומת הדשן סי' של"ח ודו"ק.

ר"א ומ"ש איתמר אציי אמר למפרע הוא גובה ורצא אמר מכאן ולהבא הוא גובה וכו' פסחים דף ל' ע"ב ודף ל"א ע"א. וכתב רבינו ומדקמפרק ליה רצא לשמעתיה כרצי נתן, הלכה כרצי נתן דאי ליתא לרצי נתן הוה ליה שמעתיה דרצא כי דאציי פירוש לפירושו כלומר דאז יהיה הוא שמעתי דאמר רצא אי פקח שמעון מגצי לכו ארעא והדר גצי לה מינייהו דאמר ר"ג וכו' אחיא אליצא דאציי דאמר למפרע הוא גובה כמו שאמרו שם בגמרא אי אמרה צשלמא למפרע הוא גובה אמעו להכי חוזר וגובה אותה מהן, וזה הוא אליצא דאציי אלא אי אמרת מכאן ולהבא הוא גובה אמאי חוזר וגובה אותה מהן, הא הוי כמאן דצין יתמי נכסי דמי ואלו קני יתמי מי קא משתעבדו לצע"ח וכיון דלא משתעבדו לצע"ח אי"כ אמאי גובה אותן מהן וא"כ קשיא מרצא לרצא דסצירא ליה צעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה וס"ל אי פקח שמעון מגצי לכו ארעא וכקושיה הגמי ותירוץ הגמי אליצא דהלכתא אינו לפי זה, וקיי"ל דאציי ורצא הלכה כרצא וכיון דע"כ הלכה כרצא אם כן על כרחך אי אפשר למימר דיכיה קשיא מרצא לרצא וס"ל כתירוץ הגמי דשאני החס דאמר לכו כי כיכי דמשתעבדו לכו הכי נמי משתעבד לי ומרדכי נתן, וא"כ על כרחך דדינא דרצי נתן הלכה היא ושמעון מינה דהלכתא כרצי נתן ודו"ק.

וכן נראה מדברי הש"מ שהצאתי לעיל שפי' האי מאן דאחזיק וכו' דצבן ארעא מחצריה ציני אחי או ציני שותפי וכו' ועל דרך זו הלך רבינו האי גאון ז"ל, משמע להדיא דהאי פי' הגאון נמי מרצ האי גאון הוא, ודברי הפרישה ל"ע.

והנה רבינו ז"ל גרס כגירסת רבינו האי גאון ז"ל האי מאן דצבין ארעא ולא כגירסת דידן ואחי שפיר דבריו ז"ל מכל הקושיות שהקשו המפרשים והכל אליצא דהלכתא ועיין דרישה שם ודו"ק. וכתב רבינו והלכתא מסלקינן ליה צכולבו משום שנאמר ועשית הישר והטוב וכו' ונראה דפסק כרצ נחמן וכנהרדעא והדין עמו דודאי לפי גירסתו ופירושו הלכה כר"ג נמי, ולפי פירש"י ז"ל וכן נראה מצעל בעיטור ז"ל הביאו הדרישה נראה דר"ג לא ס"ל דינא דבר מלרי כלום, ואין הלכה כמותו, אמנם לדעת רבינו ורצ האי גאון ז"ל קיי"ל כר"ג נמי וזה שאמר רבינו והלכתא מסלקינן ליה צכולבו ועיין רש"י ז"ל דר"ג ליה ליה דינא דבר מלרא, וצרא"ש שם דלא אשכתן שום אמורא דליה ליה דינא דבר מלרא.

שוב ראיתי צנמק"י שכתב וז"ל דכיון דזוכה מן ההפקר הוה ליה כמתנה דשמא לא ימלא צמקום אחר דצשלמא לוקח צמעות צין רצ יהודא צין רצ נחמן מודי דמסלקינן ליה משום דינא דבר מיירא משום דחזי דאינש עבדי ליה ספסרותיה וצכל מקום אדם מולא לקנות וכדמשמע צסמוך דלענין מכירה מודי דאית לכו דינא דבר מיירא ע"כ, ועיין צ"ח חו"מ כ"ל, ועיין השו"ת הראשונים סי' רל"ט שכתב דצמקומו ז"ל לא נהגו צדינא דבר מיירא, ומשמע דזה תלוי צמנהגא האידנא, וזה מיושב לי מה שמחתי לעולם למה רפוי האי דינא צצמניו ודו"ק.

ונחלקו רבותינו הראשונים ז"ל לענין צחים אי שייך צבו דינא דצ"מ, דעת ר"ת שאין להם דינא דבר מלרא והרמ"ה ז"ל ס"ל דאם יש מקום ליכנס מזה לזה צענין שהצובין כאחד לענין עירוב לערב כאחד אית צבו דינא דבר מלרא, והרא"ש ז"ל הסכים עם ר"ת, וכתב אלא שלא נהגו כך וכ"כ הר"י ברלוגי דאין דינא דמלרנות אלא צקרקעות אצל לא צמטלטלין, וכן

והתוס' קידושין דף ע"ו פ"א ד"ה ואידך כתבו פי
 תנא קמא בעלמא נמי לא ס"ל כרבי נתן
 מכאן מדקדקין דאין הלכה כרבי נתן דהא ר' אליעזר
 ורבנן פליגי בדרי' נתן ור"א דשמותיה היא סבר כרבי
 נתן והלכה כרבנן, ועוד מדקדק ר"ת מהא דאמר לקמן
 פ' האומר גבי אושפיזיניה דר' שמלאי ממירא הוה
 אמר ליכ אי קדמייתך טכרתינהו לבנך ומפרש משום
 דא"ל זיל גנוב ומדבין לעבד עברי ואי מוכר עלמו
 רבו מוסר לו שפחה כענית, למא ליכ למימר זיל גנוב
 הוה ליכ למימר זיל זבין עלמך אלא ש"מ דאין הלכה
 כר"א וכו', ור"ת ור"י פי' דהלכה כר' נתן דהא גבי
 פלוגתא דאבין ורבא צפי' כל שעה דאמר רבא מכאן
 ולבבא הוה גובה א"א לרבא לישב אליבא דרב נחמן
 דאמר יתומין שבזו קרקע בחובת אביבן צע"ה חוזר
 וגובה חותה מהן אלא כר' נתן וקיי"ל כרב נחמן דדיני
 ורבא נמי דחק להעמידה כמותו וקיי"ל כרבא גבי אבין
 ע"כ, ומדעת רבינו ראי' גדולה לדעת ר"ת ור"י ז"ל
 ורבינו נתנאל מפרש לגבי מלוה כולי עלמא אית לכו
 כרבי נתן, ובשאר שכירות לא קיי"ל כרבי נתן משום
 דערה בגופו, אבל בצעל חוב כ"ע אית לכו דרבי נתן,
 וכן פסקו החוס' גיטין ל"ז וכתובות דף י"ט ע"א
 והרמב"ם פ"ב מהלכות מלוה ה"ו.

וגרסינן בגמ' צב"ק דף מ' ת"ר, שאלו בחזקת תם
 ונמלא מועד, בעלים משלמין חלי נזק וכו'
 ואפילו למאן דאמר פלגא נזקא ממונא נימא ליכ אי
 תם הוי מעריקנא ליכ לאגמא, אלא הכא צמאי עסקין
 כגון דאקדים צי דינא ותפסי' וכו' משום דא"ל כי
 כיכי דמשחטבדנא לדידך הכי נמי משחטבדנא לבחך
 מדרי' נתן ע"כ, וכתב המחירי ז"ל מכאן אהי למד
 שכלל נד שיבא ראובן משועבד לשמעון הוה משועבד
 ללוי שנשחטבד לו שמעון ופורע ראובן ללוי בלא רשות
 שמעון אף בלא חזיעת לוי צב"ד אפילו לא הביע ממון
 לשמעון מיד לוי הואיל ומכל מקום נשחטבד לו לאיזה
 סבה שכרי צו לא הביע ממון מיד הניזק ליד הבעלים
 וכן הדין אם נתחייב שמעון ללוי מחמת שכירות שנשחטב
 לו עמו וערחנו לכתוב זה מפני שראינו לגדולי עולם
 שכיו מפקיעין מזה שכירות וכל שעבוד שלא הביע ממון
 ליד המשועבד האמלעי ויראה לי מזה סתירת דבריהם
 לגמרי ע"כ, והנה זה כשיעת רבינו נתנאל בחוספות
 והלח"מ לא הביאו.

והש"ך חו"מ סי' פ"ו סק"ג הביא סתירת הרמב"ם
 כנ"ל בשם מוהרש"ך ח"א סי' י"ב וגדולי
 תרומה ריש שער נ"א דף ס"א ותירץ לפי מה שכתב
 הרשב"א ז"ל בחידושו פי' השולח דף נ"ו ע"ב וז"ל
 אפשר לומר דאפילו אם תמלא לומר דהלכתא כה"ק
 בהענקה אפשר נמי דהלכה כר' נתן וכו' וזה כעין
 שכתבתי בשם החוס' ז"ל, עוד תירץ כפי מה שכתב
 הריב"ש ז"ל פ"ק דקידושין ע"ש תירץ ג' לפי דעת
 כר' נתנאל ועיין מרדכי צ"ב פ"ק דנזקק לא אמרינן
 שעבודא דרבי נתן.

ובתומים כתב לתרץ זה תוכן דבריו ז"ל דלכתורב
 קשה בא גבי הענקה אפילו כבר גבה העבד
 אין צעל חוב גובה ממנו וא"כ מה ענין דר"י לשם ועל
 כרחק לריך לומר דאם כבר גבה העבד אין צעל חוב
 גובה ממנו, היינו דליכא שעבוד נכסי, אבל ודאי דמלוה
 עליו לפרוע חובו כשיש לו יותר מכדי סידור ולפי זה
 אחי שפיר דשם בקידושין הוה לאבין דס"ל שעבודא
 לאו דאורייתא וליכא שעבוד נכסי בשום חוב ודאי על
 כרחק לא אחי למעוטי רק שעבודא דרי' נתן ועל כרחק
 חלוי במחלוקת בשדר"ג, אבל לדין דקיי"ל שעבודא
 דאורייתא אחי קרא למעוטי דליכא שעבוד נכסי גבי
 הענקה אפילו כבר גבה העבד ע"כ, ובתומים כתב עליו
 דזה הוה התירוצ' היותר נכון, ועיין קלו"ח ויש"ש
 קידושין פ"ק סי' כ"ב:

וראייתי בכה"ג צ"י ס"ק א' שכתב ח"ל ופסק הרמב"ם
 ז"ל צפ"ב מהלי' מלוה הלכתא כר"י וכו'
 נ"ב אמר המחסף לא מלאתי חולק בזה ומדברי הרשב"א
 בחשובה הביאה רבינו המחבר סי' ל"ח מחודשין א'

וראייתי בלח"מ שכתב להרמב"ם ז"ל דכאן פסק כרבי
 נתן וצ"ק דקידושין פליגי תנא קמא ור"א
 דה"ק סבר מוכר עלמו אין מעניקין לו ור"א סבר
 דמעניקין ואמרו שם דטעמא דה"ק משום דאמר קרא
 הענק חעניק לו משמע ולא למוכר עלמו ור"א דריש
 לו ולא לצע"ה דאף על גב דבעלמא אית ליכ כרבי
 נתן דמוציאין מזה ונותנין לזה הכא לא, ות"ק בעלמא
 נמי אית ליכ כר' נתן, ורבינו ז"ל פסק פ"ג מהלכות
 עבדים דמוכר עלמו אין מעניקין לו א"כ נראה דפסק
 דלא כר' נתן, ותירץ דהרמב"ם ז"ל ס"ל כרבינו נתנאל
 בחוס' דס"ל לחלק בין מלוה לשכר ובמלוה אפילו ת"ק
 מודה כן דרי' נתן וממילא לא כתב שם אלא לענין
 הלואה וסיים ומ"מ סתם רבינו ז"ל הרבה דכי האי
 גוונא לריך לאודיען ע"כ, ולעג"ד לולא דבריו הקדושים
 לא ידענא מאי דוחקא בדברי הרמב"ם ז"ל לישב דוקא
 אליבא דרבינו נתנאל, הרי החוס' שם כתבו עוד חלוקים
 אחרים וגם כתבו דאין מכאן ראי' דילמא בההיא
 אין הלכה כמותו, אבל באחרונה הלכה כותיה ע"ש.
 ובאמת כמה פעמים מלינו כן צש"ם דאף דאין הלכה
 כותיה דחד תנא מי"מ הכי דאיפליגו ציב אמוראי
 או שקלו וערו ציב וכדומה הלכה כותיה אף דבשאר
 מקומות הכי דכוח ז"ל יחיד אין הלכה כמותו וממילא
 הכ"י האי דרי' נתן ודו"ק כי זה לעג"ד ברור, ועיין
 תוס' בכורות דף נ"ב ע"א ד"ה ולא בראוי.

בעל חוב אביי אמר למפרע הוא גובה רבא אמר מכאן ולהבא הוא גובה אביי אמר למפרע הוא גובה בשעתיה הוא גובה רבא אמר מכאן ולהבא הוא גובה מכי מטיא זמניה אקדיש ליה זובין ליה לבתר דאזיף דכולי עלמא לא פליגי דכי מטיא זמניה ולא פרע ליה דאתי מלוה ופריק הקדש וטריף לקוחות כי פליגי דאקדיש מלוה זובין מלוה מן קמי דתמטי זמניה למיפרעיה אביי אמר למפרע הוא גובה כיון דמטא זמניה ולא פרעיה איגלאי מילתא למפרע דמעיקרא קננהו ושפיר אקדיש ושפיר זבין רבא אמר מכאן ולהבא הוא גובה כיון דאילו הוה ליה זוזי הוה מסליק ליה בזוזי השתא הוא דקנה. ומקשינן לרבא ומי אמר רבא

כזמן ולא פרע: אביי אמר למפרע הוא גובה. גבייתו שגבב עכשיו איגלאי מילתא דמשעב שכלוהו עמדו נכסיו כללו בחזקתו: רבא אמר חין בחזקתו חלל מכאן ולכבא: אקדיש ליה. נכסיו בחזקתו: זובין ליה. מוכן לאחרים: דב"ע לא פליגי. אפילו לרבא דאמר עד עכשיו היו צרעות ליה מודכ הוא דחין מכירתו לאחרים מכירי וחין הקדישו

הקדש שהרי ממושכנין הן למלוה אף על גב שכן שלו חין צרעותו ורחמנא אמר (ויקרא כ"ז) איש כי יקדיש את ציתו קדש מה ציתו צרעותו אף כל צרעותו: ופריק הקדש. בדבר מוטע כדי שלא יאמרו הקדש יולא צלא פדיון וגובה חוצו כדתן בערכין צפרק שום היתומים הקדיש צתשעים מנכ ויכיה חוצו מאכ מנכ מוסיף מלוה זה על הלואתו דינר ופודה את הנכסים כללו מיד הקדש צדינר זה ונוטען בחוצו: כי

משנה הלכות

כהא דרבנן חלל כר"א דאמר זה וזה מעניקין לו דקיי"ל כרבי נתן חלל צאיך ס"ל כרבנן ורבנן אחריו ז"ל פסקו כרבנן צכולכו מתניתא ודחו דברי רבי נתן ומאי דכתיבנא אמת ועיקר ע"כ, ונראה דכאן ז"ל נמי ס"ל כחוס' דר"ת פסק כר"י ולא כדעת הרשב"א.

ונראה דהרשב"א ז"ל לא גרס בחוס' ור"ת ור"י פי' דהלכה כרבי נתן חלל ור"י פי' וכי ולכאורה כדין עמו מדקדמו החוס' וכחצו מכאן מדקדקין דחין הלכה כר"י וכי ועוד מדקדק ר"ת מהאי דאמר לקמן פי' כאומר גבי אושפזיכניה וכי חלל ודאי חין מעניקין לו כח"ק ועוד ראייה מהא דאמר לקמן הא מני חוטאי היא וכי משמע דחין הלכה כותיה ור"ת ור"י וכי ולפי גירסת החוס' הלשון קלח מקושי הצנכ שהרי התחיל יש מדקדקין דחין הלכה וכחצו ועוד הביא ר"ת ראייה וכי משמע דר"ת נמי ככי ס"ל כיש מדקדקין מדכחצו ועוד הביא ר"ת ראי' וגם ראייה כראשונים מדידיה הוא דכי משמע לשון ועוד היינו שמצינו עוד ראי' לדבריו כראשונים וא"כ חין סיים מיד ור"ת ור"י פי' דהלכה כר"י וכלל עדיין לא יצנכ הלכותיה דדיו ממה שכתב דר"ת הביא ראיות דחין הלכה כותיה ועכ"פ אי נימא דר"ת הביא ראייה ואח"כ חזר ח"ל למומר הכי, ומיכו אומר ר"ת דהלכה כר"י ודו"ק. אמנם לדעת הרשב"א אחי שפיר דכאן ז"ל מפרש דכאי ור"י פליג אכני"ל ולא גרים ר"ת, או אפשר לומר דשפיר גרס ר"ת, רק לא גרס ור"ת צוא"ו החיצור וגרס רק "ר"ת", וכונתו דכאי ר"ת קאי אלעיל וכיינו אכא מני חוטאי היא וכי משמע דחין הלכה כותיה ר"ת, ור"י פי' וכי ולא אחי שפיר הכל ור"ע אפוסקים כראשונים שלא כרגישו צנכ.

ותב"ט פיני צגוף התשובה לרשב"א ז"ל סי' תתקס"א שכתב ג"כ להדיא דלר"ת חין הלכה כר"י, ח"ל ואם היו אותן נכסים שטרי חוצ ולא נתנס לו צכתיב ומסירה וכי וכמו שפסק הלכה כר"י חלל שחין דעת ר"ת

שכתב למאן דפסק כרבי נתן משמע דיש פוסקים דלא כר' נתן, ועיין צמדכי וצבג"א וצתשו' מהרי"ל סי' צ' וכי ע"ש. ודבריו לעני"ד תמוהים וצמחכת"ה אישתימתי' מייכה דכשר לפי שעה דברי החוס' קידושין הני"ל שכתבו להדיא דמכאן מדקדקין דחין הלכה כרבי נתן וכי ור"ת ור"י פסקו כרבי נתן חלל ודאי דהיש מדקדקין חולקין וס"ל דחין הלכה כר"י. ותגדל עליו התימכ מה שלא זכר הכר עת כחצו דברי הרשב"א צקידושין שכתב ח"ל וחיך צעלמא נמי לא ס"ל כרבי נתן מכאן דקדק ר"ת דלית הלכתא כרבי נתן דהא לית ליה אוקימתא חליצא דרבנן דאמרי מוכר עלמו חין מעניקין לו וחין כרבנן ס"ל וכי ור"י חזקן ז"ל כחצו דלדרכה מדקאי ר' נתן צכענקה כרבי חליצור כותיה עבדין משום דר' נתן דיינא הוא ונחית לעומקא דדינא, ואע"ג דלית הלכתא כר"א צמוכר עלמו שרצו מוסר לו שפחה כנענית הא לאו הא צכא חליא, דכל חד וחד מקרא צאנפי נפשיה דייקי ליה, וצרוצ הכפרים גרסינן ככי ר' חלעזר ולא ר' חליצור וכי ע"ש וצש"מ צ"ק דף מ' הביאו ע"ש וא"כ אמאי היכ לריך לדייק מדברי הרשב"א צתשובה שהביא כצ"י ולא הביא ראייה צרורה מדבריו צחידושיו שכתב כן להדיא גם צחידושי הריעצ"א קידושין הני"ל כחצו, ורבנן אחריונא פסקו כרבנן צכולכו מתניתא ודחו דברי רבי נתן ע"כ ואע"ג אצטל כנה"ג דכל ר' לא חנים ליה.

ובהיותי צנכ עלתה צידי לעני"ד מחלקת צין החוס' לרשב"א צשיעת ר"ת ז"ל, דהחוס' כחצו מכאן מדקדקין וכי ור"ת ור"י פי' דהלכה כר"י משמע דס"ל דר"ת נמי הלכה כר"י ס"ל ודלח כהמדקדקין, אמנם הרשב"א ז"ל ס"ל דדעת ר"ת הוא כדעת המדקדקין וכמו שכתב להדיא מכאן מדקדק ר"ת דלית הלכתא כר' נתן ור"י חזקן ז"ל פסק דהלכתא כר' נתן ולא ראייה מני מהמפרשים שהעירו צנכ, ובריעצ"א ז"ל כחצו וחזין לר"ת ז"ל שכתב דרבנן פליגי עליה דברי נתן ולא קיי"ל

הכי והאמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפן עליו במלוה ומת ראובן ואתא בעל חוב דראובן קא טריף ליה משמעון ופייסיה שמעון בזווי דינא הוא דאמרין ליה בני ראובן אבון מטלטלי שבק גבך ומטלטלי לבעל חוב לא משתעבדי ואמר רבא אי פקח שמעון מגבי להו ארעא וכו' לעיל. ומקשינן עלה אי אמרת בשלמא למפרע הוא גובה משום הכי גובה אותה מהם דאמרין דכמה דגבי לה מחיים דאבוהון דמי אלא אי אמרת מיכאן ולהבא הוא גובה אמאי גובה אותה מהם השתא הוא דקנו אילו קנו יתמי נכסי לאחר מיתת אביהם מי קא משעבדין לבעל חוב ומפרק ליה רבא לדרב נחמן שאני התם דאמר להו בעל חוב ליתמי כי היכי דמשתעבדי לכוון הכי משעבד לי לדילי מדרבי נתן דתניא רבי נתן אומר מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה תלמוד לומר ונתן לאשר אשם לו. ומדקמפרק ליה רבא לשמעוןיה כרבי נתן הילכתא כרבי נתן דאי ליתא לדרבי נתן הויא לה שמעתיה דרבא כי דאביי וקשיא דרבא אדרבא וקיימא לן דאביי ורבא הלכה כרבא שמעינן מינה דהילכתא כרבי נתן דכי מסיק ביה ראובן בשמעון ושמעון בלוי ותבעיה ראובן ללוי לא מצי אמר ליה לאו בעל דברים דידי את רלב) ודוקא בחיי שמעון אבל חוב אחר חוזר וגובה אותה מהן לא יבא דבר זה אלא כמו שקנו יתומים קרקע במעות שלהן מי כוח משתעבדי לבעל חוב: שאני התם וכו' מדרבי נתן. לעולם מלאך ולהבא הוא גובה ומאי דאמר רב נחמן בעלמא בעל חוב חוזר וגובה אותה מהן משום דאמר לכוון צע"ח ליתומים מכה מי באתם וגבייתם קרקע זו מכה שיעבוד של הצוכן כי היכי דמשתעבד לאצוכן קרקע זו של לוח שהוא מאצוכן משתעבדא נמי לדידי שבייתי

פליגי. דאקדים מלוח וכו'. את הקרקע המשועבד לו ולא הקדים את החוב אלא הקרקע והשתא כשהגיע הזמן ולא פרעו זה והוא צו לגבותה מן הלוח חוזר צו מן הכקדש: וזקפן עליו במלוה. שלא היו מעות לשמעון שפסק על שדה זו וכחז לראובן שער עליהן ושיעבד נכסיו לו עליהן וכו' ועיין לעיל סעיף קטן (רכ"ד ורכ"ה) פי' כמימרא: אי אמרת בשלמא למפרע הוא גובה. דאמרין איגלאי מילתא למפרע שהיתה קנייה לאצוכן קרקע זו שגבו בחוב אצוכן משום הכי בעל חוב אחר של אצוכן חוזר וגובה אותה מהן דכמאן דגבי לה מחיים דאצוכן דמי: אלא אי אמרת. כל הגובה קרקע בחובו אינה קנייה לו אלא משעת גבייה ואילך אמאי בעל חוב אחר חוזר וגובה אותה מהן שלכן מי כוח משתעבדי לבעל חוב: ומאי דאמר רב נחמן בעלמא בעל חוב חוזר וגובה אותה מהן משום דאמר לכוון צע"ח ליתומים מכה מי באתם וגבייתם קרקע זו מכה שיעבוד של הצוכן כי היכי דמשתעבד לאצוכן קרקע זו של לוח שהוא מאצוכן משתעבדא נמי לדידי שבייתי

משנה הלכות

כן דאמר דקיי"ל כרצון דפליגי אדרבי נתן וסמך לו על אותו שאמרנו צ"ק דקידושין בשמעון דמוכר עלמו וכו', וכנראה דבעל כנסי"ג ז"ל לא עיין בגוף התשובה. והנה בעור חו"מ סי' פ"ו פסק: ראובן שנושא מנה בשמעון ושמעון בלוי מויליחין מלוי ונותנין לראובן וכו' בכל ענין שיתחייב לוי לשמעון בין בדרך הלואה שהלוח לו בין דרך שכירות מויליחין מידו ונותנין לראובן, וכרש"א בתשובה סימן תתקס"א (תשו' ה"ל) כתב כך אנו מקובלים מרבותינו דהלכה כרבי נתן וכתב ראיות יש לסמוך עליהם, אלא שאני מסתפק כשהלוח עכו"ם אם נאמר צו זה הדין אם לאו, ועיין צ"י שם וכו"כ בהג"א פי' שור שנגח ד' וכו' דהך דרבי נתן שייכה בין בהלואה בין בשכירות ובמפקד ונפקד וצניזק ובגזל וניגזל וכו"כ שם צ"ש"ש סי' י"ט והביאם הש"ך חו"מ סי' פ"ו סק"ב.

והנה כרש"א בתשובה ה"ל מספקא ליה אי אמרין גם בעכו"ם שעבדו דרבי נתן, אמנם בתשובה המיוחסות סי' כ"ג כתב להדיא דהכי נמי לגבי עכו"ם שחייב לישראל נמי אמרין שדר"ג עיי"ש, ולכאורכה נראה דרבי נתן, גם כרש"ש צפרק יש נוהלין כתב בפשיטות דגם בעכו"ם שייך שעבדו דרבי נתן ול"ע. ודעת החו"מ והראש"ד והר"ן וכרש"א דשדר"ג אינו יכול למחול ועיין יש"ש צ"ק ה"ל ובש"מ שם

ודו"ק, ודוקא מעמ"ש יכול למחול דכוח דרצון משא"כ שדר"ג דאורייתא ודעת הרש"א ז"ל לא נתברר לענ"ד דבחידושויו וכן בצע"ח צ"ש הרמב"ן הוציא ביה יוסף סי' פ"ו כתב דיכול למחול, אך כרש"א בחידושויו לכתובות ט"ו הביא צ"ש הרש"א דאינו יכול למחול, ורבינו ירוחם כתב צ"ש הרש"א דיכול למחול גם בתשובות המיוחסות שהם להרש"א משמע דס"ל דיכול למחול ע"ש גם הר"ש ז"ל צ"כ דכתובות כתב דיכול למחול ובתשובותיו כתב דאינו יכול למחול והש"ך סי' פ"ו באריך הרבה והעלה דאינו יכול למחול, אמנם מהרש"ך ח"א סי' י"ב כתב דיכול המוחזק לומר קים כהני רבותא ועיין תומים שם ובקצו"ח שם סק"ה ודו"ק. ודע דתומים שם כתב, בעור והמחזר כתבו כל הדרכים אבל העלימו תחת לשונם אם הוא נתן לו דרך מתנה אם יתחייב מדר"ג כי בצע"ח הביא דעת רבותיו דס"ל דמתנה לא שייך דר"ג ול"ע שלא כרגיש בתשו' כרש"א ז"ל סי' תתקס"א ה"ל שכתב דמתנה מספקא ליה וז"ל אלא שעדין אני מסתפק אם נאמר כן דוקא צורש משום דכרעיה דאצוכה הוא אבל במקבל מתנה אין אומרים כן אף לתקנת הגאונים ז"ל, וצ"ח שודא דדיינא ע"כ ול"ע.

ר"ב) ומ"ש רבינו ודוקא בחיי שמעון וכו' זו היא שיטת רבינו ז"ל וראיתו להרש"א ז"ל

שלי מ' קידושין שכתב ו"ל כתבין לעיל מדרי נתן וכו' דכתב ונתן לאחר אשם לו מדרבנן דפליגי עליה שמעינן דראובן שלוח מנה לשמעון והלכה ליכודה אין נכסי יהודה משעבדים לראובן מדין שעבוד, דהא שעבוד דאורייתא ואפ"כ לרבנן אין מויליחין מיכודה ונותנין לשמעון, ור' נתן נמי לא קאמר אלא מדחדיה רחמנא לאחר אשם לו הא מדין שעבוד לא וכו', וא"כ לרבי נתן כיון דמ"מ מויליחין מנה ונותנין לזה מאי נ"מ אי מדין שעבוד או מחדושה דונתן לאחר אשם לו, וכ"כ נ"מ להיכא דנפלה קמי יתמי יבבי למלכה דאזכרון או משתעבד בנכסים דאזכרון ממש אצל השתא דלא משתעבד ליה מדין שעבוד דאזכרון כי איתיה לאזכרון מפיקין מהאי ויבבי להאי מדחדיה רחמנא ונתן לאחר אשם לו הא מת ליה ונפלה מלכה קמי יתמי לא יהבינן ליה למלכה שלו וכד"ע דאמר צ"י הכותב ינתנו לירשם לא הוא דאפילו חל עליו שעבוד אפילו הכי כהא דנפלה קמי יתמי לא גבי מינייהו וטעמא משום דהוי להו ממלטלי דיתמי דלא משתעבדו לבע"ה וכו', וי"ל דודאי נ"מ להיכא דמיה ונפלה קמי יתמי וכדאמרו והיכא דלא גבי בעל חוב ממלטלי דיתמי אינה תורה דמדינא גבי אלא משום דלאו עיקר אהמכת ממלטלי והלכך כל שאינן ציד ליה ממש לא גבי מינייהו אלא דכל שחול קיים וישנן תחת ידו גבי מינייהו משום דשעבוד ואפילו שעבוד ממלטלין גורר אחר שעבוד גופיה וכל היכא דאיכו משתעבד נכסיו נמי משתעבדי וכו' אצל כהא דמיה ליה לוח ונפלו ממלטלי קמי יתמי כיון דעיקר אהמכתיה דלוח ליתיה ממלטלי לא גבי מינייהו וכדמשמע בירושלמי וכו', והכי דרז נחמן דאמר גבי קרקע יש לו מדרבנן הוא דנראיה כמקרקעי דאזכרון אלא דלריך לעיין צ"י כ"ש צפוגתא דאבי ורצא צבע"ה מלאן ולהבא הוא גובה או למפרע הוא גובה דמפרש טעמיה דרז נחמן משום דר"נ דאמר מנין לנושא בחצירו מנה וחצירו בחצירו כי יכוי דמשעבד ליה משעבד ליה לבע"ה דאזכרון ועוד ל"ע מדאמרין צ"י מי שהיה נשוי חן ממלטלי שצק אצינא גבך וממלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי אלא מה שאינו גובה מן מלווה דנפלה קמי יתמי ממלו דממלטלי הוא וכו' ע"ש.

לישבע ואינו נשבע אין מויליחין מדרי נתן, אצל כבר כוכחתי לעיל סי' מ"ז סק"ד דלא קיי"ל הכי אלא לענין שעבודא דר"ג השער בחזקתו וכו' דכיון דנשעבד לוי מדרי"ג לראובן הו"ל כאלו כלוב ראובן לוי, וכ"ל ראובן בעל דין דידי וכו' וא"כ מה לו ליתומים ולשבעתם ועוד דלא אחי שבעה דרבנן ומצטל לשעבודא דאורייתא וכו', ומשמע מדבריו ז"ל דס"ל דשעבודא דאורייתא אפילו לגבי יתומים, וזה אינו שהרי כרשב"ח כתב מפורש שאינו אלא מדרבנן עיין שם ו"ע. ואפילו לדעת רבינו דמפרש בקרקע שגבו מנה שעבודו מ"מ בממלטלין כתב רבינו להדיא דלית ליה שום שעבוד איתמי מדאורייתא, (ורק מלכא לפרוע חוב אציבן עניבן אס יש לבן) ועיין תוס' פסחים הג"ל ד"ה משתבענה שכתבו דמה שגובים עתה גם ממלטלי דיתמי הוא רק לתקנת הגאונים דממלטלי דיתמי משתעבדי לבע"ה ועיין בגבולת אמרי צרוך שם וכתום' זכורות דף נ"ב ודו"ק.

גם נראה לענ"ד לישב בדברי כרשב"ח ז"ל מה שכתב שם עוד הש"ך צ"ס"ק ה' אפסק המחבר דשעבודא דר"ג דוקא כשאין לשמעון נכסים ליפרע, ורבינו ירוחם נחיש ששי ח"א כתב שכ"כ כרשב"ח וכן עיקר והש"ך ז"ל אחר שכתב חזל פוסקים כתב ועוד ראייה (נגד הפוסקים הג"ל) ממאי דגרסינן בפסחים צ"י כל שעה דף ל"א דפרכינן התם לרצא דאמר בעל חוב מלאן ויבצא הוא גובה וכו' ומשינן שאני התם דאמר להו כי יכוי דמשתעבדנא ליה לאזכרון וכו' מדרי"ג וכו' והא התם ודאי משמע דמיירי אפילו אית ליה נכסי דהא כך דאמר רז נחמן יתומים שגבו קרקע בחובת אציבן צ"ע חוזר וגובה מכן משמע דככל גוונא מיירי אפילו כינה אציבן נכסים ממלטלין אס גבו קרקע בחובת אציבן צ"ע חוזר וגובה מכן ואמאי הא כל כמה דכוח ליה נכסי ממלטליס לא משתעבדי מדרי"ג בחיי אציבן והדרא קושיא לדוכתא דה"ל כאלו זצ"ן יתמי נכסי דמי ואלו קמי יתמי נכסי מי קא משתעבדי.

אמנם בחמה כרשב"ח ז"ל בעלמו הרגיש בקושיא זו שכתב הש"ך ז"ל מגמ' הג"ל, וכן מהכ"ה דלא יאמר היבס הואיל ואני החזקתי ושאיני יורש וכו', ואפילו הכי לא אשגח ביה, וכרשב"ח כתב שם ח"ל ויש לי לומר דהכ"ה דצ"י מי שהיה נשוי רצותא קאמר כלומר מאי דשציק אצין קמך לא עדיף מממלטלי דאפילו ממלטלי דמפרע יוכלן או שצקינכו אצין לדידן לא משתעבדי לך דממלטלי דיתמי וכו', וכ"ה למלכה שצידה וכ"ש הוא משום דאפי' דין ממלטלי נמי לית לה דשעבודא צעלמא שצק לן אצינא גבך דלא משתעבדי לבע"ה כלל, והכ"ה נמי דלא יאמר היבס החזקתי שאני משום דיבמה היא וכיון שאין ליבס בנכסי אחוה מידי דכולהו נכסי משתעבדי לדידה כאלו צעלה כראשון קיים לפיכך לא

ואין כן דעת רבינו ז"ל וס"ל דהאי שעבודא דר"ג ודאי מנה שעבודא הוא ולא מנה חידוש שחדש תורה מדנתן טעם לממלטלי דלוי במקום ממלטלי דשמעון קיימי וממלטלי לבעל חוב לא משתעבדי וכן גבי קרקע דמלי טעין אלא שמעון זוזי מסיק צי זוזי לדידך לא משתעבדן משמע אי הוי משתעבדן הכ"ג דהו מחייבי מנה שעבוד אזכרון מטעם שדרי"ג.

ומדברי כרשב"ח הג"ל ל"ע אמה שכתב הש"ך ז"ל חו"מ הג"ל ס"ק י"ז ח"ל ואס לא ראו לישבע בצע"ה וכו' וכו' לטעמייהו אזלי דס"ל דכיון דלריך

קרינן ליה למלותו שעבודא בלחוד אלא נכסי דמיחנה ומשעבדא לה כדמטיקרא וכו' אלא כחכ עכשיו ככחכ בנכסיו בחייו וכו' משא"כ באלמנה דעלמא דכח באלמנה בעלמא לא יבצין ליה ממלוכה שיש לו ביד אחרים מדרי נתן כדאמר רבי עקיבא צפרק הכותב, אלא דיצמה שאני שכיח כמו בחזקה נכסים בעבודא שעבודא עליהם גם עכשיו כאלו בעלכ הראשון קיים ע"כ. עכ"פ הרי לן הרש"א ז"ל הרגיש בקושיה הש"ך ומיישב דשומרת יבם דכתם הוי הנכסים דידה צלי שינוי מחייה ולא מכה שעבוד.

לקמן ע"כ, אמנם דעת הרש"א ז"ל נראה ברורים בטעמם שהרי נתן טעם לדבר דאמר ליה הנחתי לך מקום לגבות ממנו, וזאת ודאי טענה היא, ומידי דכוח אהא דאמרו בגמ' צ"ק וכתובות צמי שמכר כל נכסיו לשמעון וכלך שמעון ומכר שדה ללוי דר"ה מה גובה ור"ה מה גובה אפילו הכי איכא דלא מכר רק מקלת נכסיו אומר לו הנחתי לך מקום לגבות וככ"כ הכי הוא ודו"ק.

והל"ח פ"ג מהלכות מלוה כ"ו כתב אהא שכתב הרמז"ם ז"ל לפיכך אם אין לראובן נכסים וכו' וכתב כ"ה ז"ל שאחכ של ר' נתן גדליה ליה נכסים, ואין הדבר מוכרח לא בדברי רבינו ולא בדברי בגמרא, ומ"מ לפי מה שחפס צמושלס הרב המגיד ז"ל בדברי רבינו דאית ליה דהא דר' נתן גדליה ליה נכסי קשה, דבהלכות שמיטה ויוזל פ"ט גבי פרוצול כתב רבינו ז"ל, ה"ה לו חוב על חצירו ויש לחצירו קרקע הואיל והוא תחת שעבודו כותב עליו פרוצול ע"כ, ובגמ' פ' השולח אמרו דטעמא הוי משום דמשועבד למלוה ראשון מדר"ג ואם איתא דרבי נתן לא חיירי אלא גדליה ליה נכסים ה"ה לו לרבינו ז"ל לפרש שם דחיירי גדליה ליה נכסים ולא לסתום הדברים וכו'.

שבת וראיתי לרבינו הרש"א ז"ל בקידושין דף ע"ו שכתב וז"ל, והא דר' נתן דוקא במקום שאינו מולא לגבות מיניה דבעל חוב אבל במקום שמוציאין לגבות אין מוציאין מה ונותנים כדמוכח בצ"ק, וטעמא דאמר ליה הנחתי לך מקום לגבות ממנו, דבע"ה כעין משועבדין הוא ואין מוציאין מן המשועבדין במקום שיש בני חורין ע"כ, ומזה ל"ע לדברי רבינו הש"ך ז"ל לעג"ד צ"ח ק"ה סק"ח ורמזם כאן שר"ה לכו"ח מדברי הרש"א גופיה דהך דר' נתן מיירי אפילו אית ליה נכסי ע"ש, שהרי הרש"א כתב מפורש יולא דדוקא דל"ל נכסי וכמ"ש וי"ע.

וגראה לחזן דברי כ"ה ז"ל דכיון דזה החוב משועבד למלוה ראשון כו"ל כנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין וכיון שיש ללוה ראשון נכסי אחריו אין פורעין מנכסין משועבדין במקום שיש בני חורין, וכן נראה בטעם אדברי הר"ן ז"ל צ"ה האשה שנתארמלה וכו', והש"ך ז"ל כתב ומ"ש לח"מ לא מישורא לי וכו', ע"ש, ולשיטתו אזיל שכתב לעיל מיניה דהאי טעמא דנכסים משועבדים לא מספיק וכמו שהבאתי לעיל בדבריו הקדושים וכדין עמו צ"ה, וגם הלח"מ נראה שלא היו לפניו דברי הרש"א ז"ל בעת כתיבו, דאלו זכר היה לו להביא מדבריו ז"ל שכתב כן להדיא ואז לא היה קשה לי כלום ארבינו כ"ה ז"ל, וגם הש"ך לא היה משיגו כיון דהיה לו טעם ברור וחזק משום דאמר ליה מקום הנחתי לך לגבות.

והרשב"א שם בסמוך הביא האי גמ' דפסחים כג"ל הפוכי מערתא אלא דין גמור וכשגבו קרקע דבעל חוב חוזר וגובה אותם מהם מדר"ג גופיה היא, דאי לאו דר' נתן הוה להו נכסי דקנו יתמי כדאיתא בהדיא צ"ה כ"ש בפלוגתא דרבי ור"ה דבע"ה למפרע הוא גובה או מכאן ולכאן הוא גובה וכו', הרי שהרגיש הרש"א ז"ל וכתב מפורש דהאי גמ' דפסחים דמכות שעבודא הוא ואפי"ה כתב דוקא במקום שאינו מולא לגבות מיניה דבע"ה ולא היה קשה ליה קושיה הש"ך ז"ל דודאי הנכסים משועבדים מחיים וכדעת הש"ך ז"ל, אמנם הא דאין גובין מדר"ג משום דאית ליה טעמא אחרונה שאומר לו הנחתי לך מקום לגבות ממנו וטענתו ודאי טענה חזקה הוא ודו"ק צ"ה כי זה ברור לעג"ד.

עוד הקשה שם הלח"מ ז"ל ממ"ש הרמז"ם פכ"ג מה"א הביא כ"ה ברייתא, דברי שהיה נושה באחיו מנה ומה והניח שומרת יבם לא יאמר הואיל ואני יורש החזקתי אלא מוציאין וכו', ואיתא צ"ה האשה שנפלו דטעמא הוי משום דרבי נתן, וא"כ ה"ה ליה לפרש דמיירי גדליה ליה נכסי אחריו, ותיזן כיון דמשועבד לכתובתה אין לו כח בנכסי אחיו ליעול מהם כלל אפי"פ שיש צ"ה יוחר מכדי כתובתה כיון שכל משועבד לכתובתה, וכיון שכן מוציאין ממנו אפי"ג דאית ליה למת נכסי אחריו עכ"ל, אמנם גם כהא נראה לעג"ד דלא זכר השר מדברי הרש"א ז"ל בשלבי קידושין

והש"ך ז"ל כתב ז"ל, גם מה שכתב הרש"א ובר"ן וכ"ה וברבי"ש שם דחוב זה הוי כמשועבדים ואין גובין ממשועבדים במקום שיש בני חורין וכו' אם תפרש דצריכס כפשוטו ודאי לא נהירא דהא דאין גובין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין היינו משום דחשו חכמים לתקנה דלקוחות דלא ליפסדו וכדאיתא בר"פ הניזקין וכתב מה תקנה שייך ומאי פסידא איכא, הרי הוא חייב לשלם בלאו הכי לשמעון וכ"כ הרש"ל שם, אלא בר"ן והפוסקים כג"ל מיירי איכא דאית ליה איזה פסידא ללוה שני ואינו חולך לשלם עכשיו וכמ"ש

מת שמעון לא מצי ראובן מתפרע מן לוי לא מן מקרקעי ולא מן מטלטלי מן מטלטלי לא מצי מתפרע מדקדייק רב נחמן ואמר יתומים שגבו קרקע בחובת אביהם בעל חוב חוזר וגובה אותה מהם דווקא קרקע אבל מטלטלי לא אלמא מטלטלי דלוי במקום מטלטלי דשמעון קיימי ומטלטלי לבעל חוב לא משתעבדי רג) ומן מקרקעי דלוי נמי לא מצי למתפרע מדקדייק רב נחמן ואמר יתומים שגבו דוקא גבו אבל לא גבו לא אלמא לא מצי לוי למימר לראובן דאנא שמעון זווי מסיק

משנה הלכות

ושייכא נמי צניח ושייכא נמי צשכירות וכו' ושייכא נמי בגזל וגזל ושייכא נמי צנפקד ומסור דמפקין מנפקד של המסור ויהצין לנמסר ורצינו שמחה חולק צמסור.

ובשהקתל נוחנין חרס על כל מי שיש צידו פקדון של פלוני, הדר מחוץ לעיר שיתנהו בעצורו למס, אם אין המפקיד חייב ליתן מס עם הקבל אין השבעה חלה על הנפקד, ואם נתנו לקבל חייב לפרוע למפקיד ואפילו אכסוכו עד שנחנו להן, ואם המפקיד חייב ליתן מס עם הקבל חייב הנפקד ליתן להן מרצו נתן. ראובן שהיה חייב לשמעון מנה וזא לוי וגזל את ראובן מפקין מלוי ויהצין לשמעון ואין שמעון יכול למחול ללוח שלו ולהפסיד למלוח שלו כדי שלא יגבש ממנו. פסק ר"ח צ"ר נתן וצנצד שידוע האמת שחייב לו עדין ורצינו רציו"ה נסתפק אם יאמר זה כבר פרעתי לנושע קודם שחצעני אם יכול להשביעו על כך, ורצינו משולם בר נתן השיב שאם תחזור הממון לצטלוו אחר שזה קבל עליו לשלם שפסקו לו צ"ד הדין כר"י חייב לשלם גם לזה וגם ר"ח פוסק כר"י (דלא כרש"א דס"ל דר"ח פוסק דלא כר"י).

שכבאחי לעיל דכתב צהא עטמא אחרינא, דיצמח שאני שכיח כמו צחזקת נכסים דשעבודא עליהם גם עכשיו כאלו צעלה כראשון קיים ולע"ג שלא הרגיש צזה. ולפי זה שפיר מיושבים דעה הפוסקים דס"ל דוקא כשאין לשמעון נכסים לפרוע ממנו נזקקין לו מכה שעבודא דר"ג, ודו"ק ועיין קלוב"ח סק"א וכו'.

רג) ומ"ש ומן קרקע דלוי נמי לא מצי למתפרע, מדקדייק רב נחמן ואמר יתומים שגבו דייקא גבו אצל לא גבו לא אלמא מצי לוי למימר דלוחא שמעון זחי מסיק צי חזוי לדידך לא משתעבדי ע"כ, ומשמע דחי צעי לוי ודאי נתן להם קרקע אף שיש לו חזי ויודע דצמח שיתן להם קרקע יצא ראובן ויקחנה מהם לא חיישינן לזה וכן כתב הרש"א ז"ל צקידושין ע"ו ח"ל, ומיכו חי פקח חידך מקרקע צחוי לצעל חוב דאצוכון ומגצי ליה קרקע צשביל חוצת אצוכון ומוקמינן ליה צידיח דזה כיח פקח ונשכר וכו', וכדאמרין צכחיא דפרק מי שכיח גשוי דמייחין צסמוך וחי פקח מגצי ליה ניכלייכו וחדר גצי לה מיייכו מדרב נחמן, יתומים שגבו קרקע צחוצת אצוכון וכו'.

ומה שכתב כאן דרציו"ה מסתפק אי הלכה כרבי נתן צמרדכי כתובות דף ק"ז ס"י רע"א כתב ורציו"ה כתב דאפילו הלוח לה צפני עדים אין לו דין ודברים עם הצעל אלא עם האשכ והיא חוצעת את צעלה, כיון שהיא חייבת לפרוע לו ומרצו נתן וכו' אי אפשר לתצוע דלא איתצבר אי הלכה כר"י ויש פוסקין דלא כר"י. וצחידושי חנשי שם כתב ויש לתמוה אכג"א דמשמע דהרציו"ה ס"ל הלכה כרבי נתן ע"ש, ולעני"ד אינו מוכרח כן צכג"א עיי"ש ודו"ק, אמנש צמרדכי שם נדפס ריצ"א צמקוס רציו"ה וכן הוא צכגות אשר"י כתובות שם ועיין השו"י מכרי"ל ס"י צ'.

ברם, מה שכתב שם הרש"א ז"ל, והא דאמרין ההם מגצי לה ניכלייכו, לאו דוקא מגצי, דכפוכי מערחה למח לי, אלא כחי קאמר חי פקח חידך עטין לכו קרקע מגצינא לכולו חזי וחדר מעכננא ליה צחוצת אצוכון ע"כ, דעה רצינו אין נראה כן שכרי כתב מפורש ומדויק דוקא שכבר גבא אצל צלא גבא לא כרי דכתב כיפך דעה כרש"א ז"ל ול"ע ויש לדחוק קתא.

ומ"ש איתמר שני שערות היוצאים ציום אחד רב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדיינא וכו' שם ל"ד ע"א, איתמר צ' שערות היוצאים ציום אחד רב אמר חולקין, ושמואל אמר שודא דדיינא לימא רב דאמר כר"מ דאמר עדי חתימה כרתו, ושמואל דאמר כר"א דאמר עדי מסירי כרתו, לא דכ"ע כר"א וככא

שוב ראיתי צכג"א פי שור שנגח דו"ה כתב צשם אר"י וז"ל רבי נתן אומר מנין לנושע צחצירו מנה וחצירו צחצירו מנין שמוליחין מנה ונוחנין לזה ח"ל ונתן לאשר אשם לו פי רצינו יהודא בר ינחק דוקא כשאין ללוח צמה לפרוע, ולאצא מרי נראה דאירי ר' נתן אפילו ציש לו, וכפורע חוצות של חצירו איצד מעותיו ואפילו אית ליה למלוח משכון ואפילו הוא דוחק חדיר את הלוח לפרוע לו אפ"כ איצד מעותיו, ועיין צזה צחוע המשולש שו"ת כהשצ"ן עור צ' ס"י כ"ז אריכות גדול צענינים אלו) וכך דרבי נתן שייכא לחוב של הלוחא

ושמואל כ"ח דאמר עדי מסירה כתיב הלכך זה שנמסר לו בתחלה קנה ומדלג ידעין כי ניכו עדין שודא דדיינא והתם קיי"ל כשמואל דר"י הכי ס"ל ועד עוודא התם כותיה וקיי"ל הלכתא כר"י דדייני אלמא הלכתא כר"א אף בשטרות, תירוצ' הרמב"ן ז"ל שכשאר שם דלר"מ חולקין וליכא שודא דדייני אלמא לר"א, היינו למאן דס"ל דעדיו בחתומיו זכין לו, ושמעינן ליה לשמואל דאמר הכי דפ"ק דמ"ע דף י"ג וכו', אבל אכן דקיי"ל דלא קני בעדי חתימה עד דמטוי שטרא לידיה, אפילו לר"מ איכא למיעבד שודא דדיינא, שכרי בשעה שכתב להם לא קנה כלום אלא משעה שמסר להם הוא שקוין, הלכך אם מסר לראשון וחזר ומסר לשני, זה שמסר לו תחלה קנה, ועל זה עמוקב ואין דרך לנטות הימנה. ואפילו נפסוק (כ"ח לא נפסוק) כר"א בשטרות שכרי על כרחו אפילו לר"מ הכותב שטר מתנה לחצרו ציוס פלוני ומסר לו ציוס קנה מיד לשעתו ואינו יכול לחזור בו כל אותו היום אע"פ שלא כתבו לו שעות וכו' וכיון שהוא קונה מיד הא"י אפשר לדון בכתב שני שטרות ומסר לראשון בשחריה וחזר ומסר לשני ערצית שקנה שני כלום ואפילו קדמה כתיבת שטרו של ראשון וכלא כתיבה אינו זוכה לו כלל ומסירה זוכה לזה בשעתה אלא ודאי זה שמסר לו קנה והלכך אפילו לר"מ איכא למעבד שודא וכדפרישית כרי ערחנו לקיים הלכה כר"א בגיטין אבל לא בשטרות לפי שהיא סברה המחייבת בשמועה זו עכ"ל.

והר"ן ז"ל הפר ענתו העמוקה דלא מלינו לשמואל דאמר הכי, והאריך שם הרבה בדבר והביא דפ' מי שביה נשוי פ"י שם בסמוך דשפיר עדין שודא לר"א, אע"פ שהוא מודה בעדי חתימה כיון שאין כותבין מלד חתימתן שלא כתבו זה שעות אלא מסירה הוא שקונה ואפילו מסר בלא עדים לזה שמסר לו בתחלה קנה, משום דעדים החתומין על השטר מהני בעדי מסירה ומסירה זו קונה הוא לשעות כשם שהוא קונה לשעות בעדים על פה שהעדים החתומין על השטר לא מטעם חתימתן הם מקנין ע"ש.

ובתוס' רי"ד כתובות כ"ל כתב והלכה כשמואל דדינא, כ"ש דס"ל כר"א דבמס' גיטין פ"ו ע"ב איפסיקא הלכה כותיה הלכך כל שטר דעלמא צין שטרי המכר צין שטרי מתנה וכו' צין שיש צהן קנין צין שאין צהן קנין עדין שודא ע"כ. ורבינו ז"ל לא זכר האי טעמא דס"ל כשמואל משום דשמואל כר"א אחיה דהלכתא כותיה אלא הביא טעמא משום דר"י עבד ל"י מעשה כשמואל, ויש לומר דצ"ח לא הביא ראיה לדבריו מדס"ל כר"א מדלג צרור לן אי ס"ל כר"א אף בשטרות ולדעת התוס' רי"ד לא תקשי כקושיה הפוסקים הראשונים כ"ל מגיטין דהוא ז"ל גרס הלכה כר"א אף בגיטין להדיא ופשוט הוא.

זהו קמפלגי, רב סבר חלוקה עדיפה ושמואל סבר שודא דדיינא עדיפה, ומי מליח מוקמת ליה לרב כר"א והאמר רב יכודה אמר רב הלכה כר"א בגיטין, כי אמריה קמיה דשמואל אמר אף בשטרות, מכלל דרב סבר בשטרות לא, אלא מחורחה רב כר"מ ושמואל כר"א וכו', תנאי היא דתניא וחכמים אומרים יחולקו וכתן אמרו מה שיראה השליש יעשה פירש"י תנאי היא איכא למ"ד שודא עדיף, ואיכא למ"ד חלוקה עדיפה ע"כ.

ופסק רבינו כשמואל וכן פסק הרי"ף והרא"ש ז"ל והרמב"ם פ"ה מהלכות זכייה ומתנה כ"ו, ושאר פוסקים ועיין תוס' רי"ד והנה פירש לן רבינו היכי דמי כגון דכתב ראובן שטרא לשמעון על ארעה ונפק שטרא אחרינא על הדא ארעה דכתוב ליה ראובן ללוי בכה"א יומא וכו' דבה להשמיטנו דוקא כה"ג שכתב ראובן שטרא לשמעון כגון שטר מכר או מתנה הוא דפליג שמואל, אבל שטרי הודאות וכלואות היואלין ציוס אחד חולקין לכ"ע ובהא לא פליג שמואל, וכן פסק בספר המקושיות והביאו המרדכי והטעם נראה לדבריהם או מטעם הרי"ף ז"ל דשטרי הודאות וכלואות איכא דררא דממונא למר, או מטעם הרא"ש ז"ל דהן במתני' היו כולן יולאות ציוס א' ואין שם אלא מנה חולקות בשוה לפי שיש חילוק צין קנין לשעבוד, דקנין מכר או מתנה כל הקודם צקנין זכה, אבל השעבוד אינו חל עליו אלא מאותה שעה שמוכח מחוך השטר שחל השעבוד ע"ש. ועיין רא"ש פ' הכותב ס' י"א ועיין ר"ן מה שהקשה על טעם הרי"ף ז"ל ודעת רבינו חננאל ובעל העיטור ז"ל הביאו הרי"ן ז"ל דאפילו בהודאות וכלואות אמר שמואל וקיי"ל כותיה, ומיכו סיים הרי"ן ז"ל והראשון נראה עיקר, וה"כ בפ"ב מה' מלוה ולוה כ"ג כתב דגם דעת הרשב"א כר"ח והרמב"ן ז"ל לא הכריע בזה ע"כ ע"ש.

ודע דמש"ס דידן קשה אכתי פוסקים דגרסי בגיטין פ"ע דף פ"ו הלכה כר"א בגיטין אבל לא בשטרות ועיין רי"ף שם וכן כתב בהשגות הראש"ד, וז"ל כבר שמענו שאין הלכה כרבי אלעזר בשטרות והרמב"ן ז"ל בספר הזכות שם כתב, אמר המחבר ואנו מלאכה לו תלויה בהלכות וכבר בדקנו אחריהן וזכינו בהלכה לנוסחא ישנה מוגבה מכתיבת ידי המחבר ז"ל וכך היה כתוב זה תחלה והלכה כר"א בגיטין ולא בשטרות, וחזר ומחק ולא בשטרות והניח הדבר בסתם כר"א בגיטין וזהו עיקר נוסח ההלכה והאריך שם הרבה בדבר, והר"ן ז"ל בא אחריו באריכות גדול וכתב אבל זו קשה מן הראשונות דגרסינן בפ' מי שביה נשוי דף ל"ד שני שטרות היואלין ציוס אחד, רב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדיינא ואוקימנא רב כר"מ דאמר עדי חתימה כתיב והלכך שניהם זכו כאחת כיון דלא כתבו שעות

ובעיקר כדבר בהשקפה ראשונה תמכתי למה ליכ
 לרצונו בכלל להביא ראיות דכלכה כשמואל מדעבד
 רב נחמן מעשה כשמואל באימיה דרמי בר חמא ואמאי
 לא סגי לן בעמס הראשון דרב ושמואל כלכה כשמואל,
 וכמו שכתבו רי"ף והרא"ש ז"ל דכלל גדול צידן דכלכה
 כשמואל צדיני וכי בכל מקום דכלכה כשמואל צדי עוד
 למודעי מטעם אחר אתמכב, אלא ודאי דסמכין אכללא,
 ומאי נשתכב הכא וקושיא זו קשה נמי להרמב"ן ז"ל
 בספר הזכות וחוס' רי"ד ז"ל בני"ל.

ומה שגראה לעג"ד זכא הוא דהנה המרדכי הביא בשם
 הר"צ שכתב בשם השו"ת בגאונים אפי"ג דקיי"ל
 הלכתא כשמואל צדינא כאן כלכה רב דקיי"ל (כרב דאמר)
 ממון המוטל בספק חולקין, וצירושלמי גרסין מתני'
 פליגא אדשמואל דחנן מי שכיב נשוי ג' נשים ואין
 שם אלא מנה חולקין בשוכה וכלן אמרו שדא דדיינא
 ע"כ והביאו בהג"א ע"ש, ומעתה מאחר דאיה לן שיטה
 בגאונים דפסקו כרב או משום ממון המוטל בספק
 או משום הא דירושלמי דמתני' פליג עליה דשמואל א"כ
 לולא דהיכ לן מעשה רב דרב נחמן עבד עובדא כשמואל
 כוב אמינא לפסוק כרב ומטעמים הללו, אמנם מאחר
 דרב נחמן דדיינא הוא ועבד מעשה ודאי כוותיה קיימינן
 דכלכה כותיה, ולכן שפיר מיושב הא דביא ראייה
 דכא כלכה כשמואל דלא נימא כשיטה בגאונים ז"ל
 חכ לעג"ד צרור.

והמור חו"מ סי' ר"מ כתב: שני שטרות שיואלים
 על שדכ אחת של מכר או של מתנה ואין
 בהם קנין וכו', וכתב בה"מ ז"ל חכ שכתב ואין בהם
 קנין משום דאי כוב זכו קנין כל הקודם בקנין ע"פ
 צירור עדים זכא כמו שכתב בסמוך וביינו עובדא דרמי
 בר חמא ע"כ.

וכן ראיתי לרצונו הראשון סי' פ"ה שפי' ח"ל: אימיה
 דרמי בר חמא דצנפרא כתבניהו לנכסיה לרמי זכא
 מתנה צריא בלא קנין שכתבה לו בשטר נכסיי נחונין
 לך ולאורתא כתבניהו לרב עוקבא זכא האחר מתנה
 צריא בלא קנין דקרקע נקב בשטר כדתנן (נ"ל כדתינא)
 וביא צרייתא בקדושין כ"ו וש"כ) כותב לו על בנייר
 שדי נתונה לך קנב וכיו שניהם חופסין בשטרות ולא
 חיברר מי הוא שצא לידו שטר הראשון דכבא לידו
 ראשון קנב דכלכתא כר"א אף בשטר דעדי מסירה
 כרתי, אבל זה היכ צרור כי לרמי כתבה בצנפרא ולמר
 עוקבא באורתא אבל אם הקנב צקנין אין לאחר קנין
 כלום והקודם צקנין קנב דצקנין אין יכול לחזור אלא
 כל זמן שפסקין באותו ענין וכו' ח"ל אטו צירושלים יתצין
 דנהגי לכתוב שעות דכתס ודאי כיון דנהגי למיכתב
 שעות מדקדק לכתוב השטר בשעתו אבל בשתא דלא
 כתבין שעות לא מדקדק למיכתב שטר לאחר וכו' ע"ש.

והגראה דעת הראשון ז"ל דודאי אי ידעין שנמכרה
 לו בשטר קודם דקנב הראשון באמת וכ"ש
 צקנין דקנב הראשון ואפילו לא כותבין בשעות שם,
 ולא אמרינן אמנבא סמכא חכ דלא כמו שפירש רש"י
 ז"ל אלא כדעת הפוסקים החולקים זכא.

אמנם בהגכות מיימוני פ"ה מהל' זכיה סק"ג כתב ח"ל
 וכתב רצונו שמואל ח"ל ואפילו נחזר ששמואל
 בשחר ולוי אחריו צערב אין הקדמה בשעות אלא צירושלים,
 כדאמרינן פי' מי שכיב נשוי גבי הכוא עובדא דרמי
 בר חמא וכו' וכיון שלא פירש ראובן לשמואל שעה
 נמלא שלא זכרו בשטר זה עד הערב הואיל ולא נתפרש
 בו שעה שחרית ונמלא שניהם שוים וכו' עד הכס ליכא
 למיקם עלה דמילתא שכרי השטרות שוין בזמנם ואפילו
 יבואו עדים ויעידו זה נכתב ונמסר בצוקר וזה צערב
 בלא אין הקדמה בשעות כמו שפירשתי לעיל וליכא
 למימר שזכ נמסר תחלה יום או יומים או חדש ואח"כ
 נמסר השני לשני דמאחר שכתובים ציוס אחד מסתמא
 י"ל גם כן נמסרו ציוס אחד כמו שמוכח לשון הכתוב
 בשטר עכ"ל, משמע שאם פירש בשטר צירוש שעה
 שתקנב לו דמכיהא שעתא זכא וכן פסק רצונו מאיר
 ז"ל כלכה למעשה וכן נראה מהוך פירוש רש"י בפ"ק
 דצ"ק וכו' וכן דעת רצונו המחבר צפ' ז' מהלכות
 כלואה עיין שם וכו' וכן צפרק מי שכיב נשוי אטו
 צירושלים יתצין וכו', וכיון דלא הקפידו אנשי המקום
 לכתוב בשעות גלוי מנהגם שאין כולכים אחר הקודם
 ושניהם שוין עכ"ל רש"י, משמע הא הקפידו לכתוב
 שעות כולקין אחר הקודם ע"כ.

והגראה מדעת הגבמ"י ז"ל צרור דס"ל דהיכי דליכא
 שעות בשטר אפי' אי צאו עדים ואמרו זה
 קנב ראשון או לזכ נמסר ראשון אין צכך כלום ושניהם
 שוין הם מאחר דלא קפדו לכתוב בשטר השעות דגלוי
 מנהגם דאין כולקין אחר השעות ומכאן ל"ע ארצונו
 בה"מ ז"ל דפירוש צדצרי הטור דעל פי צירור עדים
 כל הקודם צקנין זכא אפילו ציוס אחד דעלב קאי ומינכ
 סליק שכתב וציוס שכתב בשטר אין כוכח צו מתי
 כתחיל השעבוד צצקר או צערב ועלב קאי דעל פי צירור
 עדים זכא הראשון חכ אינו לדעת הפוסקים בהגבמ"י
 ולריך לדחוק צדעת בה"מ ז"ל דמכ שכתב ע"פ צירור
 עדים כוונתו לימים היינו יום אחד או יותר ולא לשעות
 וכמ"ש בה"מ ז"ל שם ע"ש, אמנם זה נמי דלא כמו
 שכתב הגבמ"י בני"ל שם עוד דליכא למימר שזכ נמסר
 תחלה יום או יומים או חדש וכו' דמאחר שכתובים
 ציוס אחד מסתמא יש לומר גם כן נמסרו ציוס אחד
 כמו שמוכח לשון הכתוב בשטר ויש לדחוק כיון דאיכא
 עדים ודו"ק ועיין לח"מ שם מכ שהקשה לפרש"ם.
וראייתי צדריש חו"מ סי' ר"מ וצסמ"ע שם שחמכ
 ארצונו כצית יוסף ז"ל חכ לשונו ז"ל צ"י

שייכים נחתמו ביום אחד במקום אחד אין מקפידין על הקדום לחזירו ואפילו זה שחרית וזה מנחה ומאי שודא דדיינא חיבא וכו' ע"ש, מוכח מה דשמואל דכצירא ליה כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרחי אמר צכהאי גוונא שזכ נמסר שחרית וזה במנחה שודא דדיינא עכ"ל, וברי דעת רש"י ז"ל מפורש היטב דר"ה כנ"ל דאין הולכין אחר הקודם צכהאי גוונא וכמו שכתב הגבמ"י.

עוד מלאחי להראש"ד ז"ל צפ"כ מה' מלוה ולוה כי"ג על מה שכתב הרמב"ם ז"ל שטרות שזמן כולם יום אחד או שעה אחת במקום שכותבין שעות כל שקדם מהם וגבה בין קרקע בין מטלטלין וזה ע"כ, ובהשגות כתבו, א"ל מאין הוליא זה דין חדש לומר כל הקודם וזה צמה שאמרו חכמים יחלוקו ולא לישחמיט הגא' צחד דוכתא ולימא יחלוקו או כל הקודם וכן, ואין לנו אלא מה שמנו חכמים ע"כ, הרי דס"ל להראש"ד ז"ל דאפילו היכי דכותבין שעות נמי לא וזה צבן וכו"ש היכי דאין כותבין אלא צאו עדים דהכי הוה מעשה ודאי דלא וזה צבן מאחר דאין המוכג כן ומעתה נראה דגם דעת הראש"ד ז"ל כמותן הפוסקים ז"ל כהרשב"ם ואף דהתם מיירי לענין הודאות והלואות מכל מקום יש ללמוד מיינה גם לכאן ובהגבמ"י ליינ מדברי הרמב"ם לכאן ע"ש גם צט"ז כתב צפשיטות כדרישה ז"ל ולעג"ד דצריכס ז"ל ל"ע ולא ראייתו מי שהעיר צבן לעת עתה, ועיין תמים דעים להראש"ד ז"ל צבעתקה פירוש כרי"ף מלשון ערצי על האי סוגיא ודו"ק.

שבתי וראיתי דגם מעיקר ראייתו ז"ל שהצ"ח שמדברי הר"ן מפורש כדבריו לולא דבריו הקדושים לא ידענא מאי אדון ציה שהרי הר"ן ז"ל צענמו שם צסמוך צד"ה אטו צירושלים יתצין כתב ח"ל כלומר וכה צשטר זה אין כתוב שעה ואינו עשוי כמו שעושים צירושלים דכותבין שעות, שאלו היחב השעה כתובה צשטר אף על פי שאין אנו יודעין למי נמסר ראשון חולין שלמוקדם נמסר תחלה שקדימת השעות צמקום שנהגו לכתבם הרי הוא כקדימת הימים צכל מקום אצל כאן כיון שלא הקפידו צני המקום לכתוב שעות גילוי מנהגם שאין הולכין אחר הקודם לצו ציום ושייכים שוין ע"כ, הרי שהר"ן ז"ל כתב ממש אות צאות לשון רש"י ז"ל דצמקום דאין מקפידין צני המקום לכתוב שעות גילוי מנהגם שאין הולכין אחר הקודם לצו ציום ושייכים שוין, וא"כ ממילא אין נפקא מינה אפילו אי צאו עדים והעידו דלזה ניתן השטר קודם וכנ"ל וכפי' כהרשב"ם ורש"י ז"ל ויהיב א"כ דעת רשצ"ם מוסכס גם לדעת הר"ן ז"ל ודברי הפרישה ז"ל לעג"ד ע"ג. אמנם לפי זה יהיו לכאורה דברי הר"ן סותרין ויש ליישב צדוחק, עכ"פ אין מכאן ראייה צרורה לדעת הפרישה לעג"ד וק"ל.

היינו למי שנמסר יום אחד או יותר קודם לחזרו דאלו נמסרה לשנים ביום אחד אפילו ידוע שנמסר לזה צצקר וכו' אין לו דין קדימה וכו' ודברי רצ"י תמוהים כמה צעיני דכה הר"ן שס צפי מי שהיב נשוי צסימן שס"א כתב ז"ל ושמואל כר"א דאמר דאפילו אין עדים אלא שנתנו לה צפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תקון העולם שמה ימותו עדי מסירה או ילכו למדכ"י אלמא עדי מסירה עיקר הלכך אלו צאו עדים ואמרו שלא נמסר צצוקר ולזה נמסר צערב, זה שנמסר לו ראשון קנה וכו' עכ"ל, הרי לפנינו שכתב צהדיא דלמי שנמסר לו תחלה אפילו ביום אחד קודם לחזירו וזה צו וכ"כ המ"מ צהדיא צפ"ח מהלכות זכייה וכן מוכח לשון רש"י צפרק מי שהיב נשוי וכן מוכח שס מהתוספות וכו' וכתב ולא מלאחי צשום מקום יסוד וראייה לדברי רצ"י כ"א מפ"י רשצ"ם צפרק חזקה צצחים צסוף דף ל"ד וכו', מיכה דברי נמק"י מוכח שס שלא פי' כהרשב"ם ע"ש וצודאי רצינו צשיטת כל הגך רצותא כנ"ל אזיל ומשום הכי סתם דבריו ולא חש לדברי רשצ"ם כלל אפילו להציאו צפלוגתא מפני צצטלים דבריו צרוצ דברי רצותא כנ"ל עכ"ל.

ואגב חורפיה נעלמה מיינה דכשר ז"ל צעת כתבו דברי הגבמ"י כנ"ל שהצ"ח דברי רשצ"ם ז"ל ונראה דג"כ הכי ס"ל וכדי מפרש צדברי הרמב"ם, גם נראה דס"ל להגבמ"י ז"ל דדעת רש"י ג"כ כדעת כהרשב"ם ז"ל ורצינו מאיר ור"ש צפ"ק דצ"ק, וא"כ לשיטת הגבמ"י יש לו להצית יוסף ז"ל יסוד גדול לפירוש, ואצנים שלמות צנה ציסודו ואף שיש לדחוק קלה צדברי הגבמ"י דלא כתב כן אלא לענין היכי שכתבו שעות צשטרה כיון דהקפידו דהולכין אחר הקודם מ"מ פשטות דבריו הקדושים לא משמע הכי גם מדברי רש"י ז"ל שהצ"ח שכתב אטו צירושלים יתצין וכו' וכיון דלא הקפידו אנשי המקום לכתוב השעות גלוי מנהגם שאין הולכים אחר הקודם ושייכים שוין ע"כ, וזה ראייה צרורה דדעת רש"י דאפילו אי ראו עדים נמי אין הולכין אחר הקודם מדכתב שזה גלוי מנהגם שאין הולכים אחר הקודם וכיון דהמנהג כן אפילו היו עדים שלא נמסר צתחלה מה צבך ודאי אדעתא דמנהגא מסרו והכי משמע לישנא דאין הולכין אחר הקודם, משמע דאין הולכין כלל אפילו צחיבא עדים וכיון שהצ"ח ראייה דגם דעת רש"י כן כוונתו ע"כ שגם שאר הפוסקים שהצ"ח שס ס"ל כן, וכדעת כהרשב"ם ז"ל ודלא כדעת הר"ן ז"ל וזה לעג"ד צרוכ.

וביותר תגדיל החימה מה שכתב הפרישה ז"ל, וכן מוכח מלשון רש"י שס צפי מי שהיב נשוי אמה שכתב שס צגמרה ז"ל רב דאמר יחלוקו ס"ל כר"מ דאמר עדי חתימה כרחי וכו' ופרש"י ז"ל עדי חתימה כרחי ואלו

מלוכה של חזקין וכמהוייב לו כלום משעבד מדרי"ג ועיין משכ"ל: שני שטרות. מכר שדכ אחת לשני בני אדם ציוס אחד: אימיה דרמי בר חמא. ולא נודע למי מסרה תחלה שטר מתנה: אמון בירושלים יתצין וכו'. וכיון דלא חקפידו בני במקום לכתוב שעות גילו שמכנס שאין כולקין אחר כקודם לבו ציוס ושניהם שוין, ועיין משכ"ל: אלא מר מאי טעמא עבד הכי. ולא אמר יהלוק: שודא דדייני. כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרחי ולי נראה שזכ כיה חביב לה יותר וקדמה ומסרה לו תחלה: אמא נמי שודא דדייני וכיון שפסקתי אני כדין שזכ אין לך כה לבויה מידו שכרי ילא מצית דין זכאי בשודא דדייני: דאמא דיינא. על פי ריש גלותא וכישיבא: לאו בתורת הכי אחיה לה. לא אמרת טעם שלך משום שודא דדייני אלא משום דקדים בתמימא כר"מ ובזו טעיה דכא לאו בירושלים יתצין: הגההו תרי

בי חזוי לדידך לא משתעבדין. איתמר שני שטרות היוצאים ביום אחד רב אמר חולקין ושמאל אמר שודא דדייני היכי דמי כגון שכתב ראובן שטרא לשמעון על ארעא ונפק שטרא אחרינא על הדא ארעא דכתיב ליה ראובן ללוי בההוא יומא ופליגי רב ושמאל רב אמר כי האי גוונא חולקים שמעון ולוי עם הדדי ושמאל אמר שודא דדייני והילכתא כשמאל דקיימא לן רב ושמאל הילכתא כשמאל בדיני ועוד רב נחמן עביד ליה מעשה כשמאל דקאמרינן אימיה דרמי בר חמא בצפרא כתבתינהו לניכסה לרמי בר חמא לאורתא כתבתינהו לרב עוקבא בר חמא אתא רמי בר חמא לקמיה דרב ששת אוקמיה בנכסי אתא רב עוקבא בר חמא לקמיה דרב נחמן אוקמיה בנכסי אתא רב ששת לקמיה דרב נחמן אמר ליה מאי טעמא עביד מר הכי אמר ליה מאי טעמא עביד מר הכי אמר ליה דקדים אטו בירושלים יתבינן דכתבין שעות אלא מר מאי טעמא עבד הכי שודא דדייני אנא נמי שודא דדייני אמר ליה חדא דאנא דיינא ומר לאו דיינא ועוד מעיקרא לאו בתורת הכי אתית ליה. רלד) הנהו תרי שטרי דאתו לקמיה דרב יוסף בחד הוה כתיב

משנה הלכות

שאינו מוכרח כל כך מכל מקום כדי שלא לשויה חולק חרבינו כרשב"ם ז"ל יש לישבו בנקל כדבריו. ועיין חידושי כר"א"כ ז"ל ובש"מ. ועיין לעיל (ס"ק ר"א) מה שכתבתי צפי' שודא דדיינא בס"ד ועיין עוד תוס' כתובות נ"ב ע"ב ד"כ שאם אמר כלויתי לפלוני ודו"ק.

וכתב רבינו חננאל דלא אמרינן שודא דדיינא אלא במקרקעי ובדיין מומחה לרבים מדאמר ליה רב נחמן לרב ששת חדא דאנא דיינא ומר לאו דיינא וכן כתב בספר חפץ חבל רבינו ברוך כתב דכתיב קאמר ליה כיון דאנא דיינא שקבלתי מריש גלותא שודא שלך אינך כמו שודא שלי, אבל במקום אחר כל דדיינין יכולין לעשות שודא כ"כ במדכוי ועיין רא"ש ובבב"א ודעת ר"י דגם במטלטלין שייך שודא ועיין ש"ג ובש"ע חו"מ מדינים אלו.

ר"ד) ומ"ש בכבו תרי שטרי דאחי לקמיה דרב יוסף וכו' שם ע"ב ופרש"י ז"ל בכבו תרי שטרי של מכר שילאו על שדכ אחת וכן פירש כר"י"ף וברא"ש ז"ל דמיירי בשטרי מכר וכתבין פ"י בתוספות רי"ד, אמנם הרמב"ם פ"כ מהל' מלוכה ולוה פ"י דמיירי בשטרי כלואה, ובריתוב"א כתב פרש"י וכו' ואח"כ כתב ויש שפירש לפי גירסא זו שני שטרי כלואה כיו שילאו על הקרקע א' בן חורין מר אמר אני מוקדם וראוי לגבותו ומר אמר אני מוקדם וראוי לגבותו ואוקמיה רב יוסף כהכי' דכ' בניסן כלו דאגביה צעל כ' בניסן וכי אחי חידך למיערף לקוחות דבחר אייר אמרי ליה אח בר חד בניסן אח וכתננו לך מקום לגבות כימנו ושני הפירושים דרך אחד להם וכולם עיין אחד, ורש"י פירש בשטרי מכר משום דסוגיין דלעיל מיירי בכתיב וכדפרישית לעיל ומכל מקום שמעינן מהכא שכל כבא לגבות שום שעבוד צלשון מסופק עליו לכביא ראי' ואע"פ שחיובו צרור ולריך לצרר שעבודו מאי חקמתייכו כתבו כרש"י לכדדי ע"כ וברא"כ ז"ל כתב ג"כ דשטרי כלואה נמי מיירי.

וראייתי לרבינו ירוחם נתיב ששי ח"א ח"ל: כי צעלי חוב שאין להם קדימה זה על זה כגון מטלטלין שלא בקנה אותם אגב מקרקעי או קרקע חזמן ציוס אחד במקום שאין כותבין שעות חולקין צבוכ וצחלק חשיעי שם כתב זכו לשון הרמב"ם ז"ל שכתבתי למעלה צחלק הא' על דין שני צעלי חוב שאין להם דין קדימה פ"ב (ט"ם וז"ל פ"ב) ממלוכה ולוה, שטרות שזמנם כולם יום אחד או שעה אחת במקום שכותבין שעות כל שקדם מהן וגבה צין קרקע צין מטלטלין זכ עכ"ל. ונראה נמי שחפס לפשיטות דבמקום שאין כותבין שעות כולם שוין ואין להם דין קדימה זה על זה ואי נימא דסבירא ליה דאי צאו עדים ובקדימו לאחד שמעינן לכו, קשה אמאי כתבו בסחמא דבמקום שאין כותבין שעות לעולם חולקים אלא ודאי דכחאי גוואה אפילו אי צאו שזכ עדים לא איכפת לן במקום שאין כותבין שעות וכדעת כרשב"ם ז"ל ואף

בחמשה בניסן וחד הוה בניסן סתמא אוקמיה רב יוסף להווא דחמשה בניסן בנכסי אמר ליה איך ואנא אפסיד אמר ליה אנת ידך על התחתונה אימר בר עשרין ותשעה בניסן את אמר ליה וניכתוב לי מר טירפא מאייר ואילך יכלי למימר לך אנת בר חד בניסן את והנחתי לך מקום לגבות ממנו מאי תקנתיהו כתבי הרשאה להדדי. היכי עבדין אתי בעל חוב דכתיב שטריה בחמשה בניסן וכתבי אורכתא להאי דכתיב שטריה בלא זמנא וכן האי נמי כתיב אורכתא לאיך דכתיב שטריה בחמשה בניסן ואזיל חד מנהון גבי בתרי שטרי מפיק תחילה שטריה אי מגבי ביה מוטב ואי לא מפיק שטרא דחבריה עם אורכתיה דאורכיה כלומר

שטרי. של מכר שילאו על שדכ. אחת לדעת רש"י, ולדעת רבינו שטרי של הלואה ועיין משנה בלכות : פירפא. ליערוף לקוחות מראש חדש אייר שברי מכרה לו באחריות : יכרי למימר לך. לקוחות : מאי תקנתיהו. דתרווייכו דאפילו האחד שיש לו זמן בשטר נמו לא מלי גבי בלי שטרי דאורכתא דמלי אמרי ליה האי דניסן סתמא סוף

משנה הלכות

ודעת רבינו נראה נמי דשטרי הלואה מיירי מדכתב כיכי עבדין, אחי בעל חוב דכתוב שטריה בחמשה בניסן וכתב דאורכסא להאי דכתוב שטריה בלא זמנא וכי כרי דעתו ז"ל שמיירי בצעל חוב ושטריה הלואה וזה פשוט אמנם ודאי מודח רבינו דגם במכר הדין כן.

והנה בגמ' גרם מאי תקנתיה ופרש"י דהאי, וכן גרם כרי"ף ז"ל והרא"ש ובר"ן ז"ל ופירושו כלומר אותו שיש לו שטר בלי זמן דאילו אותו שיש לו זמן על שטרו אין לו שום ספק בו כלל, אמנם רבינו גרם מאי תקנתיהו, ומשמע דתרווייכו צעי תקנתא וכן ראיתי בתוס' רי"ד שגרם מאי תקנתיהו וכן הוא ברעב"א ז"ל, ודעת רבינו נראה ברור דאפילו האחד שיש לו זמן בשטר נמו לא מלי גבי בלי שטרי דאורכסא מדכתב רבינו היכי עבדין וכי ואזיל חד מנהון גבי בתרי שטרי מפיק תחלה שטריה אי מגבי זיב מוטב ואי לאו מפיק שטרא דחבריה עם אורכסיב דאורכיה כלומר שלוחא דחבריה הוא וגבי כרי שכתב אי מגבי זיב מוטב ואי לא וכי, וכן מדכתב אחי בעל חוב וכתבי אורכסא להאי וכי, וכן האי נמו כתוב אורכתא לאיך וכי משמע דתרווייכו לריכי להדדי ולא מגבי אפילו אחד לעלמו.

אלא מאי תקנתיהו, איזי תקנה נוכל לתקן להם שלא יפסידו אי מהם ויגבו ממשעבדי ומשני נכתבו כרשאה חכדי ואזיל חד מנהון וכי, זה נראה לפרש לפי גירסת רבינו ז"ל, ופירוש כזה ראיתי לרבינו יהונתן ז"ל הביאו בש"מ.

והרשב"א ז"ל כתב יש מי שאומר צמי שמכר לשנים ולאחד פירש בשטר צכ"כ בניסן ולשני כתב בניסן סתמא אין בעל חוב יכול לערוף מאחד מהם וכל אחד מהם יכול לדחותו אלל השני לומר הנחתי לך מקום לגבות הימנו ואינו דא"כ כל אדם יהיו פושטים כן ויערימו להפסיד מצע"ח צבענין זה אלל מכאי דכתב בניסן סתמא גבי וטעמא דמילתא משום דשדות שניהם משועבדים לבעל חוב אלל שהתקינו להם חכמים שאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין א"כ עליו לברר שהוא משועבד במקום בני חורין ועליו הראיה בלכך זה שהוא סתם, ידו על התחתונה כך נראה לי טעם בענין עכ"ל הביאו בר"ן ז"ל, וסיים בר"ן אלל ראיתי כתוב שהרמב"ן ז"ל כתב בתשובה בזה שמכר קרקעותיו לשלשה בני אדם ולא נתפרש בשטריהם זמן וזה מלוב לערוף וכל אחד מדחה אותו לומר אני מוקדם והנחתי מקום לגבות, שעליו להביא ראיה, ותמך עליו ע"ש.

והש"ג בשון ריא"ז כתב ונראה צעוני שאין זה יכול לכופ את חבירו שיכתוב לו כרשאה אם לא ירצה אלל אם קנה חבירו עוד שדכ אחד מן המוכר מניסן ואילך שהוא צא עליו עכ"פ ואומר לו אם שטרי שכתוב בניסן סתם הוא אחר שטרך שכתוב צבי בניסן כרי דינו עליך על השדכ שקנית מניסן ואילך ואם שטרי קודם שטרך אין לך להוציא זה השדכ שקנית מידי ע"כ, והוא ז"ל אזיל בשעתו דס"ל דמיירי במכר וגם דזכ שיש לו זמן על השטר בידו הוא דאם לא כן ודאי לא לריך לכופו כיון דגם ממונו הוא גביה והוא אינו רואה ליתנו לאחד מהם ופשוט.

וכתב המרדכי דיש מדקדיקן מכאן מולא קאמר דלמא בשלשים בניסן את ש"מ דיוס לי נמנה לחדש

ונראה דרבינו מפרש הכי בגמרא וליכתוב ליה מר עורפא מאייר וכי אמר ליה רב יוסף אינו ראוי לערוף לקוחות כלל דמלי אמרי לך את צר חד בניסן לדצריך שביית עוטרן ואותו קרקע בן חורין שנטל הוא צר חמשה בניסן לך כיב ראוי שכיב בעל חוב מוקדם ואין לך לפרוע מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואם בעל חוב מאוחר שקדם לך וגבא אין לנו להפסיד צב דהא קיי"ל דמה שגבא לא גבא וכשם שדוחין הלקוחות זה של ניסן סתמא יכולין הלקוחות לדחות אותו של כי בניסן שלא יערוף מהם כלום דמלי אמרי ליה האי דניסן סתמא סוף ניסן הוא ואותו קרקע שגבא שלא כדן גבא אותו ומכ שגבא לא גבא

ניסן כוכ וחותו קרקע שגבה
 שלא קדין גבה חותה, ועיין
 משכ"ל : אישתדוף בני
 חרי. לאחר שלקחו בלקוחות.
 אישתדוף, נתקלקלו ע"י שדפון.
 ומכר את שדכו. המשועבד
 לכחוכה: הראשונה. שנשאה

שליחא דחבריה הוא וגבי. רלה) אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום
 שיש נכסים בני חורין ואפילו הן זיבורית. איבעיא להו אישתדוף בני
 חרי מהו למיטרף ממשעבדי והילכתא אישתדוף בני חרי טריף ממשעבדי.
 רלו) מי שהיה נשוי שתי נשים ומכר את שדהו וכתבה הראשונה ללוקח
 דין דברים אין לי עמך שנייה מוציאה מיד הלוקח והראשונה מיד

משנה הלכות

אייר וכן דקדק כר"ס ז"ל אמנם הראשונה כחז אס
 צי ימים ראש חדש יום ו' ויום ז' וכנסה ציום הששי
 י"א לכתוב ציום הששי יום ל' לחדש פלוני שעבר וי"א
 ציום עבור לחדש פלוני שעבר ואית דכתבי ר"ה סתם
 וכוונתו למנות לשטרות מיום צ' ועיין ש"ג וכהכות
 אשר"י ודו"ק.

ר"ה) ומ"ש אין נפרעין מנכסין משועבדים במקום
 שיש נכסים בני חורין ואפילו הן זיבורית
 וכו' כתובות ל"ה וגיטין מ"ה וצ"ק מ"ה ובגמ' גרסינן
 חנן כהם אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש
 נכסים בני חורין ואפילו הן זיבורית איבעיא להו אישתדוף
 בני חרי מהו דליעריף ממשעבדי ח"ש כחז לראשון
 ולא חתמה לו לשני וחתמה לו איכד כחוכה דברי ר"מ
 ואי ס"ד אישתדוף בני חרי עריף ממשעבדי נכי דאיכד
 כחוכה משני מראשון מיהא חגיגי אמר רב נחמן בר
 ינחק מאי איכד איכד משני וכו' ומסיק הלמודא
 וכלתא אישתדוף בני חרי ערפי ממשעבדי ועיין רמב"ם
 פ"ע מהל' מלוה ולוה כ"ג וטו"ש"ע סקו"א וצרי"ף
 גיטין פ"ב.

והאי אישתדפו לאו לגמרי מיירי רק נתקלקלו כן פרש"י
 ז"ל וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל שכחז שכיון
 שנשחתו כאלו אינם ע"כ, ור"ה לדרביהם מה שכחז
 הוא פרדיסא דקש וכו' וכחז צש"מ ומעשה על כרחך
 לא התחיל בקלוקול אלא לאחר שלקחו בלקוחות דאי
 קודם שלקחו בלקוחות התחיל קנה בקלוקול הא ודאי
 דבלקוחות הפסידו אנפשיהו דכיון דחזי הכי לא אצעי
 לכו למיזנן ואם היינו מפרשים אשתדוף ממש אע"ג
 דהתחיל בקלוקול עד שלא לקח בלקוחות אכתי אפשר
 לומר דלא גבי ממשעבדי וק"ל.

אמנם כרז כמגיד כחז ז"ל וכחז הרשב"א ז"ל בהשוכה
 דדוקא נשדפו אבל גזן או אנוס אינו טורף ממשועבדים
 מפני שמתוך הן צעלי זרוע ליעול וסוף שיגבה חוזה
 ע"כ, ובריטב"א ז"ל כחז מיכו שמעינן דאישתדוף לאו
 דוקא אלא כ"כ כל שיש עבד שאינו יכול לגבות מהם
 דכא ככא נכסים שהניח בני חורין קיימים הם שאינה
 יכולה לגבות מהן ועד כאן לא דחינן לה לקמן אלא
 משום דאיכו דאפסידה אנפשה הא כל היכא דלא אפסידה
 כגון שנטלה במסיקין גובה צ"ה וכ"ש אס הכפסידוס

כלוכ ציד גוי וכיואל צו דלא אפשר למגבי מיניכו
 וכו' וכן דנחי לפני רבותי ונראה דפליג ארשב"א ז"ל
 וס"ל דנשדפו לאו דוקא אלא כ"כ כל אנוס וק"ל.
 ובגמרא אמר רבא שחי השוכות צדכר חדא דאיכד
 כחוכה לגמרי משמע ועוד הניח לוכ מן
 האחד ומכר נכסיו לשנים וכחז צע"ה ללוקח שני דין
 ודברים אין לי עמך אין לו על לוקח ראשון כלום
 מפני שיכול לומר לו הנחתי לך מקום לגבות ממנו
 התם איכו דאפסיד אנפשיה פרש"י וכולה רבא קאמר
 לו ודחי לשינויא דרז נחמן בר ינחק דצין צעל חוז
 וצין אשכ איכו דאפסיד אנפשיה, ולא נהירא לר"ה
 ז"ל דהיה לו למימר אלא ופר"ה דפירוקא דרז נחמן
 הוא והכי פירושא התם צעל חוז איכו דאפסיד אנפשיה
 דידע דסופו לגבות ואפילו הכי כחז ליה בלכך לא גבי
 מראשון אבל אשכ לית לה כולי האי איכו דאפסידה
 אנפשה דכא צשעב שכחז לו לא היתכ עדיין ראוי
 לגבות צדכר דלא ניתכ כחוכה לגבות מחיים וכן פירש
 רבינו חננאל ז"ל, והרמב"ם ז"ל פ"י"ז מה"א כ"ד
 וכעיקור כחז דאיכד כחוכה לגמרי וכחז הרא"ש
 ז"ל וסוגיא דשמעתא אזלא כר"ה ורבינו תם וכן עיקר
 ע"כ.

ר"ה) ומ"ש מי שהיה נשוי שחי נשים ומכר את שדכו
 וכתבה הראשונה ללוקח דין ודברים אין
 לי עמך שניה מוציאה מיד הלוקח וכו' שם דף ל"ה
 במשנה ובגמרא מקשה וכו' כחז לו מאי כוכ וכתביא
 האומר לחצירו דין ודברים אין לי על שדכ זו ואין
 לי עסק צה וידי מסולקת הימנכ לא אמר כלום, ככא
 צמאי עסקינן כשקנו מידה וכו' קנו מידה מאי כוכ,
 חימא נחה רוח עשיתי לצעלי מי לא חנן לקח מן האי
 וחזר ולקח מן האשכ מקחו צעל אלמא יכולה היא
 שחאמר נחה רוח עשיתי לצעלי ופריק רב אשי מחני
 דקחני בלוקח מוציא מיד הראשונה ולא מני למימר
 נחה רוח עשיתי לצעלי צשני לקוחות אחד לא כחז
 ולחד כחז דאמרינן לה אס איתא דנחה רוח עזדת
 מקמא איצעי לך למיעבד כדתינא כחז לראשון ולא חתמה
 לו ולשני וחתמה לו איכד כחוכה ומחני דקחני לקח
 מן האי וחזר ולקח מן האשכ מקחו צעל, צחד לוקח
 דליכא למימר הכי וכחז כרי"ף והרא"ש ז"ל וכן כלתא
 ועיין רבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"י.

השנייה והלוקח מיד הראשונה וחוזרת חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם .
 וכן בעל חוב וכן אשה בעלת חוב. רלו) אמר אביי נכסי לך ואחריו
 כשימות בעלה: וכן בעל חוב
 וכן אשת בעלת חוב. שהיה
 לה כתובתה על בעלה ומכר שתי שדותיו לשנים ואין צעקה לה כדי כתובתה וכתב לשני דין ודברים אין
 לי עמך האשה מויליאה מיד לוקח ראשון והוא מן השני והאשה מן הראשון והשני מן האשה ולוקח ראשון מיד השני
 וחוזרים חלילה ועיין מש"ל: נכסי לך. לקמן מוקי לה צעמ' כשא' לפנוי נכסי לך

משנה הלכות

ול"ל בעל מויליאה מיד בלקוחות וכמו שבאר בגמ', וכי
 מוכח להדיא מלשון רבינו שכתב ואחריו מיד בעל וכו'
 הרי שלא כתב רק מיד בעל וק"ל) ואחריו מיד בעל
 ולוקח מיד אחריו, ומוקמינן לכולהו צידא ללוקח, מ"ש
 מהא דתנן וחוזרת חלילה וכו' התם אית להו פסידא
 לכולהו הכא לוקח הוא דאית ליה פסידא.

וכתב הריעצ"ה ז"ל אצט"ה ראשונה דאביי מי קאמר
 תנשא נשאת קאמר, ק"ל דקארי ליה מאי קארי
 ליה, ונראה לי דאיכו סבר דכיון דהא מילתא דבערמא
 הוא ואיתתא לנשואין קיימא לא בוכ לן לאחוכי צב
 כולי האי, ואפילו צלשון דיעבד, והשתא מפרקינן דכיון
 דקתני וגשאת לא חיישינן לקלולא ויגדיל תורה ויאדיר,
 ועוד י"ל דקארי לה סבר דנשאת משמע אפילו לכתחלה,
 דתנן בתולה נשאת ומתרינין דעמדה וגשאת לשון דיעבד
 הוא וכראשון יותר נכון ע"כ ועיין ש"מ.

והתום' ז"ל בקשו דכיון דס"ם מוקמינן לה צידא
 ללוקח אפוכי מערתא ואטרותי צי דינא זמני
 עוצא למכ לי נשצקינכו מטיקרא צידיה ללוקח, ויש
 שתירצו דהא נפקא מינה כי כשיויליאה בעל מיד בלוקח
 אם יעשו פשרה צינו וצין אחריו יפסיד בלוקח וישאר
 צרשות בעל, ובקשו על זה דא"כ אמאי מוקמינן להו
 בצוף ציד בלוקח משום דאית ליה פסידא ומכ כועילו
 בתקנתן כיון שיכולין בעל ואחריו להתפשר ולהפסיד
 בלוקח ואז אם לא נתפשרו עדיין יתפשרו עוד צפעס
 שניה, ועיין צריעצ"ה צסס כר"ש משאנ"ץ וס"ל להתום'
 דבעל ואחריו אין יכולין להתפשר ולא דמי למכ שכתב
 הצ"ש הצאתי לעיל בצמוך דכולהו מאי להתפשר ולהפסיד
 לאחרינא דהתם לכולהו אית להו פסידא משא"כ הכא
 דרק ללוקח אית ליה פסידא ולא לאחרינא ודו"ק.

ודא דחיישינן לפסידא בלקוחות ולא אמרינן איכו מפסיד
 לנפשיה וקנה מיד האשה דיש לה בעל וכמו
 שאמרין בעלמא כה"ג כיכי דקני מיד האשה שיש לה
 בעל תירצו התום' ס"פ י"ג דיעשו פשרה עם אחריו
 ויפסיד בעל, הציחס הצ"ש סי' ל"א סק"ה ומדברי
 התום' הללו נמי נראה לכאורה ראייה לדברי הצ"ש
 בג"ל דאפילו שנים יכולין לעשות פשרה ציניכס ועל
 כרחק דל"ל ולחלק כמו שכתבתי דלא דמי ללוקח דרק
 לו יש פסידא.

וכתב המרדכי ואם כתב לו שטר צפני עלמו איצדא
 כתובתה, והציחו הצ"ש א"ע סי' ל' ס"ק ס"ב.
 ועיין קרבן נתנאל כתובות בג"ל מה שבקשה עליו.
 וראיתי בצ"מ סק"ז שכתב ח"ל וקנו מהאשה צפי'
 מי שהיה נשוי וכו' ובקשו צב וכו' מחילה אין לריך
 קנין, ועי"ש מה שחירן, ולעני"ד נראה לישב צמה שכתבו
 תלמידי רבינו יונה ז"ל הצ"ע צשקנו מידה, כלומר אע"ג
 דלשון דין ודברים אין לי צנכסיד לשון גרוע הוא
 אפ"ה היכא שקנו מידו הקנין מוכיח שלא היה זה
 סלוק גרוע אלא להקנאה גמורה נתכוונה להקנות וכדאמרין
 צפי' הכותב מגופה של קרקע קנו מידה ע"כ ולפ"ז
 שפיר מיושב דצחמת מחילה לא צפי קנין חמס כאן
 כלשון לשון גרוע הוא ולכן צפי קנין זה לעני"ד צרור
 ודו"ק. ועיין צית מאיר מה שכתב צב.

וראייתי להח"מ והצ"ש ז"ל שכתבו דלא נתצאר אופן
 בפשרה שיעשו ונראה אם השניה רואה לעשות
 פשרה עם בלוקח אז אצדכ הראשונה זכותה, כי השניה
 לא תטרופ מן בלוקח, ואם הראשונה תרצה לעשות פשרה
 עם בלוקח אז אצדכ שניה זכותה, כי בלוקח לא יטרופ
 מן הראשונה ואם הראשונה והשניה יעשו פשרה אצד
 בלוקח זכותו כי הראשונה לא תטרופ מן השניה ע"כ.
 וראיתי בתום' רי"ד שכתב אהא מתני' פירוש מכר
 שדכו המשועבד לבן לכתובה ללוקח ומת, והראשונה
 מסתלקת מעל בלוקח אצל הצ' לא נסתלקה מעל בלוקח
 והא' ג"כ לא נסתלקה מעל הצ' אלא צכל עשה שהיא
 קודמת לטרופ בלכך חוזרים חלילה עד שיעשו פשרה
 ציניכס ע"כ, ומכאן ראייה צרורה לפירוש הצ"ש ז"ל
 דאם נסתלקו צאופנים בג"ל אז לא שייך הא דינא.

ר"ז) ומ"ש אמר אביי נכסי לך ואחריו לפנוי וכו', שם
 דף ל"ב ע"ב, אמר אביי נכסי לך וכו' דתניא
 נכסי לך ואחריו לפנוי, ירד הראשון ומכר השני מויליאה
 מיד בלקוחות, רצ"ג אומר אין לשני אלא מה ששייר
 ראשון, ומי אמר אביי הכי וכו' אמר אביי אחיבו רשע
 ערום זה המשיל ענה למכור צנכסיד כרצ"ג מי קאמר
 תינשא נשאת קאמר ע"כ. עוד שם אמר אביי נכסי
 לך אחריו לפנוי וכו', ואמר אביי וכו' ומכרה ומתה
 בעל מויליאה מיד בלקוחות (,ומה שכתב צדברי רבינו
 שלפנינו בעל חוב מויליאה מיד בלקוחות נראה דע"ס הוא

לפלוגי ועמדה ונשאת בעל לוקח הוי ואין לאחריך במקום בעל כלום כמאן כי האי תנא דתניא נכסיי לך ואחריך לפלוגי וירד ראשון ומכר ואכל השני מוציא מיד הלקוחות דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר אין לשני אלא מה ששייר ראשון בלבד מי אמר אביי הכי והאמר אביי איזה הוא רשע זה הוא המשיא עצה למכור בנכסים כרבן שמעון בן גמליאל מי קתני תנשא נשאת קאמר. ואמר אביי נכסיי לך ואחריך לפלוגי ומכרה ומתה בעל (חוב) מוציא מיד הלקוחות ואחריך מיד בעל ולוקח מיד אחריך ומוקמינן להו לכולהו בידא דלוקח ומאי שנא מהא דתנן חוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם התם לכולהו אית ליה פסידא הכא לוקח הוא דאית ליה פסידא אזל רפרם אמר לשמעתא קמיה דרב אשי מי אמר אביי הכי והאמר אביי נכסיי לך ואחריך לפלוגי ועמדה ונשאת בעל לוקח הוי ואין לאחריך במקום בעל כלום אמר ליה התם דאמר לה כשהיא פנויה הכא דאמר לה כשהיא נשואה מאי קאמר לה אחריך נקני בעל לא נקני וכן בעל חוב וכן אשה בעלת חוב תנא וכן בעל חוב ושני לקוחות וכן אשה בעלת חוב ושני לקוחות. (ר"ח) אלמנה ניוזנית מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן ואינן חייבין

ואחריך לפלוגי: כי האי תנא. כ"ש דאמר מכירתו מכירה: נכסיי לך. הא שמעתי בתרייתא מוקי לה כשואב: השני מוציא מיד לקוחות. אם זה לדון עמו יכול הוא לזכות דין שבו לוקח ראשון: ואחריך. יכול לכוף מיד כבעל דכי אמר אביי אין לאחריך במקום הבעל כלום שנחן לה כשהיא פנויה וניסת אבל דאומר לנשואה כ"ק לה אחריך ליקני בעל לא ליקני: ולוקח מיד אחריך. כ"ש דאמר מכירת הראשון מכירה: ומוקמינן לכו בידא דלוקח. אין בית דין נזקקין בפעם הזאת אם זה לכוף מיד הלוקח שאין הפעם הזאת דומה לראשונה מתחלה שניכם להם לוקח זה מכח מכירת האשה ומיד האשה יכול הבעל

לעפון חני לקחתי ראשון אבל טעמיה לקמיה: וכן בעל חוב נשואה לקוחות. ראובן נושא בשמעון מנה ולו שתי שדות ומכרן לשנים זו בשמשים זו בשמשים וכתב בע"מ ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך ב"ח נוטל מיד הראשון, וכאן אין לומר הנחתי מקום שהנכס הימנו שהרי חובו כנגד שתיבן ולוקח ראשון מוציא מיד השני, וב"ח חזר ומוציא אף זו מן הראשון ולוקח שני מ"ח וחזרין חלילה עד שיעשו פשרה: וכן אשה בעלת חוב. שכיב לה חוב כתובתה על בעלה ומכר שתי שדותיו לשנים ואין בשניהם אלא כדי כתובתה וכתב לשני דו"ד אין לי עמך האשה מוציאה מיד לוקח ראשון וכוא מן השני והאשה חזרה ומוציאה אף זו מן הראשון וכו' וחזרין חלילה: ומעשה ידיה. קצועין: בין מן האירוסין.

משנה הלכות

בעלת חוב מלוקח לא, להכי לריכי לכולכו ע"כ ועיין מהרש"א ורש"ל שם ובתו"ט וחדושי רשב"ץ.

ורבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"י כתב: מי שכיב נשוי שתי נשים וכו' עד שיעשה פשרה ביניהם, אבל אם מכר לוכ שדכ אחד ללוקח שני דין ודברים וכו' וקני מניח אינו יכול לגבות מלוקח ראשון שהרי אומר לו הנחתי לך מקום לגבות ממנו, ואחכ הפסדת לעלמך שסלקת משני, אבל אם סילק מראשון גוצב משני כמו שכתבתי, ואם הדין כך באשה שאינה יכולה לגבות מלוקח ראשון שפסידה לעלמך כמו בעל חוב, מחלוקת היא בכתובות פרק מי שכיב נשוי וכתב"ס ז"ל ובעל העיטור ורש"י פסקו כי אצדכ מראשון כמו בעל חוב, ורבינו חננאל ורבינו חם פסקו כי אין דינה כבעל חוב ולא אצדכ זכותה מראשון וטורפת ע"כ.

ר"ח (ק"ג) וכו' אלמנה ניוזנית מנכסי יתומין ומעשה ידיה שלהן וכו', כבר פירשתי לעיל ס"ק (ק"ג) בס"ד. ורבינו ירוחם ז"ל נתיב כ"ג ח"י"א כתב בשם מהרש"א ז"ל כי דוקא מעשה ידיה שלהם כגון עובד וכיוצא בו שכן מעשה ידיה קצועין, אבל מלאכה אחרת

וראיתי בהפלאה פ' מי שכיב נשוי בתוס' ד"ה ומוקמינן וכו' אם יעשה פשרה ח"ל לכאורה משמע דבתוס' ז"ל סברת ר' דכל שנים יכולים לעשות פשרה, ויותר נראה ללך מחלקו בתוס' אלא לגבי לוקח ואחריך משום פסידא דלוקח אינו חוזר חלילה, אבל במתני' באמת כל שנים יכולים לעשות פשרה וכו' ושם חילק בין כתובת לתוספת כתובת והביא ראיה לדבריו ז"ל מן הירושלמי ע"ש וכוא ראיה לדברי לעיל בעמ"י וז"ע שבעל הפלאה ז"ל לא הביא דברי כ"ש כי"ל דס"ל להדיא דכל שנים יכולים לעשות פשרה ביניהם. שבתו וראיתי בק"א שם שבעיא דברי כ"ש ופלפל בדבריו וסבדי לי כי ב"ה בעלמי כותחי כן.

ומ"ש וכן בעל חוב וכן אשה בעלת חוב תנא וכו' ושני לקוחות בגמ' שם וכתבו בתוס' ולריכי למיתנא כל בני גוואל, דאי מקמייתא כוכ חמינא הראשונה מוציאה מיד השני כיון דאין לשניה כל כך פסידא שחוכל לגבות מבעל ושעבודתה של ראשונה קודם ודין הוציאה, אבל בעל חוב מלוקח לא, ואי אשמעינן בעל חוב מלוקח כדי שלא תבעל דלת בפני לויין אבל אשה

בקבורתה יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה רלט) אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנישואין מוכרת שלא בבית דין רבי שמעון אומר מן הנישואין מוכרת שלא בבית דין מן האירוסין לא תמכור אלא בבית דין לפי שאין לה מזונות וכל שאין לה מזונות לא תמכור אלא בבית דין. (רמ) אמר רב זירא אמר שמואל מציאת אלמנה לעצמה טעמא מאי להיות יושבת ומחטנה עד שיזקקו לה ז"ד חבל מן האירוסין שאין מכירתה חלה לכתובה לא תמכור אלא מזונות ומוכרת לכתובה: בין מן הנישואין. שכיח מוכרת למזונות מוכרת שלא בבית דין: רבי שמעון אומר מן הנישואין. שכיח מוכרת למזונות: מוכרת לכתובה לא תמכור אלא מזונות. שכיח מוכרת לכתובה לא תמכור אלא מזונות.

משנה הלכות

ס"ו ק"ג וזש"ע שם ס"א וזב"מ ס"ו כ"ל ועוד עיין תוי"ט יבמות פט"ו מ"ז ד"ה ומניח ודו"ק.

(רמ) וז"ש אמר רבי זירא אמר שמואל וכו', שם זב"מ ז"ו ע"א, ת"ש אמר רבי זירא אמר שמואל מליאת אלמנה לעצמה, אי אמרה בשלמא הכי הוה חנן ניהו כבעל מה שפיר חלה אי אמרה נישואת חנן ניהו כבעל מה שפיר חלה הכי נמי מליאת אשה לירושם, לעולם אימא לך נישואת חנן טעמא מאי אמר רבן מליאת אשה לבעל דלא תיבוי לה איבה, בני תיבוי לה איבה וכו' כלשון רבינו. ודע דהרי"ף והרא"ש ז"ל גרסי אמר שמואל ולא גרסי רבי זירא וגירסא רבינו בגירסת כש"ס.

וראיתי בתום רי"ד שכתב אמר רי"ח כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה חוץ וכו', פירוש שדברים חלו מציאים לידי איבה וברגל דבר, ומכאן מוכח שהאלמנה חייבת להניק את זונה כמו שעושה בחיי בעלה ע"כ. אמנם הרשד"ם א"ע ס"ו קל"ג כתב בפשיטות סיפך זה וז"ל, ראובן שנפטר אחיו שמעון ועצ אה אשתו הרה ללדה ואחר כמה ימים ילדה בן ועושה נגד ראובן שיקח כולד וייתכו להניקו להולאותיו וכו'. השו"ב אין ספק שהאלמנה חייבת להניק זונה בחנם, וכבר נפל קלח מחלוקת פה שאלוהיקי דדון זה ועלתה בהכחמה שאינה חייבת להניק חלה בשכר ע"כ.

וד"ה צפ"ח מה"א כתב זשם המפרשים, שאפילו היחב מניקה יכולה היא לומר אינה מניקה חלה בשכר ויכולה היא לתבוע כתובתה לחתונה. הביאו בד"י ס"ו ז"ב, וכתב זכנ"ג ס"ו ז"ה סק"ז לכאורה נראה מדברי ה"ה ז"ל דתרתו מילי קאמר יכולה היא לומר אינה מניקה חלה בשכר אפילו בנישואת מן היתומים, ויכולה היא ג"כ לתבוע כתובתה, ולפ"ז צעודה נישואת מן היתומים אינה מניקה חלה בשכר, כמו שנראה מדברי הר"י אדרב"י ז"ל ס"ו שפ"ב, ורשד"ם ח"ח ס"ו קל"ג חבל מהריב"ל ז"ל ס"ו ס"ב כתב זשון ה"ה הוא קמן כהדיח דאפילו בזמן שהיא מניקה יכולה לגבות כתובה וליטול שכר מן הניקה ע"כ.

והנראה מדברי הכנ"ג דמ"ש ה"ה ז"ל יכולה היא לומר אינה מניקה חלה בשכר ויכולה היא

כיון שאין יכולין לשנותה לאותה מלאכה, הם לעצמה, שאין זה בכלל מעשה ידיה וכן מוכח מדין הירושלמי ולפי זה אפילו מה שנחטבה ממעשה ידיה צעוד שכיח מחטסקה להשכיח הנכסים לה ישלם לה וכן נראה עיקר בתרא פ"ט ע"ב.

(רמ) וז"ש אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנישואין מוכרת שלא בבית דין וכו', שם ז"ל זב"מ. וזב"מ בשלמא מן הנישואין משום מזוני חלה מן האירוסין מ"ט, פירוש לא אטריחוהו רבן לבה לז"ד, אמר עולא משום חיינה. ר' יוחנן אמר לפי שאין אדם רואה שכתובה אשתו זב"ד. מאי צינייהו איכה צינייהו גרושה, למ"ד משום חיינה גרושה נמי צפי חן, למ"ד לפי שאין אדם רואה וכו' גרושה לא איכפת לה. וכתב הרא"ש ז"ל והלכתא כר' יוחנן דפשתא דמתניתין כותיה. וכתב עוד שם דמה שכתב אינה לריכה ז"ד, אימא ענה צפי חן אינה לריכה ז"ד מומחין, חבל לריכה ז"ד הדיוטות כגון גברי מהימני דצקיא בשומא, וכן כתב רבינו ירוחם נתיב כ"ג ס"א וכתובה למזונות מוכרתו, ואפילו מכרה סתם נאמנת לומר למזונות. ועיין ר"ן כאן ד"ה אינה לריכה ז"ד מומחין.

ובש"ג כתב ז"ד הדיוטות, כתב רבינו חס"ג הנשים צקיאין בשומא קרקע ואם מכרה חלה ז"ד הדיוטות כתב ר"ח שמכרה בעל ומיימוני כתב גבי מוכרת למזונות שקיים, ונשבעת שלא זלזלה. והרא"ש כתב בשו"ב כר"ח. ועיין צ"י א"ע ס"ו ז"ג שכן דעת בעיטור ורמב"ן ז"ל. ועיין לעיל (ס"ק נ"ח) מה שכתבתי בדון ז"ד לשומא ציטת רש"י זכ"ד. ועיין בשו"ח הרא"ש ז"ל ס"ו כ"ז.

ובהא דאמרו משום חיינה פרש"י ז"ל שיכו בעלובן לחן צעיניהם ולא ימנעו הנשים מלינשא לנשים. ורבינו חננאל והרי"ף והרמב"ם ז"ל פירשו שתבה גדוניה לנשים שצבילה ימלאו חן צעיני הנשים וישאו אותן, ועיין ר"ן נפקא מיניה בין בני תרי פירושי. ולפרש"י ז"ל תקשי הא דאמרו יוחר ממנה שהאיש רואה לגשא האשה רותית להגשא, וגם הא דאמרו עז למיתב ען דו מלמיתב ארמלא, ולר"ח נחא וק"ל. ועיין עור א"ע

אמור רבנן מציאת אשה לבעלה כי היכי דלא תיהוי לה איבה הכא תיהוי לה איבה אמר רבי יוסי בר חנינא כל מלאכות שאשה עושה לבעלה אלמנה עושה ליורשים חוץ ממיזגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו. (רמא) כיצד מוכרת אמר רב דניאל בר רב קטינא

דין: תיהוי לה איבה. דעל כרחם זנים אוחה אבל מעשה ידיה שתקנו לבעלה תחת מזונות הוי ליורשים: כל מלאכות. השנויות בפרק אף על פי (דף נ"ט) עוחנת ואופה וכו': חוץ ממיזגת הכוס וכו'. שהן מלאכות המקרבות חיבה וברגל דבר כדלמרינן נמי כהא מסכתא דף ד' ע"ג שאין נדה עושה

משנה הלכות

דאין מויליחין מידה לתת ציד יורשים אלא נותנין אוחה ציד נאמן עכ"ל. ונ"ל שטענתו מפני שהפוסק זו אינה כלום משום דלאחר מיתה הוא ואפילו למ"ד דתפיסה דלאחר מיתה מהני, הני מילי צמונחים צרשות הרצים, או צסמטא, אבל מרשות המת לאו תפיסה היא לד"ה, וכמבואר במדרכי פי' אלמנה ניזונה ע"כ.

ובבבב"ג סי' הני"ל כתב מה שפי' רבינו המחבר טעמו של רבינו ירוחם ז"ל, הוא תימה צעיני דהא דתפיסה דלאחר מיתה לא מהניא היינו לדינא דגמי' דמטלטלי דיתמי לא משחעבדי לא לבעל חוב ולא לכתובה, אבל לבתר דתקנו רבנן צתראי דמטלטלי דיתמי משחעבדי לכתובה אפילו תפיסה דלאחר מיתה מהני, ואפילו לא תפסה גציה מהם, כמ"ש הרי"ף וברא"ש ובר"ן בפרק אלמנה ניזונה וברמב"ם פי"ח מה"א ובר"ז בעל העיטור ז"ל צפי' זה אות י"ח וכו', וכבר כתב שם בר"ן ז"ל דעכשיו דתקנו הגאונים דכתובה גציה ממטלטלי תפיסה צכ"מ מהני, ויותר קשה צעיני מה שכתב וכמבואר במדרכי פרק אלמנה ניזונה, וכ"כ ג"כ צתשו' סי"ח מדיני כתובה דהא דכתב במדרכי דאפילו לדין לריך שתתפוס מסומטא או מרשות הרצים היינו דוקא שתפסה לכתובה, אבל למזוני תפיסה בכל מקום מהני וכ"כ מהריב"ל צס"ג סי"ט וכו' גם צצ"ש ס"ק מ"ג הקשה אצ"י ז"ל ולא הרגיש בכל הני"ל ועיין שם מה שחירן.

והגה מה שכתב הכנה"ג ז"ל דהמדרכי שם מיירי מכתובה ולא ממזונות אמת הדבר שכן הוא שם במדרכי ח"ל וכתב ר"ז ח"ל צראותי זה הפסק תמכתה ואמרתה האידנא משחעבדי מטלטלי לכתובה ולבעל חוב ואמאי לא מהני אפילו תפיסה לאחר מיתה אפילו לכתובה ואומר אני היינו טעמא דידיה משום דאמר פרק הכותב דלא מהני תפיסה אלא היכא שניצורים ומונחים צרה"ר או צסימטא, אפילו לרצי ערפון דאמר תפיסה לאחר מיתה מהניא הלכך כשהנכסים מונחים צרשות המת מיד כשמת נכסיו צרשות היתומים ע"כ.

אמנם כדי לישב דברי צצ"י, נלע"ד דצצ"י ליה מאחר דר"ט צצ"י ליה דתפיסה לא מהניא לאחר מיתה אלא צרה"ר או צסימטא ס"ל דהדין קן גם

לחצוב כתובתה הכל דבר אחד הוא, והכי קאמר יכולה היא לומר איני מניקה אלא צשכר, ולפי שרואה לגבות כתובתה, אבל צעודה ניזונה מן היתומים ודאי שמניקה צחנם, וכ"כ ראנ"ה ז"ל צה"א סי' ל"ה, ובר"ר צרוך אשכחוי ז"ל צצ"י דצרו צספר תומת ישרים סי' מ"ד וכתב שם מה"ר ר' צרוך דאם נתתו למינתה היא פורעת שכר ע"כ. ונ"ע שלא צצ"י המפרשים דצרי החוס' רי"ד הני"ל דמפורש יולא מדצרו הקדושים דכשהיא ניזונה מן היתומים חייבת להניק כמו שהיא עושה צחוי צעלה ודצרו מוכרחים צגמי' וא"כ דצרי מברשד"ם ז"ל ומבר"ם אלשק"ר לענ"ד, ל"ע.

רמא **ומ"ש** כ"ל מוכרת אמר רב דניאל וכו', שם דף ל"ז ע"א כ"ל מוכרת וכו' מוכרת אחת לשנים עשר חדש ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום וכו'. הניא כותיה דרב הונא מוכרת לשנים עשר חדש ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום. הניא כותיה דרב יכודא מוכרת לשש חדשים ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום. אמר אמיימר הלכתא מוכרת לששה חדשים ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום. א"ל רב אשי לאמיימר. דרב הונא מאי אמר ליה לא שמיע לי כלומר לא צצ"י ליה, ופסקוה הפוסקים צעש"ע א"ע סי' ל"ג ס"ל.

וכתב רבינו ירוחם נתיב כ"ג חו"א, אלמנה מוכרת לששה חדשים למזונות כאחד אלא מפרנס אחד לשלשים יום ונראה דוקא כשהיא מוכרת שלא ברשות למכור ציותר, אבל כצצ"ד מוכרין אין להם שיעור אלא לפי ראות עיניהם שהוא תועלת ליתומים, וכ"כ בעור. ועיין צ"ש ס"ק מ"ט ועוד עיין רא"ש פי' אלמנה ניזונה וצתשובות המיוחסות סי' ל"ג. וכתב בעור צשם בעיטור ז"ל ומסתברא דוקא קרקע שאינו ראוי למכור דבר מיעוט, אבל מטלטלין צזמן הזה אין למכור אלא חפץ אחד, וזה נמי דוקא כשהיא צעלמה מוכרת ולא צצ"ד כנ"ל.

וראיתי צצ"י שצצ"י, ז"ל רבינו ירוחם, כתב הרי"ף צתשובה שכתב שחפסה מטלטלין למזונות כשחזרה מקצר צעלה ואינה רואה לישבע ולא לגבות כתובתה, ויש שם יורשין אין מויליחין מידה, ואין משערים לה כדי מזונותיה, צין תפסה רב או מעט ע"כ. ונראה

אמר רב הונא מוכרת לשנים עשר חודש ולוקח ומפרנס אחת לשלשים יום ורב יהודה אמר מוכרת לששה חדשים ולוקח ומפרנס אחד לשלשים יום. אמר ליה רב אשי לאמימר הא דרב הונא מאי אמר ליה לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי. (רמב) בעו מיניה מרב ששת מוכרת למזונות

אותן לבעלה: מוכרת אחת לשנים עשר חדש. כדי מזונות על שנה תמכור יחד: ולוקח. לא ימסור לה כל המעות אלא דמי מזונות של חדש בחדש שאם תנשא יחזור מה שצדו

משנה הלכות

לענין מזונות וק"ל. אמנם מה שכתב הב"י לד"ה משמע דכ"ע מודי ליה וזה לכאורה אינו, והכנה"ג תירץ, אבל הנכון אלולי פשטות הדברים דרבינו ירוחם ז"ל ק"ל דכאוי דאמרי' בגמ' מאי דתפסק תפסק פירוש הוא שאין מויליחין מידה לתת ליד היתומים אבל מ"מ מויליחין מידה לתתו ציד נאמן, כדי שלא תצוצו היא יותר מדאי ול"ע ועיין רד"ך ז"ל בית שני חדר י"ג אבל הרב המחבר ז"ל בתשו' סי"ח מדיני כתובה דף מ"ז ע"א וע"ג סמך על דברי רבינו ירוחם ז"ל ועיין בספר נ"מ דף ש"ט ע"ב.

ולפי מה שפירשתי אחי נמי שפיר סדור הדברים של רבינו ירוחם מה שלכאורה אין להם מובן, שהתחיל בדברי הרמב"ם כנ"ל ואח"כ הביא דברי רבי"ף בהא דהיכא שהתנה בפירות שתזון ממטלטלין ונתנין אותן ציד נאמן וכתב ודברי הרמב"ם ז"ל נראה עיקר, ואח"כ כתב אלמנה שהפסק למזוני ממטלטלי מה שהפסק תפסק, לכתובה מה שהפסק לא תפסק והאידנא דתקנו כתובה ותנאיה מה שהפסק תפסק, וכתב רב אלפס בכתובה שהאשה שהפסק מטלטלין למזונות כשהזרה מקצר בעלה וכו' דאין מויליחין מידה לתת ציד יורשים אלא ונתנין אותן ציד נאמן, ולכאורה למה המתין בהאי תשובה עד השתא ולא כתבה לעיל קודם והאידנא דתקנו וכו' בשם דתשובה זו לכאורה היפך דבריו הראשונים ז"ל שם שכתב דמה שהפסק תפסק, ועכ"פ היה ליה למימר אלא שרבי"ף ז"ל חולק בזה, כמו שכתב לעיל ולפי מה שפירשתי אחי שפיר לעג"ד דכאוי וכתב רבי"ף ז"ל בכתובה קאי דוקא אדלעיל מיניה ולשיטתיה אזיל, כינוי אחר שכתב והאידנא דתקינו כתובה ותנאיה ממטלטלי מה שהפסק תפסק ע"כ משום דהאידנא דלאחר תקנה דלעולם הוי בכלל כמו שהתנה עמה שתזון ממטלטלי וא"כ שפיר הוי כדין דמויליחין מיד יורשין ונתנין ציד נאמן, הוא כדין נמי כשהתנה היא נמי כן כדין דמויליחין מידה ונתנין ליד נאמן דלא עובד היא מהיורשין בזה כנ"ל ואחי שפיר סדר הדברים וזה לעג"ד נכון בדברי רבינו ירוחם ז"ל.

ומה שנראה לעג"ד לישב דעת רבינו ירוחם ז"ל, דהנה דרבינו ירוחם ז"ל כתב שם בסמוך מקודם ח"ל כתובה ומזוני ומטלטלי אחר תקנת הגאונים ז"ל וכתב הרמב"ם ז"ל וזהו כי תנאי כתובה כגון מזונות ככתובה לפיכך תזון האלמנה מן המטלטלין שהניח בעלה וא"ע"פ שלא תפסק אותם, והם מעלין לה מזונות, ואינה יכולה לעכב עליהם ולומר יהיו מטלטלין מונחין בצ"ד עד שאזון מהם שמה יאצד ולא יהיו למזונות. ואפילו התנה עליו בפירוש שתזון מן המטלטלין אינה מעכבת וזהו דנין תמיד בכל צתי דינין וכו', וכן כתב רב אלפס בכתובה כהרמב"ם ז"ל שכתבה לפי תשובה רב אלפס שאם התנה בפירות שתזון מן המטלטלין מויליחין אותן מן היורשין ונתנין אותן ציד נאמן ע"כ. והנראה להדיא דדעת רבי"ף ז"ל בכתובה דכשהתנה בפירות שתזון מן המטלטלין ונתנין אותן ציד נאמן ומעשה י"ל דכאוי תשובה אחרת שהביא בשם, וכתב רב אלפס בכתובה שהאשה שהפסק מטלטלין וכו' והאי שהביא הב"י נמי מיירי בכ"ג שהתנה עמה בפירות שתזון ממטלטלי וכמו גבי יורשים שאם התנה בפירות שתזון ממטלטלי דעת רבי"ף ז"ל דמויליחין מהם ונתנין ציד נאמן ככ"ג יש לומר כשהיא תפסק המטלטלין כשהזרה מקצר בעלה ויש שם יורשין מאחר דכבר ירשו הדברים מויליחין ממנה, אמנם אין נתנין אותן ליורשים ג"כ מאחר דהתנה עמה שתזון מן המטלטלין ונתנין אותן ציד נאמן אפשר דהאידנא דתקני רבנן כתובה ותנאיה מן המטלטלי א"כ לעולם אפשר דהוי כהתנה בפירות שתזון מן המטלטלין, וממילא לרבי"ף ז"ל כך הוא דינא האידנא ונתנין אותן ציד נאמן, כן נלעג"ד נכון צמ"ד דכמו דהיכי שהיו ציד יורשים מויליחין מהם ונתנין ציד נאמן היכא שהתנה הכי נמי כשהתנה היא הוי לה היא כמו היורשים שמויליחין ממנה ונתנין ציד נאמן.

ועיין רי"ף ור"ן פרק אלמנה ניונת מה שהאריכו בהאי דינא ומה שכתבתי לעיל (ס"ק מ' ומ"ג וס"ק כ') צדן תפיסה מחיים צמ"ד.

רמב) ומ"ש צעי מיניה מרז ששת מוכרת למזונות מכו שתחזור ותטרוף לכתובה וכו', שם בגמ' דף נ"ז, צעי מיניה מרז ששת וכו' קמיצעי לכו דברז יוסף וכו', או דילמא מני אמרי לה נכי לאחריות דעלמא לא קבילת עילוך לאחריות דנפשך מי לא קבילת אמר לי תניתוב וכו' ודילמא עבה עובד קמ"ל דלא ליקרי לה דרנייתא אם כן ליתני גובה כתובתה מן השאר מאי סמך לה שמת מינה שירא אין לא שירא לא ע"כ. וכתב רב אלפסי ז"ל מהא שמעינ דלית לה לצוני אלא עד כדי כתובה אבל יותר מכדי כתובה לא, וקשיא לן הא דגרסינן צפי שני דייגי גזירות דף ק"ז האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים וצאה ואמרה

מהו שתחזור ותטרוף לכתובה קא מיבעיא להו הא דרב יוסף דאמר רב יוסף ארמלתא דזבין אחריות איתמי ובי דינא דזבין אחריות איתמי מאי כיון דאחריות איתמי טרפא או דילמא יכול לומר לה נהי דאחריות דעלמא לא קבילת עלך אחריות דנפשך קבולי קבילת אמר להו רב ששת תניתוה מוכרת והולכת עד כדי כתובתה וסמוך לה שתגבה כתובתה מן השאר שמע מינה שייר אין לא שייר לא ודילמא עצה טובה קא משמע לן דלא נקריוה הדרניתא אם כן ניתני גובה כתובתה מאי סמוך לה שמע מינה שייר אין לא שייר לא. (רמג) איבעיא להו זבין ולא איצטריכו זבין ואתו כשאר יבא סמוך לה לגבות משם כתובתה: זבין

ליורשים: שתחזור ותטרוף. אותן הקרקעות עלמן: ארמלתא דזבין שדה יתומים למזונות או לכתובה וקבלה עליה אחריות: אחריות איתמי. אחריות בלקוחות חוזר על היתומים שברי עליהם היה החוב: טרפא. והם יחזרו על היתומים. מוכרת והולכת. למזונות: עד כדי כתובתה. שלא יותר קרקע ליורשים אלא

משנה הלכות

פ"ג מהל' מלוה ולוה וצ"ע אה"ע סי' ל"ג סכ"ט וצ"ע ס"ק מ"ח ודו"ק.

והן בקדש חזיתי בחידושי הרא"ה ז"ל, וז"ל: והא דאמרינן נכי דאחריות דעלמא לא קבילת וכו' מהא משמע לן שהמוכר שדה לחזירו שלא באחריות חייב לו באחריות דנפשיה למימרא דאיכו גופיה מיכת לא ליבדר עלה ודוקא בשום חוב ושום זכות שיש לו באותה שעה אבל אם בא זכות עליו אחר כך ודאי נראה דברים שחזר עליו כשם שאם הלכו שחזר עליו, ועיין שם מה שכתב לענין אפטרופין שמכרו, ועיין חידושי הר"ן שם, ומזה כתב צ"ג שאין אחריות המכר על היתומים אלא כשטרף הקרקע מהם על ידי בעל חוב של יתומים אבל אם נמלא הקרקע גזול וצא הנגזל וערפה אין לריבין לקוחות ליהך אל יתומים אלא נוטלין מעותיהן מן האלמנה ולדברי המורה אף צכ"ג האחריות של יתומים וכן עיקר לשון רא"ז ז"ל.

מה בעלי מהפרנסת והולכת עד כדי כתובתה ואוקמה שמואל בשמעו צו שמה ומקשינן ומאי שנא עד כדי כתובתה ופרקינן איכי דאפסדה חנפשה דאמרה גרשני בעלי ושמעין מינה דאי לאו אמרה גרשני בעלי ניזונת והולכת לעולם ותירץ הא דתניא מוכרת והולכת עד כדי כתובה דלא אפשר לה לאיחזוני אלא בזבני דקרקע הלכך לית לה לזבני אלא עד כדי כתובתה והא אחריתי דשמעת מינה ניזונת לעולם מיירי באפשר לה לאחזוני מפירי דמקרקעי ומאגרא דבתי ומאי דדמי ליה. וכתב עליו הרא"ש ז"ל ודברים של תימה הם, וכתב עוד אבל אם אינה חוששת על גביית כתובתה יכולה להיות ניזונת דכי קתני מוכרת והולכת עד כדי כתובתה לאו למימרא שלא תהא רשאה למכור למזונות אלא כדי כתובתה ותו לא אלא ענה עובה קמ"ל שלא תמכור הכל וכן פירשו התוס' והראש"ד וכן פרש"י והרמב"ם ז"ל פ"ח מה"א.

והמרדכי כתב וז"ל ואחר שכתב הפ"ה תפסה כבר זה ש"מ דסבירא לי דתפיסה למזונות מהניא אפילו ביותר מכדי כתובתה לא מפקי, ועמא משום דלא ידעי כמה תחוב וכמה תלעך למזונות כי שמה יאבדו או שמה תלעך לרפואה שאין לה קצבה ע"כ ועיין בג"א שם.

ורבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"א כתב מוכרת למזונות אינה יכולה לחזור ולטרוף מה שמכרה בשביל כתובתה כי אף על גב דאחריות מה שמכרה על היתומים ולא עליה מ"מ אף על פי שלא קבלה עליה אחריות דאחרים, אחריות דעלמא קבלה אלמנה כשמכרה למזונות פ"י וכשהיא מוכרת קרקע אינה יכולה למכור יותר מכתובתה וכו' כך כתב רב אלפסי וכתב רש"י וכו' וכ"כ התוס' והרמב"ם ונ"מ במה שנשאר שאם ימכור הנשאר למזונות לא תמכור ממנו אלא למזונות ששה חדשים ואם תמכור אותו הנשאר לכתובה תמכור אותן צנת אחת, ואמרו שרצ אלפס חזר צו והגיב בלכותיו כמו רש"י ע"כ ועיין חו"מ סי' ק"ע ורמב"ם

רמג) ופ"ש איבעי להו זבין ולא איצטריכו ליה זחי דרי זבני למרייכו או לא וכו' שם דף ל"ז ע"א, איבעי להו זבין ולא איצטריכו ליה זחי דרי זבני או לא דרי זבני ת"ש וכו' לסוף אחי חיטי אמר להו רב נחמן דינא הוא דדרי אפדני למרייכו כתם נמי בעטות הוו דאיגלאי מילתא דארצא בעקולי הוב קיימא חי הכי היינו דאמר ליה רמי בר שמואל לרב נחמן א"כ נמלאת מכשילן לעתיד לבא אמר ליה אטו כל יומא צלורתא שכיחא אמר ליה אין צלורתא צנהרדעא משכח שכיחא, והלכתא זבין ולא איצטריכו ליה לחי דרי זבני ע"כ.

ופרש"י חי הכי היינו דאמר ליה רמי בר שמואל וכו' צניחותא וגרם חי הכי היינו ודאי דאמר ליה וכו' ע"ש, ואחרים פירשו צלשון צתמיה ועיין ספר הצ"ב צתמים דעים להראש"ד מדה חמישית.

והאי איבעיא דזבין ולא איצטריכו ליה זחי פרש"י וברי"ף והתוס' והרא"ש ושאר פוסקים דמיירי

נמלך הוא שלא לקנות אותו דבר זה לא איבעיא לן דפשיטא דלא הדר זבינא, וא"כ הכי נמי הכי הוא נמלך הוא שלא לקנות אותו היורה וא"כ לכאורה אמאי הדר זביני וי"ל דלא דמי דהכא הכי לא נמלך שלא לקנות ואדרבה לולי דנפלה ליה יורה צירושא הכי קונה אותה היורה וככ"ג לא נקרא נמלך וי"ע.

עוד קשה לי הא דאמר שם בשמי' ע' וז"ל ובחידושי ביארתי לפע"ד בישב קושית החוס' (החוס' כתובות מ"ז ע"ג ד"ה שלא כתב אלא על מנת לכונסה שהקשה מלוקח פרה ונטרפה) דלפענ"ד לא נמלא אומדנא אלא או צמוכר או צלוקח ולא צמקה עצמו, כגון אי הוה מצין קרקעותיו ע"מ למיזן פרה ולא מלא ליקח היה חוזר המקח, וכן הלוקח דבר ולא אינטריכא ליה חוזר המקח ע"כ. ולענ"ד גם זה לא נ"ע מה שכתב הלוקח דבר ולא אינטריכא ליה חוזר המקח דזה ודאי נמלך הוא שלא לקנות אותו דבר דלא צריכי ליה וכ"ש הוא לענ"ד וי"ע והח"ס ז"ל לשיטתיה אזיל כנ"ל, וז"ל דכותו ג"כ ככ"ג דנהרדעא ודו"ק.

והרשב"א ז"ל בקידושין כתב דהיכא דהדיבור אינו סותר המחשבה דברים שלבז כוונת דברים, ואם הדיבור סותר את המחשבה אז דברים שלבז לא כוונת דברים, ועיין שו"ת קול אריה ס"ט מה שכתב זה דבר נאה, ובשערי תורה הקשה על הפוסקים דס"ל דפיגול מהני במחשבה והא אגן קיי"ל דברים שלבז לא כוונת דברים וא"כ האידך אפשר לפגל ואפי' היה רק במחשבתו ותיירן דבקדשים המחשבה עושה פעולה ולכן בקדשים חשבינן המחשבה לפעולה והוי דברים, ועיין קול אריה הנ"ל ובתשובתי בענין קידושי קטן בארתי זה בצמח"י.

ובעיקר דין דברים שלבז עיין שבי' ח"צ סי' קמ"ב ומברי"ט חו"מ סי' נ"ג ובשו"ת צמח"ס ספר בית מאיר סי' ג', ותשו' מהרש"ל סימן ב' וריש סימן ט"ז ועיין ח"מ א"ע סימן מ"ב שכתב לענין קידושין בע"א דהכי דיש לו מיגו על הדברים שלבז כוונת דברים, והח"ל תשו' סי' קט"ו חולק עליו דלא כוונת אומדנא דמוכח ובשער משפט סימן פ"ז ס"ק כ"ה הביא ראיה מפורשת מש"ס קידושין דאפילו אית ליה מגו כוונת דברים שלבז, ועיין עוד חו"מ סימן ס"ו וסימן ל"ט ובחו"מ סימן ט"ו וסימן ה' ועיין לעיל (ס"ק כ"ד) מה שכתבתי בדינא אומדנא. וראיתי בתשו' פרה מטב אהרן ח"א ס"א שהקשה דברי הטור אהדדי דכ"ס ר"ז חו"מ כתב דבמטלטלי לא בטל המקח ובכ"ס ר"ל כתב שם כוונת דבר יין מחזרו וכו' המקח בטל ויין מטלטלי הוא, ותיירן דדוקא גבי מוכר שייך לחלק בין קרקע למטלטלים אבל לא גבי לוקח, וע"ש טעם הדברים, ומה שבאריך עוד בכלכות אלו.

שגילה דעתו בשעת המכר דאמר דליזן תורי קא זבן לכו, דאי שתק כוונת לכו דברים שלבז ולא הוויין דברים ויש דברים שאינו מועיל בהם גילוי דעת עד שיחנה בתנאי כפול, כגון אם היה מוכר מלבושו אדעתא למיסק לארץ ישראל, ויש דברים שאפילו גילוי דעת אין צריך כגון שטר מצרחה (לדעת רש"י שטר מצרחה צעי עדים וק"ל). ופי' הר"ן ז"ל שחזרו צבן המוכרין אבל נמלך הוא שלא לקנות אותו דבר משמע דכהא לא איבעי לן דפשיטא דלא הדר זביני. ורבינו אליעזר ממיין צ"כ יראה כי דברים שלבז אינם דברים לבטל דברי פיו, דכיון שמשמע דברו בענין אחר ומחשבתו בענין אחר אע"פ שצדור לנו שחושב צבנו לבטל דברי פיו דבר דברי פיו אזלינן, וראיה לדבר שהרי התנאי לא נעשה כדינו מטעם שאינו כפול או מעשה קודם לתנאי וכו' ואינו כתנאי בני גד ובני ראובן התנאי בטל והמעשה קיים אע"פ שצדור לן ומוכיח הדבר שלדבר התנאי דיבר מאחר ששנה מדרך המצטלים צדור התנאי אין מחשבתו כלום ועיין מרדכי ור"ן קידושין.

אמנם רש"י פירש זבן ולא אינטריכא ליה זוזי, מכר שדה ואנו יודעין שהיה חפץ לקנות שדה פלונית וכו' עד שחזרו בהם המוכרים ונראה מדבריו ז"ל דהוא מפרש דהאי צעיא, אע"ג דלא גלה דעתו בשעת המכירה דמחמת דצעי זוזי לצורך אותה דבר הוא מוכר, אפילו הכי כיון דאנו יודעין לא כוונת דברים שלבז, וכח הכיטצ"א ז"ל ומיכו כשידוע זה ומפורסם לכל, דאי לאו הכי דברים שלבז ניכחו ובדברי רבינו לא מוכרח שום דבר לענ"ד.

וראיתי בח"ס חחו"מ תשו' ק"ב צאחד שמכר חפציו של כסף שהיה לו כדי ליקח צדמיו יורה לבטל צו יי"ש והדבר היה ידוע ומפורסם שצביל כן מוכר וכן אמר להדיא בשעת מכירה, וערם שמשך הלוקח החפצים ואמנם זה כבר קיבל כל מעותיו מת אחיו של מוכר ונפלו לו צירושא יורה כנ"ל ואין צריך לו עוד על כן ראה לחזור, וכחצ הנוגע לעיקר הדין לא היה קנין ע"ש, ועוד כיון דהמחבר סי' ר"ז לא הזכיר חילוק בין קרקע למטלטלי רק הרמ"א הגיה א"כ המוחזק יכול לומר קים לי כהמחבר ולא נוכל להויתא ממנו ע"כ (כוונת הח"ס ז"ל נראה דהרמ"א ז"ל הביא דעת הטור בשם רש"י וכן הוא דעת ר"ח ועוד ועיין ש"ג כתובות כנ"ל ובמרדכי שם דאומדנא לא שייך רק במקרקעי ולא במטלטלין. ובאגודה כתב וז"ל צמ"ק קל"ח זבין ולא אינטריך ליה זוזי הדר זביני וכו' וכחצ צמ"ק ס"ק קל"ח זבין ולא הגי מילי מקרקעי אבל מטלטלי הוי ספק ואין מויליין מיד הלוקח).

ורענ"ד לולי דבריו הקדושים של רבינו הח"ס ל"ע הא הלכתא מדברי הר"ן ז"ל שהצאתי לעיל שכתב זבין ולא אינטריכו ליה זוזי דוקא שחזרו צבן המוכרין, אבל

ולא אינטריכו ליה זוזי. מכר שדכו ואנו יודעים שכיב חפץ לקנות שדה פלוני או פרגמטיא פלונית בלוחן מעות : ור"א אינטריכו ליה זוזי. שחזרו בכן כמוכרין ועיין משכ"ל: בצורתא. יוקר כזה בשערים פתאום: זבינו כולי עלמא לאפדיכו. לקנות חטין: ר"א חמכור את השאר. רבי שמעון קאמר לה דאמר אין מוכרת שלא בבית דין אלא למזנות וזו מכיון שגזתה מקלטה אין לה מזנות: וחכ"א מוכרת היא. לכתובה אפילו לפרקים ואף על פי כן מוכרת בנותיים למזנות שלא בצ"ד: וכותבת. בשער המכירה: למזנות מכתרו. משום ענה טובה: וגרושה לא תמכור. ליה ודברי הכל הוא ולמ"ד טעמא משום חנה הא כ"ש הוא: מתני' מני. תנא קמא דמתני': דתפסה כסא

ליה זוזי הדרי זביני למריהו או לא תא שמע דההוא גברא דזבין ליה ארעא לרב פפא דאיצטריכו ליה לזוזי למיזבן תורי לסוף לא אצטריכו ליה זוזי ואהדרה רב פפא לארעא ניהליה שאני רב פפא דלפנים משורת הדין הוא דעבד. תא שמע דההיא בצורתא דהואי בנהרדעא זבינו כולי עלמא לאפדניהו לסוף אתיאן חיטי אמר רב נחמן הדרין אפדני למריהו. רמז) מכרה כתובה או מקצתה משכנתה או מקצתה נתנתה לאחר או מקצתה לא תמכור את השאר אלא בבית דין וחכמים אומרים מוכרת היא אפילו ארבעה וחמשה פעמים ומוכרת למזנות שלא בבית דין וכותבת למזנות מכרתי וגרושה לא תמכור אלא בבית דין. מתניתין מני רבי שמעון היא דתניא רבי שמעון אומר אף על פי שלא מכרה אלא מקצת ולא משכנה אלא מקצת איבדה מזנותיה למימרא דרבי שמעון סבר לא אמרינן מקצת כסף ככל כסף ורבנן סברי מקצת כסף ככל כסף. ההיא איתתא דתפסה כסא דכספא בכתובה אתאי לקמיה דרבא אמר להו רבא ליתמי זילו הבו לה מזוני לית דחש לדרבי שמעון

משנה הלכות

רמז) ומ"ש מכרה כחובה או מקלטה משכנתה או מקלטה וכו' דף ל"ז ע"ב משנה שם ואמרינן בגמרא, מתני' מני ז"ש היא דתניא מכרה כחובה, משכנה כחובה, עשה כחובה אפתיקי לאחר אין לה מזנות (דברי ר"מ), ר"ש אומר אע"פ שלא מכרה ולא משכנה כחובה אלא מחליטה, אבדה מזנותיה. למימרא דר"ש וכו' הא איפכה שמעינן לה דתניא וכו' אשה בצחוליה פרע לבוגרת שכלו צחוליה דברי ר"מ, ר' אליעזר ור' שמעון מכשירין בצוגרת החס בקראי פליגי, ר' מאיר סבר צחולה אפילו מקלטה צחוליה, צחוליה עד דאיכא כולהו צחוליה, צחוליה כדרכה אין שלא כדרכה לא. ר"א ור' שמעון סברי צחולה שלמה משמע, צחוליה אפילו מקלטה צחוליה שיהא כל צחוליה קיימין זין כדרכה זין שלא כדרכה ע"כ.

ובתבו כרי"ף וברא"ש ובר"ן ושאר פוסקים דאין כלכל כרי"ש, מדאמרינן הויה איתתא דתפסה כסא דכספא בכתובה אתאי לקמיה דרבא אמר ליה דחש להא דר"ש דאמר לא אמרינן מקלטה כסף ככל כסף וכס כס דברי רבינו. וכתב ברא"ש ז"ל וראיתי לגדולים שפירשו דאף על פי שחייבין לזונה אם ראו כיורשין פורעין לה מותר כחובה ומסלקין אותה, אפילו לאנשי גליל, ודברים של טעם הם דאם לא כן כל אשה תמכור כחובה עד תשלום דינה ותחפרנס כל ימיה בחסרון דינה.

והשו"ר א"ע סי' ק"ג הביא המשנה כחובה וכתב צ"י וחכ"א מוכרת אפי' ד' וכו' פעמים וידוע דכלכל כחכמים. ור"ש לפי פירושו דכלכל כחכמים א"כ

למה הביאו כל הראשונים ראינו לדרכים דאין כלכל כרי"ש מהביא איתתא, אמאי לא אמרו סתם כלכל כחכמים בכל מקום. והצטע עיני בקרבן נתנאל ז"ל שכבר הקשה כן וז"ל ור"א מה אינטריכו להך ראינו הא אמרינן צינמות דף מ"ב סתם צמחיתין ומחלוקת צברייתא כלכל כסתם, וי"ל אע"ג דרבי מאיר תני ליה רבי זלשון חכמים מ"מ סתם כרי"ף ור"מ ור"ש קוי"ל כרי"ש ועוד לפי מה שכתבו החוס' שלבי המוליד יין ד"ה באומר, דהא מילתא סתם מתני' ומחלוקת צברייתא לאו ד"ה היא זולת רבי יוחנן דכ"ל דהוא דאמר דכלכל כסתם ושאר אמוראי פליגי עלי' ע"ש ע"כ. יוכיח איך עדים שלא צפני צעל דין אלא שלא לחייב צעל דין שלא שיהיב, עכ"פ נראה ברור שהרי"ף וברא"ש ז"ל וכתוס' ובר"ן ורבינו איפשטו לכו דאין כלכל כרי"ש מכך צרייתא מהביא איתתא ור"ש אצ"י ז"ל דכתב סתם וידוע דכלכל כחכמים, כיון דנראה דככל לאו מכה כללל הידוע פסקו כן.

ובתב כריעצ"א ז"ל הביאו צ"י וברמ"א סימן ק"צ א"ע, דדוקא לעיקר כחובה מוכרת בלא צ"ד, אבל לא לצורך חוס' כחובה. וברמ"א כתב דדוקא עיקר כחובה וכתוס' אבל אינה מוכרת שלא בצ"ד לגבות נדונייתה דאינה רק כחוב צעלמא, ועיין צ"ש שם סק"ג מה שמשעשע שיטת ברמ"א ז"ל, וכתב"ג כתב דדוקא למזנות וכן לכתובה, אבל לדבר אחר דליכא טעמא וגם דאין לה לישב ולכתענות עד שידקקו לה צ"ד לריך צ"ד גמור ראד"צ סקמ"ח ועיין ה"ה צפ"יז מה"א כע"ז.

דאמר לא אמרינן מקצת כסף ככל כסף רמה) שלח ליה רבא בריה דרבה לרב יוסף מוכרת שלא בבית דין צריכה שבועה או לא ותבעי לך הכרזה הכרזה לא קמיבעיא לי דאמר רב זירא אמר רב נחמן אלמנה ששמתה לעצמה לא עשתה ולא כלום היכי דמי אי דאכריו אמאי לא עשתה ולא כלום אלא לאו דלא אכריו ולעצמה היא דלא עשתה ולא כלום הא לאחר מה שעשתה עשתה לעולם דאכריו דאמרינן לה מאן שם ליך כי הא דההוא גברא דאפקידו גביה כסותא דיתמי שמה לנפשיה בארבע מאה זוזי לסוף אייקר וקם בשית מאה אתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה מאן שם לך. והילכתא צריכה שבועה ואין צריכה הכרזה. רמז) אמר אמימר איש ואשה שמכרו בנכסי מלוג לא עשו ולא כלום הכין אסיקו רבנן דליתה לדאמימר וכי זבינו תרויהו לעלמא הוו זביניהו זביני. רמז) אלמנה שהיתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מנה במאתים

דכספא. ולא היכ צו שיטור כתובה: צריכה שבועה. שלא גזתה יותר: ששמתה לעלמה. לקחה שדכ היתומים לעלמה בשומת כתובתה: לא עשתה ולא כלום. ואם רלו היתומים להגזותה מעות לאחר זמן חזרין ונוטלין אותה: מאן שם לך. ממי קבלת מכירה זו לא מצית דין ולא מיתומים לפיכך לא ילא הקרקע מרשות היתומין אבל היכא דשמת לאחריו נפק מרשות הורשין שהרי נתנו לה חכמים רשות למכור: כסותה. עני אלמוגים:

משנה הלכות

רמה) ומ"ש שלח ליה רבא צריכה דרבה לרז יוסף מוכרת שלא צ"ד צריכה שבועה או לא וכו' שם בגמ' ל"ח ע"א ובגמרא גרם שלח ליה רבא צריכה דרבה לרז יוסף, וכתום' רי"ד גרם בגירסת רבינו (וכמגיה כתום' הגיב רבא דה"ה) ונראה דלא לריכא דגירסתו היכ בגירסת רבינו, גם הרא"ה ז"ל גרם שלח ליה רבא צריכה לרז יוסף, וכתום' הגיב המגיה רבא כתום' רי"ד.

והקשו כתום' ז"ל וא"ת מחניחין היא צפרק השולח גיטין ל"ד ע"ב, דתנן אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה, ונראה לרבי דמוכרת לכתובתה מיבעיא ליה דתחלה קודם גזיית כתובתה משביעין אותה שלא עכבה משל צעלה כלום, ולאחר שמכרה נכסים שלא צ"ד לגבות מהן כתובתה מיבעיא ליה אם חוזרין ומשביעין אותה שלא גזתה יותר, ועוד אומר רבי דהך שבועה דמיבעיא ליה לא כפ"ה שלא גזתה יותר, אלא מיבעיא ליה אי משביעין אותה שלא זלזלה בנכסים, וכן מוכח מדקאמר מיבעיא לך הכרזה דהוי נמי שלא תזלזל וכן פ"ת.

והרא"ה ז"ל כתב יש שפירשו צריכה שבועה שלא מכרה בפחות, ואע"ג דקיי"ל דצ"ד הדיוטות מיהת צריכה דלא קיי"ל אין מקבלים עדים שלא בפני צע"ד וכיון דכן ליה לן לקבולי סכדותייכו, וליתיה, דליכא למימר אין מקבלים עדים שלא בפני צעל דין אלא שלא לחייב צעל דין שלא בפניו, אבל אם היו חוזעין את ראובן והוא מביא ראיה ליפטר ודאי מקבלין ראיתו שלא בפני צע"ד שלא לחייבו וכו'. והנכון כדברי רש"י ז"ל שפירש מוכרת שלא צ"ד צריכה שבועה שלא גזתה יותר, דאע"ג דקיי"ל היא צריכה צ"ד הדיוטות, הני מילי למעבד לה שומא, אבל צתה כרי איכי מצננה מנפשה.

ואמרינן ותיבעי לן הכרזה, כלומר ותיבעי לך אי צעי ככרזה דהא צהא תליא, דהו צעי הכרזה מסתברא דשבועה תיבעיה ואסיקנא צריכה שבועה ואינה צריכה הכרזה, הלכך מעיקרא מקמי דחזרין כלל צריכה שבועה שלא נכנית מכתובתה כלום דקיי"ל הכא ליפרע מנכסי יתומים לא הפרע אלא בשבועה וכו', ועיין רא"ש ור"ן ובש"ע ח"ע סי' ק"ג ס"א וס"ד וכו' וב"ש שם. ובתשובת הרא"ה ז"ל ח"צ סי' כ"ז כתב דהיכי שצריכה צ"ד הדיוטות אם אי מהם אינו צקי בשומא צעל השומא עיין שם, וכן כתב הרא"ש ושאר הראשונים לצד מרש"י ז"ל, ועיין ר"מ אלשקר סי' ל"ג וכו' ר' שצתי יונה הוצאה דכרו צספר משפט דק ח"א סי' י"ג שכתב דה"ה אם מכרה מטלטלין צריכה צ"ד של ג' הבקיאין צאותו דבר ע"כ.

רמז) ומ"ש אמר אמימר איש ואשה שמכרו בנכסי מלוג לא עשו ולא כלום וכו' צ"ד כי ע"ש

ועיין לעיל ס"ק (כ"ח) מה שכתבתי צד צס"ד. רמז) ומ"ש אלמנה שהיתה כתובתה מאתים וכו' כתובות ל"ח צמשה שם. וראיתי צראשון לציון לפירוש המשניות שתמה דצכל מקום אמרי צית ציו"ד אחר הצי כגון צית רובע צית חשעב קצין וכאן צמשה אמרו צת חשעב קצים לצד וצדרי"ע צית רובע, אמנם רבינו ושאר פוסקים נראה דגורסין צאמת צית ציו"ד.

ובגמרא אמרינן מאי שנה מאתים צמנה דאמרינן לא את אפסדת, שוב מנה צמאתים נמי תימא אנה ארוחי אמר רב נחמן אמר רבא בר אבוב כאן שנה רבי הכל לצעל המעות צדתניא, הוסיפו לו אחת יחורה הכל לשליח דצרי רבי יהודה, רבי יוסי אומר חולקין וכתניא ר' יוסי אומר הכל לצעל המעות אמר

רמי בר חנניא אמר ר' יוחנן לא קשיא כאן בדבר שאין לו קצבה כאן בדבר שיש לו קצבה. אמר רב פפא הלכתא דבר שיש לו קצבה חולקין דבר שאין לו קצבה הכל לבטל המעות. מאי קמ"ל שינויא דשינוין שינויא היא. וברי"ף ז"ל גרס אמר רב פפא הלכך דבר שיש לו קצבה ועיין תוס' דר"ב אמר רב פפא ופרש"י הכל לבטל המעות שאין כאן מחנה חלה מכר ע"כ.

אמנם ברי"ף ז"ל פי' דבר שיש לו קצבה כגון הפירות שנמכרין בזמנין ידוע או במשקל ידוע או במדה ידועה צדק וכן, אם נתן לו המוכר אותו הדבר הידוע והוסיף לו אחת יתירה חולקין, ולמה חולקין השליח עם בעל הבית הוחיל ובחתימה לו לשלוח הנאה על ידי בעל הבית חולק עמו ע"כ. ור"ת פירש דר"א כשהוסיף לו מדעתו, חבל אם טעה ונתן לו יותר הכל למשלח, וכ"כ דמי שטעה את חצירו שלח לקבל לו מעות מיד עו"כ וטעה ולא נמלא הנותן שהכל למשלח, וברא"ש בשם ר' יונה כתב דגבי מקח אין חלוק בין שהוסיף לו מדעתו בין שטעה, חלה שחילק בין טעה במקח ובין היכה שטעה בחשבון ולזה הסכים דהכי דטעה בחשבון הוי כמו גנב לו, תדע שאלו היכ רוצה היכ אומר לו טעית בחשבון והיכ מחזיר לו.

והרע"ב כתב ולא שמעינן מהכא חלה בדבר שאין לו קצבה כגון קרקע שדרכן להמכר באומדן זה בפחות וזה ביותר, חבל בדבר שיש לו קצבה וקנה השליח בפחות לא אית ברירא לן דינא מהכא, וחזינא לברוחא דאפליגו זה ומסקנא לפוס מאי דחזי לן שחולקין השליח והמשלח ע"כ ועיין מרדכי שהאריך כאן ברב ודו"ק.

וראייתי צעל העיטור אות כתובה דמירכסא ח"ל גרסינן צפרק אלמנה שהיתה כתובה מאתים וכו' ואמר ר' יוחנן כאן שנה רבי הכל לבטל המעות כדאיתא בשלשיות. ירושלמי ניהא שנה מנה במאהים שנה מאתים במנה ואין סופן לחזור עליה משום מקח טעות, תפטר בשוקר המקח אמר ר' זון הדא מסייע לר"ל דאמר לעולם אין במקח אונאה, אמר ר' יוחנן אם היכ דבר מופלג יש בו אונאה מסתמא דרבי זון סבירא ליה ציעול מקח אין להן, ולא אינטריך לאוקמי בשוקר המקח היתה כתובה מנה ומכרה שנה מנה ודינר במנה מכרה צעל אפילו אמרה אני אחזור דינר ליורשין, וכתב רבי שמעון קיירא דליתא לדרש"ג היתה כתובה ד' מאות וכו' ושל כולם מכרן קיים ירושלמי עד כדין שמכרה להן בשני שטרות מכרה להן בשטר אחד פלוגתא דר' יוחנן ור"ש לקיש דאיתפלגין ע"כ.

הנה מה שכתב וכתב רבי שמעון קיירא כונתו על רבינו (ועי' בהקדמה על הס' צה"ע"ט שכי' כן להדיא, וכן כתב הרמב"ם ז"ל וברע"ב ז"ל וראיתי בלח"מ פי"ז מה"א שכתב לא ידענא למי פסקו הפוסקים דלא כרש"ג

דכא כ"מ ששנה רש"ג במשנתנו הלכה כמותו, אמנם תו"ע פי"ה דעירובין משנה ז' כתב דאמוראי ניבו דלית לכו האי כללא כדאיתא בבידא בגמרא שלבי פי' המדיר ושהרי"ף וברמב"ם וכן נראה דעת ברא"ש ז"ל וברע"ב דלא ס"ל האי כללא בדוקא ע"ש, ועוד עיין תו"ע פי"ה משנה דר"ב וצ"ח מ"י שם ובתוס' חדשים הביא בשם מורכ"ש ז"ל דבסוף גט פשוט כתב ברי"ף צענמו דליתא להאי כללא דלא אמרינן הלכה כרש"ג חלה עד דאיכא טעמא, גם ברא"ש העתיק שם דבריו ע"כ. ועיין לעיל ס"ק (ט"ו, קנ"א וקנ"ג) מה שכתבתי בזה שיטת הפוסקים בס"ד.

ונחלקו הראשונים ז"ל אי יש אונאה לקרקעות דעת ר"ה ורא"ש ז"ל דקרקע נמי יש לה אונאה ודעת שאר פוסקים דאין להם אונאה וכן דעת רי"ף ז"ל צ"י הזכר וברש"ם ז"ל וכן פסק הרמב"ם ודעת כמה דעד פלגא אין להם אונאה יותר מפלגא יש להם אונאה ועיין חו"מ סי' רכ"ז סי' כ"ט ובסמ"ע ושו"ך שם. וברמב"ן צ"י החומש וברא"ה צספר החינוך כ' דאף למי שאין להם אונאה מ"מ הללו עובר גם באלו, חלה מיטע הכתוב חלו מדין תורת אונאה וציעול מקח. ובמ"ל פי"ד מהל' מלוה ה"א כתב דמדברי התוס' רפ"ב דר"מ מצואר שחולקים ע"ז וס"ל דאפילו לאו ליכא ועיין חידושי רעק"א חו"מ סימן רכ"ז.

והנה לדעת הפוסקים דס"ל דאין אונאה לקרקעות אחי המשנה כפשוטא אמנם לדעת הפוסקים דס"ל דאין אונאה עד פלג חבל צפלג איתא אונאה ז"ל דהמשנה אחיא כירושלמי דהשחא שוב מנה במאהים מיירי שחוקר המקח וכנ"ל ועיין תו"ע ותזין, עיין עוד ר"ש פי"ד מ"ד דתרומות ותוס' כתובות כנ"ל ד"ה אלמנה ודו"ק.

וכתב רבינו היתב כתובה וכו' אמר רב שישא צריה דרב אידי צקטיני וכו', גם זה שם דף ל"ט ע"ב, ובגמרא איבעיא להו אמר להו זצין לי ליתכא ואזל וצין ליה כורא מאי מוסיף על דבריו הוא וליתכא נמי לא קני וכו', עד כי תיבעי לך דאמר ליה זיל זצין לי כורא ואזיל וצין ליה ליתכא מאי מי אמרינן ח"ל דטבא לך עבדי לך דאי לא מלטרכי לך זחי לא מליית בדרת ביב, או דלמא אמר ליה לא ניחא לי דליפשי שטרא עילוהי, ת"ש היתב כתובה ד' מאות זח מכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפכ מנה ודינר במנה של אחרון צעל ושל כולן מכרן קיים ופרש"י והא ככא דלצוני דד' מאה שדרכו ומכרה לראשון במנה דכיינו זצין לי כורא וצין ליה ליתכא כדאמר רב שישא צריה דרב אידי צקטיני ה"ג צקטיני ע"כ. ופירש"י לא היו שדות הללו יחד ואין ראוי לחדם אחד דמעיקרא אדעתא דהכי נעשית שליח ע"כ וכזה פסק רבינו.

או שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה היתה כתובתה מנה ומכרה שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל ואפילו היא אומרת אני אחזיר את הדינר ליוורשים מכרה בטל רבן שמעון בן גמליאל אומר לעולם מכרה קיים עד שיהיו שם כדי שתשייר בשדה בית תשעה קבין ובגינה בית חצי קב וכדברי רבי עקיבא בית רובע היתה כתובתה ארבע מאות זוז ומכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה של אחרון בטל ושל כולן קיים. אלמנה שהיתה כתובתה וכולי. מאי שנא מאתים במנה דאמרינן ליה את הפסדת שוה מנה במאתים נמי תימר אנא ארוחי אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כאן שנה רבי הכל לבעל המעות. רבן שמעון בן גמליאל וכולי. וליתה לדרבן שמעון בן גמליאל. היתה כתובתה וכו' אמר רב שישא בריה דרב אידי בקטיני. רמח) פשיטא אמר לו לאחד ליתומים שם לצד האונאה תשעה קבין דכיון דיש קרקע ליתומים שם כשיעור שדה יאמרו לה אין ראונו למכור קרקע הראוי לנו אבל אם אין האונאה ראוי להטעם לכדי שדה לא הפסידתו כלום : ובגינה בית חצי קב. שכן שיעור גינה והלכתא כתיב ר"ן: של אחרון בטל ושל כולן קיים. מפרשין בגמרא דאילטרין כי כיכי ללא נימא דאם טעמא דמנה ראשון יהא מכרה בטל אטו מנה אחרון ללא נימא למימר מכרה קיים קמ"ל דדוקא דטעמא דמנה אחרון אבל דמנה ראשון מכרה קיים ומש"ה לא מלי מחני מכרה בטל אלא דמנה אחרון : כאן שנה רבי . במשנתנו למדנו רבי: הבל לצעל המעות. השולח שלוחו לשוק לסחורה ולקח בזול הכל לצעל המעות ולא מלי למימר אנה ארוחי: אמר רב שישא בריה דרב אידי דקטינא. בגמי ח"ר היתה כתובתה ארבע מאות זוז מכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה של אחרון בטל בשל כולן מכרן קיים כדאמר ר"ש בריה דרב אידי דקטיני כ"ג בקטיני: בקטיני. לא היו שדות הללו יחד. ואין ראוי לאדם אחד דמטיקרא אדעתא דככי נעשית שליח: פשיטא

אמר למימר וכו'. עיין רש"ם צ"ב דף נ' ע"א וב"ק דף ל': שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה. דאמרינן לה את הפסדת: מכרה בטל שאותו דינר אין לה רשות למכור נמלא שכל המכר טעות שכרי צנת אחת היה : לעולם מכרה קיים. והיא תחזיר את הדינר ליוורשין דמכ הפסידתו: עד שיבא האונאה. כדי שאילו לא היתה האונאה היה משתייר בשדה תשעה קבין או האונאה עלמא ט' קבין והוא הדיון אם נשאר ליתומים שם לצד האונאה תשעה קבין דכיון דיש קרקע ליתומים שם כשיעור שדה יאמרו לה אין ראונו למכור קרקע הראוי לנו אבל אם אין האונאה ראוי להטעם לכדי שדה לא הפסידתו כלום : ובגינה בית חצי קב. שכן שיעור גינה והלכתא כתיב ר"ן: של אחרון בטל ושל כולן קיים. מפרשין בגמרא דאילטרין כי כיכי ללא נימא דאם טעמא דמנה ראשון יהא מכרה בטל אטו מנה אחרון ללא נימא למימר מכרה קיים קמ"ל דדוקא דטעמא דמנה אחרון אבל דמנה ראשון מכרה קיים ומש"ה לא מלי מחני מכרה בטל אלא דמנה אחרון : כאן שנה רבי . במשנתנו למדנו רבי: הבל לצעל המעות. השולח שלוחו לשוק לסחורה ולקח בזול הכל לצעל המעות ולא מלי למימר אנה ארוחי: אמר רב שישא בריה דרב אידי דקטינא. בגמי ח"ר היתה כתובתה ארבע מאות זוז מכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה של אחרון בטל בשל כולן מכרן קיים כדאמר ר"ש בריה דרב אידי דקטיני כ"ג בקטיני: בקטיני. לא היו שדות הללו יחד. ואין ראוי לאדם אחד דמטיקרא אדעתא דככי נעשית שליח: פשיטא

משנה הלכות

והמזור ח"ע סי' ק"ג כתב היתה כתובתה ד' מאות ומכרה לזה במנה וכו', במה דברים אמורים שכן ד' שדות חלוקות, אבל אם הכל שדה אחת ומכרה ממנו לדי לרב חלפס שפסק במכור לי כורא וצין ליחכא שהמכר בטל שחשוב כמעצור על דבריו אפילו הראשונים מכרן בטל אם עשה לכל אחד ואחד שטר בפני עצמו אלא מכרה לכולם בשטר אחד אז מכר הראשונים קיים, אבל רבינו האי גאון פסק במכור לי כורא וצין ליה ליחכא שהמכר קיים ולפי זה אפילו מכר לדי ד' שטרות הראשונים מכרן קיים לצד מהאחרון וכך הוא מסקנת ח"א ז"ל עכ"ל הטור.

והב"י ז"ל שם הקשה על הטור ז"ל דבחו"מ סי' קפ"ב כתב דהרא"ש ז"ל לא הכריע בין דברי רב חלפס ורב האי גאון וכאן כתב דהכריע כרב האי ועיי"ש מה שהירץ, ובש"ע כתב המחבר היתה כתובתה ד' מאות זוז ומכרה לזה מנה שוב בשוה וכו' ומכרה לרביעי שוב מנה ודינר במנה של רביעי בלבד מכרה בטל וכתב הב"ש ז"ל והמחבר לא כתב דאירי דקטיני משום דכתב צ"י דרמב"ם לא כתב דקטיני משום דס"ל חלמנא שאני, ואינו נ"ל לדרות הסוגיא, ויותר מסתבר דרמב"ם סומך את עצמו על מ"ש בהלכות שלוחין ועיין ח"מ שם, ומה שכתב שם בחלקת מחוקק וכתב ד"מ ש"כ כתב הטור שמשקנת הרא"ש כרב האי וכו', לעג"ד ע"ס הוא וז"ל וכתב הב"י דזה הוא

קושיה הב"י ז"ל ותירונו ע"ש. אמנם דעת רבינו פשוט כפשוטא דסוגיא דמיירי דקטיני ולא נראה לו לחלק בין חלמנא ולומר דחלמנא שאני ולעג"ד הכי מוכח בגמרא ראיב לשיטת רבינו ממה דמשני אמר רב שישא בריה דרב אידי דקטיני ואי נימא דחלמנא שאני הוה ליה לומר חלמנא שאני וגם המקשה מאי מקשה ומאי ס"ד ועכ"פ הטרין ידע לתרץ וכו' לו לומר אליבא דאמת, דחלמנא שאני, ויותר כי לו לתרץ כן מלשונות דמיירי דקטיני מה שאינו אליבא דהלכתא דחלמנא לדעתם ז"ל דס"ל לחלק אלא ודאי דבגמרא לא נראה לכו חילוק זה, וזה ראיב לשיטת רבינו, ול"ע.

רמח) ומ"ש פשיטא אמר לו לאחד ולא לשנים קפידא וכו' שם דף ל"ע ע"ב פשיטא אמר לאחד ולא לשנים האמר ליה לאחד ולא לשנים וכו' פול לגביה רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרו ליה כי האי גוונא מאי אמר ליה לאחד אפילו לשנים לאחד ואפילו למאה, אמרו ליה חף על גב דטעמא שליח, אמר לכו, טעמא שליח לא קאימנא, אמרו ליה והא אמר מר אין חונאה לקרקעות בני מיילי כיכי וכו' ומנא תימרי דשאני צין שליח לצעל הבית, דתני האומר לשלוחו לא ותרום, תורם כדעת בטל הבית ואם אינו יודע דעתו של בטל הבית תורם צבינונית אחד מחמשים פחת י' או הוסיף י' תרומתו תרומה, ואלו גבי בטל הבית תניא תרם ועלכ צידו אפילו אחד מעשרים תרומתו תרומה ע"כ.

אמר לו. לשלוחו מכור לי בית כור משדותי לאחד ולא לשנים ודאי מקפיד: **סתמא מאי**. פ"ו אמר לאחד בסתם ולא אמר לו ולא לשנים מאי: **לאחד** ואפילו לשנים. דללו אורחייכו דאינשי דקפדי וכו' נמי לא קפיד אלא אורחא לאשחשויי ככי ואי כוכ קפיד

משנה הלכות

למאכ קיים וכן נראה מדברי רב רבנו משה בן מיימון ז"ל כרבנו חננאל בשליחות פרק ראשון משם תראה ומדברי רב אלפס נראה כמו ר"ת ע"כ.

ודע דמכאן ל"ע מה שכתב רב"ז ז"ל ח"ע סי' ק"ג דברמז"ס ז"ל ס"ל כהר"ף ז"ל גם רב"ש פשיטא ליה כן והפס אחריו כן גם בחו"מ ה"ל שלוחין סי' קפ"ב כתב רב"ז לתמוה אדברי הטור שכתב וברמז"ס כתב אמר מכור לי בית סאתים ולא חילק והלא גם כהר"ף לא חילק ואם מפני שברא"ש כתב שהוא לריך לומר כדברי ר"ת ור"י ח"ף אלו נאמר דברמז"ס ל"ל כן וא"כ למח רב"ש שברמז"ס לא חילק ולא רב"ש כן להר"ף, ומיכו זה אפשר לישב דהר"ף כיון שברא"ש כתב כן עליו הו"ל כאלו הוא עלמנו אמרו משא"כ לברמז"ס וכו'.

וצ"ע שלא רב"ש הגאון ז"ל דמפורש יולא מפי רבנו ירוחם ז"ל דברמז"ס לא ס"ל כהר"ף ור"ת אלא כרבנו חננאל וא"כ הא"ך נאמר דברמז"ס נמי ל"ל כן, וברמז"ן ז"ל ס"ל דהר"ף כר"י ס"ל דלעיל מייירי במוכר לאחד צ"י שטרות, כ"כ הר"ן בשמו גם כד"מ הציא כן ועיין ריב"ש סי' רי"ד, אמנם דעה רבנו ירוחם דהר"ף פשיטא ר"ת אמרה לשמעתי ולא כר"י וגם בבה לא מנאחתי לעת עתה כרגשת הפוסקים צו גם בלח"מ צפ"ח מה"ל שלוחין כ"ד אחר אריכת הדברים כתב לומר דדעה ברמז"ס כדעה הר"ף וחליצה דר"י ודלא כר"ת ע"ש וג"כ קשה כ"ל ועיין פרישק ודו"ק בכל זה.

ודע דדברי רבנו הם כאן ק"ה מקושי הצנח לפשט כמוני ולענ"ד חסרון הניכר לעינים יש כאן צמח שכתב עקלה רב נחמן לסורא עול לגביה וכו' צ"י מייכה כי אמר לכו לאחד ואפילו לשנים ואפילו למאכ אמרו ליה ואע"ג דטעה שליח וכו' ולא זכר כלל השו"ב רב נחמן עליהם דלחחר שאלו ממנו אמר לכו לאחד ואפילו לשנים לאחד ואפילו למאכ ואמרו ליה אע"ג דטעה ולא זכר מה כשיבס על זה, ונ"ל דכך לריך לומר צ"י מייכה, כי האי גוונא מאי" אמר לכו לאחד ואפילו לשנים לאחד ואפילו למאכ וכו', וכי גרסינן בגמרא" והשתא אחי שפיר לשונו וכלשון בגמרא, ומדוויק נמי כלשון כי אמר לכו דבסתם ה"כ לו לומר צ"י

וגרסינן בגמ' והאמר מר אין אונאח לקרקעות והכין גרם רש"י ופירש רש"י ומשנה הוא צ"י הזכר והתוס' ז"ל כתבו ה"ג בכל הספרים וכו' מר הוא דאמר, ופ"ו רבי אפילו גבי שליח וכו' ולפירוש הקונטרס קשה, חדא שהוא מגיב הספרים וגרים וכו' אמר מר ועוד דה"כ ליה לומר וכו' חן הואיל ופריך ממנה"י הזכר, ועוד צמח ה"ו טעו רב חסדא ורבה בר רב הונא דלא מפליג בין שליח לבעל הבית הלא כל עיקר שאלתם שאלו בתחלה ח"ף על גב דטעה שליח לא תמכו, אלא בשליח משום דאיכא למימר לתקוני שדחתך ע"כ.

ודר"א"ש ז"ל כתב תימה אפילו אמר לו סתמא לא איפשיטא ועיין לעיל אי חייש לאפושטי שטרי ויכי פשיטא ליה לרב חסדא ולרבה בר ר"ה דאפילו אמר בפירוש לאחד דלמריק לאחד אפילו למאכ, ומפרש רבנו חס דהאי קפידא דאפושטי שטרי דלעיל לאו משום זילוחא דנכסי הוא אלא משום שגלטך לחזור בכל שטר אחר חתימת עדים וכי חיירי כשהחתיים השליח את בשטרות דליכא תו קפידא אלא באפושטי בעלי דינין ע"ש, אמנם בתוס' רי"ד כתב דהאי צ"ח תמנא לומר הוא, אה"ל צ"ן לי כורא צ"ן ליה ליחבא מכרו קיים כה"ל בטל דהא קפידא לאחד ולא לשנים ע"כ, ורבנו חננאל גרם לאחד קפידא סתמא מאי, וכו' דקאמרו רב חסדא ורבה בר רב הונא לאחד ואפילו לשנים לאו משום דכמשלח הזכיר כדבריו לאחד אלא אגב דקאמרו רב הונא לאחד ולא לשנים קאמרו אינכו לאחד ואפילו לשנים וגירסת רבנו כגירסת הש"ס.

ודר"איתי לרבנו ירוחם נתיב כ"ה ח"א אמר לשלוחו קנה לי מקרקע שהוא חזי כור אז אמרינן מוסיף על דבריו כוי ולתך מיכא קני אם רכב לוקח ואם לא רכב יכול לומר אין צדעתי לקנות אלא כור ציחד אז אמרינן מעביר על דבריו כוי ואפילו לתך לא קני, וכן כתב רב אלפס ורב האי ואם אמר לו כור ומכר לתך פירוש וכו' הדין אם אמר ליה למכור לאחד ומכרו לשנים צ"ח ולא איפשיטא ולא קנה לוקח דאוקי ארעה בחזקת מריה. ועוד פשוט שם לפי גרסת רש"י וכו' ופירש ר"ת דמייירי כשהחתיים השליח שטרות דליכא אפושטי שטרי או שמכר לשנים בשטר אחד, ור"ה גרם אמר לאחד קפידא סתמא כלומר שלא אמר אלא מכור ומכר לשנים ואפי'

כי (ג"ל דצ"ל: האי גוונא מאי) אמר להו לאחד ואפילו לשנים לאחד ואפילו למאה אמרו לו ואף על גב דטעה שליח אמר להו טעה שליח לא קאמינא והא מר הוא דאמר אין אונאה לקרקעות הני מילי היכא דטעה בעל הבית אבל היכא דטעה שליח דאמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי. (רמ"ט) שום הדיינין שפחת שתות או הותיר שתות ואמר רבן שמעון בן גמליאל מוכרן קיים אם כן מה כח בית דין יפה אבל אם אין אונאה לקרקעות כלומר שאם יראה המוכרן להוליח מן הלוקח משום דינא דבר מלרא אינו יכול לומר לו אחת שליחי ולתקוני שדרתיך ולא לעוותי ולא אשלם אלא כמו שכח שוכ אלא ישלם כל המאחזים ולככי פריך ממלתיך דר"ג גופיה דס"ד ללוקח דהתם כשליח מלרן ומינה דבשליח נמי אין אונאה לקרקעות ומשני בצע"כ דלוקח אכל שליח מלי אמר ליה לתקוני שדרתיך וכו'. ורש"י גרס והאמר מר ועיין תוס', ועיין משכ"ל: שום הדיינין. ששמו

משנה הלכות

נראה דעת החוס' ז"ל, אמנם ר"ת ז"ל הקשה אפירש"י ז"ל ומפרש דדוקא בשליח מיירי, ודעת הרא"ה והרמב"ן בקידושין ובר"ן ז"ל והריב"ז דבשליח צ"ד מיירי ובר"ת ודעת רש"ם נראה כרש"י ועיין מרדכי קידושין מ"ג ודו"ק.

ובתב המרדכי עוד שם דכתיב שליח י"מ כגון שכיב גלוי ללוקח ולמוכר צעה המכירה שכיב שלוהו, אכל אם אינו יודע ששלוהו הוא ועטב צפחות משחות המקה קיים והשליח שעינות יפרע ויפסיד, ורבינו יצ"ק פירש אפילו לא ידע שכיב שלוהו ואח"כ נודע בעדים שכיב שלוהו המקה צטל אכל אם לא נחזר המקה קיים והשליח ישלם, כדאמרינן פרק גט פשוט דף קס"ט הכיח איתתא דאמרה לגזרא זיל זצין לי ארעא אזל זצין לה שלא באחריות וכו' ע"ש ועיין ר"ן שם.

ודא דאמר אמר רב הונא בר חנינא אמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים וכו', כתבו החוס' אמר ר"ג הלכה כדברי חכמים צריש האיך מקדש קידושין מ"ג ע"ג גרסין אמילתיך דרב נחמן הא דאמרן יתר משחות צטל מקח לא אמרן אלא דלא אמר נפליג בשומא דבי דינא אכל אמר נפליג בשומא דבי דינא לא, דהן שום הדיינין שפחתו שחות או שהותירו שחות מוכרן צטל רש"ג אומר מוכרן קיים, ומייתי ראיה כשהא ממילתא דרבי שמעון צן גמליאל. וקשה לר"ת דהכא פסק רב נחמן גופיה הלכה כדברי חכמים, ועוד דמסיק צהר הכי והא דאמרה שחות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא צמטלטלי אכל צמקרקעי לא, דאין אונאה לקרקעות משמע דוקא בשחות אכל יתר משחות יש אונאה לקרקעות ולעיל הוכחתי מהכיה דהמקבל (צ"מ דף ק"ח) ומכחיה דירושלמי דאין אונאה לקרקעות אפילו ציתר משחות עד פלגא.

הלכך נראה לר"ת כמו שגורם רבינו חננאל והלכות גדולות ורב אלפס הא דאמרה שחות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא דלא אמר נפלוג בשומא דצ"ד אכל אמר נפלוג בשומא דבית דין מכרן צטל דהא תק

מיניח אמר ליה לאחד וכו' ולא לשון אמר לכו לשון רבים, אמנם לפי ההגה אחי שפיר זה לענ"ד צרור וצודאי אחי מדפים השמיעו.

רמ"ט ומ"ש שום הדיינין וכו' מתניתין שם דף ל"ט ע"ג, שום הדיינין שפיחתו שחות או

הוסיפו שחות מוכרן צטל רש"ג אומר מוכרן קיים וכו'. והקשו המפרשים ז"ל הא דקתני פחות מכאן מוכרן צטל ניחא דנתחלו היתומים אלא אם הותירו שחות שנתאנה לוקח אחאי צטל לא יכח כח יתומים גרועי מכה אחר דאין אונאה לקרקעות ואפילו לפי מאי דמוקמינן צמטלטלין נמי מכל מקום בשחות מוכרן קיים ואינו אלא שמחזיר אונאה, והרא"ש כתב דלר"ש כיון דלגבי אונאה יתומים מוכרן צטל ה"כ נמי לגבי לוקח וכו"ה בשליח הדין קן שאם הותיר שחות מכרו צטל ותמה הרא"ש ז"ל למה הזכיר שחות אם רואה לדמות הותיר לפוחת אפילו צדינר נמי דהא קוי"ל שליח כאלמנה.

ופירש צשם רבינו יונה ז"ל דאם הותיר השליח דינו כאינש דעלמא שמוכר את שלו חכה המשלה ציתרון ואם פוחת אמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, אכל שומת צ"ד כמו שהיתומים סומכין עליהם כך הלוקח סומך עליהם והוי צ"ד שלוחים של אלו ואלו הלכך לעולם מוכרן צטל, אכל צפחות משחות מוכרן קיים וסיים הרא"ש ז"ל וכן מסתבר, ועיין ש"ע א"ע סימן ק"ד סעי' ה' וו'.

וגרסינן בגמרא איבעיה לכו שליח כמאן וכו' רב שמואל צר צוסנא אמר רב נחמן כאלמנה רצא אמר רב נחמן שליח הדיינין מה דיינין לאו לדידכו אף שליח נמי לאו לדידיך, לאפוקי אלמנה דלדידה רב שמואל אמר רב נחמן כאלמנה מה אלמנה יחידה אף שליח יחיד לאפוקי צ"ד דרבים נינבו והלכתא שליח כאלמנה ע"כ.

ואיפרינן צה אצות העולם דעת רש"י ז"ל דכתיב שליח אפילו שליח דעלמא ולא דוקא שליח צ"ד וכן

שום הדייונין שפיתחו שחות או וכו' מכן בעל ומרצן
מיייתי ראיב ע"כ. וכן כתבו עוד בקידושין דף מ"ב
ע"ב ד"ה ה"ג בקונטרס.

וראיתי בהפלאה שכתב לולי דזריבס יש לישב הגירסא
לפמ"ג לעיל דף ל"ח ע"ב בפרש"י ד"ה
כדחניא דמתניתין דאלמנה שמכרה חוקי לה רב נחמן
במכרה בזול או ביוקר שלא בטעות רק שזלזה בזוהר
וכו' לפי זה יש לומר דגם מתניתין דב"ד שפיתחו שחות
נמי לא מייירי דוקא בטעות, אלא בן שטעו בין שזלזלו
מדעת לעזבה היחומים וכו' וזכה אמת דהלכה כרשב"ג
דאף שזלזלו במתכוון לעזבה היחומים באמת כח ב"ד
יפה, ולפ"ז יש לישב קושיית התוס' דע"כ הא דקאמר
שם דכיכא דאמר נפלוג בשומא דבי דינא לא היינו וידעו
שאין החלקים שוין ונתרצו דא"ל בטעות דסברו שאין
בו אונאה א"כ אפילו אמרו נפלוג בשומא דבי דינא
הא לא עדיף מאלו התנו בפירוש ע"מ שאין לך עלי
אונאה דקיי"ל דהתנאי בעל ויש עליו אונאה, דהוה
ליה מתנה על מה שכתוב בחורה, אלא על כרחך
לריך לומר דאמרינן כיון שאמרו נפלוג בשומא דבי דינא
מסתמא ידעו שאין החלקים שוין וכוה ליה כאומר יודע
אני שיש בו אונאה ע"מ שאין לך עלי אונאה דמהני
כדאיתא בחו"מ סי' רכ"ז ס"א א"כ בכר"ג ודאי כח
צית דין יפה אם וויתרו מדעת ע"כ.

ולעג"ד כאן שכן הגאון ז"ל דרכו בקודש ונכנס צפורה
דחוקה, ולפי מה שהביטתי בזווגת הגאון ז"ל
רצונו לומר דהאי שאמרו נפלגין בשומא דבי דינא מכן
קיים מייירי שידעו שאין החלקים שוים והסכימו לזה זה
ודאי דוחק גדול לומר כן דאע"פ שפועני עסקינן, ואם
רואים למחול כל אחד לחצירו חלקו כמו שהוא א"כ
ב"ד למה להם, ימחלו כל אחד לפי רצונו ויקבל איזה
שירצו כיון שמייירי שידעו שיש כאן אונאה ויקבלו קנין
על חלוקתן זה ודי ומה איכפת להו ב"ד הכא.

ואפילו נדחוק בזה ולישב כפי מה שאפשר בר מן
דין משמעתתא גופיה לעג"ד לא משמע כדברי
הגאון ז"ל שכרי בגמ' שם הביא ח"ל פחות משחות
נקבה מקח יתר על שחות בעל מקח והנה זהו ודאי
מייירי שחלקו ולא ידעו שאין החלקים שוין אפילו לדעת
הגאון ז"ל דאי ידעו שאין החלקין שוין ואפ"ה חלקו
והסכימו הוה ליה כאומר יודע אני שיש בו אונאה
ע"מ שאין לך עלי אונאה וכמו שכתב הרב בעלמז ז"ל
לענין נפלוג בשומא דבי דינא ואמאי בעל המקח צית
על שחות אלא ודאי דהאי צבא ראשונה דאמר רב נחמן
האחין שחלקו וכו' ובעל מקח מייירי דלא ידעו שאין
החלקין שוים, ואח"כ נתברר הדבר אם כן הא דאמר
רבא הא דאמרת יתר משחות בעל מקח לא אמרן אלא

דלא אמר ניפלגן וכו' על כרחך מייירי נמי צדלא ידעו
שאין החלקין שוין דאי לא תימא הכי אלא דרבא מייירי
דידעו שאין החלקין שוין אם כן לאו הא דאמרת
דזב דין אחר הוא ור"ג לא מייירי צבכאי גוונא כלל,
הכי שידעו שאין החלקים שוין וצבכאי גוונא גם רב
נחמן מודה ומאי הא דאמרת הוא כשידעו שאין
החלקים שוין דהוי ליה כאומר יודע אני שיש בו אונאה
וכו' וכנ"ל אלא על כרחך דכולי משמעתתא מייירי שלא
ידעו כלל וכנ"ל, ודברי הפלאה ז"ל לעג"ד ל"ע ודו"ק
כי קלרתי בזה.

גם מדברי רש"י שם נראה דלא ס"ל כדעת הפלאה ז"ל
דכא ז"ל הוא בעל הגירסא הלזו וממנו לקחו הבעל
הפלאה ז"ל ורש"י ז"ל כתב ח"ל: דקיי"ל כרשב"ג דאמר
מכן קיים צממ' כתובות פרק אלמנה יזווגת ולא סבירא
ליה לרבא הא דאמר רב נחמן לעיל הלכה כדברי חכמים,
כרי דרש"י ז"ל הוכרח לפרש דרבא פליג אהא דאמר
ר"ג הלכה כדברי חכמים אף שהוא בעל הגירסא הזאת
ועיין פניי קידושין הג"ל ד"ה ה"ג בקונטרס.

ובתב צמשרים נתיב ח' ח"ע וכו' יונה כתב כי צפחות
משחות מכן קיים, ולפי פירושו נראה שאין צית
דין יכולים לקיים מקח אם ירצו להכריח הלוקח להחזיר
האונאה שנחלנו אם נחלנו יחומים, וכן מסתבר, והרמב"ם
ז"ל כתב שאם רצו צית דין שלא לבעל מקח ויחזיר
האונאה מחזירין ואותה שאמרו דפיתחו או הותירו מכן
בעל, הא שזה צבוכ נראה דמכן קיים מייירי שטעו
בכרזה, אצל לא כתבו אגרת זיקורת, שאם לא עשו
הכרה אפילו שזה צבוכ מכן בעל כאשר אכתוב למטה
ומייירי צדברים שאין מכריזין ואותה שאמרו שאם עשו
אגרת זיקורת שמכן קיים אדברים שמכריזין וצמקוס
שמכריזין, וכן פירש רב אלפס חלוקי הגמ' וכן נראה
עיקר.

ולפי פירוש זה צדברים שמכריזין אם הכריזו מכן קיים
אפי' פיתחו או הותירו ואם לא הכריזו מכן בעל
אם פתחו או הותירו, ויש מי שפירש דלעולם אין המכר
קיים אלא כשהכריזו, והא דאמרינן בעל צדברים שאין
מכריזין עליהם ולא הכריזו והא דאמרינן קיים צדברים
שמכריזין והכריזו, ועוד בגמ', כאן בשעה שמכריזין כאן
בשעה שאין מכריזין לפירוש רב אלפס הא דאמר בעל
בשעה שמכריזין והא דאמר קיים בשעה שאין מכריזין
כגון לכרגי ולמזוני ולקבורה ע"כ. ועיין ש"ע ח"ע סי'
ק"ד ס"ג וש"ע חו"מ סי' ק"ע וכתשבות המצ"ע
סי' רע"ח וכתשבות המיוחסות סי' כ"ט וסי' נ"ח
ודו"ק.

ודא דאמר ב"ד מעמידין להם חלק יפה, פירש"י ז"ג
שמעמידין אפטרופוס לכל אחד מן הקטנים וצוררין
לכל ח' אפטרופוס שלו ע"כ. וראיתי בפניי שכתב משמע
מלשנו דאיירי שכל האחים קטנים ונראה שהזקיקו לכך לשון

עשו אגרת בקורת אפילו מכרו שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה
 מכרן קיים. איבעיא להו שליח כמאן רבא אמר רב נחמן שליח כדיינין
 רב שמואל בר ביסנא אמר רב נחמן שליח כאלמנה. אמר רב הונא
 בר חנינא אמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים ולית ליה לרב נחמן
 מה כח בית דין יפה והאמר רב נחמן אמר שמואל יתומים שבאו לחלוק
 בנכסי אביהם בית דין מעמידין להם אפוטרופוס ובוררין להם חלק יפה
 הגדילו יכולין למחות רב נחמן דידיה אמר אם הגדילו אין יכולין למחות
 אם כן מה כח בית דין יפה לא קשיא הא דטעי הא דלא טעי אי דלא
 טעי אמאי יכולין למחות ברוחות כי אתא רב דימי אמר מעשה ועשה
 רבי כדברי חכמים ואמר לפניו רבי פרטה בנו של רבי אלעזר בן רבי
 פרטה בן בנו של רבי פרטה הגדול אם כן מה כח בית דין יפה והחזיר רבי
 את המעשה רב הונא מתני הכי רב ספרא מתני מעשה ובקש רבי לעשות
 כדברי חכמים אמר לפניו רבי פרטא בנו של רבי אלעזר בן רבי פרטא בן
 בנו של רבי פרטה הגדול אם כן מה כח בית דין יפה ולא עשה רבי
 את המעשה נימא בהא קא מיפלגי דמר סבר טעה בדבר משנה חוזר
 ומר סבר אינו חוזר (לא דכולי) וכולי עלמא חוזר מר סבר מעשה

נכסי יתומים צין ששמוכ ומכרוכו צול ונתאנו יתומים
 צין שמכרוכו ציוקר ונתאנו לוקח מכרן צעל דהלוקח
 והיתומים סומכין על הצ"ד שלא יעשו עול וכוו לכו שליח
 של אלו ושל אלו ולגבי שליח איכא אונאה ודוקא בשמות
 הצל פחות משמות מכרן קיים: אגרת צקורת. ככרה ולשון
 צקורת שמצקרין אותה צני אדם ע"י הכרה: ש"י
 כמאן. שליח צ"ד דטעה כמאן דיינין ליה כאלמנה דיינין
 ליה שצטעות כל דכו צעל כדתן שוכ מנה ודינר צמנה
 מכרה צעל או כדיינין הוא ועד דטעה צטעות ועיין משנה
 הלכות: ב"ד מעמידין להם אפוטרופוס. לכל אחד ואחד
 מן הקטנים: ובוררין להם. כל אפוטרופוס לחינוק שלו:

ברוחות. טוב לו ליעול חלקו צמחה שיש לו אלנה שדה שנפלה לו מציה חצי אמו: והחזיר רבי את המעשה.
 דנראה צעניו עעם הגון מה ששנינו צמשחיו ח"כ מה כח צ"ד יפה. נימא צהא קמיפלגי. רב דימי ורב ספרא
 רב דימי סבר דין העושה צדצר משנה שלא עשה כמשנה חוזר ולא אמרין מה שטעה עשוי וישלם מציתו אלא
 צטועה צשיקול הדעת כמו שפורש צסנכדרין, והאי נמי דצר משנה הוא שאע"פ שנחלקו חכמים על ר"ש כרי

משנה הלכות

וצוררין דנקט לשון רבים ומשמע ליה צפשיטות ללא קאי
 אציה דין דכיון שהעמידו אפוטרופוס אין לורך לצרירה הצ"ד
 וא"כ על כרחך הו דנקט לשון רבים היינו משום דצכולם
 קטנים איירי ומעמידין אפוטרופוס לכולי עלמא.
 ולא זכיתי להצין דצרו ז"ל מה שדייק מלשון רש"י
 ז"ל דמיירי שכל היתומים קטנים ולשויה חולק
 על הרמב"ם ז"ל דמפרש לה שמקלחן גדולים ואי משום
 דיוקו שדייק מדברי רש"י ז"ל שכתב לכל אחד מהקטנים
 וכי לולא דצרוו הקדושים לעני"ד לא קשה מידי דודאי
 מיירי אפילו גדולים וכדעת רמב"ם ז"ל והו דפירש
 רש"י לכל אחד מן הקטנים ללא תימא צאפוטרופוס אחד
 סגי לכולכו וכדעת מקלח מפרשים והכי משמע לשון
 הגמרא ציה דין מעמידין אפוטרופוס אחד לכולם קמשמע
 לן רש"י ז"ל שהאי אפוטרופוס יהיה פירושו שצריך
 אפוטרופוס לכל אחד מהקטנים ואדרבה אם לדיוק ילאנו
 צלשון רש"י ז"ל הו"א לדייק להיפך דס"ל כהרמב"ם ז"ל
 מדכתב לכל אחד מהקטנים ואי כצצרת הפני"י ז"ל דס"ל
 דכולכו קטנים ח"כ הו"ל למימר שמעמידין אפוטרופוס לכל
 אחד וצוררין לכל אחד וכי מהקטנים למ"ל והלא כולכו
 קטנים הם, או היה ליה למימר שמעמידין אפוטרופוס
 לכל אחד מהן, ומדכתב מן הקטנים משמע דאותם הם

קטנים הצל ישנם גם גדולים ועליהם לא צעי בעמדה
 וזה לעני"ד צרו ולא פליג רש"י ארמב"ם ז"ל.
 ולפ"ז לא קשה נמי מה שהקשה שם דמאי צוררין
 חלק יפה דקאמר וכי אפשר שיקח כל אחד
 ואחד חלק יפה ע"כ, ולפי מה שפירשתי צעזכ"י לא קשה
 מידי דודאי יכול להיות שיטנם שם אחין גדולים והאפטרופוסים
 צוררין חלק יפה להקטנים, והפני"י שם דחק הצצה צדצר
 ולעני"ד כמו שכתבתי.
 והא דאמר צוררין נחלקו צו צעלי החוס' והראשונים
 ז"ל יש מפרשין דמיירי צגורל דוקא ויש מפרשין
 דלא מיירי צגורל דאי צגורל מאי צוררין שייך, ור"ת
 יש קושיא זו ע"ש צחוס' ד"ה צוררין וצר"ן שם.
 והנה צקידושין דף מ"ב ע"א גרסינ צגמי ומי אית
 ליה לצר נחמן אס כן מה כח ציה דין יפה
 וכתן שום דדיינין שפיתחו שחות או הותירו שחות
 מכרן צעל רש"ג אומר מכרן קיים ואמר רש"ג ח"כ
 מה כח ציה דין יפה, והכי תציות (ואמר רש"ג) מוקפין
 צחלי עגולות, וצמסורה הש"ס שם צין כל זה ליתא
 צמשנה דכתובות ל"ט ע"צ והדין עמו אמנם לעני"ד
 ליצז ולקיים הגירסא, דאפשר דזה היה גירסת רצינו
 צמשנה שהרי כתב ח"ל שום דדיינין שפחת שחות

הכי הוה ומר סבר מעשה הכי הוה ולעולם הלכה כדברי חכמים. (ג)
 ואילו דברים שאין מכריזין עליהם עבדים ושטרות ומטלטלין עבדים
 מאי טעמא אמר עולא שמא ישמעו ויברחו שטרות ומטלטלין שמא
 יגנבו. (גא) אמר רב יהודה אמר שמואל מטלטלין של יתומים שמין
 אותן ומוכרין אותן לאלתר ורב חסדא אמר אבימי מוליכין אותן לשוקים
 ולא פליגי הא דמקרב שוקא הא דמרחק שוקא. רב כהנא הוה בידיה
 שיכרא דרב משרשיא בר חקלאי יתמא שהייה עד ריגלא אמר אף על
 גב דהוי ביה איצצא מייתי זוזי חריפא. רבינא הוה בידיה חמרא דרבינא
 זוטיתא בר אחתיה הוה ליה לדיליה חמרא הוה קא מסיק ליה לסיכרא
 אתא לקמיה דרב ששת אמר ליה אי שביקנא ליה הכא ניחוש דילמא
 פסיד מהו למישקליה בהדאי מי חיישינן לאונסא דאורחא או לא אמר
 ליה זיל דלא עדיף מדילך. (גב) הממאנת והשנייה והאיילונית אין להם

נתן טעם לדבריו, ורז ספרא
 שאינו שונה והחזיר סבר אס
 עשה לא היב יכול לחזור:
 דמקרב שוקא. יומא לשוקא
 או מקום השוק ותרוויכו
 איתא: איצצא. טעם הקרוב
 להחמין כעין קיבא קלת
 (שטיכין בלע"ז): זוזי חריפא.
 ממחר לזא לפי שהכל לריכין
 לכן ומציאין מטות ואין מקיפין
 להם בלשון: לסוכרא. שם
 מקום: השנייה. שניה
 לערוית שהן מדברי סופרים
 המפורש ביצמות פ"ב (דף
 כ"א) : אין להן כתובה.

משנה הלכות

מחיים דאי לאו הכי לא גביא לכו, והריעב"א כתב ומכ
 שצ"ד מגבין מן השטרות אע"ג שאין גופן ממון מיירי
 שאין ללמוד או ליורשים נכסים אחרים הא לאו הכי
 אין שטרות בני גזינא כדמוכח משמעתא דשנים שכוליאו
 שטר חוב זה על זה ע"כ.

(גא) ומ"ש אמר רב יהודה אמר שמואל מטלטלין של
 יתומים שמין אותן ומוכרין אותן לאלתר
 וכו' שם בגמ' כלשון רבינו.

רב כהנא הוה בידיה וכו' ג"ז שם, ובגמרא גרס בר
 חלקאי וגירסת רבינו חקלאי ובגמרא דנפל ביה
 אילתא וכו'.

רבינא הוה בידיה וכו' שם ובגמרא דרבינא זוטיתא
 בר אחתיה הוה ליה לדיליה חמרא הוה קא מסיק
 ליה לסיכרא אתא לקמיה דרב ששת, ורבינו גרס רב
 ששת, א"ל מהו לאמטויי צהדן אמר ליה לא עדיף
 מדידך ע"כ. וגירסת רבינו א"ל אי שביקנא ליה הכא
 ניחוש דילמא פסיד מהו למישקליה צהדא, מי חיישינן
 לאונסא דאורחא או לא, וברי"ף והרא"ש ז"ל גרסי אחי
 לקמיה דרב ששת א"ל מהו למשקליה צהדיה נשקלא דלמא
 מיתנים, נישצקיה דלמא מיתקף א"ל זיל וכו'. וכתב
 הרא"ש ז"ל וכן ראוי לעשות לכל מי שיש צידו ממון
 יתומים שיעשה במאמר צ"ד ולא שיאמר מדעת עלמו
 אעשה כמו צללי כי לא ילא צזה ידי חובתו להפטר מן
 האונס, וכן מכירת מעלעלי דיחמי הכל לפי ראות עיני
 צ"ד וזה שיראה להם תועלת ותקנת היתומים להשבותם
 עד יום השוק או למכור לאלתר יעשו ע"כ. ועיין עוד
 שם מה שהאריך הרבה צענין שום היתומים וצמילי
 דיחומים, ועיין מרדכי שם ובש"ע הכ"ל ודו"ק.

(גב) ומ"ש הממאנת והשנייה והאיילונית וכו' שם
 ק' ע"ב במשנה וגרס שם ולא מזונות

או הותיר שחזר ואמר רבן שמעון בן גמליאל מכרן
 קיים אם כן מה כח בית דין יפה ע"כ, והנה במשנה
 דידן אין הגירסא ואמר רבן שמעון בן גמליאל מכרן
 קיים, וגם עיקר חסר מן הספר שלא כתב מכרן בעל
 צמילתא דח"ק ולא הביא כלל דבריו והיה נראה לפסק
 כרבן שמעון צ"ג ולצדוק מסיק לעולם הלכה כחכמים
 והוא דבר תימה לכאורה אשר לכן נראה לענ"ד דזה
 היה גירסת רבינו בגמ' קידושין, ואפשר גם במשנה
 כתובות והכי אזלל השיעבד דשמעתתא לפי גירסת זו
 שום כדיינין שפיתחו שחזר או הותירו שחזר וכמו שכתב
 וכו' מכרן בעל רש"ג אומר מכרן קיים ואמר רש"ג מכרן
 קיים א"כ מה כח בית דין יפה ולפי זה הגירסא זו היא
 שיטת ישנה שמקורה בגירסת הגאונים ז"ל ודלא כמו
 שמחקה בגאון מהר"י פיק ז"ל, או אפשר דהמסדר הש"ס
 והמדפיס הי' להם שני גירסאות רש"ג אומר מכרן קיים
 וגירסת רבינו ואמר רבן שמעון בן גמליאל וכו' ולא ידע הי
 מינייכו עדיף ולכן הביא תרוויכו אמנם הא נראה ברור
 דהיה גירסת כן כמו גירסת רבינו בספרים הקדמונים
 ודו"ק.

(גד) ומ"ש ואלו דברים שאין מכרין עליהם עבדים
 ושטרות ומטלטלין ובגמרא גרס העבדים
 והמטלטלין והשטרות וצ"ח העבדים והשטרות והמטלטלים
 כגירסת רבינו והכי נראה לענ"ד וכן הוא ב"ח רי"ד
 והכין גרים כרי"ף ז"ל והנכון נראה דכיון דעבדים הקשו
 לשטרות וכיון דהוקשו זה לזה שייכי להדדי, עוד גרים
 רבינו מאי טעמא, אמר עולא שמא ישמעו ויברחו וכן
 גירסת הפוסקים ז"ל ובגמרא גרס טעמא מאי שמא
 ישמעו ויברחו ולא גרס אמר עולא, ועיין רי"ף ותוס'
 רי"ד.

וכתבו התוס' ז"ל דאית לן לאוקמי בני מעלעלי
 ושטרות כגון שיחזן לה לכתובה, א"כ דהפסן

כתובה ולא פירות ולא מזונות ואם מתחילה נשאה לשום איילונית יש לה כתובה. רב תני קטנה יוצאה בגט אין לה כתובה וכל שכן ממאנת ושמואל תני ממאנת אין לה כתובה יוצאה בגט יש לה כתובה ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל ממאנת אין לה כתובה יוצאה בגט יש לה כתובה ממאנת לא פסלה מן הכהונה ולא פסלה מן האחין יוצאה בגט פסלה מן הכהונה ופסלה מן האחין ממאנת אין צריכה להמתין שלשה

ממאנת משום דמעלמה יולאה, שניה מפרשינן טעמא צינמות משום דשניה דרבנן ודברי סופרים לריבין חיזוק או מפני שהיא מרגלתו לנושאה שאינה מפסדת כלום בנשואין שאינה נפסלת לכהן וולדה כשר, איילוניות משום דמקח טעות והוא פירקונה שתקנו חכמים תחת פירות נכסי מלוג שהוא אוכל אין לה ואם נשצית אינו חייב לפדותה דתנאי כתובה ואית דאמרי אף לא פירות אס' אכלן אין משלם לה פירות נכסי מלוג וכן איתא בירושלמי, וצממאנת היינו שלא ינהגו בה מנהג הפקר זיכו נכסיה לצעל: וצנייה משום קנסא מהני טעמא דמפרשי צברייתא צפ' יש מותרות. וצאילוניות היינו טעמא משום דאע"ג דלא צעלה אוכל פירות נכסיה ושחקא מחלה, ואפילו למ"ד דתפוק עלה שמה דאישות, ועיין רא"ש ור"ן: רב תנא קטנה וכו'. קסבר אין נשואי קטנה אלא כמפוחה צעלמה ולא פסלה מן הכהונה משום גרושה שאין אלו גירושין אלא עקירת נשואין הראשונים שאמרה אי אפשי בקידושי אמי: ור"א פסלה מן האחין. שמתרת לקרוביו כאלו נשאה אדם אנוסה דתנן נושא אדם אנוסה אביו וכו' (יצמות דף י"ז ע"א): ממאנת אינה צריכה להמתין וכו'. לאחר מיתונה דאינה צכלל שאר תקנות שגזרו חכמים לכל שאר הנשואות שצריכין להמתין אחר יליאתן מצעליהן שלשה חדשים להצננה הכא לא צעי שקטנה היא ואינה מולדת:

משנה הלכות

ולא צלחות וכו' צלחותיה הן צלחות הנכנסים והיוצאים עמה, ובגמרא צריכה להמתין ג' חדשים מאי קמ"ל תיגח כלכו, הממאנת צאיט הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה נתן לה גע וכו' צריכה להמתין ג' חדשים אילעריכא ליה דלא תנן לימא כתנאי ר"א אומר אין מעשה קטנה כלום ר' יהושע אומר מעשה קטנה כלום וצעלה זכאי וכו' לימא רב דאמר כר"א ושמואל דאמר כר' יהושע, אליבא דר"א כ"ע לא פליגי כי פליגי אליבא דר' יהושע, שמואל כר"י, ורב ע"כ לא קאמר ר' יהושע החס אלא מדידה לדידה אצל מדידה לדידה לא ע"כ. ופסקו הפוסקים ז"ל דהלכה כשמואל ועיין ר"ף ורא"ש ועוש"ע א"ע סי' קנ"ח ס"ו. ור"י ור"ש ולא מזונות משום דתנאי כתובה נינהו, וכחז הר"ן ואילוניות נמי אפשר דצלחות ואכלה קאמר, דאי לאחר שנמלאת אילוניות פשיטא דליה לה ואי ציושצת תחתיו לאחר שהכיר בה אמאי ליה לה וברי הוא כנשאה מתחילה לשם אילוניות שיש לה מזונות מיכו לשניה אין לה מזונות בשום ענין דצעמוד והולא קאי, ובפירוש המשניות להרמב"ם ז"ל, השוכה אילוניות לשניה שאפילו יושבת תחתיו, והתוי"ט ז"ל כתב לישב קושיא כר"ן ז"ל כיון דאילוניות צעמוד והולא קאי צמי שאין לו צנים ועכ"פ איסורא דרבנן עבד אפילו מי שיש לו צנים אס' כן הוא דומיא דאלמנה ואיך דליה לכו מזונות כיון דצעמוד והולא קאי ע"כ. ולעג"ד דבריו ז"ל לחוקים, גם לא ידעתי לעג"ד היכן מלא הרב ז"ל דוכה איסור דרבנן צמי שיש לו צנים.

ורבינו הגדול הרמב"ם ז"ל צפכ"א מה"א כתב הלכה י"ח ח"ל לא ישא קטנה שאינה ראויה לילד,

ומשמע לכאורה כל אשה שאינה ראויה לילד צכלל, וא"כ ה"ה אילוניות, אמנם הרי הרמב"ם ז"ל לא הזכיר שם כלל מאילוניות רק כתב קטנה שאינה ראויה לילד, וצפ"ו מה"א ה"ז כתב, לא ישא אדם עקרה וזקנה ואילוניות וקטנה שאינה ראויה לילד וכו' וכתב ה"ה דזה מתבאר בגמרא דמי שלא קיים פריה ורביה אינו נושא אשה דלאו צת צנים וכו' והשיגו כר' ר' משה הכהן ואמר דאפילו קיים מצות פ"ו אסור לו ליקח אשה דלאו צת צנים דהלכה כר"י דאמר היה לו צנים צילודאו וכו', ואין זו קושיא, לפי שדברי ר' יהושע הם מדברים סופרים ודברי רבינו הם צכאן מדין תורה, ומשמע דמדברי סופרים מיכו אסור לישא אילוניות ג"כ, וצפכ"א כתב סתם לא ישא עקרה וזקנה שאינה ראויה לילד והוא מדבריהם כמו שמתבאר שם, וזה ג"כ כדעת התוי"ט ז"ל ורואי לדבריו לכאורה.

איברא דלפי זה גם לזקנה שאינה ראויה לילד נמי נימא דאין לה מזונות דצעמוד והולא קאי לסבתו ז"ל דכיון שאסורה לו מדרבנן צעמוד והולא קאי, וזה ודאי לא שמענו מעולם דלזקנה אין לה מזונות משום דצעמוד והולא קאי, ול"ל כשיש לו אשה אחרת צת צנים וא"כ הכ"ג צאילוניות לדעתו ז"ל וא"כ הא דבציא מהרע"ב לריך לומר נמי דהס צינמות מיירי כשאין לו אשה אחרת וצנים, וצן כך וצין כך לעג"ד ל"ע דברי הרמב"ם ז"ל למח השמיט אילוניות צכ"א מהלכות אישות וצפ' ע"ו מה"א הזכירה. ואפילו צאלו כגון זקנה ועקרה נמי היכי שא"א לו צאחרת מותר צה וכמו שכבר צבאתי לעיל (צס"ק ע"ד), וזה לעג"ד פשוט וברור עוד קשה לדעת הגאון ז"ל הכ"ג כשנשצית דאינו חייב צפירקונה

אבל תוספת יש להן ונשים שאמרו חכמים יוצאה בגט צריכה להמתין שלשה חדשים. (נג) תנו רבנן נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה כגון ממאנת וחברותיה אין להם מנה מאתים אבל תוספת יש להן ונשים שאמרו חכמים יוצאות שלא בכתובה כגון עוברת אבל תוספת יש להן תוס' נשים שאמרו חכמים לשון יולדות שלא בכתובה כל תורת גיזוי הפקיעו מהן, ובממאנת אפי' כחציה

משנה הלכות

דהאילונית נמי אית לה תוספת, אמנס הראב"ד ז"ל כתב אמר הצרכים ומאחר דמקה טעות הוא אמאי יש לכן תוספות, בשלמא ממאנת כיון דידע דיכולה למאן ואוסף לה אדעתא דהכי כתב לה ומתנה הוא דבעי למיתן לה, שניה נמי כיון דידע דשניה היא ומפקינן לה מיניה אדעתא למיתניב לה מדיליה כתבה, אלא אילונית ואלמנה שלא הכיר זה כיון דמקה טעות אלו אמאי יש לכן תוספות וכו', ואפשר כי מה ששנו בתוספתא הממאנת וחברותיה אין לה מנה ומאחיס אבל תוספות יש להם הם הציאורו לומר כן דסבירא לכו מאי חברותיה שניה ואילונית, ואף על פי כן אין הדעת מקבלת כן ואין השכל מודה עליהן.

ואפשר לומר כי חברותיה דקאמר לאו דוקא וכו' אי נמי כי על השניות שהן מרובות קאמר וחברותיה ועיין ספר הזכות שם והר"ן ז"ל הציא מחלקותם וכתב ולפי זה יש לומר דבשניה נמי דוקא כשכיר זה ואין זה נכון ועוד דצירושלמי מפורש כדברי הרי"ף דגרסינן בתם נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה כגון היתומה והשניה והאילונית לא שנו אלא כתובה מנה ומאחיס, אבל כתובה של אלה דינר נועלת וכו' ומאי שנה אילונית כשלא הכיר זה מצאנו נשים י"ל דלא דמי דהתם צאנר מומין עליה דידע רמי לגלויי כיון שהן יודעין צוממין ועליהו סמך מה שאין כן באילונית לא היה הדבר מוטל עליה שהרי לא היתה יודעת בכך וכמו כן צאלמנה לכ"ג, וממחרת ונתינה לישראל שאף על פי שלא הכיר זה כן יש לכן תוספות שלא היה הדבר מוטל עליהן לגלות דסברי דאפשר שיערב עליו המקח ואע"פ שיש איסור דדבר מה שאין כן צוממין ונדריס שאין אדם ניפיים צבם ע"כ.

אמנם צחידושי הרא"ה ז"ל כתב כדעת הראב"ד ז"ל והא דאמרינן כגון הממאנת וחברותיה, יש שפירשו שניה ואילונית וכן דעת מק"ת גאונים וכו' והא תמיה מילתא כיון דהוי מקח טעות כיכי אית לה תוספות אלא דקסברי רבותא ז"ל דתוספות דמדעתיה דנפשיה אורי ליה ולא חש לאתנויי זה מידי לעולם אית לה, וכו"ה אלמנה לכ"ג גרושה וחלוכה לכ"ד, ממחרת ונתינה לישראל צת ישראל לנתין וממחר שכולן יש לכן תוספות כשלא הכיר זה אף על פי שאין לה כתובה, ולפי דבריכם חס כן אפילו במקדש את האשה

כיון דלא קרינא זה ואחדרינך לי לאינתו דבעמוד והוא קאי, ולא מסתבר כן דצבדיח כתבו, דאילונית דכי הכיר זה נשואיה נישואין וחייב צפרקונה, וצחידושי הרא"ה ז"ל כתב אמתי' שם דכי הכיר זה נשואיה נישואין אוכל פירות מן הדין שכרי חייב צפרקונה, ולדעתו לריך לומר דצבא חייב וצבא לא ומנא לן כל הני חילוקים מה שלענ"ד אינם מפורשים צאם מקום ע"כ לענ"ד דברי הגאון ז"ל נ"ע.

וכתב הרא"ה ז"ל צחידושי הנ"ל דהא דאמרינן אילונית יש לה ה"ה לפירות ולמזונות וצלאות ודוקא אילונית, אבל שניה (כתובה, נ"ל דהאי תיבה מיותר) אף על פי שכיר זה אין לה כתובה ופירות ולא מזונות ולא צלאות אע"ג דחייבי לאוין דאורייתא כגון אלמנה ואידך דקתני צבדיח צמתניתין היכא דהכיר זהן אית לכו כל הני כדאיתא בגמרא וכו' אפילו הכי שניה הוא דקנסוה רצנן וכו'.

שבתי ורתיחי צחוס' רי"ד ז"ל שכתב וז"ל, ואילונית כיון דלית לה כתובה לית לה תנאי כתובה והלכך אין לה מזונות לא צחיו שהוא מקח טעות ורובה לגרשה וגם חס לותה אינו משלם לה כיון דנמנא מקחו מקח צעל, ולא לאחר מיתת ע"כ, ונראה כונתו ז"ל דכיון שהוא מקח טעות ומקחו צעל ורובה לגרשה אף שהיא עדיין אלו פטור ממזונות והוי כמו אשה מן השוק אף שעדיין אלו מ"מ כיון דצדעתו לגרשה ורובה לגרשה אין לה מזונות, וצח מיושב נמי קושית הר"ן דמייירי כה"ג כשרובה לגרשה ולותה ואכלה אפי"ה לית לה תנאי כתובה אפילו הכיר זה עתה שהרי רובה לגרשה עצור זה ודו"ק.

רנב) ומ"ש ח"ר נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה כגון ממאנת וחברותיה וכו' בגמ' שם ק"ה ע"ה אמר שמואל לא שנו אלא מנה ומאחיס אבל תוספות יש לכן, תניא נמי הכי נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה כגון הממאנת וחברותיה וכו' כלשון רצינו.

והנה נפלה מחלוקת לצבותינו הראשונים ז"ל צפירושא דהאי שמעתתא, דעת הרי"ף ז"ל ורבים דעימיה, דנשים שאמרו חכמים אין להם כתובה כגון ממאנת וחברותיה פירשו דחברותיה היינו השניה והאילונית, וס"ל

ונמלא זה מומין ששינוי למעלה שאין להם כתובה תוספת יש לה שהרי אינה מפסדת תוספת משום מקח טעות, ודבריהם תמוהין.

ונראין דברי האומר לחילוניות כיון דהוי מקח טעות לית לה כלל, לא כתובה ולא תוספת, ולא אמרינן ממאנת ותצרתיה אלא אשנייה ומשום דאיכא שניות עובא וכו' ומיהו תמיכה מלחא שניה גופא צשככיר זה וממאנת כיכי לית לכו תוספות דהא קיימא לן דנכסי לאן צרול ונכסי מלוג נמי דהוו דידה וקיימו צרעותה דכיכי דליתנהו אידי ואידי לית לה וכיון דכן, כיכי עדיף תוספת מנכסים דידה ואיכא למימר לא נריכא אלא שנתן לה שדה ועוד לתוספות אצל כיכי דליתיה לתוספת צעין ודאי לית לה ואם מתחלה נשאה לשם חילוניות יש לה כתובתה ע"כ. ועיין לעיל ס"ק ח' וצלהי הספר במדור התשובות שקלא ועריא בדברי הראב"ד.

ודברי הר"ן הואיל ואתי לידי נימא זה מילחא דלעג"ד לריכין עיין להבין דבריו הקדושים צמה שכתב דכמו כן צאלמנה לכהן גדול וממזרת ונתיבה לישראל שאף על פי שלא הכיר צהן יש להן תוספת שלא היה הדבר מוטל עליהן לגלות, דסברי דאפשר שיערב עליו המקח ואף על פי שיש איסור צדצר מה שאין כן צמומין וכו' לעג"ד הקלושה וצעוג"ה שלא זכיתי להבין איפכא שמענא לה והיא דאמרינן צגמי יצמות דף פ"ב ע"ב דצשניות לעריות קנסוכו דאיכו מרגילו כיון דאין צניה פסולין ממנה, משא"כ כיכי שהצנים פסולין לא מרגילה ליה דחוששת משום פסול צנים וא"כ אמאי פשיעה ליה לרצונו הר"ן ז"ל שלא היה הדבר מוטל עליהן לגלות צנשים פסולות דסברי שמא יערב עליו המקח דברי צהדיא אמרו צגמי שם דלא אמרינן כה"ג שמא יערב עליו המקח ולא מרגילתו דיודעת שיקפיד שלא יהיו צניו אסורות.

והתוס' שם וציצמות דף פ"ב ע"ב צד"ה ממזרת ונתיבה כתבו חז"ל שיכול לעבר את צניו על ידי שפחה ואף על פי שאין יכול לעבר את הנקצות כדאמר צסוף האומר צקידושין דף ס"ע צמה תעבר את הנקצות סבורה היא שלא יקפיד כיון שיכול לעבר את הצכרים, ואלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכה"ד דמשמע דלא מרגלא ליה משום פסול זרעה שהם חללים אף על פי צצני ישראל מקוה עברה לחללות וצנות ישראל מקוה עברה לחללים לרצי דוסתאי צרצי ינאי קידושין דף ע"ז מכל מקום מקפיד הוא על צניו שאינם כהנים ויראה להרגיל ע"כ. ומעתה כרי לן להדיא צאלמנה לכה"ג האשה יראה להרגילו דיודעת שהצטל מקפיד על צניו וכן צנותיו וזה נראה לכאורה היפך צצרת הר"ן ז"ל דסצירא ליה דהיא נמי סצורה שמא יערב עליו המקח אף על פי שיש איסור צדצר ולא יקפיד שהרי הכא ראינו דפשיעה לכו דסצירא לה שכוח יקפיד וז"ע.

ובתוס' ישנים שם צד"ה ממזרת כתבו צא"ד וא"ח א"כ מאי פריך אחרי כן ולרי אליעזר דאמר כרי זה עמד וממזר הא לא מרגלא ליה ומאי קפריך הלא מכל מקום אינה נפסדת כלום צדצר שהרי גם אם הנשא לממזר כריכה יהיה צנה ממזר ואי משום דלא מצוותא שום הכשר הלא פירוש דמכל מקום מרגלא ליה משום שרונה להנשא וי"ל דשפיר פריך לרי אליעזר דאמר כרי זה עמד וממזר אם כן פסול לצטל שעל ידה כוי זרעו נפסל ואם כן לא מרגלא ליה כדאמרינן לעיל, כל מקום שהוא פסול והיא פסולה קנסו אותו שהוא מרגילה והיא אינה מרגילתו ע"כ.

(ובהג"ה שם הגיה צמקום על ידה על ידו ודחק צפירושו עיין שם ופי' התוס' לעג"ד פשוט וצרור שעל ידה היינו דאיכא פסול לצטל שעל ידה כוי זרעו נפסל דאי לא נשאה אלא כשרה כיו צניו כשרים ולכן לא מרגלא ליה וכונתם כפי' התוס' שצטם דמקפיד הוא על צניו וממילא יראה להרגילו חז"פ לעג"ד).

ע"כ כל פנים נראה צרור דהכי דהצנים יפסלו על ידה יראה להרגילו דיודעת דהצטל מקפיד על צניו שלא יהיו פסולים מועתה ודאי צדידן נמי ל"ע דאין זה עטנה דסצירא שלא יקפיד שיערב עליו המקח שרי צגמי אמרו היפך סצרה דלא אמרה שמא יערב המקח כי האי גוונא, וז"ע לעג"ד וצפרע שהר"ן ז"ל הציא שם צסמוך צרייתא זו ומפרשה ע"ש. וצדוחק הי' נראה לחלק צין היכי דהיא מרגילתו וצין היכי דהוא מרגילה, רק שלא הודיעה לו שהיא אלמנה, אצל לא הרגילתו לזה ואז כוח היא היינו כאשה צצצ ואל תעשה וד"ק, אמנם לעג"ד דוחק גדול לומר כן, ומי שיש לו לצ רחצ ליצב יישב צדדך יותר קרוב.

ודאיתי צנוצ"י חנינא א"ע סי' נ' שהציא דברי הר"ן כג"ל וכתב עליו ונראה דהוי קידושי ודאי מן החורה לדעת הר"ן אלא שלא ראה להחליט שם סצרתו צזה, מכל מקום נראה שם מדצרי הגאון ז"ל דתפס דברי הר"ן ז"ל כפשטן ודלא כמו שהקשתי עליו, אמנם מלאתי צהצות מהר"ם פאדוואה חשו"י"ד צנידון כהן שאירם אשה ואח"כ נודע עליה ריגון של חללות, ואחר שקלא ועריא כתב צסוף השהצנה, כן הוא הגדון הזה דמארם זה צעמוד והואל קאי לדצרי המחמירים כג"ל וכו', או דמיא לכל הפחות לחילוניות דאין לה מצונות כדתקן צפרק אלמנה ניצונת, דאף כאן לפי השאלה נראה שטעות היה דלא ידע רגון זה קודם שקדשה, מכל מקום לא אטפל צאלה לצטל הקידושין צגלל אלה לומר קידושי טעות כיו חלילה, לכל הפחות לריכה גע מדצריהם דקדשה סחס, כדאיתא צפי המדיר, אמנם להוציא ממנו ממון דמזונות יגדל כחו ויוכל לעטון הייתי מועטב והמוציא מחצירו עליו הראיה, מכל כני טעמא נראה

על דת וחברותיה אין להן תוספות וכל שכן מנה מאתים והיוצאה משום שם רע נוטלת כלים מה שבפניה ויוצאה מסייעא ליה לרב הונא זינתה לא הפסידה בלאותיה קיימין. תני תנא קמיה דרב נחמן זינתה הפסידה בלאותיה קיימין אמר ליה אם היא זינתה כליה מי זינו תני לא הפסידה בלאותיה קיימין. אמר רבה בר בר חנא אמר רבי יוחנן זו דברי רבי מנחם ברבי יוסי סתימתאה אבל חכמים אומרים זינתה לא הפסידה בלאותיה קיימין. (רנד) הנושא את האשה ופסקה עמו כדי שיזון את בתה חמש

פירות שליקט וכן מונחין צעין בתוך ביתו אין לה, ועיין רבנו אשר: בלאותיה קיימין. בלאות שכן קיימין: הנושא את האשה ופסקה עמו לזון את וכו'. וקובל על עצמו כן בשטר וקנין או שא' לעדים אחס עדי שאני מחייב עצמי לזון את בתה וי"א אפי' בלא עדים, משמעות הטור סי'

משנה הלכות

ורבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"ח כתב, ממאנת ושניה ואילונית אין להם לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות, ואם מתחלה נשאה לשם אילונית יש לה כתובה וכו'. ואילונית אשה ואינה אשה דאם מכיר זה מתחלה ונשאה מתחלה לשם כך יש לה כתובה, ואם לא הכיר זה שנשאה סתם אין לה כתובה. גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל צת ישראל לנתין ולממזר אס הכיר צכן יש להן כתובה צין מנה מאתים צין תוספת, ויש לה פירות ומזונות. ובלאות ומזונות שיש להן דוקא לאחר מיחה כגון שלא הספיק ליתן לה גט עד שמת, כי כופין אותו לכוניא, אבל צחיי הצעל אין לה מזונות דצעמוד וכו'לא קאי, ואם יתן לה מזונות יעבצנה חללו וממאנת יש לה תוספת, אבל האסורות מדצרי סופרים כגון שניה צין הכיר צה צין לא הכיר צה אף לה כתובה מנה ומאתים אבל תוספת יש לה ואין לה פירות ולא מזונות ולא בלאות של נכסי מלוג, אבל אית לה של נכסי לאן צרל צין איתנכו צין ליתנכו אית לה ע"ב.

שאין חייב צמזונותיה ע"כ, והצאה צגלוני הש"ס כתובות בג"ל ומנה נראה לכאורה דלא כדצרי הנוצ"י בג"ל דס"ל דהוי קידושי תורה וגם דיש לו טענה מוטעה בייתי, ונראה דלא מחלק כסדרת הר"ן ז"ל דאליכ עדיון כאיך יכול לטעון מוטעה וע"ע שו"ת הר"י מגא"ש סי' קכ"ט וצית שמואל א"ע סי' קכ"ז סק"ה.

ומה שהציה הרא"ה ז"ל לתרן תוספת דמדעתיה דנפשיה חודי ליה ולא חש לאתנויי צה מידי לעולם אית לה, זה תירוצו נאה ומקובל לעני"ד אף שיש לומר דלא הוסיף לה חלה אס יחיה לה כתובה, ואם עיקר כתובה ליכא תוספת נמי ליכא, ולא דמי ממאנת וק"ל.

ודא דאמר והיולאת משום שם רע נועלת כלים מה שצפניה ויולאה וכו' שם צגמ' וצדף ק"א ע"צ ועיין רי"ף ור"ן שם פירושם.

ותמידת הרא"ה ז"ל שתמה שניה גופה וממאנת כיכי אית לכו תוספת דהא קיימא לן דנכסי לאן צרל ונכסי מלוג נמי לית לה, לולי דצריו הקדושים לעני"ד כיכי נראה ליש צ קנה שהרי ציצמות נתנו טעם לדבר למה צשניה אין לה נכסי ז"צ ונכסי מלוג, והוא משום קנסה דקנסוה, וא"כ איכא למימר צדבר שהוא תנאי צ"ד ומנה תקנה צ"ד הוא דצעות לצבות ככל הנשים הכשרות, קנסוה חכמים ולא תצבה כיון דהיא מרגילתו, משא"כ תוספת דלאו מנה תנאי צית דין קאתית עליה וגם אינו נוכח צכל הנשים רק צמי שכתב לה כן צבה לא קנסו חכמים דהם לא קנסו רק צמה שכם תקנו ולכן תוספת יש לה.

רנד) ומ"ש הנושא את אשה ופסקה עמו כדי שיזון את בתה חמש שנים וכו', שם דף ק"א ע"צ צמשנה, הנושא את וכו' ניסת לאחר ופסקה עמו כדי שיזון את בתה חמש שנים חייב לזונה חמש שנים, ורצינו לא גרם צסיפא רק פעם אחת חמש שנים וכו' חלה מוליך לה מזונותיה למקום שאמה, ורצינו גרם למקום שהוא אמה, ובריי"ף וצמשניות גרסי למקום אמה, וברא"ש וכתום' רי"ד גרסי כרצינו שהוא אמה וכו' נסת הצעל נותן לה מזונות והן וכו'.

ובממאנת נמי איכא למימר דהא דשאר דברים אין לה, הוא משום דחכמים תקנו כן דאם לא כן לא ירצו לנשאה ולכן לאן צרל ומלוג כיכי ליתנכו לית לה, אי נמי משום כעין קנס שמדעתה ילאה אבל תוספת יש לה דמתנה צעלמה הוא דיהיב לה משום חיבת ציאה, וכמו שאמרו צגמ' כתובות בג"ל והא צעיל לה וכיון דצעל אית לה תוספת, ועיין רא"ש כתובות בג"ל דף ק' ע"צ אבל תוספת יש לה דמתנה צעלמה יחייב לה ודו"ק, ודעת רצינו לא נתצרכה צזה.

ומ"ש ופסקה עמו כאי פסקה צמאי, נחלקו צו הראשונים ז"ל בר"ן כתב צגמ' דף ק"צ ע"א מוקי לה צצערי פסיקתה וכדצב גידל ואשמעינן דצאמירכ צעלמה קנה, וכן הוא דעת הרמב"ם, והטור והרע"ב וכתום'

שנים חייב לזונה חמש שנים נשאת לאחר ופסקה עמו לזון את בתה חייב לזונה חמש שנים לא יאמר הראשון לכשתבוא אצלי אזונה אלא מוליך מזונותיה למקום שהיא אמה וכן לא יאמרו שניהם הרי אנו זנין אותה כאחת אלא אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות נשאת הבעל חייב במזונותיה והם נותנין לה דמי מזונות מתו בנותם ניזונות מנכסים בני חורין והיא ניזונית מנכסים משועבדים מפני שהיא כבעלת חוב הפקחין היו כותבין על מנת שאזון את בתך כל זמן שאת עמי.

פ"ח ורמב"ם פ"ח מהל' מכירה סי' ע"ו : נשאת האם. לאחר שגירשה הראשון: חמש שנים. עיין משנה הלכות: לכשתבא אליו. כלומר אם הייתי מקיים את אמה הייתי זנה: אלא מוליך מזונותיה. מזונות שלמים ולא לפי צרכה הצית וה"ל לפוסק לחזירו שזון אותה שחייב לונו

במקום שהוא ולא לפי צרכה הצית אלא משלם, הרשב"א ור"ן, ורמ"ה חולק: בנותם ניזונות מנכסים בני חורין. ולא ממשועבדים דתנן (גיטין מ"ח) אין מויליין לאכילה פירות ולשבה קרקעות ולמזון האשה והצנות מנכסים משועבדים : והיא ניזונית. אותה הצת: שהיא כבעלת חוב. שיש לה עליהן שער מזונות: כ"ז שאת עמי. ולא

משנה הלכות

כתבו דמיירי בשטר או בקנין, דאי לא אמר אחס עדי או בשטר אמר משטב הייתי בך, ודעתם ז"ל דליחא טענה זו אלא כשהיחב הכולא ע"י תציעה, ובידון דידן לא משמע שהיחב שום תציעה ומכי אמר מיהב מיהייב אף על פי שמעולם לא היה חייב לה כלום כך כתב החו"מ ז"ל, ולא ידענא למי שבק טעם הר"ן ז"ל שהוא טעם הגמי מדרב גדל ואפשר דכ"ל דא"כ לא היו חולקים התוס' ז"ל ועיין מרדכי כאן.

כתובתה הראשונה קיימה לה שנו אלא מנה ומאחיס אבל תוספת אין לה הוא הדין לגרשה ואחר כך החזירה דעל מנת כתובתה הראשונה החזירה אבל לא לתוספת ולא לתנאי, ולר"י דאמר החס אפילו תוספת יש לה כדי נמי גרשה והחזירה יש לה תוספת ותנאין הראשונים שעל דעת כולם החזירה, וקיי"ל כר"ה דהא איתותב ר"י עכ"ל וכ"כ הרא"ש ז"ל

ובתוספתא הביאה הרא"ש כתב לזון צה אשתו או בן אשתו הרי הן כבעל חוב וכן קודמין לכל אדם לא יאמר להם לאו ועשו מלאכה ואני זן אתכם אלא הן יושבין ומעלה לכן מזונות, כתב לזון צה אשתו ושצרה האשה לבעלה שכתבה לו שוצר ופילתה אותו ממזונות צהו לא הועיל לו כלום שזכין לקטן ואין חצין לו ע"כ.

ובתב הרשב"א ז"ל שאף על פי שהתנה סתם ולא פירש מתי, מסתברא דחייב לזונה ה' שנים ראשונות דחזקה דעתם על הראשונות, וכן מלאחי מפורש בירושלמי הלכה ה' תנא זכה ה' שנים הראשונים בין ציוקר בין צול, ה"כ ציוקר והחלו אם הוא גורם נותן ציוקר ואם הוא גרמה נותן צול, היו צול והוקרו בין שהוא גרם בין שהיא גרמה נותן צול, הדא הוא הצת לא עולה ולא יורדת עכ"ל והביאו הר"ן ז"ל ועיין רא"ש וצ"ג. והנה החו"מ כתב ה' דאמרו חמש שנים דבר צוכה, שכן מקפדת שתהא ניזונה עד שתהא צה שצט שנים ואין האשה מתקדשת עד אחר זמן ייקב דחיינו כ"ד חודש ע"כ. אמנם מדברי בירושלמי והרשב"א הנ"ל נראה דלא ס"ל טעם החו"מ ז"ל דאלי"כ מאי מיצעי ליה מתי, וכתב דמסתברא חמש שנים הראשונות דע"כ הראשונות הוי משום דעד שצט שנים מקפדת, אלא נראה דלא ס"ל האי טעמא.

ודע דמדברי התוספתא נראה לעג"ד להביא לכאורה ראייה לדעת הרשב"א ז"ל בהשגות פ"ע מה"א ה"ב שכתב הרמב"ם ז"ל אין הצנים יורשין כתובת אמן ולא הצנות ניזונות בתנאים אלו עד שיחא שטר כתובה יולא מתחת ידם אבל אם אין שטר כתובה אין להם כלום שמה מחלה אמן כתובה וכו', וכתב הרשב"א ז"ל הפלא ופלא וכי מזון הצנות תלוי בצרעון כתובה והמחילה אינה אלא כפרעון ואם פרע הצעל כתובה אשתו לא יעלו צנותיו מזונותיהן עכ"ל. וה"ל שם הודא לדעת הרשב"א ז"ל ובלח"מ שם כתב אע"פ שה"כ הודא לדברי הרשב"א ז"ל מכל מקום יש לתת טעם לכל מאי דאפשר לחוש נחוש ונאמר צהדיח מחלה תנאי הצנות מה שאין כן בצרעון ע"כ.

וב"ש הפקחין וכו', כתב הרשב"א ז"ל דמסתברא שאם גרשה והחזירה כבר נחצעל תנאי הראשון ואע"פ שהחזירה אין לה עליו מזונות שאין צלשון ה"כ אלא כל זמן שאת עמי מנשאין אלו וכו', ומפורש מלאחי כן בירושלמי דגרסינן החס הלכה ז' כל זמן שאת עמי, מתה אינה עמו נהגרשה והחזירה מ"ד לכתובה אבל לא לתנאי כ"כ, נמי, מן דאמר בין לתנאי בין לכתובה כדי נמי, כלומר לר"ב הוולא דאמר צעלהי כותב דף ה' ע"א גבי מתני' דקטן שהשיאו חציו וקיימה על מנת

והנה מלבד שדברי הלח"מ לעג"ד תמוהין דאם כן לעולם יחוש אפילו אינה לה כתובה דילמא מחלה תנאי בכתובה, הרי קשה עוד דאפילו מחלה להדיח מזון הצנות אין צמחילה כלום דזכין לקטן ואין חצין לקטן, ומכאן לכאורה ראייה ברורה לדעת הרשב"א ז"ל דברי הכא מיירי שצפירוש כתבה שוצר ומחלה מזונות צה ואפ"ה חמרינן דאין צידה למחול משום דאין חצין לקטן

רנה) אמר מר הנושא אשה ופסקה עמו וכו' עד למקום שהיא אמה. אמר רב חסדא זאת אומרת בת אצל האם ודילמא משום מעשה שהיה

משנה הלכות

אם כן כ"ש כי דיחין כחן מחילה ודאית, רק דאין חיישין דמחלה כתובתה וי"ע. וי"ל דיש לחוש דילמא קודם דכוח לכו זניס מחלה כתובתה, אמנם גם כהא לריך עיון אי שפיר דמי שכרי אסור לשכות עמך זלי כתובת ואי כתב לה כתובת אחרת על תנאי הראשונה כתב סוף דבר לענין מכאן י"ע לדעת הרמב"ם ז"ל, ואין לחלק בין תנאי כתובת מכה ז"ד לתנאי כתובת שמעלמו התנה לענין זה כמובן ועיין עוש"ע ח"ע סי' קי"ד פרטי דיניס זזה. ועיין לעיל ס"ק (קנ"ח).

רנה) וב"ש אמר מר הנושא אשה ופסקה עמו וכו' עד למקום שהוא אמה אמר רב חסדא זאת אומרת זה חלל האם וכו', כבר פירשתי לעיל בס"ד ע"ש (ס"ק קי"ג) וכתב בהשו' מהר"ם מפדווא דלמסקנא כך דאין מניחין אותה אלל ראו לירשו הוא דוקא בצן דכוח שוכ עמו זנחלה אלל זבת דאין לה רק עישור נכסים לא חיישין שיכרגו וכו' דלא לוסוף עלה כי דבר זר וחידוש הוא ואין למדין כימנו דלא עבדי אחיס דחנקי לאחותם, זכר לדבר דאמרינן פרק אעפ"י סי' ז' ולא היא הוה שועב הוי דלא עבדי נשי דחנקן זניכו עכ"ל וע"ע שו"ת הר"י מיג"ש ס"א ושו"ת משפטים ישרים סי' נ"ו. וזש"ת השצ"ן ח"א סי' מ' כהז: עוד שאלת, תנוק שמתה אמו ורובל אס אמו לגדלו בחיקה וכו' ואצו אומר אין לך רשות זבני אני אגדלו וכו'. תשובה: הדין עם האב שאפילו היתה אמו קיימת ובעלה גרשה והיא אומרת להניק וכו' אומר שלא להניק הוה הדין עמו, אלמלא שנתנו טעם זגמרא זפי' אע"פ ס"א ע"ז משום שיש לער לאשה כשאניכה מניקה את זנה, אלל כי ליכא להאי טעמא הדין עמו, ולפי זה אחר שגמלתו אמו יכול האב לומר אני אגדלו, וכתב"ם ז"ל שכתב פכ"א מה"א וכו' דחה דבריו הראש"ד ז"ל בהשגותיו אלל שכתב יכולת האם לומר אני אגדלנה שאין דרך הבת להגדל אלל עם אמה וכדאיתא פ' הנושא ק"ז ע"ג, ואחרי שכן הוא מאיזה טעם תוכל לומר אס אמו של ילד אני אגדלו ואשכור לו מניקת, ויכול לומר האב על זני ועל פעל ידי תלווי, אלל הבן זכרות האב רחס ירחמו ע"ב.

וראיתי זש"ת השצ"ן ח"ג סי' קמ"ד שכתב, זרחובן שמת וכו' זן זבת קעניס וכהלמנה חיבך אחר עזור ג' או ד' חדשים נשאת וכתב עליה בעלכ שלא יקרב זניכ ולא יכניסם לזיתו, ונשארזו היתומים זבית זקנתם וכו', וכתב ואף על גב דאמרינן בתם מי שמת וכו' זן קטן יורשי האב אומרים וכו' מעשה הוה ושחטוכו ערז פסח (כגירסת רזינו ולא כהגהת מוהר"י פיק) ואפילו לא הוה להם יורש אלל אחות זביכס אין לחוש זנידון הזכ לפי שלא חששו לזכ אלל זבן אחד אלל זשנים אין לחוש שאס ישחטו אחד ישאר כהאר יורש ואין לחוש לשחיטת שנים כאחד מפני אימת המלכות שלא תטול כל הנכסים ולא תהיה שום ירושה ע"ב.

דהנראה מדבריו ז"ל דפשיטא ליה דזכרי אין לחוש לשחיטה, עוד נראה דפשיטא ליה ג"כ דאפילו זבת חיישין לשחיטה ומכאן לריך לי עיון רז מה שראיתי זככ"ג שזבית זטור סק"י אס היו ז' זנים ונשאר האחד אלל האם או אלל מי שאינו ראוי לירשו, מסתברא שיוכל הבן לישב אלל מי שראוי לירשו ולא חיישין לרזיחה וכ"כ אס נשאר זת אלל האם או אלל מי שאינו ראוי לירשו, וכן מנחתו זתשו' כתב יד להר"ם אלל ז"ל עכ"ל ומשמע מלשונו דדוקא שנשאר האחד אלל מי שאינו ראוי לירשו רק אז מותר השני לישב אלל מי שראוי לירשו, אלל תרוויכו כהדדי אלל מי שראוי לירשו אסור, דאס לא כן רבותה הוה ליה להשמיטנו, וי"ע שלא הרגיש זדברי השצ"ן דמפורש היפך זדבריו ז"ל, וזעיקר דינא עיין לעיל (ס"ק קי"ג) מה שהארכתי זס"ד.

ודע דראיתי זא"ז הגדול סי' השמ"ו זכאי דינא שיטה חדשה שלא ראיתי מי שזבית וז"ל, הא דתקן אל יאמר הראשון לכשזבית לזיתי אזונה וכו' ש"מ מילתא דפסיקא היא כל זת אלל האם לא שנת גדולה ולא שנת קטנה, שאס אינה רוצה להיות אלל האחין אין כופין אותה אלל דרז זבית אמה ומוליכין מזונותיה לזית אמה, שכן עוז שחגדל זבת אלל אמה, הא אס זבת חפזית להיות אלל האחין הכי נמי שזרה אלל האחין, ולרזיחה לא חיישין זמתניתין, ואפילו זזרייתא גופא דחיישא לרזיחה חיינו דוקא היכא שזבן אינו חפץ להיות אלל האחין כדמוכה זתוספתא פרק אלמנה דתינא זן שמת זציו, ואמו אומרת יתגדל זני אללי וכיורשין אומרים יתגדל אללנו אין כופין אותו שיתגדל אלל מי הראוי לירשו וכו' מדקתני אין כופין אותו משמע

דהנראה מדברי התשובה דמיד אחר שגמלתו יכול האב לומר אני אגדלו וכדעת הראש"ד, ואפילו זגרושכ יכול לומר כן, ועוד עיין השצ"ן ח"ג סי' קמ"ד ורי"ח וזש"ת חוט המשולש שס עור אי' סי' ל"ח ושו"ת חכ"ל סי' ס"ט ודו"ק.

דתניא מי שמת והניח בן קטן לאמו יורשי האב אומרים יהא גדל אצלנו והאם אומרת יהא גדול אצלי אין מניחין אותו אצל מי שראוי לירשו מעשה היה ושחטוהו בערב הפסח אם כן ליתני למקום שהיא מאי למקום שהיא אמה שמע מינה בת אצל האם. רנו) אלמנה שאמרה אי אפשר לזוז מבית בעלי אין היורשין יכולין לומר לה לכי לבית אביך ואנו זנין אותך אלא זנין אותה ונותנין לה מדור לפי כבודה אמרה אי אפשר לזוז מבית אבא יכולין יורשין לומר לה אם את אצלינו יש לך מזונות אם אין את אצלינו אין לך מזונות אם היתה טוענת מפני

אם אמות או תמותי או אגרשך: אם היתה עושנת מפני שהיא ילדה וכו'. הוא סיפא לא מיתוקמא אלא באשה אחרת וכגון שהיו לבטלה צניס מאשה אחרת והם בחורים והיא ילדה והיא אומרת איני רואה לדור עמכם כדי שלא יבא לידי איסור אשת אב, אי נמי שלא הניח צניס ואינה רואה

לשבת עם האחים שהיא חסורה עליהם משום ערוה וחוששת שלא יבואו לידי הרגל עבירה נותנין לה מזונות הצריכין לה משלם צדית הצדית דחייבין לה מזונות צניסין שלא יבא להם היתא אמה אינה יכולה לטעון זה דגזי אם ליכא למיחש להאי חששא כלל כן כתב רש"י במהדורא קמא, ותר"י ובר"ע ז"ל כתבו דכ"ה לאשה צחיי צעלה שילאח מציתו וכלכה לה, שאם נתנה טעם לדצריה חייב לתת לה מזונות שלמים במקום שהיא, אבל אם לא נתנה טעם לדצריה אין חייב לה מזונות אלא כשהיא עמו על שלחנו: אי אפשר לזוז וכו' ונותנין לה מדור. היינו מה שהיתה משתמשת בה צחיי צעלה ואם נפל הצדית אין חייבין לצנות לה צדית אחר דלח תהא יתבה

משנה הלכות

הא אם חפץ הוא ה"נ שהוא דר אצל האחין ולא חיישין לרציחה ובגמ' דין דקתני ואין מניחין אותו אצל מי שראוי לירשו ולא קתני אין כופין, אגב דתני רישא מניחין אותו אצל אמו, תני נמי סיפא אין מניחין אותו אצל מי שראוי לירשו, הלכך כיון שאחיה נכנס לרשותך מדעתו אין לחוש ולא מידי.

ותו אומר אני, דאפילו ברייתא דחיישה לרציחה היכא שבבן אינו רואה להיות אצל הראוי לירשו ה"נ שראוי לירשו וכשר להעיד שאין רחמיו מרובין עליו אבל הראוי לירשו שפסול להעידו רחמיו מרובין ולא חיישין לרציחה כלל, וכופין אותו לדור אצלו משום (חסר תיבה אחת) או משום שמתלמדו תורה ומדריכו בדרך ישרה מפני שלבו דוח עליו שהרי (לכל העומים לבד מן הדיוק כ"ל לע"ד) יש להעלות על לבו דקתני מי שראוי לירשו ולא קתני אחיו, ותו מאי ליטנא דבראוי לירשו אי לא למטעני פסול להעידו וכ"ש אחיו.

ותו נראה צעיי דלא מיתוקמא שמעתין וברייתא אלא בחשידי על שפיכה דמים, דקשיא לי האי דפריך דלמא צקענה משום רציחה משום מעשה שהיה וכי מפני שוטים אלו ששפכו דם אגתו נחזוק כל ישראל בחזקת שופכי דמים וכדאמרין בחולין דף ל"ב, וכי מפני זה השועה שעשה שלא כהוגן נאסר כל המקילין וכו', ובצביעית איחזיקו אינשי צגנדי לה מחזקין כ"ש צרציחה וכן צ"מ מיגו דחשיד אמונתא חשיד אשבוטה לא אמריין כ"ש צרציחה, הלכך נראה צעיי דכתי פריך דלמא צקענה טסקין ומשום רציחה, ובחשידי אשפיכות דמים משום מעשה שהיה, פי' והיו חשודים והכי מפרשא שמעתתא וברייתא וכו' עכ"ל. ודצריס אלו לענ"ד הוא שיטב חדשה ולפי"ז לעולם לא חיישין לרציחה אלא בחשידי לדבר ותמכני שלא הביאו הפוסקים דבריו הקדושים.

רנו) ומ"ש אלמנה שאמרה אי אפשר לזוז מצדית צעלי וכו' שם ק"ג ע"א במשנה כלשון רבינו.

ובגמרא ת"ר משתמשת במדור כדרך שנשתמשת צחיי צעלה, צעדים ושפחות כדרך שנשתמשת צחיי צעלה, צכרים ובכסותו כדרך שנשתמשת צחיי צעלה, צכלי כסף וצכלי זהב כדרך שנשתמשת צחיי צעלה, שכן כתב לה ואת תהא יתבה צציתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר ארמלותך. צציתי, תני רב יוסף צציתי ולא צצקתי (ורבינו גרס ולא צצית עקתי וכן הוא ברא"ש) מר בר רב אשי אמר וכו' דף נ"ד ע"א. ופירש"י ד"ה צציתי, אם יש לו צדית כופין את היורשין לתת לה מדור לפי כבודה ואין יכולין לומר לה לכי לצדית אביך ואנו זנין אותך שם, אבל אין לו צדית אלא ציקתא צעלמא לריף צר קטן ולשון ציקתא צי עקתא שבת דף ע"ז ע"ב, יכולין לומר לכו מאללנו דלח תהא יתבה צציתי כתב ולא צציקתי ע"כ, ועיין תוס' שם. ובתוס' רי"ד, מר בר רב אשי וכו', פי' כיון דבעל התנאי דמדור צעל נמי תנאי דמזונות דיתבה צציתי אצתי צכדיא וכיון דלא יתבה צציתיה לא מיתזנא.

והנראה מדברי התוס' רי"ד כנ"ל דאם אין לו צדית ראוי לה, גם מזונות אצרה, והרא"ש ז"ל כתב דתנו רבנן משתמשת במדור שנשתמשת צו צחיי צעלה, צעדים ושפחות וכו', וגרסין התם דף ק"ג מדור אלמנה שגפא אין היורשין חייבין לצנותו ולא עוד אלא אפילו היא אומרת הניחו לי ואני אצננו משלי אין שומעין. צעי אצוי שיפלה מכו חיקו, הילכך לא תשפץ וכל שכן שאין היורשין חייבין לשכור לה צדית וכן מוכח שמעתין דכשצצית דירח צר מוציאין אותה ואין שוכרין לה צדית דירח דאוי חייבין לשכור לה דירח פשיטא דמזונות אית לה, ובא"ך קאמר מר בר רב אשי דלית לה מזונות וצירושלמי משמע שחייבין לשכור לה צדית,

שהיא ילדה והן ילדים זנין אותה והיא בבית אביה. תנו רבנן משתמשת במדור כדרך שנשתמשה בחיי בעלה שכך כתב לה כל יומי מיגר ארמלותיך בביתי. תני רב יוסף בביתי ולא בבית עקתי אבל מזוני אית לה. מר בר רב אשי אמר אפילו מזוני גמי לית לה ולית הילכתא כמר

משנה הלכות

דגרס ר' זעירא שלח שאלה לרב נחמן בר יצחק ולר' אבימי בר פפא לא היה שם בית אמר ליה היורשין שוכרין לב בית, מכאן ואלך היא אומרת קרקע וכן אומרים מעות הדין עם היתומים וכו'.

וזה פירושו לא היה שם בית ראוי לדירת אלמנה ויתומים מהו אמר ליה היורשין שוכרין לב בית, ואם היא אומרת קרקע פירוש צבית צעלי אני רואה לדור וחס אומרים מעות פי' נשכור לך בית למדור ונדור צבתינו הדין עם היורשין לפי שאין גוף הקרקע קנוי לה אלא לדירה צעלמא הלכך יכולין לשכור לה בית אחר וידורו הם צביתם וכו', ויש מפרשים גמרא דידן כמו הירושלמי צבית ולא צבית עקתי כגון שהצבית צר מכיל כולם ישכרו לה בית אחר ואינה יכולה לומר אדור צבית צעלי ואחס השכרו לכם בית וכה דקאמר מר בר רב אשי אף מזוני לית לה פירוש אין לה מזונות משלם אלא לפי צרכה הצבית ורצ יוסף סבר דמזוני משלם אית לה ולא דמי להא דאמרין לקמן יכולין היורשים לומר אם את אללנו אית לך מזונות אין את אללנו אין לך מזונות ואסיקנא דכשאינה אללם דיכצי להם לפי צרכה הצבית דהתם היורשים רגלים לזוכה אללם והוא רואה ללאת אצל הכה שחירשין מוליחין אותה ונתנין לה מזונות משלם ע"כ.

ולא צביתתי לגרשותא דידה ואילו לקמן צפרק בנושא דרשינן מינה שמשתמשה במדור כדרך שנשתמשה בחיי בעלה, וכה ודאי קשיא לפי זה אצל יש לומר דסוף סוף תרווייכו אחדא ענינא סליקו דתקנתא דרבנן היה שכתב לה דירה עמהם צביתם ויכח דאיתא לרוחא אית לה ויכח דליתא דתיפוק ותחזור כי לא תוכל לדור צביתם כאלמנה, וכהא לא תקון רבנן בית כלל ע"כ ועיין צביתם ע"כ סי' נ"ד ס"ב.

ודעת רבינו ז"ל נראה לכאורה דלית ליה הא דירושלמי, וכה דמר בר רב אשי מפרש סתם אפילו מזוני לית לה הלל ולא כיש מפרשים שהצבית הרא"ש ז"ל דכונתו דאין לה מזוני משלם אצל כפי צרכה הצבית יש לה, דאי כדצריכס היה ליה לרבינו עכ"פ לרמוז שום רמז מה גם מדכצוהו אלל משנתנו כאן צפי' הנושא וכמו שפי' הרא"ש ז"ל בפירושו קמח ע"ש ודו"ק וי"ל.

ודאיתני לרש"ש ז"ל צביתו דף נ"ד הכ"ל שכתב צב"כ וליה הלכתא כמר בר רב אשי וז"ל, מכאן ראייה למה שכתב בש"ך צביתם סי' מ"ו ס"ק קי"ז דאף שפסקו צבולא ש"ס כמר בר רב אשי וכו' אין צבולא זה היכח דאיכא דמשעות בגמרא דלא כותיב ע"כ, ולא זכיתי להצין דצביתו ז"ל דמאי ראייה היא זו דברי הכה ש"ס פסקו להדיא דלא כותיב וכיון דכש"ס פסק דלא כותיב לית הלכתא כותיב, מה שאין כן בשאר מקומות עדיין שפיר איכא למימר דהלכתא כותיב אף דמשעות לאו כותיב, יחד צב"כ כיון אמיתא לדייק היפך דצביתו ז"ל, מדהלריך בש"ס לפסוק דלא כותיב אף דאיכא דמשעות בגמ' דלא כותיב צב"כ מקומות וצפרע לפי דעת הירושלמי ודאי מוכח שמעתין דלא כותיב וכמו שכתב הרא"ש ז"ל וכמו שכתבו המפרשים ז"ל דפירוש הראשונים ז"ל דחוק צב"כ מר בר רב אשי, ואם כן אי נאמר כסדרת הרא"ש ז"ל דאיכא דשמעתתא דלא כותיב אין צבולא זה, אם כן הכי נמי למה ליה להש"ס לפסוק להדיא דלא כותיב הא ממילא ידעינן דלית הלכתא כותיב כיון דמשעות לאו כותיב אלא ודאי כיון דלאו שפסקו להדיא לא הובא אמרינן דאין הלכה כותיב כיון דקיי"ל צב"כ ש"ס הלכתא כותיב הכי נמי הובא אמרינן הכה אף דמשעות לא משמע כן וי"ע.

ואתריין צה הר"ן ז"ל וכתב אצל הראשונים כתבו דאיכא שאין לו בית שתוכל לעמוד בו לפי צב"כ היורשין חייבין לשכור לה, (וכ"כ המ"מ וכ"כ הראשונים וברמב"ן ז"ל) וכך הוא מפורש בירושלמי דגרס התם הלכה י"ג ר' זירא שאל לרב נחמן וכו' ומר בר רב אשי אמר דמזוני גמי לית לה כלומר שלמים אלא לפי צרכה הצבית ולית הלכתא כמר בר רב אשי ויש לה מזונות שלמים, ואין זה מחזור כלל אלא שיש לדחוק כדי לקיים דברי הראשונים שסמכו על הירושלמי ע"כ.

ודרמב"ן ז"ל סיים ואע"פ שאין זה מחזור אנו ונתנין ראשינו תחת כפות רגלי הראשונים עכ"ל, והריעצ"א ז"ל כתב כהי פירושא, וכתב ולא הריע דאם כן מאי קאמר מר בר רב אשי אפילו מזוני לית לה, מאי אפילו דקאמר, כיון דאית לה דירה, דילמא הא דאמרו רבנן ולא צביתתא לתקנת דירה הוא, כדי שלא תדור צדוקת כו', ואי קשיא דכהא דרשינן צביתו

בר רב אשי. רנז) אמר רב נחמן יתומים שמכרו במדור אלמנה לא עשו ולא כלום ומאי שנא מדרבי אסי אמר רבי יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו התם לא תפישו מחיים הכא תפישו מחיים רנח) אמר אביי נקיטין מדור אלמנה שנפל אין היורשין חייבין ע"כ הצנות ניזונות והבנים ישאלו על הפתחים : התם לא תפשו מחיים וכו'. לכן לא התחיל זכותה מחיים עד לאחר מיתה ולפיכך יכולין יורשין להפקיע אבל הכא במדור הרי התחיל זכותה מחיים ועיין משנה הלכות : אין היורשין חייבין לצנותו. ונותנין לה דירה במקום אחר לדור כן כתבו קצת מפרשים, וקלחת ס"ל שהיתומים יכולין

משנה הלכות

וכ"ש ועיין בט"ז בשם רש"ל וכו"כ הצ"ח ע"כ שיאמרו היורשים אם תדור צבית הראשון לעולם לא תלא ממנו אבל כשאנו שוכרים לה בית אחר אפילו לפי כבוד שמה לא יהיה ניחא לה ותלא לבית אציה.

אמנם רבינו ירוחם נתיב כ"ג חלק י"א כתב ואם הוא בית קטן שאין יכול להכיל אלמנה ויתומים וצחיי אציהן היו יורשין שוכרין צתים ורואים עתה לחזור לביתם או שהיה בעלה שוכר בית וצניו היו דרים בציתו ועתה כשמת אין היורשים חייבין לשכור לה בית ואם הבית קטן מהכילה תלא האלמנה מן הבית אבל מאונות יש לה וכן אם הנכסים אין מספיקין לזונה והיא רואה לשבת בצבית בעלה בלא מאונות ובלא חביעה כחובה תשז דאין המאונות והדירה תלוין זה בזה ומשתמשה במדור שנשתמשה בו צחיי בעלה וצכרים וכסחות ובעבדים ובעפחות כמו צחיי בעלה ואם הבית קטן מהכיל כשמוציאין אותה מן הבית אין חייבין לשכור לה בית אחר אבל יש לה מאונות ומדור האלמנה שנפל אין חייבין לצנותו, וגם אין מניחין לה לצנותו אפילו משלה ולתקנו ואין שוכרין לה בית ע"כ. ונראה דרבינו ירוחם ז"ל פסק כמ"ד דאין שוכרין לה בית כלל ומעתה לענ"ד ל"ע למה החליטו הפוסקים כולם פה אחד כמדס"ל דשוכרין לה בית וכדעת הי"א שהוא דעת הרמב"ם ז"ל נגד רבינו ירוחם ז"ל ודעה ראשונה שצ"ע וצפרע כי הוא להוליא ממון מן היתומים וכו"ע.

דהנה הצ"ש ז"ל א"ע סי' ל"ה סק"א כתב דכל מקום דפליגי הפוסקים קיי"ל דהנכסים בחזקתן ע"כ ועיין לעיל ס"ק (ס"ה ול"ג) שהצ"ח מחלוקת מי הוא המוחזק כאן, ואי נימא דהכי נמי האשה בחזקתה א"כ היה אחי שפיר דמלי אומרת קים לי אמנם אינו נראה מדעת הפוסקים כן גם דין זה עדיין רפוי צידי ועיין בהגהות חכמת שלמה להגאון מהרש"ק ז"ל סי' ל"ה א"ע שם מה שהקשה אצ"ש הנ"ל, גם אני צעניי כבר הצ"ח בזה מחלוקת ע"כ לענ"ד ל"ע באיך מוליאין ממון מספק מן היתומים.

ובסמוך שם בגמרא צעי אציי שיפלה מאי תיקו ופרש"י שיפלה חזקה צדקה וכתום' כתבו הכי גרסין

רנז) ומ"ש אמר רב נחמן יתומים שמכרו במדור אלמנה לא עשו ולא כלום וכו' שם דף ק"ג ע"א, אמר רב נחמן יתומים שמכרו מדור אלמנה וכו', ומ"ש מדרב אסי א"ר יוחנן וכו' התם לא משתעבדי מחיים הכא משתעבדי לה מחיים. וגירסת רבינו התם לא תפישו מחיים הכא תפישו מחיים והר"ף ז"ל גרס בגירסת רבינו, וכן נראה היה גירסת רש"י במהדורה קמא עיין ש"מ, והר"ן ז"ל גרס התם לא תפשו מחיים והוא הוא אמנם גירסת הגמ' משתעבדי במקום תפשו.

דהנה לכאורה יש חילוק גדול בין הרי גירסאות ולפי הגירסא השתנה דינא, דודאי חילוק גדול יש בין תפיסה לשעבוד וכמו שמלינו צהוי שטרות וצכמה מקומות, אמנם לא פירשו כן הראשונים ז"ל, וראיתי להר"ע ז"ל שכתב התם לא תפשו מחיים לאו למימרא שתפסו צהם לאחר מיתה אלא הכי פירושא דהכא זכיתה דאלמנה במדור זה מחיים שהרי נשתמשה בו צחיי בעלה מש"כ בצנות שזכיתן בנכסים מועטים אינו אלא לאחר מיתה ותפס לאו דוקא, ותדע שהרי אין תפיסה צקרקעות, ויש ספרים שגורסים הכ"ל תפסה התם לא תפסה וזה כפירש"י ז"ל ע"כ. ועיין עוש"ע א"ע סי' קי"ב סי' י"ד ועיין עוד צ"ש שם סקכ"ט וריעצ"א כתובות דף ק"ג הנ"ל ורבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"א ועיין בית מאיר מה שהאריך ודו"ק.

רנח) ומ"ש אמר אציי נקיטין וכו', שם אמר אציי נקיטין מדור אלמנה שנפל אין היורשין חייבין לצנותו תניא נמי הכי מדור אלמנה שנפל אין היורשין חייבין לצנותו ולא עוד וכו' אין שומעין לה. והנה העור והמחצר סי' ל"ד כתבו דנפול הבית או שלא היה לבעלה בית אלא צשכר יש צזה מחלוקת הראשונים ז"ל דעה ראשונה הביא שם דמלי אמרי לה היורשים דלא התנה אלא את תהא יתצא צביתו וכיון שהצית קטן מהכיל או נפל אין היורשים חייבים לשכור לה בית וי"א שצריכין לשכור לה בית והמחצר ס"ה פסק כ"א והוא דעת הרמב"ם ז"ל פי"ח מה"א וה"ה כתב כן בשם הרב"ב מן הראשונים ז"ל ומצואר צירושלמי וכן בסכינו הרמב"ן והרשב"א ז"ל ולזה הסכימו הח"מ

לבנותו ולא עוד אלא אפילו אומרת הניחו לי ואני אבננו משלי אין שומעין לה. בעי אביי שיפצה מאי תיקו. רנ"ט) אמרה אי אפשר לזוז מבית אבא וכולי וניתבו לה כי יתבא התם מסייעא ליה לרב הונא דאמר רב הונא ברכת הבית מרובה וניתבו לה לפי הבית אין הכא

משנה הלכות

היינו דוקא צמי שמת ולא היה לו בית שכיין שהיורשים לריכין לשכור וכו', אבל מי שכניה בית שאינו ראוי לדירת כולם אינו צדין שידחו מפניה ולא שיהיו חייבים לשכור לה בית ועל דרך זה מפרשין גמירין כפשטא ולא תחלוק על גמרא דצני מערצא עכ"ל בר"ן.

דרי נראה שהיכא שהצית קטן מהכיל לירושין ולא למנה פל מחלוקת בין הפוסקים אלה מפה ואלה מפה ואם הגדון שלנו הוא בית קענה ואינה יכולה להכיל אלמנה והצת יורשת עם צעלה כדין נותן שאחר שיש מחלוקת בין הפוסקים כלל גדול יש לנו כל ספק דממונא בחזקת מריה מוקמינן ותיבא ומיד אחר מיתת המת הצית בחזקת היורש היא הצת אליצא דכ"ע דעל כרחך לא פליגי אלא חי חייבים להשכיר לה בית אחרת או לא אבל הצית חיה למוריש לכולי עלמא והיורשין נכנסין לדור בה ומוליאין לאלמנה ממנה והאלמנה אם היא רוצה להוליא שכירות בית אחרת מהיורשים עליה להציא ראייה וק"ל, ואיני מאריך בזה כי לעניות דעתי צרור הוא ע"כ ע"ש. (ומ"ש דהצית לכולי עלמא בחזקת היורשין הוא לענין ד"ע מחוס' רי"ד הג"ל שהצאתי דהרצ פירש שהצית הוא בחזקת אלמנה, ויש לומר דהתם פ"י הרצ דבחזקתה הוא כיון שכבר ישבה בו אחר מיתת צעלה משא"כ כאן דהצית קטן מהכיל ומיד אחר מיתת צעלה לא נכנסה שם הצית בחזקת יורשים לד"ה כנ"ל).

דיוצא לנו מכל זה דעל כל פנים הרי לן להדיא דעת הגאון מהרשד"ם ז"ל כמו שכתבתי צמ"ד, וסבדי לי צמרומים שצ"ה צעלמי כונתי כן לכל הראיות הגאון ז"ל, רק מה שכתב הרשד"ם ז"ל דכאן הצית לד"ה בחזקת יורש היא הצת היינו היתומים מה שלעני"ד לכאורה נראה דהוה ג"כ מחלוקת הפוסקים, ועכ"פ יש לישבו כנ"ל, ומדברי הרשד"ם לכאורה ראייה צרורה לדברי מהרש"ק צחכ"ש הצאתי לעיל ודו"ק סוף דבר לעני"ד דברי האחרונים עלו צתימה מה שסתמו כולם כה"א, ונראה דלא ראו דברי הרשד"ם ורצונו ירוחם, ולי"ע אי מפקינן מן היתומים דיכולים לומר קים לן כדעב ראשונה וכפסק רצונו ירוחם ורשד"ם ודו"ק.

רנ"ט) ונ"ש אמרה אי אפשר וכו' שם צמ"ד וליחצו לה וכו' וצמ"ד גרם ברכת הצית צרובה צצית, וכן הוא בר"י"ף והתוס' ור"ה ורש"י ור"ן ורצונו גרם מרובה צמ"ם.

שיפצה מאי ושם דבר הוא כלומר מהו שחשפן וכן פי' ר"ח ובר"י"ף והרא"ש וכתבו דידוע דכל תיקו דממונא לקולא אלא המוחזק הלכך אינה רשאית לשפן ואפילו חאמר אני אחזקנו, אלא יפול ויפקע שעבודה ועיין רמב"ם פ"ח מה"א וכו"ה שם וצתוס' רי"ד כתובות ק"ג ומדצריהם כאן נראה צרור דס"ל דהצית הוה בחזקת יתומים, מדכתבו דכל תיקו דממונא הוי לקולא אלא המוחזק וכו' וצתוס' רי"ד שם כתב צח"י עגול ולפי פתרון הגאון הצית עומד בחזקת היתומים לפיכך אין האשה יכולה לשפן, אבל הרצ פירש שהצית הוא בחזקת אלמנה ויכולה לשפן ע"כ, ונראה דהרגיש צקושייתו והיה קשה ליה מי הוא המוחזק אמנם נראה דרוב הפוסקים הסכימו דאינה יכולה לשפן, ואם כן לריך לומר דס"ל ג"כ דהיתומים בחזקתן הם ועכ"פ אית לן גדולי המורים דס"ל כן דהיתומים הם בחזקתן וממילא כיון דהיתומים בחזקתן וא"כ אין להוליא מהן ממון לדירה וללא כצ"ש ומעתה מכאן נמי ל"ע שהסכימו כל האחרונים ז"ל דחייצין לשכור לה דירה כיון דהעור כתב כן בשם יש אומרים, ורצונו ירוחם לא הציא כלל דעת כה"א, גם רוב הפוסקים ס"ל דהנכסים בחזקת היתומים א"כ איך מוליאין מהן ממון כיון דיכולים לומר קים לן ולי"ע.

ובעמדי משתומם שבה ומשועב זין כחצי רצותיו הראשונים ז"ל מלאתי את שאהבה נפשי תשובת מהרשד"ם חאה"ע סי' קס"ז וז"ל והעור ח"ע סי' ל"ד הציא זאת הסצרה וז"ל ואם בית צעלה קטן מהכיל אותם ואת היורשים וצח"י אציהם היו הצנים שוכרים ציתם וכו' אין היורשים חייבים לשכור לה בית אחר שלא התנה אלא את תבא יתבה וכן כתב רצונו ירוחם נחיצ כ"ג ח"א וז"ל, ואם הצית קטן מהכיל כשמוליאין אותה מהצית אין חייבים לשכור לה בית אחר וכו' וכן פירש"י ולא הציא חולק, אבל העור צסימן המזכר הציא חולקים על זאת הסצרה יש אומרים והרמב"ם והרא"ש ואפשר שהיה אומרים הם הרצ"ה והרמב"ן שהצית המ"מ צפרק י"ם מה"א להרמב"ם ונראה שכל אלה החולקים על הסצרה, זאת מן הירושלמי.

אבל בר"ן כתב שאין הוכחה מן הירושלמי שכתב צפירושו להלכות פי' נערה שנחתחה וז"ל ואפשר שאפילו לשון הירושלמי שסובר שהיורשין חייצין לשכור לה בית

לומר לה כלום התנה אצונו
עמך חלל כל זמן שתהא בזית
קיימת וזו כיון שנפלה לא
קרינן זו צניתי: יהב ליה
ידא. לסומכו כשכיב נכנס
צספייכו: גרפא. נוטה: הוה
שדי קמיה רוקא. כיב רוק
מושך לפניו. כסייה. כי כיכי
ללא למאוס מר עוקבא :

גמ'. רס) אמר רב הונא לשון חכמים ברכה לשון חכמים עושר לשון
חכמים מרפא לשון חכמים ברכה הא דאמרן לשון חכמים עושר דתנן
אם היה פיקח שוכר את מקומו לשון חכמים מרפא דתנן לא ילעוס
אדם חיטים ויתן על גבי מכתו בפסח מפני שהן מחמיצות. רסא) אמר
רב פפא לא לידון אינש דינא לא למאן דסני ליה ולא למאן דרחים
ליה דרחים ליה לא חזי ליה חובה דסני ליה לא חזי ליה זכותא. תנו
רבנן ושחד לא תקח אין צריך לומר שוחד ממון אלא אפילו שחד דברים
מדלא כתיב בצע לא תקח היכי דמי שחד דברים כי הא דשמואל הוה

סליק למברא אתא ההוא גברא יהב ליה ידא אמר ליה מאי עיבידתך אמר ליה דינא אית לי אמר
ליה פסילנא לך לדינא. אמימר הוה יתיב גדפא ארישיה אתא ההוא גברא שקלא אמר ליה מאי
עיבידיך דינא אית לי אמר ליה פסילנא לך לדינא. מר עוקבא הוה שדי קמיה רוקא אתא ההוא
כסיה אמר ליה מאי עיבידתך דינא אית לי אמר ליה פסילנא לך לדינא רסב) והני תלת
פלוגתא דאדמון דהכא דאמרינן הלכה כאדמון

משנה הלכות

נמי אסור מדלא כתיב צלע וכו', כי האי דשמואל הוה
עבר צמברא וכו' יכיב ליה ידיה וכו' אמימר הוה
יתיב וקא דאין דינא פרה גדפא ארישיה וכו', ורבינו
גרס יתיב גדפא ארישי מר עוקבא הוה שדי רוקא קמיה
אתא ההוא גברא כסייה וכו' ע"ש וכל אלו לא רלו
ולא מדינא וק"ל.

רסב) ומ"ש רבינו וכני תלת פלוגתא דאדמון דכחא
דאמרינן הלכה כאדמון לית הלכתא כותיה
וכו' כתובות דף ק"ה משנה אדמון אומר שצטב, מי
שמת וכניה צנים וצנות צמן שהנכסים מרובין הצנים
יורשין והצנות ניזונות, ונכנסים מועטים הצנות יזונו
והצנים יחזרו על הפתחים, אדמון אומר שצטב שאני זכר
הפסדתי אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון.
הטוען את חזירו כדי שמן והודה צקנקיים אדמון אומר
הואיל והודה צמקלת הטענה ישבע וחכ"א אין הודאה
ממין הטענה, אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי
אדמון. הפוסק מעות לחתנו ופשע לו את הרגל, השצ
עד שתלצין ראשכ, אדמון אומר יכולה היא שתאמר
אילו אני פסקתי לעלמי אשצ עד שתלצין ראשי עכשיו
שאצא פסק מה אני יכולה לעשות, או כגוס או פטור,
אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון ע"כ.

ודר"י"ף ז"ל כתב כאן וצ"צ ריש פרק מי שמת דף
קל"ט, ולית הלכתא כאדמון, ואע"ג דגרסינן
בפרק שני דייני גזירות אמר רב יוחנן משמיב דחזקיה
כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה
כמותו צהא לית הלכתא כותיה, דסוגיא דשמעתא כת"ק
סלקא, וצנמק"י שם סיים דאי לאדמון אין חילוק בין
נכסים מרובין לנכסים מועטים דאם מרובין הם שניזונין
יחד אלו ואלו גם מועטין סצירא ליה לאדמון שזונו

רס) ומ"ש אמר רב הונא לשון חכמים ברכה וכו'
שם דף ק"ג ע"א ברכה הא דאמרן, עושר
דתנן המוכר פירות לחזירו משך ולא מדד קנה מדד
ולא משך לא קנה ואם היה פקח שוכר את מקומו,
מרפא דתנן לא ילעוס אדם וכו'. וראיתי צמג"א א"ח
סימן תס"ו והדיוק הוא דלא הוה ליה למימר ויניח
ע"ג מכתו כיון דכאיסור הוא משום כל יראה ע"ש,
ועיין הפלאה שם ועיין שצת קל"ד ע"צ אמר אצוי ש"מ
כני כתובין מכו וע"ע זצחים י"ט ע"א מילתא אגב
אורחא קמ"ל דגמי מסו, וצחוס' ד"ב מאי אריח דר'
דקמ"ל משום לשון חכמים מרפא ועיין רש"י ע"ז י"ט
ע"צ ד"ב שיחת חולין ודו"ק.

רסא) ומ"ש אמר רב פפא לא לידון אינש וכו' שם
ק"ה ע"צ וקו"ד וצגמרא גרס אמר רב
פפא לא לידון אינש דינא למאן דרחים ליה ולא למאן
דסני ליה ורבינו גרס לא למאן דסני ליה ולא למאן
דרחים, וכן הוא גירסת החוס' ז"ל, וגרסי בתרוויכו
צרחים וסני תיבת לא וכן גרס הרי"ף ז"ל פ"ק
דסנהדרין דף רנ"ח וע"ש כל הענין והתוס' רי"ד כולם
גורסים תיבת לא גם אלל רחים וכני קאמר לא למאן
דרחים ליה ולא למאן דסני ליה וכן נראה עיקר הגירסא
דכן נופל הלשון, ולגירסת הצמרא היה אחי שפיר אי
לא כתב תיבת לא כלל וכלל חלל היה לו לומר לא
לידון אינש למאן דרחים ולמאן דסני ליה, ואז היה
קאי תיבת לא לידון אתרוויכו, ולדינא אין נפקא מינה,
ועיין שם צחוס' ד"ב לא למן וכו' ועיין רמב"ם פכ"ג
מהל' סנהדרין וטו"ש"ע חו"מ סימן ז' וסימן ט'.

ומ"ש ת"ר ושחד לא תקח וכו' שם וצגמרא גרס
אינו צריך לומר שוחד ממון וכו' שוחד דברים

יחד ולא ישאלו על הפתחים ואילו בגמרא שקלו וערו
 כי ניכו מרובים ובי ניכו מועטין, ואלמנותו מה שתמעט
 משמע דכרצנן קיי"ל ואין למדין מן הכללות אפילו במקום
 שנאמר צו חוץ, וכן פסקו הר"ף וכל הגאונים ז"ל
 ע"כ, (והנמק"י גרס רש"י וכן גרים המרדכי
 כתובות הג"ל רש"י וכו' הקיפו בחלי עיגולין ע"ש
 ולא לריכא לפני"ד דנראה דזה הוה גירסאם ז"ל וצ"ע
 הגירסא ר"ג).

והתוספות צ"ב קל"ט ע"ב ד"כ אמר ר"י כתבו וז"ל
 בכתובות דף ק"ט ע"א אמר כל מקום
 שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו
 אמר ליה רבא לרב נחמן אפילו צברייתא וכו' מכל הדין
 סוגיא משמע דהלכה כדאדמון ותימה דכחך בגמ' כולל
 שמעתיא כרצנן דאדמון ודלל ככלתא וכו', ורצונו חננאל
 והלכות גדולות ורב אלפס פסקו כרצנן דאדמון משום
 דשמעתין דהכא כותיה אלל, ורצונו חס אומר דאדמון
 לא פליג אדרצנן אלל שמעתיא על התקנה שחקנו נכסים
 מועטין, אבל מ"מ כרצנן סבירא ליה ולא משמע כפי
 מדקאמר רואה אני את דברי אדמון ועיין תוס' כתובות
 ק"ח ע"א ד"כ אדמון ע"כ.

(ע"י שו"ת שרית יוסף סי' י"ט שדן מכאן דגם לשאר
 פוסקים דאם אחד מחמיה על דברי חבירו אין
 ראייה מה שחולק עליו ע"ש, ועיין יבמות ס"ז ע"א
 מי קתני וקבלו, וכו' וקתני דמסתבר עמיה ע"ש,
 ובגלויי הש"ס כתובות הג"ל כתב, הרי דגם באומר
 דמסתבר עמיה אין ראייה שמסכים, א"כ גם להיפך
 בכתובות על עעמו אין ראייה שחולק ע"ש).

ורש"ב"ם פסק כדאדמון וכן פסק ראב"ן וראצ"י ועיין
 מרדכי וכן פסק בעט"מ ז"ל בכתובות הג"ל.
 והעיקור כתובה דמירכסא אות החמשי כתב, גרסינן צפי'
 מי שמת והיה בנים וצנות בזמן שהכנסין מרובין וכו' לרב
 נערונאי וכו' הילאי ראשי מחיתתא מנהג שחי ישיבות
 כרצנן ולא כדאדמון וליתא להא דאמר ר' יחזק אמר ר'
 אלעזר משמיה דחזקיה כל מקום שאמר רש"י רואה
 אני את דברי אדמון הלכה כמותו והוא כדעת רצונו
 (וגרס נמי רש"י כנמק"י ומרדכי ועיין לקמן) ועיין
 רא"ש ואו"ז צ"ב סי' ק"י הוצא ג"כ פסק של רב
 נערונאי גאון וכתב חדא דיתיד ורבים הלכה כרבים ועוד
 רצנן אמוראי פסקו כתיק ע"כ ע"ש.

והנה דעת רצונו דכל תלמידי הלכה כדאדמון, אמנם
 דעת הר"ף כתובות הג"ל דדוקא באלל אין
 הלכה כדאדמון, וז"ל ודאמר רבן גמליאל רואה אני את
 דברי אדמון תלמידי חינון מי שמת והיה בנים וצנות,
 וכו' אמר ר' יחזקיה כדן עעמו חמיה
 וכו' אמר ר' יחזקיה כדן עעמו חמיה

שמת והיה בנים וצנות נפקא ליה מכלתא וקיי"ל
 כרצנן דאדמון כנכסין מועטין בצנות חונו והבנים ישאלו
 על הפתחים, פשו לכו תרתי דהלכתא בהם כדאדמון,
 וכ"כ תוס' ר"י ונראה דראייתא הוא רק מפרק מי
 שמת והיה בנים וצנות והתם קיי"ל כרצנן, אלל צאידיך
 תרי דלא מפורש לן דאין הלכה כותיה דרצונו לכלל
 דאמר ר' יחזקיה אמר ר' אלעזר משמיה דחזקיה כל מקום
 דאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו.
 א"כ כותיה קיימינן.

אמנם רצונו ז"ל מייחתי ראייה אחרת לפסוק גם בכהו
 דלא כדאדמון, מדאיתיה רבי אלל בר ממל
 לר' חייא בר אלל טענו צעור וכו' לו צעב, צעב
 וכו' לו צעור, טענו שור ושכ וחמור וכו' לו צאחד
 מכן חייב ואמר ליה הא מני אדמון היא, ולאו דחויי
 קמדחינא לך אלל תלמוד ערוך הוא צפוי של ר' יוחנן,
 אדמון היא, מדקמשינין כפי שמע מינה לית הלכתא
 כותיה ע"כ. והנה כיון דרצונו הביא ראייה לפסקו
 מגמ' שצושה הג"ל (וכו' דף מ' שם ע"ש) והתם
 מייירי צענת שור ושכ ואפילו כפי השיבו לו הא מני
 אדמון היא משמע דאין לא קיי"ל כדאדמון גם צעב
 וכיון שכן ס"ל לרצונו דכלל ג' הלכות לית הלכתא
 כדאדמון, וראייה חזקה, ומדברי הגמ' שצושה לכאורכי ל"ע
 ארי"ף ודעימיה דפסקו כדאדמון צעבי שגים ולא צאחד
 וחלקו ציניבס.

ודע דקשה לי קתת אדברי התוספות צ"ב הג"ל
 שכתבו ד"כ אמר ר"ג וז"ל ור"ח וכו' וכו' וכו'
 אלפס פסקו כרצנן דאדמון משום דשמעתין דהכא כותיה
 אלל, והנראה מדברי תוס' ז"ל דמפרשי טעם רצונו
 למח פסק כרצנן דאדמון מכה דיוק בגמ' דפי' מי שמת
 וכדעת ר"ח ור"ת, אמנם לפני"ד הקלושה ל"ע, שהרי
 ודאי אמת שכן הוכיחו ר"ח ור"ת, אמנם רצונו כתב
 צפירוש דפסק דלא כדאדמון מכה בגמרא דשצושה ולא
 מטעם סוגיא דצעב צתרא ותם כן לריך עיין לפני"ד
 האיך ערצונו להני תרי טעמיה תוס' להדדי, וצאמת
 חלוקין כן בטעמם וצפרע שחוקים גם צדינא ולא רק
 בטעמא דלדעתם ז"ל דלמדו כן מגמרא צ"ב לית הלכתא
 כדאדמון רק צעב ולדעת רצונו דליף משצושה צכולכו
 ג' לית הלכתא כותיה ול"ע.

וראייתו לצעל העיקור הלכות מלוה על פה שכתב
 וז"ל וכו' אמר ר' יחזקיה כדן עעמו חמיה
 צקנקים, חסקה רבא בכתובות כיכי דאמר ליה מלא
 י' כדי שמן וכו' ופסק רצונו כדאדמון דכל מקום שאמר
 (ז"ל ר"ג) רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו,
 והלכה מודה לו צקנקים וכו' צשמן כדן עעמו חמיה
 ושעורים וכו' לו צאמת מכן ומשצעב נמי שצושה

לית הילכתא כותיה מדאיתביה רבי אבא בר ממל לרבי חייא בר אבא טענו בשור והודה לו בשה בשה והודה לו בשור פטור טענו שור ושה וחמור והודה לו באחד מהן חייב ואמר ליה הא מני אדמון היא ולא דיהויי קא מדחינא לך אלא תלמוד ערוך הוא בפיו של רבי יוחנן אדמון היא מדקמקשינן הכי שמע מינה לית הילכתא כוותיה. (רסג) והילכתא פוסקין מזונות לאשת איש והילכתא כרב הונא דאמר רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני גיזונית ואיני עושה. והילכתא כרב זביד בקוניא דאמר רב זביד הני מאני דקוניא וכולי בהלכות פסח. (רסד) האומר תנו מאתים דינר לעניים ינתנו לעניי אותה העיר רבי אחא

מאני דקוניא . כלי חרס שמחפין עליהם עופרת לפי רש"י, והתוס' פי' שמחפין עליהם התכת זכוכית, ועיין רמב"ם פי"א מהל' מאכלות אסורות ועש"ע יו"ד סימן

משנה הלכות

לאורייתא כדדמון, ובעל מתיבות כתב לית הלכתא כדדמון, ולסברא דרב אלפס קשיא לן הא דגרסינן בשבועות דפ' שבועות דדיינין דמותבין לר' חייא בר אבא מיהא דחניא טענו שור וחמור והודה לו באחד מהן, ושני ליה הא מני אדמון היא, ומשמע דלית הלכתא כותיה, וכן כתב ר"ח ועוד דהא כל מקום שאמר ר"ג (כאן גרס ר"ג ועיין לעיל שהבאתי גירסתו רש"י וע"כ דהד טעות סופר הוא) רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו ליתא, דהא דמי שמת והניח בנים וצנות נפקא מהלכתא, והטוען את חבירו איכא למימר נמי דליתא, אלא דרבינו אלפס סמך על רבינו שמואל בן חופני בספר המצוי, הלכתא כדדמון בשתי הלכות וממתיבתא שדרו כותיה, ועוד דהא דר' חייא בר אבא מוקים לה דאדמון בגגול שבועה כדאיתא בהם, אבל טענו חטים ושעורים והודה לו באחד מהן ר"ה חייב, ול"ע להא דטענו שור ושה דלא ברור לן, ועיין שער החדש שם שהוא קושיא אחריתי ודו"ק. ע"כ, וכבר הבאתי לעיל בעלמי ז"ה קושית הבעל השיעור ז"ל מהא דשבועות דתקשה ארי"ף ז"ל.

הלכה כמותה כדאיתא אין הלכה כמשנתנו, דמשנתנו קתני כדאיתא אילו אני פסקתי לעלמי אשכ עד שחלצין ראשי, אלמלא אינה יכולה לומר כסבורה הייתי שאבא נותן עלי ואמר ר"ג עלה רואה אני את דברי אדמון, וכיון דקיי"ל הלכה כמותו כמשנתנו ממילא אדחיה לה האי דרייתא, אלא ודאי לא על דרייתא החולקת על משנתנו אמרו, אלא שאם תמלא דרייתא שחלקו בה אדמון וחכמים בדבר אחד שלא לחלוק על משנתנו ואמר בה ר"ג רואה אני את דברי אדמון מי נימא הלכה כמותו וא"ל מי קאמר כמשנתנו וכו'. תדע דאילו מהכיה דרייתא לעיל דפליגא אמתניתין היכא פשיעא ליה מי קאמר כמשנתנו כל מקום שאמר קאמר והא רבנן דפליגי אדר"י דרי"י אמרו לא אמרה אדמון מעולם ולא הודה בה ר"ג, וכיון שכן ליתא בכלל זה אלא ש"מ לאו מהכך דרייתא אמרה אלא מדרייתא אחרת כגון ההיא דטענו שור ושה וחמור דאמרו תלמוד ערוך בפיו של ר' יוחנן הא מני אדמון הוא, והם ידעו שיש כיוצא בה דרייתא שראה רבן גמליאל דבריו של אדמון ואף ר"ה ז"ל פסק כדדמון במתני' וכן בהלכות גדולות ע"כ, ועיין בשגות הראש"ד שם ותוס' ור"ן שם, וצמשרים נתיב כ"ג ח"א ועיין ש"מ וטוש"ע ח"ע סי' כ"ב ועיין כנה"ג סי' הג"ל ולקמן בסמוך אכתוב עוד מה דבס"ד.

גם רבינו סעדיה גאון בספר הירושות עמ"ט פוסק שלא כדדמון ובמבוא התלמוד לרב יוסף אברלוגי נראה שנמשך לגמרי אחר דעת ר"ש בן חפני עיי"ש, וזה לכאורה בניגוד לגמרא כתובות ק"ט עיין שם, ועיין עוד דרכי התלמוד וכללי הוראה בשו"ת הגאונים ודו"ק.

רסג) ומ"ש והלכתא פוסקין מזונות לא"ה שם ק"ז ע"ב והלכתא כותיה דרב, ופוסקין מזונות לא"ה והלכתא כותיה דרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב (נ"ח ע"ב) יכולה אשה שתאמר איני גיזונית ואיני עושה ועיין לעיל ס"ק (ט"ו וי"ז), מה שכתבתי בזה והלכתא כותיה דרב זביד בקוניא דאמר רב זביד הני מאני דקוניא חיוורא ואוכמי שרי ירוקי אסורי ולא אמרן אלא דלית בה קרעופני פירוש ציקופני אבל אית בהו קרעופני אסורי ע"כ.

והנה הרי"ף ז"ל כתב במשנה כתובות, הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל וכו' אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון מתני' דלא כי האי תנא וכו' וקיי"ל כתנא דידן, וכתב בעה"מ ז"ל בכתובות הג"ל ח"ל וכן מה שכתב במשנה הפוסק מעות לחתנו וכו' וקיי"ל כתנא דידן הא ליתא דהא אמרינן בגמ' כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו ואפילו דברייתא ע"כ.

רסד) ומ"ש האומר תנו מאתים דינר וכו' תוספתא ב"ק פרק י"א ה"ב האומר תנו מאתים

וכתב עליו במלחמות, אמר הכותב כשאמרו אפילו דברייתא לא אמרו שלא תהא הלכה כמשנתנו ולא

קל"ה סעי' ו'. העורך על השדה. ראונו מערער על שדה שציד שמעון ואומר לוי שמכר לך שדה זו גזלה ממני והוא חחוס על שטר המכירה שכתב לו לוי לשמעון כשמכרה לו: אדמון אומי יכול הוא שיאמי מה שלא ערערתי בשעה שלקחת מלוי וחתמתי בתוך השטר עד לפי שלוי אדם חזק וקשה להוליאח מידו ונוח לי עסק בה ואפילו יש לו עסק זכות או עדי גזילה ואין להצירו עדי מקח, ביה יוסף חושן משפט סימן קמ"ז בשם ריטב"א ורמב"ם: עשאה סימן לאחר. עשה המוחזק בה סימן לאחר לא לראובן זה העורר עליו אלא לאיש אחר היה מוכר שדה בלד זה ומכר לו ארבעה מלרי השדה וכתב לו במלרי מלר פלוני שדה שלי וזה חתם על השטר ולא ערער אבד זכותו אפילו לאדמון דאין לומר כאן השני נוח לי רש"י, והחוס' מפרשים עשאה המערער סימן לאחר שמכר קרקע סמוך לשדה זו שהוא מערער עליה לאדם אחר וכתב במלרי מלר פלוני שדה של שמעון אבד את זכותו שהרי הודה שהיא של שמעון: אב"ל דין. שבוצע שטר המכירה בדין לקיימו כמשפט קיום שטרות: לא איבד זכותו. אם חתם עליו שהרי לא ידע מה כתוב בו שיערער עליו: דתני רבי חייה וכו' אלא אי"כ קראוהו. שהרי על השטר הם באים להעיד: והדיינין חותמין. בקיום אע"פ שלא קראוהו שהרי אינן מעידין אלא ששטר זה בא לפנינו והעדים הכירו שהיא חתימתן רש"י, ודוקא מה שיש בגוף השטר הוא שאין לריבין לקרות אבד מ"מ לריבין

אומר לעניי כל ישראל. האומר תנו שדה פלונית לעניים לקט שכחה ופניאה לעניי אותה העיר לעניי עיר פלונית לקט שכחה ופניאה לעניי עיר אחרת. העורך על השדה והוא חתום עליה בעד אדמון אומר השני נוח לי והראשון קשה ממני וחכמים אומרים איבד את זכותו עשאה סימן לאחר איבד את זכותו אמר אביי לא שנו אלא בעד אבל דין לא איבד את זכותו דתני רבי חייה אין העדים חותמין על השטר אלא אם כן קראוהו והדיינין חותמין אף על פי שלא קראוהו. רס"ה) רב נחמן קרי סיפרי

אב"ל את זכותו. שכוהיל וחחס כודה שאין לו עסק בה ואפילו יש לו עדי זכות או עדי גזילה ואין להצירו עדי מקח, ביה יוסף חושן משפט סימן קמ"ז בשם ריטב"א ורמב"ם: עשאה סימן לאחר. עשה המוחזק בה סימן לאחר לא לראובן זה העורר עליו אלא לאיש אחר היה מוכר שדה בלד זה ומכר לו ארבעה מלרי השדה וכתב לו במלרי מלר פלוני שדה שלי וזה חתם על השטר ולא ערער אבד זכותו אפילו לאדמון דאין לומר כאן השני נוח לי רש"י, והחוס' מפרשים עשאה המערער סימן לאחר שמכר קרקע סמוך לשדה זו שהוא מערער עליה לאדם אחר וכתב במלרי מלר פלוני שדה של שמעון אבד את זכותו שהרי הודה שהיא של שמעון: אב"ל דין. שבוצע שטר המכירה בדין לקיימו כמשפט קיום שטרות: לא איבד זכותו. אם חתם עליו שהרי לא ידע מה כתוב בו שיערער עליו: דתני רבי חייה וכו' אלא אי"כ קראוהו. שהרי על השטר הם באים להעיד: והדיינין חותמין. בקיום אע"פ שלא קראוהו שהרי אינן מעידין אלא ששטר זה בא לפנינו והעדים הכירו שהיא חתימתן רש"י, ודוקא מה שיש בגוף השטר הוא שאין לריבין לקרות אבד מ"מ לריבין

משנה הלכות

דינר לבית הכנסת תנו ספר חורב לבכ"כ ינחנו לבית הכנסת הרגיל, ואם היו שנים וכו' רגיל בשניהם ינחנו לשתיכן האומר תנו מאתים דינר לעניים ינחנו לעניי אותה העיר ר' אחא אומר לעניי כל ישראל, האומר תנו שדה פלונית לעניים, לקט שכחה ופאה לעניי אותה העיר לעניי עיר פלונית לקט שכחה ופאה לעניי עיר אחרת, הבן שהיה אוכל משל אביו וכן שהיה אוכל משל רבו קולץ ונתן פרועה לבנו ולבתו ולעבדו של אוהבו ואינו חושש משום גזלו של בעל הבית שכך נהגו ע"כ. ועיין ב"ב מ"ג ורשב"ם שם וחידושי רשב"א ב"ק וגיטין ל"ו ע"ב וירושלמי גיטין פ"ג ומדכי פ"ק דב"ב ס' תל"ה ובתשובותי הארכתוי בזה בעז"ה, ועוד עיין יו"ד ס' רמ"ה ב"ב שם וחולין ל"ד ע"ב ובש"ע חו"ה ס' ק"ע ס' י"ע ובמג"א ס"ק ס"ב ובתוספתא שלבי ב"ה ועיין חידושי הרשב"א חולין דף ו', ודו"ק בכל אלו המקומות.

דינר לבית הכנסת תנו ספר חורב לבכ"כ ינחנו לבית הכנסת הרגיל, ואם היו שנים וכו' רגיל בשניהם ינחנו לשתיכן האומר תנו מאתים דינר לעניים ינחנו לעניי אותה העיר ר' אחא אומר לעניי כל ישראל, האומר תנו שדה פלונית לעניים, לקט שכחה ופאה לעניי אותה העיר לעניי עיר פלונית לקט שכחה ופאה לעניי עיר אחרת, הבן שהיה אוכל משל אביו וכן שהיה אוכל משל רבו קולץ ונתן פרועה לבנו ולבתו ולעבדו של אוהבו ואינו חושש משום גזלו של בעל הבית שכך נהגו ע"כ. ועיין ב"ב מ"ג ורשב"ם שם וחידושי רשב"א ב"ק וגיטין ל"ו ע"ב וירושלמי גיטין פ"ג ומדכי פ"ק דב"ב ס' תל"ה ובתשובותי הארכתוי בזה בעז"ה, ועוד עיין יו"ד ס' רמ"ה ב"ב שם וחולין ל"ד ע"ב ובש"ע חו"ה ס' ק"ע ס' י"ע ובמג"א ס"ק ס"ב ובתוספתא שלבי ב"ה ועיין חידושי הרשב"א חולין דף ו', ודו"ק בכל אלו המקומות.

אב"ל הכי גרס אי לאו דעבד הכי לא מצוין ליה נהליה ולפי הכי האחר שכתבתי הכי פירוש, לא שנו אלא בשעשאה העורר סימן לאחר אבד עשאה סימן למחזיק בקרקע שהוא מוכר לו לא אבד זכותו דאי לאו דעבד הכי לא הוה מצוין לה ניהליה, כלומר מפני שהלוקח לא ירצה ללוקחה דמחוק שהוא חושש שהוא בעל המיזר לוקח אותה ומרבה דמיים ע"כ, ועיין דרישה חו"מ ס' קמ"ז ובמכש"א דחק הרכב בפירוש זה ועיין קרבן נתנאל ס"ק ו' וס"ק ז' וכתב הרא"ש ז"ל ירושלמי לא סוף דבר שעשאה העורר סימן לאחר אלא אפילו עשאה אחר לאחר והעורר חתם איבד את זכותו, ועיין

אב"ל הכי גרס אי לאו דעבד הכי לא מצוין ליה נהליה ולפי הכי האחר שכתבתי הכי פירוש, לא שנו אלא בשעשאה העורר סימן לאחר אבד עשאה סימן למחזיק בקרקע שהוא מוכר לו לא אבד זכותו דאי לאו דעבד הכי לא הוה מצוין לה ניהליה, כלומר מפני שהלוקח לא ירצה ללוקחה דמחוק שהוא חושש שהוא בעל המיזר לוקח אותה ומרבה דמיים ע"כ, ועיין דרישה חו"מ ס' קמ"ז ובמכש"א דחק הרכב בפירוש זה ועיין קרבן נתנאל ס"ק ו' וס"ק ז' וכתב הרא"ש ז"ל ירושלמי לא סוף דבר שעשאה העורר סימן לאחר אלא אפילו עשאה אחר לאחר והעורר חתם איבד את זכותו, ועיין

ח"מ סי' קמ"ז פרטי דינים וגם כזה כחצו הפוסקים
דאין הלכה כאלמון.

רסה) ומ"ש רב נחמן קרי סיפרי דייני וחתיים וכו'
גיטין י"ט ע"ב וגרסינן בגמ' דף י"ט

ע"ה איחמר עדים שאין יודעין לחתום רב אמר מקרעין
להם נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו ושמואל אמר
באבר וכו' וכתי מילי בגיטין אבל בשטרות לא דכחול
דעבד עובדא בשאר שטרות ונגדיה רב כהנא, תניא כותיבי
דרב עדים שאין יודעין לחתום מקרעין להם נייר חלק
וממלאין וכו' אמר רבן שמעון בן גמליאל צמח דברים
אמורים בגיטין נשים אבל שחרורי עבדים ושאר כל השטרות
אם יודעין לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין
א"ר אלעזר מאי טעמא דרשב"ג שלא יהא בנות ישראל
עגונות, אמר רבא הלכה כרשב"ג ורב גמדה משמיה
דרבא אמר אין הלכה, אלא כמאן כרבנן ובה הכוה
דעבד עובדא בשאר שטרות ונגדיה רב כהנא, תרגמה
אקריאה. רב יהודה מטעמך וקא חתיים אמר ליה עולא
לא לריכח דבא ר' אלעזר מרע דארץ ישראל קרי קמיה
וחתיים ורב נחמן קרי קמיה סיפרי דייני וחתיים ודוקא
רב נחמן וספרי דייני דאית לכו אימתא, אבל רב
נחמן וספרי אחריני, ספרי דייני ואינא אחרינא לא,
ובספרי רבינו חסד חיבה לא, והשמעת הדפוס הוא
ופשוט, ובהלכות גיטין כתב בן צפירוש.

והנה הא דתרגמה רב גמדה אקריאה פי' שיודעים
לחתום אף על פי שאין יודעין לקרות שפיר דמי
וקרי קמיה אחריני כרבנן ודרב כהנא בשאין יודעין
לחתום וגבי חתימה אמרן להא דרב כהנא לעיל, וכתב
הרמב"ם וכן כתב הא"י דהוא שיודעין לשון בקדש
שמצינין מה שקורין לפניכם שאל"כ מה מועיל מה
שקורין לפניכם, ור"ח פירש דבא דרב אקריאה ודרב
גמדה אחתימה, וברשב"ג כתב כפירש"י והביא ראייה
דלא כר"ח וכן פי' הרא"ש ז"ל אמנם רבינו בהלכות
גיטין פי' כר"ח ע"ש.

וכתב הרמב"ם פכ"ד מהלכות מלוה ולוה דכזה הלכה
כרשב"ג שאם עשה בן בשטרות שהשטר פסול
וכרשב"ג כתב דאיכא מאן דאמר מדאמרינן נגדיה רב
כהנא ולא אמר נגדיה ופסול ליה לשטרא שמע מינה
דשטר כשר וכדאמרינן בעלמא רב מנגיד אמאן דמקדש
(קידושין י"ב) צביאה וקידושיו קידושין, וכן הדעת נוטה
ועיין ר"ן.

ודע דבריי"ף ז"ל לא הביא כלל הא דרב גמדה דאין
הלכה כרשב"ג וכתב הרא"ש ז"ל דסבירא ליה
כיון דסתמא דגמ' קאמר דרבא אמר הלכה כרשב"ג
סמכינן עליה יותר מהא דאמר רב גמדה משמיה דרבא
כלך הלכה כרשב"ג בין בקריאה בין בחתימה ולפי
דבריו ז"ל לריך לפרש הא דקאמר ח"ק קורין לפניכם
וחותמין אפילו באחד קורא לפניו כגו דכיון דמילתא

דעבדא לגלויי מירתת, דאי צשנים קורין לפניו כזה לא
כוכ פסול רשב"ג דאפילו צשני עובדי כוכבים סיח
לפי תומו מכשר רב פפא ורשב"ג פוסל אחד אם לא
רב נחמן וסופרי צ"ד ולכך לא הביא כך דרבי אלעזר
דכוכ קרי קמיה וחתיים אבל דעת ברין ז"ל וצ"י וש"ך
ח"מ סי' מ"ה דמדקאמר ברין"ף סתמא אם אינא
יודעין לקרות אין חותמין אפילו צשנים קראו לפניכם
אלא אם בן צמסל"ת דלא גרעו מחרי עו"כ וכן הוא
דעת הרמב"ם ז"ל.

ובער הטיעור כתב מסתברא בשאר שטרות דאי מקרי
לכו לתרי דידעי למקרי מסיח לפי תומו חותם
כדאמרינן בשטר פרסאה והלכך כיכי דחתימי סכדי ולא
קיס לן אי ידעי למקרי או לא בחזקה כשרים קיימי
ומקיימו לכו צי דינא ומגצינן ציכ כדי שלא תנעול
דלת צפני לוי"ן ע"ב, וכתב הרא"ש ז"ל ומה שכתב
מסל"ת לא נכירא דלא צעינן לפי תומו אלא צעו"כ
משום דאי כוכ ידע דסמכינן עליה כיכ משקר, אבל
צי תרי ישראל לא חשידי לשקר ע"כ וכבר כתבתי בזה
דנראה דאין בן דעת ברין"ף וברמב"ם וצ"י ז"ל.

שבתי וראיתי לרבינו ירוחם נחיד ד' ח"ג שכתב וז"ל
אם אינן יודעין לקרות קורין שנים צפניהם
ולא די אחד וחותמין, ואם כיכ דיין חשוב והסופר
ירא ממנו קורא לפניו והוא חותם געין פ"ב, וכן כתב
ר"י וצ"ל הטיעור ורב אלפס פסק כרשב"ג שצריכין
לידע לקרות כמו לחתום, וכן כתב הרמב"ם ז"ל כי לא
סמכינן על צ' או על א' שיירא ממנו כמו שכתבתי
צדיינים, אלא כשיודע לקרותו אבל כשאינו יודע לקרותו
אינו חותם, ולפי הפוסקים שפסקו שקוראים לפניכם
וחותמין דוקא צכתב הכתוב צכתבחנו אבל כתב של
גוי שאין יודעין לקרות ישראל אלא גויס לא זולתו לגבי
דיין לדון צו כמו שכתבתי צדיני דיינים אבל לגבי עדות
לא ע"ב, והנראה צרור מדעת רי"ז דס"ל דלהרמב"ם
אפילו ע"פ שנים לא יחתום אלא כשיודע לקרותו וכמו
שכתבתי לעיל ועיין כה"ג סימן כנ"ל וכתשו' מהרשד"ם
חלק ח"מ סי' מ"ג וחסוצת בגאונים סי' רל"ח.

ודע דמדברי רבינו ירוחם הללו ראי' גדולה למכ שכתב
הש"ך ח"מ סי' מ"ה סק"ג וז"ל מיהו לענין דינא
וכו' עוד נ"ל דהתם לא מני לשנויי דאחד קורא לפניכם דהא
כיון דסתם ישראל אין יודעין לשון פרסי אם בן ארץ
ישראל אחר קרא לפניכם, וליכא למימר דלישני דעכו"ם
קורין לפניכם דמאן לימא דמכני עכו"ם קורין לפניכם,
דהא דמכני לקמן וכו' אבל שיחתמו ישראל מתחלה שטר
על פי עכו"ם שיקרא לפניכם צמסיח לפי תומו מי שמעת
לה וכו' ע"ש ומדברי רבינו ירוחם שמענא לה להדיא
דלא מכני כה"ג שכתב להדיא דדוקא צכתב הכתוב
צכתבחנו אבל לא כתב של גוי שאין יודעין לקרות ישראל
אלא גויס וזה ראייה צרורה לדבריו כדושים ז"ל וצ"י

הם לראות מי הם המלוה וכלה כדי שלא יהו קרוצים לדיונים ולא לעדים המעידים בפניהם כרא"ה ז"ל: רב נחמן קרי ספרי דייני. ה' ממנה מפי ר"ג וחתנה דבי נשיאה כדאמרין זכעור וזכעור חולין קכ"ד וסופרי הדיונים יראים ממנו ולא משקרי ולא כעד מפי עד דמי שהרי הוא עדות חלה מילתא דעבדא לגלויה הוא וכיון דלית לכו חימתא דידיה מהימנו כר"ן: ופרנס את אשתו. שלא ברשות צ"ד וגם האשה לא צקשה ממנו זכעור וגם צעלה לא זכה לפרנסה חלה חיכו מעלמו כלך ונתן לה

משנה הלכות

חנן אומר וכו' שלא אמרתי לך כליוני ואני אפרע חבל אם הלוה את האשה מעות למזונותיה על מנה שתשלם לו הוא תוצעה וכיח תוצעה בצעל וישלם, כדאמר לעיל בממלכת ולותה ואכלה ועמדק ומיחנה טעמא דמיחנה הא לא מיחנה משלם, וברא"ה ז"ל כתב דעיקר חיובו של מלוה על הצעל הוא שכך תקנו חכמים שתחא האשה כשליח הצעל ללות עליו דומיא דאלמנה, שיפה כחא שתחא מוכרת שלא צ"ד ותחא אחריות על היתומים חף צא"ח תקנו שיכולה ללות על נכסי הצעל ומיכו היחא דלית ליה לצעל היא חייבת שאף היא גשחצודק לו. וכתב כר"ן ז"ל וכיון שהוא ז"ל מודה בכך ולא דמי לגמרי לאלמנה דזכינה דאחריותא איתמי ולא עליה כלל חף כשיש לו לצעל אין לנו שיחא עיקר שעבודו של מלוה על הצעל חלה על האשה הוא, וכיח תוצעה לצעל כדברי רש"י ז"ל אי נמי כשאין נכסים לאשה יכול המלוה לחצוב לצעל מדר' נתן.

שלא כרגיש בדברי כר"ן הללו וזפרע שהוא ז"ל הביא שם צס"ק ד' דברי רבינו ירוחם לדבר אחר וז"ע. ודעת רבינו נראה נמי דפסק כרשב"ג וכדעת כר"ף ובר"ה ז"ל וכרמב"ם ז"ל ולא כרז גמדה וכן כתב זכגמ"יי לביחא פ"ח מכלי גירושין ח"ל אמר רבא הלכה כרשב"ג צד"ח צגיטי נשים חבל צשחרורי עבדים ושאר כל השערות אם יודעים לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין, וכן פסקו צכ"ג ור"ה ור"י אלפסי וכו' וכן פסק ראצ"ה וצב"א חש"ך חו"מ סימן קמ"ז סק"ד.

אחרי כתבי נחמתי, וראיתי דלעג"ד הקלושה לולי דצריכס הקדושים לעג"ד לא מלאתי שום הכרה דדעה רבינו כרשב"ג וחדרבה צכלכות גיעין כתב לאמר לחתם עדים שאין יודעין לחתום וכו' אמר רבא הלכה כרשב"ג, ורז גמדה משמיח דרבא אמר אין הלכה כרשב"ג וכו' קאמר אין הלכה כרשב"ג אקרייה לחודיה חבל יודעין לחתום צעין וחלה כמאן כרצון וכו' ונגדיה רז ככנא חרגמא אקרייה וכו' וכו' שכציה צצרייתא צגמרה כצורה ולא פסק כחד מינייהו והציה גם הא דרז גמדה ודלח ככר"ף שלח הביח כלל הא דרז גמדה וא"כ מנ"ל עדיין דס"ל ככר"ף וכרמב"ם ור"ה, וי"ל כיון דתרגום דרז ככנא אקרייה דמנגיד והוא כפירוש כר"ה וכר"ף ממילח משמע דכין פסק ודו"ק ול"ע ועיין עוש"ע ח"ע סי' ק"ל וצ"י וצ"ח שם.

והמדרכי כתב חז"ל כתב ראצ"ה צבי' תקנ"ט פירוש כר' משה צס"ס ריב"ח דלריך לפרש לשם הלוואה וצפני עדים ומלוים לה וראצ"ה (כ"ח וריב"ח) כתב דאפילו הלוה לה צפני עדים אין לו דין ודברים עם הצעל חלה עם האשה וכיח תוצעה את צעלה כיון שהיא חייבת לפרוע לו ומדרכי נתן דאמר מנין לנוש וכו' אי אפשר לחצוב דלח איתצורר אי הלכה כר' נתן ויש פוסקין דלח כרבי נתן ונפקא מינה שאם מחא האשה שאינו יכול להוליא מן הצעל (מ"י) וכן י"ל הדיח דיש נוהלין צסופו שתוצע מן האשה והיא צחה על נכסיה (מ"י האשה) וצח על נכסיה צציד צעלה עכ"ל וכן משמע צדברי כר"ם ע"כ. ועיין חידושי אנשי שם ועיין לעיל (צס"ק רל"ח) מה שכתבתי צס"ד צענין שעבודא דר"ג וצחלופי גירסאות צצמדרכי ודו"ק.

וכתב המדרכי ודוקא רז נחמן וספרי דדיינא דלית לכו חימתא על זכ סמכו חכמים שמיחיתם לחתום הכחובה וחתם שאינם יודעין לקרות משום דאיחא חימתא קקבל ואיחא חימתא דליצורה וכן כתב בראצ"ה וצכג"ח צס"ס ח"ז וצמדרכי יש כאן ע"ם ועיין צכג"ח שם שכציה שכגאון מוכר"ם וירשליר ז"ל הדיח צמדרכי שלו כגירסת בראצ"ה וכן הוא צמדרכי ישן ע"כ, ועיין עוש"ע חו"מ סימן מ"ה.

וכתב ה"ח פ"ב מה"ח צס"ס כרשב"ח ז"ל דכח דאמרנו כניח מעותיו על קרן הלצי מסחצרה לן דוקא צפורע שפירש מחמת מזונות שחייב לה צעלה הוא נוהן לה, דצכחאי גונחא הוא דאינו חייב לשלם, שלא אמר

רסו) ומ"ש מי שהלך למדינת הים וכו' שם ק"ז ע"ב משנה כלשון רבינו. וכתב רש"י ז"ל

לו שיפרע צעזילו וכיה נמי אינה חייבת שהרי לא
 לוחה ממנו ולא חלה ממנו אלא בתורת פרעון חוב
 צעלה, אבל כשפרנס סתם חוזר וגובה ממנו שכל שמפרנס
 סתם אינו מפרנס בתורת מתנה אלא בתורת הלואה
 ע"ש ועיין תשו' הריב"ש סי' תפ"א שכתב שמהלך תשו'
 הרשב"א במפרנס סתם אף שהיה חייב מעות לאשה
 שלא תקבל בחשבון חובה מה שהוליא על מזונותיה
 ומשום דהאשה אינה חייבת לו כלום ע"כ.

וראיתי במ"ל פ"ג ה"ג שכתב ח"ל ולפי זה קשה
 לי בדברי הרשב"א דלמה במפרנס ופירש צעד
 חוב שחייב לה צעלה במזונותיה הניח מעותיו על קרן
 הצני ומה בין המפרנס סתם שגובה מן הבעל, הא
 צעניהם אין האשה חייבת כלום לדעת הרב אס כן בין
 צסתם בין במפרש הוב ליה פורע חובו של הצירו, ול"ע.
 אחר כן ראיתי בתשו' הרשב"א המיוחסות סי' י"ד
 ויגראה הוא החשובה שרמז עליה הריב"ש וכתב ח"ל
 ומיכה צנה סתם לא הניח מעותיו על קרן הצני אלא
 צבעל חייב לשלם דומה ליורד לשדה הצירו שלא צרשות
 ונטעה וכו' ומיכה עדיין לא ילאנו ידי שאלה שהקשינו
 בין זן סתם למפרש, כיון שאין עליה שום חיוצ ונשאר
 חילוק הרב ז"ל דק כחוט השערה וכו' עוד כתב הרמב"ן
 שם ז"ל, מכל מקום לענין תשלומי האשה פשוט הוא
 שאינה חייבת לו כלום וכו', ודבר גדול דבר הרב כאן
 דאפי' שיש צידו מנכסי האשה ופרנסה סתם לא מנכיין
 לה משלה כלום דלאו אדעתא שתשלם היא פרנסה דהא
 פירות שהיו ציד הזקן הוב ליה לתפוס צהם צעד מזונות
 והוא פלא עכ"ל.

והב"י חו"מ סי' קכ"ח כתב ח"ל כתב צעל התרומות
 צשער ס"ה שנשאל הרי"ף צמי שפרנס יתום
 צחוק ציתו, וכשהגדיל היתום חצב מה שהוליא עליו,
 כי אמר שצחורת הלוואה הוליא, והיתום עושן לא כי
 אלא צחורת מתנה והשיצ שאין לו על היתומים כלום
 לפי שלא אמר הוליא עליך משלי צחורת הלוואה וכיון
 שלא אמר לו כן לא נתן אלא לגמילות חסדים כמו
 שאמרו צמי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את
 אשתו שהניח מעותיו על קרן הצני עכ"ל, וכתב רבינו
 ירוחם תשובה זו נתיב י"ט ח"א ומשמע שאין דברי
 הרי"ף ז"ל אמורים אלא צשלא היה צידו משל היתומים
 כנגד מה שחצב אצל אס היה צידו משל היתום כנגד
 מה שחצב פשיעה שניכה ממנו מה שהוליא עליו דלא
 אמריין צכי האי דלגמילות חסדים פרנסו.

ובחז"מ סי' ר"ל הביא צשם הרשב"א ח"ל כתב הרשב"א
 ז"ל בתשובה יתומים שסמכו אלא צעל הצית
 חן אותם משלבן, אס הוליא משלו לא הניח מעותיו
 על קרן הצני, וזה מצוחר ואפילו לחנן ע"כ ועיין ד"מ
 שם ס"ק ע"ו. וראיתי בתשב"ץ צחוט המשולש העור השני

תשו' כ"ז שכתב ח"ל, והנה הרשב"א ז"ל נראה שהוא חולק
 על הרי"ף ז"ל שכן כתב מהרי"ק ז"ל תשובה צשמו
 סי' ר"ל ח"ל כתב הרשב"א ז"ל בתשובה יתומים שסמכו
 אלא צעל הצית וכו' והנה לכאורה נראין דברי תשובה
 זו מגומגמים שמהחר שאמר חן אותם משלבן מהו שחר
 ואמר והוליא משלו, ואפשר לפרש שהמעשה הזה אירע
 כמו שהיה עובדא דהרי"ף שהיה להם משלהם אצל
 לא היה מספיק והולך להשלים משלו, וזה שאמר שהיה
 זן אותם משלהם ולפי שלא היה מספיק כתב הרב אס
 הוליא משלו לא הניח מעותיו על קרן הצני, ואפשר
 לפרש גם כן שהלשון הוא מורדף יתומים שסמכו אלא
 צעל הצית ומזונותיהם לעולם היה משלהם אס אירע
 צזמן אחד שלא קבל משלהם צזמן ההוא וכו' וצין הכי
 וצין הכי נראה שהרשב"א חולק על הרי"ף ז"ל.

ועל"ה דעתו לומר דלא פליג דהיה עובדא דהרי"ף
 מיירי דהוב מתכוין לשם מצוה לגמילות חסדים,
 ר"ל אס שנפרש ענין זה או מוכח מתוך מעשיו דלשם
 גמילות חסדים קא עבד. והיה דהרשב"א ז"ל לא נהפרש
 וגם לא מוכח דלג"ח קא עבד ולזה לא יפסיד כלום
 אך לא ניחא לן צבכין, דברי מלשון השאלה מוכח שלא
 נהפרש וגם לא מוכח דלגמילות חסדים קא עבד דברי
 אמר לפי שלא אמר הוליא עליך משלי צחורת הלוואה
 כמו שכתבנו לעיל, מוכח שכל עיקר טעם הרי"ף ז"ל
 אינו לפי שלא אמר ליה צחורת הלוואה אני נתן לך,
 אלא אס לא אמר ליה כן לא מחייב ולא שאנו אומרים
 כן דלשם גמילות חסדים נתן וא"כ לא יכולנא להשות
 דעתם עכ"ל.

ותב"י עיני בתשו' מהרשד"ם חו"מ סי' שמי"ה שכתב
 צשם רבינו ירוחם נתיב י"ט ח"א ח"ל מכתב
 מדקדק רבי שצרב"ץ שמי שהיה עני ונטל מן הצדקה
 כשכעשיר אינו חייב לשלם ולאו דוקא מקופה של צדקה
 אלא אפילו מאדם דעלמא שפרנס דרך חסד ונתן לו
 די סיפוקו כיון שלא היו לו נכסים צחותה שעה, אמנם
 אס היו לו נכסים או קרקע אפילו היו ציד אחר חייב
 לשלם אס חצרו חצבו זולת ציתום עני, כמ"ש צספר
 התרומות צשם תשובה הרי"ף שהזן יתום ויתומה צחוק
 ציתו אין לו עליהם שום צציעה, ואפילו אס יש להם,
 אס לא כתב צער צצחורת הלוואה זן אותם, אלא צסתם
 לא, עכ"ל, משמע צהדיא דס"ל להרי"ף ז"ל דאפילו לדעת
 הרי"ף ז"ל דוקא יתום ויתומה וכל יתום אפילו עשיר
 חשיב עני וכו', אלא אינש דעלמא אס יש לו צמה
 להתפרנס אין לומר דרך חסד נתן לו, וכן הביא שם
 צשם רבינו אפרים, מי שאמר לחצירו אכול עמי ואכל
 עמו חייב לשלם לו דמי מזונו ודמי למי שאמר שצור
 כדי וקרב את כסותי לחייב אפי"פ שמוסר לו לשצור,
 הכי נמי אף על פי שאמר לו לאכול את שלו חייב
 לשלם ע"כ, והאריך צזה ע"ש.

והיוצא מדבריו הקדושים ז"ל דהרשב"א והרי"ף ז"ל אף דפליגי לא פליגי אלא ביתוס ויתומה, אבל לא זולתם בגדולים דהתם הרי"ף ז"ל מודה להרשב"א ז"ל וכמו שכתב הרשב"א ז"ל ולא מיבעיא לדעת הרי"ר ישעיה והרשב"א והרי"ן ומכרי"ק ורבינו אפרים תלמידו של הרי"ף ז"ל, אלא אפילו הרי"ף ז"ל יודה בזה וכן ראוי לקרב הסברות כל מאי דאפשר, דאפשי מהלוקת לא מפשינן, וכמו שכתב שם וזכרנו אחר שראיתי שרבינו אפרים תלמידו של הרי"ף ז"ל סבירא ליה בהרשב"א ז"ל, וז"ע אהוב. המשולש ז"ל דסתם סתם מהלוקת בין הרשב"א והרי"ף ז"ל וסבירא ליה דככל דבר פליגי ולא הרגיש בחילוק הכ"ל.

וראיתי עוד שם בחשובה חוט המשולש הכ"ל שילא לתמוה רבינו הכ"ל ז"ל שכתב ומשמע שאין דברי הרי"ף אמורים אלא בשלל היה צידו משל היתומים אבל אם היה צידו פשיטא שיהיה נוטל את שלו מתחת יד היתומים, דמשמע מדבריו אלו שהרי"ף לא דבר מזה מאומה, וכרי דברי השאלה והתשובה מזכירים ומצוהרים היעב שכן הוא שיהיה ציד המפרנס משל יתום וזן הרי"ף שיעול מה שהי צידו משל יתום, ואין זה במשמעות דבריו כמו שכתב מהרי"ק, ומשמע אלא כך היה המעשה וכן דן הרי"ף ז"ל ולא היה ליה לומר אלא והוא היה משלו תחת יד הפרנס ע"כ ע"ש.

גם הד"מ חו"מ סי' ר"ל הכ"ל הביא לשון הכ"ל ולדידיה נמי קשה קושיתו ז"ל ע"ש איצרא דלדעת הרמ"א ז"ל לא קשה דכח ז"ל לא הביא אלא העתק דברי הכ"ל מסי' קכ"ח צ"ע בתרומות, וח"כ אפשר שהוא ז"ל לא ראה גוף התשובה רק מהעסקת הכ"ל והתם לא מפורש להדיא דהיה להם ליתומים צידם וממילא לא קשה עליה קושית החוט המשולש ז"ל איצרא דהשתא דלחית להכי שפיר יש לישב גם קושית החוט המשולש ז"ל שהרי הד"מ העתיק לשון הכ"ל ז"ל וגרס ונראה דברי הרי"ף דלא היה ליה של יתומים צידו וכו', ולא גרס ומשמע לדייק מלשון משמעות אלא כתב ונראה ח"כ י"ל דזה הוא עיקר גרסת הכ"ל ז"ל וגרס ונראה במקום ומשמע והיינו דכרי נראה להדיא מלשון הרי"ף ולא ממשמעות, וממילא מיושב שפיר קושית החוט המשולש הכ"ל ז"ל ודו"ק.

שוב צא לידי תשו' הרי"ף ז"ל וראיתי שם סי' קע"ז וז"ל שאלה ראובן הכנים יתום לחזירו והי' לאותו יתום קרקע שעולה בה לשנה חמשים זכוכים (בכתובות מהרי"ב"ל כתב עשרה זכוכים) והי' נוטלן ראובן זה והכוסף עליהם משלו צכדי פרנסת היתום זה כסותו והוא מכוון לשום מנוח עד שהגדיל היתום ונפלו צינו וצין ראובן דברים וילא מאתו ותבעו ראובן צמה שהוליא עליו אמר היתום כל מה שהולאת חוספת

על הפירות שיילאו מקרקע לא הולאת על דעת הולאת אלא על דעת מתנה אמר לו ראובן כך הי' בדעתי שלא לחובטך בו וחזרתי עכשיו.

תשובה אין לראובן מן הדין שיעול מן היתום כלום לפי שלא אמר לו הוליא עליך משלי בשעת הולאת וכיון שלא אמר לו כן לא נתן לו אלא לפי גמ"ח כמו שכתב מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס אשתו הניח מעותיו על קן הצני עכ"ל.

והנה החוט המשולש לא הי' לפניו תשו' הרי"ף כמ"ש שם ורק הביאם ממה שראה בגירסת מהרי"ב"ל וגירסתו שנויה קלת מדין שכתב וכשהגדיל היתום תבעו ראובן צמה שהוליא עליו ואומר כי בתורת הולאת הוליא מה שהוליא והשיבו היתום כל מה שהולאת עני יותר משלי לא הולאת על דעתי וראובן עושן כי בתורת הולאת הי' דעתו ועל זה השיב הרי"ף ז"ל וז"ל אין לראובן זה על היתום כגוס לפי שלא ח"ל הוליא עליך משלי בתורת הולאת וכו'.

ומה שנראה לי כעת לישב דעת מהרי"ק ז"ל דכח ז"ל מחלק צין אי ראובן זה נתן לו ליתום החמשים זכוכים שעלו לו מן הקרקע לאחר שהכוסף עליהם משלו וזכרי מיירי הרי"ף ז"ל וח"כ צ"חמת אינו נוטל מן היתום כלום שהרי החמשים זכוכים של יתום אכלו היתום רק שהכוסף עליהם ועל הכוספה רק צלצו לדון ואין לו כלום בה והרי משמע לשון התשובה שכתב אין לראובן זה מן הדין שיעול מן היתום כלום ומשמע דאין לו כלום מן היתום וע"כ מיירי שראובן נתן ליתום החמשים זכוכים שלו ואכלם וממילא אין לו כלום מהיתום והכ"ל מיירי כגון שנתן ליתום לאכול והי צידו מעות של היתומים והוא נתן להם משלו ולא אכלו שלהם וזכרי"ג לא מפורש בהרי"ף ז"ל דנוטל ראובן ולכן כתב הכ"ל ז"ל דמשמע מדברי הרי"ף ז"ל ודו"ק. (ומ"ש מהרי"ק כונתו חכ"ל ז"ל).

והנראה מדברי הרי"ף ז"ל שדימה פרנסת יתום למפרנס אשת חזירו וכן כתב בחוט המשולש שם ועיין בג"ת מה שהקשה על זה ועיין בג"ג חו"מ סי' קכ"ח ס"ק ע"ו והגב"י אות קכ"א, ולפ"ז הי' אפשר לכאורה לישב דעת הרשב"א ז"ל דמאחר דאשת איש דומה ליתומים ויתומים דומים לשאר בני אדם לדעת הרשב"א, ח"כ אשה נמי דומה לשאר בני אדם שאם פרנסתם סתם שהייב הצטל להחזיר המעות למי שפרנסה, משא"כ לדעת שאר פוסקים והא דלא תקשה דאם כן גם כשיש צידו נכסי האשה למה אין מנכין לה משלה לא קשה דלא אדעתא שתשלם היא פרנסתה נתן לה מה שאין כן ביתומים וזכרי"ג אדם דאין לבו מי שמחויב לשלם עצורם כלל ע"ד וז"ע ועיין חכ"ל מיילואים סימן הכ"ל מה שתירץ בזה.

שבת וראיתי בתשו' מהרשב"א אבן העזר סי' קנ"ג שהאריך בדברי הרשב"א ז"ל וכתב, אף על

הצבי וכן הלכה. רסז) הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל תהא יושבת עד שילבין ראשה אדמון אומר יכולה היא שתאמר אילו אני פסקתי לעצמי הייתי יושבת עד שילבין ראשי אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי עץ ואין לו מה ליתן, והראב"ד ז"ל כי שמה או שהלך למדינת הים ואין שם נכסים כלל שאם היו נכסים גובין לו

משנה הלכות

דומיא דסיפא מי שהלך למדינת הים ואצדכ לו דרך שדכו ועיין מהרא"י סי' שמ"ח ובהגהות מרדכי שם ועיין מה שכתבתי לעיל סי' ס"ק (נ"ב) דס"ד מזה, אמנם בכ"כ"ג ח"ע סי' ע' ס"ק י"ג כתב מי שהלך למדכו"י ואשתו תוצעת מזונות כ"ב דוקא למדינת הים דהוי מקום רחוק אבל מלופאנטו לפטוראם פשיטא ליה ליה למימר כך משפטי שמואל סי' ל"ט ע"כ. ול"ט גדול מאי פשיטא כל כך נגד דעת המרדכי ור"ב ז"ל וספר משפטי שמואל אין לי לעיין בו טעמו ונימוקו.

פי שהר"ן דחב ראייתו על כל זה אפילו דלמעשה הדין אמר כהרשב"א גם כי בגאונים ז"ל חולקים עליו כפירוש דברי המ"מ מכל מקום כדאי הוא הרשב"א לסמוך עליו כיון שהאשה הזאת התוצעת מוחזקת וכן נמלא בהגהות מרדכי וכו' ע"ש. ועיין ספר התרומות ח"ב ע"ה וכו' פני משכ"ה סי' ל"ג ושו"ת מוהר"י בן לב סימן ע"ה וערך שי יו"ד סימן רנ"ג.

ובמש"ר נתיב כ"ג ח"ד כתב מי שהלך למדכו"י ועמד אחד ופרנס את אשתו איבד את מעותיו פירוש אינו נותן לו אפילו מה שמכרו ולא דמי ליורד לתוך שדה חצירו ונטע שלא צרעה שהתם הנכסים הוא מעין השבח אבל כאן מה שבח יש אין זה אלא להבילי מצעל חוב או כמזריח ארי וכו' וכ"כ התוס' והרא"ש ע"ש זה הדין בתראי מחלוקת צירושלמי אם קברה, אם הצעל חייב לשלם ויש מי שפסק דהפסיד מעותיו כמו במזונות וכן פסק הרשב"א ע"כ, והנראה מדבריו ז"ל דסביר ליה כדעת הרשב"א ז"ל שהפסיד מעותיו גם כן כשפרנס סתם, מדכתב ויש מי שפסק שהפסיד מעותיו כמו במזונות, וכן פסק הרשב"א משמע דבמזונות פשיטא ליה דהפסיד מעותיו אפילו לרשב"א ז"ל, ודברי רשב"א אלו לכאורה סתראי ניבחו ממה שכתבנו לעיל דלעת הרשב"א לא הפסיד כשפרנס סתם, וחייב הצעל להחזיר רק כשאמר שלשם חוב הצעל הוא זה ודו"ק.

רסז) ומ"ש הפוסק מעות לחתנו וכו' שם ק"ט ע"א, וגרסינן בגמ' מהניתינן דלא כי האי תנא דהניח אמר רבי יוסי צרבי יהודה לא נחלקו אדמון וחכמים על הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל שיכולה היא שתאמר אצא פסק עלי מה אני יכולה לעשות, על מה נחלקו על שפסקה היא על ענמה שחכמים אומרים תשב עד שהלצין ראשה אדמון אומר יכולה היא שתאמר כסבורה אני שאצא נותן עלי ועכשיו שאין אצא נותן עלי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון תנא ד"א בגדול וכו'.

ודע דאיתא צירושלמי כתובות פי"ג ה"ב והצ"ח הרי"ף ז"ל דאפילו רבנן דפליגי אחנן במפרנס את אשתו מודים צפורע חוב של חצירו, ויביז טעמא דהתם במפרנס אשה חצירו לא עלה על דעת צעלה שחמות צרע צרם כהא מ"י אמר ליה הייתי מפיים את צעל חובי והיה מחול לי החוב, ואפילו היה צעל חוב דוחק שמראה שאין דעתו למחול ואפילו היה המלוה על המשכון אין בלוב חייב כלום ונוטל משכונו בחנם, וכן כתב הרמב"ם ז"ל פכ"ז מהל' מלוה ועיין עור חו"מ סי' קכ"ח ועיין עוד חוט המשולש ה"ל שהאריך הרב בפירוש צירושלמי ה"ל וצפרעי דיני פריעת חוב.

וכתב הרי"ף ז"ל וקיי"ל כתנא דידן וכן פסק הרמב"ם ז"ל פכ"ג מה"א, אמנם בצע"מ ז"ל כתב ח"ל, וכן מה שכתב במשנה הפוסק וכו' וקיי"ל כתנא דידן הא ליתא דהא אמרינן בגמרא כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכך כמותו ואפילו בצרייתא, והרמב"ן ז"ל במלחמות מישב דעת הרי"ף וסיים ואף ר"ח ז"ל פסק כאדמון במהני וכן בהלכות גדולות ע"כ, וכבר הראחי לדעת לעיל דבריו הקדושים ז"ל דס"ק (רס"ג) ועיין בהשגות הראב"ד שם, והרא"ש ז"ל הביא דעת הרי"ף, ויש אומרים כיון ששאל רבא לרב נחמן אפילו בצרייתא נמי וכושיז לו ר"ג דכלל מקום קאמר אלמא דסבירא ליה כתנא דצרייתא וכלתא כותיה ע"כ, ולפי זה פסק הטור ח"ע סימן נ"ב דעת הרא"ש לפסוק כתנא דצרייתא וכושיז ז"ל באריך שם דלא ראה הכרח מדברי הרא"ש כן, אמנם הצ"ח מישב שם פסק הטור עיי"ש בכל הדברים כי לא ראינו להאריך בצדדים מפורשים.

וכתב המרדכי ז"ל דמה שכתב מי שהלך למדינת הים פי' ר"ב לאו דוקא במדכו"י אלא צדוק נקט

והנה רבינו אחר שהציו המשנה כתב תנא דר"א בגדולה וכו' וכו' אוקימתא בגמי' והרי"ף ז"ל לא הציו הא אוקימתא צמה דברים אמורים בגדולה אבל לא בקטנה וכתב רבי ז"ל דהיינו טעמא דהשמיטה משום דסבירא ליה דאצרייתא קאי וכדפירש"י ז"ל וכיון דלא קיי"ל בצרייתא אלא כתנא דידן השמיט מאי דאתמר עלה כיון דאין נפקא מינה לדינא וצתום ד"ה ואפילו בצרייתא הקשו תימא כיכי מלי למיפסק הילכתא כתרוביהו בצרייתא וכמתניתין וכלא דברים סותרין זה את זה דמתניתין קתני אילו אני פסקתי וכו' ובצרייתא קתני כסצורה אני י"ל הכי פירושא ואפילו בצרייתא כלומר למאי דסבירא ליה לתנא דצרייתא דפסקה היא בעלמא פליגי קא אמרת הלכתא כותיה וא"ל כ"מ קאמרין למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ועיין ר"ן ומלחמות.

ברם הצ"ח ז"ל כתב צפי' דברי הרא"ש והעור דאין המשנה ובצרייתא סותרים וסבירא ליה דמתניתין דמודה אדמון דפסקה לעלמא השב עד שתלצין ראשכ היינו דוקא דפסקה שלא צפני אציה וצרייתא דסבירא ליה לאדמון דיכולה היא שתאמר כסצורה אני שאצא נתן עלי וכו' היינו דוקא דפסקה לעלמא צפני אציה ע"כ.

והנה קושית התוס' והצ"ח ז"ל לכאורה תקשה גם ארבינו כיון דפסק כתנא דידן וא"כ האיך הציו ג"כ תנא דר"א בגדולה ומשמע דפסק כתרוביהו והכא לא שייך תירוצ' התוס' ז"ל דרבינו מפרש שמעתתא כפשוטה גם הרמב"ן ז"ל במלחמות שהציו דעת רבינו שפסק כתנא דידן וכבר"ף ז"ל ל"ע שלא הרגיש דא"כ תקשה דרבינו הציו הא אוקימתא צמה דברים אמורים ולא כן רבי"ף ז"ל שלא הציו ופי"כ מעטס הצ"ח ז"ל וצוחר הגדל התימה מאחר שכתב רבינו הרמב"ן במלחמות שם להדיא דלא קיי"ל כתנא דצרייתא א"כ האיך יפרנס לשון רבינו צזכ מקושית הצ"ח ז"ל ופי"כ גם על הרמב"ם יקשה כנ"ל.

וראייתי צדרישכ שכתב אדברי צ"י הצ"ח שרצה לדייק דעת הרא"ש ז"ל לפסוק כתנא דמתניתין ולא כיש אומרים מדשמיט הרא"ש ולא כתב צמה דברים אמורים בגדולה וכו' משמע דלהכי השמיטה משום דס"ל דאצרייתא קאי וכו' ואני שמעתי ולא אצין דלענ"ד נראה פשוט דהאי תנא דר"א וכו' קאי אליצא דחכמים דאמרו תכא יושבת עד שתלצין ראשכ צין אחרים דמשנה צין אחרים דצרייתא ומשום דאין הלכה כחכמים מש"ה השמיטה כיון דאין כ"מ צהאי דר"א אליצא דהלכתא דהא קיי"ל כאדמון וכו' והרמב"ם שכתב האי דר"א בגדולה לתוספת ציאור כתב ולא משום דנקט לשון בצרייתא דלשון בצרייתא ודאי אליצא דחכמים דלא קיי"ל כותיה אחיה דכן משמע לשון צמה דברים אמורים דקאי אדברים הנאמרים צפירוש ולא קאי אדברים הנלמדים

מדיוקא אלא שהרמב"ם כתב האי דיוקא דאם פסקה היא צפירוש ועליו כתב אנפשיכ האי דר"א לתוספות ציאור כיון דאמת הוא עכ"ל.

ודברי הפרישה לענ"ד ל"ע מה שכתב ז"ל ואני שמעתי ולא אצין דלענ"ד פשוט דהאי תנא דר"א קאי אליצא דחכמים וכו' ולא זכיתי להצין דבריו הקדושים ז"ל דאדרבא לענ"ד איפכא מסתברא כיון דלא קיי"ל בצרייתא אליצא דבריו"ף ע"כ דלא קיי"ל כאדמון בצרייתא אלא כחכמים דצרייתא קיי"ל ואם כן אדרבא כיון דצבא צמה דברים אמורין אמרינן דהא לפרש דברי החכמים דצרייתא דקיי"ל כותיהו כ"ל להציו וכן ראיתי עוד בצנכ"ג שהקשה לדעת הצ"ח ז"ל והניח דבריו צתימה ע"ש ופי"כ.

ורפי מה שכתבתי היה אפשר לישב דעת רבינו צרוח מקושית הצ"ח ז"ל דאמת מה שהציו רבינו האי צמה דברים אמורים הוא אליצא דחכמים דאדמון דצרייתא דקיי"ל כותיהו בצרייתא וכמו שכתבתי לעיל ודו"ק, והצ"ח ז"ל כתב דר"ה ומ"ש וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש וכו' וצ"י פירש שהרמב"ם מפרש דהא דתנא צמה דברים אמורים בגדולה וכו' קאי אמתניתין ולבריי"ף והרא"ש קאי אצרייתא וגם לפירושו לריך לדחוק אליצא דהרמב"ם דדר"א בגדולה דקאי אמתני' ובפסקה לעלמא קאי אדיוקא דמתניתין דסבירא ליה לאדמון דפסק האצ אמרה ליה או כנוס או פטור אבל דפסקה לעלמא השב עד שתלצין ראשכ דר"א בגדולה וכו' וזה דוחק גדול דלישנא דדר"א משמע דאגופא דמתניתין אי נמי אגופא דצרייתא קאי לא אדיוקא ואין ספק דמה שכתבתי הוא הנכון ע"כ ע"ש. ועיין צשיטה מקובצת צשם תר"י כעין פירוש הצ"ח ז"ל וצזכ יתיישב נמי שיטת רבינו ז"ל ודו"ק.

עוד נלע"ד לפי מה שכתב צהפלאה ז"ל צישוצ קושית הצ"ח ז"ל על העור דאי ס"ד דדעת הרא"ש כתנא דצרייתא אמאי לא הציו דר"א כתב וז"ל אינו מוצן דהא האי דר"א קאי על ת"ק (ל"ע שלא הרגיש דזה הוא קושית הפרישה ז"ל) וכיון דקיי"ל כאדמון דאפילו בגדולה כופין א"י להציו אלא דקשיא ליה להעור הא דאמר כופין למאן אילימא לאצ דמאי ס"ד לכוף האצ לכך פירש שהיה צפני האצ ומסתמא נתרלב שיתן הוא כמו שפירשו התוס' ז"ל אליצא דירושלמי צמתני' דכשפסק האצ צמעמדה הוי כאלו הוא עלמא דתניתה הכי נמי מפרש בצרייתא דכיון דצפניו התנה הוי ליה כאלו התנה האצ ויש לכופו א"כ כיון דצרייתא מיירי צפני האצ ממילא י"ל דשלא צפני האצ מודה אדמון דמכיכי תיתי נעצוד פלוגתא רחוקה.

ואין לדקדק דלפי זה יש נפקא מינה אף למאי דקיי"ל כאדמון צין גדולה לקטנה לעינן אם פסקה שלא צפני האצ דאפי"ה בקטנה כופין וכו' מ"מ אין מה

אדמון. תנא במה דברים אמורים בגדולה אבל בקטנה כופין אותו כופין למאן אי נימא לאב איפכא מיבעי ליה אמר רבה כופין אותו לבעל ליתן גט. אמר רב יצחק בן אלעזר משמיה דחזקיה כל מקום שאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו אמר ליה רבא לרב נחמן ואפילו בבריתא אמר ליה מי אמר במשנתנו כל מקום שאמר קאמר. רסח) אמר רבי זירא אמר רבה בר ירמיה שני דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיצא בו. רסח) ההוא דאמר דיקלא לברת אזול יתמי פלוג ולא יהבו לה מידי סבר רב יוסף למימר היינו מתניתין אמר אביי מי דמי התם כל חד וחד מצי מדחי הכא דיקלא גביהו היא מאי תקנתיהו ניתבו לה דיקלא והדר ניפלגו מרישא. ההוא דאמר דיקלא

מנכסיו : בד"א. אצרייתא קאי לדעת רש"י ודעת רבינו דאמתניי קאי ועיין משכ"ל: איפכא מיבעי ליה. אם זאת לכופ את האב איפכא מסתברא טפי לפי שהגדולה חננה חנני: אמר רב יצחק וכו'. ופרש"י ז"ל דאפילו אצרייתא היינו צמאי דפליג אדמון אצרייתא פ"י כשפסקה על טעמה, והר"ן כתב דמאי דאמרינן דאפילו אצרייתא כ"ק דאפילו אי אשכחן אצרייתא דקאי רבן גמליאל כדאמון

הלכה כמותו אבל צ"ל דפליגי הכא מתניי וצרייתא קיי"ל כדאמון ואליבא דחננא דידן וכדברי הר"ף וכן דעת הרמב"ם פכ"ג מה"א, ועיין משכ"ל דעת רבינו: ההוא דאמר. בשעת מיתתו: היינו מתניי. דמי שהלך למדינת הים ואצדק דרך שדכו דאזלא גבי כל חד וחד ומאי מדחי לה כרבנן : התם כל חד וחד. מני מדחי ליה של מרחה אומר לו בצפון דרך שלך ואין לך אללי כלום וכן כל אחד ואחד : הכא דיקלא גביהו הוא. שהרי כל הנכסים היו

משנה הלכות

חימה על הרא"ש ז"ל והנראה דבאמת סבירא ליה לבעל הפלאה ז"ל דיש נפקא מינה צין גדולה לקטנה אף למה דקיי"ל כדאמון רק דמישצ דלא תקשה לרא"ש למה לא כתב חילוק זה וא"כ עכ"פ יש לומר לדעת רבינו דלכן כתב לחילוק זה היינו היכי דאם פסקה שלא צפני האב וכדחילוק בעל הפלאה ז"ל.

ודע דכתב המצ"ע ז"ל ח"ג סי' קמ"ו דאם הרויה החתן צמעות צימי שידוכין ונתבעלו השידוכין אם הביטול לא בא מחמתו הרויה שלו והר"ם אלשיך ז"ל בתשו' סי' ל"ג כתב דאפילו בא החזרה מחמת המשודך כל שקבל עליו אחריות הרויה לחתן ועיין רשד"ם א"ע סימן ר"י והיכי דהאב אלם או מת או הוא צמדינת הים אף שיש לו נכסים יכולה שהאמר או כנום או פטור ועיין תמים דעים להראש"ד ז"ל סי' רל"ח.

עוד נחלקו הפוסקים אי צעי לעמוד צדין תחלה עם האב אם יתן לו מה שפסק יכניס ואם לאו אינו מחויב להכניס וזה הוא דעת מהר"א הלוי ז"ל בתשו' כ"י אבל דעת המצ"ע ורשד"ם אה"ע סי' ס"ד דאם יש לפרוע לאב אפילו רבנן מודי שיכולה לומר או כנום או פטור ואח"כ תגבה וכ"ש לאדמון דהלכה כמותו ועיין כנה"ג אה"ע סי' כ"ב סק"ו שהביא מחלקותם ודו"ק.

רסח) ומ"ש אמר רבי זירא וכו' שם ק"ט ע"א אמר ר"ז וכו' צ' דברים שאמר חנן הלכה כיוצא צו שבעה דברים שאמר אדמון אין הלכה כיוצא צו מאי קאמר אי לימא הכי קאמר צ' דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיוצא צו ח' דברים שאמר אדמון אין הלכה כמותו ולא כיוצא צו והא אמר רבי

יצחק צן אלעזר משמיה דחזקיה כל מקום שאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו אלא הכי קאמר שני דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיוצא וכו' ופירש רש"י ז"ל כיוצא צו דחנן רבן יוחנן צן זכאי, כיוצא צו דאדמון רבן גמליאל, ובתוספות שם הקשו חדא דלישנא לא משמע הכי ועוד מה לו להזכיר צדברי חנן כיוצא צו והא לא מיירי חנן אלא באותן שני דברים דוקא והוכי ליה למימר הלכה כחנן ותו לא הלכך נראה לרבי כפר"ח וכיוצא צו צדינים אחרים הדומין לאלו והלכה כמותו ולא כיוצא צו כלומר צדינים הדומים לאלו אין הלכה כמותו.

והרישב"א ז"ל כתב לישצ שיטת רש"י ח"ל וי"ל דכי אמרינן הלכה כמותו וכיוצא צו באנו לומר שהלכה כמותו לפי שיש כיוצא צו כלומר שיש מכריע צדבריו ולא הוה יחידא והאי ס"ד לומר הלכה כדאדמון ולא כיוצא צו כבר פירש"י ז"ל דהכי קאמר שאין הלכה כר"ג לפי שלא ראה דברי אדמון אלא במקצתם והכי לו לראות כל דבריו וזה שאמר צמסקנא יש מה שהלכה כמותו וכו' עד כל מקום שאמר ר"ג וכו' וזה מכריע פירש רש"י ז"ל ולא כדברי מי שפירש שהלכה כמותו וכיוצא צו ע"כ.

והרישב"א פירש כיוצא צו דחנן פורע חובו של הצירי שלא מדעתו וכיוצא צו דאדמון עטנו חטים ושעורים והודה לו צאחד מהן ועיי"ש ודו"ק.

רסח) ומ"ש הכוא דאמר דיקלא לברת וכו' שם ע"ב הכוא דאמר לכו דיקלא לברת אזיל יתמי פליג לנכסי לא יבצי לה דיקלא וכו' וגירסת רבינו לא יבצי לה מידי אמר ליה אצוי מי דמי וכו' מני

יחד בשעת לזוהר ועל כולם
 הטוב הדקל ולא פירש אזכור:
ושבך תרי פלגי דיקלי .
 שכיב לו בשותפות ושאר
 דקלים הרבה היו לו והיותו
 היו נותנין להם אותן שני
 חלחין שיש טורח בהן יותר:
קרי אינשי וכו'. ועל כרחי
 ידה על התחנה שהנכסים

לברת שכיב ושבק תרי פלגי דיקלי מי קרו אינשי לתרי פלגי דיקלי
 דיקלא או לא אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא
 משמיה דרבא קרו אינשי לתרי פלגי דיקלי דיקלא. ער) איתמר שנים
 שהוציאו שטר חוב זה על זה רב נחמן אמר זה גובה זה גובה רב
 ששת אמר הפוכי מטרתא למה לי זה עומד בשלו זה עומד בשלו.
 רעא) אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית הני מילי היכא דלא

בחזקת היתומים זה אינה צאה עליהם אלא מכה הלואה, ועיי' רמז"ם פ"י מהלי נחלות ועור שו"ע חו"מ סי' רפ"ח סעי'
 ב': **שנים** שהוליו וכו'. ראונו על שמעון ושמעון על ראונו שטר שהוליו ראונו מוקדם ושל שמעון מאוחר :
 זה גובה זה גובה . אפילו החוב שזה אין אומרים יעבד זה מלוה של חבירו בשביל מלוה שהלוהו אלא בית דין
 יורדין לנכסי כל אחד ומגזין לשכנגדו: **הפוכי** מטרתא . הכושה שני מלופין של עור ומשאן שזה מה יתרון לו להפוך

משנה הלכות

מדחי ליה הכוח דאמר לכו דיקלא שכוב ושזיק תרי
 פלגא דדיקלא יתיב רב אשי וקא קשיא ליה (ורבינו
 לא גרם יתיב רב אשי וקא קשיא ליה והאפשר והשמעת
 הדפוס הוא) מי קרי אינשי וכו' כלשון רבינו.

כרב נחמן צדיני יש לי לקיים שיהא דברי רבינא כמותו
 לפיכך כתב דהכי גרסינן דכולי עלמא בשלו בן שמין
 ודעולא קמייפלגי דמאן דאית ליה צע"ח ציבורית אית
 ליה דעולא וכו' ומאן דאית ליה צעל חוב צבינונית לית
 ליה דעולא אלא אית ליה דרי' שמעון דאמר צריש פי'
 הניזקין דף מ"ט ע"ב מפני מה אמרה תורה וכו'
 בציאם הר"ן.

רע) ומ"ש איתמר שנים שהוליו שטר חוב זה על
 זה רב נחמן אמר וכו' שם ק"י ע"א
 איתמר שנים שהוליו שטר חוב זה על זה וכו' אלא
 זה עומד בשלו זה עומד בשלו, ורבינו לא גרם אלא.
 דכולי עלמא עידיה ועידיה צינונית וצינונית ציבורית
 וציבורית ודאי הפוכי מטרתא הוא כי פליגי דאית ליה
 אחד צינונית ולאד ציבורית רב נחמן סבר זה גובה
 זה גובה קסבר בשלו בן שמין אחי צעל ציבורית
 וגבי ליה לצינונית דהוה גביה עידיה ואחא הכוח ושקיל
 ציבורית ורב ששת אמר הפוכי מטרתא למה לי קסבר
 בשל כל אדם בן שמין ע"ב.

וסיים הר"ן ומן החימה על כרי"ף ז"ל שכתב שם דמ"ד
 צע"ח צבינונית אית ליה דעולא ומשמע דקיי"ל
 הכי ואם כן צדכ ששת שייכא וכן כרמז"ם ז"ל פסק
 בפ"ט מהלי מלוה ולוה דצעל חוב צבינונית וצפכ"ה
 פסק כר"ג דזה גובה זה גובה ול"ע ע"כ.

והר"ף ז"ל כתב והלכתא כרב נחמן צדיני ויש שדחו
 לדרי"ג מדתניה פרק ארבעה אבות ניזקין דף
 ז' ע"ב היו לו צינונית וציבורית ניזקין וצעל חוב
 צינונית וכתובה אשכ ציבורית ותניה אחריתא דף ח'
 ע"א ניזקין צבינונית צע"ח וכתובה אשכ ציבורית קשיין
 אהדדי ואסקה רבינא דכולי עלמא בשל עולם בן שמין
 והכא דעולא קמייפלגי דאמר עולא דבר תורה צעל
 חוב ציבורית וכו' ומכ טעם אמרו צעל חוב צבינונית
 כדי שלא תנעול דלת צפני לוויין מר אית ליה דעולא
 ומר לית ליה דעולא ופירושו דהא דתניה ניזקין וצע"ח
 צבינונית אית ליה תקנתא דעולא אפילו בשאין לו אלא
 צבינונית וציבורית ומן דאמר ניזקין צבינונית וצע"ח
 וכתובה אשכ ציבורית לית ליה תקנתא דעולא צב"ה
 אלא דוקא היכא דאית ליה עידיה וצינונית וציבורית
 ומכל מקום מסקנת השמועה שם דצעל עולם בן שמין
 דלא כרב נחמן.

ובגמ' עוד שם אי דמעו זימניה מ"ט דרבנן ואי דלא
 מעא זימניה הא לא מעא זימניה ומאי עטמא
 דאדמון לא לריכא דאתא צב"ה יומא דמשלם חמש
 מר סבר עבד אינש דיזיף ליומיה ומר סבר לא עבד
 אינש דיזיף ליומיה והר"ף והרא"ש לא בציאו הא
 צבא ועיין ש"ך חו"מ סי' פ"ה סק"ז באריכות מה
 גם בדברי צע"ח ומלחמות ודו"ק.

אב"ל כרמז"ד ז"ל הקשה דלישנא דמר אית ליה דעולא
 וכו' לא משמע דאתקנתא קאי ועוד כיון דקיי"ל

רעא) ומ"ש אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן
 הציבורית וכו' גיעין מ"ה וכתובות ק"י
 ע"א ופי' כרמז"ד ז"ל אצל היכי דתפס תפס משום
 דאמר ליה כי היכי דאזכון לא מני לאפוקי הכך ארעא
 מידי אחון נמי לא מפיקת ליה דתפיסה מחיים הוא
 ותמיכה לי אי הכי היכי אמרינן דיתמי אגזויי לא
 מגזי לימא לכו אזכון הא לא מני לאפוקי מידי מינאי
 אחון נמי לא מפיקתו דמחיים דאזכון תפיסה לה
 ואיכא לפרושי דהכי קאמרי אצל היכי דתפס תפס
 דאע"ג דגבי יתומים אוקמי רבנן אדאורייתא אי אמרת
 דתפוק מידי ארעא אין לך נעילת דלת גדול מה דיתמי
 ליכיל דלאו דידכו ואיכו דתפוס ליפסד הלכך צב"ה נמי
 אדינא דרבנן מוקמינן לה וא"ל דקסבר מדאורייתא

תפש אבל היכא דתפש תפש. ערב) שלש ארצות לנישואין יהודה ועבר הירדן והגליל אין מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל באותה הארץ מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל לא מעיר לכרך ולא מכרך לעיר ומוציאין מנוה הרע לנוה היפה אבל לא מנוה היפה לנוה הרע רבן שמעון בן גמליאל אומר אף לא מנוה הרע לנוה היפה היפה בודק. בשלמא מכרך לעיר לא מפיק דבכרך שכיחי כל מילי ובעיר לא שכיחי כל מילי אלא מעיר לכרך מאי טעמא לא מפני ששיבת כרכים קשה דאמר רבי יוסי ברבי חנינא מפני מה אמרו ישיבת כרכים קשה שנאמר ויברכו העם לכל האנשים המתנדבים לשבת בירושלים

של ימין לשל שמאל ושל שמאל לשל ימין: שרש ארצות לנישואין. שלש ארצות הן בארץ ישראל חלוקות לענין נשואי אשה שאם נשא אשה באחת מהן אינו יכול לכופה לילך אחריו מארץ אל ארץ: אין מויליחין. מזו לזו לא מעיר לעיר ולא מכרך לכרך: אבל לא מעיר לכרך. בגמ' מפרש טעמא משום דשיבת כרכין קשה שהכל מחיישין שם ודוחקין ומקרבין הכתים

זו לזו ואין שם אויר חבל בעיר יש גנות ופרדסים סמוכים לכתים ואינן יפה: שנוה היפה בודק. את הגוף למי שזא מנוה הרעה ומתוך כך חללים זאים עליו רש"י, והערוך והרמב"ם והסמ"ג פי' מפני שהיא ריבכה להטפל ולזדוק עלמה זנוה היפה כדי שלא תהא קלה בעיניו וכעורה: ויברכו. משמע שהיתה ישיבתה קשה להם מדקאמר

משנה הלכות

בעל חוב צדינוני וכי מפרשין צפ"ק דצ"ק הלכך היכא דתפוס אוקמיא אדאורייתא הרמב"ן ז"ל.

ועיין מה שכתב הרא"ש ז"ל והרא"ה והר"ן ז"ל בכלל דהאי שמעתיא וכתו"מ סי' פ"ה ודו"ק.

ערב) ומ"ש שלש ארצות לנישואין יהודה ועבר הירדן והגליל וכו' שם משנה שלש ארצות לנישואין וכו' שהנוה היפה בודק ובגמ' בשלמא מכרך לעיר לא מפיק דבכרך שכיחי כל מילי וכו' אלא מעיר לכרך מאי טעמא מסייע ליה לרבי יוסי בר חנינא דאמר רבי יוסי בר חנינא מנין ששיבת כרכים קשה שנאמר ויברכו וכו' לשבת בירושלים רש"ג אומר וכו' מאי בודק כדשמואל וכו'.

וגרסינן בתוספתא פי"ב שלש ארצות לנישואין יהודה ועבר הירדן והגליל כמה דברים אמורים בזמן שכיב מיחודה ואירס אשה זיכודה או בן גליל שאירס אשה בגליל חבל בן יהודה שאירס אשה בגליל כופין אותה ללאת שעל מנת כן נשאה מויליחין מעיר שרובה עו"כ לעיר שרובה ישראל ולא מעיר שרובה ישראל לעיר שרובה עו"כ פי"ב הביאה הרי"ף והרא"ש והשאר פוסקים בהלכותיהם.

ובירושלמי כאן ה"י וי"ד מתני' כשהוא מיחודה ונשא אשה מגליל מגליל ונשא אשה מיחודה חבל אם כיב מיחודה ונשא אשה מיחודה מגליל ונשא אשה מגליל כופין אותה ללאת מגליל אין כופין אותה ללאת אני פלוני שמגליל ונשאתי אשה מגליל כופין אותה ללאת מיחודה אין כופין אותה ללאת ע"כ והנה הירושלמי והתוספתא לכאורה לפום ריבטא סותרין וכבר דברו מה הראשונים ז"ל ור"ת פירש דמיירי בכפיית האיש ורש"י

ובגאונים פירשו דמיירי בכפיית האשה ע"ש ועיין רא"ש שם.

והמרדכי כתב ח"ל ושוב מלחתי בשם הרמב"ם כדברי שפירשתי לעיל ח"ל צפי י"ג מאישות וערי ישראל לנישואין שלש ארצות הן יהודה ועבר הירדן והגליל איש שהוא מארץ אחת ונשא אשה מארץ אחרת כופין אותה ויוליאה עמו ללאתו או תלך בלא כתובה שעל מנת כן נשאה והא על פי שלא פירש חבל הנושא אשה באחת מן הארצות והוא מאנשי אותה הארץ אינו יכול להוליאה לארץ אחרת חבל מויליחין ממדינה למדינה מכפר לכפר באותה הארץ עכ"ל, הרי שגם הרמב"ם ורוב בגאונים ז"ל פירשו דכפיית האשה מיירי וכיון דהוי פלוגתא דרבנןא עבדין הכא לחומרא והכא לחומרא היכא דבצעל זא לכוף את האשה לא נכוף אותה כדפר"ח וכ"ש היכא דהאשה זאה לכוף אותו דאין כופין אותו כדפסקו רוב בגאונים ע"כ דברי הר"ם במרדכי.

והתוס' רי"ד ז"ל הביא דעת רב כמה גאון ואצוי הגאון ז"ל כפי' רש"י ובגאונים חבל כדעת המרדכי פסק דר"מ א"ע סי' ע"ה וצ"ש אה"ע בג"ל סי"ק ז' ועיין ציבור הגר"א שם סק"ד ודו"ק.

והנה צ"ע אה"ע סי' ע"ה סעי' ג' כתב כמה דברים אמורים מחוץ לארץ לחוץ לארץ או מארץ ישראל לארץ ישראל חבל מחו"ל לא"י כופין אותה לעלות וכו' אמרה היא לעלות והוא אינו רוצה ויוליח ויתן כתובה והוא הדין לכל מקום מא"י לירושלים שהכל מעלין לא"י ואין הכל מויליחין משם הכל מעלין לירושלים ואין הכל מויליחין משם ע"כ.

וראיתי להמרדכי כתובות בג"ל סי' ר"פ שכתב ח"ל היא אומרת לעלות והוא אומר שלא לעלות

כופין אותו לעלות וצירושלמי גרסינן הוא רוצה לעלות לא"י והיא אינה רוצה כופין אותה לעלות היא רוצה וכו' אינו רוצה אין כופין וכו' ופירש הר"ם ז"ל דהביא דברייתא מייירי בזמן שבהמ"ק היה קיים דאז הוי המלוכה עפי לדור צירושלים מבארץ ישראל וירושלמי דהכא מייירי בזמן הזה ע"כ פי' דאין חילוק בין ירושלים לשאר ארץ ישראל שאין מעלות לקדושה צעונותינו ואין הוא יכול לדחותה מקדושה לקדושה מקלה לחמורה או איפכה כזמן הבית וכו' כולן שווין למנוח ע"כ בהגהות מהר"ם עיקטין ע"ש ועיין רא"ש כאן.

וְלַפִּי פירוש מהר"ם ז"ל דזמב"ז אין ג"מ צירושלים לכל שאר ארץ ישראל ז"ע המחבר ז"ל דמחלק בהכי אמנם בעור ז"ל כתב וכתב ה"י מאיר דירושלמי איירי בזמן הזה וכו' ואין תירוצו זה מספיק דאי איירי בזמן הזה למה טפין אותה אלא נראה שאין חילוק בין זמן הזה לזמן הבית כסחמא דמתניתין ע"כ ע"ש. **וְרַבִּינוּ** ירוחם נתיב כ"ג ח"ה כתב וז"ל וירושלמי בכל מעלין לארץ ישראל ויש אומרים כי הכל לפי הקדושת דמשמע דיפה כח הבעל מכה האשה דגרסינן זו הוא רוצה לעלות לארץ ישראל והיא אינה רוצה כופין אותה היא רוצה ואין הוא רוצה אין כופין אותו וכן הדין אם הם בארץ ישראל ורוצים לעלות לירושלים ופירש רבי מאיר דאיירי ככפית האשה וכו' ופירוש הירושלמי לפי סבתו ולעלות לארץ ישראל ולירושלים פי' ה' מאיר כי הירושלמי שכתבו שהביא הוא פליג אגמ' דידן ופי' דאיירי בזמן שעושין לפי הירושלמי ופירוש המשנה שלנו שגשגית בזמן הבית וזה דין המשנה ושגמ' שלנו הכל עולין לארץ ישראל אפילו עבדים ואפילו מנוח היפה לנו הרעב וכו' ורז אלפס פסק בגמרא שלנו וכן פסק הרמב"ם ז"ל ולא חולק בין זמן הזה לזמן הבית ע"כ ועיין ב"ח מה שכתב לישב דעת הר"ם ע"ש.

וְצ"ע לעני"ד למה החליטו הפוסקים האחרונים ז"ל ותפסו צפשיעות הכל מעלין לירושלים כיון דאית לן דעת הר"ם ז"ל דקדושה ירושלים בזמן הזה אינו גדול משאר א"י אם כן אמאי כופין אותה לעלות מארץ ישראל לירושלים ועל כל פנים לא גרע מהא דבבבתי לעיל פלוגתא ר"ת והגאונים ז"ל וכתב עליהם המרדכי כיון דאיכה פלוגתא דרבנחא אף דרוב פוסקים חולקין על ר"ת עבדינן הכא וכהא לחומרא ואין כופין וא"כ הכ"ע לעני"ד דלא היה לנו לכופ ולמה א"כ ככאן יחד כולם הודו ליה להמחבר ז"ל דכופין ולי"ע ועיין ציבור הגר"א שם ס"ק י"ז ד"ה יש מי.

וְדַע דמכאן ללי"ע מה שראיתי בשו"ת פרי הארץ להגאון ישראל מאיר מזרחי ס"ע חו"ד סי' ז' שדן בזה דאי מותר ללכת לחושב ירושלים תוצב"א לחצרון וכיוצא בו מקום קברי לדיקים ולכתפלל עליהם כיון שקדושה

ירושלים גדולה משאר ארץ ישראל וכתב שם בסוף המשנה דמה שפסק הרמב"ם דאסור ללכת מארץ לחו"ל אלא דוקא בעל מנת לחזור נראה לכאורה דדוקא ללכת לחו"ל ארץ העמים הארצות הנשמות מהרה וכו' צ"י ושבו בניס לגבולם וכו' הוא דוקא דלא שרי ללכת אלא בע"מ לחזור אבל מירושלים לארץ ישראל בגם דקדושה ירושלים אלימא עפי דקדושתה קדושה עולם מ"מ הואיל והא מיבוי נפק לארץ ישראל לא דמי ממש לליאת חו"ל ושרי וכו' או אפשר דלעולם גם מירושלים לא"י דינו שוב כמבארץ לחו"ל ותרווייהו חד דינא אית להו דלא שרי ללכת אלא בע"מ לחזור ולדבר מנוח וכו' באופן דלא מפשטא ספיקא דידן דאיכה לדין לכאן ולכאן כדבר האמור.

וְדַבְרֵיהּ ז"ל נפלאו ממנו דאמאי לא הביא לדבריו ראייה מדברי המרדכי כתובות דף ק"ו הנ"ל שכתב להדיא בזמן הזה אין לחלק בין קדושה לקדושה דאין לנו צעונ"ה מעלות בקדושה בזמן הזה וכמו שכתבתי וזה דלא כדעת הגאון ז"ל, הן אמר דבעור ז"ל חולק בע"מ סי' ע"ה הנ"ל ע"ש וכמ"ש לעיל בס"ד, אמנם הרי הב"ח ועוד מישצים שיעתו שיעת מהר"ם ז"ל ועכ"פ היה ליה להביא דעת מהר"ם הנ"ל ולחלוק עליו אם היה צדעתו כן אמנם האמת יורה דרכו דנראה דאגב חורפיה אישטמיטחי מיניי דהגאון ז"ל עת כתבו דברי המרדכי הנ"ל.

וְהַגָּאון בעל פרי הארץ כתב לחמר למיפשט שאלתו מהא דרמז ליה השואל מהביא דתנן הכל מעלין לא"י ואין הכל מוליחין לאחד האיש ואחד האשה שזין וכו' וכו' אומר לעלות לארץ והיא אומרת שלא לעלות וכו' כדפסק הר"ם ספ"ג מה"א ומתן בשלחנו בעבור אה"ע סימן ע"ה וע"ש והואיל ואשכחן לענין נישואין שדין ירושלים עם שאר ארץ ישראל שוב לדין ארץ ישראל עם חו"ל וחד דינא אית להו ואפילו בזמן הזה דון מינה דבעיין מיפשטא דכי היכי דלא שרי ללכת מארץ לחו"ל אלא בע"מ לחזור ומינה דכי היכי דכתיר הר"ם ללכת מארץ לחו"ל אפילו לסחורה בע"מ לחזור הוא הדין נמי מירושלים לשאר ארץ ישראל דשרי ללכת וכו' ע"ש ומזה י"א לפשט שאלת השואל ע"ש ותגדל עליו ז"ל התימא דמאחר דהיה ליה הא הלכתא בידו למה לא זכר שיעת מהר"ם הנ"ל במרדכי דמשם ראייה ברורה לדבריו ז"ל דמותר ללכת בכל ארץ ישראל ואדרבה אפילו שלא על מנת לחזור כיון דאין חילוק בין קדושה לקדושה צעונ"ה בזמן הזה ולי"ע. וכתבתי עוד הארכתי קצת בזה.

וְהַגָּה החוס' כתבו בשם ר"ח הכהן ז"ל דעכשיו בזמן הזה ליכא מנוח לדור בארץ ישראל כי יש כמה מלות תלויות בארץ דאין אנו יכולין לעמוד עליהם ולהזכר מהם ע"כ, אמנם המחבר צ"ע מדלא הזכיר סברא זו נראה דס"ל דכל הפוסקים הרי"ף והרא"ש

והטור וכל האחרונים שכתבו דין זה והביאו הצרייתה לפסק הלכה חולקים על ר"ח כהן ז"ל וכ"כ בצנכה"ג להדיא בהג"י ס"ק כ"ה וכמ"ש צביאורו לסמ"ג לאוין פ"א וכ"כ בעל תומת ישירים צסי ס"ו והמזי"ע ח"א ס"י רמ"ה וכתב שם ואין נקטינן דלא כרבי חיים צבה מילתא ורמינן אנפשינן למיתוי לא"י ולאטעורי צבה טפי ולפוס לערא אגרא וכ"כ מהר"י בן לב ח"ג ס"י מ"א והר"ם גלאנטי ס"י מ"ד וס"ז והרא"ש ח"צ ס"י מ"ד ורש"ס ח"א"ה ס"י קנ"ד והר"ם אלשיך ס"י ל"ח וכתב מהרי"ל צסימן הג"ל ויכול הצעל לומר קים לי ככל הגבו רבותא דלא חילקו צין אותו הזמן לזמניו. והמזי"ע הג"ל כתב שאם נשבע שלא לעלות לא"י אין שצוה חלה עליו וכתב עליו צנכה"ג ס"ק ל"ב דזה חימה וראיתי להרמב"ן ז"ל צס' השגותיו צמלות עשה הנוספות כתב צמלות עשה לדור צא"י ואפשר שהר"ם מערתי ז"ל סמך על זה ע"כ.

ובתשב"ץ קטן תקנ"ע ושאלת עיקר מורה ללכת לא"י איני יודע אלא כמו שמפורש צסוף מסכת כחוצות וצלצד שיהא פרוש מכאן והלאה ויזהר מכל מינועין וכ' ואותם שהולכים לשם ורוצים לנהוג צבה קלות ראש וצפחזותם להתקועט שם קורא אני עליהם וחצואו ותעמאוו את ארצי ומי צקש זאת מידכם רמוס חגרי אצל מי שהולך לשם שמים להתנהג צקדושה וצבערה אין קן לשכרו וצלצד שיוכל להתפרנס שם דכל דסליק אדעתא למידר כדאיתא צפ"י האיש מקדש דף נ'. עוד שם ושאלת אם אדם פעור שם מחיבוב הקצר לא ידעתי. ושאלת למה לא הלכו שם כל האמוראים אשיבך דלא היה מותר להו דהוו לריכים לצעל מלימודם ולשוט אחר ממונתם דאמרינן צפ"י מי שהוליאורו דף מ"ז דמותר ללכת מארץ ישראל לחו"ל אחר רבו ללמוד תורה כ"ש שאין לילך מרבו מחו"ל לא"י להתצטל מלימודו ולשוט אחר ממונתיו ושאלת לפרש לך הדר צחו"ל כמי שאין לו אלוקה משום דעיקר שכינה צא"י כסא מול כסא כדכתיב והתפללו אליך דרך ארצם, תלפיות תל שכל פיות פוגות שם ע"כ. ועיין גל"ה הקדוש שער האותיות דבור קדושת המקום. *

ונחלקו הפוסקים אי לעלות לא"י על דעת לחזור אי הוב מלך דעת רבו של צנה"ג א"ע ס"י ע"ה דליכא מלוה. ועיי' ספר צנימין זאב ס"י פ"ה אמנם צשלטי גיצורים מלא דאפילו לחזור נמי הוב מלוה. ולענ"ד ל"ע מאי מספקא להו הלא כתב הרמב"ן דצכל עת ורגע שהאדם צא"י הוב מקיים מלות ישוב א"י וא"כ ודאי יש מלוה אפילו על מנת לחזור דע"כ מקיים צהיותו שם וי"ל, וספר צנימין זאב אין לעיין צו ועיין גל"ה הג"ל.

וכתב צספר תומת ישירים צסי ס"ו דאפי' לדעת ר"ח הכהן ז"ל דמחון לארץ ליכא מלוה לעלות לא"י מ"מ הדריס שם אינס יכולים ללכת ולפי זה אפילו צזמן הזה אפילו לדעתו אינו יכול לכופה ללכת וצנכה"ג הביאו.

ומצאתי צחשו' מהרש"ס יו"ד ס"י כ"ג צאשה שזוהא צעת פעירתה שצנה יוליך טלמותיה להקצר צא"י תוצצ"א וצנה צרלונו הי' לקיים מלות אמו חלה שיש סכנת דרכים צים וציצעה מינים ממינים שונים וגם מפאת המלכים שיש סכנה לחיים ולמתים וי"ל לחקור ג' חקירות, א) מה המלוה הזאת ומה טעם יש צבה צ) אי שייך צדצר כזה מלוה לקיים דברי המת ג) אם יש לחלק צענין זה צין זמן התלמוד לזמנו זה. והביא שם ד' שיטות מירושלמי וצבלי אי יש איזה זכות צקצורה הגוף שמת צחו"ל, צא"י ואחר שקו"ע כתב מכל זה נראה צודאי שהם ז"ל הסכימו להלכה למעשה שזכות הוב למת להוליך טלמותיו מחו"ל לארץ והטעם שראוי כי צתלמוד שלנו לא החזרו צפ"י שני דיני גזירות כי אם הצי סצרות למעלותא דגרסינן הוב אמר רב ענן כל הקבור צא"י כאלו קבור תחת המצבה נאמר כאן וכפר אדמתו עמו ונאמר להלן מצבה אדמה משמע דלא קפיד רק על הקצורה לצד אפי' שמת צחו"ל, עוד מאמר ר' אלעזר שאמר על עולה עולה על אדמה עממה תמות אמרו לו ארונו צא אמר נהו אינו דומה קולעתו מחיים לקולעתו לאחר מיתה, משמע דדוקא הוב שאינו דומה מ"מ מעלה וזכות יש אע"פ שאינו כ"כ כמו המת צארץ, וכמו שנראה צפירוש מדצריו שהצאתי למעלה מן הירושלמי, וא"כ אין ספק שראוי לפסוק הלכה למעשה כתלמוד דידן דהוי צתרא וכמו שכתבו הפוסקים צהרבה מקומות וא"כ ודאי שיש לנו לומר שאפי' צמת צחו"ל זכות ומעלה יש לו ליקצר גופו או טלמותיו צארץ ודי צזה לחקירה הראשונה.

ומה שכתב וכמו שנראה צפירוש מדצריו שהצאתי למעלה מן הירושלמי, כונתו מה שהביא שם צסמוך ז"ל (צירושלמי כלאים) רצי צקקוריא ור' אלעזר הוו מעיילין צאילטדין ראו ארונות שהן צאות מחו"ל לארץ א"ר צקקוריא לר' אלעזר מה הוטילו אלו אני קורא עליהם נחלתי שמתם לתועבה צחייבם וחצואו ותעמאוו את ארצי צמיחסם, א"ל כיון שהם מגיעין לא"י מתכפרין דכתיב וכפר אדמתו עמו ע"כ, והרי לן דר"א ס"ל דאפילו לאחר מיתה מוטייל ציאתם עכ"פ אם נקצרו צא"י ועדיין מתכפרין וקורין עליו וכפר אדמתו עמו וא"כ ע"כ דהאי דאמר ר"א צש"ס צבלי אינו דומה קלעתו מחיים וכי מוכרח כונתו שאין לו מעלה כמוהו אצל ודאי מכפר דאין לומר אינו דומה כונתו דאין לו זכות כלל שהרי ר"א צעלמו צירושלמי ס"ל דמכפר א"ו דאינו דומה קלעתו מחיים פירשו רק שאין לו צי מעלות אצל יש לו מעלה אחת וזה צרוה. שוב ראיתי צש"מ שפי' אינו דומה וכי ומת צבה כפרתו מרובה ע"כ ע"ש. *

ומכאן לריך ני עיון מה ששמעתי שיש מסתפקין צפירוש לשון אינו דומה די"ל דיש קלת עובדה גם צלאחר מיתה אלא שאינו דומה כמו העובדה שיש צמחיים אצל אפשר לומר ג"כ דכונתם שאין לו

(* ועיי' משנה הלכות תשובות ח"ב סימן נ"י ובח"ג ס"י קצ"ב. ועיי' תשו' מהר"י בי רב סימן ל"ח. ועיי' רש"י מ"ק כ"ה ע"א כי אסקיה להתם לא"י לקברו שכל הנקבר שם נקבר בלא חטא וכו' ע"ש.)

(* ועיי' תשב"ץ ח"א סימן כ"א וריב"ש סימן ק"א ובטוש"ע או"ח סימן רמ"ח סק"ג.)

המתנדבים ולפיכך זכרם : רבן שמעון בן גמליאל אומר אף לא מנוה הרע לנוה היפה שהיפה בודק מאי בודק כדשמואל דאמר שמואל שינוי וסת תחילת חולי מעיים והלכה כרבן שמעון בן גמליאל. רעג) כתוב בספר בן סירא כל ימי עני רעים בן סירא אומר אף בלילות בשפל גגים גגו ובמרום הרים כרמו ממטר גגים לגגו ומעפר כרמו לכרמים כל ימי עני רעים והא איכא מוילא לו נופל וז' לכרמים

משנה הלכות

מחיובו הקבר, ע"ש השי"ת ירחם וזכר כולנו לזכר המות לנח צביאח גואל לזק אמן.

והנה רבינו פסק הלכתא כרשב"ג וכן כתב הרמב"ם פי"ג מה"א הי"ח וז"ל וכשמוילאח ממדינה למדינה ומכפר לכפר צוחה הארץ אינו יכול להוילאח מנוה היפה לנוה הרעה וכו' וכחז כ"ה ז"ל רשב"ג אומר אף מנוה הרעה לנוה היפה וכו' וידוע שהלכה כרשב"ג במשנתנו ע"כ וכ"כ ר"ת ור"י ז"ל והרא"ש כתב רשב"ג אומר אף לא מנוה הרעה לנוה היפה וכו' מאי בודק כדשמואל דאמר שמואל שינוי וסת תחלת חולי מעיים רב אלפס ז"ל לא הביא מילתא דרשב"ג אומר לפי שכוזר שאין הלכה כרשב"ג אבל ר"ת ור"י ז"ל סברי דהלכה כר' יוחנן דאמר כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב ולידן וכו'.

ועוד י"א דבכאן הלכה כרשב"ג משום דמייתי עלה כן דשינוי וסת דשמואל ע"כ ודעת רבינו נמי נראה לענ"ד דפסק כרשב"ג מטעם הי"א שהביא הרא"ש ז"ל ולא משום הא דרבי יוחנן, ועיין לעיל ס"ק (ט"ו) קנ"א קל"ג רמ"ז).

וראייתי בהגהות הגרי"פ על הרא"ש שם שכתב אדברי הרא"ש ז"ל וז"ל חידוש נפלא שכתב אלפס שלפנינו דפוס אמטרדם איתא במשנה שצרי"ף רשב"ג אומר אף לא מנוה הרע לנוה היפה מפני שהנוה היפה בודק ע"כ, ונראה דכוונתו ז"ל דבא להקשות ארבינו הרא"ש ז"ל שכתב דהרי"ף לא הביא הא דרשב"ג שברי הביאו או דכוונתו עכ"פ לפי הגירסא שלפנינו דעת הרי"ף לפסוק כרשב"ג או עכ"פ אין לדייק כדיוק הרא"ש ז"ל מדלא הביא דעת רשב"ג.

ולענ"ד הקלושה לולי דברי הגאון ז"ל אחר אלף מחילות לכת"ה לענ"ד לא נחית לעומקא צבונה הרא"ש ז"ל דודאי גם הרא"ש ז"ל גרים במשנה שצרי"ף שלפנינו בגירסת משנתנו רשב"ג אומר אף לא מנוה הרע לנוה היפה ודיוק הרא"ש ז"ל הוא מדלא הביא הרי"ף ז"ל הא דרשב"ג בפסקיו אחר המשנה דבא דביא במשנה כל המשנה כזרתה אין ראייה כמי לפסוק רק היכ' לו להביא צח' המשנה רשב"ג אומר וכמו שהביאו רבינו ז"ל וכדרכו של הרי"ף להביא פסקיו אחר המשנה ולפסוק כמי או עכ"פ להביא דבריו אבל כיון דלא הביא כן כאן אחר המשנה ראייה מדלא הביא

תשובה, הדבר שעשה טוב מאד וכך עשו גדולי חכמי ישראל וכתב משה. מכוון דאפילו סתם בג"א מצוה איבא וטוב מאד הוא ולמדנו קטנים מגדולים וכ"ש הוא.

דמיון כלל ומשי"ה אין צו שום חוטאת כלל וסוים עכ"ז כיון שלא נזכר בשום מקום בשו"ע שיש צוה מנוה אינו מצורר לשון מותר שכתב וכו' אבל אין לנו הכרעה בצורה בדבר.

ולענ"ד הקלושה ל"ע שהרי רבינו מהרש"ם הכריע בדבר וכתב מצורר דקיי"ל כר"א ודהכי ס"ל כל הפוסקים כר"א דמתכפר. גם בלשון שאינו דומה נמי נראה דעת הרשד"ם ז"ל דאין הפ"י שאינו דומה כלל אלא דאין לו שתי מעלות אבל ודאי יש לו מעלה אחת ומתכפר בה וליך עיון. עוד שמעתי מסתפקים אי צמחם בני אדם אף שיש להם חזקה כשרות נמי אמרינן דמתכפרין כיון שמהגמי' לא מוכח מידי אלא ממה שעשו גדולי החכמים ומיעקב ויוסף וכיון שכל ענין זה תלוי בהך כפרה דכתיב בקרא וכפר אדמתו עמו וע"כ דלאו כלל הוא וכו' עד ובגמרא כתובות מיירי מעולה שבי מגדולי האמוראים ז"ל ור"כ צמחם בני"א לא שמענו מאומה ע"כ. *

וגם בהא ל"ע לענ"ד הקלושה מדברי הרשד"ם ז"ל דהתם מיירי צמחם אשה ואפ"ה כתב דהוי לה כפרה ולא חולק בין לדיקים גמורים או לא, איצתא דעיקר כפרה לצמחם בני"א צבי לדיקים גמורים לא צבי כפרה.

ומה שנלע"ד בפירוש אינו דומה לולי דצריכה הקדושים דהנה אמרו כל הדר צא"י שרוי בלא עון וא"כ אי קלטתו מחיים נמחלו לו כל עונותיו מחיים משא"כ המת בחו"ל אינו מתכפרת לו עד שיניחו עליו גוש עפר מא"י כמו שאמר ר"א וצוה אחי שפיר שאמר ליה רבי צר קיריא ונחלתי שמתם לתועבה צחיכס וגו' וכוונתו דכיון דצחיס לא הוי צא"י אין להם כפרה מחיים ומטמאים א"י צמיתתם והשיב לו ר"א דע"י גוש עפר מתכפר וזה אינו דומה כנלע"ד, וד' הטוב יכפר בעדנו.

ודע דכתב"ן ח"ג ס"י רפ"ח וכן בשו"ת מהר"י ברונא ס"י ע"ז כתבו כיון דקיי"ל כל המכוין לעשות מנוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאלו עשה ולאן אותם המצטקים ליכנס לא"י ונאנסו בדרך הרי הם כאלו נכנסו לשם ואפשר דאפילו בגול מחילות לא לריך, ולדעת כתב"ן אפילו לא היה בדרך רק חושב ובכתב"ן קטן מסתפק מי שמת בצרץ ישראל אי פטור

(* וכן מצאתי מפורש בתשו' הרמב"ם סימן שע"ג לר' סעדי' באחד שהיה לו אב ואם שהשתוקקו בחייהם להקבר בא"י ואחד מביניהם הביאם לירושלים אם עשה בה מצוה או עבר עבירה.

שבתות וימים טובים אמר שמואל שינוי ווסת תחילת חולי מעיים. רעד) המפתה נותן שלשה דברים והאונס ארבעה מפתה נותן בושת ופגם וקנס ומוסיף עליו אונס שהוא נותן את הצער מה בין אונס למפתה אונס נותן את הצער מפתה אינו נותן את הצער אונס נותן מיד מפתה לכשיוציא אונס שותה בעציצו מפתה אם רצה להוציא יוציא כיצד שותה בעציצו אפילו חגרת אפילו סומא אפילו מוכת שחין נמצא בה דבר זמה או שאינה ראויה לבא בישראל אינו רשאי לקיימה שנאמר ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו ערה) יתומה שנתארסה ונתגרשה רבי אליעזר אומר האונס חייב והמפתה פטור והלכה כרבי אליעזר נכרית שפלטתה שכבת זרע מישראל טמאה בת ישראל שפלטתה שכבת זרע מן

שחחיו: האונס נותן את הצער. שאינו דומה לצעלה באונס לצעלה ברזון והמפתה אין לה צער כ"כ, ואי צעית אימא קרא שכרי נאמר עינוי צתורה אלל אונס ולא נאמר עינוי אלל מפתה: האונס נותן מיד לאביה אע"פ שכנסה: רבשיוציא. כלומר לכשלא יכניס, שאם יכניס אינו נותן קנס כדכתיב (שמות כ"ג) מהר ימכרנו ואם מאן ימאן כסף ישקול, אבל גבי אונס כתיב (דברים כ"ג) ונתן חמשים כסף ולו תהיה לאשה: שותה בעציצו. ככלי שצחר לו לשחות כלומר על כרחו ישאנה כדכתיב לא יוכל לשלחה (דברים כ"ג): מומאה. פי' הטפה של שכבת זרע שפלטתה כאב הטומאה לדוריותה ומדקאי הכא אטפה לא נקט כאילו לא עזלה כבסיפא, ובגמרא שבת ובגמ' נדה דף ל"ד צעני התם אי אפילו לאחר ג' ימים דדילמא דוקא ישראל דדייגו במלות מתחממים כדכתיב (תהלים ל"ט) חס לבי בקרבי ועיין רש"י פ"ט דשבת דף

משנה הלכות

כרי"ף מילתיה דרשב"ג משמע דלא ס"ל כותיה, ומה שהביאו במשנה אין ראוי דכרי"ף ז"ל ל"ל כלל דרבי יוחנן דכל מקום ששנה רשב"ג במשנתו הלכה כמותו, וזה לעני"ד ברור בזכות הרא"ש ז"ל, ושפיר מיושבים דבריו ז"ל.

(סימן רע"ג שייך לעמוד הקודם)

רעג) ומ"ש כתוב בספר בן סירא כל ימי עני רעים וכו', שם דף קי"א ע"ג וסנהדרין ק', ודע דחילופי גירסאות ראיתי כאן דבגמ' גרים כתב בספר בן סירא כל ימי עני רעים והאיכא שבתות וימים טובים כדשמואל דאמר שמואל שינוי ווסת תחלת חולי מעיים בן סירא אומר אף לילות בשפל גגים וכו' ורבינו גרם דשמואל בסופו ולשון בגמרא סנהדרין דף ק' משמע כגירסת רבינו ע"ש ודו"ק.

רעד) ומ"ש המפתה נותן שלשה דברים והאונס ארבע וכו' שם דף ל"ט במשנה וגירסת רבינו נמצא בה דבר ערוה או שאינה ראויה לבא בישראל ורבינו גרם דבר זימה וכן גרם כרי"ף ז"ל וגרסינן בגמ' ומפתה לכשיוציא אשתו היא אמר רבי אימא לכשלא יכנס תני"ה אף על פי שאמרו המפתה נותן לכשלא יכניס בושת ופגם נותן מיד אחד האונס ואחד המפתה בין הוא בין אביה יכולין לעכב תניא אידך אף על פי שאמרו אונס נותן מיד כשחלא אין לה עליו כלום עיין רי"ף ז"ל ופירש הר"ן לכשלא יכניס שתמאן או היא או אביה או המפתה עלמו אחד האונס וכו' כלומר באונס אע"פ שהאב רואה לקדשה ועדיין ברשותו היא אפילו הכי נתנה לה תורה רשות לעכב כיון שענה אותה בעל כרחך ויש אומרים שאם האב רואה לקדשה והאונס רואה לכנסה כונסה בעל כרחך

ומאי דאמרינן שביא יכולה לעכב היינו לומר שאין האונס מוציא לכנסה בעל כרחך אבל במפתה מפרשין צפי' האיש מקדש דהיינו שכל זמן שהיא מעכבת מפתה משלם קנס אבל לא שתכא יכולה לעכב מלכנסה שכרי ברשות האב הוא לקדשה לכל מי שיראה בעל כרחו ובמפתה דמדעתה עבדה למכ תכא יכולה לעכב אלא ודאי דוקא לענין קנס וכדכתיבנה ועיין תוספות רע"א במשנה ב"ל ודו"ק.

ומ"ש נמצא בה דבר זימה וכו' בגמרא הקשו וייתי עשה וינדיחי לא תעשה כי אמרינן אחי עשה ודחי ל"ת כגון מילה ברעיה דלא אפשר לקיומי לעשה אבל הכא אי אמרה לא צעיתה ליה מי איתתא לעשה כלל ופירש"י ז"ל השתא נמי מלמדין אותה לומר איני רואה וכו' ור"ן ז"ל פירש דכיון דאפשר דמדחתא עשה קיל הוא ולא דחי, ועיין תוס' שם ובמפרשים מה שהאריכו בדבר, ועיין עור א"ע סי' קע"ז, ובחידושי הארכתי בה בצע"כ"ו. וכתב הרמב"ם ז"ל הנצטלה צדקה בחזקה אנוסה ולתן בה דין אונס וכל הנצטלה בעיר היא בחזקה מפתה והראב"ד כתב עליו דלא ידע מאי חילוק יש בה ועיין צ"י וצ"ח ועיין לעיל ס"ק (קכ"ד) שכתבתי לחלק צ"ד.

ערה) ומ"ש יתומה שנתארסה ונתגרשה וכו' שם דף מ' ע"א במשנה וגירסת רבינו ר' אליעזר וגירסת הספר אלעזר וכן הוא גירסת כרי"ף והרא"ש ז"ל ובגמרא שם, אמר רבב בר בר חנה אמר רבי יוחנן ר"א צעיטת ר' עקיבא רבו אמרה דאמר יש לה קנס וקנסה לעלמה ממאי מדקתני יתומה ר"א אומר האונס חייב והמפתה פטור יתומה פשיטא אלא הא קמ"ל דנערה שנתארסה ונתגרשה כיתומה מה יתומה לעלמה אף נערה שנתארסה ונתגרשה לעלמה אי"ר זירא אמר

פ"ו או דלמא כיון דאכלו הנכרי טהורה האשה ששמשה את ביתה ירדה וטבלה ולא כיבדה את שקלים ורמשים מחמתמים נמי הבית כאילו לא טבלה בעל קרי שטבל ולא הטיל מים כשיטיל מים ומסריה וסליק בתיקו :

טהורה . ואפילו עומאח דרבנן ליכא, ופ"י בגמרא דהכיורא עבדו זה רבנן שעל ידי זה ידעו ששאר מעיינותיה של עכו"ם עמאין רק מד"ם ולא ישרפו על נגיעתן תרומה וקדשים (גדה ל"ד ע"א): **ולא** כבדה את הבית. לא קנחה את עלמה בזהותו מקום עד שלא ישרא זה להלוותה של שכבת זרע כאילו לא עבלה, דהיישין שמה תפלוט עפה ש"ז שנשאר לה בזהותו מקום, ואפילו אי קנחה אח"כ דאז אין לחוש שתפלוט ש"ז ותטמא אפ"ה נשאת צעומאחה דהיישין שמה תגע בשעת קנחה ולאו אדעתה (כגדה מ"ב ע"ב) : כשיטיל מים עמא. דשמה

משנה הלכות

רעו **ומ"ש** נכריה שפלטת שכבת זרע מישראל עמאח וכו' מקואות פ"ה מ"ד ובגמ' שבת פ"ו ע"א ונדק דף ל"ד.

ובהא פלוגתא דר' יוסי וחכמים הרמז"ס ז"ל בפירושו כתב בחולה או בזקן עמא חמס איש בריא או ילד ואפילו היה חולה הגה הוא עהור וכו' וכתב התו"ט ז"ל במקואות הג"ל ז"ל אבל בחיבורו פ"ה מהאכ"ט כ"ז כתב דר"א בחולה או בזקן אבל ירד ברישא וכו'. וכתב עליו בחפ"י ובפירושו כאן כתב הרמז"ס דסגי באו בריא או ילד וכן משמע לכאורה דמאי שאל מרישא בחולה וזקן דמפרשין לה או או אבל כד דייקין וכו' ותו דבשלמא החולי והזקנה עניי חולשה בן אבל בסופא מאי או שייך כאן וכי שניבס מענין חזק בן וכי כל ילד דזוער חיותה ואפילו הוא חולה יכיה חזק וברי כל חולה חלש ואין בו כח להוליא זרעו בפעם אחת וכו' ולפענ"ד ע"ס יש ברמז"ס בפירושו אלא ל"ל איש בריא וילד דאם לא בן איך יסתיר הרמז"ס את עלמו דהוא בכבודו ובעלמו פירש ברישא או חולה או זקן ותמבני ארבינו תו"ט שאל הרגיש במחילת כבודו כזה ע"כ.

דהגה מדברי רבינו ז"ל ראה לפירוש הרמז"ס ז"ל בפ"י המשניות שלא הביא רק וצילד עהור ולא כתב ובריא משמע דצילד לא צעי בריא והוא כפי המשניות לברמז"ס ז"ל ונראה דהני גאונים לא ראו דברי רבינו צ"כ.

ומה שהקשה שם התפא"י לברמז"ס ז"ל ותקשה נמי לרבינו ז"ל לכאורה לעג"ד אין קושיחו צכדי לרחות דברי רבינו ז"ל דמה שהקשה וכי ילד אפילו הוא חולה יכא חזק וברי כל חולה חלש ואין בו כח להוליא זרעו לעג"ד פשיעותיה דמר מיצעי לי עובא דאפשר דחולה מחמת חולי אחר אין בו כדי להחליט אצרי הזרע רק החולי והזרע מחליטים כח התאוח מכל מקום אי צעיל אפשר דכפי נמי מוליא צבת אחת ומגמי יצמות שאמרו דכל אדם נעשה סרים שעה אחת קודם מיתתו אין ראה כלל, גם מה שכחז דמה חילוק יש בין זקן לחולה ודאי חלוק גדול יש כאן דבזקן כבר חשש כח אצרי הזרע צעצעס ויש חסרון כח באצרי

רבה בר שילה אמר רב המנונא סבא אמר רב אדא בר אבהו אמר רב הלכה כר"א, קרי רב עליה דרבי אלעזר טובינא דחכימא ע"כ.

וכתב הרמז"ס ז"ל דכי תנן המפתח פטור היינו דוקא מקום שהוא שלה ויכולה למחול אבל חייב ליתן צושה ופגם לאציה והר"א"ש ז"ל כתב דאי איתא דבשתיא ופגמה לאציה לא הוה ליה למתני דמפתח פטור צסתה כיון דחייב צבושה ופגם ע"ש, וצירושלמי הלכה ז' אופליגו אם יכולה היא למחול קנסה או לא איכא מן דאמר החס דקנס אינה יכולה למחול לפי שאינו זוכה צו עד שעת העמדה צדין ואין אדם מוחל דבר שאינו צרשותו וכי קתני מתניתין המפתח פטור אצבת ופגם דוקא קאי וציתומה ממש וכי אמרינן דנערה שנתארסה ונתגרשה כיתומה, היינו לענין דקנסה לעצמה ומיכה חלוקין בן צדיניהם וציתומה האונס חייב צכל והמפתח פטור מן הבשת ומן הפגם וצנערה שנתארסה ונתגרשה אף המפתח חייב צכל דמשלם צבת ופגם לאציה וקנס לעצמה שאינה יכולה למחול ואיכא למ"ד החס דיכולה היא למחול קנסה ומתניתין הכי דנערה שנתארסה ונתגרשה כרי היא כיתומה לענין קנסה וכו' והרמז"ן ז"ל כתב דמסתברא כמ"ד דיכולה למחול וכן נראה דעת הר"ן ז"ל ועיין תו"ט ז"ל מה שהאריך לישב שיטת ברמז"ס כאן.

והטור אה"ע ס"י קע"ז כתב נערה שנתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה לפיכך המאנס אותה חייב והמפתח פטור שמהלכה לו וכתב הרמז"ס ז"ל שהקנס לצד הוא לעצמה אבל צער וצושה ופגם לאציה וא"א הר"א"ש ז"ל כתב שהכל לעצמה ועיין צ"י שם מה שהאריך צעעס מחלוקתם והנה מדברי הרמז"ס לכאורה היה אפשר לדייק מדכתב נערה שנתארסה ונתגרשה וכו' דדוקא נערה ולא קטנה והיה אפשר לומר מטעם דקטנה אין לה קנס וכדעת הר"צ"ד ור"ה ועיין תמים דעים סימן רל"ה והצ"ח כצ"י ס"י קע"ז דהם פסקו כר"מ חמס דא צורכא הוא שהרי הרמז"ס פסק כחכמים דאפילו קטנה יש לה קנס אלא נקט נערה משום דנערה ודאי מהניא מחילה מה שאין בן בקטנה שאין לה דעת למחול ועיין צ"ח כאן וק"ל.

טמא רבי יוסי אומר בחולה ובזקן טמא ובילד טהור רעז) באונס ומפתה להקל ולהחמיר כיצד אחד שאנס ופתה את הגדולה שבכהונה ואת הקטנה שבישראל נותן חמשים סלע בושת ופגם הכל לפי המבייש והמתבייש באונס כתיב ביה ונתן האיש השוכב עמה וגו' במפתה כתיב כסף ישקול כמוהר הבתולות שיהא זה כמוהר הבתולות ומוהר הבתולות כזה מה להלן חמשים אף כאן חמשים מה להלן שקלים אף כאן שקלים. ואמר רבה הנאת שכיבה חמשים מכלל דאיכא מידי אחרינא ומאי ניהו בושת ופגם רעז)

נשתייר מן הקרי צתוך כאמס וילא עס השתן: רבי יוסי וכו' וצילד טכור. שילא צכח ואין משתייר ועד כמה קרוי ילד כל שעומד על רגלו אחת וחולץ מנעלו ונוטל מנעלו ואפילו בן שמונים שנה ספ"ק דחולין (דף כ"ה ע"א) : פגם. מפרש צכתוצות (דף מ' ע"א) שמיין אותה כמה

אדם רואה ליתן זין שפחה צתולה לשפחה לעצדו שיש לו קורת רוח הימנו: ר"י בגלילי האי סברא מנא ליה. פי' האי סברא דחמשים כסף דאונס שקלים הן וכסף ישקול דמפתה יהו חמשים: במהר הצחלות. מנין המפורש אלל אונס דכיינו חמשים : ומוהר הצחלות. יהיו שקלים: כזה. שכתוב צו ישקול מדתניא כסף ישקול

משנה הלכות

הזרע מכה עזעיותם משא"כ צילד דאצרי הזרע הם צחקפס עזעיותם ורמז לדבר חגור חרצך על ירך גבור ולזה העצב מעיד ועיין חזון איש אר"ח מה שמחלק בין סרים חמה לזקן והצחתי דצריו לעיל (ס"ק ע"ב) עיי"ש ומשם תקחנו.

רעז) ומ"ש צאונס ומפתה להקל ולהחמיר וכו' ערכין י"ד ע"ב ועיין מ"ש לעיל ס"ק קכ"ע צס"ד ועיין רמז"ס פ"ב מהלכות נערה צתולה.

ומ"ש צמפתה כתיב וכו' כתוצות דף ל"ח ע"ב ורבי יוסי בגלילי האי סברא מנא ליה (פירוש הא סברא דחמשים כסף דאונס) מדתניא (שמות כ"ב) כסף ישקול כמוהר הבתולות שיהא זה כמוהר הבתולות ומוהר הבתולות כזה.

ומ"ש ואמר רבה הנאת שכיבה חמשים וכו' ערכין ה"ל וכתוצות דף מ' ע"ב רבא אמר אמר קרא (דברים כ"ב) ונתן האיש השוכב עמה לאצרי הנערה חמשים כסף הנאת שכיבה חמשים מכלל דאיכא צושת ופגם, וגירסת רבינו רבה צה"ה וצגמ' רבא צאל"ף וגירסת רבינו מכלל דאיכא מידי אחריני וצגמ' גרם מילתא אחרייתו.

רעז) ומ"ש פיתוי קטנה אונס הוא ואונס צישראל משרי שרי יצמות ל"ג ע"ב. והנה רמז"ס פ"ג מהצ"ב כ"ב כתב רבא על הקטנה אשת הגדול אם קדשה אציה הרי זה צחנק והיא פטורה מכלום ונאסרה על צעלה כמו שציארנו צהלכות סועה וכתב עליו הרצ"ד ז"ל לא ידעתי למי נאסרה על צעלה שברי אמרו פיתוי קטנה אונס הוא עכ"ל וכן כתב עוד רמז"ס ז"ל צפ"ב מהלכות סועה קטנה ששיאש אציה אם זינתה צרצונה נאסרה על צעלה וצכשגות והלא אמרו וכו' ועוד התראה לקטנה אינה התראה ואין לחלק צקטנה לענין פיתוי לומר קטנה צת מיתון אין

לה רלון ויתן את הצער כמו אנוסה אלא כולן שוות להצפתות ע"ב.

והנה הפוסקים ז"ל האריכו למעניתם צישוצ הדברים וה"ה אחר שילא צישע דעת הרמז"ס ז"ל צפ"ג מהצ"ב כתב דצסופו מלא ירושלמי סועה דלא כדברי רמז"ס ז"ל והכ"מ ז"ל המליץ צעד הרמז"ס ז"ל גם המגדל עוז שם האריך הרבה צישוצ דברי הרמז"ס ז"ל ועיקר דבריו לחלק בין קטנה לקטנה ודבריו לענ"ד צע"ג ועיין מל"מ פי"א מהלכות אישות וצספר מים חיים להפ"ח ז"ל מה שהקשו לה"ה ז"ל

ומה שנלע"ד צישוצ דברי הרמז"ס ז"ל דרמז"ס ז"ל הוליא דינו מגמ' סנהדרין נ"ח ע"ב ת"ש צת ג' שנים ויום אחד מתקדשת צציהא ואם צה עליה יצם קנאה וחייצין עליה משום א"א וכו' ואם צה עליה אחד מכל העריות צצחורה מומתין על ידה וכיא פטורה אחד מכל עריות אפילו צכמה והא הכא דקלון איכא תקלה ליכא וקחני מומתין על ידה כיון דמזידה היא תקלה נמי איכא ורחמנא הוא דחס עליה ע"ב.

ופיר"ש"י ז"ל תקלה ליכא דלאו צת עונשין היא וברי היא צכלל שוגג והרמז"ס פ"א מה"א הי"ג פסק כן והנראה דצחמת קטנה נמי מזידה לא מקרי אונס ואית לה עצירה צציהא אסורה וכמו שאמרו כיון דמזידה היא תקלה נמי איכא ורק הצורה היא דחסה עליה דלא לענשה וס"ל לרמז"ס ז"ל דמה דחסה עליה היינו דוקא לענין מיתה דלא לענשה אצל לענין דנאסרה על צעלה כיון דמזידה היא וצרצונה זינתה הכי נמי דנאסרה דאל"כ מאי תקלה איכא אלא דזה היא התקלה שנאסרה על צעלה רק לענין מיתה חסה עליה הצורה ודו"ק. שוב האיר ד' עיני ורחיטי צצ"מ שצביא מגמ' ה"ל ראי צישוצ דברי הרמז"ס ז"ל ושישו מעי שצ"ה כונתי לדעתו הרמב.

פיתוי קטנה אונס הוא ואונס בישראל מישראל שרי. רעט)

משנה הלכות

אמנם לפי זה תקשה הא דאמרו פיתוי קטנה אונס הוא לולי דברי רבותינו הקדושים נוחי נפש אשר מימיכם אנו שותים נראה דס"ל להרמב"ם ז"ל לחלק בין פתוי לזון דפתוי קטנה אונס הוא ולזון קטנה לא הוי אונס ופירושו דס"ל להרמב"ם ז"ל דודאי לזון יש לה לקטנה גם כן אמנם דייקא היכי שביא מעלמא רולאח צדק צלי שום פיתוי מאדם אחר אז ודאי רואים אנו דמדעתה וצרנוכה הוא אצל כשעושה שום דבר ע"י פיתוי אדם אחר אפילו היא אומרת שעשאה כן לרנוכה לשאלתינו אפ"ה אין זה מקרי צרנוכה כיון שעשאה כן ע"י פיתוי אדם אחר דמתוך שדעתה קלושה נוחה היא להפתות לכן אין זה מקרי לרנוכה ודו"ק כי זה לענ"ד ברור.

ומעתה עלו דברי הרמב"ם ז"ל כמין חומר שברי הרמב"ם ז"ל כתב בהלכות סוטה קטנה שזנחה צרנוכה נאסרה על צעלה וצרנוכה כונתו שעשאה כן מדעתה צלי שום פיתוי וכיון שעשאה כן מדעתה מזידה היא ואין כאן אונס כלל משא"כ הראב"ד ז"ל מיירי שנפתחה ע"י שום אדם דבכתי מיירי בגמרא פיתוי קטנה וזכא מודי הרמב"ם ז"ל דאונס הוא מחמת קלישה דעתה כולל צרור צ"ד ציטוט דברי הרמב"ם ז"ל ודו"ק צ"כ כי היא נקודה נפלאה צמח"י. ועיין ח"ס א"ע סי' קע"ג ח"צ מה שכתב צ"כ וכתבוצותי הארכתי צ"כ צמח"י. ועיין שז שמעתה שמעתה א' פע"ז.

רעט) ומ"ש תיחא חיזבו צן שמוכה כל שלא כלו חדשיו וכו' ולאח הא דעבד רבא תוספאה צאשה שהלך צעלה למדינת הים ואישתבו צעל תריסר ירחי שחא וילדה ואכשריה כמאן כרבי וכו' בגמ' יצמות דף פ' ע"ג ותוספאה שבת פע"ז. וכתי גרסינן בגמ', דתיחא חיזבו צן שמוכה כל שלא כלו לו חדשיו, רבי אומר סימנין מוכיחין עליו שער ופירושו שלא גמרו טעמא דלא גמרו הא גמרו אמרינן האי צר ז' הוא ואישתבווי הוא דאשתחי אלא הא דעבד רבא תוספאה עובדא צאשה שהלך צעלה למדינת הים ואישתחי עד תריסר ירחי שחא ואכשריה כמאן כרבי דאמר משתחי, כיון דאיכא רבן שמעון צן גמליאל דאמר משתחי כרביס עבד, דתיחא רש"ג אומר כל ששכח ל' יום צאדם אינו נפל ע"כ.

והנראה דרבינו ז"ל גרס כאן כיפך גירסת הספר, דאלו בגמ' גרס דרש"ג אומר משתחי, וגירסת רבינו כיון דאיכא רבן דפליגי עליה דרש"ג דאמרו משתחי

ומשמע דגירסתו דרבנן דפליגי אדרש"ג סבירא להו משתחי ורש"ג לא ס"ל משתחי וגירסתו זו לא מלאתי לעת עתה בשום מפורש ראשון או אחרון וגם בגמ' לכאורה ל"ע לישבו.

דן אמר דלפי גירסת רבינו זו היה נראה לי לישב קושית עלומה מה שיש להקשות בגמרא שכתבו כיון דאיכא רבן שמעון צן גמליאל דאמר משתחי כרביס עבד ע"כ, ולכאורה עדיין תירוק זה לא מספיק לפי הגירסת דידן שצספר וכי משום דאיכא רש"ג ג"כ צהדיה דרבה תוספאה רביס קרי ליה נגד החכמים הא רבנן דפליגי עליה דרבה תוספאה ודאי רביס ניכו ועדיפי מרביס הנמנים כגון הגי רש"ג ורבה תוספאה דדילמא הני חכמים מאה הם וכתי מסקינן צפ' בחולץ א"ר יוחנן, לעולם אינו גר עד שימול ויעבול, כחכמים, ופריך פשיעא יחיד ורביס הלכך כרביס ואף דהתם נמי הוי ר"מ ור' יהושע כנגדם וכן ר"ע סובר כר"י אלא ש"מ חכמים לעולם עיקר. א"כ הכי נמי האיך קאמר רבי אצבו כיון דאיכא רש"ג דס"ל כרבה כרביס הוא דעבד סוף סוף חכמים עדיפה מדידהו. אצל לפי גירסת רבינו ז"ל אחי שפיר דגרס חכמים דפליגי עליה דרש"ג דאמרו משתחי כרביס הוא דעבד דודאי הלכך כרביס וק"ל.

וראיתי ציש"ש יצמות פ"ה סי' כ"ט שכי ח"ל, והנראה צעיני דהלכה כרבי אצבו ומ"מ הלכך נמי כרבה תוספאה אף דקיי"ל לא ילא מכלל נפל עד צן כי היינו לאחזוקי כודאי צן קיימא אצל לאכשורי הולד מכשרין מטעם דאישתחי אפי' לרי אצבו ולא אמרינן שהאשה זנתה ולאפוקי מחזקת כשרות שיש לה ולאוקמי אחזקת דודאי אישתחי. ומה שאמרינן צסוגיא כמאן כרבי ורש"ג לאו דוקא קאמר דיכול להיות אף רבנן מודי, רק שאמר אמאי סמכינן לאכשורי מטעם דאישתחי אדברי רבי לחוד וכו' דוחק מאחר שלא תמלא סברה זו בשום תנא אלא ביחיד, ומסיק דאף רש"ג סבר כך ומאחר שהם רביס נוכל לסמוך אסברה זו דאישתחי ולומר דאף רבנן מודים כדפי'.

ותדע שכן הפי' צסוגיא דאי לא תימא הכי מאי משנה דעבד כרביס הא רבנן נמי דפליגי רביס הם ועדיף עפי' משאר רביס הנמנים צפרעטיס כדמסקינן צפ' בחולץ א"ר יוחנן לעולם אינו גר וכו' כרי דג"כ דחק לישב קושיתו ולומר ג"כ דחכמים מודי לרבי ולרש"ג ורש"ג לאו דוקא קאמר ולפי גירסת רבינו אדרבה חכמים הוא דס"ל כן ופליגי ארש"ג ומיושב הכל צטוט עטס, אמנס צבר כתבתי דלא מלאתי גירסתו זו בשום מקום וכפוסקיס

איזהו בן שמונה כל שלא כלו חדשיו רבי אומר סימנין מוכיחין עליו שערו וציפרניו שלא גמרו ואלא הא דעבד רבה תוספאה באשה שהלך בעלה למדינת הים ואישתהי בעל תריסר ירחי שתא וילדה ואכשריה כמאן כרבי דאמר משתהי לא כיון דאיכא רבנן דפליגי עליה דרבן שמעון בן גמליאל דאמרי משתהי הוא דעבד כרבים עבד.

טליקו להו הלכות כתובות

ועיין משכ"ל: כיון דאיכה רבנן דפליגי עליה וכו'. דיחיד ורבים הלכה כרבים:

אתן שיר ושבה, במקום תודה וזבה, וזכות רבינו הגאון המחבר עלי יגן, ולבני היקר ולכל משפחתי יהי' למגן, ואזכה לפרש הכל מרישא עד גמירא. ולישב הדברים מכל פתירה:

משנה הלכות

דחקו לישב האי פסק דאישתהי וחולי כיכ להס גירסא זו וראו אותה כיכ להס להצילא דלפי גירסא זו יש לן צנקל לפסוק כרבה תוספאה.

והנה רבינו נראה דפסק כרבה תוספאה וכמו שכתב דעבד כרבים עבד וכיון דעבד כרבים הכי כלכחא, וכן פסק הרמ"ם ז"ל פע"ז מהא"צ הלכה י"ט, וכן פסק הרמ"ם הביאו צה"כ מיימוניות משמו. והמחרי"ק שורש ק"ג האריך בפלפולו וכתב אע"ג דהתם מוקי רבה תוספאה כרבן שמעון בן גמליאל דמחשיב בן שמונה בר קיימא צה"כ שלשים יום כשאר ולדות משום דאמרין האי בר שצעה הוא ואשכויי אישתהו וכתבו שס החוס' לתירוץ אחד דאין הלכה כרשב"ג צבן שמונה וכו' מ"מ כדי הוא רבינו משב בר מיימון לבסוף עליו וראוי הוא להכריע כאחד משני החירולים אשר תירלו שס החוס' דלפי אותם החירולים מתוקם שפיר רשב"ג אליצא דכלכחא אפילו צבן שמונה וכו' ע"ש.

והרי"ף ז"ל לא הביא עובדה דרבה תוספאה וכו' נראה דלא ס"ל לפסוק כותיה ומטעם דעדיין החכמים נגדו הם, אמנם הח"ס ז"ל א"ע סי' ה' כתב והרי"ף לא מייחתי וכו' אבל מדמייחתי דר' אבהו ומסיים דאישתהו אשתהו משמע דס"ל דיש צמיתות דשוכה כולל וכדעת רוב או כל הראשונים דס"ל דר"א ודרבה תוספאה מישך שייכי אהדדי, וס"ל לרי"ף דאין לחלק בין שיהוי מוטעה למרובה כי כיכי דאמרין האי בן ז' הוא ואשתהי קרוב לירח ימים וילא בן ח' וע"כ אין לריך להביא הא דרבה תוספאה ולפ"ז אפילו יותר מיצ"ח נמי וכו' ע"ש מה שהאריך צה"כ דרבה תוספאה.

ובש"ע א"כ"ע סי' ד' סי"ד כתב ח"ל האשכ שכיב צעלה צמדכ"י ושהב שס יותר מי"צ חודש וילדה אחר י"צ חודש כולל ממזר שאין כולל שוכה צמעי אמו יותר מי"צ חודש וכתב עליו הרמ"א אבל

בחוק י"צ חדש אין לחוש דאמרין אישתהי כ"כ צמעי אמו כעובדה פ' הערל וכ"כ מהרי"ק ע"כ. אמנם החוס' נדה דף ל"ח דר"ה שפיר גרס כתבו דלא קיי"ל כרבה תוספאה והח"מ צסק"י וצ"ש צסק"י י"ז הביאם וז"ל מיכו בחוס' דף ל"ח כתבו דלא קיי"ל אישתהי וכ"כ צה"כ וכו'. והצ"ש סימן י"א סק"ד כתב ועיין חשו' מוכרי"י לזית לוי סימן קפ"ג כתב דדנינים הללו לא שייך להלך אחר המחמיר כי יש לך לקולא לכופ על הגע לכך יש להלך אחר רוב הדעות ואחרי שזכינו לזה כל רבותינו רי"ף ורמב"ם וברא"ש וכו"ט ורבה יוסף ואחריו הרמ"א, כולם פסקו כרבה תוספאה, גם הגהות מיימוני פכ"ד מהל' אישות צתשובה המחללה נחנו נעבור חלוצים פסק כרבה תוספאה. וכן לענין הלכות שבת פסקו כולם כרבה תוספאה והיא כרז שס פ' הערל דף פ' הני"ל.

ואנכי כרואה צתשו' רבינו משולם איגרא ח"ע סי' ל' אות ז' מהגאון ר' מרדכי מסענוב שכתב לישב סתירת החוס' דהנה החוס' צפרק רבי אליעזר דמילא דף קל"ה דר"ה בן שמונה כתבו ח"ל נראה לר"י דעכשו מותר לטעול כל תינוקות שאין אנו צקיאין וכולם כמו ספק בן ח' ספק בן ע' וכו' אפ"ה נראה לר"י דמותר לטעול ולמולו צצנת אס אין רישותא צשערו וצצפרניו כדאמר צפ' הערל דאמרין האי בר שצעה הוא ואישתהו אישתהי עכ"ל. הכי לן להדיא דר"י פסק לענין שבת דחמיר לן כרבי ורבה תוספאה דאמרין אישתהו וצנדה דף ל"ח בחוס' ד"ה שיפורא פסקו דלא קיי"ל כרבה תוספאה וחמה על הח"מ וצ"ש שלא כרגישו צזה צסתירת החוס' ז"ל.

ואחר שקלא ועריא כתב לאמר דהא דמסכתא נדה שכתב דלא קיי"ל כרבה תוספאה סוגיא דהתם אחיא אליצא דרז אדא בר אבהו דהוא מריה דהאי דינא התם צנדה וכדאמרין התם אמר רב אדא בר

הכזה ש"מ קסבר רבי יהודה שיפורה גרים ודעת
 צ"י יו"ד סי' רס"ז דרב אדה לא ס"ל הא דרבה
 תוספאה וא"כ התם שפיר פירשו אליבא דרב אדה בר
 ארבה דלא ס"ל כרבה תוספאה אבל זה רק לרב אדה
 בר ארבה אמנם הא דשבת דפסקו אליבא דרב דקיי"ל
 כרבה תוספאה דאמרין אישחכו ע"ש בפרק ר"א ועיין
 פסקי תוספות יצמות פרק הערל ודו"ק.

ובהיותי כזה עלתה בידי תמיה עזומה לכאורה ארציו
 ז"ל דהנה דעת רציו ז"ל בה"ל גיעין דאפי'
 לאחר י"ב חדש נמי אין הולד ממזר ועממי' משום דאמרין
 דלמא ע"י שם צא וכאזנה דשמואל וכבר הביא הטור ז"ל
 צסי' ד' סי' י"ד ב' הדעות וז"ל היה בעלה במדה"י
 וילדה כרי זה בחזקת ממזר שאין הולד משתכה במזי
 אמו יותר מ"ב חדש ובה"ג כתב שאינו בחזקת ממזר
 שאנו תולין לומר שמה צנינעא צא ובעל וצ"ע פסק
 כיון דספקא דדינא הוא הוי ספק ממזר ע"ש. והנה
 מאחר דפסק רציו ז"ל דאפילו לאחר י"ב חדש אין
 הולד בחזקת ממזר משמע דלא ס"ל הא דרבה תוספאה
 אליבא דהלכתא דאי סבירא ליה א"כ לאחר י"ב הוי
 ממזר ודאי דהכי כתב להדיא דלרבה תוספאה דוקא
 עד י"ב חדש מישתכה אבל לאחר י"ב הולד ממזר
 ומעתה כיון שפסק דלאחר י"ב הולד אינו בחזקת ממזר
 א"כ איך פסק נמי הא דרבה תוספאה כיון דהני תרי
 מילי סתראי נינהו.

שבת וראיתי לרציו הרא"ש ז"ל קידושין פ"ד ה"ז
 שכבר הקשה כן לרציו ז"ל, וז"ל: ואינו
 מקובל לי זה התירוף דנשי לאו דינא גמירי ואפילו
 גברי לא צקיא בגמי' דבני מערבא ואין דין זה ידוע
 שיאמינוה שצא בעלה עליה והשליכה מפני הצושה
 ולא נעשנו ממזר ודאי אם יש לתלות שצא בעלה צנינעא
 ועוד מקשין עליה מהכיה דפרק הערל דף פ' ע"ב
 דקאמר התם דרבה תוספאה אכשר להיה ולד בתר

שנים עשר חדש דאמרין אשחכוי אשחכי ולמא ליכ
 טעמא דאשחכויי לימא דלמא אחי בעלה צנינעא ושמה
 יש לומר דהתם מיירי שהבעל והאשה מודים שלא צא
 ע"כ.

והנראה מפירוש הרא"ש ז"ל דסבירא ליה לחלק דודאי
 יש לומר דתרווייכו אמת כן אליבא דהלכתא
 והא דרבה תוספאה מיירי כשתרווייכו מודים דלא צא
 הבעל צנינעא אז אמרין דאשחכי דוקא עד י"ב חודש
 ותו לא, והא דה"ל גיעין מיירי כשאין הבעל נפנינו
 לשאלו ולכן אמרין דלמא צנינעא צא ושפיר מיושבים
 דברי רציו ז"ל. שוב ראיתי צ"ש"ש יצמות ה"ל שכתב
 שכן מלא בתשובה אחת שהשיב הרב דוראן שפי' כן
 בדברי בה"ג וכתב ולפי זה מיושב נמי שלא תקשה
 על ה"ג הא דאמרין גבי רבה תוספאה שכשיר מכה
 אשחכי ולמא לא הכשיר מכה דילמא צא צנינעא, כי
 התם מיירי שהבעל והאשה לפנינו ומודים שניהם דלא
 צא דאי הוא לפנינו פשיטא שנאמן להכשיר ולפסול
 אלא מיירי שהיה עושה שבעלה צא צנינעא ואין
 כאן מי שמכחישה כגון שמת בעל ע"כ. ולי"ע נמה לא
 הביא כן מדברי הרא"ש ז"ל שכתב כן להדיא לישב
 סתירת רציו בה"ג ז"ל דמשמע דמעלמו כתב כן לישב
 דברי רציו בה"ג ז"ל, ועיין מל"מ פט"ז מה"א הל"ד
 ד"ה ועוד אני תמה מהכיה דאמרין עבר רבה תוספאה
 עובדא ודו"ק.

ובהא דרבה תוספאה דכתיר דוקא ל"ב חודש, ראיתי
 לראצ"ן ז"ל יצמות סי' מ"ע שכתב דראה בספר
 רפואות דאשה שמתעברת ופגעה בצום זכר תחלה אינה
 יולדת עד י"ב חודש ע"כ. ואפשר לומר טעם לדבר
 דידוע כי הסוס מוליד ל"ב חודש ואפשר דפועל על
 הולד מכחו ועצמו ודו"ק, ועיין בכורות סוס לכמה
 מוליד וכיון שכן הוי רק אשחכי מדרכ הטבע ולכן
 הולד כשר.

וב"ה אשר הנחני בדרך אמת וישר, וסיימתי הלכות כתובות בולד כשר. כן יקיימנו
 ויזכנו בעל אומר ודברים, להתחיל ולסיים הלכות נדרים, וזכות המחבר עמוד העולם.
 יהי לי לחוסן מן העולם ועד העולם, ואזכה לבאר דבריו מרישא ועד גמירא, ובחנינת
 דעת מפי הגבורה, שלא אכשל בדבר לומר חלילה שלא כשורה, יזכני לישב הכל מכל חמורה,
 ולראות במהרה בנחמת ציון ובנין בית הבחירה.

ל"ג בעומר תשי"ז ג"ל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

מפתח הענינים

למצוא דברי חפץ, ומאחר שא"א לפרוט את כל הענינים
כי רבים הם, ע"כ יהיו נא בעיני הקורא כאילו הייתי פורטם

סימן

א.

אירוסין — אבילות — אהבת אב — אומדנא
— אמתלא — אונאה — אונס ומפתח.

תורה נקראת אירוסין.
אי אבילות יום ראשון דאורייתא או דרבנן. אבילות
אי נוהג ביו"ט שני ש"ג. ישוב לשיטת רבינו
מקושיית הפוסקים בזה. אבילות מתי נוהג כשמת
אביו של חתן או אמה של כלה. מה נקרא כל
צרכי החופה. מת אביו או אמה כשאין טורחין
בסעודה נוהג אבילות אפילו היכי דאיכא פסידא
דסעודה. ובגרוש שנשא גרושה לעולם לא חיישינן
לפסידא.

יב
יח
יז
יט
כ
כא
כב
כג
כד
כה
כז
כח
כט
ל
לא
לב
לג
לד
לה
לו
לז
לח
לט
לך
לץ
לכ
לם
לנ
לס
לפ
לץ
לכ
לם
לנ
לס
לפ

ב.

ברכת המצות — ב"ח — ב"א — אשר צג
— בעילת מצוה — ב"ד — בן ובת — ברי
ושמא — בית דירה — ברכות עובר לעשייתן.

ברכת קידושין באיזה מטבע מברכין.
ברכת המצות בעי עובר לעשייתן. אין לברך עובר
לעשייתן אלא כשבעצמו עושה המצוה. א. ח. ט
ברכת חתנים וברכת אירוסין אימתי מברכין. ברכת
אירוסין אי הוה מצוה. ד. ו

ב"ח אי מברכין בלא אכילה. אי מברכין ז"ב בשלש
סעודות. יש נוהגין שלא לברך ז"ב אחר בעילת
מצוה
ב"ח בעשרה. ב"א מחלוקת אי בעי עשרה. ז
ברכת אשר צג מברכין לאחר המעשה. טעם חדש
שאינן מברכין עכשיו אשר צג. ח
ברכת אשר צג בעי כוס והדס. ישוב לקושיית
הפרישה. ט

בועל בעילת מצוה קודם שיקבר מתו אפילו לשאר
קרובים. יב
ב"ד צריכין להשתדל לשמור ממונם של בנ"א. מ
ב"ד של שניים במזכות נכסים למזונות. נא
ב"ד מוכרין לפי טובת היתומים. נא
ב"ד שפחתו שתות או הותירו שתות. נא
בן לעולם אצל אביו ובת אצל האם. אם זנתה האם
אין מניחין אצלה הבת. קיב. רנח
כיצד בודקין את הבן אם מכיר לאמו. קפז

בר מצוה מתי דנין
רל

סימן

ברי ושמא ברי עדיף.
אשה שתבעה כתובתה אבדה דירת בעלה. מד
אלמנה שאמרה א"א לזון מבית בעלי. מדור אלמנה
שנפל אין הירושין חייבין לבנותו או לשכור לה בית.
ואי אמרה לבנות משלה יכולין למחות בידה. רנו
מי שלא הי' לו בית אלא בשכר ומת אי שוכרין
לאלמנתו בית. רנח

ג.

גט באונס וברצון — גרושה גובה — מוציא
ש"ך — עדי כיעור — מתי כופין לגרש —
כופין לעלות לא"י.

פ"פ אי בעי גט.
נמצאת אילונית אי בעי גט.
גרושה אי נוטלת תכשיטין שכתב לה בעלה. נח
מחוייב לגרש אשתו מפני שאין לו בנים אי דר
עמה בעדים. ישיבת חו"ל אינו מן המנין. נשא
אחרת עליה אינו מחוייב לגרשה. לא הי' לה אלא
בנים זכרים אין כופין אותו להוציא. עז

המגרש לאחר עשר בלא בנים מותרת לשני.
המגרש בע"כ מגבינן לה הכל
המגרש משום ש"ר אי יכול לחזור. קו. קח. קצה
חולי ארוך אין הבעל יכול לגרשה. קנג
אל ישא אדם אשה ובלבו לגרשה, ואפילו לא בא
עליה. קעד

המחזיר גרושתו אי לתנאים הראשונים החוזרת. רטז
אי כופין לגרש בעדי כיעור. מי שראה אשתו זנתה.
או ע"י עד אחד, או ע"י עכ"ם מסל"ת, אי כופין
אותו לגרשה, ועוד כמה דיני כפי'. ואלו שכופין
להוציא ע"י מומין באנשים. קו. קצג. קצה
אי כופין לעלות לא"י, ואי יכול לגרשה. ערב

ד.

דשלב"ל 5. — מצות לערב דאורייתא או דרבנן
— דברים שבלב — בר מצוה — אחד שאול
לדין — דו"ד אין לי עמך — דין לאוהב
ולשונא.

דבשלב"ל אי אדם מקנה תקנת אושא לא הוה
דשלב"ל. מצות לערב אל תנח ידיך דאורייתא או
דרבנן. פב
אחד מהאחים או שותפים שאול לדינא מה שעשה
עשה. רכו
דינא דבר מצוה מתי דנין. רל
אחת מגשיו שכתבה ללוקח דין ודברים אין לי
עמך שני' מוציאה מיד הלוקח. והראשונה משני'. רלו
דברים שבלב. רמג
אין דנין לאוהב ולשונא. רפא

מפתח הענינים

קמט

סימן

קסד חופה קונה אע"פ שלא נבעלה.
 בע"ח ויורש שקדם אחד מהם והחזיק במטלטלין
 ה"ז זריז ונשכר.
 נכסים אחר מיתת הבעל בחזקת מי הם.
 חזקה הוי בג' פעמים.
 חזקת איסור בתרי הוי.
 חזקת הגוף במומין.
 אין ליתן חלב טמא לקטן.
 חדא ועוד דצריכי להדדי.
 חתן שהרויח במעות שבידו אע"פ שבטלו השידוכין
 הרויח שלו.
 רפז

מ.

כהן מיטמא — אשה מיטמאת — טענת מום
 — טמאה אני לך — להר"מ זוזי סטראי —
 טעה בחשבון — טירפא.

כהן אסור ליטמא לארוסתו. דעת רש"י דברגל אשה
 נמי אסורה ליטמא. אי מחוייבת ליטמא לבעלה. לג
 אשה שאמרה טמאה אני וחזרה ואמ' טהורה אני. קו
 האומרת טמאה אני לך.
 הטוען מום בארוסתו.
 הטוען הני זוזי סטראי נינהו.
 הטוען לא היו דברים מעולם. ג' פי' חדשים. רג
 טירפא בכמה כתבינן.
 טעה בחשבון או במקח הרויח לשליח או לכה"ב רמז

י.

ייחוד — יורשים — ירושה — יתומים —
 נישואין — עישור נכסי — מחאה — פקדון
 — שבועה — כבנ"ד — מדיד אלמנה —
 גונח יונק.

המתייחד בבית חמיו ל"ל טענת בתולים. יוד
 יורשי נכסי מלוג הבעל יכול ליתן להם נכסים
 או מעות.
 בעל בנכסי אשתו יורש, או לוקח הוי.
 הארוס אינו יורש ארוסתו. אם מתה מן הנשואין
 קודם שנבעלה מחלוקת. ירושת הבעל דאורייתא
 או דרבנן.
 יורשין שבקשו להנתן בידם הנכסים והם יתנו
 לאלמנה אין שומעין להם ואפי' יתנו משכון. מ
 יורשין שרצו לסלק הכתובה לאשה ולסלקה
 ממונות.
 יתומה שנתארסה אי הפסידה מוונות. מז. קנז
 יתום אין מניחים אצל מי שראוי ליורשו. קיב
 האשה המתייחדת עם עכו"ם.
 יתום ויתומה שבאו לינשא האשה קודמת. פי' חדש
 בשיטת הגמ'. ישוב כמה קושיות הראשונים ז"ל. קעט
 יתומה שהשיאוה אמה ואחיה משתגדיל יכולה
 להוציא מה שראוי לה.
 יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים. קפא. קפג
 יתומים אחים חייבים בעישור נכסים לאחיותיהם.
 ומצי לסלקן בזוזי. קפד. קפו

סימן

ה.

המשליש מעות — הלכה — הזמנה
 מילתא — איסורי הנאה — הלמ"ס — הנקה
 ומינקת — תינוק יונק — נדרה מלהניק

המשליש מעות לחתנו ליקח בהן שרה לבתו. קפט
 אי הלכה כרשב"ג בכ"מ במשנה. ובברייתא מחלוקת.
 קצג. רמז
 הלכתא כמד בר בר רב אשי בר ממיפך שבועה
 ואודיתא. הלכה כר"ע מחבירו. קו' בשי' רבינו. מ
 אי הלכה כיחיד היכי דמקשי אמוראי אליבי'.
 פלפול בזה.
 הלכה לממ"ס אי בעי רמז או אסמכתא בקרא. פט
 כל זאת אומרת הלכה הוא.
 אי הלכה כאם תמצי לומר.
 הלכה כר"מ בגזרותיו ולא בקנסותיו.
 הלכה כר"ג בשעבודא.
 הלכה כר"א בגיטין אבל לא בשטרות. רלג
 לית הלכתא כאדמון בכלהו תלת (כתובות ק"ח). רפב
 הלכה כחנן וכיוצא בו (כתובות ק"ט ע"א). רפח
 הלכה כרבה תוספאה (יבמות פ'). רעט
 אי הזמנה מילתא. תכריכי המת אסורים בהנאה
 כהקדשו. ואם החליפן לצורך המת יוצאין לחולין. כו
 אשה חייבת להניק את בנה. ואם היו לה תאומים
 מחלוקת אי מחוייבת להניק.
 במקום סכנה לאם אינה מחוייבת להניק. עא
 אשה שאמרה להניק ובעל אמר שלא להניק לה
 שומעין.
 אשה שנדרה מלהניק את בנה. אי חל הנדר כשהולד
 מכירה.
 כיצד בודקין הבן אי מכיר לאמו.
 תינוק חולה שאין בו סכנה אי יונק אחר שפסק.
 וכמה זמן יניקה לתינוק.
 אשה שאמרה משלימנא למניקתא ולא אניק שומעין
 לה ואי בנה ידע לה כופין אותה להניק מפני הסכנה.
 אשה שרצתה להניק בן חברתה אי הבעל מוחה.
 ישוב לקושית אב"מ.
 אין האיש כופה את אשתו להניק בן חברו. אשה
 מינקת שפסקו לה קמעא למוונות אוכלת הרבה
 משלה.
 אי אלמנה חייבת להניק את בנה כמו שעשתה בחיי
 בעלה מחלוקת הפוסקים. וצע"ג באחרונים. רמ

ו.

וולדות נ"מ לבעל ולמיתה לא חיישינן. כב

ז.

עבד מקרי זקן כל שאינו ראוי להוליד. צד

ח.

חופה — קידושין — בע"ח ויורש — חזקה —
 חלב טמא — חתן שהרויח — חדא ועוד.

חופה ואח"כ קידושין אי חשיבה כנשואה תיכף
 לאחר קידושין.

סימן

יתומה שבגרה או נשאת ולא מיחתה אברה
 פרנסתה. קפה
 יתומים שטענו אפקדון שמא של אבינו הוא. מילתא
 דלא שכיחא ליתמי אי טענינן מחלוקת. רט
 יתומים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה. ריד
 יתומים שרצו להעלות על נכסי אביהם יפה דינר
 וליטול כב"ר. ריח
 מי שיש בידו מעות יתומים יעסוק עמהם במאמר
 בית דין. רנא
 יתומים שמכרו במדור אלמנה לא עשו כלום. רנז
 אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית. רעא
 גונג יונק חלב בשבת. קן

ב.

כתובת בתולה — מוכת עץ — אלמנה —
 ארוסה — תפיסה לכתובה — כתובה ובע"ח
 — שזה עשר שנים — אילונית — באה מחמת
 טענה — בגד — כבנ"ד.

כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אי אית לה
 כתובה ותוס'. ח
 ארוסה שמתה אין היורשין גובין כתובתה. לד
 מת הארוס ארוסה גובה כתובתה. ודוקא מנה
 ומאתים. לח
 ארוסה אי אית לה כתובה כשלא כתבו לה. לו. קיג
 כתובה שכתב בה שבחא ולא קני מניה דבעל לא
 גבי. פי' הגמרא מקום שנהגו לכפול גובין מחצה.
 שיטת דבינו דלא כרש"י. כתובה אי בעי קנין. לט
 תפסה מטלטלין לכתובתה אי מהני. ואי בעי תפיסה
 בב"ד. תפסה שטרות מחיים אי מהני. כתובה נגבית
 ממקדקעי וממטלטלי מתקנת הגאונים ומדינא דגמ'
 דוקא ממקדקעי. מ. נ. קמט

כתובה נגבית מן הזיבורית. מט
 תפסה מטלטלי לכתובתה מחיים אי מהני. נ
 כתובת אשה ובע"ח וליכא דקדים מיניהו. נג
 כתובת אשה תקנתא דרבנן. נד
 שהה עשר שנים עם אשתו ולא ילדה יוציא ויתן
 כתובה. עז
 עז
 גרשה שני בלי בנים אי יש לה כתובה. האשה
 שטענה השתא הוא דכחשי ועד עכשיו הייתי ראוי'
 לילד. עח
 נשאת לשלישי למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה.
 ומשלישי שתצא נחלקו אי לאלתר או תמתין עד
 לאחר עשר שנים שלא תלד. עט
 אשה שאמרה בעינא חוטרא לידא כו' יוציא ויתן
 כתובה. ואפילו יש לו בנים מאשה אחרת. ג' שיטות
 בבאה מחמת טענה. פג

בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה. קיג
 המאוס את בתו וגירשה או נתארמלה לכתובתה
 לאב. אלמנה יש לה כתובה מבעלה השני. קכו
 כתובה נגבית מן האירוסין או מן הנישואין. קכז
 כתב לה כתובה מן האירוסין אי טרפה ממשעבדי קכח

סימן

ארוסה שתפסה לכתובתה אי מהני. לח
 מוכת עץ יש לה כתובה. קלא
 איני רוצה אלא היא בבגרה והוא בכגרו יוציא
 ויתן כתובה. קלב
 כתובה לא ניתנה לגבות מחיים (ובפנים במשג"ה
 דף פ"ב ע"א שם ט"ס משי"כ ש"ו וצ"ל ס"ו). קסא
 גט. כתובה ומיתה כמה כתובות גובה. קסב
 מפני מה תקנו כתובת בנין דכרין. קנה
 המדיד אשתו שלא תשאיל יוציא ויתן כתובה. קצא
 כבנ"ד לא טרפי ממשעבדי. כבנ"ד בזמן הזה.
 קפ. ריח. ריט
 כבנ"ד האיך גובין מב' נשים ומתה אחת מהן מחיין
 ואחת לאחר מיתה (אחרי כתבי מצאתי בבעל
 העיטור אות כתובה אות הרביעי שהביא גידסת
 דבינו ז"ל וז"ל. אבל בתשובת דבינו קלונימוס
 מלוקא וכ' וכתביא בה"ג וליכא למינדע מינה בני
 דאשונה דינא גבייהו למישקל כתובת אמן ע"כ. וזה
 דאי' בעזה"י לפירושו בו ועי' באלה מקומות כמה
 דיני כבנ"ד. ריז
 אלו נשים שאין להם כתובה ולא פירות ולא
 מזונות. רנב
 אלו נשים שאין להם כתובה אי יש להם תוספות.
 רנג

ל.

לבוש — לזה לאשה — אשה ובע"ח —
 הלך למדה"י — טרפא — סלוק המלוה
 במעות — לשון חכמים.

הנושא אשה חייב ללובשה. יג
 אשה שלותה מעות קודם שנשאה ונשאת מתי
 הבעל משלם. כפ
 מטלטלי לא משתעבדי לחובת אשתו. וכשהמטלטלין
 בעין מחלוקת. לא
 לותה ואכלה בין בשטר בין בע"פ בעל משלם
 מנכסי אשתו. ולדעת דבינו בין מחיים בין לאחר
 מיתת אשתו. ולהרמב"ם דוקא בחייה. ולהרא"ש
 דוקא לאחר מיתתה. ל. לא
 מלוה או פקדון ביד אחרים ומת והניח אשה ובע"ח
 ויורשין. נז
 לזה שהלך למדינת הים ועתיד לחזור אין מוכרין
 נכסיו שלא בפניו. ואם אפשר להודיעו ב"ד צריכים
 להודיעו. בכמה ימים מקרי אפשר להודיעו. רסו
 לוקח אי יכול לסלק המלוה מנכסי לזה במעות.
 ואי מסלק כדי כל החוב או כדי שחי. רכ
 טרפא בכמה כתבינן. רכא
 לשון חכמים ברכה ומרפא. רכב

מ.

מנהגי חתן — מזונות אשה ובנים — פרנסה
 — אימתי אברה מזונות — מכירה לכתובה —
 מכירה בג"מ — מחילה — אתריות — אומדנא

— מטלטלין — מציאה — מעשי ידיה —
מתנה — מורדת — מצוה — מומין — מגו
— מוכרין ס"ת — מלקות — מיתה.

סימן

מנהגי חתן וכלה למדין ממתן תורה. מנהגים נפלאים
ממהר"ם מרוטענבורג.
מזונות אשה דאורייתא או דרבנן. יג
תפסה מקצת כתובה לא הפסידה מזונותיה תבעה
כתובתה בב"ד הפסידה מזונותיה. פי' האי דתפסה
כסא דכספא לדעת רבינו דאתפסה גברי. תפסה
מטלטלין למזונות אי מהני. מ. רז. רמא
אין הבעל חייב למכור א"ע לזון את אשתו. מה
האומר איני זן כופין אותו להוציא. זן אדם בניו
הקטנים עד שש. מו
הא' אל יזונו בנותיו לאחד מותו אין שומעין לו מזו
הא' בשעת נישואין אל יזונו בנותיו שומעין לו. מח
לאחר מיתה אין חייב לזון הבנים. נא
אי פוסקין מזונות לא"א בלא בעלה. מי שהלך
למדה"י ועמד אחד זון את אשתו הניח מעותיו
על קרן הצבי. פו. ע. רפו
מחלה כתובתה בעלה הפסידה מזונותיה. קא
הניזונת בבית בעלה אי יכולין היורשין להפקיע
מזונותיה. אלמנה ששהתה ב' שנים לפרוצה וג'
לצנועה ולא תבעה מזונות אבדה מזונותיה. לותה
על המשכון לא אבדה מזונותיה. א"א מתי אבדה
מזונותיה. אשה שהי' לה מריבה עם בעלה והלכה
לבית אביה מחלה מזונותיה. קד
בת שנתארסה הפסידה מזונותיה. אם אין לה מזונות
מלמדין אותה למען. קנז
מי שהלך למדינת הים ב"ד נותנין לאשתו מזונות
מנכסיו. קלז
ה"ה למי שנשתטה. בנשתטה זנים גם לבנים. לענין
צדקה ותכשיטין אי נותנין לה מחלוקת. קמ
יתומים חייבים במזונות הבת עד שתתארס. קנז
הכותב כל נכסיו לבניו אין הוא ואשתו ניזונים
מהם. קמה
הבנות אינן ניזונות מן הראוי ושבח ששבחו הנכסים
לאחר מיתת אביהם. קנח
מוכרין בלא אכרזתא לכרגי ולמוזני ולקבורה. למוזני
דא"א מחלוקת אי מוכרין בלא אכרזתא. נא
אי מוכרין בלא אכרזתא למזונות הבנות לאחר
מיתת אביהם. נב
אשה שמכרה למזונות אינה חוזרת וטורפת
לכתובתה. רמב
אלמנה שמכרה שוה מנה במאתים הריח ליתומים.
בפחות המקח בטל. רמו
מכרה כתובתה או מקצתה איבדה מזונותיה. רמד
מכר הבעל בנ"מ האשה מוציאה מיד הלקוחות. כה
מחלוקת אימתי יכולה לבטל והמוכר עצמו אי
יכול לבטל. אנסוה למכור לא הוי מכר אלא כשקבלה
כל המעות. נז
מכרו שניהם לפרנסה בנ"מ. נז. פ. סא
אשה שמכרה בחיי הבעל שיחול המקח לאחר מותו.
כב
למיתה לא חיישינן
מחלה עזנתה
קעה

סימן

אשה שמכרה בנ"מ ומתה בטל המקח והרמב"ם
חולק.
אשה מוכרת בנ"מ דקרקע שלה הוא. ישוב לקושית
ישי"ע.
המוכר שדה לאשתו במעות שאינם טמונים, והמוכר
במעות טמונים שהמקח חוזר המעות מה יהא
בהם.
מת הבעל בלא זרע ומכרה אשתו או נתנה במתנה
או מחלה לבעלי חובות לא עשתה כלום. פו
מוכרין ס"ת לישא אשה.
מוכרת אשה נכסים שנפלו לה קודם שתתארס. קצו
בעל שמכר נ"מ לפירות לא עשה ולא כלום. רא
המוכר שט"ח לחבירו וחדר ומחלו מחול. ריב
המוכר כתובת אמו בט"ה בלא אחריות אינו יכול
לחזור.
המוכר שדה שלא באחריות אחריות דנפשי קבל
עליו. כתובות צ"ב.
פי' הסוגיא ראובן מכר כל שדותיו לשמעון. ישוב
לדברי ישי"ש מתמיהת הש"ך. ראובן מכר שדה
לשמעון שלא באחריות.
ואי יצא עליה ערעור עד שלא החזיק בה יכול
לחזור.
אלמנה מוכרת למזונות שלא בב"ד. מפ. רמ
אלמנה מוכרת לשהה חדשים כאחד ומפרנסת
לשלשים יום.
זבן ולא איצטריכו לי' זחוי.
משעבד מטלטלי אגב קרקע גובה אף מטלטלין. לא
מטלטלי בזמה"ז כמקרקעי דמי. אי יש דין קדימה
לבע"ח במטלטלין. מטלטלי דיתמי לא משתעבדי.
נב. רכח
אלו מלאכות שאשה עושה לבעלה. יז
כופין אשה לעשות מלאכה שהבטלה מביאה לידי
זמה.
האשה מעשה ידיה לבעלה ובהעדפה שהעדיפה ע"י
הדחק מחלוקת למי. מציאת האשה לבעלה ובמציאה
ע"י הדחק מחלוקת. ג' טעמים למה תקנו מציאת
האשה לבעלה. מציאת אלמנה לעצמה. יפ. רמ
מציאה שלא ידע ממנה בעל האשה נותנת במתנה
וקיים.
אלמנה הניזונת מנכסי יתומים מעשה ידיה שלהם.
אמרה איני ניזונת ואיני עושה אי יכולה לחזור. קב
מציאת יתומה לעצמה. מעשה ידיה נמי לעצמה. קכח
הפוסק לזון את בת אשתו שלש שנים. רנד
אשה שקבלה מתנה על מנת שאין לבעלה רשות
בה אי מותרת ליתנו לאחר, ואם מתה הבעל
יורשה.
דין מורדת על בעלה. אמרה מאיס עלי אי הוה
מורדת.
תבעה גט מבעל הוי מורדת. קו. קיא
מורדת אי יש לה קרע ומטלטלין ופירות מחוברין. צב
מורדת ממלאכה אי הוה מורדת. קצא
ניחא לי' לאינש דליעבד מצוה בממוני'. קפ
מצוה ללמד התלמידים ולפרנסם יותר מבנין בית
הכנסת.
מוכרין ס"ת לישא אשה
עד

סימן

נכרית שפלטה ש"ן של ישראל טמאה. רען
 אשה שאין לה בנים שהפילה נפל בגו עשר מונה
 עשר משעה שהפילה ואם הפילה לאחר עשר נראה
 נמי דמונה עשר משעה שהפילה. פ
 אשה שהפילה ג' פעמים הוחזקה לנפלים לאותו איש.
 הוא אומר ב' והיא אומרת ג' האשה נאמנת. הפילה
 ג' פעמים לא תנשא לשלישי אלא למי שיש לו
 בנים. אם יש עדים שהפילה אפילו נשים אינה
 נאמנת לומר לא אפילי. פא, פא
 היא אומרת אפילי והוא אומר לא הפילה היא
 נאמנת. פה

פ.

**דמי סעודה — סרים — כוס עקרין — סירוס
 ביד — תרי ותרי — ס"ד.**

הטוען פ"פ אי שקיל דמי הסעודה.
 אשה מותרת לינשא לסרים. אשה שותה כוס עיקרין
 שלא תלד ונחלקו אי דוקא לצורך. איש אסור
 לשתות כוס עיקרין לעולם. חילוק בין השותה
 למסרס בידיים. אסור לסרס שאר בע"ח. מי שאין
 בניה הולכין בדרך הישר שותת כוס עיקרין. עב, פו
 המסרס את הזכרים חייב ואת הנקבות פטור. דגים
 אסור לסרס. עג
 ספק עשה דרבים דחי ודאי דרבנן. יוד
 תרי ותרי ספיקא דרבנן. קפו

ע.

**עונש — ע"א בזנות — עכו"ם מסל"ת —
 עדי מומאה לשבויה — עדות קמן כשנתגדל
 — גוי שנתגייר לעדות — עורך דין — שטר
 — חתימה — קריאת השטר — עישור נכסי.
 — עדי מקירה כרתי — עונה**

עונש ליכא למתלי למי שאינ' מחויב בדבר. עז
 עד אחד בזנות מי מהני. עכו"ם מסל"ת בזנות. קו
 שבו"ש שבאו לה עדי טומאה תצא אפילו יש לה
 בנים. קיז
 אלו הנאמנין להעיד בגדלן מה שראו בקטנן אי
 בעי גדול עמהן. ודברים הנאמנים בהם. קיפ
 עדות מרשע ועשה תשובה אי מהני. אנוסין שחזרו
 לאמונתנו אי נאמנים. גוי שנתגייר ועבד שנשתחרר
 אינו נאמן להעיד אמה שראה בגיותו. קכג
 מותר לערוך דין לקרוביו. ולאדם חשוב אפי'
 לקרוביו אסור. קיד, ריג
 האומר לעדים כתבו וחתמו חזקה שעומד בדבורו.
 עדים שכתבו שטר בלי אמירה לבע"ד אינו אלא
 כפנקס, ומיהו מלוה ע"פ הוי. קפב
 עונה של ת"ח אימת. קעו
 אין מקבלין עדות על נכסי יתומים קטנים. ריד
 העורר על השדה והוא חתום עליה בעד. רפד
 עדים שאינם יודעים לחתום מקרעין להם נייר
 וממלאין את הקרעים דיו. עדים אי צריכים לידע
 לקרות את השטר שחותמין, ואי גוי מסל"ת קורא

סימן

מצוה לקיים דברי המת.
 מצוה מדרבנן על היתומים לפרוע חוב אביהם. רכב
 מצות ישוב א"י בזמן הזה. העולה לא"י על מנת
 לחזור אי הוי מצוה. מי שמת בחו"ל אי יש לו
 מעלה להקבר בא"י. מי שנאנס ולא עלה מעלה
 עליו הכתוב כאלו עלה ולא בעי גלגול מחילות
 לימות המשיח.
 אילונית אינו כשאר מומים באשה. יוד
 מומין שנמצאו באשה על מי להביא רא"י. אם יש
 מרחץ בעיר ליכא טענת מומין. קצב
 נכפה כמומין שבסתר דמי, ואי הוי מום באיש. קצד
 מוחלת כתובה אינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי
 לבעלי. ריג
 מגו למפרע מי אמרינן. טענת משכון בלי מגו. רג
 פי' סוגיא מי שמת והניח קטינא דארעא. רכב
 מי שלקה ב' פעמים ב"ד מכניסין אותו לכיפה. פח
 כיפה זו מקום דחוק. פפ

ג.

**נדוניא — נ"מ — נצ"ב — נ"ד — שבת — נדוי
 — נדר — נושא אדם כמה נשים — נכסי לך
 ואחריו — נכרית שפלטה ש"ן — הפילה
 נפלים.**

הבעל יורש הנדוניא חלף קבורתה. כא
 אשה שאמרה כללי אני נוטלת והוא אומר דמים
 אני נותן. נצ"ב מעיקר דינא של מי הם. ואי דין אחד
 לה עם עבדי צ"ב. אי אמרה דמים אני רוצה מחלוקת
 הריב"ש ותוס' רי"ד אי נותן לה דמים או כלים. כד
 קבלה האשה המעות לא מצי למימר ג"ר עשיתי
 לבעלי. כה
 ג"מ שהשביחו נותנת דמי השבח ונוטלתן. כח
 אי הבעל רשאי למכור נכסי מלוג בעודה תחתיו.
 חילוקים בין נצ"ב לנ"מ. כח
 נכסים לאחר מיתת הבעל, בחזקת יתומים או
 אלמנה. מב
 ג"מ עבדים ושפחות וקנים ילקח בהם קרקע
 והבעל אוכל פירות. צא
 מנדים למי שאוסר עליו את אשתו. קח
 אשה שנדרה מלהניק את בנה כופה אותה ומניקתו.
 ואי חל הנדר כשהולד מכירה. קסה
 המדיר את אשתו מתשמיש. קעה
 המדיר את אשתו שלא תשאיל ולא תשאל יוציא
 ויתן כתובה. קצה
 בדברים שבינו לבינה האשה נאמנת. בתוך עשר
 שנים מחלוקת אי נאמנת. פד
 נושא אדם כמה נשים מדינא דגמרא. פי' חדש
 אפי' לסה"ת נושא כשהיא מרוצה. שיטה חדשה
 למהרש"ל דלא שרא רבא אלא היכי דהראשונה
 אינה בת בנים. צא
 האי דאמר נכסי לטובי'. ריא
 נכסי לך ואחריו לפלוני ומכר הראשון השני מוציא
 מיד הלקוחות. רלז
 ג' ארצות לנשואין. ערב

מפתח הענינים

קנא

סימן

צ. צדקה.

מצות צדקה מחיים עד חומש מנכסיו. קמו בשעת מיתה אי נותן הכל לצדקה ולא חייל לירשו מחלוקת. מצוה ללמד התלמידים ולפרנסם יותר מבנין בהכ"נ. קמו אדם עושה צדקה בשעת מיתה בממונו והמהנה ת"ח אין לך צדקה גדולה מזו. קמא האומר תנו מאתים דינר לעניים יתנו לעניי אותה העיר. קמז

ק.

קידושין — נדר — קבורה — מצבה — קנין — המבריה נכסיו — קטלנית — קדושת ירושלים — קמן אוכל נבילות.

קודם מקדש והוד מברך ברכת אירוסין. מדינה שאין בה עשרה לא תכנס בה אשה. וי"ח. א המקדש בביאה מברך לאחר המעשה. ח הטוען פתח פתוח מצאתי בטלו הקידושין לגמרי. המקדש אשה ע"מ שאין עליה נדרים. קדשה ע"ת וכנסה סתם. היכי דבטלי הקידושין ונתרצו שניהם ורוצה להחזירה אי בעי קידושין מחדש. יוד המקדש אשה והוד ביה קודם שכנסה לחופה מהדרא ליה כל מה דיהיב לה. כסף קידושין אי חודין מחלוקת. לז חלוק אי הדר ב"י איהו או איהי. מה הוא צדא"ק. לח שנים אומרים נתקדשה ובי אומרים לא נתקדשה. קמו קידושי הבת לאביה. וכן מציאתה ואין המתנה בכלל. קלד בעל חייב בקבורת אשתו. והקמת מצבה על קברה. ואפילו הכניסה ערומה. ואינו יכול לומר לירושין אתן כתובתה וקבורה. אי האשה חייבת בקבורת בעלה. יד. קלז קברה האב או אחר אי מוציא מבעל בדינין. אי אלמנה נקברת מנכסי בעלה. עני שבישראל לא יפחות משני חלילין להספד. קלח מי שהלך למדה"י ב"ד קוברין את אשתו. קמא האומר אל תקברוה מנכסיו אין שומעין לו. בן עשיר חייב בקבורת אביו. קבורה אי משום כפרה. קמב מה שפסק האב לבתו אין צדיך קנין. נז לקח מן האיש וחדד ולקח מן האשה בני"מ אי קיים המקח. נזב. נז אי איתיות נקנות במסירה מחלוקת. נג המקדש אשה והבדיח נכסיו מתנתו מתנה. חילוק חדש בין הבריה לבנו או לאחד ואפילו לבתו. שיטת הגאון ר' יעקב בן עלי. נז דיני קטלנית. מי שקידש קטלנית אי כופין להוציא. נז

קטן שוטה ליתנו לבית חולים של גויים. אין נותנין לקטן חלב טמא ושאר דברים אסורים אפילו בן יומו. קסא קדושת ירושלים בזמן הזה. אי מותר לצאת מירושלים לצפת ולשאר א"י. קרב

סימן

השטר. רפח עישור נכסי נגבית ממטלטלי. רפח אחים מצו לסלוקי לאחותהון בווי מעישור נכסי. רפח קפד. קפו עדי מסירה כרתי בשאר שטרות. רלג

פ.

פנים חדשות — פד"ש — פ"ז — פצ"ד — פרעון חוב — פוגמת — פקדון — פירות — פרנסה — פרוזבל — הפסד — פיתו קמנה.

פנים חדשות בעי כל שבעה ואפילו בשבת. וי"ח. פ"ח אי בעי לאכול דוקא. אי בעי אדם חשוב דוקא. פ"ח כמה אחר או שנים. אשה אינה בכלל פ"ח. ה אשה שנשבת בעלה חייב בפרקונה ואינו יכול לומר לה הרי זה גיטך. הסכימו תרווייהו דלא לפרוק אין מניחין להן. אי פודין אשתו ובניו יותר מכדי דמיהן. פז שבויה אין היורשין והיבמין חייבין לפדותה. א"א שגגבה אי הבעל חייב לפדותה. קב האיש מצווה על פ"ז ולא האשה. אי האשה מצווה בלשבת יצרה מחלוקת. אי שייך מצות לשבת במי שאינו ראוי להוליד. א. פז

כל מי שאינו עוסק בפ"ז כאילו שופך דמים. בני נח אי מצווין על פ"ז. עכ"ם שהי' לו בנים ונתגיייר אי קיים מצות פ"ז. עה

פצוע דכה ע"י חולי אי מותר לבוא בקהל. מי שניטלה ממנו ביצה אחת ע"י ניתוח אי מותר לבוא בקהל. עא

הבעל פורע חובות אשתו מנכסיה. כב ודוקא שהכניסה לו מקרקעי ולא מטלטלי. לא אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין. רלא

פורע חובו של חבדו מחלוקת בירושלמי אי הניח מעותיו על קרן הצבי. רפו פ"י לפרוע אפילו מגלימא דעל כתפאי. לפ הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה. צח הפוחתת כתובתה. מה בין פוגמת לפוחתת. ק אשה שהפקירו גבה מלוגא דשטרי וטוענת לכתובה תפסתי. כג

האב אינו אוכל פירות מנכסי בתו בחייה. קלד הבעל אוכל פירות מנכסי אשתו. קלו פרנסת הבת נגבית ממטלטלין. קמא קמב בעל כותב פרוזבול על נכסי אשתו ואשה על נכסי בעלה. פ

אי חיישינן לפסידא דלקוחות. רלז פיתוי קטנה אונס הוא. ישוב לדברי הרמב"ם מהשגת הראב"ד פ"ג דסוטה. רעח

האומר אל יתפרנסו בנותי מנכסיו שומעין לו. אי נותנין פרנסה מנכסי האם. מח

פימן

אמר לאחד ולא לשנים קפידא. שליח שטעה מצי למימר לי לתקוני שדרתיך ולא לעוותי. רמח שליח בית דין כמאן. המשעבד מטלטלי אגב קרקע גובה אף ממטלטלין. לא סתם שדה מקרי אונס בעריות. קכד המוציא ש"ר להקלו להחמיר. קל, קלא הבעל חייב בשאר כסות ועונה. קלב אלמנה שמין לה כל מה שעליה, אי שמין בגדי שווי"ט. בגרושה חלוק אי יוצאת לדעת או בע"כ. ר כיצד שמין הנכסים לפרנסה ולמונות. לפרנסה שמין בדעת האב. קפא שדר"ג אי שייך ביתומים. אי שייך בעטרים. שדר"ג בצדקה. קלא, קלב שדר"ג אי אמרינן היכי דיש ליה ללוה לפדוע. אין קדימה בשעות אלא בירושלים. קלב פי' שודא דדיינא, ואי אמרינן במטלטלי שודא דדיינא. קיא, קלב בן שמונה שכלו לו חדשיו. פירוש סוגיא דרבה תוספאה.

ת.

תקנתא — קנין — תכריכים — תנו שקל — תלבין ראשה.

המתנה בתקנתא דרבנן לדיה תנאו בטל. תנאי בדבר שבממון, תנאי קיים. טז, פח תלויה חובין זביני זביני דוקא כשקבל מעות. כה, נז תכריכי המת איסורי הנאה הן כהקדש. מותר להחליף תכריכים בנאה מהם והראשונים יוצאים לחולין. מותר להחליף מצבה בטובה הימנה והראשונה מותרת בהנאה. כז אשה שאמרה איני רוצה בתקנת חכמים ולא אתן פירות. טז תקנת הגאונים במטלטלי בזמן הזה. לא פרנסה לבנות אי הוי תקנת חכמים, ועד כמה תקנו. פח תקנת חכמים הבעל מוציא מיד הלקוחות. נט תקנת חכמים שיהא אדם זן בניו עד שש שנים. קמד תקנת אושא המבזבז אל יבזבז יותר מחומש. כל תקנות חכמים מקורם בתורה הריטבי"א ז"ל. קמו האומר לא ידעתי מתקנת הגאונים שכתב בשטר אי מהימן קמט תנאי כתובה הכתובים בכתובה ככתובה דמי. אי לכל מילי אמרינן כן. קמז האומר תנו שקל לבני בשבת. קד הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל תשב עד שתלבין ראשה. קפא

פימן

ר.

רפואה — רשות.

חייב אדם לרפאות את אשתו אי חלתה. נ"מ בין יש לה קצבה לאין לה קצבה ובין א"א לאלמנה. טז, קנג יוצא אדם ברשות אשתו אפילו כמה שנים ואי הדרה בה מה דינו. קעה

ש.

שבויה — שמרות — שבח בנ"מ — שבועה — סטראי — שליח ששינה — שעבוד — שומא — שדר"ג — שודא דדייני — בן שמונה — אישתהי.

אשת כהן שנשבת ולא ספק לגרשה עד שחזרה ונשבת אי חייב לפדותה שנית. טז, קנא אשה שאומרת נשבתי וטהורה אני, ועוד דיני שבויה. קמז, קיז, קיח פי' הנהו שבויתא דאתו לנהרדעא. אחיות שנשבו אין מעידות זו לזו. קיח שבח בית אביה בנ"מ באיזה מהן אמרינן. כב, כג שני שטרות היוצאין ביום אחד. שלש שדות לכתובה. נז, קלב אשה שכתבה שטר על נכסיה מהני אפילו אחר שמכר הבעל. פב קיום שטרות דרבנן. אי מצי לקיים שטר בקרובים. קיט שטר קידושין בכמה. קלד שטר מברחת אי שייך באיש כמו באשה. קצה מרעינן לשטרא בטענת קים לי בגווי"א. רד שני שטרות של מכר או מלוה ובא' כתוב בד' בניסן ובשני בניסן סתם האיך גובין. רלד שנים שהוציאו שט"ח זה על זה. רפט בעל אי מצי משבע לאשתו בלי טענה. אי קיי"ל כאבא שאול. צז מה בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן. צט אלמנה נוטלת נדוניא שהכניסה בלא שבועה. קנג המיחד מטלטלין לכתובה גובה בלא שבועה וכן מטלטלין שבאו מחמת מטלטלין הראשונים. קפא החשוד על השבועה מהפכין לה אשכנגדו. רד המתחייב שבועה וא"ל יבא וישתבע במתי שמעינן לי, ונחלקו אי דוקא דאית לי דרך שם או לעולם. רה האומרת כתבו לי זכותי דכי משתבענא יהבו לי. רו נפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה. רפז המוכרת שלא בכ"ד צריכה שבועה למה. רמה הטוען סטראי נינהו אי חייב השליח לשלם. רב שליח שאמרו לו ליקח לתך וזבן כורא. רמז

מפתח לענינים שונים

סימן
צד הפוסקים.
 תמיה בק"ע. תמיה על הראב"ד. תמיה דמחז משנה פסקו היפך הבה"ג והרי"ף ז"ל.
צז קושיא בדברי התוס' בדין שבועה דאורייתא. פי' מחודש ואי בעי מייתי לה לידי שבועה דאורי'.
צט צ"ע באב"מ המתיוחדת עם העכו"ם. ישוב לשיטת רבינו בלשון עדי טהרה.
קז צע"ג בדברי התומים בנאמנות הגדול מה שראה בקטנו.
קיט תמיה בדברי התומים בעדות אנוסין.
קכג ישוב הרמב"ם מהשגת הראב"ד פ"ג מסוטה פיתוי קטנה אונס הוא.
קלא קושיא בדברי הטור אה"ע סי' פ"ט.
קמא צ"ע להרמב"ם פ"ט מה"א ה"י ורא"י לדעת הראב"ד מתוספתא.
קנח צ"ע בשונה הלכות בפירוש ייחד לה קרקע בכתובתה.
קסא צ"ע אש"ך ח"מ סי' ל"ט.
קסב תמיה בדרכי תשובה תיגוק יונק שפירש מחמת חולי.
קפח פי' חדש בפשט הגמר' כתובות ס"ו. ישוב כמה תמיהות.
קעט צ"ע בריטב"א דס"ל אין הבת זוכה בעישור נכסי עד שתגשא.
קפד ישוב לקושית התוס' ע"ז מ"א דכל אשה תערים לומר סבורה הייתי. צ"ע בתו"ט ורשב"ץ.
קצח צע"ג ב"ד הפרישה ח"מ סי' ס"ד ובטור שם. ר"ב מאן דדאין דינא דגרמי אמאי יכול למחול השטר.
ריב ישוב דברי הסמ"ע סי' קי"ד מקושית התומים. תמיה על הש"ך שם.
רכ תמיה בגליוני הש"ס בפריעת חוב אביהם.
רכב ישוב לתמיהת הש"ך ח"מ סימן קי"ט מהיש"ש ז"ל.
רז ישוב סתירת הרמב"ם מקושית הלח"מ פ"ב מה' מלוה ה"ו. מחלוקת בין הרשב"א ותוס' בשיטת ר"ת בשדר"ג.
רלא ישוב לקושית הש"ך ח"מ סי' פ"ו להרשב"א ז"ל.
רלב ישוב לדעת ה"ה. צ"ע בלח"מ.
רלג צע"ג בדברי הפרישה ח"מ סי' ר"מ לענין קדימה בשעות בירושלים.
רלז זקנה שאינה ראוי' לילד נימא דאין לה מזונות רנב צ"ע בר"ן דאמר נשים פסולות לא ה"י להם לגלות לבעליהן מגמ' יבמות פ"ה.
רנז תמיה בדברי האחרונים אה"ע סי' צ"ד. רנח

סימן
ו סתירה לדברי הש"ג דמצריך גט בפ"פ.
ז קושיא בב"ש סי' ס"ב סק"ד דב"א לכ"ע לא בעי עשרה אלא לכתחילה. קושיא על הר"ן דברכת קידושין זמן הרבה אחר קידושין.
ז קושיא בדברי הפרישה וישוב לשיטת הרמב"ן בברכת קידושין בבעילה. ישוב שיטת בה"ג מקושית רמב"ן באבילות. תמיה במזרחי אי אבילות דאורי' אי דרבנן.
ח ישוב לתמיהת הפרישה ובאר שבע מהרי"ז וד"מ ודברי הפרישה צע"ג.
ט קושיא בדברי הפרישה במוזנות אשה. תמיה לדברי מהרש"ק ז"ל דאישתמיטתי דברי הרמב"ן והריטב"א.
יג ישוב קושית הב"י מהרמב"ן ז"ל בכסות.
יד תמיה בדברי הפלאה דס"ל קבורת אשה דאורייתא. יד ישוב לדעת הרמב"ם והשאלות דפסקי בכביסתו וחיי אחרים כביסתו קודם.
יח ישוב לקושית החכ"צ דלזמן מרובה חיישינן למיתה לכ"ע.
כב קושיא בדברי הר"ן בשחקים אי מקרי קרנא. ישוב לרש"י מקושית הרא"ה.
כג ישוב דעת רש"י מקושית התוס' דמכר הבעל אשה יכולה לבטל.
כח מותר להחליף תכריכי המת בנאה הימנה. צע"ג בדברי ברכ"י וח"ס.
כו קושיא הראנ"ח להראב"ד כתובה גביא ממטלטלי. כז צ"ע בקצוה"ח דבעל לוקח הוי לאחר מיתה. כט ישוב קושית ה"ה מבה"ג במשלם בעל בנכסי אשתו. צ"ע בדעת הסמ"ע והש"ך.
ל לא תמיה בחכמת שלמה בכתובת ארוסה.
לו קושיא להרי"ף שהשמיט לברייתא בקידושין וישוב לדבריו. קושיא בפג"י.
נ תמיה לש"מ דכתובת אשה תקנתא דרבנן אפילו לר"ת. דברי תימה במרדכי בכתובה.
נד ישוב דעת הרשב"ם מקושית הרמב"ן באשה שקבלה מעות מהלוקח. צ"ע בקושית הישי"ע.
נז צ"ע בטור אה"ע סי' פ"ו.
נח ישוב לקושית הב"ש אה"ע סי' צ' ס"ק ל"ט. נט ישוב קושית הבי"ח אה"ע סי' פ"ה. וצ"ע שלא הביא דברי הרא"ש.
פד צ"ע בב"ש אה"ע סי' פ"ה סק"ג. ישוב לדעת הריב"ש וח"מ.
פח ישוב לקושית הט"א בפ"ק.
פ צ"ע במי שעבר ושנה האין מכניסין אותו לכיפה ומקרבין ל"י מיתה בידי אדם.
פח ישוב לשיטת הרמב"ם פכ"ב מה"א הכ"ג מתמיהת

מראה מקומות על סדר הש"ס בבלי וירושלמי, תוספתא ומוש"ע

סימן	סימן	סימן	ברכות
מ, מב, רמה, רמו	צח:	מג:	טו:
רכו, רמזירמט	צט:	מד:	כד:
רנב	ק:	מו:	לד:
קז, רנג, רנד	קא:	מז:	ש ב ת
לח, נג, קיב, רנד, רנה	קב:	מח:	עו:
סט, קפג, רנוירנח, רס	קג:	מט:	פו:
רסא	קה:	נ:	צד:
קלט, רסג, רסו	קז:	נא:	קיא:
קפג, רסב	קח:	נב:	קלד:
צג, רסד, רסו, רסח	קט:	נג:	קמ:
נד	קי:	נד:	קנו:
רעירעג	קיא:	נה:	עירובין
ג	נדרים	נו:	ד:
יח	עה:	נז:	מו:
סה	פ:	נח:	פסחים
טו, צה	פח:	נט:	ז:
קעג	צ:	ס:	ל:
קפט	פד:	סא:	לא:
רסה	פז:	סב:	יומא
נא	פח	סג:	יח:
צט, ריו	פח	סד:	עו:
רסד	פח	סה:	מגילה
קח	פח	סו:	יבמות
מט, רעא	פח	סז:	לג:
קפד, רלה	פח	סח:	לד:
מט	פח	סט:	לו:
נב	פח	ע:	מב:
סב	פח	עב:	מה:
סד	פח	עג:	סב:
רלג	פח	עד:	סג:
קטז	פח	עה:	סד:
קעד	פח	עו:	סז:
קעט	פח	עז:	סה:
קלד	פח	עח:	סו:
רסה	פח	עט:	סז:
קכו	פח	עפ:	סח:
יג	פח	עק:	סו:
סה	פח	ער:	סז:
סה	פח	עש:	עה:
קנה	פח	עט:	פ:
רמט	פח	עז:	פה:
רב	פח	עח:	קט:
ריב	פח	עט:	כתובות
ערב	פח	עו:	ב:
ג, קו	פח	עז:	ג:
קו	פח	עח:	ד:
קו	פח	עט:	ו:
קו	פח	עו:	ז:
קו	פח	עז:	ח:
קו	פח	עח:	ט:
קו	פח	עט:	יוד:
קו	פח	עו:	יב:
קו	פח	עז:	כב:
קו	פח	עח:	כג:
קו	פח	עט:	כד:
קו	פח	עו:	כה:
קו	פח	עז:	כו:
קו	פח	עח:	כז:
קו	פח	עט:	כח:
קו	פח	עו:	לח:
קו	פח	עז:	לט:
קו	פח	עח:	מ:
קו	פח	עט:	מג:

מראה מקומות על סדר הש"ס בבלי וירושלמי, תוספתא וטוש"ע קנג

פימן	פימן	פימן	פימן
עד, פו, צא, קלח	א	רעו	יט
קכא	ב	יא	רלג
עא, עב, עג	ה		רכח
קיו, קיח	ו	רעו	לה, לו, קכו, קכח
פו	ט		נא
קח	יוד		ל, רכ
א, ב, ט	לד	ת, ט, טז	צג
לה	לז	ברכות	ריב
קכג	מב	תרומות	ל, לט
כג	מה	מעשרות	רל, רמט
קטו	מו	שבועות	רטו
לח	נ	יבמות	
רסב, רטז	נב	כתובות	רכט
כא, לב, לה, לו, קכח	נה	ל, מג, סא, סה, נו, נט,	רסד
קסד, קעד	סא	ע, עו, פט, צב, צד, צה,	נג, רכט
ג, ד, ז, ט, קא	סב	צו, ק"קב, קד, קכד, קמו,	נז
ת, קא, קמט	סג	קנט, קסה, קסו, קצג, ריא,	ריד
לט, ג, נד, פג	סו	רטו, רנו, רסו, ערב	סז
קיג	סז	נדדים	רסב
ת, לט	סח	גיטין	ריא
יג, פו, קא, קב, קמד	סט		קמו, ריא
מה, נב, סו, קלט	ע		נט, סז
מו	עא		כה, לא
קלב	עג		לח
קצו, ערב	עה		לו, ריח
קלג, קעה	עו		ריב
צג, צה, צו, ר	עז		רח, רכג
יוד	עח		רז
טו, קנג, קנד	עט		רכא, רמט
טו, יו, סט, קב, קסד,	פ		
קע	פב		
קיב, קסה, קסו, קע	פג		
סט	פד		
יט	פה		
כב, כג, סג, סד, צד,	פו		
קצו, רא	פח		
נח	פט		
כב, כד, כו, קיא	צ		
יג, קמא			
כה, כז, נו, נט, ס,			
רלו, רעט			
ל, לא, רלז	צא		
יג, מ, מג, נא, נב, סו,	צג		
ע, קא, קד, קנט, רלט,			
רמא, רמב			
רנו, רנח	צד		
רמ, רנח	צה		
סו, צט, ק, קיט	צו		
צו, קסא	צז		
קסא	צח		
ר	צט		
יד, ג, רטז	ק		
נג, נה, רו, רמד	קב		
רלט, רמד, רמה	קג		
נב, רמט	קד		
ריג, רכג	קה		
רמו	קו		
קס, ריו, ריח	קיא		
מו, מח, ע, קכה, קמד,	קיב		
קנו, קנת, קפג, רנו			
מח, קמט, קנה, קנו,	קיג		
קפא, קפב, קפה			
נ ד ה			
לד.			
מה.			
מקואות			
פי"ח מ"ד			
ירושלמי			
ברכות			
תרומות			
מעשרות			
שבועות			
יבמות			
כתובות			
ל, מג, סא, סה, נו, נט,			
ע, עו, פט, צב, צד, צה,			
צו, ק"קב, קד, קכד, קמו,			
קנט, קסה, קסו, קצג, ריא,			
רטו, רנו, רסו, ערב			
נדדים			
גיטין			
תוספתא			
שבת פט"ו			
שלהי ביצה			
יבמות פי"ח ה"ג			
כתובות פ"ה			
כתובות פ"י			
כתובות פ"ב			
ב"ק פ"א ה"ב			
נדה פ"ב			
שלחן ערוך			
אורח חיים			
עג, עד			
קנג			
קע			
רו			
קסט			
קסט			
קעב			
קסה			
קצג			
רס			
קמו			
רד			
פא			
קיט			
קצג			
רכב			
רלה			
רמח			
רמט			
רנ			
רנא			
רנב			
רסז			
רע			
שמב			
שמח			
שמט			
שעג			
בכא מצי"עא			
יב.			
יג.			
יד.			
יז:			
לב.			
לה.			
לח:			
ג.			
קד:			
קח.			
קיו.			
בכא בת"א			
מב.			
מג.			
מד:			
מט:			
נ.			
נא.			
קט.			
קלב.			
קלג.			
קלו:			
קלט.			
קמה.			
קמו.			
קמו:			
קנו.			
קנט:			
קסט.			
פנה דרין			
כה:			
מו:			
נה:			
עא			
פא:			
פב			
ק			
שבועות			
לב:			
מ:			
מה.			
מו			
חוריות			
יג.			
זכחים			
יט.			
חז"ל			
צד:			
צה.			
בכורות			
לד.			
נב:			
ערכין			
די:			
טו:			
טז.			
כב:			
כג.			
כה.			
פרייתות			
ו:			

הלכות גדולות

מסכת נדרים ונזיר

תורת אדם קדמאי ושמו פלאי, כי מלאך ד' צבאות הוא, תורה יבקשו מפיחו
חברו ליש מרכותינו

רבי יהודאי נאון וליש מרכותינו רבי שמעון קירא

עם פירושי

קמח סולת

לפרש בקיצור פשטות דברי רבינו הקדושים, ופירוש

משנה הלכות

הבא בארוכה לפלפל ולסלסל בדבריו הקדושים, וגדולי הראשונים והאחרונים שנמשכו
אחריו בפה מלא ועל ידו גם הרבה סוגיות מש"ס בבלי וירושלמי מתחזרים כשמלה

חוצאה חדשה

עם הוספות ותקונים מאת מרן המחבר שליט"א

אשר חנן ד' את עבדו מקים מעפר דל

מנשה הקטן

מחבר ספרי „קמח סולת“ „משנה הלכות“ על בה"ג למס' כתובות
ו„שו"ת משנה הלכות“ ח"א ועוד חיבורים בכתובים בס"ד
רב דק"ק חי' ליאדי נוסח ואר"י ומנהל רוחני ישיבת שארית הפליטה,
ברוקלין, נ. י.

בן לאאמו"ר הקדוש ר' אליעזר זאב הי"ד

יוצא לאור ע"י

מכון משנה הלכות גדולות

שנת

חמשת אלפים ושבע מאות ושלשים ושמנה
לבריאת העולם

Published and Copyrighted 1978

By

MISHNE HALOCHOTH GEDOLOTH INSTITUTION
5306 — 16th AVENUE, BROOKLYN, N.Y. 11204

●

A u t h o r

RABBI MENASHE KLEIN

of Ungvar

Dean of Yeshiva Beth Shearim

1578 — 53rd STREET BROOKLYN, N.Y. 11219

התלמוד

גדולות

מחבר ומזכיר להלכות כפי סדר שתא סדרי
התלמוד הבבלי

חבור זה הספר נזכר בהרבה מקומות בחוסמות על התלמוד וכל המוסקים סביאם מסך דעת הלכות גדולות כתב בעל הלכות גדולות אמס בשם תולדת מחבר הספר נמצאו דעות מחולקות כאשר יתבאר מעבר זה העמוד ולפי דעת הרב רבינו משה מקוצי ול בתקופת ספר הסעות שלו ול ראו תנאונים שעמדו אחרי האסוראים שאין יכולין להספיק לרבים כל התלמוד ועשו ספרים קצרים מהלכות פסוקות לקיים תורה בישראל רב יהוראי גאון עשה הלכות גדולות וכו' ולכל הדעות כלל אסור קדמוניו ול כל האמת ממי שאסרו ותורה כולה סודקה אחר נתנה

דפוס ונטקן סז וויניציא עיר הגולה ההסוללה אשר תחת מטלת
סטרס ילס תגל ומכסא חלטיה לין כדט
לדר סת טס לפק :

בית בן משק בית הלרן מלרין לטוויט יעצמייליא

ספר הלכות גדולות, מחובר ומיוסד לחלכות כפי סדר שתא סדרי תלמוד בבלי. חבור זה הספר נזכר בהרבה מקומות בתוספות על התלמוד וכל הפוסקים מביאים פסק דעת הלכות גדולות, כתב בעל הלכות גדולות, ובזכירת שם המחבר ותולדות זה הספר נמצאו דעות מחולקות. הרב הגדול הרמב"ם בהקדמת ספר הי"ד ז"ל: חברו הגאונים שבכל דור ודור חבורים לבאר את התלמוד מי שפירש הלכות יחידות ומי שפירש פרקים יחידים שנתקשו בימיו וכו' עוד חברו הלכות פסוקות בענין האסור והמתיר והפטור והחויב בדברים שהשעה צריכה להם וכו'. דעת הר"מ מקוצי ז"ל נתבאר מעליע זה (בהקדמת ספר המצות שלו ז"ל: ראו הגאונים שעמדו אחרי האמוראים שאין יכולין להספיק לרבים כל התלמוד ועשו ספרים קצרים מהלכות פסוקות לקיים תורה בישראל. רב יהודאי גאון עשה הלכות גדולות וכו'). ולפי דעתו קשה לשון הביא המחבר בהלכות ברכות, אקשי ליה רבנן למר רב יהודאי גאון הרי בונה ירושלים וכו', איכ נראה מזה שהוא לא היה המחבר. בספר הקבלה להראב"ד נמצא בסדר הגאונים בדור שני ז"ל: רבא בר נטרונאי היה לראש ישיבה בשנת ד' אלפים תע"ט ואחריו רב יהודאי גאון ואחריו ר' יוסף בשנת ד' אלפים תצ"ט, ואחריו ר' שמואל בר מרי בשנת ד' אלפים תק"ח ובימי רב שמואל זה היה ר' שמעון קירא ולא נסמך לגאון וחבר הלכות גדולות בשנת אלף ג"ב לשטרות שהיא שנת ד' אלפים תק"א בשנה השלישית לגדולת רב שמואל בר מרי. בדור השלישי אחר רב מרי הכהן מנהר פקוד היה לראש ישיבה רב אדא חצי שנה ונפטר באותה שנה ואחריו רב יהודאי שלשה שנים ומחצה ומת בשנת ד' אלפים תקכ"ג והוא חבר הלכות פסוקות ומהלכות גדולות קבצם וסגי נהור היה. בספר כריתות להרב רבינו שמשון בן עטרות החכמים הרב רבינו יצחק ז"ל בחלק הנקרא ימות עולם לא הזכיר מדברי הגאונים שהיו אחרי האמוראים ומחבוריהם וספריהם דבר. בספר הליכות עולם שחבר הגבון ר' ישועה הלוי זצ"ל בסדר תנאים ואמוראים ורבנן סבוראי והגאונים אשר עמדו אחריהם הזכיר שמות כל החכמים ולא התבאר בשם מחבר ומוליד זה הספר ונמצא בהרבה מקומות בתוס' ובכל הפוסקים כתב בעל הלכות גדולות, חקרתי ובקשתי, בדקתי וחפשתי לברר שם המחבר והמוליד זה הספר אחרי כי נסתם שם המחבר ונזכר בעל הלכות גדולות בסתם ומצאתי דעות חלוקות בזה אמרתי יהי מכירו ברוך ושמר יכון לעולם. הצעיר והקטן הטרוד יהודה הלוי בן לא"א כה"ר יצחק סג"ל ז"ל מורגבורט (ע"כ מהשער דפוס וזיען ווארשא).

ודע דבספר אחד מצאתי כתב יד ישן נושן וז"ל: ועיין בספר מאה שערים לר' יצחק בן רבי יאודה אבן גיאות ז"ל מזכיר ספר זה בשם הלכות עיין שם בהלכות פסחים כמה פעמים לענין מאני דקוניא ולענין מאני דאישתמש בהון ולענין בורמא דגללי ולענין תרתי ליליתא דמחייבין למיכל מצה מובא לשון בלשון ועיין שם שינוי הגירסא ועיין שם בשו"ת לענין כוס ה' בסדר הגדה ועיין שם בהלכות חדש וספירת העומר ומשם היה נראה כי רב יהודאי גאון לחד והלכות גדולות לחד ע"ש ע"כ. עוד כתב שם עיין ספר יראים לרא"ס שנשתמש בספר ה"ג לרי"ג וכתובים כאן ועל טענת החוקרים אשר לא שמענו על רי"ג שיהיה ממוני המצות כתב שם עיין בסוף ספר יראים ע"כ. ומה שגלע"ד דתרווייהו איתא דרב יהודאי גאון חבר ספר הלכות גדולות ובא ר' שמעון קירא אחריו והוסיף על דבריו בהלכות גדולות דילי' ונמצא תרווייהו אמת.

והנה בחבורי למס' כתובות כתבתי אשר בחלק זה אי"ה אבוא במבוא עם יותד פרטים מהמחבר וספרו וחייו, ובאמת כן דציתי אבל כשנבנסתי בעומק הדברים בספרים מספרים שונים לברר החלוקי דעות בשם רבינו המחבר גמרת בדעתי אם יסכימו עמי מן השמים לעשות מבוא בפני עצמו ולחפש ולבדוק עד היכן שידי יד כהה מגעת בזה בכדי לברר האמת בס"ד ולהחזיר האבדה לבעלים ועד התם אמינא קבל האמת ממי שאמרו כי כולם מרועה אחד נתנו.

נאום הצעיר כאלפי ישראל העמוס בעבודה

מנש"ה' קמון

בן לאאמו"ר הקדוש רא"ז הי"ד מגולי משעכיעו.

הסכמות ומכתבי עידוד שנרפסו בחלק א'

מנאוני וצדיקי וקדושי הדור, אנשי כנסת הגדולה, בישיבה של מעלה, עמודי העולם, ראשי סנהדראות, אשר כל בית ישראל נשען עליהם, וכנהלי אש קודש דבריהם, ואלה שמותיהם (ע"ס א"ב):

- הרב אהרן רוקח זצוקלה"ה — כ"ק אדמו"ר מרן מבעלזא
- הרב אהרן קאמלער שליט"א — ר"מ בית המדרש גבוה באמריקה
- הרב אליעזר זילבר שליט"א — רב לאגה"ק סינסינטי ראש נשיאות אגה"ד דארה"ב וקנדה
- הרב דוב בעריש ווידענסעלד שליט"א — אב"ד דק"ק משעבין ור"מ דישיבת כוכב מיעקב וישיבת חיי עולם עיה"ק ירושלים
- הרב זאב סאלאווייטציק שליט"א — אבדק"ק בריסק ירושלים עה"ק
- הרב יקותיאל יהודה האלבערשטאם שליט"א — כ"ק אדמו"ר מרן מקלויזענבורג שליט"א
- הרב יוסף אליהו הענקין שליט"א — רב כסמאליאן ושאר קהלות מנהל לשכת עזרת תורה
- הרב יונתן שטייף זצלה"ה — רב"ד דקהל יראים בודאפעסט ואב"ד דקהל יראים ברוקלין נ"י
- הרב ישראל זאב מינצברג שליט"א — רב ומו"צ בירושלים עיה"ק ת"ו
- הרב מנחם מנדל שניאורסאהן שליט"א — כ"ק אדמו"ר הרהנה"צ מליובאוויטש
- הרב משה פיינשטיין שליט"א — ר"מ תפארת ירושלים נוא יארק
- הרב עקיבא פוסר שליט"א — אב"ד ור"מ פרעסבורג בעיה"ק ירושלים ת"ו
- הרב פנחס עפשטיין שליט"א — ראב"ד בד"צ רכתי עיה"ק ירושלים
- הרב צבי פסח פראנק שליט"א — ראש הרבנים ואב"ד ירושלים עיה"ק

ומחמת הוצאת הרפוס לא הצגנו כאן רק החדשות והרוצה לראותם
נא לעיין בחלק למס' כתובות ולמותר הכפל.

הסכמות ומכתבי עידוד

מגאורני וצדיקי וקדושי הדור, אנשי כנפת הגדולה, בשיבה של מעלה, עמודי העולם, ראשי פנהדראות, אשר כל בית ישראל נשען עליהם, וכנחלי אש קודש דבריהם, ואלה שמותיהם (ע"פ א"ב):

ב"ה ירושלים עיה"ק ת"ו כ"ז שבט תשי"ט.

כבוד ידי"נ הרב הגאון המפורסם מוהר"ר מנשה קליין הי"ו ברזקלין.

שלום רב ודר"ש לבבית.

חבורו הגדול והמפואר משנה הלכות על מסכת כתובות שהגיעני, קדמתי ביתך תהלה ושבח, אשר כולו אומר כבוד, וכל אמרותיו בו נותן טעם לשבח בגאונותו ובקיאותו, כל המעיין בו ימצא את חפצו בטעמו אם החריפות ואם בבקיאות בחדושו המיוסרות על ארני פו.

ספר יקר זה אחרי שכבר יצא לאור — ולוקח בוראי ברבים בין תופשי התורה, מיתר כבר כל צורך לבא בכתב מיוחד בהסכמה לו, אשר פנימיותו אומר יותר ממה שהכתב יוכיח.

יישר כחו, ויגביר ד' את חילו לפעלו — פועל ה', לפאר את כבוד התורה ולומדיה בהוצאה לאור יתר חדושו בפנינים היקרים שמעלה והעלה ממצולות ים התלמוד ויפוצו מעינותיו חוצה, כ"ד.

ביקרא דאורייתא למע"כ כערכו.

אליעזר יהודא פינקל

ראש הישיבה דישיבת מיד

ב"ה ירושלים ה' לסדר אשר מלאתיו רוח חכמה תשי"ט.

הו"כ הרב הגאון המפורסם, אור לישרים, עיניו תחזינה משרים מוה"ר מנשה קליין שליט"א מנהל ישיבת שארית הפליטה ורב לעדת ישורון, נוסח אר"י ברזקלין יע"א.

למרבה המשרה ולשלום אין קץ! אחרש"ת בכבוד הראוי ליראי ה' קבלתי יקרתו בצידוף ספר הלכות גדולות הלכות כתובות, המיוחסות לרב יהודאי גאון*). שזכה כתר"ה להוציא לאור מחדש ולבאר ולפרשו, כיר ה' הטובה עליו, בסברות ישרות בפלפולא דאורייתא ובקיאות נפלאה, בשם משנה הלכות. והנני לברך ולהודות לכת"ה על העיקר (שזה ימים רבים לא נדפס הספר הקדוש הזה, שכל דבריו דברי קבלה) ועל התוספות מרובה של כתר"ה, המבאר כמה דברי סתומים בכה"ג. ויהי רצון שיזכה להו"ל את כל הספר ולבאר מתחלה ועד סוף, וזכות בעה"ג יעמוד לכל המסייעים ביד כתר"ה להוציא את מחשבתו הטוב לפעולות להגדיל תורה ולהאדירה.

כ"ד מוקירי ומכבדו כרו"ע, המצפה להרמת קרן ישראל ותורתו ולישועת ה' כהרף עין.

זלמן פורוצקין

אבר"ק לוצק, בעמ"ס:

מאזנים למשפט שו"ת, אזנים

לתורה עה"ת, הדעה ודבור ב"ח

בע"ה ר"ח אדר הראשון לשנת תשי"ט לפ"ק פה ירושלים עיה"ק.

לכבוד הרב הגאון נודע לשם ולתהלה בשערים המצויינים להלכה חו"ב טובא עיניו כיונים על אפיקי מי התלמוד והוראה נאה דורש ונאה מקיים כקש"ת מו"ה מנשה קליין והקטן יהיה לאלף נרו יאיר ויזרח לאור עולם.

שלוחו עשה שליחותו והביא אלי את מנחתו החלק הראשון מהלכות גדולות שכה"ג שליט"א הרפיס מחדש עם פירושו הקצר והארוך והנני מגיש מנחת תודתי כי נהנתי מבא חכמת תורתו השואבת מבאר חפרוה שרים הראשונים כמלאכים ופלפל במאמריהם בשכל זך וישר ודבריו נאמרים באמת וצדק ואני תפלה שיושב מרום החדי בפלפולא דאורייתא יברכהו בחיים טובים וארוכים בבדיות גופא ונהורא מעליא ויזכהו לגמור מלאכתו מלאכת הקדש לחבר חיבורים יקרים ויפוצו מעינותיו חוצה סלה.

והנני בידידות עוז וברגשי כבוד וברכה מרובה המצפה לישועת ד' כהרף עין*.)

יוסף אדלר

מלפנים אבר"ק טורדא ואגפני ונשיא לשכת הארטה בטורנסילבניא עיה"ק ירושלים תובב"א

(* ויען שכה"ג שליט"א ביקש ממני איזה העדה ורצונו של אדם זהו כבודו אמרתי לא אמנע טוב זו תורה מבעליו ואשנה פרקי בקצירת האומר כמסת הפנאי והמקום שגורמים לכנס.

והנה בעל הלכות גדולות הביא נוסח ברכת אירוסין בקצת שינוי מהנוסח שבגמ' שלפנינו ומנוסח הרגיל בינינו כי הוא גזר אומר לומר וז"ל ואסר לנו את הארוסות לנו והתיר לנו את הנשואות ונוסחתינו ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות לנו וכה"ג שליט"א שענינו משוטטות בכל לא העיר בזה כלום ונראה לפענ"ד שכוונה עמוקה לוטה בהוספת מלת לנו אחר תיבת האריסות כי ראיתי מצאתי בתשובות רב האי גאון ומובא בשיטה מקובצת במס' כתובות דף ז' ע"ב בד"ה בברכת אירוסין

(* הספר ה"ג הנמצא בידי ושנדפס בוויין בשנת תקע"א כתוב על הגליון בידי ת"ח לאנרע שמו, העדות על השאלה מי הוא המחבר של ה"ג ומראה מקומות שונות בשאלה זו, היינו שברש"י סוכה ל"ח ע"ב מפרש שרבי יהודאי גאון יסד הלכות גדולות וכן מבואר שם בתוס' ד"ה שמע, וכן בהגהות הרא"ש גיטין פ' השולח דף ל"ד ר"ה נראה לר"י כתוב ובהלכות גדולות לא תקנו רב יהודאי גאון ובתוס' ר"ה ובעכו"ם גיטין דף פ"ח ע"ב כתיב, וכן פירש רב יהודאי גאון בהלכות גדולות. בא"ע פ' יתרו נאמר שר' שמעון בן קירא חיבר הלכות. והפ"י גיטין פ"ג ע"א כתב בשם הרשב"א שהגאון ר' שמעון קירא בעל הלכות גדולות כתב דבכה"ג לא נתבטל הגט למפרע, ע"כ מצאתי, והכותב כתב מדעתו תירוץ על הסתירות האלו ולא אמרתי להעתיקו כי זו היא דק השערה אבל המראה מקומות שהזכיר כינים המה.

הסכמות ומכתבי עידוד

להאריך ולברר מי הוא המחבר של הלכות גדולות שימחול נא לעיין בספר דורות הראשונים חלק ג' בתקופת הגאונים מפרק ט' עד פרק י"ז וימצא נחת ששם ירד לעומקה של פרשה וחקירה זו וליבן וצירף הענין והאיר עיני חכמים בדברים הקלורין לעינים מניחים את הדעת והמחבר הזה היה מגדולי רוסיא בדור שלפנינו אוהבו ורעו של הגאון האדיר רבינו חיים ז"ל מבריסק וראוי לסמוך עליו כי הוא יצא בחרב ובחנית נגד המכחישים והעמיד הדת על תלה והוציא אמיתת המסורה והקבלה לאורה.

ב"ה ר"ח ניסן התשי"ט ברוקלין נ"י יצ"ו.
אל הנשר הגדול צפנת פענח גאון יעקב ע"ה דמיטמרן גלין ל"י, ואי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא דירושלים שמו הגדול נודע לשם ולתהלה חכם חרשים, ראש וראשון בין הגדולים והראשים, תפארת עמו וכו' כקהדרגת מוה"ר יוסף אדלר שליט"א מאב"ד דק"ק טורדא ואגפ"י נשיא לשכת הארט' בטרנסילבניא, ע"ה"ק ירושלים תובב"א.

אחרי דשכח"ג צאצא נפש ואהבת עולם אודיע משמחתי על דברי הכתחזקות חלי אף שיודע חני שאין צי כל צעוני"ה, אצל ודאי כונתו רלוי ומזכרותיו של אותו לדיק ניכר מה צלצו וחני תפלה שיקוייס צי ומזכרך צרוך מעתה ועד עולם, כן שמה לצי ויגל צשרי צראותי הערת כבוד גאונו צדברי רצינו צה"ג וצתוך כדצרים למד לישצ תמיהתי על שיטת הרח"ש צרבי יחזק אצ"ד שהצחתי צקמח סולת כתוצות דף צ' ע"צ ד"ה ואסר דס"ל דלרוסא צלל צרכה הוא מדאורייתא כדן א"א וא"כ אדם נכרג על ארוסת ענמו והוא פלא, וכדצ"ג כתצ לישצ שהצצר צרוך שלל נתכוין לומר שנהרג עליו כצועל א"א חלל ר"ל שאסורה עליו מה"ת כמו א"א והסציר שיטתו לפי דעת רצינו הוא גאון צש"מ דף ז' דס"ל ג"כ דלרוסא אסורה עליו מה"ת מ"מ הסציר פסקי דרצ ושמואל דהצא על ארוסתו צצית חמיו רצ אומר הולד ממזר ושמואל אומר הולד שתוקי משום דלמרינן כמו שהפקירה ענמה לרוסא כן הפקירה ענמה גם לאיש אחר ולא אמר שהזרע פסול כמו ולדה של אשת איש שהרתה לזנוים וזה צרוך עכ"ל גאונו.

ולפענ"ד לאחר העיון צדברי כ"ג נראה דס"ל דרצינו הוא והרח"ש ז"ל שיטה חדא לכו אצל יותר מסתבר דדעת רצ הוא סתראי ניכוו דלכאורה תרי עעמא ניכוו ולפי השתנות הטעם נשתנה הענין ואפרש שיחתי דרצינו הוא גאון נתן טעם לאיסור ארוסה מהא דלמרינן מדלפקרה נפשה גצי ארוסא חפקרה נפשה לגצי אחרינא נמי ולו ה"י לן מליאות צצירור גמור דלא חפקרה נפשה לאחרינא אפי' לרצ לא הוה הולד ממזר רק דרצ חייש מטעם מדלפקרה לגצי ארוסא חפקרה נמי לגצי אחרינא, וא"כ י"ל דלרצ הוא גאון איסור ארוסה לא הוה חלל

וז"ל ואשר אמרת מה הוא האסורה לארוסות אם שלא עיי חופה וקידושין כל הנשים אסורות שאלה הוא אלא שהדבר ברור כי לא בעבור הקידושין אלא בעבור החופה יען כי הארוסה אסורה שלא עיי חופה ואם קידש איש אשה אסור הוא לפגוע בה בדרך להביאה אל בית הסתר לבא עליה או להכנס לסתר לבית חמיו לבא עליה אע"פ שהיא מקודשת לו צא וראה שהרי נשמע הבא ארוסתו בבית חמיו רב אומר הולד ממזר ושמואל אומר הולד שתוקי וטעמא מדלפקרה נפשה גבי ארוסא חפקרה נפשה לגבי אחרינא נמי אלמא דלא שרי ל"י לאסוקי נפשה לדידי' והלכה כרב באיסורי ונתברר כי צריכה חופה מזאת האיסור אנו אומרים ואסר לנו את הארוסות עכ"ל.

והנה מתוך הדברים הללו נראה לכאורה דגם רב האי גאון ס"ל כשיטת קצת הראשונים דארוסה אסורה לבעלה מן התורה בלי חופה וחכז"ל תקנו לברך ואסר לנו הארוסות כלומר לא בלבד כל הנשים אסורות בלא חופה וקידושין שזה דבר פשוט ולא צריך לומר אלא גם הארוסות שכבר נתקדשו מ"מ באיסורייהו הן קיימות ולכן הוסיף בה"ג מלת לנו אחר תיבת המאורסות להשמיענו שאף שהן כבר ארוסות לנו אסורות.

ואף לפי שיטת רש"י ודעימ' דהארוסות רק מדרבנן נאסרות לבעל מכח גזירת יחוד שנגזרה מב"ד של דוד עיי מעשה דאמנון ותמר וגזירה זו לא פסקה אף לאחר אירוסין ואם בה"ג ס"ל ג"כ הכי יש לפרש כונתו בתוספת מלת לנו ג"כ כמובן בזה ודאי פשיטא שכל הנשים נכללו בגזירת יחוד אבל ה"א דאין גזירה זו שיכא לגבי ארוסות וארוס ולכן הקליט בה"ג בנוסח הברכה עיי תיבת לנו לומר שאע"פ שכבר נתקשר הארוס עם ארוסתו באירוסין באיסור גזירת יחוד עומדים כבתחלה עד לאחר החופה ודו"ק וממילא מובן לאחר תיבת הנשואות השמיט בה"ג מלת לנו כי שם אין שום חידוש בזה וכל דבריהם דברי קבלה.

ומדברי רב האי גאון למדנו גם תירוץ להסיר תמיהת כה"ג על שיטת הפוסקים שארוסה אסורה לבעלה מדאורייתא כארוסתו של איש אחר וכאשת איש שהתפלא שאם כן יהרג על ארוסת עצמו אבל הדבר ברור שלא היתה כונתם לומר שבאמת באיסור א"א נאסרה עליו אלא דומיא מה דאמרו כלה בלא ברכה נאסרה על בעלה כנדה וכי יעלה על דעתו שחייב עליה כרת כמו כן מה שאמרו שאסורה עליה כא"א ודאי שלא התכוונו לומר שנהרג כבועל א"א רק ר"ל שאסורה עליו מה"ת כמו א"א וזה מוכח היטב מתשובת רב האי גאון שאעפ"י שמדבריו נר' שס"ל דארוסה אסורה מן התורה מ"מ הסביר פסקי רב ושמואל דפסלו הולד משום דלמרינן כמו שהפקירה עצמה לארוסא כן הפקירה עצמה גם לאיש אחר ולא אמר שהזרע פסול כמו ולדה של אשת איש שהרתה לזנוים וזה ברור.

ובטרם אכלה לדבר אעזרר את כה"ג שראיתי בסוף פתיחתו הקצרה שבחלק ב' מספרו המאיר ובא, רוצה

מדרגתו וגם רב מודה שזה אלא דאמרין כיון דאפקריה
 נפשה לארום הכ"י אפקרה נפשה לאחרונה.
אבל הראש"ש צריי נתן טעם אחר לדבריו שכרי הוא
 כתב וז"ל ואסר לנו בארוסות מדכתיב חופה
 באורייתא מדדרשין כי יהיה נערכ בתולה וגו' מאורסה
 ולא נשואה ואמרין מאי נשואה אי לימא נשואה ממש
 היינו בתולה ולא בעולה אלא נשואה שלא נכנסה לחופה
 ולא נבעלה ש"מ דארוסה אכתי מחסרה מסירה לחופה
 וכיון דבעין מסירה לחופה ש"מ לא קניא לה לגמרי
 כלכך הויא ליה בארוסות אחר לגביה ואסורה ליה כדין
 א"ל ע"כ.
והגרא"ה שדייק לומר דהוה ליה בארוסות אחר לגביה
 ואסורה ליה כדין א"ל ולמדו מקרא דעדין
 לא קניא לה קנין גמור וא"כ הוה לה כדין א"ל ממש
 וא"כ ע"כ ז"ל דשיטת רב האי גאון והראש"ש צריי
 אצ"ד סתראי נינהו. וצאמת גם אני צתשובה אחרת
 (שו"ת משכח הלכות ח"צ סי' מ"ב) לדיד נפשי בגאון
 ר' עובדיה יוסף בעל יציע אומר הלכתי בשיטה זו
 דעת רב"ג מחאמת לשיטת הראש"ש ז"ל ושם ישבתי
 קלת שיטתם לפי דעת החוס' קידושין דף ב' ע"ב ד"כ
 דאסר לה אכ"ע כהקדש וכתבו וברי את מקודשת לי
 כלומר להיות מקודשת לעולם בשבילי כמו הרי הן מקודשין
 לשמים להיות לשמים וכתבתי בכוונת החוס' שחס לכאורה
 מקושי בזכר דכוונתם להקשות דכיון דהוא לשון הקדש
 א"כ האיך נתרתי לו כיון שביא כהקדש ואסורה בזכרה
 לכל העולם וגם הוא בכלל דהאיך מלינו הקדש לחלאין
 ולכן פירשו דהוא בשבילי ואכתי לא ילאנו ידי קושיית
 האחרונים דהאיך מלינו הקדש כהאי גונא.
ואמרתי צ"ל דצאמת נוסח הקידושין הוא דמתקדשת
 ונעשית הקדש אכ"ע וגם הארום בכלל רק
 שא"כ צרכות והחופה מתירות אותה לו לאשה וזה פי'
 בצרכות ואסר לנו את הארוסות מטעם הקדש וכתיר
 לנו את הנשואות ע"י חופה וצרכת חתנים שחס מתירין
 את האיסור כנ"ל והארכתי שם קלת אצל צאמת עכשיו

נראה לענ"ד דחס שיטות מחולקות. וצאמת צגמי יצמות
 ס"ע שם צבא פלוגתא דרב ושמואל נראה לכדיא דלארום
 לא הוה איסורא דאורייתא וכמו שאמרו שם אמר רבא
 מנא חמינא לה וכו' הכא דלכתי איסורא ולכתי היתירא
 לא כ"ש ופרש"י דלגבי ארום היתר ולגבי עלמא באיסורא
 ע"ש ואפי' ללישנא דליכא דאמרי נמי האי עממא טעמא
 מעליא הוא א"כ הרי שכתב דלגבי ארום הוה היתירא
 וע"כ משום דזה הוה רק איסור דרבנן וא"כ כיון דרב
 האי גאון ז"ל מייחתי לה מהכא ע"כ דכתי נמי ס"ל כן
 אצל הראש"ש צריי ס"ל דהוה איסורא דאורייתא וא"כ
 דבריו נפלאו דלפי דעתו אדם נהרג על ארוסה עלמו.
והנה צבא פלפולא שכתב כבוד הדרת גאונו צחינת
 לנו חס דברים מאיריס כספירים צעיקר הפירוש,
 אצל את חטאי אני מזכיר כי האי תיבת לנו אחר
 בארוסות היא טעות הדפוס שנפלה בו וצספרי צכ"ג
 כקודמים ליתא לתיבה זו כלל וז"ל צכ"ג אשר קדשנו
 במצותיו ולונו על בעריות ואסר לנו את הארוסות וכתיר
 לנו את הנשואות על ידי חופה וקידושין וכו' וע"ז דוח
 לבי על השגיאות שנפלו בעונ"כ וק"ג זכר צכ"ג להעיר
 בו ולחקנו ומגלגלין זכות ע"י זכאי וקני בגאון צכ"ג
 מהשגיאה וע"ז כתפלל דוד המלך עליו השלום שגיאות
 מי יצין וימחול לי כק"ג על שגרמתי לו טרחת יתירה
 ואני מתחנן ומתפלל לפני הקצ"ב שיעזור לי לתקן את
 אשר שיחתתי קודם פעירתי מן העולם ואי"כ כשאקצן
 עוד שגיאות אפרסמם צכ"ד.
דברי הבעיר וחקטן המתאבק צעפר רגלי חכמים ומתפלל
 לאריכת ימיהם ושנותיהם כרוז טוב ואני אסיים
 מעין הפתיחה בתודה רבה וצאכצת עולם על דבריו
 היקרים לי מאד מאד כמתחוכה מרחוק ממול כדרי"ג
 כלו אומר כבוד המלפכ לרחמי שמים מרובים צציות
 צר נפלי.

מנשה הקטן
 יורד חוץ הלכה
 איגוד הרבנים דארה"ב

ה משנ"ה	אחלה ק"ם פנים בפ"י	נא כל נכונה מדה,	את רחשי אביע בחדה,
ה משנ"ה	שפתי אפתה בשבחה	צורי גואלי וישעי,	בשם ארון המושעי,
ה משנ"ה	לירד בעומק תהום הלכות	בחשוכא ונהורא מאהבה,	גך סה נפשי לתאבה,
ה משנ"ה	טרם נכנסתי בפרשת הלכות	ובים התלמוד צללתי,	דק דוקי אותיות ספרתי,
ה משנ"ה	לכוין דברי אמת בהלכות	וקבל צלותי ובעותי,	הצ יור הי' בעזרי,
ה משנ"ה	סוכת שלומך ללומדי הלכות	ד' אלקי אבותי,	ופ רשח הכיבי עלי,
ה משנ"ה	שעה והאר עיני בהלכות	מקים מעפר דל,	זע קת שפל ודל,
ו משנ"ה	ויתקבלו דברי מחכמי החלכה	ובשמך אקרא ענגי,	חס דך ד' הראני,
ו משנ"ה	תריק לעופקי לשמה בחלכה	מאתך אלקי הרוחות,	טנ א מלא ברבות,
ה משנ"ה	לילות כימים עמלתי בהלכות	ורעים כטובים בלתי,	יב ים מעט ראיתי,
ו משנ"ה	ותצליח דרכי בחלכה	י' חושח לעזרתך,	כל תה לתשוותך נפשי,
ו משנ"ה	כארי להתגבר כגמרא	חלץ עצמותי ובשרי,	חזק ואמץ לבי,
ה משנ"ה	רחמי ונפשי תשביע בהלכות	ומברכת סיד תברכני,	מנשה בשר תצילני,
ו משנ"ה	ויזכה החביב לכתר הלכה	לישר ולא למלך,	הקטן יהי לאלה,
ו משנ"ה	ללמוד ולהבין סודות החלכה	לבני אר"ע עזר ואב,	חזק כאבורי לב,

הקדמה

אנא ה' חושיעה נא

אנא ה' הצליחה נא

ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לעסוק בדברי תורה והערב נא ד' אלקינו את דברי תורתך בפינו ובפיות עמך בית ישראל ונהי' אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה. **מלאוכי** תחכמי מצותיך כי לעולם היא לי. **גרי** לרגלי דכריך ואור לנתיבותי. **לשברתי** לישועתך ד' ומצותיך עשיתי. **העבר** עיני מראות שוא בדרכיך חייני.

במה אקדם תודה ליוצרי, ששם חלקי בין יושבי בית המדרש ולא שם חלקי בין יושבי קרנות, אחרי שכל הנכראים נוצרו לעמל ונפש עמלה לו, עד שנמנו וגמרו טוב לו שלא נברא, משנברא ליום צרה ועברה, ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו, בכל חשיו וכחותיו, ולא יבלה ימי חלדו לחבל, זמן היותו עלי תבל, טוב לו למצוא מרגוע לנפשו, ולא יעבוד עולמו בעמלו, ולכן בחרתי ללין בשדי אנשי התבוננות, ולאסוף גורנה דבריהם הצרופים והבחונות, אחר הקוצרים בקיצור הדברים, דברי גאונים הראשונים מפי מלאכים נאמרים, ולקבץ על יד מספריהם, אשר חלקם בחיים, כל אבן יקרה, מפי גמרא הלכה וסכרא, ולהרחיב הדיבורים, מאירים כספירים, עד היכן שידי הכחה יכולה, אבנים לסקלה, ולכער מתבן את החור, ולחברם בחבור, בדברי רבנו מקור הפוסקים, מימות הגאונים הראשונים, אשר ברוב הימים עלו בהם קמשונים, כסו פניו חרולים, ולהחזיר הגבולים, אשר גבלו הראשונים, ברוב יגיעה ועמלה, כי כל דבריו דברי קבלה.

ואמנם כי הלמוד מן ההלכה, עיקר ומשם ההוראה יוצאה, והיא היא שרש האמת וגזע הצדק, ועל ידה נתקן העולם מכל סדק, ולכן חבר רבנו כל הלכה מן הש"ס על מקומה, ורום המעלות רומה, מ"מ כמה ענפים, וענפי ענפים, למאות ולאלפים, יוצאין ממנה אילך ואילך, נרמזים בקיצור דברי רבנו הגאון ומלך, אשר הי' די בזמנו אשר לכם כלב הארי, ובים התלמוד כל אחד בקי, לא כן בזמנינו שנתמעמו הלכות, ובעונ"ה לא הגיעו מעשינו למעשי האבות, וכל משכיל ונבון אשר חננו ד' לב מהור, ונכנס בכרם הנמוע בתורה אור, יודע כי א"א לפסוק מהלכות קטועות, ותשובות ידועות, ומנהגות קבועות, מבלי לידע מקור הדברים, למי החותמת ולמי הפסולים, וע"ז אמרו רז"ל במס' סופרים פרק י"ז ר' תנחום ב"ר חנילאי אומר אלמלי נתנה התורה חתוכה לא היתה עמידה למורה שיוורה שאם ממא יש מממאין כיוצא בו ואם מיהר יש ממהרין

כיוצא בו. ולכן הרחבתי קצת הענינים ופרחתי להציג הגמ' עם מוצא דין רבנו בכל מקום כפי השג יד בפלפול דאורייתא.

ואבקש לדון אותי לכף זכות אולי סמכתי באיזה מקום להגיד דעתי כפי אחד מהפוסקים. וכבר ראיתי בהקדמה לשבלי הלקט בשם הר"ר ישעיה מפראני זצ"ל שכתב לחכם אחד איך יעלה על לב איש להשיב על דברי הגאונים הראשונים ז"ל אשר לכם פתוח כפתחו של אולם והמשיל עליו במשל אשר שמע מחכמי הגוים שהפילוסופים שאלו לגדול שבהם ואמרו הלא אנחנו מודים שהראשונים חכמו והשכילו יותר ממנו והלא אנחנו מדברין עליהן וסותרין את דבריהם בהרבה מקומות והאמת אתנו איך יכון הדבר הזה השיבם הפילוסוף מי צופה יותר מרחוק הננס או הענק הוי אומר הענק שעניו עומדות במקום גבוה מאד מעיני הננס ואם תרכיב הננס בצואר הענק מי רואה יותר רחוק הוי אומר הננס לפי שעכשיו עיני הננס גבוהות מעיני הענק כך אנו ננסים רוכבים על צוארי הענקים מפני שראינו חכמתם ונחנו מעמיקים ומכח חכמתם חכמנו לומר כל מה שאנו אומרים.

ואני מבקש מכל חכם ונבון שאל יסמוך עלי דברי להלכה עד שיוסיף שנית לבור ולכרר לזרות התבן והמוץ ורק אז יעשה מעשה כפי אשר ישקול חכמתו הרמה כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב.

ואשא אל השמים ידי להגן בעדי להחליף כחי להביא אל בית האוצר לתרומות הקדש דברי חפץ ושלא אכשל בדבר הלכה ח"ו ואל יצא שום מכשול על ידי ח"ו ואם ימצא בי שגגה ישאני עושני כי כונתי רצויה ואני מתפלל שזכות רבינו הגאון בעל הלכות גדולות ז"ל יעמוד לי ולזרעי עד סוף כל הדורות ושזוכה לחבר על כל ספר בה"ג ולכוין לאמתה של תורה כי צעיר לימים אני וחכמה אין בי ואלו פי מלא שירה כים ולשוני רנה כהמון גליו ושפתותי שבה כמרחבי רקיע אין אני מספיק להודות לך ה' אלקינו על כל החסד אשר עשית עמדי עד הלום אחר שעברתי וראיתי כל מיני מיתות משונות בעונ"ה נגד עיני תחת כור הברזל אצל הרשעים הארורים ימ"ש המחנות אוישוויץ ובוכנוולד ועוד (עיינ בהקדמה לכתובות) זכיתי לראות בעיני הכהות מעשי אצבעותי חקוקים בעץ סופר ברזל "קמה פולת" ו"משנה הלכות" על הלכות גדולות מסכת נדרים וזויר, וכמעשהו בראשון על מס' כתובות כך מעשהו בשני וגם לרבות "שו"ת משנה הלכות" חלק שני בארבעה חלקי שולחן ערוך, אשר נשאתי ונתתי כתלמיד הדן בקרקע לפני רבותיו עם כמה גדולי הדור וחבירי

דאסיר ליה לבר ישראל למידר נידרא ומאן דנדר ומשתבע למיסר למידר נדרא. בגמ' חולין דף ע"א והא כתיב (דברים כ"ג) וכי תהול לנדור לא יהי בך חטא וכתוב (קהלת ה') עוב אשר לא תדור משחזור ולא תשלים ותניא עוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר דברי רבי מאיר ועיין מזיר ע"י ע"א: **ומאן** דנדר ומשתבע. אדם מישראל שאוסר עליו שום דבר צנדר או בשצועה או מחחייו ענמו לקיים שום דבר צנדר או בשצועה הרי זה חוטא, ואע"פ

משנה הלכות

בעזר יוצר אור ובורא הרים, אתחיל לפרש מסכת' נדרים.

צ"ה

והרמב"ם פ"ה מה' נדרים ה"ד כתב מ"ע של חורב שיקיים אדם שצוהו או נדרו וכו' שנאמר מולא שפתיך השמור ועשית כאשר נדרת ונאמר ככל היולא מפיו יעשה ועיין כ"מ שם וצפ"ג מה"כ הכ"ה כתב אמרו חכמים כל הנודר כאלו צנה צמה ואם עבר ונדר מלוא להשאל על נדרו כדי שלא יהא ממשול לפניו צמה דברים אמורים צנדרים איסור אצל נדרי הקדש מלוא לקיימן ולא ישאל עליהן אלא מדוחק שנאמר נדרי לדי אשלים ע"כ וא"כ ז"ע ארציו שלא כתב כלום דמלוא לשאל.

וי"ד דהנה רצונו כתב כאן נדר ושצועה כהדדי והרמב"ם פ"ג מה' שצועות ה"ג כתב אע"פ שמותר להשאל על השצועה וכו' ואע"כ ראוי להזהר צדצר הזה ואין נזקקין להחיר אלא מפני דבר מלוא או מפני לורך גדול ועובה גדולה היא לאדם שלא ישבע כלל ואם עבר ושצע שילטער ויעמוד בשצועתו שנאמר נשבע להרע וגו' ובהשגות כתב הראש"ד א"ל דוקא בשצועה ושנשבע להרע לענמו אצל נודר צנדר אפילו להרע לענמו מלוא להחירו שהרי אמרו הנודר כאלו צנה צמה והמקיימו כאלו הקריב עליה קרבן ע"כ והכ"מ כתב אפשר גם זה דעת רצונו שהרי לא כתב כן אלא בשצועה ולריך טעם למה נשתנה נדר משצועה צזה ע"כ.

והר"ח כתב ליישב קושית הכ"מ כיון דאיכא מ"ד נדרים מחירין צנמן הזה ולא שצועות דעונש מרובה ועיניך תחזינה צמרדכי פ"ג דשצועות וצטור יו"ד סי' ר"ל ע"כ. וכוונתו ז"ל לשיטת רב האי גאון ודעימיה הביאו הר"ן ז"ל ועיין מה שהצאתי לקמן (צסי' ה') ודברי הכ"מ ז"ע צמה שכתב דאפשר דגם זה דעת רצונו דצנדר מלוא להחיר וכתב צלשון ואפשר שהרי צפירוש כתב רצונו הרמב"ם ז"ל צה"י נדרים כן וכמו שהצאתי דבריו צסמוך.

וראיתי לרצונו הרדב"ז ז"ל שכתב בהשגות הג"ל ח"ל השיג עליו הראש"ד דוקא בשצועה וכו' וזו דרי נתן היא פי' הנודר מן הירק ולא סמוך רצונו עלה דמלוא צממה דוכתי שלא היו מחירין נדר אלא מדוחק כגון מלוא או לורך אחר והביא דרי נתן כתבו רצונו צסוף ה"י נדרים והוא ז"ל לא כתב והמקיימו כאלו הקריב עליה קרבן לפי שהוא מפרש לה הכי ואם הוא ירא שמה

א דאסיר ליה לבר ישראל למידר נדרא נדרים דף ע"ט ע"א וחולין צ' ע"ב וצמשה כנדרים רשעים נדר צנזיר וצקרבן וצשצועה כנדרים כשרים לא אמר כלום וצגמרי כנדרים כשרים לא אמר כלום כנדבותם נדר וכו' מאן חנא דשאני ליה צין נדר לנדבה לימא לא ר' מאיר ולא ר' יהודה דתניא (קהלת ה') עוב אשר לא תדור וגו' עוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר עוב מזה ומזה נודר ומשלים אפילו תימא ר' מאיר כי קאמר ר' מאיר צנדר צנדבה לא קאמר וכו'.

ופי' הר"ן עוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר מנודר ומשלים ומנודר ואינו משלים דלעיל מהאי קרא כתיב את אשר תדור שלם וצתר הכי כתיב עוב אשר לא תדור כלומר שהוא יוחר עוב מנודר ומשלים דכתיב לעיל מיינה וקא יהיב טעמא למילתיה משחזור ולא תשלים כלומר שמה השכה ולא תשלים ולפיכך עוב אשר לא תדור כלל משמע לן השתא דלא שני צין נדר לנדבה דאי לא לאשמועינן קרא דעוב מכולן נודר ומשלים וכו' והשאלות סי' כ"ג כתב כעין לשון רצונו ועיין חוס' והרא"ש שם ופסק רצונו דעוב מזה שאינו נודר כל עיקר וכן פסקו טשו"ע יו"ד סי' ר"ג סעי' א'.

ומה שכתב רצונו ומאן דנדר ומשתבע למיסר מידעם עליה או מיעבד מידעם חוטא הוא האי למיסר מידעם קאי אשצועה פי' משתבע למיסר שום דבר עליה ומדסיים מייחייב לקיימי נראה דס"ל דאין מלוא להשאל עליה לא על הגדר ולא על השצועה דאי הוה מלוא היה ליה למימר ואי עבר ונדר ואישתבע מלוא לאתשולי עליהו וגם השאלות לא כתב כלום ממלות שאלה וצגמ' נדרים כ"כ תניא רבי נתן אומר הנודר כאלו צנה צמה והמקיימו כאלו הקריב עלי' קרבן ופי' הר"ן והמקיימו כלומר שאינו נשאל עליו כאלו הקריב על אותה צמה קרבן וחייב משום שחטוי חוץ והביאו הטור יו"ד סי' ר"ג והב"ז כתב אע"פ שמקיימו פי' כיון שאינו מצקש להחירו ומשמע מזה דהוה מלוא לצקש התרה ולא לקיים.

מיחייב לקיומי ומנלן דאסיר למינדר ב דכתיב וכי תחדל לנדור לא יהיה
 בך חטא הא לא חדלת איכא חטא וכתוב טוב אשר לא תדור משתדור
 שבוה חוטא לא עבר ונד
 או נשבע חייב לקיים: טוב
 אשר לא תדור לעיל מיניב
 כתיב את אשר תדור שלם ואפי' הכי טוב אשר לא תדור שמה תדור ולא תשלם הכי

משנה הלכות

הנדר אפי' שמקיימו והיינו כשבוה צעור ולא חיישי שמה
 יכשל וכן רשע לא מקרי מיכו עכ"פ חוטא נקרא חב נכון
 צמ"ד. ועיין חוסי' גיטין דף מ"ו ע"ב ד"ה הנודר וצמכר"ס
 ש"ף ש"ס. ועיין גליוני הש"ס נדרים כ"ע שהביא מחלוקת
 הראב"י ותניא רבתי סי' פ' אי מצרכין על מצות היתר
 נדרים ועיין צמפרי שו"ת משנה הלכות ח"א סי' ד' צענין
 שאל על החלב.

וצע"ק למה התחיל רבינו צנור דאסור למידר נדרא
 ולא כלל שבעה וסיים ומאן דנדר ומשחבט
 וביב ליה לומר ואסור למנדר נדרא ולמשבע שבעה וכו'
 וראיתי צממק שאלה שהקשה בן להשאלות ז"ל אצל
 תירונו אינו עולה יפה לדעת רבינו ז"ל למעיין ש"ס. שוב
 ראיתי ציד שאל שהאריך צדכרי בעור ולענ"ד כמ
 שכתבתי.

ב) ומ"ש דכתיב וכי תחדל לנדור לא יכיה בך חטא
 וגו' וכתוב טוב אשר לא תדור משתדור ולא
 תשלם שם וצמ"י חולין דף צ' ד"ה טוב ח"ל ולעיל
 מיניב כתיב את אשר תדור שלם ואפי"כ טוב אשר לא
 תדור שמה תדור ולא תשלם הכי מפרש ליה רבי מאיר
 והחוס' שם ד"ה טוב הקשו צמ"ס ר"ח דלא מייחתי צמ"י
 באי קרא כלל ופי' ר"ח דדריש מהאי קרא כולי מילתא
 ע"ש ובר"ן נדרים ט' ד"ה טוב נראה דמפרש כפרשי
 וברא"ש הביא דעת ר"ח ש"ס.

ובגמ' שם אפי' תימא ר' מאיר כי קאמר ר' מאיר
 צנור צנדבא לא קאמר. פי' הא דשני ליה
 צין נדר או נדבב ר' מאיר הוא ופי' בר"ן דקרא לא איירי
 אלא צנדרים ולא צנדבב עוד איכא שם אוקימתא אחריתי
 ואיבעית אימא אפילו תימא ר' יהודה כי א"ר יהודה
 צנדבב צנדר לא אמר. ולפי אוקימתא זו לא לריך חו
 לצקט טעמיה דר"מ וכו' דר"י לא אמר אלא צנדבב אצל
 צנדר מודה לר"מ וכ"כ בר"ן ח"ל תניא נודב ומקיים ור'
 יהודה דריש לכו לקראי כר' מאיר דעוב מצה ומזה שאינו
 נודר כל עיקר מיכו צבא פליג עליה דר"מ דלר' מאיר
 קרא נקט נודר והוא הדין לנודב ולדידיה דוקא נודר אצל
 נודב טוב מצה ומזה.

והשאלות פ' וילא שאילתא כ"ג כתב ח"ל וע"כ
 לא קאמר רבי יהודה אלא דמשלם צעעתיב
 וכני מילי נדבב אצל נדרא לא מ"ט דרבי מאיר אמר לך
 מי כתב אשר תדור אשר לא תדור כתיב ור"י אמר לך
 מי כתיב משתדור ותשלם משתדור ולא תשלם כתיב וכו'.

יצא לידי מכשול ומקיים נדרו ואינו שואל עליו כוי כאלו
 הקריב עליה קרבן אצל אם צרי לו שלא יצא לידי מכשול
 אם רצה לקיים יקיים ע"כ ע"ש. (ומה שכתב שאם לא ירא
 אם רצה לקיים יקיים משמע דוקא אם רצה לכאורה ל"ע דכיון
 דלדעתו כשאינו ירא לא אמר ר' נתן דמנוח לשאלו וא"כ
 מחויב לקיים אפילו לא רצה).

והנראה מדברי הרדב"ז ז"ל דצממח דבר זה מחלוקת
 בפוסקים הוא אי קיי"ל כר' נתן ונחלקו
 בפירוש דבריו דלפי מה שפי' הרמב"ם סוגתו רק כשירא
 ממכשול אז מנוח לשאלו אצל צענין אחר מנוח לקיים
 נדרו וזה שכתב מ"ע של תורה שיקיים אדם שבעתו
 או נדרו וכו' צפ"ח מהל' נדרים כ"ד ודעת הראב"ד
 דהביא דר' נתן לעולם נאמרה, ואין חלוק צין היכא שירא
 או לא ירא משום מכשול לעולם אמרינן דכוי מנוח. ויש
 לומר דדעת רבינו נמי כדעת הרמב"ם ז"ל דדוקא הכי
 דירא להכשל מנוח לשאלו ותכ"י מדבריו ראייה לדעת
 הרמב"ם ז"ל וכן י"ל היא דעת השאלות ולכן לא כתב
 רבינו מהא דר' נתן ונ"ע. ועיין לקמן (סי' ל"ח). ועיין
 מהרי"ק שורש נ"ב שכתב ג"כ דהא דמנוח לאחשולי כיון
 דהוא רק מחשש שמה יכשל צנדרו ע"כ הוא רק ספק מנוח
 כיון דאם יצא אליהו ויאמר שלא יכשל זה צנדרו לא הוב
 מנוח בשאלה עכ"ל.

ובהא נלע"ד ליישב קושיא הפרישה והע"ז שנדחקו צדכרי
 בעור שכתב צמ"י ר"ג הכ"ל ח"ל תניא לעולם
 אל תבא רגיל צנדרים שסופך למעול בשבעות אמר שמואל
 כל הנודר אפי' שמקיימו נקרא רשע וכן תנא רב דימי
 אחוב דרב ספרא כל הנודר אפי' שמקיימו נקרא חוטא
 ע"כ והקשו ז"ל אטור שמתחיל צמימרא דשמואל דנקרא
 רשע וא"כ למ"ל אח"כ להביא מצרייתא דנקרא חוטא
 מאחר דאפי' רשע הוא כ"ש דחוטא הוא ע"ש. ולפי מה
 שכתבתי נלפע"ד דבעור מוקים הא דשמואל כשמקיימו
 ויש חשש שמה יכשל צו ואפי"ב מקיימו אז נקרא רשע
 כמימרא דר' נתן דהמקיימו כאלו צנה צמה ובה דרב
 דימי מייירי כשבעות שלא יכשל ומקיימו דאז לא כוי רשע
 דכ"ג אין שואלין ואדרבא מנוח לקיימו דאין שואלין
 אלא מדוחק אצל חוטא אפי"ב כוי וכמ"ש רבינו ז"ל.
 ואתי שפיר לשון בעור תניא לעולם אל תבא רגיל צנדרים
 שסופך למעול בשבעות וכוונתו ע"כ דכ"ג
 כשרגיל צנדרים חיישינן שמה יכשל צבן וע"ז מביא מימרא
 דשמואל דכ"ג מקרי רשע ואח"כ מביא הא דרב דימי דכל

מפרש לה רבי מאיר: מלתא דלא מחייבא בה מצוה דלא רמיא עליה אבל היכא דקא נדר ומשתבע לקיומי מצוה מילתא דמחייב בה שפיר דמי דאמר רב גידל אמר רב מנין שנשבעין לקיים את המצוה שנ' נשבעתי ופ"י כר"ן דמטיקרא ס"ד דרבי

ולא תשלם ג) והני מילי מילתא דלא מחייבא בה מצוה דלא רמיא עליה אבל היכא דקא נדר ומשתבע לקיומי מצוה מילתא דמחייב בה שפיר דמי דאמר רב גידל אמר רב מנין שנשבעין לקיים את המצוה שנ' נשבעתי

משנה הלכות

ורבינו לא הביא כלל בני דברים אף שראש דבריו הם ממש דברי השאלות גם סוף דבריו הם כלשון השאלות היינו מה שכתב וכני מילי מילתא דלא מחייבא בה מצוה וכו' מ"מ השמיט הא טעמא ופשוט משום דהא שקלא וטריא ללישנא דאצט"א לא אחי שפיר לכן לא הביא האי שקלא וטריא וכמ"ש בשם כר"ן וכבר ראינו בשאלת שלום שהניח גם דברי השאלות צ"ע ומצוה לישב מאחר דתפס באוקימתא דאצט"א לעיקר למא אינטריך לפרש טעמייה דר"י אבל באמת רבינו נראה לכאורה דפסק כאוקימתא ראשונה וכן נראה דעת הפוסקים ועיין בהעמק שאלה וצ"ע.

דאם הוא פטור מאי זרזי איכא ע"כ ע"ש ועיין שו"ת שמש לדקה יו"ד סי' ה' וצ"ל לנשי מרדכי על נדרים. * והנראה מדברי רבינו לכאורה דדוקא לקיים המצוה הוא דנשבעין לזרזי נפשיה דכתי משמע לשונו דקא נדר ומשתבע לקיומי מצוה מילתא דמחייבא בה אבל כדאי שלא יעבור על הלוא אפשר דאין נשבעין אפילו לזרזי נפשיה אבל כר"ש ז"ל כתב בנדרים בפסקיו דכ"ש כיכי דרגיל למישתלי ועבר על אחת ממצות לא תעשה או מתרשל בקיום עשה דשרי ליה ומצוה לגדור ולאשתבועי לבחמיר עליו ולשמור ולעשות המצות ועל זה שנו חכמים נדרים סייג לפרישות ע"כ הובאו דבריו בטו"ש יו"ד סי' ר"ג ס"ו ויש לומר דגם דעת רבינו כן ככר"ש וצ"ע ועיין תשו' מהר"ם פדוואה סי' ע"ב.

ג) ומ"ש וכני מילי מילתא דלא מחייבא בה מצוה דלא רמיא עליה אבל היכא דקא נדר ומשתבע לקיים את המצוה וכו' שם דף ה' ע"א מנין שנשבעים לקיים את המצוה וכו' והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא אלא הא קמ"ל דשרי ליה לאינש לזרזי נפשיה. ונראה דרבינו מפרש כיון דמושבע עליה מהר סיני הוה ליה כמזיח שם שמים לבטלה ומשני משום דלזרזי נפשיה שפיר דמי ודלא כמו שפ"י התוס' שם דקס"ד נשבעין לקיים מצוה דקאמר היינו לחייב משום שבעת ציטוי אס לא יקיים אלא היכ ס"ד משום מזיח שם שמים לבטלה.

וזמצינו מחלוקת הפוסקים ז"ל בצדקה אי יחי למינדר מטעם דלזרזי נפשיה וצטו"ש ע"י ר"ג כתב ואפילו צדקה וכיוצא בו אין עוב לידור וצטו"ש ד' כתב ואם פוסקים צדקה ולריך לפסוק עמכם יאמר צלל נדר וכתב הש"ך בס"ק ד' ר"ל שיאמר צפוי צלל נדר אבל אין פירושו שיפסוק סתם ולא יאמר שהוא עושה משום נדר דאף אם פוסק סתם הוי נדר פירושו ע"כ ועיין לקמן (סי' ל"ב) מה שבצאתי דדעת הש"ך דלריך לומר בקול רם דוקא וכו"כ הכא לשיטתו אזיל כנלפע"ד.

גם משמע מדברי רבינו לכאורה דס"ל דאינו עובר על כל יחל אס לא יקיים שבעתו וזה כשיטת הרמב"ן על החורב צ"י חקת שכתב ואפילו בקיום מ"ע אין חלות שאם נשבע לקיים את המצוה ולא קיים אינו מתחייב משום שבעת לא קרבן ולא מלקות* וכן פירשו התוס' בשם כר"י ר' אליעזר וז"ל הא דפריך מושבע ועומד מהר סיני הוא היינו כלומר אס צא להשמיטנו שמוחר לישבע לקיים המצוה ולא חיישין שמה יעבור על שבעתו ולא יקיים ח"י לא מקיים לא עבר על שבעתו דמושבע ועומד מהר סיני הוא ואין שבעת חלב על שבעת ומשני הא קמ"ל דשרי לזרזי נפשיה ולא מיתסר משום הולאת ע"ש לבטלה וכו' ע"ש וכ"כ הריטב"א. ועיין פ"י כר"ש אבל מפ"י כר"ן נראה דס"ל שהשבעת חלב לגבי כל יחל נמי* וכן כתב להדיא ברבינו ירוחם ספר אדם נתיב י"ד ח"ג וז"ל ומוחר לישבע לקיים את המצוה לזרזי נפשיה פ"י וליכא שבעת לבטלה ומחייב צלל יחל כלומר שלא יעבור על שבעתו וכ"כ בגמ"י והתשצ"ן ח"א סי' ק' וח"ג סי' פ"ו כתב וי"א שאם לא קיים פטור מקרבן ומלקות דאינה אלא לזרזי נפשיה וכן כתב רש"י ז"ל ויש אחרים שאומרים

אבל הרמב"ן חולין בתי קושית התוס' כתב וז"ל ולי נראה שלא אסרן אלא צדקשי מצוה שמה יצואו לידי תקלה ואין בקרבנות לורך לגבות כדכ' הנה שמוע מצוה טוב אבל לצדקה ולהפריש עישור לעניים ואין לריך לומר לקיים מצוה נשבעין ונדרים כדחתן נדרים סייג לפרישות ע"כ וכרי לן דעת הרמב"ן דמצוה צדקה נודרת ונשבעין עליה וכ"כ בחידושי הרשב"א ריש חולין וז"ל דר"י ור"י אבל נדר לעניים מצוה וחובה וכן ראינו לרדב"ז ח"ג תשו' תתפ"ג וז"ל אבל כד מטיינת שפיר תשכה דאין הדברים אמורים אלא בצדקה ונדר שאינו מקיים בה מצוה כגון קרבנות שאינו מחייב בהן מן הדין אלא עתה צא להתחייב דכתי פליגי ר"מ ור"י אבל צדקה היא מצוה עשה שהוא מחייב בה ומנין שנשבעין לקיים המצוה וכו' לפיכך אס רואה עצמו שמתרשל במצוה הצדקה מצוה עליו לומר הרי עלי כך וכך לצדקה כדי לזרז עצמו ולא יכול לחזור בו או שיאמר הרי זו לצדקה וכו'. ע"ש.

וקצת ל"ע דלא זכר הכר מדברי הרשב"א ז"ל עת כתבו וגם מדברי הרמב"ן ז"ל שהרי הביא שם דברי

(* ובישרש יעקב יבמות ל"ב ע"ב ד"ה בגמרא.

(* וכ"כ במלחמות ספ"ג דשבתות.

(** וכ"כ בבבב"מ ספ"ג דשבתות.

ואקיימה לשמור משפטי צדקך. ומקשינן אמאי כיון דמושבע עליה מהר גידל אחא לאשמעינן ששבעה חלה על דבר מלוא כדבר הרשות ומוכח לה מדכתיב נשבעתי ואקיימא ומש"ה פריך וכלא מושבע ועומד הוא דהא מוכיחין צפי שבעות שתי (שבעות כ"ז) דהא דכתיב להרע או להטיב בדבר הרשות כתיב קרא ולא בדבר מלוא וכו' ומתרינין אלא הא קמ"ל

משנה הלכות

התחייב עתמו בעולות שאפילו על הכוריים צאים ודוגמא ליוולדת שמחוייבת בקרבן וזה שאמר אבא ביתך בעולות אשלים לך נדרי אשר פלו שפתי ודבר פי צר לי וכוונתו שדבר בשפתיו וצפיו נדרים שאינם ראויים או חלילה הכורר נדרים וע"ז הביא עכשיו עולות. ודעת התוס' חולין ריש פ' קמא משמע שמלוא נדר צעת לרה דכתיב וידר יעקב נדר לאמר לדורות שיהיו נודרין צעת לרה וכן הוא בפסקי תוס' שם ובצראשית רבה שהוא מקור נדרי התוס' משמע נמי שהיא מלוא וכן הגיה שם היפ"ת ועיין גמ' מנחות פ"א ע"א ולייתי בהמה אחריתי ולייתי שמונים נדבה וכו' א"ל התורה אמרה עוב אשר לא תדור וגו' ואת אמרת ליקום ולנדרו בתחלה.

ובתוס' שם ד"ה התורה וכו' ואפילו רבי יהודה לא קאמר אלא דאמר הכי זו אצל הכי עלי לא וכו' והא דאמרינן בפרק שני נזירין נזיר נ"ע גבי מת אחד מהם יבוא אחר מן השוק וידור כנגדו תקיני גברא שאני והאיש מדיר בנו בנזיר שם דף כ"ח ע"ג היינו נמי כדי לחנכו במצוות ע"כ אצל הרד"ק סי' תפ"ג כתב הא דנודרין צעת לרה מותר שאין אותו נדר נדר גמור אלא נדבה והודאה ע"כ ע"ש וכן נראה מדברי הרשב"א נדרים דף ע' במשנה כדרי רשעים משמע דהוא לא מחלק כחירון התוס' רק דאיתו נדר של יעקב לא היה נדר גמור אלא נדבה והודאה ולפי זה שפיר מיושבת קושית הצרכ"י אצל האגודה דבאמת אפילו צעת לרה אסור לנדרו והא דיעקב לא היה נדר אלא נדבה וכן הא שהקשה מדוד המלך ז"ל נמי דמיירי דהיתה נדבה ולא נדר כמו ביעקב וק"ל ועיין ריטב"א וגמק"י נדרים דף ע' במשנה הכ"ל ובצמצ"ן שם.

והנה דעת רבינו לא נחזרה לי מאי דעתיה לענין נדקה ונראה לדייק דכ"ל דמותר לידור צדקה והוא דבעור כתב ומיחו אס מלוא דגופיה ומיחייב ציה וכו' שרי ליה למינדר וכתב עליו הפרישה ומיחו אס מלוא וכו' ר"ל מלוא שרמיה עליה ותלויה בגופו כגון אשנה פרק זה וכיוצא בזה לאפקוי נדקה דאע"ג שהוא מלוא שרמיה עליה מ"מ חייב תלויה בגופו אלא בדבר אחר דהיינו בממון ועיין צטו"ז סק"ה דד"ה אשנה עעס קריית מלוא דגופיה ומח נראה לדייק דכפוסקים שלא כתבו מילת דגופיה אלא כתבו סתם דקא נדר ומשבע לקיומי מלוא מילתא דמיחייב צה שפיר דמי ומשמע כל המצות אפילו נדקה בכלל

הרשב"א ז"ל לענין כל תאחר ויאל לחלק בין זה ואמר דהחלוק אחי אפי' להרשב"א ז"ל ולא הביא דהדבר באמת מפורש כן בדברי הרשב"א להדיא וראיתי בצרכ"י שהביא דברי הרד"ק הנ"ל ובגליון מהרש"א הרגיש בדברי הרשב"א ז"ל ובדברי הרמב"ן ז"ל לא הרגישו דגם כן מפורש ויאל כדצריהם.

ורבינו ירוחם נתיב י"ד ח"ג כתב לא מיבעי ליה לאדם כשר לידור ולא ליבעע בשום דבר אלא כשרותה לעשות שום דבר מלוא או אפילו ליתן לעניים זוז או אפילו לפדיון שבויים וכיוצא בהם אם יש צידו ליתן יתן מיד ואם לאו ישתוק עד שיבא צידו ויתנו ואם פוסקים נדקה והוא פוסק עמהן יאמר בלא נדר ואם מלוא מועלת עליו מותר כגון אשנה פרק זה שכתבתי למעלה והוא שיכול לקיימה וכו' וכ"ש על מצות ל"ה ע"כ. והנראה דכוא ז"ל ס"ל דמצות נדקה לא נחשבה לו וכן פדיון שבויים מלוא המועלת עליו וזה דלא כמו שכתבו הרשב"א והרמב"ן ז"ל ועוד דזה נמי הוי מלוא שהוא מחויב ואפשר דהכא מיירי כשעדיין לא קיים כמדתו וי"ל.

וראייתי בצרכ"י סי' ר"ג שהביא דברי האגודה פ' ד' נדרים שכתב דנודר אע"פ שמקיימו נקרא רשע יש מפרשים אפילו כנודר צעת לרה דהא על כל נדרים מייתי לה עכ"ל וכבר תמכו עליו דהא אמרינן מלוא לידור צעת לרה דכתיב וידר יעקב נדר והביא שם כמה חירושים ולצסוף סיים ולכל החירושים של מהר"ם מיניין וחירוטי הרב כנה"ג דבקרבנות צעת לרה אסור או דיעקב אעפ"כ נענש על זה קשה מהכתיב אבא ביתך בעולות אשלים לך נדרי אשר פלו שפתי ודבר פי צר לי ואין להאריך ע"כ.

והנה דמסתפינא נלפע"ד ליישב דלא תקשה (ה) לפי מה דאמרו כל היושב צתענית נקרא חוטא אפי"ה אם יודע שצריך לזה מותר וצתענית חלום אמרו דמתענה אפי' בשבת דיפה תענית לחלום כאש לנעורת ואפי"ה ישיב תענית לתעניתו על שבעל מצות עונג שבת ונראה דאף שאסור להתענות בשבת ועושה קלח איסור צזה עד שצריך להשיב תענית לתעניתו מ"מ הרוח צזה גדול מן הכפסד ולכן מתענה וא"כ אפשר הכ"ג כנודר צעת לרה הרוח גדול מן הכפסד.

(ב) עוד היה אפשר לי לומר דבאמת דוד נמי לא נדר כלום צעת לרה רק שדבר נדרים מתוך נער ודוחק וע"ז

דשרי ליה לרוזי נפשיה כלומר דלמי לא אילטרין האי קרא לומר שהיה חלה לגבי כל יחל אלא היק מנין שדבר בגון כוח להשבע לקיים את וכו': ואיחרט זיה. שנתחרט על נדרו ורואה לשאל עליו:

סיני הוה ליה כמוציא שם שמים לבטלה אמרי משום לזרוזי נפשיה שפיר דמי (ד) והיכא (ה) דנדר או דאישתבע (ו) ואיחרט ביה וקא בעי לאישתולי

משנה הלכות

ש"ש קפדין וכו' ע"ש ומעתה צדין נמי אי הזכיר ש"ש יהיה אסור לישבע כנ"ל.

(ד) ומ"ש והיכא דנדר או דאישתבע ואיחרט וקא בעי לאישתולי (ע"ס מה שכתב לאישתולי) עליה אחי לקמיה דרבנן ומיחרט זיה אי נמי דאמר אדעתא דכתי לא נדרי וכו'. בגמ' נדרים דף כ"ב ע"ב ודף ע"ז ע"ב ובגמ' עירובין דף ס"ד ע"ב איפליגו בזה תנאי ויש כאן חלופי גירסאות דבגמ' נדרים גרים רבן גמליאל סבר פותחין בחרטה ורב נחמן סבר אין פותחין בחרטה וכן הוא במפרש כאן וכן גרס רש"י עירובין הנ"ל ח"ל אין פותחין אין לריך לפתוח לו בחרטה אלא בהכנס עוקר אפי"פ שאינו מולא לו טעם עקירה רבן גמליאל סבר כמאן דאמר פותחין לפיכך הולך ישוה הדעת לחשב איזה פתח ימלא לו ע"כ.

אבל ר"ן נדרים שם ד"ה כ"ג ר"ג סבר גרם להיפוך ר"ג סבר אין פותחין בחרטה ורב נחמן סבר פותחין בחרטה והקשה ר"ת לגירסת רש"י דהא רב נחמן גופיה שמעינן ליה להדיא צפי' ד' דנדרים דף כ"ב ע"ב דאמר הלכה פותחין בחרטה ונזקקין לאלקי ישראל וכן הקשה מפ' נערה המאורסה דף ע"ז ע"ב וגירסת רבינו מסתייע לר"ת ודעימיה וכו' כתב לקמן להדיא ח"ל והתניא ירד ר"ג ונתעטף וישב והתיר לו נדרו רבן גמליאל סבר אין פותחין בחרטה ע"כ.

ופסק רבינו דפותחין בחרטה דכן מסקנא דהלכתא בנדרים שם וכן פסק הרמב"ם והרא"ש ועיין טור וכו' סי' רכ"ח וש"ע יו"ד הג"ל סעי' ז'. ועיין לקמן (סי' י"ז) מה שכתבתי בזה.

(ה) ומ"ש דנדר או דאישתבע נראה דס"ל דבין אנדר ובין אשבעה מני לאישתולי בין צפתה ובין בחרטה ורבינו האי גאון החמיר בנדרים שלא לפתוח בחרטה ואמר דאין השתא אי עבדין קרוב לדרי' אסי עבדין דאמר אין חכם מתיר אלא כעין ד' נדרים כלומר צפתה אבל בחרטה לא והחמיר עוד בשבעות ואמר דלא מדקקין לכו כלל אלא כד מתרמיא מילתא דאית בה תקנתא וכו' והביא הרא"ש ז"ל פ"ג דנדרים (וע"ס צ"י שכתב פ"ד) והמרדכי פ"ג דשבעות הביא תשובת מהר"ם וכתוב בזה דברי רב האי גאון ז"ל וכתב עליהם דנ"ל דהומרא בעלמא היא אבל מדינא מתירין לכל אפילו לאלקי ישראל.

כיון דלא מחלק ציניכו וכיון דרצו כתב סתם לקיומי מלוא משמע אפילו לרקב וכן נראה דעת השאלות דבסתם אמרו דמלוא דמחייב זה שפיר דמי.

אבל לקושטא דמילתא קשה לדייק כן דהכל תלוי בתיבת גופיה שהרי רבינו ירוחם נמי לא כתב תיבת גופיה והפכה"כ ס"ל לרקב לא משתבע ואינו נודר וצטיקר כלשון מלוא דבגופיה ליתא כן בעור הראשון וכבר כתב הריב"ז ז"ל האי לשון ח"ל כיון דמלוא גופיה וקום ליה דמוקים שבעותו ולא הוי שבעות שוא ע"ש ע"ש.

ודע דנסתפקתי אי עובר על האי שבעה שנשבע לזרופ נפשיה ולא קיים אי נקרא משו"ה חשוד על השבעה ונ"מ לכשנגדו נשבע ונוטל אם מחויב שבעה כמו שאמרו כתובות דף פ"ה ידענא זכאי ליתתא דחשידא על שבעתא אפכה רבא אשכנגדה וי"ל דתלוי במחלוקת הפוסקים אי עבר על האי שבעה בלאו דכל יחל.

ומצאתי בתש"צ קטן סי' תקפ"ח שכתב, מדאמרין צפי' הכותב דף פ"ה ידענא זכאי ליתתא דחשידא על שבעתא, ופי' צפי' נשבעת ואינה מקיימת לפיכך אדם שעבר על חרמות שלנו הוא חשוד על השבעה וכו' ובספרי זכ"ג שלפנינו זכאי' כתובות לא מלאתי פי' זה מנשבעת ואינה מקיימת שהביא התש"צ ז"ל ועיין בספרי על מס' כתובות במשנה הלכות שם סי' כ"ד מה שכתבתי בזה.

והכ"ל זו בסופו צפ"ח שם כתב לרבי יהודאי ומאן דרגיל לאפוקי הזכרות השם לבעלה פסול בשבעה והוא בכלל הא דתנן ושכנגדו חשוד על השבעה ואמרין הוה איתתא דאיתחייבה שבעה כי דינא דרבא אמרה ליה בת רב חסדא וכו' ומפרשי רבנן דהות חזי לה דהוב מפקא שם שמים לבעלה וכו' ע"ש. והנראה דהוא רב יהודאי גאון ולמאי דס"ל להתש"צ דרב יהודאי גאון חזר את ה"ג לא רחוק דהי' כן בגירסתו ועיין בס' כה"ג או דע"י תשובתו יחסו לזכ"ג ועיין או"י ח"ג סי' י"ז תניא אל תשת רשע עד וכו' ומסתייעא סברא מהכותב גבי הוה איתתא דקאמרה ידענא זה דחשידא אשבעתא שכתב זכ"ג דמפקא שם שמים לבעלה וכו' ע"ש וכתוס' ר"י הלכן למס' יומא דף פ"ב הובאו ופירשו דמפקא ש"ש לבעלה נשבעת ואינה מקיימת דהיינו שבעת ציעוי למדת דאהזכרת

ולאיתשולין עליה אתי לקמיה רבנן ומיחרט ביה ז' אי נמי דאמר אדעתא דהכי לא נדרי ושרו ליה נדריה כההוא דאתא לקמיה דרבה בר רב הונא

אתי לקמיה רבנן וכו'. פ"י או שמתחרט על נדרו מעיקרו שאומר אלו בייתי יודע לא בייתי נודר וכו' הנקרא חרטה או שמוציא פתח לנדרו ואומר אדעתא דהכי לא נדרי כלומר דצטיק הנדר כמו שכיח אינו מתחרט עליו אלא שמאל דבר אחד חדש מה שלא חשב עליו בשעת הנדר ואמר אדעתא דהכי לא נדרתי וכו'

משנה הלכות

שמתחרט על נדרו מעיקרו ואומר שלא נדר אלא מחמת כעס ואלו היב לו צלותו שטב לכו של עכשיו וכיח יודע צלערו של עכשיו לא היב נודר ע"ש. ויש חלוק בין פרש"י שפ"י פותחין בחרטה ובין פ"י החוס' צעירובין בג"ל לפי שיטתו הנסחאות משנה"כ פ"י ג"כ ע"ש ועיין ר"ן נדרים בג"ל.

ז' ומ"ש אי נמי דאמר אדעתא דהכי לא נדרי וכו' זה הוא הנקרא פתח וביינו מי שאינו מתחרט צטיק הנדר מעלמו אבל יש בנדרו דבר שנתחדש לגמרי אחר נדרו וכו' ואומר אלו בייתי יודע בשעת נדרי שזה הנדר יתחדש לא בייתי נודר וכו' כעין נדרי טעות מיהו אם אמר דבשעת נדריה דעתיכ היב אכל מאי דאפשר דיתחדש ואפ"כ נדר תו לית ליב החרט מהאי טעמא אבל אפשר ליב צפתח חרטה וצפתח חרטה נמי ודאי לא כגיא דלא ידע בשעת נדריה דמטי ליב לערף מחמת נדריה ואדעתא דהכי נדר אלא דלא חסיק אדעתיה מחמת כעסיב דמטי ליב כולי האי לערף דמטי ליב השתא ומ"מ כיון דהוא ידע מעיקרא דהי ליב לערף וכו' גדול ראוי לצא לא חשבו דבר המתחדש לגמרי ומש"כ חשבו פתח קל דאע"ג דנדר אדעתא דלערף שריין ליב ועיין ריעצ"ה ובחידושי המאירי באריך הרצב צפירושי דהאי שמעתתא ע"ש.

ז' ומ"ש כי האי דהתי לקמיה דרצב בר הונא וכו' שם בגמ' דף כ"ה ע"ב הוה דלחא לקמיה דרצב בר רב הונא א"ל אילו היב עשרה צני"ה שיפייסוך צלותה שטב מי נדרת א"ל לא וכתירו ורצבו לא גרם עשרה צני"ה אלא אי כוכ הוה שעתא אינש דמיתב דעתך ולדינא נראה דאין נ"מ דבין אחד ובין עשרה חרטה מעלמו לא כוי עוד גרם צגמ' מי נדרת וגירסה רצבו מי כוכ משתצעת. וכתב בר"ן דזה נמי לא כוי פתח מעליה משום דלא כוי עכשיו בעשרה צני"ה שיפייסוכו דנימא פתח מעליה כוי שאילו היב יודע כן לא היב נודר ועיין ר"ן שם מה שפ"י בחלופי גירסאות צגמ' שם אין פותחין בחרטה אבל צגמ' לא גרם לא הוה ולא הוה וגם רצבו נראה דלא גרם לה כלל.

ז' באורחא כ"י אפשר לומר דיש גם חלוק לדינא אי גרסיין עשרה צני"ה כג"י בגמ' או גרסיין

אבל כרי"ף ז"ל כתב כרז האי גאון כצואו בעור יו"ד ס"י ר"ל ורצונו ירוחם נתיב יו"ד ח"ז כצוא דצרי רב האי גאון ז"ל וכו' עד ומכ שכתב צב"ג כשצב על אשתו לוקח ומקיים אשתו לא כצירא לן כבי ודברים צעלים הם אלא חייב אדם לקיים שצעתו ולגרש אשתו ולא יחלל שם שמים צפרכסיה אלא יגרשנה לאלתר ויתן כתובה ואין צדכר זה משום לעשות שלום בין איש לאשתו וכו' דלמריין גבי סוטה ששמו שכתב צקדושה ימחה על המים העעם להוליח מידי ספק ומידי איסור אבל ככה מילתא אמרה תורה לא תשא וכו' ולא ינקב וכתיב נשבע להרע ולא ימיר כולכך יוליח ויתן כתובה גם הרא"ש כצוא דברים אלו צשם צב"ג קבולות ע"ש.

ז' והנמק"י נדרים בג"ל כצוא דעת רב האי גאון וכסופו כתב אבל כרז אלצרגלוי ז"ל כתב צשם מר יכודאי גאון ז"ל שכתמיר עוד בנדרים וכשזה אותן לשצועת שלא לכתיר אותן אפילו צפתח אלא לדבר מלוב שמתירין אותן צפתח ולא בחרטה ודוקא צבתרת חכס החמירו אבל צבתרת צעל לא החמירו דצעל מיפר ציום שמתו בין בנדרים בין בשצועב ע"כ וכמאירי כתב וז"ל וכעידו על מר יכודאי שהצכיר חכמי דורו שלא לפתוח בחרטה משום דדמיה כחוכא ע"כ. ומכאן תכיב סתירה גדולה בצצרי רצונו למאן דס"ל דרז יכודאי גאון הוא המתצר של הלכות גדולות שלנו (כצב"ג) תקשה דכאן כתב דבין נדר ובין שצועב בחרטה סגי ולפי עדות הנשיא ושאר הראשונים רב יכודאי גאון ז"ל אוכר בין בנדר ובין בשצועב אבל להסוצרים דכ"ג לחוד ורז יכודאי לחוד לא קשה מידי.

ז' ומ"ש רצבו ואיחרט ציב וכו' אחי לקמיה רצבן ומיחרט ציב נראה דצכיון דייק רצבו צלשונו הקדוש דמשחמט דמתחרט מעלמו ופירושו דמתחרט על עיקר הנדר או השצועב דהכי משמע ליטנא דליחרט, ומיחרט, וכונתו דלריך להיות מתחרט ממש דאל"כ אין בהתרה כלום אף שאומר לצ"ד שהוא מתחרט וכמ"ש הרא"ש וז"ל ויחרט הנודר שלא יאמר שמתחרט מעיקרו אלא א"כ הוא צרור לו שכיב רוצה שלא נדר מעולם שאל"כ אין בהתרה התרה והוא צאיסור נדר כל ימיו וכצואו בעור ס"י רכ"ח ובריטצ"ה כתב ולשון חרטה שגורה צפי ככל ואין ככל צקיאין צפירושה וכגון הוא דחרטה

נקרא פתח ומתירין לו את נדרו והוא דלף כוכ נולד והוא בכלל נדר שכותר מקלחו כותר כולו: **איניש** דמיתבה דעתך. פיי היכ מפייסך שלא תנדור וכגון שמחמת רוגז נדר: **ומתבעי** לחכם. לריך החכם אמר ליה אי הוה ההיא שעתא איניש דמיתבה דעתך מי הוה מישתבעת א"ל לאו שרא ליה שבועת' (ח) ומתבעי לחכם למימר ליה שרי לך ואי

משנה הלכות

(ח) **ומ"ש** ומתבעי לחכם למימר ליה שרי לך וכו' נדרים ע"ז ע"ז אר' יוחנן חכם שאמר בלשון צעל ובעל שאמר בלשון חכם לא אמר כלום דתניא זה הדבר החכם מתיר ואין צעל מתיר שיכול ומה חכם שאין מפיר מתיר צעל שמפיר אינו דין שמתיר ת"ל זה הדבר חכם מתיר ואין צעל מתיר וכתב הר"ן ז"ל אר"י חכם שאמר בלשון צעל דהיינו מופר לך ובעל שאמר בלשון חכם שאמר מותר לך לשון צעל מפורש הוא בכתוב דהיינו לשון הפרה ולשון חכם דהוי מותר לך משמע ליה מדכתיב לא יחל דברו כלומר לא יעשה דבריו חולין ודרשין אצל אחרים מוחלין לו שטושין אותו חולין ובחולין מותר שייך למימר ככו.

ובירושלמי משמע דחכם נמי מלי קאמר אין כאן נדר אין כאן שצוה דגרם החס צעל שאמר בלשון חכם והחכם שאמר בלשון צעל לא אמר כלום אלא זה אומר כהלכתו וזה אומר כהלכתו הבעל אומר מופר לך והזקן אומר אין כאן נדר אין כאן שצוה ולפי זה משמע דלישנא דמופר שייך מכאן ואילך ולישנא דמותר דבר שהוא מעיקרו ודעה רבנו לא נחזררה לי צוה דיש לומר מ"ש דמתבעי לו למימר שרי לך דוקא הוא ודוקא באותו לשון הוא דבעי למימר ואי אמר לה צעל לשונות לא אמר כלום ואיכא למימר דסיפא דוקא דדוקא אי אמר לה מצוה לך לא אמר ולא כלום אצל אי אמר אין כאן נדר ואין כאן שצוה ככ"י דמועיל.

והרמב"ם ז"ל צפ"ג מהל' נדרים הל' א"ב-ג' שיעב אחרת לו צוה שמעתיח וס"ל היפוך דעת הפוסקים ז"ל וז"ל מפר אדם או מקיים דברי אשתו או צוה בכל לשון וכו' וכי"ז מפר אומר מופר או צעל או אין נדר זה כלום וכי"ז צדדים שענינם עקירת הנדר מעיקרו וכו' שאין האצ והבעל מתיר כמו החכם אלא עוקר הנדר מתחילתו ומפירו ע"כ ותמה ככ"מ ז"ל דבריש פ"ד דנזיר דף כ"א ע"ב איבעיה לן צעל מיעקר עקר או דילמא מיגז גיז למאי נ"מ לאשה שנזרה צניזר ושמעב חזרתה ואמרה ואני ושמעב צעלה של ראשונה והפר לה אי אמרה מיעקר עקר הויה נמי אשתראי ואי אמרה מיגז גיז איבה אישתראי חזרתה אסורה ומסיק ת"ש דתניא בהדיא אשה שנזרה צניזר ושמעב חזרתה ואמרה ואני וצוה צעלה של ראשונה והפר לה היא מותרת וחזרתה אסורה ש"מ צעל מיגז גיז וכיון דפשטינן דבעל מיגז גיז האך כתב רבנו כאן ובסמוך דמיעקר עקר.

אינש בעלמא כג"י רבינו והוא דלגירסת רבינו אפשר דכ"י דכתי דרבה בר רב הונא הוי פתח גמור שברי כל עיקר בעטם של הר"ן שכתב דזה לא הוי פתח גמור משום דלא הוי עכשיו י' צנ"א ממש שיפסוכו ואלו הוי עכשיו י' צנ"א שיפסוכו הכ"י דכ"י דכ"י פתח גמור לדעתו ז"ל וא"כ אפשר הכא כיון דצוה לחכם והחכם מפייסו ממילא ככא הוי האינש המפייסו אפשר דהוא פתח מעליה ג"כ.

ומצאתי בתוס' רי"ד נדרים הנ"ל שכתב וז"ל ראיתי לאחד שכתב ופ"ג דליכא השתא עשרה צנ"א מפייסין כיון דמפייס וקאי מאליו א"ל יותר ועקר הנדר מעיקרו וא"ל שיראה הפיוס צעניו אלא אומר לו אילו היו עושין לך כך וכך צענת נדרך כלום היית נודר אין אלא אלא דברי צדדים ותפלות שאומרים לו דברים שלא היו והוא מתחרט דבר שלא ראה צודאי כשעושים פיוסים לפניו עכשיו ואומר לו אילו היו עושין לך צענת נדרך כאילו היית נודר והוא אומר וכו' לא הייתי נודר וכו' אצל אם לא יראה הפיוס צעניו צמח יתחרט תדע שרריך לראותו צעניו דהא אמרינן לקמן דרב סחורב וכו' שמעין דכוכו לכו נדרה למישרי וכו' אמאי לא אמרו אילו היכ מלך וככ"ג יאמרו להם נשיא וראש ישיבה או מלכי גוים וכו' כ"י ככא כשיאמר לו אילו היו י' צנ"א שיפייסוך כגון שכיו עומדין עם צאותה שעה י' צנ"א ופייסוכו שלא יעמוד אותו בנדרו ומש"כ מאלו לו זה הפתח ע"ש.

והגרא"ה דהיא מחלוקת הפוסקים אי בני י' צנ"א לריכין ממש לפייסו או סגי באמרו לו כך אילו היו שם י' צנ"א ומעתיח יש לומר דדעת רבנו נמי כדעת בתוס' רי"ד דצני דוקא עומדים לפניו ומפייסין אותו ולכן כתב אלו היכ שם אינש דלאו החכם במקום אותו האינש הוא אצל בעשרה צנ"א צני דוקא שיכיו לפניו כן כי נראה לכאורה אצל עיין לקמן (סי' ל"ז) שהצני רבינו נמי אלו היו עשרה צנ"א שיפייסוך וכגירסת הגמ' כאן. שז מלאתי בתוספתא נדרים פ"ב ה"א רבי ישמעאל צרבי יוסי אומר אומרים לו אילו אחד הוי מפייסך היית נודר אם אמר לאו כ"ז מותר ע"כ וא"כ גירסת רבנו מפורשת בתוספתא.

ודע דבגמ' גרם רבה בר רב הונא וכן היא גירסת רבינו אצל בתוס' עירובין דף ס"ה גרם רבה בר רב הונא ע"ש וקל"ה ל"ע מתוס' שם להר"ן כאן שכתב דאין נ"מ אי גרסינן פותחין חזרעה או אין פותחין ע"ש ולי"ע.

א"ל מופר לך מבוטל לך לא אמר ולא כלום דא"ר יוחנן חכם שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בלשון חכם לא אמר ולא כלום מאי טעמא דכתיב זה

לומר מותר לך ואי אמר ליכ מופר לך לא מכני וכוי כאלו לא אמר כלום: חכם שאמר

בלשון בעל. מופר לך: ובעל שאמר בלשון חכם. מותר לך: זה הדבר אשר נזכר כ"ל. דברים ככתבן דאין בעל מחיר

משנה הלכות

והכ"מ ילא לחדש שהרמז"ם ז"ל לטעמיה אזיל לפמ"ש צפ"ו משבועות כי"ד (מתירין) יבא הנשבע לחכם וכו' ותמלית הדברים דענין התרת החכם אינו אלא הוראה שמורה שהוא מותר ולא חלה השבועה או הנדר לעולם והחכם מורה לו דכ"ג לא חל הנדר אצל הפרת הבעל אינה כן אלא ודאי הנדר חל מתחילתו והיה כאן נדר רק שהבעל עקר וא"כ אין ללשון מותר בזה ענין ומ"ש צפ"ו המדיר חכם עוקר נדר מעיקרו אינו כעין עקירת נדר שהזכיר רבינו גזי בעל דהביא דהמדיר היינו לומר שאינו כמו רופא שאינו מרפא אלא מכאן ולהבא והחכם מורה שלא חל הנדר מעיקרו ועקירת נדר שהזכיר רבנו גזי בעל היינו שחל הנדר והבעל בהפרתו עוקרו ומצטלו ומאי דאיבעיא לן בעל אי מיעקר עקר או מיגז גיז כוונתו או ע"י שצטל משוי ליה כאלו לא חל כלום מעולם או דילמא נהי דעוקרו מעיקרו מיהו לא משוי ליה כאלו לא היה אלא חל ואלה"כ נעקר ע"ש. והלח"מ שם קלסו צפירושו והוסיף לבאר דבריו דהחכם מתיר הוא מלשון הקושר והמתיר כמו האדם שדבר אחד קשור הוא מתירו ומפרידו זה מה אצל בעל אינו עושה כן אלא עוקר הדבר צטרשו ע"ש מה שהאריך בדברים. ועיין יו"ד סי' רל"ד צ"ש"ך סק"ס"ד.

והנראה מדברי הרמז"ם ז"ל מפורש דס"ל דהיתר החכם אינה אלא שיסתלק דינו מן העתיד אצל לא על למפרע ושקך הוא הקבלה בלי טעם אצל לבעל כאילו לא היתה כלל לא יעשנו זולתו האב והבעל וצויתר קשה דמיונו להא דהמדיר ופי' דכוונתו שאינו כמו רופא שאינו מרפא אלא וכו' והחכם מורה שלא חל הנדר מעיקרו שהרי להדיא כתב שהחכם רק על לעתיד מתיר והוא כעין רופא שאינו מרפא אלא מכאן ולהבא. גם מה שכתבו ז"ל דהפרת הבעל לא משוי ליה כאילו לא היה אלא כאילו חל הנדר והוא מצטלו ועוקרו ולא קורא מיגז גיז הדברים לפענ"ד נפלאים שהרי להדיא כתב הרמז"ם ז"ל לפי שהצטול קשה לבעל מן ההפרה לפי שענין ההפרה הוא שיתיר הקשר שקשר ונשאר הענין כמו שהיה בתחילה קודם שבועתה אם תר"כ תעשה ואם לא תר"כ לא תעשה הרשות צידה אין עליה מניעה והצטול הוא שיכרחנה לעשות הדבר שנשבעה שלא לעשותו כמו שצארנו אמר לה עלי ואכלי ועלי ושתי ואינו לריך להוליא צשפתיו וכן זה הכפרש שיש צין הצטול והפרה עד שלא יהיו הלבנות סותרים זה את זה שהוא ענין נפלא ע"כ לשונו הקדוש.

ולפענ"ד צ"ע פירוש בני גאוני ז"ל דלפי הנראה ס"ל ז"ל דדעת הרמז"ם ז"ל ג"כ דחכם מתיר הנדר והוי כאלו לא היה צרם הרמז"ם צפ"ו המשניות נדרים הנ"ל כתב ז"ל אמנם היתר נדרים צשצת וכו' אם אמר החכם לאותו שמתיר נדרו מופר לך או מה שמורה על זה הענין או אומר הבעל לאשחתי שרי לך וכו' לפי שם אמרו חכם שאמר בלשון בעל וכו' ולשון ספרי חכם מתיר ואין בעל מתיר בעל מפר ואין חכם מפר לפי שענין הפרה צטול השבועה מעיקרה וכאילו לא היתה כלל זה לא יעשנו זולתו האב והבעל לפי מה שנתבאר בתורה וצ"ש"ם וענין השאלה לחכם שאנו קורין אותה היתר נדרים הוא שיתיר השבועה הנקשרת והמחייבת ויסתלק דינה מן העתיד וזה לא יעשנו זולתו חכם מומחה או ג' הדיועות כמו שזכרנו לפי מה שצאה לנו בקבלה לא יחל דברו הוא אינו מיחל אצל אחרים מוחלין לו זה הענין אין לו ראייה בתורה וכו' זולתי הקבלה והוא מה שאמרו היתר נדרים פורחים באויר ואין להם על מה שיסמוכו ע"כ.

דרי שכתב רבינו הרמז"ם ז"ל דהפרת הבעל הוא שיתיר הקשר שקשר ונשאר הענין כמו שהיה בתחילה קודם שבועתה ממש והיינו כמו שכתב לקמן כאלו לא היתה כלל השבועה ולא חלה מעולם זה לכאורה דלא כמו דפשיטא לכו להני גאוני ז"ל דהרמז"ם מודה דהפרת הבעל הוא שחל הנדר רק שנעקר ומיגז גיז. וצפרט לפי מה שכתב הלח"מ שר"כ לבאר יותר דברי הכ"מ ז"ל דהחכם הוא מתיר כאדם שדבר אחד קשור הוא מתירו ונפרדו אצל בעל אינו עושה כן הרי הרמז"ם ז"ל כתב דגזי בעל הוי כעין מתיר הקשר שקשר ונשאר הענין כמו שהיה ולא צחכם וד' יאיר עיני וצטיקר דברי הרמז"ם ז"ל הארכתי במקום אחר זה כעשר שנים צס"ד והנס אחי ככתובים.

ובהתבוננתי בדברי רבינו הרמז"ם ז"ל ראיתי צפ"ו המשניות למס' תיר פ"ד מ"א ז"ל לפי שהבעל אינו עוקר הנדר אלא מה שתלוי באשה בלבד והוא מה שאמרו בזה חכמינו כמו שזכרנו לפי מה שצאה לנו בקבלה גיז פירושו שחתכו לשנים לחלאין והל"ה אחד מה שנוגע לאשחתי הוא עוקר לגמרי והל"ה השני מה שנוגע לעלמא נשאר הנדר בתקפו ולא עקרו כלל ע"כ. ונראה כוונתו דהרי

דכתיב אם הפל יפר אותם איש: אבל אחרים מוחלין לו. לשון בעל מפורש הוא בקרא דהיינו לשון הפרה ולשון חכם דכתיב לך משמע ליה דכתיב לא יחל דברו לא יעשה דבריו חולין ודרשין אצל אחרים מוחלין לו שעושין אותו חולין ומוחלין מותר שייך למימר זהו וזירושלמי משמע דחכם נמי מלי קאמר אין כאן נדר אין כאן שבועה: פותרחין צימים עובים ושבועות. פ"י אם נדר להתענות כל ימות השנה או שלא לאכול בשר ושלא לשחות יין כל ימות השנה ואמרו לו אלו היית יודע שבועות וימים עובים צינים שחם ימי עונג ושמחה ואסור להלעטר בהם היית נודר אם אמר אלו הייתי יודע לא הייתי נודר שחם אלא הייתי מפרש ימי החול ומוליא שבועות וימים עובים מתירים לו:

משנה הלכות

הנדר אית ליה תרי סניפים ותרי איסורים אחד מה שנוגע להנודר עלמנו והיינו האשה שנדרה אי אסורה או מותרה בדברים שנדרה לפי הנדר שהוא אצל יש כאן עוד דין אחד מה שנוגע לעלמא והיינו אם אחד זה ותפס באתו נדר והיינו שאמר גם אני כאותה אשה ותלה באתו נדר עלמנו ומפרש הרמב"ם ז"ל דמה שנוגע לגביה דידה הבעל מייגז גיין לגמרי ועוקרו כאילו לא היה כלל וכלל אצל מה שנוגע לעלמא והיינו לחלק השני והדין שבו לענין נדר דעלמא אין כה ציד הבעל להפירו ולעוקרו כאילו לא היה חל כלל והוי ממילא נדר גמור לענין זה והבין זה ואם קן נדר אחד מהנדר נעקר לגמרי וכאילו לא חל והיינו נדר האשה ונדר אחד נשאר לגמרי בכל פרטיו והיינו נדר הנוגע לעלמא.

הנדר אית ליה תרי סניפים ותרי איסורים אחד מה שנוגע להנודר עלמנו והיינו האשה שנדרה אי אסורה או מותרה בדברים שנדרה לפי הנדר שהוא אצל יש כאן עוד דין אחד מה שנוגע לעלמא והיינו אם אחד זה ותפס באתו נדר והיינו שאמר גם אני כאותה אשה ותלה באתו נדר עלמנו ומפרש הרמב"ם ז"ל דמה שנוגע לגביה דידה הבעל מייגז גיין לגמרי ועוקרו כאילו לא היה כלל וכלל אצל מה שנוגע לעלמא והיינו לחלק השני והדין שבו לענין נדר דעלמא אין כה ציד הבעל להפירו ולעוקרו כאילו לא היה חל כלל והוי ממילא נדר גמור לענין זה והבין זה ואם קן נדר אחד מהנדר נעקר לגמרי וכאילו לא חל והיינו נדר האשה ונדר אחד נשאר לגמרי בכל פרטיו והיינו נדר הנוגע לעלמא.

ומכאן ל"ע נמי קלת ארבינו הכ"מ ז"ל שכתב עוד שם ז"ל ומאי דאיבעיא לן בעל אי מיעקר עקר או מייגז גיין וכו' אי אמרו דעקירה ממש עקר ליה ש"ע"י שמצטלו משוי ליה כאילו לא היה או דילמא נהי דעוקרו מעיקרו ע"י הפרתו מיהו לא משוי ליה כאילו לא היה אלא כאילו חל הנדר והוא מצטלו ועוקרו ולזה קורא מייגז גיין וכו' ע"ש ונראה דמפרש מה שקורא הרמב"ם מייגז גיין היינו מה שמצטלו ועוקר כל הנדר אצל מדברי הרמב"ם ז"ל שבבבאמי נראה דהוא ז"ל מפרש פ"י אחר בהא דמייגז גיין והיינו דמייגז גיין הנדר למחלה ועושה ממנו שני נדרים וחלוק גדול יש בין תרי פירושי כמובן שוב מלמתי בלח"מ הכ"ל שהרגיש צ"י המשניות הג"ל.

שבתי וראיתי בשו"י המיוחסות סי' רס"ב שכתב בהא שכתב הרמב"ם ז"ל שורי לך מחול לך מכו לשון מחול אם הוא לשון מחילה או משלשון לא יחל תשובה משלשון לא יחל ויחל הכל ענין אחד שלשון לא יחל לא יתר והענין כמתיר הקשר שחזר הענין כאילו לא היה וכאדם שמלא חבל קשור והתירו וברי הוא כאלו לא היו וזהו שאמר חכם עוקר הנדר מעיקרו ומחילה ג"כ שעושה את החוב או הכתעו כאלו לא היה מש"כ שלשון הפרה שהוא כדבר שיטנו אלא שיש מעכב מלהשלימו כמו מפר

ז **ומ"ש** ומגן דאית ליה היתרא וכו' צרכות ל"ב ע"א וחגיגה דף י' ע"א אמר רב יהודה אמר שמואל אי הוואי התם אמרי לכו דידי עדיפא מדידכו שנאמר לא יחל דברו הוא אינו מחיל אצל אחרים מוחלין לו ע"כ ועיין רמב"ם פ"י מה' שבועות ה"ב.

י **ומ"ש** פותרחין צימים עובים ושבועות וכו' נדרים דף ס"ו ע"א צמשה שם ובגליון מהר"י פיק לין

ובשבתות יא) בראשונה היו אומרים אותן הימים מותרין ושאר כל הימים אסורין עד שבא ר' עקיבא ולימד נדר שהותר מכללו הותר כולו כיצד

בראשונה היו אומרים אותן הימים מותרין. לפי שהן כגדר טעות שלא היה

סבור שיאסר בהן ושאר כל הימים אסורים עד שבא ר"ע ולמד וכו': נדר שהותר מכללו הותר כולו. פ"י כשנדר נדר אחד דרך כלל על פרטים רבים ולא אמר משמעות נדר לכל אחד ואחד כגון זה שנדר לכל ימות השנה כשהותר פרט אחד מהכלל לפי שנמלא טעות או ע"י היסור החכם שעוקר מעיקרו הותר כולו בלא פתח אחר, ולאפקוי נדוי או חרע בית דין שאע"פ שהותר מכללו לא הותר כולו לפי שאין ההיתר בא על ידי פתח וחרטה ואינו עוקר מתחלתו הריעב"א: כיצד וכו' הותר אחד. כדאיחא לעיל פרק ארבעה נדרים (דף כ"ה ע"ב) שאמר אילו הייתי יודע שאבא ביניהם לא הייתי נודר אלא הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים ואבא מותר כשם שאביו מותר מותרין כולן ועיין

משנה הלכות

לעיל כ"ה ע"ב ושם איחא פותחין בשבתות ובימים טובים וכן ראוי להיות וכ"א צפ"י הרא"ש דהכא ע"כ. אבל גירסתו שאר הספרים נראה כגירסת רבינו עיין ר"ן ותוס' שם וכן היא גירסת הריעב"א והנמק"י אבל הרי"ף והרמב"ן גרסי בשבתות ובימים טובים ע"ש.

ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר כולם מותרין לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא ב"ש סברי לה כר"מ דאמר תפס לשון ראשון וכו"ה סברי לה כרזי יוסי דאמר בגמרא דבריו אדם נתפס.

וראיתי ביד שאול לנדרים סי' רכ"ט סק"ב שר"ה לומר הא דהקדים יו"ט לשבת לפי שיטת הבכור שור וכן דעת השאלות פ' חיי שרה דשבת ליכא שמחה אלא עונג וציו"ט איכא שמחה ואין שמחה אלא בצער ע"י פסחים דף ק"ח אבל עונג אפי' צכסא דהרנסא מענגי והכי ס"ל הטור ועב"ח ועט"ז ולפ"ז ציו"ט דכתיב צ"י שמחה צודאי לא סגי בלא צער ולכך הקדים יו"ט לשבת דציו"ט יכול לפתוח עפי גס כשנדר שלא לאכול צער משא"כ בשבתות דאין פותחין רק כשנדר להתענות ובמו שכתב הטור ע"ש מה שהאריך להקשות ע"ז ובתשובותי לדידי הרה"ג ר"ד קליין שליט"א הארכתי בם"ד.

ופסק הרמב"ם ז"ל צפ"ה מה' נדרים כרצה ותמה הרד"ז ז"ל דשביק מילתא דרצה דהוא צתרא ופסק כרצה אבל הרא"ש והר"ן כתבו כיון דאיכא לספוקי אי הלכה כרצה דבתראה הוא או כרצה דרביה הוה משום הכי נקטינן להומרא עוד טעם אחר אמרו כיון דרצינא ורצ פפא הקשו לרצה משמע לכאורה דסבירא להו כרצה ובגליון הש"ס הקשה להר"ן מדידיה ריש סוכה דף רל"א והניח צ"ע.

יא) וב"ש צראשונה היו אומרים וכו' משנה שם כגירסת רבינו ובמשניות גרס שהנדר שהותר מקלחו הותר כולו והכין איחא בגמ' נדרים דף כ"ה וכתב הר"ן ז"ל דילפינן לה צירושלמי מדכתיב ככל היואל מפיו יעשה דמשמע דוקא בשכולו קיים ונראה דס"ל דאין טעם לדבר אלא גזירת הכתוב היא דכיון דלא הוה ככל היואל מפיו ממילא לא צע"י יעשה אבל הרא"ש והרע"ב ועוד פוסקים פירשו הטעם דלא נדר מעיקרא אלא על דעת שיתקיים כולו נמלא הותרת מקלחו פתח לכולו וכתב התוי"ט דהלשון לומד לא משמע דמסבירא הוא אלא דמקרא למדו כן והביא מה ראייה להר"ן ז"ל שהביא דרש"ה צירושלמי ע"ש.

וראיתי ביד רבינו ירוחם בספר אדם נתיב י"ד ח"ז שכתב וז"ל נדר שהותר מקלחו אס הותר כולו או לא נחלקו בו הפוסקים יש מי שפסק כרצה דלא אמרינן בכל ענין נדר שהותר מקלחו הותר כולו אלא כמו שכתבתי בח"ג צנדרי שגגות וכן דעת ר"ף ויש מי שכתב דהלכה כרצה דככל ענין אמרינן נדר שהותר מקלחו הותר כולו ויש להסתפק לאותם שפסקו כרצה דלא אמרינן נדר שהותר מקלחו וכו' אלא כשהחליף לשונו כמו שפירשתי במקומי צנדרי שגגות אדם שנדר מצ' דברים כגון צער ויין שלא הוה לפניו והזכיר שניהם בין צשעת הנדר בין שבא לפני חכם ומלא חרטה על אי מהס אי אמרינן הותר כולו דלא שייך החלפה כמו צכלכס. והרמב"ן כתב דלא אמרינן נדר שהותר מקלחו וכו' אלא דוקא צנדר שגגות ועל הביא דתנן פותחין בשבתות ויו"ט כאשר אכתוב למטה וכל דדמי להו דפתוח להו פתחא דכל נדר דמשחתי צהכי דמי לנדר טעות כיון שאמר אלו הייתי יודע וכו' אבל נדר שהותר מקלחו צחרטה להך דמלא חרטה מותר ואידך עומד באיסורו ע"כ. וכן כתב הוא צמשפטי החרס וכחצתיו צח"ב.

והנה בגמ' דף כ"ה ע"א צנדרי שגגות הכי שהיה אביו ואחיו עמבן ואמר עליכם קרבן אמר רבא דכ"ע כל היכא דאמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כלכם אסורין חוץ מאבא דכולהון אסורין ואביו מותר לא נחלקו אלא באומר אלו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר ורצה אמר דכו"ע כל היכא דאמר אילו הייתי יודע שאבא

יראה לי דכ"ש למי שנדר או נשבע להצירו צענין שאין יכולין להחיר לו צלתו הצירו כגון לעשות

משנ"כ: שאיני נכנס לזה אמר קונם שאיני נהנה לכולכם הותר אחד מהם הותרו כולן יב) שאיני ולזה. לוקי לך כחם כגון נהנה לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן הותר האחרון האחרון מותר שחלאן זה צוה ומשום הכי הותר הראשון הותרו כולן שכולן היו תלויין בראשון: הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין. שבראשונים

משנה הלכות

למחני דנמלאו אציו או אחיו דלא לריך שאלב דהתם כנדר בטעות ושגגה גמורה דאין סכדי שסבור צלבו ששם אינם קרובים דהא אפשר שפיר צלבו אציו כלכך כרי הוא כאליו אמר בפירוש כרי עליכם וכו' אצל הכה וכו'. וכרי לכדיא דעת החוס' ז"ל כדעת המאירי דנמלאו אציו או אחיו דמותרין צלבו שאלב והא דאמרו בחוס' כאן וכשצא לפני חכם ע"כ אין כוונתם שריך לצא לפני חכם להחיר וכמו שחשב צוה אדונו המאירי ז"ל אלא כוונתם צאחד שצא לפני חכם צלבו ידעו שמעלמו בטל הגדר מטעם נדרי שגגות וכשצא לפני חכם ואמר אלו הייתי יודע אומרים וכו' וע"כ ז"ל כן דאל"כ יוכיח דכריבס סותרים וכל זה לפי מה שגרס המאירי בחוס' אצל צאמת הגירסא כמו שהיא לפנינו בגמ' ליתא תיבת חכם כלל והכי גרסינן כשצא להחיר נדרו אמרינן הותר מקלחו הותר כלו וי"ל כוונת החוס' לפי הגירסא שלפנינו היינו שצא להחיר מעלמו אמרינן ליה הותר מקלחו הותר כלו וק"ל ועיין חוס' רי"ד כאן.

ובתב הר"ן (דף כ"ז ע"א) דדוקא צנדר שבוחר על פי חכם אמרינן שבוחר מקלחו הותר כולו אצל כהפרת הצעל אם הופר מקלחו לא צעל כולו דקיי"ל צעל מיגז גיז וכן כתב הרמב"ם פ"ג מהל' נדרים ה"ו יוד. ועיין חזון יחזקאל על התוספתא נדרים מה שכתב צוה הגאון המובהק מוהר"י אברמסקי שליט"א.

ובעיקר דין נדר שבוחר מקלחו עיין יו"ד סי' רכ"ט פרטי דינים צוה כי אין זו מגמתו לכביא כל פרטי דינים המבוארים צ"ע.

יב) וב"ש שאיני נכנס לזה ולזה קרבן לריבין פתח לכל אחד ואחד שם צמטנה דף ס"ו ע"א וצמטנה שם גרם עוד צרישא ח"ל הותר האמלעי, הימנו ולמטב מותר, הימנו ולמטב אסור ע"כ. וכתב הגר"י פיק עיין מ"ש לעיל כ"ו צ' דלא גרסינן כ"ז צמטנה דכחא וכן צברא"ש ליתא, ועיין תו"ע, ומדברי רבינו ז"ל ראיב לדכריבס דג"כ לא גרם צצא זו צמטנה, עכשיו ראינו צרמצי"ן ז"ל שכתב ח"ל הא דקתני הא מתניתין לזה ולזה הותר הראשון וכו' דיקא נמי דקתני עלב צברייתא הותר האמלעי, הימנו ולמטב מותר הימנו ולמטב אסור ע"כ. ונראה דצרמצי"ן כתב מפורש דכחא צצא היא צרייתא ולא מן צמטנה ע"ש אף שצאמת לענין כלכב אין גימ' ופסקאוב כל הפוסקים וגירסת רבינו

שום מלאכה או לפרוע לו חוב וכיוצא בזה והחיר לו חצירו מקלחו דלא הותר השאר וכן הדין אם היו שנים והחיר לא' וכן כתב הרמב"ן צחטצה וכתבתי זה צצביל שראיתי רבים עושים צוה ותולים טעות צכלל נדר שבוחר מקלחו הותר כלו וצרמצי"א כתב דכל שבוחר מכללו אפי' מקלחו על ידי חרעב הותר כלו וראשון נראה עיקר ע"כ.

ועיין מ"ש המאירי נדרים דף כ"ז צכל השיטות ולמה פסקו הפוסקים כרצה ועיין שיטה מקובצלת נדרים ה"ל ובש"צ ובגדי כהונה. ועיין תשו' ריב"ש סי' תנ"ג צאשה שנדרה שלא תנשא אלא צרלון אחיה ואמה, צהסכמה אחת, ועתה אחיה מסכים ואמה אינה מודה צצנר, וכתב דאין זה ענין לגדר שבוחר מקלחו דכחא נדר זה לא הותר כלל לא כלו ולא מקלחו אלא שצאחד מסכים ואין הסכמתו מספיקה לפי לשון הגדר ע"ש והביאו ה"ב"י סי' רכ"ט.

ודע דגירסת המאירי לפי מה שבוחר לפני היא היפוך ממה שבוחר צש"ם דילן ח"ל אמר רצא ככל מודים צאומר אלו הייתי יודע שצצא ציניכס הייתי אומר כולכס אסורים חוץ מצצא דכו"ע דכלס אסורין ואציו מותר ובגמ' דילן אמר רצא דכו"ע היכא דאמר אלו הייתי יודע שצצא ציניכס הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים ואצא מותר כולס מותרין ולקמן שם כ' עוד המאירי אלא שאומר אלו הייתי יודע צשעת כנדר שצצא ציניכס הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים ואצא מותר ומשמע מגירסתו דכחא ליכא שום חולק אצל בגמ' אמרו לא נחלקו אלא צאומר אילו הייתי יודע שצצא ציניכס הייתי אומר כולכס אסורים חוץ מצצא וכו' ע"ש.

והנה המאירי כתב שם ופירשו בחוס' אם כשצא לפני חכם אמר אילו הייתי יודע ע"כ ואינו יודע מה הזקיקס לכך שהרי נדרי שגגות מותרין צלבו שאלב וכל שצצבטל מקלחו נצצבטל כלו ואם כן לאו דוקא לפני חכם אלא שאמר להם כן ר"ל שבוחר סבור שכלס אסורים ומתנלל לכבוד אציו ואומר אילו הייתי יודע צשעת כנדר שצצא ציניכס הייתי אומר כלכס אסורים חוץ מצצא כו"ע מודי ר"ל אפילו צ"ב שכלס אסורין ואציו מותר.

ול"א דצריו הקדושים לפעני"ד דצרי החוס' גם כן מתפרשים כדצריו ז"ל ואין כאן השגב עליכס ח"ל צדף כ"ה ע"צ ד"ה פותחין ול"י דבלשון משמע שריך התרת חכם מדקאמר פותחין אלמא משמע דלריך התרת חכם לכן נראה דודאי לריך התרת חכם ולא דמי

וכולן אסורין שאיני נהנה לזה ולזה קרבן ולזה קרבן צריכין אינם תלוין בו: ה"ג שאיני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן נהנה לזה קרבן ולזה קרבן: פתח כל אחד ואחד. דכל חד וחד הוי נדר באיני נפשיה ולפיכך אין שום אחד מהם מותר בהיתר חצרו:

משנה הלכות

נראה שגרם שאיני נהנה צרישא וצסיפא צבי יודין אכל צמשה שבגמי צרישא גרם שאיני צבי יודין וצסיפא גרם שאני והרא"ש גרם צתרווייכו שאני וכן העתיק הטור ועיין חו"ט.

וגרסינן בגמי מאן תנא אמר רבא ר"ש הוא דאמר עד שיאמר שצועה לכל אחד ואחד פ"י גבי שצועה הפקדון אם היו ה' תוצעין אותו וכפר ונשבע והודה דאינו חייב על כל אחד קרבן עד שיאמר שצועה לכל אחד ואחד אבל רבנן קאמרי אם אמר שצועה לא כך ולא כך הוי פרעא וחייב על כל אחד ואחד והוא הדין הכא אם אמר לא לזה ולא לזה כל אחד הוי נדר צפני עלמו.

וגתלקו המפרשים הלכה כמאן הרמב"ם צפ"ד מהב"י נדרים ה"א פסק כרבנן וכתב ה"ה דדעת הרמב"ם כיון דאשכחנא סתמא צפ"י שצועות הפקדון דף ל"ו דלא כר"ש אוקי סתמא לבהדי סתמא דצנדרים סתם כר"ש והדרינן לכללא דאין הלכה כר"ש לגבי חכמים והכ"מ הקשה עוד לדעת הרמב"ם ז"ל מרפ"ב דקידושין דף מ"ו התקדשי לי צתמרה זו אמרינן דמתני' ר"ש היא דאמר עד שיאמר שצועה לכל אחד ופסק הרמב"ם צפ"ה מה"א כר"ש והאריך פסק כאן וצפ"ז דשצועות דלא כר"ש ע"ש מה שתיירן. גם הרמ"ה והריטב"א ורבו של הריטב"א ז"ל והרע"ב פסקו בהרמב"ם ז"ל ועיין תו"ט ריש פ"ב דקידושין שהביא קושיא הכ"מ על הרמב"ם והרע"ב ומה שתי' וכתב ועוד י"ל דהכא פסקו כר"ש מדכתב הר"ן דשקלי וערי אמוראי אליציה ע"כ ואלו בשצועות שקלי וערי אמוראי אליציה דר"מ ורבי יהודה דפליגי אר"ש וצנדרים לית שקלא ועריא כלל אזלינן בתר שצועות דשייכים לנדרים טפי ע"כ.

אב"ר הרי"ף ז"ל והרמב"ן ורבו חננאל והגמק"י פסקו כר"ש וז"ל הרמב"ן לזה קרבן ולזה קרבן צריכין פתח לכל אחד ואחד הא אמר לזה ולזה קרבן כיון שהותר מכללו הותר כלו דאלמא כללא הוי אוקמא רבא הכא דר"ש הוא דאמר עד שיאמר שצועה לכל אחד ואחד ואע"ג דקיי"ל דרי יהודה ור"ש הלכה כר"י צהא כיון דסתם לן תנא כר"ש הלכתא כוותיה ואע"ג דאין סדר למשנה ודלמא סתם ואח"כ מחלוקת היא דסתם צנדרים ומחלוקת בשצועות הא סתמא אחרינא אשכחן כוותיה צקידושין וכו' ואוקימנא כר"ש דהתם אזלא סוגיא כוותיה ואמוראי שקלי וערי אליציה והדין סברא רמיזא בהלכות רבינו הגדול ז"ל והכי נמי חזינא ליה לרבינו חננאל ז"ל

דפסק כר"ש ואשכחן מאן דפסק וכו' דלא כר"ש ואין לא סצירא לן לא כפסקא דיליה ולא כפירושא דיליה (היא דעת הרמב"ם) חדא דהא אמרינן בגמי להדיא כגון שתלחן זה צוה וכו' ואמרו פלוני כפלוני וכו' אלא עיקר פסקא דיקא כר"ש וכדכתבין עכ"ל.

ומכאן ל"ע קצת לחי' התו"ט הבאתי לעיל שכתב דכיון דצנדרים לא שקלינן וערינן כלל אזלינן בתר שצועות דשייכים לנדרים טפי שהרי הרמב"ן ז"ל והרי"ף כתבו אדרבה כיון דצקדושין שקלי וערי אליצא דר"ש הוה סתמא אחריתא ולכן פסקין כר"ש גם צנדרים וי"ל.

והחזור סי' רכ"ט כתב נדר שהותר מקאתו וכו' וכן אם אמר לחצרת אנשים קונם שאני נהנה לכולכם או אפילו קונם שאני נהנה כך ולך הוי כלל ואם הותר אחד הותרו כולם אבל אם אמר קונם שאני נהנה כך קונם שאני נהנה כך הוי כל אחד נדר צפני עלמו ונראה דפסק כר"ש והצ"י הביא דעת הר"ן שכתב ולענין הלכה קיי"ל כר"ש וכן פסקו ר"ח והרמב"ן ז"ל וצ"ע הביא ב' הדעות.

ודעת רבינו יש לעיין כמאן ס"ל לפסוק ולכאורה נראה דפסק נמי כר"ש מדכתב סתם שאיני נהנה לזה ולזה קרבן ולזה קרבן צריכין פתח כל אחד ואחד ומדהלריך לכתוב קרבן אחר כל אחד ואחד ולא סגי ליה בכתבו לזה ולזה ולזה קרבן משמע דס"ל כר"ש. וצ"ב שצועות כתב סתם שצועות הפקדון כ"ל הוי חמשה תוצעין אותו אומר לו תן לנו פקדון שיש לנו צידך שצועה שאין לך צידי אינו חייב אלא אחת שצועה שאין לך צידי ולא כך ולא כך חייב על כל אחת ואחת ר"ל אומר עד שיאמר שצועה באחרונה רבי שמעון אומר עד שיאמר שצועה לכל אחת ואחת ע"כ והוא לשון המשנה כצורתה וליכא למידק מינה פסקו.

איברא דהי' אפשר לדייק דדעת רבינו לפסוק כרבנן וכדעת הרמב"ם ז"ל מדכתב שאיני נהנה לזה ולזה קרבן ולזה קרבן וכו' והנה נראה דצביון דייק לכתוב לזה ולזה קרבן ולא כתב קרבן אחר לזה ראשון וכיון דכתב לזה ולזה קרבן משמע דלא אמר קרבן צינתים ואמר לזה ולזה צוא"ו החזור צנת אחת ואפ"כ קאמר דלריכין פתח כל אחד ואחד וא"כ שפיר יש לדייק דפסק כרבנן וכיחא מכאן ראי' גדולה לפסק הרמב"ם ז"ל. אב"ר לפי זה ל"ע מה שכתב אחר שכתב לזה ולזה קרבן חזר וכתב עוד הפעם ולזה קרבן ומשמע

המדיר הנאה מחתנו והוא רוצה ליתן
 רוצה ליתן לבתו מעות. דוקא
 קחני מעות דאי יחזי לה מזונות אין לריך לומר לה כלום לפי שאין לבעלה זכיה צבן פי' אין צין המודר דף ל"ח
 וזן את אשתו ולא הצרכיהו לומר ע"מ שאין לבעל רשות צבן והטעם דכיון דחיהו זכה במקום הבעל לית ליה לבעל
 שום זכות צחותו מזונות שהרי אפילו נתן לה הבעל מזונות הקלוזין לה ולמלמה והחזירה אין לו לבעל צחותו מותר
 כלום וכדאמרין צפ' מי שאמר הריני נזיר צדקמלה מעיסתה כל שכן בשזכה אחר, אבל מעות שהן מלווין להוליא אותן

משנה הלכות

אלא מה שאת נושאת ונותנת לפיך צכי האי גונא צלחוד
 הוא דלא קנה יתהון בעל משום שמה שתרתי עשי לא
 מהני עפי מאין לצעליך רשות צבן וכי כיכי דאין לצעליך
 רשות צבן צלחוד לא מהני כי אמר להו לתרווייהו נמי
 לא מהני דחדא מילתא נינהו ע"כ.

ושמואל אמר אפילו אמר מה שתרתי עשי לא קנה
 יתהון בעל שמואל לא פליג אדרב צפירושא
 דמתני' דמודה ליה ודאי דמתני' אי אמר מה שתרתי
 עשי לא מהני אלא צדינא הוא דפליג עליה דרב מוקי
 מתני' כרבי מאיר דאמר יד אשה כיד בעלה וסדר לה
 כותיה ומשום הכי פסק ואמר דאי אמר לה מה שתרתי
 עשי קנה יתהון בעל ושמואל ודאי מודה ליה דמתני'
 הכי קחני אלא דפליג עליה צדינא משום דסבירא ליה
 דהלכתא כרבנן דלא אמרינן יד אשה כיד בעלה הילכך
 אי אמר לה מה שתרתי עשי אי נמי ע"מ שאין לבעלך
 רשות צבן צלחוד דכי הדדי נינהו מהני.

ורעבין הלכה פסק הנגיד רצנו שמואל צשס רב עמרם
 גאון ז"ל דהלכה כשמואל דאע"ג דפלוגתייהו
 הכא לענין איסורא וקיי"ל כרב צאיסורי (צבורות מ"ט)
 אפ"ה כיון דעיקר פלוגתייהו צדינא תליא אי אמרינן יד
 אשה כיד בעלה או לא נקטינן כשמואל דהלכתא כותיה
 צדיני ועוד דרב כר"מ ושמואל כרבנן ועוד דסוגין צעלמא
 כשמואל כדאמרין צפ' מי שאמר הריני נזיר (נזיר דף
 כ"ד ע"ג) וכן פסק הרמב"ן ז"ל והריעצ"א והנמק"י
 והתוס' ורצינו מאיר הלוי והרא"ב ז"ל אבל ר"ת והראב"ד
 פסקו כרב משום דפלוגתייהו גבי נדרים והלכה כרב
 צאיסורי והרמב"ם פ"ז מכ' נדרים פסק נמי כשמואל
 אלא שכתב דלשמואל נמי תרתי צעינן ע"מ שאין לבעליך
 רשות צבן ומה שתרתי עשי ועיין ר"ן שם כנ"מ צין הני
 תרי לישני, והעור א"ע סי' פ"ה פסק כרב וצו"ד סי'
 רכ"ב הביא צי' דעות.

וראיתי צח"מ אכ"ע סי' ה"ל ס"ק כ"ו שכתב ז"ל
 והריעצ"א הכריע כדברי הפוסקים כשמואל ע"ש
 צסי' רע"ו ואני תמה על הכרעה זו נגד רבותינו צעלי
 התוס' והסכימו עמהם הרא"ש והראצ"י והראב"ד וצפרע
 אס הבעל מוחזק ע"כ ואף שחוששני להכניס ראשי צין בהרים
 הגדולים אבל תורה היא וללמוד אני לריך ולפענ"ד נראה

דצעי לומר דוקא קרבן וא"כ תקשה ליה רישא לסיפא
 דצרישא אמר ליה ולזה קרבן משמע דפסק כרבנן וצסיפא
 מסייס עוד ולזה קרבן משמע לדייק להיפוך דפסק
 כר"ש וא"כ הי מייניהו דוקא וצחמת היי אפשר לומר
 דיש כאן טעות הדפוס והיי לריך להיות אחר לזה הראשון
 נמי קרבן כמו שהוא צסיפא.

ונראה לפענ"ד להציא ראוי לדברי דסיפא דוקא מדברי
 הרמב"ן ז"ל ה"ל שכתב ז"ל ודקחני סיפא לזה
 ולזה קרבן לריכין פתח לכל אחד ואחד הא אמר לזה ולזה
 קרבן כיון שבוחר מכלל הוחר כולן דאלמא כללל הי
 חוקמה רצא הכא דרי' שמעון הוא וכו' והנראה שכתב
 הרמב"ן ז"ל נמי לזה ולזה קרבן ואפ"ה ס"ל לריך לומר
 קרבן אחר כל אחד ואחד ושמה כן היי גורסין צמשנה
 שלהם לזה ולזה קרבן צרישא וצסיפא אח"כ עוד הפעם
 קרבן להורות דקרבן צעי אחר כאו"א וא"כ גירסת רצינו
 נכונה היא לפי זה אפי' אי נימא דפסק כר"ש.

ואם כניס אנתנו צדצרינו אלה הרוחנו ליישצ הא דראיתי
 צרמב"ן שכתביה הגיה צדצריו אמה שכתב לזה ולזה
 קרבן הגיה שם לזה קרבן ולזה קרבן ונראה דהיי קשה ליה
 האריך כתב הרמב"ן ז"ל לזה ולזה קרבן ואתיא כר"ש
 הא אדרבה זוהי דעת החכמים ולר"ש צעי קרבן אחר
 כל אמירה ולכן הגיה קרבן אחר תיבת לזה אבל לפי מה
 שכתבתי צס"ד נראה דצחמת זו הייתה גירסתם צמשנה
 שלהם גם הרמב"ן היי גורס כן צמשנה שלו ולא צעי
 להגבה ה"ל ולפי זה אפשר שפיר דרצינו פסק כרוב
 הפוסקים שפסקו כר"ש וכן נראה לכאורה מסתבר ודו"ק.

יג) ומ"ש רצנו המדיר הנאה מחתנו וכו' ובלבד שלא
 יבא לבעליך צבן רשות וכו' משנה נדרים
 דף פ"ח ע"א וצגליון שם כתב ז"ל לחתנו ועיין תוי"ט
 ומלאתי צתום' קדושין כ"ג ד"ה ר"א העתיקו משנה זו
 צזה"ל המדיר חתנו הנאה ממנו והוא רוצה וכו' אבל
 גירסת רצינו כגירסת הספר, וצגמי' אמר רב לא שנו
 אלא דאמר לה מה שאת נושאת ונותנת צפיך אבל אמר
 לה מה שתרצה עשי קנה יתהון בעל ושמואל אומר אפילו
 אמר מה שתרתי עשי לא קנה יתהון בעל ופי' הר"ן לא
 שגא אלא דאמר לה מה שאת נותנת לפיך כלומר כלישנא
 דמתני' דאמר לה תרתי על מנת שאין לבעלך רשות צבן

לבתו מעות אומר לה הרי מעות האילו נתונין לך במתנה בחפליה יש לצעל זכות זכין
 דף כ"א ע"ב לפיכך צריך ליתנס לה באופן שלא יזכה זכין חתנו מחמת מתנתו : אומר לה שהנותן לבתו סתם

משנה הלכות

זהו כחוצות צמשה כלכות שם סי' ס"ה דעת רבינו
 נמי לפסוק כשמואל שכתב ח"ל ואיתתא דיתבא חתני
 צעל ויבז לה אצוה או אחיה או אינש מעלמא מתנה
 ואמר על מנת שאין לצעלך רשות זכין ל"ל לצעל זהביא
 מתנה שום מידי וכל דניחא לה עבדא ול"ל
 לצעל לעכוזי עלה בכל מה דעבדא זה ע"כ. והרי
 כשמואל ע"ש מה שהארכתי והא דמייתי הכא תרי
 לישנא ל"ל דלאו למימרא דתרווייהו צעו דא"כ יהיו
 דבריו סותרים מכתובת הנ"ל אלף לשון המשנה הוא
 דהעתיק כדרכו זכמה מקומות אצל להלכה ס"ל כשמואל
 ועיין ר"ן דשמואל לא פליג אדרב צפירושא דמתני' אלף
 צדינא הוא דפליג וכוותיה דשמואל קי"ל. והא דכתב
 בכתובות על מנת שאין לצעלך וכו' וצדריים גרס וצ"ל
 שלא יבא לצעלך וכו' נראה דענין אחד הוא לדינא דכאי
 וצ"ל פירושו כמו על מנת ועיין ר"ן צד"כ ל"ש וק"ל.

ליושצ פסק הריב"ש צטוב טעם ודעת דהא דהקשה האריך
 הכריע נגד רבותיו צעלי החוס' ז"ל כבר הבאתי צס"ד
 דלכאורה דעת החוס' לפסוק כשמואל לצד מר"ת שפסק
 כרז ועיין חוס' חזיר כ"ד ע"ב ר"ת פסק כרז גם בחוס'
 קדושין כתבו קן צשם ר"ת אצל החוס' צעלמס אפשר
 דס"ל כשמואל וכתי נראה מדברי הנמק"י והריב"ש
 שם למעיין היעצ צדריהם גם צדרי הר"ש ראייתי
 צמחנה אפרים ה"ל נדרים סי' כ' שהניח דבריו צנ"ע
 דצקדושין פסק כרז דאין קנין לאשה צלא צעלה וצפרק חזקה
 הצחים כתב דאם מתה ירשנה צעלה א"כ כשנותן לה
 ע"מ שאין לצעלה רשות זה ע"כ ס"ל דלא קתה עד
 שנתנה אותו לתוך פיה ואם שינתה הוי גזל צידה ועיין
 ש"מ נדרים הנ"ל וצ"ל צ"מ סי' פ"ה וא"כ ל"ע האריך
 ירשנה צעלה כשמתה.

גם מה שכתב וצפרע אם הצעל מוחזק הכא נראה דכאשה
 מוחזקה שהרי הנכסים צחזקה הם דיש לו לצעל
 פירות וכעין זה כתב המחנה אפרים צה"ל זכיה סי'
 י"ב ע"ש איצרא צצמנה דבר זה מחלוקת הראשונים היא
 ועיין חשו' המיוחסות סי' קל"ח וחשו' הרא"ש כלל מ"ג
 ס"ק י"א וצ"ל חו"מ סי' ס"ב סק"ו. ורי"ו נתיב כ"ג
 ח"ד כתב גרסין צנדרים המודר הנאה מחתנו והוא
 רואה לתת מעות לבתו אומר לה הכי הרי המעות הללו
 נתונים צמתנה לך וצ"ל שלא יהא לצעליך רשות זכין
 אלף מה שאת גושאת ונותנת לתוך פיה ומה שחלני עשי
 קנה לדעת שמואל ע"כ ונראה דהכי ס"ל לפסוק כשמואל
 כיון דלא הביא רק דעתו וכן כתב הצ"ח הביאו הש"ך
 חו"מ סי' ס"ב.

ומערתה לפענ"ד שפיר מיושנת קושית הח"מ מרבינו
 הריב"ש האריך פסק כשמואל שהרי אית ליה
 רב עמרם גאון ור"ש הנגיד ורמב"ם ורמ"מ ורמב"ן
 והריב"ש ונמק"י וחוס' רי"ד צקדושין ור"ן צפ"ק
 דקדושין כתב שכן ג"כ דעת הרי"ף וכן דעתו ז"ל ודעת
 החוס' ע"מס לפי מה צציררתי לפי פ"י הריב"ש והנמק"י
 פסקו כשמואל לצד מר"ת דפסק כרז וא"כ דהוי רב גוצריה
 דהריב"ש ז"ל להכריע ככל הפוסקים הנ"ל אפילו נגד
 החוס' כ"ש דלפענ"ד גם דעת החוס' לפסוק כשמואל
 וכנ"ל.

ודגה מדברי רבינו הכא היה נראה דפסק כרז כיון
 שהביא בני תרי לישני אצל כבר הראתי צס"ד

ודע דעת הנמק"י דאפ"כ יכולה האשה ליתן לצעלה
 אח"כ אם תרצה ומותר ליהנות ממנו ולא הוי
 גזל צידו וכן הכריח השע"כ ה"ל נדרים מדברי רש"י
 דף פ"ח שם שכתב ויכול ליהנות מהן דמשל אשתו הוא
 נהנה ועיין שו"ת פנים מאירות ח"ב סי' ק"ח מה שהקשה
 אצלם הלבושים כאן וצפרישה א"ע סי' פ"ה ס"ק כ"ה
 כתב כהלכות אצל המח"א ה"ל נדרים ס"ב כתב צד"כ
 הקודם דהצעל אסור ליהנות ממנו אפילו לאח"כ ע"ש
 ודבריו לפענ"ד ל"ע.

ועל"ה צמשהצתי דהנה רבנו גרס אלף מה שאת נושאת
 ונותנת צפיו וצגמ' בגירסא צפין וגירסת רבינו
 לכאורה אין לה פירוש כלל מה שאמר שלא יהא לצעלך
 רשות אלף מה שאת נושאת ונותנת צפיו וכי עיקר האיסור
 הוא עליו שלא יתן צפיו מה ולולא דמסתפינא הו"א
 דבר חדש דס"ל לרבינו דכוותה האצ לומר שאין לצעלה
 רשות לעשות שום דבר אחר צלי רשותה אצל אם האשה
 תרצה ליתן לו לאכילה מותרת והכי פירושו לא יהיה
 לצעלה שום רשות צמתנה זו אלף מה שאת נושאת ונותנת
 צפיו היינו אם תרצה ליתן לו צפיו אז מותר הוא ליהנות
 ולאכלו אצל אם אין את נותנת לו אין לו רשות צכאי
 מתנה כלום ולפי זה היה אפשר שאם לא נתן לה אציה
 רשות גם לה ה"י אסור גם צמה שהיא נותנת צפיו משום
 דהוי גזל צידו וה"י אפשר מה להביא רא"י לשיעת המח"א
 ז"ל וי"ל.

ובלבד שלא יהא לבעליך בהן רשות אלא מה שאת נושאת ונותנת בפיו. (יד) רבי מאיר אומר יש דברים שהן כגולד ואינן כגולד וחכמים מודין לו כיצד קונם שאיני נושא אשה פלונית שאביה רע אמרו לו מת או שעשה תשובה קונם לבית זה שאיני נכנס שהכלב רע בתוכו[ה] או שהנחש

כרי כצטל זוכה צכן כדין נכסי מלוג: ובלבד שלא זגמרא מפרש בני חרי לישני שהוכיף לומר חלה מה שאת נותנת לפיך ר"מ הוא

דאמר כאן פ"ה וקדושין כ"ג ע"ב יד אשה כיד צעלה, וי"מ דמכ שאת נותנת לפיך לאו דוקא דכ"ה צשיחזן לה לחיוב דבר דלא קנה יתרון צעל כיון שאף לה לא הקנה לגמרי חלה לאותו דבר צלצד נמק"י, ועיין צספרי משנה הלכות למס' כתובות סי' ס"ה. פי' אחר ה"ג מה שאת נושאת ונותנת צפיו, כלומר שאם חרלה ליתן לצעלך ממנו לחול מותר ליהנות ממנו והיינו שאמר חלה מה שאת נושאת ונותנת צפיו ודבר אחר אסור ועיין משנ"ה: יש דברים שהן כגולד ואינן כגולד. פי' שאותו דבר שהותר הגדר מחמתו נולד אחר שגדר ואינם כגולד צעיקר כדין ופותחין צכן לפי שהוא כחולה נדרו צדבר כיון דאמר שאציה רע משמע כל זמן שאציה רע ולפיכך צשמת או עשה תשובה הותר הגדר: וחכמים מודים לו. דלא פליגי חלה אדר"ה דלעיל: כיצד קונם שאיני נושא וכו'. פי' אע"פ שהמיתה והתשובה דבר נולד הם יש לו היתר לפי שהוא כגדרי טעות וצירושלמי משמע דאף היתר חכם לא צפי דכצטל דבר צעל הגדר

משנה הלכות

הכוח סתם כעין משנתנו לריך היתר ופותחין לו צאותו דבר וסיים וצבותי מפרשים דצמתניתין אפילו צלה פתח מתירין לו כאילו אמר צפיו כ"ז שאציה רע וכפשטיה דירושלמי ומה שג"ל כתצתי וכו' דמשמע דאמר הכי דרך קפידא וכו' וזה פשוט ע"כ ע"ש.

גם הלום ראיתי להמאירי שכתב וז"ל ופירוש הדברים שלל סוף דבר צשמת קודם הגדר וכודיעוכו שכבר מת שהוא מותר שכרי זה נדר עשות הוא ואין מקום לפתח חלה אף צשמת אחר הגדר פותחין לו צכך כלומר חילו ידעת שימות צקרוצ מי נדרת ואע"פ שהמיתה נולד שאינו מלוי הוא כמו שאמרנו למעלה מ"מ הואיל והזכיר צבת נדרו שהוא מאימת האצ הכי הוא כאומר קונם שאני נושא פלונית אצ"כ אני צטוח מהיזק האצ ואע"פ שאילו אמר כן צכדיח לא היה לריך היתר וכמו שאמרנו צתלמוד המערב וכו' מ"מ כל שלל אמר צכדיח לריך היתר חכם חלה שהעילה הצכרתי לפתוח לו צה אע"פ שהוא נולד ויש מפרשים צמשנתנו שאינו לריך היתר ואין הדברים כלום ע"ש.

והמזור וש"ע יו"ד סי' רל"ב כתבו דא"ל התרה דכוח כאילו פירש שגודר על זה התנאי וכיון שנתצטל הדבר נתצטל הגדר ע"ש צסעי' י"ט וגם שאר האחרונים לא צביחו דברי הריטב"ה ז"ל ול"ע לדינא אי לא ניזל לחומרא כפי שיטת בני גאוני ז"ל וכן פסק הרי"ב ז"ל ול"ע.

והגנה צתום' רע"ה צמשנה שם צגירסת ואין חכמים מודים לו כתב וז"ל חם נפרש כצירושלמי דלר"מ ל"ל שאלה י"ל דחכמים דלריך שאלה או דס"ל דלא הוי כלל כחולה נדרו וכו' נולד ולא מכני שאלה חבל אי אמרינן דלר"מ לריך שאלה נלפע"ד הא דאין חכמים מודים לו היינו דלא מכני שאלה חבל אין לומר דאין חכמים מודים

י"ד) ומ"ש ר"מ אומר וכו' שם ס"ה ע"ה משנה שם ר"מ אומר יש דברים שהן כגולד ואינן כגולד ואין חכמים מודים לו וכו' וכן גרס הרי"ף ז"ל חבל רבנו נראה דגרס וחכמים מודים לו וכן גרס הרמב"ן והריטב"ה ז"ל וכן העתיק הכ"מ וגירסת רבינו ראינו לדבריהם ז"ל והנה כבר רמתי צקמה סולת מחלוקת הראשונים ז"ל צהא אי צפי היתר חכם ובר"ן כתב וז"ל נעשה כחולה נדרו צדבר כדפרישית ומש"ה שרי אפילו צלה שאלת חכם וככי חיתא צירושלמי דאמרינן חתם מפני שהוא כחולה נדרו צדבר כדפרישית ומש"ה שרי אפילו צלה שאלת חכם שהוא לוצש שחורים לצש לצנים מותר רבי צעירא צשם רבי יוחנן אף הוא אינו לריך שאלה לחכם ע"כ וכ"כ הרא"ש והנמק"י.

אבל הריטב"ה ז"ל כתב מיכוח לא נדרי טעות הם דלא ליצעי היתר כלל דהתם הוא כשחולה נדר צדבר שאינו חמת וכהי סצור שהוא כן כגון (דף כ"ח) קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסוי ושהכתה את בני וגמלא שלל גנבה ולא הכתה ודכוותה קונם שאיני נושא את פלונית שאציה רע וגמלא שלל הוי אציה רע או שטעה חשוכה חבל הכא צמתני' כן הוי כמו שסבור כי אציה הוי רע צשעת נדרו חלה שנסתלקה דעתו צמיתה או צתשובה. והא דירושלמי מפני שהוא כחולה נדרו צדבר וכו' שאין לריך היתר פי' לפי שאין שאמר כן צפיו דרך תנאי ומפני זה חם אמר קונם שאינו נהנה לפלוני שהוא לצוש שחורים ולצש לצנים פותחין צו ומתירין לו והוא דמשמע.

והחירוק לדעתו ז"ל חלה נדרו צדבר ולא הוי חמת וכו' נדר עשות הוי חמת ונולד סילוקו אצ"כ חם נדר סתם אין פותחין לו דכוי נולד חלה נדרו צאותו דבר דרך תנאי ונסתלק אינו לריך היתר חלה אותו צדבר

בתוכונה אמרו לו מת הכלב או שנהרג הנחש הרי הן כנוולד ואינן כנוולד וחכמים מודין לו טו (ו) עוד אמר ר' מאיר פותחין (לו מן) לזמן הכתוב שבתורה ואומרים לו אילו היית יודע שאת עובר על לא תקום ולא תטור ועל לא תשנא את אחיך בלבבך ואהבת לרעך כמוך וחי אחיך עמך שמא

וכ"כ הר"ן ונמק"י אבל הריעצ"א כי דעתי היתר ועיי' משנ"ה: מת הכלב או שנהרג הנחש. וה"ה נהרג הכלב או מת הנחש אלא נקט מלתא

דשכיחא דגבי כלב שכיחא מיתא יותר מהריגה וגבי נחש שכיחא הריגה יותר ועיין תוי"ט: ה"ג פותחין לו מן הכתוב שבתורה. פי' פותחין למי שהדיר הנחש נכסיו לחזירו ואמרו לו אילו היית יודע שהדירך חזירך מנכסך אתה עובר על לא תקום וגו': שאתה עובר על לא תקום ולא תטור. כגון שגדר שלא להשאיל כליו לשכניו על שלא השאילו לו והכי קראי דרשינן להו דיומא (דף כ"ג) על שאלת כלים: וע"ל לא תשנא. שגדר שלא להשאיל בשלומו: ה"ג שמא יעני. ואין אתה יכול לפרנסו מפני שנכסך חסורין לו ואין מאכילין לאדם דבר האסור לו ואמר אילו הייתי

משנה הלכות

דס"ל דהוי כתנאי ממש וא"ל שאלה דלישנא דר"מ דיש דברים שהן כנוולד דהיינו אף דהוי כנוולד מ"מ אינן כנוולד ומכני שאלה משמע דאין חכמים מודים לו במה דחידש ר"מ דאינו כנוולד וכו' ע"ש.

והנהגה להגורסים במשנה דאין חכמים מודים לו לכאורה נראה דהוי הלכה כחכמים ולפי פירוש הנ"ל דהלכה כחכמים ע"כ לריך התרה נמי אצל הרא"ש בפירושו גרס ואין חכמים מודים לו ופסק כחכמים והפ"ה כתב דלא צעי התרה ע"ש.

והנהגה בתשו' מהראנ"ה ח"ב סי' ע"ב כתב גבי קונס שאינו נושא לפי שאזכיר רע שאם מת ועשה תשובה שרי ואם חזר לסורו חזר האיסור למקומו והמל"מ פ"ח מהלי נדרים ה"ב דתהו דכל שנצטעל הנדר נצטעל לגמרי ע"ש ועיין ריב"ש סי' שני' ופני משה ח"ב סי' נ"ד ודעת המ"ל דכשעשה תשובה הרי נצטעל הנדר ואין כאן נדר ואם כשחזר לסורו משום מה אתה אוסרו הרי הנדר נצטעל ולא דמי לנידון הריב"ש ז"ל דאומר לצינתך שאינו נכנס שאם מכרו לאחר ואם חזר וקנאו אסור ולא אמרינן פנים חדשות באו לכאן ע"ש.

ולפענ"ד ה"י אפשר לומר דזה תלוי בזה מחלוקת לדעת הריעצ"א ז"ל דצמיתה או בתשובה צעי היתר וא"כ כשעשה תשובה והוי ליה פתח ושאל על נדרו והתירו ודאי אין שום סברה לומר אח"כ כשחזר לסורו שחזר האיסור שהרי סוף סוף הותר הנדר וכדעת המ"ל אצל הפוסקים דס"ל דלא צעי היתר כלל והוי תולה נדרו בדבר וא"כ כשחזר בתשובה נמי לא נצטעל הנדר רק שהדבר איננו כאן וממילא מותר בה וא"כ כשחזר לסורו חזר הדבר שחלה בו הנדר והוי ממש דומיא דקונס בית שאני נכנס שאם מכרו ליכא הדבר שחלה בו ואם חזר וקנאו חזר הבית לאיסורו והכ"נ כן הוא כן נראה לפענ"ד וא"כ כיון דאין קיי"ל דהוי כחלוי בדבר וכמו שכתבו הפוסקים ממילא לזקו דברי המראנ"ה דאם חזר לסורו חזר האיסור למקומו וכדעת הריב"ש ז"ל וזה לפענ"ד נכון.

(מן) מ"ש עוד אמר רבי מאיר וכו' שם ס"ה ע"ב ועוד אמר רבי מאיר פותחין לו מן הכתוב שבתורה ומה שכתוב בספרי רבינו לזמן הכתוב נראה שהוא ע"ס ונ"ל לו מן והוא צ' תיבות וכך הוא צפוסקים ואומרים לו אילו הייתי יודע שאתה עובר על לא תקום ועל לא תטור וכו' וחי אחיך עמך שהוא עני ואין אתה יכול לפרנסו וכו' וגירסת רבנו וחי אחיך עמך שמה יעני וכן היא הגירסא צמטניות והכין גרסי הרי"ף והר"ן והרא"ש ז"ל. וא"ת הא קיי"ל צפ"ד דנדרים דף כ"ב ע"א דלא פתחין צ"ש בועה כמדקרות חרב וכדשמואל דאמר כל הנודר אע"פ שמקיימו נקרא רשע וכדצי נתן דאמר כל הנודר כאילו צנה צמה תירלו המפרשים דשאני החס דהוי חיומים גדולים ואי אפילו על דעת הני נדר יתציי' לומר כן, נמלא שאין נדריו נתרין יפה, אצל הני דמני תנא הכא לא חמירי לאינשי כולי האי הר"ן והנמק"י. והריעצ"א ז"ל כתב דהנכו דלעיל דהוי איסורא דתלו בדברא גופי' לא פתחין אצל הני שהן איסורין שהן חוץ לגופו של נדרא אלא שהנדר גורם לעשותם אם הוא מתקיים פותחין בהם ועיין לקמן (סי' ל"ח) מה שכתבתי צס"ד בישוב שיעת רבינו שפסק הא דרבי ינאי רבה.

וגם בזה הלכה כר"מ ונראה דבהא כ"ע מודי דהא לא אשכתן בזה רבנן דפליגי עליה וכמו שכתב הריעצ"א ז"ל ע"ש.

ובגמ' א"ל רב קעינא לרבנן נימא כל דמעני לאו עלי נפל מאי דמעני לי לפרנסו צהדי כ"ע מפרנסנא ליה א"ל אני אומר כל הנופל אינו נופל לידי גבאי תחלה ע"כ. פי' היכי קתני דפותחין לו שמא יעני וקתני לה מן הכתוב בתורה לימא ליה דאינו מחוייב לפרנסו לצדו ומאי דמעני ליה לפרנסוי צהדי כ"ע מפרנסנא ורשאי צכך אע"פ שאסר עליו נכסיו שהרי לא יתן צידו אלא ציד גבאי וכיון שאם רוצה הגבאי ליתנו לאחר רשאי מותר א"ל וכו' לידי גבאי תחלה אלא שאל מקרוביו ומתפרנסם וכהיא שעתא קעבר אקרא דכתיב וחי אחיך עמך ולכן הוי פתח.

יודע כן לא הייתי נודר הרי יעני ואין אתה יכול לפרנסו אמר אילו הייתי יודע שהוא כן לא הייתי זה מותר כלומר אין מחירין נודר הרי זה מותר. (טז) הפרת נדרים אין צריכה מומחין והא ראשי לו ע"י פתח זה: מותר.

אחר שיתירו החכם ועיין משנ"ב: והא ראשי המעות כתיב. בהפרת נדרים דמשמע מומחין אצל הדיוטות לא: הפרת נדרים. כלומר התרת נדרים ולישגא דקרא נקט דגבי חכם שייך לשון התרה וכן בצבורות ל"ז ע"א שלשה מפירין את הגדר ובהמוכר את הספינה צ"ב דף ע"ד ע"א גבי צת קול דקאמר ועכשיו שנשבעתי מי מפר לי, ועיין חוס' צבורות דף ל"ז ע"א ד"ה מפירין:

משנה הלכות

וסיים הרע"ב ז"ל כשמחירין לו אין מחירין לו אלא בפני חצירו דכתיב (שמות ד') ויאמר ד' אל משה צמדין לך שוב אמר לו הקצ"ה למשה צמדין נדרת צמדין לך והתר את נדך. ורבינו ירוחם נתיי"ד ח"ז כתב המודר הגאה מחצירו אין מחירין לו אלא בפניו וכו' ופי' הר"א מומין שגדר על דעת חצירו ולפיכך אין מחירין לו אלא מדעת חצירו ואם החירוהו זדיעצד שלא מדעת חצירו הוי התרה כדאשכחן צדקיהו שהחירוהו שלא מדעת נצוכדנלר ואע"פ שהיה אסור משום אימת מלכות החירוהו והוי התרה מ"מ וכן מוכח בסוטה על הדין דאצי השביעי וכו' ויש מי שכתב דאפילו זדיעצד לא הוי היתר והדין לדקיהו משום אימת מלכות והיה סבור לדקיהו שותת ולא הותר ונכון להחמיר וכתב רבינו תם דדוקא שגדר על דעתו צביציל שום עובד שגמלו וכו' אצל אס מעלמו נדר ע"ד חצירו מחירין לו שלא מדעת חצירו ע"כ ועיין טוש"ע יו"ד סי' רכ"ה מחלוקת הפסוקים ופרטי דינים צב.

אומר אחד מהם חכם במקום שאין חכם, חכם כגון מאן אמר ר"ע כגון אגא רבי יהודה אומר אחד מהם חכם מכלל דהנך כל דכו אמר רבינא דמסצרה לבו וסצרי ופרש"י דמסצרי לבו עעמי בלי וסצרי ואותו החכם ילמד את השנים וכתב הר"ש ז"ל דצמקוס שאין מומחה כר"ע דגמור וסצור אפילו תלתא דלא גמרי ולא סצרי שרי נדרא והוא דמסצרי לבו וסצרי עכ"ל.

וראיתי בהגמ"י וצדצ"ז שם דמפרשי דגם דעת הרמב"ם דלאו הדיוטות גמורים אלא דמסצרי לבו וסצרי וכדעת הר"ש כדאיתא בגמ' להדיא אצל הכ"מ מפרש דדעת הרמב"ם הדיוטות ממש וחלק אהגמ"י הג"ל והסתייע לרמב"ם ז"ל מנדרים ע"ה דאף היתר נדרים צשלשה הדיוטות מדאיתקש פי' נדרים לשחוטין חוץ וגבי שחוטין חוץ הדיוטות גמורים שוים לשאינם גמורים א"כ ה"ה להתרת נדרים וכ"כ עוד צצ"י סי' רכ"ח.

ובירושלמי הביאו הר"ש ז"ל כתב עוד שהן יודעין לפתוח מחירין בזקן וכתב הצ"י דנראה שכתב הירושלמי הזה ללמד דהני תלתא לא סגי לבו דמסצרי וסצרי אלא צעינן שיהו יודעין לפתוח את הנדר וזהו שכתב הטור והוא דגמרי לבו וסצרי וידעי לפתוח לו פתח ועיין כ"מ.

אבל החוס' צבורות הג"ל כתבו דצומן הזה אין נראה שיהא שום אדם חשוב מומחה להתיר צבור וגדר ציחודי ולדון דיני ממונות וכ"כ הר"ש, והר"ן נדרים דף ח' ע"ב הביא רחיה מירושלמי אמרי ליה רבנן לרב הונא שרי נדרא ציחוד אמר לבו רב הונא לראשי המעות וכה רב הונא לא סמוך הוה ואפ"ה שרי נדרא ציחוד וכו' אלמא כל שהוא רב מוצהק שרי נדרא וכן כתב הרמב"ם וצדף כ"ג ע"א ד"ה והיתר נדרים האריך הרבה והביא שם דעת הרמב"ן ז"ל דצעי יחיד מומחה דהפרת נדרים דומיא דמומחין דמועדי ד' מה התם צעי סמוך ה"נ צעי סמוך ואח"כ הביא דעת הרמב"ם ז"ל דלא צעי סמוך, ודעת המאירי בהרמב"ן ז"ל דצעי סמוך. ודע דמדברי הר"ן שם נראה דמפרש נמי דמה שכתב הרמב"ם ג' הדיוטות היינו דמסצרי לבו וסצרי ע"ש וזה כמו שס"ל להגמ"י וצדצ"ז ז"ל צו ודלא כהכ"מ.

(טז) וב"ש רבינו הפרת נדרים אין לריכה מומחין וכו' נדרים דף ע"ה ע"א וז"ל תניא אידך זה הדבר צעל מפר ואין חכם מפר וכו' נאמר כאן זה הדבר ונאמר להלן זה הדבר צשחוטין חוץ מה צשחוטין חוץ אהרן וצניו וכל ישראל אף פרשת נדרים אהרן וצניו וכל ישראל ומה כאן ראשי המעות אף להלן ראשי המעות צפרשת נדרים למאי הלכתא אמר רב אחא בר יעקב להכשיר שלשה הדיוטות והא ראשי המעות כתיב אמר רב חסדא ואיתמא רבי יוחנן ציחוד מומחה ע"כ. וצגמ' צבורות דף ל"ו ע"ב אמר רב חייה בר (אצין אמר רב) עמרם ג' מחירין את הצבור צמקוס שאין מומחה ג' מחירין את הגדר צמקוס שאין חכם.

ואיפ"גי צבאי דינא אשלי רצרי הרמב"ם ז"ל צפ"ו מה' שצעות ה"א כתב מי שנשבע וכו' הרי זה נשאל לחכם אחד או לשלשה הדיוטות צמקוס שאין שם חכם ומחירין לו שצעותו וכו' ונראה דעתו ז"ל דס"ל דאפילו צומן הזה חכם מומחה מחיר ציחוד ולא צעי דוקא סמוכין דאל"כ צומן הזה ליכא סמוך ועיין רצד"ז וכ"מ שם גס צג' הדיוטות לא הזכיר שיהיו עכ"פ דמסצרי וסצרי וצגמ' צבורות הג"ל דתניא הפרת נדרים צג' ר"י

ומעתה אית לן ג' שיטות בהא מילתא דעת הרמב"ן ז"ל דצעי סמוך דוקא וכן דעת הרשב"א והמאירי, ודעת החוס' דסמוך לאו דוקא אלא כל מופלג בהכמה ומומחה ראוי להתיר עבור ונדר יחידי ודן יחידי ולא דוקא מומחה הנסמך כדאמר ר"נ הכס כגון אלא אצל אפי"ה ס"ל דזמן הזה אין חכם מופלג להתיר נדר וזו נראה ג"כ דעת הרא"ש והאגודה פ' פסולי המוקדשין.

ורבינו ירוחם נתיב י"ד ה"ז כתב ביתר נדרים וכו' ושמינין מינה דצמקום שאין מומחה כרצ נחמן דגמר וסביר אפילו שלשה דלא גמרי ולא סבירי נמי שרי נדרא וכוא דמסבירי לכו וסבירי ומיכו צמקום מומחה נמי אי התירו ג' הדיוטות כוי מותר ללא אמרו אלא משום כבודו של מומחה וכ"כ הרמב"ן והרא"ש כתב והאידנא אין מומחה שיחיר נדר ציחיד ירושלמי ג' שיודעין לפתוח מחירין צוקן והרמ"ה כתב כי יחיד מומחה צעי סמוך או ג' הדיוטות צעי דג' יסברו אצל לא גמירי ולא סבירי אפילו עשרה אין מפירין וכן מוכח ציצמות פרק כילד ע"כ. ודעת הרמב"ם דאפילו בזמן הזה מתיר יחיד מומחה כל שהוא רק מוצבק. עוד צ' שיטות צאלו הדיוטות לדעת הרמב"ם סגי אפילו לא גמירי וסבירי כפי מה שפ' הב"י צו ולדעת שאר הפוסקים צעי עכ"פ שיכא גמיר וסביר וכיינו דלסבירי ליה וסביר.

ואף שחוששני להכניס ראשי צין בני טורי רמי ולא להכריע צאתי כי מה אדע שלא ידעו אצל רק לפרש שיטת הפוסקים כל אחד לפי שיטתו ה"י נלפענ"ד לדייק קלח כהני פוסקים דלא צעי סמוכין בהיתר נדרים והוא דאמרו בגמ' צבורות הג"ל ג' מחירין את הצבור צמקום שאין מומחה ג' מחירין את הנדר צמקום שאין חכם. ולכאורה שיינו לשון יש כאן דצבור אמרו צמקום שאין מומחה וצנדר אמרו צמקום שאין חכם ולמה שינה התנא לומר צבור מומחה וצנדר קראו חכם והיה ליה לשנות צלשון אחת צתרוויכו חכם או מומחה עוד שם צסמוך ג' מחירין וכו' שאין מומחה לאפקוי מדרי יוסי ג' מפירין את הנדר צמקום שאין חכם וכו' וקשה ג"כ אמאי קראו לענין החרת הנדר חכם ולגבי החרת צבורות קראו מומחה והיה אפשר לומר דהתנא צכיון שינה מלשון מומחה לחכם דצבור צעי דוקא מומחה סמוך ולכן קראו מומחה שהוא סמוך משא"כ צנדר דלא צעי סמוך דוקא אלא שיכא חכם מוצבק ולכן אמר כאן חכם אצל בגמ' נדרים גרם צתרוויכו צצבור וצנדר מומחה ע"ש.

ודע דשיטת הרמב"ן ז"ל מלאתי לכאורה עדות מכחשה דבר"ן והב"י ועוד פוסקים כתבו דדעת הרמב"ן ז"ל לענין נדר דצעי יחיד מומחה היינו סמוך אצל הנמק"י צציא עדות הרא"ה ז"ל דדעת הרמב"ן בהרמב"ם ז"ל וז"ל הנמק"י ציחיד מומחה צזה פליגי אשלי רצבני הרמב"ם ז"ל כתב צפ"י מה' שצוטות דכל שהוא רצ

מוצבק מתיר יחיד וכן בעיד הרא"ה ז"ל שדעת רבו הרמב"ן ז"ל כן וכיה דוחה ראיות הרשב"א ז"ל דצעיין מומחה סמוך והרשב"א ז"ל רכא להכריע ציניכס וגם הרנצ"ר דבר צעיין זה כמסופק וכתב נ"ל דאי לא צעיין סמוך כל כיכי דגמיר וסביר לפום דרז סגי ע"כ. והנה עדות זו שבעיד הרא"ה ז"ל צשס רבו הרמב"ן ז"ל דדעתו כדעת הרמב"ם ז"ל היא היפוך שיטת כל הפוסקים ז"ל דס"ל דשיטת הרמב"ן דצעי דוקא סמוכין וכמו שכתבתי לעיל. וכמו שכתב הרשב"א ז"ל.

ולא די לי צלערי אלא שלאחר החיפוש מלאתי לנמק"י צעלמו שכתב צדק כ"א צנדרים אמר שציא הרמב"ן ז"ל דצרי בגמ' צבורות וסיים וז"ל ושמינין מינה דצמקום שאין מומחה כגון רצ נחמן דגמיר וסביר אפילו תלחא ללא גמירי ולא סבירי נמי שרי נדרא והוא דלסבירי לכו וסבירי ומיכו צמקום שיש שם מומחה נמי כי שרי הדיוטות אישחרי לה נדרא ללא אמרו אלא משום כבודו של מומחה ע"כ. וכתב הנמק"י שם צד"ה צמקום שאין חכם וכו' כלומר דגמיר וסביר אפי"פ שאינו סמוך דאין סמיכה צצבל והא דאמר צמקום שאין חכם דעת הרמב"ן ז"ל שהוא ממילתיה דרי יכודח וכ"ק אחד מהם חכם דכיינו גמיר וסביר צמקום שאין חכם דכיינו סמוך כלכך צעיין שכיחיד המתיר שיכיה סמוך דכהא לא פליגי רצנן אדר"י אלא צג' הדיוטות ללא צעיין אחד מהם חכם וקיי"ל כותיכו וכן משמע לקמן צסוף נערה המאורסה דף ע"ה דאמרינן מועדי ד' לריכין מומחה פרשה נדרים אין לריכין מומחה והא ראשי המעות כתיב אר"ה ואי תימא ר"י ליחיד מומחה דהפרה נדרים דומיא דמומחין דמועדי ד' מה חכם צעיין סמוך ככא נמי צעיין סמוך אצל הרמב"ם ז"ל וכו' ע"ש כרי שכתב להדיא הנמק"י דדעת הרמב"ן ז"ל כמו שכתב בר"ן ז"ל צשמו דצעי דוקא סמוך וגם רמז להא דדף ע"ה ולא הרגיש הגאון ז"ל דצורים אלו סתראי ניכוו צצברי הרמב"ן ז"ל וע"ג וד' יאיר עיני.

והרא"ה ז"ל צם' החינוך מלוב ת"ז כתב ויש שפירשו שכל שהוא חכם גדול צישראלל ואפילו היוס שאין לנו סמיכה נקרא מומחה וחציריו חולקין עליו ומשמע לכאורה דהרא"ה נמי ס"ל דצעי סמיכה ועכ"פ נראה דלא סתם בהרמב"ם דלא צעי סמוכין שכרי כתב וחציריו חולקין עליו וגם מה קשה על עדות הנמק"י צשס הרא"ה ז"ל ודו"ק.

והנה דעת רצנו לא נחפרש לן אצל נראה לדייק דס"ל כדעת הרמב"ם מדכתב ארי הסדא ארי יומנן ציחיד מומחה הלכה ומדפסק דכן הלכה דיחיד מומחה מתיר הנדר נראה דס"ל דגם צזמן הזה יחיד מומחה מתיר דאלי"כ למח לו לפסוק הכלכה וי"ל דכוונתו רק לפסוק דמומחין לאו דוקא וג' הדיוטות נמי סגי אצל

המטות כתיב אמר רב חסדא אמר רבי יוחנן ביחיד מומחה הלכה. (י) אמר רבא אמר רב נחמן הלכה מפירין את הנדרים מעומד ובליה ויחידי ובשבת אפילו היה להם איפשר מבעוד יום ובקרובו אלמא לאו כדינא דמי עומד סלקא דעתך והתניא ירד רבן גמליאל ונתעטף וישב והתיר לו נדרו רבן גמליאל סבר אין פותחין בחרטה חכם הוא דעקר נדרא והוא ליה כי דינא ובעי עיוני רב הונא סבר לה כר' יהודה דאמר פותחין בחרטה ולא הוי כי דינא ואפילו מעומד ולשון חכמים מרפא בעלמא הוא. אמר רב איקא בר אבין איזדקי ליה רב לרב חננאל בקוטנ' דבי רב

ביחיד מומחה. לכיון דגז"ש מרבי הדיוטות ורשאי המטות ממטע לכו על כרחך איה לכו לקיומי תרווייכו רשאי המטות ביחיד והדיוטות בשלשה, וכי חיימא תלתא מנא לך כיון דמפקת ליה מחד אוקמיא אתלתא ואפי' לשמואל דאמר שנים שדנו דייביה דין הני"מ לממונא אבל לאיסורה

מודה דבעי שלשה: **אמר** רבא אמר רב נחמן הלכה מפירין. כלומר מחירין וצגמי נדרים ע"ז עמוד צ' גרם הלכה נשאלין נדרים וכו': **ובשבת**. פי' נדרים שהם לורך שבת מחירין אבל שלא לורך שבת לא ובעל אפילו שלא לורך שבת מפר בשבת וצדיעצד אס' שאל לחכם צנדרים שאינם לורך שבת היתרא הוה כר' ע"ז וכו' עוד דחרמות שהצבור נוהגין להחיר במקלט מקומות דלא צעי שאלה כדכתיבנא צהאי מכילתא אומר מורי נר"ן שמתירין אותן בשבת דהוה לכו כהפרכה דלא צעי עיון וצדיקה וזימנין דלא אפשר לכו אלא בשבת דהוה יום כנופיה דרבים ע"כ: **ה"ג ר"ג** סבר אין פותחין בחרטה. אלא לריך למנא פתח מתוך הכדר ולפי שריך לעיוני צפתחא ירד מן החמור וישב דלעיוני צעי ישב הדעת הרבה: **רב** הונא סבר לה כר"י. נדרים דף כ"א ע"כ: **לשון** חכמים מרפא. עיון צבחים י"ט ע"א מלתא אגב אורחא קמ"ל דגמי מס', וצחוס' שס ד"ה מאי, ורש"י ע"ז י"ט ע"כ ד"ה שיתא

משנה הלכות

וביחיד ובלילה ובקרובים אלמא לאו כדינא דמי והתניא ירד ר"ג סבר אין פותחין בחרטה וחכם הוא דעקר נדרא וכוה ליה כדינא רב נחמן סבר לה כר' יהודה דאמר פותחין ולא הוי כי דינא ולשון חכמים מרפא בעלמא הוא ע"כ ע"ש. ורבינו גרם רב הונא סבר לה כר' יהודה. **והנה** כבר הצאתי לעיל חלופי גירסאות צהא דר"ג מגמי עירוצין ס"ד ע"כ לגמי נדרים דידן דצגמי נדרים איתא ר"ג סבר פותחין בחרטה ור"י סבר אין פותחין וכ"ה צרש"י עירוצין אבל נוסחת רבינו והשאלות והתוס' עירוצין והרא"ש ור"ן נדרים ר"ג סבר אין פותחין ור"י סבר פותחין.

וגירסת רבינו ר"ג סבר וכו' והוה ליה כי דינא וצעי עיוני וכן הוא צגמי' והשאלות לא גרם האי וצעי עיוני ולפי גירסת רבינו נראה דאין הקושיא אלא על זה הפרט דעומד ותי' דכיון דצעיין פתח לריך ישב הדעת להכי ישב משא"כ אי פותחין בחרטה לחוד א"ל ישב הדעת ולפי זה אפי' לדין דקיי"ל פותחין בחרטה מכ"מ מי שאינו מתחרט מעיקרו ולריך לעיוני צפתחא לריך צישיבה דוקא ולא מעומד וזוהי דעת הרא"ש צפסקוי צפי נערה ס"ח וכ"כ הר"ן שס.

וראייתי צהעמק שאלה שהקשה לפי זה מג"ל דר"ג סבר אין פותחין בחרטה שלא כהילכתא דילמא האי צברא צא להחיר צפתח וז"ל דכיון דירד מעל החמור ולא חקרו תחלה צמאי צעי להחיר נדרו ש"מ שאין פותחין כלל ע"כ. והשאלות פליג צהא אצב"ג ע"ש לפי שינוי גירסאות ועוד עיון שס ס"ק י"ד מה שהאריך הרבה

אכמוכין לא פסק כלום ועיון שאלות פ' וילא שאלותא כ"ג ועיון צס"ק צסמוך צס"ד.

(י) **ומ"ש** אמר רבא אמר רב נחמן הלכה מפירין את הנדרים וכו' צגמי' דף ע"ז ע"כ אמר רבא (ז"ל רבא) אמר רב נחמן הלכה נשאלין נדרים עומד יחידי ובלילה ובשבת ובקרובים ואפי' היה להן פנאי מצעוד יום וגירסת רבינו ובשבת ואפי' היה להן פנאי וכו' ואח"כ ובקרובים וגירסת רבנו לכאורה נראה דהאי ואפילו קאי אשבת ולמא לן להפסיק צקרובים ואח"כ לחזור ולפרש בשבת. וצגמי' לא גרים הא אלמא לאו כי דינא דמי. עומד ס"ד וכו' ר"ג סבר אין פותחין בחרטה חכם הוא דעקר נדרא והוה ליה כי דינא וצעא עיונא רב הונא ס"ל כר' יהודה דאמר פותחין בחרטה ולא הוי כי דינא ואפילו מעומד ולשון חכמים מרפא בעלמא הוא.

ובשאלות שאי' כ"ג כתב צרם לריך מהו לאפורי יחיד מומחה אי נמי קרוב אי נמי מעומד אי נמי צלילה כיון דלריך חכם הוה ליה כדינא ודינא מיושב הוא דכתיב וישב משה לשפוט את העם והיכי דלא מתחיל ציממא לא מתחילין ליה צליליא שנאמר והיך ציום הנחילו ויחיד נמי לא דתן דיני ממונות צשלשה אע"ג דאמר מר היה מומחה לרבים דן ואפילו יחידי הני"מ כודלות וכולותאות וכו' או דילמא כיון דהוה מיתשל עלוי נדרא ומיחרט עלוי שצעתא חכם מתיר ליה דא"ר יוחנן אין חכם מתיר כלום אלא בחרטה וכיון דהוה מיחרט למא ליה איצטרכי לחכם משום דלשון חכמים מרפא וכו' ת"ש דאמר רבא אמר רב נחמן הלכה מפירין נדרים מעומד

עומד יחידי ובלילה. יח) תניא לעולם אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות יט) ואל תהי רגיל אצל עם הארץ שסופך להאכילך טבלים ואל תהי רגיל אצל כהן עם הארץ שסופך להאכילך תרומה ואל תרבה שיחה עם האשה שסופך בא לידי ניאוף. רבי אחי ברבי יאשיה אומר כל המסתכל בנשים סוף שהוא בא לידי עבירה וכל המסתכל בעקיבה של אשה הווין שסופך להאכילך תרומה. אצל משום עבל ליכא למיחש דמפריש תרומה ואכיל לה, וכן מעשר מפריש ממנו תרומת מעשר ומעבד המעשר לעלמו הרח"ש ז"ל: ואל תרבה שיחה עם האשה. צפרקי אבות באשתו אמרו ק"ו באשת חצירו: כל המסתכל בנשים. הסתכלות היא יותר מראיה בעלמא ובגמי גרם כל הצופה בנשים סופו בא לידי עבירה:

חולין וצספרי משנה הלכות כתובות סי' ר"ס: תניא לעולם וכו' שסופך למעול בשבועות. דחמירי עפי דכתיב צבו לא ינקך כן פי' התוס' ובר"ן: אצל כהן ע"ה

משנה הלכות

ליושב דב"ג והשאלות בחדא מחתא ניכו והצעל העמק שאלה חולק וס"ל דפליגי ע"ש.

יח) ומ"ש תניא לעולם אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות וכו' נדרים דף כ' ע"ה ומס' ד"ה פ"ה כגירסת רבנו יש גורסין שסופך למעול בנדרים ופי' המפרש שסופך למעול בנדרים אם תרבה לגדור ובתוספתא גרים נמי שסופך למעול בנדרים. והא דאמרין נדרים סייג לפרישות ומשמע דטוב הוא לגדור מפרש ר"ת היינו כגון שגדר לקיים המלוה כמו אשנה פרק זה או אעשה מלוה זו ועיין עוש"ע וצ"ח וצ"ח יו"ד סי' ר"ג ס"א.

יט) ומ"ש ולא תהי רגיל אצל כהן ע"ה שסופך להאכילך תרומה צגמי' שם והר"ן גרים שסופך להאכילך תרומה עמאה והג"מ צין בני תרי גירסאות דלגירסת רבינו מירי בישראל חצר דלעצלים לא חיישינן דמפריש תרומה ואכלה לה וכן מעשר מפריש ממנו תרומת מעשר ומעבד המעשר לעלמו ולגירסת הר"ן צה להזהיר אפילו לכך שלא יהא רגיל אצל כהן ע"ה ועיין רח"ש ור"ן ובמהרש"ה צה"א שם. אצל צמסכת דרך ארץ רבה גרם ואל תתארח אצל כהן ע"ה שמה יאכילך צקדשי שמים ולא גרם תרומה כלל גם חסרה שם צצה אחת אל תהי רגיל אצל ע"ה שסופך להאכילך עצלים. וצמס' דרך ארץ זועה גרם אל תאכל לחם עם כהן ע"ה שמה יאכילך צקדשים.

חולין. והא דגרם התם צקדשים יש לומר צתרי אפי' או יאמר דקאמר צקדשים וכוונתו גם לתרומה דתרומה צכלל קדשים היא לענין זה דקדשי שמים הם או יאמר דקאמר נקדשים דלתרומה לא חיישינן כולי האי כיון דכהן ע"ה יודע דאינו מהימן עליה צהית להציא על שלחנו אצל צקדשים דהימנכוו רבן מוילאס להכרות הימנותו ויצא להאכילו מהם.

ותב"ש עיני להע"ז יו"ד סי' קי"ט סק"ד שהציא דעת הד"מ שצ' מהג"ה שמי שחשוד על איסור שאסור לאכול עמו אפי' דצרים המותרים שמה יאכילנו דצרים האסורים ג"כ והפר"ח שם סק"ו כתב על זה וליתא דאין זה מעיקר דינה אלא חומרה צעלמא ומשנת חסידים ע"ש וצספר קרן אורה לנדריה הג"ל דאל תהי רגיל אצל ע"ה שסופך להאכילך עצלים כתב ומשמע דאף שכעת אוכל אצלו דצרים שאין צהם חשש עצל מ"מ סופך להאכילך עצלים משמע קצת כדעת הג"ה וילא לחלק צין רגיל למי שנארה אצלו צאקראי צעלמא דאין חשש לאכול אצלו אלא דצרים שהוא חשוד עליהם. ע"כ ע"ש.

אבל לא נראה כן צמס' דרך ארץ זועה הג"ל שכתב אל תאכל לחם עם כהן ע"ה שמה יאכילך צקדשים הרי דלא כתב רגיל ואפי"ה איסור לאכול עם ע"ה וצגמי' שצת דף י"ג לא יאכל צז פרוש עם צז ע"ה שמה ירגילנו אצלו ופריך וכי מרגילו אצלו מאי הוה ומשני אצוי גזרה שמה יאכילנו דצרים שאינם מתוקנים ונראה כדעת הג"ה, והק"ה והשלמי נדרים הרגישו צזה ומחלקים כחילוק הג"ל דדוקא צרגיל חיישינן וכצר הקשתי ממש' דרך ארץ דאין לחלק כן שוב מלאחי צצבור שור מס' ע"ז דף ל"ע ע"צ שהציא שם מחלוקת הע"ז והפר"ח וכתב צמחכת"ה אישחמיטתי להפר"ח ש"ס ערוך דגמי' שצת הג"ל וכתב והאי לאו למשנת חסידים איתמר אלא לדינא דהא כיוולא צו דאיסור אכילת צז עם הוצה איתמר וההוא דין גמור כמ"ש ציו"ד סי' קצ"ה וכדצרי הג"ה משמע להדיא מהרמב"ם סוף פי"ה מה' מ"ה ולכן יתד הוא שלא תמוע ע"ש ועיין ד"ת יו"ד הג"ל ול"ע אקרן אורה וש"נ שלא

וכתב צדרך חיים שם ולהכי לא אמר שמה יאכילך צתרומה משום דאין לכהן ע"ה תרומה כדאיתא צחולין דף ק"ל מנין שאין נותנין מתנה לכהן ע"ה שנאמר ויאמר וגו' לתת מנת לכהנים וללוים למען יחזקו צתורת ד' כל המחזיק צתורת ד' יש לו מנת וכו' אצל קדשים יש לו ודצרו ל"ע שהרי צגמי' הכי גרם להדיא תרומה וצודאי כלכה כגמי' דלין נגד המס' ד"ה שוב ראיתי שם כ"ה שהרגיש צזה ע"ש ולפענ"ד אין כאן דיוק דודאי היו כמה ע"ה שהי' להם תרומה או שקנו תרומה או שנתנו להם ע"ה אחרים שהתרומה היתה צזול יותר משאר צצואות כדמוכה צכמה מקומות צש"ס וממילא אין ראוי נמי צגמי'

לו בנים שאינן מהוגנין אמר רב יוסף ובאשתו נדה (ט) אמר רבי שמעון בן לקיש עקיבה דקתני הכא מקום התורף מקום שהוא מכון כנגד העקב. אמר רבא אמר רב נחמן הלכה פותחין בחרטה ונוקקין לאלהי ישראל. משתבח ליה רבא לרב נחמן ברב סחורה דאדם גדול הוא אמר ליה כשיבא לידך הביאהו לידי אתא לקמיה אמר ליה לרב נחמן אית לי נדרא למישרי אמר ליה נדרת אדעתא דהכי אמר ליה אין אמר ליה כמה זמנין רתח רב נחמן אמר ליה זיל לקילעך נפק רב סחורה פתח פיתחא לנפשיה רבי אומר איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושה תפארת לו מן האדם והשתא דרתיח רב נחמן אדעתא דהכי לא נדרי (טא) ושרא לנפשיה. ר' שמעון ברבי הוה ליה נידרא למישרי אתא לקמיה רבנן אמרו ליה כמה זימנין מי נדרת אדעתא דהכי אמר אין כמה זימני ויהוה קא מצטערין רבנן משמשא לטולא ומטולא לשמשא א"ל בטנית בריה

ובאשתו נדה. כלומר אפי' אשתו נדה שיש לו צד שעת היתר מפני שסתם הדברים נאמרו באשה שמהלכי לה ואדם נופה לה מאחרי' ובאשתו נדה אסור ורואי לעונש צננים שאינם מהוגני' ובאשה אחרת אפי' פנויה ואינה נדה ושלא כנגד העקוב אסור אפילו באצבע קטנה וכלל הדברים וכיח מסוכה הכשת על מלחו תמיד דרך הערה אמרו בעבור תהיה ירחו על פניכם זו צושה לבחתי תחטאו ממלמד

שהצושה מציאה לידי ירחת חטא מכאן אמרו סימן יפה לאדם שהוא ציישן וכל מי שמחצייש לא צמרכה הוא חוטא וכל שאין לו צושה פנים צידוע שלא עמדו אצותיו על הר סיני: **בנים** שאינם מהוגנים. מדה כנגד מדה לפי שמשחכל בעקיבה של אשה שזכו עיני הערוה לכך הוויין ליה צנים שאינן מהוגנים תוס': **אמר** רבא אר"י הלכה פותחין בחרטה ונוקקין לאלקי ישראל. שאם נשאל על שצועתו מתירין לו ולא שגא אמר לאלקי ישראל ולא שגא נקוט חפלא צדיקה או לא נקוט חפלא דאפילו כי נקוט חפלא נזקקין דלא חמור מיינקת חפלא חלא לענין שצועת הדיינים לאומי עליה חבל עיקר שצועה צם או צנינוי הוא (וע' משנ"ה נזיר כ"ד): **משתבח** ליה רבא לר"ג דף כ"ג ע"ב וכעין זה בצורות ל"ח ע"א: **רתח** ר' נחמן. שלא היה יכול לומר לו דבר שהוא פתח לחרטתו: **זיל** לקילעך. זיל לחושפיך כמו איקלע להבוא אחרת וכן הישן בקילעא שאיש ואשתו ישיים שם צפי הדר עירובין ס"ג: **בר** שהיא תפארת לעושי' וכו'. שהיא ישרה צעיני הקצ"ה וצעיניו וצעיני רואי שגם אחרים מפארים ומשצחים אותו חבל אם הוא ישרה צעיניו גם דרך חויל ישר צעיניו וכיון דרתח רב נחמן אין זה דרך ישרה ואדעתא דהכי לא נדר: **קא** מצטערין רבנן. היו נוסעים משמש ללל ומלל לשמש מרוב חוגה שלא היו יודעין לומר דבר פתח

משנה הלכות

צמקום ענופת. והנה העור יו"ד סי קל"ה כתב ולא יסחכל אפי' בעקיבה ולא בכל המקומות המכוסים צב וכתב הצ"ח ואע"ג דאמר ר"ל החם מאי עקיבה מקום התורף כלומר שהעקוב מכון כנגד מקום התורף משמע לרצונו דכל מקומות המכוסים שצב הוי צכלל מקום התורף וכ"כ הרשב"א צח"ה דמן העקב נלמד לכל מקום מכוסה שצב ועיין צ"ח ודרישה שם וכן כתב צמאירי וז"ל ולא סוף דבר בעקיבה חלא חף צמה שכנגד העקב ר"ל עקבותיה אחר שהיא לצושה והולכת וכן לפניו ע"כ.

הרגישו צב. גם ממס' דרך ארץ משמע כהג"א וצדק החיים שם כתב חל תחכל וכו' מצחר מה שאמר למעלה כרחק מן המציא לידי עזירה היינו שלא תחכל לחם עם כהן ע"ה שמה יאכילך בקדשים ע"ש.

שבת וראיתי למאירי ז"ל שכתב וז"ל אע"פ שאמרו שהנדרים סייג לפרישות אין הענין חלא צמי שרואה בעלמו שילרו תקפו לחיזו עזירה ותוקף בעלמו ויודר או נשבע להכלל ממנה ומ"מ חל יהא אדם רגיל צנדרים שהדבר קרוב לצב צבם לידי מעילה וכן שמהן יצא למעול בשצועת שחמורות יותר שיש צשגתן קרצן וכן יזכר אדם שלא להתחצר עם הנצלים והעפשים ויוצאי קרנות שלא ימשכרו צחצלי שוא וצועותות של פרישות וכן צכל חצרה מקולקלת כל אחד לפי ענינו דרך הערה אמרו חל תחא רגיל חלא ישראל ע"ה שסופו להאכילך עבלים ולא חלא כהן ע"ה שסופו להאכילך חרומה ע"כ ומדצרו ז"ל נראה ראוי לשיעט הפר"ח ז"ל.

בא וצ"ח ושרא לנפשי' צגמי שם. ומכאן נראה לכאורה דצפתח חכם שרי לנפשיה נדרה והטעם הוי אפשר לומר כיון דהיתר החכם לא הוי רק כעין הוראה כיון שעוקר הדר מעיקרו צהוראתו שעל מנה כן לא נדר מעולם ואפשר דהוי כעין שאר הוראות חיסור והיתר דחכם מורה לעלמו ואמאי גרועה חא הוראה משאר הוראות וכמו שמלינו דחכם מחיר צכתב והנודר שואל צכתב על נדרו לדעת כמה פוסקים (ועיין מה שכתבתי צס"ק כ"ג) וכן ראיתי לקמן דף ס"ה ע"א שפי' המפרש צד"ה צמדין לך. וז"ל מכו צמדין לך וכו' ואמר רבי

ב וצ"ח ארי שמעון צן לקיש עקיבה דקתני כחא צמקום התורף וכו' צגמי דף כי שם וצגמי הגירסא מקום הענופת ורצונו מוסיף חיבת כחא וגם תורף

דאבא שאול בן בטנית מי נדרת אדעתא דמצערין רבנן הכי אמר לא ושריוה רבנן. ר' ישמעאל בר' יוסי הוה ליה נידרא למישרי אתא לקמיה רבנן אמרו ליה כמה זמני מי נדרת אדעתא דהכי אמר אין כיון דחזא ההוא קצרא דקא מצטערין רבנן מחייה אמר אדעתא דמחאי ליה קצרא לא נדרי ושרו ליה רבנן. א"ל רב אחא מדפתי לרבינא האי גולד הוא דליכא דמסיק אדעתיה דמחי ליה קצרא ותנן אין פוחתין בגולד אמר ליה לאו גולד הוא דשכיחן אפיקורי דמצערין רבנן (ב) דביתהו דאביי הויא לה

לחרטהו: אדעתא דמצערין רבנן. והאי לאו נולד היכ דשכיח הוא: קצרא. כוזם בגדים ועל שם שמקלר את הצגדים נחכזות נקרא כן: מחייה. הכהו, והא דר"ש צרבי ור' ישמעאל צרבי יוסי דאשמעינן תרווייכו לפי שהאי פתח קל הוא ואינו נראה

צרוך לצני אדם שהרי אחר שצא לישראל על נדרו נחחדש לו וגם לא היה אלא חדוש דבר קל ואפ"כ משום דאמר דאילו ידע הכי בשעת נדרו לא נדר שריוה כר"ל והמאירי כתב ופירשו זה גדולי הרבנים והיי ליה להעלות על לב שמתוך עניו על שיעור את החכמים היה ראוי לכך ומכאן למדו רבים שכל שאי זה עונש מגיע ומלדיק עליו את הדין פתח הוא אפ"כ שאינו מלוי שדרכי העונש מלויין הם ע"כ. ויש מפרשים שטיקר כוונתם היתה שהלער הזה שיואלין מן השמש לל ולכו יהיה פתח לנדר על כן אמר לו מי נדרת אדעתא דמצערין רבנן כולי האי כר"ן ז"ל בש"מ: אין פוחתין בגולד. דמאחר שאינו מלוי ללא מסיק אדעתיה שיארע דבר זה לא הוי חרטה לעקור הנדר מעיקרו: דשכיחן אפיקורי דמצערין רבנן. מלערי ת"ח כי האי עובדא ואפ"כ דכזה הכחאה לא מסיק אדעתיה

משנה הלכות

תלמיד חכם מיפר לעלמו ע"כ. ובהגהות כ"ה שם ס"ק י' הגיה ואמר רבן גמליאל ת"ח אינו מחיר לעלמו ע"ש אבל לפי הגירסא שלפננו נראה דבאמת ס"ל דמחיר לעלמו וכפי פשוט הגמ' כאן ובשעה"מ פ"י מה' שבוטות וכן בשלמי נדרים מקיימים נמי גירסת המפרש כמו שהיא לפננו וכדכו שכוונת רש"י (המפרש) למח דאיתא צפ"ק דף ז' ע"ג א"ר גידל אמר רב ת"ח מנדב לעלמו ומיפר לעלמו ואמר כי שם מיירי צנידוי ולרש"י לא שני לוי צין נדוי לנדר ול"ג הכס פשיטא אלא כ"ג כי הא דמר זוטרא חסידא וכו' ע"ש. ועיין ר"ן דף כ"ב ע"ב ד"ה אדר רבא.

אבל התוס' והרא"ש כתבו דחזר לפני רב נחמן או לפני אחרים ואמר להם פתח זה והחירו לו ולאו נולד הוא שכן דרך הרב להקפיד על תלמיד כשמעריה עליו ע"ש. וכן כתב ר"ן שם ד"ה פתח פיתחא לנפשי דלא שיתיר לעלמו.

ישמעאל צרבי יוסי סיים ושרי ליה רבנן והכא סיים ושרי לנפשיה ולא אמר ושריוה רבנן היה אפשר לומר דדוקא הוא דמחיר לעלמו והא דר"י צר"י לא שרי לנפשיה אף שאלא לו פתח יש לומר דכיון שעדיין הוי לפנייה חשש לכבודם שלא להחיר לעלמו וכמו שחירן זה המאירי לאותן השיטות דס"ל דת"ח מחיר לעלמו ע"ש ובגמ' לא גרס ושרי לוי רבנן דהא דר"י צר"י וגם ר"י צר"י גרס רק ושרי ליה לנפשיה ע"ש ועיין תוס' צ"ב ע"ד ד"ה ועכשיו דכתבו נמי דין מחיר לעלמו ועיין בשעה"מ פ"א דשבוטות וכ"כ רבינו ירוחם בסתם בנתיב י"ד ח"ז.

והמבי"מ ח"א סי' ל"ח כתב דמה"ת לא צעי כלל פתח וחרטה דכתוב לא יחל דברו הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלים לו רק מדרבנן תיקנו דלריך פתח וחרטה וגם כתב שם דמה"ת כל שיש לו פתח א"ל להחיר חכם כלל רק מדרבנן לריך החרת חכם וצנו הרב המובהק המהר"ע ז"ל הביא דברי אביו בחשבותיו חיו"ד סי' כ"ו ומחלק דדוקא פתח דהשתא הוא דלריך מה"ת החרת חכם, אבל פתח דמעיקרא א"ל החרת חכם כלל ע"ש וביד שאול סי' רי"א הביאם ע"ש בס"ק צ'.

שוב ראיתי בהעמק שאלה שאילתא כ"ג ס"ק י"ד דדייק אדרבה מדגרס רבינו ושריוה רבנן צהנך חרי עובדי משמע דצעי דוקא חכם ולא מלי שרי לנפשי, דמתוך זה הקשה המאירי איש מפרשים וגירסת המאירי נמי כגירסת רבינו וכן גרס הרמב"ן ז"ל ועי"ש מה שבהריך הרב בפלפולי אי מלי שרי לנפשי.

(ב) ומ"ש דיתבהו דאבוי וכו' בגמ' דף כ"ג שם. ופ"י אבוי אכר עליה הנאחא אי תעבור על דעתיה וכשראה אבוי שעצרה על דעתו רלכ להחיר לו את נדרו כדי שתהא הנאחא שמושה מותרת לו וכתב

ברתא הוא אמר לקריבאי והיא אמרה לקריבה אמר לה תתסר הנאתי עלך אי עברת על דעתאי ומסב' לה לקריבך אזלה ואסיבתה לקריבה אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה אילו הוה ידעת דעברת על דעתך ומסבא לה לקריבה מי אדרתה אמר ליה לא ושרייה רב יוסף ומי שרי הכי אין והתניא מעשה באחר שהדיר את אשתו מלעלות לרגל ועברה על דעתו ועלתה לרגל בא לפני רבי יוסי אמר לו אילו היית יודע שעוברת על דעתך כלום

שיכס הכוזם לחוס על כבודן של חכמים ויכנו חס יש להם לער דאין שונא ארוב אזל כיון שהכחא עלמה שכיח דמלער לרצנן בהכחא אפשר הוא ג"כ שינערנו על סבה קלה על עסקי הנדר הלכך לא הוי

משנה הלכות

ר"צ ס' כ' בהג"כ שם ח"כ אמאי הולך חזיי לבקש פתח למלוא לו התרה הלל הי' יכול לומר לה הרי הוא כאלו לא נסיבתה לקריבך וכן קשה בעודא דרי יוסי וכתב לפוס ריהטא ז"ל דעד כאן יכול לומר הריני כאלו התקבלתי קודם העברה על התנאי שדיין לא חל הנדר והנדר בטל ולא חל ח"כ אף חס ילך אזל בעודא שכבר עבר עליה וחל הנדר שוב לריך התרה אך ח"כ ז"ע דאף תנאי דקום ועשה חס נתלה בזמן כגון קונס חס לא תתן לי מחר מאתים זו ועבר היום ולא נתן שוב לא יועיל הריני כאלו התקבלתי וזה אינו נראה מדברי הפוסקים וסיים ז"ע ועיין שלמי נדרים.

הריעצ"א ז"ל ומזה נראה דאין מאכילין לאדם דבר האסור לו ע"כ ונראה כוונתו דאף שהוא מחויב בו מ"מ אין מאכילין אותו דבר האסור לו מחמת הנדר ואתא לקמיה דרי יוסף ח"ל אילו ידעת בשעת נדרא דעברת על דעתך מי אדרתה ואמר לו לא ושרי ופריך ומי שרי הכי כלומר מי שרי לפתוח פתח בנדר עלמו שהנדר מוכיח היפוך מאותו פתח שהרי כל עיקר הנדר לא הי' אלא שחס תעבור על דעתו תאסר בהנחתו והאיך מתירין אותו על ידי מה שעברה ומשני אין והתניא מעשה באחד וכו'.

ורפ"עג"ד לולא דברי קדשו של הגאון ז"ל נראה דלא קשה דשלא החס כשאומר הריני כאלו התקבלתי האמת אומר שכן הוא דעתו עכשיו כאלו התקבל וכאלו לא הלך וכונתו בזה דניחא ליה עכשיו צמה שלא הלך או כי ראונו עכשיו כן כאלו נתקבלו המעות ולכן אמרינן כיון דהאי תנאי לא הי' אלא להשלים ראונו ומאחר שנעשה ראונו באיזה שהוא אופן הרי זה ראונו ואין עליו שום נדר אזל הכא חזיי באמת עדיין לא הי' ניחא ליה צמה שהשיאתה לקרובה ואין זה ראונו כאז כן עתה ולב יודע מרת נפשו אזל מה הי' לו לפשות שכבר נגמר הדבר בחר הרע צמיעו ועכ"פ לא ראה להשאר באיסור עם אשתו וממילא לא שייך הכא לומר הריני כאלו לא נסיבתה לקריבך דבאמת עדיין בקפידתו הי' ולא נעשה ראונו וכיון דהכל תלוי בראונו האמת הכי כיון דלא נעשה ראונו אליבא דאמת ולכן לא הי' יכול לומר הרי כאלו לא נסיבת וכו'.

והקשו הרשב"א והר"ן ז"ל דכיון שאמר שאלו ידע שהייתה עוברת על דעתו לא הי' נודר כלל נמלא שלא הדירה אלא לזרזו בעלמא וח"כ מ"ש זה מנדרי זריזין דאפי' שאלה לחכם לא לריך ותי' דנדרי זריזין אין פיו ולבו שוין של מוכר ולא של לוקח שלעולם לא הי' דעתו של מוכר שלא יפחות מן הסלע ולא דעתו של לוקח שלא יוסף אזל זה הי' דעתו להדירה חס תעבור על תנאו דהס סוצרים שלא יהו נשותיהם עוברות על דעתם ואיכא למימר דדוקא הדירה וכה"ג לאו נדרי זריזין מקרי אלא דאיכא פתח. והמאירי כתב ואין זה נדרי זריזין לגמרי אלא שדומים להם מעט שאע"פ שכוונתם להעמיד דצריכה אלו היו סוצרים שלא ישמעו להם לא היו נודרים ומתוך כך לריך פתח אלא שמקילין בה לפתוח לו מן הנדר עלמו. ומעתה אין ללמוד מכאן שאם עבר הנודר בעלמו חס בשוגג חס צמיד שיהא מותר לפתוח לו אלו הי' יודע שיעבור וכו' דאין ראוי לומר כן כשהוא בעלמו עובר על נדרו וכן הוריתי בה למעשה אלא שקנת חצירי חלקן עלי אלא שגדולי הדור הסכימו בה עמי הא כל שהדירוהו אחרים או לצור וקבל הוא עליו וראו שהוא עובר יכולים הם להחיר נדרים בכך כדרך שהתירו צמעשים אלו והמודר נותר מאליו אע"ג שקבל עליו.

שוב ראיתי צנימוקי יוסף נדרים דף כ"ד שכתב ד"ה תניא ז"ל וכתב הריעצ"א ז"ל ומכאן דן הראב"ד ז"ל באחד שנשבע לדור בעיר חמיו עם אשתו ואח"כ לא הי' יכול להיות בעיר לפי כבודו ור"כ חמיו שישוב לעירו כי זה כבודו יותר וג"ל שאין לריך שום היתר והא דא"ל כלום אמרת מיירי שאין המדיר חולק לומר לכבודי דאז הי' אסור וכן שאינו מודה לו לומר לכבודך אמרת אז פשיעא דכשר (ג"ל ד"ל דאסור) אלא כי מיירי בסתמא והכי איחא צירושלמי נדרים (פ"ה הל"ז) ואיכא מהניחא אחריתא בגמ' שהמזמן אסור נכסיו למזמן חס אינו נכב

ודע שבס' בית מאיר יו"ד הוצאו דבריו בש"נ הקשה להא דעב שמציא רי"ן נדרים דף כ"ד ע"א ד"ה הריני כאלו התקבלתי דגם צביעול מעשה כגון שאומר קונס נכסי עליך חס תלך למקום פלוני יכול לומר לו לך והרי הוא כאלו לא הלכת מפני שאותו תנאי לא אמר אלא להשלים ראונו שהי' רואה שלא ילך ועכשיו שאינו חושש כבר נשלם ראונו והוצאה דעה זו בש"ע יו"ד ס'י

הידרת אמר לו לאו והתירו רבי יוסי. רבינא בג) הוה ליה נדרא לדביתהו
 אתא לקמיה דרב אשי אמר ליה בעל מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו
 לדביחהו. ואיכו לא הפיר לה ציום שמעו שלא היו מדברים שציו לצינה ולא מנדרי עינוי נפש: בעל מהו שיעשה.
 דודאי אחר נעשה שליח לחרטת חברו אבל בעל מחוך שקשה צעינוי נדר אשתו אולי יש לחוש שמא יוסיף מדעתו על

משנה הלכות

פוחחין צנוול כגון שלא יהנה פלוני ובהשגות הראש"ד
 שם וצרי"ו נחיצ י"ד ח"ז שסתם כהראש"ד.

אבל הנמק"י נדרים דף כ"ד. כתב וז"ל והרנצ"ר ז"ל
 כתב איכא מאן דפליג וכו' כבר נשלם רלונו.
 והא דאמרינן דסגי באומר הריני כאלו התקבלתי דוקא
 בשבנים סמוכין על שלחנו שהרי להרווחה דירי נחכוין
 כדאי פרק מי שחזו דף ע"ד ע"ב ולפיכך לאו ברשותיכו
 דבנים למימר הרי לנו כאלו נתקבלנו ואפי' אינן סמוכין
 עכשיו דאין בחר שעת הנדר אזלינן אבל אם בשעת הנדר
 אין הבנים סמוכין על שלחן אביהם להרווחה דידכו דוקא
 נחכוין והם יכולין לומר הרי לנו כאלו נתקבלנו ולא באב
 ע"כ וזה נראה היפוך דעת הלבוש ז"ל וז"ע.

אבל ראייתו לרצונו המאירי ז"ל שכתב בנדרים הג"ל וז"ל
 ומ"מ כל שכיון במחשבתו להדיר את אשתו או
 חצירו אם לא יעשה כך או אם ימנע מכך לזרזי בעלמא
 ומכוין בשעת הנדר שלא לגמור צדעתו כן יראה לי שאם
 עברו על דעתו אין לריך שאלה והוא נאמן בעלמא ע"כ.
 והנראה להדיא מדברי המאירי ז"ל דהכי דחשב על זה
 שלא לחול באמת אינו חל כלל והוי צלל נדרי זריזין רק
 דהכא אצוי כוונתו הוי לנדר גמור והכל תלוי באיך
 היטה כוונתו בזה וזה צעוהי"ת ראייה ברורה למה שכתבתי
 בישוץ קושית הב"מ ז"ל ועיין עוש"ע יו"ד סי' רכ"ח סי'
 ז'.

בג) ומ"ש רצונו הוה ליה נדרא לדביחהו וכו' בגמ'
 שם דף ח' ע"ב וגרים ש"מ לא שרי למשרי
 נדרא וגירסת הערוך והר"ן לא יאלי פי' אינו נראה או
 לא ארוך עוד גרם בגמ' ש"מ צעל נעשה שליח לחרטת
 אשתו ורצונו לא גרם כן והר"ן וכתוס' גרסי כרצו
 וגירסת בגמ' דחוקה קלת דהאי ש"מ צעל נעשה שליח
 לחרטת אשתו משמע צעל אופן שהוא וא"כ הכי הוי ל"ל
 ש"מ צעל נעשה שליח לחרטת אשתו וכו' כי אין מכניפין
 לא דעל כרחק האי צעל נעשה שליח מיירי כשהן מכניפין
 והיל"ל דכשאין מכניפין לא אבל לגירסת רצונו אחי שפיר
 דודאי אין נעשה שליח לחרטת אשתו צעל אופן שהוא ולכן
 לא גרם וש"מ צעל נעשה שליח לחרטת אשתו שהי' במשמעות
 צעל האופן אלא גרם וש"מ כי מכניפין שפיר דמי וש"מ לא
 מכניפין לא

לו וכו' וחכמים אומרים אף זה יכול להחיר את נדרו
 שלא על פי חכם אם אומר לו הריני כאלו התקבלתי
 פירוש במחילה כפרעון והכי מוכח בגיטין דף ע"ד ע"ב
 וכן דין שהרי אפילו נתנו לו יכול להחזירו ואפוכי מערתא
 למכ לי אלא דהתם גבי גט דלעטורה קמכוין ודעתו הוי
 שחלטער להפיק לה מעות ושחנתם לו ותעבדי הפוכי
 מערתא ומכאן לנשבע שצועה פרעון שפטור במחילת חצירו
 או בארוכה זמן שהוא כמחילה לשעתו ודעה רבתי שאין
 אומרים הריני כאלו התקבלתי אלא שנשבע לעשות ולא
 עשה וטעמא דכיון שאפי' הוי מקבל ממנו הא יכול לו
 אף מעכשיו יכול לומר הריני כאלו התקבלתי והחזרתיו
 דאפוכי מערתא למכ לי אבל שנשבע שלא לעשות
 ועשה לא מלי למימר הריני כאלו לא עשית שאין אומר
 בדבר הנעשה שלא נעשה עכ"ל הריטב"א ז"ל והרנצ"ר
 ז"ל כתב איכא מאן דפליג גם בזה וכו' עיין לקמן בסמוך
 ונראה מפורש דסדרת הבית מאיר היא מחלוקת הראשונים
 ז"ל וז"ע שלא הרגיש בזה הב"מ ז"ל.

וראייתי בלבוש הלי נדרים סי' רל"ב ס"ק כ' שכתב
 וז"ל י"א דדוקא בדבר שיש בו קיום מעשה
 שייך לומר הכי כגון הכא שיאמר הריני כאלו התקבלתי
 וכו' ויש חולקין ואומרים שאפי' צענין זה יוכל לומר כן
 לפי שאיתו התנאי עלמו לא אמרו מחילה אלא להשלים
 רלונו שהי' רוצה שלא ילך ועכשיו כיון שאינו חושש אם
 ילך אם לא כבר נשלם רלונו וכן כל תנאי שהוא לעוצת
 הנודר יכול לומר לו הרי הוא כאלו קיימת התנאי כגון
 מי שאומר קונם אהה נהנה לי אם אין אהה נותן לבני
 כך וכך אם הבן סומך על שלחן אביו הרי לא נחכוין האב
 אלא לעוצתו שהרי אם לא יתן זה לריך ליתן האב וכו'
 ולי נראה דלפי ה"ש חולקין דבסמוך אפי' אין הבן סומך
 על שלחן אביו יכול האב למחול ולומר התקבלתי דה"ל
 יאמר כלום אמרתי אלא שחשבה רלוני ועכשיו שאינו חושש
 אם תתן לבני או לא תתן הרי הוא כאלו קיימת ל"ל ע"כ.

והנראה דבאמת הכל תלוי אם עכשיו זה הוא באמת
 רלונו או לא והיכי דלא נעשה רלונו אין
 כלום אמירתו הריני כאלו ולכן גבי אצוי וכן בכה דרבי
 יוסי הצעל באמת ברלונו גם עכשיו שלא תלך רק קאמר
 דאלו הוי יודע שתעבור על דבריו אטע"כ לא הוי מדירה
 אבל ודאי אין זה מקרי נעשה רלונו ועיין רמב"ם אין

חרטה אשמו ויאמר דלעת
כן לא נדרה כך פי' בתוס',
אבל כרמז"ס פי' להיפוך
צפ"י משבועות דדוקא צבעל
הוא דאיצטו לן מפני שבבעל

אמר ליה אי מיכנפין אין אי לא מיכנפי לא שמע מינה תלת שמע מינה
לא מתבעי למישרא נידרא באתרא דרבה ושמע מינה כי מיכנפין שפיר
דמי ושמע מינה לא מיכנפי לא ושמתא אפי' באתריה דרבה ויחיד מומחה
שרי שמתא. (ד) פותחין לאדם לכבוד עצמו ולכבוד בניו אומרין לו אילו

כאשמו, אבל אדם אחר פשיטא לן שאינו נעשה שליח לנריך שיכא כבוד צפני המחירין, ועיין משנ"ב: אי מכנפין אין
אי לא מכנפי לא. כלומר אם מלא ג' מכונסים ועומדים נעשה שליח אבל אם אינו מלא ג' מזומנים אלא לנריך
לחזור אחריכם לא, דחיישינן שמא ישכח מדברי הפתח והחרטה מתוך שכוח ערוד לערוח אחריכם, או משום
דאיכא למיחש שמא יוסיף על החרטה שאמר לו אשמו מתוך שטרח לכנס: ש"מ לא מחצבי למשרי נדרה
באתרא דרבה. מלא שרי רבינא לאשמו נדרה או בג' אחרים שכיו מחירין לה צביתו: ה"ג ו"ש"מ כי מיכנפין שפיר
דמי וש"מ לא מכנפי לא ועיי' רי"ף: ושמתא אפילו באתרי דרבה. דקיי"ל צפרק דר עירובין ס"ג דתלמוד
מנדה צפני הרב צמקום שיש חלול השם וקאמר הכא דאפי' באתרי דרביה נמי שרי שמתא דלא מאחרים לעותא גביה עד
דאזיל קמיה רביה: ויחיד מומחה שרי שמתא. פי' אם נדוכו חכם ותיק וכיוצא בו יכול יחיד מומחה לבחירו ולא
צפי עשרה ואגב דאיידי בשמתא מייחיה לה הכא ולא למשועי נר דבנדר נמי מועיל: פותחין לאדם לכבוד עלמו.
המדיר את אשמו עד שיגרשנו פותחין לו בכבוד עלמו ובכבוד בניו ולא חיישינן שישקר מתוך כבושה:

משנה הלכות

ונחלקן הראשונים ז"ל צפי' בגמ' דעת הרמז"ס ז"ל
צפ"י מכ"ש ה"ד דדוקא צבעל הוא דאיצטו
לן מפני שבבעל כאשמו אבל אדם אחר פשיטא לן שאינו
נעשה שליח לנריך שיכא כבוד צפני המחירין וכו"ן כתב
דכתי מוכח צירושלמי צפי' נערה המאורסה דגרסינן התם
מכו לבחיר ע"י תורגמן. נשמעינני מן הדא רבי אבא
בר זוטרא מהעביד מתרגמני דרבי יוחנן צבדא איתתא
דלא חכמה למשמע סוריסטון מדצטיא אי מחירין ע"י
תורגמן מכלל דפשיטא לו דע"י שליח אין מחירין וכו'
ע"ש אבל בתוס' פירשו להיפוך ואמרו דרבה גבי אינש
דעלמא פשיטא לן שיכול ליטעות שליח וגבי בעל דוקא
הוא דאיצטו לן משום דחיישינן שמתוך שנדרי אשמו
קשין עליו יוסיף מדעתו בחרטה. ומסקינן דאי מכנפין
אין ואי לא לא והיינו עממא כתבו בתוס' דחיישינן מתוך
שכוח ערוד לערוח לחזר אחריכם לכנפייכו שמא ישכח
מדברי הפתח והחרטה שאמר לו אשמו וישנה דבורה
ויוסיף עליה כדי ליישב החרטה יפה יפה. וברא"ש ז"ל
כתב משום דכי מכנפי וליח לי' ערחה צמילתא לא חיישינן
דילמא מוסיף הוא אחרטה דילכ אבל אי לא מכנפין כיון
דאיכא תרתי חדא שנדרה קשין אללו ועוד דנדרה חיישינן.
וגר"א דעת בתוס' דלכן מייאנו צטעם ברא"ש וכו"ן
דאנו צרשיעי עסקינן שיוסיף מדעתו צמזיד
שלא בחרטה דא"כ למ"ל לילך ולהכניפן צכלל כיון שכוח
רוח לקלקל ותעבור על נדרה כיון שכוח יוסיף על
חרטה ולכן כתבו דלא חששו אלא שמא ישכח.

דר"י צפ"צ דנגעים דבעל מחיר נדרי אשמו בחרטה חכם,
ודעת הרשב"ם דכח מיידי צנדי ולא צנדר.
והטור י"ד ס' רכ"ח הביא דעת הרמז"ס ז"ל שרריך
הנדר לבא לפני החכם כשיתיר לו ואינו עושה
שליח לשאלו על נדרו וא"א ז"ל כתב שיכול לבחיר לו
שלא צפניו כגון שישלח לחכם צכתא את נדרו ע"ש. וכן
כורה רבנו שמשון דאם שלא אדם חרטה נדרו צכתא לחכם
מתיר לו שלא צפניו והביא ראי' מהביא דסוף קידושין
וכן מהא דירושלמי מחירין על פי תורגמן וכן דעת הרשב"א
וכרא"ש ז"ל ודעת ברא"ה והריב"ז כהרמז"ס ועיין
צ"י וד"מ מה שהאריכו בדברי הראשונים ז"ל ובש"ע
י"ד ס' רכ"ח ס' ע"ז פסק כהרמז"ס והרמ"א ז"ל
הגיה ומחירין ע"י מתורגמן וכוונתו דע"י מתורגמן גם
הרמז"ס מודה דשרי כיון דבעלים שם.
ובה"א דינא דרבינו שמשון שכתיר ע"י כתב כתב הריב"ש
ז"ל בחדו"ק ס' ש"ע דאפילו למאן דמ"ל דאין
שליח לבחיר מודה דצכתא מתיר דכתב יד עדיף משליח
והביא ה"ב"י אבל מדברי הרמז"ס נראה שלעולם אין
מחירין שלא צפני הנדר ונראה לי שראוי לחוש לדבריו
ועוד דבת יפתח תוכיח אבל אחרים ס"ל דכתב גרע
משליח ועיין צ"ח.
ועיין מוכר"ס מרובנו ר"ד, ואשר שאלת אם
מחירין ע"י כתב נראה דאין מחירין מדאמר פ"ק
דנדרים ח' ע"ב רבינא הו"ל נדרה לדביתכו אחא לקמיה
דר"א ח"ל בעל מכו שיעשה וכו' משמע דלא מצעי' ליה
אלא צבעל שיודע לחקור בענין ולא באתר אבל ר"ח וכו'.
ע"ש. (*

בד) ומ"ש פותחין לאדם לכבוד עלמו וכו' משנה שם
דף ס"ו ע"א כלשון רבנו וגירסת המשנה
צכוד עלמו ובכבוד בניו צבית שמשית ורבנו גרם לכבוד

שתלויין במאמר פה. נגעים שיאמר הסזן טמא או טהור נדרים
שיאמר החכם מותר ובכבוד שיאמר היחיד מומחה או ג"ה כשר.

(* ועיין אלי' רבא להגרא ז"ל פ"ב דנגעים מ"ה כל ההלכות
שבתורה אדם מודה לצמו חזן משלשה אלו נגעים ונדרים ובכבודות

ועל בנותיק יהו אומרין
 בנות גרושה הן. כלומר
 ולא ימלאו מי שישא אותן
 דאמרי אינשי רחילא בחר
 רחילא אזלא כאמה בטה: מה
 ראת אמן של אלו להתגרש.
 ודאי לא היה בעלה מגרשה
 אלמלא מלא זה ערות דבר
 או דבר מגונה וזה קלון

לכנותיק: דרי זה מותר. כשיתיר לו חכם ועיין שו"ע יו"ד סימן רכ"ח סעיף ע': קונם שאני נושא לפלונית וכו' ונעשית לזנה. כלומר אז לא היו מתירים דהוי נולד: אלא שבהדר בעטות. ולא יעריך שאלה לחכם ולא התרה: תניא הגור הנאה מחזירו אין מתירין לו אלא בפניו. יש מי שאומר דדוקא כשהגור לגורח חזירו כגור שגור משב ליחרו לישב עמו להנאתו, ויש מי שאומר אפי' נדר שהוא שלא להנאת חזירו אין מתירין לו אלא בפניו, ועיין משנ"ה:

משנה הלכות

ובש"ע יו"ד סי' רכ"ח סי' כ' כתב נדר על דעת
 חזירו אין מתירין לו אלא"כ הודיעו לאותו
 שגור על דעתו וכתב הרמ"א ז"ל ויש אומרים דאפילו
 הודיעו אין מתירין אלא מדעתו ורובו מהרי"ק שורש כ"ב
 ועור ור"א"ש וכן עיקר ע"כ וכתבו הט"ז והש"ך שגם
 דעת המחבר כן דבטי שודיעו ויסכים צרובו גם נראה
 דעתו ז"ל דאפילו היכא דליכא משום חשד או צושה נמי
 אסור עיין שייך שם ס"ק ל"ח וע"ז ס"ק כ"ח וכן משמע
 בהרא"ש פ' השולח שכתב ולהנך עעמי דירושלמי אף
 לכתיבה מתירין הגור שלא בפניו רק שמודיע לו ההיתר
 ועעמא דש"ס דידן עיקר ואין להחיר אלא בפניו פי'
 צודיעתו וכן נראה משאר פוסקים ועיין ביאור הגר"א שם
 ס"ק ל"ו שהטור כתב כדברי הרא"ש בגיטין שם ששם
 כתב כדברי הרא"מ וכתב שם להדיא דלא כהירושלמי ע"ש.

ובירושלמי חכא תרי עעמי אית מן דאמר הטעם
 דאין מתירין לו אלא בפניו מפני החשד
 כלומר שחזירו שהוא מודר ממנו לא ידע בהחירו וכשהוא
 נהנה ממנו יחשדנו שהוא עובר על נדרו ואית מן דאמר
 מפני הצושה כלומר שיתצו מחזרו שהגור היה להנאתו
 ועכשיו רואה שיתירו לו והאי טעמא בחרת לא שייך
 אלא כשהגור היה להנאתו הא לאו הכי משמע דמתירין
 אותו אפי' שלא בפניו. והרמב"ם פ"ו מהל' שבועות פסק
 הטעם מפני החשד עיין כ"מ והרדב"ז שם וכן כתב
 הסמ"ג לאוין סי' רמ"א וז"ל צירושלמי פ' השותפין
 בגורים משמע שריך שודיע לו שהחירוהו מפני החשד ע"כ.

בלמ"ד וגירסת החוס' בכבוד עלמו וכבוד אשתו וכן
 כתב המאירי ועיין טו"ש"ע יו"ד סי' רכ"ח.

וה"ש תניא המודר הנאה מחזירו וכו' שם דף
 ס"ה ע"א ובתוספתא ספ"ב תניא המודר
 הנאה מחזירו אין מתירין לו אלא בפניו מנה"מ אמר רב
 נחמן דכתיב ויאמר ד' אל משה במדין לך שוב מלרים
 כי מחו כל האנשים אמר לו במדין נדרת לך והתר נדרך
 במדין דכתיב ויחל משה אין אלה אלא שבועה דכתיב
 ויצא אתו צאלה וגם צמלך נבדלנר מרד אשר השביע
 צאלקים ורצנו גרם עוד וכתב ויחל שאלו את העם וצגמי
 לא גרסינן לה.

ועיין שו"ת מוהר"ם מרובנבורג סי' ר"ג צמי שגור לעלות
 לא"י ועכשיו אשתו הרה אי יכול לשאל על נדרו
 וכתב דאין כל דבר עומד צפיקוח נפש ויש סכנה
 להולדת עיברה וגם הולד עד שיתגבר ויכנסו ימות הקץ
 אע"פ דאין פותחין צנולד מלתא דשכיחא היא דרוב
 מתעברות יולדות ומלתא דשכיחא מודי צו רצון כי הא
 דירדו מנכסיהם.

ויאמר ד' אל משה במדין אמר לו במדין נדרת לך והתר נדרך במדין
דאמר קרא ויואל משה לשבת את האיש אין ויואל אלא שבועה דכתיב
ויבא אתו באל' וכתיב וגם במלך נבוכדנאצר מרד אשר השביעו באלהים
וכתיב ויאל שאול את העם. (ו) קרבן לא אוכל לך הקרבן שאוכל לך לא
קרבן לא אוכל לך. פירש קרבן לא אוכל לך מילתא דפשיטא הוא דמשמע לא אוכל קרבן חלוין ולפיכך מותר
ולא דרשינן דבוריה לחרי טעמי קרבן יהא מה שלך לפיכך לא אוכל לך דאפי' ר"מ לא דריש הכי חללא בלמ"ד שאמר לקרבן
נמק"י: ה"ג הקרבן שאוכל לך. בחיבת אחת וכיון דבה' קאמר הוי כמו צ' חיצות הא קרבן כלומר בחיי הקרבן ועיי'

משנה הלכות

וצריב"ש סי' ש"ע ועוד עיין תוס' גיטין ל"ה ע"ב ד"ה
 חבל ותוס' בכורות מ"ו ד"ה חבל.

(כו) ומ"ש רבנו קרבן לא אוכל לך הקרבן שאוכל לך
 וכו' נדרים דף ע"ו ע"ב שבועה שאיני יטן
 שאיני מדבר שאיני מהלך אסור קרבן לא אוכל לך הא קרבן
 שאוכל לך לא קרבן לא אוכל לך מותר ע"כ. ורבנו לא
 גרס הא קרבן והמפורשים גורסין כלשון המשנה וצמטניות
 גרס קרבן שאוכל לך בלי חיצות הא או חות ה' כלל חבל
 הרי"ף גרס כגירסת רבנו הקרבן וכתב הנמק"י דכיון
 דבה"א דרשינן ליה כאלו הם צ' חיצות הא קרבן כלומר
 הנה בקרבן אני גודר כמו בחיי הקרבן ולאו כלום הוא
 וכדפי' סוף פ"ק וה"ה אם אמר הקרבן לא אוכל לך
 ולרבותא נקט שאוכל שאם לא היה צה' היה אסור
 כדאיתא פ"ק דף י"ג ע"כ.

ורפ"י זה ל"ע גירסת המשניות דגרס בלא ה' ולפי דעת
 הנמק"י בה"ג אסור חבל מלאחי צפי רבינו
 עובדי' מצרענורה וכתו"ע פ"א דנדרים משנה ד' ד"ה
 הקרבן וז"ל והא דתנן לקמן בפ"ב הקרבן שאוכל לך
 מותר התם הא קרבן וכו' וכ"כ התו"ע שם והנראה
 דבאמת הוי גרסי ג"כ כגירסת רבנו והרמב"ם והרא"ש
 והריטב"א והב"י גרסינן הוי קרבן צלירי והוא לשון חי
 קרבן בהתחלפות החית ע"ש. חבל הר"ן מיואן בכל הגירסות
 הללו וגרס הא קרבן וכתב דהתנא צפירקין סתם דהקרבן
 אסור לר"מ והיכי תנן הכא דשרי דהא מתני' כר"מ
 אוקימנא לה בגמ' ע"ש.

וגרסינן בגמ' מני מתניתין רבי מאיר היא דאי רבי
 יהודה לא שני ליה קרבן ולא שני ליה הקרבן
 אימא סיפא לקרבן לא אוכל לך מותר והתנן לקרבן לא
 אוכל לך רבי מאיר אומר וא"ר אבה נעשה כאומר לקרבן
 יהא לפיכך לא אוכל לך לא קשיא הא דאמר לקרבן הא
 דאמר לא קרבן דלא הוי קרבן קאמר ולגירסת רבנו תקשה
 קושית הר"ן ז"ל דכיון דאוקמינן מתניתין לר"מ והא תנא
 צמתני' לעיל דהקרבן אסור לר"מ והיכי תנן הכא דשרי
 וליכא למימר דמכלל לאו משמע הא מה שיאכל יהא

א' שכל שהיתר אינו נוגע אליו לא שייך חשד זה דאל"כ
 ניהוש נמי שהעולם יחשדו אותו ויהיו לריכים להכריז
 בין הטועים.

והריטב"א ז"ל כתב ג"כ הכי, והוסיף חבל הגודר
 בפני אחרים אין לריך להודיע בפני אותם
 האחרים דהא לא חשדי ליה דאינהו סברי דקיים נדר
 לחצירו או נתלכא מינהו בשבועות ציעוי דלנפשיה דלא
 סגי בלא הפרה עוב הדבר להודיע לאותם שידעו בשבועתו
 שהם מתירין לו או שיעשה בהיתר בפרסום שיוכלו לדעת
 וכן מורי נר"ו נוהג ואם א"ה אינו מעבד אפילו לכתחלה
 דכיון דלאו מילתא דלנפשיהו הוא לא חשדי ותלי דאיתשל.

והיבא שהתירוהו שלא בפניו דעת התוס' והריטב"א
 ז"ל והגמ"י פ"ו מה' שבועות ה"ז ס"ק ה'
 דצדיעבד שרי ועיין מ"ל שם והביאו ראייה מלדקיהו
 שהיה לדיק גמור ונשאל שלא בפני נבוכדנצר שמלא אותם
 שהיה אוכל ארנבת חיה ונשבע לו שלא לגלות (ומפורש
 באגדה שבתחילה כשמנוהו נבוכדנצר תחת יכניה שהלך עמו
 לגולה מינהו ללדקיהו על ז' מלכים של אומות העולם
 יום אחד נכנסו אליו ואמרו לו לך נאה למלך שאתה
 מלך בן מלך והגון למלכות וזה הכנסם שאין גופו אלא אמה
 אם רלונך נהרוג אותו ונמליכך עלינו אמר להם אף אני
 יודע דבר מכושר שפעם אחת נכנסתי אליו ומלאחתי
 אוכל ארנבת חיה מיד שלחו הדבר לנבוכדנצר ואמרו לו
 אותו יהודי שהמלכת עלינו אומר כך וכך ממך מיד שלח
 נבוכדנצר אחר הסנהדרין ולדקי הביאו בש"מ) וכן מוכח
 בגיטין.

אבל הראב"ד ז"ל כתב דאינו מותר ולא וראה מה עלתה
 בו ובסנהדרין והר"ן הביאו צ' הדיעות ולא
 הכריע ורבינו ירוחם נתיב י"ד ח"ז כתב המודר הנאה
 מחצירו אין מתירין לו חללא בפניו וכו' ופי' הר"א ממין
 שגדר ע"ד חצירו וכו' עד ונכון להחמיר בבאחי דבריו
 לעיל (סי' טו) ובש"ע יו"ד ה"ל הביא צ' הדעות דעה
 ראשונה דצדיעבד הוי התרה ויש אומרים דלא הוי התרה
 ועיין ביאור הגר"א שם ס"ק מ"ו ובש"ך ס"ק מ"ו שם

קרנן אוכל לך מותר כזו שבועה לא אוכל לך השבועה שאוכל לך לא

משנה הלכות

קרנן דהא מתני' כר"מ אוקימנא לה ור"מ הא לית ליה מכלל לאו אחת שומע הן.

וראייתי להמאירי שגרס נמי כרזנו וכתב ח"ל הקרנן שאוכל לך מותר וזו בלשון שבועה כיון וכן הדין אלא שמכל מקום יש לחוש ללשון נדר כיון והאיך מותר שהרי יש התפסק אף בלא קפ השמות שאין הלכה כר"י דשני זין קרנן ללקרנן כבר פירשנו בסוף פרק ראשון באומר הא קרנן וכו' לשון שבועה ר"ל בחיי הקרנן ואין שבועה בקרנן וכן הלכה היא קרנן שאוכל לך אסור אעפ"י שאין בו קפ הדמיון לקרנן לא אוכל לך מותר זו ודאי אינה הלכה אלא לדעת רבי מאיר היא שנויה ולא קרנן קאמר שזו אף לר' מאיר אסורה שהרי פירשה לקרנן יהא מה שאתה אומר לפיכך לא אוכל לך אלא שאמר בהדיא לא קרנן לא אוכל לך ולענין פסק אסור שהרי מכללו אחת שומע הא מה שאוכל יהא קרנן אלא שאין רבי מאיר סובר מכלל לאו וכו' ומ"מ זין לקרנן זין לא קרנן שניהם אסורים אם לא קרנן מכלל לאו ולדעת חכמים ואם לקרנן לדברי הכל מפני שמפרשים בו לא קרנן ולר"מ מפני שנעשה כאומר לקרנן יהא ע"כ. ועיין עוד שם בדף י"א ע"א ודו"ק היעב.

ועיין רמב"ם פ"א מה' נדרים ה"י י"ט וסמ"ג לאוין רמ"ב והריטב"א כתב לכך נראה לפרש כפשטן של דברים דרישא כפשטה קרנן לא אוכל לך הקרנן לא אוכל לך מותר דהא לא קאמר מידי וזכי האי ליטנא דאחי שפיר בחד טעמא לא דחיק למדרשיה בחרי טעמי אבל באומר לקרנן לא אוכל לך דאיכא למ"ד יתירה וכו' ע"ש ולפי זה אחי שפיר נמי גירסת רזנו ז"ל.

כזו ומ"ש שבועה לא אוכל לך השבועה שאוכל לך וכו' נדרים ט"ז ע"א שבועה לא אוכל לך הא שבועה שאוכל לך לא שבועה לא אוכל לך אסור. וגרס נמי הא והריטב"א ז"ל הביא גירסת רש"י כאן לא שבועה לא אוכל לך אסור ויש גורסין כי שבועה דמשמע חיי אבל גירסת הרי"ף והרא"ש כגירסת רזנו. ועיין ס"ק לעיל בסמוך בהא גירסתו וגרסין בגמ' מכלל דהא שבועה שאוכל לך דלא אכילנא משמע ורמינהו שבועות שתיים שכן ארבע שאוכל ושלל אוכל שאכלתי ושלל אכלתי מדקאמר שאוכל ושלל אוכל שאכלתי ושלל אכלתי מכלל דשאוכל לך דאכילנא משמע אמר אצוי שאוכל שתי לשונות משמע היו מסרבין בו לאכול ואמר אכילנא אכילנא ותו שבועה שאוכל דאכילנא משמע אבל אמר לא אכילנא לא אכילנא ותו אמר שבועה שאוכל דלא אכילנא קאמר רב אשי אמר שאוכל דשבועה שאי אוכל קאמר ע"כ.

והרמב"ם פ"ד מהל' שבועות ה"י כ"ב פסק כאצוי וכטעם כתב הר"ן בפ"ק דשבועות משום דרב אשי משבש ליטנא דמתני' הביאו הב"י והרי"ף ז"ל הביא ב' הדעות ולא פסק כמי והרמב"ן פסק כרב אשי וכן פסק הרא"ש ז"ל ועיין רמב"ן נדרים ה"ל והעור יו"ד. ס"י ר"ל"ז הביא ב' הדעות ופסק כרא"ש ובשו"ע סעי' י"א ג"כ פסק הכי. ובציאור הגר"א ז"ל ס"ק כ"א כתב וז"ל א"ל שבועה מתני' ונדרים וכאוקימתא דרב אשי שם וברפ"ג דשבועות דזבא אין חולק ועיין ר"ן שם ע"כ.

עוד הביא בש"ע דעת הרמב"ם ז"ל בשם יש מי שאומר שאם הפליר בו תחלה שיאכל עמו וכו' ובציאור הגר"א שם ס"ק כ"ד איין עיין בה"ג ולא זכיתי להזין כוונתו זבא שהרי רזנו בה"ג לא הביא רק לשון המשנה וי"ל דכוונת הגר"א ז"ל כיון דרזנו בה"ג לא חלק כלום במשנה רק הביא המשנה כלורתה ע"כ לא ס"ל כרב אשי דלרב אשי לריך לשבש המשנה וא"כ מוכרח מח דגם דעת רזנו כהרמב"ם דפסק כאצוי וי"ע.

ודע דראיתי שיטה חדשה בהא לרזנו הרדב"ז ז"ל על הרמב"ם ז"ל אחר שהביא דברי העור ח"ל כתב העור ואם אמר שבועה שאוכל לך נשבש שלא יאכל עמו ואין חלוק זין הפליר בו תחלה שיאכל עמו ללא הפליר והרמב"ם כתב אם הפליר בו שיאכל עמו ואמר שבועה שאוכל לך אסור לאכול עמו וא"א הרא"ש ז"ל כתב הראשונה עכ"ל ואני לפענ"ד אומר שאין זבא מחלוקת שאם לא היה מפליר בו ואמר שבועה שאוכל לך לעשות רזון חזירו המפליר בו נחבין אבל אם נמנע בחיילה וחזרו מפליר בו ונשבש שאוכל לך שלא אוכל משמע שרצה לפטור עצמו ממנו ומודה הרא"ש ז"ל בחלוקה זו דשלא אוכל לך משמע וכן דקדקתי מלשון הרב שכחז והוא נמנע והעור השמיט מלה זו ובה תלוי גלוי דעת הנשבש והכי משמע בגמ' מחירולו דאצוי שאמר שאוכל שתי לשונות משמע היו מסרבין בו לאכול ואמר אכילנא אכילנא ותו אמר שבועה שאוכל לך דאכילנא משמע אבל אמר לא אכילנא ותו אמר שבועה שאוכל דלא אכילנא קאמר והרא"ק פסק כחירולו דרב אשי דבתראי הוא דאמר אלא תנא פסקה למילתיה שאוכל דאכילנא משמע ושלל אוכל דלא אכילנא משמע לפי דעת העור אבל אני אומר שאין כאן מחלוקת ע"כ.

וישיבא זו היא שיטה חדשה ולא הביאום הפוסקים גם י"ע ק"ה בדברי הרדב"ז שלא כתב כן אלא לדעת העור ולא כתב כן גם לדעת הר"ן שהרי כבר בזאתי דגם דעת הר"ן דהרא"ש פליג על הרמב"ם ז"ל

משנ"כ: זה חומר בשבועות מצדריים (כט) חומר בנדריים מצדריים. מפרש בגמ' דאקונס שאני ישן קאי דקתני שאין נדר חל עליו מן החורה משום דהוי דבר שאין בו ממש ומשום הכי קתני הכא דכזה יש חומר בשבועות מצדריים שהשבועה משום דכוח איסור גברה חלה אפילו על דבר שאין בו ממש דאין השבועה חלה על החפץ אלא על האדם שנשבע שלא לעשות דבר זה נדר חל על החפץ: וחומר בנדריים מצדריים כיול אמר סוכה וכו'. פי' משום דנדר חל על ציטול מלות עשה דמלות חיוב גברה ונדר איסור חפלה ואין מאכלין לאדם דבר האסור לו: ובשבועות מותר. אם נשבע שלא ישב בסוכה ושלא יטול לולב מותר מדין שבועה ציטוי ולוקה משום שבועה שוא כדאיתא צירושלמי שבועה שלא אוכל

משנה הלכות

כ"ט) ומ"ש חומר בנדריים מצדריים כיול וכו'. בגמ' שם ע"ב חומר בנדריים מצדריים כיול וכו' רב כהנא מתני אמר רב גידל אמר רב ורב עבוימי מתני אמר רב גידל אמר שמואל מנין שאין נשבעין לעבור על המלות ת"ל לא יחל דברו דברו לא יחל אצל מיחל הוא לחפצי שמים מ"ש נדר דכתיב איש כי ידר נדר לדי' לא יחל דברו שבועה נמי הא כתיב או השבע שבועה לדי' לא יחל דברו וכו' אמר רבויי הא דאמר הנחת סוכה עלי הא דאמר שבועה שלא אהנה וכו' אלא אמר רבא הא דאמר ושיבת סוכה עלי והא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה ושאין נשבעין לעבור על המלות מהכא נפקא ליה מהתם נפ"ל דתינא להרע או להטיב מה העצה רשות אף הרעה רשות יאל נשבע לצטל את המלוא ולא ציטל שאין הרשות בידו חד קרא למפטריה מקרבן שבועה וחד למפטריה מן לאו שבועה ע"כ.

ועיין ר"ן שבועות שמים בתרא דף י"ט מה שהאריך שם בחילופי הסוגיות ושאצוי רב אשי לא פליגי לפי סוגית הש"ס דשבועות שם כשאוכל סתם ע"ש.

ובתבו הפסוקים ז"ל לשבועה אפי' בלמ"ד פתוחה אסור דאע"ג דלמ"ד פתוחה לא משמע ומתני רבי מאיר היא דלית ליה מכלל לאו אחת שומע הן מדקתני זה חומר בשבועות מצדריים מכלל דתרווייהו חד תנא נינהו והכייל דנדריים הא אוקימנא כר"מ אפילו הכי בשבועה אסור והיינו עעמא משום דהא מסקינן בסוף פ' שבועות בעדות ל"ו דכי לית ליה לר"מ מכלל לאו אחת שומע הן ה"מ צממונא אי נמי באיסורא דאית ציה צממונא אצל באיסורא גרידא אית ליה ונדריים איסורא דאית ציה צממונא נינהו אצל שבועות אינן אלא איסורא גרידא שהוא חל בגופו ובאיסורא גרידא ר"מ מודה דאמרינן ציה מכלל לאו אחת שומע הן כ"כ הר"ן והמאירי ועיין ש"מ נדרים הנ"ל. והעור גרס שבועה שאין אוכל לך והצ"ח הגיה שאי במקום שאין ובס"א מספרי העור הגירסא שאינו אוכל וכן הוא ברמב"ם ז"ל ספ"ד מה"ש ועיין תוס' פ"ג דשבועות דאין חלוק בין שבועה להשבועה ע"ש.

ורבנו ז"ל בריש הלי שבועות כתב וז"ל והיכא דאישתבע לצטולי מלוא כגון דאמר סוכה שאיני עושה לולב שאיני נוטל תפילין שאיני מניח שבועה שוא הוא דאפיק צפומיה ולוקה עליה אצל בסוכה ולולב ובתפילין לא איחסר דתן שם כ"ז נשבע לצטל את המלוא ולא ציטל פטור מלן דלא מיתסר (נדריים ע"ז) רב כהנא מתני לה אמר רב גידל אמר שמואל דכתיב לא יחל דברו לדברו לא יחל אצל יחל לחפצו שמים ולא מיבעיא לצטל את המלוא דפטור אלא אפילו נשבע לקיים את המלוא ולא קיים פטור מאי עעמא כיון דמושבע מהר סיני הוא לא חיילא שבועה עליה דכתיב או נפש כי תשבע לצטל בשפתיים ות"ר (שבועות כ"ז) יכול נשבע לצטל את המלוא ולא צטל יחא חייב ת"ל להרע או להטיב מה העצה רשות אף הרעה רשות אוריית נשבע לצטל את המלוא ולא ציטל שפטור שאין הרשות בידו דכי חיילא עליה שבועה עילוי מלתא דכי משתבע לא מייחייב למיעבדה אצל מלוא דכי לא משתבע מייחייב למיעבדה לא חיילא עליה שבועה ע"כ.

בח) ומ"ש זה חומר בשבועות מצדריים וכו' משנה שם כלשון רבנו ובגמ' חומר מכלל דנדר הוא והא מותר קתני אסיפא דאידך צבא קתני שבועה שאיני ישן שאיני מדבר שאיני מהלך אסור זה חומר בשבועות מצדריים ע"כ. פי' מדקאמר חומר בשבועות מצדריים מכלל דנדר מיהו הוי כי אמר קרבן לא אוכל לך וכו' והא מותר קתני בנדריים דאפילו איסור ליכא ומשני אסיפא פי' הא דמשמע דנדר מיהו חשוב לא קאי ארישא דקתני קרבן לא אוכל לך אלא אסיפא דאידך צבא דקתני לעיל י"ד ע"ב קונס שאיני ישן שאיני מדבר הרי זה צבא יחל דברו ואמר רבינא עלה לעיל ע"ו לעולם דקתני שאני ישן ומאי צל יחל צל דרבנן דהיינו איסור דרבנן אצל שבועה שאיני ישן שאיני מדבר מדאורייתא אסור זה חומר בשבועות מצדריים ששבועה חלה על דבר שאין בו ממש וחייב קרבן מה שאין כן בנדריים.

ול"א פירש לן רבנו מה יהא בשבועתו שנשבע לשוא אי מחייב עליה או לא אצל מדבריו הקדושים צבלי

יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה כיצד הריני נזיר אם אוכל הריני נזיר אם אוכל הריני נזיר אם אוכל ואכל חייב על כל א' וא' שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל אינו חייב אלא א'. לא לא יאמר אדם לאשתו בשבת מופר ליכי מבוטל ליכי כדרך שא"ל בחול אלא בתוך שבועה. דנדר חל על נדר ואין שבועה חלה על שבועה כדמפרש ואזיל: הריני נזיר אם אוכל. מפרש בגמ' דאם אוכל לאו דוקא דה"ה נמי אם אמר הריני נזיר הריני נזיר דחייב על כל אחת ואחת חלה איידי דתני גבי שבועה שלא אוכל תני נמי גבי נזיר אם אוכל: חייב על כל אחת ואחת וחייב לנהוג נזירות שלשים יום על כל קבלה ויציא קרבן נזיר ויחזור להיות נזיר עד שיטלים לכל הקבלות: אינו חייב חלה אחת. כלומר אינו לוקה חלה מלקות אחת באכילה אחת ואינו מונה שתיים ג"כ כיון דלא משכחת לה דמכיון שאמר שבועה שלא אוכל כבר זה היו ליה מושבע ועומד ותו לא חיילה עליה שבועה שניה אבל אם נשאל על השבועה הראשונה חלה השבועה השנייה וכך לעולם: ל"א יאמר אדם לאשתו בשבת מופר ליכי. משום שלא

משנה הלכות

שבועות נראה להדיא דמחייב משום שבועת שוא שהכי כתב שבועת שוא הוא דאפיק בפומיה ולוקה עליה ואיפשט לן נמי הא דנסתפקתי לעיל (סי' ג') שיטת רבנו זזה ע"ש ועיין שאלות סי' ע' שכתב כעין לשון רבנו. ונחלקו הפוסקים ז"ל במי שאוסר עליו איסורין בקונם דעת רבנו זזה וזוהי הלוי ז"ל דמשום הכי פרוע הני סוכה וכו' משום דכי חייל נדרה אכתירה חייל אבל האוסר עליו נבלה ושאר איסורין בקונם אין הנדר חל עליו אע"פ שהוא לקיים את המלוה שאין איסור חל על איסור לעבור גם צבל יחל והרמב"ן ז"ל כתב דלרבותא נקט הני דמתני' דחלין אפילו לצבל את המלוה וכ"ש דנדרים חלין על האיסורין שהוא לקיים את המלוה דכי אמרינן דאין איסור חל איסור היינו בעלמא דתרווייכו איסור גזרתי חייל הכא דנדרים איסור חפלא ושאר איסורין איסור גזרתי חייל וחיל ויש ראייה צירושלמי נזיר פ"א הל"ב ר' אחא בשם ר' יוחנן האומר הריני נזיר מיינן של ערלה לא אמר כלום חזריה אמרינן במתלוקת לר"ש פי' דסבר אין אלא חפלא אבל לרבנן איסור א"ר יודן כאן דנדרים כאן שבועות נדרים חלין על האיסורין ואין שבועות חלין על האיסורין ע"כ וכתב הנמק"י ז"ל דהאחרונים ז"ל הסכימו עם הרמב"ן ועיין עוש"ע יו"ד סי' רל"ח ס"ד.

אב"ל הריעצ"ה ז"ל כתב איכא מרצנן ז"ל דס"ל דכיון דנקיט רישא דיש נדר בתוך נדר צנדר של נזירות ולא נקיט ליה צנדרים בעלמא דדוקא נזירות הוא שהנזירות חלה על נזירות כדלפינן בפ"ק דמכילתין מנזיר להזיר אבל צנדרים דעלמא אפילו מנדר איסור אין נדר חל על נדר כשם שאין שבועה חלה על שבועה דשני נדרים חד מינא נינהו דומיא דשבועות ואע"ג דנזירות איסור חפלא הוא כנדרי איסור דעלמא ולפיכך חלה על דבר מלוה ועל שבועה כדאיתא במס' נזיר דף ג' ע"ב ולא גמרינן מינה לנדרים דעלמא דהוה נמי איסור חפלא דהא דגלי קרא צנזירות שמהל חלה על נזירות אע"ג דתרווייכו חד מינא הוא חידוש הוא ולא גמרינן מינה לנדרים דעלמא חלה דנדרים כדניא דשבועות והאי פירושא ליתא דכיון דנדרים דעלמא דמי לנדרים נזירות דהוה איסור חפלא ולא דמי לשבועות דאינון איסור גזרתי אי נמי והוא הכון דעיקר דינא צנזירות כתיב ומינה ילפינן לנדרים דעלמא ומשום הכי נקוט נזירות שהוא האב ומינהו מודינא צנזרי הקדש דאיסור גזרתי נינהו ודינייהו כשבועה ואין נדר חל על נדר כשם שאין חל על שבועה כדמוכח מהביא דרב גידל דפי' קמח דף ח' ע"א כדפרישנא התם וכן עיקר וליכא למינדע מינה וכן דעת מורי נר"ו. ועיין מאירי כאן וצנזורים פ"ג מה"י הלכה כ' וסמ"ג לאוין רמ"ג ועוש"ע סי' רל"ט וסי' רכ"ט.

שבועות נראה להדיא דמחייב משום שבועת שוא שהכי כתב שבועת שוא הוא דאפיק בפומיה ולוקה עליה ואיפשט לן נמי הא דנסתפקתי לעיל (סי' ג') שיטת רבנו זזה ע"ש ועיין שאלות סי' ע' שכתב כעין לשון רבנו. ונחלקו הפוסקים ז"ל במי שאוסר עליו איסורין בקונם דעת רבנו זזה וזוהי הלוי ז"ל דמשום הכי פרוע הני סוכה וכו' משום דכי חייל נדרה אכתירה חייל אבל האוסר עליו נבלה ושאר איסורין בקונם אין הנדר חל עליו אע"פ שהוא לקיים את המלוה שאין איסור חל על איסור לעבור גם צבל יחל והרמב"ן ז"ל כתב דלרבותא נקט הני דמתני' דחלין אפילו לצבל את המלוה וכ"ש דנדרים חלין על האיסורין שהוא לקיים את המלוה דכי אמרינן דאין איסור חל איסור היינו בעלמא דתרווייכו איסור גזרתי חייל הכא דנדרים איסור חפלא ושאר איסורין איסור גזרתי חייל וחיל ויש ראייה צירושלמי נזיר פ"א הל"ב ר' אחא בשם ר' יוחנן האומר הריני נזיר מיינן של ערלה לא אמר כלום חזריה אמרינן במתלוקת לר"ש פי' דסבר אין אלא חפלא אבל לרבנן איסור א"ר יודן כאן דנדרים כאן שבועות נדרים חלין על האיסורין ואין שבועות חלין על האיסורין ע"כ וכתב הנמק"י ז"ל דהאחרונים ז"ל הסכימו עם הרמב"ן ועיין עוש"ע יו"ד סי' רל"ח ס"ד.

ב ומ"ש יש נדר בתוך נדר וכו' שם דף י"ז ע"א יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה כ"ל אמר הריני נזיר אם אוכל הריני נזיר אם אוכל ואכל חייב על כל אחת ואחת שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל אינו חייב אלא א'. לא לא יאמר אדם לאשתו בשבת מופר ליכי מבוטל ליכי כדרך שא"ל בחול אלא בתוך שבועה. דנדר חל על נדר ואין שבועה חלה על שבועה כדמפרש ואזיל: הריני נזיר אם אוכל. מפרש בגמ' דאם אוכל לאו דוקא דה"ה נמי אם אמר הריני נזיר הריני נזיר דחייב על כל אחת ואחת חלה איידי דתני גבי שבועה שלא אוכל תני נמי גבי נזיר אם אוכל: חייב על כל אחת ואחת וחייב לנהוג נזירות שלשים יום על כל קבלה ויציא קרבן נזיר ויחזור להיות נזיר עד שיטלים לכל הקבלות: אינו חייב חלה אחת. כלומר אינו לוקה חלה מלקות אחת באכילה אחת ואינו מונה שתיים ג"כ כיון דלא משכחת לה דמכיון שאמר שבועה שלא אוכל כבר זה היו ליה מושבע ועומד ותו לא חיילה עליה שבועה שניה אבל אם נשאל על השבועה הראשונה חלה השבועה השנייה וכך לעולם: ל"א יאמר אדם לאשתו בשבת מופר ליכי. משום שלא

ל"א ומ"ש לא יאמר אדם לאשתו בשבת מופר ליכי וכו' בגמ' דף ע"ז ע"ב לא יאמר אדם לאשתו בשבת מופר ליכי בעול ליכי כדרך שאומר לה בחול אלא

יבא דבורך של שבת כדבורך של חול: מ"ר אכלי עלי שתי. יש מפרשים דדוקא היכי דאמר עלי ואכלי עלי ושתי מהני הפרה בלב אכל כיכי דלא אמר לה עלי ואכלי וכו' לא מהני הפרה בלב, וי"מ דמהני אפי' בלא אמר עלי ואכלי ועיין משנ"ה: וצריך שיצטל בלבו. הריעצ"א כתב דלריך להוילא בשפתיו ויש מפרשים דלא צעי וסגי ביעול בלב: תניא בית שמאי אומרים בשבת מצטל בלבו וכו'.

אומר טלי אכלי טלי שתי והגדר בטל מאיליו אמר רבי יוחנן וצריך שיבטל בלבו. תניא בית שמאי אומרים בשבת מבטל בלבו ובחול מוציא בשפתיו ובית הלל אומרים אחד זה ואחד זה מבטל בלבו ואין צריך מהני הפרה בלב אכל כיכי דלא אמר לה עלי ואכלי וכו' לא מהני הפרה בלב, וי"מ דמהני אפי' בלא אמר עלי ואכלי ועיין משנ"ה: וצריך שיצטל בלבו. הריעצ"א כתב דלריך להוילא בשפתיו ויש מפרשים דלא צעי וסגי ביעול בלב: תניא בית שמאי אומרים בשבת מצטל בלבו וכו'.

משנה הלכות

אומר לה עלי ואכלי עלי ושתי והגדר בעל מאליו א"ר יוחנן וצריך שיצטל בלבו תניא בש"א בשבת מצטל בלבו בחול מוציא בשפתיו וכו"א אחד זה ואחד זה מצטל בלבו ואין צריך להוילא בשפתיו. וכו"א גרס תניא באומר לאשתו ובגליון שם כתב חסר כאן תיבת תניא עיי' ר"ן או אפשר דבצרייתא דלעיל בסמוך מתנייא ואותן שתי נקודות שנדפסו אחר דבריו קיימין הם בטעות ומדברי רבנו נראה ראייה דלא גרסינן להו.

אינם דברים אלא לומר שאינו צריך להשמיט לה אכל צריך להוילא בשפתיו צינו לצינו ודכוותה גבי ביעור חמץ פסחים מ"ט ומצטלו בלבו וגבי ברכת המזון בלבו ואם צריך ילא דהיינו שמוציא בשפתיו דלודך מהרבה בלבו מקרי ויש גדולים וחכמים משתבשים בזה ומה שכתבתי עיקר מפי מורי נר"ו ע"כ.

ובתב כ"ר דהא דאסרינן למימר הכי לאו משום גזירה דהיתר נדרים דחכם הוא דהא כיון דאמר עלי ואכלי לצורך השבת הוא ואפילו בשאלה שרי אלא טעמא דמילתא דכיון דאפשר לשנויי משנינן. וכו"א כחז וא"ר יוחנן וצריך שיצטל בלבו וכו' ומתניתא דקתני כדרך שאומר לה בחול דמשמע דבחול צעי אמירה כ"ק אם בלא לומר בשבת לא יאמר כדרך שהוא רגיל בחול וכו"א דבחול נמי אין צריך אמירה וא"ת ולר"י דאמר וצריך שיצטל בלבו א"כ למה ליה למימר עלי ואכלי וי"ל כדי להודיע שהפר בלבו. א"י פלוגתא דב"ש וב"ה קאי היכא דא"ל עלי ואכלי ומילתא דר"י אחיא כר"ע אכל כיכי דלא אמר עלי ואכלי לא מהניא הפרה בלב אלא עם עלי ואכלי מהניא.

והנראה דעת הריעצ"א ורבו ז"ל דהמצטל בלבו צריך שיוציא בשפתיו נמי וכן נראה נמי לכאורה דעת כ"ר ממין ז"ל שהצאתי בסמוך וגם ה"א ש"א אינו נראה שחלק עליו בזה וא"כ ל"ע לפענ"ד אמאי השמיטו הפוסקים הא שיעור להקל בנדר דאורייתא נגד הני גאונים ז"ל. וכו"א סי' רל"ד כתב אדברי בעור ואפע"י שממ"ש ה"א ש"ש בשם ר"מ נראה דלריך שיצטל בלבו דקאמר ר' יוחנן היינו שאינו צריך להשמיט ביעול לאזניו אכל מ"מ צריך להוילא בשפתיו משמע ליה לרבו פשע מימרא דרבי יוחנן הכי ע"כ אכל הרי הריעצ"א ורבו ז"ל ג"כ ס"ל דצעי להוילא בשפתיו וכתבו שכן עיקר.

והר"א מביין פי' דעלי ואכלי לאו הפרה היא אלא להודיע שהפר בלבו דאי הוה הפרה אמאי קא"ר יוחנן וצריך שיצטל בלבו דכיון דאמר לה עלי ואכלי בודאי חשב בלבו שיבא מופר שאינו רואה להאכילה דבר האסור לה אכל בשפתיו לא יוילא בקול רם כי האי דפי' הוה קורא ברכות ע"ו ע"כ לא יצרך ברכת המזון בלבו ואם צריך ילא דהיינו שצריך ולא השמיט לאזנו וכ"כ הנמק"י.

ובן ראיתי להמאירי שכתב בדף ע"ו ע"א ד"ה אמר המאירי וז"ל יש גורסין עוד במשנה לא יאמר אדם לאשתו וכו' ויש רגילים לפרש אף כשנדרה בחול דיו צטול בלבו והם דברים מתמיהים שהרי במשנתנו אמרו לא יאמר לה מופר ליכי כדרך שהוא אומר בחול אלמא דבחול מיבא לריך שיאמר כן אלא שהם מפרשים וכו' ומ"מ גדולי המפרשים כתבו שכל שבחול צריך אמירה ואין צטול שבלבו מוטיל אף צעלי ואכלי ומחלוקת שמאי והלל על שבת היא אמורה ע"ש שוב ראיתי בלבוש שפסק דבאמת בחול לכתחלה צריך להוילא בשפתיו ע"ש ועיין עוש"ע סי' רל"ד סי' כ"ד ובכרע"ב נדרים פ"י מ"ח ובתו"ש ע"ש. (ועיין ס"ק שסמוך מה שכתבו בס"ד בפירוט דברי כ"ר ממין ודברי כ"ר ע"ש ז"ל).

והמזור סי' רל"ד כתב חישב לשון הפרה בלבו ולא הוילא בשפתיו אינו כלום ד"ה שאל אמר לה עלי ואכלי אכל א"ל עלי ואכלי וחישב לי הפרה בלבו הוה הפרה בין בחול בין בשבת וכלשון זו כתב המחבר סי' ה"ל סי' ל"ח ע"ש והנראה דלהלכה כלבו מודי דצעלי ואכלי סגי כשמחשב בלבו בהפרה בין בחול ובין בשבת. אכל הריעצ"א ז"ל כתב דבלבו ממש לאו דוקא דדברים שבלב

והרמב"ם פי"ג מה' נדרים שיעב חדשה לו וז"ל בעלי ז' המפר נדרי צתו או אשתו צריך להוילא בשפתיו ואם בלבו אינו מופר אכל המצטל אינו צריך להוילא בשפתיו אלא מצטל בלבו ובעלי ח' כתב מפירין נדרים בשבת וכו' ולא יאמר לה בשבת מופר וכו' אלא מצטל בלבו ואומר לה עלי אכלי ועלי ושתי וכיוצא

להוציא בשפתיו. לב) ר' אליעזר בן יעקב אומר הרוצה שידיר את חברו שיאכל אצלו יאמר כל נדר שאני עתיד לידור הרי הוא בטל ובלבד שיהא

עין משנ"ה: הרוצה שידיר את חברו שיאכל אצלו. שאומר לו קונם שאין אהה נכה לי

אם לא תאכל עמי והוא נדרי זריזין שאינו מדירו אלא כדי לזרוז שיאכל עמו ולריך לומר כל הנדר שאני עתיד לידור הוא בטל: ובלבד וכו' מאי קאמר. פי' לפי שכבר יודע המזומן שאין נדר חל עליו שכבר בטלו המזמן ולא ישמע

משנה הלכות

כזה ע"ש ומחלק בין הפרה לביטול ועיין כ"מ שם וזכרד"ז ולח"מ ובהשגות שם וכדברים עתיקים.

לב) ומ"ש רבי אליעזר בן יעקב אומר הרוצה שידיר את חברו שיאכל אצלו וכו' משנה שם דף כ"ג רבי אליעזר בן יעקב אומר אף הרוצה להדיר את חברו שיאכל אצלו יאמר לו כל נדר שאני עתיד לידור הוא בטל ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר ע"כ. ורבינו לא גרס תיבת אף ובהגהות הב"ח שם הגיה וז"ל ואמר כל נדר כז"ל ותיבת לו נמחק ומדברי רבנו ראינו ברורה לגירסתו שג"כ לא גרים לי' ואמרינן בגמ' וכיון דאמר כל נדר שאני עתיד לידור יבא בטל לא שמע ליה ולא אחי בהדיה חסורי מחסרה והכי קתני הרוצה שיאכל אצלו חצירו ומסרז בו ומדירו נדרי זריזין הן ע"כ.

ואף דמסתפינה להכניס ראשי בין ההרים הרמים שמא ירולאו גלגלתי מ"מ אענה חלקי גם אני בס"ד והוא דגרסינן בגמ' נדרים דף ע"ז ע"ב לא יאמר אדם לאשתו בשבת כדרך שיאמר בחול אלא אומר לה עלי ואכלי ואמר רבי יוחנן ולריך שיבטל בלבו. ופי' הרא"ש בשם הר"ח ממין דעלי ואכלי לאו הפרה היא ולכך אמר רבי יוחנן ולריך שיבטל בלבו כלומר שיאמר בלבו מופר לך אבל בשפתיו לא יוליא בקול רם כי הוה דפי' היה קורא ברכות ע"ז לא יצרך ברכת המזון בלבו ואם צריך ילא דהיינו שצריך ולא השמיע לאזני ע"כ. והנראה דהר"ח ממין מפרש הוה בגמ' ברכות כשצריך ולא השמיע לאזני והו דברים שבלב ואפ"ה אם צריך ילא אבל לפי זה אין מכאן ראינו לשיעת הב"ח ז"ל לחלק בין הוליא בשפתיו ומשמיע לאזני או לא.

וכתב הרא"ש ז"ל ומאי קשיא ליה לימא שביטל בלחש כדי שלא ישמע חצירו ופי' הר"ח ממין דאם ביטל בחשאי אין ביטולו ביטול כיון שגדר בסתם אע"פ שחש בלבו שגדר על תנאו הוה דברים שבלב ולא מוכיחים ולא הוה דברים אבל אם ביטל צפרהסיה בטל הנדר והא דלא מני להתנות צפרהסיה שלא בפניו ואח"כ ידירו י"ל דצעינן התנאי בשעת הנדר כמ"ש הש"ך בסו' רי"א סק"א ועיין קרבן נתנאל נדרים הכ"ל.

אבל הר"ן ז"ל כתב דהוי מנאי לשנויי דאמר מדיר בחשאי כדי שלא ישמע המודר אלא דאכתי לא אחיא ליה מתניתין שפיר דכיון דקתני אף הרוצה משמע דהא נמי משום נדרי זריזין מותר ולאו משום תנאי שהתנה וא"כ מאי אף ועוד דאי צכי האי גוונא עסקינן היכי תני ובלבד שיהא זכור פשיעה שהוא זכור שהרי בשעת הנדר הוא מתנה ע"כ.

ונראה דהרא"ש והר"ח ממין והר"ן פליגי בהא לדעת הרא"ש והר"ח לא מני מבטל בלחש ולדעת הר"ן מבטל אפי' בלחש והעור יו"ד סו' רי"א לא הביא אלא דעת הרא"ש ז"ל ובש"ע סו' הג"ל סעי' א' כתב לדעת הר"ן ודעת הרא"ש כתב צ"ח אומרים והב"ח ז"ל הביא ראינו לדעת הר"ן ז"ל בתוס' פי' הגוזל בתרא דף קי"ג ד"ה נודרין לנהרגין דמבטל בשפתיו בלחש הוי ביטול גמור והכי נקטינן בדיון ק"ש ותפלה אבל הש"ך ז"ל שם ס"ק צ' חלק על הב"ח והעלה כדעת הרא"ש ע"ש.

אלא דצעינן דברי הר"ח ממין ז"ל אני נצוך ולכאורה דבריו סותרים דדף ע"ז כתב ולריך שיבטל בלבו אבל בשפתיו לא יוליא בקול רם אלא שיאמר בלבו מופר לך. וז"ע רישא לסיפא דבריש דבריו כתב ולריך שיבטל בלבו משמע דביטול בלב סגי ותיכף אמר אבל בשפתיו לא יוליא בקול רם משמע דדוקא בקול רם הוה דלא יוליא הא מוליא בשפתיו בלא קול רם שפיר צעי ואח"כ כתב צפיפה אלא שיאמר בלבו מופר לך ומשמע נמי דסגי בצבטול בלב בלא הולאת שפתיו. וא"כ קשיא מליעתה מרישא וסיפא. עוד יש לדיוק מדכתב בשפתיו לא יוליא בקול רם משמע הא בלחש יוליא בשפתיו ואפילו משמיע לאזניו אפילו בלחש הוה בקול רם ואפילו לכתחילה וכו' דהיינו שצריך ולא השמיע לאזניו משמע הא השמיע לאזניו אפילו בלחש הוה בקול רם ואפילו לכחלה מותר וקשיא קול חקול ושמיעה אשמיעה. עוד קשה שהרי הרא"ש ז"ל דד"ף כ"ג הביא בשם הר"ח גופיה דאם ביטל בחשאי אינו ביטול ומשמע לכאורה דאפילו השמיע לאזניו אפילו בלחש הוה בקול רם ואפילו לכתחילה וצעי קול רם דוקא ותקשה לפירושו בצרכות וכנ"ל.

אשר לכן נראה לפענ"ד לולא דמסתפינה מרבותי מה שהראוני מן השמים בהא שמעתתא והוא דבאמת הא דאמרינן דאמירה בלחש הוה דברים שבלב היינו דוקא כשמוליא בשפתיו ואינו משמיע לאזניו וכמו שכתב להדיא דף ע"ז לענין בהמ"ז ורק לזה קורא דברים שבלב והכי

יהי ולא אחי צהדיה, ויש זכור בשעת הנדר מאי קאמר כיון דאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא אומרים דכוכ מלי לשנויי בטל לא שמע ליה ולא אתי בהדיה הכי קתני הרוצה שיאכל חבירו אצלו דצטלו בלחש ויש חולקין ועיין משנ"כ: הכי קתני הרוצה שיאכל חבירו אללו וכו'. נדרי זרחין הוו ואפילו אינו אוכל עמו לא חייל נדרה שלא

משנה הלכות

שמוציא בשפתיו ומשמיע לאזניו זה כבר נקרא קול רם מאחר שהשמיע לאזניו וקולו נשמע כל דהוא דאין שיעור נקול עד היכן יגיע אלל מיד שנשמע קולו בצואו לאזנו כבר קול רם מקרי וכמו שנראה מדברי הר"א ז"ל בדף ע"ז הנ"ל ועוד דאל"כ אמאי לא מלינו שום שיעור בכמה הוא קול רם א"ו כמו שכתבתי בס"ד דהשמיע לאזנו קול רם הוא אפילו לדעת הר"א ז"ל.

והא דכתב הר"א ז"ל בשם הר"א ממיז דאם ציטל בחשאי אינו ציטול כיון שנדר בסתם נמי כוונתו דצטל בחשאי היינו שלא השמיע לאזניו וזה נקרא בחשאי אבל אם ציטל צפרהסיא וכונתו על פרהסיא היינו שהשמיע לאזנו רק שכיון ששמיע לאזנו פרהסיא מקרי לענין זה כיון דשוב יכול אדם אחר לשמעו. וכן נראה לי לדייק מלשון הר"א ז"ל גופיה שכתב שם וז"ל ציטל בחשאי אין ציטולו ציטול וכו' אע"פ שהשז בלבו שנודר על דעת תנאו הוו דברים בלבו ולא מוכיחים ולא הוו דברים ע"כ והרי שדייק לכתוב אע"פ שהשז בלבו ואי נימא דאפילו כשהשמיע לאזנו נמי לא הוו ציטול לדעתו יותר הוה ליה לומר אע"פ שהשמיע לאזנו אכתי השז בלבו מקרי וזו ודאי רבותא גדולה היא שהיה ליה לאשמעינן יותר ממה שכתב רק שהשז בלבו וע"כ ז"ל דכוונת הר"א ז"ל נמי דדוקא מחשז בלבו או הוילא בשפתיו ולא השמיע לאזנו מחשז בלבו מקרי אבל אם משמיע לאזנו ג"כ אז כבר קול רם מקרי ופרהסיא הוא. והבן הדברים כי זה בס"ד דבר חדש.

דלשון עלי ואכלי מוכיחה דכוונתו להפר ולצטל והוי דברים שבלב המוכיחין וכמו שכתב שם להדיא וז"ל דכעלי ואכלי לא הוי הפרה אלל להודיע שהפר בלבו ע"כ הרי להדיא כמו שכתבתי דגם התם צעי שיהיו מוכיחין רק שהתם העלי ואכלי הוה דברים המוכיחים על הפרת הלבו משא"כ הכא דליכא מוכיח כלל ולריך דבר צפרהסיא להודיע שצטל בלבו כדי שיהיו דברים מוכיחים וזה לפענ"ד צרור בס"ד וממילא מיושבת שיטת הצ"ח ז"ל דהיכי דהוילא בשפתיו ולא השמיע לאזניו הוו דברים שבלבו וכדעת הר"א ז"ל אבל אם השמיע לאזניו צקול רם מקרי וגם הר"א ז"ל מודה לזה.

ומה שהביא הש"ך ראייה לדבריו מרצנו ירוחם וז"ל וכן משמע בר"י וי"ד ח"ג מצטל בחשאי בלבו כל נדר שעתיד לידור אחריו לא הוה ציטול והוי נדרו נדר אל"כ ציטול צקול רם צפרהסיא כ"כ הר"א ז"ל על הכי דר"א אומר אף הרוצה שידיר את חבירו שיאכל עכ"ל אלמא דוקא צקול רם צעינן עכ"ל הש"ך ז"ל. ובצגדי כהונה הודה לו בראי זו אף שישז קושיתו ראשונה כמו שהבאתי לעיל בסמוך. ולפענ"ד אחר נסיקה כפות רגלי אדונו הש"ך ז"ל לולא דברים הקדושים לפי מה שכתבתי נראה דגם בזה אין ראיתו מוכרחת להשיג על הצ"ח ז"ל שהרי דברי בר"י שם הם דברי הר"א ז"ל ממש מה שהביאם הר"א ז"ל וכיון דכבר ציררנו בס"ד דעת הר"א ז"ל קול רם לאו דוקא אל"כ בה"ד שזו היא דעת רבינו ירוחם.

ומעתה נראה לפענ"ד לדייק עוד מלשון בר"י שם ראי' לשיטת הצ"ח שכתב שם וז"ל מצטל בחשאי בלבו ולכאורה יתור לשון קא חזינא הכא דהאי מילת בלבו מיותרת היא והכי הוה לו לומר מצטל בחשאי כל נדר וכו' וגם צרא"ש לא נזכר תיבת בלבו כלל ואם כוונתו כמש"כ הש"ך דאפי' כשהשמיע לאזניו מקרי בחשאי למה דייק לכתוב בחשאי בלבו וזה לפענ"ד דיוק עמוס ולפענ"ש אדרבה רבינו ירוחם בכיון דייק לכתוב בלבו וכונתו כשמצטל בחשאי שהוא בלבו ולא השמיע לאזניו אז מקרי בחשאי כיון שהוא בלבו אבל אם השמיע לאזניו אז קול רם מקרי וכמו שכתב הר"א ז"ל בשמו בדף ע"ז דדוקא כשאזינו משמיע לאזניו הוה בלבו אבל אם השמיע לאזניו קול רם מקרי והוי ציטול כדעת הצ"ח ז"ל. וקל"ת יש לומר דבאמת זה תלוי במחלוקת הפוסקים שם דף ע"ז א"ל אם מהני ציטול בלבו בנדרי אשה או לריך שויליא בשפתיו דוקא ועיין לעיל סי' ל"א.

ומה שהקשה הש"ך ז"ל דאל"כ הדרה קושית הר"א ז"ל לדוכתא דלשני בהשמיע בלחש לאזניו וחבירו לא שמע לולא דבריו הקדושים ז"ל נראה לפי דעת הצ"ח דס"ל דודאי לא יכול להשמיע לאזניו כיון שהוא ישמיע לאזניו גם חבירו ישמע מה שהוא מצטל ותיכדר קושית הגמ' דלא שמע ליה ולא אחי צהדיה שזב ראיתי בצגדי כהונה שהביא כן מס' בית לחם יהודה שכתב דר"א ללמלא שישמיע לאזנו לצד וחבירו לא ישמע ע"ש וע"כ קושית הר"א ז"ל שהקשה שיצטל בלחש כוונתו שיצטל בלחש בלבו או אפילו יוילא בשפתיו אבל לא ישמיע לאזניו ואפי"ה קס"ד דיועיל לו הציטול כמו שמוציא בהפרת צעל לאשה דמוטיל בדף ע"ז הנ"ל וע"ז תירץ הר"א ז"ל בשם הר"א ז"ל דכ"ג אינו מוטיל בשאר נדרים משום דהוי דברים שבלב שאין מוכיחין והא דמוטיל באשה שם ולא אמרינן דהוי דברים שבלב ואין מוכיחין ז"ל משום

ומסרב בו ומדיר נידרי זירוזין הווי. לג) בעי רמי בר חמא חרש מהו שיפר
 נחכוון חלא לזרוזי: בעי רמי
 צר חמא חרש מהו שיפר
 לאשחו. בחרש דקרא קאי, המדבר ואינו שומע, דכתיב ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו אבל חרש דרצון

משנה הלכות

שזב צא לדי בשאלה ספר יד שאל על ה' נדרים
 והאיר ד' עיני צמי רי"א סו"ס ח' שהאריך
 שם בדברי הצ"ח והש"ך והאריך הרבה וצמח"צ כתב
 לישב שיטת הצ"ח והביא שם דעת הרא"ם מדף ע"ז
 וכמו שכתבתי אני בעלמי ויודע תעלומות יודע שצ"ח
 בעלמי כוונתי לדעתו הרמה צרוך פוקה עורים. ועיין
 בשו"ת משנה הלכות ח"צ סי' ע"א מה שהארכתי בזה
 בס"ד.

לג) ומ"ש צעי רמא צר חמא וכו' נדרים ע"ג ע"א
 צעי רמא צר חמא חרש מהו שיפר לאשחו
 אם חמא לומר צעל מיפר צלא שמיעה משום דצר
 מישמע הוא אבל חרש דלאו צר מישמע הוא היינו, דרי
 זירא דאמר ר' זירא כל הראוי לצילה אין צילה מעכבת
 צו וכל שאין ראוי לצילה צילה מעכבת או דלמא ושמע
 אישה לא מעכב אמר רבא ת"ש ושמע אישה פרע לאשת
 חרש ש"מ.

וכתב הרא"ש ז"ל דבחרש דקרא קמיירי דמדבר ואינו
 שומע אבל חרש דרצון צרמיזה לא מני מפקע
 נדר דאורייתא ועוד שדינו כשומע וכן כתבו הפוסקים
 וכן הלכה. ובעור יו"ד סי' רל"ד כתב אין האז ולא הצעל
 יכולין להפר עד שישמעו וכ"ש שחרש אינו יכול להפר
 והרמב"ם כתב שהצעל יכול להפר אע"פ שלא שמע וא"א
 הרא"ש ז"ל לא כתב כן ע"כ. ובגמ' דף ע"ב ע"ב צעי
 רמי צר חמא צעל מהו שיפר צלא שמיעה ושמע אישה
 דוקא הוא או לאו דוקא הוא והדרי' למפשטא מכמה
 מחנייתא ודחו לכו עד צעי רמי צר חמא חרש מהו שיפר
 לאשחו וכו'

וראיתי לצ"ח שכתב דלשיעתיכו אלו דעת הרמב"ם
 בכל דוכתא כשיעה בגאונים לפסוק כאת"ל
 דאת"ל פשיעותא דקמייתא הוא הלכך צעל מיפר צלא
 שמיעה אבל לא חרש והרא"ש חופס שיטתו דאת"ל לאו
 פשיעותא הוא וכיון דאיסורא דאורייתא הוא נקטינן
 לחומרא. ורבינו ירוחם כתב דאפי' לדעת הרא"ש אם
 אחר שהפר שמע א"ל לחזור ולהפר כשישמע ובש"ע סי'
 רל"ד סעי' כ"ה הביא דעת הרמב"ם והרמ"א ז"ל הביא
 היש חולקים (בעור והרא"ש וסמ"ק) וסיים ומיהו אם
 הפר ואח"כ שמע הוי הפרה רי"ז וכתב הש"ך צמ"ק
 מ"ג מיהו מסיק הרא"ש שאריך לומר הרי הם מופרים
 לכשאשמע ובש"א לא תועיל הפרה ובאז אריך שחבי'
 צחו צרשותו לכשישמע וכ"כ מדברי הר"ן ועיין בתשו'
 משכנות יעקב סי' נ"א.

וכתב הרמב"ן דהוא הדיון לאז חז"ל חז"ש פרע לאשת
 חרש דלאו צר משמע הוא אינש דעלמא דצר
 משמע הוא שמיעה לא מעכבת ציב והוא הדיון לאז דמיפר
 צלא שמיעה ומחני' נמי דייקא ע"כ והריטב"א כתב ת"ש
 וכו' שמיעה לא מעכבת דאי לא ליחני פרע לשלא שמע
 חמאי נקע חרש וכי חיימא לא שגא כדרי זירא דאמר
 ר' זירא וכו' כתב רבינו ז"ל וה"ה לאז וכו' ומחני'
 נמי דייקא פי' דתנן עד שלא ילחא צחו מרשותו אומר
 לה וכו' ומשמע אע"ג דלא שמעינהו כי אמר הכי ואע"ג
 דאיכא למידחי כדדחינן בגמ' סיפא דמחני' גבי צעל
 דאמר לבי שמענא ליהו מופרין וכששמע קודם שחלא
 מרשותו מיהו דייקא דמחני' מסחמא דלא קאמר הכי.

והנראה מדברי הריטב"א ז"ל דהיתה סברה לחלק בין
 אינש דעלמא לאז דצינש דעלמא פשיעה
 ליה דיכול להפר חי צר שמיעה הוא אפילו לא שמע אבל
 באז הוי אפשר לדחות כדדחי בגמ' ואפילו הכי דייקא
 דמחני' מסחמא דלא קאמר הכי וכן כתב הנמק"י וסיים
 הנמק"י ועלה דהא דצעי תלמודא למפשטא מהא דאומר
 לאפטרופוס כל נדרים שדור אשחו מכאן ועד שאצא
 ממקום פלוני הפר לה יכול יהיו מופרין ת"ל אישה
 יקימו ואישה יפרנו דברי ר' יאשיה א"ל ר' נתן (יונתן)
 מלינו צכל התורה כולה שליה של אדם כמותו והא שמע
 ליה. והקשו ז"ל ומאי קושיא דהא איבו הכי קאמר ליה
 שיפר לאחר ששמע וכיון ששליחו של אדם כמותו שמיעה
 דשליח כשמיעתו דצעל והויא לה הפרה דלצטר שמיעה
 וכתב הריטב"א ז"ל צחוס' חירו צסם הקונטרס דאם
 איתא דשמיעה מעכבת הא ודאי אין שליה לשמיעה לדברי
 הכל ונכון עכ"ל.

וראיתי צעני לצונה יו"ד הג"ל סעי' כ"ה שהקשה מחוס'
 גיעין דף ל"ה ניסח נמי נדרינה ותאכל מיד
 ולר"א ניחא דמלי מיפר קודם שדור ע"ש ולפי הסוגיא
 הג"ל נמי קשה דא"י הפר לה מקודם הא לא חייל עד
 שישמע והיא כבר עברה על הגדר ואכלה וכו' או אפשר
 שחוס' סוצרים דצעל מפר צלא שמיעה ע"כ ונראה דלא
 ראה דברי החוס' והריטב"א והנמק"י צשמס דס"ל שכתבו
 מפורש דשמיעה אינה מעכבת דאל"כ אין שליה לשמיעה.
 והנה הריטב"א והנמק"י לא כתבו למה אין שליה לשמיעה
 אבל הרא"ש נדרים דף ע"ב ע"ב ד"ה והא לא
 שמיע ליה כתב ושמיעה האפטרופוס אינה כשמיעת הצעל
 ואע"פ שטעמו שליה להפר דצמידי דממילא לא שייך

מנוי שליחות ונזיר מוקים לה כר"א דאמר בעל מפר עד שלא נדרה וכו'. והנראה דלכן לא מני משוי שליח לשמיטה משום דהוי מידי דממילא וס"ל להרא"ש ז"ל דשמיטה הוי מידי דממילא וא"כ לריך לומר דזו נמי סברתם ז"ל.

אב"ל לכאורה דברי הרא"ש ז"ל לריכין ציבור מה כוונתו צ"ח דבמידי דממילא לא שייך שליחות וכתבתי בתשו' אחרת ציבור דברי הרא"ש ז"ל והוא דהנה מילת שליח פירושו ששולח אדם לעשות מה שהוא בעדו במקום רחוק או קרוב והוא דבר שאדם לריך לעשותו ולא היה סיבה הוא רוצה לשלוח אחר לעשות זה בשבילו וע"ז חדשה לנו התורה דשלוחו של אדם כמותו כמו שלמדנו זה רפ"ב דקידושין בגירושין מושלח ושלחה בקדשים מושטחו אותו ובתרומה מגם אחס ושלחות דכל התורה אחי מצייניו ע"ש (ועיין חת"ס בענין שליחות סי' א' אי שליחות הוי רק מסירת כח בעלמא לגמור הדבר ההוא או שהוא ממש כמותו וצגופו ועומד במקומו).

וא"כ בדבר שהוא ממילא ולא לריך שישלח לעשות דבר זה והוא על מקומו הוא ואינו לריך שיעשה שום פעולה או להתחדש שום דבר מה שלא היה מקודם ע"י שליחותו א"כ אין שייך צ"ח לומר שהוא עושה שליח לעשות זה המעשה שהרי זה הדבר ממילא הוא ולא נעשה שום דבר התחדשות ע"י השליח וגם א"ל בעולם שיהא דבר זה דממילא לריך שליח באופן שהוא לעשות מצוה זה בעדו וכגון תפילין וסוכה וכל מצוה שצגופו כשעושה שליח להניח תפילין על גופו ע"ז לא שייך שליחות שהרי גופו הוא לעולם במקום שהוא מחויב במצוה ואין לשלוח שליח עבור מצוה זו וקיומה מפני שא"ל לקיימה במקום שהבעלים הם כעת כמוצן דזה דבר שא"ל שלא יוכלו לקיים מצוה תפילין במקום שהבעלים הם כדי שיאמרו לשליח לך והנה תפילין עבורי במקום פלוני וכיון שא"ל בשום אופן בעולם שלא יהא הוא במקום חיוצ המצוה דלעולם גופו עמו (ובאם הוא אונס ואין גופו ראוי נמי א"ל לומר שנייה אחר תפילין עבורו דכ"כ הגוף שנתחייב בהנחת תפילין כאן אלא שאינו ראוי מחמת אונסו) וכן בסוכה ולולב ולכן צ"ח לא רצתה התורה שלוחו של אדם דצ"ח לא שייך שליחות דהתורה לא רצתה שליחות אלא במקום דאפשר שהשליח יעשה מעשה ופעמים במקום שאין המשלח במקום החיוצ ורצתה צ"ח התורה דשלוחו של אדם כמותו ויכול לעשות המעשה עבורו ונקרא המעשה על שמו.

עוד יש להמתיק בענין קצת דבאמת כל מעשי האדם הם כעין שליחות דהידיים והרגלים הם שלוחים של אדם ובאחרת דמיתצעי תמן מוצילין ליה וכוונתי דכל המעשים שהידיים עושות צבחינת שליח מהמוח והחושים שהם משועבדים להם ומחייבים אותן לעשות כן וא"כ

באמת כל מעשה שנחמה מעשה צפועל הוא כעין שליחות אבל דבר שהוא ממילא וליכא כאן עשייה כלל כהנחת התפילין והמצוה היא שהתפילין יהיו מונחין על ראשו ולא כהנחה היא המצוה וכן ישיבת סוכה דהחיוצ הוא על הגוף ואינו ענין של עשייה לא שייך צ"ח דין שליחות כיון דהוא דבר שממילא.

ובהא אמרתי ליישב בתשו' הג"ל קושיית הכפות תמרים סוכה מ"א שהביא צ"ח למה לן קרא של ולקחתם דיבא לקיחה לכל אחד ואחד כיון דהוי מצוה שצגופו וקושייתו לפי דעת התוס' רי"ד פ"ב דקידושין דלכל מצוה תועיל שליחות ויאמר אדם לחצירו שצ בסוכה עבורי והנה תפילין וכו' ותי דצמורה שצגופו לא אמרין שא"כ א"כ למה לן קרא צלוצ דלקיחה לכל אחד ואחד הא הוי מצוה שצגוף ועיין ח"ס או"ח סי' קפ"ב ולפמ"ש אחי שפיר שברי צלוצ המצוה היא ולקחתם ואנו מצרכים על נעילת לולב וכיון דהנעילה הוי מעשה ואפשר ע"י שליח ולא הוי דבר דאחי ממילא ולכן הו"ל דהוי צלוצ כל שליחות שצתורה ולכן אחי קרא ומיעטו להדיא מולקחתם והצ"ן.

ומצאתי צשו"ת קול אר"י סי' קי"ט שהביא דברי הרא"ש הללו וכתב ציבורם וז"ל הסכת ושמע דהנה באמת ילפינן שליחות מתרומה וגירושין וא"כ אני אומר דלא שייך שליחות רק היכי דנתחובה המעשה שעשה השליח מכה השליחות וקודם השליחות לא הוי המעשה בעולם רק כעת צעת השליחות נתחובה המעשה מכה השליחות שפיר שייך לומר דהוי כאילו עשה המשלח כיון דהוא מכה השליחות כמו תרומה דמעשה הפרשת תרומה ל"ה עוד בעולם רק צעת השליחות נתחובה המעשה אבל לענין שמיטה לא שייך לומר שא"כ כיון דהשמיטה היא ג"כ מקודם והועצב כן באדם וא"כ צ"ח נעשה שליחו צשלמא לענין הפרה שפיר אמרין שא"כ כיון דהאמירה דהיינו ההפרה לא הוה בעולם וכעת ע"י השליחות נתחובה אבל התם השמיטה היתה מקודם ג"כ והוא ענין ממילא שפיר לא שייך שליחות ע"ש מה שהאריך צציבור הדברים ודברים מעים קצת לדברינו אף שצקצת דברים הוא משתנה ע"ש.

ועיין בקצוב"ח חו"מ סי' קפ"ב סק"א שמיישב בדברי הרא"ש הללו קושיית התוס' רי"ד הג"ל דלכל דבר מצוה תפילו שצגופו תועיל שליחות ותירץ דעל דבר שצגופו לא מועיל ותמה הקצוב"ח דהא צשלד"ע אי לאו דגלי קרא דאשלד"ע הוי צדין שליחות וכו' הקצוב"ח וז"ל והנלפענ"ד צזה כיון דשא"כ ל"א רק צמידי דעשיה כמ"ש הרא"ש צנדרים לענין הפרה צבה דעושה שליח להפר נדרי אשתו וכו' כיון דממילא לא שייך שליחות ול"ש שליחות רק צמידי דעשיה או צדצר דעקימת שפתיו הוי מעשה אבל לענין שמיטה דהוא מידי דממילא ל"ש

לאשתו אמר רבא ת"ש ושמע אישה פרט לאשת חרש ש"מ. לד' הרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה כולה יעמוד בראש השנה ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור כל השנה כולה יהא בטל ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר

כרמיזה לא מלי מפקע נדר לאורייתא ועוד שדיו כשטוב: הרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה, ולא יעבור עליהם

צבל יחל אם יעבור עליהם: יעמוד בראש השנה. לאו דוקא ר"ה שהרי אין קדושת היום גורמת ור"ה צבל יום שיראה להחנות כן על הנדרים הצאים אחרי כן אלא דמשום דקתני הרוצה שלא יתקיימו נדריו של כל השנה כולה לא סגיג דעביד אלא בר"ה ור"ה דזיניה לנפשיה נמי מלי מחני אלא דצפני שנים עדיף עפי משום חשד הרואים כ"כ הריעצ"א ז"ל אצל דעת רבינו נתנאל הקדוש צ"מ ועוד ראשונים דר"ה דוקא נקט דמתוך שהוא יום הדין גומר צלבו לצטל כדי שלא יצא לידו מכשול ואיסור, ור"ה יו"כ: כל נדר שאני עתיד לידור וכו'. כלומר מעכשיו ולאחר כן אם נדר כלום בתוך השנה אינו כלום: ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר. קס"ד דכתי קתני והוא שיהא זכור בשעת

משנה הלכות

האומר לאשה כל נדרים שתדורי עד שאבוא ממקום פלוני ומ"ש דוקא דמפר לה בזהוה יומא דשמע. והנה הרמב"ם צ"כ כ"ט מה' מכירה כתב דחרש המדבר ואינו שומע אין לו דעת למקח וממכר כחרש גמור והקשו עליו נושאי כליו דא"כ למ"ל קרא דאינו מופר הא צלחו הכי אינו יכול להפר כיון דאין לו דעת ולפענ"ד היה כ"ל דהאיבעיא היתה לפי דעת הרמב"ם כיון דאין קיי"ל דכל הנודרת על דעת צעלה היא נודרת וא"כ אפילו חרש המדבר ואינו שומע יכול להפר מעטם כל הנודרת וע"ז אחי קרא למטע דאינו מופר שוב ראיתי בקקן אורה שפי' כן ע"ש.

שליחות ומש"ה צפסח וגירושין הוי המעשה של השליח כאלו עשה המשלח בעצמו וכן למ"ד יש שלד"ע דהוא צמדי דעשיה הוי מעשה ההריגה כאלו עשה המשלח בעצמו ושייך מינוי שליחות אצל אם שלח שליח להניח תפילין מידי דממילא הוא ל"ש שליחות ע"ש דברים קדושים. ועיין רש"י גיטין דף ע"א ע"ב ד"ה מילי מימסרין לשליח והמאורי ז"ל נדרים דף ע"ב כתב דהא דלא מהני שליחות לאפערופוס אף דקיי"ל צבל התורה כולה שלוחו ש"א כמותו גזירת הכתוב דכתיב אישה יקימו ואישה יפרנו וכן הדין צאצ צבתו שהרי הקיטש הכתוב זה לזה וכאוקימתא דרבי יאשי' בגמ' ע"ש וכ"כ הרי"ף.

ל' ומו"ש הרוצה שלא יתקיימו נדריו וכו' בגמ' דף כ"ג ע"ב והרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה ורצנו גרם כל השנה כולה יעמוד בראש השנה ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר אי זכור עקרו לתנאה וקיים ליה לנדריה אמר אביי תני ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר רצא אמר (גירסת רבנו רצה ואפשר דהוא ע"ס) לעולם כדאמרין מעיקרא הכא צמה עסקין כגון שהתנה בראש השנה ולא ידע צמה התנה והשתא קא נדר אי זכור בשעת הנדר ואמר על דעת הראשונה אני נודר נדריה לית ציה ממשא לא אמר על דעת הראשונה אני נודר עקריה לתנאיה וקיים לנדריה וצפרי רצנו לא צביא הא נדריה לית ציה ממשא ואפשר דהשתמט הדפוס הוא וכן ראיתי צצה"ג דפוס ורשא שעמד צ"ה.

ונחזור לדין והנה לכאורה נראה לומר דמאן דס"ל דשמיטה מעכצא צבעל ה"ה דמעכצא צהכס כשצא להחיר נדר דהא אמן לא מלינו חלוק צין הפרת הצעל להיתר הכהס אלא צלשון ועיין ר"ן נדרים דף ח' ע"א ד"ה צעל אצל מדברי הפוסקים נראה דלא תלוי זה צזה דכתי דעת הרמב"ם דכשלא שמע צעל מלי מפר וס"ל דהשמיטה לא מעכצא ואפ"ה כתב צפ"ו מה"ל שצועות ה"ל ד' דאדם אחר אינו נעשה שליח לחרעת הנדר לצריך שיהא הנודר צפני המחירין ועיין ר"ן ה"ל שהצביא ראייה לדבריו מיירושלמי דגרסינן החס מהו להחיר ע"י מחורגמין ואפשר דזו היא האצטיא צאמת אי זה מקרי שמיטה, או נימא דלא צעי שמיטה והא צהא תליא א"כ למה צעי לעמוד צפני המחירין יעשה שליח וע"כ שלא תלוי זה צזה.

ונסתפקתי דעת רבנו מה ס"ל אי הצעל יכול להפר אע"פ שלא שמע ונראה לדייק דדעתו דעת הרמב"ם ז"ל דהנה כבר הוכחתי צס"ד צספרי משנה הלכות למס' כתובות דעת רבנו לפסוק כאת"ל וכשיעת הגאונים ז"ל ע"ש וא"כ כיון שכתב לן הצי"ח ושאר האחרונים דהא צהא תליא וצהא נחלקו הצי"ח והרמב"ם וא"כ מוכרח דעת רבנו כהרמב"ם ז"ל שפסק כאת"ל דאע"פ שלא שמע יכול להפר ועיין לקמן צדברי רבנו

ונסתפקתי דעת רבנו מה ס"ל אי הצעל יכול להפר אע"פ שלא שמע ונראה לדייק דדעתו דעת הרמב"ם ז"ל דהנה כבר הוכחתי צס"ד צספרי משנה הלכות למס' כתובות דעת רבנו לפסוק כאת"ל וכשיעת הגאונים ז"ל ע"ש וא"כ כיון שכתב לן הצי"ח ושאר האחרונים דהא צהא תליא וצהא נחלקו הצי"ח והרמב"ם וא"כ מוכרח דעת רבנו כהרמב"ם ז"ל שפסק כאת"ל דאע"פ שלא שמע יכול להפר ועיין לקמן צדברי רבנו

נדרו מה שהתנה בנ"כ שלא ידור כל השנה כולה ואע"פ שהיה זכור תנאו נדר סתם: **ופריך אי** הוה זכור. תנאו בשעת הנדר ואפ"כ נדר הא עקריה לתנאיה הראשון וקיימיה לנדריה דאל"כ למה נודר עכשיו: **אמר** אביי תני ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר רבה אמר כגון שהתנה בראש השנה ולא ידע ממאי אתני וקא נדר וזכור בשעת הנדר דאתני ואמר על דעת הראשונים אני עושה בטליה לתנאיה וקיימיה לנדריה. לה רב הונא בר חנינא סבר למידרשיה בפירקא א"ל רבא תנא קא מסתים לה סתומי כדי שאלם ישכח וידור יבעל תנאו זה את נדרו: כ"ג רבא אמר כגון שהתנה בנ"כ. פי' רבא לא פליג עם אביי אלא לומר שאף זה בכלל דברי התנא אינו זכור התנאי או שזכרו דבריו בעלים ובלבד שיהא זכור בפיו או בלבד בשעת הנדר שיאמר על דעת הראשונה אני נודר: **רב הונא** בר חנינא סבר למידרשיה בפירקא. להך משנה דהרואה שלא יתקיימו נדריו וכתב הראשון דהיינו דוקא הא דאביי היכא דשכח כל תנאו ועיין משנ"ה: **תנא** קא מיסתים לה סתומי. דקתני ובלבד שיהא זכור לנדר ובלבד שלא יהא זכור אלא הא לא הוי מס' סתומי מה שדגל דרואה שלא

משנה הלכות

לגמרי בין שישכח מקאתו ובלבד שיהא אז זכור לתלות בדעתו הראשונה ע"כ וכן כתבו הפוסקים ועיין ר"ן.

והנראה מדבריהם ז"ל דהיכי דתולה בדעתו הראשונה מחלקין בין ידע ממאי התנה ללא ידע דהיכי ידע ממאי התנה נדר ואמר על דעתו ראשונה בעליה לתנאיה וקיימיה לנדריה מחמת סתירת דבריו אצל היכי דלא ידע ממאי התנה אז אי תלה על דעתו הראשונה תנאו קיים ורצו כתב היפוך זה והיה נלפע"ד ליישב גירסת רצו כמו שהיא והכי פירושה כגון שהתנה בנ"כ ולא ידע ממאי אתני וכונתו דבר"ה גופיה כשהתנה שיהיו נדריו בעלים לא פרע אחיה נדרים יהיו בעלים ולא התנה רק למקאת נדרים ולא פרע שמס ועכשיו קא נדר וזכור בשעת הנדר דאתני ואמר על דעת הראשונה אני עושה ומעתה כיון דהיה זכור מהתנאי הראשון שהתנה ולא ידע ממאי התנה היינו שלא ידע דעיקר זמן התנאי היינו בנ"כ שלא פרע על אחיה נדרים התנאי רואה שיהיו בעלים ודאי דעתה בעליה לתנאיה כיון דא"ל לו לידע על אחיה נדר אתני ועכשיו על דעתו הראשונה נדר ולכן בעליה לתנאיה כיון דלא ידע ממאי אתני וקיימיה לנדריה כיון דלעולם לא יוכל לזכור ממאי נדר ול"ע.

לד **ומ"ש** רצו רב הונא בר חנינא סבר למידרשיה בפירקא וכו' שם בגמ' כלשון רצו ופי' הראשון סבר למדרשה דפרקא הא דאביי היכא דשכח כל תנאו אצל אין לפרש דהך דרבא צעי למדרש דאחא לא שייך למימר תנא קא מסתים סתומי דרבא אינו לריך להגיה המשנה ועוד דלא שייך למימר דהך דרבא שלא ינהגו קלות ראש בנדריה דמילתא דרבא לא שכיח שיהא דבר זכור מקאת ועוד קאת ועוד הא קאמר דהדיא בשעת נדרו על דעת הראשונה הוא עושה ולא אתי לזלוזלי בנדריה אחרים ועיין תוס' והיה אומר ר"ת שעל פי הלכה זו נהגו לומר כל נדרי צליל יוכ"כ.

שפיר עפי כשאינו זכור וכו' לכ"כ כפר"ת דרבא לא פליג אלא דודאי הכי הילכתא דכשאינו זכור מועיל שפיר ציטול נדרים אלא ליטעא דמתני' צעי רבא לאוקמי מדקתני ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר ועיין ריטב"א וגמק"י והרמב"ם והרא"ש וצשו"ע יו"ד סי' רי"א.

ג מחלקו הפוסקים אם גם בשבועות שייך תנאי זה והסמ"ג כתב אני ראיתי צירושלמי תנאי בנדריה ואין תנאי בשבועה אצל אן קיי"ל דנדריה ושבועות שזין הן ועיין צ"י יו"ד סי' רל"ט ועיין לעיל (סי' א) ועיין יד שאלו יו"ד סי' רי"א ס"ק ד'.

ודעת רצו לה נתצרכה לן והנה בסמוך כתבתי דגירסת רצו רבה אמר וכו' עד וקיימיה לנדריה מקושי הנהגה היא והוא דאדרבה בגמ' ובפוסקים מפורש דהיכי דאתני על דעת הראשונה אני עושה האו נדרה לית ציב ממשא וזו לשון הראשון ולא ידע מאי התנה על אחיה נדר התנה לבעל אכילת צמר או שתיות יין או מדברים שצונו לצין חצירו או מדברים של עלמו וקא נדר ואמר על דעת הראשונה אני עושה שאם אהיה זכור על מה שהתנתי אלך אחר התנאי ושוב נזכר שלדבר זה התנה כהוא נדרה לית ציב ממשא וה"ק מתני' ובלבד שיהא זכור פי' כששכח מקאת תנאו אז לריך שיזכור תנאו בפיו ויאמר על דעת הראשונה אני עושה דאל"כ הואיל שזכור לתנאו בעליה לתנאיה וקיימיה לנדריה אצל אם היה זכור הכל אפילו אמר על דעת הראשונה אני עושה בעליה לתנאיה וקיים לנדריה דבריו סותרים זה את זה דאם הוא רואה לקיים תנאו למה הוא נודר להך אזלין בנדריה להחמיר ואמרינן שגדרו הוא עיקר ומה שאמר על דעת הראשונה אני אומר דבריו בעלין אצל כשהוא זכור מקאת אפשר שהוא נודר על דעת הראשונה שמה ימלא שלא התנה על נדר זה ומתני' לרבא הכי מפרשה הרואה שלא יתקיימו נדריו של כל השנה עומד בנ"כ ויאמר כל נדרים שאדור בשנה זו יהיו בעלים בין שישכח התנאי

וכן נראה דעת הרשב"א ז"ל בתשו' הביאו שב"י סי' קכ"ח על מי שנשבע שאם לא יפרענו חמיו קודם הפסח שלא יחא חג עלרת צעיר והגיע פסח ולא פרעו ואח"כ נתחרט כתב הרשב"א שאין מתירין אותו עד שיעצור חג העלרת ויש להשיאו עלה שיתאחר עד שצויות צעיר משום שלום בית וכשיתירו לו נדרו אח"כ לא ישאר עליו שום עונש ע"ש ועיין שעה"מ הל' שצויות פ"ו ה"ה ובב"י יו"ד סי' רכ"ח בדברי הרמב"ן בתשובה ובשעה"מ הג"ל הל' ז'.

והנמק"י דעת אחרת זו שכתב אחר שביא דעת ר"ת וז"ל ויותר נראה לומר לפי המנהג ולשון הנהוג זו והכתוב בסדר רב עמ"ס ז"ל שאין אומר כן לא בדרך נדרים הקודמין ולא בדרך תנאי לנדרים העתידים אלא שאומרים כן דרך חפלה להקב"ה שלא יכשלו ושלא יענשו על הנדרים ועל השצויות שעשו בשנה שעברה ושיהיו שציתין ושציקין לפניו יתצרך כאילו לא היו וזה שנהגו לומר בסופו ונסלח לכל עדת בניי וכופלין אותו ג"פ כדרך הוידוי בצבור ע"כ.

ורפ"י דעתו ז"ל אין לו שום שייכות עם גמי' דידן דהרואה שלא יתקיימו נדריו ואתי שפיר הא קושיא דאין צו"כ עושים ובגמ' צר"ה נאמרה והראשונים דחקו בזה לישב כמ"ש לעיל.

והרמב"ן ז"ל לא הביא כלל הא מתניתא בהלכותיו דהרואה וכו' ומאי דחתמר עלה וכתב הרשב"א ז"ל הטעם משום דצעי למסתם סתומי ואמריין בגמי' רב הונא בר חיננא סבר למידרשיה וכו' ואת דרשה לה בפרקא ומיכו מתניתא הלכתא היא ועיקר ובאוקימתא דאצ"י ורצא וליכא בגמי' עלה שום דיחויא וכל הראשונים קבעו הלכה אלא רבנו ז"ל לא קבעו בהלכותיו שלא לשנותה ציטיב מן הטעם שאמרנו ע"כ.

וא"ת לדעת הפוסקים דהאי כל נדרי שאנו אומרים יוה"כ הוא מהא מתניתא דנדרים א"כ תקשי קושיא רצא לרב הונא בר חיננא תנא מיסתם סתומי ואין קבעוה לאמרה צדיים בכל תפלות ישראל ולאותן הפוסקים והגירסאות דקאי אלשעבר אתי שפיר וגם לדעת הנמק"י אצל לדעת ר"ת תקשה כבר תרצו בזה התוס' דבגמ' דוקא משום עמי הארץ דאתי לפרקא ועוד כשהיו דורשין ללועזים בלע"ז ואתי ללזולי צנדרים ולכך קאמר דלא דרשינן ליה בפרקא צפירוש אצל כל נדרי שהוא כתרומו אין העם מציינים וגם אין לומר להם מותרים אתם ע"כ. ומכאן נראה דאסור לתרגם לע"ה כל נדרי ול"ע שלא ראיתי מחברים בזה ואדרבה דורשים דוקא מכל נדרי בליל כל נדרי.

ובסידור רש"י כת"י אוקספורד אומר שכל נדרי היא חרת נדרים שעצרו וכששומע מפי ש"ץ מתחרט

ומתוך שמטחין מוחק ר"ת מה שכתוב במחזורים בכל נדרי מיום הכפורים שעבר עד יום הכפורים הבא עלינו לטובה וספורים הם שמתירין נדרין משנה שעברה ועושים בדבר דכל חרת נדרים צעי חרטה מעיקרא לכל הפחות והבא אינן פותחין בשום חרטה דצעי יחיד מומחה או ג' הדיועות וליכא ועוד שהלכה כרצ פפא דהוא בתראה דאמר פי' השולח גיטין דף ל"ה ע"ב לריך לפרע הנדר ואין לא עצדין הכי ועוד נודר עלמו א"א לו להתיר לכך נראה לו להביא מיה"כ זה עד יוה"כ הבא עלינו לטובה ונדרים של שנה הבאה הוא דשרינן וסמך לדבר דתנן הרואה שלא יתקיימו נדריו ואע"ג דאין ר"ה תנן ואין צו"כ עצדין אשכח יוה"כ דאקרי ר"ה כדכתיב (ביחזקאל מ) צר"ה צעשור לחדש ואמרו דזה יוה"כ דיוכל ועוד שהוא סמוך לר"ה ולכך תקוהו ציום הכפורים לומר טפי משום דיוה"כ בעל מכל מלאכות ואיכא כנופיא טובא ע"כ.

והאי דכתב ר"ת ז"ל דמאי מועיל להתיר על מה שעצרו כבר כתב שב"י ז"ל דצרו סתומים דודאי חתרה מועיל לנדרים שעצרו כדאיתא בשצויות כ"ח ועיקר קושיא ר"ת הוא לריך פתח וחרטה ושלשה הדיועות או יחיד מומחה עיי"ש יו"ד סי' רי"א אצל ציד שאלו סי' הג"ל ס"ק צ' כתב דעת ר"ת לפי התוס' גיטין ל"ה ד"ה אצל ניסת וא"ת וידירוה שלא תאכל כבר זה אם נהנית משל בעלה ותאכל לאלתר צפנו וכן קשה בסמוך גבי וניחוש דילמא אולא לגביה חכם ושרי לה ודצריהם תמוהים דבחכם אף כולו נשאלין עליו וכבר נתעורר בזה בתשו' זקני הגאון בעל שער אפרים סי' ע"ב דף נ"א אמנם האחרונים כתבו ומכללם השעה"מ הל' שצויות פ"ו דדוקא צנדרים הניתרים ע"י פתח דמשויה ליה לנדר טעות הוא דנשאל עליו ואין זו עון אשר חטא אצל שחותר ע"י חרטה וכ"ש בחרטה דהשתא אינו מועיל לפי"ז כאן דאין כאן פתח וחרטה כמ"ש ר"ת א"כ פשיטא דאינו מועילה בהתרה על נדרים שכבר עברו וכו' ע"ש.

אב"ר הרא"ש ז"ל כתב מיהו נראה כמנהג הקדמונים דלשון כל נדרי מוכיח שנתקן על הנדרים שעצרו עליהם בשנה שעברה ומתירין אותן כדי להגלל מן העונש לכך אומר אותה ג"פ וגם אומר ונסלח לכל עדת בני ישראל כי לריכין כפרה על אותן שעצרו ומה שהקשה דצעינן כפרה אין סבדי שכל מי שעבר על נדרו הוא מתחרט מעיקרו כדי להגלל מעונש ומה שהקשה דצעינן שלשה הדיועות הכי כל הקהל אומרים אותו איש איש לצדו בלחש וגם החזן נמי הקהל מתירין לו והא דאמר רב פפא לריך לפרע הנדר הני מילי היכא שהנודר צא לפני החכם להתיר לו נדרו אולי נדר על דבר מלוא ולא יתיר לו החכם ע"כ והרישב"א הסכים עם ר"ת ז"ל.

והרמב"ן ז"ל גיטין ל"ה כתב דגם לאחר שעבר על הנדר מהני שאלה לעקור איסור למפרע

יתקיימו נדריו דכיון דאי אפשר לפרש המשנה אם לא שתגיבנה כן הרי היא כמפוי, הרא"ש: הלכה כר"א בן יעקב, ואע"ג דפליגי דרבנן עליה: לב זה ע"ל. כלומר בשעת נדרך היה לך לב זה של עכשיו וידעת בצער הגדול שיגיעך עכשיו אלא שעתה מתחרט דכה"ג לא

שלא ינהגו קלות ראש בנדרים ואת דרשת ליה בפירקא לו אמר רב הונא הלכה כר' אליעזר בן יעקב וכן אמר רב אדא בר אהבה הלכה כר' אליעזר בן יעקב. לו תניא ר' יהודה אומר אומרין לו לאדם לב זה עליך ואמר לאו מתירין אותו. רבי ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו אומרין לו לאדם אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך באותה שעה כלום נדרת ואומר לאו מתירין אותו. ההוא דאתא לקמיה דר' אמי א"ל כדו תאהית א"ל לא ושרייה. לו ההוא דאתא לקמיה דרבי אלעזר א"ל בעיא [נהר א"ל הב לה

השיבא חרטה דהא ליכא פתחא כיון דלדעתה דהאי לערא נדר: אמר לאו. כלו לא היה לי באותה שעה לב של עכשיו וע"י כעסי לא ידעתי מהלער שיגיע ולפיכך אני מתחרט מעיקרו: א"ל היו עשרה בני"א שיפייסוך באותה שעה. שאם פתחו לך בחרטה כשנלית לנדור כלום נדרת, רבי ישמעאל בר"י ס"ל אין פותחין בחרטה ובטעין פתח אחר ואומרין לו אלו פייסוך באותה שעה כולן אלו בני"א שיפייסוך אחרי כן כלום נדרת אלו אמר בן נמלא שעל דעת כן נדר שאפילו יפייסוהו אחר נדרו לא יתפיים להם ואין כאן פתח אבל אם אמר לאו נמלא שלא נדר על דעת כן והיו פתח שהרי יש כאן דבר שנתחדש לגמרי שיפייסוהו בני אדם אלו אחר נדרו ואפילו היה בשעת נדרו שיפייסוהו מקלחם ועכשיו פייסוהו כולם אפילו בזה אחר זה, אי"ע שהיה דעתו שיפייסוהו כולם כאחד היו פתח שהרי לא עלה על דעתו בשעת נדרו ודבר מחודש הוא וי"מ צענין אחר וזהו הנכון כר"ע א"ל ועיין משנ"ה לעיל (סי' ז'): ההוא דאתי לקמיה דרב אמי, ובגמ' גרס לקמיה דרב אמי כדו תהית, כך יתה תובה ומתחרט על נדרך מעיקרא: ה"ג א"ל לא ושרייה. כלו בתמיה וכי אין אני מתחרט והכי גרים בגמ' ויש ספרים גורסין א"ל אין ושרייה ובניחותא וכן גרים הרא"ש: ההוא דאתי לקמיה דר"א. לשאל על נדר אשמו: ה"ג א"ל צעיא נהר. פי' האשה

משנה הלכות

גם הוא ונדרו מותר ע"י חרטה. ואמר גם שלכן תקנו ליו"כ ולא בר"ה משום דלא יום סליחה ותשובה. ויחד עם זה שולל הנאמר בסידורים ככתוב בתורת משה עזרך על הפסוק ונסלח, ועוד מה שייך סליחה על התרת נדרים וסותר דבריו דלעיל שרוב העולם נכשלים בנדרים ושצועות ולריבין התרה בשלשה. ואגב אומר: לפיכך נראה לי מה שראיתי בארץ כנען כשאמר החזן ג' פעמים כל נדרי אין אומר ככתוב בתורת משה וכו' אלא אומר אחר הגמר של ג' פעמים בקול רם ונסלח לכל עדת וגו' ופסוק זה שייך ליו"כ ולא לכל נדרי.

דרבנן ולכן מיציעא ליה ובר"ן כתב דלמיקס חקושעא דמילתא הוא דצענין דאי פליגי עליה אפשר ללא קיי"ל כותיה דיחיד ורבים הלכה כרבים אבל השתא דמקצב רב הונא הילכתא כותיה וכו' ועיין תוי"ט פ"ב דכלאים שכתב כל היכא דלא איתפרשא טעמיה דראצ"י לא קיי"ל כותיה והציאו הק"נ פסחים פ' מקום שנהגו אות ע"ו.

והאי הלכתא כוונתו אהא משנה דף כ"ג שהבאתי לעיל והאיציעא היא דאפשר דוקא במקח וממכר שייך למימר נדרי זרזין שאין פיהם ולבם שזין אבל למדיר חזירו שיאכל אלו איכא למימר שבדוקא הוא מדירו ועיין תוס' ור"ן שם.

ל"ו) ומ"ש אמר רב הונא הלכה כראצ"י וכו' בגמ' דף כ"ד ע"א ובגמ' כ"ג ע"ב איציעא להו פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר בן יעקב או לאו את"ל פליגי הלכתא כותיה או לא ת"ש יתר על כן אמר ר"א בן יעקב האומר לחצרו קונם שאני נהנה לך אם אתה מתארה אלני ותאכל פת חמה ותשתה עמי כוס חמין והלה הקפיד כנגדו אף אלו נדרי זרזין ולא הודו לו חכמים מאי לא הודו לו חכמים לאו דאפילו בקמייתא וש"מ פליגי רבנן עליה ש"מ מאי הוה עלה ת"ש דאמר רב הונא הלכה כר"י צ"י וכן אמר רב אדא בר אבהו הלכה כראצ"י ע"כ.

ל"ז) ומ"ש ההוא דאתא לקמיה דרבי אלעזר וכו' בגמ' שם ההוא דאתא לקמיה דר"א א"ל צעית

וכתב הרא"ש ז"ל אע"ג דאמרין צפרק הכא על יצמתו דמשנת ראצ"י קצ ונקי דלמא הכא מסתבר טעמיהו

נהר א"ל] ואלו לא מרגזין לה לא בעיא כלום נהר א"ל תהא כבעיא. (ט) נדרה הנאה ממנו לפי שרואה שפחה ולא תשמש לפניו עד שיקח לה שפחה, פ"י אחר צעיה מנורה של זהב: וא"ל לא מרגזין לה לא צעיה כלום נהר. פ"י הצעל השיב כי אינו מפני זה דאלו לא כעסה לא צקשה ממנו שפחה לעשות לרכי הצית: נהר. הוא שפחה שמנורת הצית, ולפ"ה מלשון נהר נהר כשרגא: א"ל תהא כצעית. פ"י השיב ר"א ח"כ עשה ראוה ככל אשר תחפון והגדר מותר ועי' משגי"ה שהארכתי כאן ליישב גירסת רצנו שהוא נכונה רק שגראה להוסיף כאן איזה תיבות : דאדרתה לצרתה. הדירה לצתה שלא תהנה ממנה :

משנה הלכות

לפניו עד שיקח לה שפחה והצעל החריש לה או קיים לה והולרכה להיתר חכם ואח"כ פייסה הצעל ונתחרטה על נדרה וצא צעלה עמה לפני ר"א להחירה וכשהוא רואה לומר שאשתו נדרה ומפני שהיתה רואה צשפחה קיטר צגשון ואמר צעיה נהר ונהר לשון שפחה וכו' ורואה לומר שאשתו שהיה שמה צעיה רואה היתה צשפחה ולפיכך נדרה ונשתמש בצעיה צשני ענינים לשם האשה ולענין שהיתה רואה שקך דרך קלרי לשון כשצריכים שתי מלות זו אחר זו שענינם שזה ומתדמות צמוצקן למלה אחת משתמשים בה כשתיים וכו' ואמר עלה שרואה היתה צשפחה ומתוך כך נדרה ואמר לה ר"א הצ לה נהר כלומר זו מתוך ישוב הדעת נדרה ועכ"פ רואה היא צשפחה ואע"פ שעכשיו מתחרטה וצאה לישראל אין פותחין צחרטה ופתח אין כאן דודאי על כל פנים נדרה שרואה היא צשפחה וא"ל אלו לא מרגזין וכו' כלומר אם כך הוא שמתוך הרגזתך נדרה ועכשיו פייסתה פתח ראוי הוא ונולד מצוי תמיד להיות הצעל מפייס את אשתו אחר הרגזתו ותהא כרואה שחאה מותרת צפתח פיוסף ויש גורסין צעית נדר וכו' ומכל מקום גירסת ראשונה נמלאת צספרים מדוייקים ע"ב.

ותה"ל לדי שאלתה שגירסת רצנו היא מגירסת ספרים המדוייקים אלא שמתוך גירסת המאירי ז"ל נראה לי להגיה צספרי רצנו גם צרישא נהר וכו' וכפי הנראה היא השמעת הדפוס. ונסתפקתי צלשון תהא כצעית אם צלשון זה ממש קאמר לה וגם זה הוא צכלל לשון שהחכם אומר צלשון היתר או דילמא צלשון אחר אמר לה ומדצרי המאירי נראה צצאמת צאותו לשון אמר לה ואפי' הכי הותרה לה ומשמע דהאי לשון מהני צהרתת החכם ועיין מה שכתצתי (צס"י ח') צדין חכם שאמר צלשון צעל וצאיזה לשון צעי.

ר"א) וכו' ש"ה היא איתתה דאדרתה לה לצרתה שם צגמי דף כ"א בהיא איתתה דאדרתה לצרתה ולא גרים אתאי לקמיה דרי יוחנן אמר לה אילו הוה ידעת דאמין מגירתיך עלה דצרתך אילו לא תמאת צה אימה מילין דעזיבה צכדי לא אדרתה וגירסת רצנו דאמין מגיראתה דצרתך עלה וגרם אי לאו דתמת צה אימה מלין דעזיבה צרא לא אדרת יתה מי אדרתה א"ל לא ושרייה.

נדר א"ל אילו לא מרגזין לי לא צעינן כלום א"ל תהא כצעית פ"י צעית נדר חפץ אתה צנודך ואיך מתחרט א"ל אילו לא מרגזין לי כלום נדרתי שמתחילה לא נדרתי אלא מתוך רוגז שהרגיזוני ועתה נח רוגזי ומתחרט אני מעיקרא א"ל תהא כצעית פ"י תהא כרלונך והחיר לו. אצל גירסת רצנו כאן מקושי הצנה שכתב וז"ל א"ל צעיה וכו' ונראה דהשאלה היתה שהאשה צעיה ולא על הצעל וגם גרם ואלו לא מרגזין לה לא צעי כלום נהר א"ל תהא כצעיה ומשמע דהשאלה היתה עבור האשה וגם הא תיבת נהר ליתא צגמי' דידן ולכאורה לית לה פירוש וכן ראיתי צאמת צדפוס ורשא שהקיפורה צצ' עיגולים וליינו עליה וצגמי' ליתא.

וב"ה חקרנוה ומלאתה גירסת רצנו ישרה ומפורשת צספרים דייקנים הישנים והכי פירושה הווא דאתי לקמיה דרבי אלעזר פ"י איש אחד צא לפני ר"א שנדרה אשתו שלא תשמש לפניו צלורכי הצית והוא צא לשאול על נדרה וא"ל דמיירי שלא הפר לה ציום שמעו ואמר לו ר' אלעזר אולי להכי נדרה כי מצקשת שפחה שחטטה לורכי הצית ולא יהיה כל העורח מועל עליה ולהכי נדרה קנה לה שפחה והגדר מותר ממילא ופ"י א"ל צעיה כלומר דהאשה צעיה שפחה והשיב לו הצעל כי אינו מפני זה כי כשהיא מתרצה עמו אינה מצקשת שפחה כלל ולא נדרה על זה כלל אלא ע"י כעס שהיה לו עמה שלא השלים ראוה נדרה א"ל ר"א אם כן הוא עשה ראוה ככל אשר תחפון והגדר מותר ממילא ויש מפרשים כי שם האשה צעיה ואינו נכון לפרש כן. נהר הוא שפחה שמנורת הצית כדאמרינן צפי' אין צין המודר הנאה עצדיו ושפחותיו למנורותה עצדיו כרי"ץ ז"ל עיין ש"מ.

אב"ר עדיין ל"ע קאת הלשון שהוא מגומגם ועיקר חסר מן הספר לפי פ"י זה ומלאתי להמאירי ז"ל שכתב וז"ל הוזכר עוד צכאן מעשה צאחד שצא לפני ר"א אמר ליה צעיה נהר אמר ליה הצ לה נהר א"ל אלו לא מרגזין לה לצעיה כלום נהר א"ל תהא כצעיה ופ"י דבר זה לדעתי הוא שצאו לפניו איש ואשתו והיו קלרי הלשון והוא משיבם דרך צדיחותה צאותו הלשון צעלמו וה"י שם האשה צעיה והיה ר"א סוצר שאין פותחין צחרטה ואשה זו היה הצעל מרגיזה ומתוך הכעסתו נדרה שלא לשמש

מגיראתא דזרתך עלה. שיאמרו שכינות בתך עלה: אי לאו דחמת צה אימיה. אילולא שראתה צה אימיה: ה"ג מירין דעזיבה צרה.

הוה ידעת דאמרן מגיראת' דברתיך עלה אי לאו דחמאת בה אימה מלין דעזוב' ברא לא אדרת יתה מי אדרתה אמרה ליה לא ושריה. (מ) בר ברתיה דר' ינאי סבא אתא לקמיה דר' ינאי רבה איל אילו הוה ידעת דפותחין פינקסך ומשמשין בעובדך מי נדרת אמר רבא מאי קרא' ואחר

משנה הלכות

ופי' המאירי אלו ידעת דמגיראתה אמרן מילין דעזיבה ר"ל דברים הראוי מלדס להרחיקה לא היתה מדירתה צנחם עד שנמלא נדך גורם לה תקלה ושם רע כלום נדרתה וא"ל לא ושרייה וזהו שכתבנו למעלה בכלל הפתחים אלו ידע שיש צדדו גרמת תקלה ליחיד או לרבים או איזה דל של שם רע ולא עוד אלא אף לעצמו והוא שאמרו בחלמוד המערב פרק תשיעי ר' יונה נדר סלק לגביה ר' שמלאי אמר אלו הות ידעת דצרייתך רחוקין ממך דחת נדך נדר הויה א"ל לא ושרה ליה וכן אמרו שם ר' מנאי נדר מין חמרא דאצובה סליק לגביה א"ל אלו ידעת דאנא מלטער נדר הויה א"ל לא ושרה ליה וכו' ולפי דרכך למדה ממעשה זה הנזכר כאן שר' יוחנן סובר אין פותחין בחרטה ואע"ג דאריכו גופיה אמר צפרק אין צין חכס אין מחיר אלא בחרטה ענינו שאף כשמחיר ע"י פתח לריך שיהא הנודר מתחרט מנדרו ע"כ.

צגמי סיים על זה ואע"ג דפתח ר' ינאי ליה אן לא פתחין ליה צהא ולא פתחין צדהא אחרנייתא וכיון דמפורש צגמי דלא קיי"ל כהא דר' ינאי האריך שצק רצנו פסק הגמי ופסק כר' ינאי. ועיין ר"ן שם. והטור סי' רכ"ח כתב אצל אין פותחין בצדוד המקום לומר אילו ידעת שאתה עושה עצירה צנודך לא היית נודר שאין אדם חלוף לומר שלא היה נמנע צשציל זה והוא אומר שהיה נמנע אפילו אם אינו חמת ונמלא שאין הנדר נעקר מעיקרו ומטעם זה נמי אין פותחין צבהיא דאילו ידעת שהיו ממשמשין צפינקסך לא היית נודר ולא צבהיא דכל הצוטה וכו'.

וכתב עליו הצ"ח ומ"ש ומטעם זה וכו' לישנא דגמי דף כ"צ ע"א הכי איתא אילו ידעת דפותחין פינקסך וממשמשין צעובדך מי נדרת ופי' הרא"ש מן השמים פותחין פנקס מעשיו ומדקדקים צהס צשציל שהוא מרשיע לנדר א"כ שהוא מחזיק עצמו לדיק וצוטח שיוכל לקיים נדרו ולא יכשל ע"כ ועיין צ"ח. וצשו"ע שם סעי' יוד נדר שלא להשאיל כליו וכו' ומטעם זה אין פותחין צבהיא דאילו ידעת דפותחין פינקסך וממשמשין צעובדך וכו' וכן פסקו כל האחרונים ועיין צלצוש וצש"צ. והמאירי כתב צבר ציארנו שאין פותחין צאיסור נדר מעשה זה שהזכר כאן שפתח ר' ינאי לצן צנו וכו' אין הלכה כן ואין פותחין לו וכן אין פותחין צמה שפתח ר"ג יש צוטה וכו' שכלל הדברים אין צאיסור נדר ע"כ. וחפשתי למצוא טעם לפסק רצנו ולעמוד על סוד דבריו הקדושים שנראים היפוך דעת הפוסקים ופסק הגמי

(ב) ופי"ש צר צרתיה דר' ינאי סבא אתא לקמיה דר' ינאי רצה א"ל אלו הוב ידעת דפותחין פינקסך וממשמשין צעובדך מי נדרת אמר רב אצא מאי קרא' ואחר נדרים לצקר, צגמי דף כ"צ ע"א צר צרתיה דר' ינאי סבא אתא לקמיה דר' ינאי סבא וצגליון גרס ג"א ר"י רצה וגירסת רצנו רבי ינאי רצה אמר ליה אילו הוב ידעת דפותחין פינקסך וממשמשין צעובדך מי נדרת אמר ליה לא ושרייה אמר ר' אצא מאי קראה (משלי כ') ואחר נדרים לצקר ואע"ג דפתח ר' ינאי ליה אן לא פתחין ליה צהא ולא פתחין צדהא אחרנייתא דאמר רצה צר חנא אמר ר' יוחנן מאי פתח ליה ר"ג להאי סבא (שם י"ב) יש צוטה כמדקרות חרצ ולשון חכמים מרפא כל הצוטה ראוי לקרו צחרצ אלא לשון חכמים מרפא ולא פתחין צדהא אחרנייתא דתיבא ר' נתן אומר הנודר כאילו צנה צמה והמקיימו כאילו מקריב עליו צרישא פתחין צסיפא אציי אמר פתחין רצה אמר לא פתחין רצ כהנא מתנא לה להא שמעתתא צבהין לישנא רצ עציומי מתני הכי צסיפא לא פתחין צרישא אציי אמר פתחין רצה אמר לא פתחין והלכתא לא פתחין לא צרישא ולא צסיפא ולא פתחין צהא נמי דשמואל דאמר שמואל אע"פ שמקיימו נקרא רשע ע"כ.

ולאחר יגיעות הרצה ולהג צשר נלפענ"ד צס"ד לעמוד על סוד דברי רצנו הקדוש ושמוקורס צחלופי נוסחאות צגמי' ומחלה אמרתי אסורה נא ואראה צזה דעת רצותינו גדולי הפוסקים והנה הטור הביא הא הלכתא וכתב עליו הצ"ח שהוא נגמי' וחפשתי לרצנו הגדול הרמב"ם ז"ל ולא מצאתי לפענ"ד דין זה מפורש צדבריו ורצנו הרא"ש ז"ל הביא הצ"ח דבריו מה שכתב צפירושו על הא מימרא וצפסקיו הביאה להלכה לקמן דף ס"ד ול"ע למה השמיט הרמב"ם דין זה.

ולפי' פשוט דברי הגמי' וגירסתנו לא זכיתי להצין דברי קדשו של רצנו שכתב הא דרבי ינאי רצה דאמר ליה אילו הוב ידעת דפותחין פינקסך ושרייה הלא

ודר"י"ף ז"ל כתב צדף כ"צ וז"ל צר צרתיה דר' ינאי סבא א"ל אילו ידעת דפותחין פינקסך וממשמשין צעובדך מי נדרת א"ל לא ושרייה רצן גמליאל פתח להביא

סבא יש בוטח כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא כל הצועה ראוי לקרוו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא תניא רבי נתן אומר הנודר כאילו צנה צמה והמקיימו כאילו הקריב עליו קרבן אמר שמואל הנודר אפילו המקיימו נקרא רשע א"ר אבוהו מאי קרא וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא ואחיה חדלה חדלה כתיב הכא (דברים כ"ג) וכי תחדול וכתיב החם (איוב ג') שם רשעים חדלו רוגז א"ר אשי (ובגמ' ר' יוסף) אף אן נמי תנינא כנדרי רשעים לא אמר כלום כנדרי רשעים נדר בנזיר וכו' ע"ש.

ולפום ריהטא דברי הרי"ף ז"ע שהביא כל הני להלכה ונראה דפסק בן להלכה והלא בגמרא אמרו להדיא דאין פותחין בכל הני ועלה במחשבתו לומר דהנה כבר הבאתי לעיל (סעי' א') צמ"ד מחלוקת הרמב"ם והראב"ד ז"ל אי אן קיי"ל כהא דר' נתן שאמר כל הנודר כאילו צנה צמה והמקיימו כאילו מקריב עליה קרבן דדעת הראב"ד דקיי"ל כר"י ודעת הרמב"ם ז"ל דדוקא היכי דחייש דילמא אחי לידי תקלה הוא דאמרינן מלוה לשאול על נדרו כדי שלא יבא לידי מכשול אבל היכי דלא חייש שיבא לידי מכשול מלוה לקיים הנדר ולא לשאול עליו וכחבתי שם דדעת רבנו נראה כדעת הרמב"ם ז"ל ע"ש והמהרי"ק שורש כ"ב כתב דהא דמלוה לאתשולי כיון דהוא רק מחשש שמה יכשל בנדרו על כן הוא רק ספק מלוה שאם יבא אליהו ויאמר שלא יכשל זה בנדרו לא הוב מלוה בשאלה עכ"ל ע"ש.

ומעתה יש לומר דגם בכל הני לשונות אחרניותא שם שאמרו בהם הני לישנא חריפא הוא רק צמי שאינו צמח בנפשו שיקיים נדרו אבל מי שצמח בנפשו שיכול לקיים כיון דליכא מלוה לשאול על הנדר לא חיישינן משום הני לישנא כי מאחר דבזמנת מותר לידור למי שצמח בנפשו שלא יעבור עליהם ובגמ' אקשינהו להדדי כמ"ש ואע"ג דפתח רבי ינאי וכו' אן לא פתחין ליה להדדי כמ"ש פתחין בהדא אחרניותא וכו' ומשמע דעס אחד לכולהו והם מפרשים בעטם משום דפותחין צפינקסך ומשמשינן צעודך וכמו שפ"י הרא"ש מן השמים פותחין פנקס מעשיו ומדקדין בהם בצביל שהוא מרשיע לידור וכפי פי הראשון ע"ש וע"כ משום שהוא רשע על שנדר ודלא כפי השני של הרא"ש והר"ן שם שמתוך שהוא מחזיק את עצמו לדיק וחסיד וצמח שיוכל לקיים ולא יכשל בו ומתוך כך מן השמים פותחין פנקס זכותיו ומשמשינן צמעשיו ע"ש. ומפרשים גם כהא כמו שאר מימרות שם דכולהו מיירי שהוא רשע ע"י מעשיו.

אבל כיון שזכרנו בעזכ"י דדעת רבנו והרמב"ם ז"ל דלא קיי"ל כהא דר"י משום דהא דר"י לא נאמרה אלא צמי שאינו צמח בעלמו א"כ אפשר דהכ"י בכל הני לא קיי"ל הכי דהני לא נאמרו אלא צמי שאינו צמח בעלמו ולכן הוי רשע ולדידיה בזמנת חיישינן דילמא

ההיתר צמח והנדר קיים אבל צמי שצמח בעלמו א"כ לא הוי רשע וממילא כל אחד יכול לעטון אפי' צמח וממילא ליכא כסיפוחא ושפיר מצי לפתוח לו אפילו צמח וא"כ אחי שפיר פסק רבנו והרי"ף ורמב"ם ז"ל ולכן לא הביא הרמב"ם ז"ל בחיבורו הגדול כל הני שמענות בן היתר ולפענ"ד לפום ריהטא.

אבל לקושטא דמילתא אין זה אמת שהרי הרי"ף אף שהביא כאן כל הני מימרות ומשמע דס"ל דפותחין בכל הני אבל לקמן ריש פי' רבי אליעזר הביא וז"ל רבי אליעזר אומר פותחין לאדם בצבוד אצו ואמו וכו' א"ר לודק יפתחו לו בצבוד המקום א"כ אין נדרים וכו' גמ' מאי אין נדרים אמר רבי א"כ אין נדרים נותרין יפה רבא אמר אין נדרים נשאלין לחכם. גרסינן לעיל ר"פ ארבעה נדרים לא פתחין בהא דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מאי פתח ר"ג ליהוה סבא יש בוטח כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא וכו' ולא פתחין נמי בהדא אחרניותא דתניא ר' נתן אומר וכו' והלכתא לא פתחין לא ברישא ולא בסיפא ולא פתחין נמי בהא דשמואל וכו' הרי דבזמנת פסק כל הני דגמ' שם דלא פתחין בהו ודברי תורה עניינן במקום אחד ועשירים במקום אחר וא"כ נפל כל הבנין שכתבתי לעיל ואף שעדיין יש לומר בן להרמב"ם ורבנו אבל האמת יורה דרכו, כמוצן. **ומעתה** אחי תמה ארצנו הרי"ף ז"ל מאחר דהביא כאן כל הברייתא כולה דלא פתחין בכל הני אמאי השמיע הא דר' ינאי סבא ולא הביא גם כהא דאין פותחין בו וכמו שאמרו בגמ' להדיא והלא דבר הוא והריעצ"א שם הביא בזמנת גם הא דר"י דאין פותחין בו. והרמב"ן ז"ל צדק כ"ב לא כתב כלום וצדק ס"ד כתב גרסינן צפ"י ד' נדרים בר ברתיה דר' ינאי סבא נדר אתא לקמיה דר' ינאי א"ל אילו ידעת דהו פותחין פנקסך ומשמשינן צעודך מי נדרת אמר רב אבא מאי קרא ואחר נדרים לבקר ולא כתב דאין פותחין בו כלל ואח"כ כתב ולא פותחין בהדא אחרניותא דאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן וכו' ולכאורה ז"ע אמאי לא כתב ג"כ בהא דר' ינאי נמי דלא פותחין בה כמו צמח אחרניותא.

והנראה לפענ"ד לומר דבזמנת הני פוסקים הרי"ף והרמב"ן והרמב"ם ז"ל לא היו גורסין בגמ' דלא פותחין בהא דר' ינאי אלא היו גורסין ולא פתחין בהדא אחרניותא וכונתם דבהנכו אחרניותא הוא דלא פתחין בהו אבל בהא דר' ינאי הכ"י דפותחין. וראיתי בהגהות שם שהגיה בלשון הרמב"ן שם (ס"ג) וז"ל והלכתא דלא פותחין בהא ולא בהדא אחרניותא וכונתו לפענ"ד להגיה דברי הרמב"ן לפי דעת הגמ' אבל לפענ"ד הגהה זו אינה לודקת דבזמנת גירסת הרמב"ן ז"ל בגירסת הרי"ף ז"ל דלא גרסינן בהא דר' ינאי דאין פותחין בה ועכ"פ לדעת הרי"ף מוכרחין אנו לומר דלא היה גרים

נדרים לבקר מא) פותחין לאדם בכתובת אשתו. מעשה שנדר אחד מאשתו הנאה והיתה כתובתה ארבע מאה זוז ובאת לפני ר"ע וחייבו ליתן לה כתובתה אמר לו רבי שמונה מאות דינר הניח אבא נטל אחי ארבע מאות ואני ארבע מאות לא דייח שתטול היא מאתים ואני מאתים אמר לו רבי עקיבא אפילו אתה מוכר שער ראשך חייב אתה ליתן כתובתה אמר אילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר והתירו רבי עקיבא. אמר לו אפילו אתה

דברים מכוערים שראוי להניחן בחזן כלומר דבר זימה, זרע, מזחון: פותחין לאדם בכתובת אשתו. שאומרים לו אילו היית יודע שיהא עליך לפרוע כתובתה כלום נדרת אי אמר לאו מתירין אותו: והתירו ר' עקיבא. ע"י פתח

זה ואלו לא התירו כגון שנדר על דעת רבים היו כופין אותו לגרש וליתן לה כתובתה כיון שא"ל להם לדור ציחד וליכנות זה מזה וכדאמרינן בירושלמי מפני ריח הפה כופין מפני חיי נפש לא כ"ש. ואילו הדירתו היא ממנה ונתכרר שלא נתכוונה לכך היו כופין אותו ג"כ לגרש כדאמרינן ביצמח שנדרה הנאה ציבס צחיי צבלה (יצמות קי"א) כופין אותו לחלוץ ואם נתכוונה לשם כך אין כופין אותו שהיא נתנה אלצב צין שנייה הלכך כל שהדירה הוא

משנה הלכות

שחני מניח והיינו כבוד המקום משמע ליה דלנפשיה הוא דמהני כהדא אם חטאת מה תפעל צו ורצו פשעך מה תעשה לו אם לדקת מה תתן לו או מה מידך יקח הביאה הריעצ"א והרמז"ן ז"ל ופ"י הריעצ"א ז"ל דברי בירושלמי הללו וז"ל פ"י שהנדרים חלון על דבר מלוא צאיסור קונס ומדרינן משמע ליה דלנפשיה הוא דמהני כהדא אם לדקת מה תתן לו או מה מידך יקח אם חטאת מה תפעל צו וכו' כלומר שאין הפתח הזה כבוד המקום אלא לכבודו ולהנאתו כדמוכח מהני קראי ע"כ.

לה צגמי צהא דר' ינאי דאין פותחין צה דאל"כ אמאי לא הביאה ומאחר דביצא כל הצרייתא מלעיל דף כ"ב דלא פותחין צה והשמיט הא דר' ינאי ולעיל דף כ"ב הביא גם הא דר' ינאי בצירוף לכל הצרייתא ע"כ ז"ל דלא היה גרים צהא דר"י דאין פותחין וזה לפענ"ד מוכח דצברי הרי"ף.

והנראה מדברי בירושלמי דכבוד המקום והנאת עלמו תרי מיילי ניכוו אף דמלוא נמי כבוד המקום היא מ"מ כיון דאיכא למימר דהפתח הוא להנאתו ולכבודו ולעובדתו לא חיישינן אם פותחין לו צה ולא אמרינן שאין אדם חלוף לומר שלא היה נמנע צשביל זה ומעתה הכי נמי צהא דרבי ינאי רצה דא"ל אילו ידעת דהו פותחין פנקסך וממשמשין צעובדך מי נדרת ס"ל לרצו והרי"ף ז"ל שאין זה כבוד המקום ופתח זה אינו אלא לכבודו ולהנאתו שלא ימשמשו צפנקסו וזה ודאי להנאתו הוא זה לפענ"ד צרו צשיעת רצו ז"ל וצרוך פוקח עורים.

וביון דעלמא לן דעת הרי"ף דלא גרס צהא דר' ינאי דאין פותחין צה וא"כ דעת לנכון נקל לומר דזו היתה ג"כ גירסת הרמז"ס והרמז"ן וראיה גדולה לגירסתם מגירסת רצו הגאון צעל הלכות גדולות ז"ל דע"כ שזו היתה נמי גירסתו צגמי ולכן פסק דצהא דר"י פותחין ולא קשה ליה קושית המגיה צצה"ג וורשא שפסק היפוך כל הפוסקים שהרי זו צאמת. שיעת גדולי הראשונים ז"ל וכנ"ל. והדרכה לפענ"ד ז"ע רצ אכל האחרונים ז"ל שלא הרגישו צצברי הרי"ף והרמז"ן והרמז"ס ז"ל שלא פסקו צהא דר' ינאי דאין פותחין צו וכ"ש דעת רצו שכל צצריו דצרי קצלה מסייע להם.

וראיתי ציד שאול ה"י נדרים סי' רכ"ח ס"ק י"א שכתב ראיתי צספר תולדות אדם שנדפס שם צשם הגאון מוהר"ז מוויילנא דחסר כאן דלא כל הנודר כאלו צנה צגם דגם צרישא אין פותחין ע"ש הן אמת דהרמז"ס השמיט כל הענין מה דאמרו צדף ס"ב דלא פתחין וגם צעור השמיט קלתו ול"ע כעת עכ"ל ע"ש ולפי מה שכתבתי שפיר מיושבת שיעת הרמז"ס ז"ל צה וק"ל.

אבל אכתי פש לן ליישב חלוק צין הני דיני דלמה צאמת צהא דר"י פותחין וצאחרנייתא לא פותחין לפי גירסתם ז"ל דלכאורה טעם. העור ושאר פוסקים נכון הוא וז"ל העור סי' רכ"ח אצל אין פותחין צכבוד המקום לומר אילו ידעת שאתה עושה עצירה צנדרך לא היית נודר שאין אדם חלוף לומר שלא היה נמנע צשביל זה וכוה אומר שהיה נמנע אפילו אינו אמת וממלא שאין הנדר נעקר מעיקרו ומטעם זה נמי אין פותחין צהביא דאילו ידעת שהיו ממשמשין צפנקסך לא היית נודר והא"ך ניישב טעם זה לשיעת רצו ודעימייה.

מא) וב"ש פותחין לאדם בכתובת אשתו משנה שם דף ס"ה ע"ב וצגמי מטלטלי מי משתעבדי לכתובה אמר אציי קרקע שוב ה' מאות והקתני שער ראשו ושער ראשו מטלטלי הוא ה"ק אפילו אתה מוכר

והנלפענ"ד דאמרינן בירושלמי רבי ירמיה צעי את אומר פותחין לו צכבוד אציו ואמו דברים שציו לצין אציו ואמו דברים שציו למקום מהו אצוהו כבוד המקום כגון סוכה שאני עושה לולב שאני נוטל תפילין

מוכר שער ראשך שמעת מינה מטלטלי משתעבדי לכתובה אמר אביי קרקע שוה שמונה מאות דינר והא קתני שער ראשך ושער ראשך מטלטלי הוא הכי קאמר ליה אפילו אתה מוכר שער ראשך ואוכל שמעת מינה אין מסדרין בבעל חוב אמר רב נחמן לומר שאין מקרעין שטר כתובה. (מב) המודר הנאה מחבירו לשנה אם אמר לשנה מונה שנים עשר חודש מיום ליום ואם אמר לשנה זו אפילו לא נדר הימנו אלא באחד באלול אין לו

על דעת רבים שאין לו הכרה עולמית כופין אותו לגרש, ויש שפירשו כירושלמי פרק י"א כלי ז' ככתובות שכופין על הכתובה ומקצתין על הגט היינו צדאפשר לה למיקם צנדרה ע"י הדחק הילכך צכ"ג אין כופין אותו על

הגט אבל קונסין אותו לפרוע כתובתה כדי שימלא פתח לנדרו או יגרש מעלמו ואע"ג דצטלמא לא ניתב כתובה להגבות מחיים דבעל (כתובות דף פ"א): **שמעת מינה מטלטלי וכו'.** פי' מדמהייבו ליתן כל הדי' מאות ואין קיי"ל כתובות דף פ"א דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה ואפילו מחיים דבעל ומקולי כתובה היא כדאיתא בקידושין דף ס"ה ע"ב צשמעתא דחצילה ועממא משום דכתובה אין זמנה ידוע ושמא לא תגבה לעולם וכשהיא גובה אינה גובה אלא ע"י מיתה וגרושין הלכך לא סמכה דעתה אלא על הקרקע אבל חוב דעלמא אע"ג דמטלטלי דיתמי לבע"ח לא משתעבדי כמבואר במס' פסחים דף ל"א מ"מ מינה דבע"ח אפילו מגלימא דעל כהפיח נגזית ושטר מטלטלי הוא: **והא קתני שער ראשך.** ואמר ליה רבי עקיבא דחייב לזבוי לפרוע כתובתה אף דהוי מטלטלי: **ה"ק וכו' ואוכל.** היא תגבה כל הקרקעות אפילו לא ישאר לך דבר אלא שתלעך למכור שער ראשך לאכול אבל לכתובה מטלטלי לא: **אין מסדרין צבעל חוב.** פלוגתא הוא צפרק המקבל דף קי"ג ע"ב איכא למ"ד מניחין לו מעה ומפץ וכלי אומנתו ומזון י"ב חדש, ואיכא מ"ד אין מסדרין, וצ"י אי שמעינן לה מהכא הלכתא דאין מסדרין מדקתני שימכור שער ראשו לאכול אלמא אין מסדרין: **ל"ב** שאין מקרעין. כלומר אין הכי נמי מסדרין וליכא למשמע מינה דאין מסדרין כדס"ד מיכו ס"ק ליה אם אהב עושה לפנים משורת הדין ואיך רוצה צסדור לא תחשוב להפטר, דלעולם אין קורעין כתובתה כדי שאם השיג ידך נכסים לאחר מכן תחזור ותגבה, דנכי דתק צערכין דף ז' ע"ב נתן סלט והעשיר אין לו עליו כלום וסדור מערכין גמרינן לה כ"מ לענין סדור אבל לענין השג יד לא גמרינן מערכין: **המודר** הנאה מחבירו וכו'. דצנדרים הלך אחר לשון צני אדם ולענין חדש הציבור מחלוקת הראשונים היא אי

משנה הלכות

שער ראשך ואוכל שמעת מינה אין מסדרין צבעל חוב אמר רב נחמן צר ילחק לומר שאין מקרעין שטר כתובה ובהגבות צב"ח שמעת מינה (אין מסדרין) תא"מ ונ"ב אין משירין ע"כ אבל כנראה גירסת רצנו כגירסת בגמ', וכתב הרמב"ם ז"ל העיקר אללינו מטלטלי לא משתעבדי לכתובה כחכמים דמשנה ד' דפרק ח' דכתובות ואפילו מינה ידידה משום דאינה סומכת דעתה על המטלטלין הואיל ואין לה זמן לגבייתה ושמא לא תגבה לעולם וכשגובה אינה גובה אלא ע"י מיתה וגירושין אלא צתקנת צתראי ולכך ציאר צגמ' שאילו הצי' מאות זוז שהיה לו אמנם היה לו קרקע שוב זה הסך ואמר לו אפילו לא ישאר לך שום דבר אחר פרעון הכתובה אלא ע"ד משל שתלעך למכור שער ראשך לנורך אכילה יש לך ליתן כתובה ואינו ר"ל שיתן לה כתובה מדמי המטלטלין עכ"ל צפי' המשנה שם. ועיין עוש"ע יו"ד ס' רכ"ח סעי' ט' ועיין צספרי משנה הלכות כתובות ס' ל"א ונ"ג ורכ"ה. צדינים אלו.

עד אי' צתשרי ועיין חסדי דוד שם וצגמ' ר"כ ת"ר המודר הנאה מחבירו לשנה מונה שנים עשר חדש מיום ליום ואם אמר לשנה זו אפילו לא עמד אלא צעשרים ותשעה צאלול כיון שהגיע יום אחד צתשרי עלתה לו שנה אפילו למאן דאמר יום אחד צשנה אינו חשוב שנה לצעוריה נפשיה קציל עליה והא אלעטר ליה ואימא ניסן צנדרים הלך אחר לשון צני אדם ע"כ. וצגמ' נדרים ס' ע"א קונס יין שנה זו אסור צכל השנה וראש השנה לעתיד לצא וצע"צ שם איציעיא להו אמר קונס יין שאני עועס יום מאי דיניה כהיום או כיום אחד ת"ש ממתניתין קונס יין שאיני עועס היום אינו אסור אלא עד שתחשך הא יום כיום אחד דמי אימא סיפא וכו' אלא מהא ליכא למשמע מינה.

וראייתי צע"א ר"ה שהקשה צגמ' ערכין דף ע' אין שנת לצנה פחותה משנ"צ יום ולא יותר משנ"ו כיצד שניהם מלאים ששה שניהן חסרין צ' אי' מלא ואי' חסר ד' ופריך עלה מדתניא הריני נזיר כימות החמה מונה נזירות שס"ה יום כמנין ימות החמה כימות הלצנה מונה נזירות שנ"ד יום כמנין הלצנה ואם איתא זמנין דמ"ל ששה ומשני צנזירות הולכין אחר לשון צנ"א ורוב שנים והשתא צמודר לשנה נמי אמאי אסור מיום אל

מב) ומ"ש המודר הנאה מחבירו לשנה וכו' תוספתא ר"ה פ"א כלי ז' וגמ' ר"ה דף י"ב ע"ב וגר' צתוספתא כיצד לנדרים המודר הנאה מחבירו לשנה (נדר הימנו) שנים עשר חדש מיום ליום אם אמר לשנה זו אפילו לא נדר הימנו אלא באחד צאלול אין לו אלא

יום דמשמע בין שניהם חסרין ואינו אלא שני"ב יום בין שניהם מלאים והו"ו שני"ו יום בשנה אפי"ב איסורו נמשך מיום אל יום ואמאי ניחיל בחד רוב שנים בין להקל בין להחמיר כדאמר התם לגבי נזירות ע"כ.

ורפענ"ד לא זכיתי להבין קושיתו ז"ל ללא דמי הני תרי מיילי דהתם בערכין כיון שאמר כימות הרי שדייק להכנס דוקא לימות הלבנה ונראה דהקפיד על זה היתה סברה לומר דניחיל בכל שנה לפי שהיא כיון דחזינן דקפיד בהא אפי"ב אמרינן כיון דנזירות הולכין אחר לשון בני"א ורוב שנים אומדין דעתו דמסתמא הוא נמי להא נתכווין אף שהיתה לן סברה להיפוך אבל צמודר הנאה מחזירו לשנה ודאי על שנה זו שעומד בו הוא מתכוין דכן הוא בלשון בני"א שהשנה היא י"ב חדש וכן באומר שנה זו עלתה לו שנה זר"ה כיון שבלשון בני אדם השנה מתחלת ונגמרת זר"ה שנה השנה ועיין גמרא נדרים הנ"ל וצירושלמי חזיר סוף פרק קמא ובמשנה למלך פ"ג דנזירות הי"ח הקשה על הירושלמי כיון דהתם מקילינן באומר כמנין שנה מטעם דספק נזירות להקל א"כ כאן דסתם נדרים להחמיר הוה לן להחמיר ולומר כמנין ימות החמה.

וראיתי ציד דוד להגרי"ד זינלכיים ר"ה הנ"ל שתיקן דשאני התם דאמר כמנין והאומר כמנין אינו מכון על שנה ממש רק למנין השנה וא"כ שפיר י"ל דכוון על ימות החמה אבל כאן דאמר שנה וכונתו על שנה ממש ולא למנין פשיטא דבלשון בני"א שנה היא על שנות הלבנה ע"כ ע"ש.

והנה הר"ן נדרים דף ס"ג ע"א כתב צמתני ד"ה קונס וז"ל כבר כתבתי למעלה דעיקר רבותיה דתנא דאפילו נודר מתחילת השנה כיון דאמר השנה לא אמרינן שנה אחת קאמר אלא אסור בה וצטורה דהיינו י"ג חדש מיהו דוקא באמר השנה אי נמי שנה זו אבל באומר שנה אחת סתם אין חודש הציבור בכלל כיון שאם איתר משלם בשנה אחרת הרי לא הוקצט נדר בשנה זו שהיא מעוצרת הלבך אפילו קיים אותה שנה זו אין חדש הציבור בכלל והוסיף עוה. הרשב"א ז"ל דאפילו באומר שנה אחת מיום זה אין חדש הציבור בכלל והביא ראיה מדתנן בערכין פרק המוכר שדהו דף ל"א וכו' וכתב עוד ז"ל דלפי זה הא דתנן בפרק השואל ז"מ דף ק"ב המשכיר בית לחבירו לשנה ונתעברה השנה נתעברה לשוכר באומר שנה זו או השנה הוא דלעולם יש לו לשוכר חדש הציבור מיהו לא משכחת לה שיהי' לו י"ג חדש אלא צעומד זר"ה שנה אבל צעומד באמלעא לא דאי אמר השנה או שנה זו אין לו אלא עד ראש השנה ואי אמר שנה אחת מיום זה אינו מונה אלא י"ב חדש מיום ליום אלו דכרו ז"ל ואינן נראין לי וכו' ואני חוכך עוד לומר דאפילו בנדר שנה אחת סתם אסור צעורה דמסתמא שנה זו משמע ואי פשע נמי קרוב אני לומר דאין לו תשלומין דמהשתא חייל נדריה ויתבאר ממה שכתבתי צריש מכילתין גבי

כל תאחר דנזירות הכי משכחת לה כיון דאמר חריני חזיר הוה ליה חזיר ע"ש.

אבל המאירי ז"ל נדרים דף ס' כתב וז"ל מעתה קונס שאני עושה יין שנה זו או השנה אינו אסור אלא עד סוף השנה שהוא סוף חלוף ואם נתעברה אף ימי הציבור בכלל האיסור אמר שנה אחת אסור שנה אחת מיום ליום וכן שנה סתם מתורת ספק וזו מיכא אין חדש הציבור בכלל ואינו מונה אלא שנים עשר חדש מיום ליום כרוב שנים שאינן מעוצרות וגדולי המחזרים כתבו אף בזו שאסור בחדש הציבור ואינו נראה כן וגדולי הדור האריכו בה זר"ה ובהכרעהו כשיעטנו ע"ש ונראה דדעתו ז"ל כדעת הרשב"א ז"ל דידוע דגדולי הדור קרי ליה להרשב"א ז"ל וגדולי המחזרים הוא הרמב"ם ז"ל.

והחזיר חו"מ סי' שי"ב הביא דברי הרשב"א ז"ל ותמה בה"ב שהרשב"א לא כתב למעשה וגם בתשובות כתב להיפוך והר"ן ג"כ חולק עליו אבל בתשו' מהרי"ק שורש י"ב ענף ב' הביא ג"כ דברי הטור חו"מ זשס הרשב"א וכן בתשו' תשצ"ז ח"ב סי' רנ"ח הביא ג"כ דברי הטור אלו זשס הרשב"א וסמך ע"ז לעשות מעשה צפרים הקהל ע"ש. ובשו"ע יו"ד סי' ר"כ ס"ז כתב אמר שנה אחת או שנה סתם אסור מעת לעת ואם נתעברה השנה אסור בה וצטורה ואם עמד בחורף ואמר שנה זו והיא מעוצרת אסור עד תשרי ולא אמרינן שאדר שני יעלה לו במקום חלוף וכתב הש"ך שם בס"ק ע"ו וז"ל מדברי הסמ"ע בחו"מ סי' שי"ב ס"ק כ"ב נראה מצוה דהיינו דוקא צעומד באמלעא שנה או קודם אבל צעומד זר"ה ואמר שנה אי' אינו אסור אלא י"ב חדש דאל"כ הל"ל שנה זו אבל כשאינו עומד זר"ה לא הוה מלי למימר שנה זו דא"כ הוה משמע רק עד ר"ה ובאמת ר"ל שנה תמימה ע"כ ונ"ל דגם דעת הר"ן כן וכו' עד ודלא כהסמ"ע שם שכתב אפי"פ שצ"ן משמע שאינו מחלק בהכי וכו' ודלא כהצ"ח שכתב וכבר האריך הר"ן וכו' הלכך אם עמד זר"ה בין אמר שנה זו בין אמר שנה אחת או שנה סתם או שנה אסור י"ג חדש ע"כ.

וראיתי ציד שאול שהביא דברי הש"ך הנ"ל וראה לחלק דדוקא בנדרים לא סמך הרשב"א לעשות מעשה נגד רבותיו משום דהוי קולא בנדרים אבל לענין שכירות בית דהוה ספק ממונה ולקולא וכן מלא בתשו' אבן לב ח"ב סי' כ"א אבל דחהו שהרי הרשב"א כתב בתשובה לענין שכירות בתים ג"כ גם הביא שם דברי המהרי"ק והתשצ"ן הנ"ל ותמה עליהם שהרשב"א צענמו לא ראה לעשות מעשה כדבריו נגד רבותיו וגם תמה דלא ראה בה"ב דברי המהרי"ק והתשצ"ן הנ"ל ולדידי עוד תקשה קושית זו אמאירי ז"ל שכתב נמי כהרשב"א ז"ל.

אשר לכן לצי אומר לי לולא דמסתפינא מדברי רבותינו האחרונים ז"ל דודאי ראו המהרי"ק והתשצ"ן

אלא עד אחד בתשרי מג) המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר רבי יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים [יחזיר] רבי מאיר אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ושאינ צריך חקירת חכם יחזיר אמר רבי אלעזר

הוא בעלמא עליה לעז זנות מותר להחזירה כן העלתי בספרי משנה הלכות כתובות סי' ק"ח ע"ש: **משום נדר**. אחד בתשרי ולא עד בכלל, וא' בתשרי אינו בכלל האיסור: **משום שם רע** שילא עליה לעז זנות ע"י אחר אבל אם

הוא בעלמא עליה לעז זנות מותר להחזירה כן העלתי בספרי משנה הלכות כתובות סי' ק"ח ע"ש: **משום נדר**. שדורה בגדרים שחיים נוגעים לו כלל ואמר חי אפשי באשה נדרנית: **לא יחזור**. ואפילו נמלאו הדברים שקר או הנדר התירו חכם, ועממא פליגי זה אמוראי איכא למ"ד משום קלקולא שמהא תלך ותגשא לאחר וימלא הלעז שקר והנדר יתירו חכם והוא לא תהיה פרוזה בגדרים ויאמר אלו הייתי יודע שקן אפי' היו נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשא ונמלא גט בטל וזניח ממזרים לפיכך אומרים לו הוי יודע שלא תחזור עולמית וגומר ומגרש גירושין גמורין ולא מלי תו לקולא ואיכא למ"ד קנס הוא שלא יהו צנות ישראל פרוזות בעריות ובגדרים: **שידעו** זו רצום. וכגון שדורתו ברצום: **לא יחזור**. דאין לו הפרה ורבי יהודה לא חייש לקולא אלא שלא יהיו צנות ישראל פרוזות בגדרים הלכך חי נדרה נדר ברצום פרוזות בגדרים הוא וקנסוהו ולא יחזיר עולמית ושלא ידעו זו רצום ליכא פרוזות כולי האי ויש לו הפרה לא קנסוהו, ועיין בגכות רע"א בפירוש המשניות כאן ד"ה רבי יהודה: **חקירת חכם**. לילך לפני חכם ולבקש פתח חרטה ואין הצעל יכול להפר: **לא יחזור**. דר"מ סבר עממא משום קלקולא הלכך נדר שאינו יכול להפר אבל חכם יכול להתיר וכול הוא לקלקל את הגט לאחר שתגשא לאחר ויאמר אלו הייתי יודע שחכם יכול להתיר לא הייתי מגרשה: **ושאין צריך חקירת חכם**. אלא הוא יכול להפר לא הולרכו חכמים לאסור עליו מלהחזירה לפי שאינו יכול לקלקלה ולומר אילו הייתי יודע וכו' שהרי נדר פתוח הוא והיה לו להפר ולא הפר: **ה"ג אמר רבי אלעזר** לא אסרו זה אלא מפני זה. לא אסרו זה שצריך חקירת חכם אלא מפני זה שאינו צריך דצריך לא היה לנו לחוש לקלקולא לפי שאינו יכול לומר אילו הייתי יודע שחכם יכול להתירו לא הייתי מגרש דאין סבדי שאע"פ כן היה מגרשה שאין אדם רואה שתחזרה אשתו בצ"ד לפני חכם לילך לצית דינו ולשאל על נדרה אלא מפני נדר שאינו צריך חכם

משנה הלכות

והמאירי והטור דברש"א בעלמא לא רכח לעשות מעשה דבאיך אפשר לשויה חלילה עושה בדבר זה אבל הם ראו וגם ראו ואפ"ה פסקו כותיה מאחר דלינא דין עם הרש"א ז"ל והכי מוכח בגמ' כדעת הרש"א לשיעתיכו והא דלא רכח הרש"א לעשות מעשה לא משום דהיה חוכך צדינא אלא משום כבוד לרבותיו כמו שכתב להדיא וכיון דאין זה נוגע לעיקר דינא א"כ לדין דלית לן האי עממא משום כבוד רבותיו אוקמינן השתא הלכתא לעיקר דינא שצירר לן רבנו הרש"א ז"ל דחולק ארבותיו ולכן קבלו בהלכה כהרש"א העור והמהרי"ק והתש"ן והמאירי ולא חשו משום כבוד רבותיו אפילו למעשה ג"כ כנלפענ"ד כשיעט בני גאוני עולם ביישוב דצריהם מקושית בצ"י ושאר אחרונים. ועיין שנתל בנימין מה שהקשה להש"ך ז"ל בד"ה ובענין העיבור ועוד עיין קצוה"ח חו"מ סי' שי"ב בשם תשו' הרי"ף ובתומים חו"מ ס' מ"ג.

והעיקר כדכתב בתשו' הרי"א ששון סי' קנ"ד דלכסוף חזר זו ה"ן מפירושו כאן ומפרש כדפי' הרא"ש ד"ה אלא לאו דאמר שנה עכ"ל ועיין בגכות רש"ש שכיון ג"כ לדעת הצ"ח ועיין צביאור הגר"א ז"ל ס"ק י' וצלח"מ פ"ז מהל' שכירות ס"ק ז' ובמחנה אפרים הלי' נדרים סי' ל"ד וצרי"ו נתי' י"ד ח"ו.

מג) וב"ש המוליא את אשתו וכו' גיעין מ"ה ע"ב משנה שם המוליא את אשתו משום ש"ר לא יחזיר פרש"י שילא עליה לעז זנות ובגמ' אמר ר' יוסף בר מניומי א"ר נחמן והוא שאמר לה משום ש"ר אני מוליאך משום נדר אני מוליאך קסבר עממא מאי משום קלקולא חי אמר לה הכי מלי מקלקל לה ואי לאו לא מלי מקלקל לה. א"ד אמר רב יוסף בר מניומי א"ר נחמן צריך שיאמר הוי יודעת שמשום ש"ר אני מוליאך ומשום נדר אני מוליאך קסבר עממא מאי שלא יהיו צנות ישראל פרוזות בעריות ונדריים הלכך צריך למימר לה הכי תניא כלישנא קמא תניא כלישנא בתרא ועיין רש"י שם.

ובה"א דמוליא שם רע כבר הארכתי צ"ה הרבה בספרי משנה הלכות כתובות (סי' ק"ו וסי' ק"ח) ע"ש ותמלא נחת.

דהנה הרי"ף ז"ל הביא הא משנה וכתב אמר רב יוסף בר מניומי א"ר והוא שאמר לה משום נדר אני מוליאך משום ש"ר אני מוליאך שסבר עממא מאי

ומצאתי בשלמי נדרים דף ס"א ד"ה בר"ן שכתב ז"ל אבל צם' בית מאיר השיג ע"ז דא"כ מ"ל להוכיח כאן דמייירי באומר שנה זו וש"מ דשנה כהשנה דמי דלמא לעולם שנה כשנה אחת דמי ומא דאסור בעיבורה משום דמייירי בעומד באמצע שנה וכתב דאולי כוונתו דהכוחה אזל ע"ד דמסתמא מתניתין איירי בכל ענין אפילו עומד בראש השנה ומ"מ הוא דוחק בבר"ן

לא אסרו אלא מפני זה. אמר רבי יוסי ברבי יהודה מעשה בצייורן באחד שאמר לאשתו קונם שאני מגרשך וגרשה והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תיקון העולם. אמר רב יוסף בר מיניומי אמר רב נחמן והוא שאמר לה משום שם רע אני מוציאך משום נדר אני מוציאך. איכא דאמרי אמר רב יוסף בר מיניומי אמר רב נחמן וצריך שיאמר לה הוי

וצעל יכול להפר אסרו את כולן שלא יאמר חילו הייתי יודע שהייתי יכול להפר לא הייתי מגרשך: אמר רבי יוסי בר יהודה. בגמ' מפרש דחסורי מחסרה והכי קתני וגרשה והתירו לו חכמים

זמה דברים אמורים כשנדרה היא אבל נדר הוא שיגרשה וגרשה יחזור ולא חיישין לקלקולא, ואמר רבי יוסי בר יהודה מעשה נמי בלידן באחד שאמר לאשתו קונם את חילי מגרשך כלומר יאסרו כל פירות עולם עלי את חילי מגרשך שיחזירנה ה"ג רבנו זלתיקין: מפני תקון העולם. כל'י שלא- אמרו חכמים המגרש את אשתו משום נדר לא יחזירנה אלא מפני תקון העולם משום קלקולא והאי עממא דחיישין לא שייך בשנדר הוא דכ"ע ידעו שהנדרים נתיישב ע"י חכם ול"ש קלקולא אבל שנדרה היא כיון דאין הולכת לב"ד סבור ללא מחרטה ויודעה בעלמא שאין לה פתח ואדעתא דכולהו פתחים נדרה משום הכי מני לקלקלה, הרשב"א: והוא שאמר לה. צעמא גירושין: משום שם רע וכו'. צהביא אסרו חכמים להחזירה ואי לא אמר מותר להחזיר: וצריך שיאמר וכו'. תקנו חכמים למוציאה שיאמר לה כן

משנה הלכות

זו דאיתא לנישנא קמא וכן הסכימו הם ז"ל ורצנו סבר דאם איתא דלנישנא קמא בלחוד איתא הוה לכו לפרושי כי מקשי התם מדרבנן אדרבנן ומימר הא ניחא לנישנא בתרא אלא לנישנא קמא מאי איכא למימר אלא משמע דלכולהו לנישנא קמא דהא מחני' סתמא מתינא לא שנת אמר לה ול"ש לא ח"ל כנ"ל צדעת רבנו ע"כ. והמאירי ז"ל גיטין הנ"ל הביא צ"י הדעות וכתב על שיטת הרמב"ם ז"ל אלמא שהם פוסקים כשתי הלשונות להחמיר שלא להזכיר אף בלא אמר לה ושנזקיקהו לומר לה כן כדי ליסרה כלשון אחרון ושאינן לריבין לגלות לו שאין צידו להחזירה מחשש קלקול והדברים מתמיהים ואף גדולי המגיהים מחלו להם זה (כדאיתא להראב"ד שלא השיגו זה) ועיקר הדברים צדעת ראשון וכו' והלכה כה"ק וכעטס ראשון ואין זה חלוק בין דבר שידעו בו רבים לשלא ידעו בו רבים ובין דבר שצריך חקירת חכם לשאינו צריך אלא בכלם לא יחזיר ע"כ.

אבל מדברי רבנו ז"ל נראה ראיה לדעת הרמב"ם ז"ל דנראה דפסק נמי כתי לנישנא שהרי הביא צ"י לנישנא הא דא"ר יוסף בר מיניומי אמר רב נחמן והוא שאמר לה וכו' א"ר וכו' ונראה להדיא דפסק כתרומתו דאל"כ למה הביא תרומתו וזו ראיה גדולה לדעת הרמב"ם ז"ל לפענ"ד וצפירוש הסוגיא לדעת רבנו ז"ל מה שפירשו לדעת הרמב"ם יפרשו נמי לדעת רבנו זה.

ובש"ע אה"ע סי' י' סעי' ג' הביא ג' דעות בזה דעת הרא"ש והעור שפסקו כה"ק וחכמים ודוקא בדאמר לה כן וכפל התנאי (צ) דעת הרי"ף והרמ"ם דאע"פ שלא כפל לתנאי חילי יכול להחזירה אבל עכ"פ צריך לומר לה בצביל נדר אני מוציאך ואי לא אמר לה כן מחזירה (ג) דעת הרמב"ם שאפי' לא אמר לה מפני כן

משום קלקולא אי אמר לה הכי מני מקלקלה ואי לא לא מני מקלקלה כדתינא אמר ר"מ לפיכך אמורים לו הוי יודע שהמציאה את אשתו משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר וכן הלכה ופסק הרי"ף ז"ל דהוא שאמר לה משום נדר אני מוציאך וס"ל דהתקנה לא היתה אלא כשאמר לה בצביל זה אני מוציאך אבל אם לא אמר לה כלום אפילו הוציאה משום זה יכול להחזירה כיון דלא אמר לה משום נדר אני מוציאך ואע"פ שצדעיות מרננין עליו מ"מ הואיל והוא לא גלה בפירוש שבצביל זה מוציא אין דנין אחר לשון הצדעיות ולא אחר האומד והתקנה לא היתה אלא כשאמר לה צעמא גירושין כן.

אבל הרמב"ם פ"י מה' גירושין הי"ב כתב המוציא את אשתו משום ש"ר או משום שהיא פרוצה צדעיות אומרין לו הודיעה שמפני זה אתה מוציאה כדי לייסרה ודע שאין אתה מחזירה לעולם ומפני מה המוציא את זו לא יחזירה לעולם שמא תנשא לאחר ותעשה תשובה ותהיה לנועה תחתיו ויאמר הראשון חילו הייתי יודע וכו'. וכתב ה"ה שם המוציא את אשתו וכו' משנה פ' השולח דף מ"ה ובגמ' א"ר יוסף ברמי' א"ר וכו' תניא כלישנא קמא תניא כלישנא בתרא וכו' ורצנו פסק כל"כ לחומרא דאפילו לא אמר משום ש"ר או מפני נדר לא יחזיר ופסק כלישנא קמא ג"כ דחייש לקלקולא כיון שאמר לה ואפשר שהוא מפרש דלישנא בתרא מוסיף על לישנא קמא להחמיר שאע"פ שלא ח"ל לא יחזיר ומיהו כשא"ל ג"כ איכא משום קלקולא ולעולם לכולהו לנישנא כל היכא שאמר לה מפני מה מוציאה איכא למיחש לקלקולא.

וב"ש שהציאו לפירוש זה סוגיא דהתם דמשמע צהדיא דחיישין לקלקולא ובהלכות לא כתבו אלא לנישנא קמא וכתב הרמב"ם ז"ל והרשב"א ז"ל שסמכו על סוגיא

יודעת שמשום שם רע אני מוציאך משום נדר אני מוציאך. (מד) אמר
 אמימר הילכתא אפילו למאן דאמר נדר שהותר ברבים יש לו הפרה נדר
 על דעת רבים אין לו הפרה (מה) והני מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצוה
 יש לו הפרה דההוא מקרי דרדקי דאדריה רב אחא דהוה קא פשע בינוקי
 ואהדריה רבינא דלא אשכח דדאי קוותיה. (מו) שלש נערות נדריהן קיימין

וע' משנ"ה מחלוקת הפוסקים
 באם לא אמר אי מותר
 להחזירה: נדר שחודר צרכים
 יש לו הפרה. פי' צלי דעתם:
 על דעת רבים אין לו הפרה.
 צלי דעתם דכיון דעל דעתם
 נדר צעו דעתם להפר וסתמא

אין דעתם להפר אצל אם הם לפנינו ומסכימים להפר יפרו ודוקא ע"ד רבים כן: וזה"מ. דאין לו הפרה: לדבר
 הרשות. שאין לריבין להפרו ללורך דבר מלוא: אבל לדבר מצוה. מתירין אפ"י בלא דעתם דמסתמא ניחא לכו בהתרה
 שהוא מלוא כ"כ הש"ך: דאדריה. שלא ילמד עוד תינוקות דהוה חוצטן יותר מדאי: ש"ש נערות נדריהן
 קיימין בזוגת ויתומה שמת אביה ויתומה בחיי אביה. וצבני תלת כולל צבו תשע דכל חד מהנך תלתא גוונא
 הוא יולדת מרשות אביה ורצון לא מנו אלא הנך תלתא ורצו פליג כל חד מהני תלת לתלתא ואמריין צירושלמי שאף

משנה הלכות

אני מוליאך לא יחזיר ועיין ח"מ וצ"ש שם וצביאור הגר"א
 ס"ק ז'. ונחלקו הפוסקים היכי דגירשה ע"פ הסכמת
 הב"ד ועל פיהם דעת הנוצ"י ס"י י"א דכוכי שכורה
 לו הב"ד שמתחייב לגרשה עדיף טפי ממאמר מעלמו
 שמגרשה משום ש"ר ולדעתו ז"ל היכי דהב"ד הורו לו
 כן לד"ה אסור להחזירה בין אמר בין לא אמר כלום
 והישועות יעקב וכה"ס ס"י כ"ה תמה על הנוצ"י ועיין
 פתחי תשובה ס"י י' ס"ק ג'.

דין נדר שחודר ע"ד רבים ולא כתב דין נדר שחודר
 צרכים וכתב הרשב"א בתשו' דנדר שחודר צרכים א"ל
 להתירו צפניהם ודקדק כן מכמה מקומות צפרק השולח
 וכתב שכך אמרו בחוס' משמע מדבריו שם דאפילו שלא
 בודיעת אותם רבים התירו לו דדוקא נזודר ע"ד חציריו
 הוא שאמרו כן אצל צמי שלא נדר על דעת אחר לא ע"כ
 ועיין מה שהבאתי לעיל בשם הריטב"א ז"ל דאפ"כ
 לכתחילה לריך להתיר צפניהם ע"ש (ס"י ל"א) ועיין
 ירושלמי נדרים פ"ה ה"ד וש"ס צבלי נדרים ס"ה וצמח"ש
 ומכ"ס ש"ק גיטין ה"ג.

וכתבו הרצה מהמפרשים ז"ל שקלקול זה אינו קלקול
 גמור שכיון שלא התנה ממש אינו יכול לקלקלה
 אלא חשש לפי הוא וכן עיקר כ"כ ה"ה.

(מה) ומ"ש והני מילי לדבר הרשות אצל לדבר מלוא יש
 לו הפרה שם וצחוס' שם אור"ח משום
 דמסתמא ניחא לכו לרבים משום מלוא וצ"ע יו"ד רכ"ח
 כתב נדר שעל דעת רבים אין לו התרה בלא דעת הג"ח
 ויש מחמירים דאפילו עם דעתם אין להתיר לדבר
 הרשות (צ"י בשם תשו' הרמב"ן והרשב"א וסמ"ג וריב"ש)
 וכן נכון להחמיר לכתחילה אלא א"כ יש מלוא בהתרתו
 ע"כ.

(מד) ומ"ש אמר אמימר וכו' צגמי' מכות ע"ז ע"א
 וגיטין ל"ו ע"א אמר אמימר הלכתא אפילו
 למאן דאמר נדר שחודר צרכים יש לו הפרה על דעת רבים
 אין לו הפרה וכו' כי האי מקרי דרדקי דאדריה רב אחא
 על דעת רבים דהוה פשע צינוקי ואדריה רבינא דלא
 אשכח דרייק טותיה. וכתבו החוס' בד"ה אמימר צמכות
 דף ט"ז ע"א גרסינן ברוב ספרים אמר אמימר הילכתא
 נדר שחודר צרכים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו
 הפרה ולפי גירסא זו משמע דכן הלכה דנדר שחודר
 צרכים יש לו הפרה ולמאי דגרס נמי אפ"י למ"ד וכו'
 שלא צא לפסוק צהודר צרכים מ"מ מדפסק בעל דעת
 רבים דאין לו הפרה מכלל שסובר דצרכים יש לו הפרה
 דאי אין לו כ"ש על דעת רבים ומה הולך לפסוק הלכתא
 בעל דעת רבים כיון דאפילו צרכים אין לו הפרה ושלא
 בלשון פסק היה לו לומר אפ"י למ"ד צרכים יש לו הפרה
 וכו' ע"ש.

ול"א פירש לן אי צכל מלוא אמרו כן ומסתומת הדברים
 משמע דצכל מלוא אמרו דמתירין אצל דעת ר"ח
 ז"ל דדוקא לדבר מלוא כי האי מקרי דרדקי וצביאור סברת
 הר"ח נחלקו הרשב"א והר"ן ז"ל ע"ש והצ"י האריך מאוד
 ועיין יד שאול ס"ק כ"ח מה שהאריך כ"כ ועיין שו"ת
 שער אפרים ס"י ע"צ ומג"א או"ח ה"י נשיאת כפים ס"ק
 כ"ח.

(מו) ומ"ש שלש נערות נדריהן קיימין וכו' גמי' נדרים
 פ"ט וצמח"ש נדרים דף פ"ט ע"צ תשע נערות
 נדריהן קיימין בזוגת והיא יתומה נערה וצגרה והיא
 יתומה נערה שלא צגרה והיא יתומה צוגרת ומה אביה
 נערה צוגרת ומה אביה נערה שלא צגרה ומה אביה
 נערה שמת אביה ומשמת אביה צגרה צוגרת ואביה קיים
 נערה צוגרת ואביה קיים ר' יהודה אומר אף המשא

והשו"ר יו"ד ס"י רכ"ח כתב ונדר שחודר צרכים יש לו
 התרה וכתב הצ"י כ"כ החוס' והרא"ש והר"ן
 והמרדכי צפרק השולח על האי מיימרא דאמימר וכ"פ
 סמ"ג בשם הגאונים וכ"כ שהיא דעת הרמב"ם שכתב

רבי יחזקיה לא אמר לא אחד התלמידים, ועיין משנה: נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה הפר האב ולא הפר הבעל ואלא היפר נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה הפר האב ולא הפר הבעל ואלא היפר

מפירין נדריה. צת שתיים עשרה שנה ויום אחד והציאה צי. שערות קרויה נערה וצת י"א שנה ויום אחד נדריה נדקין ומפירין אפילו נדרים שנדרה בעודה פנויה דלרום מפר בקודמין בשותפותיה דאב כדאיתא בגמרא, ונערה דנקט לאפוקי צוגרת שאין לאציה רשות צה ואינו מיפר נדריה ואלרום נמי צלל שותפותיה דאב לא מאי מיפר אצל כ"ה נמי דצת י"א שנה שנדריה נדקין דאב ואלרום מפירין נדריה: הפר האב ולא הפר הבעל. סיפא אחי לאשמעינן שלא נפרש אציה ובעלה מפירין נדריה היינו או אציה או בעלה תנא סיפא הפר האב ולא הפר הבעל וכו' לאשמעינן

משנה הלכות

כל הסוגיא שם לריך חצור מיוחד ואכתוב רק מקלת הדברים השייכים לענינו.

ופי' הראש והרמזין והרין ז"ל דכשפר אחד ומקיים אחד וחזר המקיים וגשאל על הקמתו כדקיי"ל נשאלין על הקס בעלה לה הפרה קמייתא דאיך כיון דלא היו יכולין להפר צת אחת כלומר שלא יפסוק צין אחד לצחצורו דצר שהוא מעכצ הפרה כגון הקמה דהאי דכיון דהאי שעתא לאו צר הפרה הוא אפי' הכ הפרה קמייתא בעלה אצל אס חצרו עכשיו שניהם צת אחת והפרו שפיר דמי אצל הרמזים ז"ל נראה דכל שחלה הקמה צין הפרה דמד להפרה דאיך שוב אינן יכולין להפר ומיכו צת אחת לאו דוקא ואפי' אחד שחריית ואחד ערצית סגי כל שלא הפסיק צינתיים דצר שהוא מעכצ הפרה.

וראיתי צקן אורה אדצרי הרין ז"ל ומש"כ צסם הרמזים ז"ל כן לא מאלתי כלל להאי דינא דצדצרי הרמזים ז"ל וצפירוש המשנה משמע קלת דמהני הפרה שניהם אח"כ עיי"ש וכוונתו צזה דהרמזים צפוי המשנה כתב וז"ל לפי שהעיקר אללנו נשאלין על ההקס ואין נשאלין על ההפר וכאשר נשאל וחצר והפר לה אינו מופר עד שיפרו שניהם צת אחת ומשמע לכאורה דאס יפרו לה צת אחת אחר ההקס נמי שפיר דמי.

אבל צעיקר הדצר תמכני אהאי גאון ז"ל דלא ראה דצרי הרמזים מפורשים צהלי נדרים פיי"ג כלי כ"א וז"ל נערה המאורסה שנדרה וקיים לה אציה לצדו או בעלה לצדו והפר לה האחר אעי"פ שנשאל לחכס והתיר לו הקמתו אינו חוצר ומיפר לה עם האחר שכצר הפר לה שאין להם להפר אלא שניהם כאחד ע"כ ועיין כ"מ ורדצ"ז שם שצתי וראיתי שם צסמוך שלצסוף הרגיש בגאון ז"ל צעלמו צדצרי הרמזים ע"ש והמאירי הביא דצרי הרמזים ז"ל וכתב עליו וגדולי המצחצרים כתבו צו דרכים אחרים והוא שכתבו צפי י"צ שאס שמע אציה והפר ולאחר ימים שמע בעלה והפר אינו מופר וצפרק י"ג כתבו נערה המאורסה וכו' וכל אלו דצרים מתמיהים אעי"פ שגדולי המגיהים מחלו להם צה. והרשצ"א ז"ל

צחו הקענה ונחאלמנה או נחגרשה וחצרה אללו עדיין היא נערה וצגמי' אמר רב יחזקיה אמר רב צו דצרי ר' יחזקיה אצל חכמים אומרים שלש נערות נדריהן קיימין צוגרת ויתומה ויתומה צחיי האב וכתב הרין ז"ל אצל חכמים אומרים וכו' דהנך תלתא כיוול להו תשע דמתני' שאף ר' יחזקיה לא אמרה אלא לחדד את התלמידים וכן הלכה עיין רמזים פיי"א מהלי נדרים כלי כ"ז וסמ"ג לאוין רמ"צ ועוש"ע יו"ד סי' רל"ד סעי' א' וסעי' י"צ ועיין ע"ז וש"ך שם וצביאורי הגר"א ז"ל כתב לפרש משנה צו ועיין תשובת הרמ"ה מפאנו סי' פ"ו מה שהרחיב הדיצור צפירוש משנה צו ע"ש וק"ל.

מז' ומ"ש נערה המאורסה אציה ובעלה מפירין נדריה וכו' שם סי' ע"צ צמשנה וצגמי' שם דף ס"ז ע"א פריך היינו רישא אציה ובעלה מפירין נדריה פי' דמשמע דוקא כשצניהם מפירין מהו דתימא או אציה או בעלה קתני קמ"ל ואין לריך לומר שקיים אחד מהן למה ליה למיתנא השתא יש לומר הפר זה צלל זה ולא כלום קיים אחד מהן למה לי לריכח למיתנא כי אינעריך ליה כגון דהפר אחד מהן וקיים אחד וחצר המקיים וגשאל על הקמתו מהו דתימא מאי דאוקוי הא עקריה קמ"ל דמפירין שניהם צת אחת ע"כ.

ובירושלאמי תירן צאופן אחר וז"ל ואל"ל שקיים אחד מהן איתמר פי' קמתמה הש"ס צה וראה הפר האב אין מופר ואת אמרת הכין כלומר דהפרת זה צלל זה לאו כלום היא ואת אומר הכין דאין ל"ל שקיים אחד מהן ומאי קמ"ל צהא ותירן לא על הדא אתאמרת אלא הדא היפר האב את חלקו לא הספיק בעעל להפר עד שמת האב מופר חלקו של בעל ופי' לאו ארישא דמתני' קאי היכא שניהם קיימין אלא על הדא כגוונא דתינן צצרייתא ע"ש.

עוד שם ונערה המאורסה אציה ובעלה מפירין נדריה מנלן אמר רבא אמר קרא ואס היו תכיב לאיש ונדריה עליה מכאן לנערה המאורסה שאציה ובעלה מפירין נדריה וכו' לומר שאין הבעל מיפר צקודמים ומיכה ארום מיפר צקודמין ע"ש צכל הסוגיא. ולצאר

האב אינו מופר ואין צריך לומר שקיים אחד מהם. מה) מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בזה יפה כח האב מהם. שאם קיים אחד מהם

אין הפרת השני מועיל כלום והא קמ"ל אע"פ שנשאל הא' מהם שקיים על הקמתה כדקיי"ל דנשאלים על ההקס אין זה שנשאל על ההקס יכול להפר יותר הואיל ולא היו יכולים להפר שניהם בבת אחת כ"כ הרמב"ם, אבל הרמב"ן והרע"ב כתבו דאם נשאל על היקס יכול להפר אח"כ ועיין משנ"ה: **מת האב** לא נתרוקנה רשות לבעל דאין הבעל מיפר נדרי אשתו עז שנשאל אלא בשותפות כדמפי' בגמ' דף ס"ח ע"ב: **מת הבעל** נתרוקנה רשות לאב. ומיפר כל ימי נערוכה כדמפרש בגמ' דכתיב צנעוריה צית אביה: **בזה יפה כח האב**. דנתרוקנה רשות לאב ולא

משנה הלכות

הקשה כיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו הרי זה כאלו לא הקים כלל ואמאי בעלה הפרת הראשון ות' דקיים אחד מהן האב והפרת הבעל הוא דבעלה משום דהורע כחו ועיין מה שתי' הר"ן בזה.

אבל המאירי ז"ל שבק כל המחצרים והמפרשים וזכר לו דרך אחרת בזה וס"ל דבחמת כיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו הוה כאילו לא הקים כלל ולא בעלה הפרת הראשון וז"ל לאחר שהביא קושית הרשב"א והעיקר על הדרך שאמר צנתרא פרק הספינה צענין אס היב מדה של אחד מהם ראשון קונה שפירשו כשהיתה מדה של לוקח ואין הטעם כאן אלא מפני שהורע כח הבעל אלא האב ליפקע הפרתו צנל א"כ היה האב ראוי להפר צאותה שעה שאין הבעל מפר אלא צשיתוף וצשעה הראויה לשניהם וכמו שאמרו שמע הבעל והפר ולא הספיק האב לשמוע עד שמת אין הבעל יכול להפר חלקו של האב אבל שמע האב והפר ולא הספיק הבעל להפר עד שמת חוזר האב ומפר חלקו של הבעל ואע"פ שאמרו עליה הן הן דברי צית שמאי אבל צ"כ אומרינן אינו יכול להפר התם טעמא אחרינא הוא שמאחר שהפר האב צעוד שהבעל קיים מקלש קליש חלקו של הבעל ואינו יכול להורישו לאב כמו שיתבאר אבל מ"מ הורע כחו של בעל ונמלאו מודים לשיעתנו צמקנת שבהפר האב מיהא וקיים הבעל ונשאל והפר הפרתו מלערפת ואין צריך האב לחזור ולהפר וסוף הדברים מאחר שהודו לנו צמקנת אנו מחזקים צכולה לחזור צשעה ראשונה שכתתי שהפרות מלערפות וההקס כמו שאינו אע"פ שאני יולא בזה מדרך כל המפרשים. ע"כ.

ובשו"ע יו"ד סי' רל"ד כתב אס קיים האחד אפי' חזר ונשאל על ההקמה אינו יכול להפר עם השני והט"ז והש"ך הכריעו דלא קיי"ל כהרשב"א ועיין ציחור הגר"א שס אהא דחזר ונשאל דצגמ' לא קאמר אלא אס הפר האב צתחילה ושהפסיק צין צ' הפרות הקמה ועיין ר"ן ור"ש שס וציד יוסף על הלי' נדרים אבל מדברי הרמב"ם שהצאתי לעיל משמע לכאורה דאין צ"מ ואפי' ע"י הפרת האחד אחר הקמת הראשון או להיפוך לעולם אסור ודו"ק.

וצריך שחזע שהאב יש לו רשות להפר נדרי צחו קודם צצגרה מזמן שנדריה חלים עד תחלת הצגרות שזה שנה אחת קודם זמן הנערות שנדריה נצדקין כמו שיתבאר צתלמוד נדה פרק דופן וחל שעה חדשים של ימי הנערות ונמלא רשותו צענין זה שמנה עשר חדש ולדעתנו מפר הוא ככל הגדרים אחר שלא נתארסה ואין צו חלוק צין נדרים צצינו לצינה וענוי נפש לשאר נדרים אע"פ שיש חולקין בזה כמו שנבאר צגמ' אבל משצגרה אין לו רשות בזה כלל עכ"ל המאירי ז"ל.

מה) ומ"ש מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל וכו' נדרים דף ע' ע"א משנה מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בזה יפה כח האב מכח הבעל צדבר אחר יפה כח הבעל מכח האב שהבעל מפר צצגר והאב אינו מפר צצגר ומ"ש צספרי רצנו דבר אחר ע"ס הוא וז"ל צדבר אחר וצגמ' מאי טעמא לא נתרוקנה רשות לבעל כמו לאב דאמר קרא (צמדבר ל') צנעוריה צית אביה מת הבעל נתרוקנה רשות לאב מנלן אמר רבה דאמר קרא ואס היו תהיב לאיש ונדריה עליה מקיש קודמי הויב שניה לקודמי הויב ראשונה מה קודמי הויב ראשונה אצ מיפר לחודיה אף קודמי הויב שניה אצ מיפר לחודיה ופי' הר"ן ז"ל כלומר שדין שניה כדין ראשונה מה קודמי ראשונה אצ מיפר לחודיה אף קודמי שניה נמי לאחר מיתת הבעל אצ מיפר לחודיה ופריך ואימא ה"מ צנדריס שלא נראו לארום אבל צנדריס שנראו לארום לא מצי מיפר אצ אי צנדריס שלא נראו לארום מצנעוריה צית אביה נפקא פי' דקשיא ליה דלמא דוקא נדרים שלא נראו לארום דומיא דקודמי הויב ראשונה שלא נראו לארום כלל אבל צנדריס שנראו לארום כלומר ששמע אותם קודם שמת לא מצי מיפר ומדהרין צנדריס שלא נראו לארום מצנעוריה נפקא.

בזה יפה כח האב מכח הבעל וכו' ה"ד צגמ' כתוצות התבאר שהצוגרת כל שנתקדשה לאחר צגרותה מיד נותנין לה שנים עשר חדש לפרנס את עצמה ואס צגרה ולא נתקדשה עד לאחר זמן נותנין לה תשלום י"ב חדש מזמן צגרותה שהצגר כתביעה ומ"מ אין נותנין לה פחות משלשים יום אפילו נתקדשה אחר שנים עשר חדש לצגרותה

מתרוקנה רשות לארום :
שהבעל מפר בצגרה. מפרש
 צגמרה בקדשה כשהיא צוגרת
 עסקינן ואף על גב דתניין
 לה חדא זימנא לקמן
 צמשה כ' חיידי דנסיב רישא
 צזו יפה כח האב וכו' נקט
 סיפא צזו יפה כח הצעל :

מכח הבעל דבר אחר יפה כח הבעל מכח האב שהבעל מיפר בבגר והאב
 אינו מיפר בבגר. מט) נדרה והיא ארוסה נתגרשה בו ביום נתארסה בו
 ביום אפילו למאה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה. ג) דרך תלמידי
 חכמים עד שלא היתה בתו יוצאת מאצלו אומר לה כל נדרים שנדרה
 בתוך ביתי הרי הן מופרין וכן הבעל עד שלא תכנס לרשותו אומר לה
 כל נדרים שנדרת עד שלא תכנסי לרשותי הרי הן מופרין שמשכתנס

אב אינו מפר בצגרה. כדכתיב (צמדזר ל') צצית אציה צנעוריה ולא צצגרותה: נדרה והיא ארוסה. ונתגרשה צו
 ציום ששמע האב מפר שאם עבר היום ולא הפר שוב אינו מיפר : **נתארסה**. לאחר צו ציום : **אביה** ובעלה האחרון
 מפירין נדריו. כדאמרין דארום מפר צקודמין צשותפות והא דנקט נתגרשה צו ציום ונתארסה צו ציום משום
 דצשמע עסקינן דשמע ארום או אציה ומש"כ דוקא צו ציום אצל ציום של אחריו לא, וצגמי מוקמינן לה צדק ע"כ
 צששמע האב ולא הצעל : דרך תלמידי חכמים. לפי שנערה המאורסה לאחר שנשאת אי אפשר שתהא הפרה לנדריה
 שאין הצעל מיפר צקודמין ולכן דרכן של האב וצעל כשהן ת"ח להפר נדריה קודם שתנשא ושמעין ממחתינן שהצעל
 מיפר נדרי אשתו אפילו צלא שמייעה מדקתני וכן הצעל עד שלא תכנס צרשותו אומר וכו' ואפילו לא שמע מנדרה :

משנה הלכות

ואין הלכה כדברי האומר שם שאפילו צגרה
 יום אחד ונתקדשה אין נותנין לה אלא שלשים יום ואם
 כן מה שהקשו צסוגיא זו צוגרת צשלשים יום סגיא לא
 על דעת פסק נאמרה או שמה כך הוא מקשה צשלשים
 יום סגיא לפעמים וכיכי נקיע ליה י"צ חדש ואין לה י"צ
 חדש אלא"כ נתקדשה תקף לצגרותה והוא ליה למנקע
 שלשים יום שהוא זמן הנחון לכל צוגרת לפחות צצשיעורין
 ותימן תני הצוגרת וששכתה וכו' ר"ל והנערה ששכתה
 י"צ חדש המחירי ז"ל. ועיין עוש"ע יו"ד סי' רל"ד סעי'
 י"א.

יתירה הוא פ"י ודרשינן מקרא יתירה לומר כל נדרים
 שעליה ואפי' נראו לארום ראשון תניא כותיה דשמואל
 וכו' ח"ר נתן הן הן דברי צ"ש הן הן דברי צ"ה
 צמאי קא מיפליגי צ"ש סברי נדרים נמי שנראו לארום
 נתרוקנה רשות לאב ומיגז גיז צ"ה סברי אציה ובעלה
 אחרון מפירין נדריה ולא מיגז גיז ועיין ר"ן שם. עוד
 שם צגמי איצעי לכו גירושין כשתיקב דמיה או כהקמה
 דמיה כגון שדורה ושמע צעלה וגרשה ואחדרה ציומה
 ולא איפשיעא האיציפיה וכתב הרי"ף ז"ל דלזלינן לחומרא
 וכן כתב הרמב"ן אצל הרשב"א כתב דצעיין איפשיעא
 לה ממימרא דשמואל דאמר לעיל דף ע' מנכ"מ דארום
 אחרון מיפר נדרים שנראו לראשון ועיין ר"ן שם וצטוש"ע
 יו"ד סי' רל"ד סעי' י"ג.

ב (צמ) וב"ש נדרה והיא ארוסה וכו' שם ע"א ע"א צמשה
 נדרה והיא ארוסה נתגרשה צו ציום נתארסה
 צו ציום אפי' למאה אציה ובעלה האחרון מפירין נדריה
 זה הכלל כל שלא יראה לרשות עצמה שעב אחת אציה ובעלה
 האחרון מפירין נדריה ורצו לא הביא הא צצא דזה
 הכלל גם הרי"ף ז"ל כתב נדרה והיא ארוסה וכו' עד
 ובעלה האחרון מפירין נדריה אצל הרמב"ן ז"ל העתיק
 כל המשנה וכן שאר פוסקים וצגמי דף פ"ע ע"א זה
 הכלל דקתני צגי נערה המאורסה לאחויי הלך האב עם
 שלוחי הצעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הצעל צנערה
 המאורסה דאציה ובעלה מפירין נדריה ופירשו החוס'
 וכתב"ש והר"ן זה הכלל דקתני וכו' לעיל צפרק נערה
 דקתני כל שלא יראה וכו'.

ג וב"ש דרך תלמידי חכמים וכו' משנה שם דף ע"ב
 ע"כ דרך ת"ח עד שלא היתה בתו יולאה מאללו
 אומר לה כל נדרים שנדרת בתוך ביתי הרי הן מופרין וכן
 הצעל עד שלא תכנס לרשותו אומר לה כל נדרים שנדרת
 עד שלא תכנסי לרשותי הרי הן מופרין שמשכתנס לרשותו
 אינו יכול להפר ע"כ וצגמי צעי רמי צר חמא צעל
 מהו שיפר צלא שמייעה ושמע אשה דוקא הוא או לאו
 דוקא וכו' אח"ל צעל מיפר צלא שמייעה וכו' וכבר כתבתי
 לעיל דדעת רצנו לפסוק כאת"ל וכדעת הרמב"ם והגאונים
 עיין לעיל (סי' ל"ג) וכן פסק הרמב"ם והמחירי ולרע"כ
 יש חולקין.

ד ופריך צגמי מנלן דארום אחרון מיפר נדרים שנראו
 לארום ראשון אמר שמואל אמר קרא (צמדזר
 ל) ואם היו חבי' לאיש ונדריה עליה נדרים שביו עליה
 כבר דילמא הכי"מ שלא נראו לארום ראשון אצל נדרים
 שנראו לארום לא מלי מיפר ארום אחרון עליה קרא

ז וכתב החו"ט ז"ל דכה"כ גבי אב איכא למשמע הכי
 אלא דצגמי צעי רמי צר חמא צעל מהו שיפר צלא
 שמייעה נקטו אינהו נמי צעל ושם פירשו כל המפרשים
 דכ"ה אב וכו' וכן הרמב"ם צחיצורו פי"א וי"כ דנקט

העור ח"ל דרך ת"ח עד שלא היטה צחו יולאח מרשותו אומר לה כל נדרים שנדרת צחוך ציתי כרי כן מופרין וכן הצעל עד שלא חכנס לרשותו אומר כל נדרים שנדרת משארסחין עד שלא חכנסו לרשותי כרי כן מופרין ע"כ כרי שכתב צלשון הצעל שאומר משארסחין אף צלשון המשנה הביא כגירסתו ולא גרס משארסחין וא"כ לפענ"ד צרור דזו היטה נמי גירסת הרמז"ם והסמ"ג והטור.

עוד כתב שם הב"ח ציטוט גירסת הרמז"ם והסמ"ג ז"ל דס"ל דצעל יכול להפר אע"פ שלא שמע מסתברא דדוקא בנדרים שנדרת משנתארסב דצחא לרשותו צמקת התם הוא דיכול להפר אע"פ שלא שמע הצל מה שנדרת מקמי שנתארסב לא מסתברא דיפר לה כשלא שמען ולהכי חנן משארסחין דלא נגעו בפרה זו אלא מטעם דכשצחא לרשותו לגמרי לאחר כניסתה לחופה ויהא נודע לו נדרת מהני הפרה שהפר לה מקודם כשהיטה צרשותו צמקת דהיינו משנתארסב ומש"כ נקט משארסחין ע"כ.

ודברים תמוכים הם לפענ"ד שהרי צפירוש אמרו צמשנה ע"א נדרת וכיא ארוסה נתגרשה צו ציום נתארסב צו ציום אפי' למאה אציה וצעלה באחרון מפירין נדריה ופי' כר"ן אציה וצעלה מפירין נדריה דארום מפר צקודמין צשוחפות והמאירי ז"ל הוסיף ח"ל אע"פ ששמע צבן הראשון שגרשה שארום אחרון מפר צקודמין אף אותן שנראו לארום ראשון וכן אם לא שמע ארום ראשון אף לאחר זמן מיפר לה באחרון עם הצל כל שהוא יום שמו של הצל ג"כ ולמדת שהארום מפר צקודמין אפילו נראו לארום ראשון אחר שלא קיימם או שלא שחק להם כל יום שמיטה וכו' הצל אצ לחודיה לא הוהיל וצשעת הנדר היו שתי רשויות שולטות עליה ושחק צשעת הפרה יש עליה שתי רשויות ג"כ כרי מפורש דעת המאירי דאפי' נדרי ארום הראשון שכבר היו ראוין להפרה וכבר שמען מ"מ הארום האחרון מפירין וכ"ש צבתם ארום דודאי מיפר צקודמין וא"כ דברי הב"ח לפענ"ד תמוכין.

ודע דלכאורה דברי המאירי שכתב אע"פ ששמע צבן הארום הראשון וגרשה ארום האחרון יכול להפר דמפר צקודמין לכאורה ל"ע מהא דאיצעי לכו צגמי גירושין כשתיקב דמיא או כהקמה דמיא למאי נ"מ כגון שנדרת ושמע צעלה וגרשה והאדרת ציומה אי אמר כשתיקב דמיא מני מיפר לה ואי אמר מר כהקמה דמיא לא מני מיפר לה ולא איפשיטא האיציטא והר"ף והרמז"ם פסקו לחומרם דכהקמה דמיא ומעתה גבי ארום נמי כיון דשמע קודם שגירשה נימא דכהקמה דמיא וא"כ האיך יכול הארום האחרון להפר וצשלמא כשלא שמע הארום הראשון הנדר שפיר יכול להפר האחרון דלא צא לכלל הפרה הצל כששמע הארום הראשון וגירשה נימא דכהקמה דמיא לחומרם וכנ"ל וצפרע דהא איציעא אין

צעל מיפר צלל שמיטה מהאי טעמא הוא דנקט לישנא דרמי ואע"פ שיש מקום לצעל הדין לחלוק הצל כך נ"ל ע"כ. ואני הקטן מלאתי כן מפורש כדבריו ז"ל בדברי המאירי נדרים כאלן ח"ל דרך ת"ח עד שלא היטה צחו יולאח מרשותו וכו' וכן הצעל והולך לכך מפני שאם נכנסה לרשות הצעל אינו יכול עוד להפר צקודמין וכן האצ משיאלה מרשותו ומכאן אהב למד שנערה במאורסה אצ וצעל מפירין צלל שמיטה ולא שאומרין צדרך כלל אם נדרת כלום מופר וכן הדין צצעל צצשחו וצאצ צצחו הוהיל ומ"מ ראויים הם לשמיטה הוא אם היב אחד מהם חרש אינו מיפר וכו' וזה מפורש כדעת החו"ט ז"ל ואקוב שיאל החו"ט ושמה לקראתי שהצחתי ראיב לדבריו נגד הצעל דין שכתב שיכול לחלוק.

ובתב עוד המאירי ז"ל ואע"פ שמשנתנו היב אפשר לפרשה צשמיטה כלומר שדרך ת"ח לחזר ולפספש צמשעה צנותיבן וכו' ומ"מ דוקא צשמיטה מ"מ צגמי שאלוב והעלו צה צצכולם כל הראוי לשמיטה אין שמיטה מעכצת צו ויכול להפר צבתם כלומר אם נדרת כלום מופר ליכי או כל נדרים שנדרת צחוך ציתי יכו מופרין וא"ל שיאמרו כן ציום אחד שהרי אין כאלן שמיטה שחגביל להם זמן אלא אצ אומרם קודם שאלא מרשותו וארום אומרם קודם שחכנס לרשותו וגדולי המחצרים כחצו שאף הם מפירים שלא צפניה שאף שמיטה או ידיעתה אינה מעכצת וכמו שהצחאר צאחרון של קדושין ע"כ.

וקצת היב נלפענ"ד לדייק לשון רצנו שכתב דרך ת"ח עד שלא היטה צחו יולאח מאללו אומר לה כל נדרים שנדרת צחוך ציתו וכו' וצמשנה צצגמי גרם שנדרת צחיו ולא צב"א ולשון שנדרת צב"א משמע שאינו מדבר אליה ממש הצל לשון שנדרת משמע שמדבר אליה מה שאת נדרת פנים אל פנים וא"כ הי אפשר לומר לפי גירסת רצנו דס"ל דלא צעי לפניה וממילא לא צעי שמיטה הצל קשה לדייק כן שהרי צסיפא דמתני גירסת רצנו ג"כ שנדרת אצל הצעל אף שלדינא דין אחד להו.

והטור יו"ד סי' רל"ד כתב מאורסה שלא שמו אציה וצעלה וכו' לכן דרך תלמיד חכם לומר לה קודם שיכניסנה כל הנדרים שנדרת משארסחין יהיו מופרין וכו' וכתב הב"ח צד"ה נדרת וכו' ואיכה לתמוה אמ"ש רצנו כל הנדרים שנדרת משארסחין יהיו מופרין דמשמע הצל מקודם שאירסה לא והא ליחא וכדמשמע נמי מלי המשנה דא"ל כל נדרים שנדרת עד שלא חכנסו לרשותי וכו' גם הרמז"ם ספי"א והסמ"ג כתבו משארסחין והוא תמוה ונראה שכך היטה גירסתם צמשנה והכי נראה מפני כר"מ צמשנה ע"כ.

ולפענ"ד לא משמע כן מדברי המאירי הנ"ל שכתב שם צדף ע"צ ע"צ לשון המשנה כלורחה וכגרסתנו צה וצחוחו עמוד צפירושו על המשנה שם צד"ה דרך ת"ח כתב כלשון

בוגרת וששכתה י"ב חדש פי' תרתי קתני בוגרת ונערה ששכתה יב"ח דשכתה קאי אנערה שנחנו לה זמן שנים עשר חדש לצורך תכשיטיה והגיע הזמן ולא נשאו אוכלת משלו ולא למנה נחנו שלשים יום כמו לבוגרת: **הואיל** ובעלה חייב במזונותיה יפר. כלומר שיכול להפר בארום לצד ואכ"פ שלא נכנסה לחופה ובגמי' אמר דעמייה דר"א דאמר יפר מטעם שבעלה חייב במזונותיה הוא כרז פתחם דאמר כ! הנודרת על דעת בעלה היא נודרת, ורזנן ס"ל דעד שלא חכנס לחופה אע"פ שזן אותה אינה נודרת על דעתו והלכתא כותיבו ואף על פי שזנה, וכתב הנמק"י דעל דעת בעלה דאמרן לאו דוקא על דעתו דמשום דנדר איניש על דעת חזירו אינו יכול להחירו אלא פי' על רזון בעלה שאם לא ירצה לא יהא נדר וכן הדין נמי שמתנה צפי' ואומר הריני נודר אם חזירי רוצה שאם

משנה הלכות

הא תנינא חדא זימנא הבוגרת ששכתה י"ב חדש הא גופא קשיא אמרת הבוגרת ששכתה י"ב חדש בבוגרת למה לי שנים עשר חדש בוגרת בלי יום סגי לה תני בוגרת וששכתה י"ב חדש כלומר בוגרת כדינה שזמנה בחסר ויתר כדכתיבנא והנערה ששכתה זמן הקלוז לה דהיינו שנים עשר חדש הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר ע"ש. וע"פ הגמי' כתב רזנו כאן במשנה ופירושה כמו בוגרת ונערה ששכתה י"ב חדש. אבל הרא"ש כתב תני בוגרת ששכתה שנים עשר חדש ומתניתין חדא קתני בוגרת ששכתה יב"ח בבגרותה ולאמנה שנתקדשה לכל אחת נותנים לי יום ע"כ ועיין רע"ב ותו"ע.

לה מקום אלא נערה המאורסה שנדרה ושמע הארום וגרשה שנמאלת חוזרת לרשות אביה והחזירה בזימו או נתארסה לאחר אצל בנושאח אין לה מקום שכרי כשגירשה יאלת לרשות עלמו ונתקיימו נדריה אלא ע"כ דלא שייך אלא בארוסה וא"כ ז"ע למה נילך לחומר.

שבת וראיתי להמאירי ז"ל שברגיש בזה בדף ע"ב פ"א ד"ה נדרה והסתייע ליה מכאן דהלכה כדעת הרשב"א ז"ל דאין חוששין אפילו להחמיר אלא אמרינן דגירושין כשתיקב דמיא.

ומה שנלפענ"ד ביישוב קושית הב"ח הוא לפי הטעם שאמרו למה דהאז לחודיה לא מני מפר בארוסה ונתגרשה משום דבשעת הנדר היו שתי רשויות שולטות עליה ואף בשעת הכפרה נמי שתי רשויות עליה והכלל לפי"ז דכל שלא היה עליה בשעת הנדר אלא רשות אביה לחוד מפר נדריה לצדו וכל שיש עליה שתי רשויות בשעת הנדר אף בשעת הכפרה שתי רשויות עליה וא"כ יש לומר דלכן כתבו משארסתיך דבסתם נערה אם כשלא נתארסה עדיין א"כ כיון דלא היתה עליה אלא רשות אחת אביה לעלמו מפר נדרה והכל תלוי באיזו רשות היתה בשעת נדרה אבל מתני' דמיירי בכל אופן אפי' באשה שנתארסה כבר ונתגרשה והיו עליה שתי רשויות והארום מיפר בקודמין היינו מה שנדרה בעודה תחת רשות השני ולכן אמרו סתם וכן הבעל עד שלא חכנס לרשותו אומר לה כל נדרים שנדרת וכו' והיינו לכלול גם הני שאם נתארסה מקודם ונתגרשה או מת הארום אבל באמת הנדרים שנדרה בבית אביה קודם שנתארסה מעולם האז לחודיה מיפר ולי"ע.

והנה בגמי' כתובות דף נ"ז ע"ב ת"ש בוגרת ששכתה י"ב חדש ר"א אומר הואיל וחייב בעלה במזונותיה יפר אימא בוגרת וששכתה שנים עשר חדש וכו' תיובתא דרז כונא תיובתא וכתבו התוס' תימה דהכא קאי בתיובתא וצפי' נערה המאורסה נדרים (דף ע' ע"ב) אחיא סוגיא סתמא דהש"ס כותיב דקאמר אמילתי וכו' אימא בוגרת וששכתה והיינו כרז כונא ונראה לפרש דה"ק בוגרת בלי יום סגי והכי קתני במתני' בוגרת ששכתה יב"ח דמשמע לבוגרת לא סגי לה בשום ענין בלא יב"ח בלי יום סגי כגון שקידשה לאחר ששכתה יב"ח בבוגרת ומשני תני בוגרת וששכתה והשתא קתני סתם בוגרת צהדי נערה ששכתה יב"ח וצהדי אלמנה ששכתה לי יום משום דיש בוגרת שדינה כנערה ביב"ח כגון בגרה יום אחד ונתקדשה ויש בוגרת שדינה כאלמנה כגון עמדה בבגרותה ונתקדשה והשתא אחיא דלא כרז המנוגא ע"כ. ע"ש.

אבר הרא"ש ז"ל כתב שם בנדרים הנ"ל ח"ל כיון דרז כונא איתותב ליחא להביא אוקימתא אלא בעינן לפרושי בוגרת ששכתה י"ב חודש ומתני' חדא קתני ולא וששכתה בזי"ו וה"פ בוגרת ששכתה י"ב חדש בבגרותה ולאמנה שנתקדשו לכל אחת מכן נותנין לי יום עכ"ל. ורזנו נראה דמפרש כדצרי התוס' וכן נראה דעת הר"ן ז"ל ע"ש והטור יו"ד סי' רל"ד כתב אין הבעל מיפר לצדו

נא וב"ש בוגרת וששכתה שנים עשר חדש וכו' משנה דף ע"ג ע"ב בוגרת ששכתה י"ב חדש ולאמנה לי יום ר' אלעזר אומר הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר וחכ"א אין הבעל מיפר עד שחכנס לרשותו ע"כ. ורזנו שכתב בוגרת וששכתה בוא"ו ומשמע דתרתו ניבחו כתב כן אליבא דגמי' שם דף ע' ע"ב מתרלת שם המשנה ח"ל

אומרים אין הבעל מיפר עד שתכנס לרשותו. (ג) שומרת יבם בין ליבם אחד בין לשני יבמין רבי אלעזר אומר יפר ורבי יהושע אומר לאחד אבל לא לשנים רבי עקיבא אומר לא לאחד ולא לשנים אמר רבי אלעזר מה אם אשה שקנה הוא לעצמו הרי הוא מיפר נדריה אשה שקנו לו שמים אינו דין שיפר נדריה אמר לו רבי עקיבא לא אם אמרת באשה שקנה הוא לעצמו שאין לאחרים בה רשות תאמר באשה שקנו לו שמים שיש לאחרים בה רשות אמר לו רבי יהושע עקיב' דברך בשני יבמין מה אם את משיב על יבם אחד אמר לו אין היבמה גמורה לאישה כשם שהארוסה גמורה לאישה (ג) האומר לאשה כל נדרים שתדורי מכאן עד שאבוא ממקום פלוני הרי הן קיימין לא אמר כלום הרי הן מופרין רבי אלעזר אומר מופר

לא יראה לא יראה לא יראה נדר וכתב הרשב"י ז"ל דמלי חזריה למשרי ליה ואינו לריך לשון מיוחד: שומרת יבם. מפסי וממתנת ליבם כמו ואזיו שמר את הדבר: ר"א יפר. מסקינ בגמי דיפר בשותפות אז קאמר ובשטעה צב מאמר: רבי יהושע אומר לאחד ולא לשנים. משום דס"ל אין צריכה וכדמפי' בגמי: רבי עקיבא אומר לא לאחד ולא לשנים. דגריע ליה

יבם מארוס ואפי' בשותפות לא מלי מיפר: מה אם אשה שקנה הוא לעצמו. שאינה שומרת יבם חלה הוא קדשה לעצמו כרי הוא מיפר נדריה בשותפות דאז: אשה שקנו לו שמים. היינו שומרת יבם שהיא קנויה לו בלא קדושין שאסורה לכל אדם אינו דין שיפר נדריה בשותפות דאז: שיש לאחרים רשות צב. שגם היא זקוקה לשאר אחיו: דברך בשני יבמין. דכל אחד יש לו רשות צב: מה אם את משיב על יבם אחד. פי' תשזכתך עולה יפה לר"א שאמר שמיפר צב יבמין מה אם אתה משיב על דברי שאני אומר לאחד ולא לשנים: אין היבמה גמורה לאשה. להחייב מיחה כצא עליה: כשם שהארוסה גמורה לאישה. לענין חיוב מיחה: מכאן עד שאבוא ממקום פלוני. מאותה שעה שאנא מכאן ועד שאבוא ממקום פלוני ולהכי לא קתני תדור נדרים שיראה בקיומן: הרי הן קיימין לא אמר בקיומן הרא"ש והרשב"י, והר"א ממין פירש עוד פעם איסור, והר"ן כתב דלר"א נמי דוקא לענין הכרה אמר מופר הן מופרין ר"א אומר מופר. דמסתמא אין אדם רואה בנדר

משנה הלכות

אפי' אם חייב צמזמותיה כגון צוגרת ששכתה יצ"ח ונתקדשה או אלמנה ונתקדשה ושכתה אחר הקידושין שלשים יום שחייב צמזמותיה ועיין צ"ח מה שהקשה עליו ובש"ך ס"ק נ"א ועיין א"ע סי' נ"ה ונ"ו.

והנהגה במשנה. בגירסא רבי אליעזר אומר ציו"ד וחכמים אומרים וכו' ופי' הר"ן דחכמים היינו ר' יהושע דכוח צר פלוגתיה דר"א בכל מקום אבל בספרי רבנו בגירסא ר' אלעזר ולכאורה היה נ"ל דע"ס הוא בספרי רבנו דגם בגמי כתובות התם בגירסא ר' אליעזר ציו"ד מ"מ מסתפינא להביה כיון דצכל הלכה עד סופו גרם צכל מקום ר' אלעזר אף שצחמת מוכרה דהיא ע"ס כיון דלקמן מיייתי דכוח צר פלוגתיה דר' יהושע ועוד דבגמי אמרו דר"א סבר לה כצ"ש והוא ע"כ ר"א דשמותי הוא שפי' התוס' נדה דהוא מתלמידי שמאי ופשוט.

(ג) וב"ש שומרת יבם וכו' משנה שם דף ע"ד ע"א ובמשנה גרם אשה שהקנו לו מן השמים וגירסת רבנו אשה שקנו לו שמים עוד שם מה אהב משיב על יבם אחד וגירסת רבנו מה אם את משיב על יבם אחד ובמשנה אין היבמה גמורה ליבם וגירסת רבנו אין היבמה גמורה לאישה ובהגהות הצ"ח לין ס"א לאישה

וכן הוא בגמ' דף ע"ב ויפה כיון דכן היא גם גירסת רבנו. ועיין רמב"ם פי"א מהל' נדרים.

ובגמ' בשלמא ר"ע סבר אין זיקה ור"י סבר יש זיקה חלה ר"א מאי עמייה אי יש זיקה אין צריכה אמר רב חמי כגון שעשה צב מאמר ורבי אליעזר סבר לה כצ"ש דאמרי מאמר קונה קנין גמור. וכתב הרמב"ן דקיי"ל כר"ע דאינו מיפר לא לאחד ולא לשנים. והר"ן כתב דר"ע ר"י דאינו מיפר לא לאחד ולא לשנים. משום דסבירא ליה דאין זיקה איכא למימר הי"מ מקמי דאיייתי לה צרייתא אבל צתר דאיייתי לה צרייתא שם חזינן דאפילו ר"ע ס"ל יש זיקה וכיון דקלסייה צן עזאי לר"ע וזכינכו לר"א ור"י צדינא דלא אהדרי ליה מידי נקטינן כותיה והעור סי' רל"ד כתב וכן שומרת יבם אפילו אין שם חלה יבם אחד שודאי זקוקה לו ואפי' עשה צב מאמר אפי' אינו יכול להכיר לצדו ועיין צ"י וצ"ח שם ובש"ע סעי' ז' וי"א.

(ג) וב"ש האומר לאשה כל נדרים שתדורי וכו' שם דף ע"ב ע"א ונזיר דף י"ג ובמשנה גרם האומר לאשתו כל הנדרים שתדור וכו' שלא צאו לכלל איסור אמרו לו כרי הוא אומר (במדבר ט) אישה יקימנו ואישה

וחכמים אומרים אינו מופר אמר רבי אלעזר מה אם הפר נדרים שבאו לכלל איסור לא יפר נדרים שלא באו לכלל איסור אמרו לו אישה יקימנו ואישה יפרנו את שבא לכלל הקם בא לכלל הפר. נה) הפרת נדרים כל היום יש בדבר להקל ולהחמיר כיצד נדרה בלילי שבת מיפר בלילי שבת וביום השבת עד שתחשך נדרה עם חשיכה מיפר עד שלא תחשך שאם לא הפר וחשכה אינו יכול להפר. נה) ומגלן דנערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה אמר רבא דאמר קרא ואם היו תהיה לאיש

חשמו: נדרים שצאו לכלל איסור. לאחר שנדרה אסורה צבס אם לא יפר לה כצבס: שבא לכלל הקס. נדרים שחלו כבר: הפרת נדרים. שאמרה תורה ואם ציוס שמוע אישה יניח אותה: כל היום. יוס השמיטה עד שתחשך: להקל ולהחמיר. כלומר פעמים מפר

זמן קלר ופעמים זמן מרובה הכל לפי עת שמעו צבקר או צערז ולאו דוקא להקל ולהחמיר דכא ח"א להקל עפי ממל"ע או להחמיר עפי ממל"ע: נדרה צלילי שבת. כלומר צכניסחו צלילי שבת וציוס השבת עד שתחשך וכיינו להקל, וכא דנקט צלילי שבת לאשמעינן שמפירין נדרים צשבת ואפילו שלא ללורך השבת וכדדייקין צגמי וכחכס אינו מתיר אלא ללורך השבת והטעם כיון דאי לא מפר השבת לא מני מפר למחר משח"כ צשאלה, וצפירוש תיבת לילי עיין תוי"ט פרק ח' דתרומות מ"ג: נדרה עם השכה. פי' נדרה צשבת סמוך לחשכה מפר עד שלא תחשך וכיינו להחמיר: שאם לא הפר וחשכה אינו יכול להפר. לפי שאין הפרת נדרים מעת לעת אלא ח"כ נדרה מתחלת הלילה ועיין רע"ב ותוי"ט, וצדין הוא דליחני אינו מיפר אלא עד שתחשך כיון דלהחמיר קתני אלא להכי תני הוא ליטנא משום דשייך ציה עפי מאי דמסייס מלתיכ שאס קודם חשכה לא הפר אינו יכול להפר דאשמעינן צכאי ליטנא דמפירין נדרים צשבת אפילו שלא ללורך השבת לפי שזמנס

משנה הלכות

או דלמא חפ"י שלא ללורך השבת תנאי היא דתניא הפרת נדרים כל היום רצי יוסי צר"י ור"א צר"ש אומרים מעת לעת למ"ד כל היום עפי לא אפילו שלא ללורך השבת מיפר למ"ד מעת לעת ללורך השבת אין שלא ללורך השבת לא וכתב רבי"ף ז"ל וכבר איפסקא הלבנתא כמ"ד כל היום הילכך מפירין נדרים צשבת אפילו שלא ללורך השבת ועיין לעיל (סי' ל"א) מה שכתבתי צס"ד.

יפרנו את שבת לכלל הקס צא לכלל הפר לא צא לכלל הקס לא צא לכלל הפר ורצנו לא גרס כרי הוא אומר וכן ראיתי רבי"ף שלא גרס לה וצגמי דף ע"ב תניא האומר לאפוטרופוס כל הנדרים שתדור אשתי מלאן עד שאצא ממקום פלוני הפר לה והפר יכול יהו מופרים ת"ל אישה יקימנו ואישה יפירנו דצרי ר' יאשי' ח"ר יונתן מלינו צכל התורה כולה שלוחו של אדם כמותו ח"ל רצי יאשיה גזרת הכתוב היא אישה יקימנו וכו' עכ"ל רבי"ף ז"ל ופסק כרצ אשי.

נה) ומ"ש ומגלן דנערה המאורסה אציה ובעלה מפירין נדריה וכו' צגמי שס דף ס"ז ע"א אמר רצב (וגירסת רצנו רצא וכן היא צילקוט) אמר קרא ואם היו תהי' לאיש ונדריה עליה מכאן לנערה המאורסה שאציה ובעלה מפירין נדריה אימא הוא קרא צנשואכ כתיב אי משום נשואה קרא אחרינא כתיב וכו' וצדף ס"ח ע"א דצי רצי ישמעאל תנא צין איש לאשתו צין אצ לצתו מכאן לנערה המאורסה שאציה ובעלה מפירין לנדריה ולתנא דצי רצי ישמעאל ואם היו תהיב לאיש מאי עביד ליה מוקיס ליה לאידך דרצא ורצא הוא דתניא דרצי ישמעאל מאי עביד ליה מיצעי ליה לומר שצבעל מיפר נדרים שצינו לציוכ ועיין ר"ן, והתוס' והרא"ש הקשו דאכתי תקשה ואימא נשואה גמי האצ והצעל מפירין ותוי' כדשנינן לעיל מדכתוב צנשואה צית אישה דאין הצעל מיפר צקודמין ועיין קרן אורכ כאן מה שדחק ליישב דעת הרמב"ם שכתב דהאצ מיפר כל נדרי צתו מקושית רר"ן שהוא נגד הירושלמי והספרי ע"ש צר"ן.

והרמב"ן שס כתב דהלכתא כר"א דקיי"ל צשל תורה הלך אחר המחמיר וסייס ואיכא טעמי

אחריני לרצנו הגדול ולרצנו חננאל צפרק השואל ואכן לא צקיאין צכו שפיר ולהכי לא כתצין להו ע"כ. וכ"כ רביעצ"א ז"ל ועיין נמק"י ועוש"ע יו"ד סי' רל"ד סעי' כ"ח ועיין לעיל (סימן ל"ג) מה שכתבתי צזה צס"ד.

נה) ומ"ש הפרת נדרים כל היום וכו' משנה נדרים דף ע"ו ע"ב הפרת נדרים כל היום וכו'

נדרה צלילי שבת יפר צלילי שבת וכו' נדרה עם חשכה מפר עד שלא תחשך שאם חשכה ולא הפר אינו יכול להפר וגירסת רצנו שאם לא הפר וחשכה אינו יכול להפר וכן ראיתי לרע"ב.

וגרסינן צגמי תניא הפרת נדרים כל היום ר"י צר יבודה ור' אלעזר צרי שמעון אומרים מעת

לעת ח"ר שמעון צן פזי ח"ר יהושע צן לוי אין הלבכ כאותו הזוג תנן התם מפירין נדרים שכן ללורך השבת

ונדריה עליה מכאן לנערה המאורסה שאביה ובעלה מפירין נדריה. (ג) ודווקא דמפר לה בההוא יומא דשמע ואי לא לא הויה הפרה (ג) וכי אמר לה ציית אביה ונעוריה וכתב ואם הניח אביה אוחה כרי הפרת נדרים אמור והדר כתב ואם הכי תהיב לאיש וא"ו מוסיף על ענין ראשון כרי אחא לך קרא וערבינכו לאצ ולצעל וכי היכי דאצ מצעל נדרי צתו צומן שהיב צרשותו הכ"ג מצעל עם הצעל כ"ז שהיב ארוסה דעדיין היא צרשותו וצגמי דף ס"ז פריך אימא או אצ או ארוס :

ודוקא דמיפר לה צבהיב יומא. דציום שמעו כתב צקרא

משנה הלכות

(ג) ומ"ש ודוקא דמפר לה צבהיב יומא דשמע צמשנה שם דף ע"ו ע"צ הפרת נדרים כל היום וכי שאם תשכה ולא הפר אינו יכול להפר וצמשנה שם דף ע"א ע"א נדרה והיא ארוסה נתגרסה צו ציום וכי וכתב הר"ן והא דנקט צו ציום משום דצשמע עסקין דשמע ארוס או שמע אביה ומש"ה דוקא צו ציום אצל ציום של אחריו לא ועי' לעיל (סי' מ"ע ונ"ד) והנה דעת הרמב"ם פ"י צ מה' נדרים דלריך דוקא שישמעו שניהם ציום אחד וטעמא מדכתב צבי ארוסה ושמע אישכ ציום שמעו והאי ציום שמעו אין לו פירוש דפשיטא שישמע צאותו יום ששמע א"ו דקאי אדלעיל מיני' ושמע אביה וגו' וע"ז אמר שגם הצעל ישמע ציום שמעו דאצ דוקא והציאו בעור סי' רל"ד וסמ"ג וסמ"ק כתב דה"ג משמע צגמי'.

אבל הרמב"ן ז"ל כתב שכל אחד מיפר ציום שמעו אפי"פ שלא שמעו ציום אחד וכתב והכי מסתבר וצשו"ע סעי' ה' צ' הדעות ודעת הרא"ש לפי דעת הצ"י ג"כ כהרמב"ן וכ"כ הבאר הגולה והגר"א ז"ל דחה דברי הצ"י דאל"כ היה לו להטור להביא כן צשם אציו הרא"ש ז"ל.

ודעת רבנו נראה לדייק דס"ל כהרמב"ן מדכתב ודוקא דמפר לה צבהיב יומא דשמע ואי לא לא היו הפרה וכי אמר לה לימא לה וכי ונראה דכתב הכל צלשון יחיד והיינו צבהיב יומא דשמע מפר לה וכי אמר לה ויש לימא דכוונתו לדייק דכל אחד ציומא דשמע מפר דאל"כ מפירין לה ציומא דשמעו הול"ל וי"ל.

ול"א דמסתפינא מגאון קדשו של רבנו הגר"א ז"ל הו"א לדייק דעת הצ"י ז"ל דעת הרא"ש כהרמב"ן ז"ל והוא דכתב צפירושו דף ע"א ע"א צד"כ הניח כותיה דשמואל וכי כילד שמע אביה והפר לה ולא הספיק הצעל לשמוע עד שמת ונתארסה צו ציום וכי פ"י ז"ל וז"ל והא דקתני ולא הספיק הצעל לשמוע עד שמת מיירי דנתארסה למחר דאי צו ציום אמאי קתני ולא הספיק הצעל אפי' שמע נמי ונתארסה צו ציום מילתא אחריתי היא ולא קאי ארישא וכי ע"ש. והנה לפי מאי שפי' הרא"ש דהאי לא הספיק הצעל לשמוע עד שמת מיירי דנתארסה למחר ע"כ ז"ל דמת נמי למחר דאל"כ אלא שמת הארוס היום ונתארסה למחר תקשה כיון דתקף שמת הצעל ונתרוקנה

רשות לאצ צו ציום והאצ כבר שמע ולא הפר צו ציום עד למחר שנתארסה כבר קיימיה לנדריה צשתיקתו אלא ע"כ דמיירי דהצעל לא מת עד למחר ציום שנתארסה וע"כ נמי דלא שמע מנדרה היום דאל"כ אכתי תיפוק ליה מצעל דקיים נדרה צשתיקתו כיון דשמע היום ולא הפר ולא מת אלא למחר אפי"כ דלא שמע היום וכמו שאמרו צגמי' דמת ולא שמע מנדרה ואח"כ נתארסה למחר לאחר וא"כ ע"כ דמיירי לפי פי' הרא"ש דהאצ שמע היום והארוס למחר ואפי"כ אמריין דאביה וצעלה מפירין נדריה ואי דהרא"ש צעי דוקא שישמעו ציום אחד דעת הרמב"ם א"כ כשמת צעלה למחר שוב לא הוי ציום שמעו לאביה ואינה מועילה ההפרה כלום ואפילו אי לא מת כלל נמי לא מלי להפר לדעת הרמב"ם וכ"ש ארוס אחר אפי"כ דעת הרא"ש דלא צעי ציום אחד כשמייעב דוקא וס"ל דעת הרמב"ן ז"ל וכמו שפי' הצ"י צו. אצל כשמת למחר ונתרוקנה רשות הארוס לאצ צעי נתארסה צו ציום דאל"כ קיימי' לנדריה דלענין שמיעת חלק הארוס יום מיתתו הוי ליה יום שמיעתו לאצ אף שכבר הפר חלקו ציום שמעו מאתמול מ"מ חלק זה של הארוס לא שמע מאתמול שהרי לא הוי שלו מאתמול וזה לפענ"ד צרור.

ואף שהרא"ש ז"ל ע"צ מיאן צגירסא זו והציב ליה צגירסא אחרת כדי שלא יעטרך לחלק צבא אחת לשתיים מ"מ אטיקר דינא לא פליג כנראה למעין שם גם ממה שכתב שם צדף ע"צ ע"א וז"ל ואי תקשה לך אמאי נקט ונתארסה צו ציום כיון שלא הספיק הצעל לשמוע ולריך לפרש דצו ציום אמיתת הצעל קאי ולא יום הנדר ולריך האצ להפר ציום מיתת הצעל דנתרוקנה רשות לאצ ולגצי חלק הצעל הוי ליה כיום שמיעה דעתה נתרוקנה לרשותו להפר לה ע"כ. והרי מפורש מדברי הרא"ש ז"ל דכוונתך לדחוק ולפרש דצו ציום אמיתת הצעל קאי משום קושייתו ואי נימא דהשמיעה צעי ציום אחד דוקא מאי קשיא ליה לברא"ש ז"ל אמאי נקט ונתארסה צו ציום הא ע"כ צעי צו ציום דאל"כ כיון שאביה כבר שמע הנדר אם יעבור היום ולא ישמע הארוס ולא יפר שוב לא יוכל להפר לעולם ואפי' קיים הצעל ואמאי לריך לפרש דצו ציום אמיתת הצעל קאי. גם מדכתב ולגצי חלק הצעל הוי ליה כיום שמיעה וכי נראה צרור דאף

ועיין משנ"ה: שרי ליכי ומחול ליכי לא. דאמר ר' יוחנן חכם שאמר בלשון צעל ובעל שאמר בלשון חכם לא אמר כלום, ותניא זה הדבר חכם מתיר ואין צעל מתיר (נדריים ע"ז): שאיני נהנה לערלים

לימא לה מופר ליכי מבוטל ליכי אבל שרי ליכי ומחול ליכי לא. נה קונם שאיני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל ומותר במולי ואסור במולי אומות העולם שאיני נהנה למולים אסור בערלי ישראל ומותר במולי אומות העולם שאין הערלה קרוייה אלא על שם גוים שנאמר כי כל הגוים ערלים. (נט) ינוקתא דלא אריסא ונדרא נדרא ונערה היא כי שמע אביה מיפר לה

וכו'. שאין הערלה קרויה אלא לשם העכו"ם דכולהו אפילו מולים חיקרי ערלים כדכתיב כי כל הגוים ערלים ואע"ג דאית בהו מולים: בערלי ישראל. כגון מי שמחו לחיו מחמת מילה: למולים. המאמינים בצרית מילה: ואסור במולי אוכ"ע. כגון ערבי וגבטוי מהול: ינוקתא דלא ארוסה וכו'. נערה בחולה שלא נתארסה ונדרה נדר

משנה הלכות

עוד שם צמסנה כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לצ ואומר והיה הפלשתי הערל הזה (שמואל א') י"ז) ואומר (שמואל ב') פן תשמחנה צנות פלשתיים פן תעלזנה צנות הערלים וכתב הר"ן ז"ל דכלהו קראי לריך דאי מקרא קמא איכא לדחויי ע"ש.

לדידיה כבר הוי ליה יום שמיעה מיומא אחרת והפר חלקו אז ורק הצעל לא שמע ולא הפר ומת והוי ליה יום מיתה כיום שמיעה מטעם דנתרוקנה לרשותו להפר לה וע"כ דלא צעי ציום אחד ע"כ לפענ"ד צרור דעת הרא"ש ז"ל כפי הב"י וכהרמב"ן ז"ל דלא צעי שמיעה ציום אחד ודברי הגר"א ז"ל לא זכיתי להציגם בזה ומי יתן מעפרו ונמלאן עינין.

וסיים רבי אומר גדולה מילה שכל המצות שעשה אצרכם אצינו לא נקרא שלם עד שמתל וכו' והרמב"ן ז"ל גרס רבי אומר גדולה מילה שהיא שקולה כנגד כל מצוותיה של תורה שנאמר הנה דם הצרית אשר כרת ד' עמכם על כל הדברים האלה וכן נראה גירסת הר"ן ז"ל ועיין תוי"ט שם.

שוב ראיתי לרש"ש ז"ל שהרגיש בקושיהנו על הרא"ש ז"ל ע"ש ולא בכל מה שפירשנו ועיין פסקי הרא"ש ריש פ' נערה המאורסה ובא"ד וכן משמע לישנה דמתני' ובקרבן נתנאל שם ס"ק צ' ד"ה ולא הפר.

נט) ומ"ש ינוקתא דלא ארוסה ונדרה נדרה ונערה היא כי שמע אביה מיפר לה וכו' (צמדצר ל) ואשה כי תדור נדר לר' ואסרה אסר צצית אציה צנעריה ושמע אציה את נדרה ואסרה אשר אסרה על נפשה וגו' ואם הניא אציה אתה ציום שמעו כל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקום. ודרשו צספרי צצית אציה צרשות אציה להציה את שנתארמלה או נתגרשה מן האירוסין אתה אומר מן האירוסין או אינו אלא אף מן הנשואין ת"ל צנעוריה צית אציה שכל נעוריה צצית אציה יתה שנתארמלה ונתגרשה מן הנשואין שאין כל נעוריה צצית אציה. עוד שם ואם הניא אציה אותה איני יודע הנאה זו מאי היא כשהוא אומר ואם ציום שמוע אישה יניח אותה והפר הוי אומר הנאה זו הפרה וכו' צאצ מנין לא זכיתי מן הדין ת"ל אלה החקים אשר צוה ד' את משה צין איש לאשתו צין אצ לצתו מקיש את האצ לצעל מה צעל הנאה היא הפרה ועשה חרישה ציום שמעו כיום נדר אף אצ היא הנאה היא הפרה ועשה צו חרישה ציום שמעו כיום נדר.

נד) ומ"ש קונם שאיני נהנה וכו' דף ל"א ע"ב קונם שאיני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל ואסור בערלי עכו"ם ורצנו גרם מותר בערלי ישראל ומותר במולי ואסור במולי אומות העולם וצמסנה לא גרם לה וגם לריך עיון לכאורה מה משמיענו דמותר במולי ישראל דפשיטא היא והלא אפילו לא נדר ממולים וכו'

והשאלות ס"י קל"ו כתב בלשון רצנו וז"ל ואילו ינוקתא דלא ארוסה ונדרה נדר ועדיין נערה היא צרשות דאציה קיימא כי שמע אציה ומיפר

בהוא יומא דשמע וכן איתתא דנסיבא ונדרה או דמשתבע' כי שמע גברה ומיפר לה בהוא יומא דשמע הוא דהויא הפרה ואי לא לא הויא הפרה ותו לא מצי מיפר לה וכי אמר לה לימא לה מופר ליכי מבוטל ליכי:

ס ל י ק ו ל ה ו ה ל כ ו ת נ ד ר י ם

אזיכ מפר לה זיוס שמעו: וכן איתתא דנסיבא. אשכ נשואה לצעל ונדרה כי שמע צעל מיפר לה זיוס שמעו ואי לא לא הוי הפרה וכי מיפר

לה אומר לה מופר ליכי מצוטל ליכי וכנדר מותר: אשריך נדרים שנכנסת באיסור ויצאת בהיתר, וסליקו להו פי' להל' נדרים. שבח והודיה ובשפתינו נשלמה פרים. כן יזכינו בבשורת ואזור עור אזור. לפרש ולבאר הלכות נזיר. ולהוציא כל דבר הנעלם. בדברים מאירים לכל העולם. עד ביאת מבשר טוב מהעולם ועד העולם.

משנה הלכות

הרמב"ם הל' נדרים פ"ג וצפ"מ פ' נערה דהפרה תולה בדעתה אם תרצה תאכל דה"ק שאינו כופה אותה לאכול כמו שכופין את העבדים אצל כופה אותה שלא לנכוג צנדר ותהי כמו קודם שנדרה ע"ש.

ודבריו ז"ל לפעני"ד תמוהים צמה שכתב אצל כופה אותה שלא לנכוג צנדר ותהי כמו קודם שנדרה

שהרי צפ"י כתב הרמב"ם צפ"י המשנה נדרים ע"ז שאין כופה אותה שלא לנכוג צנדר ח"ל לפי שענין ההפרה הוא שיתיר הקשר ונשאר הענין כמו שהיה בתחלה קודם שצועתה אם תרצה תעשה ואם לא תרצה לא תעשה הרשות צידה אין עליה מניעה והציעול הוא שיכריחנה לעשות הדבר שנצטעה וכו' ועיין פ"ה"מ להר"מ נזיר פ"ד מ"א גם ממה שכתב שם הרמב"ם שענין הפרה הוא שיתיר הקשר שקשר נראה דצדצורו רק מתיר הקשר שקשרה האשה צנדרה אצל אינו כופה אותה כלל על שום דבר שהתורה נתנה כח לאשה לקשור ולצעל נתנה רשות להחיר כל הקשרים שהיא קושרת צענין נדרים כל זמן היותה תחתיו וממילא לית כאן נדר כלל שהרי החיר הקשר אצל אין ענין הפרה לכפיה כלל צע"כ אצל הענין כמו שכתבתי צס"ד לעיל (סי' ח' וסי' נ"ד).

לה צהוא יומא דשמע הויא הפרה דכתיב ואשה כי תדור נדר לדי וגו' ואם הניח אציה אותה זיוס שמעו וגו' וכן איתתא דנסיבא וכו' וכי מיפר לה לומר לה מופר ליכי מצוטל ליכי אצל שרי ליכי מחול ליכי לא דא"ר יוחנן נדרים ע"ז חכם שאמר צלשון צעל וצעל שאמר צלשון חכם לא אמר כלום ע"כ.

וראייתי צהעמק שאלה שדייק מדברי השאילתות דצנערה כתבו נדר לחוד וצאשה כתבו נדר ושצועה דנדרה או משצצעה וז"ל דלישנא דקרא נקטי רצותינו דלא כתיב שצועה מפורש גצי אצ ועיין שם עוד מה שכתב.

והנה צירושלמי נדרים פ"ו ה"ח אמרו חכם לימא ליכי שרי לך ומחיל לך ואי אמר ליכי מופר לך מצוטל לך לא אמר כלום דא"ר וכו' והציאה שאילתות ש' כ"ג וראיתי צהעמק שאלה שם ס"ק ח' שכתב דהמפרשים פירשו הא דא"ר צעל שאמר צלשון חכם וכו' דהתרא משמע לשצצר דעוקר נדר מעיקרו והפרה מיגז גיז להצא וק' א"כ הרי מצוטל משמע הכי והכי כדאי צגיטין דף ל"ב ואזלין צתר דאחני ליכי ולהוי מועיל צתרוויכו וכתב אלא עיקר הפרש צין היתר להפרה נראה דהתרא משמע מרזון השואל והפרה משמע צע"כ ולא תקשה ממש"כ

והבן כי הדברים הם עמוקים, בתורה ובמצות ומשפטים וחקים, בדברי ד' הם חקוקים, ובהם ילכו ישרים וצדיקים, ובתורה ורנה לאיל הפותח שערים, אסיים הביאור למפ' נדרים, ואקדם בשמחה בתוף וכוונור ושיר, להתחיל לבאר הל' נזיר.

הלכות גדולות

מסכת נוזר

הלכות נזיר

תניא א) אמר רבי שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד פעם אחת בא לפני אדם אחד מן הדרום ראיתיו יפה עינים טוב רואי וקוצותיו סדורות לו תלתלים אמרתי לו מה ראית להשחית שעריך זה נאה אמר לי רועה הייתי לאבא והלכתי למלאות מים מן המעיין ונסתכלתי בבואה שלי ופחו יצרי עלי ובקש לטרדני מן העולם אמרתי לו רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך במי שהוא עתיד לעשותך רימה ותולעה העבודה שאגלחן לשמים מיד עמדתי חימדתי ונשקתיו על

לא אכלתי אשם נזיר עמא. אבל שאר אשמות היה אוכל ורק אשם נזיר עמא לפי שאינו זה אלא נזיר שנטמא ואמריו דכשכן תוכים נודרין וכשכן מטמאין ורצין עלי ימי טומא' הן מתחרטין ונמלא מציאין חולין לעזרה: **אשם נזיר** עמא. נזיר שנטמא בחוץ ימי חיזותו אחר שנטמא מציא קרבן עומא כגש בן שנתו לאשם ושתי תורים או שני בני יונה: **בבואה**. כל האדם שנראה צמים: **ופחו**. ומהר עלי יצרי והציאנו לידי הכהור ודומה פחו צמים: **לטרדני** מן העולם. גדול המחטאו

ראשו ואמרתי לו בני כמותך ירבו עושי רלון במקום צישראל וכו' ועיין בסמוך.

משנה הלכות

בעור ארון כל יציר

אתחיל לפרש מסכת נזיר

א) כתב רבינו הגאון ז"ל תניא אמר רבי שמעון הצדיק וכו' צגמי נזיר דף ד' ע"ב ז"ל גבי נזיר נמי

הא כתיב לך' הריא מיעבי ליה לכדחניא אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר עמא חוץ מאדם אחד שצא עלי מן הדרום יפה עינים ועוצ רואי וקוולותיו סדורות לו תלתלים אמרתי לו בני מה ראית לשחת שער נאה זה אמר לי רועה הייתי לאצוי צעירי והלכתי לשאוב מים מן המעיין ונסתכלתי בצבואה שלי ופחו יצרי עלי וציקש לעורדני מן העולם אמרתי לו ריקה מפני מה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך שסופך להיות רמה ותולעה העבודה שאגלחך לשמים עמדתי ונשקתיו על ראשו אמרתי לו כמותך ירבו נזירים צישראל עליך הכתוב אומר איש כי יפליא וכו'.

הא כתיב לך' הריא מיעבי ליה לכדחניא אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר עמא חוץ מאדם אחד שצא עלי מן הדרום יפה עינים ועוצ רואי וקוולותיו סדורות לו תלתלים אמרתי לו בני מה ראית לשחת שער נאה זה אמר לי רועה הייתי לאצוי צעירי והלכתי לשאוב מים מן המעיין ונסתכלתי בצבואה שלי ופחו יצרי עלי וציקש לעורדני מן העולם אמרתי לו ריקה מפני מה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך שסופך להיות רמה ותולעה העבודה שאגלחך לשמים עמדתי ונשקתיו על ראשו אמרתי לו כמותך ירבו נזירים צישראל עליך הכתוב אומר איש כי יפליא וכו'.

והנראה דיש כאן שינוי לשון קלה דצגמי לא גרם רבי שמעון גם צגמי בצבואה צג' צית"ן גם צגמי גרם ריקה וגירסת רבנו רשע וצגמי שסופך להיות רמה ותולעה וגירסת רבנו צמי שהוא עתיד לעשותך רמה ותולעה וצגמרא שאגלחך וגירסת רבנו שאגלחך ועוד כמה שינויים אבל צגמרא נדרים דף ע' עמוד צ' הגירסה קרובה יותר לגירסת רבנו וגרם שם רבי שמעון והמגיה הקיף תיבת רבי צחאי עגולים וכנראה דצחמת זה הוא גירסא נכונה ואין למחקו ועיין תוספתא פ"ד נדרים.

אמנם צירושלמי נזיר פ"א ה"ה כתבו ואתי דשמעון הצדיק כר"ש דתניא אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר אלא פעם אחת וכו' ר' מנא צעי למה לי כשמעון הצדיק אפילו כרבי שמעון לא אכל שמעון הצדיק חטאת חלב מימיו לא אכל שמעון הצדיק חטאת דם מימיו סבר שמעון צני אדם מתוך הקפדתן הן נודרין ומכיון שהן נודרין מתוך הקפדתן סופו לתכות ומכיון שהוא תוכה נעשה קרבנותיו כשוחט חולין צעורה וזה מתוך יישוב נדר ופיו ולבו שוין ע"כ.

ובירושלמי נזיר פ"ה ה"ה גרם וז"ל ואתי דשמעון הצדיק כר"ש דתניא אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר אלא פעם אחת שעלה אחד אלי מדרום וראיתיו דמות יפה עינים ועוצ רואי קוולותיו תלתלים ואמרתי לו בני מה ראית להשחית השער הזה עמא לי ר' רועה הייתי צעירי וכו' ונשקתיו ונשקתיו על

והנראה מדברי ירושלמי דה"ה קרבנות נזיר עהור נמי לא אכל שמעון הצדיק דלעולם איכא לספוקי דילמא תוכה הוא והוי כשוחט חולין צעורה וצמראה הפנים שם כתב משמע דהכא מסיק לה דכ"ע נזיר עהור נמי חוטא הוא ודרבי יהודה צמתני' דקאמר זכות הוא לו לפי פירוש דהאי ש"ס יחידאי הוא אכל מש"ס צצלי נדרים דף י' משמע דשמעון הצדיק פליג אדר"ש וס"ל דלאו חוטא מקרי אלא אשם נזיר עמא הוא דלא אכל כדאמר הכס וכו'.

והרמב"ם פ"ג מה' נדרים כתב מי שגדר נדרים כדי לכוון דעותיו ולחקן מעשיו הרי זה זרוז

ראשו אמרתי לו בני כמותך ירבו נזירי בישראל עליך הכתוב אומר יוחר מן הכהגו: הכי' אומר איש כי יפליא לנדר נזיר

משנה הלכות

ומשוכח כינר כגון מי שהיה זולל ואסר עליו הכשר שנה או שתיים או מי שהיה שוגג ביין ואסר ביין על עצמו זמן מרובה או אסר השכרות לעולם וכן מי שהיה רודף שלמונים ונכחל לבון ואסר על עצמו המתנות או הניית אכשי מדינה זו וכן מי שהיה מתגאה ביופיו ונדר בנזיר וכיוצא בנדרים אלו כולן דרך עבודה לשם הס ובנדרים אלו וכיוצא בהן אמרו חכמים נדרים סייג לפרישות ע"כ וכתבו הרד"ז והכ"מ דכוח מגמ' נדרים הנ"ל.

ולפום ריהעא נראה דברי הרמב"ם חולקין עם החוס' דהתוס' כתבו דשאר נדרין שנודרין על העבירה שצידן לא הוה לש"ש כמ"ש לעיל בשם הרמב"ם חשב כל אלו דאלו הוה נזיר דרך עבודה לדי' ויש לומר דלא פליגי אלא דהתוס' מייירי צמי שצא לעטר עצמו על העבירה שצידו שכבר עבר ורצה ככפרת העון אבל אינו רוצה בעצם לתקן דעותיו להבא וצכה"ג גם הרמב"ם מודי לכו דלא הוי לש"ש לגמרי דברצות הימים הוא מתחרט אבל הרמב"ם מייירי צמי שרוצה לבנות דעותיו וצודאי כל זמן שלא יתכוונו דעותיו ודרכיו לא יתחרט אפילו יעמא צינתים.

ובשו"ע יו"ד סי' ר"ג ס"ז הביא דברי הרמב"ם ז"ל ובציאור הגר"א שם ס"ק ח' כתב וז"ל מי וכו' עכב"ג וכמוש"ו וכן מי שהיה מתגאה וכו' וכמ"ש שם כמון ירבו וכו' ע"כ. ונראה כוונת הגר"א ז"ל צמה שצ"ן צה"ג דהנה צגמ' לא מלינו לכאורה מפורש דעוב להזיר לכתחילה והא דאמרו כמותך ירבו נזירים בישראל יש לדחוק ולפרש שאם יהיו נזירים יהיו כמותך אבל אכתי אפשר עוב מצה ומזה שאינו נזיר כל עיקר אבל רצנו גרם כמותך ירבו נזירי בישראל ולשון נזירי נזירות ירבו ע"כ שכה"ג מצוה להזיר וזה שצ"ן רצנו הגר"א לעיין בגירסת רצנו ושזה ג"כ שיטת הרמב"ם ז"ל.

והנה פשוט דנזירות נובגת בזמן הזה בין בארץ בין בחו"ל ככל דיני נדר אלא שהרמב"ם בספ"ב דנזיר כתב דמי שנדר בזמן הזה בח"ל כופין אותו לעלות לא"י ולהיות נובג שם נזירות וכל זמן שהוא בחו"ל כ"ז אסור לשחות יין ולהעמא למתים ולגלח וכל דקדוקי נזירות עליו ואע"פ שאין ימים אלו עולים עכ"ל וכבר השיגו הראב"ד ז"ל דאין כופין אותו לעלות דאין עומאה ועברה ציינו והלא כולנו עמאי מתים ואין כאן הפרש צין א"י לחו"ל ועיין כ"מ שם ובתו"ט ספ"ג דנזיר והסמ"ג לאוין רמ"ג כתב בהרמב"ם. וצ"ע אכל הפוסקים שכתבו כל הלכות נדרים ולא כתבו כלל דיני נזיר. וראיתי להש"ך יו"ד סי' רל"ט ס"ק כ"ח שכתב חו"ל ודע דנזירות נובג צפני הבית ושלא צפני

הבית צין בארץ צין בחו"ל וכו' והביא שם דברי הרמב"ם הנ"ל וכתב ומ"מ פשוט שהנזירות חל בכל מקום ובכל זמן וכן משמע ממ"ש המחבר דין נזירות כאן ולעיל ס"ם ר"ג וס"ם ר"ו וכו' רע"ו ס"ה וס"ם רכ"ט וכו' רל"ד סכ"ד והא דלא כתב שאר דיני נזירות משום שהעור ושאר פוסקים ג"כ לא כתבו אותם ור"י ע"ש.

ובעיקר דיני נזירות עיין השו"י מוכרי"י לבית הלוי ומכרי"ט ח"א ס"ד וסימן י"ט, ב, כ"א, נ"ג ס"ט, קל"ה וח"צ מסימן כ' עד כ"ז ובתשו"י רדב"ז סי' מ"ב ועיין פת"ש יו"ד רל"ט מה שצ"ן עוד כמה תשו"י.

והנה כבר הבאתי בספרי משנ"ה לנדרים סי' ל' דעת הריטב"א ז"ל נדרים דף י"ז דס"ל דנזיר הוה איסור חפלא והעטם דעיקר דינא בנזירות כתיב ומינה ילפינן לנדרים דעלמא ומשום הכי נקט נזירות שהוא האב וכן דעת רצו ז"ל. וכן כתב עוד הריטב"א שם דף ע"ז ד"ה וגרסינן חו"ל וגרסינן נמי התם צריש פ"ק דנזיר הל"ב ר' חמי בשם ר' יוסי בר חנינא הריני נזיר מיין של ערלה לא אמר כלום חזרי"א אמרי מחלוקת כר"ש פ"י הא מני ר"ש היא דסבר אין איסור חל על איסור אבל רבנן דפליגי עליה אסור וא"ר יודן כאן בנדרים כאן בשבועות נדרים חלין על האיסורין ואין שבועות חלות על האיסורין פ"י דלעולם היא חפילו לר"ש אסור ומודה הוא דנדרים חלין על האיסורין ונזירות נדר הוא ואיסור חפלא ומתניתא לא נאמרה בנזירות אלא בשבועה לפי שאין שבועה חלה על שבועה לא אשכחן דשבועה חלה על דבר מצוה כלל אלא בשבועה לקיים המצוה או צמנות ל"ת ככולל או צמנות עשה דעציד לזרוזי נפשיה וכו' ע"ש.

ובהג"ה שם חו"ל ומכאן מוכח דהגירסא הנכונה צירושלמי היא הריני נזיר מיין של ערלה וכ"ה גירסת הרמב"ן במלחמות פ"י שבועות שהים בתרא ואף זאת שמעינן דלהירושלמי ס"ל דנזירות הוי איסור חפלא ואזדא לה מה שתמה הרב פ"מ צפ"י על רש"י דס"ל דנזירות הוי איסור גברא ואלו הירושלמי ס"ל דהוי איסור חפלא וברור הוא המילין ע"כ וכן נראה דעת הנמק"י שם צפ"י זה חומר בשבועות מבנדרים וצמשה יש נדר בתוך נדר.

וכן ראיתי בשו"ת מהרש"ם יו"ד סי' ע"ו אחר שהביא דנדר הוי איסור חפלא כתב והוא שאפי' לפי זאת הסברא הנזכרת אפשר לחלק ולומר דהיינו דוקא בנדר קונס וכיוצא בו אבל בנזיר אימא דלא הוי כנדר אלא כשבועה וכו' ואפשר לה להביא ראיה שהוא כן

להזיר. דמשמע שמתוך נדר
נזיר: סתם נזירות שלשים
יום. לרצ מתנה הלכה למשה
מסיני, ואסמכתא הקרא דקדוש

יהיה יהיה בגימטריא תלתין הו, ולצר פדה כנגד נזיר נזרו האמורים בתורה שלשים חסר אחת צפי נזיר, וכס
ארבע צפסוק צ', ואחד צפסוק שלישי, ואחד צפסוק רביעי, ושלושה צפסוק חמישי, ואחד צפסוק ששי, ואחד צפסוק
שביעי, ואחד צפסוק שמיני, ואחד צפסוק תשיעי, ושלושה צפסוק עשר, ושנים צפסוק י"ג, ושלושה צפסוק
י"ח, ושנים צפסוק י"ט, ואחד צפסוק כ', וששה צפסוק כ"ח, הרי כ"ע ועיין משנ"ה: אמר הריני נזיר אחת גדולה
הריני נזיר אחת קטנה. כלומר לא שנה כי אמר גדולה ולא שנה כי אמר קטנה ואפילו אמר מכאן ועד סוף העולם
לא הוי נזיר אלא שלשים יום וגדולה דקאמר כלומר גדול עלי הנזירות דעריח עלי ואריכי עלי מלתא כמכאן ועד סוף
העולם, או קטנה כלומר דלא עריחא עלי כלל, ואין לומר דקטנה שתהא פחותה משלשים יום דהא אפילו אמר הריני
נזיר יום אחד הרי זה נזיר ל' יום שאין נזירות פחותה משלשים ועיין בזכרות (דף י"ב) וכתוספתא פ"ק דערכין

משנה הלכות

עליו ודאי דאיתרבו מלהי דכתיב גבי נדרים נזירות
בכלל נדרים הוא דכתיב לנדור נדר להזיר כדאמרין בריש
נדרים ח"כ אמאי אינעריך תלמודא צפי קמא דנזיר
לאתויי מקרא דמיין ושכר יזיר לאסור מן המאכל כיון
ברשות ותיפוק מתיבא דנפקא לן נדרים דכתיב כי יזיר
נדר להי וכו' אלא ע"כ שנזירות לא שמשין מהך קרא
אע"ג דאיתורו בכלל נדרים משום דהא לא יחל דברו
אכולה קרא קאי אלא מסבירא הוא דמוקמינן ליה
אשבעות גרידא משום דשבעות איסור גברא הן והרי
מושבע ועומד הוא אם כן מקלף נדרים דאיסור גברא
הן כגון נזיר הו"א וכו' קמ"ל. ע"ש מה שהאריך אלא
שם"ל דבמקלף הוא חלוק משבעה דשבעה אע"ג דאסר
נפשיה מ"מ אין גופו נתפס בשבעה ונזיר גופו נתפס
ונתקדש בקדושת נזיר דומיא דכבן וע"ש הכ"מ בינייהו
ועיין שם עוד תשו' נ"ד מה שהשיג עליו מוהר"י בסאן
ז"ל ועיין מנ"ח מורה שם"ז.

שהרי כתב הרא"ש שם בסוגיא הזכרת לאפקוי שבעה
דאסר נפשיה מן הפלג דכתיב נפש כי תשבע שלא יעשה
דבר זה ונזיר אעפ"י שנאסר בזין אינו נאסר היין עליו
אלא בגופו תלוי הנזירות שאומר הריני נזיר וכו' מלשון
זה משמע דנזיר לא נדר הוא אלא דין שבעה לו וכשיאמר
אותו בלשון שבעה מהני דהא איסור גברא הוי כשבעה
וכו' וכמדומה לי ששמעתי שברא"ש והרשב"א פליגי בהא
גם שמעתי שפי' מי שפי' דדברי הרא"ש ז"ל מסכימים
דנזיר נדר הוי גם זכרונות ראיתי תשובות מכונות להרשב"א
ז"ל בבית מדרשו של החכם ה"ר מאיר בן שאן בשנת
ז"ל חבל על דאבדין וכו' ונראה צעוני שא"א להכחיש
דנזיר דין נדר יש לו ולא שבעה איבע"א קרא ואיבע"א
משנה גם הפוסקים אשר מיימיהם אלו שותים מראים
זה קרא כתיב או כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר להי
מתניתין פ"ב דנדרים יש נדר בתוך נדר כילד אמר הריני
נזיר אם אוכל הריני נזיר אם אוכל חייב ע"כ אחד ואחד
שבעה שלא אוכל וכו' אינו חייב אלא אחד וכתב העור
וז"ל ויש עוד בשבעה משא"כ בנדר שאין שבעה חלה על
שבעה כו' אמר הריני נזיר הריני נזיר שניהם חלו משמע
בהדיא דנזיר נדר מקרי ודין נדר יש לו וכו' ע"ש באריכות
גדול.

ב) וב"ש סתם נזירות שלשים יום וכו' משנה דף ה'
בלשון רבנו ובגמ' מנה"מ אמר רב מתנא
אמר קרא (במדבר ו) קדוש יהיה יהיה בגימטריא תלתין
הו צר פדה אמר כנגד נזיר נזרו האמורים בתורה ל'
חסר אחת פי' נזירות הכתובין בתורה צפי נזיר שהן ל'
חסר אחת (ואלו הן לנדור נדר נזיר להזיר נזיר נזרו נדר
נזרו יזיר הזירו נזרו נזרו והזיר נזרו נזרו הנזיר נזרו הנזיר
נזרו נזרו הנזיר נזרו הנזיר הנזיר ידור נזרו נדרו ידור נזרו
הרי ל' חסר אחת ונזר אלקיו לא קחשיב לפי שאינו לשון
נזירות אלא לשון עערה כמו התרגום) ורצ מתנא נמי
כילף מנזיר נזרו אמר לך ההוא לדרשא מיין ושכר יזיר
לאסור יין מורה כיון רשות כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר
מלמד שהנזירות חלה על נזירות וצר פדה אמר לך ליבא
חד מנהון דלאו לדרשא אלא מדהבוא למניינא כולבו נמי
למניינא. וכו'.

אבל המהרי"ט ח"א סו' נ"ג האריך הרבה להביא
ראיות שנזירות איסור גברא הוא ואחת מראיותיו
דפרק אלו מותרין תנן וחומר בנדרים מצבעות קונס
סוכה שאינו עושה לולב שאינו נוטל תפילין שאינו מניח
בנדרים אסור בשבעות מותר שאין נשבעין לעבור ופריך
בגמ' מאי שנה דכתיב צי' להי כי ידור נדר להי דמשמע
אפילו חפלי שמים שבעה נמי הכתיב או השבע שבעה
ומסיק הא דאמר ישיבת סוכה עלי הא דאמר שבעה
שלא אשכ בסוכה כלומר סברה היא דלא קאי אנדר ולא
קאי עליה ולא יחל דברו דכתיב בסיפיה דקרא משום
דנדרים דאיסור חפלא עליה חיילי דאין מאכילין לו לאדם
דבר האסור לו שבעה דאיסור גברא הוי לא קאי עליה
להי ואי ס"ד נזירות איסור חפלא הוא שהיון נאסר

ודגמה לדעת רב מתנא דגמר לה מיבוי ח"כ משמע דכל
יום שלשים הוא מן הנזירות ג"כ ואינו מגלה ואינו

ומדברין בפירות השני נראה דס"ל להמפרש ז"ל דהיכי דכתבה צפי"כ לכו"ט יום אז מגלה לכתחילה ליום שלשים לזר פדה דלא חין שייך שוב הגזירה משום שלשים וכה"ג לא גזרו רבנן ור"תתי צקן אורה שתמה עליו מתוספתא מגילה דתניא חין בין זיר סתם לזיר לי"א אלא שזה מגלה יום לי"א ואם גילה ציוס לי"א זה מגלה ציוס לי"א ואם גילה ציוס לי"א לא ילא זה וזה מגלה יום לי"א ע"כ משמע דליכא עוד נזירות אחר אלא או סתם נזירות או נזירות לי"א וכו' ע"ש ולא זכיתי להבין קשיתו דמנ"ל לדייק דליכא עוד נזירות אחר והמפרש יפרש התוספתא כפשוטה דמיצעי ליה מה בין נזירות זו לזו.

גם מפשעות הגמ' שם משמע כבר כפי המפרש שם שכתבו שם וז"ל חנן מי שאמר הריני נזיר מגלה יום שלשים ואחד בשלמא לרב מתנא נחא אלא לרב פדה קשיא אמר לך זר פדה אימא סיפא אם גלה ליום שלשים ילא אלא סיפא מסייעא ליה רישא נעשה כאומר שלימין ורב מתנא קשיא סיפא קסבר מקלח היום ככולו ע"כ. והנה מדאמרו בגמ' רישא נעשה כאומר שלימין לזר פדה ומש"ה מגלה ליום שלשים ואחד משמע דאלו לא אמר שלימין הכ"כ לזר פדה מגלה ליום שלשים רק דבסתם נזירות נעשה כאלו אומר שלימין וא"כ היכי דאמר צפי"כ כ"ט יום והתנה דלא צפי שלימין כרי"א לומר נעשה כאומר שלימין שהרי בפירות התנה דאינו רואה בשלמין אז אהכ"כ לזר פדה מגלה ליום לי"א והא דאמר נעשה הוא רק ליישב דלא תקשה ליה מרישא דמתני' מוקמי לה הכי דנעשה כאומר שלימין אבל היכי דאמר בפירות כ"ט ודאי דמגלה ליום שלשים לזר פדה וכדעת המפרש שם.

איברא דכן הדבר מפורש צפי"כ הרא"ש שם שכתב וז"ל אלא סיפא ע"כ מסייע ליה לזר פדה הילכך רישא חית לך לפרושי דנעשה כאומר שלימין כנומר אע"ג דסתם נזירות כ"ט יום גזרו חכמים בין שאמר הריני נזיר סתם ובין שאמר הריני נזיר כ"ט יום שיהא נזיר לי"א יום לפי שהמנהג הזה הוא צבני אדם מאחר שסתם נזיר הוא סותר למנין לי"א רק חסר יום אחד הנודר נזירות מפרש לי"א יום שהוא מנין שלם לכך גזרו כבולן לי"א יום ויגלה ציוס לי"א. אבל אם גלה ציוס לי"א והאי דקאמר כאומר שלימין לאו דוקא לזר פדה לית ליה מקלח היום ככולו אלא הכי קאמר נעשה כאומר דזר שמשמע שלימין והיינו לי"א יום. קסבר האי תנא מקלח היום ככולו וכיון שנהג מקלח נזירות ציוס לי"א אם גילה צו ציוס ילא. ומיכה לכתחילה אמרו חכמים שלא יגלה צו ציוס כיון שהוא ממנין נזיר והשתא ליכא מידי צעיקר נזיר בין רב מתנא לזר פדה לכתרווייכו מדאורייתא מגלה ציוס לי"א ומדברנן אינו מגלה אלא עד יום לי"א אלא בהא פליגי לזר פדה מיום כ"ט שלמו ימי נזירותו ואם נעמא יום לי"א קודם הבאת קרבנותיו אינו סותר וכו' ולרב מתנא וכו' סותר מדאורייתא

מציה קרבנותיו עד יום שלשים ואחד דהכי גמר לה ולדעת זר פדה כל כ"ט יום מזמן הנזירות מה"ט ומגלה ומציה קרבנותיו ציוס שלשים כיון דהכי גמר לה מקראי. וכתבו הרמב"ם צפי"כ ובר"ש דלרב מתנא האי קרא לא הוי אלא אסמכתא בעלמא דצעלם נזירות הלכה למשה הוא דשלשים יום הוי וז"ל הרמב"ם שם סמכו זה העיקר ר"ל סתם נזירות שלשים יום למה שנאמר קדוש יהי ומנין יהיה שלשים לפיכך לא יהא נזירות פחות מלי"א יום זה ענין מקובל ואמנם סמך לזה על דרך סימון ע"כ וז"ל הרא"ש יהיה בגימטריא תלתין הוו. יראה דגמרא גמירי לה ואסמכתא אהך גימט' דלאו מי"ג מדות הוא שהתורה נדרשת בהן.

ולענין הלכה נראה דהלכה כרב מתנא וכן נראה מדברי הרמב"ם צפי"כ שאלו הביא רק הא דרב מתנא ובחיבורו פ"ג מה' נזירות ה"א כתב סתם נזירות שלשים יום וכו'. וכתב הרדב"ז שם משנה פ"ק וכו' ואמרינן בגמ' מה"מ אמר רב מתנא אמר קרא קדוש יהיה יהיה בגימטריא תלתין הוו ואמר רבנו כי דבר זה מפי הקבלה הוא וקרא סימנא בעלמא הוא שאין לנו לסמוך על הגימטריא אם לא שהיה קבלה צידם ע"כ.

והמאירי נזיר הכ"ל כתב ולענין פסק כל שאמר הריני נזיר סתם מונה לכתחילה שלשים יום ואינו מגלה עד יום שלשים ואחד אם לרב מתנא מן הדין ואם לזר פדה מדברי סופרים ומגזרה שמה יאמרו הריני נזיר שלשים שאף לדעתנו חין גלוהו בשלשים כלום ומ"מ נזיר סתם מגלה ציוס שלשים ילא אם לרב מתנא מדין מקלח היום ככולו ואם לזר פדה הואיל ואינו אלא מדברי סופרים אבל אם פירע זמן לריך על כל פנים להשלים בנזירות כל הזמן שפירע ומחרתו מגלה ואפילו בנזירות שלשים כן ר"ל שאם אמר הריני נזיר שלשים אינו מגלה אלא ציוס שלשים ואחד ואין לריך לומר אם התנה על הימים שהוא פורע שיהו שלשים וסוגיין בכונה תלמודא כרב מתנא ומתוך כך נראה שהלכה כמותו ע"כ.

והנה לכאורה נראה דבין לזר פדה ובין לרב מתנא ליכא דינייהו נפקא מינה שהרי לתרווייהו לכתחילה נזיר מגלה ציוס שלשים ואחד ולתרווייהו אם גילה ציוס לי"א אם לרב מתנא מדין מקלח היום ואם לזר פדה הואיל ואינו אלא מדברי סופרים וא"כ מאי דינייהו וכתב המפרש דליכא בין זר פדה לרב מתנא הא דלזר פדה אם נעמא ציוס שלשים אחר מלאת קרינא ציה ושז אינו סותר את זרו ולרב מתנא דאמר חין עיקר נזירות פחות משלשים יום תוך מלאת קרינא ציה וסותר הכל ולריך למנות פעם שניה. אי נמי היכי דאמר הריני נזיר כ"ט ימים אליבא דזר פדה מגלה לכתחילה ליום שלשים ולרב מתנא הולך ומשלים כל לי"א יום שאין שום נזירות פחות מלי"א יום ואינו מגלה עד לי"א.

ר"מ דוקא קאמר בר פדא נעשה כאומר שלימין היינו דוקא היכי דקאמר הריני נזיר סתם אבל אם אמר הריני נזיר כ"ע יום מגלח ציוס לי ואיכא צינייהו עובא אם גילח יום לי לא ילא וכו' ע"ש.

והרי שהביא הרא"ש ז"ל בפירושו כפי המפרש ז"ל דדוקא היכי דאמר סתם הריני נזיר אז דוקא אמרינן נעשה כאומר אבל אם אמר בפירושו הריני נזיר כ"ע יום אז מגלח ליום לי לבר פדא והקנן אורח לא השגיח צוב כן אמת דהרא"ש ז"ל שם בסופו מילין בגירסא זו וגרס בלופן אחר ע"ש מ"מ מעטם אחר הוא דמילין זה אבל צבא ודאי מודה לבר פדא אי מפרש כ"ע מגלח ליום לי זה פשוט למעיין שם.

וגרסינן עוד שם בגמ' דף ו' תנן מי שאמר הריני נזיר נעמא יום שלשים סותר את הכל בשלמא לרב מתנא ניחא אלא לבר פדא קשיא אמר לך בר פדא אימא סיפא רבי אליעזר אומר אינו סותר אלא שצעה ואי סלקא דעתך שלשים צעינן נסתור כולבו קסבר ר"א מקלח היום ככולו ע"כ. ופירושו המפרש בשלמא לרב מתנא דאמר דאין נזירות פחות משלשים יום משום הכי כי נעמא ציוס שלשים בחוק מלאת קרינא ציה וסותר את הכל ואי קשיא לך הא תריין רב מתנא לעיל דאמר מקלח היום ככולו והכא נמי נימא מקלח היום ככולו ואם נעמא ציוס שלשים שלא יבא סותר כלום הא לא קשיא דאמר לך רב מתנא הא תנא קמא דרבי אליעזר סבר לא אמרינן מקלח היום ככולו דהכי קמתרינן קסבר רבי אליעזר מקלח היום ככולו מכלל דת"ק דר"א סבר לא אמרינן מקלח היום ככולו ע"כ.

ודבריו הקדושים ל"ע שהרי להדיא פירש לעיל בעמנו דלרב מתנא נמי אף דס"ל מקלח היום ככולו מ"מ אם נעמא ציוס שלשים תוך מלאת קרינא ציה וסותר ולריך למנות פעם שניה וכחז דזה הוא דאיכא צין בר פדא לרב מתנא הבאתי דבריו לעיל וא"כ למ"ל לומר הא ת"ק דר"א סבר לא אמרינן מקלח היום ככולו הא בלאו הכי סותר אפילו ס"ל מקלח היום ככולו עוד קשה לשון ואי קשיא לך הא תריין רב מתנא לעיל דאמר מקלח היום ככולו הכי נימא מקלח היום ככולו ואם נעמא ציוס לי לא יהא סותר כלום האך תקשה ליה כן הא להדיא ס"ל דסותר וז"ל דכונתו ז"ל להקשות כגון שנעמא לאחר הבאת קרבנותיו והגלחתו וכמו שכתבו החוסים שם וכן כתב הרא"ש שם וז"ל בשלמא לרב מתנא ניחא כיון דסתם נזירות לי יום אם נעמא ציוס לי קודם הבאת קרבנותיו סותר הכל דהא דאמר רב מתנא מקלח היום ככולו היינו לאחר הבאת קרבנותיו אבל קודם הבאת קרבנותיו אכתו הוי נזיר מדאורייתא וסותר הכל וז"ל דזה נמי כונת המפרש צבא אלא שקיאר בלשון ולהכי מפרש כן דס"ל דהמשנה מיירי אפי' היכי שכבר הביא קרבנותיו ואפי"ה ס"ל דסותר

ולכן תירץ דת"ק דר"א ל"ל מקלח היום ככולו והצנן. ועיין קרן אורח מה שהאריך היכי דנעמא לאחר מלאת שהוא יום הבאת קרבנות אי סותר לענין ספירה אף דלא צעי קרבן ע"ש. וברמז"ס פ"ו מהלי נזיר ה"ד כתב וז"ל נעמא אחר מלאת שהוא יום הבאת קרבנות עברה אלו לא נעמא סותר לי בלבד ומציא קרבנות עומאה משמע דס"ל דהסתירה לאחר מלאת היינו יום ק"א דמתניתין לקמן הוא מדאורייתא מדמציא קרבנות עומאה ותמה עליו צקן אורח אמאי הא אמרינן הכא צבדיא דאם נעמא אחר מלאת אינו סותר אלא מדרבנן ואפי' לרי מתנא דאם נעמא ציוס קרבנותיו סותר מה"ט היינו דוקא ציוס לי דשייך למנין נזירות אבל יום ל"א או ק"א לכ"ע אינו סותר אלא מדרבנן וע"כ ז"ל דשיעור הרמז"ס ז"ל הוא דאחר מלאת הוי יום הבאת קרבנותיו וצבא ס"ל לת"ק דאינו סותר אלא למ"ד אע"ג דסתר מה"ט וכו' ע"ש.

ותבב עיני צהידושי המאירי ז"ל צדק ח' ד"ב מי שאמר צא"ד וז"ל ולענין ציחור מה שהציחור כאן להקשות ממנה לרב מתנא או לבר פדא כך היא הצעה של שמועה תנן מי שאמר הריני נזיר נעמא יום שלשים סותר את הכל בשלמא לרב מתנא ניחא שהרי יום לי מעיקר הנזירות וברי הוא כאלו נעמא בלמלע נזירתו ואע"פ שהוא מודה שאם גלח ציוס שלשים ילא החם משום מקלח היום ככולו אבל זה שנעמא קודם הבאת קרבנותיו אין מקלחו ככולו שהעומאה מפקעת עכרת אותו מקלח למפרע כדין צו וצבא שטובלין ציוס שציעי עמנו ואם ראו לאחר עבילה סותרין את הכל אלא לבר פדא קשיא שמאחר שאין לי יום מעיקר הנזירות למה סותר וכו' ואסתיעי ליה לבר פדא מסיפא דאמר ר' אליעזר אינו סותר וכו' וננאל רב מתנא כחכמים ובר פדא כר"א וז' ראיח למה שכבר ציארנו שהלכה כרב מתנא ע"כ ע"ש.

ובהא דר' אליעזר דאמר דלא סתר רק ז' פ"י המפרש שם צ' פירושים אי צעי תגלחת דפי' ראשון משמע דלריך לגלח עליו לאחר שהזב עליו שלישי וציעי מתמת עומאה ולל"א נראה דאינו לריך תגלחת חדשה וצירושלמי פ"ג ה"ה מצואר דאליבא ר"א סותר נמי רק דאינו מציה קרבן וע"ש בסוף ה"ד דיוס ז' עולה מן המנין ועיין דף י"ד ע"ב צמפרש ד"ה כיון דס"ל שם דסותר הכל קודם שגילח לר"א וע"ש דף ל"ט ע"ב ודף מ"ז ע"א דמצואר בגמ' להיפוך ועיין לפנת פענח הלי נזיר פ"ו ה"ד מה שהאריך צבא וכחז אך מ"מ העצרת שער שנעמא לריך ואח"כ לריך להמתין שצעה ימים חדשים וזה יהא תליא אם גם שער עמא נשלה תחת הדוד או לא וזהו כונת הירושלמי כאן ספ"ו דר"א לשיעוריה דס"ל כשיעור צ"ש דגם מורע לריך להעביר חער אף דליכא שער ע"ש וה"כ כן ועי' צירושלמי כאן פ"ג ה"ג דר"י אמר דר"א יליף לה ממאורע ומגלח וחוזר ומגלח ע"ש ור"ל דהשער של תגלחת השניה

היה עד החס מאה פרסאות ליהוי נזיר מאה נזירות, ולפירושו דאמתניתין דאחת גדולה ואחת קטנה לא תקשי כיון דאריכא למימר אריכא לי הדא מילתא קאמר וכן פירוש הרא"ש ז"ל.

והתוס' ז"ל פירשו דאמתניתין הוא דפריך דכי אמר מכאן ועד סוף העולם נחשוב כמה פרסה עד סוף העולם למנין שהעולם מהלך ת"ק מאות שנה ושמה דמנין נזירות קביל עליו כמנין פרסאות לחומרא ולא מנינו לפרושי להקל וכו' ע"ש. וראיתי באורח מישור ובהגהות מהר"ב רנשבורג שהגיהו בדברי התוס' במקום ולא מנינו ז"ל תא"מ ונ"ב ומנא לן לפרושי להקל ע"כ. ולפני"ד נראה גירסת התוס' דידן נכונה דברי אגן קיי"ל סתם נזירות להקל ולפי גירסתם ז"ל דגרסי דדברי התוס' ומנא לן לפרושי להקל לאו קושיא הוא דודאי כיון דסתם נזירות להקל אפילו דאריכא לפרושי לחומרא לקולא פרשינן אצל לפי גרסתנו דלא מנינו לפרושי להקל אתי שפיר.

הן אמת דהתוס' לשיטתו מתפרשי שפיר אפי' לפי גירסת הני גאוני שהרי כתבו התוס' בנ"ב ז' ע"א ד"ב ואמאי והא מכאן ועד סוף העולם קאמר כתבו ז"ל, פירוש וליהוי נזיר לעולם, ומשני הכי קאמר הריני כלומר אריכא לי הא מילתא וכו', לעולם חד נזירות קביל עליה לקולא דהכי משתמע טפי דאם הוא ר"ל מכאן ועד סוף העולם היה לו להזכיר מנין סוף העולם דידוע הוא שפיר דהעולם יש בו חמש מאות מהלך והיה לו לומר חמש מאות שנים ולפיכך אזלינן לקולא כ"ג ע"כ.

והנראה מדברי התוס' ז"ל דמשום הכי אזלינן לקולא משום דמשתמע הכי לישנא טפי הא לאו הכי והוי משתמע תרווייהו לישנא שזין הוי אזלינן לחומרא וא"כ לכאורה נראה שעתם ז"ל דבאמת סתם נזירות נמי לחומרא וזה דלא כמו שפ"י הרא"ש ז"ל שם שהוא דכיון דמליגא לתרואא דצוריה הכי הוי דסתם נזירות להקל ע"ש ולפ"ז היה אתי שפיר גירסתם ז"ל דמנא לן לפרושי להקל כיון דסתם נזירות להחמיר לשיטת התוס' ז"ל אצל לפי זה תקשה באמת שיטת התוס' ז"ל שהרי אגן קיי"ל ספק נזירות להקל. וכמו שאמרו בגמ' להדיא ועיין בסמוך.

ותבב עיני במל"מ צפ"ג מה"ג כ"ה שכתב בדברי התוס' אלו דלפי שיטתם שאם הנודר אומר שאינו יודע שהעולם יש בו מהלך ת"ק שנה דאזדא לה הכרה התוס' יהיה נזיר כל ימיו ותי' ג' אופנים (א) דאע"ג דקיי"ל ספק נזירות להקל אפשר דהתוס' ראו לפרש מתני' אפילו אליבא דר"ש דס"ל ספק נזירות לחומרא גבי רואין את הקופה כאילו מליאכ היא קישואין ודלואין אצל לדין בלאו האי עממא דתוס' אזלינן לקולא וא"כ ל"ל דהכי נמי ראו התוס' ליישב אפילו אליבא דר"ש. עוד כתב בדברי התוס' הם אליבא דכ"ע משום דפשטיה דלישנא ומשמעות דבריו משמע דנזירות

אין זה קדושה ג"כ דזה רק משום מלות תגלחת לא משום דהשער שנתקדש כבר נעמא ועיין תוספתא נזיר כאן דמבואר ג"כ דהז' ימים לצד ימי עומאתו ע"ש מה שהאריך בה.

הדר קאמר בגמ' לימא דפלוגתא דרב מתנא ובר פדא כתנאי ורב מתנא דאמר כרבי יאשיה ובר פדא דאמר כרבי יונתן ומשני הכא בעד ועד פליגי וכו'.

ובירושלמי נזיר כאן פ"א ה"ג בר קפרא אמר יהיה תלתין ר' שמואל בר' נחמן בשם רבי יהונתן כנגד כ"ע פעמים שכתוב בתורה צפרשה וכו' ואית דבעי נישמעניה מן הכא גדל פרע שער ראשו כמה הוא גדל שער פרע שלשים יום ואית דבעי נישמעניה מן הכא (דצרים כ"א) ובכתה את אציה ואת אמה ירח ימים מה ימים שנאמר להלן שלשים חף ימים שנאמר כאן ואית דבעי נישמעניה מן הכא והימים הראשונים יפלו כי עמא נזרו ימים שהותרו שהתירן משה וצית דינו ואין פחות משלשים ואית דבעי נישמעניה מן הכא עד מלאת הימים וכמה הן ימים מלאין שלשים יום ובירושלמי ריש פ"ג עוד מי שאמר הריני נזיר מגלח יום שלשים ואחד ואם גילה יום שלשים יאל הריני נזיר שלשים יום אם גילה יום שלשים לא יאל (גמ') הדא מסייע לבר קפרא אם גילה יום שלשים לא יאל הדא מסייע לר' יונתן אם גילה יום שלשים יאל וכו' ע"ש ובש"ס צבלי נמי מסיק דמשנה זו כרב מתנא אתיא ועיין מראה הפנים ירושלמי הנ"ל ויש עוד דרשא אחת בספרי פ' ברכה ויתמו כבי אצל משה ומנין לימי נזירות שהם שלשים יום נאמר כאן ימי ונאמר להלן ימי מה ימי האמור כאן שלשים יום חף ימי האמור להלן שלשים יום ע"כ ונראה דכל אלו לא הוי אלא אסמכתות כמו שהבאתי לעיל דעיקר נזירות הלכה למשה מסיני הוא ועיין רמב"ם פ"ג מהל' נזירות ה"ב וצריש פ"ד שם.

ג) וב"ש אמר הריני נזיר אחת גדולה וכו' משנה שם דף ז' ע"א כלשון רבנו ופריך בגמ' ואמאי והא מכאן ועד סוף העולם קאמר ומשני הכי קאמר אריכא לי הדא מילתא כמכאן ועד סוף העולם, תנן הריני נזיר מכאן ועד מקום פלוני אומדים כמה ימים מכאן ועד מקום פלוני פחות משלשים יום נזיר שלשים יום ואם לאו נזיר כמנין הימים ואימא הכא נמי אריכא לי הא מילתא כמכאן ועד מקום פלוני אמר רבא שהחזיק בדרך, פ"י וליכא למימר הכי אריכא לי הא מילתא, מאחר דהחזיק כבר בדרך. ופריך וליהוי כל פרסה ופרסה אמר רב פפא באתר דלא סגי פרסי.

ופי' המפרש וליהוי כל פרסה ופרסה דפריך דאמתני' גופא דמכאן ועד מקום פלוני להוי כל פרסה ופרסה חד נזירות, דלמא האי דקאמר מכאן ועד מקום פלוני כל מנין פרסאות שמכאן ועד מקום פלוני קבל עליו, ואי

הריני נזיר יום אחד לפני נזיר שלשים יום ז) הריני נזיר יום אחד הריני נזיר ושעה אחת הריני מוחו: ה"ג הריני נזיר ויום אחד וכו' הרי זה נזיר שמים. פי' חייב בשתי נזירות דכיון דאמר הריני נזיר חיילא עליה נזירות ראשונה וכו' הדר ואמר ויום או שעה אחת או אחת ומחלה שצנזירות חיילא עליה נזירות שניה וחייב שמים, דאפילו מאן דאמר הריני נזיר שעה אחת אין נזירות פחות משלשים יום אבל אמר הריני נזיר לי יום ויום א' או לי יום ושעה אחת אינו חייב אלא כמנין הימים שקבל עליו: הריני נזיר ושעה אחת וכו'. לריכי דלא תימא דדי לנו מאותה שעה לעשותה יום ומלטעפין צהדי לי יום ויהיה ל"א יום קמ"ל כיון שיש להוסיף על דבורו מוסיף נזירות שלם, גמ', ועיין תוס': הריני נזיר אחת ומחלה. הכא נמי קירצ נזיר אלא מחלה שלא היה יכול לקרצ תיבת נזיר יותר אלא מחלה, שלא היה יכול לומר הריני נזיר ומחלה דלא משמע מידי על מה מחלה תוס'. ולריכא דלא תימא שאני שעות שהואיל ואין נודרים לשעות ולריכין להוסיף על דבורו נוסף נזירות שלם אבל אחת ומחלה נדחית לדוקא שיכול להיות נזיר אימא

משנה הלכות

אחת משום דלא נחית לדוקא אבל אחת ומחלה נדחית לדוקא אימא לא לימני תרתי קמ"ל כולו נזיר שמים ע"כ. וכתב המחירי ז"ל דפירוש צו שלשה חלוקות, הראשונה שאמר הריני נזיר ויום אחד, השניה הריני נזיר ושעה אחת, ר"ל שלא הזכיר הריני שלשים ואחד יום, או שלשים יום ושעה, אלא שאמר הריני נזיר סתם וסמך לו ויום אחת או שעה אחת, והשלישית שאמר הריני נזיר אחת ומחלה ר"ל נזירות וחלי נזירות והוא מכין למ"ה ימים, ואמר על שלשה הרי הוא נזיר שמים, שמאחר שאמר הריני נזיר סתם או הריני נזיר אחת כבר חל עליו נזירות שלשים, וכשסומך ויום אחד או ושעה אחת או מחלה לנזירות שניה הוא מתכוין וכו' וצכלל חלוקה זו החלוקה השנית אע"פ שלא הזכירה והוא, שאם לא נדר נזירות סתם אלא שקצב זמן צנזירות ואמר הריני נזיר שלשים יום או ארבעה וחמשה יום או למאה יום, כל שהיא פירש שלשים ומאה למעלה הרי הוא נזיר כמנין שפירע לא פחות שלא כיון אלא לנזירות אחת ואפילו אמר שלשים יום ויום אחד הדין כן כמו שנבאר בגמ'. אלא שיש צוה חלוקה שנישית והוא שאם פירע שניה לריך להשלימה ליום, ר"ל שאם אמר הריני נזיר שלשים יום ושעה אחת וכו' הרי הוא נזיר שלשים ואחד יום שאין צנזירות שעות ע"כ, וכ"כ סמ"ג לאוין רמ"ג וז"ל פירש זמן יותר משלשים יום הרי זה נזיר ככל מה שפירוש ע"כ.

מכאן ועד סוף העולם קביל עליה וכמ"ש התוס' לקמן צד"ה ולחזייה כאילו הוא מלחא קשואין ומש"ה דוקא משום הכרח הוא שאנו עוקרין הדברים מפשטן הא לאו הכי הוי נזיר כל ימיו אפילו לר"י ולפי תירוץ זה היכי דתרווייהו שוין התוס' נמי ס"ל דאזלין לקולא רק היכי דמשמעות הדברים הם לחומרא אז אין לעקור הדברים מפשטן ולהקל צוה שנראה פשעות הדברים להחמיר ע"ש ולענ"ד דזה מוכרח צדברי התוס' וצגירסתם כפי שהוא לפנינו שגרסו דלא מלינו לפרושי להקל ולכן כתבו דוקא דלא מלינו ודלא כגירסת בני גאונים צדברי התוס' אלא כמו שהוא לפנינו וזה לענ"ד ברור ודאי שפיר הכל צד"ד.

שוב פקחתי עיני צמל"מ שם צד"ה עוד הקשו בגמ' ולכויו כל פרסה וכו' שהצוה מחלוקת רש"י ותוס' הכ"ל וגרס נמי צתוס' כגירסתנו ולא מלי לפרושי רישא להקל דאלי"כ היה לו לומר מנין סוף העולם דניחא ליה עפי שיהיה כל פרסה ופרסה צפני עלמה שיוכל לגלה עלמו צסוף כל שלשים ע"כ, כלומר טעמא מאי דחקין נפשין ואמריין דפירוש דבריו הוא עריחא לי מילתא ולא אמריין דברים כפשטן משום דאם איתא דנזירות ת"ק שנה קבל כל"ל הריני נזיר ת"ק שנה אימא דכוונת דבריו הוא וכו' כלומר דדברים הללו שאמר מכאן ועד סוף העולם סובלים גי פירושים וכו' עד ונראה שיש להכריח מכאן דמה שהקשו בגמ' צתחילה דניזל לחומרא ויהיה נזיר ת"ק שנה אע"ג דקי"ל דספק נזירות להקל משום דרלו ליישב משנה זו אף לר"ש דאית ליה ספק נזירות לחומרא או משום דס"ל לסתמא דתלמודא דפירוש זה דחריכא לי הוא דחוק ואינו צמשמעות דבריו וכו' ע"ש הרי להדיא כמו שכתבתי צס"ד ושישי בני מעי שכוונתי לדעתו הרמב"ם ועיין קצו אורה כאן ועיין רמב"ם פ"ג מה"ע ה"א וסמ"ג לאוין סי' רמ"ג.

ובירושלמי פ"ה בלי גי צמשנה שם מלאתי גירסא תמוה לפענ"ד שכתב וז"ל הריני נזיר יום אחד הריני נזיר שעה אחת הריני נזיר אחת ומחלה הרי זה נזיר שמים ע"כ ולכאורה הדבר תמוה דכיון שאמר הריני נזיר יום אחד בלא וא"ו החצור א"כ לא משמע כאן אלא שהוא נזיר יום אחד וכיון דאין נזירות פחות משלשים יום ממילא צעוי לנהוג צנזירות שלשים יום ומיכיכי תיתי לחייבו בשתי נזירות, וצשלמא כשאמר הריני נזיר ויום אחד דכיון שאמר הריני נזיר הרי נזירות אחד נאמרה ומאחר שהוסיף ויום אחד משמע דנזירות אחת רוצה מיום אחד וכיון דאין נזירות מיום אחד שתי נזירות צעוי לנהוג אבל כשאמר הריני נזיר יום אחד לא

ד) ומ"ש הריני נזיר ויום אחד וכו' משנה שם כלשון רצו ובגמ' פריך למא לי למיתנא כל בני לריכי דאי תנא הריני נזיר ויום אחד הכא הוא דאמריין אין נזירות ליום א' אצמעי להכי קמני תרתין אבל הריני נזיר ושעה אחת לימני לי ואחד יום קמ"ל ואי תנא שעה

נזיר אחת ומחצה הרי זה נזיר שתים ה) הריני נזיר שלשים יום ושעה אחת לא לימני תרתי אלא מ"ה יום זרכיני גמ', ועיין תוס', ומרישא וליהוי נזיר מ"ה יום כאילו היה פורע מ"ה יום וכלקמן אצל כשאמר רק ויום אחד משמע דר"ל עוד נזירות א' כיון דלא נחית למספר כי האחד אינו מספר: **הריני** נזיר שלשים יום ושעה אחת. שאין נזרין שעות דכיון דהזכיר ל' הוי כאלו אמר ל' וא' יום דלא אמרינן דיום א' הוי נזיר בפני עצמו כיון דצבי לנרפו למנון ל' שהזכיר תחלה ושעה א' הוי כיום א' דאין נזרין שעות אצל אמר הריני נזיר ושעה אחת לא רצה להוסיף רק נזירות אחרת שאין מונין נזירות לשעות אלא לימים ולא צל להוסיף כי אם יום אחד (פי' ימים לשעות) והוי כאלו

משנה הלכות

משלשים, אע"כ לנזירות אחרת קמכוין וא"כ אחי שפיר הירושלמי כש"ס דילן והבן.

ה) ומ"ש הריני נזיר שלשים יום ושעה אחת נזיר שלשים ואחד יום שאין נזרין שעות, משנה שם ע"ב הריני נזיר שלשים יום ושעה אחת נזיר שלשים ואחד יום שאין נזירות לשעות. ובגמ' אמר רב לא שנו אלא דאמר שלשים ואחד יום אצל אמר שלשים יום ויום אחד נזיר שתים רב סבר לה כרבי עקיבא דדריש לישנא יתירא דתנן לא את בצור ולא את הדות אע"פ שכתב לו עומקא ורומא ונריך ליקח לו דרך דברי ר"ע והכ"א א"ל ליקח לו דרך ע"כ.

והרמב"ם פ"ג מהל' נזירות ה"ח כתב האומר הריני נזיר שלשים יום ויום אחד הרי זה נזיר נזירות אחת של שלשים ואחד יום ע"כ וכתב הלח"מ קשה דבגמ' דף ז' ע"ב אמר רב דרשינן לישנא יתירא וכיון דקאמר שלשים יום ויום אחד ולא אמר שלשים ואחד יום נזיר שתים וכר"ע דדריש לישנא יתירא ורצנו פסק כותיה צ"כ מהל' מכירה ולכך נראה לומר דהא ודאי ע"ס הוא צספרי רצנו וז"ל שלשים ואחד יום ע"כ. והכ"מ ז"ל הביא שם לשון בגמ' ולא הרגיש כלל בסתירת הדברים.

וראייתי להמרי"ע ז"ל חו"מ סי' פ"ב שהביא דברי הלח"מ שהקשה סתירת דברי הרמב"ם ז"ל ולא ניחא ליה בתירומו, דא"כ אכתי תקשה למה השמיע הרמב"ם ז"ל דינו של רב שהוא דין מחודש דכי אמר ל' יום ויום אחד מתוך לישנא יתירא דרשינן שיהא נזיר שתים, והביא דין האומר ל"א יום דנזירות אחת ל"א יום, וא"כ דכתיבי אלופתא קאמר דמהיכי תיתי שיהא נזירות וכו' והמכרי"ע תירון דדעת הרמב"ם דרב הוא דס"ל הכי כר"ע משמע דאין לא ס"ל דאף ר"ע לא אמרה צכב"ג דלישנא יתירא מהכי לשוויה תרי נזירות, כל שלא חלקו בנזירות ואמר הריני נזיר ויום אחד דומיא דקידושין ושזעבה וקרצן ולכך לא פסק הרמב"ם צרך מומרא דרב ומלינו ככ"ג דצאחד פסק כותיה ולא צשני ע"כ. והרד"צ צפירושו על הרמב"ם ז"ל כתב ולא קיי"ל כרב דאמר ל"ש אלא דאמר שלשים ואחד יום וכו' משום דסבר לה כר"ע כדאיתא בתם וכו' ע"ש והדברים תמוהים דאדרבה כיון דס"ל כר"ע היה ליה

משמע כלום לשתי נזירות. וראיתי בפני משנה שם שכתב הריני נזיר יום א' וז"ל ובצבלי הריני נזיר ויום א' ומכיון שאמר הריני נזיר קבל עליו נזירות אחת וכי הדך ואמר ויום אחד הרי יש כאן נזירות אחרת וכו'. ע"ש מה שצ"י כל המשנה לפי גירסת הצבלי, וגםת הירושלמי ג"כ לא תירך כלום וז"ע.

ורפ"ם חומר הנושא היה נלפענ"ד לומר דהכי פי' הירושלמי הריני נזיר יום אחד הריני נזיר שעה אחת פי' שאמר תרווייהו כאלהת הוי שתי נזירות וקמ"ל דלא תימא כיון דדייק בלשונו לשנות מרישא לסיפא מיום א' לשעה אחת על כרחך דלאו לשתי נזירות קא מכוין דאל"כ היה יכול לומר בתרווייהו יום אחד או בתרווייהו שעה אחת וקס"ד דכיון דשינה בלשונו וצראשון אמר יום אחד ואח"כ הוסיף שעה אחת על כרחך להוסיף שעה אחת הוא דצבי אצל לא לנזירות אחרת קא מכוין קמ"ל דאפ"ה הרי זה נזיר שתי נזירות וז"ע ועיין בגמ' דעביד הלריכותא צאופן אחר, אצל ראיתי בקרצן עדה שם שגרם בירושלמי כגירסת הש"ס דילן ויום אחד צוא"ו החזור וז"ע. וכן ראיתי בצב"ז שלהי ערכין.

שוב מלאתי צש"מ שכתב וז"ל פי' דכי אמר הריני נזיר קבל עליו חד נזירות וכי הדך אמר יום א' או שעה אחת לאלוסיפי נזירות אחרתא איתא והרי הוא נזיר שתי נזירות מיכו אם אמר הריני שלשים ואחד יום או שלשים ושתים כיון דפי' הימים אינו נזיר סתם אלא כמנון הימים שפי' דהא אמר צפי' אחד ושלשים יום דלירוף הלי עם האחד משמע דאינו רוצה להיות נזיר כי אם ל"א יום אצל לעיל דאמר הריני נזיר סתמא דהוי נזיר ל' יום והדר אמר יום אחד דלא לירף סיוס א' עם הלי הוי נזיר צ' דאין לו ליום א' עם מי לנרף והוי נזירות צפני עצמו, עוד שם בגמ' צשם הרי עזריאל וז"ל אי תנא הריני נזיר ויום אחד התם הוא דמני תרתי דאין נזירות ליום אחד, דהריני נזיר גרידא פסקא למלתא כאלו אמר צפירוש שלשים יום, וכי הדך אמר יום אחד הוי כאלו אמר שלשים יום ויום אחד קאמר רבא צסמוך דהוי נזיר צ' מדלא אמר ואחד יום וכו' ע"ש. והגר"ח מדצריהס ז"ל דצאמת אין כ"מ דוקא לומר ויום צוא"ו החזור דהריני נזיר משמע נזירות שלשים יום לעצמו וא"כ למה אמר יום שברי יודע שאין נזירות פחות

אמר ל"א יום הראש ז"ל: **נזיר שלשים ואחד יום שאין ניזורין שעות.** (ו) הריני נזיר מכאן עד מקום פלוני וכו'. והחזיק בדרך כדי ללכת לאותו מקום אבל אם לא החזיק ללכת לאותו מקום נעשה כאומר מכאן ועד סוף העולם והוי נזיר לי יום צין פלוני נזיר מכאן ועד מקום פלוני כמה ימים מכאן עד מקום פלוני פחות משלשים נזיר שלשים

משנה הלכות

לנזירות אחת ואפילו אמר שלשים יום ויום הדין כן כמו שצדאר וכו' הרי שכתב מפורש שאפילו אמר שלשים יום ויום אחד לא הוה אלא נזירות אחד וכן כתב הסמ"ג לאוין רמ"ג הבאתי דבריו לעיל בסמוך. עוד מלאתי להמאירי שם דף ח' בד"ה במשנתנו ביארנו ח"ל וכן ביארנו שבכלל חלוקה זו שאם אמר הריני נזיר ל"א יום שהוא נזיר כמה שפורט ועל זו אמרו כאן לא שנו אלא בשאמר ל"א יום אבל אמר שלשים יום ויום אחד נזיר שתיים ומ"מ אין הלכה כן אלא אף צו נזיר ל"א יום לצד כמו שצדארנו במשנה ואע"פ שאמר זה רצ כר"ע והלכה כר"ע מ"מ אין הדמיון גמור ציניהם כך נראה לפי מה שראיתי בלשון גדולי המחברים ושהצדא נותנת כן ומ"מ יש פוסקים מתוך כך שכל שאמר לי יום ויום אחד הרי הוא נזיר שתיים ומוכה לישנה יתירה כרי עקיבא ומ"מ יש גורסין ול"ש אלא שלשים ושעה אחת אבל אמר לי יום ושעה אחת הרי הוא נזיר שתיים וזה הלשון נוח יותר לפי לשון המשנה ע"כ ע"ש.

והגרא"ה והמאירי באמת מספקא ליה אמאי לא קיי"ל כרצ אי מטעם דלא דמי לגמרי להדדי וזה הטעם נועה לטעם הירושלמי דר"ע בזה מודי דלא הוי יתור לשון או משום חלופי גרסאות שבו ונראה נמי דלא ברורה ליה טעם הירושלמי דאל"כ לא היה מספק כלל בזה ומדבריו נראה ראיה לגירסת הכ"מ והשוררי קרבן ע"ש ודו"ק.

ורבנן נראה דפסק נמי דלא כרצ מדכתב סתם הריני נזיר שלשים יום ושעה אחת נזיר שלשים ואחד יום ולא זכר כלום מהא דרצ דמפרש המשנה משום יתור לשון ע"כ נראה דלא ס"ל כותיה כנלפענ"ד.

ורענן הלכה לכאורה הוי נראה דאזלין לקולא דברי קיי"ל ספק נזירות לקולא אבל ראיתי בשו"ת מהרשד"ם סי' ע"ו דיש לומר דמה שאמרו ספק נזירות להקל היינו דוקא היכי שהספק בעלם נזירות אבל היכי דהוא מחלוקת הפוסקים ולכמה פוסקים הוא נזיר ודאי כה"ג לא אמרינן ספק נזירות להקל ועיין לעיל סי' ג' ולקמן סי' כ"ח.

(ו) **וב"ש** הריני נזיר מכאן עד מקום פלוני וכו' משנה דף ח' ע"א הריני נזיר כשער ראשי וכעפר הארץ וכחול היס הרי זה נזיר עולם ומגלה אחת לשלשים יום רבי אומר אין זה מגלה אחת לשלשים ואיזוהו מגלה אחת לשלשים יום האומר הרי עלי נזירות כשער ראשי

להרמז"ם לפסוק כרצ כיון שהרמז"ם פסק בזה כר"ע הכ"מ הי"ל לפסוק כרצ וכקושיה הלח"מ.

ומצאתי בזה"ל שלבי מסכי ערכין ח"ל כתב הרצ בפ"ב מה' ערכין דין ז' אמר מלא קומתו עלי נותן וכו' ופסק כרי יודא דס"ל כר"ע דדריש לישנא יתירה וכך פסק הרצ בפ' כ"ה מה' מכירה דין ג' ע"ש ולפי שראיתי לכאורה קושיא גדולה בדברי הרצ ומלאתי אח"כ בספר לח"מ אשית לצי לבאר דעתו לפענ"ד עד והרבה יש להפליא הפלא ופלא על הרצ הכ"מ שהעתיק לשון הגמ' ולא חלי ולא מרגיש בזה"ל אמנם בדברי הרמז"ם הם דברי אלקים חיים צלי שום הג"ה וט"ם בעולם והוא דברצ ז"ל ראה בירושלמי פ"ק דנזיר הל"ג ח"ל מתניתא פליגא אדרצ לא נחלקו ר"י ור"ע על האומר הריני נזיר לי יום ויום שאינו נזיר אלא אחת על מה נחלקו על האומר הריני נזיר לי יום ועוד יום אחד שר"י אומר נזיר שלשים ור"ע אומר נזיר אחד עכ"ל וכיון שמצואר שר"ע בעלמו ס"ל דאומר הריני נזיר לי יום ויום אחד דאינו נזיר אלא אחד ודלא כרצ אליבא דר"ע פשיטא דלא קיי"ל כרצ כיון דר"י ור"ע לא ס"ל כותיה ע"ש וכן ראיתי בקרן אורה וצאור שמח שכתבו בישוב דברי הרמז"ם ז"ל. ע"ש.

ודבריהם לפענ"ד תמוהים שפירשו דהרמז"ם אליבא דירושלמי לא הביא הא דרצ דא"כ אדרבה תקשה לפי זה האריך שצק הרמז"ם ש"ם דילן שמפורש דרצ כר"ע ס"ל ולר"ע הוי יום יתור לשון וא"כ הש"ם דילן פליג בזה אירושלמי והיה ליה להרמז"ם לפסוק כש"ם דילן וברייתא דירושלמי ז"ל דלא מתנייה צי ר"ה ור"א ולא מותצין מינה וכן ראיתי בשוררי קרבן לירושלמי שאותיב תיובתא לפי הבה"ז עוד הקשה שם דאם איתא להך ברייתא דירושלמי ה"ל להרמז"ם לאשמעינן דאפי' אמר ועוד יום אחד נמי לא הוי אלא נזיר אחת ע"ש וזה הוה כעין קושיא מהר"ע ז"ל על תירוצ הלח"מ הבאתי לעיל וק"ל וסו"ס ע"כ מחורתא דגירסת הכ"מ עיקר ע"ש מה שהאריך ומדברי הרד"ז לכאורה נראה ראוי לדבריו שחייב בפירוש כתב ח"ל דלא קיי"ל כרצ דס"ל כר"ע.

ג מדברי המאירי ז"ל שבבאתי לעיל נראה פשוט דס"ל דלא קיי"ל כרצ שכתב שם ח"ל ובכלל חלוקה זו החלוקה השנית אע"פ שלא הוזכרה והוא שאם לא נדר נזירות סתם אלא שקלצ זמן בניירתו ואמר הריני נזיר שלשים וכו' כל שהוא פורט שלשים ומהם למעלה הרי הוא נזיר כמנין שפורט לא פחות ולא יותר שלא כיון אלא

וכעפר הארץ וכחול הים הריני נזיר מלא הבית או מלא הקופה בזדקין אותו אם אמר אחת גדולה נזיר לי יום ואם אמר סתם נזירי רואין את הקופה כאילו הוא מלאה חרדל ונזיר כל ימיו הריני נזיר מכאן עד מקום פלוני אומדין כמה ימים מכאן עד מקום פלוני אם פחות מלי יום נזיר לי יום ואם לאו נזיר כמנין הימים הריני נזיר כמנין ימות החמה מונה נזירות כמנין ימות החמה אמר רב יהודה מעשה היה כיון שהשלים מת ע"כ וכתבו התוס' מכאן ועד מקום פלוני פחות מלי יום נזיר שלשים יום מידי דהוה לאומר הריני נזיר יום אחד דהוי נזיר לי יום ואם לאו נזיר כמנין הימים וכדפרישית לעיל דמיירי כשהחזיק בדרך ע"כ.

וגרסינן בגמ' שם דף ז' ע"א תנן הריני נזיר מכאן ועד מקום פלוני אומדים כמה ימים מכאן ועד מקום פלוני פחות משלשים יום נזיר שלשים יום ואם לאו נזיר כמנין הימים ואימא הכ"כ אריכא לי הא מילתא כמכאן ועד מקום פלוני אמר רבא כשהחזיק בדרך ופי' התוס' והרא"ש דמסתמא כדי להשמר מסכנת הדרך קיבל עליו נזירות כמנין ימי הדרך ע"כ.

ובבב"מ פ"ג מהל' נזירות ה"ה דר"ה עוד הקשו האריך הרבה בפירוש הגמ' וכתב לדעת רש"י פירושה להחזיק בדרך ממש שהי' בדרך כבר קאמר אבל לדעת התוס' שפי' דמפני אונס הדרך קבל עליו נזירות מיירי ברובה להחזיק בדרך שרובה לשום דרך פעמיו לאותו מקום וקבל עליו דמסתמא מפני אונסו הדרך קבל עליו נזירות להכליל מסכנת הדרך ולפיכך אינו נזיר כי אם השיעור שהי' בדרך ע"ש.

אבל ראיתי להמאירי שכתב וז"ל ופרש"י בגמ' דוקא שכבר התחיל לילך בדרך ודאי מתירא הוא מסכנת הדרך ומכיון לנזירות אחת כמנין הימים שהולך בדרך וכו' והנראה מפורש מדברי המאירי ז"ל דאף שמפרש הטעם כדברי התוס' ז"ל והוא מטעם סכנת הדרך ואפ"ה מפורש דוקא שכבר התחיל בדרך ומתירא הוא מסכנת הדרך וא"כ לפענ"ד הכ"כ דגם דעת התוס' דמיירי שכבר התחיל בדרך וא"כ פירושם עולה בקנה אחד עם פי' המאירי והמפרש בנזיר שם ודלא כמו שרצה הגאון בעל מל"מ לעשות מחלוקת ביניהם וכן משמע קצת בתוס' דף ח' ע"א ד"ה מכאן ע"ש וק"ל.

והא דאמרו הריני נזיר כשער ראשי וכו' מגלה אחת לשלשים יום פי' המפרש דנזיר עולם מגלה אחת לשלשים יום ולשיעורו אזיל דס"ל כן בכ"מ דנזיר עולם מגלה אחת לשלשים יום ורבי אומר אין זה מגלה ללי יום ואינו מגלה עולם דהוא נזירות ארוך קיבל כמנין שער ראשו אבל התוס' פירשו דהא דמגלה מלי ללי יום היינו משום דת"ק ס"ל נזירות פרעיות קיבל עליו כמנין שער ראשו ולא דמי לנזיר עולם שקיבל עליו חדא נזירות לעולם

דצוה פליגי תנאי לעיל לאחיה זמן מגלה ורבי פליג ואמר דאין זה מגלה לשלשים יום ולא פירשו התוס' מאי עונתם לרבי אי ס"ל דהוי כשאר נזיר ועלם ומגלה ליי"צ חדש או דאינו מגלה כלל, והרמב"ם והרע"ב ז"ל צפיהמ"ש וכ"כ צ"מ דלרבי מגלה ליי"צ חדש כשאר נזיר עולם וצ"מ הרא"ש כתב דלרבי אינו מגלה כלל דימים כשער ראש קיבל עליו והוי חד נזירות ארוך כמו מאה שנה וז"ל דס"ל דאף דאית ליה קינותא כיון דקיבל עליו נזירות כשער ראש הוא דומה למאה שנה או חלף שנה דאינו מגלה כלל, אבל צירושלמי אמרין להדיא דלרבי מגלה ליי"צ חדש וכסתם נזיר עולם דאמר רבי לעיל דמגלה ליי"ח חדש ומפרש התם פלוגתיהו דוקא בנזיר כשער ראשי אבל מלא שער ראשי לרבנן נמי מגלה ליי"צ חדש דהוא נזירות אריכתא משמע וכמנין שער ראשי לרבי נמי מגלה ללי יום. ועיין מל"מ פ"ג מהל' נזירות ה"ג מה שחמה אפירוש המפרש.

והרמב"ם פ"ג מה"נ ה"ה כתב מי שאמר הריני נזיר לעולם או הריני נזיר כל ימי חייו הרי זה נזיר עולם ואם אמר הריני נזיר חלף שנה הרי זה נזיר לזמן קצוב ואע"פ שא"א שיחיה האדם חלף שנה ובהשגות א"א זו בגרסא כן מלאתי בתוספתא וצירושלמי אבל בגמ' שלנו אינה כן והיא מצולצלת מאד ע"כ. וראיתי בל"פ שכתב וז"ל עיי' בהשגות והנה כ"כ דרבנו ס"ל דנזיר עולם לא הוי נזיר כלל דעיקר הנזירות הוא שיגלה ויביא קרבן ונזיר עולם הוה מין נזירות צפ"ע כמבואר בהך דנזיר דף ס"א ע"ב וכן מוכח בצפרי פי' נשא פסקא ל"ב וע"ש בצפסקא כ"ז דעיקר הנזירות הוא הזמן וכיון דאין לו זמן שוב לא הוה בגדר נזירות לצד מנזיר עולם דזה הוה הלכה לכך ס"ל לרבנו דלעולם הוה ג"כ בגדר נזיר עולם דאל"כ לא הוה נזיר כלל משא"כ זמן אף דהוא זמן גדול מאד לא איכפת לן וכעין שכי' רבנו צהלי גירושין פ"ח ע"ש אבל הראב"ד ז"ל לא ס"ל כן רק דהזמן הוא דין וכמו שזכר כן לריך לנכוז נזירותו ועיי' ספרי פסקא כ"ה דאמר שם נדרו תלוי בנזירותו ולא נזירותו בנדרו ר"ל דאף לאחר שכלו לו ימיו ולא הביא קרבן אם עבר ושתה יין וכו' חייב משום כל ייחול ולא נימא דכבר אזל ליה נדרו וקמ"ל דנדרו תלוי בנזירותו דכ"ז שיש עליו תורת נזיר לא פקע ממנו גם הנדר וכ"כ צוה ע"כ ע"ש.

והרע"ב ז"ל צ"ע לכאורה דא"כ מי שאומר הריני נזיר ולא אמר זמן הכ"כ נימא דלא הוה בגדר נזירות ולא ליהוי נזיר כלל דנזיר עולם ודאי לא הוה וז"ל לשיעורו ז"ל דכך הוא הלכה גם צה"ל דכיון דאומר הריני נזיר הוי נזיר שלשים יום וק"ל.

ודע דצ"מ כתב דהגילות בנזיר עולם לא הוי חיוב חלף רשות הוא אם רצה מגלה כל י"צ חדש ואם רצה אינו מגלה ובקרבן אורה הקשה עליו מהא דלצשלום דמשמע דחיוב הוא לגלה ולהביא קרבנותיו כמו שאמר חלכה נא

שהיה המקום קרוז צין שהיה רחוק ואפילו מהלך כמה שנים שלל נחמין חלל לנזירות אחת גדולה: הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילות בש"א נזיר. דס"ל לצ"ש אין אדם מוילא דבריו לצטלה וכי אומר הריני נזיר אדעתא דליהוי נזיר קאמר וכי הדר אמר מן הגרוגרות ומן הדבילה מיהדר

משנה הלכות

משמע כן רק דדי בקרבן אחד ועיי' בספרי צפי' גשא פסקא ל"ח דמשמע שם דאם קצב נזרו על ק' קרבנות לריך להציה כולם דוקא ע"ש ותוס' כאן דף י' ע"ב דר"ה צ"ש וס"ל לרצו דכן הדין בנזיר עולם ועיין כאן דף ס"א ע"ב מי כתיב נזיר עולם ע"כ.

והנראה מדברי הגאון ז"ל דס"ל דדעת הרמב"ם דנזיר עולם משונה מנזיר לזמן בקרבנותיו וס"ל דנזיר עולם מציא דוקא כל קרבנותיו בשעת תגלחתו ובזמנה כן יש לדייק לכאורה ג"כ צפ"ג הלכה י"ב שכתב ומציא קרבנו שלש בהמות כשיגלה ולפום ריבועא י"ל דשלש בהמות דוקא קאמר שיציה כולם דאל"כ לא יכול לגלה אבל ממה שכתב בהלכה י"ב הג"ל בסופו וז"ל ונזיר עולם שנטמא הרי זה מציא קרבן ומגלה תגלחת עומאה כמו נזיר לזמן קלוב ע"כ משמע דבזמנה אין שום חלוק צו צין נזיר לזמן קלוב לנזיר עולם לענין תגלחת עומאה ומגלה אפי' על קרבן אחד כמו כל נזיר א"כ יש לומר שוב דהכ"י נזיר עולם טהור שמקל בזה ע"כ חדש ליי"ב חדש נמי מגלה אפי' על קרבן אחד כמו כל נזיר וז"ע.

עוד ראיתי שנסתפק בש"מ צ"ש הרא"ש בנזיר עולם כי האי דמגלה ללי יום אם הרשות בידו להשבות תגלחתו וקרבנותיו ובלבד שלא יעבור צבל תאחר כמו בסתם נזירות דיכול להשות כ"ז שלא יעבור צבל תאחר ולשיטתיה אילו דמפרש צריש נדרים דנזיר אינו עובר צבל תאחר קרבנותיו חלל לתאחר ג' רגלים ע"ש ומש"ה מספקא ליה בנזיר עולם אי נמי הדין כן ומסתבר ליה דנזיר עולם כמתניתין אסור להשבות כיון דנדר כל ימיו למנות נזירות מחוייב הוא לגלה על הראשונה ולהתחיל למנות שניה ע"ש.

(ז) **וב"ש** הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילות וכי משנה נזיר רפ"ב דף ע' ע"א הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה בית שמאי אומרים נזיר וצ"ה אינו נזיר אמר רבי יהודה אף שאמרנו צ"ד וכו' ובגמ' פריך הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה בש"א נזיר ואמאי (במדבר ו') מכל אשר יעשה מגפן היין אמר רחמנא צ"ש סברי לה כר"מ דאמר אין אדם מוילא דבריו לצטלה וצ"ה סברי לה כרבי יוסי דאמר בגמר דבריו אדם נתפס והאי נדר ופתחו עמו הוא ולצ"ש נמי נדר ופתחו עמו הוא חלל צ"ש סברי כר"מ דאמר אין אדם מוילא דבריו לצטלה וכיון דאמר הריני נזיר הוה ליה נזיר כי קאמר מן הגרוגרות ומן הדבילה לאיתשולי הוא דקאתי וצ"ש

ואשלמה את נדרי ונדברי הרמב"ם ז"ל לא נתבאר הדבר מפורש ע"כ. ולפענ"ד נראה לדייק מדברי הרמב"ם ז"ל צפ"ג מה"י ה"ב דהוי רק רשות וכדעת ש"מ וז"ל ומה צין נזיר עולם לנזיר לזמן קלוב שהנזיר לזמן אסור לגלה עד סוף ימי נזירו שנאמר כל ימי נדר נזרו תער לא יעבור על ראשו עד מלאה הימים ונזיר עולם אם הכביד שערו מקל בזה ע"ש משנים עשר חדש עד שנים עשר חדש ומציא קרבנו שלש בהמות כשיגלה שנאמר ויהי מקץ ימים לימים אשר יגלה כי כבד עליו וגלחו ואצטלו נזיר עולם היה ודבר זה הלכה היא מפי הקבלה כו'. ומדכתב רצו ונזיר עולם אם הכביד שערו מקל וכו' משמע דאם הכביד אין אי לא הכביד לא וכן ממה שהביא מקרא דאצטלו ויהי מקץ ימים לימים אשר יגלה כי כבד עליו וגלחו משמע מפורש דנתן טעם לדבר דהטעם אשר יגלה כי כבד עליו וגלחו אבל מי שאינו כבד עליו ואינו רואה לגלחו הרשות בידו ובזמנה גם זה הלכה היא ולא מפי הקרא דרשו וכתב הכ"מ הטעם דסובר הרמב"ם דקרא אינו מוכרח דאפשר לפרשו בגוונא אחרינה חלל שקבלה היתה צידם ואם מוכח הקרא וא"כ אין מקום נמי לקושיה הקרן אורה דודאי אפשר לפרש בצופן אחר ג"כ ועיין במל"מ שם האריך שפירש המפרש שם.

ומציאתי צלפנט פענה שכתב וז"ל הנה מלשון רצו משמע דהגילוח הוא רק משום כובד אם יראה, והכובד הוא רק י"ב חדש לדין ולא משום לריך להשבות י"ב חדש, ועיין ירושלמי כאן דמיבעיא ליה אם נעמא תוך י"ב חדש אי לריך למנות מעכשיו י"ב חדש או מלטרפין מה שמנה קודם העומאה ועיין רש"י דף י"ד ע"א דר"ה ואת"ל וכן צהך דדף ח' גבי הריני נזיר כשער ראשי דבגמ' דילן משמע דפליגי ת"ק ורבי אי הוה נזיר נזירות, או נזיר עולם דלר' הוה נזיר עולם דלשיטתיה אילו דס"ל דמגלה אחת לי"ב חדש וכן ס"ל כאן בירושלמי לר"ז ומתחלה הוה ס"ד דעמא דרבנן משום דס"ל דנזיר עולם מגלה אחת ללי יום אף החוס' ס"ל שם דלרבנן הוא כמו נזיר עולם ואינו מגלה כלל ועיי' בתוספתא כאן פ"א דמשמע ג"כ כן. אף רצו לקמן בה"י אילו בשיטת בירושלמי במסקנא ע"ש וזה משום דרצו לשיטתיה בה"א דבלא זמן ליכא נזירות כלל והקרבנות שמציא לה משום קרבנות נזירות הם רק הדין כך ונ"מ שצריך להציה כל הקרבנות ואינו יכול לגלה על קרבן אחד כדמוכה בירושלמי כאן פ"ז דנזיר עולם קרבנותיו מרובין אף מדברי החוס' זכחים דף קי"ז ע"ב ותמורה דף י"ד ע"ב לא

אומרים נזיר ובית הליל אומרים אינו נזיר אמר רבי יהודה כשאמרו בית זיה דס"ל הקדש בעשות שמ"י הקדש ולא שייך זיה שאלה ולא הלכך הוי נזיר וז"ל סברי הו"ל ולא נדר כדרך הנודרים רבי יהודה וכו'. דלא נחלקו ז"ש וז"ה בענין נזירות דלא

הוא דצעי דרז זיה ואפילו בתוך כדי דבור לא מלי דרז מתנאי הנזיר דיו, וכוונתו נראה דרבי יהודה קאי ארישא דמתניתין דמה שאמרו ז"ש נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה מיירי באומר הרי עלי קרבן אחר שזכר הנזיר אמר נמי הרי הן עלי קרבן ועיין קרן אורה מה שהעיר עליו.

משנה הלכות

לעטמיכו דאמרי אין שאלה בהקדש וכיון דאין שאלה בהקדש אין שאלה בנזירות וז"ל כר"ש דתנן ור"ש פוטר שלח התנדב כדרך המתנדבים והא דאין שאלה בנזירות לז"ש גמרינן דנזירות בהקדש דכתיב קדוש יהיה גדל פרע.

ולב"ש דס"ל דהרי זה נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה ר"ל נזיר גמור לכל דינין שבנזיר אע"פ שגרוגרות ודבילה אינן מאיסור נזיר כלל דכיון דאמר הריני נזיר נעשה נזיר מיד וכשחזר ותכף לדבורו מן הגרוגרות ומן הדבילה אין אומרים שהוא סוף דבורו הראשון אלא דבר אחר הוא לגמרי ונמלא דמותו בדבילה וגרוגרות ג"כ לשיטתיהו ואינו אסור אלא זיולא מן הגפן וז"ה שדין אותו לדבור אחד לא נחזיון זה אלא לאיסור גרוגרות ודבילה, ואינו נזיר כלל שלא נזר כדרך הנזירים, ועל דרך שאמר ר"ש במונחות ק"ג האומר הרי עלי מנחה להציא מן השעורים יצא מן החטים קמה יצא סולת ר"ש פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבים אלא שמ"מ אסור הוא בגרוגרות ודבילה מתורת נדר. ורבי יהודה חולק בזה וס"ל שלא נחלקו ז"ש וז"ה לענין נזירות כלל, שכולם מודים שאינו נזיר אלא שלדעת ז"ש נאסר מיהא בגרוגרות ודבילה ובאומר הרי הן עלי כקרבן ר"ל שחקרנוכו מה היה בלבו כשהזכיר לשון נזירות על הגרוגרות והוא משיב שכוונתו הייתה להיות הגרוגרות אסורות עליו כקרבן או שאמר כן בפירוש ר"ל הריני נזיר מן הגרוגרות וכו' והרי הן עלי כקרבן ולדעת רבי יהודה אינו נזיר כלל אף לז"ש אלא שלדעת ר"י אסור בגרוגרות לז"ש ולז"ה אין בדבריו כלום אף לאיסור הגרוגרות.

ובפ"א מהלי נזירות ה"י כ' אבל האומר הריני נזיר מגרוגי או מן הדבילה וכיוצא בהן הרי זה יאסר בהן ואינו נזיר. ובהשגות אמר אברהם זה אינו מחזור דסתם מתני' דלא כרבי נתן דקאמר לז"ה נדור ואינו נזיר ע"כ, פי' כוונת הראשון להשיג דגמ' שם אמרו מתני' דלא כי האי תנא דתניא רבי נתן אומר ז"ל נדור ונזיר וזכ"א נדור ואין נזיר וכיון דאמרו בגמ' דלא כי האי תנא משמע דלית הלכתא כוותיה וא"כ האיך פסק הרמב"ם כהאי לישנא והכ"מ ז"ל כתב דז"ל שברמב"ם היה גורס, מתניתין כרי נתן, וכתב שיש עטס לגירסא זו אבל הלח"מ ז"ל הרבה לתמוה עליו ע"ש.

והר"ב ז"ל הביא שם גירסא אחרת וזו אורחה וכתוב בהשגות א"א כל זה אינו מחזור דסתם מתני' כרי נתן דקאמר לז"ה נדור ואינו נזיר עכ"ל ואם הלשון הוא מתוקן אין כאן השגה, שכ"כ רבנו אסור בהם ואינו נזיר וע"כ יש טעות בלשון ההשגה וכך הוא דסתם מתני' כרי נתן דאמר לז"ה אינו נדור ואינו נזיר ותפס לשון אחרון עיקר ע"כ ע"ש. וזודאי גירסא מוטעת נודמנה לו להרד"ז ז"ל בדברי הראשון וחסר לו מילת דלא וכן ז"ל מתני' דלא כרי נתן. אבל ראה זה דבר תימה הוא דהרד"ז כתב שם עוד וז"ל ואינו מתיישב אללי דלישנא קמא מוקמינן לז"ה כרבי יוסי דהלכתא כוותיה לגבי רי יהודה וללישנא בתרא מוקמינן לז"ה כר"ש דלית הלכתא כוותיה לגבי ר"י ותו דמתני' לא מכרעה כרי נתן דלא פליג ז"ש וז"ה אלא לענין נזירות אבל כ"ע מודי דהוי נדור וכולי סוגיא נמי משמע דלא כרי נתן וכלישנא קמא ותו דלישנא קמא הוי להחמיר כללא דמילתא דברי רבנו מחזירים ולשון ההשגה בלתי מתוקן ול"ע ע"כ.

נמצאו פשטן הדברים לדעת ז"ש לפי הת"ק מכל יולא הגפן אסור ודבילה וגרוגרות מותר ולרבי יהודה לז"ש בדבילה וגרוגרות אסור ומותר זיולא מהגפן ולז"ה לפי הת"ק אסור בגרוגרות ודבילה משום נדר ומותר בכל היוצא מן הגפן ולדעת רבי יהודה אין בדבריו כלום הן לאיסור נזירות הן לאיסור גרוגרות ודבילה והלכה כז"ה, וכת"ק, ואסור בגרוגרות ודבילה. ובתוספתא ריש פ"ב כתב כינויי כינויין זש"א נזיר וזכ"א אינו נזיר איזה כינויי כינויין האומר הריני נזיר מן הדבילה ולמה קרי ליה כינויי מה שייך דבילה בנזירות וי"ל דבירושלמי קרי לדבילה תירוש ע"כ בתוס' ועיין מאירי.

והרמב"ם צפיהמ"ש פי' זהו דר"י אף כשאמרו ז"ש וז"ל ופי' מה שאמר ר"י לדעת ז"ש הרי

והנראה מדבריו ז"ל דפשיטא ליה דהרמב"ם ז"ל פסק בלישנא קמא ודלא כרי נתן וזה היפוך ממה שכתב הרמב"ם ז"ל והכ"מ בשמו וגם משמעות הגמ' דידן נראה כהכ"מ וכמו שכתבו ג"כ הלח"מ והראשון לפי השגתו זו כפי גירסא שהוא לפנינו גם מה שכתב דלא נחלקו ז"ש וז"ה אלא לענין נזירות אבל כ"ע מודי

שמאי לא אמרו אלא באומר הרי עלי קרבן ח מזגו לו את הכוס ואמר הריני נזיר ממנו הרי זה נזיר מעשה באשה אחת שהיתה שכורה מזגו לה את הכוס ואמרה הריני נזירה ממנו אמרו חכמים לא נתכוונה זו אלא

עלי קרבן צ"ש סברי דכוי נדור מן הגרוגרות וצ"ה סברי דלא הוי נדור: מעשה באשה אחת וכו'. מהני חסורי מחסרה והכי קתני אם שכור

כוח ואמר הריני נזיר ממנו אינו נזיר שלא היה דעתו אלא לחסור אותו כוס עליו כקרבן וכו' היכי דלא ליתיה ליה כוס אחרינא אמר הריני נזיר ומעשה נמי וכו': אמרו חכמים. כיון דשכורה היא ואינה זקוקה לשתיב נראין

משנה הלכות

שמעבדיע לשכרותו של לוע אינו צן חיוצ ע"כ. וראיתי צלפנט פענח שכתב עיין מש"כ רצנו צבלי אישות פ"ד הי"ח וצבלי גירושין פ"ג וצבלי יצום פ"ג וצבלי תרומות פ"ד וצתוספתא שם פ"ג וצבלי מכירה ס"פ כ"ע עיי"ש וכאן כתב בעטם מחמת צן חיוצ ולא מחמת שאינו צן דעת ועיין צבלי שחיטה פ"ג הי"ג ופ"ד הי"ה ע"ש אך י"ל דנ"מ לפ"מ דקיי"ל דגבי נזירות גם אחר אסור לגלחו אם קיבל עליו נזירות קודם ואח"כ נעשה שיכור כשכורו של לוע ואז ליכא איסור אפילו ע"י אחרים וכן למה דקיי"ל דהאז מדיר את צנו צנזיר אם היה אז שיכור כך אינו חל עליו כלל הנזירות ועיין צבך דכריתות דף ו' ע"ג גבי הסך לעכו"ם ולמתים ע"ש ועיין צחוס סנהדרין דף מ"ז ע"א וגיטין דף ע' ע"ג גבי ישן משום דידרו וכאן לא משום דאזל ממנו החיוצ כעת וכ"כ צב צח"א ע"כ ע"ש. ועיין מה שכתבו אחרונים באשה שזנחה צעת שהיתה שיכורה כשכרות של לוע אי נאסרה על צעלה ומדברי הרמב"ם הללו לכאורה הי' אפשר לדייק דלא נאסרה כיון דאינה צת חיוצ כלל אבל יש לומר דלא גרע מקטנה דנמי אינה צת חיוצ אפה"כ ס"ל לרצנו דנאסרה על צעלה אם זנחה לרצנה וי"ל.

דכוח נדור ללישנא קמא, מדברי הרמב"ם צפי המשנה לכאורה לא נראה הכי ע"ש ודו"ק ול"ע.

ח ומ"ש מזגו לו את הכוס ואמר הריני נזיר ממנו הרי זה נזיר וכו' משנה שם דף י"א ע"א מזגו לו את הכוס וכו' מעשה באשה אחת שהיתה שיכורה ומזגו לה את הכוס ואמרה הריני נזירה ממנו אמרו חכמים לא נתכוונה זו אלא לומר הרי הוא עלי קרבן וגרסת רצנו אלא כלומר וכו' וכן הוא צירושלמי מכילתין כלשון רצנו. ופריך בגמ' מעשה לסחור אמרת רישא הרי זה נזיר והדר תני מעשה באשה אחת אלמא צבלי הוא דאסור הא יינא אחרינא שרי חסורי מחסרה והכי קתני מזגו לו את הכוס ואמר הריני נזיר ממנו הרי זה נזיר ואם שיכור הוא ואמר הריני נזיר ממנו אינו נזיר מ"ט כמאן דאמר הרי עלי קרבן הוא וכ"ה לימא הכי סבר מייתנין לי אחרינא ומלעין לי אימא לכו הא מילתא דפסיקא לכו ומעשה נמי באשה אחת ע"כ.

והנראה דצאותו כוס צעלמו מיכו נאסר דעשאו על עצמו כקרבן וכן כתבו החוס' ורש"י והרמב"ם פ"א מהלי נזירות הי"ג ולא ראיתי צבא מי שחולק דנאסר צאותו כוס. ולכאורה ל"ע מהא דאמרינן לעיל הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה דלא הוי נזיר ואיפליגו צב אי הגרוגרות עצמה אסירה וכמו שהצאתי לעיל ומ"ש.

וע"ה צדעתי לחלק דצעלמא גבי גרוגרות ודבילה אינו בגדר נזירות כלל דלא שייך צנזיר ולכן ע"כ לא הוי גרוגרות אלא פתח לחרטה וכמו שאמרו שם בגמ' והאי נדר ופתחו עמו הוא, או משום דלא התנדב כדרך המתנדבים דעכ"פ אמת הוא דאין זה ארך להזיר צנזיר, אבל הכא צנזירות כוס יין ודאי כדרכה הוא להיות נזירות צכה"ג אלא שאין אמדין דעתה דהא דאמרה הריני נזיר הוא רק כדי לסלק מעליה שהפלירו צב לשחות שאם לא תאמר להן כן יראה שיצואי לה כוס אחר אבל כיון שדרך לנזור כן ע"כ אמרינן דלא נתכוונה אלא לומר הרי הוא עלי קרבן דא"כ הוה נזיר נמי ומלאתי צקן אורה שפי' כעין זה ע"ש.

והנה צירושלמי אמרו מהניתא כשאינו יכול אבל אם יכול הדא דתנין מעשה באשה אחת וכו' ואמרו חכמים לא נתכוונה זו אלא כלומר הרי הוא עלי קרבן, רבי ירמיה צסס ר' זעירא אפילו לשון קרבן אינו למה שאינו קובע עליו לא נזירות צלשון קרבן ולא קרבן צלשון נזירות ע"כ. ועיין צקן אורה שינויי נסחאות, ועכ"פ נראה מדברי הירושלמי דצאמת הוא מחלוקת אי נאסרה צאותו כוס עצמו ג"כ ועיין פ"ג שם וא"כ ל"ע לכאורה אמאי כתבו צסתם דצאותו כוס אסור וכן ראיתי צמרחה הפנים וצשיורי הקרבן שהקשו כן להרמב"ם ז"ל וכתבו דלשיעתיב אזיל שפסק באומר הריני נזיר מן הגרוגרות וכו' הי"ז אסור צבן ואינו נזיר דסובר דלצ"ה נדור ואינו נזיר דלצ"ה קובע צלשון נזירות הלכך גם כאן אסור והירושלמי לשיעטו דתני לעיל צב"ה אינו נדור ואינו נזיר ש"מ דאינו קובע קרבן צלשון נזירות ע"ש וקל"ה ל"ע דהלשון ר' ירמיה צסס ר' זעירא וכו' משמע דהת"ק ס"ל דודאי לשון קרבן הוי אפי' להירושלמי ודו"ק.

וכתב הרמב"ם ז"ל ואם הגיע לשכרותו של לוע אין דבריו כלום ואינו חייב על כל עצירה שיעשה

כלומר הרי עלי קרבן. ט) הקורח קרחה בראשו והמקיף פאת ראשו והמשחית פאת זקנו והשורט שריטה אחת על מת חייב. י) תנו רבנן פאת

הדברים שלא נתכוונה זו לקבל עליה לשם נזירות אלא כקרבן: הקורח קרחה וכו'. כל בני לאוי דידהו מפורשי בקרא

אלה דאשמעינן חידוש במלקות דידהו דקורח זימנן דמחייב אפילו בהתראה אחת על כל קרחה וקרחה ושחייב על הקפי שחיס ועל הזקן חמש ואשמעינן דשריטה דחייב ה' על שריטה ה' בחמשה מתים משום הכי תנינכו במתניתין אבל שאר לאוי שאין בהם חדוש לא קתני, וכחצ הראש ז"ל והא דלא תני בהדיא במתניי משום דלא מתני ליה קרחה קרחה אחת על חמשה מתים משום דשריטה מרובה ליה מלפניו ובקרחה ליכא ריבויא ע"כ: קרחה. על מת כדכתיב (דברים י"ד) ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת, ואע"ג דגבי כהנים לא כתיב על מת למדו בגז"ש מקרחה קרחה מה ישראל על מת אף בכהנים על מת ושיעור קרחה כגרים: והמקיף פאת ראשו. פי' הרע"ב משום דרעיו לחזורי אזנו אין שיער כלום וכך במלחו אין שיער כלום, אבל בדרעיו שצחמלע יש שיער ואם הוא משורב ונוטל כל השיער שצדעיו למדת אחורי אזנו ופדחתו זהו מקיף סוף הראש. לשון רבי יהודה צרבי נתן תלמיד רש"י ז"ל הביאו התו"ט, ובמספרים כעין תער נחלקו הראשונים ז"ל ועיין משנ"ה: והמשחית פאת זקנו. ה' פאות יש בזקן ורבו צהן הדעות איך הן ולהכי אסור להעביר תער על כל הזקן ואפילו תחת הגרון ואין השחת' אלא בתער: והשורט שריטה אחת וכו'. לאו דוקא נקט שריטה אחת אלא משום דצבי לפלוגי לקמיי בין שריטה אחת לשתי שריטות נקיט ליה

משנה הלכות

למאות כי מלות מלך הם עלינו אף לא נדע עטמן והצ"י ז"ל כתב עליו דחם ליה להרמב"ם מלסבור הכי ומי יחוש לכבוד התורה והמלות יותר ממנו וכו' ודעתו ז"ל לומר שאע"פ שכל חוקי התורה גזירת המלך הם מ"מ כל מה שיוכל לבקש לו טעם נאמר בו טעם וכר"ש דדריש טעמא דקרא. והד"מ כתב אצ"י ז"ל דודאי לא חשב העור זאת על הרמב"ם ז"ל ככוונת הצ"י, אלא מ"ש וזה אינו מפורש ר"ל שלא נדרוש טעמיה דקרא לומר שאינו אסור אלא בדרך שטעו עו"כ אבל בכל ענין אסור הואיל ואין הטעם מפורש במקרא אין לבחור במקום שאין הטעם שייך ועיין פרישה שם.

טז) ומ"ש הקורח קרחה בראשו וכו' משנה מכות דף כ' ע"א הקורח קרחה בראשו והמקיף פאת ראשו והמשחית פאת זקנו והשורט שריטה אחת על המת חייב שרע שריטה אחת על חמשה מתים או חמש שריטות על מת אחד חייב על כל אחת ואחת על הראש שחיס אחת מכאן ואחת מכאן על הזקן שחיס מכאן ושחיס מכאן ואחת מלמעב רבי אליעזר אומר אם ניטלו כולן כאחד אינו חייב אלא אחת ואינו חייב עד שיטלנו בתער רבי אליעזר אומר אפילו לקטו במלקט או צרהיני חייב ע"כ.

יז) ובסי' ק"פ כתב עוד גדידה ושריטה אחד הוא והוא ששורט בצצרו ואינו חייב אלא"כ יעשה כן על מתו, ולע"ז, אלא שעל מתו חייב בין ציד בין צכלי ולע"ז אינו חייב אלא צכלי. וכתב הרמב"ן ז"ל דוקא שריטה אבל אם מכה צידו על צצרו מותר כדאשכחן סנהדרין ס"ה צר"ע שפגע במטתו של ר' אליעזר והיה מכה על צצרו עד שדמו שותת לארץ, וכתב א"ח ז"ל ותימה וכו'. והתוס' כתבו משום תורה, והמאירי סנהדרין הג"ל כתב שלא נאסר אלא על צער המת אבל ר"ע על צער התורה שאצדכה עשה כן, וי"א שלא נאסר אלא צפני המת ועיין מנ"ח מלוב חס"ז, אבל במס' שמחות הגירסא והיה מכה על לבו והדם שותת עי"ש רפ"ע וא"כ אין צוה שרע כלל ועיין מהר"ע צובר וירא שם ל"ע סע"א ושו"ת צתי כהונה ח"ב (שלוניקי תק"י) חלק בית המדרש י"ע סע"ב.

יח) ופרש"י ז"ל השורט שריטה אחת על המת חייב הכא לאו דוקא נקט שריטה אחת אלא משום דצבי לפלוגי לקמיה בין שריטה אחת לשתי שריטות נקיט ליה נמי הכא וכמדומה דלא גרסינן ליה ע"כ אבל מדברי רבנו נראה דגרס לה גם צרישא. וכתב הרמב"ם ז"ל דכל בני לאוי דידהו מפורשי בקרא אלא דאשמעינן חידוש במלקות דידהו דקורח זימנן דמחייב אפילו בהתראה אחת על כל קרחה וקרחה ושחייב על הקפה שחיס ועל הזקן חמש וכו' ע"ש ועיין רמב"ם פ"ב מהל' ע"ז הל' ע"ו וצפיה"מ להרע"ב שם.

יט) והמור יו"ד סי' ק"פ כתב גדידה וקרחה על המת גם הוא מחוקת העו"כ דכתיב צניס אחס לדי אלקיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת וכו' ופי' הצ"י כלומר וכיון דתלה הדבר בצניס אחס לה' משמע דעו"כ דלאו צני השם הו' עבדי הכי ומשום הכי אסרו הקצ"ה לצניו. ועיין צ"ח שם וצ"ע סי' הנ"ל סעי' ע', קרחה הוא שחולש משער ראשו על המת צ"מ בראש בין ציד בין צסם וכו' ועיין ביאור הגר"א שם.

י) והמור יו"ד סי' קפ"א כתב הקפת הראש והשחתת הזקן גם צאלו כתב הרמב"ם שאסרם מפני שעושים כן עו"כ ע"כ וזה אינו מפורש ואין לנו לריכים לבקש טעם

ראשו סוף ראשו ואיזה הוא סוף ראשו זה המשוה צדעיו בתער אילך ואילך כגון שגילח צדעיו בתער והשוה אותן לאחוריו אזניו ולפדחתו. יא
תנו רבנן פאת זקנו סוף זקנו ואיזה הוא סוף זקנו זה שכולת של זקן

הכא, ובקרה (ויקרא י"ט) ושרט לפני לא תתנו לחייב על כל שריעה ושריעה ועל כל נפש ונפש ואע"פ שלא הייתה שם אלא התראה אחת והיו

כל חמש שריעות צבת אחת חייב ועי' תוי"ט: ואיזה הוא סוף ראשו. באיזה ענין יהא מקיף סוף הראש שיבא חייב צבל תקיפו: המשוה לדעיו בתער. דעת רבנו דמספרים כעין תער מותר וכדעת הרמב"ם ז"ל ואחוריו אזנו אין שיער כלום וכך צמלחו וזה השור מקום השער אילך ואילך והשוה אותן לאחוריו אזנו ולפדחתו, ושיעור הפאה כתב הרמב"ם דהוא מ' שערות: שכולת של זקן. כולחו חמש פאות דקחשיב צמתניתין בכלל

משנה הלכות

לדקה סימן ס"א מזה, וצ"ז סק"א וצתשו פמ"א ח"א סימן ע"ט השיג על הע"ז, והחינוך מלוה רנ"ב כתב דאפילו אליבא דהרמב"ם צמספריים כעין תער פטור דוקא אבל אסור והצ"י פי' דפטור ומותר, וכ"כ בשו"ת חיים שאל ח"צ סי' ג"ב, ובמכתם לדוד יו"ד סי' כ"ח השיג הרבה הצ"י, ועיין ריטב"א מכות דף י"א וצו"ת כפי אהרן סי' ג' וצו"ת דברי מרדכי סי' י"ח וצד"ת יו"ד סי' קפ"א סעי' ג' ודו"ק.

גרם לה ז"ל המקיף פאת ראשו של חבירו שניבן חייבין צמה דברים אמורים שכיו שניהם מזידיים וכו' אינו חייב עד שיקיפנו בתער ע"כ וזה הוא דעת רבנו ונראה דעת רבנו דגם פאת הראש מותר צמספריים כעין תער, וכתב הנמקי"י שכ"כ ג"כ ה"ר ישעיה וכ"פ סמ"ג והצ"י כתב וטעמא דמתקן צפ' בתרא דמכות אינו חייב עד שיטלנו בתער ומשמע להו ז"ל דבין אפאת הזקן בין אפאת הראש קאי ובכדיא תניא בתוספתא כן.

יא) וב"ש ת"ר פאת זקנו ואיזה הוא סוף זקן זה שכולת של זקן בגמ' שם דף כ' ע"ב כלשון רבנו ופירוש רש"י צוקף מכות הנ"ל ואחד למטה שער שבין השיבולת בצמלע הסגור שקורין מונו"ן וכ"כ בריש שבוטות והסמ"ג כתב תניא צת"כ פאת זקנס סוף הזקן שיבולת הזקן פירוש שיולא שער צאותה בליטה כעין שיבולת עכ"ל והטור צס"ר ר"ח צסי' קפ"א פי' ואחת למטה צסוף הזקן בגרגרת והרא"ש אחר שהביא שלשה פירושים הללו כתב וצפרק עשירי דנגעים תן זהו הזקן מפרק של לחי עד פיקה של גרגרת ועיין צ"י שם מה שהאריך.

והרא"ש ז"ל חולק וס"ל דאפי' מספריים כעין תער אסור דהא דתנן אינו חייב עד שיטלנו בתער אפאת זקן דוקא קאי אבל פאת הראש לא צעיק תער וכ"מ צגמ' דלא פירש גילוח של השחתה גבי פאות הראש וכ"כ התוס' ריש שבוטות דף צ' ע"ב וכן מלאתי לתוס' שאנן לנכס' מכות ז"ל ואינו חייב עד שיטלנו בתער אפאת זקן קאי אבל פאת הראש לא צעיק תער והא דתניא בתוספתא גבי פאת הראש דאינו חייב עד שיטלנו בתער ר"ל מספריים כעין תער וכן משמע צגמ' נזיר פי' ג' מינין דלא צעינן תער גבי פאת הראש דריש גבי גילוח דמלורע דכתיב וגלח את שערו את ראשו ואת זקנו וגו' ראשו מה ת"ל פי' כיון דכתיב וגלח את כל שערו למה כתב ראשו חי לאו ראשו הו"א שערו המותר לגלח אבל פאת הראש לא כתב רחמנא ראשו לאשמעינן דאחי עשה דגילוח דמלורע ודחי ל"ת דפאת הראש, זקנו מה ת"ל לאשמעינן דתגלחת דמלורע לריך תער שהרי אין חיוצ גילוח דפאת זקן כי אם בתער וכו' כדתן הכא ולהכי כתב רחמנא זקנו לאשמעינן דאחי תגלחת דמלורע שנריך תער ודחי לפאת זקנו אבל מדאמר רחמנא את כל שערו את ראשו דגילוח דמלורע דחי לאו דהקפא לא הוה ידעינן דבתער דהוה אמינא דדחי לאו דידיה הוי שפיר צלא תער אלמא פאת הראש לא צעינן תער וכן הלכה ע"כ ע"ש.

והנה הצ"י כתב דליעול שערות הזקן בתער הוא דאסור אבל צמספריים כעין תער מותר וכ"כ צש"ע סי' הנ"ל סעי' י' ז"ל ואינו חייב על השחתת פאת הזקן אלא בתער אבל צמספריים מותר אפילו כעין תער, אבל הבאה"ע הביא צס"ר האר"י הקדוש דאפילו שערב אחת אסור ליעול משום דנוטל צזה לינור אחד ע"ש. והנז"י תנינא יו"ד סי' פ"א כתב דצס"ר מותר אפילו לכתחלה וכן ראיתי צו"ת ח"ס או"ח סי' קנ"ט ז"ל אבל אשר הרעיש נגד מגולחי הזקן לא ידעתי מה הרעש הגדול הזה וכו' ומה שרמז לספרי המקובלים שכתבו שלא להושיע ידיו צקנו כלל אין לנו עסק צנסתרות אבל מהם ומכמונם הותרה הרעועה לגמרי צכל ארץ איטליא ונחלים צאילין גדול ר' מנחם עזריה צעל עשרה מאמרות אצי המקובלים שהוה היה מגולה מצלי השאיר שערב אחת וכן בעיד עליו היש"ר מקאנדיא צאילום שלו ע"ש. והנראה שהעמיד היסוד צזה על דברי הבאר עשק צתשו' סי' ע' שכתב

ורבינו ירוחם הביא צ' שיטות וכו' שנראה עיקר כדעת הרא"ש וכ"פ סמ"ק ועיין תה"ד סי' רנ"ד שכתב שם דאסור לגלח פאת זקן צמספריים אלא שהעולם אינם נזכרים צדבר. וצש"ע יו"ד הביא צ' הדעות דעת הרמב"ם ראשונה ודעת הרא"ש צס"ר יש אסורים וסיים ויש לחוש לדצריהם ועיין צו"ת שמש

שכן דרש וחקר על המנהג הרמ"ע זללה"ה והגידו לו שכי מסתפר צדיקני. *

אבל ראיתי צו"ת דברי יוסף להכנס ר' יוסף אירגאם ז"ל שכתב על דברי בעל צאר עשק צבי"ה כ"ה וז"ל ועוד אני חקרתי על זה ממוה"ר בנימין הכהן נר"ו צעיר ריגיו"ו יע"א והשיב לי וז"ל דברי בעל צאר עשק אין ראוי לסמוך עליהם כי כבר התעסקו עמו בעלי הכוראה מכמה תשובות שצאו שם ולא כהלכתא ואני ראיתי במנועבה לורת הרמ"ע זללה"ה והוא בזקן מלא על כל גדותיו עכ"ל והרי זה הכחשה בגוף של עדות עכ"ל והנראה דהח"ס ז"ל לא היה לפניו עת כתבו דברי שו"ת דברי יוסף הללו וכבר ראיתי בד"ת שכתב דנעלם מנ"י דהח"ס ז"ל תשובה הנ"ל ע"ש.

אבל לקושטא דמילתא גם דברי הד"ת לפענ"ד ז"ע קלח שהביא שם תשו' הגה"ק בעל ז"ל מליוצאויטש שהאריך להוכיח דאפילו במספרים כעין תער אסור מדינא דגמ' והביא בן מדברי הרש"א ז"ל בתשובה דעיקר לדינא דאסור מה"ת לגלח הזקן אפי' במספרים שלא כעין תער ע"ש מה שהאריך ואח"כ הביא דברי יוסף הנ"ל מה שהשיג אבעל צאר עשק, והשמיע מה שכתב עוד שם הבעל דברי יוסף וז"ל הן קודם אודיעך כי מה שאמרו המקובלים שאין לגלח הזקן אפילו במספרים אין כוונתם ח"ו לחלוק על חכמי הגמ' שהתירוהו ע"פ קבלתם אבל מודים דמי שאומר שמגלה זקנו במספרים עובר בכל תשחית דברי הוא כופר בתורה שצ"פ אמנם הענין הוא שיש צפירוש מלות התורה נגלה ונסתר וכו' ע"ש. וז"ע שלא הרגיש בזה הגאון ז"ל ולא הקשה עליו משו"ת הרש"א שהביא הגאון בעל ז"ל ז"ל דנראה דס"ל באמת מדינא דגמ' לאיסור או שלא הקשה לה"ל מדברי יוסף הנ"ל סוף דבר אם הקשה להח"ס מדברי יוסף הנ"ל ככ"י הי' לי להקשות ולא להעלים הדברים שם וז"ע.

והנה בגוף הדין חוששני להכניס ראשי זין בני עורי גבוהי ומה אדע אשר לא ידעו אבל מאחר שראיתי נוהגים רוצא דעלמא להשיר שער הזקן ורק מהשירידים אשר אינם מגלחים ולפי דעת הנ"ל הם באיסור דאורייתא והאלקים אינה לידי ללמד זכות עליהם וכשם שדנתי לקפ זכות כן ידוני מן השמים לקפ זכות, ולא באתי חלילה להתיר להאוסרים אלא ללמד זכות דהנה כפי הגרסה למעיין בדבריו הקדושים צו"ת ז"ל יו"ד סי' ז"ג נראה דעיקר יסודו בנה ע"ד שו"ת הרש"א צבי"ה ק"ו ח"א דס"ל דשער צית השחי וצית הערוה אפי' במספרים כעין תער אסור לרב והביא שם ראיות לזה וכתב הגאון צ"ל דא"כ כ"ש וק"ו צפירות הזקן דהלוא מפורש באורייתא בתער שגם במספרים אסור עכ"פ מדרבנן ולוקה מדרבנן והצ"י לא ראה דברי תשו' הרש"א אלו גם הי"ש פ"ב דיצמות סי' י"ז דחילק זין פלות זין פלות זין

שער צית השחי דצפירות זקן בהשחתה תליא ולכן שרי במספרים כעין תער אבל הכא משום לא ילבש אין חילוק כתב עליו הגה"ק דאין דבריו נראין כלל מאחר שלא נמלא בגמ' דמותר צפירות הזקן במספרים רק שאינו חשוב השחתה א"כ יש לנו לומר דאדרבה חמור' משער צית השחי וצית הערוה כאשר השכל מורה בן ועיי"ש עוד ראיות מה שהאריך בזה הגה"ק זללה"ה.

ועפר אני תחת כפות רגליו אבל לפענ"ד דברי הראשונים הצ"י והיש"ש נכונים הם ומלאתי להדיא בתשו' הרש"א כחילוק הגאונים ז"ל לחלק זין שער הזקן ושער צית השחי דשער הזקן קיל מזה והוא דהרש"א ז"ל בתשובה סי' ת"ח כתב וז"ל שאלה אם נזיר מותר בתספורת זקנו אם אין מי אמרינן דמותר מדהקפיד הכתוב צמלורע נזיר צראשו וזקנו מכלל דשאר נזירים מותר.

תשובה מסתברא שלא הקפיד הכתוב בנזיר אלא בשער שצראש דכתיב תער לא יעבר על ראשו וצשעת תגלחת לא כתיב אלא ראשו דכתיב וגלח ראשו ציום עהרתו וכתיב וגלח הנזיר פתח אהל מועד את ראש נזרו ולקח את שער ראש נזרו ונתן על ראש וכו' הנה שלא הזכיר בכל הפרשה זקנו אלא ראשו בלבד ושינוי בפרק מי שאמר הריני נזיר דף כ"ח ע"ב האיש מדיר את בנו בנזיר ואיפליגו צטעמא בגמ' ר' יוחנן אמר הלכה הוא בנזיר ורש"ל אמר כדי לחנכן צמלות וגרסינן התם בשלמא לרבי יוחנן וכו' מגלה ועצוד הקפה אלא למאן דאמר כדי לחנכן צמלות הא קא עביד הקפה ודחה קסבר הקפת כל הראש דרבנן וחוץ דרבנן ואתי חנוך ודחי הקפה דרבנן אלמא שמעינן מיהא דאין תגלחת זקן בכלל דאם איתא ליקשו למאן דאמר כדי לחנכן הא עבד הקפה והשחתת זקן דמי לא עסקינן דהביא זקן העליון מיד כשהביא זקן התחתון ולא הוה מצי לדחויי זקן כדדחי בהקפה בהשחתת זקן צאיש דאורייתא היא ע"כ.

והנראה מפורש מדברי הרש"א ז"ל דס"ל דמותר לספור הזקן במספרים עכ"פ מדין תורה וכנראה אפי' במספרים כעין תער מתיר ועכ"פ במספרים שלא כעין תער ודאי מותר דא"כ הי' ליה להשיב להשאל צפשיעות דאסור לספור זקנו מכל וכל ומאי קא מצביא לי נזיר וצפרע לפי שיטתו דס"ל בשער צית השחי וצית הערוה אסור מדרבנן ואי נימא דכ"ש הוא הכי הי"ל לומר, אלא ודאי נראה ברור דעת הרש"א נמי לחלק זין שער צית השחי והערוה לשערות הזקן או מטעם הי"ש"ש או מטעמים אחרים יהיה מה שיביא עכ"פ נראה ברור דברי הפוסקים מיושבים מקושית הגאון ז"ל.

ולפי זה לא תקשה נמי להצ"י מה שתמה עליו הגאון ז"ל שלא ראה תשו' הרש"א אלו דודאי ראה הצ"י ז"ל אלא שס"ל שאין שום ראיה מצית השחי שכרי ראה

סמוך לבשרו שנה תמימה ומגדל זקנו ויתודה בכל יום על הרעה אשר עשה עכ"ל. ומשמע דגידול הזקן הוא מדרבני התשובה אבל בנראה דכל אחד היה לו זקן. שוב מצאתי במהרי"ל ימים שבין פסח

(* שוב מצאתי בסוף שו"ת מהר"ם מרוטענבורג (בודאפעסט) בדרכי התשובה שכי המפתח בתולה כו' זהו תשובתו ג' מלקיות מלקין אותו בכל יום ויתענה שנה תמימה וצל הארץ ישן ונושא שק

שיבולת הס. בפירקי דרישא. מקום הפרקים שמחזירים שם פירקי העלמות והיינו בלדעים: בפירקי דדיקנא. פרק ראשון של זקן היינו תחת האוזן מקום שלחי התחתון יולא משם ושם נקרא פאה שחודו של לחי שזולג לחוץ ושחי השיבולת שצסנער מקום חזק שני הלחיים יש עלם קטן שמחזר הלחיים יחד שמכאן ומכאן נקרא פאה שכל אחד מהן לסוף הלחי הרי שחיס מכאן ושחיס מכאן ואחת מלמטה הוא השיער שזין צי השיבולת שצסנער ופרק הוא צפני עלמו כך פירש רש"י מכות

יב) וחייב על הראש שתיים אחת מכאן ואחת מיכאן היכא מחוי רב ששת בפירקי דרישא. ועל הזקן שתיים מכאן ושתיים מיכאן ואחת באמצע היכא מחוי רב ששת בפירקי דדיקנא. שני לחיים שבראש ושתי השחתות בכל

מפורש בדברי הרשב"א ז"ל דהנזיר לא היה מגלה שער זקנו אבל מ"מ אין מזה ראוי לאיסור גילוח הזקן ואדרבה וכנ"ל.

משנה הלכות

וי"ש לי עוד אריכות דברים בזה וכנראה דלא ראה הגב"ק דברי תשו' הרשב"א הללו ואני לא צאתי חלילה לחלוק על הגאון ז"ל להחיר תספורת הזקן ח"ו אלא צאתי ללמד זכות על העושים כן צודאמי כל מי שיראה ד' נוגע בלצבו טוב שלא ליעול ממנו ללם חלקים ועיין ח"ע פ' קדשים וקולת ל"ע מענין שער הראש ע"ש ודו"ק וכדאי לנו האר"י הקדוש לשמוע לדבריו אף שצטוני"ה לא זכינו ליכנס בסוד ד'.

ג"כ תשו' הרשב"א הסניח דמפורש לחלק בין שער צית השחי והערובה לשערות הזקן דאל"כ יהיו דבריו סותרים. ולפי"ז א"ל לה נמי ראיית הגאון ז"ל שכתב שם צס"ק י"ד צא"ד וז"ל וצו"ת חכ"ל סי' פ"ו כ' ולפי"ז בכל שאר איסורי תורה כגון החולש שער אחד בנזיר או צצנת או מוליח פחות מכשיעור אין צו איסור כלל וכו' וא"כ י"ל דבכל השיעורין נמי פחות מכשיעור אסור מן התורה וה"כ י"ל כן וג"כ חזי לאילטרופי היינו אם היה מגלה צתער היה חייב היינו ע"י שהיה משחית מעיקרו וה"כ כשמשחית מקלחו אסור דזה המקלח קודם שגילחו ה' מלטרף להנותר לחייבו ועכ"פ בנזירות מוכרחים לנו לומר כן וא"כ אמאי לא נאמר כן בפאות הזקן שהקפידה התורה שלא להשחיתם א"כ יש טעין קדושה בזה השער ואדרבה חמור משער נזיר ע"ד שאמרו רפ"ז כה"ג וזיר יעמא נזיר שאין קדושתו קדושת עולם ואל יעמא כהן שקדושתו קדושת עולם וה"כ איסור גילוח פאות הזקן הוא לעולם משא"כ בנזיר שאחר הנזירות יש היתר וגם אינו לאו השוה בכל וגם קיל יותר מפאות משום שיטנו בשאלה כמ"ש בגמ' פ"ק דיבמות (דף ה' ע"א) וא"כ אף שהחיוב מלקות היה רק צתער, אבל נאמר שהמכוון והאיסור שיגדל שער פאות זקנו כמו הנזיר צשערות ראשו וכמו גבי צית השחי כתב הרשב"א בתשו' סי' ק"ו דאסור להקל כלל וכו' וכ"ש שי"ל כן בפאת הזקן דאסור להקל כלל ע"כ.

יב) ומ"ש וחייב על הראש שחיס וכו' גמ' שם דף כ"א ע"א מחוי רב ששת בין פירקי דרישא וגירסת הב"ה בין פירקי דרישא וגירסת רבנו בפירקא דרישא. ומ"ש ועל הזקן שחיס מכאן ושחיס מכאן ואחת צצמלעט ג"ז שם ובגמ' גרס ואחת מלמטה מחוי רב ששת בין פירקי דדיקנא והגירסת כנ"ל.

אבל לפי דברי הרשב"א אלו השנים אין ראייה כלל דק"ו פריכה הוא גם מה שכתב צריש התשובה צד"ה ושזו צא"ד וז"ל והנה מ"ש השע"מ ולא מיירי צא"ש זקן למאי דס"ד השתא דצתער ממש קאמר ר"ל אבל לפי המסקנא דצמספרים כעין תער קאמר אפי' צא"ש זקן וכו' נלפענ"ד שזה אינו דצכלל גופו וכו' ועוד ראייה צרורה מדאיתא שם דף נ"ט ע"א חמר רב נחמן בנזיר מותר ופי' התוס' להעביר צית השחי וצית הערוה דקסבר אחר שזיר מותר ופי' התוס' להעביר צית השחי וצית הערוה דקסבר אחר שזיר מעביר כל שער ראשו לא השיצ נוי ותקון לגבי אותו האיש וכו' ועוד דגם הנזיר כשמגלה אינו מגלה פאת ראשו ופאת זקנו ח"ו רק שער ראש נזרו לצדו דבר גדול דבר הנציח ז"ל דכדעתו

והשזור יו"ד סי' קפ"א כתב ופאות הראש שחיס סוף הראש הוא מקום חזרו ללחי מימין ומשמאל ואין חילוק בין אם מגלה הפאות בלצד ומניח השיער שצראש או שמגלה כל הראש אם הפאות בכל עיני חייב. ופי' זה הוא כפי' רש"י מכות הנ"ל והא שכתב ואין חילוק וכו' כן פסק הרמב"ם צסוף הלכות ע"ז והטעם משום דאמרינן צפי' שני נזירים ג"ח ע"צ דכולי עלמא הקפת כל הראש שמה הקפה ועיין צ"י וצ"ה שם ועיין לקמן צסמוך צדברי רבנו.

ופאות הזקן הן חמשה וזה מקומן לר"מ מקום חזרו הלחי ללדעים מימין ומשמאל ושני גדולי השפה מימין ומשמאל ואחת למטה צסוף הזקן בצרגרת ולרש"י אחת מקום חיבור לסנער לעלם מימין ואחת כנגדו משמאל ואחת מקום חיבור הלחי ללדעים מימין וכנגדו משמאל ואחת למטה צסוף הזקן וי"א שעלם הלחי המחובר ללדעים הוא רחב הפנים ויש לו שני פאות הרי זה ארבע ואחת למטה ועיין צ"י וצ"ה.

ובשו"ע יו"ד סי' קפ"א סעי' י"א כתב פאות הזקן הם ה' ורבו צהם הדעות לפיכך ירא

שלא גלח זקנו עד ערב רגל השבועות עכ"ל. והוא פלא שדגדרי"ל גלח זקנו עכ"פ ערב ורגל ולפי זה היה אתי שפיר לשון הטור או"ח ס"ס תקפ"א ודו"ק.

לעצדת וז"ל וכן ראיתי נהג מהר"ז שטיין שישב באופנהיים ג' פרסאות מק"ק דמנצ"א והיה מגלח זקנו קודם ר"ח אי"ד טרם הלך למתיבתא דמהר"י סג"ל וכתב אמנם מהר"ל הוא נהג בעצמו

לחי ולחי אחת למעלה ואחת למטה ואחת באמצע זו השחתת שבולת זקן.
 (ג) ואף על גב דניקף לא קא עביד מידי גהי דמלקי לא לקי דהוה ליה
 לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו אבל איסורא
 מיהא איכא דכתיב לא תקיפו פאת ראשכם אחד המקיף ואחד הגיקף. (יד)
 ומאן דגדע ליה לרישיה אף על גב דקא שקיל ליה כוליה מיחייב דקיימא
 להקיף כמקיף, ח"י מדאפקיב בלשון רבים דכתיב לא תקיפו משמע דלחרי קא
 מדגדע ליה. פי' מי שחיתך שער ראשו אף על גב דשקיל כל השער כוליה חייב על הפאות:

משנה הלכות

גם הרמז"ם הלי עכו"ם הג"ל לא כתב דעובר בלאו
 והראש"ד שם כתב דמ"מ עובר בלאו והכ"מ כתב על
 דברי הראש"ד ז"ל וז"ל ויותר נראה לי דלא שייך לומר
 שהוא עובר בלאו כיון דלא עבד מעשה כלל ואפי' אמר
 ליה להקיף לו פאת ראשו חין שליה לדבר עבירה עכ"ל
 והנראה דבאמת ס"ל דדעת הרמז"ם ז"ל דל"ל לאו חללא
 איסורא וא"כ ה"י אפשר לומר דזו היא ג"כ דעת רבנו
 והיה מזה ראייה לדבריו ז"ל, אבל באמת דברי הכ"מ
 נ"ע דמלשון הגמ' דאמר לך מני רבי יהודה הוא דאמר
 לאו שאין בו מעשה לוקין עליו נראה דלאו בוי רק שאין
 בו מעשה, ואפשר שדעתו לפי דעת ה"ש שהיו מתירים
 להקיף איש ע"י עו"כ אשה וקטן שהביא הנמק"י מכות
 הג"ל וי"ל, וכבר ראיתי בשו"ת חכם לבי סי' פ"ב שתמה
 חכ"מ ז"ל וכתב עליו וכי לאו אחד בלבד שאין בו מעשה
 ואין לוקין עליו יש לנו בתורה וכו' ועוד מאי ראייה
 דקאמר חין שליה לדבר עבירה פשיטא דלאו של מקיף
 אשדל"ע אבל חן בלאו הניקף קיימין ע"ש מה שהאריך
 וכתב לדעתו גם דעת הרמז"ם כן ועיין או"ח סי' שכ"ח
 בע"ז שם וביו"ד סי' קל"ח בנה"כ שם ודו"ק.

אב"ר ראיתי לרבנו הריב"ז ז"ל מכות הג"ל שכתב וז"ל
 אמר רב חסדא וכו' יפה פי' ר"מ ז"ל דאף
 ר' חסדא מודה שהניקף עובר בלאו וכדכתיב לא תקיפו
 וכדאיתא בתוספתא ולא קשיא ליה חללא במאי דקתני שגם
 הניקף לוקה והיינו דנקיט בלישניה מאן דאכיל תמרי
 בארצילא לקי והיינו נמי דקאמר דא"ל מני ר"י הוא
 דאמר וכו' דאלמא לא קשיא ליה חללא מלקות משום דלית
 ביה מעשה והיינו דאמר רב אשי במסיע ודברי הכל
 דכיון דמסיע הא עבד מעשה אבל לענין לאו בלאו
 מלקות אפילו בלאו מסיע נמי עובר בלאו וכן נראה
 עיקר ע"כ הרי שכתב נמי כמו שכתבתי בעזרי"י ועיין
 עוד שם בד"ה במסיע ודברי הכל וכו' מ"מ הנראה למעין
 שם דאית מפרשי דאפילו לאו ליכא ע"ש ונ"ע.

(יד) וב"ש ומאן דגדע ליה לרישיה ואפי"ג דקא שקיל
 ליה כוליה חייב וכו' בגמ' נזיר דף ק"ז
 ע"ב מגלחין ומצילין (משנה שם שני נזירין שאמר להן
 אחד ראיתי אחד מכם שנטמא ואינו יודע איזה מכם

שמים ילא את כולם ולא יעבור תער על כל זקנו כלל
 ואפילו תחת הגרון ועיין ע"ז שם ס"ק ג' ד' ובצירוף
 הגר"א שם ס"ק י"ח ודו"ק.

(יג) וב"ש ואפי"ג דניקף לא קא עבד מידי נהי דמילקא
 לא לקי וכו' דכתיב לא תקיפו פאת ראשכם
 וגו' שם דף כ' ע"ב והמקיף פאת ראשו וכו' תני חנא
 קמיה דרב חסדא אחד המקיף ואחד הניקף לוקה אמר
 ליה מאן דאכיל תמרי בארצילא (כלומר האוכל תמרים
 בכברה יחא לוקה בתמיה ניקף מה פשע שהוא לוקה)
 דאמר לך מני רבי יהודה הוא דאמר לאו שאין בו מעשה
 לוקין עליו רבא אומר במקיף לעלמו ודברי הכל רב
 אשי אמר במסיע ודברי הכל ע"כ.

ורב"ג ז"ל לא הביא הני חוקימתות של רבא ורב אשי
 גם הרי"ף והרמז"ם לא הביאו חוקימתא דרבא
 במקיף לעלמו ולוקה שמים ועיין רש"י מכות הג"ל וכבר
 הרגישו בדברי הרמז"ם ז"ל הפוסקים ועיין גליון מהרש"א
 שם ועיין גמ' נזיר נ"ז ע"ב ורב אדא בר אבהו סבר אחד
 המקיף ואחד הניקף במשמע וכו' ועיין תוס' שם ד"ה
 ורב אדא.

וקצת נ"ע לשון רבנו שכתב אבל איסורא מיהא איכא
 דמשמע איסורא הוא דאיכא אבל לאו ליכא ובאמת
 הרי לאו גמור איכא רק שהיו לאו שאין בו מעשה וכמו
 שאמרו להדיא דאמר לך מני ר"י הוא דאמר לאו שאין
 בו מעשה לוקין עליו וכו' ואין לאו ס"ל כר"י חללא לאו
 שאין בו מעשה חין לוקין עליו אבל עכ"פ לאו בוי וגם
 מדכתיב רבנו מקרא דכתיב לא תקיפו וגו' משמע באמת
 דס"ל דלאו מיהא איכא וא"כ ז"ל, וה שכתב איסורא
 לאו דוקא הוא ועיין תוס' ד"מ דף י' ע"ב אקפי לי
 קטן וה"ה דהוב מני למימר אקפי לי גדול חללא שהגדול
 לא ייחא עלמו להקיף כדאמר פי' אלו הלוקין מכות דף
 כ' ע"ב דאחד הניקף ואחד המקיף חייב ואפי"ג דמוקי
 לה תוס' כי ניקף מסיע ליה כהדי' היינו משום דבענין
 אחר לא לקי וכו' חללא בלאו עובר לעולם ע"כ הרי שכתבו
 נמי להדיא דהללו מיהו עובר לעולם.

דן חמת דהעור יו"ד סי' קפ"א הביא שם בשם ספר
 המנות וז"ל אבל איסורא מיהו איכא ועיין ד"ה שם.

בהקפה נמי לא איתנהו. בין להיות נקפות בין להקיף אחרים ואפילו לגדול מותרות תוס': ומאן דמקיף ליה לקטן. פי' ישראל גדול המקיף ליה לקטן: לאו בר חיובא הוא. דכא לאו בר עונשין הוא כמו שאמרו זכמה מקומות זש"ס:

לן הקפת כל הראש שמה הקפה טו) והאשה שהקיפה או שנקפה פטורה דכתיב לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית כל שישנו בהשחתה ישנו בהקפה כל שאינו בהשחתה אינו בהקפה ונשים הואיל וליתנהו בהשחתה דהא לית להו זקן בהקפה נמי לא איתנהו. טו) ומאן דמקיף ליה לקטן אף על גב דקטן לאו בר חיובא הוא אפילו הכי מאן דמקיף ליה מיחייב דאיתמר המקיף את הקטן רב הונא אמר חייב רב אדא בר אבהה אמר

משנה הלכות

בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא אחד הנשים ואחד נשים חייבים חוץ מכל תקיף וכל תשחית וכל תעמא למתים ע"כ. ועיין עושו"ע יו"ד סי' קפ"א ס"ו.

טז) ומ"ש ומאן דמקיף ליה לקטן וכו' בגמ' שם אמר רב הונא המקיף את הקטן הרי הוא חייב ח"ל רב אדא בר אבהה לרב הונא ודידך מאן מגלה לכוון אמר ליה חובב (פי' אשתו היחה שמה חובב) תקצרינהו חובב לבניה כולכו שני דרב אדא בר אבהה לא חקיים ליה זרעא לרב הונא וגרסת רבנו ח"ל ר"א ז"א לדידך דאמרת המקיף את הקטן חייב צנך דילך דנקפין כד גדי רישייכו מאן קא מקיף לכו אמר ליה אימייכו קא מקפח לכו.

והראיה דעת רבנו לפסוק כדרב הונא אע"ג דלויט ליה רב אדא ז"א ואיקיים ציה מ"מ לא הוה אלא כשגגה היוצאת לפני השליט וכן פסק הרי"ף ז"ל מכות דף כ"א ח"ל איתמר המקיף את הקטן רב הונא אמר חייב ור"א ז"א אמר פטור והלכה כרב הונא ע"כ. והבמק"י שם פי' והלכה כרב הונא דאשה מותרת להקיף הקטן לכתחילה כיון דאינה בכלל הקפה כדאמר ואזיל לא שנה אם הוקפה או הקיפה פטורה ויש שהיו מתירים להקיף לאיש ע"י עו"כ וקטן כיון דמקיף לאו בר חיובא וליתא דכי הכי דאיש המקיף את הקטן חייב אע"ג דניקף לאו בר חיובא אה"ג קטן ואשה המקיפין לאיש חייב הניקף אע"ג דמקיף לאו בר חיובא ויש מסתפקין אם ישראל מחבר להקיף לעו"כ לדעת רב הונא דומיא דקטן והרא"ש ז"ל כתב דאע"ג דאסור רב הונא לאיש להקיף קטן שאני התם משום דאחי לכלל חיובא אכל עו"כ מותר להקיפו ולפי"ז ה"ה להקיף אשה דשרי ועבדים כתב הרמ"ה ז"ל אע"ג דלענין מלוא דינא כנשים הואיל ויש להם זקן אסורים זכין וכו' ע"ש.

אבל הרמז"ס פי"ג מה' ע"ז פסק כרב אדא בר אבהה ח"ל אע"פ שהאשה מותרת לגלה פאת ראשה הרי היא אסורה לגלה פאת ראש האישה ואפילו קטן אסור לה לגלה לו פאה ובהשגות ח"א האיסור הזה אינה לוקה עליו לא בגדול ולא בקטן אלא מדרבנן הוא דאסור מדאמר

מגלחין ומצידין קרבן עומאה וקרצן עברה וכו') ופריך ואמאי דילמא לאו עמאין אינון וקעציד הקפה אמר שמואל זאשה וקטן ולוקמא בגדול והקפה כל הראש לא שמה הקפה מדלח מוקים לה הכי ש"מ קסבר שמואל הקפה כל הראש שמה הקפה ע"כ ופסק רבנו כן וכן פסק הרי"ף זמ"מ מכות והרמז"ס פי"ג מה' ע"ז ובעושו"ע יו"ד סי' ה"ל סעי' ז' ע"ש.

טז) ומ"ש והאשה שהקיפה וכו' נזיר דף נ"ז ע"ג מכדי תרווייהו סבירא (לכו) הקפה כל הראש שמה הקפה זמאי קמפילוגי רב הונא סבר לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך כל שיש לו השחתה יש לו הקפה והני נשי הואיל וליתנהו בהשחתה ליתנהו נמי בהקפה ורב אדא בר אבהה סבר אחד המקיף ואחד הניקף זמשמע ואיתקש מקיף לניקף כל היכא דניקף מיחייב מקיף נמי מיחייב והאי קטן הואיל והוא גופי' לאו בר עונשין הוא דמיחייב מקיף נמי לא מיחייב ע"כ.

ובגמ' קידושין דף כ"ט ע"א וכל מלוא לא תעשה בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא אחד הנשים ואחד הנשים חייבין חוץ מכל תקיף וכל תשחית וכל תעמא למתים ובגמ' שם דף ל"ה ע"ג חוץ מכל תקיף וכל תשחית וכו' בשלמא כל תעמא למתים דכתיב אמור אל הכהנים בני אהרן בני אהרן ולא בנות אהרן אלא כל תקיף וכל תשחית מנגן דכתיב לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך כל שישנו בהשחתה ישנו בהקפה והני נשי הואיל ולא איתנהו בהשחתה ליתנהו בהקפה ומנגן דלא איתנהו בהשחתה איבעית אימא סברא דהא לא אית לכו זקן ואיבעית אימא קרא דאמר קרא לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך, מדמשני קרא דדיבוריה דא"כ ניכתוב רחמנא פאת זקנכם מאי זקנך זקנך ולא זקן אשתך, ולא וכו' סד"ה ללדדים כתיב איש אי אשה כי יביה צו נגע זראש או צוקן הדר אחאן לאיש קמ"ל.

והרי"ף שלחי מכות כתב ח"ל וקו"ל דאשה שהקיפה ושניקפה פטורה דכתיב לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך כל שישנה בהשחתה זקן ישנו בהקפה פאת הראש וכו' ותן נמי כל מלוא לא תעשה

פטור אמר ליה רב אדא בר אהבה לרב הונא לדידך דאמרת המקיף את הקטן חייב בנך דילך דנפקין כד גדי רישיהו מאן קא מקיף להו אמר כדאורחיהו דאינשו דקמגלחי לכו כדי להצרותן לאחר החולי מאן מגלח לכו, ומשמע לכאוי דדוקא לאחר חולין עושין כן אבל משאר הפוסקים נראה דכל קטנים מיירי: כד גדי רישיהו. גילוחי רישיהו. גדי מלשון גדי שנראה כגדי שאין

משנה הלכות

רב אדא ז"ל לרב הונא חוצה דמקיפה לבניה קטנים תקברינכו לבניה אלמא איסורא חית זה ועיין כ"מ.

והנראה דעת הראב"ד לפשט מהא דאמר ליה חוצה תקברינכו לבניה אלמא חוצה פירושו כולכו שני וכו' דהוי כשגגה שיואלת מלפני השליט והרא"ש פי' בלשון צממיה חוצה תקברינכו לבניה וכו' היא רוצה שתקבור את בניה שאינה יראה העונש על שהיא מקפת אותם הוי כשגגה שיואלת מלפני השליט וקצרה בניה אפי"פ שלא קלל אותה ע"ש. ובשו"ע יו"ד סי' קפ"ח סי"ו כתב אשה אינה צממת הקפה וי"א שאפי"פ שמוותרת להקיף פאת ראשה אסורה להקיף פאת ראש האיש ואפילו הוא קטן ע"כ.

וראיתי בקרן אורה נזיר הנ"ל שהקשה ד"ה ודין חז"ל וכו' התוס' ז"ל דרב הונא לטעמיה דאמר הנשים מותרות להקיף ומשמע מדברייהם ז"ל דמותרות לכתחילה להקיף וקשה לי מ"ש מכל איסור שצתורה דאסור להאכיל לקטן צידים והכ"נ היכי שריין לכתחילה אפילו לאשה להקיף את הקטן ע"ש מה שהאריך בכל הסוגיא.

ולפענ"ד לא קשה מידי דהתוס' לשיעתיכו שכתבו שם ד"ה ורב אדא חז"ל פשטיה דקרא ודאי לניקף אזכר רחמנא דהא פאת ראשכס כתיב דהיינו הניקף ומיכו מדקאמר לא תקיפו ולא כתיב חוקפו הוסב בלאו גם על המקיף כדי להקיש מקיף לניקף כלומר כל היכא דניקף צר חיוצא הוא מקיף נמי צר חיוצא הוא והיא קטן הואיל גופיה לאו צר עונשים הוא ולא מיחייב מקיף ליה נמי לא מיחייב ואפילו איש שרי לאקופי קטן וכו' ע"ש.

והנראה דבכיון דייקו התוס' בלשונם לומר וההוא קטן הואיל וגופי' לאו צר עונשין הוא ולא מיחייב ולכן מותר אפי' לכתחילה לר"א ז"ל אפילו לגדול להקיפו דמקיש מקיף לניקף ול"ל דהכי הוא גזירת הכתוב לר"א ז"ל ובאמת כן מפורש בגמ' שם לרב אדא וא"כ מדר"א צר אהבה נשמע לרב הונא נמי דאף שמיחייב גדול המקיף לקטן כשהוא איש אבל אשה מותרת לכתחילה להקיף דהאי סברה דקטן גופיה לא מיחייב משום דלאו צר עונשין הוא עטם נכון הוא אפי' לרב הונא ובהא לא פליג רב הונא ארב אב"א רק באיש הוא דפליג אבל באשה אהכ"נ דלא מיחייבה כלל ומותרת לכתחילה. ובסוף

דצריכס שם כתבו התוס' ז"ל וא"ת ולרב הונא דלא מקיש מקיף לניקף ואפי"ג דניקף לאו צר חיוצא הוא מיחייב מקיף א"כ המקיף את העו"כ לחייב כמו המקיף לקטן ודוחק לחלק משום דקטן אתי לכלל חיוצ דהשתא מיכו לאו צר חיוצא הוא ועממא דרב הונא לא תלי בהכי אלא משום דלא מקיש מקיף לניקף ונראה להר"ף ד"ל הואיל וכתיב פאת ראשכס אישראל קאי קרא ולא אעו"כ ול"ע במקיף את האשה אי מיחייב כמו בקטן לרב הונא ע"כ. והרי נמי להדיא דכתבו התוס' ז"ל דקטן לא הוה צר חיוצו כלל בפאות הראש והוא דומיא לעכו"ם לענין זה והתוס' מילנו בהא סברה משום דקטן אתי לכל חיוצ וממילא אתי שפיר התוס' לשיעתם ז"ל מקושית הק"א.

עוד הוי נלפענ"ד לומר בקושית הק"א דאשה המקפת כיון שאין עליה שום איסור להקיף ולא הוה איסור לגבה א"כ לא מאכילתו היא דלדידה היתר גמור הוא ומה שאמרו דאסור להאכילו צידים היינו דוקא במקום שלדין איסור הוא אסור להאכילו אבל מה שלדידה ליכא איסור כלל מותרת ליתן לו ג"כ ולכן הקפת הרא"ש דלדידה ליכא איסורא ממילא מותרת להקיפו ג"כ ולית בה משום דאסור להאכילו צידים. או יאמר דקטן לרב הונא נמי דריש לה כל שיש לו השחתה יש לו הקפה וקטן לית ליה זקן ליתיה בהקפה דהכי הוא גזירת הכתוב אבל לפי זה תקשה לכאורה הא דכתבו התוס' ד"ה המקיף את הקטן חייב דכי כתב רחמנא לא תקיפו פאת אף אפאות דקטן איזכר וי"ל דהאזכרה היא על המחוייב בדבר ול"ע, גם מדברי הראב"ד סי' ת"ח הבאתי לעיל לא משמע כאופן הדין ול"ע.

עוד ראיתי בק"א הנ"ל שהקשה חז"ל ומש"כ הרמ"א ז"ל שם בשם הר"ן דמכות דעו"כ מותר להקיף את הקטן לא מלאתי בדברים דד' הר"ן במכות שם ע"כ, ואני הטני מלאתי והבאתיה לעיל בסמוך ד"ה ונראה בשם הנמק"י והלכה כרב הונא חז"ל ויש שהיו מחירים להקיף לאיש ע"י עו"כ אשה וקטן כיון דמקיף לאו צר חיוצא דכי היכי דאיש המקיף וכו' ויש מסתפקין אם ישראל מזהר להקיף לעו"כ וכו' והרא"ש ז"ל כתב דאפי"ג דאסור רב הונא לאיש להקיף קטן שאני התם משום דאתי לכלל חיוצ אבל עו"כ מותר להקיפו ע"כ הרי שכתב להדיא בשם הרא"ש ז"ל דעו"כ מותר להקיפו לקטן וזה הוא כמו שהביא הרמ"א ז"ל.

ובאמת נראה דהרא"ש ז"ל פליג אדברי החוס' נזיר הג"ל דהחוס' הבחתי לעיל מיאנו לחלק בקטן משום דחתי לכלל חיוב כיון דהשתא לאו בר חיובא הוא וברא"ש ז"ל קיבל האי חילוק לאמת ע"ש וזה ג"כ בעצה"י רחיה למ"ש לעיל בישוב קושית הק"א מקטן אוכל נבלות דהחוס' לשיעתייכו וכנ"ל. גם נראה דהרא"ש ז"ל פשיטא ליה דשרי להקיף אשה והחוס' העלו בל"ע וכבר הרגיש בזה הגר"א ז"ל ביו"ד הג"ל ס"ק ז' ועיין חוס' שצופות דף ג' ע"א.

לאחר כתבי נחמתי דאין כאן רחיה לפי הרמ"א ז"ל דמה שכתב הנמק"י שם בשם הרא"ש חבל עו"כ מותר להקיפו אין הכונה דעו"כ מותר להקיף את הקטן אלא הכונה הוא דישאל גדול מותר להקיף לעובד כוכבים ואינו מוזכר עליו ואדלעיל מיניה קאי מה שכתב ויש מסתפקין אם ישאל מותר להקיף עו"כ לדעת רב הוגא דומיא דקטן ע"ז הביא דהרא"ש ז"ל כתב דאע"ג דאסור רב הוגא לאיש להקיף קטן שאני החס' דחתי לכלל חיוב חבל עו"כ מותר להקיפו כיון דלא חתי לכלל חיוב לעולם ובאמת גם בזה נסתפקו החוס' נזיר אי שייך איסור לגבי עכו"ם לישראל גדול להקיפו וכמו שהבחינו לעיל ול"ל דהרמ"א ז"ל הי' מפרש חבל עו"כ מותר להקיפו היינו שעו"כ מותר להקיף את הקטן ובאמת לאחר נשיקת עפרות זהב לו אין זה משמעות בדברים.

וראיתי קדוש אחד מדבר בשו"ת בית אפרים יו"ד סי' ס"ב שכבר כתב כן והגיה דברי הרמ"א ז"ל בל"ע ע"ש והבאו דבריו בפת"ש יו"ד הנ"ל. וראיתי בשו"ת הג"ל שג"כ הקשה בקושית הקרן אורה מהא דקטן אין מאכילין אותו וכו' וכתב ליישב ע"פ דעת הרשב"א יצמות פי' חרש דס"ל דהא דאמרו דאסור לספות לוי' איסור צידים לקטן היינו דוקא איסור דאורייתא חבל איסור דרבנן מותר אפילו להאכילו צידים דס"ל להרשב"א דכיון דלמ"ד בשל תורה אינו מלווה להפרישו בשל דבריהם מחירין זו דרגא אחת יותר אפילו לומר לו לאכול והא דאמרין דף מ' ליתצוי' לינוקא חתי למסרך כתב הע"ז באו"ח סי' תרי"ע דהחוס' הטעם משום דהוא יסבור דמלוה שאני ויכול לשחות משא"כ בשאר אכילות שאינו של מלוה ועיין שבת דף קמ"ט גבי כשותא צכרמא אמרינן ליתצוי' לינוקא חתי למסרך ולפי"ז נראה דהיינו עעמא דשרי לאשה להקיף לקטן ואפילו הקטן מסייע דמה שהקטן מסייע איבו קעביד מנפשיה וקטן אוכל נבלות הוא ומה דקעבדה ליה האשה שהוא ניקף על ידה אין כאן איסור דמלך איסור מקיף אין כאן דאשה לאו בת חיובא היא ומלך שהקטן ניקף אין זו רק איסור דרבנן ואיסור דרבנן אף להאכילו צידים שרי לשיעת הרשב"א ע"כ ע"ש.

ואני כבר הבחינו בעצה"י דברי הרשב"א אלו בספרי משנה הלכות כחצות סי' קס"ה ע"ש ועיין שו"ת מהרי"ט ח"א ובאצני מילואים סי' פ"ב ובאיסור והיתר שער מ"ח סי' ח' כתב וז"ל כתב הרמב"ם פי"ז מהמ"א קטן שאכל אחד מדברים אסורים אפילו מדאורייתא אין הצ"ד מלוין להפרישו וכו' ואע"פ שאין צ"ד מלוין להפרישו מלוה על חצוי לגעור זו ולהפרישו כדי לחנוכו והג"מ כבר הבנה חבל בחינוך מיירי בסמ"ג בהירושלמי דע"א דחינוך יונק והולך מעכו"ם ומן הצבחה העמאיה ומציחין לו חלב מ"מ ואינו חושש לא משום שקץ ולא משום עומאה עכ"ל. ומשמע מדבריו ז"ל דאפילו להאכילו צידים כ"ז שאינו בר הבנה מותר ועיין ר"ן יומא ר"פ יו"כ ומל"מ סוף הל' מ"א ובשו"ת מוהר"א בן חיים סי' קי"א ובאו"ח סי' תקנ"ט חבל בש"ע סי' שמ"ג כתב דלהאכילו צידים אסור אפי' בדבר שאיסורו מד"ם ועיין במ"א סי' רס"ט דיש חלוק בין אכילת איסור לאכילת היתר בזמן האסור ע"ש.

אבל באצ"מ סי' פ"ב כתב אדברי הירושלמי דזה ודאי ליתא דאפילו אינו בר הבנה אסור להאכילו צידים ע"ש וא"כ הכ"י אף שגראה שהוא מדרבנן לא אמרינן כן ועכ"פ לדעת הרמב"ם ז"ל הקשה דס"ל דאפי' בדרבנן אסור וי"ל דלכן באמת הרמב"ם לשיעתו אסור לאשה להקיף אפילו לקטן והחוס' לשיעתייכו ודו"ק.

והגה השע"מ סוף הל' ע"ז הביא בשם הגאון מוהר"י אשכנזי שהקשה על מה שכתבו החוס' דאפי' רב דהא מודה היבא דניקף בר חיובא אע"ג דמקיף לאו בר חיובא דאל"כ היבא קאמרין דעשה דמלווה דחי ל"ת דהא אפשר לקיים שניהם ע"י קטן או עכו"ם וע"ז הקשה דא"כ גבי מילה דדחי שבת נמי נימא דאפשר לקיים שניהם ולעשות ע"י קטן וכו' והשע"מ תירץ דהחוס' לא הקשה להם אלא גבי הקפה דס"ל לר"א דמקשינן מקיף לניקף מדמשני קרא לא תקיפו הלכך אע"ג דכל התורה קיי"ל דלא ספינן ליה צידים איסורא לקטן גבי הקפה גזירת הכתוב היא וכו' משא"כ במילה אי עביד ע"י קטן אכתי עבר על איסורא דהזכרו הגדולים ע"ש וזו רחיה ברורה בעצה"י למה שכתבתי לעיל באופן ה"ב ליישב קושית הקרן אורה בס"ד.

אבל צדית אפרים הג"ל הקשה לדעת השע"מ דמה יענה להא דמוכחינן צ"מ ובזויר דיש היתר להקיף קטן ע"י אשה ולא חיישינן להא דהזכרו הגדולים ע"כ ע"ש. ולפענ"ד יש לומר כמו שכתבתי לעיל דדעת השע"מ דבהא לא פליגי ר"א צ"א ורב הוגא לענין אשה וכנ"ל. והגאון צ"א תי' תירוץ אחר דע"כ לא אמרי' דאסור לספות לקטן איסור צידים אלא היבא שהקטן עושה האיסור כגון שמציא חוחם מפתח צבחה צרכ"ר ע"י

ליה אימיהו קא מקפא להו. יז) תנו רבנן ופאת זקנם לא יגלחו יכול אם גילחו במספרים יהא חייב תלמוד לומר ולא תשחית פאת זקנך אי לא תשחית יכול ליקטו במלקט וברהיטני יהא חייב תלמוד לומר ופאת זקנם

לו שערות: ת"ך ופאת זקנס לא יגלחו. גזי כהנים כתיב, ולא תשחית את פאת זקנך בישראל כתיב וילפינן להו בגז"ש האי מהאי דפאה פאה, והכי אמרינן בהדיא בפ"ק דקדושין גז"ש דפאה פאה להכי הוא דאחא דתניא לא יגלחו וכו': במל"ק. פלייגא של מלחמי חרבות שמחלקין צם את חיק הסייף רש"י קידו' (ל"ה ע"ב): רהיטני. פלייגא של עושי תריסין :

משנה הלכות

ודע ראיתי בצ"ח הג"ל שכתב צד"ה ולולא דמסתפינא דכך דינא דהרשב"א אין חולק עליו צד"ה אע"פ שהרמב"ם כתב להדיא שאסור להאכילו צידים אף דבר שאיסורו מדברי סופרים וכ"כ צ"ע סי' שמ"ג מ"מ י"ל דגם הוא מטעמא משום דלמא אחי למסרך אחינן עלה כהדיא דשבת פ' תולין ופרק ככל מערבין וזה מצוה לפענ"ד מסוף דברי הרמב"ם שכתב וכן אסור להרגילו בחילול שבת ומועד ואפי' בדברים שהם משום שבות עכ"ל הרי מצוה דמשום הרגל עצירה אחי עלה וכן הן דברי הש"ס שאמרו דלמא אחי למפרך וכו' וא"כ היכי דלא שייך האי טעמא גם הרמב"ם מודה ע"ש.

לזוי הגדול או שנותן לו נבלה ואוכל דבכה"ג גדול חיובי מחייב אז הגדולים מוזכרים עליהם משא"כ היכא דהקטן לא עבד ולא מידי אז אין הקטן עושה איסור כלל כגון בקטן הניקף שהקטן אין עושה שום דבר ואע"ג דבגדול כה"ג אמרינן דמ"מ עבר בלאו חלה שאין בו מעשה מ"מ היינו דוקא בגדול כיון דעכ"פ הוא מניח עצמו להקיף מדעתו יש בו איסור לאו משא"כ בקטן דכמו קוף בעלמא הוא וכו' וא"כ גם בקטן דוקא היכא דהקטן עושה בעצמו מעשה איסור ע"י הושעת הגדול או לזוי אז הגדול מוזכר ע"ז משא"כ אם הקטן לא עבד מידי ע"ש ולצדק חזר בו גם מזה.

ודע דראיתי בצרכת ראש נזיר דף כ"ט ע"א ד"ה שם הא קעבד הקפה וז"ל קשי' לי הא איתא לקמן (דף כ"ז ע"ב) זין לרב הונא זין לרב אדא בר אבהו קטן לאו בר חיוב הוא ואין לומר דאמקיף קאמר וכדרכי הונא שם דס"ל המקיף את הקטן חייב הא י"ל דמקיף ליה אשה וקטן וכדמוקי שמואל התם וגם ח"ל דמשמע ליה להש"ס כדן הקפת נזיר דעלמא דמקיף ליה גדול וכו' דהא מ"מ איסור דרבנן איכא וכל דנוכל למעבד בהיתר עדיף עפי ואולי י"ל דאכ"כ דיכול לתרץ כן וכו' ויותר נראה כיון דלפעמים משכחת לה דהתא הקפה בגדלות שנמשך הנזירות עד שיצא שתי שערות דאז הוה ליה איסור ניקף מה"ת וכו' ע"ש.

ודע ראיתי בצרכת ראש נזיר דף כ"ט ע"א ד"ה שם הא קעבד הקפה וז"ל קשי' לי הא איתא לקמן (דף כ"ז ע"ב) זין לרב הונא זין לרב אדא בר אבהו קטן לאו בר חיוב הוא ואין לומר דאמקיף קאמר וכדרכי הונא שם דס"ל המקיף את הקטן חייב הא י"ל דמקיף ליה אשה וקטן וכדמוקי שמואל התם וגם ח"ל דמשמע ליה להש"ס כדן הקפת נזיר דעלמא דמקיף ליה גדול וכו' דהא מ"מ איסור דרבנן איכא וכל דנוכל למעבד בהיתר עדיף עפי ואולי י"ל דאכ"כ דיכול לתרץ כן וכו' ויותר נראה כיון דלפעמים משכחת לה דהתא הקפה בגדלות שנמשך הנזירות עד שיצא שתי שערות דאז הוה ליה איסור ניקף מה"ת וכו' ע"ש.

אבל צאמת לא ראה דברי החוס' רי"ד בנזיר שכבר הקשה כן וז"ל קסבר כל הראש ורבנן וכו' קשיא לוי וחיפוק לוי דלאו בר עונשין הוא וז"ל דה"ג הקפת הראש דרבנן וכו"פ הקפת הראש דינה שאינו בר עונשין אינה אסורה חלה מדרבנן ואחי חינוך דרבנן ודחי הקפה דרבנן ע"כ ע"ש.

ועיין מל"מ פ"ב מהל' רוצח שכתב להוכיח מהך דאמר לאשה אקפי לוי קטן דדרבנן יש שלד"ע דהא באשה המקפת קטן אית ציה איסורא אדרבנן וכתב עליו הנובי"י דאף לשיעת הרמב"ם שאסור באשה להקיף קטן הטעם משום דהוה כמאכיל צידים לקטן וא"כ עיקר האיסור מדרבנן הוא משום מכשול הקטן והוה כמו לפני עור דלא מקרי משום זה בר חיובא ע"ש ועיין רש"י בחומש פ' שמעתי לא יאכלנו לחייב המאכילין לקטנים ובמרחתי שם ודו"ק.

יז) וז"ש ת"ר ופאת זקנן לא יגלחו וכו' גמי מכות דף כ"א ע"א וזויר נ"ח ע"ב וקידושין ל"ה ע"ב. ובגמ' מכות ת"ר ופאת זקנס לא יגלחו יכול אפילו גלחו במספרים יהא חייב ת"ל לא תשחית אי לא תשחית יכול אם לקטו במלקט ורהיטני יהא חייב ת"ל לא יגלחו הא כ"ד גילוח שיש בו השחתה הוי אומר זה תער ע"כ. ועיין בסמוך (ס"ק ע"ז) ועיין שו"ת שמש לדקה סי' ס"א שכתב ר"ד הרבה לאנשי שאלונקי שראו להכריח אנשי איעליא שלא להסחפר זקנס במספרים והוא ז"ל ילא נגדס כי מדינא דגמי מותר גם מוהר"מ להלן הסכים עמו ועיין ברכ"י יו"ד סי' קפ"א ובגמ' כריתות דף כ' ע"ב ת"ר כשמן הטוב היורד על הראש וגוי כמין שני טופין

לא יגלחו גילוח שיש בו השחתה הוי אומר זה תער. יח) אמר רב מקל אדם את כל גופו בתער. מיתבי המעביר בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה כי קאמר רב בשאר כל איבריך אבל בית השחי ובית הערוה לא אמר ושאר איבריך מי שרי והתניא העברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי

גילוח שיש בו השחתה. דרך לגלח צו ומשחית וביינו תער אבל רבינו משחית ואין דרך לגלח צו ומספרים מגלחין ואין משחיתין: במקל חדם את גופו בתער. ואין צו משום

לא ילכש גבר שמלת אשה: מיתבי וכו' הרי זה לוקה. משום לא ילכש גבר: כי קאמר רב. דמיקל חדם בשאר כל אברין הוא דמוחר להקל בתער אבל בית השחי ובית הערוה אסור בתער: ושאר אברין מי שרי והתניא סופרים. ומדקתני צרייתא סתמא בעצרת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים דמשמע שער דכל מקום צין שער בית השחי ובית הערוה צין בשאר אברים ואפי"ה קתני דאסור מדברי

משנה הלכות

אבר הרצ צעל שמע לזקק דחב דבריו ז"ל דלא דמי דהכא הטעם המנהג כוסד ע"פ חומר ואיסור חכמי הזר וסיעתייהו כל קדושי שאסרו איסור לגלח אפי' שער אחת מזקן עפ"י כוד הידוע לכם וא"כ לאו משום מנהג אבותיהם עבד אלא משום תורת אבותיהם דאסורא דאיסורא הוא וכיון שכן אין כאן מחלוקת שלא מחמת מנהג וסייג תפסו צו מתחלה אלא החמירו על עמנן כעצרת האוסרים ולא שייך בזה מחלוקת כמ"ש הוא ז"ל לעיל משם הרמב"ן ז"ל בהיות תרצה דאיתירא וכו' וכיון דלאו משום סייג עבדי אלא מתורת אבותיהם דחשו לה לסברת השרידים הבאים בצד ד' כנ"ל הו"ל כהבית דאיתירא דכיון דדעתם לחזור אין תורת מנהג צב וכו' ע"ש. ולפ"ז לכאורה נפלה ליה לכאורה טעם שכתבתי מטעם נדר אבל א"כ יש לן איסור אחר מטעם תורת אבותינו כהבית דאיתירא דכגו צו איסור ואסור לזניהם וצני צניהם וצ"ע. ועיין עוד מטעם רוקח רמזי משניות במס' מכות מה שהרבה להקשות לכ"מ וסו"ס ואקוה לך בקוראים דברים אלו וישקלו במאזני שכלם שכח איסור גמור במספרים שיחזרו יגדלו זקנס ופירות ראשם כדן וכדת של תורה ומכא יראו כל העם וכן יעשו ואני את נפשי כללתי ע"ל ועיין סמ"ג לאוין כ"ח וברית משכ שם.

היו תלויות לאהרן צוקנו אמר רב כהנא תנא כשהוא מספר עולות ויושבות צעיקי זקן ופרש"י מספר מדבר ל"א מסתפר דשקיל צמזייה ע"כ וכ"ז מדינא דגמ' אבל לפי מנהג אבותינו נכחו שלא לגלח כלל.

איברא דלפענ"ד נראה לומר דבר חדש דאחיהם הבאים ממקום שנהגו אבותיהם שלא ליקח אפי' במספרים מדינא אסור להם לגלח אפי' במספרים ולא רק משום חומרא ומטעם נדר קאחניה עלה, והוא בגדר ואל תעושה תורה אמר, דמאחר דמטיק דינא ליכא איסור לגלח אפי' במספרים כעין תער וכמו שכתבו הפוסקים ואפי"ה קצלו עליהם אבותינו ואבות אבותינו שלא לגלח הזקן כלל וא"כ קבלתם כוח קבלה עליהם ועל זרעם מתורת נדר וכעין זה ראיתי להגאון ר"מ אריק שכתב לענין עבילת הנשים במקוה עבילת עזרה או בכלל לטבר עלמו במקוה בכל יום או ע"ש לפי מנהג החסידים ונשאל אי יש בזה איזה לך דין והשיב הגאון ז"ל כיון דמדינא בעלוב לכל העבילות באנשים וכיון שחזרו וקצלו עליהם לקיימה מועלת גם לזניהם מכה נדר וא"כ הכ"נ יש לומר כן באותם שנהגו כן דכוח קבלתם קבלה לזרעם ואסורים לגלח מדינא. ועיין ר"ן צ"ח הרמב"ן פי' מקום שנהגו וצו"ע או"ח סי' תס"ח וצ"ח כלל קכ"ז.

יח) ומ"ש אמר רב מיקל חדם את כל גופו בתער וכו' בגמ' נזיר דף נ"ח ע"ב ויש כאן חלופי גרסאות שונות בגמ' גרס אמר רב מיקל חדם כל גופו בתער מיתבי המעביר שער בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה הא בתער והא במספרים והא רב נמי בתער קאמר כעין תער אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן המעביר בית השחי ובית הערוה לוקה מיתבי בעצרת שיער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים מאי לוקה נמי דקאמר מדרבנן ע"כ ולפי גירסא זו משמע דבמספרים כעין תער מותר אפילו בית השחי ובית הערוה והא דצבי רב מרבי חייה מכו לגלח שער צ"ה מפרש רבינו יעקב מכו לגלח בתער אמר ליה אסור ח"ל והא גדילו,

שבת וראיתי צו"ת דברי יוסף למכר"י אירגאם ז"ל צ"ח ל"ו שהבית שם דברי הרמב"ן דדבר שהכל יודעים דתורת אבותיהם צדיהם מחמת חלוק סברות ודעת החכמים זה אסור וזה מותר לא שייך בזה מחלוקת אבל דבר דלאו תורת אבותיהם צדיהם אלא מנהג אבותיהם צדיהם ודאי שייך בזה מחלוקת וע"פ זה כתב דמנהג של גלוח הזקן סתמא דמלתא לאו בטעות נכחו אלא מנהג אבותיהם צדיהם ותולין לו שכן הסכימו הראשונים דחשו שמה יפלו העם מאחר שהוא דבר המסור לכל ושמא יצואו להקל לגלח בתער וכו' ועוד דלאו כ"ע בקיאים ויודעים לגלח במספרים כעין תער ולפי שמשום חומרא ומגדר מלתא הסכימו שלא לגלח זקנס וכיון דמשום סייג למאור עבד לכ"ע חייבים האורחים וכו'.

סופרים אלא כי קאמר רב במספרים וכי תניא ההיא בתער והא רב בתער אמר אימא כעין תער והאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן המעביר חלל לחמר במספרים ולא בתער: ופריך והא רב בתער חמר. ואם כן איך תרלת במספרים: אימא כעין תער. בתער דקאמר רב היינו במספרים כעין תער: ה"ג והאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן המעביר בית השחי ובית הערוה לוקה. ואם כן איך מוקמת לה מדברי סופרים לשון לוקה משמע מלקות דלורייאתא, ועיין משנ"ה:

משנה הלכות

נזיר אין צהן צהן אצל כחוצ צהלכות נדה גירסא זו חמר רב מיקל אדם כל גופו בתער מיתבי המעביר שער בית השחי ובית הערוה לוקה ומתחן כי קאמר רב בשאר אברים, ושאר אברים מי שרי והתניא העברת שער מדברי סופרים ומתחן כי קאמר רב בשאר אברים שרי במספרים, כי תניא הריא בתער והא רב בתער קאמר כעין תער קאמר. משמע לפי גירסא זו כי דוקא בשאר אברים מתיר רב מספרים כעין תער אצל שער בית השחי ובית הערוה חף במספרים כעין תער אסור רק שהוא מדברי סופרים שהרי אינו לוקה חלל בתער. ומה שכתוב במפיושת לא עשה רגליו ומפרש ר"י שלא העביר שער בית הערוה כדמשמע צימות (דף ק"ג) דקאמר לישנא מעליא נקט ז"ל דצימי דוד עדין לא גזרו על כך וצלכות גדולות שלנו מלינו גירסא זו רק שגורם בחירון חלל הא בתער הא במספרים וחוזר בו מן תירון הראשון דולחי במספרים מותר חף בית השחי ובית הערוה ובתער אסור מה"ת ושאר אברים אסורים בתער מדברי סופרים וכו' ע"ש.

והרשב"א בתשובה סי' ק"ו ח"א כתב ושאלתם עוד בלחוך הוא דאסור צצית השחי ובית הערוה חלל משום דאסור להקל כלל צצית השחי ובית הערוה קמ"ל דבשאר אברים מותר ואפילו מספרים כעין תער אצל שחי וערוה כלל וכלל לא וכו' חלל ודאי פשיעא דכלל ענין אסור ע"כ ומשמע דגרם בגירסא ראשונה צסמ"ג וכפי גירסת רבינו יוסף עוב עלם דצמספרים כעין תער אסור.

והתוס' יו"ד סי' קפ"ג הביא דעת ר"ת דשער צכ"ש וצכ"ע מותרין צמספרים וי"א דוקא צשער בגוף מותר צמספרים אצל של השחי ושל בית הערוה אסורין חפ"י צמספרים וכן הוא מסקנת ח"א הרא"ש וכתב צצ"י דהיא לפי גירסת הצכ"ג שכתבו חתום' והרא"ש צפ"י מלות חלילה וכן הוא גירסת הרי"ף והרא"ש צסוף מכות, וכתב הרא"ש ע"ז חלמא אברים שרי צמספרים וצכ"ש וצכ"ע חפ"י צמספרים אסור, ואע"פ שצפרק מלות חלילה כתב דגירסת צכ"ג אינה חולקת על גירסת הספרים שלנו דלמאי דמסיק הא בתער הא צמספרים הדר ציה משנויחא קמא דשני כי קאמר רב בשאר אברים וצכ"ג שכוצחו מלכפמיחא הנה כתוב חלל הא בתער הא צמספרים ומיחו הא ודאי לריך לומר לפי גרסא זו דשאר אברים נמי

פירוש כיון דגדילי ומלעטרי חפילו בתער הנה לנו להחיר כיון שאין עושה משום יפוי ומשני גבול יש לו כ"ז שמדגל נושר ולריך לומר שלא היה יודע רב צרייתות שהציה למעלה שאסורות וצערוך גרסין בגירסת הספרים כ"כ הסמ"ג לאוין סי' ס"א.

והתוס' נזיר דף נ"ט ע"א ד"ה ההוא הביאו גירסת רבנו חז"ל וצלכות גדולות צהלכות נזיר חמר רב מיקל אדם כל גופו בתער מיתבי המעביר בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה כי קאמר רב בשאר אברים ומי שרי והתניא העברת שער אינו מדברי תורה חלל מדברי סופרים וחומר ר"י דפריך משום דצרייתת קתני סתמא צהעברת שער דמשמע צכל מקום צין בשאר אברים צין צצית השחי ובצית הערוה חלמא שאר אברים נמי אסור ומשני חלל כי קאמר רב צמספרים ומדקאמר חלל משמע דהכי פירושו לעולם מיירי חף צשער בית השחי ובית הערוה (ובתער ח"מ) דקאמר רב היינו צמספרים כעין תער ע"ש.

והתוס' יצמות דף מ"ח ע"א ד"ה לא עשה רגליו כתבו ר"י מפרש דהיינו שער בית הערוה ואין רחיה מכאן דשרי לגלח שער של בית הערוה דשמא מדרבנן אסור וכתבו עוד אצל צרפ"צ נזירים נזיר כ"ה חפילו שער בית השחי ובית הערוה וכו' ופריך מהא דצעי מיניה רב מרבי חייא מהו לגלח ח"ל אסור ומשמע דצמספרים צעא מיניה ושמא רב לא קבלה מרבי חייא ור"ת מפרש וכו' וצכ"ג גרים הכי חמר רב מיקל אדם וכו' ומשמע ליה דאיירי ההוא צרייתת חף בשאר אברים חע"ג דצצית השחי ובית הערוה נמי איירי כדמוכה בתר הכי דכי קאמר רב צמספרים כי תניא הריא בתער ולפי זה בשאר אברים לא שרי חלל צמספרים ובית השחי ובית הערוה חפ"י צמספרים אסור ומדרבנן ומיחו צכ"ג של חספמיחא כתוב חלל הא בתער והא צמספרים והדר ציה משנויחא קמא דשני כי קאמר רב בשאר אברים ולגירסא זו שאר אברים ודאי אסור לגלח בתער אצל צמספרים שרי חף צכ"ש וצכ"ע וכו' ע"ש.

והסמ"ג לאוין ס"א חמר שהציה גירסת הגמי כתב חמנס צצלכות גדולות שכתב רבנו יוסף עוב עלם וכתבו צסופו סליק סיפרת דרבי יהודאי גאון וצלכות

בית השחי ובית הערוה לוקה מאי לוקה מלקות דרבנן. יט) ההוא דאיחייב נגדא קמיה דרבי אמי אגלאי בית השחי דידיה חזייה רבי אמי דלא הוה מגלח אמר להו דין מן חבריא הוא שיבקהו. כ) בעא מיניה רב מרבי חייא מהוא להקל אמר ליה אסור והא קא גדיל ומצטער אמר ליה בר פחתי

ההיא דאיחייב נגדא. נחחייב מלקות: איגלאי בית השחי דידיה. כשהפשוטו כנגדיו ללקותו: מן חבריא הוא. ויודע דאסור להצטער אמר בית השחי: שיבקהו. פטרוכו,

והאי חייב מלקות דרבנן הוה: בעי מיניה רב מרבי חייא מהו להקל. פי' אפי' במספרים צעי מיניה ואמר ליה אסור וכן נראה מדקאמר והא קא גדיל ומאי קשיא יעלנו במספרים, ועיין תוס': והא קא גדיל ומצטער. והואיל וסופו ליגדל ולצטער אוחו אף כשיגלחנו אין זה קרוי תיקון ונוי שאינו מגלח אלא ליגלל מצטער: בר פחתא. צנו

משנה הלכות

ובית הערוה אסור משום שנאמר ולא ילצט גבר שמלת אשה ע"כ והצ"י הביא שיטה זאת ציר"ד הנ"ל ועיין שו"ת הרשב"א ח"כ סי' קכ"א בשו"ת רב שרירא גאון דהני מילי תלוי במנהג המקום והזמן ובמקום שאין מנהג כן לנשים מותר לאנשים ועיין שו"ע יו"ד סי' קפ"ב סי"א אבל במקום שמצטערין אוחו גם האנשים אס להצטיר אין מכין אוחו ובהג"ה ואפילו לכתחלה שרי (הר"ן פ"ב דעו"כ) רק החכמים נמנעים בצ"מ ועיין יו"ד סי' קנ"ז סי"ב אסור לאיש להסתכל במראה משום וכו' הג"ה ויש אומרים הא דאסור לראות במראה היינו דוקא במקום שאין דרך לראות במראה רק נשים וכו' אבל במקום שדרך האנשים לראות ג"כ במראה מותר ר"ן פא"מ וכו' ועיין ביאור הגר"א שם סי"ק ח'.

אסורים צתער כמו בית השחי עכ"ל מ"מ נראה דמה שכתב צכוף מכוח דהוא דוכתייה הוא עיקר וכו' ומאחר שהרי"ף והרמב"ם והרא"ש מסכימים לאיסור אין להקל ומ"מ דוקא כעין תער אבל שלא כעין תער אפי' בה"ש ובה"ע שרי ע"כ.

ועיין שו"ע יו"ד סי' קפ"ב וביאור הגר"א שם סי"ק א'. ובשו"ת ז"ל החדשות יו"ד סי' נ"ג אריכות גדולה בזה, ועיין תשו' מהנהג יהודה ח"ב סי' כ"ז וד"ת יו"ד הנ"ל ובש"מ נזיר הנ"ל. ובאגודה יבמות ס"פ החולץ סי' מ"ה לא עשה רגליו וכו' ובהלכות גדולות אמר רב מיקל אדם כל גופו וכו' ולפי' הלכות גדולות כתב אלא הא צתער הא במספרים והדר משינויא קמאי וא"כ בה"ש ובה"ע במספרים מותר ועיין עוד אגודה שלהי נזיר סי' י"ב.

יט) וב"ש הביא דאיחייב נגדא וכו' שם נ"ע ע"א הביא דאיחייב נגידא קמיה דר"א איגלאי בית השחי חזיובו דלא מגלח אמר להון ר"א שצקוב דין מן חבריא הוא ע"כ. ופי' תוס' ד"ה הביא משמע נמי הכא דמדרבנן נמי אסור אף במספרים צצית השחי וצצית הערוה אבל לשאר האברים לא מנינו איסור לזו הגירסא ובה"ג וכו' הצאתי לעיל סימן (י"ח) ובגמ' עוד שם אמרו ליה רבנן לר"ש בר אבא חזינא ליה לרבי יוחנן דלית ליה (פי' שיער בית השחי) אמר להון מחמת זקנה גשרו וכתב המאירי ז"ל דברים אלו אע"פ שאינו מה"ת ראוי להזכר עליהם וכ"ש שראוי לתלמידים ליזהר בכך הרבה מפני שהמון עמי הארץ מקילין בה ונעשית להם כהיתר ספרו ככאן מעשה מה שראו צא' מן הגדולים שלא היה לו שער וכו' עד שנודע שמחוק זקנה גשרו וכן ספרו באחד שנחייב מלקות וכו'.

ולפי' גירסא דילן מסקנא דשמעתא לרב מותר במספרים לכתחלה אפילו בית השחי ושער בית הערוה והא דתינא לוקה היינו צתער דוקא אבל שאר האברים י"ל דאפילו צתער מותר ורבי יוחנן לליק פליג אדרב דס"ל דאפילו במספרים אסור וכ"כ תוס' ז"ל בד"ה אמר ר"י ולא יכא דאמרי ס"ל לר"י דלוקה מה"ת משום לא ילצט גבר ועיין בדברי הרי"ף מכות וצנמק"י שם דמסקנא לכו בדברי ר"י אי מיירי צתער או במספרים ועיין בהגהות מוהר"ם ז"ל בדברי הרי"ף מכות הנ"ל.

וראיתי להמאירי ז"ל אחר שהביא כל השיטות וסיים וראה גדולה לשיטה ראשונה ממה ששאלו מהו לגלח ואמר ליה אסור והשיבו והא קא גדל ומצטער לי ומתחז' גבול יש לה אלמא כששאלה במספרים שאלה שאם צתער מאי האי דקא מקשה ליה והא קא מצטער ליה כשיצטערו יגזזו במספרים אלא ש"מ דאף במספרים קאמר דאסור ולא עוד אלא שיש גורסים בה מהו להקל כלומר במספרים ושלא כעין תער ואמר ליה אסור וכן עיקר. ועיין לעיל (סימן ע"ז וי"ז).

כ) וב"ש צעי מיניה רב מרבי חייא מהו להקל שם בגמ' וגרים בגמ' מהו לגלח א"ל אסור. וכתב הרא"ש ז"ל דצתער צעי מיניה אבל אין לפרש דצמספרים צעי מיניה דכיון דא"ל ר' חייא אסור הכי אמר רב לעיל דמותר להקל במספרים כעין תער ולא מסתברא למימר דפליג אר' חייא רביה אלא האצטעא מהו לגלח צתער א"ל ר' חייא, ותו מאי פריך ליגלחיה

ודע דבהלכות פסוקות מן הגאונים סי' נ"א כתב תגלחת בית השחי ובית הערוה אס מגלח כל גופו מנאורו ועד רגליו מותר ואם אין מגלח כל גופו אלא בית השחי

גבול יש לו כל זמן שמגדיל נושר. כא) בעא מיניה רב מרבי מהו לחוך אמר לו אסור בבגדו מהו א"ל מותר. ואיכא דאמרי בעא מיניה בתפילה בבגדו מהו אמר ליה אסור ולית הילכתא כוותיה. כב) אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן המעביר בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה משום לא יהיה כלי גבר על אשה. מיתבי העברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים הוא דאמר כי האי תנא המעביר בית השחי ובית הערוה

של תלמיד חכם: גבול יש לו. שאינו גדל והולך כשער הראש וליכא לערא, ומשמע דכשאין אדם מתכוין לנוי אלא ליגלל מעשרא דלית צה משום לא ילצש גבר ואם כן המסתכל במראה כדי שלא יחבול בעלמו שרי וכן אומר הר"ף שרבו הר"ר שמואל מאוירא היה

מסתפר במראה תוס': מהו לחוך. מהו להתחכך כדי להשיר אמר ליה מותר. דצכה"ג שהוא מחכך בגדיו להשירו ליכא תיקון אשה: ואיכא דאמרי הכי קמיצטיא ליה צתפלה בצגדו מאי. כלומר המתפלל מהו לחכך בצגדו כדי שיפלו כנים ממנו הוהיל ואינו נוגע בצגדו: אמר ליה אסור ולית הלכתא כוותיה. משום דכיון דאינו נוגע בצגדו מותר לחכך: אמר רבי חייא בר אבא וכו' בית השחי ובית הערוה. פי' ליקח שערות הגדולות לו תחת בית השחי או על הערוה: מיתבי העברת שער וכו'. ותקשה לר"י דס"ל דהוי

משנה הלכות

במספרים דרי חייא לא אסר אלא צתער ופר"ת דהא קא גדיל ומלער ליה וכן בתוס' חילוניות ועיין שו"ת ל"ג יו"ד סי' ל"ג.

אבל לפי גירסת רבנו האצטע"א במספרים ואסר לו אף במספרים וכן נראה מדקאמר והא קא גדל ומאי קשיא ליה יעלנו במספרים וכבר הבאתי צסי' י"ע ראה זו הביא הסמ"ג והמאירי. ולפי גירסת רבנו והפוסקים תקשה הא להקשו צגמי' עוד דצעי רב מר' חייא מהו לחוך וא"ל אסור והא אפילו ליעול במספרים שרי רב וכ"ש לחוך ומאי מיצטיא ליה לרב ועוד אמאי אסרו רב ועיין קנ אורה וצרכת הראש וש"מ כאן.

והתוס' שכתבו נמי ערוה ל"ל דאיירי צאינו נוגע בצגד ע"ש ועיין צתשו' ח"ס סי' קל"ע ששאל מהגאון רע"א ז"ל אי מותר לסרוק פאות הראש למאן דמתמיר אפילו במספרים כעין תער א"כ יש לאסור כל מיני הקפה ואפילו במסרק וכדתנן נזיר חופף ומפספס אצל לא סורק והח"ס ז"ל האריך דלית מאן דחש ליה וליכא שום חששא צדצר ועיין פ"ת סי' קפ"א ס"ק ג' וצדצ"ש יו"ד הנ"ל.

וב"ש ואיכא דאמרי צעי מיניה צתפלה בצגדו מהו וכו' נזיר נ"ט ע"א ועיין שו"ע או"ח סי' ל"צ סעי' ז' צבה"ג שם צשם הכל צו ומהרי"ל, וצסי' ל"ז סעי' ג' שם.

כא) וב"ש צעי מיניה רב מצבי מהו לחוך וכו' צגמי' גרם צעי מיניה רב מר' חייא מהו לחוך ועיין מה שבבאתי צסמוך. וראיתי צמפרש צפי' התוס' שפי' מהו לחוך כדי להשיר שער צית השחי ובית הערוה ונראה דצכיון פירשו כן לומר דהאצטע"א הוא מהו לחוך דצכיון חוכך להשיר שער וכונתו להשיר שער דאל"כ הא הוי דצר שאן מתכוין ואפילו צנזיר מותר צדתנן נזיר חופף כדרכו ואמאי אסור ליה ר' חייא. והרמב"ם לא הביא הני אצטיות צפוי"צ מהי עו"כ. וראיתי צקנן אורה שהקשה ממ"י אי ס"ל דצכל מעצירין אסור צכה"ג נמי אסור כיון דמתכוין להשיר שער ואי ס"ל שאר מעצירין מיצטיא ליה ליצטיא צכל מעצירין וע"ש מה שתי'. וצש"ג צצעות כתצ וז"ל ומיכו אס כשחוכך צשערות כדי להסיר מאכלת מאליו אין צכך כלום דדצר שאין מתכוין הוא.

כב) וב"ש אמר רבי חייא צר אצה ח"ר יוחנן המעציר צית השחי ובית הערוה לוקה משום לא יהיה כלי גבר על אשה צגמי' שם ז"ל איכא דאמרי אמר רבי חייא צר אצה אמר רבי יוחנן המעציר צית השחי ובית הערוה לוקה משום לא ילצש גבר צתמלת אשה (דצרים כ"צ) מיתבי העברת שיער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים הוא דאמר כי האי תנא דתניא המעציר צית השחי ובית הערוה הרי זה עובר משום לא ילצש גבר צתמלת אשה ות"ק האי לא ילצש גבר מאי דרש ציה מיצטיא לי' לכדתניא לא יהיה כלי גבר על אשה מאי תלמוד לומר אס שלא ילצש איש צתמלת אשה וכו'. וגירסת רבנו צכל הסוגיא לא יהיה כלי גבר על אשה וכן נראה צמפרשים שם.

והנראה דצגמי' הא ליטנא צשנית צאיכא דאמרי וקאי אהא דלעיל שם אמר רבי חייא צ"א אמר רבי יוחנן המעציר שער צית השחי ובית הערוה לוקה ופריך מיתבי העברת שיער אינה מד"ת אלא מדברי סופרים מאי לוקה נמי דקאמר מדצבנן ע"כ. ועי"ז אמרי איכא דאמרי וכו' עד רבי אליעזר כן יעקב אומר וכו' ואח"כ מייתי מהאי דאיתחייב נגידא קמיה דרב אמרי

עובר משום לא יהיה כלי גבר על אשה ותנא קמא האי לא יהיה כלי גבר מאי דריש ביה מיבעי ליה לכדתניא לא יהיה כלי גבר מה תלמוד לומר אם ללמד שלא ילבש איש שמלת אשה ואשה שמלת איש כבר נאמר תועבה ואין כאן תועבה אלא שלא ילבש איש שמלת אשה וישב בין הנשים ואשה שמלת איש ותשב בין האנשים (ב) רבי אליעזר בן יעקב

דאורייתא: תנא קמא. דסבר דחינו אלא מדברי סופרים מאי דריש זיה צבאי לא יהי כלי גבר על אשה: אם ללמד שלא ילבש. כלומר אין לומר הכחוש כמשמעו שלא ילבש איש שמלת אשה ואשה שמלת איש

שכרי קראו הכחוש תועבה היא וצבאנשא לחוד ליכא תועבה אלא למה היא צא שלא ילבש איש שמלת אשה וישב בין הנשים דאז איכא תועבה: רבי אליעזר בן יעקב אומר וכו'. ראבי"ו נמי כת"ק ס"ג צבא דמיירי צדכ

משנה הלכות

לוקח מאי לוקח מלקוח דרצנן ע"כ. ולפי גירסת רצנו דגרם והאמר רבי חייה בר אבא אין כאן מקום המימרא ואין זו מימרא צפני עלמא וגם אין הצעי דפריך הגמ' ארבי יוחנן אלא פריך אהא דאמר רב מיקל אדם כל גופו צתער פריך והאמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן דלוקח ע"ז ומשני מאי לוקח נמי מדרצנן, ולא תקשה לרב מרבי יוחנן. ולפי גירסת רצנו לא גרם נמי הא קושיא מיתבי העצרת שיער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים דכאן לא מקשה כלל אהא דרבי חייה בר אבא פריך לרב מרבי חייה בר אבא אר"י ורצ משני לעלמו דהא דאמר רבי חייה בר אבא אר"י נמי מדרצנן קאמר ולא מדאורייתא ולפי גירסתו זו לא צעי נמי הא דכתבו התוס' וברא"ש דה"ה דהוי מלי למיפך השחי צרייתא אהדדי ושנויי כדמשני מאי לוקח מכת מרדות דצאמת הוא קושיא הגמ' מר"י לרב (ובדרך אגב גירסת התוס' אמר רבי יוחנן סתם ולא גרם אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן). כן נראה צס"ד פירוש הגמ' לפי גירסת רצנו. וצתה הכי גרם ההוא דאיחייב נגדא וכו' וצתה הכי צעא מיניה רב מרבי חייה מהו להקל וכו' וצתה הכי מהו לחוך וכו' וצתה כן גרם אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן המעציר צית השחי וצית הערוה הכי זה לוקח משום לא יהיה כלי גבר וכו' כנ"ל ולא גרם איכא דאמרי דלעתהו כאן הוא עיקר המימרא ולפי גירסת רצנו מיושבים כמה דיוקים שהקשו המפרשים בצוגיא שם כנלפענ"ד ועיין קרן אורה שם.

ואח"כ הא צעי דרצ מרבי חייה מהו לגלח ואח"כ הא צעי לחוך ואח"כ א"ד צעי מיני' צתפלה צבגדו מהו אצל רצנו נראה דיש לו גירסא אחרת צכל הסוגיא וגרים כל אלו הצעיות קודם הא מימרא דרבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן המעציר שער צית השחי וצית הערוה לוקח וכו' וגם לא גרם לה כלל צלשון איכא דאמרי כמו שהוא צס"ס דין אלא דכאן הוא עיקר מקום המימרא דרבי חייה בר אבא אר"י ולא קאי דלעיל מיניה.

ונראה צצוה"י לפענ"ד לצתה לפי חלופי גירסאות והוא צגמ' דף נ"ח ע"צ אמרו אמר רב מיקל אדם כל גופו צתער מיתבי המעציר צית השחי וצית הערוה הכי זה לוקח ומשני הא צתער הא צמספרים ופריך והא רב נמי צתער קאמר ומשני כעין תער. אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן המעציר צית השחי וצית הערוה לוקח וכו' והנראה דגירסת הגמ' כאן אמר רבי חייה בר אבא אר"י ופירושו דהוא ענין צפני עלמו היינו הא מימרא דרבי חייה צ"א ולא קאי כלל אהא דאמר רב מיקל אדם כל גופו צתער דהכי משמע לשון אמר ולא אמר צלשון והאמר וע"ז פריך מיתבי העצרת שיער אינה מדברי תורה ופי' דפריך אהא דאמר רבי חייה בר אבא אמר ר' יוחנן לוקח מדאורייתא וקשיא לרבי יוחנן ומשני מאי לוקח נמי דקאמר מדרצנן, וכו"ה דהוי מלי למפך השחי צרייתא ולשנויי כדמשני מאי לוקח כדקתני מכת מרדות. ונמלא לפי זה דמהאי צרייתא דרבי חייה בר אבא לא מוכרח כלל אי כוונתו דלוקח מדאורייתא או דרצנן ולכן מיייתי אח"כ איכא דאמרי אמר רבי חייה צ"א אר"י וכו' דצבדיא מפורש דרבי חייה בר אבא לוקח מדאורייתא קאמר משום לא ילבש גבר שמלת אשה וצבא לא מלי תו לשנויי דמאי לוקח דקאמר ר"י מדברי סופרים קאמר כיון דנסיב לה לעטמיה מקרא וע"כ דהוי מדאורייתא זהו הפי' לפי נוסחת הגמ' והתוס' ומפרש שם.

(ב) וב"ש רבי אליעזר בן יעקב אומר מנין שלא תלך אשה צכלי זיין למלחמה וכו' גם זה שם צגמ' וכתב הרמב"ם צסוף הלכות ע"ז וז"ל לא תערה אשה עדי כאיש כגון שהשום צראשה מלנפת או כוצע או תלבש שריון וכיוצא בו או שתגלה ראשה כאיש ולא יעדה איש עדי אשה כגון שילבש צגדי לצעונים וחלי הצב צמקום שאין לוצעים אותם הכלים ואין משימין אותו בחלי אלא נשים הכל כמנהג המדינה איש שעדה עדי האשה ואשה שעדת עדי איש לוקח עכ"ל. ומשמע דס"ל דהוי דאורייתא, אצל צהלכה הקודמת כתב שהעצרת

אבל גירסת רצנו צהא דף נ"ח ע"צ הוא כך אמר רב מיקל אדם כל גופו צתער מיתבי וכו' והא רב צתער אמר אימא כעין תער והאמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן המעציר צית השחי וצית הערוה

אומר מנין שלא תצא אשה בכלי זיין למלחמה תלמוד לומר לא יהיה כלי גבר על אשה דבר אחר שלא יתקן איש בתיקוני נשים. תניא (בד) מנין לאומר אלא גם בשאר דברים כיוצא בהן וכדמתרגמינן לא יהא תיקון זיין לגבר ועיין צ"י וצ"ח יו"ד סי' קפ"ב, וזה שמצינו ביעל אשת חבר הקיני שלא הרגתו לסיסרה בכלי זיין אלא כמו שנאמר ידה ליתד תשלחנה (שופטים ה') ועיין בתרגום שם וכן הוא בילקוט שופטים סימן נ"ו: **שלא** יתקן איש בתקוני נשים. דהכי מתרגמינן ליה שלא יכחול ושלא יפרכם צמיני לצעונים של אשה: **מנין** לאומר ימינה שהוא שבועה. אם אמר ימין שלא אוכל דבר זה ואכלו לוקח

משנה הלכות

וראיתי צרכי צעורי צרכה יו"ד סי' קפ"ב שכתב וז"ל לא תערה אשה עדי איש בתרגום המיוחד ליונתן פי' תלך צבאי קרא' דלך יהיה כלי גבר על אשה תרגם לא יהא גולין דליצית ותפילין דאינון תקוני גברא על איחא וכו' ע"ש. ונראה דתרגום זה אחי כפסוקתא דמייתא בתוס' עירובין דף ל"ו דמיכל בת שאול מיחו צה חכמים שלא תניח תפילין ע"ש אמנם שם צש"ס אמרו מיכל בת שאול היחה מנחה תפילין ולא מיחו צה חכמים ובמקום אחר כתבנו צהא דמיכל ע"כ ולכאורה ל"ע לפי זה דאי נימא דשייך צהא דמיכל משום לא יהיה כלי גבר על אשה ולפי שיטה זו אי"כ כל מלות עשה שהזמן גרמא הוי עדי איש וגשים פטורות צה ליבוי צכלל לא ילצב אם תקיים אשה אותן וי"ל דרק דבר שהוא דרך מלצות כגון ליצית ותפילין שאמרו ג"כ בעירובין שם דכוי דרך מלצות גבי המולית תפילין צשוק מכניסן זוג זוג צצבת ע"ש.

שער בית השחי וצית הערוה אינו חסור אלא מדברי סופרים.

והב"י יו"ד סי' קפ"ב כתב ואיכא למידק עליה מדגרסינן צפרק שני חזירין דף נ"ח אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן המעביר וכו' מאי לוקח נמי מדרבנן איכא דאמרי ארבי חייה צ"א ארבי יוחנן המעביר בית השחי וצית הערוה לוקח משום לא ילצב גבר שמלת אשה מייתיבי העצרת שער אינה מד"ת אלא מדברי סופרים הוא דאמר כי האי תנא וכו' ות"ק האי לא יהיה כלי גבר מאי דריש ציה מיציעיא ליה וכו' רבי אליעזר צן יעקב אומר מנין שלא תלך אשה בכלי זיין למלחמה ת"ל לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילצב גבר שמלת אשה שלא יתקן בתקוני אשה ע"כ ופסק הרי"ף כלישנא קמא דרבי חייה צ"א ארבי דאמר לא מיתסר העצרת שחי אלא מדרבנן וכ"נ שהוא דעת הרא"ש והוא דעת הרמב"ם ולפ"ז נראה דלית הלכתא כראצ"י דהא אמרינן דלישנא קמא דאמר העצרת שחי אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים דריש קרא' כת"ק דראצ"י דלא חסר אלא שלא ילצב איש שמלת אשה ויש צין הנשים אצל כל שאינו הולך ויש צין הנשים לא מיתסר מדאורייתא דאי לראצ"י אפי"פ שאינו יוש צין הנשים חסור מה"ת לתקן בתקוני אשה וא"כ נמלא הרמב"ם מזכה שערך לצי תרי שפסק איש שערה עדי אשה וכו' לוקין והיינו כראצ"י ופסק דהעצרת שער צית השחי וצית הערוה לא הוה אלא דרבנן והיינו דלא כראצ"י אלא כחנא דפליג עליה. והאריך הב"י לחלק צין מידי דמינכר לכל, למידי דלא מינכר ע"ש.

(בד) וצ"ש תניא מנין לאומר ימינה שהוא שבועה וכו' נזיר דף ג' ע"ב ובעמוד א' שם הרי עלי ציפרין רבי מאיר אומר נזיר מאי עמאל דר"מ וכו' סבר מתפיש איניש צמידי דסמוך ליה ורבנן סברי לא מתפיש איניש צמידי דסמוך ליה ופריך מי איכא למ"ד לא מתפיש איניש צמילתא דסמוך ליה והתניא האומר ימין הרי זו שבועה מ"ע לאו משום דכתוב (דניאל י"ב) וירס ימינו ושמאלנו אל השמים ויש צבע צחי העולם אמרו לא משום גופיה איקרי שבועה דתניא מנין לאומר ימין שהוא שבועה שנאמר (ישעיה ס"ב) נצבע ד' צימינו ומנין לאומר שמאל שהוא שבועה שנאמר וצורע עוז ע"כ. **ובתוספתא** נדרים פ"א האומר ימינה הרי זו שבועה שמאלה הרי זו שבועה צשם הרי זו שבועה לשם הרי זה קרבן ע"כ. ונחלקו הראשונים ז"ל אי שבועה צעי דוקא צשם, הרמב"ם פ"ב מהל' שבועות ה"ד כתב אחד הנשצב או שהציעו אחד צשם המיוחד או צלאחד מן הכיטין כגון שנצבע צמי ששמו חנון וצמי ששמו רחום וצמי ששמו ארך אפים וכיוצא בהן צכל לשון הרי זו שבועה גמורה וכן אלק וארור הרי הן שבועה והוא שיזכור שם מן השמות או כינוי מן הכינויין כילד כגון שאמר צאלה או ארור לדי או למי ששמו חנון או למי

והב"ח ז"ל כתב דהא דמפרש ראצ"י ולא ילצב גבר אינו אלא כגון לראות צמראה וכיחול ופרכוס וכיוצא צה שהוא נוי וקישוע לאשה אצל הסרת שער צב"ש וצב"ע אינו לנוי אלא להסיר הלכלוך והמאוס והא דפריך ות"ק האי לא ילצב גבר מאי דריש ציה ומשני מיציעיא ליה לכדתניא וכו' דאלמא לראצ"י העצרת שער חסור ד"ת הך קושיא ופירוקא אליצא דלישנא צתרא הוא אצל ללישנא קמא לא הוה קושיא וכו' ע"ש ולפי גירסת רבנו לית לן תרי לישנא כלל וכמ"ש צסמוך אצל גירסת הרמב"ם אפשר שהיא בגירסת שאר הפוסקים ודו"ק ועיין ציאור הגר"א יו"ד סי' קפ"ב ס"ק ו' ודרכי השבועה.

לאו משום דכתיב וירם ימינו וישבע: ומנין לאומר שמאלה שהיא שבועה שנאמר וזרוע עוזו. ומדכתיב ימינו וכתיב זרוע עוזו מכלל דזרוע עוזו היינו שמאלו והכי נמי אמרינן דפרק קמא דזרכות (דף ו') מנין שהקב"ה מניח תפילין דכתיב וזרוע עוזו ואין עוזו אלא תפילין דכתיב ד' עוז

משנה הלכות

צ"ע (והמניח שם כחצ ליישב סתירת הראצ"ד דהיינו טעמא משום דצטין פיו ולבו וכיון דמשמע שמים ממש ליכא פיו ע"כ).

ועלה דעתה לומר דבאמת גם הראצ"ד ז"ל לא ס"ל דקרצן ובל יחל כהדדי ממש הם לכל דבר ורק דצפ"צ שם ס"ל דלא שייכי תרווייהו צין לקרצן וצין לענין כל יחל אצל ודאי איכא פעמים דלענין כל יחל הוי שבועה אף דלענין קרצן פטור ואיכא ג' דרגות כזה חיוב מלקות או קרצן ובל יחל, חיוב קרצן ובל יחל אצל מלקות לא, חיוב כל יחל אצל לא קרצן ומלקות. ואפשר לדייק כן בדברי הראצ"ד ז"ל דצפ"צ הג"ל שכתב וז"ל וכן ימין ושמאל אם נתכוין לימין ושמאל הצורה שבועה הוא וה"מ לקרצן וכן נמי לכל יחל ולכאורה אי נימא דכהדדי נינהו יתור לשון איכא הכא דהכי ה"ו לו לומר וה"מ לקרצן ולכל יחל ומדבוסוף בני תרי תיבות וכן נמי לכל יחל משמע דכל יחל לאו בחדא מהחא הוא עם הקרצן בכל המקומות ואפשר דשייך כל יחל ואיכא קרצן רק הכא תרווייהו איכא ולכן כתב וכן נמי לכל יחל לדייק כנ"ל.

וכן יש לדייק מדברי הכ"מ דפ"י"ג ה"ג הג"ל שכתב דטעם הראצ"ד ז"ל וז"ל כתב הראצ"ד אין זו שבועה א"ה וכו' טעמו מדתן הרי אלו פטורים משמע אצל איסורא איכא וכו' ונראה כוונתו ז"ל דלדעת הראצ"ד עכ"פ איסורא איכא אף דפטורים מקרצן ומלקות דהכי משמע לישנא דפטורים ובהשגה שניה שם כתב הכ"מ וכתב הראצ"ד א"ה באמת לריכס שאלה לחכם וכו' וכבר כתבתי טעמו ועטם רצנו ע"כ. והיינו כמו שכתבתי דס"ל דטעם הראצ"ד דכיון דעכ"פ איסורא איכא ולכן עובר דכל יחל אצל קרצן ודאי לא מיייתי איסורא כזה וס"ל דשבועה זו גרועה מהנשבע צימין ושמאל דהתם שבועה מעליא היא אפי' לענין קרצן שהרי נתכוין לימין ושמאל הצורה משא"כ בשמים וצארץ אף שמתכוין למי שצרא אלו עכ"פ לא הזכיר ממש מעין הצורה. והכי מחלקינן דכו היכי דהזכיר השם צ"ה אז הוי חמור מכולן, והיכי דהזכיר ימין ושמאל דעכ"פ הזכיר ממש ממנו צ"ה ירק שלא הזכיר שמו המפורש הוי נחית דרגא דליכא מלקות אצל קרצן ובל יחל איכא, והיכא דהזכיר בשמים וצארץ הוב עוד נחית דרגא דא"ל שיתכוין למי שצראם כיון דלא הזכיר הצורה צ"ה דצוריו רק נתכוין לו ליכא אפילו קרצן אצל איסורא עכ"פ איכא, כנלפענ"ד ציטוב דברי הראצ"ד ז"ל.

שמו רחום מי שיאכל דבר פלוני ואכלו הרי זה נשבע לשקר וכו' (הג') וכן האומר שבועה צד' או צמי ששמו חנון שלא אוכל ואכל וכו'.

ובהשגות א"ה לא נתחזור אללי דבר זה שלא מלאתי שם מן השמות ולא כינוי מן הכינויין דשבועות ציעוי ולא מלינו שם אלא בעדות ופקדון וכו' וכן איסור אע"פ שלא אמר לא שם ולא כינוי אם אמר לשם שבועה אע"פ שלא הזכיר שם שבועה היא וכן לאו והן כן אם נתכוין ללאו והן שאמר הצורה שבועה היא וכן ימין ושמאל אם נתכוין לימין ושמאל הצורה שבועה היא וה"מ לקרצן וכן נמי לכל יחל אצל למלקות צטין שם דכתיב לא תשא את שם ד' אלקיך לשוא ושבועת שקר נמי נאמר לא תשבעו בשמי לשקר וגו'.

ודר"ן פ' שבועות העדות כתב דגם דעת רש"י כהרמב"ם ז"ל והביאו הכ"מ וכן דעת ס"ה ותוס' ודעת ר"ת דמושבע מפי אחרים צעי שם או כינוי אצל מושבע מפי עצמו לא צעי שם ולא כינוי ועיין ר"ן ריש גדרים מה שהקשה עליו ודעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל והרא"ש דלא צטין בשום שבועה לא דשבועות ציעוי ולא בשאר שבועות הזכרת השם או כינוי ועיין רדב"ן ולה"מ פ"ג מה"ש הג"ל מה שהאריכו דדבר ועיין מהנהג אפרים ה"ל שבועות סימן ג'.

והרמב"ם פ"י"ג מה"ל שבועות ה"ג כתב מי שנשבע בשמים וצארץ ובשמש וכיוצא בזה אע"פ שאין כוונתו אלא למי שצראם אין זו שבועה וכן הנשבע בנציא מן הנציאים או בכתב מכתבי הקדש וכו' אין זה שבועה ואע"פ שאין אלו שבועות מאיימין עליהן וכו' ובהשגות מי שנשבע בשמים וצארץ וכו' אין זו שבועה א"ה ליחייב עליה קרצן ומלקות ע"כ ובהשגה שניה שם כתב ומלמדוין את העם שלא ינהגו קלות ראש בך א"ה באמת לריכין שאלה לחכם ועובר משום כל יחל ע"כ.

וראיתי במהנהג אפרים ה"ל שבועות סי' ג' שהקשה דברי הראצ"ד אהדדי דכיון שסצירא ליה בנשבע בשמים וצארץ יש צאה משום שבועה לענין כל יחל תהא צהא משום שבועה לענין קרצן נמי שהרי הראצ"ד ס"ל דצין לענין כל יחל וצין לענין קרצן לא צטין שם או כינוי וכן הקשה להרמב"ם שם דמשמע דס"ל דאפי' איסורא ליכא בנשבע בשמים וצארץ והרי הוא ס"ל דצ"צ מה"ל שבועות דעכ"פ איסורא איכא והכינה הדברים

ועיין גיטין ל"ה ע"ה גבי יהנה סס המות וברמז"ס פ"ג מהל' ע"ז גבי מגדף ופ"ה מהל' ממרים הל' צ' דאם קללם זכיוני לוקה וכוונתו כעין רחום וחנון ועיין מ"ש תוס' שזועות דף מ"ו ע"ב ד"ה חבל דגרסי גבי שזועות זיעווי מפני ש"ש לזעלה ועיין לפנת פענח מה שזין כאן בזה וצפרק י"ב הל' ג' ד"ה מי שנשבע.

שוב קבלתי ספר חזון יחזקאל מאת הגאון המובהק ר' יחזקאל אברמסקי שליט"ה על התוספתא דנדרים ורחיטי שם בסעי' א' שהקשה סתירת הראצ"ד ג"כ וכתב ויש לומר דלשיטת הראצ"ד שסובר שנשבע בשמים וצארץ יש בזה משום שזועה ע"כ לדידיה הא דקתני במתניתין ובכל הכינויים הרי חלו חייבים בשמים וצארץ פטורים היינו שאין בשמים וצארץ משום כינוי ולהכי פטורים ח"כ אינם פטורים אלא היכא שזעין שישבע בשם או זכיוני כגון שזועות העדות ושזועות הפקדון ולפנין חיוב מלקות משום לא תשא את שם ד' לשוא ומשום לא תשבעו בשמי לסקר והיינו שכתב אין זו שזועה ליחייב עליה קרבן של שזועת העדות ושזועות הפקדון ומלקות משום לא תשא ולא תשבעו ע"ש מה שהאריך בזה. ועיין סמ"ג לאוין רמ"ה ועוש"ע יו"ד סי' רל"ז סעי' ח'. וז"י וצ"ח שם מה שהאריכו לזכר כל השיטות בזה. השמטה ממס' נדרים סי' כ"ט.

ודע דבחזושי הרשב"א נדרים דף ע"ז ע"ב כתב וא"ת יתני עשה דסוכה ולידחי לא תעשה דלא יחל דברו ויש לומר דנדרים עשה ולא תעשה הם, עשה, ככל היואלה מפיו, לא תעשה, לא יחל דברו.

וכן הקשה בש"מ דף י"ז ע"ה וז"ל כתוב בשם הרא"מ ואין להקשות למה לי קרא (ששזועה אינה חלה על דבר מלוה) דהא סוכה עשה היא וידחה לא יחל אינעריך דהוה חמינה דחייב ליכנס בסוכה וילקה בכל פעם משום לא תשבעו בשמי לסקר. וצער המלך העיר על דברי הרשב"ה הלא זכר"ג שלא תעשה זה ע"י פשיעתו אין העשה דוחה אותה כמבואר בתוספת עירובין (דף ק' ע"ה) גבי נתערב דם מתן ארבע צמתן אחת וז"ל וא"ת וליתו עשה ולידחי לאו דבל תוסוף ויש לומר דלא דמי כלל לכלאים זליית דהכא ע"י פשיעה הוא זה וה"י יכול להתקיים בלא דחיית הלאו ע"כ.

ולפענ"ד יש לומר דמה שכתבו התוס' עירובין הני"ל דכיון דזה ע"י פשיעה אינו דוחה היינו שזענת קיום המלוה ה"י יכול להתקיים בלא דחיית הלאו אבל הכא כיון שאמר קונם סוכה שאני עושה זה ה"י קודם חג הסוכות ואז לא ה"י יכול לקיים המלוה בלא דחוי שהרי אין העשיה מלוה אלא ישיבת הסוכה היא המלוה ושפיר מקשה הרשב"א ז"ל וליתו עשה דסוכה ולידחו לא תעשה.

ובשקבלתי תוספתא על נדרים עס פי' חזון יחזקאל מהגאון המובהק מוהר"י אברמסקי מלאחי

שפי' כעין זה צפ' ראשון סי' יוד. ולא אכחד מעמי מה שראיתי עוד עס להגאון שליט"ה. בזה לדמריין מלות לאו ליהנות ניתנו שכתב דאין פירושו של דבר שאין לו שום הנאה בקיום המלוה הלא בחללה בסנדל של איסור הנאה נמי אמריין מלות לאו ליהנות ניתנו (יצמות דף ק"ג ע"ב צרש"י חלילתה כשרה) חע"פ שנהנית שחליטתה זו מתירה לעלמא (ומסתיומת הדברים משמע חע"פ שאין שם סנדל אחר) וכן צנודר מן המעיין עובל צו צימות הגשמים משום מלות לאו ליהנות ניתנו חע"פ שנהנה שטבילה זו מכשירתו באכילת קדשים וכו' אך כל זה באה"נ של תורה אבל האדם צנודר שהתורה אמרה שהוא יכול לאסור על עצמו דברים המותרים יכול לאסור עליו איסור חפלא חפילו ליהנות ממנו הנאה של קיום מלוה וכו' ע"ש.

ולפענ"ד לא זכיתי להצין דברי הגאון שליט"ה בזה דלא זכר בזהו רגע מקושית הרמז"ן ז"ל צימות הני"ל שהציא הרשב"א ז"ל שהרמז"ן הקשה צמח דאמאי חלילתה כשרה הא האשה ניהנית צמה שניתרת לשוק והניח הדברים צ"ע ע"ש. גם הא סברא חדשה שכתב אלא ע"כ כיון דהא שאריכה חליטה כדי שתהי' מותרת לעלמא וכו' אינו אלא מחמת גזירת מלות המלך ולולא גזירת מלות המלך לא ה"י זקוק לה מחמת עצמו אין זה בכלל איסורי הנאה שאסרה תורה כבר הבאתי בספרי שו"ת משנה הלכות ח"ב (סי' נ"ח) מחי' הרשב"א (השייכים להריעצ"ה) סוכה ל"ה בזה דאמר רבא מללה"ג וז"ל ואע"ג דמתהני צעשות המלוה שמקבל שכר צעוה"ז וצעוה"ב לא חשבו נהנה באה"ג אלא כשנהנה מגופו של איסור אבל כל שאינו נהנה מגופו אלא שגורם לו הנאה והוא ממקום אחר אינו הנאה מן האיסור וכדרך שאמרנו הצנודר הנאה מן המעיין עובל צו צימות הגשמים שאינו נהנה מגוף המים ואע"פ שגורמת לו טבילה זו לעלות מעומחה לעהרה ומכשירתו לכמה דברים ל"ל זה וכן הא דאמר רבא התם סנדל של ע"ז לא תחלוץ ואם חללה חלילתה כשרה דמלות לאו ליהנות ניתנו ואע"ג דמרווחא עובא בהאי חליטה לא חשובה הנאה באיסור עכ"ל והבאו דבריו באצ"מ בחלק התשו' סי' י"ד ע"ש מה שהאריך.

ודרי דהריעצ"ה מפרש דהני הוא משום דאינו נהנה מגופו של איסור ותולאת הנאה לא אסרה תורה אבל ח"כ ז"ע נמי חלוק בגאון שליט"ה שכתב לחלק בין אסרה"ג של תורה לאסרה"ג מחמת נדר. דברי נראה דהריעצ"ה ז"ל צפירוש כלליהו יחד שהרי הציא הא דאשה שנדרה מן המעיין שהוא איסור מחמת נדר עס שאר אסרה"ג. איברא דגם הגאון שליט"ה בעצמו כתב וז"ל ומסתמא הוא הדין באשה שנדרה מן המעיין עובלת

לעמו יתן וגוי ותפילין בשמאל
 כו': אמר רב חסדא אמר
 רב נקטע ראשו של אביו.
 צדכן הדיוט מייירי שמוחר לעמא לאציו כשכוח שלם ולא
 ממש הואיל וכבר נקטע אינו מעמא לו דאמר קרא לנפש
 לא יעמא צעמיו כי אם לשארן הקרוז אליו לאמו ולאציו בזמן
 שהיא שבועה שנאמר ובזרוע עוזו. (ה) אמר רב חסדא אמר רב נקטע
 ראשו של אביו אין מטמא לו מאי טעמא דאמר קרא ולאביו בזמן שהוא

משנה הלכות

לא הביא ר' יהודה הוא דתניא ר' יהודה אומר לה
 מיעמא ואינו מיעמא לאצרים שאינו מיעמא על אבר
 מן החי של אציו אבל מיעמא הוא לאצור מן המת של
 אציו וכו', ורב דאמר כי האי תנא דתניא מעשה שמת
 אציו של רבי יחזק בגיזוק ושאל את רבי יהושע בן אלישע
 וד' זקנים שעמו ואמר לאציו בזמן שהוא שלם ולא בזמן
 שהוא חסר ע"כ.

והרי"ף ז"ל צהלכות עומאח הביא הא דגמ' וספרי הג"ל
 לה יעמא ואינו מעמא על חיבירה שאין אדם
 מעמא על אבר מן החי מאציו אבל מעמא על עלם כשעורה
 מאציו וכחז עליו הרמב"ן ז"ל ולא מחורא שמעתהיה
 דבפ"ג מייס (דף מ"ג) גרסין א"ר חסדא א"ר נקטע
 ראשו וכו' ולא בזמן שהוא חסר פירוש ואע"פ שאלא
 ראשו כיון שאינו כצרייתו אינו מעמא ואקשינן עלה
 דרב מהא מתניתא לה יעמא לה הוא מיעמא ואינו
 מיעמא לאצריה שאינו מיעמא על אצמכ"ח של אציו
 אבל מעמא על עלם כשעורה מן המת של אציו קשיא
 לרב ומסקנא דרב דאמר כי האי תנא דתניא מעשה שמת
 אציו של ר' לודק בגזוק וכו' וק"ל מעשה רב ועוד
 דרבים ניכרו ועוד כיון דלא אשכחן אמורא דפליג עליה
 דרב חסדא אמר רב ק"ל הלכה כבתראי עכ"ל.

והרמב"ם פ"ג מהל' אצל הי"ד כתב אין הכהן מעמא
 לאצור מן החי מאציו ולא לעלם מעמא
 אציו וכן המלקט עלמות אציו אינו מעמא להן אף על
 פי שהשדרה קיימת נקטע ראשו של אציו אינו מעמא
 לו וכו' ובהשגות אין הכהן מעמא לאצמכ"ח וכו' וכן
 שאר קרוצים א"א רבז אינו פוסק בן עכ"ל. וכוונתו
 על הרי"ף ז"ל שהצדתי צסמוך והרדב"ן ז"ל שם הביא
 דברי הרמב"ן ז"ל לקיים דברי הרמב"ם ז"ל נגד השגת
 הראב"ד. והרא"ש כתב שמש"כ הרי"ף אצל מעמא הוא
 על עלם כשעורה של אציו ע"כ לומר דבינו דוקא ע"י חזרה
 שאם כבר נעמא לקצור את אציו אם נחסר עלם כשעורה
 חוזר עליו ומעמא לו לקצרו ואחי כר"י דפליג בתם ארי
 יהושע בן אלישע וד' זקנים דאל"כ אחי דלא כמאן
 ובקשה עליו דלמה פסק ביחידאי נגד ר' יהושע ב"ר ארי
 זקנים ועוד כי עשו מעשה, ומעשה רב ועוד כי שיעת
 הגמ' צכ"מ דהלכה כאמוראי גם כי יפסוק דלא כסתם
 מתניתין כ"ש הכא דרב חסדא ס"ל כרבים ועוד דצדאורייתא
 אזלין לאומרא ולא יעמא עכ"ל.

צו אע"פ שנהנות וכו' ולפי ההנחה דאסכ"י צנדר
 אדם חמור א"כ האיך מותרת לעבול צו.

ובאמת הסברה נותנת דאסכ"י דנדר קיל הוא משום
 דחיתא צשאלה ובהדיא כתבו דהמודר הנאה
 מלולב של חצרו או מלולב של עצמו יולא צו כל ששה
 ימים דלא צעי לכס גם ציום ראשון שאינו יולא צו כמו
 שכתב הרשב"א בתשובה סי' תשמ"ו ותשמ"ז הוא רק משום
 דלא הוי שלכם אבל משום אסכ"י לא חיישינן לה עיין
 רמ"א אור"ח סי' תרמ"ט ס"ב וצאמת הפמ"ג צס"ק כ'
 צשאל אצרהם כתב דלהמחצר אפי' ציום ראשון יולא
 ושהרשב"א חזר צו בתשובה ודלא כמו שכתב הרמ"א
 ז"ל ע"ש. ועיין ערוך לנר סוכה צתום' צכורים סי' תרמ"ט
 וצשמלת צנימין נדרים סי' רכ"א וצשו"ת כרם שלמה סי'
 א' וצשו"ת שער אפרים סי' ל"ה וצתום' ערכין דף ד'
 ע"א ד"ה וכך דאכילת קדשים..

ועיין יו"ד סי' רכ"ז צש"ך ס"ק ח' דאסר הגאחתי על
 עצמו להר"ן יכולים אחרים ליעלן צע"כ והיש"ש
 חולק שהרי יכול ליתנו ללדקה או לשווי' דבר מלוב ועיין
 ליונים לחורה כלל ל"ט. עכ"פ נראה להדיא מכל אופן
 המקומות דאפי' האדם צנדרו אינו יכול לאסור על עצמו
 החפץ בהנאה של קיום המלוב כנלפענ"ד. ע"כ.

(ה) וב"ש אמר רב חסדא אמר רב נקטע ראשו
 וכו' נזיר דף מ"ג ע"ב וכן הוא צספרי
 אמר רב חסדא אמר רב נקטע ראשו של אציו אינו מעמא
 לו מאי עעמא אמר קרא לאציו בזמן שהוא שלם ולא
 בזמן שהוא חסר אמר ליה רב המנונא אלא מעתה
 קאזיל צפקתא דערצות ופסקוה גנבי לרישיה הכי נמי
 דלא ליעמא ליה. פי' היב הולך צצקעה שמלויין שם
 גנבי ופסקוהו לרישיה דאצור הכי נמי לא לעמא ליה,
 אמר ליה מת מלוב קאמרת השתא יש לומר צאחריינא
 מחייב צאציו לא כל שכן, והאי מת מלוב הוא והתניא
 איצור מת מלוב כל שאין לו קוצרין קורא ואחרים עויני
 אוחו אין זה מת מלוב וכהו אית ליה צרע כיון דקאזיל
 צאורחא כמי שאין לו קוצרין דמי, מיתיבי לה יעמא לה
 הוא מעמא ואינו מעמא לאצריה לפי שאינו מעמא
 לאצור מן החי של אציו אבל מחזר הוא על עלם כשעורה
 לאו למימרא דאי מיחסר פורתא, פי' ואפ"ה היב מותר
 לעמא לה וכו"ה לאציו אע"ג דהוא חסר ואינו שלם
 וקשיא לרב חסדא דהא סתמא דברי הכל הוא, ומשגי

שלם ולא בזמן שהוא חסר. (ו) תנו רבנן איזה הוא מת שיש לו רקב מת שנקבר בארון של שייש על גבי רצפה של אבנים זה הוא מת שיש לו רקב מת שיש לו רקב. מלא תרווד רקב מעמא צאהל ונזיר מגלה עליו: שנקבר בארון של שייש על גבי רצפה של אבנים.

משנה הלכות

שיש לו רקב מת שנקבר ערום בארון של שיש או על גבי רצפה של אבנים זהו מת שיש לו רקב נקבר בכסותו בארון של עץ או על גבי רצפה של לבנים זהו מת שאין לו רקב אמר עולא אין רקב אלא הבא מן הבשר ומן הגידים ומן העלמות איתיביה רבא לעולא רקב הבא מן הבשר עכור הא מן העלם עמא ואע"ג דליכא בשר אימא הכי רקב הבא מן הבשר עכור עד שיש עלם בבשר הא ליכא גידים א"א לבשר ולעלמות בלא גידים ע"כ.

פ"י איזהו מת שיש לו רקב שמלא תרווד מעפר רקב גופו מעמא צאהל ונזיר מגלה עליו זהו דוקא צמת שנקבר בארון של שיש שלא נתערב רקבון אחר בעפרו, ואריך לומר לפי גירסת רבנו דבסיפא מילי מילי קתני דלפוס ריבעא תקשה רישא לסיפא דברישה אמרו מת שנקבר בארון של שיש על גבי רצפה של אבנים זהו מת שיש לו רקב ומשמע דאם אינו נקבר בארון של שיש אפ"י נקבר בלא כסותו אין לו רקב דתרווייכו צבי ובסיפא גרם ואיזהו מת שאין לו רקב הנקבר בכסותו בארון של עץ על גבי רצפה של לבנים זהו מת שאין לו רקב ויש לדייק דדוקא דכלהו אית צבו לריעותא אבל אי לא הוה כל אלו יחדיו אכתי יש לו רקב וע"כ ל"ל דמילי מילי קתני דודאי אפילו הנקבר בכסותו בארון של שיש או נקבר בלא כסותו בארון של עץ או נקבר ערום על גבי רצפה של לבנים לעולם אין לו רקב עד שיביה נקבר ערום בארון של שיש או על גבי רצפה.

וברתום' נזיר וז"ל שנקבר ערום בארון של שיש או על גבי רצפה של אבנים שאינה נשחקת ואין להסתפק בעפר אחר כי אם צרקב גוף של מת. נקבר בכסותו ואפילו בארון של שיש או ערום בארון של עץ או על גבי רצפה של לבנים שנוחת לישחק וליכתוש מאליה זהו מת שאין לו רקב ואפילו לקח ארבע או חמש תרוודין מן הרקב שלו שבדאי יש כאן מלא תרווד מגוף המת עכור ע"ש.

ובגמ' נדה דף כ"ז ע"ב דתניא איזהו מת שיש לו רקב ואיזהו מת שאין לו רקב נקבר ערום בארון של שיש או ע"ג רצפה של אבנים זהו מת שיש לו רקב ואיזהו מת שאין לו רקב נקבר בכסותו או בארון של עץ או ע"ג רצפה של לבנים זהו מת שאין לו רקב ולא אמרו רקב אלא למת בלבד למעוטי הרוג דלא ועיין שם בתום' ד"ה רקב אף דעולא לא צבי רקב אלא מן בשר גידים ועלמות מ"מ אם חסר מדמו בשעה שנקבר

והכ"מ בפ"ג מהל' אבל האריך בכל השיטות ולבסוף הביא כל הסוגיא דנזיר הנ"ל ופירושה וסיים וכתבתי כל זה לשתי תועלות האחת כדי שיתבאר דברי רבנו ויוצנו יפה, השנית להתבונן מתוך סוגיא זו שיש מקום להשיב צעד הרי"ף ממה שהשיגו עליו לומר שפסק כיוחלדה דהיינו רבי יהודה דאיכא למימר דלאו יחידלה הוא דהא ראצ"י סבר כוותיה ואע"ג דהכא הוי תרי ורבי יחושע בן אלישע וד' זקנים הוה ליה חמשה בני תרי עדיפי משום דהוה מרי דגמ' עפי מאיך ועוד דמשנת ראצ"י קב ונקי ומה שכתבו דלא אשכחן אמורא דפלג עליה דרב חסדא איכא למימר דרב כהנא פליג עליה דמאחר דהוה תני כדראצ"י משמע דהכי ס"ל ע"ש בכל השיטות. ומ"מ לענין הלכה למעשה פסק כהרמב"ם והרמב"ן והרא"ש וכן פסק הטור יו"ד סי' ע"ג והב"ח בש"ע שם.

ועיין סוטה דף ג' ע"ב ותד"ה רע"ק ונראה משם ראייה להר"ף ז"ל ועיין קרן אורה. ודעת רבנו גראה נמי לפסוק לחומרך וכדעת הפוסקים מדלא הביא רק הא מימרא דרב חסדא משמע דהכי ס"ל והפוסקים לא הביאוהו צ"ה.

ועיין רא"ש ז"ל בהלכות קטנות שהביא פלוגתא מירושלמי נזיר פ' כה"ג לענין מת מלוח שמעמא אי אפילו על אבר אחד מעמא או צבי דוקא ראשו ורובו ומסיק התם דעל אבר אחד לכ"ע לאו מת מלוח הוא ולא אמר אבר אחד אלא בחוזר אם כבר נעמא לראשו ורובו עוד הביא מאבל רבתי דפליגי בזה ת"ק ור"י ת"ק סבר דוקא ראשו ורובו ור"י סבר השדרה והגגולת הן מרובו ועיין מעי"ע שם שם פסקי הרא"ש ז"ל או שדרה או גגולת.

והרמב"ן ז"ל בתה"א כתב דלא קאמר רב חסדא אלא אם חסר לאחר מיתה אבל אם חסר אבר מחיים מעמא לו צמותו דלאציו קרינא ציה וכן ראיתי להמאירי שכתב וז"ל וקלת רבנים כתבו ג"כ שלא נמנע הכהן מליעמא לחסר אף לדעת הפוסקים כרב אלא כשנתחסר לאחר מיתה אבל חסר בחייו מעמא לו לכשימות ואינו נמנע ע"כ גם הרא"ש ז"ל בה"ק הנ"ל הביא דברי הרמב"ן ועיין בעושה"ע הנ"ל.

(ו) ומ"ש תנו רבנן איזה הוא מת שיש לו רקב וכו' בגמ' נזיר דף נ"א ע"א ת"ר איזהו מת

או הא או הא, והוא שאינו נשחק ואין להסחפק צעפר

אחר כי אם צרק גוף של מת: הנקבר בכסותו צארו של עץ. פי' או הא או הא, ואפי' בכסותו צארו של שיש אין לו תורת רקב לפי שכסותו שנקצת עמו נעשות לו תערובות ואנו אין לנו הלכה למשה מסיני שיהא רקב עמא אלא רקב הבא מן המה עלמנו בלא תערובות וכן אם נקצר צארו של עץ ואפי' ערום או על גבי רפפה של לבנים כואיל והצארו של עץ והצבן של לבנים עשויין לירקב נעשין לו תערובות ואין לו תורת רקב: רצפה של לבנים. שנותות לישחק וליכתש מאליהן ואפי' לקח חרבע או חמש תרודין מן רקב שלו שזדאחי יש כאן מלא תרוד מגוף המת עכור,

משנה הלכות

אין לו דין רקב ועיין לקמן בסמוך מה שהבאתי בזה מירושלמי בס"ד וכ"ז נראה פשוט.

ובגמ' נדה שם תניא אידך מלא תרוד ועוד עפר צבית הקצרות עמא ורבי שמעון מעבר ופרש"י מלא תרוד ועוד יותר ממלא תרוד עפר צית הקצרות לא רקב ממש של מת אלא כגון שנקצר בכסותו או בקרקע בלא צרון של שיש ויש כאן מלא תרוד ועוד מאותו עפר דהו מעורבין רקב ועפר ע"כ ומשמע דס"ל דאפילו כשנקצר בכסותו נמי נעשה רקב דלריך יותר מכשיעור מלא תרוד והיינו עד כדי שיחצבר לן דזדאחי יש כאן מלא תרוד רקב והבן.

ותמהו הראשונים ז"ל אפרש"י ז"ל שהרי בתחלה נשעת קצורה שנקצר כ"ע מודי דדבר אחר נעשה לו גנגילון אפי' כשיהיה לו צרור דיש כאן מלא תרוד רקב ודאי וכמו שאמרו שם בגמ' אלא אמר רבה היינו טעמא דרבי שמעון סופו כחלתו מה תחלתו נעשה לו דבר אחר גנגילון אף סופו נעשה לו דבר אחר גנגילון ולכן פי' החוס' בשם הרשב"ם ז"ל דהכא מיירי בנקצר ערום ודרכן היה לעוה כוכין בסיד ומיד שנתרקב היה התרוד ממנו עמא ואח"כ נפל מן הסיד ונתערב עם הרקב שכבר היה עמא וכ"כ הרא"ש ז"ל והרשב"א והרמב"ן שחידושיהם ז"ל.

והתוס' נזיר דף ג"א ע"א ד"ה נקצר בכסותו כתבו ואפילו לקח חרבע או חמש תרודין מן הרקב שלו שזדאחי יש כאן מלא תרוד מגוף המת עכור כדאמרין צפי' המפלת נדה כ"ז ע"ב מה שתחילתו דבר אחר נעשה לו גנגילון משמע דכחא ליכא מאן דפליג שאם נתערב דבר אחר עמו בתחלתו אינו מטמא ע"כ.

וראיתי ברש"ל ז"ל נדה הג"ל שכתב וז"ל תניא אידך ג"כ תימה לי הלא משנה הוא צמס' אהלות ע"ש ע"כ וכן לייין על הגליון בגמ' שם ז"ל חן וצמסורת הש"ס לייין אהלות פ"ב מ"ב ועיין רש"ל ע"כ. ומשמע דפשיטא לכו דהוא משנה דאהלות הג"ל. וצמסנה דאהלות שם פ"ב מ"ב ז"ל מלא תרוד רקב ועוד עפר קצרות עמא רבי שמעון מעבר וגרסי מלא תרוד ועוד רקב עפר אצל בגמ' גרס מלא תרוד ועוד עפר צית הקצרות

ולא גרסי רקב כלל בגמ' והיה אפשר לכאורה לומר דצמסת בני תרי מיילי נינהו והא צרייתא לאו משנה דאהלות היא אלא צרייתא היא והמשנה מיירי צאופן דיש כאן רקב ודאי ממת שנקצר ערום שיש לו רקב ורק אח"כ נתערב צו עוד עפר קצרות לאחר שנעשה רקב והכי משמע לישנא מלא תרוד רקב ועוד עפר קצרות היינו שהרקב הוא רקב ממש קודם שנתערב צו העפר קצרות אצל הצרייתא מיירי צמת שנקצר בכסותו וכפרש"י ז"ל ולא היה כאן רקב צפני עלמנו מעולם ושפיר מיושב קושית מהרש"ל ז"ל דמשנה שלמה הוא דצמסת זה הוא מילתא אחריתא ולא דמי למשנה הג"ל.

ואם כנים אנתנו בזה מיושבת נמי שיעת רש"י ז"ל שפי' דמיירי שהמת נקצר בכסותו דע"כ היה מוכרח לפרש כן כיון דאין זה דומה למשנה דאהלות דהתם כתב רקב וצרייתא כתב מלא תרוד ועוד עפר צית הקצרות ולא קראו רקב ע"כ דהכא מיירי שנקצר בכסותו ומשנה וצרייתא תרי מיילי נינהו ומלאתי אח"כ צמסת בללאל שפי' דומה לזה.

ובהתבוננתי בזה מלאתי צפי' המשנה אהלות הגהות מהר"ם מרוענבורג ז"ל מלא תרוד ועוד עפר ציה"ק מקשינן צפי' המפלת דף כ"ג גרסינן תניא אידך מלא תרוד ועוד עפר ציה"ק עמא ור"ש מעבר והא מתניתין הוא הכא ונ"ל דמתניתין איכא לאוקמי כגון מלא תרוד עפר של מת ודאי שגפל שוב לתוכו עפר כל שהוא ועטמיהו דרצנן דעמא משום דליה לכו דסופו נעשה לו דבר אחר גנגילון אצל צרייתא דמייתא התם ליכא לפרושי הכי כי אומר אני דהביא צרייתא דהתם צרישא דידה קתני מלא תרוד שגפל לתוכו עפר כל שהוא וכו' וא"כ סיפא ליכא לפרושי הכי דא"כ היינו רישא אלא מיירי צמלא תרוד רקב עפר צית הקצרות שהוא ספק אם היה מתחלתו עליו מעולם תורת תרוד רקב או לא ומסיפא תלינן לתומרא ואמרין התם עטמיהו דרצנן חי אפשר למלא תרוד רקב ועוד שלא יהיה צו תרוד רקב של מת ותרי צרייתא דמייתא התם חדא מיתניא הכי מלא תרוד רקב שגפל לתוכו עפר כ"ש ר"ש מעבר וכו' ואידך צרייתא שנייה כך מלא תרוד ועוד עפר צית הקצרות שגפל לתוכו עפר כל שהוא עמא ור"ש מעבר

מלא תרווד ועוד עפר צית הקצרות עמא ור"ש מעבר ע"כ. ושישו בני מעי שצ"ה כוונתי לדעת הראשונים ז"ל צעיקר הדבר אף שלענין הגירסא נראה דלא מחלק המהר"ם ז"ל אבל בודאי צ"ה שפיר מיושב קושית המהרש"ל ז"ל דהוא צרייתא ולא משכח וג"כ פרש"י ז"ל.

והנה הריעב"א ז"ל הביא פרש"י ז"ל וקושית החוס' עליו וכו' ומורי הרשב"א נר"ו הקשה דא"כ היל"ל מלא תרווד ועוד רקב צית הקצרות דהא הרקב ודאי והעפר ספק ועוד היל"ל עפר הקצר ואמאי נקע עפר צית הקצרות לכך פ"י הוא נר"ו דמיירי שכנסו אותו מעפר צית הקצרות שמוחזקים לקבור שם צלא כסות וברפכה של אבנים אלא שפעמים ע"י גשמים או חרישה באורך הימים מתקלקלים הארוגות והרקב שבהם מתפזר ומתערב צעפר צית הקצרות ומפני שהוא מקום קצר אנו חוששין כל עפר שיש שם הוא רקב וכדאמרין בעלמא כל האוכל מעפרה של צבל כאילו אוכל צער אבותיו והכא לפי שיש שם רקב הרבה קסברי רבנן דתרווד ועוד ממנו יש צו תרווד רקב וכדאי משוינן ליה ואזוי לטעמיה דלא אמר סופו כהחלתו ועדיפה מינה דהתם למלא תרווד רקב ידוע שנתרבו עפר כל שהוא והכא כשאינו ידוע עכ"ל נר"ו.

ברם דריתוי צירושלמי נזיר ה"ב מפורש כפי' רש"י ז"ל וז"ל איזבו מת שיש לו רקב הנקצר ערום בארון של שיש או על גבי רפפה או על גבי עזלא של שיש אבל נקצר בכסותו על ארון של עץ או ע"ג עזלא של עץ אין זה רקב זהו עפר קצרות ולריך מלא תרווד. ועוד רבי יוחנן אמר נקצר עמו אפילו גלגילין קטן אין זה רקב ר' יסא צעס רבי יוחנן שני מתים שקצבן זה צד זה נעשה גלגילין לזה זה נעשה גלגילין לזה ע"ש. והנראה מפורש צירושלמי דהנקצר בכסותו או בארון של עץ זהו הנקרא עפר קצרות ולריך מלא תרווד וז"ל הפנ"מ תרווד ועוד ודאי מעמא לח"ק רק דר"י פליג וז"ל הפנ"מ שם אין זה רקב אלא עפר קצרות ג"כ עמו ולריך מלא תרווד ועוד כדחנן פ"ב דאהלות מלא תרווד ועוד עמא שא"א למלא תרווד ועוד שלא יהיה צו מלא תרווד רקב מחמת טלמו וכן ריתוי צשיורי קרבן שחמה על תמיכת החוס' צדברי רש"י ז"ל שצירושלמי מפורש כוונתו ומה שחמה הרשב"ם ז"ל לריך לומר דקך היא בהלכה לענין מלא תרווד נעשה גלגילין וכשיש צו עוד אין הגלגילין מעהרין אותו וכ"ש לפי מה שכתב הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' ע"מ דעומאח זו מדרבנן אף זה משיעורי דרבנן ע"כ.

ודע דהרמב"ם פ"ג מהע"מ ה"ח כתב מלא חפנים ועוד עפר הנמלא תחת המת או מעפר הנמלא בקצר ואין ידוע מה עיבו אם הוא רקב שמעמא צאהל או אינו אלא עפר שנתלכלך בגלל המת ודמו ה"ז מעמא צמשא וצאהל שהרי יש צמלוח חפנים ועוד מלא חפנים רקב

ויראה לי שאף זו עומאח מדברי סופרים ע"כ. והכ"מ ז"ל שם דחק לפרש דבריו ז"ל דמיירי צמת שנקצר ערום בארון אבל מלשון הרמב"ם לא משמע הכא דתחת קאמר אבל אי נימא דס"ל כר"ש אחי שפיר וא"כ עלתה לן דגם דעת הרמב"ם כרש"י והצן.

עוד ריתוי להרמב"ם ז"ל צפ"ג מהע"מ ה"ד דבר חדש דגם בארון של מתכות אין לו רקב ונתן טעם לדבר שחולדת המתכת מתערב צרקב גוייתו ע"ש והמפרשים לא הביאו כלל מתכות מה דינו ומגמ' ליכא למשמע מינה וכן מן התוספתא לכאורה לא מלאחי מפורש וממה שכתבו החוס' נזיר הבאתי לעיל בצמוך צנקבר צכסותו או על גבי רפפה של לבנים שנוחת לישחק וליכתוש מאליה יש לדייק דוקא אלו שנוחת לישחק וליכתוש מאליה משא"כ צמתכות שאינו נוח ליכתוש מאליה ואפי' אי מעלה חלודה לאחר זמן אינו נופל מאליו ויש לדחוק אבל נראה לפענ"ד לפי זה צמתכת שאינו מעלה חלודה אם נקצר צו הכ"ז דאיכא רקב אפי' להרמב"ם ז"ל.

ובירושלמי מצעיה שם עוד אי יש רקב לנפלים ומסיק למ"ד דדמו מעמא צרביעית יש לו רקב ולמ"ד אין דמו מעמא צרביעית אין לו רקב ול"ל דהצביעיה הוא צנפל שכבר נחרקמו אבריו ויש כאן צער וגידין ועלמות דא"כ תיפוק ליה דאין לו דין רקב דהא אין לו צער גידין ועלמות וצגמי אמר עולא אין רקב אלא מצער גידין ועלמות וכנראה דהלכה הוא וכמו שכתבו החוס' צמיר ודה הבאתי לעיל. אבל צאמת הרמב"ם השמיט הא מימרא דעולא דאין רקב אלא מצער גידין ועלמות וכבר דקדק כן הלח"מ צפ"ג מה' נזירות וצפ"ב מה' ע"מ הלכה י"א משמע דמעטמות לחוד נמי הוי רקב שכי' שם עלמות שנקצרו וכו' כרי דעלמות לחודיהו כתב וצירושלמי איתא ורקב עלמותיו קנאה ומשמע דעיקר רקב מעטמותיו הוא אבל התם אליבא דרבי יוכי קאמר הכי.

ומצאתי להמאירי שכתב עומאח רקב אינה אלא צמת שנקצר שלם הא כל שנקצר חסר אין לו עומאח רקב ומעשה הרוג אין לו עומאח רקב שכבר נחסר דמו אבל כל שנקצר שלם יש לו רקב הן שצא הרקב מן הצער לצד הן מן העלמות לצד הן היו מן הכל ציחד הן שצא מאצר שהנשמה חלוייה צו הן שצא מאצר שאין הנשמה חלוייה צו כגון מן הערקוב ר"ל מן הארכובה ולמעט ע"כ והנראה דס"ל דהרקב יצא ממה שיצא הן מצער או גידין או עלמות רק שצריך לצא ממה שלם אבל כיון שצא ממה שלם אין נפקא מינה מאיזה חלק מן המת צא הרקב וא"כ יש לומר דלהרמב"ם נמי עלמות לאו דוקא, אבל דוחק לומר כן שהרי הרמב"ם כתב עלמות שנקצרו ומשמע דצעטת קצורה נמי לא היו רק עלמות ולא היב מת שלם אפי"ה הוי ליה רקב ול"ע.

של לבנים זה הוא מת שאין לו רקב בו) תניא מעשה ברבי חנינא בר חניניא שהדירו אביו בנזיר והביאו לפני רבן גמליאל לידע אם הביא שתי שערות אם לאו רבי יוסי אומר לידע אם הגיע לעונת נדרים אם לאו אמר

לדעת החוס' ושאר פוסקים אבל רש"י וכן מפורש בירוש' כותיה דביתר מתרווד אחד מאחר שזרור לן דאיכא מלא תרווד רקב מעמא ועיין משנה הלכות: והביא זהו

לפני רבן גמליאל לידע. פי' באותו יום שהדירו אביו הביאוהו לפניו לזדקו כדי לידע אם חל עליו נזירות אביו אם לאו והיה יתר מצן י"ג שנה ויום אחד וזדקו בו אם הביא שתי שערות שאלו הביא אין הדרת האז כלום ואם לא הביא חלה עליו נזירותו אע"פ שהגיע לעונת נדרים כך פי' החוס' והר' עזריאל פי' שכבר היה עומד באמצע נזירותו ורצה לזדקו אם נחטט נזירות אביו, ועיין משנ"ה: רבי יוסי אומר לידע אם הגיע

משנה הלכות

ובמשנה שם כ"ח ע"ג האיש מדיר את בנו בנזיר ואין האשה מדרת את בנה בנזיר וכו' ובגמ' מאי עממא, רבי יוחנן אמר הלכה היא בנזיר ורבי יוסי ברבי חנינא אמר ריש לקיש כדי לחנכו במצות לימא כחנאי עד מתי מדיר את בנו בנזיר עד שיביא שתי שערות דברי רבי, רבי יוסי ברבי יהודה אומר עד שיגיע לעונת נדרים מאי לאו חנאי הוא דרבי סבר הלכה היא בנזיר ואע"ג שהגיע לעונת נדרים מדיר ליה ואזיל עד דמייתי שתי שערות ורבי יוסי בר"י דאמר עד שיגיע לעונת נדרים סבר כדי לחנכו במצות וכיון דנפק מרשותו תו לא מחייב אמרי דכו"ע הלכה היא בנזיר והכא במופלא הסמוך לאיש קמפליגי רבי סבר מופלא הסמוך לאיש דאורייתא וכו' לימא הני חנאי כהני חנאי דחניא מעשה ברבי חנינא שהדירו אביו בנזיר והביאו לפני רבן גמליאל והיה ר"ג בודקו לידע אם הביא שתי שערות אם לאו רבי יוסי אומר לידע אם הגיע לעונת נדרים אם לאו אמר לו רבי אל חלעטער לזדקני אם קען אני אחיה בשביל אבא אם גדול אני אחיה בשביל עלמי עמד ר"ג ושקרו על ראשו אמר מוצטח אני בזה שמורה הלכה בישראל אמרו לא היו ימים מעושים עד שהורה הוראה בישראל בשלמא לרבי יוסי בר"י דאמר עד שיגיע לעונת נדרים היינו דקאמר אם קען אני אחיה בשביל אבא וכו' אלא לרבי דאמר עד שיביא שתי שערות ואם גדול אני אחיה בשביל עלמי הא צרשתיא דאבא קאים ע"כ.

וראיתי בקרן אורה שדחק הרבה בזה מימרה דעולא וזדברי הרמב"ם ז"ל וכתב דהא דעולא הלכתא היא וצבי דוקא צער גידים ועלמות ואם לאו לא הוי רקב ולא ראה דברי המאירי ז"ל שמפרש דאפי' מחלק שהוא הוי רקב ולא צבי מכולהו יחדיו. עוד כתב המאירי הכ"ל ולענין מיהא זו ששאלו ברקב הבא מן הערקוב מהו הולכת על שיטה אחרת והוא שהיה השואל סובר שכל חסרון צמה שאין הגשמה תלויה בו לא יבא קרוי חסרון להפקיע מדין רקב וכן שאם נקצר אותו אבן עמו יבא נעשה גנגילין לשאר הצרים אבל חסרון צמה שהגשמה תלויה בו מקרי חסרון ומפקיעו מדין רקב ואם נקצר עמו יבא חוזר לדינו ולא יבא גנגילין לשאר הצרים ואף נעשה גנגילין ר"ל אם נקצר עם הגוף המת מן הארכובה ולמעלה אינו נעשה גנגילין וכן אמרו שם נחמכה רגלו מן הארכובה ולמעלה יש לו רקב ר"ל אם לא נקצר האבר הנחתך עמו אע"פ שנקצר המת חסר שאין זה חסרון מן הארכובה ולמעלה אין לו רקב כלומר דחסרון הוא, ושאלו שם אפילו לא נחמכה רגלו נראה אותה כחתיכה ותעשה גנגילין ותירץ מכיון שהוא מחוברת לו גוף אחד הוא כלומר ואינו מפקיע תורת רקב ע"ש. ויש לעיין מהא שהבאתי לעיל בשם הרמב"ן ז"ל לענין לעמא לכהן דלחסר אינו מעמא וכתב הרמב"ן דדוקא כשנחסר לאחר מיתה אבל חסרון בחייו מעמא לו לכשימות אי נ"מ נמי לחלק לענין רקב בין נחסר מחיים או חסר לאחר מיתה ומדברי הירושלמי יש לפשוט זה.

ופיר'ש החוס' בד"ה והביאו לפני ר"ג פי' ר"ת באותו יום הביאו לפני ר"ג למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה וקאמר ת"ק לידע אם הביא שתי שערות אם לא הביא והיה יתר מצן י"ג שנה ויום אחד ע"כ אבל הש"ס בשם הר' עזריאל ז"ל פי' דהביאו באמצע הנזירות שאביו הדירו כבר ורצה לזדקו אם נחטט נזירות אביו (דאמרו בתוספתא דאם ילא מרשות האב באמצע הנזירות בטלה הנזירות מאליו) וכשיב דאחי' או בשביל עלמי היינו שאמר דכך גמר בדעתו בתחלה בשעת הדרת אביו שיביא נזיר או בשביל אביו או בשביל עלמו ונמצא נזיר מ"מ מאותה שעה ואלא בנזירות אחת דאם כיב קטן בשעת הדרת נזירות אביו עליו ואם כיב גדול בשעת הדרת

ומצאתי באור שמה פ"ז מהלי נזיר ה"ג שכתב דלכן השמיט הרמב"ם ז"ל הא דעולא משום דאמרו צפרק דם הגדה צער המת שיבש וכו' טהור מלעמא בכזית אבל עמא עוממת רקב וכיון דהבשר יבש האף נעשה העלם רקב וזאת השמועה מוכיחה דרקב מצטרף או עלמות לחוד הוי רקב ע"כ אבל לפי שיטה המאירי ז"ל גם מכאן אין ראוי דאף דהבשר יבש אכתי העלם נעשה רקב מעלמו ולא צענין רק שיהיו שלשתן והרי הבשר כאן הוא רק שיבש וק"ל.

כו) ומ"ש חניא מעשה ברבי חנינא בן חנינא שהדירו אביו בנזיר וכו' גמ' נזיר דף כ"ט ע"ב

לו רבי אל תצטער לבדקני אם קטן אני אהא בשביל אבא ואם גדול אני אהא בשביל עצמי עמד ונשקו על ראשו אמר מובטחני בזה שמורה הלכה

היתה אם נכנס לשנת י"ג אם לאו: אל תצטער. אל תטרח לבדקני שהריני נזיר ממה נפשך אם קטן אני אהא בשביל עצמי, והשתא קס"ד דה"ק אם קטן אני לגבי קבלת נדרים דהיינו לפני הגעתי לעונת נדרים ואם גדול אני לענין קבלת נדרים דהיינו כשהגיע לעונת נדרים ולכך קפריך הש"ס בשלמא לרבי יוסי זרי יהודה דאמר אף משהגיע לעונת נדרים לא מלי אציו מדיר ליה היינו דקאמר אם קטן וכו' ואם גדול אני אהא בשביל עצמי דמשמע שאין

משנה הלכות

עוד כתב המאירי ז"ל וכבר ביארנו בשם התוספתא. שכל שהדירו אציו צקנותו סמוך לגדלותו כשהגיע לגדלותו והציה שתי שערות נתבעל הנזירות מאליו וכו' לימא כתנאי והשיבו דכולי עלמא הלכה היא בנזיר אלא דרבי סבר דמופלא הסמוך דהיינו שנת י"ג אין נדרו נדר אלא דרבנן ואתי דאורייתא ר"ל הלכה ודחי דרבנן ורבי יוסי סובר דנדרו נדר דאורייתא ואחר שכן אין אציו מדירו וכבר פסקנו צפ"י דופן שמופלא סמוך לאיש דאורייתא עד שלוקין עליו ואעפ"כ הלכה כרבי דמדירו עד שיציה שתי שערות שכן היא הלכה וכו'.

וראיתי צקן אורה צד"ה ומשמעתין משמע וכו' בלא"ה יש לדקדק ג"כ למ"ד מופלא הסמוך לאיש מדרבנן אם הזיר בשעת הפלאתו אין לו תקנה דקרנן אינו יכול להציה כיון דנזירות דרבנן היא ואעו הוי נזיר לעולם.

ודברין תמוהים ואישמיעתי מניה דברי הראב"ד ז"ל שכתב כן להדיא אמה שכתב הרמב"ם פ"ב מהלי נזירות ה"ג קטן שהגיע לעונת נדרים ונדר בנזיר הרי זה נזיר ומציה קרבנותיו וכו' ובהשגות קטן שהגיע וכו' ומציה קרבנותיו א"א דבר זה אינו מחזור למ"ד מופלא סמוך לאיש דרבנן היכי מייתי חטאת שהיא חולין בעורה ואפשר להלכתא כמ"ד דאורייתא דרב כהנא ור' יוחנן ורשב"ל ס"ל דאורייתא פי' יולא דופן ע"כ הרי דהוא באמת קושית הראב"ד ז"ל במקומו.

ובר' הפוסקים ז"ל תמהו בזה על הראב"ד ז"ל שהשיג על הרמב"ם ז"ל שהרי הרמב"ם פסק להדיא בפ"א מהלי נדרים וצפ"ד מהלי תרומות הלכה כמ"ד דאורייתא והרדב"ז ז"ל כתב דנראה שלא נתכוין הראב"ד להשיג אלא להודיענו דאיכא מאן דפסק שהוא מדרבנן הילכך לא יציה חטאתו שנמלא מציה חולין לעזרה ונ"ל דיכול להציה ולהתנות ומ"מ הלכתא היא שהוא מן התורה ומציה קרבנותיו בלא שום תנאי כשאר הגדולים ע"כ. וגם זה לכאורה נ"ע דמה לו להראב"ד להשיענו דאיכא למ"ד דפסק כרבנן כיון דבאמת הלכה היא דמופלא הסמוך לאיש דאורייתא גם מוסיים הראב"ד ואפשר דהלכתא כמ"ד דאורייתא משמע דבאמת מספקא ליה להראב"ד ז"ל.

נזירותו עליו ואי אייתי צי מילעי הש"ס פריך לה לקמן ע"כ.

ובתום ר"ד פירשו ר"ג היה רואה לבדוק ולראות שאם הוא גדול אין נדרו של אציו כלום וא"ל אל תצטער לבדקני שאם אני קטן ונדרו של אציו קיים הרי וכו' ואם אני גדול שאין נדרו של אציו כלום הריני נזיר בשביל עצמי ואיך נריך לבדוק אותי. והמאירי ז"ל הציה דעת התוס' ז"ל דכבר ידעו זו שהשלים את פקדו ל"ג ויום אחד וצדקו זו אם הציה שתי שערות שאילו הציה אין הדרת אציו כלום ואם לא הציה חלה עליו נזירותו אע"פ שהגיע לעונת נדרים ורבי יוסי חלק לומר שצדאי לא הציה שתי שערות וצדיקתו ע"י עדים היתה אם נכנס לשנת י"ג אם לאו.

וראיתי צקן אורה שהציה פי' התוס' וכתב ומלשון התוספתא צדה משמע דהציהו צתוך הנזירות לבדוק דהרי איתא התם אם צרשות אצו אני הרי רשות אצו עלי ואם צרשות עצמי אני הריני נזיר מעכשיו משמע דהציהו באמת הנזירות לבדוק אם נתבעל נזירותו שהדירו וכן ז"ל לפמש"כ מירושלמי דלהדירו לכתחלה לכ"ע משהגיע לעונת נדרים אינו יכול להדירו וא"כ מה שהיה צדקו אם הציה סימנים דוקא ע"כ היינו לבעל נזירות אציו וכן הציה מלשון הירושלמי דגרם התם אם בשביל אצו הריני נזיר ואם צרשות עצמי הריני נזיר מכבר ונראה דנ"ל אם בשביל אצו הריני נזיר מכבר ואם בשביל עצמי הריני נזיר מעכשיו כו' ע"ש.

ולפענ"ד לא נריך למה שהגיע אם בשביל אצו הריני נזיר מכבר דהנה כבר הצאתי בסמוך פי' ר' עזריאל ז"ל דהיה בשביל עצמי היינו שאמר דכך גמר צדעתו בתחלה בשעת הדרת אציו שהיה נזיר או בשביל אציו או בשביל עצמו ונמלא נזיר מ"מ מאותה שעה וא"כ זה הוא שאמרו ואם בשביל עצמי הריני נזיר מכבר דמאותה שעה חל עליו נזירותו. ולדעת הקרן אורה ז"ל תקשה עוד סברתו דהוא רואה לפרש אם בשביל עצמי הריני מעכשיו זה אי אפשר דא"כ מתי ישלים נזירותו כיון דהוא צספק על איזה נזירות הוא זו והוא באמת צעית הגמ' לקמן ואי אייתי צי מילעי.

והמל"מ שם חירץ קושיה הראב"ד למ"ד דהוי דרבנן דאפשר לדחות ולומר דס"ל דחולין בעזרה לא הוי מן התורה ולפי זה אחי מופלא דרבנן ודחי לחולין בעזרה דהוי דרבנן ודוגמא לזה איתא בפ"ד דנזיר דף כ"ט דפריך בגמ' לר"ל דאמר מדיר את בנו צנזיר דהוי מדרבנן היכי מיייתי חולין בעזרה ומשני חולין בעזרה לאו דאורייתא אך יש להכריח דע"כ הוא אליבא דמ"ד דמופלא הוי מה"ת דאי לאו הכי עמיד הקפה דק"ל הקפת כל הראש מן התורה וכן אם נעמא היכי מיייתי לפרים ואכיל כהן מליקה לידן דק"ל יש שחיטה לעוף מה"ת וכו' ע"ש. ומהא דעמיד הקפה לולא דבריו הקדושים אינו מוכרח דאכתי יש לומר דהקפת כל הראש לקטן היא דרבנן ואחי מופלא דרבנן ודחי להקפה דרבנן או דמקיפו ע"י אשה ועכו"ם וקטן לאו בר חיובא הוא וכמו שאמרו שם בגמ' להדי' לר"ל וי"ל דכוונתו עכ"פ כשמקיף כשנעשה גדול דמי לא מייירי ששלמו לו ימי נזרו של אביו ציוס שנעשה גדול ואז מגלה ומציא קרבנותיו וראיתו השנייה צודאי חזקה הוא ובהדיא אמרו שם בגמ' כן כדבריו ז"ל ע"ש.

ומה שנלפענ"ד לומר בישוב שיטת רבנו הגדול הראב"ד ז"ל לולא דברי רבותינו הקדושים דאיך אפשר דאישתמיטתיה מיינה דהראב"ד ז"ל דברי הרמב"ם ז"ל דס"ל להדיא דמופלא סמוך לאיש דאורייתא וגם דברי הגמ' ממה שהכריח המל"מ שיטתיה אומר אני דכוונת הראב"ד בהשגתו הוא כך דהנה כבר הבאתי לעיל בשם המאירי ז"ל שפסק בגמ' נזיר דהלכה כרבי דס"ל דהלכה היא צנזיר דאע"פ שהגיע לעונת נדרים מדיר ליה דכך היא הלכה ובגמ' נזיר שם אמרו לא דכו"ע הלכה היא צנזיר והכא דמופלא הסמוך לאיש קמפלגי רבי סבר מופלא הסמוך לאיש דרבנן ואחיה דאורייתא דחיה דרבנן ורבי יוסי בר"י סבר מופלא הסמוך לאיש דאורייתא וכו' והנראה מסוגיא זו דרבי ס"ל מופלא הסמוך לאיש דרבנן וכיון דאנן פסקינן בהא דנזיר כרבי ולרבי הוה מופלא הסמוך לאיש דרבנן א"כ האיך מציא קרבנותיו דהוי חולין בעזרה.

ולכן דוקא קשיא ליה להראב"ד כיון דאנן פסקינן כרבי תקשה לכאורה דכיון דפסקינן כרבי ורבי ס"ל מופלא הסמוך לאיש דרבנן גם צה נראה לכאורה דפסקינן כותיה דמהיכי תיתי נפסוק כותיה צפלגא לענין נזיר ולא פסקינן כותיה צאידך פלגא לענין מופלא הסמוך לאיש וא"כ אי נפסוק כרבי גם דמופלא תקשה קושיה הראב"ד ז"ל וז"ש דבר זה אינו מחזור למ"ד מופלא סמוך לאיש דרבנן האיך מיייתי חולין בעזרה הדר קאמר הראב"ד ז"ל ואפשר דהלכתא כמ"ד דאורייתא כוונתו דאפשר דאף דאנן קיי"ל בהא כרבי דס"ל הלכה היא צנזיר מ"מ צהא דמופלא הסמוך לאיש קיי"ל כרבי יוסי בר"י משום דר"י

ורשב"ל ס"ל דאורייתא פי' יולא דופן ולכן לא קיי"ל צהא כרבי ופלגינן דיבוריה זה היה נראה לפענ"ד לישב שיטת הראב"ד ז"ל לחומר הנושא (דבאמת לרבי כן היא הלכה ולא הוה חולין בעזרה).

וראייתי בלח"מ שכתב אצל יש לחמוה על רבנו (הרמב"ם) ז"ל דהוה פסק כרבי דאמר עד שיציא שתי שערות שכן כתב לקמן עד שיגדיל ויעשה איש א"כ הרי משמע החס דרבי אית ליה דמופלא הסמוך לאיש דרבנן ומשום הכי אחי הלכה דאורייתא ודחי דרבנן אצל אי הוה דאורייתא לא אחי דאורייתא ודחי דאורייתא וכן נראה מוסכס שם בסוגיא ואפילו למאן דהוה סבור מעיקרא דפליגי אי הלכה היא צנזיר הוה סבור דכ"ע אית להו דמופלא סמוך לאיש דרבנן והניח דברי הרמב"ם ז"ל בצ"ע ע"ש.

אבל המאירי ז"ל חירץ זה צמה שכתב ולריך שחדע שכל השקו"ט החס לא נאמרה אלא דרך דחיה ומשא ומתן שהרי אי אפשר לומר שיהא רבי סובר דהדרת אב דרבנן שהרי הוא סובר יש שחיטה לעוף מה"ת וא"כ האיך מציא העאת העוף בתגלחת עומאה ועוד דהא פסקינן הלכתא מופלא דאורייתא אלא כלה דרך משא ומתן נאמרה ולא צדוקא ע"ש ובהא מיושבים דברי הרמב"ם ז"ל מקושיה הלח"מ ז"ל ודו"ק.

ודע דבעל מגדל עוז כתב שם בפשיטות דעת הרמב"ם לפסוק כרבי יוסי בר יהודה ולא כרבי ודבריו לפענ"ד תמוהים שהרי להדיא כתב בהלכה ע"ז ועד מתי מדירו עד שיגדיל ויעשה איש והא כרבי ולא כרבי יוסי וכן כתב הב"מ והלח"מ שם ולא"ג.

ושייפת רבנו הבה"ג ז"ל נראה נמי דפסק כרבי חדא דהלכה כרבי מחזירו ועוד דריבטת בגמ' והאי מעשה נראה כרבי שאמר והציאו לפני ר"ג לידע אם הציא שתי שערות ר"י אומר וכו' וכיון דרבי יוסי הוה החולק על ת"ק צהא מעשה הלכה כח"ק ועיין לפנת פענח מה שכתב כאן.

ודעת רבנו נראה דמופלא סמוך לאיש דאורייתא דראיתי צה"י מיאון אמר רבה שלש מדות צקטנה וקטן וכו' הגיעו לעונת נדרים קטן צן שלש עשרה שנה ויום אחד וקטנה צת שתיים עשרה שנה ויום אחד נדריהן נדר והקדשן הקדש וכנגדן צקטנה חוללת מיחנץ לא חללה עד שהיא צת שתיים עשרה שנה ויום אחד והיא דאחיהא שתי שערות איזו היא קטנה מצת אחת עשרה שנה ויום אחד ועד צת שתיים עשרה שנה ויום אחד ואע"ג דאחתי שתי שערות לא חוללת ולא מתיצמת וכו' וצת אחת עשרה שנה ויום אחד נצדקת לנדרים דתנן נדה מ"ה צת אחת עשרה שנה ויום אחד נדריה נצדקינן צת שתיים עשרה שנה ויום אחד נדריה קיימינן וכן קטן צן שתיים

נקבה אטפ"י שאמרו אין לנו יודעין לשם מי נדרנו נדריהן נדר משום דאיש נדרים בשנים תליא מדכתב וכוף דאחיאת שחי שערות דוקא בחלילה משמע דבאינך לא צעי שערות וכיינו דקרי לכו עונת נדרים כשהגיעו לשנות הגלות דמופלא הסמוך לאיש לא מיקרי הגיע לעונת נדרים כיון דצעי בדיקה לשם נדר ולא הוי הגיע לעונת נדרים גמורה אבל אחר י"ג לנקבה וי"ג לזכר זה מקרי עונת נדרים ודאי נדריהן נדר אטפ"י שאין יודעין לשם מי נדרו.

והיא דכתב הרשב"א ז"ל דדעת רבנו ב"ג דצעי שחי שערות הרגיש זה בגאון ז"ל והשיג אפי' הרשב"א ז"ל ובהידושי הרשב"א וכו' ומשמע מדברי הרשב"א שכתב מדברי הב"ג דמ"ש וכוף דאחיאת שחי שערות קאי נמי להגיעו לעונת נדרים ואם הגיעו לשנים ולשערות לא הוי לריך רצא לומר הגיעו לעונת נדרי' דכב"ג פשיט' גדול הוא לעונשין ולמכות אלא דברי ב"ג לומר בהגיעו לעונת נדרים היינו לשנות גדלות לחודיה בלא שערות, ואמר רבנ' וכנגדו בקטנה חוללת וכיינו כשהגיעו לשנים דהיינו צת י"ג שנה ויום א' ומחלץ לא חללה עד שתצא שחי שערות אבל לעונת נדרים לא צעי שערות לשיטת ב"ג דדוקא בחלילה כתב מחלץ לא חללה וכוף דאחיאת צ' שערות אבל בעונת נדרים לא כתב משערות וזה צרור ובהבטות מיימוני פי"א מגדרים (ט"ס מה שכתב פ"א. ועוד ע"ס ברשב"א שם וז"ל ס"ה) ז"ל וזו עונת נדרים האמור צפי' התקבל וכל מקום וכן פירשו ב"ג אבל רש"י פי' שעות נדרים הוא שנה שלפני גלות ס"ה עכ"ל.

והגרא"ה דנחלקו בזה הראשונים ז"ל צעיטת רבנו דדעת הרשב"א דצעי שערות ופליג על הרמב"ם ז"ל ודעת הב"ב"י דלא צעי שערות וס"ל כדעת הרמב"ם ואף שמה שהקשה עליו הבעל ש"ש אינו מוכרח ואפשר אפילו מופרך מגמ' נזיר הנ"ל דאיתא מפורש לרבי דאף דהוא בן י"ג מ"מ עדיין צעי שערות מ"מ מדברי הב"ב"י ראינו מוכרחת דדעת הב"ב"ג ז"ל כדעת הרמב"ם ז"ל.

אבל לפי זה י"ל דרבינו הרמב"ם ז"ל פסק צפי"ב מהל' נזירות נמי כרבי יוסי ברבי יודה ולא כרבי וכמו שכתב הבעל מגדל עוז צפשיטות ודלא כמו שכתבו הב"ב"י והלח"מ צפשיטות דהרמב"ם פסק כרבי ומה שהצא הלח"מ ראי' לדבריו ממה שכתב הרמב"ם צפי"ב הט"ו ועד מחי יש לו להדירו עד שיגדיל ויעשה איש ז"ל דאין כוונתו לשחי שערות. וז"ע שהרי הבעל לח"מ הביא שם דברי הרמב"ם מפי"א מהל' נדרים הנ"ל.

וראייתי צבור שמה הל' נדרים הנ"ל שהצא דעת רבנו צפשיטות כשיטת הרמב"ם וליון לש"ש הנ"ל וכתב ותמורה מאוד מכה דמקשי רב המנוח ור' זירא ממשנה וצרייתא אי' דלא אייתי ש"ש קטן הוא וכו'.

עשרה שנה ויום אחד נדריו נצדקין בן י"ג שנה ויום א' נדריו קיימין קודם זמן הזה אף על פי שאמרו יודעים לנו לשם מי הקדשנו ולשם מי נדרנו אין נדריהם נדרים ואין הקדשן הקדש אחר זמן הזה אטפ"פ שאמרו אין לנו יודעים לשם מי הקדשנו ולשם מי נדרנו נדריהם נדרים והקדישן הקדש וצודקין אותן כל שחיס עשרה שנה וכל שלש עשרה שנה קטנה מצת י"א שנה וי"א ועד צת י"ג וי"א וכן קטן מצן י"ג שנה וי"א ועד בן י"ג שנה ויום אחד אם יודעין למי נודרין ולמי מקדישין נדריהם נדרים והקדישן הקדש וכיינו מופלא סמוך לאיש דכתב בנדרים ע"כ. ונראה דס"ל מופלא סמוך לאיש דאורייתא.

והרשב"א צפי' התקבל דף ס"ה כתב הגיעו לעונת נדרים וכו' ובעל הלכות ז"ל נראה שפירש הגיעו לעונת נדרים דנדריהם קיימים בין יודעים לשם מי נדרו בין אינם יודעים דהיינו צקטן בן י"ג שנה ויום אחד ובאשה י"ג שנים ויום אחד וביא דאחיאת שחי שערות כדאיתא בתם צנדה ז"ל שכתב בהלכות מיהאן הגיעו לעונת נדרים קטן בן י"ג שנה ויום אחד וכו' וכוף דאחיאת שחי שערות ע"כ ונראה דבריו מדאמרין הכא נדריהן נדר והקדישן הקדש דאלו קודם הזמן הזה אין נדריהן נדר עד שצודקין אותם ולא קתני בכו צמחתי נדריהן נדר אלא נדריה נצדקין ובלשון הזה ס"ל לרצא למינקט אלא ודאי מדנקט הכי ש"מ דכשהגיעו לעונה שנדריהן קיימין אטפ"פ שאין יודעין לשם מי וכו' ע"ש. והנראה דס"ל לרשב"א ז"ל צעיטת רבנו דמ"ש וכוף דאחיאת שחי שערות קאי נמי להגיעו לעונת נדרים וגם נראה דפסק מופלא סמוך לאיש הוה דאורייתא וזו ראי' לשיטת הפוסקים דמפרשי בן.

אבל הרמב"ם פי"א מהל' נדרים ה"ד כתב קטן בן שחים עשרה שנה ויום אחד וקטנה צת אחד עשרה שנה ויום אחד שנשבעו או נדרו וכו' אם יודעין לשם מי נדרו וכו' קודם הזמן הזה אטפ"י שאמרו יודעין לנו לשם מי נדרנו וכו' אין נדריהן נדר, ואחר הזמן הזה שנמלאו הבן בן י"ג שנה ויום אחד והצת צת י"ג שנה וי"א אטפ"י שאמרו אין לנו יודעין לשם מי נדרנו ולשם מי הקדשנו דצריהם קיימים והקדישן הקדש ונדריהן נדר ואטפ"י שלא הביאו שחי שערות וזו היא עונת נדרים האמורה בכל מקום הואיל והגיעו לשנים הגדולים נדריהם נדר אטפ"י שלא הביאו סימנין ועדיין לא נעשו גדולים לכל דבר ודבר זה מדברי תורה שהמופלא סמוך לאיש הקדשו הקדש ונדרו נדר עכ"ל.

וראייתי צבז שמעתתא שמעתתא ה' פי' י"ג שכתב דשיטת הרמב"ם היא שיטת הב"ב"ג וס"ל דגם דעת רבנו הב"ב"ג ז"ל דלא צעי צ' שערות משכהגיע לעונת נדרים וז"ל בן נראה מדברי ב"ג מהל' מיהאן וכו' ומצואר מדבריו דאחר הזמן הזה דהיינו שנות זכר ושנות

בישראל ולא היו ימים מועטים עד שהורה הלכה בישראל. (כה) האומר
 הריני נזיר לכשיהיה לי בן ונולד לו בן הרי זה נזיר בת טומטום
 ואנדרוגינוס אין זה נזיר אם אמר כשאראה לי וולד אפילו נולד לו בת

אצו יכול להדירו כשהוא גדול
 ועיין משנ"ה: האומר הריני
 נזיר כשיהיה לי בן. פירוש
 כולל ושנה להקצ"ה שחנני
 וחנני ונולד לי בן, תוס', והצ"י

כתב דמכ"ט הוא דאמרינן הכי דבן דוקא קאמר ולא בת אכל בעלמא אמרינן דבת
 בכלל בן הוא וכשהוא דמתני פ"ד מ"ח דגיטין נושאת לאחר וכהי לה בניס והביא דאמרינן פ' מי שמת גבי נכסיו לצניי
 דאין הברתא בכלל היינו דבת במקום בן לא הוי בכלל בני ע"ש: הרי זה נזיר. פירוש כשנולד לו בן זכר שלא כיון
 זה אלא על בן זכר שהמלה היא מלה מיוחדת לבן זכר כדכתיב לבן או לבת ולשמה בן ותכר ותלד בן, המאירי
 ז"ל: **משמטום** ואנדרוגינוס אין זה נזיר. שאין אלו בכלל בן ואע"ג דכתיב ואצנה גם חנני ממנה שמשמע אף על
 בנות מ"מ עיקר הלשון על הזכר הוא: אם אמר כשאראה לי וולד הרי זה נזיר. אף כשנולד לו בת או עמטום

משנה הלכות

צביא וכי גרסינן לה בספרים שלנו ובתוספתא אי אייתי
 שתי שערות מעיקרא קאי בזמירות ידיה אי לבסוף קאי
 בזמירות דאצורה צי מילעי מאי הניחא לרבי יוסי צ"י
 דאמר עד שיגיע לעונת נדרים אלא לרבי מאי ליכא
 תקנתא עד דיתית דיליה ויתית דאצורה ופ"י בדברים
 שהוא חוזר בזמירות דר' חנינא שהדירו אצור ואמר שאם
 בדקוהו ביום ההדרכ ומלאו בו שתי שערות בזמנו קאי
 בזמירות ידיה שהרי נזירות אצור לא חלה עליו כלל ואם
 נדק ולא הביא גם כל שלשים יום עמד בלא שתי שערות
 קאי בזמירות אצורה אכל אייתי צי מילעי מאי כלומר אם
 לא נמלאו ביום ההדרכ והתחיל בזמירות האצ ולמחו בו
 בחוך הלי האיד ילא ידי נזירות צארתם הלי שהרי נזירות
 האצ נתבעה כשהביא שתי שערות ונזירות שלו לא חלה
 עד שעת זמן הצאת השערות הניחא לר"י דאין הגעת
 עונת שצאמלע סותרת נזירות האצ אלא לר' והשיב לרבי
 כל שהוא בן ודאי חיישינן ואין תקנה עד שיובג ס' יום
 ע"כ.

ובאריך שם הרבה וכתב ד"ה והנני לגלות צ"ד וז"ל
 אולם המעיין בנזיר יראה דאילו מוכרח לומר דרבי סבר
 דמופלגא בסמוך לאיש דהוי דרבנן רק דסבר הלכה בנזיר
 וכ"ז שהוא לעונשין אצור מדירו ודלא כמוש"כ תוס' תמן
 ד"ה ואע"ג וכו' וכן פוסק רבנו הלכה בנזיר ועד
 שיביא שתי שערות מדירו ומופלגא וכו' הוי דאורייתא ע"ש
 מה שהאריך.

עוד נסתפק המל"מ בקטן מופלג לאיש אם קבל עליו
 נזירות אם יכול לשאול על נזירותו.

ובסוגיא שם דייק בעלמא לרבי יוסי דאמר אין האצ
 יכול להדיר את בנו בנזיר אלא עד שיגיע
 לעונת נדרים דהיינו י"ב שנים ויום אחד שנדריו נדקין
 כל שנת י"ג היינו דקאמר למה שאינך לריך לנדוק אותי
 אם אני יודע לשם מי נודרין ומקדישין וגם את הגעתי
 לשנת י"ג שלא יבא נדרו של אצא קיים שאף אם הגעתי
 לזמן זה ואין נדרו של אצא קיים אני נודר בשביל עצמי
 ולא בשביל אצא הרי יכול להיות גדול וראוי לידור ועדיין
 הוא צרשות אצור דהיינו כל שנת י"ג שהוא צרשות אצור
 והוא ראוי לידור מפני שהוא מופלג סמוך לאיש והכתי
 לריך הוא לנדקו מפני נזירות אצור אם הביא שתי שערות
 דהיינו י"ג שנים ויום אחד אע"פ שנדרו קיים גם נדרו של
 אצור קיים והאיד יפטור מלנדקו יש לו לנדוק עדיין אם
 קיים נדר אצור ואם לאו ומתוך דאמר אבא היינו אם
 קטן אני שאין אני ראוי לידור הרי אני בשביל אצא
 ואם גדול אני אבא או בשביל אצא או בשביל עצמי שאם
 אני בן י"ב ויום א' נדרו של אצא קיים ושלי בעל ואם אני
 בן י"ג ויום א' שלי קיים ושל אצא בעל כך פתר התוס' ר"ד
 ועיין תוס' שם.

ודע דהא דקוי"ל האצ מדיר בנו בנזיר דוקא כשהבן
 שותק אכל אם הבן מוהה או אם גלחוהו קרוביו
 ועשו מעשה למחות אינו נזיר בן הוא בגמ' וצרמז"ם
 פ"ג ועיין מנ"ח מל"ה שם"ח. וכשקבל נזירות האצ האצ
 חייב להביא קרבנות בשביל בנו שהדירו ואם יש לו מעות
 משלו יכול להביא משלו.

ובתוס' ר"ד סיים כתוב בספרים עוד ואלא אי אייתי
 צמיעי מאי הניחא לר' דאמר עד שיביא
 שתי שערות אלא לר' יוסי צ"י דאמר עד שיגיע לעונת
 נדרים מאי איכא למימר אמרי לר"י צ"י לית ליה
 תקנתא עד שיחית דיליה ויתית דאצורה ולא יכולתי לעמוד
 עליו ע"כ.

(כה) ומ"ש האומר הריני נזיר לכשיהיה לי בן ונולד
 לו בן הרי זה נזיר וכו' משנה נזיר דף
 י"ב ע"ג הריני נזיר לכשיהיה לי בן ונולד לו בן הרי
 זה נזיר נולד לו עומטום ואנדרוגינוס אינו נזיר אם אמר
 כשיהיה לי וולד אפי' נולד לו בת עומטום ואנדרוגינוס
 הרי זה נזיר הפילה אשתו אינו נזיר ר"ש אומר יאמר
 אם היה בן קיימא הרי אני נזיר חוצה ואם לאו הרי
 אני נזיר נדבא חזרה וילדה כ"ז נזיר ר"ש אומר יאמר
 אם הראשון בן קיימא הראשון חוצה וזו נדבא ואם לאו

אבר המאירי ז"ל כתב וז"ל והשתא אחיה לפרש לדעת
 רבי והלכה כמותו כמו שביארנו וקבעי עלה

גמור דהוי ספק לכולי עלמא אם כוונת הנודר היה כן
 אם לאו או בספק דהוה ספק לכל העולם כמו שנים שבו
 מהלכים בדרך וראו אחד זה כנגדם ואמר אחד הריני
 נזיר אם יהי ראובן וכו' ונעלם כיון לכולי עלמא א"א
 לידע אם חל הנדר אם לאו הוי נזיר אבל היכי דפליגי
 רבותא ולדעת הרבה הוי נזיר ואין צו ספק כה"ג יש
 לומר דחזר הדין דיש להחמיר בשל תורה.

ודבריו לכאורה ל"ע צמה שכתב צשכיה אחד זה כנגדם
 ונעלם דהאי לכולי עלמא א"א לידע אם חל
 הנדר אם לאו דהרי ודאי אפשר לידע כיון שאותו אחד
 חי הוא וז"ל דלשון כו"ע לאו דוקא אלא כוונתו דלדין
 הוי ספק גמור. וליכא שום דל להכריע.

ובגמ' נדרים דף י"ח סתם נדרים להחמיר ופירושם
 להקל כיצד הרי עלי כתרומה אם כתרומת הלשכה
 נדר אסור ואם של גורן מותר ואם סתם אסור. ובגמ'
 פריך וכתנן ספק נזירות להקל ופ"י המפרש דאמרינן
 צמס' נזיר (דף לב ע"ב) הריני נזיר אם זכו פלוני שצא
 נגדי והלך לו וכו' אינו נזיר.

וראיתי בחזון יחזקאל לתוספתא דנדרים להגאון המוצהק
 מוהר"י אבראמסקי שליט"א שהקשה וז"ל והנה
 פירכא זו לריכה עיון הלא שאני התם צאומר הריני
 נזיר אם פלוני זה שצא נגדי שהספק שם הוא ספק
 צמליאות אם פלוני שצמיריותו תלה זה את נדרו נזיר
 הוא או לא אמרינן שספק נזירות להקל אבל בנידון דידן
 צאומר הרי עלי כתרומה אע"פ יש כאן ספק אם יש
 בלשון זה משום לשון נדר או לא הלא יש צמשמעות
 האי לישנא כתרומת הגורן ויש גם צמשמעות האי לישנא
 כתרומת הלשכה וצאופן כזה צאומר שנתכוין סתם למה
 שהלשון משמע מנא לן שיש לפרש להקל ולא להחמיר
 וכו' ע"ש מה שחירץ.

ורפ"י מה שכתב הרשד"ם ז"ל יש לישב שהרי כתב הרשד"ם
 ז"ל דצדצר דהוי ספק לכולי עלמא אם כוונת הנודר
 הוי כן אם לאו או דהוי ספק לכל העולם כאותו שנעלם
 אמרינן דספיקא לקולא וא"כ הכי נמי כיון דהספק הוא
 לכולי עלמא מה כוונתו כשאומר סתם אי כוונתו לתרומת
 הלשכה או לשל גורן ולכן שפיר פריך שם וצאמת בגמ'
 שם מיייתי הא דגמ' נזיר דף ל"ב דאחד זה כנגדו אלא
 המפרש הוא שפ"י שם דמהא פריך והתוס' והרא"ש
 והר"ן פ"י סתם משנה הוא צמס' טהרות ע"ש. ועיין
 מהרי"ע ח"א סי' פ"ט דהיינו טעמא דפסק הרמב"ם
 ספק נדרים להחמיר וצנזירות להקל דגבי נדרים דספיקס
 אינו חמור מוודאין מעייל אינש לספיקא משא"כ צנזירות
 דספיקו חמור מוודאין ועיין מה"א ה"ל נדרים סי' י"ג וז"ע.

ודע דראיתי בשו"ת מוהרשד"ם ה"ל דצנזיר שמשון
 אפשר ללא אמרינן ציה ספק נזירות להקל והטעם

כראשון נדבה וזו חובה. ובגמ' האי מאי למימרא משום
 סיפא זה עומטום ואנדורוגינוס אינו נזיר פשיטא מהו
 דתימא לכשאצנה הוא דקאמר קמ"ל דלא. ואם כשיהיה
 לי ולד וכו' פשיטא מהו דתימא ולד דמיחשב ציני אינשי
 צעינן קמ"ל.

ובירושלמי איתא זה לא כלום עומטום ואנדורוגינוס
 לריכה ופ"י הפני"מ זה לא כלום כלומר
 פשיטא דאינו דהא בן קאמר ולא לריכה לאשמעינן אלא
 אגב עומטום ואנדורוגינוס נקטב דלריכה הוא ולאשמעינן
 שאינו נזיר כלל ואפילו לר"ש דאמר צמתניתין לקמן ספק
 נזירות להחמיר דוקא אם ספק בן קיימא או לא הוא
 דקאמר, אבל עומטום ואנדורוגינוס לא שלא היה דעתו
 אלא לבן ודאי. אבל הק"ע פ"י שם עומטום ואנדורוגינוס
 לריכה דאינו נזיר ודאי אבל מספק הוא שמה בן הוא
 ועיין שו"ת קרבן שם ועיין רמב"ם פ"א מה"ל נזירות
 ודו"ק.

ועיין ל"פ ה"ל נזיר שכתב לעיין ב"ב דף קמ"א ע"א
 וצתוס' שם גבי לשון ב"א ובהך דנדרים דף י"ח
 ע"ב גבי כוי ע"ש וצרא"ש ועיין מש"כ הרמב"ם צפיהמ"ש
 פ"א דמס' צכורים דהתורה ר"ל דוקא ודאי ולא ספק
 ועיין מש"כ רבנו צפ"ג מה"ל איסורי מצבה ה"ג דיש
 עליהם שם אחר לגבי קדשים ועיין צכורות ר"ז ע"א דיש
 גם על עומטום שם צריה ע"ש.

וראיתי צמל"מ פ"א מה"ל נזיר ה"ל שמשתפק צאומר
 הריני נזיר לכשיהיה לי בן או זה וילדה עומטום
 מהו מי אמרינן כיון דלבן או לבת הוי נזיר כי ילדה
 עומטום הוי נזיר ודאי דהא בן הכי וצין הכי קבל
 הנזירות או דלמא טעמא דאמרינן דכשאמר לכשיהיה לי
 בן וילדה עומטום דאינו נזיר לאו משום דלמא נקבה
 היא ור"י דכרי הוא דאזיל צנזירות לקולא שהרי כתבו
 התוס' דאפילו מאן דמחמיר בספק נזירות מודה הכא
 משום דכשאומר לכשיהיה לי בן לא היה דעתו אלא לבן
 ודאי ולא לעומטום וא"כ אף דקאמר לכשיהיה לי בן או
 זה לא היה דעתו אלא לבן או לנקבה ודאית ע"ש ועיין
 צקנן אורה שפשט ליה ספקתו ולפענ"ד דהאי תלוי
 צמחלוקת הפ"מ והק"ע צירושלמי דלדעת הפני"מ דדעתו
 לודאי הכ"י לאו ודאי הוא ולדעת הק"ע דחשיינן מספק
 שמה בן הוא א"כ כ"ש הכא דאמר בן או זה ודאי אחת
 הוא וממילא הוי נזיר וק"ל. אבל הש"ס דינן נראה דחולק
 צבה אירושלמי.

והנה בגמ' דף ל"ב ע"ב הריני נזיר אם פלוני זה שצא
 נגדי נזיר והלך לו אותו פלוני ואין ידוע אם נזיר
 או לא אינו נזיר ולא הוה נזיר כלל משום שספק נזירות
 להקל.

וראיתי צתשו מוהרשד"ם יו"ד סי' ע"ז שכתב דהא
 דקיי"ל ספק נזירות להקל אינו אלא צספק

טומטום ואנדרוגינוס הרי זה נזיר. (כט) הריני נזיר ונזיר כשיהא לי בן התחיל מונה את שלו ואחר כך נולד משלים את שלו ואחר כך מונה של בנו הריני נזיר כשיהא לי בן ונזיר התחיל מונה את שלו ואחר כך נולד

או אנדרוגינוס שכל אלו בכלל ולד הם ואין אומרים שמשמעו ולד הנחשב בין האנשים אלא כל ולד משמע: הריני נזיר ונזיר. פי' הריני נזיר מעכשיו

ונזיר כשיהא לי בן ונמלא שזר שתי נזירות אחת מיד ואחת לכשילד הבן: התחיל מונה שלו. כדינו שהרי הוא נזיר קודם וצתוך ימי מנינו נולד לו הבן: משלים את שלו. שהרי קבל עליו תחלה בהזכירו ראשון וכששלים יגלה ויביא קרבן ואח"כ מונה את של בנו, ויש מפרשים דאינו הריני נזיר כשיהא לי בן ונזיר. שקבל עליו נזירות בנו תחלה: התחיל מונה את שלו. אולי ישלמו לי יום קודם שילד לו בן ואח"כ נולד לו בן קודם שנשלמו ימי נזירותו ומגלה נולד הבן מיד כוהג נזירות בנו כדינו ומשלימו ומגלה

משנה הלכות

תחילה ואח"כ מונה נזירות שהזיר על בנו דכיון שחל עליו של בנו עד שלא השלים נזירות שלו נעשה כנזירות אחת ולכך אינו יכול לגלה וס"ל דאינו מגלה צנתיס דכיון שחל עליו נזירות בנו עד שלא השלים נזירות שלו נעשה כנזירות אחת ולכך אינו יכול לגלה והא דאמרינן בהמקבל עליו צ' נזירות מגלה צנתיס התם דוקא כיון דלא חלה נזירות השניה עד לאחר נזירות הראשונה ולכן מגלה צנתיס משא"כ הכא דצשעת נזיר שיחול נזירות בנו מיד כשילד ולכן חל עליו נזירות בנו ולא יכול לגלה לנזירות הראשונה אצל מ"מ כיון דנזירות שלו התחיל קודם הכי משלים את שלו הואיל ואמר הריני נזיר צרישא ואח"כ מונה של בנו ולבסוף מגלה תגלחת אחת. וא"ת ימנה על בנו משנולד וציוס לי יגלה ושוצ ישלים נזירות שלו והדר יגלה, כיון דאין בין גילוח ראשון לגילוח שני גידול שאין גידול שער פחות מלי' יום הלכך אינו מגלה אלא תגלחת אחת על שניהם לבסוף נזירותו ואינו מציא שתי קרבנות נזירות שאינו מציא שתי קרבנות לתגלחת אחת.

דתינא פי' אלו מותרים הרי אני נזיר אם יש צרכי זה ק' כור והלך ומלאו שנגנז או שנאבד ר' יהודה מתיר ור' שמעון אוסר ושקלינן וערינן בטעמא דר' יהודה ואמר רבא כל שספקו חמור מודאי לא מעייל נפשיה לספקא וכו' עד הרי אני נזיר שמשון מא"ל ח"ל כ"ש לא תניא ח"ל והא אמר רב אדא בר אבהו תניא נזיר שמשון ח"ל אי תניא תניא עכ"ל ופירוש לא תניא דר"י מיקל צו כיון דאין ספקו חמור מודאי כן פי' הרא"ש ז"ל וכן נראה מפ"י הר"ן וא"כ כ"מ דלהאי שינויא בספק נ"ש אין להקל כיון דאין ספקו חמור מודאי ולשינוייה דקאמר אי תניא תניא כתב הרא"ש דהוי תרי תנאי אליבא דר"י והאריך שם ולבסוף כתב אפי' ח"ל צנ"ש נמי ספק נזיר להקל מי שנדר מתחלה לדעתא דספיקא ודאי פשיטא ופשיטא דהוי איסור גמור ע"ש.

ולפירושו תקשה דהיכן מלינו צ' נזירות בתגלחת אחת וגם היכן מלינו צ' נזירות שיביאו קרבן אחת. וכבר הקשו בן המפ' ולפ"י התוס' הקשו מאחר שאין תגלחת צנתיס מאי נפקא מינה ומה לריכיס לצר איזה ימנה תחלה כיון דסוף סוף מונה מספר שתי נזירות ומגלה תגלחת אחת ומתירימ צה שיש לצר צה אם צשעה שנולד הבן ימנה שנים או שלשה ימים ועדין הוא צתוך הראשונה ושאל על שלו שלפי פירושם אין אותם שני ימים או שלשה שימנה לאחר לידת הבן עולין לו לשל בן שהרי לא מנזירות של בן היו שהרי לא חלה עליו נזירות של בן מחמת נזירות שלו. ולפירוש המפרש אותם שני ימים או שלשה עולין לו שכבר חלה הנזירות אלא שהיה צריך להשלים את שלו כך פי' במאירי ז"ל והק"א תקשה קושיא זו לפי' התוס' מעטמו ות"י דנפקא מינה לענין סתירה כשנעמא צנתיס וצנתיס קושיא זו ראשונה היא. ולפ"י התוס' עוד תקשה לכאורה שהרי צסיפא גם כס פירשו כשאמר הריני נזיר כשיהיה לי בן ונזיר דאינו

כ(כט) וב"ש הריני נזיר ונזיר כשיהא לי בן וכו' משנה שם דף י"ג ע"ב הריני נזיר ונזיר כשיהיה לי בן התחיל מונה את שלו ואח"כ נולד לו בן משלים את שלו ואח"כ מונה את של בנו הריני נזיר כשיהיה לי בן ונזיר התחיל מונה את שלו ואח"כ נולד לו בן מניח את שלו ומונה את של בנו ואח"כ משלים את שלו ע"כ. ולא נחזררה לן דעת רבנו מה ס"ל צפירוש הא משנה, והראשונים ז"ל נחלקו צפירושא וקנתם מחלקים בין צצא ראשונה לצצא שניה וקנתם ס"ל דכהדדי נינהו התוס' פירשו דצרישא דמתניתין מגלה אחר נזירות שלו ואח"כ מונה של בנו ככל שני נזירות שהרי כשאמר הריני נזיר מיד חלה עליו נזירות שלו וכשאמר אח"כ ונזיר כשיהא לי בן הוה ליה נזירות אחרת ואינו חלה עליו עד אחר שימנה נזירות ראשונה ויגלה ויביא קרבנותיו עליו ככל שתי נזירות וכן כתב צגליון להמפרש וכן פירש המאירי ז"ל.

אבל המפרש כתב צצא דרישא אמר הריני נזיר מעכשיו ונזיר לכשיהיה לי בן התחיל מונה את שלו ועד שלא השלים את שלו נולד לו בן וחלה עליו נזירות שהזיר על בנו לכשיהא לו משלים את שלו לפי שקבלו

מגלה בנתיים אלא מונה את של צנו ואח"כ משלים שלו כרי דמלניו א"כ שתי נזירות וחגלחת אחת וזו רחיה לפי המפרש ואי"ה לקמן עוד נדבר מזה.

והרמב"ם פ"ד מהל' נזירות ה"ג כתב האומר הריני נזיר ונזיר לכשיהיה לי צן והתחיל נזירות שלו ואח"כ נולד לו צן משלים את שלו ואח"כ מונה את של צנו אמר הריני נזיר כשיהיה לי צן והריני נזיר כך וכך יום והתחיל בנזירות שלו ואח"כ נולד לו צן פוסק נזירות שלו ומונה את של צנו ואח"כ חוזר ומשלים את שלו והרי שתיהן נזירות אחת לפיכך אם נעמא בתוך נזירות של צנו סותר הכל נעמא אחר נזירות צנו כשהתחיל להשלים נזירותו אינו סותר אלא עד נזירות צנו ע"כ, ובהשגות א"א אינו מחזור דלא פליגי ר"י ור"ל בשנעמא צימי צנו אם סותר אם לאו אלא אם יסחור את שלו בשביל עומאכ שנעמא צימי צנו דרבי יוחנן אמר סותר הכל ורשב"ל אומר אינו סותר. אבל עומאכ נזירות שלו לנזירת שלו צין בתחלה צין בסוף לדברי הכל סותר את נזירותו ע"כ.

ובסיפא דמתני' דהריני נזיר כשיהיה לי צן ונזיר פי' בתום' דאינו מגלה אחר נזירות צנו אלא לאחר שהשלים גם נזירות עלמו מגלה לשתייהם ומציא צ' קרבנות אחד לנזירות צנו ואחד לנזירות עלמו אבל לא יגלה אחר שהשלים נזירות צנו דא"כ האיך ישלים נזירותו כי לא יוכל לגלה בהשלמת נזירות דאין גידול שער פחות מלי יום. וכי דאי נדר נזירות מרובה שהי' נשאר אחר נזירות דצנו לי יום דאז היה יכול לגלה לנזירות צנו להשלים נזירותו ולשוב ולגלה מ"מ צמתני' דמייירי צתסם נזירות דהוי לי יום הלכך אם יגלה לנזירות צנו לא יוכל לקיים מלות גילוח הנזירות דנפשיה ולכך לא יגלה עד שישלים שתי הנזירות ויציא שתי קרבנות וכן כתב הרא"ש ז"ל.

והב"ב והלח"מ צפי' הרמב"ם פ"ד מהל' נזירות ה"ג הביאו פירוש התום' ואח"כ מה שפי' רש"י צסם המורה דרישא וסיפא איכא גילוח צרישא צין שלו לשל צנו וצסיפא צין של צנו להשלמת שלו ומתניתין איירי בנזירות מרובה יותר משלשים יום דכשהשלים נזירות צנו עדיין נשאר לו שלשים יום להשלמת נזירות עלמו וגידול שער ולכך מגלה צין נזירות צנו לנזירותו והרמב"ם מפרש כפי' המורה ולכך אמר הריני נזיר כשיהיה לי צן והריני נזיר כך וכך יום כלומר נזירות מרובה יותר משלשים אינו סותר אלא עד נזירות צנו והר"א ז"ל סובר בהשגות דהיינום הראשונים שגזר קודם נזירות צנו ג"כ סותר אע"פ שאינו סותר נזירות צנו ע"ש.

ומציאתי בתום' רי"ד נזיר הנ"ל שפי' ח"ל פי' כשחמור הריני נזיר כשיהיה לי צן חלה עליו נזירות משעב שיוולד הצן ומיד נאסר ציין וכשחמור ונזיר חלה

עליו נזירת מעכשיו וכשהתחיל לביות מונה את שלו ואח"כ נולד לו צן אחיא נזירות דצנו ודחיא נזירות דעכשיו משום דנזירות צנו נזיר תחלה ואין כה נזירות אחרת לחול עליו הילכך מניח את שלו ומונה נזירות של צנו ומגלה ומציא קרבנותיו ואח"כ מונה את שלו שלשים שלמים ואותן שמנה מקודם לכן אי עולין לו מן המנין וכו' ראיתי פירושים שונים שפוערין שתי הנזירות בתגלחת אחת ונ"ל שאין צדק ממש ורצנו צרוך זוק"ל פי' כדברי ע"כ ונראה דעמו ז"ל ג"כ דלעולם ליכא שתי נזירות שיפטרו בתגלחת אחת ולעולם כל נזירות צעי תגלחת לעלמו.

והמאירי ז"ל הביא דעת התום' ז"ל דאינו מגלה אלא אחת צסיפא דמתני' ויש מפרשים שאפי' בנזירות סתם מגלה לסוף נזירות הצן אלא שכל שהוא כן ר"ל שלא יהא צריך שלשים להשלמת נזירות שלו אחר נזירות צנו אין מה שמנה תחלה עולה, ומונה שלשים כדי שיהיה צין תגלחת שלשים וכן אם אמר הריני נזיר לכשיהיה לי צן ונזיר מאה יום והתחיל צשלו שאם מנה שצעים ונולד לו צן מונה שלשים של צן ומשלים שלשים שלו ומגלה ולא הפסיד כלום אבל אם כשנולד לו הצן מנה שמנים לנזירותו מונה שלשים של צן ומגלה וכשצא להשלים נזירותו אע"פ שלא היה צריך אלא עשרים מונה שלשים ומאלא מפסיד עשרה וכן כתובה גדולי המחברים ולשיעב ראשונה כל שהוא כן אינו מגלה לסוף נזירות צנו עד שישלים את שלו וקנת רחיה לזה ממכ שגחלקו ריש לקיש ורבי יוחנן בגמ' שלר"ל ניעמא צימי צנו אינו סותר את שלו ר"ל שאם מנה עשרים לשלו ונולד הצן ופסק צשלו ומנה של צן וניעמא סותר את של צן אבל אותם עשרים שלו אינו סותר ועולים לו אחר שיחזור וימנה נזירות של צן מתחלה וכו' ע"ש.

ובירושלמי נזיר פ"ג הל' י' (שס) כך השלים נזירות צנו וצא להשלים נזירותו ואמר שס את נעמא צתוך י' הראשונים סותר הכל משמע דאע"ג דהוב הפסק תגלחת של נזירות צנו מ"מ סותר גם מה שמנה מקודם נזירות רק צבני דאינו מונה רק להשלים שיעור גידול שער צזה הוב שס מחלוקת אי סותר זה נראה רחיה לפי' הראב"ד ז"ל ועיין פנת פננה כאן ובש"מ צזה. ועיין לקמן צסימן הסמוך.

ובגמ' עוד צעי רצא אמר הריני נזיר לאחר עשרים יום ומעכשיו מאה יום מכו כיון דהלין מאה צעשרין לא שלמין לא חיילין או דילמא כיון דאית ליה גידול שער לצסוף חיילין ותיצעי ליה נזירות מועטת חדא מנו חדא קא מיצעיא ליה אח"ל נזירות מועטת כיון דעשרה יומין הוא דמייחרין לא סליק ליה כלין עשרה ודאי נזיר מאה יום כיון דאית ליה תמנין יומין לצסוף סלקין ליה או לא ואח"ל חיילי אמר הריני נזיר

וקודם שהשלים נולד בנו מניח את שלו ומונה את של בנו ואחר כך משלים את שלו (הריני נזיר כשיהיה לי בן ונזיר מאה יום ונולד לו בן עד שבעים לא הפסיד

ואח"כ משלים את שלו. ואינו מגלה צו לצסוף מנין נזירות של בנו שהרי אינה מונה לי שלו לאחר התגלחת שכבר עלה לו מה שמנה קודם לידת הבן והאיך יגלה אחר השלמתו ואין תגלחת לפחות משלשים אלא אינו מגלה עד שישלים נזירותו אלא אח"כ נזר את שלו לזמן יתר משלשים עד שיבא לריך שלשים להשלמתו אחר שהשלים את של בנו זכו שיטע בתוס' ומקלח מפרשים, ויש מפרשים שאף בנזירות סתם מגלה לסוף נזירות הבן ואח"כ מונה שלו ומגלה ועיין משנה"ה :

משנה הלכות

כלל כמ"ש צב"ע והוא ש"ס ערוך והלכה פסוקה וכנזיר בש"ך ע"ש ולפי מה שכתבתי יש לישב נוסחתינו דכונתו דנעשה כנזירות בטעות דמכני התרה אפילו לנזירות שמשון זכ לענ"ד ברור צב"ד. ועיין תשו' מוהר"י בן לב חלק א' ס"מ וחי"ג ס"ג ועיין תשו' חו"י סי' ס"ו.

וה"ש הריני נזיר כשיהיה לי בן ונזיר מאה יום וכו' משנה שם דף ע"ו הריני נזיר לכשיבא לי בן ונזיר מאה יום נולד לו בן עד שבעים לא הפסיד כלום לאחר שבעים סותר שבעים שאין תגלחת פחות משלשים יום ע"כ. והנראה דגירסת רבנו זכא כגירסת הספר לאחר שבעים סותר שבעים ר"ל שאם נולד הבן קודם שבעים יום ואז מייחרי לכו שלשים יום לתגלחת לא הפסיד כלום ואינו לריך לנמות אלא מאה ושלושים יום כמנין שתי הנזירות שקבל עליו אחת ממאה יום ואחת משלשים יום והוא כשנולד הבן בתוך שבעים פסק בשלו ומונה בשל בנו עד מאה ומגלה ומציא קרבנותיו ואח"כ מונה שלשים יום שלו ומגלה בשביל עצמו ומציא קרבנותיו אבל אם נולד הבן לאחר שבעים כגון שכבר מנה שמיים יום ונולד הבן ופסק בנזירות שלו ומנה את של בן מגלה ומציא קרבנות בנו ואח"כ מתחיל לנמות את שלו מתחלה דכיון דלא מייחרי ליה שלשים יום לאחר הולדת הבן ולית זכו גידול שער שאין תגלחת פחות מלי יום הלכך סותר את הכל ומתחיל לנמות את שלו אחר תגלחת של בנו ומונה מאה שלו שלמים וכו"מ בנזירות מרובה אבל בנזירות מועטת אינו סותר כלל כדחנן לעיל מניח את שלו ומונה את של בנו ואח"כ משלים את שלו ואינו סותר.

וה"א שכתבתי כשלא הפסיד כלום מונה את שלו שלשים יום לצד המאה והיינו מאה ושלושים יחד וכן מה שכתבתי דמגלה אחר מאה יום שהוא שלשים לנזירות בנו ואח"כ מגלה אחר שלשים שמונה בשביל עצמו ר"ל דבני צי תגלחת וצי קרבנות בן כתבו קלח מפרשים וז"ל המאירי דלאחר שמנה של בנו לריך להשלים את שלו ולא סלקה ליה בשלשים של בנו דכרי הוא תרי נזירות נזר נזירות אחד של מאה יום בשביל בנו ונזירות אחד של לי יום בשביל עצמו והם מאה ושלושים יום ולכן משלים עד ק"ל יום ולכן לריך להציא צי קרבנות ע"כ. והכין נראה דעת הרמב"ם ז"ל והתוס' רי"ד ולפי פי' זה אלא ריהטא דגמי בפשטות.

לאחר כי יום ומעשיו נזיר עולם מהו מי חיילא או לא אח"ל הכא כיון דאפשר לאיתשולי חיילא אמר הריני נזיר שמשון לאחר עשרים יום ומעשיו נזיר סתם מהו הכא לא אפשר לאיתשולי מי חיילא או לא וכו'.

וכתבו התוס' דנזירות מועטת כיון דלא שלמי מסיק באת"ל דלא חיילי כלל בתוך עשרים אלא מונה נזירות שאחר כי ומגלה וחוזר ומונה נזירות שקבל מעשיו ואם קיבל מעשיו נזירות מרובה מסיק באת"ל דחיילי כיון דלית ליה תמנין יומין לצסוף ניחא ליה להפסיק נזירותו אבל הרמב"ם כתב דנזירות מעשיו חיילא מיד בכל בני צבי ונזירות מועטת כתב דנזירות שאחר כי נדחית ומונה שלשים מעשיו ומגלה ומציא קרבן ואח"כ מונה עוד שלשים בשביל נזירות שאחר כי ונזירות שמשון פסק להומר דאינו מגלה על נזירות מעשיו ועיין כ"מ ולח"מ פ"ד מהלי נזירות ה"י ובק"א מה שהאריכו בזה.

ודע דמדברי הגמ' הכא משמע דנזיר שמשון לעולם אי אפשר לאיתשולי עליה אבל בשו"ת מוהרי"ע ח"ב סי' כ"ד כתב שע"י פתח יש לו היתר גם לנזיר שמשון וטעמו דנדר ע"י פתח כו' כעין נדרי טעות ואין לריך התרה מן התורה רק מד"ם ועיין מה שכתבתי בזה צב"ד במשנה הלכות למס' נדרים (סי' כ"א) ומלאתי באור שמה על הרמב"ם כאן שהציא דברי מוהרי"ע ובקשו עליו מדברי הר"ן פרק נערה דף ע"ב ד"ה הא כדאיתא שמשמע שם דע"י פתח ג"כ אינו מתיר לעצמו מה"ת ואח"כ הציא הרשב"א דת"ח מלי מפר לעצמו והאריך קלח ולצסוף העלה הלכה למעשה דהכי דהפתח צדבר שלא ידע בשעת הנדר מה שכבר היה כזו כו' כנדר טעות ונזירות שמשון ג"כ מהני שאלה וכברעת מוהרי"ע ז"ל. ועיין מל"מ מה שמפלפל אם האב הדיר את בנו בנזירות שמשון אי מלי הבן או האב להשחיל עליו וברש"י מכות משמע דאציו יכול לשחול עליו. ועיין לעיל (סי' כח) מה שהבאתי צ"ס תשו' מוהרש"ם דנזיר שמשון לא אמרינן ספק נזירות להקל.

ובה"א נלענ"ד לישב נוסחת בהרת נדרים שאנו נוהגין לומר בער"ה וכל מיני נזירות שקבלתי עלי ואפילו נזירות שמשון וכו' וצפת"ש יו"ד סי' רל"ע סק"ו כתב דנוסחא מועטת היא שהרי נזירות שמשון אין לה התרה

כשנולד הבן לריק להתחיל נזירות הבן מש"ה עולים לשניהם
 אבל באומר הריני נזיר ק' יום ונזיר לכשיבוי' לי בן צבא לא
 חל עליו נזירות צנו עד שמשלים תחלה את שלו וזה נראה
 היפוך ממה שבי' המאירי בדעת התוס' ז"ל שבי' ז"ל והוא
 הדין אם הקדים נזירות הבן כגון שיאמר הריני נזיר מאה
 יום ונזיר לכשיבא לי בן שאם נזירות צנו מוצלע בשלו
 יעלו לכאן ולכאן עכ"ל.

ובישבי מתכוון ראיתי בדברי התוס' נזיר דף י"ג ע"ב
 ד"ה הריני שצפירוש דברו כמו שכתב הגרע"א
 ז"ל וז"ל ודוקא כי קבל נזירות דצנו ברישא דמיד שנוול
 הוי זקוק למנות אותו מהני הצלעה אבל קיבל נזירות
 דקי' יום ברישא אפי' נולד לו הבן קודם ע' יום לריק להשלים
 המאה יום ברישא כשקיבל עליו תחלה דלא חייל נזירות
 צנו עליו עד השלמת נזירותו אלא משלים נזירות ק' ויגלה
 ויביא קרבן לנזירותו ושוב יעשה נזירות דצנו לי יום
 ויגלה ללי' יום ויביא קרבן ע"כ הרי מפורש בדברי הגאון
 רע"א ודברי המאירי ז"ע ועיין ש"מ שם. ובמרדכי פ"ב
 דמו"ק באי' שמה לו מת בתוך ז' ימי האבילות ופסק
 הרמ"מ דאינו עולה לכאן ולכאן והביא המרדכי ראיה
 ממ"ש בנזיר הריני נזיר וכו' ועיין רמ"א יו"ד סי' רל"ט
 ספי' י"ד ומה שהשיג עליו הש"ך ז"ל ס"ק א' וביאור
 הגר"א שם ס"ק ל'.

ודע דלפי' התוס' קלה קשה סיום המשנה דאין תגלחת
 פחות מלי' ולכן סותר ומשמע לפוס ריבטא דמשום
 תגלחת הוא דסותר ולדעת התוס' תגלחת אחת עולה
 לשתייהן אי"כ מאי טעמא הוא דאין תגלחת פחות משלשים
 הא כבר מנה יותר משלשים ומאלתי צש"מ שכבר כתב
 בן ז"ל וקשיא לי האי לישנא שאין תגלחת פחותה מלי'
 יום דלא שייך לישנא דתגלחת אלא היכא שהמנין אינו
 אלא לגידול שער ולא לשם נזירות והכי הוה ליה למימר
 שאין נזירות פחותה משלשים יום ונראה לי לפרש הריני
 נזיר וכו' ע"ש שמה צאמת מכריח כפירוש הרמב"ם
 דמגלה בנתיים קודם השלמת שלו ע"ש. אבל התוס' בעלמם
 כבר הרגישו בלישנא זו דבך י"ג ע"ב ד"ה לאחר שצעים
 וכתבו דלשון תגלחת אינו מכוון דעפי' הל"ל שאין נזירות
 פחות משלשים יום וכו' ע"ש.

וגרסינן בגמ' שם אמר רב יום שצעים עולה לכאן ולכאן
 חנן נולד לו עד שצעים לא הפסיד כלום ואי
 סלקא דעתך עולה לכאן ולכאן איתגורי מיתגר אלא בדין
 הוא דלא ליחני עד שצעים ומשום דקחני סיפא אחר שצעים
 סותר שצעים קחני רישא שצעים ת"ש מסיפא נולד אחר
 שצעים סותר שצעים מאי אחר, אחר אחר אבל אחר
 ממש מאי הכי נמי דלא סתר אי הכי מאי איריא דתני
 נולד עד שצעים לא הפסיד כלום אפי' אחר שצעים נמי
 הא אמרת לא סתר אלא ש"מ אחר ממש וכן מתני' לרב
 ש"מ ורב כמאן אמרה לשמעתי וכו'.

אבל התוס' וקלה מפרשים פירשו שאינו מגלה בנתיים
 ואינו לריק אלא להשלים לשלו מה שחסר מן המאה
 והם עשרים יום ולפי שיטתם ז"ל אם נולד בן עד שצעים
 לא הפסיד כלום ר"ל כפול לשון נזירות ואינו מונה
 לשתייהם אלא מאה שאותם שלשים שהוא עתיד למנות
 עד מאה לנזירות הבן עולות לו לנזירות המאה לפי שצעה
 שקבל נזירות צנו היה בדעתו שאם יוכל להצליעו בתוך
 נזירות המאה יעלו לו לנזירות הבן ולנזירות המאה ולדעתם
 ז"ל אפי' הקדים נזירותו לנזירות הבן כגון שיאמר הריני
 נזיר מאה היום ונזיר לכשיבא לי בן שאין נזירות צנו
 מוצלע בשלו יעלו לו לכאן ולכאן וכמו שכתבתי לעיל בסמוך.

וכן לדעת התוס' ז"ל זה שאמר ברישא הריני נזיר
 ונזיר לכשיבא לי בן שמונה את שלו ואחר כך
 מנה של צנו דוקא כשמנה יום אחד או יותר קודם לידת
 הבן דלא אין כל חזקת הבן מוצלע בתוך נזירותו אבל
 אם נולד הבן ביום שהתחיל למנות את שלו אינו מונה
 לשתייהם אלא שלשים יום בלבד ואף כאן כל שנוול ביום
 שצעים לא הפסיד.

והעולה לדעת התוס' ז"ל דאין כ"מ אי אמר שלו קודם
 או של צנו קודם אלא כשלא היה שם להצליע
 נזירות אחד צשני אבל כשהיה זמן להצליע אחד צשני
 אז אין כ"מ כלום ומ"מ המפרשים פירשו דדוקא ששקבל
 עליו תחלה נזירות הבן שריק להפסיק נזירותו תכף
 שנוול הבן ולהתחיל בשל בן ועולין לו בשל בן ג"כ אז דוקא
 אמרינן דעולין אבל אם אמר הריני נזיר מאה יום תחלה
 ואח"כ אמר ונזיר כשיבא לו בן לעולם לא יתחיל של בן
 עד שיגמור נזירות ראשונה ומשלים המאה ומביא קרבנות.

אבל בגירסת המשנה התוס' יש להם גירסא אחרת
 וה"ג לה נולד לו בן עד שצעים לא הפסיד כלום
 לאחר שצעים סותר ולא גרסי סותר שצעים אלא סותר
 סתם וכן נראה גירסת הרמב"ם ז"ל ולפי גירסת הרמב"ם
 פ"י מפסיד ר"ל הימים שנוול הבן לאחר שצעים וכגון
 שאם נולד הבן ביום שמיים פוסק ומתחיל למנות את של
 צנו וכשמשלים את של צנו חוזר ומשלים את שלו שלשים
 יום ומגלה ואע"פ שלא היה לו להשלים מפסיד מה
 שמנה יתר על שצעים יום שהם עשרה ימים לפי שיטת
 הרמב"ם ז"ל ודעימיה דס"ל שמגלה אחר נזירות צנו ולכן
 צעי דוקא שלשים יום אחרים לתגלחת נזירותו אבל לשיטת
 התוס' ז"ל דס"ל לתגלחת אחת עולה לתרווייהו ואחר
 שהשלים את של צנו חוזר ומונה כפול לשון נזירותו שאלו
 נולד הבן קודם היה עולה גם נזירותו באותן המאה
 וכיון שנוול ביום שמונים לריק למנות אח"כ עוד עשרים יום
 שעולה מאה ועשרים יום וא"כ מפסיד כ' יום והבן.

וראיתי בתוס' רע"א על המשניות פ"ב דנזיר שכתב
 לדעת התוס' נמי דס"ל לנזירות צנו לי יום
 מוצלעים תוך הק' דוקא צהקדים לומר נזירות צנו דמיד

ובעבור תהיה יראתו על פניכם זו בושא. שכל הירא מחזיט: **מלמד** שהבושה מביאה לידי יראת חטא. דעל פניכם משמע בושא פנים וכתוב צהרי' לצלתי חטאתי ומי שיש בו בושא לא צמחרה הוא חוטא:

כלום לאחר שבעים סותר שבעים שאין תגלחת פחות משלשים יום. לא תניא ובעבור תהיה יראתו על פניכם זו בושא לבלתי תחטאו מלמד

משנה הלכות

ורצונו הגאון הראשון ז"ל יתפלל בעדי לעוצה בזה ובזה. ועכ"פ ימלא בו פירושים נכונים צפוי הצרייתא מה שנוגע להצרייתא עלמא. ח"ל:

שער הקדושה ראיתי לפרש בו עניני הקדושה שהאדם לריך להתקדש בשעת השמיט צמטשו ובמחשבתו על דרך שאמרו רז"ל כל המקדש עלמו בשעת השמיט הוויין לו צנים זכרים בעלי הוראה שנאמר והתקדשתם ובייתם קדושים וסמך ליה להבדיל בין העמא ובין העבור וסמך ליה אשה כי תזרע וילדה זכר ואני רואה להאריך ולהרחיב בשער הזה מפני שיש חובלת באריכותו והוא מהענינים שרוב בני האדם נכשלים ונלכדים בפת מוקשיהם וכי'.

ועתה יש עלינו לדעת ולהבחין אי זו היא המחשבה הנכונה צמטשה הזו ואי זו היא המחשבה המקלקלת אותו והמפסדת את שכרו והמביאה עליו רעה תחת טובה. והנה דרשתי וחקרתי צמטע שכלי ומלאתי חוכן המעשה הזה על ארבע כוונות לצד ועל החמישית לא מלאתי. ומן הארבע כוונות מלאתי בהן שלש שהן עיקר קיבול השכר והרביעית קרובה היא לקבל שכר ושכרה מועט מן השלש. והריני מפרש הדברים על אופניהם. הארבע כוונות אשר המעשה נכון עליהם:

הראשונה לשם פריה ורציה והיא נכונה מכולן כי הוא מקיים בה שתי מצות עשה:

והשנית לחקון הולד כמו שאמרו חכמים ז"ל שלשה חדשים הראשונים קשה לאשה וקשה לולד אמלעיים קשה לאשה ויפה לולד אחרונים יפה לאשה ויפה לולד שמתוך כך הולד יולא מלוצין ומחורז וגם היא הנכונה נמשכת כוונת פריה ורציה:

והשלישית אע"פ שאין בה לא זה ולא זה כיון שילדה אשתו והיא מניקתו אלא שביא משתוקקת אליו והוא מכיר בה שביא משדלתו ומחללה ומתקשעת עלמה לפניו צעבור שיתן דעתו עליה. וכן צעת לאתו לדרך שהאשה משתוקקת אליו גם על אלה יש קבול שכר והיא היא מצות העונה שאמרה תורה דמיון שארם כסותה שהם לרכי האשה והנאותיה:

והרביעית שהוא מחכוין לגדר את עלמו מן העצירות כדי שלא יתאוה לעצירה כי הוא רואה יארו מתגבר ומתאהבו אל דבר שהוא גם זו יש בה שכר

פי' רב אסיפא דמתני' קאי דאמר לאחר שבעים סותר ואמר רב דוקא לאחר שבעים אבל נולד לו בן ציוס שבעים עולה לכאן ולכאן ולא הפסיד כלום ויוכל לגלח ציוס המאה שהוא יום ל"א לבנו מתוך שאותו תגלחת עולה למזירות בנו מן הדין שהוא יום ל"א לבנו עולה נמי אותו תגלחת גם למזירות דנפשיה שהוא מאה יום אע"פ שאם לא נולד לו הבן לא היה יכול לגלח על מזירותו אלא ציוס ק"א השתא כשנולד הבן יכול לגלח ציוס ק' כך כתבו החוס' והטעם כיון דחשבינן ליה מקלאתו למזירות בנו ומקלאתו למזירות שלו וע"כ דחשבינן ליה כז' ימים לענין צ' המזירות חשבינן ליה נמי כז' ימים למזירות שלו ויכול לגלח ציוס מאה וז"ל דכיון דמה"ת מותר לגלח ציוס מאה אפילו בלא מזירות בנו דקו"ל מקלאת היום ככולו אלא דרצנן גזרו אעו היכא דאמר לימים והכא אגב מזירות בנו מגלח למזירות שלו נמי אפילו מדרצנן דלא גזרו כי האי גוונא (ועיין לעיל סי' צ' דעת המפרש דהיכא דכתנא צפוי לכ"ט יום מגלח לכתחלה ציוס שלשים לצד פדה ומה שהקשה עליו הקרן אורה ומכאן ראי' לפי המפרש ודו"ק).

ורפ"ז רב תרתי משמעין חדא דציוס ל"א למזירות בנו מגלח אע"ג דהוא יום מאה למזירותו וה"ה דהוה מצי לאשמעינן זה כגון שנולד הבן ציוס ס"ע דמתחיל מנינו מיום שבעים ויום מאה למזירות שלו היו ל"א למזירות בנו ויכול לגלח עוד משמיענו דין אחד דיום אחד עולה לכאן ולכאן וזה נ"מ בכל מקום ולאו דוקא לכאן.

לא) וב"ש תניא ובעבור תהיה יראתו על פניכם זו בושא וכי נדרים דף כ' ע"א ולפי שדברים הללו הם מילי דקדושה ופרישות אמרתי להעתיק כאן דברי הראשון צמטע הקדושה צמטע בעל הנפש שפ"י צצרייתא זו וכתב עליו צעל פלוגתיה הר"ה ז"ל ח"ל שער הקדושה כולו יפה ונעים, חמים דעים דתה שמשועים, להסיר מעשה העתועים, ולהיישר מעשה לעוועים, אבל אין מוסרים דברי לניעות כי אם לננועים, ועל זה נאמר ואת לננועים חכמה ע"כ.

ואני מלפני שיהיה לזכות הרצים אף שמי שרואה יכול לעיין בגוף הדברים צמטע בעל הנפש צמטעו אבל צצרות הדברים צמקומות אחרים אולי ימלא מי שיעיין כאן ויזכה בו ע"י שפוררתי אותו לעיין בהם ואגרום ע"י שידובבו שפתי המלאך הקדוש צקצר ויהיה ג"כ לזכות לי הקטן שפל הנצחיים ואזכר ג"כ לקדש ולטהר את עלמי

שהבושה מביאה לידי יראת חטא מיכן אמרו סימן יפה לאדם שהוא ביישן
 אחרים אומרים כל המתבייש לא במהרה הוא חוטא וכל שאין בושת פנים
 בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני. תניא אמר ר' יוחנן בן דהבאי
 ארבעה דברים (ש)סחו לי מלאכי השרת חגרין מפני מה הווין מפני שהופכין
 את שולחנן אלמים מפני מה הווין מפני שמנשקין באותו מקום חרשין
 מפני מה הווין מפני שמספרין בשעת תשמיש סומין מפני מה הווין מפני
 שמסתכלין באותו מקום. ורמינהי שאלו את אימא שלום אשתו של רבי
 אליעזר מפני מה בניך יפין ביותר אמרה להם אינו מספר עמי לא בתחילת
 הלילה ולא בסוף הלילה אלא בחצי הלילה וכשהוא מספר עמי מגלה טפח
 ומכסה טפח ודומה כמי שכפאו שד אמרתי לו מה טעם אמר לי כדי שלא
 אתן עיני באשה אחרת ונמצאו בניי באין לידי ממזרות לא קשיא הא במילי
 דתשמיש הא במילי אחרנייתא. אמר רבי יוחנן זו דברי רבי יוחנן בן
 דהבאי אבל חכמים אומרים אין הלכה כיוחנן בן דהבאי אלא כל מה
 שרוצה אדם לעשות באשתו עושה משל לברש הבא מבית הטבח רצה
 לאוכלו במלח אוכלו צלי אוכלו שלוק אוכלו מבושל אוכלו על גחלים
 אוכלו וכן דג הבא מבית הצייד. אמר אמימר מאן מלאכי השרת רבנן
 דאי אמרת מלאכי השרת ממש אמר רבי יוחנן דאין הלכה כיוחנן בן
 דהבאי הא אינהו בקיאי בצורת הוולד טפי ומאי קרו מלאכי השרת
 דמצייני כמלאכי השרת ההיא דאתא לקמיה דרבי אמרה לו רבי ערכתי
 לו שולחן והפכו אמר לה בתי התורה התירתך לו אני מה אעשה לו. ההיא
 דאתאי לקמיה דרב אמרה לו רבי ערכתי לו שולחן והפכו אמר לה מאי

שלא עמדו אבותיו על הר סיני. כי משם ירשו הבושת
 שכרי נתן טעם למעמד הר סיני לזכור תהיה יראתו על
 פניכם וכתוב (דברים כ"ט) את אשר ישנו פה ואת אשר
 איננו פה ומי שאין לו בושת פנים אינו מצרע: חגרין
 מפני מה הווין מפני שהופכין את שולחן. יש פירוש פנים
 כנגד עורף שצאים על גשוחים שלא כדרכן ומדה כנגד מדה
 לפי שמשנים תשמישן בדבר החלוי צרכים אף צרכים
 לוקים צרכים, ויש מפרשים היא למטה והוא למטה:
 מפני שמנשקין באותו מקום. ולכך לוקים הוולדות צפיהם:
 חרשין. שאין שומעין ואין מדברין והוא חרש האמור
 בתורה, אבל חרש דרבנן אפילו בל' מהם: שמספרין בשעת
 תשמיש. ונמצא חוטאין בדיבור שיש להם לשמש בהלכע:
 בניך יפין ביותר. בלא מוס: אינו מספר. אינו משמש,
 ועיין רמב"ם פכ"ח מהל' א"צ הל' י' ופ"ח מהל' דעות הל' ז' לא בתחלת הלילה וכו'.
 ואף בסוף הלילה נשים הולכות בשוק ויתן דעתו עליהם: וכשהוא משמש מטהו, ועיין רמב"ם
 ומפרשי הג"ל: מגלה עפה ומכסה עפה. צפרק מי שמתו (צרכות דף כ"ג ע"ג) אמרי שהתירו לו לאיש לגלות
 עפחיים לקטנים והוא היה מגלה עפה מאותן עפחיים ומכסה עפה כלומר ועפה שני נשאר מכוסה כדי שיהא ירא'
 ובושה על פניו, אי נמי שלא יהנה בקירוב צער דוגמת דרך סדין (צירושלמי צפ"ק דיצמות הלכה ו'): במן
 שכפאו שד. שהיה ממחר כאלה הנערד מחמת שד שכופכו ואית דאמרי שמתכסה כולו כאלה שמפחד מן השד אלמא
 מספר היה בשעת תשמיש: ונמצאו בניי באין לידי ממזרות. שהמחשבה באשה אחרת בשעת תשמיש קרויין
 הבנין לזד ממז' ומתוך שאינו משמש אלא באימה ולא בקלות ראש אין בלבו מחשבה אחרת: במילי דתשמיש. שרי כדי
 לרעותה אם היתה קטנה צניעה, או לברכות תאותו הראש: דמצייני כמלאכי השרת. בתורה ומלות ופרושין
 וקדושין משאר המון העם כקדושת מלאכי השרת כדאמרי' בהגדה מלמד שהיו ישראל מלויינין עם כלומר שהיו עם
 צפני עממ' ולא נתערבו במלרים, ועיין רש"י קידושין ע"ג ד"ה דומים: ערכתי לו שולחן והפכו. ששימש עמר
 שאל כדרכה ועיין יצמות דף ל"ד ע"ג תד"ה ולא כמעשה: התורה התירתך. דכתוב כי יקח איש אשה שהיא לקוחה

משנה הלכות

לנפשו מעט הנאה ואינו מלעטר שאינו רוצה לעטר אותה
 כענין שנא' לדיק אוכל לשובע נפשו ואומר גומל נפשו
 איש חסד הרי אלו חרצב הכוונת אל המעשה הזה. אך
 יש הפרש בין הכוונה הרצינית לשלש הראשונות אם
 תכוין לעצם הכוונה שאמרו יש לו שצר גדול כאלה שהוא
 מקיים את המצוה כהלכתה. ואם לא יתכוין לעצם הכוונה
 אלא (גם) להנאה עצמו גם הוא יש לו שצר כאלה שטעה
 מצוה שלא צרכה אך לא כמתכוין לשם מצוה.
 והכוונה הרצינית אם לא יתכוין לגדור עצמו מן

אבל לא כראשונה לפי שהוא יכול לרדות צילרו ולכבוש
 תאותו כענין שאמרו אבר קטן יש צו באלה משציעו
 רעב מרטיבו שצב. ועוד אמרו יצר תינוק ואשה תהא
 שמאל דוחה וימין מקרבת. ככל מקום מי שכוונתו לכך
 שיהא שצב מן ההתר כדי שלא ירעצ ויתאוו לאסור
 כונתו לעוצה ויש לו שצר כאלה שיוכל להתענות יום
 אחד בלי טורח גדול ולא ימות ולא יחלה ולא ילעטר הרבה
 ואעפ"כ הוא אוכל מעט כדרך שאר בני האדם שאינו
 נחפש על אותה אכילה והוא מקבל עליה שצר שמראה

שנא מביניתא. ולא תתורו אחרי לבבכם מכאן אמר רבי נתן אל ישתה אדם בכוס זה ויתן עינו בכוס אחר אמר רבינא לא נצרכא דאפילו שתי נשיו. (לב) וברותי מכם המורדים והפושעים אמר רבי לוי אילו בני תשע מידות

לו לעשות זה חפנו, וכתב הרמב"ם ז"ל פי כ"ה מהא"צ (ה"ל ע"י) ובלבד שלא יוליח ש"ז לבעלה, עיין עוש"ע ח"ה"ע ס"י כ"ה סעי' ב'

בהג"ה: **מביניתא**. דג שאוכל ללי שלוק או מצושל כפי רגונו: א"ל ישתה אדם בכוס זה. שצטעה שזקק עם אשתו לא יתן עינו צאשה אחרת אפי' היא אשתו. ועיין רמב"ם ה"ל ה"ב ופוש"ע ח"ע שם סעי' י' ואו"ח ס"י ר"מ סעי' ב': **וברותי** מכם המורדים והפושעים וגו'. לשון צרירה או לשון זכר אהתם צהרבותם ואלו בני תשע מידות שלפי שיש להם עזירה צלירותן הוו מורדין ופושעין ועיין או"ח ס"י ר"מ

משנה הלכות

מספר עמה צעעת תשמיש פירשו צעלי הגמרה דוקא צמילי דתשמיש שהם לצורך תשמיש ח"י שיהיה לה כעם עמו והוא צריך לצותה שאינו רשאי לצעול עד שיפייסנה צענון הזה היא רשאי לדבר עמה לצותה צכל ענייני רצוי צכל אם אינו צריך לצותה אינו רשאי לדבר עמה צדברים אחרים חוץ מדברים הצריכים לתשמישה של אותה עשה: ועוד אפרש כי מה שאסרו לדבר צעעת תשמיש צדברים אחרים לא תהא צבור צעוד שמשמש צלבד אלא אף משתצעה לתשמיש שוב אינו רשאי לדבר עמה צדברים אחרים חוץ מדברים הצריכים לתשמישה של אותה עשה והכל כדי שלא יתן דעתו על אשה אחרת צעוד שהוא משמש. ולמדתי דבר זה ממה שאמרו צמי שצריך לצותה אינו רשאי לדבר אפילו קודם צעילה ואם ספר לצותה אינו רשאי לדבר אפילו קודם צעילה ואם ספר ושמש עליו אמרו מגיד לאדם מה שיחו אפילו שיחה יתירה צצין איש לאשתו מגידין לו צעעת הדיון, ועוד אמרו חרשין מפני שמספרין צעעת תשמיש ואוקמוה צנודרים מפני שמספרין צמילי אחריותה ומה שהיה מגלה עפה ומכסה עפה. שמעתי צפירושו שלא היה ממרק כל האבר צעעת תשמיש כדי למעט הנחתו ממנה. ודומה כפי שכתבנו שד אדם שהוא עושה הדבר מאונס שאין מתכוין להנחתו מה טעם שלא יתן דעתו צאשה אחרת:

העצירה אלא להנחת עצמו הוא מתכוין אין לו שכר של כלום כי הוא אינו צריך לא לולד ולא לתקון הולד ולא לשמחת האשה כי אמרה שאינה צריכה לו ואם צריך הוא לאותו דבר מתאות היצר צריך הוא לתת שכר למעשיו ותהי' כונתו להנצל צו מן האסור ואם נתכוון קן הוא צדרך הסתת היצר וקרוב הוא להפסד ורחוק הוא מן השכר. אצל מי שאינו צריך לדבר ואין יצרו גובר עליו והוא מעורר את תאוותו ומציא עצמו לדי קישוי ותאוה כדי להשביע יצרו למלא תאות לצו מהנחת העולם ותאותיו גם אין צו אי' מגי' דרכים הראשונים ודאי הוא הדרך לעצת היצר שאמרנו צתחלה ראה חיים עם אשה אשר אהבתה כי היא חלקך צחיים. ומן ההתר יצאנו אל האסור. ועל זה חז"ל המקשה עצמו לדעת יהא צנידיו ואמר"י לימא אסור משום דקא מגרי יצר הרע צנפשיה והעושה המעשה הזה דומה לאדם שהוא שצע ואוכל יותר מדאי ושותה יותר מדאי עד שהוא משתכר ומקיא ומתלכלך כגון זה ודאי דומה לבהמה כי קן דרך הבהמה אוכלת עד שיאחזנה דם ותמות. ועוד יש מחשבות המקלקלות את המעשה ההוא והמפסידות את שכרו והמתליפות עליו רעה תחת עובדו ושלוס העון תחת קיבול השכר. והן כחותה ששנינו צחילוניס.

לב) תניא אמר ר' נתן וצרותי מכם את המורדים ואת הפושעים צי אלו בני תשע מידות בני אסני"ת מ"ש גע"ה בני אנוסה בני שוואה בני ינדוי בני תמורה בני מורדות [נ"א] בני מריצה בני שכרות בני גרושת הלצ בני ערצוציא בני חלופה. ותניא ולא תתורו אחרי לצבכם וגו' מכאן אמר ר' נתן שלא ישתה אדם בכוס זה ויתן עינו בכוס אחר ואמר רבינא לא נצרכא לא לצרכה אלא לשתי נשיו. שאלו את אימא שלום מפני מה צניך יפים ציותר אמרה להם כשהוא מספר עמי אינו מספר אלא צחצי הלילה מגלה עפה ומכסה עפה ודומה כמי שכתבנו שד אמרתי מה טעם כדי שלא יהיה דעתו צאשה אחרת ומנאלו צניו צחים לדי ממחרת.

בך שמעתי ולא נתישב עלי לפי שאין העטם דומה למעשה אלא היה לו לומר מפני שאינו רוצה להנות מן העולם ואינו עושה אלא לשם המורה צלבד. ושמעתי צפירושו עוד כי מגלה עפה ומכסה עפה שצאשה קאמר כלומר עכשיו מגלה אותה צעעת תשמישו לצורך ועכשיו מכסה אותה לומר שלא היה מאריך צאותו מעשה ודומה כמו שכתבנו שד פי' דומה כמי שהצביעתו השד וגצעת ומניח המעשה כל כך היה מקצר התשמיש. ועשה לזה הפירוש יצוא העטם לכל המעשה כי מה שלא היה מספר עמה אלא צחצי הלילה גם הוא מאותו העטם כדי שלא יזכור קול האנשים והנשים ששמע ציוס ולא ישמע קול המשכימים צצקר. וגם קולר המעשה מן העטם הזה הוא כדי שלא תכנס שום מחשבה צחוך המעשה. אלא שיש לדקדק ע"ז הפי' ח"כ לא היה משהה עצמו על הצטן.

ודרריני מפרש את העניינים הללו כדי שיצין האדם תוכן המעשה כי מה שאמרין שהוא

אס"נס משג"עץ סיימן. לג) בני אמה בני שנואה בני נידוי בני תמורה בני מריבה בני שיכרות בני גרושת הלב בני ערבוביה בני חצופה אבל בני זנות וגירסת הגמ' בני אימה ופי' הר"ן לשון יראה שמעיל אימה על אשתו להזקק לו שלא כרצונה ומתוך כך אין בניו הגונים לפי שנוהג שלא כשורה כדדרשין בפרק המוליד תפילין עירובין ק' ע"ג ואין ברגלים חוטה: בני שנואה. שהיא מאוסה לו ושנואה וצ"ל עליה באקראי בעלמא כמו שאינה אשתו אע"פ שאין בדעתו לגרשה; ובגמ' גרם עוד בני אנוסה, פי' שאנסה לגמרי והר"ן ז"ל דחק לאוקמי לפי הגמ' דחשב רבי לוי בני חשע מדות וזפרען אחת מוליד עשר, ועיין מאירי, וכנראה דגירסת רבנו עיקר דלא גרם לה, ואפשר דה"ל זה איזה פי' שפי' בני אמה בני אנוסה והכניסו אותו, בגמ': בני נדוי שהוא מנודה ואסור בתשמיש המטה וצ"ל עליה באיסור סופרים, והרא"ש כ' אם הוא או היא מנודים ואסורים בתשמיש המטה וה"ל נמי אבל, אלא מלתא דשכיחא נקט, ול"ע מה שכתב דכשיהא מנודה שאסורין בתשמיש המטה: בני תמורה. שהוא מתכוון לערוה וזדמנה לו אשתו, וי"מ אפי' צבי נשוי שהוא מתכוון לאחת וזדמנה לו האחרת והוא סבור כי היא חברתה, וזשער הקדושה להראצ"ד כתב ויש ששאלין לזה הפי' א"כ יש מהשצעים שהן בני תמורה שהרי יעקב ואלא נאסרו בדקדוקי מלות אי נמי אפשר שלא נתעברה זליה הכי, אלא אי קשיא הא קשיא מאחר שהוא שוגג והוא סבר שהיא היא המתכוון עליה למה נקרא מורד ופושע אלא מחורתא כלישנא קמא ע"כ, ומה שתי' א"כ שמה לא נתעברה זליה ה"ל א"כ שהרי ראשית עוני וכבר הארכתי בזה בתשובה צ"ד: בני מריבה. שנתקוטעו יחד וצ"ל עליה קודם פיוס כעס שיכרות. אם היא או הוא שיכורין ואין כונתם שלמה לגרשה אע"פ שאינו שנואה וכגון צ"ל שכופין אותו צ"ד א"ע ס' ס"א אם הודיעה שדעתו לגרשה, ובתמים דעים להודיעה, וכתב הרד"ק ח"ב ס' קכ"ג דאם דעתו שאם משנה הלכות כתובות ס' קע"ד: בני ערבוביה. שצ"ל ואין יודעין זן מי הוא, ל"א בני ערבוביה ספק זן תשעה פניה ותוצעת צפה והרי היא כזונה ואסור לקיימה: אבל

משנה הלכות

וכוליד ממנה זן אלא אף כי שאנס את אשתו בתשמיש. וכן שנינו במסכת כלה מפני מה הוויין לאדם זנים בעלי מומין מפני שהוא תובעם ואינה נתבעת לו פי' שאינה מתרלית לו ואעפ"כ הוא נזקק לה ר' יהושע אומר מפני שאומרת לו בשעת תשמיש אנוסה אני ואיכא זנייהו רולא ואינה רולא. וכן אמרו במסכת עירובין שכל הכופה אשתו לדבר מלוה נקרא רע שנא' גם צלל דעת נפש לא עוב. נמלא כי האונס אסור אף באשתו אלא אם הוא לריך לאותו דבר יפיים ואח"כ יבעול.

בני שנואה כמשמעם ואף על פי שאין בדעתו לגרשה והבעט מפני שהיא כבעילת זנות ואינה כבעילת אישות. בני נידוי פי' בני נדה ואעפ"י שאין ממזר מן הגדה וי"מ שאם הן בנדוי (או ה"ל) שאסורים בתשמיש המטה והכ"ל אם אחד מהם בני תמורה שהוא מתכוון לערוה וזדמנה לו אשתו, וי"מ אפי' צבי נשוי שהוא מתכוון לאחת וזדמנה לו האחרת והוא סבור כי היא חברתה. ויש ששאלין לזה הפירוש א"כ יש מהשצעים שהן בני תמורה שהרי יעקב אבינו לרחל נתכוון וזדמנה לו לאה. יש לומר עדיין לא נתנה תורה ולא נאסרו בדקדוקי מלות אי נמי אפשר שלא נתעברה זליה הכי. אלא אי קשיא הא קשיא מאחר שהוא שוגג והוא סבור שהיא היא המתכוון אליה למה נקרא זה מורד ופושע אלא מחורתא כלישנא קמא.

וכבר ארז"ל שכל פרי הצען בשכר שמשהים עצמן על הצען הוויין להם זנים זכרים. וזו אינה קושיא כי כל לצבות דורש ה' וכל המעשים שהם לש"ש עובדים הם. ומי שאומד את עצמו שיוכל לעשות כך ולא תכנס עליו מחשבה אחרת. והוא משהה עצמו כדי שתהנה האשה מן המעשה ותזריע תחילה מתכוין לעשות מלוה ועושה אותה והקצ"ה נותן לו שכר צנים זכרים. ומי שאינו בטוח בעצמו צכך וממחר את המעשה כדי להנלל מן החטא וגם זה עושה מלוה והקצ"ה משלם שכרו צנים יפים וגם הוא כבר הודיע אותה הבעט והיתה דעתה נסמכת עמו על כך. ועוד שמעתי בפירושו ה"ל מגלה עפה ומכסה עפה משום לניעות הוא ועל הסינר שהוא חוגרת קאמר כי אף בשעת תשמיש היה מלריכה לחגרו ומגלה עפה שבה מאותו הסינר בשעת תשמישו ומכסהו בו לאח"כ ודומה כמי שפלאו שד שהמעשה היה עושה ביראה כאלם שהוא נבעת מפני השד וכל זה כדי שלא תכנס שום מחשבה אחרת עליו ואעפ"י שיש צענין הזה ענין לניעות עיקר כונתו לכך היתה ודוגמת זה המעשה אמרו בגמ' דצני מערבא צרי יוסי צר תחליפא שכנס יצמתו חמש בעילות בעל ודקר סדין בעל ואותו הענין לא היה אלא כדי שלא יהי' כונתו אלא לשם מלוה בלבד.

ל) ובני עי' מדות שאמרנו כך הוא פירושם. בני אנוסה אין אתה לריך לומר שאנס את האשה

(* עיין מהרש"א יבמות ל"ד ונב"י א"ע סימן כ"ב וח"ס א"ע קמא סימן ו' ומג"א א"ח סימן ר"מ סק"ו. ופלא שאישתמיטתי' לזו דברי הראב"ד הנ"ל.

עליה בשעת נדחה לאו בכלל
 אלו הן, ומכאן ל"ע לפי
 הראב"ד ז"ל שהביא בשער
 הקדושה בני נדוי, פי' בני
 נדב ואעפ"י שאין ממזר מן
 הנדה, שהרי צפי' כתב רבנו
 דבני נדה אינם בכלל אלו:

נדה בני טהרת ספק בני מפותה בני ישנה בני יראה בני הבא על ארוסתו
 בבית חמיו הללו חשובין כמזידין ואינן כממזרין שנאה שנאת הלב תמורת
 הלב גרושת הלב איני והאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן כל
 אדם שאשתו תובעתו הווי' לו בנים שאפילו בדורו של משה לא היו
 כמותן שנאמר הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם וכתוב

בני עברה ספק. ספק אם נעברה כראוי: בני מפותה. שפחה אשה וצא עליה לרנוה: בני ישנה. שצא עליה והיא
 ישנה, ובמס' כלה מוסף גם ישנה ונראה דלא קיי"ל כן כיון דלא כתובו צ"ש דילן ועוד דא"כ יהיה יותר מהשע
 מדות: בני יראה. שיראה ממנו ונזקקת לו מחוץ יראה ודלא כפי' הר"ן בני אימה דס"ל דבני יראה נמי בכלל
 אלו הם ורבנו כתב מפורש היפוך זה: הבא על ארוסתו צבית חמיו. דכלה צלל צרכה אסורה לצעלה כנדה ואפילו
 צנדה עלמה נמי ס"ל דאינו בכלל כ"ש כלה דהוי רק מדרבנן: בל' אדם שאשתו תובעתו. כלה שנאה לפני

משנה הלכות

בני מורדת דאמרה ליה לא צעינא לך ואעפ"כ הוא
 משמש עמה הרי היא אללו כמו זונה ואפי' מדעחה.
 והנוסחה האחרת בני מריצה. שהם מתקועטים יום ולילה
 הביאי' הביא איני' אלא זנות שאינה מתוך רצונה. בני
 שכרות. שהוא שכור או היא שכורה ואין בהם כוונת
 רצונה והרי הסמיכם הכחוד זנות יין ותירוש יקה לב.
 בני גרושה הלב. שצלבנו לגרש' ויושנת תחתיו ומשמשתו
 ואף על פי שאין צלבו עלי' אלא שכופין אותו צ"ד לגרשה
 וגמר דעתו לעשות כך ואח"כ הוא צא עליה. בני ערבוזיא
 כאשר פירשנו למעלה שהוא משמש עם אשתו ונותן דעתו
 באשה אחרת ואפי' שחיהו נשיו. בני חלופה שהיא תובעת
 צפה הרי היא כזונה ואסור לקיימ' אצל מי שאשתו
 מרנחו בדברי ריבוי ומתקשעת לפניו כדי ליתן דעתו עליה.
 על זו ארז"ל שיואלין ממנה חכמים וצבונים. כלה אמנו
 שעשאה כן ליעקב ויאל' ממנה יששכר שנאמר זו ומצני
 יששכר יודעי צינה לעתים. והשואה שאמרנו שנות' ומורחקה
 צעת השמים היא שהרי לכה אללו שואה הית' מפני
 רחל ואעפ"כ הי' יעקב אצינו נזקק לה מיכה בשעת
 השמים מיכה רצוי' הית' לפניו. עוד י"ל שהיא קרא' עלמה
 שואה על שלה הי' אובד אות' הרבה יתיר' כרחל אצל
 מ"מ לא היתה שואה.

שעשה כן סמוך לחשמיש צזה עלמו והג זה מנהג הפקר
 וכ"ש אם מסתכלין באותו מקום שלא בשעת חשמיש שהוא
 מנהג הפקר והוא משכב הילך בעלמו כאשר פרשנו בשער
 הפרישה. ואלמין מפני מה הווי' מפני שנושקין באותו
 מקום. חרשים מפני מה הווי' מפני שמספרין בשעת
 חשמיש. הראשונות מפני שנהגו זה מנהג הפקר והרביעיית
 מפני שנותן דעתו באשה אחרת איני מפני שעושה המעשה
 כעין זנות שאין מתכוין לו.

ובזה שאמר רבי יוחנן אין הלכה כר' יוחנן בן
 דרבאי אלא כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו
 עושה משל לדג הבא מן הליד וכי'. דמשמע שמוחר
 לעשות כן לכתחלה י"ל שאינו אלא הפיכת שולחן צלצד
 כדאי' בשמעתה דהכחא אסתחא דאיתא לקמיה דרב
 אמרה לו ר' שלחן ערכתי לפניו הפכו אמר לה מאי שנא
 מציינתא דמשמע נמי מהכח דהפיכת שולחן אינו אסור.
 דוקא על הפיכת השולחן לצד אצל האחרונות אע"פ שאין
 נדון עליה דין חמור מ"מ אסור יש צדן כאשר אמרו
 למעלה שאסור לאדם לספר בדברים בשעת חשמיש אלא אי"כ
 הם לרכי חשמיש או שהוא לריך לרנוה. ובמס' הגיגה
 אמרו מגיד לאדם מה שיחו אפי' שיחה יתירה שבין איש
 לאשתו מגידין לו בשעת הדין וכן המסתכלין באותו מקום
 עוצרין על הנגע לכה עם אלקיך. ומעביר את הצושה
 מעל פניו. וכתוב בעצור תהיה יראתו על פניכם זו הצושה
 וכתוב בעצור תהי' יראתו על פניכם לצלתי תחטאו שכל
 המחצית אינו חוטא. וכ"ש הנושקין שיש צדן כל אלה
 ועוד שצוברין משום צל תשקלו את נפשתיכם כאשר אמרו
 רבותינו ז"ל האי מאן דשתי מיא צקרנא דאומנא עבר
 משום צל תשקלו. ורז כהגא דהוב מעבר שזשיפנא על
 פומיה ואמר ליה רב שקליה דלא לימרו מיכל קא חכיל
 וקא עבר משום צל תשקלו וכ"ש כך. והפיכת השולחן
 עלמו שהתיר אומר אני דוקא שהיא מתרצית עמו לעתה
 ע"י ריבוי אצל אם הוא כופה אותה באותה הפיכה
 ודאי אינו ניצל מן החטא ואני קורא עליו צלל דעת
 נפש לא עוב שהרי אמרו חכמים ואן צרגלים חוטא זה

ובל' אלו בני ע"י מדות שאמרנו אפילו יהיו
 לריכים לפרי' ורבי' שאין אשתו מעוברת והוא
 לריך שחטעבר והלא אם חלך מחשבתו על אחרת או שהיתה
 אנוסה בשעת חשמיש או שכיו צה אהת מכל המדות
 שזכרנו פוגם את הולד שהוא נקרא מורד ופושע. עוד
 יש ענינים אחרים שהם פוגמין את המעשה ומקלקלין
 אותו ומפסידין את שכרו והם מה שפי' צנודים א"ר
 יוחנן בן דבצאי ד' דברים סחו לי מלאכי השרת. הגרים
 מפני מה הווי' מפני שהפכים את שלחנם פי' שנהגו
 צה מעשה צהמה. סומין מפני מה הווי' מפני שמסתכלין
 באותו מקום. י"מ מפני שהן מסתכלין שם בשעת שהם
 רוצים לשמש ואע"פ שצעת המעשה הוא מלגיט עלמו
 אי ציוס מאפיל צעליתו אי צילכה מצכה את הגר כיון

שנתנו חכמים מדה בעונה לכל אחד ואחד כפי כחו. והאחד מהן בעיילים בכל יום. ואפשר שעליהן נאמר שחבא השמאל דוחה וימין מקרבת למטע מהם מרשוחה ומדעתה כדי שלא יתגבר עליו יארו צמלחת תאוחו. אבל מעונה תלמידי חכמים אין למטע שהרי אמרו חכמים אשר פריו יתן בעתו זה המשמש מטחו מערב שבת לערב שבת. וכל שכן מן העונות האחרות של גמלים ושל ספינים. עוד נאמר כי עונות שנתנו חכמים למלא תשוקת האשה הן ואין רשאי למטע אלא מדעתה ואם יטעך אל המעשה הכוח הרשות צידו להוסיף כי הוא הרביעית מן הכונות שאמרנו להגלל מן העצירה ועל הדרך הכיח זכירותו שיעמוד כנגד יארו ולא ימלא כל תאוותו דחיית השמאל ותבא צו הקרבת הימין כדי שלא תבעל עונתו כי שמה מתוך הכניעו את יארו והלחמו עמו תבעל מלכותו. עוד נאמר כי העונות שנתנו חכמים על דרך הכתם קצבו אותם כי אמרו דעת האשה שהיא מתפייסת מצעלה ככך לפי שהוא כוחי ותענוגי ואם יראה שהיא מצקשה אותו המעשה והיא צריכה לכך צבשתלותה עמו וצבשתקשה לפניו וברי הוא חייב לשמחה בדבר מלוב כאשר אמרו צפסחים אמר רבא חייב אדם לשמח את אשתו בדבר מלוב חפילו שלא צשעת עונתה ואפי' היא מעוברת וכשהיא צריכה לאוחו מעשה קאמר. וא"ר יהושע צן לוי כל היודע צאשתו שהיא יראת חטא ואינו פוקדה נקרא חוטא שנאי וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא ואי צשעת עונתה דאורייתא היא דכתיב שארע כסותה ועונתה לא יגרע. אלא לאו אפי' שלא צשעת עונתה וכשהיא צריכה לאוחו מעשה. ועוד אמרו חייב אדם לפקוד את אשתו צשעת שהוא יולא לדרך ואמרינן התם אפי' צשעת וסחה מאי טעמא כיון דוסחות דרבנן צמקום מלוב לא גזור. ועוד צמס' כלב מה יעשה אדם ויהיה לו צנים זכרים יעשה חפצי שמים וחפצי אשתו. אלו הן חפצי שמים יפזר מעותיו לעניים שנאי פזר נתן לאציונים. ואלו הן חפצי אשתו ר' אליעזר אומר יפתכה צשעת תשמיש ר' יהושע אומר ישמחהו בדבר מלוב. ואחרי שראינו את כל אלה שהאדם חייב לעשות חפצי אשתו ולשמחה צמלוב זו בכל עת שהיא צריכה לה על כן התירוהו שחבא שמאל דוחה וימין מקרבת פן תסיתנו לעצור על המדה ותמשיכהו אחרים אל הצלי בעולם ויאצד מן בעולם צעצורה. וע"כ צריך האדם לשצור את תאוותו ולהכניע את יארו דחיית השמאל כדי שלא יצא לידי איסור ויגיע לידי עונש. וראינו לרצותינו ז"ל שהיו חסידים גדולים והיו גודרים עצמם צכמה גדרים והיו מהן מי שלא ביי רובא ליהנות צמלצושים נאים כגון ר"י צר אלעאי והיי מהם מי שפירש מאשתו אחר שקיים מלות פרייה ורציי וכל אחד ביי גודר אי"ע לפי מה שהיי מכיר את עצמו ורובא צמה תקנתו. וכן אמרו צכגדה על ענין הילר אצרכם השלים עמו ועליו נאמר צרלות הי דרכי איש גם אוציו ישלים אהו. דוד עשה

צבעל ושונה. והקשו עליו והא אמרינן הרובא שיהיו צניו זכרים יצטול וישנה ותרין ליה לא קשיא כאן לדעת כאן שלא לדעת. הנה זה הצטול ושונה וכונתו לעשות צנים זכרים. וכיון שהוא עושה שלא מדעת נקרא חוטא, מי שמענה את דעתה והופך את שולחנו כיון שהיא מרובה להשמיש אי"ע שהיא מוכרחת צבפיכת השולחן מותר משאי"כ צטול ושונה שלא מדעתה שכל הצעילה על כרחא היא ואיסור מפני שהוא צעילת זנות. והראיה ע"ז כי האשה הצאה לפני רצי ואמרה לו כי ופשוטו של דבר דומה שלא היו הן רוצין ואטפ"כ התירו להן. ואני אומר שאין ראיה מזה שאפשר שנתרנו להן ע"י ריטוי אלא שצאת לדרוש חס הים איסור צדצר חס לאו. וכלשון הראשון י"ל דאיסור לעשות צב שום דבר שלא מדעתה עד שיפיים ותרלה.

ושנינו צמס' כלב הוא למטה והיא למעלה זו הוא דרך ענות שמשו שניהם כאחד זו היא דרך עקש ואם ישאל אדם על מה שאמרו יארו תינוק ואשה תבא שמאל דוחה וימין מקרבת כיון שנתנו חכמים מדה עונה לכל איש ואיש כפי כחו וכפי תענוגו כמו שהוא מפורש צכחוצות. מה שחביה עוד דחיית השמאל והקרבת הימין. נשיב ונאמר כי מצלי דעת תוכן הענין נשאלה שאלה זו. ועתה נפרש תחלה מה הן יארו ואשה כי יש תועלת צפתרון הענין. ואחר הפתרון נשוב תשובת השאלה יארו ואשה אמרו צפתרונם שני פנים יש מי שאומר יארו הוא התשמיש ואשה הוא שאר עסקי האשה כגון מאכלה ומשחיה ומלצושיה ותכשיטיה שלא ירגולה למלא כל רלונה אך יגרע צב פעם ופעמים פן תצד עולה עליו גם תועיל גערתו שלא תגבר עליו כי אין רעה חולה מרעת האשה כאשר תמשול על צעלה ויש מי שאומר כי האשה הוא התשמיש והיא הוא שאר תאות העולם שיעמוד האדם כנגדן ולא ימלא את נפשו מהן וזו היא דחיית השמאל אך תבא הקרבת הימין שיאכל מהן לרעבו וישת' לנמאו וירא' את נפשו עוב צעמלו ולא יתענה כדי ללער את נפשו כמו שאמרו צמקום אחר כל המלער עלמו מן היין נקרא חוטא וכ"ש המלער נפשו מכל דבר.

ועוד אמרו צירושלמי עתיד אדם ליתן את הדין והשבון על מה שראו עיניו ולא אכל ממנו ר' אלעזר היב מלמח פריטין צכסיכ וצבין צבו מכל מין ומין חדא זימנא צשא. הרי שני פתרונים האלה נאמרו עליהן והם נכונים. ויש ללמד מהן דעת וחכמה ומשניהם ללמוד כי התשמיש צריך שיהא צו לחוי השמאל וכן אמרו צמקום אחר אצר קטן יש צו צאדם משציעו רעב מרעיצו שצב והצוירו הדבר על דוד שהפך משכצו של לילכ למשכצו של יום וכשלא צמעשה צה שצב כי צשציל שהציע את יארו מאוחו דבר התאוב חלוב. ועתה נשוב תשובת השאלה ונאמר כי אמת הוא הדבר

עמו מלחמה ורחב שלא היה יכול לעמוד בו עמד עליו וברגו שנאמר ולכי חלל בקרבני פי' אצרכם השלים עמו היה ילרו רק ועצמו נת וערב שלא היה לריך לעשות עמו מלחמה כמ"ש בנדרים בתחלה אצרכם שלא היה מולך אלא על רמ"ג איברים ולצסוף אצרכם שחמליכו על רמ"ח איברים שבוסיפו לו ממשלה על שתי אזניו ועל שתי עיניו ועל בגויה. אבל דוד היה ילרו קשה וחזק והיה לריך לעשות עמו מלחמה בכל יום וכיון שראה שלא היה יכול לעמוד כנגדו עמד וברגו יש מפרשים ברגו צסקים וצתעניות ויש שפי' שפירש מן האשה לגמרי כי ראה שמתוך הכיאת הסיתו אל האיסור כדאמרינן משציעו רעב מרעיבו שצב. וצין כדברי זה וצין כדברי זה כיון שראה ילרו מתגבר עליו שם את פניו להכניעו ולהכריחו. וכן כל האדם לריך לעשות כן כ"א ואחד לפי מה שהוא מכיר.

ואני רואה הגדר הגדול והשמור המעט והדרך הטוב להכניע הילר הוא רעצון הנפש ממעוט הנאותיו ותענוגיו צמאל וצמשתה רק שיהנה מן הריח הטוב ורחיאת החמין לפי שהחמין ערצין לו וכמאלכ המעט שיאלכל יהא מתוקן ומחוצל יפה צעבור אשר יערב עליו ותהיה נפשו מקבלתו ומפוייסת צמטע ממנו ולעולם יינה מעט מכדי לרכו ומשגלמת תאותו ולא ישתה יין כי אם מזוג יפה כדי שלא תערך דעתו עליו ועל זה אמרו ז"ל סעודתך הנאתך משוך ידך ממנה. ושתי תקנות גדולות יש צענין הזה. האחת שלא תזיקנו אכילתו והשנית כי הדיא הכנעת הילר ושצרון התאוה. וכמו שאמרו צסעודה כן הדרך לכל הנאות שצעולם ותענוגיו שלא ימלא אדם מהם כל תאותו. ואין ל"ל שישמור אדם מן המאלכים שהוא מכיר שהן מזיקין אותו. כי האוכל דברים כמזיקין אותו ואפשר לו זולתן הדי זה פושע צגופו. ופושע צנפשו מפני שהוא הולך אחר תאותו ואינו חושש על אצדה גופו והדיא דרך הילכ"ר ועלת הסכלים להסיתו מדרך החיים אל דרך המות. וידע כל חי המדבר שאין דרך לילכ"ר אלא מדרך הכיאת ופתח דרכו מן המותר אללו ואם ישמור את הפתח אינו לריך שימור אחר. וכבר ערכתי את הכל לפניך צתחלה השער הזה כי דרך היועץ הצליעל הכוא יועל למלחות תאותו מן המותר לו. ואחרי הרגילו אותו צכיתר והרגיל את נפשו להיות שוקקה כל עת ולהיותה מוכנת אל רעצונה אז יסיתנה לאסור בקל ומן בקל אל החמור כאשר אמרתי לך. ועל זה תזכר צכיתר ואם תגדר צו את עלמך ותמטיע תאותך המותר לך מוצטח אחת שלא יסיתך עוד ילרך אל האסור כי אם יעלה אל לצך דבר אסור מיד אחת נושא קל וחומר לעלמך צמותר לי נאכרתי צאסור לי לא כ"ש וכיון שאחת נושא ק"ו זה עלך מוצטח לך שאתי פורש מן הכרכור וכ"ש מן המעטח ואל יתענה אדם עניו נפש פן יחלש לצו ויתקלקל מעשיו

ועצו ויתערב מוחו ויהיה הפסדו מרוב משכרו כי יבעל מן החורה ומן התפלה ואם ילמד לא תהיה תורתו מיושבת ולא יסכים להלכה ולפלפול השמועה לפי שאין החורה נקנית אלא מתוך שמחה ואל ימנע עלמו מכל שמחת מלוב ומכל הנחת מלוב רק שיביו עיניו פקוחות כנגד הילר ויהיה זכר עליו פן ימלא כל תאותו.

ואם יחלש לבו על מיעוט אכילתו טוב לו שיאלכל צי פעמים ציום ואל ימלא כריסו צפעס אחת ואם לא יזדמן לו לאכול צי פעמים ציום יהיה לו מן המרקחות המישצות הלב ויאכל מהן מעט ויתחזק לבו גם אם יראה צעלמו וצצטעו שיהא לריך להשתנות יום או יומים צצצוע יתענה הכל לפי תקנתו כי היושצ צתענית וכו' לריך לו נקרא קדוש וצלבד שלא יבעל מן החורה ומן המלות צצבור. גם השצועה שהיא חמורה החירוה כדי לגדור עת עלמו צה מן העצירות כאשר אמר צועז חי ה' שכצי עד הצקר. אמרו חכמים שהיה ילרו מקטרג עליו כל הליכה ואומר לו אחת פנוי והדיא פנויה וכאשה נקנית לך צצעילה לך ובעל אותה ותהיה לך קנויה צצעילה. קפץ צועז ונשצע כנגד ילכ"ר חי ה' אם אעשה זאת ולאשה אמר שכצי עד הצקר כי כל האדם יוכל לדעת צעלמו הגדר שיהי עוז לו אם הכנעה או השצועה ואני רואה שאין עוז מן ההכנעה ורעצון הנפש כאשר אמרתי ואם ילערך עוד אל השצועה ישצע ויקיים כענין שאמר דוד נשצתי ואקיימתי לשמור משפטיו לדרך. והראש לכל הגדרים שישמור האדם את עיניו מכל מה שאינו שלו ואף אם ימעט ראייתו ממה שהוא שלו אז יקרא לנוע וציישן כענין שאמרו על אותו האיש שהיתה אשתו חגרת ולא הכיר צה עד יום מותה. ואמרו עליו כמה לנוע אדם שלא הכיר צאשתו. ואם ישמור עיניו נמלא לצו שמור. ומתוך שיהיו עיניו ולצו שמורים נמלא כולו שמור. כי ע"י גי חושים צצאדם בעון נגמר. הר"י, המחשצב, והמשוש. ואם יש צו חוש הרציעי גם הוא משמש את המשוש והוא חוש השמע אינו קרוב לחוש המחשצב צכמו הראות כי הוא מציא מיד אל חוש הלב וחוש הלב מציא אל המשוש. וע"ז הכיר בכחצו ולא תתורו אחרי לצצכס ואחרי עיניכס ואמרו צהגדכ לצא ועינא תרי סרסורי דחעאח אינון. וכן אמר הכסם תנה צני לצך לי ועיניך דרכי תנלורנה. ואמר הצ לי לצך ועיניך ואנא ידע דאת דילי.

ודאשון לכל הראשים כלס שידע האדם את יולרו ויכיר את כחו ויתן לצו למי יעצוד וממי יירא ומלות מי יעשה ומי הזכירו כמו שאמר דוד לשלמה דע את אלכי אצרך ועצדכו צלצב שלס. ואם הוא נעלם מעיני כל חי אך הוא נמלא צלצבות ונגלה צמחשצות וידע כל נויר שאינו נפרד מן היויר ואינו מחוצר לו כי כל מחוצר מוגצל וכל מוגצל מחודש וצבורא יתעלה אין צו מדות האלה כי הוא קדמון

ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים ויודעים ואילו נבונים לא אשכח וכתוב ומבני יששכר יודעי בינה לעתים וגו' דגרמא להו תביעה דכתיב אלי תבא כי שכר שכרתיך ההיא דמרציא ארצויי:

ס ל י ק ו ל ה ו ה ל כ ו ת נ ז י ר

יעקב ואמר לו אלי תבא ויאלץ ממנה יששכר דכתיב ומבני יששכר יודעי בינה לעתים: דמרציא ארצויי. אינה תוצעת צפה אלא שמפתח אותו בדברי ראי ופיוס כלאה שלא אמרה ליעקב אלא לסור צאהלה מהכיה נפק זרעה מעליה ונניו יודעי בינה לעתים:

ואסיים בגילה ורנה, ברוך הנותן לשכוי בנה, חנני מאתך חכמה ודעה, לעברך השפל בן רחל לאה.

משנה הלכות

כפניו שהעונש שלו מרובה ונכפל ממני שהיה נסתר ממנו ועובר על מלותו. ואתה זן אדם שים לזך לכל הדברים האלה ראב תכונתם וצאזניך שמע ואת פקה עיניך תפקח ותראה תמונת יולרך העומדת נגדך וראה כי הוא צשמים ממעל ואתה על הארץ ושמרת מכל דבר רע שלא יכרהר אדם זיוס ויבא לידי עומאה צילה מכאן א"ר פנחס זן יאיר זכירות מציאה לידי זריות זריות מציאה לידי נקיות נקיות מציאה לידי עברה עברה מציאה לידי קדושה קדושה מציאה לידי ענוה ענוה מציאה לידי יראת חטא יראת חטא מציאה לידי חסידות חסידות מציאה לידי רוח הקודש ר"ה מציאה לידי תחיית המתים תחכ"מ מציאה לידי אליהו זכור לעוזה. הזכירות הוא שאדם זכר ונשמר קודם שיבא מעשה לידו והזריות היא צשעה מעשה שיטעה את מלותו בזריות ולא דרך עללות ואם יבא חטא לידו יצרח ויפרד בזריות. הנקיות הוא נקיות גופו ובגדיו מן הלכלוך כענין שאמרו חכמים כל תלמוד חכם שנמלא רבץ על בגדו חייב מיחה. העברה היא צאה מכלל העומאה שישמור עלמו מן העומאה ואם יגע בעומאה יעבר עלמו ויאכל חוליו בעברה. קדושה היא קדושת המחשבה כאשר אמרו. חסידות הוא עושה לפניו משורת הדין בכל דבר נקרא חסיד. וכל אלה מפורש טעמם מן המקראות. צשקלים ירושלמי חני ר' יאשי צשס ר' מאיר הקצוב צארץ ישראל ומדבר צלשון הקודש ואוכל חולין בעברה וקורא את שמע צצקר ובערב יהא מוצעת שהוא זן עולם הצא: יהי רצון מלפניך אלקי השמים שזכה לימות משיחנו ולחיי העוה"צ עם כל ישראל חברים:

לא מוגבל ולא מחודש אף כי הצורה צרה את הכצרה יש מאין ואם הוא שמחפלו ומרצונו לעשות מלותיו ולקבל שכרו אם עוב ואם רע אין ישותו חוללה ולא מגבלת ולא מחפרדת ולא מחממעת כי הוא כאין נגדו צראשיתו ובקדמותו והצורה יתעלה הוא מקום עולמו ואין עולם מקומו וחצנית הדבר כאשר העולם מלא מן האויר והכל נכנסין צחוק האויר נרגשין ממנו ואינו נראה להם ואם דמה הכחוצ הצורה כחומר ציד היוצר להשמיט את האוזן מה שהוא שומעת. אף המשל רחוק מן המליצה כרחוק מזרח ממערב כי היוצר העושה מלאכה החומר אעפ"י שטעה הכלי מן העפר הדק הנה העפר הקדמו קדם את הכלי וקדם את היוצר החומר ועל מעשה ידי האומן חוללין לפניו ומפרידין צינותיו וממטעין ראות עיניו ודוחקין עליו אף הצורה יחצרך ויתעלה לא קדמו דבר ויש מאין צרה הכל ועל כי אין לפניו לא חולץ ולא מפריד ועל כן החי יתן אל לבו כי הוא רואה את צוראו מה שאין עיניו רואות ואם יחטאו הידים והרגלים ושאר איברי הגוף צלא דעת הלצ הנה הם שוגגים בעצור כי הם כסומא שאינו רואה ואוכל מה שיבא לידו צחוקת היתר או כי ירוק כנגד האדם מצלי ידיעה כי לא היה יודע שהיה אדם עומד כנגדו ואינו ראוי להענישו אף מי שהוא רואה מה שהוא תופס צידו ואם הוא דבר האסור ואוכל אותו ואם יעמוד אדם נגדו וירק צפניו הלא נענש על אלה עונש גדול. כן חטאת הלצ והמחשבה כי הם רואים את צוראם צכה כונתם ושכלם ואם יחטאו כנגדו ולא יבושו ולא יכלמו מפני צוראם העומד לנגדם ויעיוז פניהם לפני יולרם כמה גדול עונשם כאדם שצבר על מלות המלך

נשלם ספר הקדושה. שבה והודאה לבורא עולמו בששה.

אשריך נזיר שנכנסת בטומאה, ויצאת בקדושה ובטהרה, כן אזכה להתעלות בקדושה, בביאור הלכות גירושיו אשה.

מפתח הענינים למסכת נדרים
למצוא דברי הפך ומאחר שא"א לפרוט את כל הענינים כי רבים הם
ע"כ יהיו נא בעיני חקורא כאילו הייתי פורטם.

עמוד

ז. לזרוי נפשי' במצוה מותר לנדור ולהשתבע.
 נדרי זרוזין אי בעי התרה.
 מה הוא נדרי זרוזין.

ח. הנודר ומשתבע נקרא חוטא אפי' מקיימו.
 אי קייל דפותחין בחרטה, שיטה דזומן הוה אין מתירין
 נדרים בחרטה וחילופי גירסאות בזה. ד, ה, יז

המתחרט צריך שיהא ברור לו שרוצה שלא נדר מעולם. ו
 חכם אי מתיר לעצמו נדר בפתח.

חכם מתיר ובעל מפר, ואם שנו לא עשו כלום פי'
 חכם עוקר הנדר ובעל מיגז גימ.

חשוד על איסור אסור לאכול עמו דברים מותרים. יט
 אין מתירין אלא בפני הנודר מפני החשד. ואי חישינן
 נמי לחשד השומעין להתיר בפניהם.

חומר בנדרים מבשבועות. כה, כט
 חרש מהו שיפר לאשתו.

אין מפירין נדרים שלא חלו עדיין. נג

נדרי טעות לא בעי התרה. יד

יפה כח האב מכח הבעל וכח הבעל וכו'. מח
 יבם אינו מפר ליבמתו בין לאחד בין לשנים. נב

אי מתירין נדרים בכתב. כג
 אשה שנדרה מתוך כעס שלא לשמש לבעלה. לו

חכם או בעל ששינו בלשון התרה, ובאיזה לשון אמרים,
 חלוק בין לשון התרה והפרה להרמב"ם. ח, נז
 טלי ואכלי אי הוה לשון הפרה. לא

מצות עשה מה"ת לקיים נדרו או שבועתו. ואיזה נדר
 מצוה להתיר. אי קייל דמצוה לשאול על נדרו. א
 פי' בעל מיגז גיז לשיטת הרמב"ם וצ"ע בכ"מ. ח, נט
 התרת נדרים אי בעי מומחין, וסתירה בדברי הנמקי'
 לפי הרמב"ן בזה. פז

הנשבע לבטל את המצוה ועיין ג"כ נזיר כ"ד מה ששיך
 לכאן. כט
 מבטל לבו אי צריך להוציא בשפתיו. חלוק בין הפרה
 לביטול. לא

נדר ע"ד רבים מתירין לדבר מצוה. מה
 מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל מת הבעל נתרוקנה
 רשות לאב. מח

אי קייל כלישנא דמחלק בין נדר לנדבה. ב
 נולד דבר חדש בנדר אי צריך התרה ובאיזה נולד
 מתירין. יד

עמוד

א. אין נודרין בנדר אפי' רוצה לקיימו.
 התולה נדרו בדבר ונמצא שלא הי' אמת. יד
 אסור לאכול אפי' היתר אצל החשוד לאכול איסור. יט
 אין מאכילין לאדם דבר האסור לו.
 ארוסה שנתגרשה וחזרה ונתארסה אביה ובעלה אחרון
 מפירין נדריה, וארוס אחרון מפר נדרים שנראו לארוס
 ראשון. מט
 אב מפר נדרי בתו עד שלא בגרה. מט, נט

ב. אי מברכין על מצות היתר נדרים.
 דביתו דאביי הוה לה ברתא וכו' והדירה אביי. כב
 ביטול הנדר בלחש אי הוה ביטול. ביטול בלב ולא
 הוציא בשפתיו. ישוב דברי הבי"ח מקושית הש"ך ובירור
 רב בענין ביטול בלב. לב
 בוגרת וששהתה י"ב חדש אין הבעל מיפר עד שתכנס
 לרשותו. אפי' נתן לה מזונות. מחלוקת הפוסקים בפי'
 הגמרא שם. נא

ג. ישוב גירסת רבינו התמוה בהיא דאתא לקמי' דר"א
 אמר בעיא נהר. לח
 המוציא את אשתו משום ש"ד לא יחזיר, ואי צריך
 להודיעה. חילוק בין אם הוא הוציא הש"ד או אחרים
 הוציאו. מג

ד. הנודר על דעת חבירו אין מתירין אלא לדעתו. ואם
 התירוהו שלא בפניו נחלקו הפוסקים אי הוה התרה. פו, כה
 דברים שבלב אי הוה דברים לענין נדר. ישוב סתירת
 הר"א ממיץ בהפרה שבלב. לב, לג
 אין לדרוש ולתרגם פי' כל נדרי לע"ה. לה

ה. היתר נדרים מהיכא ילפינן.
 נדר שהותר מקצתו הותר כולו. נדר שהופר מקצתו לא
 הופר כולו. יא
 היתר נדרים שכבר עבר עליהם. לה, לה
 הנודר הנאה מחתנו ורוצה ליתן מעות לבתו כיצד יעשה.
 וגירסת רבנו בזה. יג

מתירין נדרים עומד, ביום ובלילה, בשבת, ובקרובים. יז
 הפרת נדרים כל היום. נד, נז
 הפר הבעל וקיים האב ושאל על ההקם אי חזר ומפר. מז
 המודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו. כה
 הלכה כדאב"י דאומר לחבירו קונם שאני נהנה לך
 נדרים כ"ד. לו
 ג' הדיוטות מתירין נדרים, והוא דגמרי וסברי. פז

עמוד

ר.

פ"י הא דאמרו א"פ שמקיימו נקרא דשע וישוב לשון הטור.

א אל תהי רגיל בנדדים שסופך למעול בשבועות. יח נדר שהודר ברבים יש לו הפרה ע"ד רבים אין לו הפרה.

מז לדבר מצוה אפי' ע"ד רבים יש לו הפרה. מה הבעל מפר נדרי בית אביה עד שלא תכנס לדרשותו. נ

ש.

חלוק בין היתר נדרים לשבועה בזמן הזה. א, נפ נשבועין לקיים המצוה ושלא לעבור על לאו, והעובר על שבועה זו אי חייב משום בל יחל, ואי נקרא חשוד על השבועה.

ה הנשבע שלא לקיים אשתו אי מתדין לו. נדרי שגגות וטעות מותרין בלא שאלה.

יא שבועה לא לך לא לך הוי פרטא או כללא. יב שבועה לא אוכל לך הוה שבועה. הפציר בו חבירו ואמר שבועה שאוכל לך.

כז הנשבע לבטל את המצוה לוקה. כט אין שבועה בתוך שבועה.

ל חומר בשבועות מבנדדים, ובנדדים מבשבועות. כח, כט בשבת לא יאמר מופר ליכי כבחול.

לא בשבת איכא עונג וביו"ט איכא שמחה. י שליח נעשה שליח לחרטת אשתו. אי מתדין נדרים ע"י שליח.

כג, נג אין שליח לשמיעה. במידי דממילא לא שייך שליחות. שליחות במצות שבגופו. אי בעל או אב מפר בלא שמיעה.

לג, נז אב וארוס שלא שמעו ביום אחד. נז יש שאלה להקם.

מז שאלה לנדר שכבר עבר עליו. לה הנודר מחבירו לשנה, כמה הוא, אי חדש העובר בכלל.

ישווב דברי הפוסקים הראשונים מקושית הב"י. האומר שנה זו.

ת.

תפס נדרו בנדר אשה לאחר הפרה אי חל הנדר. ח הנותן מצות לבתה על מנת שאין לבעלך רשות, וגירסא חדשה בזה בספרי רבינו.

יג הנודר על תנאי אי צריך התרה. המתנה בר"ה שלא יתקיימו נדריו, ואמירת כל נדרי על איזה נדרים מועיל.

יד, לה הותר הנדר ע"י תשובה ואח"כ חזר לסורו אי חזר הנדר.

יד דרך ת"ח להפר נדרי בתו עד שלא יצאת מרשותו. נ קרובים מתדין נדרים.

עמוד

מלתא דשכיחא לא הוי נולד, מיתה באשה לא הוה נולד, ובאיש הוה נולד.

כה הנודר מחבירו אם יעשה דבר זה אי הוה נדרי זריזין. כב נדר אי חל על דבר איסור.

כט נדר חל אנדר, וי"א דוקא נזירות חלה אנזירות. ל המדיר את חבירו שיאכל אצלו יאמר כל נדר וכו' יהא בטל.

לב שלש נערות נדריהן קיימין. מז נעדה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה. מה, נה

ס.

אימתי אמרו נדרים סייג לפדישות. יט אסור להסתכל במקומות המכוסות באשה. כ

ע.

אל תהא רגיל אצל כהן ע"ה שסופך להאכילך תרומה טמאה, ושמא יאכילך קדשים. יט הנודר מערלים מותר בעדלי ישראל ואסור במולי עכו"ם. נח

פ.

אין פותחין בחרטה, וי"א דאפילו בפתח אין מתדין בזמן הזה. ה

מה הוא פתח. אלו היו י' בנ"א מפייסין אותו אי הוה פתח. ז

פוחחין בימים טובים ובשבתות. י פוחחין מן הכתוב שבתורה.

פז פוחחין בכבוד עצמו ואשתו ובניו. כד פוחחין בכתובת אשתו. מז

אי פוחחין באלו הוה ידעת דפותחין בפנקסך ישוב דעת רבנו והרי"ף והרמב"ם והרמב"ן בזה, דס"ל דפותחין בזה ודלא כגידסת הגמ'. פוחחין בהנאת עצמו. אין פוחחין ביש בוטה כמדקרות חרב וכל הני לישנא חריפא. אין פוחחין בכבוד המקום.

מ הנודר מחבירו והעני אסור לפרנסו ובהדי כ"ע מותר. מ ואין מתדין אלא בפניו.

צ.

אי מותר לנדר לצדקה. מצוה לנדר בעת צרה, וישווב לדברי האגודה התמוהין. דעת הרדב"ז דנדר בעת צרה לא הוי אלא נדבה.

ק.

לזה ולזה קרבן צריכין פתח לכל אחד ואחד. יב הקרבן שאוכל לך לא הוה קרבן וחילופי גירסאות בזה. כו

אל תאכל אצל כהן ע"ה שמא יאכילך קדשים. יט הנודר לחבירו ואומר הריני כאילו התקבלתי, ישוב קושית הב"מ בזה.

כב הרוצה שלא יתקיימו נדריו יעמוד בר"ה, ומה שאנו נוהגין לומר כל נדרי.

לד קיים האב והפר הבעל ואח"כ שאל על ההקם. מז קרובים מתדין נדרים.

יז

מפתח הענינים למסכת נזיר

סג

עמוד

ו. הריני נזיר לכשיהי' לי ולד טמטום ואנדרוגינוס בכלל.
נפל אינו בכלל ולד ואינו נזיר. **כח**

ז. נזירות נהג בזמן הזה. ותמוה בפוסקים שלא כתבו
הל' נזירות. **א**

א. איזהו נזיר לזמן ואיזהו נזיר עולם וחלוק ביניהן. ו
איסור השחתת הזקן. אי מותר להסיר פאות הזקן במספרים
כעין תער. **יא, יב**

ב. אי אסור להסתפר בזקן משום מנהג אבות. **יז**
עוד שם כמה ענינים בדינים אלו בס"ד, מסי' י"א עד י"ח.

ח.

נזיר אי הוה איסור חפצא או איסור גברא. **א**
הריני נזיר כמנין ימות החמה. **ז**

ט.

נזיר שנטמא ביום שלשים סותר הכל. מתי נקרא לאחר
מלאגת לענין טומאה. ואי אמרינן מקצת היום ככולו.
פי' הגמ' ר"א אומר לא סתר דק שבעה. נזיר טמא אי
נותן שערו תחת הדוד. **ב**

כ. כהן אינו מטמא לאביו שאינו שלם. אינו מטמא על אבר
מן החי מאביו. המלקט עצמות אביו אינו מטמא להן.
חסר אביו אבר מן החיים י"א דמטמא וי"א אינו מטמא.
מת מצוה כהן טמא מטמא לו חסר אבר. ועוד כמה
דינים בזה. **כה**

טמטום לא הוה בכלל בן לענין נזיר. **כח**
פי' בני ט' מדות. **לב, לג**

י.

פי' הריני נזיר ויום אחד נזיר שתיים. וישוב גירסת
ירושלמי התמוה. **ד**

הריני נזיר לאחר עשרים יום ומעכשיו מאה יום מהו. **כט**
ז. **כ.**

מוזגו לו את הכוס ואמר הריני נזיר ממנו. ואי נאסר
בכוס עכ"פ. **ח**

כלי זיק באשה דאורייתא או דרבנן. **כג**

ל.

אי דרשינן לישנא יתירא בנזירות. וישוב סתירת הרמב"ם. ה
לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. ניקף ע"י אשה
אי עובר בלאו. **יג**

בקום שמנהג לאנשים ג"כ כנשים אי שייך לא ילבש גבר. יח
מ. **יז**

מקצת היום ככולו בנזיר. וישוב להמפרש מקושי ק"א. ב
לא תקיפו וגו' אחד הניקף ואחד המקיף חייב. המקיף
לעצמו אי חייב שתיים. **יג**

כל מצות ל"ת נשים חייבות חוץ מבית ובית ובתט"ל. טו
מנהג אבות ותורת אבות וחלוק ביניהם ואיזה חיוב איסור
בהו. **יז**

פי' ההיא דאיחייב נגדא איגלא בית השחי. **יט**

עמוד

א.

אין נזירין בנזיר ולכונן דעותיו מותר. רבי שמעון הצדיק
לא אכל נזיר טמא מעולם. **א**

אין נזירות פחות מל' יום. **ד**
אשה לא תצא בכלי זיק. **כג**

מותר ליהנות באסה"נ למצוה. אסה"נ דנדר קיל מאסה"נ
שאין להם שאלה. **כד**

אב מדיר את בנו בנזיר עד שתביא ב' שערות או עד
שיגיע לעונת נדרים. ואריכות בכל הסוגיא. מחה הבן
או גלחו קרוביו אינו נזיר. **כז**

ב.

בן ובת לא הוי טמטום ואנדרוגינוס בכלל. **כח**
הריני נזיר ונזיר לכשיהי' לי בן האיך מונה הנזירות
ושל מי מונה קודם. **כט**

הריני נזיר כשיהי' לי בן ונזיר מאה יום. **ל**

ג.

נזיר מגלח שער ראשו ביום שלשים ואחד. גילח ביום
שלשים יצא. התנה בנזירות לכ"ט יום בפי' מגלח ליום
ל'. אי בעי תגלחת לאחר שבעה אליבא דר"א. נטמא
יום שלשים סותר הכל. **ב**

הריני נזיר כשער ראשי האיך מגלח. נזיר עולם מגלח
אחת לי"ב חדש. וי"א לל' יום. נזיר עולם מגלח
רשות או חובת. **ו**

הריני נזיר ונזיר כשיהי' לי בן מונה שתי נזירות.
אי מגלח בינתיים. והיכן מצינו ב' נזירות בתגלחת אחת.
ואריכות גדול בכל הסוגיא. **כט**

אין תגלחת פחות מל' יום. **ל**
נזיר מותר לגלח שערות זקנו. **יא**

פי' הריני נזיר אחת גדולה ואחת קטנה. **ג**

פי' הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה. ואי נאסר
בגרוגרות. **ז**

לא תגודדו על המת. **ט**

ד.

הזויק בדרך ואמר הריני נזיר מכאן ועד מקום פלוני
צ"ע במל"מ שם. **ז**

ה.

אי הלכה כרב דדרשינן לישנא יתירא בנזיר וישוב דברי
הרמב"ם התמוהים בזה. **ה**
אי הלכה כרבי נתן בגרוגרת ודבילה דקאמר לב"ה נזיר
ואינו נזיר. **ז**

אי הלכה כראב"י דס"ל לא ילבש גבר דהוי דאורייתא. **כג**
אי הלכה כעולא דבעי מת שלם לענין רקב. **כו**

הקפת כל הראש שמה הקפה. **מד**
אשה שהקיפה או שניקפה פטורה. **טו**

אשה אי מותרת להקיף את הקטן. ישראל אי מזהר
להקיף את העכו"ם. עבד אי שרי בהקפה. קטן אי מיחייב
בהקפה. **טז**

נולד לו בן באמצע נזירות הפסיד. **ל**

עמוד

המקיף את הקטן חייב. אשה מקפת את הקטן. קטן אוכל נבילות ב"ד מצוין להפרישו, באיסור דרבנן אין מצוין להפרישו, ויש חולקין. דבר חדש היכי דספינן ליה דבר שלדידן נמי הוה איסור הוא דאסור, ועוד דינים בזה. פז קטן בן י"ג וקטנה בת י"ב ויום א' נדריהן נדר. ואי בעי שערות. קטן שהביא ב' שערות והגיע לעונה נזר בניזרות. כז

שער הקדושה להראב"ד ופי' ברייתא נדרים דף כ' מילי דקדושה ופרישות והנהגת האדם כל ימי חלדו שיוכה בה לחיי עולם הבא. לב, לג

ר.

איזה מת יש לו רקב. מלא תרווד רקב מטמא באוהלו. נתערב בו עפר לאחר שנעשה רקב. נתערב בו עפר קודם שנעשה רקב אינו נעשה רקב. שיטת רש"י התמוה דאפי' נתערב קודם אינו נעשה גנגילין והוי רקב ביותר מתרווד. תרווד רקב הלמ"מ. ראוי לשיטת רש"י וישוה לקושיה מהרש"ל ממשנה אהלות וירושלמי. אי יש רקב לנפלים. הרוג אין לו טומאת רקב. רקב לא הוי אלא ממת שלם. ועוד כמה דיני רקב. כז

ש.

שבועות הוה איסור גברא. מנין לאומר ימין ושמאל שהוא שבועה. שבועה אי בעי בשם. הנשבע בשמים ובארץ, בכתבי קודש, אי הוה שבועה, ואי עובר אבל יחל. כד

הריני נזיר שעה אחת. אין נזירין שעות. ד, ה הריני נזיר כשער ראשי. ז

המגלח שער בית השחי וב"ה לוקה. ואי מותר במספרים כעין תער. אי מותר לגלח כל שערות גופו בתער. שער ב"ה וב"ה במקום שמעבירין אותם גם אנשים. יח, כ המתחכך כדי להסיר שער ב"ה וב"ה. כא

שיכור שנתנו לו כוס ואמר הריני נזיר ממנו, ואי נאסר באותו כוס עכ"פ. חלוק בין כוס לגרוגרות דבילה. שיכור שהגיע לשכרותו של לוט פטור מכל התורה. ח

השורט שריטה על מת חייב. ט

אין שליח לדבר עבירה. יג, טז

יום שבעים עולה לכאן ולכאן בניזיר. לא

ת.

נזיר אימתי עובר בבל תאחר. ז

בענין להסיר שער הראש והזקן בתער, או להקל כל גופו בתער וחילופי גירסאות בספרי רבינו. יא, יב, יג, יד, טו, טז, יז, יח

מותר לחוך בבגדו בתפלה. כא

עניני תשמיש וקדושת הגוף שיתנהג בהם האדם משער הקדושה להראב"ד ז"ל. ופי' ברייתא נדרים בזה. לב, לג

עמוד

המעביר בית השחי וב"ה לוקה גירסא חדשה בכל הסוגיא שם.

מקומות שהאנשים מעבירין ב"ה כנשים אי שייך לא ילבש. יח

מצות ללה"נ באסה"נ. וצ"ע בחזון יחזקאל. כד מופלא סמוך לאיש דאורייתא או דרבנן. וישוה לדברי הראב"ד התמוהים. כז

נ.

נזירות נוהג בזמן הזה. א

פי' הריני נזיר לכשיהי' לי בן ונולד לו בן. כח

פי' הריני נזיר ונזיר לכשיהי' לי בן מונה את שלו ואח"כ מונה של בנו. כט

נפלה לו נזירות בנו בינתיים האיך משלים הנזירות ומתי מגלח. כמ

נזירות השני' שנבלע בראשונה. ל

ם.

סתם נזירות שלשים יום הלמ"מ. ב

ספק נזירות להקל ונדרים להחמיר. בני"ש ובמחלוקת הפוסקים אי אמרינן ספק נזירות להקל. ישוב גירסת התוס' שלנו. ג, כח, כט

הריני נזיר כשיהי' לי בן ונזיר מאה יום ונולד בן לאחר שבעים סותר כמה, וכל הסוגיא שם. נ"מ היכי שקבל עליו נזירות עצמו קודם או נזירות בנו. ל

ע.

הריני נזיר מכאן ועד סוף העולם. ג

מה בין נזיר עולם לנזיר לזמן. ו

עכו"ם מותר להקיף את הקטן. טז

אי עשה דוחה ל"ת דבל יחל. כד

עונת נדרים בקטן וקטנה אי בעי הביאו שערות. כז

פ.

טעם לא תקיפו פאת ראשכם. ט

פאות הראש שתיים, ליטול פאות הראש במספרים כעין תער. י, יא, יב

אי מותר לסרוק פאות הראש. כא

פאות הראש אחד המקיף ואחד הניקף חייב. יג

ק.

האומר הריני נזיר קבל עליו נזירות א. ד

נזיר עולם משונה בקרבן מנזיר לזמן. נזיר עולם שנטמא מגלח על קרבן א. ז

בל יחל בשבועה היכי דליכא קרבן. כד

מונה נזירות עצמו ובנו מביא ב' קרבנות וב' תגלחת. ל

קורח קרחה בראשו חייב. ט

מראה מקומות מחלק נדרים ונזיר על סדר הש"ס בבלי וירושלמי תוספתא רמב"ם ומוש"ע

מימין דף הגמ', באמצע סימן הספר לנדרים, לשמאל סימן הספר לנזיר

סימן	סימן	דף	סימן	סימן	דף	סימן	סימן	דף
							ברכות	
	מד מה	לו.	טו מא	סה:			לא	טו:
	מג	מה:	י יא יב כד מז	סו.			ט	לב.
	ח	ע.	מז נה	סו.				
	כב	עד:	נה	סח.			שבת	
	קדושין		מח מט נא	ע:			יט	יג.
טו		כט.	מט	עא.			טז	קמט
טו		לה:	לג נ גג נו	עב:				
	יב	מו.	לג נד נו	עג.			עירובין	
	בבא מציעא		נא	עג.			ד יז	סד:
	מב	קב.	נב	עד.		כג	יז	סה.
	סנהדרין		נב נג	עה.				צו.
		סח.	לא	עו:			ראש השנה	
ט			ד ח יז לא לב	עז:			מב	יב:
	מכות		סז	עה.				
	מד מה	טז.	ג	פה.			סוכה	
ט		כ.	יג	פה.			לג	מא.
י יא יג		כז.	מו מט	פט.			חגיגה	
יב יז		כא.	נזיר				ט	יוד
	שבועות		ל	ג:				
	כח	כז.		ד:			יבמות	
	יב כז	לו.		ה.		יא		ה.
כד		מו.	ג ד ו	ו.		יה כד		קג.
	מנחות		ה	ז.			כתובות	
	ג	פא.	ו	ז:			נא	נז:
ז		קג.	ז	ח.			ד	עז:
	חולין		ח	ט.				
	א ב	בז.	כח	יא.			נדרים	
	יט	קל.	כט	יב:			טא	ז:
	בכורות		לא	יג:			ג כג	ח:
	טז כז	לו:		טו.			א ג	טז:
	יג	מט.		כא.		א		י.
	ערכין			כד:			מ	יב.
	מב	ט.		כה:			כח	יד:
	תמורה			לב:			טו כח	טז:
		יד:		לט:		כד	כז כח	טז:
	כריתות			מג:			כט	טז:
		ה:		מו.			ל	יז.
		ו:		נא.				יח.
	נדה			נו:			יח יט כ	כ.
	כו	כז:	יג יד טו טז	נז:			ז טז לז לח לט	כא:
	כז	מה.	יב יז יח כב כג	נח:			ד טו מ	כב:
	דרך ארץ		יא יט כ טא כב כג	נט.	ג		כב לב לד לה	כג:
	יח יט	פ"א		סא:			לו	כד.
	שמחות						י יא	כה:
		דפ"ט		טוטה			יב	כו:
				כה	ג:		יד	כח.
				גיטין			נח	לא:
							מב	ס.
							מ	סד.
							יד טא כה מד	סה.

